KISMARTY-LECHNER Jenő
(5)

KÜLÖNLENYOMAT
AZ ÉPÍTÉS- ÉS ÉPÍTÉSZETTUDOMÁNY XXI. KÖTET 3–4. SZÁMÁBÓL

FERKAI ANDRÁS

NEMZETI ÉPÍTÉSZET A POLGÁRI SAJTÓ TÜKRÉBEN, I. RÉSZ 1920—1930

BUDAPEST
1989

Ferkai András

NEMZETI ÉPÍTÉSZET A POLGÁRI SAJTÓ TÜKRÉBEN. I. RÉSZ, 1920—1930

A nemzeti jelleg problémája a múlt század közepe óta szinte megszakítás nélkül jelen van a magyar építészetben. A "nemzeti" jelző az egyes korszakokban eltérő fogalmakat fed, sőt a párhuzamosan tevékenykedő csoportok, generációk is mást értenek alatta. Vannak építészeink, akik egymaguk képviselnek egy-egy sajátos irányzatot, egyénileg kialakított programot a nemzeti törekvéseken belül. A különböző értelmezések a kortársak számára elsősorban stíluskérdést jelentettek, de a mai szemlélő, és különösen a történész nem hagyhatja figyelmen kívül a nemzeti törekvések társadalomtörténeti és eszmetörténeti hátterét. Ezek az irányzatok csak politikai-ideológiai vonatkozásaikkal együtt érthetők meg. Hogyan is kaphatnánk különben választ olyan fontos kérdésekre, hogy miért csak bizonyos időszakokban lángol fel a nemzeti érzés, miért utasítja el a hivatalos politika a nacionalista célokra jól felhasználható magyaros építészetet, vagy hogyan kerülhet egymással szembe építészetünkben a korszerűségre és a nemzeti jellegre való törekvés?

Kutatómunkám[1] távlati célja ezen összefüggések feltárása. Célom a szakma szellemi állapotát tükröző építészeti ideológiák beillesztése a kor politikai-szellemi kontextusába. Az itt következő munkatanulmány ennél kevesebbre vállalkozik: a két világháború közötti nemzeti jellegű építészeti irányzatokat tekinti át a polgári sajtó tükrében. A korabeli könyv-, folyóirat- és publicisztikai anyag meglepően gazdag forrás. A tucatnyi szaklap mellett az irodalmi-művészeti és társadalomtudományi folyóiratokban, sőt a napilapokban is bőségesen találhatók építészeti témájú megnyilatkozások, cikkek, polémiák. Bár az építészet nem írásbeli műfaj, s az építészek írott hitvallása és megépült munkáik nem mindig fedik teljesen egymást, mégis fontosnak érzem e források közreadását, mégpedig minél kevesebb -- csak a megértéshez feltétlenül szükséges -- kommentárral.

[1]Az "Eszmei irányzatok, ideológiák a két világháború közötti magyar építészetben" tárgyú kutatómunkám végzését az MTA—Soros Alapítvány kétéves ösztöndíja teszi lehetővé.

A két világháború közötti korszakot az elejétől a legvégéig átszövi a nemzeti építészet problémája. Semmi csodálkoznivaló nincs ezen, hiszen a "nemzeti gondolat" a Horthy-korszak lényegéhez tartozott. Annál meglepőbb azonban az, hogy hányféle értelmezésben bukkan fel a "nemzeti" fogalma. Tovább élt a lechneri "magyar formanyelv" koncepció. Nyomokban fennmaradt a nemzeti romantika. Fölerősödött a turáni-faji mítoszra építő népi szemlélet, a húszas évek végén formálódni kezdett a "harmincévesek" reformnemzedékének új népi ideológiája. Közben a legkonzervatívabb körök is igyekeztek nemzeti színekben föltűnni. Közös sajátosság, hogy a nemzeti építészet derékhadának két szélső pólussal -- a kurzus hivatalos, konzervatív építészetével, és az évtized második felében beszivárgó nemzetközi modern építészet eszméivel -- szemben kellett magát meghatároznia, álláspontját megvédenie.

Nemzetközi vagy nemzeti építőművészet?

Az ellenforradalmi korszak nemzeti építészet-felfogásának kikristályosításához erőteljesen hozzájárult egy korábbi vita. A heves polémiát a híres bécsi építőművész professzor, Otto Wagner robbantotta ki a magyar szaksajtóban, az első világháború nacionalizmusoktól fűtött légkörében. Wagner 1915-ben a Magyar Építőművészek Szövetségének meghívására néhány napot Budapesten töltött, és ez alkalomból cikket írt a Vállalkozók Lapjába.[2] Az udvarias gesztusnak szánt köszöntő írásban Wagner olyan általános kérdésekre is keresett választ, mint például: "Lesz-e és lehetséges-e művészi különbség a magyar és osztrák építőművészet között? Lehetséges-e egy nemzeti művészi kifejezésmód, egy nemzeti stílus?".

Wagner gondolatmenetének az volt a kiindulópontja, hogy a nemzeti művészeti törekvések szempontjából elsősorban a nagyvárosok mint kultúrközpontok jönnek szóba. A kultúrközpontok stílusa olyan tényezőktől függ -- mint például a klíma, az építőanyagok, az életmód --, melyek egyformán érvényesülnek a különböző nemzetekhez tartozó nagyvárosokban. A kiegyenlítődés legpregnánsabb jele a városi lakosság öltözködése, mely a legtöbb kultúrközpontban meglehetősen egyforma. Következésképpen "... az építészeti alkotások művészi kifejezésének az összes kultúrcentrumokban hasonlóaknak kell lennie, hiszen az életmód és az állami berendezkedés mindenütt csaknem azonos. Ha méltányoljuk ezt az érvet, fel kell ébrednie bennünk a gondolatnak, hogy kimon-

[2] "Üdvözlet a magyar építőművészeknek". A Vállalkozók Lapja számára német nyelven eredetiben írta Wagner Ottó építőművész, a bécsi Képzőművészeti Akadémia tanára, az Osztrák Képzőművészek Egyesületének elnöke. = Vállalkozók Lapja 1915. december 22. (51. szám), 1. lap.

dott nemzeti stílus nem létezhetik."[3] Wagner másik ütőkártyája a célszerűség elve volt, amely saját művészetének egyik alappillére is volt egyben. Érvelését aktuális példákkal illusztrálta: a tábori szürke egyenruha és a korszerű ágyú példájával. E tömegtermékek mindenütt egyformák, bármely nemzet hadseregéről legyen szó, mert készítésüket alapvetően a praktikum határozza meg. "A milliós hadseregek, dreadmonthok, repülőgépek és 16 km lőtávolságú mozsarak korában a világ és vele önmagától értetődően a művészek is arra a meggyőződésre jutottak, hogy helyes célbetöltés a szépség főfeltétele, hogy egy közönséges ágyú, ha a találata biztos, szebb, mint egy díszesebb, ha nincs meg ez a tulajdonsága."[4] Ezek után vonja le a végkövetkeztetést: "E felfogás talaján állva természetesen hibásnak, sőt lehetetlennek kell ítélnünk minden olyan törekvést, amely egy nemzeti stílust akar megteremteni."[5]

Otto Wagner eme kijelentései természetesen nem maradtak visszhang nélkül a magyar építésztársadalomban. Először Kertész K. Róbert építész, minisztériumi osztálytanácsos válaszolt a magyar építészi kar hivatalos fórumán, a Magyar Mérnök- és Építész Egyletben.[6] Kertész a nemzeti építészet elkötelezett híve volt, maga is gyűjtött Erdélyben és az Alföldön néprajzi anyagot, s a Darányi-féle népiskolaépítési akció egyik fő szervezője volt a kultuszminisztériumban. Nem meglepő tehát, hogy határozottan szembeszállt Wagner nézeteivel. "Nemzeti irányzatú építőművészet gondolata iránt rokonszenvet sem Wagnertől, sem más osztrák építőművésztől nemigen várhatunk. Ennek mélyreható oka van" -- kezdte előadását. Az ok szerinte az, hogy osztrák nemzetről sem a múltban, sem ma nem lehet beszélni. Ausztria számos hercegségből, érsekségből, tartományból áll, melyek korábban önálló nemzeti életet éltek, és csak politikailag voltak egymásra utalva. A német nyelvű tartományokból alig száz éve jött létre Ausztria, mely osztrák nemzeti hagyományokra nem hivatkozhat. "Ebben látom természetszerű magyarázatát annak, hogy osztrák építész nem hisz nemzeti építőművészet keletkezésében, mert nincsen fa gyökér nélkül." Ezzel szemben a magyarság ezeréves múltra tekint vissza, mely idő alatt a nemzeti géniusz ereje megőrizte a magyarság "faji különállóságát" és a bevándorlókat magyarrá asszimilálta. Ezért nekünk magyaroknak a

[3] Uo.

[4] Uo.

[5] Uo.

[6] "Nemzeti Építőművészet". Kertész K. Róbert előadása a Magyar Mérnök- és Építész Egylet mű- és középítő szakosztályainak ülésén 1916 májusában. Megjelent a MMÉE Közlönyének 1916. (L. kötet) 150. l.; VL 1916. június 7.; és különlenyomatban: Nemzeti Építőművészet. Tanulmány. Írta: Kertész K. Róbert építész, min. osztálytanácsos (8r, 201.), Budapest, 1916. "Otthon" könyvnyomda és lapkiadóvállalat.

nemzeti hagyomány több mint puszta szó -- "egész létünknek szilárd alapja". Wagner állítását, mely szerint az építészeti stílusnak az összes kultúrcentrumokban hasonlónak kell lennie, azzal cáfolja, hogy feltárja: "... a Mester okoskodásából teljesen kikapcsolta az emberi fajok lélekbeli különbözőségeit és sajátosságait, a múltak tanulságát, a régesrégen elmúltakra való kegyeletteljes visszaemlékezést, a nemzeti hagyományokat, a tradíció tiszteletét".[7] Majd később a közlekedés, a technika homogenizáló hatásával kapcsolatban megjegyzi: "Kétségtelen, hogy a technika minden vívmánya közelebb hozza egymáshoz a nemzeteket és egymásra való hatásukat intenzívebbé teszi, de kiforgatni a népet nemzeti mivoltából és nemzetközivé tenni nem fogja soha."[8] A magyar formatörekvések addigi történetét áttekintve fontos megállapításra jut: "... véleményem szerint a »magyart stílust« megcsinálni elhatározásszerűleg nem lesz lehetséges, hanem igenis öntudatos ... tervszerűséggel elősegíthetjük és biztosíthatjuk építőművészetünk nemzeti jellegének kialakulását."[9] A nemzeti jellegű építészet keletkezésének feltételei Kertész szerint "nemzeti kultúrtörténetünk, a hazai műemlékek és a népművészet alapos ismerete és átérzése", melyet elsősorban a jövő nemzedékek ilyen irányú műegyetemi képzésével lehetne elérni.

Kertész K. Róbert előadását az Egylet közlönyében dr. Lechner Jenő, Lechner Ödön unokaöccse kommentálta.[10] Úgy vélte, Wagner "kozmopolita gondolatával" Kertész inkább érzelmi alapon vitatkozik. Ő maga így érvelt: "Wagner tétele csakugyan akkor állhat csak fenn, ha a kulturális egymásrahatás az egyes nemzetek, népek faji különbözőségeit is teljesen megszünteti, az egész emberiséget egységesen gondolkodóvá, egyformán érzővé csiszolja, ami ma még beláthatatlan utópiának tetszik, tehát a közeljövő művészi fejlődésében lényeges szerephez nem juthat."[11] Majd így folytatja: "... a jelen intenzív nemzetközi érintkezés, a műipari termékek állandó csere-beréje, a sokszorosító ipar óriási egymásrahatása feltétlenül megérződik a szellemi alkotás minden terén, így az építőművészetben is. Ám a különböző fajok a benyomásokat átszűrik saját lelkületükön s munkásságuk ezen át olyan zamatot nyer, ami egyiket a másiktól végeredményben mégis mindig különbözővé fogja tenni. Ha ez a szűrő megromlik, szétszakadozott likacsain úgy özönlik az idegen befolyás, hogy a nemzeti szellem érvényesülését elnyeli, akkor igaza

[7] Kertész klny. 4—5. l.

[8] Kertész klny. 9—10. l.

[9] Kertész klny. 15. l.

[10] Lechner Jenő dr.: Nemzeti építőművészet. = MMÉE Közlönye 1916. (L. kötet) 222. l.

[11] Uo.

lesz az osztrák mesternek, ám akkor is csak az történik, hogy egy erősebb népfaj ráerőszakolja geniejét a gyengébbre s ennek egyéniségét megfojtja."[12] Kertész végkonklúziójával szinte teljesen egybevág az ő következtetése is: "Az ifjú nemzedékbe minden tevékenységi körben céltudatosan belenevelt nemzeti öntudat lesz az a szűrő, melyen át a művészi gondolat is magyarrá leszen."[13]

A vita 1917-ben a másik oldalon állók hozzászólásával folytatódott. Bauer Henrik gyakorlatilag Otto Wagnerrel értett egyet, amikor megállapította, hogy "... a művészetben a nemzeti nem cél, hanem fejlődési eredmény, s mint ilyen nem az alkotás esztétikájának, hanem a művészettörténetnek a tárgya."[14] A természettudományos rendszertan módszerét használva a nemzetit az egyénitől az általános emberi felé vezető sorba állította, így kívánta föloldani a nemzeti és nemzetközi ellentétét. Ney Béla, az Építő Ipar—Építő Művészet főszerkesztője hasonló következtetésre jutott. Kertész előadására reagálva írta: "... számolnunk kell azzal, hogy bármely új építő-stílus, amely a modern élet forgatagából fog kiforrni, alig lesz nemzeti stílus, sőt minden valószínűség szerint csak nemzetközi lehet..."[15] A mi feladatunk földolgozni mindent, ami művészi földolgozásra alkalmat nyújt — beleértve a múltunk tanulságait, népművészetünket, mai adottságainkat is. Büszkék lehetünk, ha sikerül "... a világstílusnak olyan hajtását nevelni, amelyen a magyar géniusz bélyege fölismerhető lesz".[16]

A háború végéhez közeledve a nemzeti jelleg kérdése rohamosan a háttérbe szorult. A politikai életben zajló forradalmasodás az építészetben is új témákat hozott: a cikkek az új szociális feladatokról, a régi formaművészt felváltó mérnök-építész új típusáról, az eljövendő új életmódról és új stílusról szólanak. A nemzeti építészet kérdését Ligeti Pál érintette újra 1919-ben tartott előadásán.[17] Úgy vélte, hogy a háború kitörésekor már sem a Lechner-vonal, sem a Lajta-, Kós-, Zrumeczky-féle kísérlet aktuális nem volt. Maguk a Lechner köréből indult építészek (Pogány, Málnai, Lajta, Vágó) bizonyítják ezt azzal, hogy a háború előestéjén sima, egyenes vonalú, dísz-

[12] Uo.

[13] Uo.

[14] Nemzeti építőművészet. BAUER HENRIK-től = MMÉE Közlönye 1917. (LI. kötet) I. 21., 22. 1. (cikk 22—26. 1.).

[15] Ney Béla: Nemzeti építőművészet és stílus. I. rész = Építő Ipar—Építő Művészet 1917. június 10. 141—143. 1.; II. rész ÉI—ÉM 1917. június 17. 147—149. 1.

[16] ÉI—ÉM 1917. június 17. 149. 1.

[17] Ligeti Pál: A világháború és új stílusra való törekvésünk = VL 1919. 4—5. szám és ÉI—ÉM 1919. január 26. Az előadás 1919. január 13-án hangzott el a Mérnökegyletben.

telen épületeket építettek. Ligeti mindebből azt a következtetést vonta le, hogy "a nemzeti érzés, azt hiszem, egyáltalában nem alkalmas arra, hogy építészetet teremtsen. Literatúrát azt igen... Építészeti stílust teremteni nemzeti gondolat nem tud."[18] Hallgatóságának véleménye megoszlott: voltak, akik az előadóval egyetértve nem tartották helyesnek "az egyéni vagy nacionális stylusképzés erőltetését"[19] és bíztak a racionális új stílus kibontakozásában, míg mások tagadták, hogy az új stílus internacionális eszmék hatása alatt fog kifejlődni. A Lechner-követő Jakab Dezső arra hivatkozott, hogy ha a nagyobb nemzetek ráerőszakolhatták a világra saját nemzeti voltukat és stílusuk neveit, akkor "nem tagadhatjuk azt meg a kisebb nemzetektől, hogy a maguk ősi kincseire, dekoratív motívumaira a maguk nemzeti nevét írják".[20] Gálócsy Árpád pedig azt az őszirózsás forradalom és a Tanácsköztársaság közötti időben meglehetősen furcsán hangzó kijelentést tette: "Töretlen hitem az, hogy a magyar stylus éppen most fog elementáris erővel kifejlődni, mikor igazán nemzeti öntudatára kezd ébredni a magyar."[21] A próféta beszélt belőle, bár a kommün közjátékát nem láthatta előre.

Az ellenforradalmi kurzus és a nemzeti építészet

Az 1918—1919-ben fölvetett progresszív gondolatokat elsöpörte az ellenforradalom. Ezzel a fordulattal a történelem tett pontot a "nemzeti vagy nemzetközi építőművészet?" vita végére. A nemzetköziség eszméje kompromittálódott a Tanácsköztársasággal, az új rendszer — a keresztény-nemzeti kurzus — politikai ideológiájának középpontjában a nemzeti eszme állott. A nacionalizmus volt az egyetlen tényező, amelyet valamennyi uralomra került csoport egységesen elfogadott. Ebben a légkörben magától értetődő, hogy újra előkerült a nemzeti építőművészet ügye. A korszak sajátos ellentmondása azonban az, hogy, minden nacionalizmusa ellenére, a hatalom nem pártolta a magyaros formatörekvéseket!

"Az ember azt hitte volna, hogy a fellángoló nemzeti érzés kapcsán újra lángot fog a nemzeti stílus utáni kívánság hamvadó parazsa. Ha történtek is mozdulások, azok inkább az irodalomban foglaltak helyet és inkább literári-

[18] VL 1919. 4—5. szám.

[19] Sándor Móric hozzászólása. = VL 1919. 4—5. szám.

[20] Jakab Dezső hozzászólása. Uo.

[21] Gálócsy Árpád hozzászólása. Uo.

sak voltak és nem a tömegek lelkében gyökerezők"[22] — emlékezett vissza a kurzus legtöbbet foglalkoztatott konzervatív építésze, Wälder Gyula. Valóban, miközben a sajtó tele volt a nemzeti építészet melletti kiállásokkal, míg a pályázatokon, kiállításokon szép számmal szerepeltek ilyen jellegű tervek, addig a megbízások zömét befolyásos konzervatív építészek kapták, a nemzeti irányzat képviselőinek csak elvétve jutott néha valami kisebb munka. Mi volt az oka ennek a furcsa helyzetnek?

Jánszky Béla, a magyar formatörekvések történetének krónikása így ír erről könyvében: "A fejlődés azután, a forradalmak lezajlása után, teljesen megállott. Megállította a háború és a megpróbáltatások utáni lethargia, az általános építőművészeti műveltség hiánya, az alkotókészségnek minden ösztönző, támogató erő hiányában elkerülhetetlen lelankadása, a mindennapi kenyérért folytatott kétségbeesett harc, a munkaalkalmak hiánya, a többnyire — létérdekből való — szükséges megalkuvások gyáva megszokása s főleg a kényelmes és azt kell mondani hazafiatlan, tudákos »kishitűek« konzervativizmusa..."[23] Jánszky felsorolását ki kell egészíteni néhány olyan fontos tényezővel, melyek részletesebb kifejtést érdemelnek. A legfontosabb ok kétségtelenül a keresztény-nemzeti kurzus mély konzervativizmusa volt. Ezzel összefügg, hogy a kurzus által foglalkoztatott konzervatív építészek a maguk stílusát tartották az igazi nemzeti építészetnek! Tovább élt a hatalom hagyományos ellenszenve a Lechner Ödön képviselte "túlzottan egyéni" iránnyal szemben, s a Lechner-követők kapcsán bevonult az építészetbe a zsidókérdés is.

Az ellenforradalmi rendszer kritikáját már a kortársak megfogalmazták. Szabó Dezső, aki a jobboldali radikalizmus ideológiájának egyik megalapozója volt, a húszas évek közepén már vitriolos tollal bírálta a "görénykurzust". Témánk szempontjából érdekesebb a történész Szekfű Gyula véleménye, melyet a "Három nemzedék"-hez 1934-ben fűzött pótfejezetben ("És ami utána következik") fejtett ki. Szekfű, amikor az elkorcsosult harmadik nemzedék számlájára írja a Trianon utáni évek sötét konzervativizmusát, éppen a kurzus neobarokk építészete nyomán nevezi a kor társadalmát "neobarokk társadalom"-nak. "Néhány év távlatából visszatekintve nem tarthatjuk véletlen dolognak, hogy Trianon után nagy számmal előállt középületeink a barokk stílus jegyeit hor-

[22]"A magyar nemzeti művészet kialakulása. Wälder Gyula műegyetemi tanár felolvasása az O. M. Iparművészeti Társulat debreceni kiállításának megnyitása alkalmából. = Magyar Iparművészet, 1933. 1. szám, 13—16. 1.

[23]Jánszky Béla: A magyar formatörekvések története építészetünkben. Budapest 1929. 56. 1. (A könyv Jánszky előadássorozatának anyagát közli, melyet 1929. február 7-től tartott a Magyar Kőművesmesterek Országos Szövetségének budapesti csoportjában.)

dozzák magukon... A harmadik nemzedéknek Trianon után uralomra jutott korosztálya már magával hozta a másolás és utánzás e megrögzött szokását, de a minta kiválasztásában mégis keble szózatát követte: Trianon neobarokk építészetének a társadalom neobarokk gondolkodásmódja felelt meg."[24] Ennek a reakciós társadalomnak a gondolkodásmódját a dzsentri-úri életforma és a tekintélytisztelet határozta meg. A tekintély pedig már nemcsak a korábbi hierarchiához és az államrend képviselőihez kötődik, hanem "veszedelmesen egyszerűsítő módon minden politikai és kulturális kiemelkedéshez... Ennek folytán tekintélye annak van, akinek hangja és állása van..."[25] A tekintélyelv meghatározza az építtetők és tervezők szemléletét éppúgy, mint a tervező kiválasztását. Megbízást elsősorban az az építész kap, akinek hangja, állása, rangja van. A "neobarokk társadalom" műegyetemi professzorokkal, állami tisztviselőkkel, felsőházi tagokkal, kormányfőtanácsosokkal és más címek viselőivel terveztet. Ugyanazok a nevek szerepelnek a minisztériumok, a székesfőváros minden fontosabb építkezésénél, őket bízzák meg az egyházak, az állami hivatalok, intézmények. Ők nyerik a tervpályázatokat. "Az utóbbi évek tervpályázatain a díjakat művészi kvalitás nélküli professzionista építészek kapják, egy klikk tagjai ... mellőzve az igazi tehetségeket. Kézzel-lábbal tiltakozna a megcsontosodott céh- és klikkrendszer egy nagyvonalú művész ellen, féltvén tőle elavult katedrájú diszciplínájukat és rendszerüket. Szomorú jelenség a tehetség elnyomás a magyar kultúra minden ágában, de talán sehol sincs olyan súlyos és jóvátehetetlen következménye, mint éppen az építőművészetben, ahol a művészietlenséget el sem lehet rejteni..."[26] Nem véletlen, hogy ugyanennek a klikknek a névsorával találkozunk később a gazdasági válság idején, amikor a magánépítészek sajtókampányban tiltakoztak az ellen, hogy a középítkezéseket közalkalmazottak és műegyetemi tanárok tervezik.[27]

A trianoni országvesztés is érveket adott a konzervatív építészeknek a magyaros irányzat ellen. "Magyarország gazdag volt építőművészettörténeti emlékekben. De mi emez emlékeinket nem becsültük meg" -- kezdte műegyetemi előadását 1920-ban dr. Kotsis Iván, majd a háború előtti építészek kritikájával folytatta: "A mindennapi üzlet érdekei lefoglalták minden gondola-

[24]Szekfű Gyula: Három nemzedék és ami utána következik. Budapest, 1938. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda. (Ötödik kiadás) 410. l.

[25]Uo. 417. l.

[26]"A magyar építőművészet legújabb botránya (A zalaegerszegi templom tervpályázat eredménye. Tehetségek és diplomák harca) = A Nép 1925. május 28.

[27]"Kinek jutottak a középítkezések?", valamint "A középítkezések listája" folytatásokban a Pesti Napló 1932. július 3., július 13., 20., 27. és augusztus 3. számának "Népszerű Tudományos és Technikai Napló" mellékletében.

tukat és idejüket, a szertelen stylusirányzatok eltompították látásukat a történelmi szép iránt, végül kellő hazafias érzés hiánya, vagy annak lagymatag állapota következtében hiányzott belőlük az a szeretet, amellyel hazai építő művészetünk emlékei felé kellett volna fordulniok..."[28] Ugyanezt a gondolatmenetet folytatta dr. Lechner Jenő, amikor az egyetemi ifjúság előtt álló feladatokat fogalmazta meg ugyancsak 1920-ban: "... ilyen Széchenyiekké, ilyen, a históriai múltat melegen átérző, a jövőt erősen akaró vasemberekké kell nevelődnie a jövő nemzedéknek, ha ezt az »ezer sebből vérző« nemzetet új életre akarja kelteni és egy új ezredévet akar életének biztosítani... Keressétek a múltat, tanulmányozzátok városaitok históriáját, igyekezzetek megérteni a »beszélő köveket« és akkor a jövőt munkálva nem tudtok majd vétkezni ellenük, megóv attól a szeretet, amely hozzájuk fűz."[29] Hogy a professzorok figyelmeztetése és iránymutatása mily nagy hatással volt a hallgatókra, bizonyítja a Műegyetem 1925-ös építészkiállításáról szóló beszámoló. "Nem találunk itt egyéni és új architektúrát... De találunk komoly elmélyedéssel készült alaprajzokat, ötletes és művészi családi házakat és homlokzatokat, melyek óriási távolságban vannak azoktól a »modern« homlokzatoktól, melyekkel Budapest utcáit könnyelműen megtöltötték a XX. század elején... És sok-sok magyarság csendül ki a tervekből. Nem a szörnyű oromzatokban és a népies motívumok homlokzatra pazarolásában keresik a magyar stílust, hanem abban, hogy mély lelki kapcsolatba hozzák épületeiket a magyar történelmi múlttal, a magyar középkor és a 17—18. sz. magyar levegőben és magyar anyagban született embereivel."[30] Íme a nemzeti gondolat konzervatív értelmezése, mely hazafiatlannak bélyegez minden háború előtti magyar formatörekvést. E szellem jegyében épültek tovább vidéki városaink "eredeti stílusukban": Eger, Gyöngyös, Szombathely barokkban, Debrecen, Nyíregyháza empire-ban. "Mintha csak a szomorú magyar történelem mulasztását akarnák pótolni, mely műemlékek tekintetében is mostohán bánt a sokat szenvedett magyarsággal. Történelmi hangulatú városképet akarnak odavarázsolni — utólag — a jóhiszemű vagy jó üzleti érzékű imitátorok jobb sorsra érdemes fáradozásaival a huszadik század közepén — mintha az élet megállt volna — a szerencsétlen trianoni Magyarország belsejébe"[31] — írta Jánszky az általa elítélt "mű-műemlékek"-ről.

[28]Kotsis Iván dr.: Magyarország építőművészettörténeti emlékeinek tervszerű feltárása. Előadás a Műegyetemen 1920. május 29-én. = ÉI—ÉM 1920. július 1.

[29]Dr. Lechner Jenő: Tradíciók és az ifjúság = A Technikus (I. évf.) 1920. 94—97. l.

[30]Brestyánszky Tibor: Építészkiállítás a Műegyetemen = Technika (VI. évf.) 1925. 5—6. szám, 98. l.

[31]Jánszky id. munkája, 57. l.

A háború előtti nemzeti stílustörekvések elutasításában a politikusok magatartása is közrejátszott. Gróf Klebelsberg Kunó kultuszminiszter ugyanúgy a magyar stílus szecessziós jellegére hivatkozva vetette azt el, mint elődje, Wlassits Gyula 1902-ben. Bírálatát a konzervatívoknak kijáró dicsérettel toldotta meg: "Az öreg Lechner zsenialitását készséggel elismerem; alkotásai egyéniek, amelyek éppen egyéni zsenialitásukkal maradandó helyet biztosítanak maguknak a magyar műtörténelemben. De kevésbé szerencsés utánzói alapjában véve a bécsi szecesszió szellemében bizonyos ál-magyar stílust igyekeztek kreálni, amelyet a magyar nemzet esztétikai érzéke nem tett a magáévá. Én azt hiszem, hogy nagyobb mestereink fiatal generációja jó úton jár, amikor elhagyva a magyar szecesszió útjait, modern szellemben bekapcsolódást keres az architektúra hagyományos formavilágába."[32]

Klebelsbergnek a magyar stílussal szemben érzett, ám nagyon udvarias módon kifejezett ellenérzését más, jobboldalibb körök sokkal durvábban fogalmazták meg. A jobboldali radikalizmus, különösen annak szegedi változata, a nemzeti kérdést az antiszemitizmusra redukálta. A húszas évek első felében az építészetbe is óhatatlanul bevonult az antiszemitizmus.

A zsidókérdés valójában már sokkal korábban fölvetődött az építészettel kapcsolatban. Lechner Jenő 1908-ban a Mérnökegyletben tartott előadásában[33] érintette először ezt a kérdést. Az előadásban annak okait kereste, hogy vajon miért vallott kudarcot Lechner Ödön magyar formanyelve, vajon miért nem vertek sehol gyökeret a magyar nép lelkében irányzatának hajtásai? Arra a megállapításra jutott, hogy az a "kétségkívül többé-kevésbé tehetséges gárda, amelyik Lechner Ödön eszméi letéteményesének és terjesztőjének hitte magát", azért, mert jó részben zsidó vagy volt-zsidó, fajának erőteljes tulajdonságai folytán "akaratlanul is egészen más szellemű művészetet produkált, mint a követni vélt Lechner Ödön".

Amikor a polgári radikális "Huszadik Század" folyóirat 1917-ben különszámot adott ki a zsidókérdésről, az egyik hozzászóló, Beregi Ármin mérnök, a Magyar Cionista Szervezet elnöke, írásában Lechner említett előadásának tulajdonította, hogy a zsidókérdést bevitte a magyar építőművészetbe.[34] Lechner Jenő személyes megtámadtatás címén szót kért a lapban, s a szerkesz-

[32]gróf Klebelsberg Kunó: A magyar művészet mint nemzeti erőforrás = Pesti Napló, 1928. július 29. Ld. még: gr. K. K.: Küzdelmek könyve, Budapest, 1929. Athenaeum, 30—31. l.

[33]Ld.: MMÉE Heti értesítője, 1908. 16. sz. "Modern és nemzeti építőművészet" címmel.

[34]Huszadik Század 1917. (XVIII. évf. 36. köt.) július—augusztus. Beregi Ármin hozzászólása a "Zsidókérdés Magyarországon" ankéthoz. 48—51. l.

tőség a következő számban leközölte nyilatkozatát.[35] Beregi vádjával szemben Lechner azzal védekezett, hogy nem állt szándékában a Lechner-követőket becsmérelni, művészi kvalitásukat elismeri, csupán annyit állított, hogy munkáik szelleme saját fajuk jellegzetességeit tükrözi, a magyartól idegen. Ezzel a tárgyilagosnak szánt állításával Lechner Jenő -- naivan vagy tudatosan? -- a legérzékenyebb pontjukon sértette meg az érintett építészeket. Hiszen a zsidó vagy volt-zsidó építészek éppen az asszimiláció erős szándékával álltak az öreg Lechner táborába, s talán éppen azért próbáltak magyarabbak lenni a magyarnál, nemzetibbek Lechnernél, hogy egyenrangú állampolgárnak érezhessék magukat. Lechner Jenő pedig magyarságukat vonta kétségbe, beolvadásukat kérdőjelezte meg.

Abban nincs semmi meglepő, hogy a két faj különbségeit Beregi Ármin sem tagadja: "A mint a magyar faj minden produktumán, bármennyire olasz, német, szláv műveltségen nevelődött, a magyar faji jelleg kiüt, úgy nem tud elenyészni az őseredet nyoma a zsidó faj produktumán, bármennyire szaturálódott is pl. magyar levegővel."[36] Nem csoda, hiszen Beregi cionista, és mint ilyen elismeri a zsidó nép különállását, viszont ellenzi beolvadását. Más célok vezetik tehát, mint a magyarrá válni akaró építészeket.

A probléma megoldásáról Lechner és Beregi véleménye gyökeresen eltérő. Lechner úgy véli, hogy a művészi alkotásokban megnyilvánuló faji szeparációt meg kell szüntetni, "aminek előfeltétele a faji egybeolvadás, természetesen a magyar faji sajátosságok javára".[37] Beregi pedig ellenzi az asszimilációt, mert az szerinte a zsidó nép megszüntetésével járna, ami lehetetlen. Szerinte "az általános zsidóhelyzet szanálása abban rejlik, hogy az egyenjogúsítás törvényei minden vonalon előítélet, elfogultság nélkül, az emberek lelkében, intézmények rejtett alapszabályaiban jóhiszeműleg keresztülvitessenek".[38]

Sajnos Beregi óhaja nem hallgattatott meg. Éppen ellenkezőleg: a kurzus első éveiben nekivadult hecckampány indult a zsidóság ellen. Ebből az építészek is kivették a részüket. Fábián Gáspár "Építő művészeti szállítók" című írásában szólta le azokat az "idegen elemeket", akik az elszakadni kívánó országrészekre "girbegurba színes, szűrös atyafiak vonalaiban pompázó épületeket plántáltak". Jakab Dezső válaszol neki: "Kérdezné csak meg Fábián kolléga a román, a cseh, a szerb hatóságokat, miért igyekeznek ezeket az ártat-

[35]Dr. Lechner Jenő műépítész: Magyar építőművészet és zsidókérdés = Huszadik Század 1917. (XVIII. évf. 37. köt.) 272—274. l.

[36]Husz. Század, 1917. 49. l.

[37]Husz. Század, 1917. 274. l.

[38]Husz. Század, 1917. 50. l.

lan kővirágokat és vánkosfejeket onnan erőszakkal eltávolítani, éppen úgy, mint a magyar szót az iskolából, a magyar felírásokat a kereskedők boltjairól. Vörös posztó ez az ő szemükben és a magyarság címere az épületeknek (sic!). Az a pár vidéki impériumban fennálló magyar jelzőoszlop megérheti rövidesen azt az időt, amikor az ön társai turul-tollal fogják róluk megírni, hogy ezek itthon és az elveszett földeken az ősi faji magyarságot jelentik, de amott keleten és a Balkánon az igazi nyugati kultúrát fogják hirdetni."[39] Komor Marcell is hasonló hazafias érvekkel próbált válaszolni a stíluskritikába bújtatott fajvédő támadásokra: "A magyarság szupremáciáját fejezhetik ki az ország egész területén emelendő, magyarosan megoldott épületek, anélkül, hogy bármi elnyomást, bármi jogsértést jelentenének" -- idézte Lechner Ödön szavait.[40]

A támadás másik fő csapása Budapestre, a "bűnös város"-ra irányult. A vezércikk-zsargonban "Judapest"-nek, "Gettó-Gólem"-nek nevezett fővárosról a szaklapokban építészek is megírták a politika által elvárt szólamokat. Valamennyinek lényege ugyanaz: a békeévek jólétének eredményeképpen a város "egy idegen formaképzés harsogó zenekara útján egy idegen faj diadalát"[41] hirdeti hosszú időkig.

A zsidóság elleni hangulatkeltés nem is leplezett célja az volt, hogy rovásukra a magyar keresztény középosztály és szakértelmiség teret nyerjen. A Műegyetem új lapjának, "A Technikus"-nak beköszöntőjében Czakó Adolf szükségesnek tartotta "a magyarság számára új munkapályák biztosítását, amelyeket eddig rövidlátásból és tunyaságból másoknak engedtünk át ... anyagi és szellemi életünk minden vonatkozásában olyan szervezetek és munkafeltételek kiépítését, amelyek a magyar lélektől vezetett haladásnak kedveznek, nem pedig a nemzetellenes irányzatnak."[42] E célokat szolgálta az 1920-ban elfogadott numerus clausus törvény, amely az egyetemekre fölvehető izraelita vallásúak számát korlátozta, valamint azok a szakmai szervezetek -- Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége, Mérnöki Kamara --, melyek a mérnöki kar "erkölcsi tekintélye és hazafisága" felett kívántak őrködni, eltávolítva a közéletből mindazokat, akik "sem faji, sem pedig világnézeti szempontból" nem voltak kívánatosak arra, hogy bármilyen szerephez jussanak. A Mérnöki Kamarának -- ami a tervezési jogosultságot biztosította -- csak az lehetett

[39]Jakab Dezső: Válasz Fábián Gáspár "Az Építő Művészeti Szállítók" cikkére = ÉI—ÉM 1920. január 25. 7. l.

[40]Ezrey (Komor Marcell): Építő stílus = VL 1919. január 22.

[41]Gulyás Jenő: Építészek a lejtőn = A Technikus (II. évf.) 1920—21. 5—6. szám, 121. l.

[42]Czakó Adolf: A mi utunk = A Technikus (I. évf.) 1919. 1. szám, 1—2. l.

tagja, aki okmányokkal bizonyította, hogy az 1920-ban lefolytatott igazoló eljárások során nem marasztalták el. Ezzel eleve hátrányos helyzetbe hozták mindazokat, akik bármi módon exponálták magukat a forradalmak idején, akár csak úgy, hogy katedrát kaptak a Tanácsköztársaságtól. A kompromittáltak büntetésük elévüléséig nem tölthettek be semmilyen pozíciót, és ami súlyosabb, tervezői munkát sem vállalhattak saját nevükön.

A zsidók ellen a leghevesebb támadásokat a konzervatív-klerikálisok és a nemzeti építészet turáni szárnya intézték. A húszas évek elejének légkörét megdöbbentő pontossággal írja le Nádai Pál "Akiknek kevés a Lajta Béla magyarsága" című elkeseredett cikke. "Egy német szállóige szerint, ha az építésznek nincsen dolga, akkor felhőkarcolókat épít -- rajzpapíron. Magyarra ezt a közmondást akként lehetne alkalmazni, hogyha az építésznek nincsen dolga, akkor -- fajvédelmet épít a szónoki pódiumon... Aki majd egykor csokorba fogja kötni a magyar építészet kiválóságainak alkotásait, körülbelül meg fogja érteni, hogy miért esett éppen a kurzus legdicsőségesebb öt esztendejébe a magyar építőművészet oly jeleseinek alkotótevékenysége, mint amilyenek Petrovácz Gyula, Wiegand Ede és legújabban Medgyaszay István, e három elszánt építője a fajvédelmi kockajátéknak... Medgyaszay csak most ugratott ki a mezőnyre. Arra a mezőnyre, melyen az ember holttesteken is keresztülszáguld, ha a célkarika úgy kívánja. Erre az akadályra mintha a Sors predesztinálta volna egyenesen a mi emlékezetünk fájdalmas halottját: szegény Lajta Bélát... Öt éve porlad itt Lajta Béla teste, de ez öt év óta közgyűléseken és úgynevezett tudományos vitákon sokszor harsogott el fölötte a süvítő vád: nem magyar stílust, hanem zsidó stílust fakasztott alkotásaiban... Vajon mit csináltak ezalatt a Medgyaszay Istvánok, akik most zsidónak bélyegzik az ő magyarságát? Szorgalmasan és nagy hozzáértéssel ültették át az osztrák Wagner Ottó és Olbrich építészeti elveit... Aki pedig hallani akarta Medgyaszay Istvánt, a teoretikust... annak alkalma nyílt az ő fajvédelme kedves csacskaságait élvezni minapi előadásában... Valóban nem volna érdemes egy ilyen sumirológus, turáni, fajvédő és kínai copfokkal díszített építész alkotószellemét elemezni, ha olyan kor és erkölcs nem nyilvánulna meg benne, amely -- úgy látszik -- egész láncolattal dicsekedhetik. Ez azoknak az eddig halk leselkedőknek a felfelé való lovaglása, akik valamikor megelégedtek a cementrácsok építészeti forradalmával, ma pedig fórumra vágyódnak és politikai babérokra törnek. Az isten áldja meg őket mandátummal, városatyasággal, pályadíjakkal és megbízatásokkal, csak a mi féltett nagyjainkat ... hagyják pihenni sírjaikban!"[43] Nádai Pál vádjait támasztja alá

[43]Nádai Pál: Akiknek kevés a Lajta Béla magyarsága = Egyenlőség (A magyar zsidóság politikai hetilapja) 1925. május 2. 5. l.

Jánszky Béla, amikor megemlíti, hogy az egyik városatya (építész!) a székesfőváros tanácsülésén, egy másik építész pedig a Mérnökegylet egyik szakosztályi ülésén nyilvánosan indítványt tettek "Lajta Béla és a hozzá hasonlók" műveinek lerombolására![44]

A nemzeti építészet "turáni" vonala

Az ellenforradalmi korszakban a nemzeti jellegű törekvések korábbi hívei közül alig néhányan maradtak csak porondon. Lechner Ödön, Lajta, Tátray, Zrumeczky, Mende Valér meghalt, Vágó József emigrált, Kós Károly és Bábolnay József Romániában telepedett le (utóbbi csak átmenetileg), a Lechner-követők nagy részét elhallgattatta vagy megalkuvásra kényszerítette az antiszemita politika, Pogány, Kozma, Györgyi, Jánszky és Szivessy a húszas évek első felében alkalmazkodtak az újkonzervatív divathoz. Eltekintve attól a néhány gyakorló építésztől, aki főként vidéki munkás- és tisztviselőtelepeket, református templomokat épített magyaros stílusban (Marschalkó Béla, Wellisch Andor, Szeghalmy Bálint, Radó Sándor), valamint a kultuszminisztérium népiskoláit tervező Sváb Gyulától és Thomas Antaltól, a nemzeti építőművészetet a nagy nyilvánosság előtt gyakorlatilag négyen képviselték továbbra is programszerűen: Kertész K. Róbert, dr. Lechner Jenő, Toroczkai-Wigand Ede és Medgyaszay István. Ők is elsősorban szóban és írásban, mert konkrét építési feladatoknál gyakran engedményekre kényszerültek a konzervatív építtetőkkel szemben.

Mind a négyüknek már a háború előtt volt köze a nemzeti építőművészeti törekvésekhez, valamennyien kutatták a magyar múltat, a népművészetet. Hogy tevékenységüket a háború után is folytathatták, abban nagy része volt annak, hogy felfogásuk igazodott az ellenforradalmi rendszer eszméihez, kapcsolódni tudtak különböző uralkodó körök ideológiájához. Közös bennük, hogy a nemzeti művészetet faji művészetként értelmezték, erősen hatott rájuk a turanizmus ideológiája, s nacionalizmusuk általános "idegen-ellenességgel" párosult, mely széles skálán mozgott a nemzetköziség tagadásától a szélsőséges antiszemitizmusig -- és németellenességig.

Négyük közül a legmértéktartóbb, a leginkább politikusi alkat Kertész Károly Róbert volt.[45] Valójában karriert is inkább politikai-közéleti téren

[44]Jánszky Béla: A magyar formára való törekvések kritikai megvilágításban. Klny. a MMÉE Közl. 1939. évi szeptember hó 37—38. számából. Budapest, 1939. Stádium. 33. l.

[45]Kertész K. Róbert (1876—1951) építész, kultuszminisztériumi államtitkár, műegyetemi magántanár (Kelet-Ázsia építőművészete tárgykörben), a Corvin koszorú tulajdonosa, a III. oszt. vaskoronarend lovagja, számos társadalmi és közművelődési egylet elnöke, tevékeny tagja.

csinált, építészként nem volt jelentős. Már a háború előtt minisztériumi osztálytanácsos volt, később a művészeti ügyek államtitkára lett. 1919-ben tevékenyen részt vett a Keresztény Nemzeti Párt alapításában, a párt egyik első alelnökévé választották. Lechner Jenő írja róla: "Az ő kávéházi asztaltársasága köré gyűrűzött az a mozgalom is, mely a kari életben a haladó szellem szélsőséges, destruktív törekvéseit felismerve már akkor felvette ellene a harcot. A vezérkar »Fiume« asztaltársaság néven vált ismertté és feje Kertész K. volt, s működése beletorkollott a húszas évek politikai mozgalmaiba."[46] Kertész államtitkárként és számtalan társadalmi és művészeti szervezet tagjaként tisztességesen képviselte az építésztársadalom érdekeit, olyannyira részrehajlás nélkül, hogy később, a harmincas években, tekintélyével kiállt a modern építészet hívei mellett, megvédve őket a nemzetellenesség vádjától.

A világháború után azonban még a "nemzeti öncélúság" elkötelezett híve. Az ellenforradalom győzelmével igazolva látta azokat az állításait, amiket még Otto Wagner ellenében fogalmazott meg 1916-ban.[47] "... soha nemzeti érzések nem korbácsolták fel jobban a néplelkeket, mint »ma«, a világháború után, a nemzeti gyűlölködéssel telített atmoszférában, noha »tegnap« még a nemzetköziség papirosvékony takarója alatt akarták egyesíteni és boldogítani a népeket."[48] Kertész elismerte, hogy az "új szociális világ", a polgári élet által teremtett új igények, a technika fejlődése nyomán rendelkezésre álló új anyagok és szerkezetek az építészet megújulását követelik -- mely folyamat a szecesszióval megkezdődött, de még korántsem ért véget --, csupán ahhoz ragaszkodott, hogy ez a megújhodás nemzeti építészetet eredményezzen. Véleménye szerint "nemzeti kultúrtörténetünk, a hazai műemlékek és a népművészet alapos ismerete és átérzése feltételei a nemzeti jellegű építőművészet keletkezésének".[49] E kritériumok felállításában megmutatkozik Kertész affinitása a konzervatív klerikális körök felfogása iránt: nemcsak a népművészetet tartja a nemzeti jelleg forrásának, hanem gyakorlatilag ezeréves történelmünk minden produktumát. Úgy tartja, a történeti stílusokat is saját képére tudta formálni a magyarság. "Nagyon jól tudjuk, hogy mai kultúránk nem az, amit a honfoglalók a keleti őshazából plántáltak ide. Ez a bű-

[46]Lechner Jenő kéziratos életrajza Kertészről az MTA Művészettörténeti Kutatócsoport Magyar Művészek Lexikona (volt Szentiványi Gyula-féle) gyűjteményében.

[47]Ld. 6. jegyzet.

[48]Kertész K. Róbert: A közelmúlt építészeti problémái. Nemzetközi vagy nemzeti építőművészet? = A Technikus (III. évf.) 1921—22. 6. szám, 115. l.

[49]Uo.

bájos, a kelet illatával átitatott színpompás virág az új haza földjébe verte gyökereit és az új talajból szívta életadó nedveit. Kertészei, gondozói gyakran a nyugatról származtak ide; és ha a palánta az új haza földjén fejlődésnek indulván, eredeti színeiből és zamatából veszített is, itt hajlíthatatlan, sudár törzsbe szökött, terebélyessé nőtt, ellenállott a századok viharainak, és magyarrá tette soha nem szűnő, bűvös erejénél fogva mindenkori ápolóit."[50] Sajátos ellentmondás, hogy megvalósult épületein egyáltalán nem érezhető a "nemzeti géniusz asszimiláló ereje", a premontrei rend számára tervezett munkái akadémikus neobarokk stílusúak (bár a hazai barokkból merítettek!).

Dr. Lechner Jenő Kertész K. Róberthez hasonló tekintéllyel rendelkezett a magyar mérnöki karon belül, pedig ő nem volt politikus és sosem került olyan magas posztra. A respektust, tervezői gyakorlata mellett, komoly építészettörténeti kutatásaival, publikációival és oktatói munkájával vívta ki.[51] Nagybátyja hatására már fiatal korában a nemzeti építőművészet lelkes hívévé szegődött. Ugyanakkor, kutatásai révén, sokkal jobban kötődött a múlthoz, a magyar építészettörténet egyes korszakaihoz. A háború előtt egy sajátos téma, a felső-magyarországi pártázatos reneszánsz építészet foglalkoztatta. A korszerű nemzeti építészetet is e hagyomány formavilágának a felhasználásával akarta megteremteni. A felvidéki reneszánsz eredetének a kérdése, valamint Lechner Ödön és Huszka József írásai terelték a figyelmét a magyarság turáni eredetének vizsgálatára. Közvetlenül a háború után kezdte tanulmányozni a turáni népek művészetét. A húszas években szemléletét teljesen a turanizmus ideológiája határozta meg.

Mit is jelent a turanizmus? Múlt századi előzmények nyomán, a tízes években bontakozott ki a turáni mozgalom Magyarországon. Alapja egy inkább mitologikus, mint tudományos elmélet, miszerint a magyarok elődei kétezer évvel ezelőtt egy Turán nevű hatalmas kelet-ázsiai birodalomban éltek, s annak összeomlása után, rokon népekkel (hun, török, bolgár) együtt kerültek, hosszú vándorlás után Európába. Az idegen népek közé került, relatíve kis létszámú magyarság tehát nem rokontalan, hatalmasabb és előkelőbb rokonságot

[50] Uo.

[51] Dr. Lechner Jenő (1878—1962) építész, műegyetemi magántanár, majd a Képzőművészeti Főiskola tanára, m. kir. kormányfőtanácsos, orsz. középítési tanácsos, a MMÉE alapító tagja, a Kisfaludy Társaság alapító tagja, a Turáni Társaság elnöki bizottságának tagja, a Lechner Ödön Társ. építészelnöke, a MOB tagja, az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanács tisztb. tagja. Tanulmányokat írt a felső-magyarországi reneszánsz építészetről, Budapest klasszicista építészetéről, a Nemzeti Múzeumról. Ő készítette Budapest első műemléki topográfiáját és könyvet írt az elcsatolt országrészek történeti emlékeiről. Jelentős műemlékeket restaurált, ill. átépített (Nemzeti Múzeum, Egyetemi-templom, Tudományegyetem, régi országház stb.).

tud felmutatni, mint az indogermán népek, hiszen az ősi Turán révén a magyarnak testvérnépei a perzsák, az indiaiak, mongolok, sőt a japánok is! Ez az összetartozástudat még fontosabb lett Trianon után, hiszen lelki támaszt jelentett a kisnemzetté vált magyarság számára, növelte nemzeti önérzetét. A rokon turáni népekkel való gazdasági-politikai szövetkezés pedig a nagyhatalmi ábrándok megvalósításának egyik (nem túl reális) útját vázolta fel. Később a turanizmus egyre inkább politikai célzatúvá vált: részben a pánszláv, részben a pángermán fenyegetéssel szemben próbálták felhasználni. A turáni mozgalom a Magyar Keleti Kultúrközpont keretében működött, 1913-tól folyóiratot adott ki Turán címmel és kezdettől prominens személyiségek emelték a tekintélyét (fővédnöke József Ferenc főherceg volt, vezetői: Paikert Alajos, Vikár Béla, Cholnoky, Teleki Pál, Bánffy Miklós, Pekár Gyula).

Lechner Jenő a Turáni Társaság elnöki bizottságának tagja lett és derekasan kivette a részét a turáni gondolat terjesztéséből. "Hosszú és dicsőséges művészpályáján minden alkalmat megragadott, hogy rámutasson a magyar művészi és néprajzi hagyományokban a turáni elemekre."[52] 1922 és 1930 között egy sor előadásban számolt be kutatásának eredményeiről.[53] Történeti építészetünkben turáni jellegűnek találta a keleti-bizánci hatásra létrejött templomokat, a pártázatos építésmódot, az oszmán befolyást. Népművészetünkről a következőket írja: "... a nép művészkedésében az ős turáni szellem megnyilatkozása olyan megdöbbentően határozott, hogy szinte nehéz feladat elé állítja a műtörténészeket és etnográfusokat, mert elképzelhetetlennek látszik, hogy annyi nyugati művelődésbeli befolyás mellett, mint amennyi hazánk területén hatott, a többezer éves hagyományok még ma is felismerhetően élnek és a nép művészi munkálkodásának alapkarakterét adják."[54] Szembetűnő kapcsolatot fedezett fel a magyar népművészet motívumai és a szasszanida-perzsa és indiai művészet között. A székely faházak építésmódját Attila hun király fapalotájának Priszkosz Rhétor által leírt képével összevetve, erős hasonlóságot állapított meg. Szerinte a székely kapu-kultusz is sajátos keleti hagyományokat őrzött meg. Ezekből a tényekből vonta le következtetését:

[52]Turán 1930. I—IV. 52—53. l.

[53]1922. február 1. és 8. "A turáni népek művészete"; 1924. március 8. "A turáni népek művészettörténeti szerepe"; 1925. március 27. "Turáni szellem a magyar népművészetben"; 1927. november 5. "Keleti hatások a magyar építőművészetben"; 1930. "Turáni szellem a magyar népművészetben" előadás a Magyar Rádióban.

[54]Dr. Lechner Jenő: Nemzeti vonások az építőművészetben = Karczag: A magyar állam élete, Bp. 79—80. l.

"Magyar fajunknak ez a törzsökös töredéke Erdély vadregényes bércei között egy ősi turáni világot mentett át számunkra egy évezreden keresztül."[55]

Lechnert — amikor általában beszélt nemzeti építészetünk történetéről — a turáni szellem szélsőségekre ragadtatta. "Nemzeti problémák az építőművészetben" című tanulmányában azt állítja, hogy a turáni magyarság ezeréves történelme során nem tudott nemzeti tartalmat adni építőművészetének. Ennek oka: "a kereszténység fölvételével és idegenek idetelepítésével a közművelődési tevékenységet sokáig ez az idegen szellem irányította".[56] Majd a nemzeti függetlenség hiánya volt az akadály, végül a nyugodt békeidőkben — a legutóbbi évtizedekben — a zsidókérdés gátolta a nemzeti jelleg kialakulását. Itt újra alkalmat talált arra, hogy a zsidókérdésről kifejtse a véleményét.[57] A tanulmány konklúziója így hangzik: "Csakis a jövő magyar generáció faji, nemzeti érzéseinek erőteljes nevelésével, nemzeti öntudatunk öregbítésével, hazai tradícióink úgyszólván kizárólagos kultiválásával" érhető el az a "mélyen gyökerező szilárd fajszeretet", mely képes arra, hogy akár egyéni, akár idegenben szerzett élményanyagból csak magyar szellemű műveket hozzon létre.

Mindezek a megnyilatkozásai sem nyomtak eleget a latba ahhoz, hogy Lechner nemzeti szellemben rajzolt tervei megvalósulhassanak. Első díjas Néprajzi Múzeum terve (1923), Mezőkövesdi városháza terve (1927) papíron maradtak, más "turáni karakterű" épületterveit a konzervatív építtető igényei szerint át kellett terveznie. "Mivel képtelen voltam saját eszméimet követni, mert a tervezésben a történelmi stílusok használatára szorítottak, — Pest hagyományos építészetéhez fordultam és megpróbáltam azt modern formában újjáéleszteni."[58] Ez volt az a bizonyos "palatinus stílus", József nádor korának klasszicista építészete, amit Lechner a Skandináviában ugyanekkor divatos neoklasszicizmushoz hasonlóan próbált meg aktualizálni.

Medgyaszay István[59] a húszas évekbeli szerepléséről már némi képet nyerhettünk Nádai Pál pamfletjéből. Medgyaszay valóban ellentmondásos figura:

[55] "Turáni hatások a magyar népművészetben" = Képzőművészet (I. évf. 5. szám) 1927. december 2. 9. l.

[56] Dr. Lechner Jenő: Nemzeti problémák az építőművészetben (A tanulmány szövegét előadta a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége 1923. évi közgyűlésén) = A Cél, 1924. január 11. 17. l. "A Cél" a korszak egyik legszélsőségesebb, antiszemita, fajvédő folyóirata volt.

[57] Uo. 14—16. l.

[58] "Jenő Lechner" Mit einer Einleitung vom Künstler, 1930. Genf, Verlag "Meister der Baukunst" Aktien-Ges. XXXVII. l.

[59] Medgyaszay István (1877—1959) építész, a népművészet magántanára a műegyetemen, 1925-től m. kir. kormányfőtanácsos, a II. oszt. érdemkereszt tulajdonosa, a Magyar—Indiai Társaság

tanulmányait Párizsban és Bécsben folytatta, Otto Wagner mesteriskolájának tanítványa volt, közben idehaza Malonyay néprajzi gyűjtésében vett részt. Első munkáiban a Nyugaton megismert korszerű építészeti elveket (Wagner célszerűségi elve, a vasbetonépítés elvei) a magyar nemzeti jelleggel próbálta ötvözni. Már a kezdetektől erős igény élt benne, hogy a magyarság őstörténetét feltárja, keleti eredetét bizonyítsa és az ázsiai ősi kultúrák formakincséből merítsen. Ez az irányultsága különösen a világháború után erősödött fel, amikor a turáni gondolat táborához csatlakozott. 1921-ben így válaszolt az Építő Ipar—Építő Művészet folyóiratnak a magyar építőművészet jövőjét firtató körkérdésére: "Építő művészetünk bölcsője évezredek előtt a klasszikus Kelet messze földjén ringott. Az ősi bölcsődal már csak magyar népünk lelke legmélyén zsong. És ha néha a nyugalom ihletett éveiben a csodás Kelet varázsával fel is hangzott, alig volt, aki meghallja, alig volt, aki megértse. Középosztályunk, főnemességünk és minden iskolánk az élősdi osztrákon keresztül szívta a nyugati művészet emlőjét. Négy évszázadon át szívta a mostoha hígított póttejét. Csoda-e, ha csak a várostól érintetlen őseredeti néplélek sejti meg az ősi vér lüktetését, az átöröklött ősi művelődést? Ne is áltassuk magunkat! A magyar kultúréletben a magyar építő művészet vágya még alig éled..."[60]

Akárcsak Lechner Jenő, Medgyaszay is zárójelbe teszi a magyar történelemnek azt az ezer évét, amikor szerintük idegen hatás érvényesült művészetünkben. Medgyaszay azonban még radikálisabban elvet minden történeti tradíciót, csak népművészetünk és a turáni rokonnépek művészete érdekli. Egyre inkább belemélyedt az eredetkutatásba, ősi "dicsőségünk" bizonyításába. Különböző "tudományos" munkákra támaszkodva (többek között Hóman Bálint: A magyar hún-hagyomány és a hún monda című könyvére hivatkozva) igazoltnak tartja a hun—magyar kapcsolatot és erre fantasztikus családfát épít: "... az immár tudományosan beigazolt hún—magyar azonosság révén a Krisztus előtti évezredekbe visszanyúló, igen magas ősi kultúránkról és művészetünkről beszélhetünk. Ferridun turáni király Kr. e. 1300 körül fényárban úszó pompás udvart tartott. Követték őt a nagy kánok, Attila és az ő utódai Északindia trónjain. Az ősi turáni művészet származott át Egyiptomon keresztül Európába. A visszavándorló húnok Árpád népéhez az Etelközben csatlakoztak és honalapítás után az országban szétszórva örökösei maradtak a színben és formá-

---

társelnöke, a Székely Bertalan Képzőművészeti Társaság elnöke, az Orsz. Képzőművészeti Társaság törzstagja, a Thallóczy Lajos Társaság stb. tagja. Részt vett a Turáni Társaság közgyűlésein.

[60] ÉI—ÉM 1921. január 15. Ankét a "Magyar építő ipar és építő művészet jövőjéről".

ban gazdag ősi művészetnek. Kalotaszeg, Székelyföld, Matyóföld, a palócok földje, a Bakony és az Ormánság népe őseit tiszteli bennük."[61]

Medgyaszay munkásságának hamarosan beértek az eredményei: 1925-ben királyi kormányfőtanácsosi címmel tüntették ki, ugyanazon évben a Műegyetemen a népművészet magántanárává habilitálták. "Magyaros stílusú törekvéseinek legszebb eredménye, hogy a londoni művészeti kiállításon szerepelt művei Indiába kerülve, az ottani hun rokonságot tartó tudósok és építészek felismerték abban a turáni jelleget. Ennek nyomán 1929-ben megbízást kapott a Bombayi Indiai Turáni Múzeum megtervezésére."[62] Ezt követően a Magyar—Indiai Társaság társelnöke lett és 1932-ben hosszabb tanulmányutat tett Indiában, ahol "az általa keresett és megtalált hun törzsek"[63] művészetét, szokásait tanulmányozta.

Ez a turáni "műveltség" épületein is nyomot hagyott. Olykor egészen direkt módon — például a pagodák jellegzetes tetőformájával, mint a mátraházi Sportszállón — vagy áttételesebben, sátorszerű lefedésben, sötét, nehéz famennyezetekben, galambdúcos tornyokban, sokszor csak a homlokzatra applikált magyaros sgrafittókban. Háború előtti friss munkáitól eltérően, ezek az épületei öregesek, komoran keletiesek, olykor (például a székesfővárosi bérházai) a népszínművek színvonalán magyarkodók. Semmiképpen sem felelnek meg azoknak a követelményeknek, amiket maga Medgyaszay állított fel egy tanulmányában a "komolyabb, leszűrődöttebb magyar ízlésű" épületek kritériumaként. A magyar jellem három alapvető vonása: a józanság, az ellentétek és a derű. E vonásokat úgy kell használni épületünkön, "hogy a tisztult ízlésű magyar lelkű embernek tessék; a külsőből megértse az épület hivatását, alaphangulatát és gyönyörködtesse az ő magyar lelkivilágát."[64]

A nemzeti építészet turáni vonalának legérdekesebb alakja Toroczkai-Wigand Ede. Wigand életének meghatározó időszaka az a hét év volt, amit még a világháború előtt Székelyföldön töltött. Korábban Lechner Ödön asztaltársaságához tartozott, ő volt az egyetlen, aki mentes tudott maradni a Mester formavilágának hatásától. Elsőként járta be az országot: ismerkedni a nép építészetével. Lechnerrel és követőivel szemben ő nem ornamentikából, keleti kultúrák formáiból akarta fölépíteni a nemzeti építészeti stílust, hanem a magyar nép hagyományaiból. Wigand a Székelyföldön, "Attila földjén megtalál-

[61] Medgyaszay István: Városaink építőművészete = ÉI—ÉM 1930. február 1. 1—2. 1.
[62] Rát Str Lex 786. 1.
[63] Magyarság 1932. május 22.
[64] ÉI—ÉM 1930. február 1. 2. 1.

ta a régi törvényt s ezt hozza a magyar stílus építőinek biztos mértékéül."[65] A törvény így szólt: "A rög élő szelleme a nép lelke... alkotásai mindig szervesen nőttek ki földjéből."[66]

Toroczkai a székelységben a magyarság ősi, ködökbe vesző múltját lelte meg. A székelyek Csaba népének tartják magukat, meséik, hiedelmeik is gyakran utalnak a hunokra. Toroczkai építkezéseikben, népművészetükben ezt az ősi, turáni réteget kereste. Kutatásának eredménye nem tudományos feldolgozás, hanem néhány előadás és hat könyv, melyekben egy művészlélek érzékenységével térképezte fel a székelységben élő hagyományokat és fantáziával kerekítette azokat magyar mítosszá.[67] A könyveket így ajánlotta a Táltos kiadó: "Toroczkai Wigand Ede tudja a régi magyar dolgokat. Járt ősi földeken és hallgatta a mesét. Szent, belső, ázsiai földek lelkét olvasta faragott és varrott holmik ábráiban. Izmos gerendák együvérovásában a magyar erő törvényét ismerte meg... Ázsiából hoztuk harcos, lovas úton különvaló szép műveltséget, (sic!,) a rejtelmes turáni isten oltáráról élő tüzet, amely nem aludt ki még ma sem, de kis faluk tűzhelyein ég és meleg körében dús népművészetet csíráztat, s amelyet Wigand Ede új Prometheuszként hoz nekünk a halálos hidegek napjain reményre melegítőnek."[68] Toroczkai könyveit saját, markánsan egyéni rajzaival illusztrálta — melyek stílusát a "Fiatalok" is átvették —, és szövegét archaikus magyar nyelven fogalmazta meg. Nyelvezetét különösen a Napkelet folyóirat körül tömörülő írók értékelték. Gárdonyi Géza például így írt egyik levelében: "... mondataidnak ősies zamatát, tiszta magyarságát őszinte, bámuldozó szemmel becsülöm."[69] Mások éppen ezt a

[65]Toroczkai-Wigand Ede (1869—1945) iparművész, építész, író. 1926-tól m. kir. kormányfőtanácsos, számos művészeti egyesület tagja, többek között: Kemény Zsigmond, az Arany János Irodalmi Társaságok elnöki tanácsának tagja, a Turáni Társaság választmányának tagja, a Balatoni Társaság elnöki tanácstagja, a Magyar Képzőművészeti Társulat örökös törzstagja, a Nemzeti Szalon választmányi tagja stb. 1922-ben az Iparművészeti Iskola tanárává nevezték ki, ahol "Magyar Otthon" címmel indított kollégiumot, afféle mesteriskolát. 1928-ban a "Magyar Otthon" kollégiumot már kőművesek és kőfaragók számára is megnyitották. 1921-ben elsőként kapta meg a Képzőművészeti Társulat építészeti nagydíját. Több írás jelent meg róla külföldi — angol, osztrák, holland, észt — lapokban.

[66]Négyféle Mívek. Marosvásárhely, 1914. Idézi: TWE: Hímes udvar, Budapest, 1916. Táltos Kiadás XV. oldal.

[67]Wigand könyvei: Négyféle Mívek. Marosvásárhely 1914.; A Kert és Virágai 1914. Marosvásárhely; Cserényös házak Bp. 1916. Táltos; Üreg csillagok. Bp. 1916. Táltos; Hímes udvar. Bp. 1916. Táltos; Hajdonában régös-régön. Bp. 1917. Táltos; Régi kert s mívesei. Bp. 1917. Táltos; Hogyan építsünk a Balaton partján? Bp. 1912. Táltos; A kert. Bp. 1923. Pátria; Wigand Architectura. Bp. 1936. Kir. Magyar Egyetemi Nyomda.

[68]A Táltos kiadó ajánló szövege a "Hogyan építsünk a Balaton partján?" könyv utolsó lapján.

[69]Wigand Architectura. Bp. 1936. 11. l. Gy. I. bevezetőjében.

nyelvezetet bírálták, arra hivatkozva, hogy "az ősi székely nyelvjárás ... végtelenül fárasztóvá teszi az olvasást".[70]

Toroczkai-Wigand Edének az építészetben betöltött szerepe sokban hasonlított Szabó Dezsőnek az irodalomban elfoglalt helyéhez, szerepéhez.[71] Mindketten a parasztságban látták a nemzet egyetlen érintetlenül maradt őserejét, újjászületésének zálogát. Mindketten az idegenből hozott "álműveltségtől", a kozmopolita városi kultúrától féltették az ősi televényt. Faji politikájuk egyszerre jelentett németellenességet és antiszemitizmust. Ugyancsak közös bennük a pszichologizmus, a lelki igények fölfedezése és kiszolgálásának vágya. Mindketten a jobboldali radikalizmust képviselik szociális programjukkal is, melynek fő célja a "kisemberek" (parasztság, munkásság, alsóközéposztály) életkörülményeinek, szociális helyzetének megjavítása. Ahogyan Szabó Dezső szinte prófétája, bálványa volt a fiatal nemzedékeknek, úgy Wigandot is istenítette egy főként menekült székely értelmiségiekből álló csoport (a szegedi Új Élet folyóirat köre, a SZEFHE)[72] és művészek, művészeti írók egy bizonyos köre (Margitay Ernő, Márkus László, Szokolay Béla, Bodor Aladár stb.). A lényeges különbség közöttük, hogy Szabó Dezső, ha csapongva-következetlenül is, de revideálta nézeteit (például az antiszemitizmussal kapcsolatban) és sohasem fogadta el a turanizmus ideológiáját, míg Wigand haláláig következetes maradt elveihez. Hasonlóság sorsukban, hogy a hivatalosság mindig gyanakodva, bizalmatlanul kezelte őket, elismerés híján a meg nem értett zseni sértődött magányába húzódtak vissza. Haláluk körülményei is hasonlóak. A főváros ostromának vége felé — 1945 januárjában — pusztultak el mind a ketten a nélkülözéstől, a szörnyűségektől, az összeomlástól reményüket vesztve.

"Míg kis csörtetők tele szájjal harsogják a nemzeti irányt, — ő csöndes munkájában, művészetén keresztül tanít az igazságra: »Kialakult nemzeti irányról csak akkor beszélhetünk majd, ha saját rögünkből és korunkból nőtt hatóerők nyomai forrtak bele«" — idézte Wigand hitvallását 1922-ben Zakariás G. Sándor.[73] Hogyan is képzeli Wigand a nemzeti stílus kialakítását?

[70](m.): Két új könyv = Magyar Iparművészet 1917. 5—6. sz. 146. l.

[71]Ld. Nagy Péter monográfiáját Szabó Dezsőről. Bp. 1979. Akadémiai Kiadó.

[72]Az 1918-ban alakult Székely Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete (SZEFHE) alapította 1922 februárjában Szegeden az "Új Élet" című folyóiratot. Főszerkesztője: Kolosváry-Borcsa Mihály, felelős szerkesztője Fetter Gyula, felelős kiadó: Csanády György, a SZEFHE elnöke. A szervezet és a folyóirat programjáról, ideológiájáról ld. B. Bernát István tanulmányát (Adalékok a népi ideológia előtörténetéhez. A Bartha Miklós Társaság előzményei = In: Lackó Miklós (szerk.): A két világháború közötti Magyarországról. Bp. 1984. Kossuth Könyvkiadó.)

[73]Zakariás G. Sándor: Toroczkai-Wigand Ede = Új Élet 1922. július 23. 4—5. l.

Íme: "... a magyar építőstílus fejlesztésében pedig a paraszthéznak kell alapvetőnek lennie. Ez nemzeti építészetünk népdala — így az angolok, dánok, finnek, németek, svédek s egyéb kultúrnemzeteknél is —, mely mindenkor szervesen sarjad a rögből. Ezért marad élő, eleven, küszöbétől gerinctaréjáig s a tájjal szoros kapcsolatban. Mindegyiknél az élet nyomta bélyegét arculatára, melyet éppen szolgál. Fajtájukban megegyeznek, de más-más az egyéniségük."[74] Majd a ház és az otthon fogalmáról elmélkedik, melyek nálunk ritkán esnek egybe. "Lakás nemcsak a családi, hanem a bérház is. De vajjon otthon-e egyszersmind? Inkább téglába vert tőke s az szabja meg a külsejét is. Hitvány arculatáról lerí a tőkeuzsora kamatoztatása."[75] A Gründerzeit spekulációs építésével, a pallérstílus ízléstelenségeivel néhány szerencsésen megmaradt régi házunk példáját állítja szembe. "Szervezetük van azoknak, akárcsak az embernek. Lelkük volt, s ez kiült a ház képére, arculatot adott neki, sugalmazott valamit abból az életből, mi benne folyt. S ez a helyes, ezt nevezzük az építészet lélektanának. Ha az egyén kifejezésre juthat — legalább a családi házban —, akkor a ház önmagától hozzájárul a kor stílusának kialakulásához."[76] Majd még egyszer, még részletesebben: "A jövendő ház fejezze ki korának igényeit... A külső díszt szerkezeti elemei adják meg, melyek anyaguk szerint érvényesüljenek, külön a kő, a tégla, fa, vas stb. Ha pedig művészetet akarunk vinni házainkba, akkor stílusokhoz kendőzés helyett inkább élettani és anyagesztétikát vigyünk beléjük, meg a célszerűségét. A házat nem a külső cafrang, gipsz, pléh stb. teszi széppé, hanem a sikerült arányos felosztás, mely úgy becsületes, ha hű kifejezője a belső szervezetnek."[77]

Wigand programjában a korszerű építészet alapelveivel találkozunk: célszerűség, funkcionalizmus, őszinte anyaghasználat, szerkezetszerűség. Még az avantgárd fő jellemzőjét, a szociális érzékenységet is megtaláljuk nála. Egész életében foglalkoztatta a kisemberek lakásgondja. 1919-ben készítette azt a sorházakból, ikerházakból álló lakótelep-tervsorozatot, melyet így kommentált: "Szemem előtt egy kertvárosszerű övezet lebeg, mely Budapest perifériáját alkotná s magában foglalná megelégedett, boldog emberek hajlékait. Hivatalnokok, munkások és más vékonypénzű kisemberek derült és egészséges otthonaira gondoltam, amikor most e füzetben bemutatott terveimmel foglalkoztam."[78] A szociális indíttatású terveiből mindössze három kis sorház valósult

[74]Toroczkai-Wigand Ede: Lakóház és otthon = Szózat 1924. december 21. 9—10. 1.

[75]Uo.

[76]Uo.

[77]Uo.

[78]Toroczkai-Wigand Ede: Kisemberek otthona = Magyar Iparművészet 1919. 3—10. szám, 84—94. 1.

meg a Pongrác úti városi lakótelepen.[79] Ezért végig a húszas éveken keresztül, rendszeresen publikálta kislakásterveit az Új Időkben és a Magyarságban, olyan közérthető magyarázattal kísérve, amit a laikus házépítő is rögtön felfog. Így próbálta a pallérоknak kiszolgáltatott legalsóbb rétegeket arra ösztönözni, hogy takarékosan, a kis alapterületet ötletesen kihasználva, mégis egyénien építsenek. Ehhez bőséges példával szolgálhatott az az építész, akiről már 1909-ben így írt Lyka Károly: "Ő az, aki egy talpalatnyi földön megveti egy ház alapjait. Minden építészünk közt ő a legkitűnőbb tértágító."[80] Az avantgárd építészeit megelőzve, már 1925-ben foglalkozott minimállakás tervezésével! 6 x 6 és 7 x 7 méteres alapterületre elgondolt lakóházterveit érdemes összehasonlítani Molnár Farkas ugyanekkora alapterületű kockaház terveivel. Az összehasonlításból kiviláglik a kétféle szemlélet közötti gyökeres különbség: az internacionális eszmék rideg gép-esztétikája az egyik oldalon és a magyar ember lelkéhez közel férkőző, a "saját talajunkból fakadó" népi ökonómia, otthonosság a másikon. Érdekes Wigand véleménye a modern építészetről a húszas évek vége felé. Nem veti el például a lapostetőt, sőt kifejezetten előnyösnek találja a fővárosban, ahol a bérkaszárnyák lakói ily módon több naphoz, levegőhöz, zöldfelülethez juthatnának, családi házaknál, kertes területen viszont indokolatlannak látja használatát. És megint "az úgynevezett művelt Nyugatról" ideérkező divatáramlatoktól, izmusoktól félti a fiatalságot.[81]

Összegezve: a nemzeti építészet turáni vonala — a közös ideológián belül — sokféle árnyalatot foglal magában. Már az egyes építészek által megfogalmazott teóriák, programok, helyzetértékelések is jelentősen különböznek, fokozottabban igaz ez az építészi teljesítményükre. Jellemzőnek tartjuk azt is, hogy a korszak ízlésváltozásaihoz, új stílusáramlataihoz éppen Kertész K. és Lechner Jenő alkalmazkodott rugalmasan, Medgyaszay s még inkább Toroczkai következetesen folytatták egyéni útjukat.

A Lechner Ödön Társaság

"A Lechner Ödön Társaság arra alakul, hogy összehordja, összegyűjtse írásban, sokszorosítsa képekben a zseninek arcát, lelkének igaz képét, vágyainak, ábrándjainak gazdag virágos- és gyümölcsöskertjét. Hitének, eszméi-

[79] Új Idők 1924. 35. szám, 168. l.

[80] Lyka Károly: Toroczkai-Wigand Ede újabb munkái = Magyar Iparművészet 1909. 257—260. l.

[81] Toroczkai-Wigand Ede: Egyet-mást a kőművesmesterek jövőbeli feladatairól = Magyar Kőművesmesterek Lapja (III. évf. 24. szám) 1928. december 22. 3—4. l.

nek, művészi lelkületének propagálásával, gondolatainak terjesztésével megörökítse Lechner igazi arcát, népszerűsítse azt a meggyőződést, hogy Lechner Ödön inkarnációja a művészetnek és a nemzeti gondolatnak" — írta Herman Lipót 1928. június 10-én, a Társaság megalakulásának alkalmából.[82] A Lechner tanítványaiból és tisztelőiből verbuválódott csoportnak csak az egyik célja volt a Mester emlékének ápolása. A másik — témánk szempontjából fontosabb — céljuknak az "egységes magyar építőművészeti közízlés megteremtésén és a magyar nemzeti építőművészeti kultúra fejlesztésén való munkálkodást" tartották.[83] A Társaság egyben a magyar építőművészet barátainak társasága kívánt lenni.

Lechner zászlója alatt azok az építészek kezdtek szervezkedni, akik valamikor a nemzeti jellegű modern magyar építőművészet megteremtését tűzték ki célul, s akiknek táborát a háború és az utána következő évtized felőrölte. Több generáció tartozott közéjük: az idősebbek még Lechner munkatársai voltak, a polgári liberalizmus hívei, míg a fiatalabbak — a népi vagy "erdélyi" vonal követői — inkább a demokrata párttal, egyesek a polgári radikálisokkal rokonszenveztek. Az ellenforradalmi rendszerben korábbi művészeti-világnézeti elveik vagy felekezetük miatt háttérbe szorultak, illetve "az éhenhalatás, munkaalkalommegvonás borzalmas erkölcsi és anyagi kényszere" megalkuvásra kényszerítette őket.

Szétszóródott táboruk — Lechner, és főként követőinek, hivatalos megítélése miatt, a jobboldal megújuló támadásai következtében — csak a bethleni konszolidáció után tudta összeszedni magát.

Hiába hivatkozott Komor Marcell a húszas évek elején a közös érdekre, "Építészetünk magyarságá"-ra,[84] a kiközösítést nem kerülhette el. Csak a szélsőjobboldalt visszaszorító Bethlen-kormány tudott a húszas évek második felére olyan légkört teremteni, amelyben Lechner hívei is előretörhettek.

Lechner halálának tizedik évfordulójáról tisztességgel megemlékeztek. A Tudományos Akadémián a Szinyei-Merse Társaság rendezett emlékünnepélyt, a sajtóban számos cikk jelent meg, köztük Jánszkyé "Egy magyar tragédia" címen,[85] melyben a Lechner sorsát és a magyar formanyelvre való törekvés megszakadását panaszolja. Több hírlapcikk nyomán 1927-ben készült el Vámos Ferenc kis, két füzetből álló Lechner-monográfiája,[86] melynek utolsó mondata

[82] Herman Lipót: "Lechner Ödön Társaság" = Pesti napló 1928. június 10. 37. 1.

[83] Magyar Művészet 1928. (IV. évf.) 461. 1.

[84] Ezrey: Építészetünk magyarsága = Vállalkozók Lapja 1922. augusztus 16.

[85] Pesti Napló 1924. június 10.

[86] Vámos Ferenc: Lechner Ödön I—II. Bp. 1927. Amicus kiadás. (Magyar Művészeti Könyvtár 21—22. szám)

jelzi a könyv aktualitását: "Ma, amikor a barokk- és antikformák mindenhatósága újból lávaként lepte el építészetünk talaját, a halott Lechner Ödön idealizmusából, magabízásából kell erőt gyűjteni építészetünk újjászületéséhez."[87] A bevezetőben pedig Petrovics Elek fejezi ki reményét, hogy "a fiatal nemzedékben akadnak majd, akik Lechner Ödön hagyatékát illően megbecsülik és nem utánzással, hanem szellemének megértésével kifejtik és továbbépítik azt, amit ő elkezdett."[88]

Erre a célra szövetkeztek azok az építészek, művészeti írók és az általuk megnyert egyéb művészek, közéleti emberek, akik 1928-ban megalakították a Lechner Ödön Társaságot.[89]

A Társaság létrejöttének és működésének gyakorlati eredménye nem sok volt. Évente ünnepi üléssel emlékeztek meg Lechner haláláról, ahol előadások hangzottak el; hosszas huzavona után sikerült szobrot állíttatniuk a Mesternek; s a Társaság által évente legjobbnak ítélt épületeknek Lechner-díjat adományoztak.[90] Ennél fontosabb a Társaság jelképes értelme, vagyis az, hogy tekintélyes nevekkel fémjelezték a lechneri "nemzeti" programot, és cikkek sorával, a sajtóban provokált vitákkal hívták fel a figyelmet a "tovatűnt délibábbá lett" nemzeti stílus szükségességére.

A legfontosabb ütőkártyájuk az volt, hogy felhívták a figyelmet a politika nacionalista jelszavai és a művészetpártolásban a nemzetit háttérbe szorító gyakorlata között. Kapóra jött a kultuszminiszter ekkor megjelent cikke — "A magyar művészet mint nemzeti erőforrás" címmel[91] —, melyben Klebelsberg arra hivatkozva kért több pénzt a kultúra számára a költségvetésből, hogy "ma a magyar gondolatot külföldön nemcsak a magyar diplomata, hanem emellett a magyar művész ... is képviseli". Erre a Lechner Ödön Társaság tagjai azonnal reagáltak. Pogány Móric írta néhány hónappal később: "Egészen

[87] I. m. II. köt. 32. l.

[88] I. m. I. köt. 5—6. l.

[89] A Társaság alapító tagjai: Árkay Aladár, Balázs Béla, Bartók Béla, Csók István, Dömötör István, Ernst Lajos, Falus Elek, Fényes Adolf, Gergely István, Gerő Ödön, Györgyi Dénes, Hatvany Ferenc báró, Herman Lipót, Huszka József, Iványi-Grünwald Béla, Jakab Dezső, Jánszky Béla, Jeszenszky Sándor, Kernstok Károly, Kodály Zoltán, Komor Marcell, Korb Flóris, Kosztolányi Gyula, Kozma Lajos, Körössy Albert Kálmán, Lázár Béla, Lechner Jenő, Lechner Lóránt, Lyka Károly, Majovszky Pál, Málnai Béla, Márkus László, Medgyaszay István, Molnár Géza, Nemes Marcel, Petrovics Elek, Pogány Móric, Sebestyén Artúr, Szmrecsányi Ödön és Ödönné, Szivessy Tibor, Vámos Ferenc, Zombory Lajos, Zsolnay-Mattyasovszky László.

Az alakuló ülésen megválasztott tisztikar: Gerő Ödön, Korb Flóris, Márkus László elnöklő igazgatók; Jánszky Béla ügyvezető igazgató; Ernst Lajos gazdasági igazgató; Vámos Ferenc jegyző.

[90] A díjat nemcsak nemzeti szellemben készült alkotások kapták, hanem modern épületek is (pl. Árkay Győr-gyárvárosi temploma; Györgyi Honvéd utcai bérháza stb.).

[91] Ld. a 32. jegyzetet!

világos, hogy a nemzetek versenyében le fogunk maradni és elveszítjük békebeli gyönyörű pozíciónkat, ha az államkincstár tetemesen nagyobb hozzájárulással nem áll a kultuszminiszter rendelkezésére a képzőművészetek támogatásában."[92] Támogatni kell a tehetségeket, támogatni kell a Lechner indította vonalat, mert "a tehetségek itt vannak: csak arra várnak, hogy foglalkoztassák őket... A hatalom használja föl helyzeti energiáját arra, hogy bennünket kiemeljen másfél évtizedes tespedtségünkből. Mi magyar építő- és egyéb művészek megtesszük majd a magunkét és a magunk nyelvén ostromoljuk meg Trianon várát, amely lenge kártyavárnak fog mutatkozni, ha elszántan, keményen, céltudatosan indítjuk meg ellene az ostromot."[93] Jánszky visszafogottabban és általánosabban ajánlkozott fel: "A nemzetek nagy művészeti versenyében csak az az igazi érték, amely eredeti... Ilyen igazi ... értékek mindig azok voltak, ... amelyek becsületes művészi alkotások, de egyúttal az illető nemzet lelkét tükrözik vissza."[94] Ezért "a trianoni magyarság nehéz óráiban azt kérjük a magyar társadalomtól, ne essen a régi Magyarország hibájába, hanem minden erejével támogassa a magyar formatörekvéseket az építőművészetben is".[95]

Támogatást tehát arra hivatkozva kértek, hogy a "magasabb és mindent átfogó nemzeti gondolatnak" a magyar architektúra mindig hűséges kifejezője, sőt továbbfejlesztője volt. De hát mit is értettek Lechner hívei 1928-ban "magyar architektúra" alatt? Mi különbözteti meg koncepciójukat a nemzeti építészet más képviselőinek, például a turániaknak az elgondolásaitól? Valamennyien Lechner Ödönre hivatkoznak, aki egyszerre volt magyar és korszerű. "Az építőművész legyen korszerű, igyekezzen műveiben tehetsége szerint a legjobbat adni, ne hazudjon, maradjon logikus és az anyag, amely testet ölt keze alatt, megformálásában annak a nemzetnek lelkét tükrözze vissza, amelyhez tartozik..."[96] — írta könyvében Jánszky. Pogány Móric szintén a magyarság és modernség kritériumát említette, érvei mellé olyan tekintélyek véleményét állítva, mint Beöthy Zsolt és Klebelsberg Kunó. "S ahogy a dicsőséges emlékű Beöthy Zsolt minden elkövetkező nagy írónak és irodalomnak örök törvényként hagyta hátra a magyarság és európaiság szoros és válhatatlan kapcsolatát, ahogy gróf Klebelsberg miniszter egész kultúrpolitikájának a nemzeti érzés és a nyugati műveltség organikus egybefonódottsága adja meg a foglalatát és

[92] Pogány Móric: Művészet és nemzeti erő = PN 1928. augusztus 3. 6. l.

[93] Pogány M.: Az utolsó órában = PN 1928. november 9. 7. l.

[94] Jánszky, i. m. 3. l.

[95] Jánszky, i. m. 69. l.

[96] Jánszky, i. m. 65. l.

jelentőségét; azonképpen képzőművészetünknek is a magyar nemzeti sajátosságok hű megőrzését és az egyetemes világművészetbe való bekapcsolódását kellene programul vállalnia."[97]

A korszerűség és magyarság fogalmai közül úgy tűnik az elsőt könnyebb meghatározni. Jánszky egy nagyobb lexikonszerű műben így ír az általuk — a "Fiatalok" által — képviselt korszerű építőművészetről: "A ház az ember »legkülsőbb« ruhája! Erre hivatkoztam majd két évtizeddel ezelőtt is cikkeimben, mikor összehasonlítottam az emberhez méltó, olcsó, egészséges, jó és ízléses, minden tekintetben kellemes és a kor igényeihez alkalmazkodó hajléknak a nagy tömegek számára való »megszerezhetetlenségét« a jó, olcsó, kényelmes és ízléses ruhának aránylag igazán könnyű megszerezhetőségével. Ezt a legkülső ruhát akartuk már akkor jó néhányan a kor emberének testére szabni..."[98] A magyarság megfogalmazása jóval homályosabb, bizonytalanabb. Pogány egy olyan értelmezés mellett áll ki, amely "népünk géniuszát nemcsak kizárólag külső díszítményekben keresi, hanem egy magasabbrendű megnevezhetetlen közös akaratban, közös céltudatban."[99] Vámos Ferenc még misztikusabb: "A magyar formanyelv kincsállományához csakis azok a művek tartozhatnak, amelyek a magyarság vágyainak formakifejezései."[100]

A Lechner Ödön Társaság tragédiája, hogy túl későn alakult meg, propagandamunkáját akkor kezdte, amikor már nemcsak a konzervatív iránnyal állt szemben, hanem a nemzetközi modern építészet itthon szerveződő híveivel is. Hiszen 1928-ban jött létre a CIAM, ugyanakkor folytak a Mérnökegyletben a nyugat-európai tapasztalatok körüli viták, abban az évben jelent meg Forgó Pál könyve az Új Építészetről. Ebben a kontextusban a Társaság vezéreszméje, korszerűségről vallott elképzelése már óhatatlanul konzervatívnak tűnt. Annál kevésbé volt ütőkártya a kezükben, mert ők csak a múltra tudtak hivatkozni, eszméiket tükröző új épületeket nem tudtak fölmutatni. A következő évek praxisában pedig maguk is egyre inkább a modern építészet táborába tolódtak át. A Társaság utolsó nagy port verő akciója a "Kövekbe írt magyar dráma" sajtóvita volt. A Társaság a harmincas—negyvenes években is létezett még, tagjai sokat cikkeztek, ám testületként jelentőségét vesztette.

[97]Pesti Napló 1928. augusztus 3. 6. l.

[98]Jánszky: Korszerű építőművészet = In: Karczag: A magyar állam élete. Bp. 89. l.

[99]"Haladunk vagy hanyatlunk? Tíz év kulturális mérlege". Válaszol Babits Mihály, Laczkó Géza, Vaszary János és Pogány Móric. = PN 1928. december 25. 69. l.

[100]Vámos Ferenc: A magyar formanyelv építészetünkben. Klny. a MMÉE Közl. 1929. évi 9—10. számából. Bp. 1929. M. Kir. Egyetemi Nyomda, 24. l.

"Kövekbe írt magyar dráma" 1930

A nemzeti építészet ügye körül összecsapó vélemények akkor kapták a legnagyobb nyilvánosságot, amikor Kárpáti Aurél cikke nyomán csaknem két hónapig tartó vita bontakozott ki a népszerű és színvonalas polgári napilap, a Pesti Napló hasábjain. Kárpáti Aurél, a Pesti Napló színházi, művészeti és irodalmi kritikusa, Jánszky Béla magyar formatörekvésekről szóló könyvét olvasva fogott tollat és állt ki a nemzeti építészet mellett. Cikkében, melynek a "Kövekbe írt magyar dráma" patetikus címet adta,[101] a Jánszky-könyv lényegét így summázta: "az időrendben felsorakoztatott tényeknek ebből a szakszerű felsorolásából — külön lírai aláfestés nélkül is — egy döbbenetes magyar tragédia körvonalai bontakoznak ki... A magyar építészeti formanyelv elnémult, mielőtt igazi hangján megszólalhatott volna. S ami még lesújtóbb: szerencsétlen körülmények összejátszása következtében azóta is hallgat."[102] A tragédia okát abban látja, hogy amiből például a finneknél nemzeti stílus tudott kerekedni, az nálunk kuriózum maradt. Utána pedig közbeszólt a történelem: "A magyar építészeti formanyelv kialakítását célzó kollektív törekvés hősi halottja lett a világháborúnak."[103] Azóta a "halandzsa-stílus", meg a neoklasszicizmustól a rosszul leutánzott Bauhausig terjedő idegen modernség uralkodik az országon. Most a Jánszky könyvében foglalt "hitnek teremtő megvalósulásától függ, lesz-e magyar formanyelv, vagy nyomtalanul vész semmibe a biztató, ám tragikusan megszakadt kezdetnek minden merész próbálkozása".[104] Kárpáti cikke végén külön kiemelte, hogy itt nem a nevek fontosak, hanem maga az ügy, amely "eminenter nemzeti ügy", tehát nemcsak a szakmára, hanem minden magyarra tartozik.

A Pesti Napló 1930. március 9-i számában "Építőművészek nyilatkoznak a nemzeti építészetről" cím alatt közölték a Kárpáti vitaindítójára érkezett négy hozzászólást. Elsőként Kertész K. Róbert, helyettes államtitkár fejtette ki véleményét. Hivatkozott Klebelsberg Kunónak az 1928 őszén tartott országos irodalmi és művészeti kongresszust megnyitó beszédére, ahol a miniszter is a művészetünk nemzeti jellegének fokozott kifejezésére szólította fel a művésztársadalmat. Művészeti kultúránk a nemzeti vonás nélkül érdektelen a külföld előtt. A magyar formatörekvések háború utáni visszaszorulására Kertész sajátos magyarázatot ad: egyik oldalról a dekonjunktúrát, a nagy fel-

[101] Kárpáti Aurél: Kövekbe írt magyar dráma = PN 1930. február 16. 35. 1.
[102] Uo.
[103] Uo.
[104] Uo.

adatok hiányát, a másikról a "világjelenségszerűen fellépő internacionális sachliche Kunst többé-kevésbé értelmetlen jeligéje alatti felburjánzást" okolta. Ő is leszögezte: "A magyar nemzeti építőművészet nemcsak művészi ideál, de nemzeti szükséglet is."[105]

A következő hozzászóló Toroczkai-Wigand Ede kormányfőtanácsos. Teljesen egyetértett Kárpátival, aki szerinte "méltán kárhoztat olyan nemzetet, mely formanyelvének istápolása helyett, ennek megtagadására törekszik. Ez egyenlő az anyanyelv megbénításával, kiirtásával, hiszen lényegében ugyanaz, csakhogy más anyagban szólal meg. Ez a formanyelv, művészi értelemben véve stílus, mely csak annyira nemzeti, amennyiben népünk, fajunk szellemében gyökerezik." Miután leírta fenntartásait Lechner, az ő követőinek és a Lajta—Pogány-féle "magyar stílusú monumentalitás" stílusával szemben, újra megfogalmazta saját hitvallását: "... ha becsületes, honi talajban gyökerező építészetet akarunk teremteni, akkor a parasztházból kell kiindulnunk, mely minden építészet népdala. Stílusunk fejlesztésében pedig mindig az alapkövetelmények a forraló erők. Kialakuló nemzeti irányról csak akkor beszélhetünk majd, ha saját rögünkből s korunkból nőtt hatóerők forrtak bele."[106]

Bálint és Jámbor építőművészek szerint "Lechner tragikuma nem a magyar művész tragikuma, hanem egyszerűen a művészé".[107] Fölvetik, hogyan legyen modern építészet vagy nemzeti építészet, amikor egyáltalán nincsen építkezés. A modern építészethez gazdag és bátor mecénások kellenek.

Majd Jánszky Béla fejtette ki véleményét. Bírálta a hatóságok és az építtetők szűk látókörű, konzervatív szemléletét, ennek tulajdonítva azt, hogy ugyanott tartunk, ahol húsz évvel korábban. A magyarságnak joga van a saját nemzeti egyéniségét visszatükröző korszerű építőművészetre. Mi a teendő? Az építtetők adják meg az építészeknek a művészi és cselekvési szabadságot, ők maguk pedig "belátva az idő haladását, korszerűséget és nemzeti karaktert óhajtsanak minden alkalommal, ha építenek!".[108]

Kós Károly Erdélyből szólt hozzá levélben a vitához.[109] Védelmébe vette Lechnert a támadásokkal szemben, mondván, könnyű utólag kritizálni, de a maga korában igenis forradalmi újító volt. Pogányt és Lajtát a szellemében nemzeti és modern építészetükért tartja nagyra. Saját generációja a néphez fordult, hogy eltanulja szellemét: "Magunkévá akartuk tenni, hogy azután

[105] Pesti Napló 1930. március 9. 41. l.
[106] Uo.
[107] Uo.
[108] Uo.
[109] Pesti Napló 1930. március 15. 40. l.

nyugodtan, a másolás veszedelme nélkül tanulhassunk a nyugattól és kelettől, amit népünktől nem tanulhattunk meg: a művészeti és technikai tudás összedolgozását." Nem tudja elfogadni Kárpáti érvelését, hogy a háború utáni szomorú helyzetnek a szegénység lenne az oka. Saját erdélyi helyzetüket hozza ellenpéldaként: minden kifosztottságuk ellenére tudtak magyar irodalmat, közösséget teremteni, mert szükségük volt rá, mert hittek benne. "A magyar nemzeti architektúra, illetve művészet tragikumának magyarázata tehát nem az, hogy a szegénység: a hit hiánya, de az, hogy a hit hiánya: szegénység, tehetetlenség, halál." A trianoni Magyarországon sok nemzetiszín pántlika, hazafias szólam mögött "valami nagy nincstelenséget", "valami nagy hitetlenséget" érez, s úgy véli, Lechner tanítása azért nem folytatódott, mert valójában nem voltak és nincsenek utódai. Egy új Lechner Ödönre, egy új prófétára lenne szükség!

Márkus László író és rendező, a Lechner Ödön Társaság egyik elnöke így kezdte "Lechner Ödön -- van!"' című írását: "Sohasem hittem, hogy Lechner végleges megoldás, hogy ő az egyedül üdvözítő dogma. De hiszem, hogy ő volt a magyar építőművészetben a legtermékenyítőbb impulzus, s az a kő, amit ő dobott a vízbe, a legszélesebb és legmélyebb hullámokat gyűrűztette."[110] A kultuszminiszter "neonacionalizmus" tételéből következtet arra, hogy minden érzékelhető formának is magyarrá kell lennie, előnyt kell adni a magyarnak, még ha kezdetleges is, csak így fejlődhet versenyképessé. Az ősi, népi formakincset pedig Bartók és Kodály népzenei gyűjtéséhez hasonlóan kellene földeríteni. "El tudok képzelni kormányakciót, amely a magyar építő lélek dokumentumait felkutatja s kiadja a magyar népies formanyelv okmánytárát. Segíteni a kutatást és építtetni az építőművészekkel: az én hitem szerint ez a magyar stílus útja... ez a neonacionalizmus útja a kultúrpolitikában."

Az ellentábor képviseletében először Ligeti Pál szólalt meg.[111] Szerinte két kísérlet történt a közelmúltban a nemzeti építészet irányában (a Lechneré és azoké, akik a székely építést vették alapul), de mindkettő hibásnak bizonyult. Sem varrottasból és szűrmintákból, sem székelykapuból és parasztházból nem lesz mai épület. Majd általánosabban így folytatta: "Két tapasztalatot állítok egymással szembe. Az egyik ez: ha keresem a német, a francia, az olasz stílust — nem találom őket sehol. De találok német, francia, olasz románt, gótot, barokkot. Megtalálom minden világstílusnak nemzeti változatát. S ezt a változatot őszintének, igaznak, mélyen nemzetinek érzem.

[110] Pesti Napló 1930. március 23. 36. l.

[111] Uo. Ligeti Pál: Menjünk a világáramlattal...

Viszont manapság, Romániában: találok nemzeti stílust. Bizánci elemekből, román ornamentikából lett összeállítva. Mozgalmas, dús, buja. Az állam energikusan támogatja. Nyilvános épületet csak így szabad építeni... Nem is érzem őszintének — hanem mondvacsinálтnak. Mi a tanulság a két tapasztalatból? Az, hogy nemzeti építészetet, igazit, nem lehet készakarva tenyészteni. Az igazi építészet világáramlat volt mindig. És minden nép, mely a világáramlatba bekapcsolódott: megteremtette — önkénytelenül — annak nemzeti ízű változatát... Bátran és jól kell építeni. Magyar lesz az magától."

E cikk után a Pesti Napló már "Nemzeti vagy nemzetközi stílus?" főcímmel közölte a következő hozzászólásokat. Lechner Jenő kötelességének érezte, hogy visszavágjon a "nemzetközi modern" építészet híveinek. Írásában[112] a hagyományos építőművészet-szemlélet táborának érveit szegezi a mérnök-építészet művészettagadásával szembe. "Nagyon tévednek azok, akik azt vallják, hogy a mai Sachstil örökre elnémította az emberiség játékos formakereső kedvét. A mai, a laikusok előtt sivárnak tetsző modernség bizonyára értékes átalakító hatást fog gyakorolni korunk stílus alakulására, de azt a mérnöki mentalitást, mely ma uralkodik építészeink szellemén, éppúgy hamarosan fel fogja váltani egy játszi fantáziájú korszellem, mint ahogy a XVI. sz. szigorú klasszicizmusát felváltotta a szeszélyes barokk... Becsüljük egymás meggyőződését, munkáját, ha az őszinte és következetes, mert ezek a komponensek eredményezik azt az eredőt, mely közös ideálunkhoz, a nemzeti karakterű magyar építőművészethez elvezet."

Ugyanebben a számban jelent meg a Cirpac-tag ifj. Masirevich György fiatalosan harcias és radikális cikke "A jövő nemzedék egészsége fontosabb, mint a stílus kérdések" címmel.[113] Ő, miként az új nemzedék egésze, "hideg csodálkozással" olvassa az idősebbek l'art pour l'art stílusvitáit. E vitáknak semmi közük az élethez, a mai kor szociális és egészségügyi gondjaihoz, a mai technikához.

Az utolsó — fölkért — hozzászóló, Pogány Móric, hosszú és lírai tanulmányban foglalta össze a tanulságokat.[114] Az 1914 óta eltelt éveket így jellemezte: "Tizenhat esztendeje alszik az építőművészet Magyarországon és ebben a szomorú csipkerózsa-mozdulatlanságban különös kontrasztként bábeli lárma él. Bábeli lárma, amelyből hiányzik a torony építkezése; csipkerózsavári mozdulatlanság, amelyből hiányzik a nyugalom..." Ebben a furcsa szín-

[112]Lechner Jenő: Lechner Ödön műveiben a jövő nemzeti építőművészet életenergiái szunnyadnak = PN 1930. március 30. 41. l.

[113]PN 1930. március 30. 41. l.

[114]Pogány M.: "Kövekbe írt magyar dráma" = PN 1930. április 3. 1—2. l.

padképben állnak a "kövekbe írt magyar dráma" szereplői. "... szomorú gyülekezet: mások és még gyakrabban önmaguk által megsebzett művészek, elcsúszott lendületek és kíméletlen álmok közé szorítva." Pogány három, "primitív ellentétekben" kifejeződő irányzatot lát: a "rosszul kopírozott stílusutánzásokat", az egyéniség és szín nélküli "teljes nemzetköziséget", s a "nemzeti művészet" szép jelszava alatt maradi hozzátapadást a "falusi mütyürkékhez és zsúpfedélhez". Válaszúthoz érkezve, mind a három irányzatot elmarasztalja. Ellenzi a végleteket: "A természetes az, hogy a leglelkesebb internacionalista lélekben is ott él egy kis erdélyi falu akáclombos főutcája, s a természetes az, hogy a legridegebb ateista is elmondja magában esténként automatikusan a gyerekkori imát." Következésképpen, "az igazi művész meg kell hogy találja a harmóniát a maga nemzeti különbségének ... felhasználása és az internacionális építőnyelv között." A másik nagy gond az, hogy a pártokra, egyesületekre bomlott építészek "önmagukban nem érzik — tehát a nagyközönséggel sem éreztetik — hitvallásuk harmóniáját... A közönség zavartan áll széthúzó irányok és veszekedő művészek között..." Pogány csak bizonytalanul, félve meri feltételezni, hogy "a Lechner neve alatt csoportosuló társaság el fogja érni, hogy a »kövekbe írt magyar dráma« nem tragédia lesz, hanem himnusza a magyar géniusznak, a magyar alkotóerőnek, a magyar élniakarásnak." A gyönyörű végszó után Kárpáti Aurél már csak az illem kedvéért összegezte a vitát, leszögezve, hogy a mai új anyagok és igények alapjára olyan eredeti műalkotást emeljünk, ami nem utánzat, és "amelyre rányomja bélyegét a nemzeti géniusz, a magyar művészi találékonyság és tehetség, a magyar észjárás és a magyar viszonyok parancsoló kényszere."[115]

A "Kövekbe írt magyar dráma" minden remény ellenére sem vált a magyar géniusz himnuszává. A magyar építészet megosztottsága — ami a vitában jól megmutatkozott — továbbra is fennmaradt. Szimbolikusnak is tekinthető, hogy az 1930 szeptemberében Budapesten tartott XII. Nemzetközi Építészkongresszus tiszteletére rendezett, a magyar építészetet bemutató kiállítás "szétszakadt": a Műcsarnokban kapott helyet a modern törekvésű, illetve történelmi stílusokat követő építészek anyaga, míg a "magyaros" törekvések, különválasztva, a Nemzeti Szalonba kerültek.[116]

A nemzeti építészet kérdéséről a gazdasági válság kemény következményei rövid időre elterelték a figyelmet. 1933-ban azonban újra felszínre bukkan; de a "nemzeti" jelszavát akkor már egy új nemzedék tűzi zászlajára.

[115]"Még egyszer: nemzeti vagy nemzetközi építészet?" Kárpáti Aurél zárószava = PN 1930. április 6. 14. l.

[116]Ld. Kárpáti Aurél: A magyaros építészeti törekvések kiállítása a Nemzeti Szalonban = Magyar Iparművészet 1930. 161—162. l.

91.19902 Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat, Budapest

Sárkánylóg-vetemény

Százhatvanezren voltak moziban a múlt héten Budapesten. Ez azt jelenti, hogy kicsit felfelé mozdult a nézettségi mutató. Az előző heti listavezető, az xXx e héten is húszezer fölötti nézőszámmal futott, az új nyerő, A Bourne-rejtély pedig majdnem elérte a harmincezret. A 2020: A tűz birodalma című sárkánymese a harmadik helyen debütált.

Az éllovas Bourne-rejtély alapjául Robert Ludlum regénye szolgált, amelyet 1988-ban Roger Young már megfilmesített Richard Chamberlainnel a főszerepben. Ez tévés produkció volt, így nem egyértelműen mozis újragondolásról van szó. (Egyébként ez a változat a videó hőskorában az egyik legnépszerűbb film volt hazánkban.) Az új verziót az a Doug Liman rendezte, aki eddig két sikeres független filmmel (Bárbarátok, Nyomás!) hívta fel magára a figyelmet. Kérdés, hogy az új verzió jobb lett-e elődjénél. Az én olvasatomban semmiképp, hiszen Ludlum regénye igencsak háttérbe szorult, a cselekményben az akció lett a domináns. Semmit sem tudunk meg főhősünkről, Jason Bourne-ról (aki mellesleg valójában nem is Jason Bourne). Nem tehetünk mást, szorítunk neki, nehogy valami baja essék, amíg végigmeneküli a filmet. Mindemellett el kell ismerni, hogy az amnéziától szenvedő titkos ügynök (Matt Damon) alapszituációja érdekesen ki van bontva, a mai hollywoodi filmdarálóban készült alkotások között jól megállja helyét. További pozitívum a sok európai helyszín és a mozivásznon erőteljes aurájú német Franka Potente.

Elgondolkodtak-e már azon metrózás közben, miféle földtörténeti korokon száguldunk végig ott, a mélyben? Bizonyára igen, hiszen néhány éve információs táblák is beszámolnak az egyes megállók kőzeteiről: itt-ott a mészkőlapburkolatban megkövült csigák is láthatók. Olykor talán alágyűrődött sárkányok között visz az utunk? Ebből az alapállásból indul Row Bowman 2020: A tűz birodalma című filmje is. A londoni metróban egyszer csak újraéled egy ős fenevad. Nem kísérletezés végeredményeként, mint a Jurassic Parkban, hanem csak úgy magától. A film alkotóinak nem a biológiai hitelesség, hanem a mese volt fontos. Itt ugyanis nem a paleontológusok szívét dobogtató szauruszok keltek életre, hanem a gyermekkorunkból ismert tűzlehelők. Csakhamar szét is lehelik az emberi civilizáció nagy részét: csupán néhány végvár marad, néhány öntörvényű hőssel. Mindez 2020-ra prognosztizálva. Igazuk van azoknak, akik a Mad Maxhez hasonlítják ezt a világot, de kevésbé dominál benne az extremitás, inkább a fantasy mágikus sötétsége jellemző rá. A film arcai közül valószínűleg nem a főhőst alakító Christian Bale marad meg, hanem a sárkányvadász Matthew McConaughey. A tűz birodalma közepes sikert aratott Budapesten, alig tizenháromezer néző látta az első héten. Körülbelül ennyit is ért.

Cs. G.–Cs. L.

AZ OKTÓBER 17. ÉS 23. KÖZÖTTI HÉT TÁJÉKOZTATÓ ADATAI

	A film címe (forgalmazó)	Heti jegybevétel (ezer Ft)	Heti nézőszám	Hány hete játsszák?	Össz-nézőszám	Az összes bevétel (ezer Ft)
1.	(új) **A Bourne-rejtély** *(UIP)*	25 679	29 372	1	30 217	26 542
2.	(1.) **xXx** *(InterCom)*	19 485	21 331	2	61 264	56 010
3.	(új) **2020: A tűz birodalma** *(InterCom)*	12 353	13 341	1	13 341	12 353
4.	(5.) **Kismenő** *(InterCom)*	9 457	10 544	4	55 989	5 064
5.	(2.) **Álmatlanság** *(UIP)*	9 293	10 098	3	43 360	3 926
6.	(4.) **Különvélemény** *(InterCom)*	8 807	9 649	6	142 873	129 102
7.	(3.) **Egy fiúról** *(UIP)*	8 230	9 785	4	62 365	52 067
8.	(6.) **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** *(UIP)*	6 963	8 298	9	153 476	127 900
9.	(7.) **Stuart Little 2.** *(InterCom)*	4 988	6 468	8	62 834	51 294
10.	(8.) **A kísérlet** *(BestHollywood)*	2 842	3 185	2	7 147	6 441
	A Top 10 összesített eredményei:	108 097	122 071			
	Budapest összesen:	134 900	160 701			

A zárójelben lévő számok az előző heti helyezést mutatják

Forrás: Filmforgalmazók Egyesülete NÉPSZABADSÁG-grafika

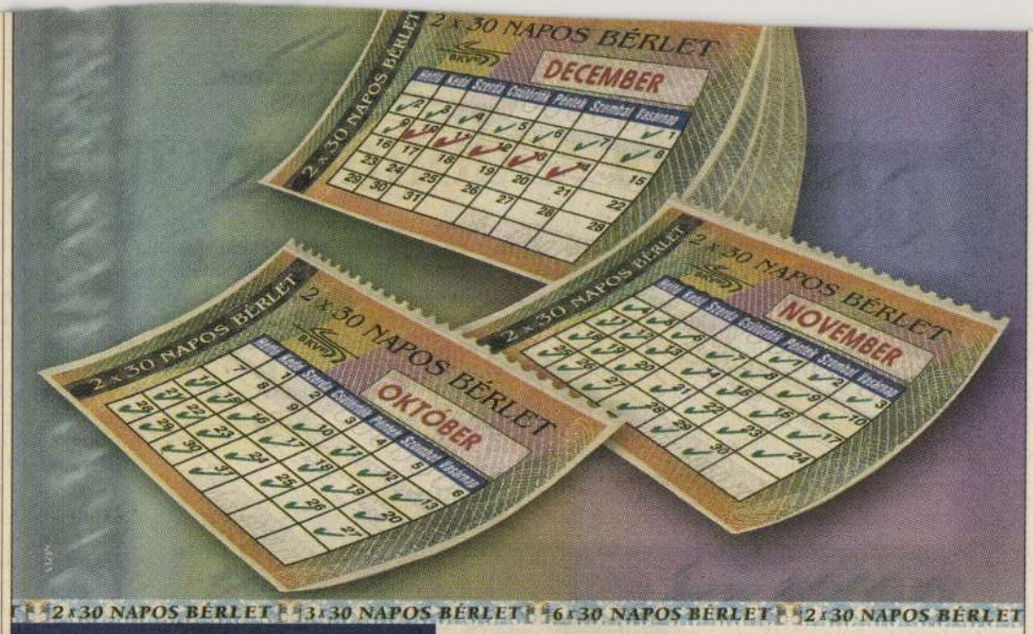

TOVÁBB TART!

2x30, 3x30, 6x30 napos bérletek

NEMCSAK ELSEJÉTŐL
NEMCSAK 30 NAPRA

2 x 30 néha 65!

A BKV Rt. három új bérletkonstrukciójával legfeljebb álmában kísérti majd a jegypénztáraknál való sorban állás gondolata, helyette tovább aludhat és nyugodtan szürcsölgetheti a reggeli kávéját.

Régi igénynek eleget téve kísérleti jelleggel, december 5-éig három új bérletkonstrukcióval várjuk jegy-és bérletpénztárainkban.

A többször 30 napos bérletek hosszabb ideig érvényesek. Ha **2 x 30 napos bérletet vásárol, azzal 65 napig, a 3 x 30 napossal 100 napig, míg a 6 x 30 napos bérlettel 200 napig veheti igénybe szolgáltatásainkat.**

Ne habozzon, használja ki, hogy ritkábban kell a pénztáraknál sorban állnia és még további 5, 10 és 20 napon át nem kell törődnie a bérletvásárlással.

A többször 30 napos tanuló/nyugdíjas bérleteket is érvényes diák és nyugdíjas igazolvánnyal lehet használni.

BKV RT

MOZGÁSBA HOZZUK A VÁROST

www.bkv.hu

ÉRCNÉL MARADANDÓBB

Lechner Ödönné síremléke

A főváros legtöbb régi emléket rejtő sírkertjében, a Kerepesi úti temetőben, a jobb oldali falsírboltok egyikén különleges alkotás áll: a huszonhét évesen, 1874-ben elhunyt Primajer Irma sírja. A fiatalasszony az egyik legnagyobb magyar műépítész, Lechner Ödön felesége volt, a sírbolt elsődleges jelentőségét pedig éppen az adja, hogy maga Lechner tervezte 1874-ben, feltehetően még négyéves párizsi útjának kezdete előtt. Később ugyanitt temették el 1910-ben elhunyt fiukat, Lechner János Ödön festőművészt, valamint lányukat, az 1936-ban meghalt Lechner Irmát (a Pajtás művésznéven ismert grafikus, Szmrecsányi Ödön feleségét). Ugyanitt nyugszanak Primajer Irma szülei, valamint Lechner Irma két lánya, Szmrecsányi Ida és Ilona.

A korai, még nem szecessziós, hanem historizáló Lechner-mű ma meglehetősen elhanyagolt állapotban van. A környező falsírboltok közül kimagasló, ión oszlopos architektúra közepén a szoborfülke és a talapzat is jól látható, hiányzik azonban, pontosabban a síremlék előtt, a földön hever maga a szobor, a Lechnerné domborművű portréjával díszített kőurna. A síremléket fent angyalszobrok, a fülke felett kagylómotívum, a díszurnán kígyók és levélfüzér díszítik, a kovácsoltvas kerítésre pedig az álmot és az éjszakát szimbolizáló mákgubók kerültek. A sírbolt Lechner egyetlen jelentősebb budapesti temetői műve, ha nem számítjuk a – Lajta Béla önálló művének tekinthető, ám közösen jegyzett – Schmidl-sírboltot a Kozma utcai izraelita temetőben. Lechnertől amúgy nem volt idegen a funerális tervezés, ám ezek vagy alkalmi alkotások voltak, mint Munkácsy és Jókai ravatala (1900-ban, illetve 1904-ben), vagy pedig vidéki településekre készültek.

A közelben egy másik falsírbolton szintén a Lechner család neve olvasható. Itt nyugszik Lechner Ödön nagyapja, az 1845-ben elhunyt id. Lechner Nep. János építőanyaggyáros, pesti királyi szépítőbiztos, az első városligeti körhinta üzemeltetője. Ugyanitt temették el Lechner Ödön bátyját, Lechner Gyula festőművészt, iparrajziskolai tanárt, aki 1914-ben halt meg, akárcsak maga Lechner Ödön. Nagy építészünket azonban nem ide és nem is felesége sírboltjába temették, hanem a sírkert akkori legrangosabb részén, a Deák-mauzóleum előtti díszsírhelyek egyikén. Gyászszertartása a Monarchia korára oly jellemző nagyszabású funerális ünnepélyek egyik utolsó példája volt: néhány héttel később tört ki az első világháború.

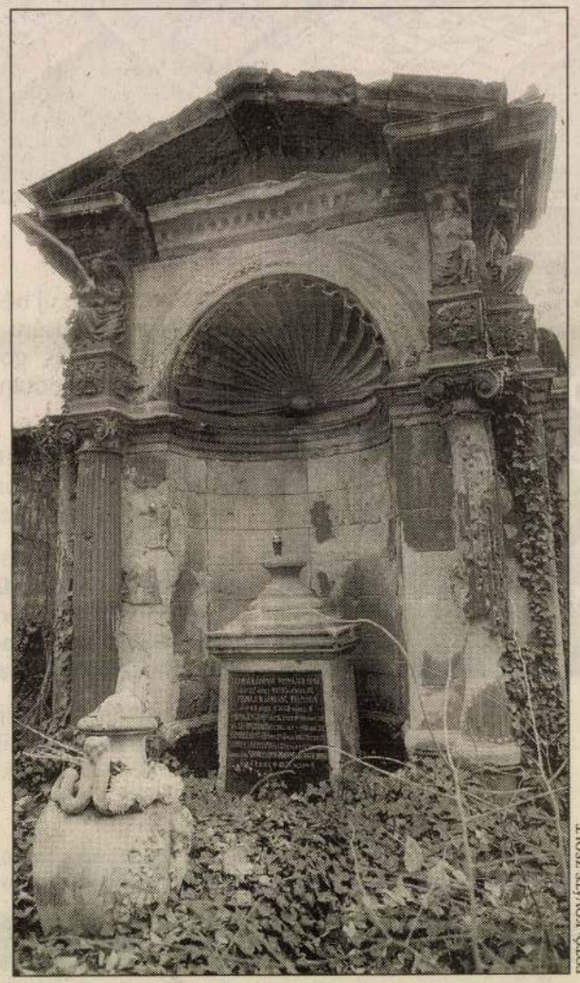

FOTÓ: KOVÁTS ZSOLT

Mindenszentek előestéjén Budapest legfontosabb sírkertjébe, a Kerepesi úti temetőbe tértünk vissza, mivel ezzel a résszel véget ért ötvenhét héten át közölt sorozatunk, az Ércnél maradandóbb. Fő célunk az volt, hogy felhívjuk a figyelmet Budapest temetőinek rejtett kincseire, elsősorban a művészi értékű, illetve a régi – a XIX. századból és a XX. század első feléből származó – síremlékekre. Törekvésünk talán nem volt hiábavaló. Az Ércnél maradandóbb első részében ismertetett, akkor még romos Schlick-sírboltot az időközben eltelt egy év alatt restaurálták.

T. V.

VÍZVÁLASZTÓ

Barátok között

A Szent Lukács Gyógyfürdőről rosszat írni kábé olyan lenne, mint Teréz anya csodatételét megkérdőjelezni. Egyikre sem vállalkoznék szívesen. Szerencsére a Lukács gyógyvizének csodatévő hatását nincs okom sem megkérdőjelezni, sem megtapasztalni, mivel egyelőre minden szervem rendeltetésszerűen működik. Persze, ez csak idő kérdése, tudom jól, addig meg rendületlenül hiszek abban, hogy a fürdő vize, illetve névadója, Szent Lukács teszi a dolgát. Erről egyébként rengeteg hálaadó tábla tanúskodik a fürdő épületének falán.

A Lukácsban rengeteg a nagyszerű dolog. Mindenekelőtt ide sorolható, hogy egyáltalán van a fürdő, és nem esett áldozatul a telekspekulánsoknak. Pedig micsoda lakóparkot lehetne oda építeni, ősfás parkkal, gyógyvizes medencékkel, nonstop portaszolgálattal, teremgarázzsal! Ehelyett van ott egy olyan nyitott park, ahová bárki betérhet, csak úgy üldögélni, hallgatni, ahogy kedve tartja. A gyógyfürdőzni vágyók elviselhető árú belépőjegy ellenében léphetik át a kapukat, sőt az ezerforintos teljes árból itt is visszatérítenek néhány száz forintot, ha két-három-négy órán belül távozik a vendég.

Aki először téved a Lukácsba, készüljön fel rá, hogy ha nem is kirekesztettnek, de nagyon idegennek érezheti magát. Szórványosan vannak ugyan tájékoztató táblák, hogy mi merre található, de az egész komplexumot átlengi a belterjesség szelleme. Furcsán néznek arra, aki a kabinok holléte felől érdeklődik, akárcsak arra, aki a termálvizes medencék felé keresi az irányt. No igen, aki ide jár, az emberemlékezet óta jár ide. Apropó, járás. A Lukács vize rendkívüli hatással van a lábbajra – az abból kigyógyultak helyezték el a legtöbb hálás márványtáblát a falon –, s ha ez mind igaz, és miért ne lenne, akkor ide sokáig lehet járni. Nem vánszorogni, cammogni, meg hasonlók, hanem délcegen járni.

A fürdőben nagyrészt minden a régi, legalábbis belül, ahol egyelőre várat magára a felújítás. (Várasson csak.) A külső medencéket már megújították, még élménymedence is lett, pezsgőfürdős részlegekkel, ahogy az ma már szinte kötelező. A belső, termálvizes részleg igazi időutazás. Nekem speciel tetszik, mert nem koszos, csak kopott, annyira, hogy már majdnem patinás. Csak az zavar, hogy a kezdő Lukács-kuncsaft hamar elveszíti itt tájékozódó képességét. Mire a belső medencékhez jutok, már nem tudom, hol vagyok, csak azt, hogy nagyon jól vagyok.

Nyilvánvaló idegenségünkre a szaunában derül fény. A normális méretű kamrában több, összeszokott társaság izzad együtt. Különös, békebeli szokások uralkodnak itt: köszönnek a betérők és elköszönnek a távozók. Különböző illatú és összetételű folyadékokkal locsolják a kályhát, hol eukaliptusz, hol fenyő illata terjeng a forróságban. A baráti kör egyre népesebb, őszinte örömmel üdvözlik az egy hete nem látott ismerősöket. Ebből persze az is világossá válik, hogy a törzslukácsos hetente megjelenik törzshelyén. Az egésznek van valami sajátos, össze nem téveszthető hangulata. Egészen más, mint a Széchenyi atmoszférája például, és egy ősrudasos becsukott szemmel is felismerné, hogy nem a saját helyén ázik éppen.

A békeidők hangulatát idézi, hogy a hajszárító grátisz működik, a szokásaikhoz ragaszkodók régi fodrászburát is kipróbálhatnak. Ez tetszik, mármint, hogy az árban foglaltatik a gép használata, ami ma még nem természetes, a legtöbb helyen előre kell gondoskodni a 20 forintosról.

A kabinok ajtaja valami érthetetlen okból itt is befelé nyílik, és a medencék vizének összetétele sincs persze feltüntetve. De a Lukács gyógyvizének hatásáról legalább tájékozódhatunk a bejáratnál, sőt, vásárolhatunk is belőle. Egészségünkre!

Vidéky Fanni

A Sárospatakon emelendő állami tanítóképző-intézet és internátus tervpályázata.

A tervpályázati hirdetményből.

„... Midőn ezen az egyéb nagyobb állami építkezésekhez képest viszonylag kisebb építkezés terveinek beszerzésére nyilvános tervpályázat kiírására határoztam el magamat, tekintettel voltam az építkezés színhelyére... Sárospatak a magyar építőművészet egyik legkiválóbb emlékét őrzi százados falai között, nevezetesen II. Rákóczi Ferenc várát és kastélyát, a magyar reneszánsz építőművészet eme jeles és kimagasló példáját. A tervpályázat kiírásával és a vele járó anyagi áldozatokkal azon törekvést kívánom szolgálni, hogy az újabb századokra szóló építmény a hagyományhoz méltó emléke legyen a jelen kornak; emlék legyen és egyúttal a mult megértését, méltánylását és dicsőítését tükrözze vissza ...

A m. kir. vall. és közokt.-ügyi miniszter.

Építési programm.

A tanítóképezdei telken ezidőszerint a következő épületek állanak fenn:

1. Főépület, a jelenlegi tanintézet. Alápincézetlen egyemeletes épület, mely a mult század negyvenes éveiben épült. Átalakítandó és bővítendő, alaprajzai mellékelve.
2. Igazgatói lak (lebontandó).
3. Istálló (lebontandó).
4. Iskolaszolgák lakása (lebontandó).
5. Konyhaépület (lebonlandó).
6. Kertészlak és kórház.
7. Árnyékszéképület (lebontandó).
8. Internátusi földszintes épület (átalakítandó).

A tervező építész feladata a következő:

1. A jelenlegi tanintézetet átalakítani és toldalékkal kibővíteni olyképpen, hogy az épület az összes internátusi helyiségeket magába foglalja.
2. Új tanintézeti épületet tervezni, mely az összes tanintézeti helyiségeket magában foglalja.

Az internátusi épület és a tanintézet földszinten folyosóval kapcsolatba hozandók. Az intézeti épület főhomlokzati vonala az internátusi épület hátsó rövidebb homlokzati vonalába hozandó, azon oldal felé, melyen ma az igazgatói lak áll, miáltal ez oldalon egy kétoldalról zárt előkert keletkezik. Ezen az internátus hosszával egyenlő mélységű előkert díszkertül használandó fel.

Az internátusi épület másik oldalán, itt ahol jelenleg az iskolaszolgák lakása van, egészen a telek határáig játszótér hagyandó, az internátusi épület hosszának megfelelő mélységig.

Az internátusi épület toldaiékja az internátus meghosszabbításaként tervezendő egy, az épületre a játszótér irányában merőleges szárrnnyal az épület végén.

A jelenlegi internátusi földszintes épület átalakítása nem tervezendő meg. Erre nézve az utasításokat a kivitellel megbízandó építész annak idején fogja megkapni.

A bírálati jegyzőkönyvből.

A bíráló-bizottság, melynek tagjai voltak a vallás- és közoktatásügyi miniszterium részéről dr. Némenyi Imre min. oszt.-tanácsos helyett megbizottja dr. Edvi Illés Zoltán min. titkár, Kertész K. Róbert műszaki tanácsos, Sváb Gyula min. főmérnök, Hódossy Béla intézeti igazgató. A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet részéről Csányi Károly és Marton Ákos bíráló-bizottsági tagok, Villányi Ármin bíráló-bizottsági póttag.

HAJNAL MIKSA
Telefon 101-97.
mázoló és ércfényező Budapest. Műhely: Dembinszky-u. 34. és VII., Nefelejts-u. 59.

FELLNER LEO
műszaki papirgyára, Bpest, V., Váci-ut 4.: Telefon 28—48.
Sürgönyczim: Pozitiv Budapest.
Fénymásolópapir és vásznak. Rajz-, vázlat-, másolópapir és vásznak. Teljes fénymásolati berendezések. Rajz-, írószerek és építészeti nyomtatványok dús választékban.

REITZER FERENC festő és mázoló.
BUDAPEST, VII., RÓZSA-UTCA 32. SZ.
TELEFON-SZÁM 11—81.

Magyar Építőművészet
1909. 6. szám.

A Magyar Építőművészek Szövetsége részéről Hegedüs Ármin bíráló-bizottsági tag és Scheiber Miklós bíráló-bizottsági póttag.

Folyó évi június hó 2-án tartott ülésén megállapította, hogy a kitűzött határidő napján déli 12 órára 7 pályaterv érkezett be a következő sorrendben és jeligével:

1. Sáros, 2. Traditió, 3. Orgonakert, 4. Tamás, 5. Sárospatak, 6. Rákócziak kora, 7. Antik jellem.

A tervek a pályázati hirdetmény alaki feltételeinek megfelelvén, bírálat alá bocsáttattak.

A bíráló-bizottság több alkalommal úgy külön, mint együttesen a pályaműveket alapos, mélyrehatóvizsgálat tárgyává tette, a felépítési költségeket átszámította s ezek egybevetésével a pályaművekről a következő véleményt alkotta:

Jelige: „Traditio." A régi internátusi épületnek megfelelőleg a telek keleti oldalán egy szárnyépületet ad, melyet azonban nem vezet egészen az utca vonaláig. Ezen két szárnyat egy középszárnynyal köti össze, miáltal egy háromoldalról zárt díszkertet nyer. A keleti szárnynak a középszárnyon túlmenő meghosszabbításában helyezi el az igazgató- és szolgalakást, az épületszárny földszintes marad. A középső szárnynak az internátusi szárnyon túl való meghosszabbításában pedig földszinten a gazdasági helyiséget, emeleten pedig a zenegyakorló szobákat helyezi el.

A tornacsarnok épületét egészen szabadon állóan a mellékutca vonalában építi meg. Az összes, a programmban megkívánt helyiségek meg vannak, sőt nagyobbrészt a megkívántnál nagyobb méretben.

Az internátusi épületátalakítás a jelenlegi főbejáró és lépcső meghagyásával lehető kevés bontással megfelelő. A hozzácsatlakozó ebédlő a közbeiktatott előcsarnokkal igen célszerű elrendezést tüntet fel. Az internátusi toldalékban földszinten elhelyezett gazdasági helyiségek az internátusi résztől teljesen el vannak választva és külön bejárattal bírnak. Az internátusi rész klozettcsoportjának elhelyezése külön szellőzhető előtérrel a toldaléképületben sikerült.

Az internátusi részt a tanintézeti részről kocsiáthajtóul is használható bejáró választja el, melytől balra esik az intézet háromkarú főlépcsője. Ezenkívül a keleti és középszárny összes metsződésében egy szintén háromkarú mellékiépcsőt tervez, mely azonban tekintve, hogy csak emeleten nyer megvilágítást, földszinten sötét. A mellékiépcsőnek ilyetén elhelyezése térpazarlás. A gyakorló iskola a keleti szárnyban külön bejárattal jól el van helyezve. Földszinten az igazgatósági helyiségek, fizikai, chemiai előadóterem, emeleten a tantermek és rajzterem elhelyezése megfelelő. A nagy zeneterem elhelyezése célszerű, hozzájutás a két lépcsőházon át kényelmesen biztositott. A zenegyakorló szobák teljes kikapcsolása a toldaléképületben előnyösnek mutatkozik.

Az igazgatói lakás külön bejárattal, úgyszintén a cselédség részére is megfelelő.

A tornacsarnoképület alaprajza jó, homlokzati kiképzése stílszerű és megnyerő, de az elhelyezése a kert végében meg nem valósítható. A tornacsarnoképület külön építése nem kifogásolható ugyan, de kívánatos, hogy a főépülethez közelebb és azzal kapcsolatba hozassék. Az épület homlokzata, amint a szerző a műszaki leírásban mondja: „A Rákócziak korát jellemző magyar reneszánsz hangulatát visszatükröző, de részleteiben úgy mint egészében modern felfogású kiképzést nyerne". A homlokzati kiképzés koncepciója egészében, mint részleteiben öntudatos és magas nívón álló művészi alkotás. A szerző megértve a kor hangulatát, a műemlékformákat nem szó szerint vette át, hanem beléjük oltotta művészi egyéniségét.

Az építési költségek 382.630 koronát tennének ki. Túllépés circa 76.000 korona.

Jelige: „Antik jellem". Az internátus részre merőlegesen adja az intézet főtraktusát, ehhez csatlakozóan egy keleti keresztszárnyat, miáltal egy nagyjából háromoldalt körülépített díszudvart nyer. Az intézeti épületben és toldalékban helyezi el a programm szerint megkívánt helyiségeket olyképpen, hogy a régi főbejárót és lépcsőházat megszünteti és az internátusi és intézeti szárnyak összemetsződésében széles kétkarú főlépcsőt helyez el.

Az internátusi toldaléképületben elhelyezett és csatlakozó gazdasági helyiségek, mely utóbbiak külön bejárattal bírnak, jól vannak csoportosítva. A centrálisan elhelyezett konyha magas oldalvilágítással megoldható, de jelen esetben erre a megoldási módra szükség nem volt. A tálaló csatlakozása a konyhához elhibázott. Az internátus földszinti klozettjeinek előtere szellőzhetetlen és elrendezésök a díszudvar felé elhibázott. Az internátus emeleti megoldása sikerült. Az intézeti bejáró a keleti szárny közelében, vele szemben egy kétkarú főlépcső. A bejárattól jobbra tanári helyiségek, a gyakorló iskolák és mellékhelyiségei. Kívánatos volna, hogy a gyakorló iskolákhoz közvetlen bejárat biztosittassék. A keleti szárnyban, földszinten van elhelyezve az igazgatói lakás elkülönített bejárattal, úgyszintén külön bejárat a cselédség részére is, egy belső „igazgatói udvarból". Az igazgatói irodának elválasztása a tanári helyiségektől nem szerencsés.

Földszinten helyezi el a chemiai és fizikai előadótermet és szertárakat. A chemiai szertárból csak a folyóson keresztül juthatni az előadóterembe, ami célszerűtlen. A főlépcső mögött nyer

SZABÓ ANTAL szobrász
VII. KER., VÁROSLIGETI-FASOR 39—41.

Novák József szobrász
:: VII. ker., Amazon-utca 8. szám ::

Barabás Géza okl. gépészmérnök központi fűtés, vízvezeték, csatornázás és világítás tervezési és szerelési vállalata
Budapest, VI., Bajza-u. 28.
Telefon 110—26.
Szolnok, Szapáry-utca.

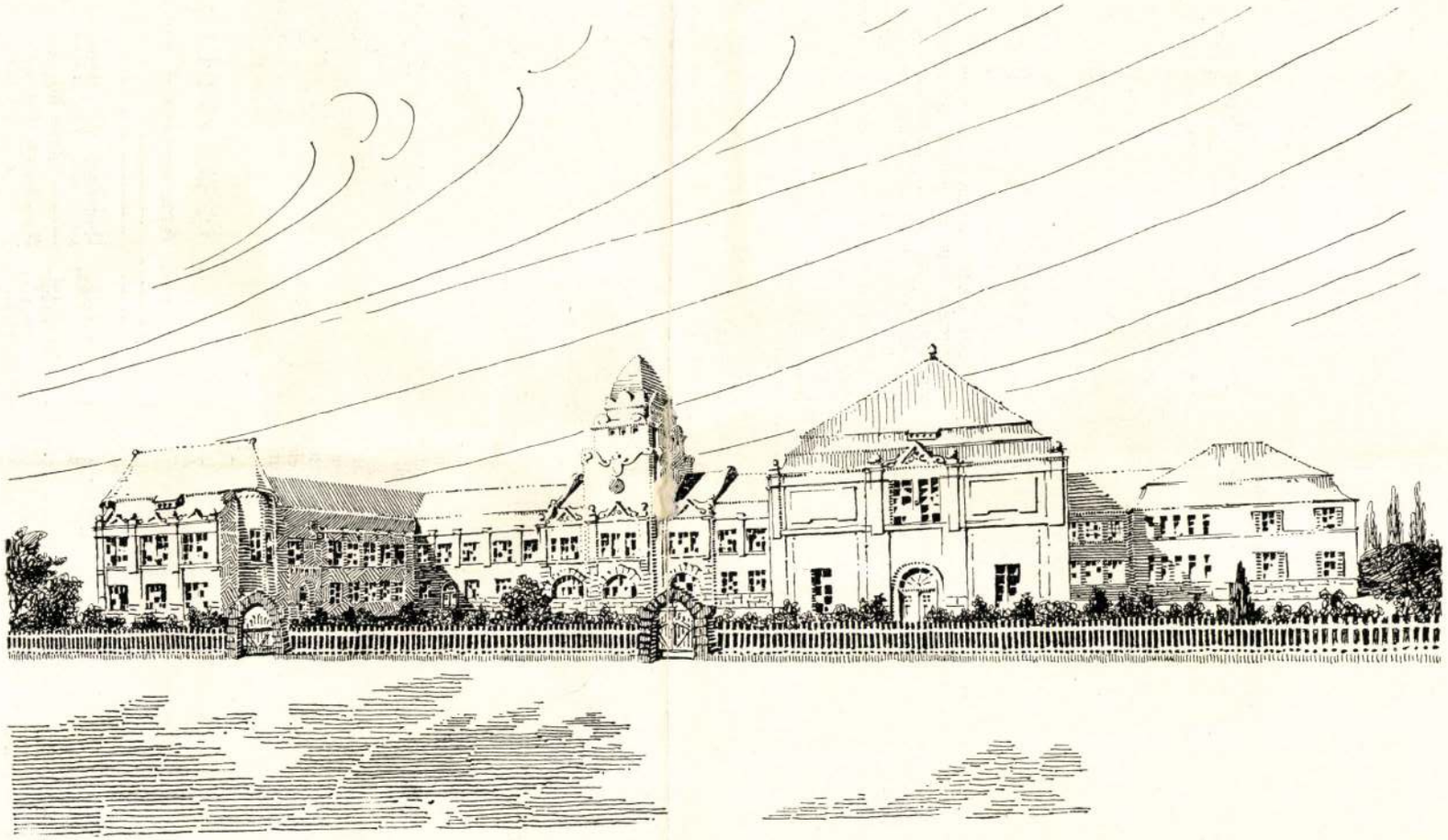

TÁVLATI KÉP.

1. DÍJ. — JELIGE: TRADITIÓ.

LECHNER JENŐ ÉS WARGA LÁSZLÓ, BUDAPEST.

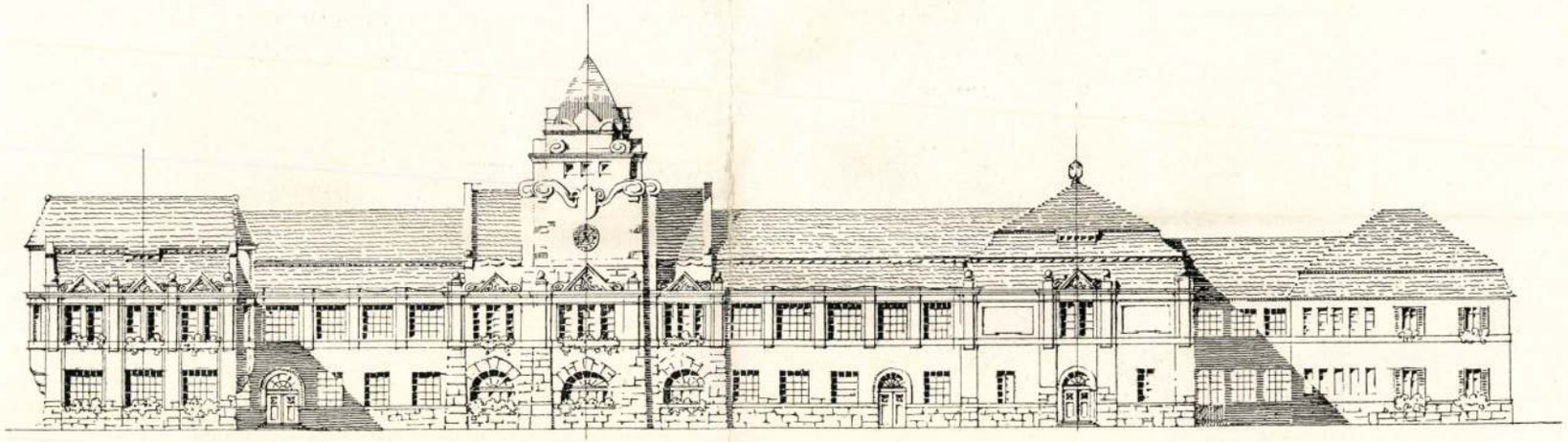

FŐHOMLOKZAT.

I. DÍJ. — JELIGE: TRADITIÓ.

LECHNER JENŐ ÉS WARGA LÁSZLÓ, BUDAPEST.

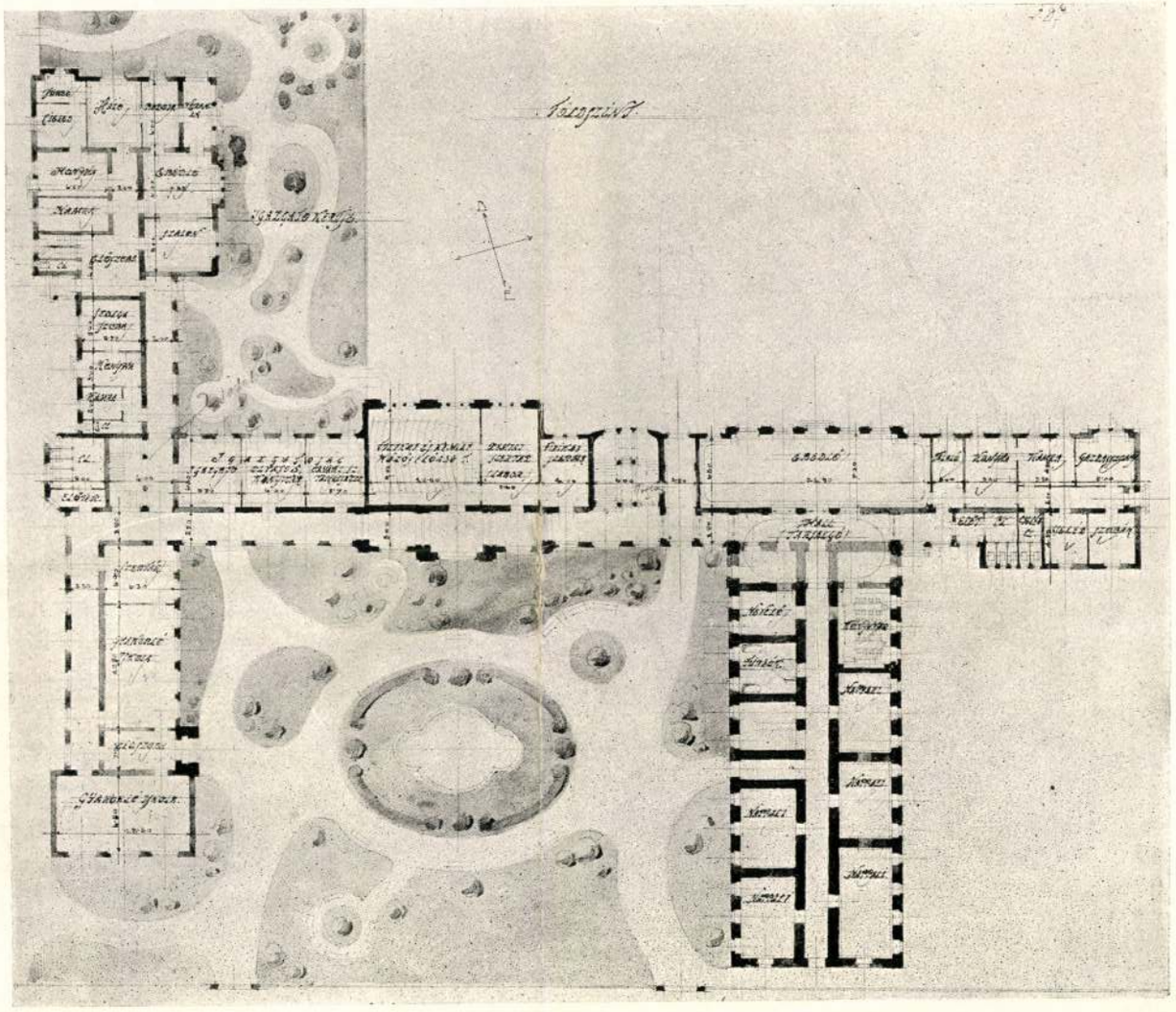

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

I. DÍJ. — JELIGE: TRADITIÓ.

LECHNER JENŐ ÉS WARGA LÁSZLÓ, BUDAPEST.

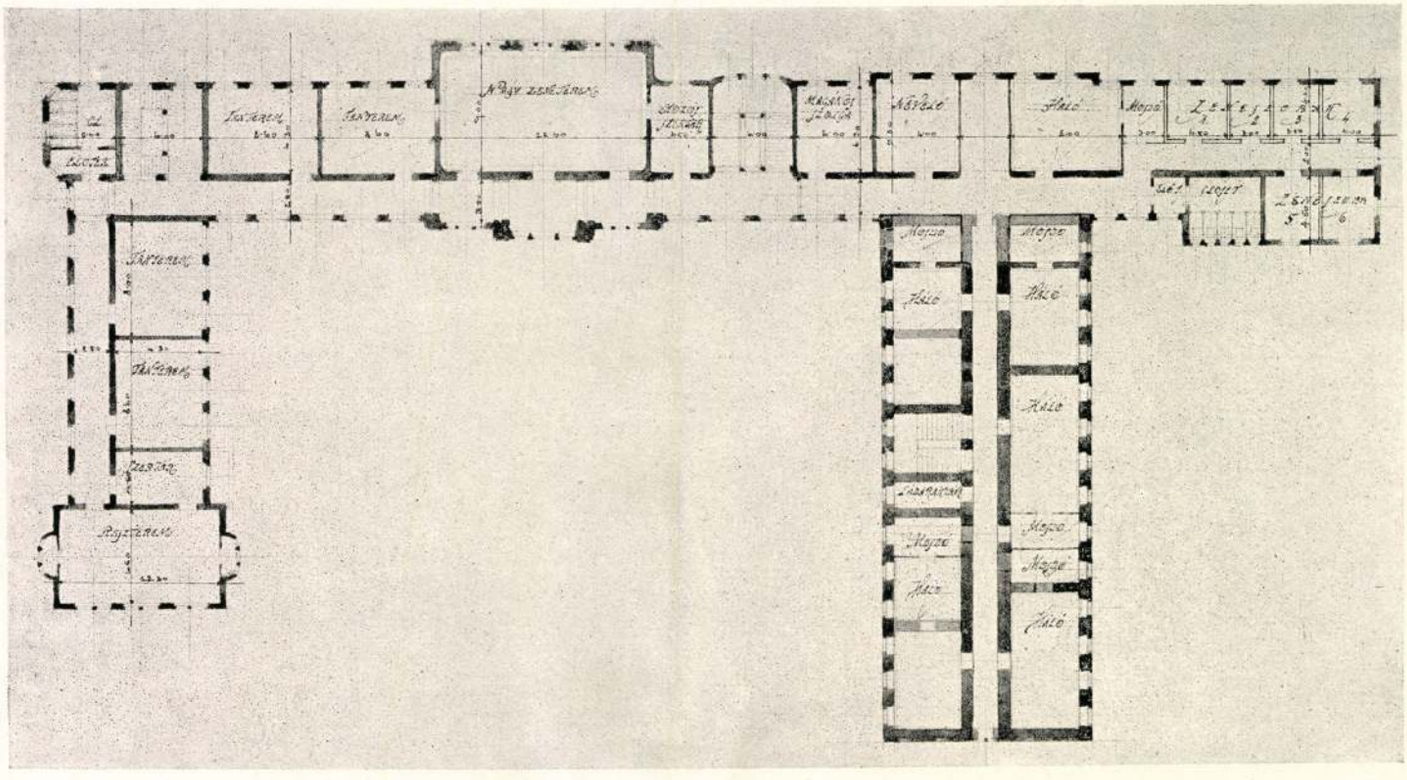

I. EMELETI ALAPRAJZ.

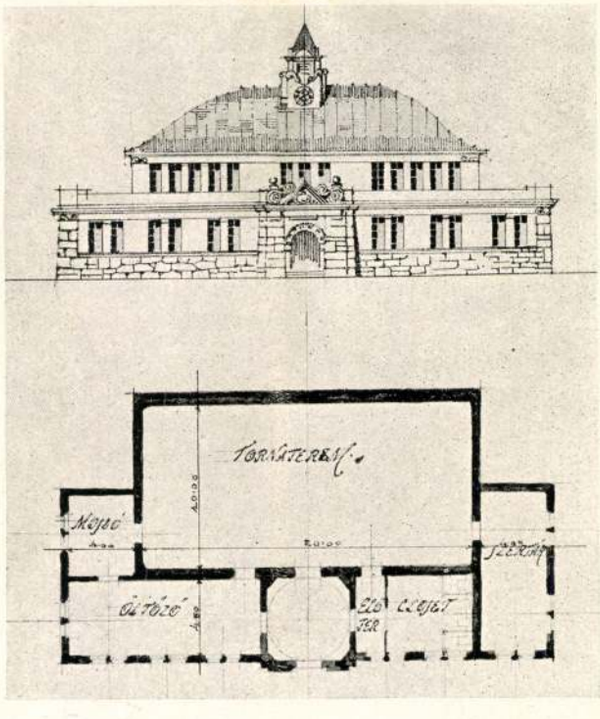

TORNATEREM.

I. DÍJ. — JELIGE: TRADITIÓ.

LECHNER JENŐ ÉS WARGA LÁSZLÓ, BUDAPEST.

elhelyezést a tornaterem s mellékhelyiségei s a tornateremhez csatlakozóan a szolgalakások. Az itt teljesen kikapcsoltan elhelyezett szertár czélszerütlen. A tornaterem mellékhelyiségei megfelelők.

Az intézet első emeletén vannak elhelyezve a tantermek. rajzterem, az utóbbi jó világtájak fekvéssel, a zeneterem és zeneszobák. A zeneterem közlekedés szempontjából nem sikerült.

Az egész alaprajzi dispozició a keleti részen szétszaggatott és zeg-zúgos, ami a rendelkezésre álló nagy terület mellett elkerülhető lett volna. A klozettekről különösen a földszinten elegendő gondoskodás nem történt. Az intézeti főlépcső egyik karja alá helyezett klozet elrendezése hibás.

A homlokzat megoldása a programm intencióit követi. A tantermeknél a stiszerüség kedvéért alkalmazott félkörü ablakok a tantermek megvilágításának rovására mennek. Egyszerü eszközökkel a korhü hangulatot tükrözi vissza a mütörténeti formanyelv csaknem szigoru betartásával. Egészében müvészi alkotásnak mondható.

Épitési költségek 359.085 korona. Tullépés circa 53.000 korona.

Jelige: „Rákócziak kora". A régi internátusi épület nyugati oldalán helyezi el a toldaléképületet és a tornacsarnok és mellékhelyiségeit, ennek folytatásában pedig a régi épületre merőleges irányban nyer alkalmazást úgy, hogy ezáltal egy három oldalról teljesen zárt udvar létesül. A kívánt helyiségek méretei nem mindenütt tartattak be.

Általában a tervező a kívánt helyiségeket fölös bőséggel méretezte, ami az előírt költségvetési összegnek tetemes túllépését eredményezte.

Az internátus épületrész megoldása célszerűnek mondható; a régi átépített internátusi lépcsőn kívül még egy második főlépcsőt is tervez az internátusi toldalékban, utóbbi költségénél fogva felesleges. Egy internátusi és egy intézeti főlépcső, azonkívül egy melléklépcső a szükségletet teljesen kielégítheti. Az internátusi épületet tetemes átalakításokkal használja fel. A klozett elhelyezése célszerütlen, miután az előteret a főlépcsőházból világítja s a klozett ablakai a díszudvarra nyilnak. A toldaléképület megoldása igen sikerült.

A tornacsarnoképületnek az intézeti folyosó tengelyében való elhelyezése hibás, amennyiben ez csak az internátuson át, vagy pedig csak az épület megkerülésével a kerten keresztül közelíthető meg. Ellenben előnye, hogy a játszótérrel közvetlen kapcsolatba hozza. A tornacsarnok és mellékhelyiségei különben megfelelők.

A tanintézet bejáratát a díszudvar két sarkán helyezi el ezzel kapcsolatos lépcsőházakkal, ezek közül csak a keleti szükséges, miután a nyugati lépcső csak az internátus érintésével használható. A gyakorlóiskola bejárata a díszkert jobb sarkában van, ami nem helyes, miután így a bejáró gyermekek érintik az internátusi részt. Az egyik gyakorlóiskolai előadóterem alakjánál fogva rossz.

A keleti szárnyban van elhelyezve az igazgató- és szolgalakások, előbbiben külön bejárat azonban a cselédség részére nincs. Az igazgatói lakáshoz csak a kocsiuton lehet eljutni. Az első emeleten a tan-, rajztermek, fizikai és chemiai előadó termek vannak elhelyezve, utóbbiak világtájak szerint jól irányítva, a chemiai és fizikai előadóterem alakjánál fogva alkalmatlan. A zeneterem elhelyezése a második emeleten a megtervezett módon nem célszerű, különösen a hozzájutás tekintetében. Az ugyanitt tervezett zenegyakorló szobák sötétek. A klozettek száma emeletenként elegendő.

Homlokzata födiszpoziciójában kedvező képet nyújt. Törekszik elérni a programm kielégitését s ez különösen a kapubejáratok és ormok kiképzésénél mutatkozik, egészében azonban nem érvényesül. Az egész épületcsoport változatos szilüettet nyújt s müvészi izlésre vall.

Épitési költségek 444.554 koronát tesznek ki, a túllépés circa 138.000 korona.

Jelige: „Sáros". A régi internátusi épületnek megfelelőleg a telek keleti oldalán egy szárnyépületet ad s a kettőt egy központi szárnynyal köti össze, miáltal három oldalról zárt díszkertet nyer. A középső szárny tengelyében helyezi el a tornatermet, a programmban megkövetelt helyiségek kellő számban és méretben megvannak.

Az internátusi rész megoldása sikerült, a lépcsőt és bejárót eredeti helyén hagyja. Noha klozettjének előtere és a pissoir egy közbeigtatott légudvar által külön szellőzhetők, a klozettcsoportnak a belső díszkert felé való elhelyezése nem célszerű. Az internátusi toldalék az ebédlő tekintetében megfelelő, kifogásolható, hogy a konyha a kamrától külön van választva és a gazdasági helyiségek u. m. kamra, gazdasszony, cselédszobák, szolgalakás előtere mind arra a folyosóra nyílnak, amely az iskolaépületet az internátussal köti össze. A tanintézet részére egyetlen kétkarú lépcső áll rendelkezésre. A lépcső aláfalazása nincs feltüntetve, ami meg nem engedhető. A lépcsőház elhelyezése a tanintézeti részben centrálisnak mondható.

Ezen lépcsőhöz a hozzájutás csak a telek keleti oldalán meghagyott kocsibehajtó melletti gyalogbejárón át lehetséges. Földszinten a bejáró mellett közvetlenül elhelyezett gyakorlóiskolák és mellékhelyiségeik elrendezése megfelelő, épp úgy a tanári helyiségeké és az igazgató szobáé. Emeleten az elrendezés szintén sikerült.

VASBETON-ÉPITKEZÉSEK,
s mindenféle magas épitési, templomfődémek és szerkezetek, szín-
:: ház, gyárépítés stb. ::
Rella N. és unokaöcscse
Bpest, IX, Üllői-út 25. Tel. 69-77

Steinbach Gábor kárpitos és díszítő.
BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRÚT 4. SZÁM.
Telefon: 20—76. Telefon: 20—76.

KORÁNYI és FRÖHLICH m. kir. szab. ablakszellőző és redőnygyár
Telefon 23—76 ■ Budapest, VIII., Kisfaludy-utca 5/C. ■ Telefon 23—76
Ajánlja különleges szabadalmazott önmüködő ajtócsukó, ablakszellőztető, acélredőny, faredőny, vászonroletta, napellenzőszerkezet és vastömegáru gyártmányait. — Kérje képes árjegyzékünket. — Többszörösen kitüntetve. — Számos elismerő nyilatkozat. — Sürgönycim: Redőnyösök Budapest.

Erősen kifogásolandó azonban a zeneterem elhelyezése, különösen a hozzájutás tekintetében. Árnyékszékek száma úgy a földszinten, mint emeleten kevés, de különösen a földszinten, hol a gyakorló iskolák részére csak 3 árnyékszék áll rendelkezésre. A pissoirok képezik az előteret, ami a folyosók elbüzösítését vonja maga után.

A tornacsarnok és mellékhelyiségeinek csoportosítása megfelelő, kifogásolható az öltözőnek és mosdónak elválasztása a bejáró által. Itt viszont az árnyékszékek száma (6) sok. A tornateremből a tornatérre (játszótérre) csak a gazdasági helyiségek és ebédlő előtti folyóson át juthatni.

Az igazgatói lakás a keleti szárny földszintjén van elhelyezve. Az igazgatónak külön bejárata van, úgyszintén a cselédségnek is. Az egyik lakószoba a másik háromtól előszoba által el van választva, ami célszerűtlen.

A homlokzat egységes megoldást mutat. A homlokzaton meglátszik ugyan a törekvés a programm e tekintetbeni kívánalmainak kielégítésére, de csak egyes részletekben sikerült. Az egész koncepció nem tükrözi vissza a Rákóczi korabeli magyaros reneszánsz hatását.

Az összes építési költségek 346 256 koronát tesznek ki. Túllépés circa 40.000 korona.

Jelige: „Sárospatak". Az internátusi épületet megfelelő toldalékkal ellátva, erre merőlegesen tervezi meg a tanintézetet, ezáltal kétoldalt zárt díszudvart nyer. Az intézeti szárny közepén és mögötte a tornacsarnok és mellékhelyiségei az intézeti épülettel kapcsolatban vannak.

Az internátusi épületet eddigi főbejáró és lépcsőház áthelyezésével oldja meg. Az új lépcsőházat az internátusi épület déli végében helyezi el s emögött még egy melléklépcsőt ad. Erre a melléklépcsőre e helyen szükség nincsen. Az internátus toldalékában földszinten helyezi el az ebédlőt és gazdasági helyiségeket. Az internátus toldalék emeletén hálószobát, mosdót és ládaraktárt helyez el; az utóbbi kettő között fekvő előtér sötét. A tanintézet bejárója középen van, szemben a kétkarú főlépcső. A bejárótól jobbra a gyakorlóiskola és mellékhelyiségei helyes elrendezésben, az internátusi toldalékhoz csatlakozó részben nős szolga lakása, melynek kamrája sötét és szellőzhetetlen. Főbejárattól balra tanári helyiségek és igazgatói lakás; ez utóbbi külön bejárattal bír, úgyszintén a cselédség részére is.

Az igazgatói lakás földszinten maradó épületrészben van elhelyezve. A félemelet magasságban lévő pihenőről nyílnak a zenegyakorlószobák, melyeknek elrendezése e helyen mindenképpen szerencsésnek és takarékosnak mondható. Az első emeleten vannak a tantermek, a rajzterem, chemiai és fizikai előadóterem és szertárak, égtájak szerint is helyesen elrendezve. A főlépcső felvezet a második emeleten elhelyezett zeneteremhez is, itt előtér, ruhatár és klozettről is gondoskodva van. A közös szertár elhelyezése hibás.

A homlokzati megoldásban a programm követelményeit meg sem közelíti. Amilyen egységes és szerves az alaprajzi megoldás, annyira szertetagolt, még pedig teljesen indokolatlanul a homlokzat. Nem egy épület, hanem hat épület hatását kelti. A kizárólag félkör lezárású ablakok nemcsak egyhangúvá teszik a homlokzatot, hanem a tantermek világítására is célszerűtlenek.

Építési költség 347 470 korona. Túllépés 41.000 korona.

A bíráló-bizottság a pályatervek előnyeinek és hátrányainak újbóli ismételt összevetése után folyó évi június hó 12-én tartott ülésén a következőképp döntött:

Az 1. díj egyhangúlag a „Traditió" jeligéjű pályaműnek ítéltetett oda.

A 2. díj szótöbbséggel az „Antik jellem" jeligéjű pályaműnek ítéltetett oda.

A 3. díj egyhangúlag a „Rákócziak kora" jeligéjű pályaműnek ítéltetett oda.

Megvásároltattak egyhangúlag:

1. A „Sáros" jeligéjű pályamű.
2. A „Sárospatak" jeligéjű pályamű.

A jeligés levelek felbontása után kitűnt, hogy az 1. díj nyertese: Lechner Jenő és Warga László.
a 2. díj nyertese: Kotál Henrik.
a 3. díj nyertese: Lechner Ödön és Sebestyén Arthur.

A megvásárolt „Sáros" jeligéjű terv szerzője Förk Ernő.

A megvásárolt „Sárospatak" jeligéjű terv szerzője Bernthaler Adolf.

A bíráló-bizottság nevében:

Budapest, 1909 június hó 12-én.

Dr. Edvi Illés Zoltán s. k. *Csányi Károly* s. k.
Kertész K. Róbert s. k. *Marton Ákos* s. k.
Sváb Gyula s. k. *Hegedüs Ármin* s. k.

Augusztus hó 1-jétől a szerkesztőség és kiadóhivatal helyiségei Wesselényi-utca 35. szám alá helyeztetnek át.

TAKÁTS LÁSZLÓ Mázoló mester: VIII., Hunyady-utca 39. szám.
Alapittatott 1883. — Telefon: 63—95.

Körting B. és E. Budapest, VIII., Kisfaludy-utca 11. sz. Központi fűtési, szellőztetési és egészségügyi berendezések. — Gyári fűtések.

FURMANN GYULA BUDAPEST, VII. DOB-UTCA 14. SZÁM. Építészeti terv k pa separtourozását és cachirozását a legnagyobb gonddal és ízléssel készíti.

Berényi Gyula és Társa aszfalt- és aszfaltlemez tetőfödési vállalata Budapest, VII., Rózsa-utca 27. szám. —
Eszközöl kifogástalanul: burkoló- és falszáritó munkákat aszfalttal, aszfalt tetőlemez és facémentfödéseket hosszabb jótállással. Szállit kitünőnek bizonyult aszfaltelszigetelő lemezt, carbolineumot és mindenféle anyagot a fenti munkákhoz. — Telefon 59—28.

I. ÉVFOLYAM. 5. SZÁM. 1927 DECEMBER

KÉPZŐMŰVÉSZET

MŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

FŐSZERKESZTŐ:
DR. GYÖNGYÖSI NÁNDOR
TÁRSSZERKESZTŐ:
DR. GÁL ENDRE
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
BUDAPEST, I., HORTHY MIKLÓS-ÚT 144.
Telefon csak d. u. 5—6-ig: T. 131—87.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:
EGY ÉVRE . . . . . 24.— P
FÉLÉVRE . . . . . 12.— P
EGYES SZÁM ÁRA . . . . . 2.50 P
SZERKESZTŐSÉGI ÓRÁK: D. U. 3-4-IG.
MEGJELENIK MINDEN HÓNAP KÖZEPÉN, KIVÉVE JULIUS ÉS AUGUSZTUS HÓNAPOKAT.

BELLINI: *Madonna a gyermekkel.*
Az Ernst-Múzeum aukció-kiállításáról.

Gondolatok

a Képzőművészeti Tanács ujjászervezése előtt

1928 elején újra megalakul a Képzőművészeti tanács. A réginek lejár a mandátuma, az új tanács tehát *kinevezés előtt áll.* Ha valahol a földön, ha valamely emberi ténykedés fölött elmulása után nemcsak a jót, hanem az igazat is meg kell mondani, az utolsó heteit élő Képzőművészeti Tanács az az intézmény, amely példája az igazság tetemrehívásának.

Arról is beszélhetnénk ez alkalommal, hogy kell-e egyáltalában képzőművészeti tanács, vagy ha kell, ilyen szervezete legyen-e? Az eddigi tapasztalataink szerint csak olyan szervezettel biró tanács nem kell, mint amilyen az eddigi volt s még van az új kinevezésig.

A képzőművészeti tanácsot az állam kívánja, erre a szervre logikus felfogás szerint a művészet érdekében hozandó áldozatok céljából van szükség. Ha tehát elismerjük a K.T. szükségességét, szögezzük melléje elválaszthatatlan követelményül a célt is: az egyetemes magyar művészet érdekét.

Ebben megegyezhetünk, mert a K. T. fenntartásának költségvetési indokolásában (a kultusztéren budgetjében) szóról szóra így van megírva, s boldog örömmel üdvözöljük azt a kormányzást, amely a nemzeti lét kivirágoztatásának legkényesebb, leghathatósabb eszközét, a nemzeti művészetet istápolni akarja. A hangsuly a nemzeti művészeten van s ezalatt az egyetemes művészetet kell érteni, mert nincs is más. Tudtommal sok szellemi megnyilatkozásra fogták rá a nemzetietlenség vádját, a képzőművészet egyetlen egy tényében sem találtak ellenben ilyen kifogást. Joggal mondhatjuk tehát, hogy a magyar művészet a maga egyetemességében nemzeti művészet. Ha a K. T. minden ténykedése — mert hiszen más nem is lehet — ezt a célt tudná szolgálni, hódolattal állanánk meg az intézmény előtt.

Nem vagyunk tekintélyrombolók, sőt ellenkezően értéktisztelők s ez írásnak is csak az a célja, hogy szolgálja azt az eszmét, aminek érdekében a K. T.-ot megalkotják. Nem állítjuk tehát azt, hogy K. T. nem akarja mindenben léte célját szolgálni, mi egyszerűen azt mondjuk, hogy ebben az összetételében, a mai szervezetében nem tud megfelelni feladatának.

Hivatkozhatnánk száz és száz (nem is mondtunk sokat) művészre, akiknek jogos okuk van panaszra, akiknek még sokkal messzebbmenő kifogásuk van a K. T. ellen, mint amennyit mi most elmondunk.

Anélkül, hogy felsorolnánk ilyen panaszokat, egyenesen rámutatunk az alapvető hibára.

A K. T. szervezetében van egy elnöki tanács és van egy nagygyülés.

Az ügyek elintézése úgy történik, hogy az elnöki tanács elhatároz bizonyos ténykedéseket, ezeket, mint terveket előadják a közel százfőből álló nagygyülésnek s a nagygyülés, mit tehet egyebet, — minden tervet egyhangúlag elfogad.

Hiába vetik ezzel szembe, hogy nem kell elfogadni, hozzászólhatnak, vitatkozhatnak, szavazhatnak. Ilyet állítani a lehetetlenséggel rokon érv.

Hát hogyan szóljon hozzá nyolc-tíz tervezett intézkedési tényhez első hallásra az a tömeg, amelyben — ha mindenki egyformán mértékadó s administrális színvonalú is — előtanulmány nélkül hozzászólni tudó, legfeljebb egy az éppen érdekelt, vagy még egy — a kellemetlenül érdekelt akad. Hiszen az elnöki tanács is hetek, hónapok munkája alapján hozza meg döntésjellegű javaslatát, hát hogyan kívánhatják a tömegtanácstól, hogy ex abruptó indokolt véleményt vagy mint indokolás nélküli igent, vagy egy-két szórványos nemet mondjon?

Ha erre azt felelik, hogy az elnöki tanács hónapokon át tartó beható tanulmányozásába mindenki belenyugodhatik, akkor máris ítéletet mondtak a K. T.-ról, mert ezzel elismerték, hogy nincs rá szükség.

Azt hiszik, hogy a mindent — kényszerűségből helyeslő tanács igen szavazata után a tanács tagjainak nem támad föl a tiltakozó szava — főleg a tények ismerete után kutató munka révén? Nem panaszkodik-e száz és száz művész, köztük a tanács tagjainak száz százaléka, hogy a K. T. működése nem helyes?

Lehetetlen mást feltételeznünk, mint azt, hogy a K. T. az egyetemes magyar művészetre üdvös működést akar kifejteni. Ha abban a feltevésben nem csalódunk, akkor szükséges, hogy a képzőművészeti tanács szervezetében gyökeres változtatást hajtsanak végre.

Teszünk egy javaslatot.

Évről-évre állítsák össze a magyar művészet száz számottevő, értékes, ítéletében megbízható tagjából azt a testületet, amely hivatva van nemzeti fontosságú művészi kérdésben dönteni. Ebbe a testületbe vegyék föl a legelismertebb szakiról tekintélyeket is.

Osszák föl a testületet festő, szobrász, építész és iparművész részekre, s mindegyik részbe jusson kritikus tekintély is. A képzőművészeti tanács elé kerülő ügyeket készítse elő egy arra alkalmas iroda s hetenkint, vagy havonta, vagy ahogyan a szükség kívánja, terjessze elő annak a *szakbizottságnak*, amelyet e célból az illető szakcsoportból bizonyos időre mint egy esküdtszéket kisorsolnak. Ez a kisorsolt csoport maga választ előadót, ez alapon tárgyal és dönt, vagy döntésre javasol a miniszternek.

A kisorsolt tag és póttag intézménnyel, szi-

gorú munkakötelességgel ezek a kisorsolt fórumok egészen bizonyosan emberi számításszerinti tökéletes munkát végeznek.

Lehet külön művásárló bizottságot kisorsolni.

Lehet külön külföldi kiállítási bizottságot összeállítani.

Lehet általános művészi parlamentet összehívni, de minden esetben előre kell tudnia a bizottsági tagoknak, hogy miről fognak tanácskozni az összehívandó gyülésen.

Nem volt véletlen, hogy éppen a fenntebb említett két bizottságot is szóbahoztuk, mert száz szónak is egy a vége, ez az a két fájó pontja a magyar művészek egyetemességének, amelyet K. T. mai összetétele, szervezete nem tud meggyógyítani, amelynek enyhítésére próbáltuk az új K. T. szervezetre az előbbi hevenyészett javaslatot megtenni.

Ennél jobbat is lehet csinálni, s ez nem nehéz feladat, mert a mait olyan rossznak tartják, hogy ha akárhogyan változik is meg — az csak jobb lehet.

Boross Mihály.

SZENES FÜLÖP: *„Guy de Maupassant".*

DUDITS ANDOR: *Eskü a Vérmezőn.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

Turáni hatások a magyar népművészetben

Irta: Dr. LECHNER JENŐ, műegyetemi tanár

Hazánk területén már a honfoglalás előtt is turáni népek kultúremlékeivel találkozunk és nagy jelentőségűnek találom *e népeknek idevándorlásuk közben .kifejtett megtermékenyítő hatását* a művészet terén.

Az ázsiai északi nagy alföldről az ókor és kora középkor évszázadaiban kirajzó turánok két útvonalon kerültek európai területre, északon és délen. A déli vándorlók közül a törökség is behatol Európába, ahol a XV. században megveti lábát és az egész Balkán félsziget közművelődésére irányító befolyást gyakorolt. A keleti egyház művészetére gyakorolt hatásukkal pedig a mohamedán világ formáiba öltöztették egész Keleteurópa művészetét mindenütt, ahol a keleti egyház uralkodott, így nagy Orosz birodalom területén is. Az Uralon *északról* átkelt népek útjokban kétségkívül érintették az árja őslakók kultúráját. A déloroszországi síkon számos kőemlék emlékeztet az itt járt turáni ősökre. Attila hódító hunjainak kulturális szerepére pedig ittjártuk idejéből a *sírleletek* dokumentálják az ázsiai őshaza formavilágát, *amelyet beoltogattak az igájuk alá hajtott germán népek művészetébe.*

Attila birodalmának bukása után a turáni *avarok* alapítanak hazánk területén egy új birodalmat. A tiszamelléki gepidákat leigázván, hazánk keleti síkságát foglalták el, majd a longobardok továbbköltözése után a hajdani Pannóniát is birtokukba vették. Heraklius hadjáratán a perzsa Chosroes szövetségesei voltak, ami a kelettel való kulturális kapcsok tekintetében figyelemreméltó momentum.

Míg a hunkori és gepida emlékek a magyar archeologiai kutatás terén alig nyújtanak valamelyes tájékozást e népek művészi tevékenységéről, az avarkori leletek gazdagabbak, kivált fegyverekben és szerszámokban. Érdekes ezek közül néhány fonadékdíszű — határozottan keleti jellegű — szíjvég lemezes ékítménye. *Találkozunk a germánoknak tulajdonított fonatdíszítéssel is, amely a román stil ornamentikáját jellemzi. Hampel* József e leleteket hazai területen előállított munkáknak ítéli, nem innen is, onnan is összerablott holminak, mint sokan vélik. Voltak ötvöseik és nemcsak lovaik szerszámaira, de a vitézek és asszonyaik ékítésére is drága fémekből maguk készítették az ékszerket. A nagyszentmiklósi kincseket is avar fejedelmek udvari ötvöseinek tulajdonítja, akik szerinte Indiától Lombariáig, Egyiptomtól az északi germán területekig szedték össze mintáikat s így kerülnek leleteiken elő az indus, perzsa, skita, sőt kinai motivumok. Ezzel szemben azt hiszem joggal föltehetjük, hogy a keleti motivumok alkalmazása ősi keleti tradicióinkban gyökerezik. A legszebb példákat erre a székely népművészetben találjuk, akik mint avar utódok, ma is kultiválják a keleti formákat, holott ma már e formák ott nem is élnek, de meg nincsen is semmiféle kapcsolat e formák ideszármaztatására.

A honfoglaló *magyarság* művészeti kultúráját is csak a sírleletek emlékei őrzik számunkra. A külföldi írók, kivált a németek a népvándorlási kori leletek során kizárólag a germán törzsek emlékeivel és sírleleteivel foglalkoznak. Már Szalay képet ad arról a *merész munkásságról, hogy a népvándorlást egyenesen a német nemzet történetének egy részeként tárgyalják, minthogy a keresztény-római civilizációt is keresztény-germán kultúrának jellemzik.* A népvándorláskori emlékekről így munkájuk kétségkívül hiányos és egyben téves is, mert *elmulasztják kutatni a hunnok, avarok, magyarok, bolgárok, finnek, általában a turáni mezőkről évszázadokon át szakadatlanul özönlött népek szerepét a gótok, longobárdok és más északról bevándorló és útjokba került, hazájokból tovaűzött germán népekre.* Hiszem, hogy bizonyára jelentékenyen megváltozna e kutatások nyomán a germán ősnépek archeologiája is. A honfoglaláskori magyar sírokból kiemelt ereklyéket eddig úgy magyarázták, hogy azok a nyugaton portyázó magyarok zsákmányaiként, idegenből, nyugatról kerültek magyar földre. Elfelejtették, hogy a gótok, gepidák, longobardok hazánkban is tartózkodtak, s pogány sírjaink régiségei mennyire elütnek e germán törzsek emlékeitől. Figyelmen kívül hagyták, hogy korai leleteink nagy mértékben különböznek a turáni népek megjelenése utáni időkből való sírleletektől. Egy pillantás elég a germán *szilágysomlói* és a hun-avar *nagyszentmiklósi* leletekre. Utóbbin keleti jellegű ornamentika, turáni figurális alak jelenik meg, megjelenik a székely kapuk ma is divatozó motivumai is, az istenfa, a griff, a szarvas, az asszir szárnyas állat, indiai jellegű ornamensek és olyan motivumok, amelyek utóbb az arab ornamentikában is föltünnek és sajátossá válnak.

A turáni honfoglalóknak az északi népekkel való érintkezését jelentőségében tehát alig lehet fölbecsülni, ha elgondoljuk, hogy a mezopotámiai és kisázsiai kulturán alapuló görög római művészetet a germán népvándorlás ősművészete formálta át azután középkori művészetté. Csak

az orosz népművészet jellegzetes dekorációira kell egy szempillantást vesztegetni, hogy megrendüljön hitünk a kelta művészetnek ősformáiról szóló eddigi művészettörténeti megállapításokban. A fonatos dísz — mely eddig a germán művészetnek tulajdonított legjellemzőbb alakítása, s melynek a románkori ornamentátió fejlődésére oly nagy hatása volt — ime keleti jellegével a szarmát síkságon évszázadokat töltő honfoglaló turáni népek irányító befolyására látszik utalni.

Ismerjük a német műtörténelemnek erőlködéseit, amellyel az itáliai reneszánsz kultúra indító motivumait a beolvadt gót és longobárd népeknek igyekszik betudni. Vajjon mennyivel több erre a tudományos jogosultság, mint ha a fentvázolt gondolatmenettel a hódító turánok friss szellemi erejét befolyásában az általuk leigázott germán fajok művészeti tevékenysége terén legalább is vitathatóvá tesszük?

Hogy a turáni ősi hagyományok például a népművészet terén minő életerővel birnak, arra a hazai *székelység* nösen nagy jelentőségűvé válhatik a turán népek szerepe az ókori művészeti kultúra irányításában, hiszen a *görög* művészetnek a mezopotámiai alapokon kívül, itt vannak legéletadóbb gyökerei, s itt látszik gyökerezni a *római* művészetet inspiráló etrusk művészet is, amely népnek a turáni magyar (székely) rovásirással való rokonsága is erre a vidékre utalnak.

*

Mielőtt a székely *faházba* belépnénk, *a nagykapun* kell keresztül mennünk, amelyik íves nyílásával tetőzetes galambducot hord és monumentális gazdag kiképzésével élénken emlékeztet a távol keleti kapuzatokra. A turáni népű Kína építőművészetének is karakterisztikus motivuma a *nagykapu*, mely többnyire faarchitekturát mimel, amiből világosan kitünik ősi fakonstrukciós eredete.

Emlékkapuk egész sora hirdeti néhol e hagyományos kapukultust. A kínai emlőkön nevelődött *japáni* művészetnek ép így jellemző építési motivuma a *torii* vagy emlékkapu.

MARGÓ EDE: *A halál angyala.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

művészkedése nyújt hasonlíthatatlan példát. Magyar fajunknak ez a törzsökös töredéke Erdély vadregényes bércei között egy ősi turáni világot mentett át számunkra egy évezreden keresztül, holott közvetlen környezetében a nyugati kultúrmunka nagyszabású tevékenységet fejtett ki és idegen nemzetiségek éltek körülötte, ősi művészetét nem voltak képesek átformálni.

A magyar népművészetnek az európai művészeti kultúra alakulására befolyása nem volt s szerepe ebből a szempontból még hazánk területén sem jelentős. Még sem érdektelen rávilágítani azokra a keleti kapcsolatokra, amelyeket még magyar néprajzi kutatók is mosollyal szoktak elintézni, de amelyek jogosultsága előbb-utóbb kiderül és az egész tudományos világot érdeklő új történelmi tényekre fog világosságot deríteni. Vonatkozik ez főleg az *indiai művészettel fönnálló kapcsolatokra* és a magyarok s általuk a turánság kisázsiai kpcsolataira, amelyek révén külö-

Indiában hasonló szerepet játszanak a faarhitekturára emlékeztető monumentális szabadon álló kőkapuzatok.

A kapuzatok monumentalis kiképzése iránti tradicionalis előszeretet a kelet építőművészetében más formában is felismerhető. A szaszanida építés tipikus eleme a nagykapu. Ezt átvette az arab építés is, a török mecseteknél is nagy szerepet játszott. A turáni kultúra által megtermékenyített vidékeken mindenütt a mohamedán építés jellemző alakításává lett. A székelykapú íve a boltozatos formában és a részletek kialakításában egyaránt bámulatosan azonos az indiai sziklatemplomok boltozatos nyílásalakításaival. A karlii templom és a hozzá hasonló kiképzéseket mutató *bhajai* műemlékek az indoskita birodalom korából valók. E patkóíves kapuknak itt szerkezeti indokoltságuk nincsen, feltünően, ősi faszerkezeti reminiscenciák szülemenyei.

A patkóívet a művészettörténet arab ívnek nevezi,

holott ime láthtajuk, hogy ez is *turáni gondolat*. Valami primitiv födélmegoldás ősi alakja tükröződik benne, a gyékénnyel födött vesszősátor alakja is lehet. Ide vezetnek vissza a kisázsiai faházak, a likiai sziklasírokban megőrzött formái is, amelyek tudvalevően a görög ioniai oszloprendszer kialakulására voltak döntő befolyással. Antifellosz és Pinara csúcsívű példáin világosan megtaláljuk az indiai barlang-templomok kapuzataira hasonló boltozatszerű formát. Méltassuk figyelemre a boltozatot szegélyező, rózsadísszel ellátott kis karéjokat, amelyek az indiai boltozatban mint az előképül szolgált sátor szelemenei tünnek fel.

A kapuk zábéfáin faragványokat látunk. Tekintsük meg az asszir babiloni paloták nagy kapuzatait; két hatalmas pálmaleveles bronzrúd szegélyezi ažokat. Indiai az indiai napisten páváját, a csodaszarvast és a tűzhelyvédő *istenfát*.

A faimádás legrégibb nyomai Kaldeába, az akkádok földjére vezetnek vissza. Vallásuk valószínűleg a mai oroszországi pogány néptöredékek samán vallásának ősi alakjai. A mai samán vallásnak is van szent fája, amelyre az áldozati állatok bőrét, szarvait akasztják. Az ókori népek *istenfa* ábrázolásairól sem hiányoznak az áldozati maradványok. A sámánok fája révén került az istenfa ábrázolás a sémiekhez is, az oltárok mellé az *aschéra*, de ércoszlopok állottak a föniciai és a tirusi zsidótemplomok bejáratai előtt is. A zsidóság az asszir-babiloni fogság idején ismerkedhetett meg az ajtófélfa e tipikusan mezopotámiai — turáni eredetű — díszével. Nincs kizárva, hogy e díszt a székely kapura a turáni, de zsidóhitű kazároknak Árpád ha-

TOLNAY ÁKOS: *Leány korsóval.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

kerítéseknek bejáratát is ilyen dombormívű stélák szegélyezik. Faragványuk az asszir életfához hasonló motivumot mutatnak, melynek rajza és felfogása csodálatosan hasonlatos a székely kapuk zábéfájának alakításához. A székely kapuk pálmás oszlopát Európában másutt sehol nem leljük. A pálmadíszes oszlopok kialakítása maga is felette hasonló az asszir pálmához. Hogy a székely paraszt másolás útján jusson e formához, teljességgel ki van zárva, hiszen az asszíriologia fiatalabb, mint e faragványaink, az asszir-babiloni romtelepek felásása és publikálása jóval e székely-földi kapukon jelzett évszámok után történt.

De érdemesítsük behatóbb figyelmünkre e pálmás oszlopdiszítéseket. A székelység nemzeti ornamentikája — amelyről Huszka József mélyreható tanulmányai szólnak — mint ő fejtegeti, bevilágít a magyarok ősvallásába, amely a kelethez kapcsol. Egy ősi vallás mistikus alakjainak véli

daihoz csatlakozó része közvetítette a székelyföldre. Természetesen, nem a jeruzsálemi díszt hozták vallási alapon, hanem a nemzeti dekorációt, helyi érintkezés útján. A kapu pálmadísze különben sem az asszir sémitákhoz köt, hanem csak a Tigris és Eufrates vidékéhez, tehát nem faji, hanem csak helyi tradició, amely a turáni népek samán vallási mitoszában gyökerezik.

Az asszir szent fa „magyar folytatása" tehát az *istenfa*, amelynek alakjait hazánkban már a pogány sírokban is megtaláljuk. Alakjai nem keletkezhettek itthon, hiszen a pálma, vagy hozzá hasonló fa nálunk ismeretlen. Mohamedán közvetítésről csak akkor lehetne szó, ha átmeneti alakok is ismeretesek volnának. A magyar ornamentika istenfa-alakjai szemlátomást ősi kulturánk öröksége, és azok ezer éven át még ma is élnek népünk művészetében.

De nemcsak kapukon fordul elő az istenfaornamen-

tum, az ősmagyar sírok díszein, a mai magyar népviselet hímes varrásain, sőt a székelyektől távoleső egyes vidékeken a parasztházak vakolatdíszein egyaránt nagy szerepet játszik, mint azt sajóvidéki részletek is mutatják.

A székely pálmás oszlop lábazata is edényben nyugszik, mint az asszir pálmadíszeké Korzabadban. Maga a pálma alakja hol akroteriaszerűen stilizált, hol egészen hasonló a babiloni kujundsiki relief pálmafáinak rajzához. *Semmiféle más európai művészet nem ismeri ezt a díszítést.*

A magyarok a szaszanida királyok korában még a kaukázus lejtőin éltek, ahová messze kiterjedt a turáni pártusok birodalmának kultúrája. Igy szívódtak föl művészeti motivumaink közé a szaszanida virágalagzatok is, meg az istenfa motivuma is. Ezt igazolják az árpádkori sírleletek ezüstvirágai is.

A sipparai relief, amelyen az ioni primitiv oszlopfő is megjelenik — Sámásznak, a napistennek bemutatott áldozatot ábrázol, a nap, a hold, a csillagok is rá vannak faragva. Véletlen-e vajjon — kérdi Huszka — hogy a székely címernek is a nap és hold képei vannak? Nem-e tételezhető föl itt kapcsolat az ősi babiloni vallással, ahol a perzsa naptisztelet szálai gyökereznek? A *nagykapu*, — melynek kultusza Ázsiában is csak a középázsiai turáni népek megjelenésével válik általánossá — nemcsak Székelyországban él, hanem hazánk más vidékein is, Nyitrában, a Sajó mentén, Zólyom megyében stb., ahol ősi székely telepesek eltótosodott utódai építik tradicionális formáinkkal udvarházaikat.

Egy kapun gyönyörű megoldás középpontjában látjuk a pávát, mint ornamentumot alkalmazásban. A páva indiai állat, alakját, mint ornamentumot a déloroszországi skiták nem ismerhették, s valóban csak a magyarok fellépése után terjedt itt el. Sőt feltehető, hogy magyar közvetítés útján jutott Indiából a szaszanidákhoz is, mert hiszen csak akkor lépett föl, az *achamenidák* perzsa művészete még nem ismerte.

A székely *ház* ma is ősi tradiciókat őriz, ősi keleti elrendezésekkel rokon. Priskos Rhetornak, az Attila udvarába került örög követ íródeákjának a hun király pa-

KNOPP IMRE: *szinóbányai Krámer Tivadarné.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

lotájáról szóló leírásából felismerjük a székely ház ősi alakjait. Alaprajzának legjellemzőbb része a nyitott csarnok, *az eresz*, amey Európa más népei építkezéseinél ismeretlen. Nincs mása a kizárólag fával építő Skandináviában és Svájcban sem, de sehol Németországban sem. Keleten nagyobbszabású formákban ugyan, de jellegzetes módon találkozunk vele az asszir paloták mély boltozatos előterében, súlyosbítva a székelyföldön is használatos pálmadíszű oszlopszegélyezéssel, — majd a perzsa építés is átveszi, mint a ktezifoni palotán láttuk, ahol a homlokzat síkjába hatalmas nyitott előterek kanyarodnak be. A mai perzsa palotáknak is jellemző része az udvar felőli „iwan" vagy „tálár", a hosszoldalon levő nyitott eresz, amely tehát nemzeti építészetökben gyökerezik. Indiában

DÉRY BÉLA: *Amsterdami részlet.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

is néhol még ma is divik az eresz. Az indiai és perzsa fejedelmi paloták szellős előterei szolgálnak kihallgatási vagy tróntermül, akárcsak Attila palotájánál, ahova Priskos szerint a király kijött, hogy alattvalóinak panaszait meghallgassa. A székelyházon is az eresz az oszlopos nyitott tornácra nyilik, amely mindig csak az épület hosszoldalán fut, nem pedig körül, mint a svájci faépületeken. A székelyház alaprajza a beugró eresszel lényegileg a kínai *t'ingnél* is megvan. Mind a kettő orom nélküli kontytetős, mind a kettőnél a tornác is a tető alatt húzódik meg és a kínai háznak is csak az eleje tornácos. De azonos a helyiségek szimmetrikus alaprajzi elrendezésében is.

Ami általában a székely fafaragás gazdag ornamentátióját illeti, csak futólag fordítsuk a figyelmünket nehány olyan motivumra, amely oroszlánrészt követel úgy az épületek, mint a kapuk és berendezések diszítésénél.

Különösen figyelemreméltó a hasonlóság a szaszanida oszlopfők és a székely oszlopfők között. Az újperzsa diszítések a székellyel annyira rokonok, hogy turáni vonatkozásaikhoz kétség nem is fér. A szaszanida műemlékek közül a székely népművészet formáival való összehasonlításra legalkalmasabb a Taghi-bostáni sziklakapu, amelyen a székely kapuk majd minden motivumát fellelhetjük. Jellemző, hogy a diszítést a magyar nép foltelrendezésben alkalmazza, nagy üres felületeken egyes ornamentumokkal teljesen kitöltött folthatásokkal dolgozik, amire klasszikus szépségű példákat mutat a cifra *szűr* és a kivarrott magyar *suba*. A diszítés alkalmazásának e módját őseink Ázsiából hozták magukkal, ahol a perzsa diszítőművészetben találkozunk vele.

Jellemző motivum a székelykapukon, de házak ormain, ablaknyilások fölött is a rozettákat kerítő kerek babérkoszorú. Ez esetleg az ellesett ampir-ízlés népies interpretálása, de érdekes, hogy az indoskita pénzeken és szaszanid reliefeken fordul elő. Figyelemreméltóak a népies magyar himzések azon tipikus virágalakjai is, amelyek főleg a mezőkövesdi matyóknál divatoznak s amelyek rokon alakításaival a japán zománcos edények virágdíszein találkozunk.

Azok a formák, amelyek a honfoglaló magyar vitézek sírjaiból kiemelt tárgyakor vannak, mind jellegzetes alakításai mai népművészetünknek is. A magyar archeologia az ornamentumok jellegét sajnos alig is méltatja figyelemre, pedig az őstörténeti kutatásban, ahol az összehasonlító nyelvtudomány csődöt mond, a művész szeme és formaérzéke nem kevésbé hivatott megjelölni azokat a kapcsolatokat, amelyekre a művészeti alakítások azonos jellege utal.

Az ötvösipar már az ősmagyaroknál virágzó műipar volt. A *sodrony és filigránmunka* korántsem nyugati, reneszánsz eredetű, mint hiszik, hanem *turáni ősmagyar örökség*, amely a hazai ötvösművészetben is megőrződött és a középkori hírneves ötvösiparunkban jelentős virágzást ért el. A XVI. századbeli fülönfüggők a török és kaukázusi gömbökhöz hasonlók. A hun-avar leletek ötvösművei előképei ezeknek a mai kaukázusi sodronyműveknek és hasonló eljárással készülnek a török ötvösök filigránmunkái is. Fülönfüggőink alighanem az ősi Asztarótkulttusz simbolikus jelentésű ornementális alakjait mutatják s s formák a kaukázusban ma is virágoznak.

Az *Árpádok korabeli* magyar királysírok díszei egészen magyarok, a honfoglaláskoriaknak egyenes folytatásai. Összekötő láncszemek ezek a multtal.

Stein Aurélnak Keletturkesztánban kiásott faragványai között is előfordulnak a honfoglaláskori magyar sírleletek ornamentumaival azonos részletek. Budhista emlékek ezek az indoskita királyok korából. Ugyanitt falfestményeket találtak turáni csizmás alakokkal. A szív diszítmény, amely olyannyira rokon a mikénei kultúr szívalakjaival, a magyarokkal tünik fel s a bizánci művészetben is a magyar honfoglalás idejében virágzik.

Meglepő módon találkozunk a magyar népi művészetben kifejezetten kínai jellegű alakításokkal is, így a székely temetői fejfák között. A faragott fejfa maga is jellemző alakítás és sok rokon vonást árul el a török fejfákkal. Maga az ősi kopja is divik még helyenként székelyföldi temetési szertartásokon, úgy, mint ma is még Turkesztán vidékén. De már honfoglaláskori ornamentikánkban szerepelnek sárkányok, griffek is. A sárkány pedig jellegzetes kínai motivum, melynek átvételére csak a távol keleten kaphatunk magyarázatot. Akadunk perzsa jellegű sárkányalakításokra is és szerepel az oroszlán is, ami mind déli Ázsiába utaló forma.

Végül — anélkül, hogy ebből bármily következtetést akarnék levonni, csak mint kuriozumra hivatkozom a sajóvidéki faragványokra, amelynek eredeti pagodaszerű alakítását talán nem érdektelen összehasonlítani a kínai ősi pagoda formaképzésével, jeléül talán annak, hogy azonos eredetű népek fantáziája azonos jellegű formavilágot fakaszt.

*

A magyar közművelődés ezer éve nyugati befolyás alatt áll, e stilirányok a hazai talajban idegenül tenyésztek és politikai harcaink közepette — inter arma — az ellenkező nemzeti modor nem tudott hozzá hasonulni s azokat feltünően nemzeti jelleggel nem volt ideje felruházni. A nemzeti jelleg megmaradt azon a fokon, amelyen az idegen invázió találta, leszorult a néphez, amely zárkózottságában megőrizte azt.

TÁRLATOK

Szenes Fülöp kiállítása

I.

A fiatal magyar művészet a renaissance korát éli. Gazdag és változatos tehetségek írják bele nevüket a magyar művészet történetébe. Régóta látom örömmel, hogy Szenes Fülöp e milliőbe mily megérdemelten méltó helyet foglal el. Nemesen konzervativ irányban a folytonos művészeti fejlesztés, az úgynevezett „Grand-Art" felé való törekvés egyes-egyedül és kizárólagosan rajzbeli, azaz formai felkészültséggel lehetséges. És Szenes Fülöp azok közé tartozott mindég, akik „rajzoltak"!

A tökéletes rajztudás mintegy önkéntelenül a figurális művészet felé terelte és így szinte magától adódott, hogy Szenes Fülöp legnagyobb sikereit a portré-festés terén aratta.

A művészetben elvek és irányok forrongása sohasem szünetelt sehol. De az igazi művész az efemer jelenségeken felülemelkedve túl pártok és jelszavak harcán, maradandót törekszik alkotni. Szenes Fülöp művészetét már Páris nagy aranyéremmel koszorúzta, de ő nem mámorosodott meg a kivételes sikerektől, hanem művészi alázattal Nagybányára sietett és ott ugyancsak alámerült a szín, tónus és levegőkutatás minden bűbájos titkaiba. Palettája hatalmasan meggazdagodott és megóvta őt azóta is az úgynevezett „academikusok" színbeli monotomiájától, — munkája csupa derü és temperamentum!

Mint vérbeli művészről szoktuk mondani, Szenes Fülöpről is állítható: addig élsz míg festesz — és amíg festesz — addig vagy fiatal!

Szenes Fülöp műveiből kollektiv kiállítást rendez a Nemzeti Szalon összes termeiben. Kétségtelen, hogy a műértő magyar közönség azzal a

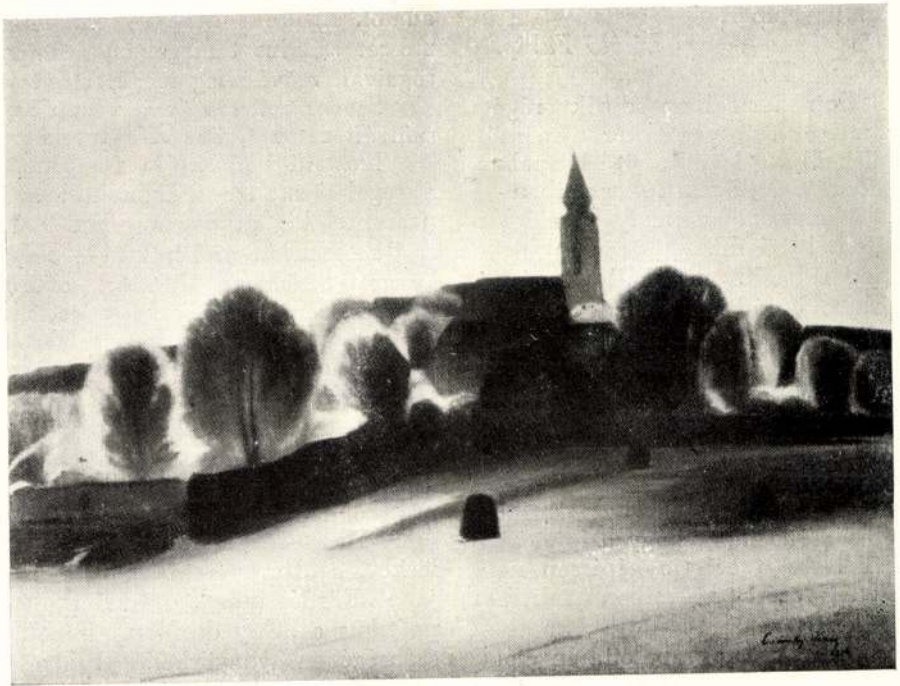

CSÁNKI DÉNES: *Szeptember vége.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

SZENES FÜLÖP: *Kötőlecke.*

tisztelettel és méltánylással fogja fogadni, amely az ő elismert és előkelő művészetét megilleti.

London, 1927. november.

László Fülöp.

II.

A Nemzeti Szalon termeiben egyik régóta hallgató magyar mester művészete kér újra szót. Szenes Fülöp kollekcióját látjuk, öt termeben, művészetének különféle fejlődési fokozataiban — és legfőképen mai korszakában, mely László Fülöp nagy finomságait idézi fel.

Szenesről mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a legjobb rajzolóink közé tartozik. Ceruzával és szénnel rajzolt képmásai a fényképező lencse pontosságát is túlhaladják. Mert ez a lencse könnyen elrajzolja a modell képét, — Szenes megbízhatóbb. És amíg a lencse hidegen rajzol, — a vérbeli művész a lelket keresi a fejben.

Szenes művészetének különösen nagy értéke az, hogy a képmásai megszólalnak. Ezt szakszerűbben úgy lehetne módosítani, hogy a fejei „karakterben őszinték". Az ő ecsetje gépiesen nem gyárt tömegfejeket. S ezért műveiben sohasem unalmas.

Nagy értéke még az is, hogy palettáján élénk színek sorakoznak s amit fest, színben, tónusban finom.

Azáltal, hogy sokat járt ki a természetbe és plein-airben is festett aktokat, a színek finomságát megtanulta értékelni. A legnehezebb festői feladatok egyike a mezitelen női testet a szabad természet színdús tömegében, áthatóan nagy finomságaival, művészileg megérezni és tolmácsolni.

Szenes művein ezt a napfénykeresést, friss színváltozatokat, üde effektusokat gyakran látjuk.

Mostani kollekciója (majdnem 150 műve) a a régebbi ateiler-studiumoktól a legfrissebb mai paszellfejekig gazdag anyagot ölel fel.

Elsősorban arcképfestő s ebben egyik főműve gróf Széchényi Miklós, elhunyt nagyváradi püspök, reprezentativ képmása, melyen a jóságos arc, a virtuózan megfestett hermelingallérral és bíboros selyemköpennyel nyugodt harmóniában tárul elénk.

Nagyobb figurális kompoziciót festett a mester „Kitagadott" címen a szathmári gyermekmenhely épülete részére, igen szép plein-air képe az „Éltető napsugár", melyet 1908-ban a király vett meg. Híresebb genre-képe a „Terefere", „A kötőlecke", a „Buranói mosónők". Szép plein-air aktja a „Fürdés után", drámai erejű a „Judith". — poétikus a „Guy de Maupassant", ötletes a maga szépségében gyönyörködő „Pihenő modell".

Színes virágcsendéletek és friss tájképek és vázlatok tarkítják a falakat, fokozva a tárlat változatosságát.

K.

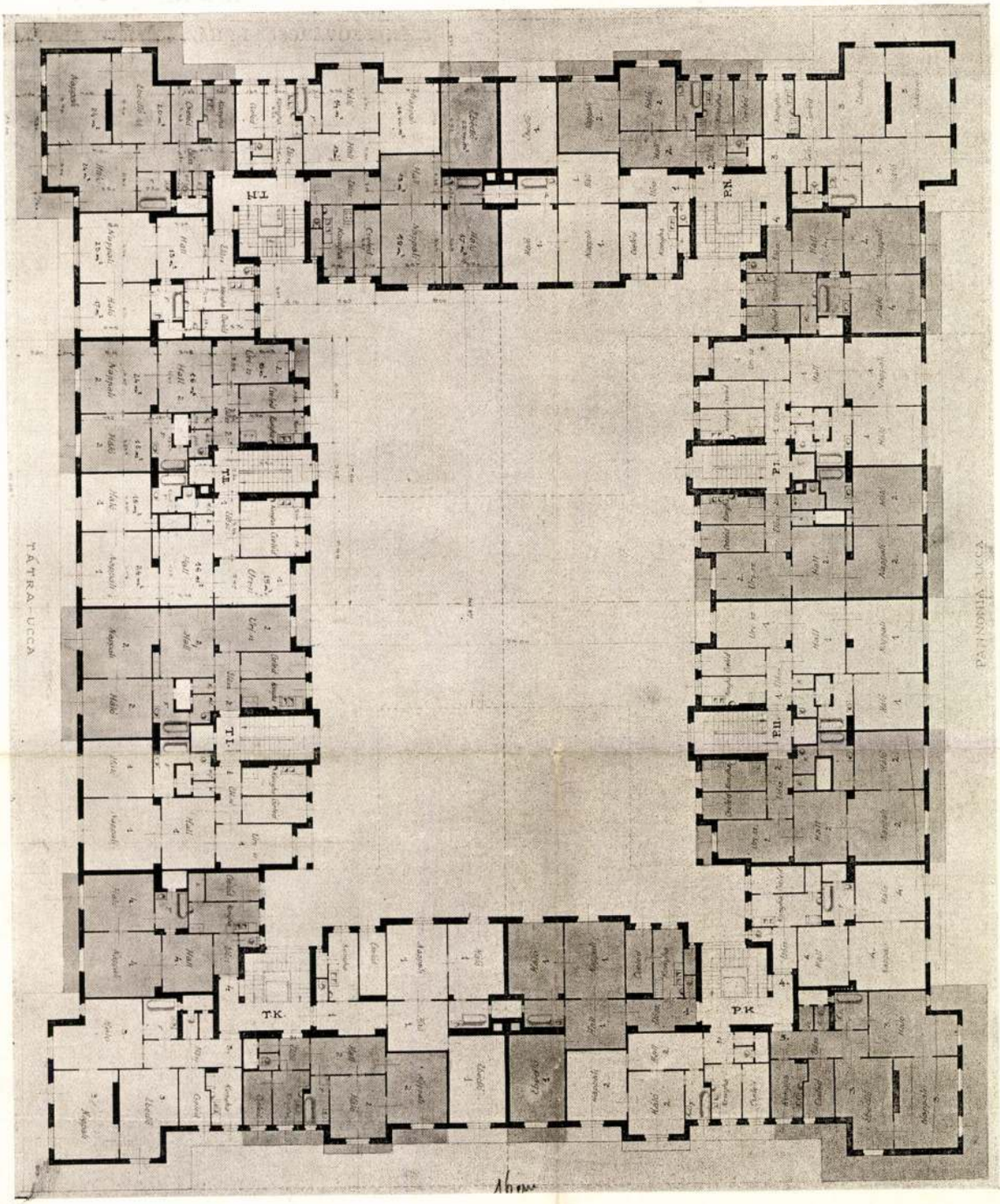

JÓNÁS DÁVID ÉS ZSIGMOND:

A »PHÖNIX« BIZTOSÍTÓ BÉRHÁZA

ÉPÍTETTÉK: AST EDE ÉS TÁRSAI

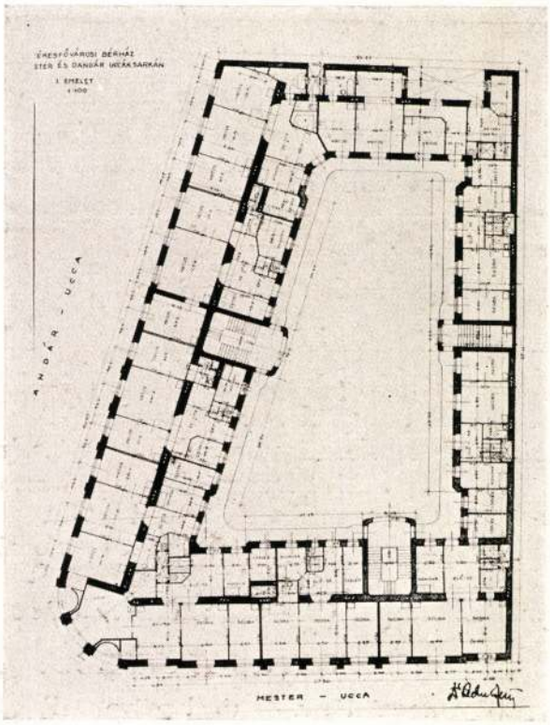

DR. LECHNER JENŐ:
SZÉKESFŐVÁROSI BÉRHÁZ. EMELETI ALAPRAJZ

DR. LECHNER JENŐ:
SZÉKESFŐVÁROSI BÉRHÁZ. UDVARI HOMLOKZAT
ÉPÍTETTE: PROKISCH JÁNOS ÉPÍTŐMESTER

Magyar Építőművészet
1931. 4-6. sz.

X. Közegészségi ügyosztály.

Munkaköre a régi marad, vagyis: általános közegészségügy és egészségrendészet, gyógyszertárak, kórházak, temetők, stb.

XI. Közjogi és anyakönyvi ügyosztály.

Ide utaltatik a volt I. (jog-, ipar- és rendészeti ügyosztály) munkakörének egy része, vagyis: közjogi, közigazgatási tárgyak, községi választók összeírása, sajtó-, anyakönyvi ügyek, névváltoztatások, kegyúri ügyek.

XII. Sociálpolitikai és közművelődési ügyosztály.

Ennek a modern ügyosztálynak feladata lesz: lakásügy, ingyen jogvédelem, munkanélküliség esetére való biztosítás, népélelmezés, népfürdő, anya- és gyermekvédelem, tudományos, irodalmi és művészeti ügyek, szabadoktatás, stb.

XIII. Közgazdasági ügyosztály.

Az ide tartozó sok ügy közül kiemeljük a következőket: idegenforgalom, a munkások szakszervezetei, a munkásbiztosító pénztár, munkaközvetítő, vízjog stb.

XIV. Városgazdasági ügyosztály.

Ide tartozik: a város ingó és ingatlan vagyona, nyilvántartása, kezelése, mutatványos telep, állatkert, erdészet, fürdők, gazdasági hivatal, házinyomda, hirdetési ügy, főv. munkások ügyei.

XV. Vízvezetéki és világítási ügyosztály.

Foglalkozik a vízvezeték építésével és kezelésével, a közvilágítás ügyeivel, villamos világítási vállalatok, ide tartozik a szfőv. gázgyár és villamos telep.

XVI. Építészi (műszaki) ügyosztály.

Ennek az új ügyosztálynak az élén is *műszaki* tanácsnok fog állani. Vezeti a város épületeinek építését és a házilagos munkákat, a vállalatba adott munkálatokat ellenőrzi és felülvizsgálja.

Ide tartozik minden épületfenntartás és javítás, a mi tekintve, hogy csak iskolaépület körülbelül 150 van, annihez hozzájárulnak a városházak, kaszárnyák, kórházak, bérházak, fürdők, vigadók, üzemi és gazdasági épületek; — tetemes személyzetet igényel.

*

A tanácsi ügyosztályok, illetőleg a tanácsnokok számának szaporítása lehetővé teszi a tanácsülések tehermentesítését a párhuzamos tanácsülések erősebb és rendszeresebb kifejlesztésével.

A polgármesteri állás tehermentesítésével és e decentralizálással a polgármester valóban fog foglalkozhatni a közigazgatás vezetésével, irányításával és ellenőrzésével, amennyiben működését kizárólag a részéről fontosaknak tartott ügyekre szoríthatja.

Leszállítja az új szervező javaslat a szakbizottságok számát, nevezetesen az új 16 tanácsi ügyosztály mellett 15 állandó szakbizottság lesz, ma pedig 11 ügyosztály mellett 16 szakbizottmány működött. A pénzügyi bizottság hatáskörét kiterjeszti; az autonomia kidomborítása érdekében a bizottságokban hivatalnok nem szavaz; a bizottsági ülések mind nyilvánosak.

A középpontos kezelés megszűnik, minden tanácsi ügyosztály külön segédhivatalt kap, és az ügyes-bajos fél egy középponti értesítőből azonnal az illetékes helyre jut.

A tiszti főorvosi hivatal is új rendezés alá kerül itt, valamint az ügyészségben, számvevőségben és a többi hivatalokban az arányosság és kellő succrescentia nevelése érdekében új állásokat szerveznek.

A számvevőségben megszüntetik a műszaki számvevőséget, hatáskörét megosztván az illetékes tanácsi ügyosztályok és a számvevőség közt. A statisztikai hivatali szolgálatot egyrészt fogalmazói, másrészt statisztikai és kezelő szolgálatra osztják.

A mérnöki hivatal megszüntetvén a középítési igazgatói állást, a 2 új vezető tanácsnoki álláson felül 3 új műszaki főtanácsosi, egy műszaki tanácsosi, egy I. oszt. főmérnöki, három II. oszt. főmérnöki, egy I. oszt. mérnöki és egy II. mérnöki állást kreál. Megszünteti a „segédmérnök" címet*) és az állami fizetési skála hasonló fizetésű címeit adja meg; szervez 25 új *műszaki tiszti* állást, melyhez qualificatióként 4 félévi műegyetemi tanulás és egy szakvizsga letétele kívántatik meg. Mindezek tekintetbe vételével a székesfőváros műszaki személyzete az új szervezés után a következő lesz:

Fizetési osztály	Fizetési fokozat	Fizetés K	Lakáspénz K	Összesen K	Rang	Létszám
IV.	1.	10.000	3.000	13.000	Tanácsnok	1
	2.	9.000		12.000		
	3.	8.000		11.000		
V.	1.	8.000	2.400	10.400	Tanácsnok	1
	2.	7.500		9.900	Műszaki	
	3.	7.000		9.400	főtanácsos	10
VI.	1.	6.800	2.000	8.800	Műszaki tanácsos	25
	2.	6.400		8.400		
	3.	6.000		8.000		
VII.	1.	6.000	1.600	7.600	I. oszt. főmérnök	22
	2.	5.600		7.200		
	3.	5.200		6.800		
	4.	4.800		6.400		
VIII.	1.	4.600	1.300	5.900	II. oszt. főmérnök	22
	2.	4.300		5.600		
	3.	4.000		5.300		
	4.	3.800	1.200	5.000		
IX.	1.	3.800	1.000	4.800	I. oszt. mérnök	21
	2.	3.600		4.600		
	3.	3.400		4.400		
	4.	3.200		4.200		
X.	1.	3.000	1.000	4.000	II. oszt. mérnök	20
	2.	2.800		3.800		
	3.	2.600		3.600		
	4.	2.400		3.400		
				Összesen		122

Minden fizetési osztályban az alsóbb fokozatból a felsőbbe 3 évenkint automatikusan megy előre a tisztviselő, az egyik rangból a másikba azonban csak a tanács választása útján.

A 25 műszaki tiszt közül 13 I. oszt. műszaki tiszt a X., 12 II. oszt. műszaki tiszt a XI. fizetési osztályba van sorozva, azonban ezek nem a XI/4., hanem a XI/3. fokozattal kezdik pályájukat.

*

A fővárosi alkalmazottak mai fizetései a különböző időben és egységes irányelvek nélkül történt szervezések, továbbá a különböző korpótlék és fizetési pótlék következtében — oly sokfélék és annyira eltérőek, hogy azokat egy egységes fizetési osztályrendszerbe foglalni, amint ezt az állami tisztviselőknél látjuk, — nagy akadályokba ütközött.

A fővárosi tiszti személyzetnek ma 104-féle fizetése van. Ez a körülmény azután arra kényszerítette a javaslat tervezőjét, hogy a csoportrendszer alapján keresse a megoldást, amely lehetővé teszi, hogy a rokonszakok, vagy a hasonló foglalkozású és javadalmazású alkalmazottak vonassanak össze egy-egy csoportba.

Amint a tervezett fizetési táblázatból megállapítható,

*) Amint a 26. számban indítványoztuk. *A szerk.*

V. Közlekedési ügyosztály.

Közúti vasutak, sikló, fogaskerekű, helyi érdekű vasulak, társas- és bérkocsik, automobilok, köztisztaság és fuvartelep.

VIII. Közélelmezési ügyosztály.

Önálló ügyosztály lett, ügyeit azelőtt a közgazdasági ügyekkel egyetemben egy ügyosztály intézte. Ide tartozik

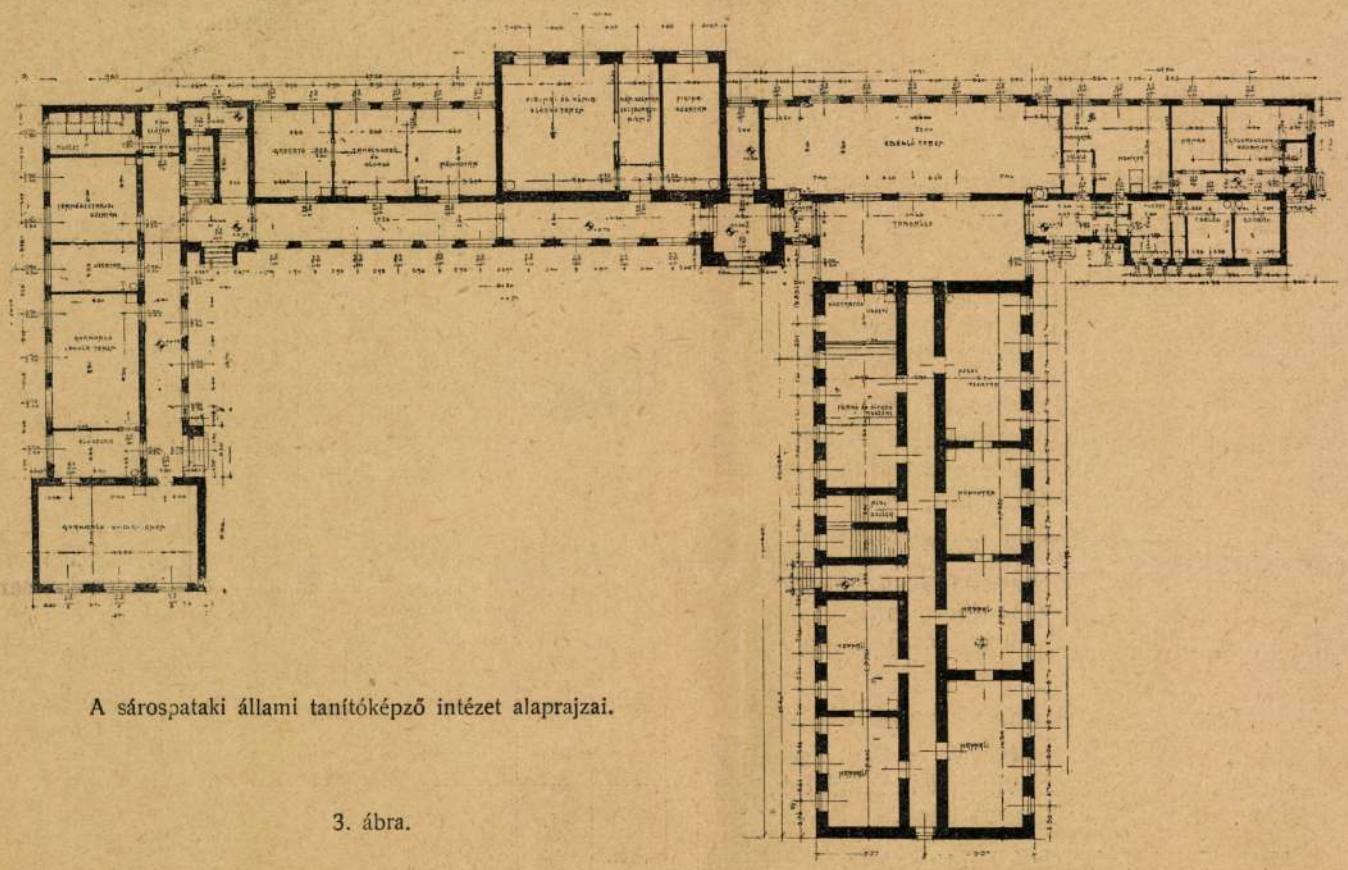

A sárospataki állami tanítóképző intézet alaprajzai.

3. ábra.

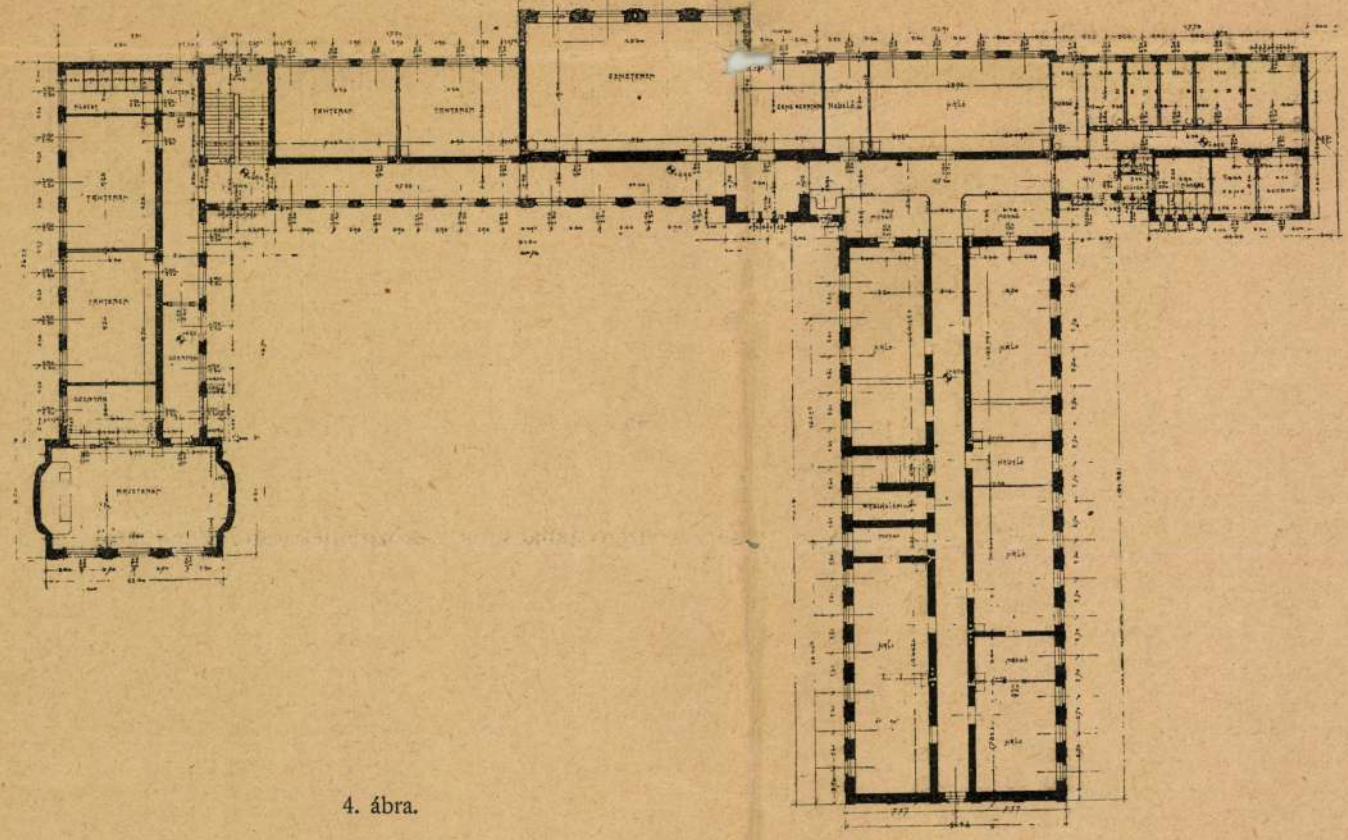

4. ábra.

VI. Pénzügyi ügyosztály.

Munkaköre: a költségvetés, zárószámadás, kölcsön- és adóügyek, középponti pénztár, községi takarékpénztár stb.

VII. Közoktatási ügyosztály.

Hatáskörébe tartoznak az összes iskolák, napközi otthonok és egyéb kulturális ügyek.

minden élelmezési ügy, közvágóhídak, lóvásár, vásárcsarnokok és a kenyérgyár stb. ügyei.

IX. Közjótékonysági ügyosztály.

Hatásköre kiterjed minden közjótékonysági ügyre, segélyezésre; kezeli a szegényházakat, menedékhelyeket, árvaházakat, a jótékonysági alapítványokat.

ságok szervezetére, továbbá a műszaki szolgálatra és a középponti kezelésre irányul.

És pedig: az ügyosztályok szaporításakor megalakítani kívánja a sociálpolitikai és közművelődési ügyosztályt, mely hivatva van a fővárosnak már erősen kifejlett s szükségképp még jobban kifejlődő sociálpolitikai tevékenységét ellátni, valamint a túlterhelt közoktatási ügyosztály működésének egyrészét átvenni. Hasonlóképp megalakítani kívánja a vízvezetéki és világítási ügyosztályt. Szükséges továbbá a túltengő pénzügyi és gazdasági ügyosztálynak ketté választása, illetőleg ez ügyosztályból a város magángazdasági természetű ügyeinek egy városgazdasági ügyosztály megalakítása útján való kikapcsolása. Végül szükségesnek tartja a polgármester a főváros közgazdasági érdekeinek egységes és intensivebb gondozása, de a közgazdasági és közélelmezési ügyosztály tehermentesítése végett is egy közgazdasági ügyosztálynak a szervezését.

Lényeges és üdvös eredményekkel kecsegtető reform a műszaki közigazgatás közvetetlenné tétele, melylyel *Bárczy* a nyugati nagy városok közül sokat megelőzött, melyekre pedig annyiszor szeretünk hivatkozni.

Ennek az újításnak okolásául ezeket mondja a polgármester:

„Nemcsak a műszaki karnak, de a közönség egy nagy részének is régen s mind erősebben hangoztatott kívánsága *a műszaki karnak az intéző közigazgatásba való bevonása*. Kétségtelen, hogy a modern városi igazgatásban mind nagyobb szerep jut a műszaki igazgatásnak és ezen igazgatási működés gyorsítása és hatályossága kívánatossá teszi, hogy szervei *ne csak véleményeket adjanak, hanem közvetetlenül intézkedjenek is*, amennyire ezt a közigazgatás egyetemes érdekei megengedik. Ennélfogva *magam is szükségesnek tartottam*, hogy középponti igazgatásunk átalakításakor ez irányban is a reform terére lépjünk. A helyes megoldást pedig abban véltem megtalálhatni, hogy azokra az igazgatási ágakra, melyek eminenter műszaki természetűek, *műszaki tanácsi ügyosztályok* alakíttassanak műszaki személyzettel, *élükön műszaki képesítésű tanácsnokokkal*, míg a mérnöki hivatal többi személyzete a megfelelő, általános közigazgatási ügyosztályokban megosztatik amint ez a gyakorlatban már eddig is részben megtörtént.“

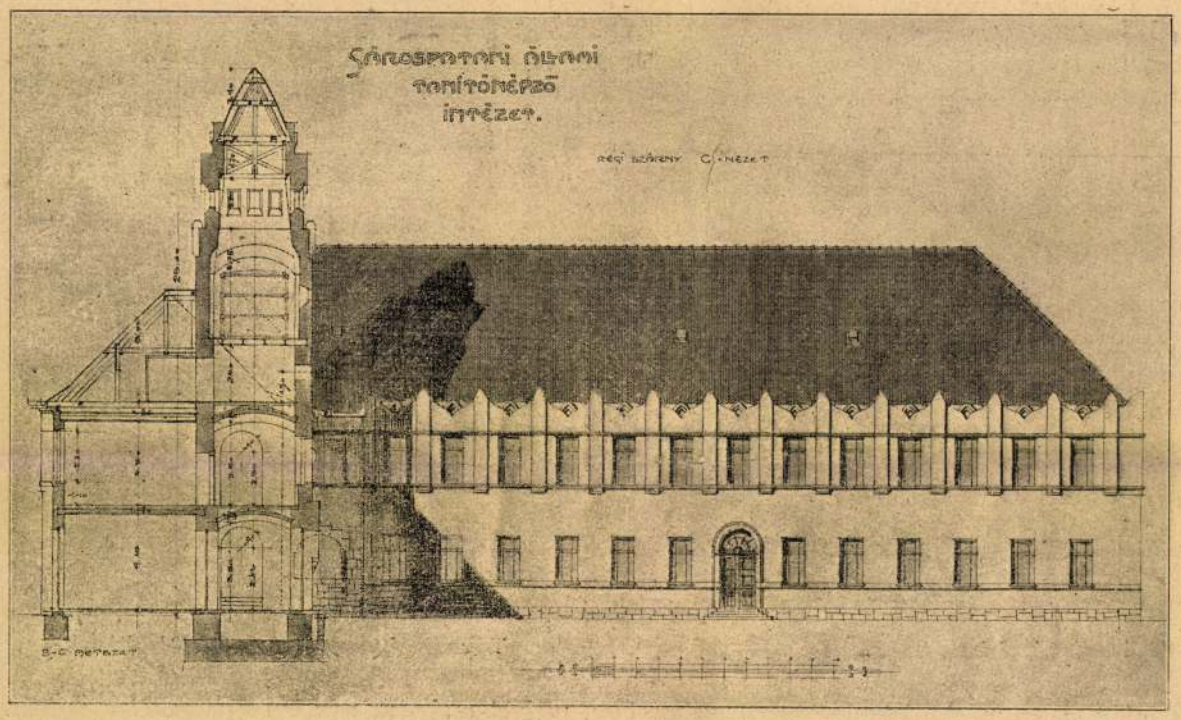

2. ábra.

A javaslat a mai mérnöki hivatalt, mely 105 végleges és körülbelül 80 ideiglenes mérnököt és 30—40 egyéb műszaki tisztviselőt foglalván magában, 200 főnél többet számlál, mint alárendelt szakhivatalt megszünteti és tagjait rendes, a fogalmazói személyzettel egyezően önálló előadókként, az egyes új ügyosztályokba osztja szét. A műszaki teendők zömét a két új műszaki tanácsi ügyosztály: a II. út- és csatornaépítő és a XVI. építkezési ügyosztály látja el, ezek elseje megfelel a külföldi városok ú. n. mélyépítő (Tiefbau) osztályának, a második a magasépítő (Hochbau) ügyosztálynak, ide osztatik be a mai mérnökhivatali II. és III. (út- és csatornaépítő) szakosztály, és a XVI-ba a mai IV. középítő szakosztály. E két új ügyosztály a legnépesebb és legnagyobb ügyosztályok közé fog tartozni 40—60 főnyi személyzetével. A mérnöki hivatal mai nagy, 55 tagot számláló I. szakosztálya az építésrendőri alosztálylyal az új III. városépítő ügyosztályba megy át; műszaki személyzetet kap még az V. közlekedési és XV. vízvezetéki és világítási ügyosztály. A XII. sociálpolitikai ügyosztály kislakásépítő munkakörében ma is már hat műszaki tisztviselő dolgozik. Ha — amint biztosan hiszszük — jól fog beválni ez a közvetetlenítés, akkor előbb-utóbb mérnöktisztviselő fogja ellátni a többi három ügyosztályban is a műszaki ügyeket.

A tanácsi ügyosztályok újjászervezésével kapcsolatosan az elnöki ügyosztályt is tanácsi ügyosztálylyá szervezik át a főjegyzői állásnak mai hatáskörében való megszüntetése és tanácsnoki állássá való átszervezésével. Ehhez képest a közgyűlés jegyzői teendői is az elnöki ügyosztályt vezető tanácsnokot fogják illetni.

Az eddigi egy elnöki és tíz tanácsi, összesen tizenegy ügyosztály helyébe tehát tizenhat tanácsi, *közülök két műszaki* ügyosztály, továbbá egy harmadik alpolgármesteri állás szervezését javasolja a polgármester:

I. Elnöki ügyosztály.

Hatáskörébe tartoznak az összes személyzeti ügyek, a tisztviselőképzés, a statisztikai hivatal ügyei stb. Az ügyosztályt vezető tanácsnok a közgyűlés rendes jegyzője.

II. Út- és csatornaépítő (műszaki) ügyosztály.

Új ügyosztály, melynek *műszaki* tanácsnok lesz a vezetője, alakult a régi *középítési ügyosztályból*. Ide tartozik minden útépítés, hídépítés, útburkolás, csatornázás, továbbá sétaterek, kertészet stb.

III. Városépítési ügyosztály.

A volt *magánépítési és városrendezési ügyosztályból* alakult. Foglalkozik a város felmérésével és szabályozásával. Ide tartoznak továbbá a telekrendezési és kisajátítási ügyek, a magánépítési engedélyek és a tűzrendészet.

IV. Katonai és illetőségi ügyosztály.

Ügyköre a régi: ujoncozás, nyilvántartás, illetőségi ügyek stb.

Budapest székesfőváros újjászervezett közigazgatása.

Lapunk két hét előtt már megemlékezett ama nagyszabású szervező javaslatokról, melyeket a székesfővárosnak közismert nagy alkotó képességű, a modern haladás szellemétől áthatott agilis polgármestere, dr. *Bárczy* István terjesztett a székesfőváros illetékes hatóságai elé s melyet hónapok óta tartó beható bizottsági tárgyalások után e hó 5-én a törvényhatósági bizottság közgyűlése is elfogadott, és amely a még hátralévő belügyminiszteri jóváhagyás után az őszszel már életbe is léphet.

Budapest székesfőváros mai szervezetét mint Pest és Buda szab. kir. városokból és Óbuda mezővárosból egyesített új város az 1872. évi XXXVI. t.-c. alapján nyerte; akkor körülbelül 300.000 lakosa volt a világvárossá való készülődés minden symptomája nélkül. A *ma* érvényes közigazgatási szervezet e törvény alapján készült, tehát csaknem *40 éves* tisztes multra tekinthet vissza. De az életerős polgári élet a közepes városból ma már idestova kezdő világvárost fejlesztett, és a negyven év előtti szűk Prokrustes-ágyba az óriássá serkent csecsemőt még a végnélkül húzódó törvénymegváltoztató mozgalmak, illetőleg igérgetések kínos huzavonája sem tudta visszaszorítani. Ma a lakosság száma megháromszorozódott s ha a lakás- és élelemdrágaság miatt a szomszéd községekben élő városiakat is hozzáveszszük, ma már 1 milliom lakosa van Budapestnek; az 1875. évi városi költségvetés 15·2 milliom korona volt, az 1911. évi már 105·6 milliom, amely több mint akárhány német fejedelemség budgetje, s melyhez a polgárság csak 33%-kal járul hozzá, ami a községi élet szolgálmányait és kényelmét tekintve, nagyon kevés, ha a vidéki városok 60—80—100%-os községi adóit tekintjük.

Ez a hirtelen megnövekedett város oly föladatokat rótt közigazgatásával tisztviselői karára, hogy azt a régi törvény bénító keretein belül már alig-alig lehetett végezni és valóban a jelenlegi polgármester geniális szervezőképességére volt szükség, hogy a *törvény keretein belül* orvosoltassanak mindeme bajok, és modern szervezetet kapjon a székesfőváros közigazgatása, ami végelemzésben a polgárság eminens érdeke, hogy adójáért kényelmes, biztos, egészséges és kellemes városi életmódhoz juthasson. Az amerikai stylusú hirtelen megnövésnek, hogy úgy mondjuk: kamaszéveinek kellemetlenségei sokasodtak a mai községi életnek különösen sociális és társadalomfejlesztő irányban való imposans kifejlődésével. Népnevelés, közhygienia, ingyenoktatás, kulturális vívmányok, mind olyan újabb keletű mozzanatok, melyeknek még zsenge, de biztosan fejlődő csemetéit szintén a község gondos, kertészkedő keze fogja nagyra növelni.

Városunk közigazgatása eddigi bajain, mint pl. a túltengő bürokratizmus, a bizottsági eljárások felelősséget elnyelő tengere, nehézkes kezelése a polgárság ügyes-bajos dolgainak, a tisztviselők túlságos terhelése, az alkotó erő elforgácsolása, lekötöttsége, a közvetetlenség hiánya, a formaiságnak a lényeg hátrányára való előtörése, a valóban alkotó elemek alárendelése stb. stb.: annyira köztudatba mentek át, annyira soknak látszottak, hogy a vezető emberek ehhez hozzányúlni alig mertek, hanem mindíg a fővárosi törvénynek kormányról-kormányra, évről-évre megígért reformjába vetették hitüket, hogy ez fog segíteni. Bárczy polgármesternek az alkotás jóságán kívül főleg az a nagy érdeme, hogy ő hozzá értése tudatában *mert és tudott* ehhez az évtizedek óta fájó bajhoz hozzányúlni és a régi halogatáshoz képest merészen illesztette be a székesfővárosi közigazgatást — a *mai* törvény korlátait mindig érintetlenül hagyva — ma tervezett új keretébe, melyről biztosan hiszszük, hogy az annyiszor ócsárolt, de valójában hamupipőke szerepbe szorított székesfővárosi tisztikar megértésével és igyekezetével nagyon jól be fog válni, és ezt a polgárság is mihamarább örömmel fogja megérezni ügyei elintézésében.

*

Vaskos kötetben fekszik előttünk a székesfővárosi közigazgatás szervezetének átalakítására vonatkozó *Bárczy*-féle elaboratum, melyet csaknem egy évi fáradhatatlan munka után minden székesfővárosi illetékes fórum beható tárgyalások után elfogadott és melynek belügyminiszteri sanctionálása is előre biztosítottnak vehető.

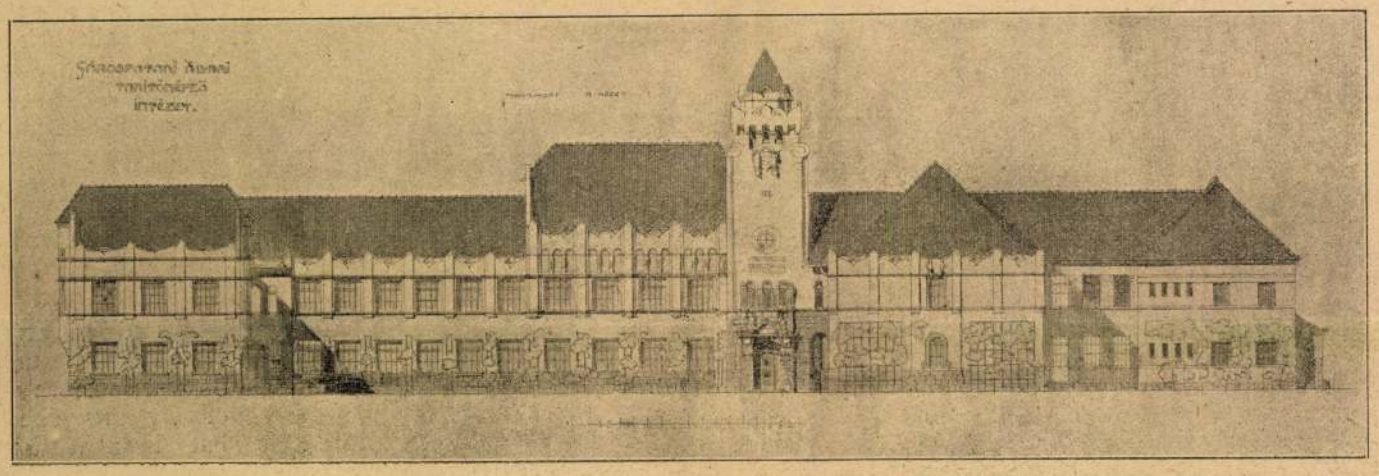

1. ábra. A sárospataki állami tanítóképző intézet. Tervezték *Lechner* Jenő és *Wargha* László.

Ez a jóformán törvényalkotásnak vehető tanulmány, mely az 1872: XXXVI. t.-c. nyomán alkotott akkori Szervező Szabályrendelet helyett 126 új §-t állít be, két főrészre oszlik. Az első szól a középponti igazgatás szervezetének módosításáról, három szakaszra oszolva, úgymint: Szabályrendelettervezet: 1. Budapest székesfőváros középponti igazgatásának szervezetéről; 2. a bizottságok szervezetéről; 3. a törvényhatósági közgyűlésnek ügyrend-módosításáról. A második előterjesztés „a közigazgatási tiszti személyzet fizetés- és státusrendezése, valamint a középponti igazgatás reformjával kapcsolatos szervezések ügyében" kelt és 108 nyomtatott oldalas megokolás után 46 §-ban állapítja meg az új fizetéseket. Mindeme javaslatok lehető alapossággal és tájékozottsággal vannak szerkesztve, közlik az összes állami, vasuti, a bécsi tisztviselők illetményeit és rangbeosztását, valamint a teljes régi és új személyzeti beosztást.

A középponti igazgatás újjá szervezésében vezérfonalként szerepel az egyszerűsítés, a teendők arányos és illetékes szétosztása, a kellő tehermentesítés és az alkotó erők céltudatos elhelyezése.

A polgármester e szervező javaslata lényegileg a polgármesteri, alpolgármesteri és tanácsi hatáskörre, a bizott-

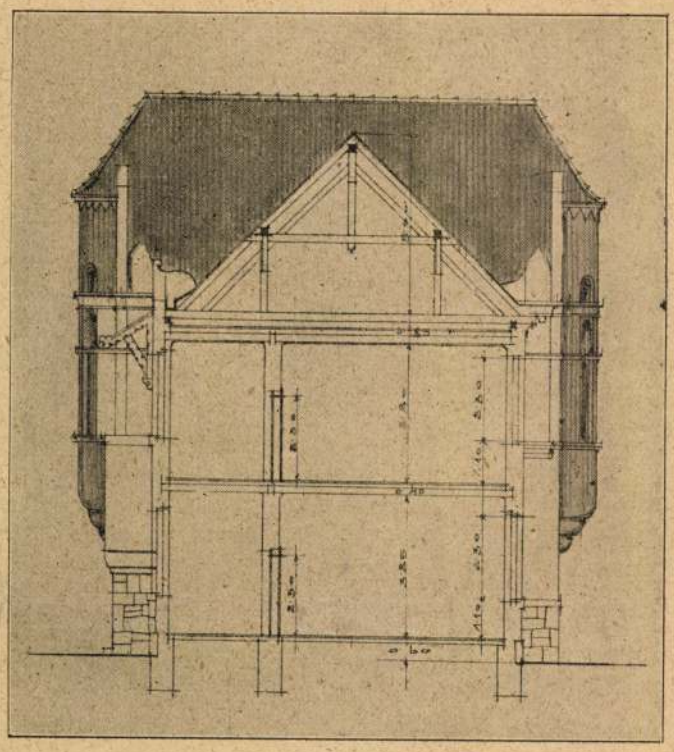

6. ábra. A főépület metszete.

nyert. A hangsúly a magyaros renaissance kiképzésű eredeti és monumentális kapuzaton van, mely sajnos ismét pénztelenség miatt nem készülhet nemes anyagból.

A díszudvar körüli pilléres és pártázott homlokzat ritmusa adja meg az egész architektura zamatát, melynek magyaros karaktere a XVII. századbeli renaissance elemek alkalmazásával is szembeszökő. Lechner Jenő úgy látjuk ezen az épületen sikerrel fogja demonstrálni annak az ismert felfogásának jogosultságát, hogy a nemzeti szellemet az architekturában nem a népies dekorativ elemeknek idegen architektonikus keretekbe kényszerítésével vagy össze hangolásával érjük el, hanem az egész épület tektonikáját magyaros szellem kell hogy áthassa; ez a magyaros szellem pedig lerí a felsőmagyarországi renaissance épületeinkről, csak olvasni kell tudni róluk, éreznünk kell a bennük megnyilatkozó történelmi magyar hangulatot, és ha énünket áthatja ez a szellem, magán fogja viselni annak hatását minden alkotásunk.

Érdeklődéssel várjuk az építkezés befejezését és csak sajnálattal láthatjuk, hogy a tervezők a maguk elé tűzött szép feladat megvalósításakor mostoha anyagi viszonyokkal kell hogy küzdjenek.

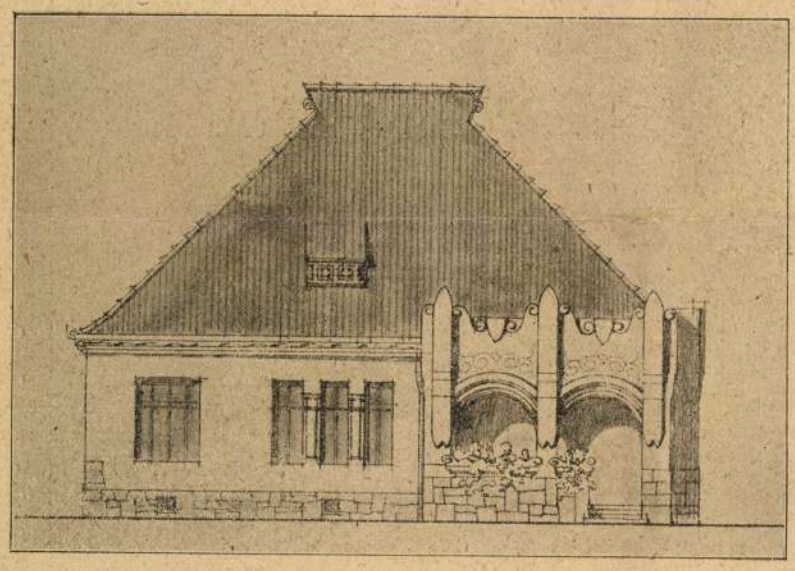

7. ábra. Az igazgató lakása.

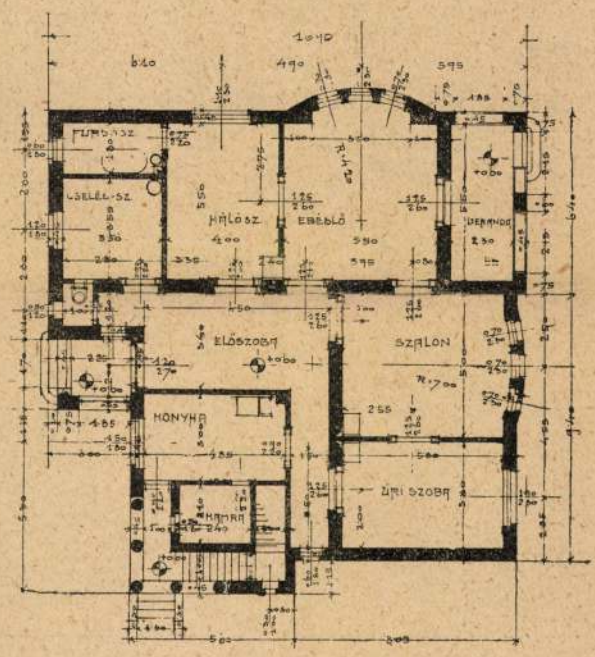

9. ábra. Az igazgató lakásának alaprajza.

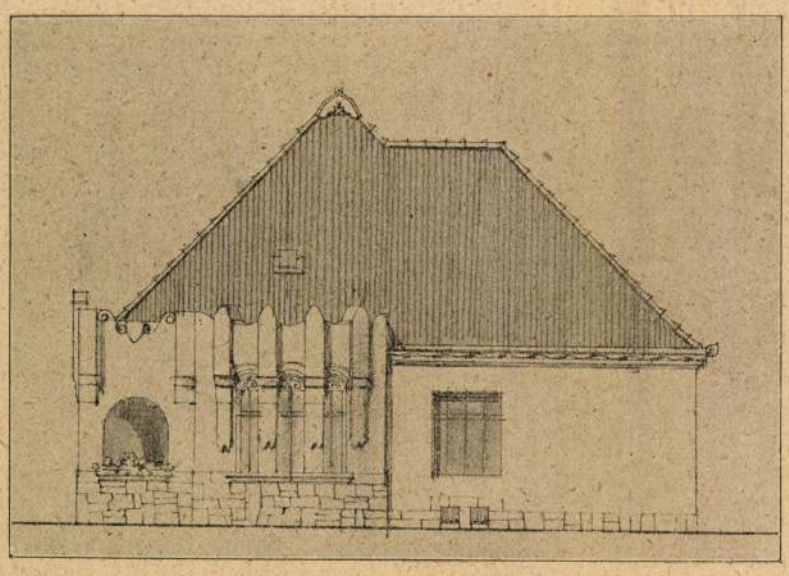

8. ábra. Az igazgató lakása.

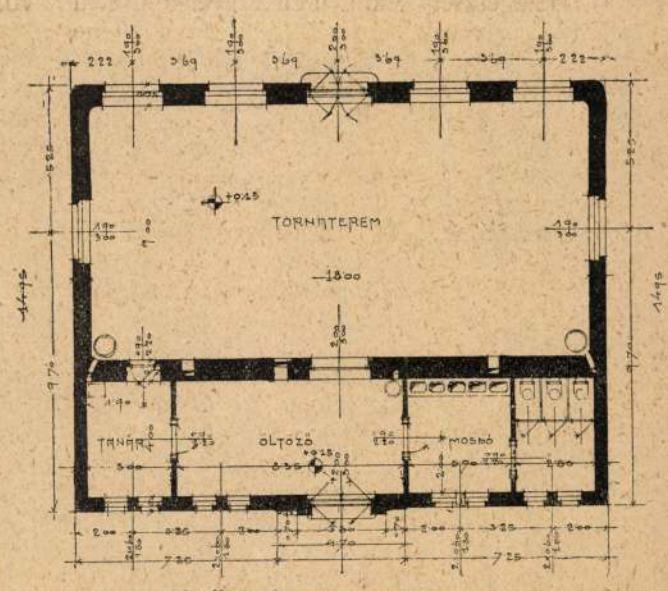

10. ábra. A tornaterem alaprajza.

A sárospataki állami tanítóképző intézet új épülete.

A lapunkban közölt, jelenleg épülőben levő sárospataki állami tanítóképző intézet terveit a vallás- és közoktatásügyi miniszter nyilvános tervpályázat útján szerezte be, hogy az emelendő épület ne csak iskola legyen, hanem, mint a pályázati programm írta, a Rákóczi városában emelendő épületnek architekturája zavartalan harmoniába olvadjon a város historikus képével. Ezen a tervpályázaton tehát száműzve voltak az internationalis tervpályázati homlokzatsablonok, a német minták után nagy rutinnal előadott, nálunk is annyira megszokott tervkiállítási modorok. A magyar műtörténet eredeti, kedves és hangulatos tárházából kellett meríteniök a pályázóknak, hogy a programm feltételei szerint járhassanak el. Ez a kikötés a résztvevőket arra kényszerítette, hogy szeretettel foglalkozzanak a tervezés művészi részével is s a sablonos, modernkedés ma már szinte kényelmessé vált, de nekünk idegen megoldásait mellőzve, oly téren keressék az architektonikus formákat, amelyen haladva, a kitüzött célt elérhetik és a programmhoz híven, a modern épületnek historiánkban gyökerező magyaros jelleget kölcsönözhetnek. Az ilyen irányú munkásság, ha szeretettel, lélekkel, művészi ambitióval végzi a tervező, csak tartalmas, értékes dolgot produkálhat. Ebben rejlik titka annak a sikernek, amit ezzel a pályázattal művészi szempontból elért a pályázat rendezője, a kultuszminiszter, midőn feladatul tűzte ki a magyar jelleg kidomborítását azoknak a műtörténeti nyomoknak alapján, melyek az akkori magyar építőművészetet jellemzik.

A pályázat, noha csak hét terv érkezett be, sikeresnek volt mondható. A tervek mind magas szinten állottak, kivált architektonikus szemponttól érdekes irányt jelöltek egy magyar szellemű művészi tevékenység megkezdéséhez, mely népies művészetünk dekorativ ellemeinek kimeríthetetlen kincsesbányájával társulva, szép eredményeket igért a magyar nemzeti építésmódok úttörő híveinek.

A feladat nem volt könnyű. Egy régi, mult századbeli egyemeletes ormótlan épülettömb megfelelő átalakítása alkotta magvát az egész épületnek, mely toldalékképpen hozzáépítve magába kellett hogy foglalja az internátusi helyiségeket, a tanítóképző intézetet, gyakorló iskolát és az igazgató lakását.

Az első dijjal jutalmazott „Tradício" jeligés terv — melynek szerzői *Lechner* Jenő és *Warga* László voltak — a régi épületnek megfelelőleg a telek keleti oldalán egy szárnyépületet adott s e két szárnyat egy középszárnynyal kötötte össze, miáltal egy három oldalról zárt díszkertet nyertek. A keleti szárny hátsó meghosszabbítása villaszerű kiképzéssel, az igazgatói lakást foglalta magában. Ezt az összekötő szárnyat költségkimélés szempontjából utólag az építő terveken törölte a minisztérium. A középen emelkedett a díszes lépcsőház s a nyilvánosságnak is megközelítően helyezkedett el a nagy zeneterem. A régi épületnek az újjal való csatlakozása helyén megfelelő bontással hall-szerű csarnokot létesítettek s innen nyílik a nagy ebédlő jó központi fekvéssel. Jobbra van a gazdasági épületszárny. Igen jó a gyakorló iskola elhelyezése, amelyről tudni kell, hogy kívülről elemi iskolai tanulók látogatják. Előnyös a zenegyakorló termek isolált elhelyezése is, valamint az igazgató lakása is.

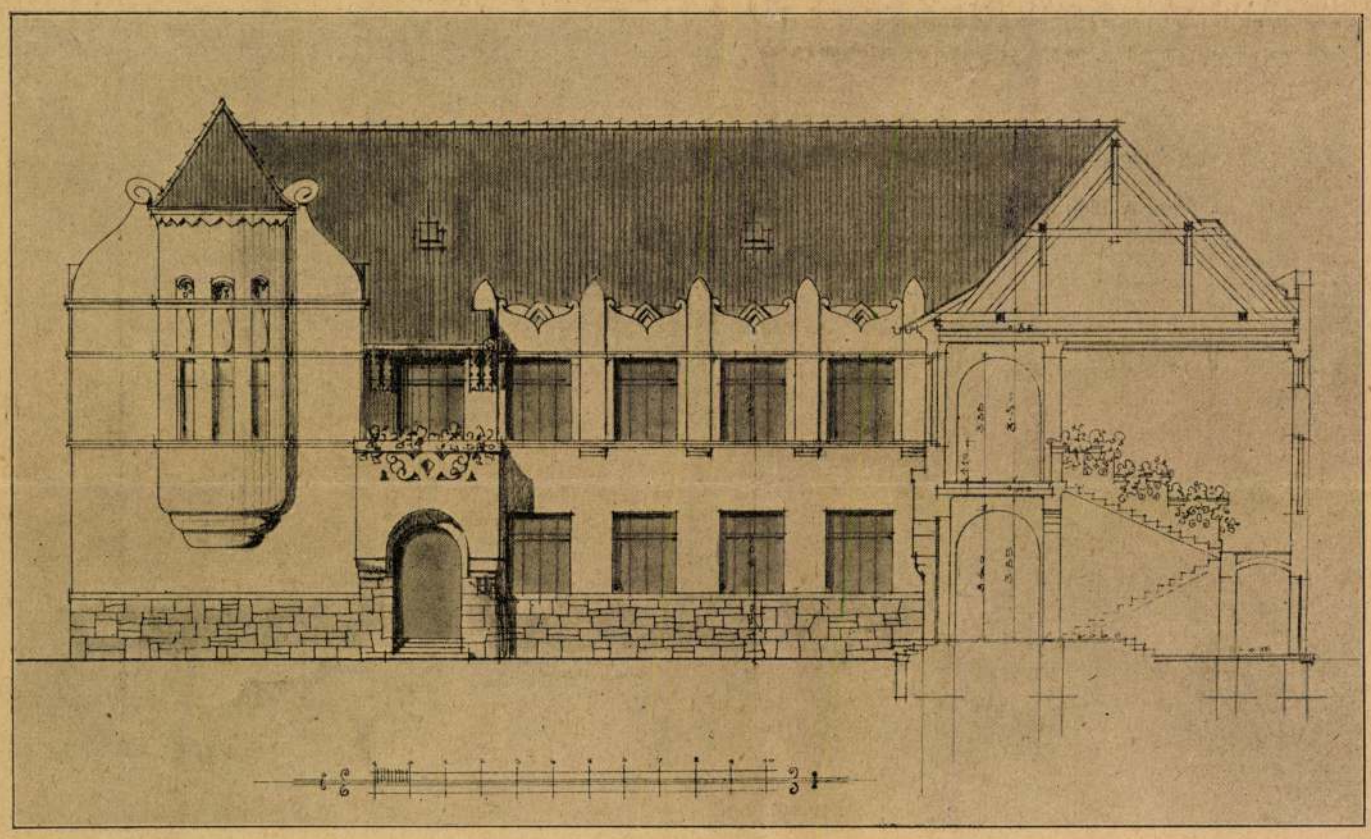

5. ábra. A főépület nézete és metszete. Tervezték *Lechner* Jenő és *Warga* László.

A homlokzat, mint a szerzők a műszaki leírásban mondják: „a Rákócziak korát jellemző magyar renaissance hangulatát visszatükröző, de részleteiben, úgymint egészében modern felfogású kiképzést nyerne". A bírálat érdemül tudta be, hogy a szerzők megértve a kor hangulatát, a műemlék-formákat nem szószerint vették át, hanem beléjük oltották művészi egyéniségüket.

E pályatervük alapján a vallás- és közoktatásügyi miniszter a végleges tervek elkészítésével és az építkezés művezetésével *Lechner* Jenő és *Warga* László építészeket meg is bízta. A mult számban és ma sorozatosan közölt tervek már az építés stádiumában mutatják be az épületet. Az építő tervek a pályatervből szinte alig különböznek. Architektonikus főtömegei csak annyiban változtak, hogy a főlépcső áthelyeztetett s a melléklépcső kiküszöböltetett, miáltal a torony a középrisalittól oldalt nyert kiképzést, s így a homlokzat festői elrendezés tekintetében is

Ezeknek a baleseteknek előidézésében és következményeiben is, mint minden balesetnél többnyire az összehalmozott kedvezőtlen körülményeken kívül a személyzet mulasztásai és hajóbaleset elleni berendezéseinek hiányai (vízhatlan választófalak és keskeny lépcsők) az utasok személypoggyászainak az utasok által a lépcső útjában való elhelyezése és az ilyenkor kitörni szokott pánik voltak okozói. Az e balesetekből kifolyó intézkedések felől az előbbiekben már megemlékeztem.

Végül e helyütt nem mulaszthatom el, hogy rá ne mutassak az idegenek által is annyira kifogásolt hiányára a fővárosi Duna-szakasznak — a helyi és motoros hajók hiányára, amely miatt se az itteni lakosoknak, se az idegennek nem áll módjában szép fővárosunkat végig hajókázni, abban gyönyörködni s nyáron egy kissé lehűlni. — Ezen okvetlen segíteni kell, nemcsak a presztizs és szórakozás, hanem idegenforgalmunk miatt is. Örömmel hallom, hogy egy bátor magyar vállalkozó, állítólag a nyáron, kis motoros hajótaxikat akarna járatni a Dunán, amelyeket bárki kibérelhet. Ha nagyobb adminisztrációs nehézségek nem lesznek, talán őszre vagy jövő nyárra lesz is belőle valami.

Mint az előadottakból látható, itt is joggal elmondhatom, hogy a m. kir. Vasúti és Hajózási Főfelügyelőség 60 éves története szoros összefüggésben van és elválaszthatatlan a magyar hajózásnak a világháború által oly brutálisan összetört szép fejlődésével és az úgynevezett nemzetközivé és szabaddá tett Duna majdnem megsemmisíttetett és most is még fojtogatott és csak igen lassan magához térő forgalmával.

A m. kir. vasúti és hajózási főfelügyelőség évi jelentései.

A főfelügyelőség részére kiadott *Utasítások* szerint a főfelügyelőség minden évben köteles az előző évre vonatkozólag külön-külön jelentéseket tenni a vasutak építkezéseiről, azok forgalmáról, illetve gazdasági és pénzügyi helyzetéről, valamint a hajózási ügyekről.

Ennek a kötelezettségének mindenkor igyekezett a főfelügyelőség eleget tenni, de az 1881. évi február 1-től 1906 január 1-ig terjedő időben, mikor a főfelügyelőség egyúttal miniszteri ügyosztály is volt, ezek az évi jelentések, melyek inkább csak statisztikai adatok felsorolására szorítkoztak, lassankint elmaradtak.

Az 1906-tól kezdve a minisztériumból újra kihelyezett és önálló hatóságként megszervezett főfelügyelőség évi jelentései már nemcsak száraz statisztikai adatokat tartalmaznak, hanem az időközi eseményeket kritikai elbírálásban is részesítik, míg a külföldi tanulmányutakról, magában az évi jelentésekben és a különböző javaslatok keretén belül emlékeznek meg.

Talán ezek és a napilapoknak az évi jelentések alapján esetleg tehető nem kívánatos megjegyzéseinek elkerülhetése voltak az okai annak, hogy a főfelügyelőség évi jelentései bizalmas kéziratként kezeltetve, nem kerültek soha a nyilvánosság elé és csak igen szűk körben váltak ismeretesekké, pedig azokban a szűkebb szakkörök által is teljesen méltányolt érdekes adatok, észrevételek és javaslatok foglaltattak.

A háború következtében a főfelügyelőségi évi jelentéseinek kiadása 1914—1921-ig szünetelt, úgyszintén egyes években, főkép hitel hiányában azok megjelenése elmarad ugyan, de ezek elmaradását igyekezett a főfelügyelőség a legközelebb megjelenő évi jelentésében pótolni.

A m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség személyzete.

A főfelügyelőség kötelékében 1868-ban bekövetkezett felállítása — tehát 60 év óta az oda szolgálattételre berendeltekkel együtt általam kikutatható 132 egyén tett szolgálatot.

Ezek közül nyolcan lettek a főfelügyelőség főnökei és pedig:

Langer Károly miniszteri tanácsos .. .. 1868—1879-ig, vagyis 12 évig;

Nagy László miniszteri tanácsos .. .. .. 1880—1883-ig, vagyis 3 évig;

Ambrozovics Béla miniszteri tanácsos 1884—1889-ig, vagyis 5 évig;

Barvits Albin miniszteri tanácsos .. .. .. 1890—1902-ig, vagyis 12 évig;

Márk Károly miniszteri tanácsos .. .. .. 1903—1908-ig, vagyis 5 évig;

Pulszky Garibaldi miniszteri tanácsos 1908—1910-ig, vagyis 2 évig;

Horváth Károly h. államtitkár 1910. VI/1—1926. VII/1-ig, vagyis 16½ évig és

Dalmady Ödön miniszteri tanácsos 1926 évi július 1-től kezdve.

A főfelügyelőség személyzetének kvalitását jellemzi, hogy a státusbeliek közül a nyolc főnökön és hét főnök-helyettesen kívül MÁV elnökké öten lettek: ú. m. Ludvigh Gyula, Márk János, Tolnay Kornél, Vázsonyi Jenő és a mostan elnök Samarjai Lajos; MÁV. igazgatókká az említetteken kívül, akik azelőtt szintén igazgatók voltak, igazgatókká öt, ú. m.: Bánovits Kajetán, Robitsek Sándor, Papp János, Marsovszky Miklós és Horánszky Gyula jelenlegi elnökhelyettes lettek; igazgatóhelyettesekké ezenkívül tizenhárman, MÁV. üzletigazgatókká öten, helyettesekké ketten; magánvasutak vezérigazgatójává és igazgatókká pedig a Kassa—Oderbergi vasutnál Ráth Péter és Pulszky Garibaldi, ugyanitt üzletvezetővé Kőry Antal, a Déli Vaspálya Társaság magyar vezérigazgatójává Gordon Róbert és ugyanitt igazgatójává Ney Ákos, a szamosvölgyi vasútnál Maléter Zoltán, az arad-csanádi egyesült vasútaknál Koromzay Frigyes és a volt m. kir. északi vasútnál Fackh Károly, tehát összesen nyolcan; továbbá az állami vasgyárak vezérigazgatójává ketten és pedig Förster Nándor és Vajkay Károly, a Ganz-féle gyárnál igazgatókká Cserháty Jenő és Birly Béla; a hajózási társaságoknál igazgatókká hárman, és pedig Rapaich Richárd a MFTR első igazgatója és az első szab. Dunagőzhajózási Társaságnál Thaly Emil és rövid ideig ugyancsak Gordon Róbert; a boszniai vasutak osztályfőnökévé lett Bacsinszky Vladimir, műegyetemi tanárokká lettek Söpkéz Sándor és Zelovich Kornél és végül Zala vármegye főispánjává Gyömörey György lett,tudtommal ő a harmadik mérnök főispán, mert az első gróf Bethlen Balázs, a második pedig Sebesi János okl. mérnökök voltak.

Tehát a főfelügyelőség 128 alkalmazottjából ha leszámítjuk a jelenleg is a főfelügyelőségen szolgálattevőket (18) és a főfelügyelőségi szolgálat alatt elhalálozottakat (18), a fennmaradó 92 alkalmazottból 65-en töltöttek és töltenek be ma is vezetőállásokat. Ha továbbá tekintetbe vesszük azt, hogy a főfelügyelőségi státuszból ketten kedvező magánviszonyok miatt mentek nyugdíjba és a vasutaktól szolgálattételre berendelt és oda visszarendelt 25 alkalmazott közül 11-nek műegyetemi vagy egyetemi végzettsége nem volt a főfelügyelőségnek tulajdonképen csak 14 olyan berendelt alkalmazottja volt, akik később vagy idáig nem töltöttek vagy töltenek be magasabb vezető állásokat.

Előadásomat tulajdonképen be is fejezhetném, kiegészítéséül azonban még egy pár megjegyzést teszek:

Hogy a főfelügyelőség jelentőségteljes működése csak olykor-olykor kerül nyilvánosságra és akkor is sokszor egészen ferde megvilágításban, annak az évi jelentésekről megemlítetteken kívül többféle oka van.

Egyik legfőbb oka pedig ennek a főfelügyelőség elhelyezkedése az állami adminisztrációban, mert minden oly jelentőségteljesebb tény és intézkedés, melyet akár a főfelügyelőség kezdeményezésére, akár annak jól megokolt véleménye alapján tesznek, természetszerűen mindenkor miniszteri vagy kormányhatósági engedélyel, rendelettel, vagy utasítással került nyilvánosságra, amelyekben épp úgy eltünik a főfelügyelőség szakavatott munkája és működése, mint ahogy eltünik a minisztériumokban működő legkiválóbb hivatalnokok egyénisége is.

Hogy sokszor ferde világításban szerepelt a főfelügyelőség, annak oka is könnyen megmagyarázható abból, hogy az, vagy azok, akiknek működését, javas-

latait, vagy találmányait kritika és elbirálás tárgyává tette a főfelügyelőség, nem a kritikák objektivitását és helyességét vizsgálták, hanem mint az ilyenkor rendesen történni szokott, jobbik esetben az egyén és intézmény korlátoltságát, maradiságát és vaskalaposságát szidják, — rosszabbik esetben pedig jó, ha ezek mellett csak a rosszakaratú irigység vádjával illették. Természetesen ezeknek és az ezek által informáltaknak már e hatóság felállítása óta időnként ismételten felszínre kerülő sürgős óhaja a főfelügyelőség megszüntetése, vagy legalább is az ő ügyeiknek a főfelügyelőség reájuk nézve kellemetlen elbirálása alól való kivétele.

És végül mégegy, — ami talán nem teljes mértékben volt helyes, de mindenesetre vitatható — az, mind e hatóságnak, mind az ott szolgálatot teljesítőknek túlzásba vitt tartózkodása és diszkréciója nemcsak a napi-, hanem a szaksajtóval szemben is.

Mindezek ellenére sokan és sokszor, többnyire azonban csak négyszem között elismerték, hogy csak a főfelügyelőség hathatós támogatásával és az eziránybán kiadott rendelkezéseivel sikerült felsőbbségüktől, vagy részvénytársaságuktól kivasalni a pályafenntartáshoz, az üzemhez, annak biztonságához és rendességéhez feltétlenül szükséges beruházási és üzemi költségeket.

Már e tekintetben sokkal hálásabbak voltak és nyiltabban dicsérték a főfelügyelőséget a magáncélú vasuti vágányokat és rakodókat, nemkülönben az iparvasutakat építtetők, akik ma is az állami adminisztrációban mint az expeditivitás példányképét és a hatalmasabbak által támasztott túlzott követelésekkel szemben, a gyengébbeket is megvédő hatóságot emlegetik a főfelügyelőséget.

Előadásomat azzal fejezem be, hogy talán az elmondottakból meg méltóztattak győződni arról is, hogy a közlekedési ügyek megfelelő irányban való fejlődésére, a közlekedés rendességére és biztonságára nézve elengedhetetlen fontosságú egy megfelelő szakképzettséggel gyakorlattal és önálló hatáskörrel rendelkező központi felügyeleti hatóság — nevezzük azt bármi néven is — léte és tevékenysége.

Szakirodalom.

Magyar szerzők irodalmi munkássága 1928/29-ben a technikai és ipari irodalom, valamint az ezekkel rokon tudományágak területén.

Közli: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE, egyleti könyvtárnok.

VI. közlemény. (CVII.)

A) KÖNYVÉSZET. (Bibliográfia.)

Dr. Kreybig Lajos: A talaj élete, javítása és trágyázása biológiai szempontokból. Budapest, 1928. Nagy 8°, 260 l., a szöveg közé nyomott ábrákkal és táblázatokkal. Királyi Magy. Egyetemi Nyomda nyomása. Ára fűzve 20 pengő.

Varga Géza okl. gépészmérnök, az Etra elektromos transzformátorok és Röntgenkészülékek r.-t. vezető-főmérnöke: *Életveszély és védelmi berendezések a villamosság használatánál.* Budapest, 1929. Kis 8°, 36 l., 11 ábrával. A Magyar Elektrotechnikai Egyesület kiadása. Weiss L. és F. nyomása.

Technikai fejlődésünk története 1867—1927. Kiadja a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet. Budapest, 1928. Lex. 8°, 999 l., számos szövegábrával és műmelléklettel. Stádium Sajtóvállalat r.-t.

Vicinális Dugóházó 1929. A kir. József-műegyetem mérnök- és gépészmérnökhallgatóinak kiadása. Lex. 8°, 81 l.

Dr. Hekler Antal egyetemi tanár: *Die Sammlung antiker Skulpturen.* Anhang: Die antiken Skulpturen im ungarischen Nationalmuseum und im Budapester Privatbesitz. (Museum der bildenden Künste in Budapest. Die Antiken in Budapest. Erste Abteilung: Die Skulpturen.) Wien, Krystall-Verlag 1929. (Budapest, 1928.) Lex 8°, 179 l., számos szövegábrával és képmelléklettel.

Dalmady Ödön miniszteri tanácsos, a M. Kir. Vasúti és Hajózási Főfelügyelőség főnöke: *A M. Kir. Vasúti és Hajózási Főfelügyelőség hatvanéves jubileuma.* (Különlenyomat a Vasúti és Közlekedési Közlöny 1929. évi 32. számából.) Budapest, 1929. Kis 8°, 15 l. Wodianer F. és Fiai nyomása.

Papp Ferenc, Szeged szab. kir. város tűzoltófőparancsnoka: *Tűzrendészeti közigazgatás kézikönyve.* Szeged, 1928. 8°, 480 l. Kiadja a Magyar Orsz. Tűzoltó Szövetség. Endrényi Lajos nyomda és lapkiadó vállalat r.-t. nyomása, Szeged.

Zipernovszky Ferenc, a Magyar Villamosművek Orsz. Szövetségének igazgatója: *1928. évi beszámoló* a Szövetség 1928 december havában tartott rendes közgyűlésén. Budapest, 1929. Kis 8°, 53 l. Globus nyomása.

Trájber István: Nemzetközi földmérés a világháború után és Magyarország jelenlegi helyzete a nemzetközi geodéziai szövetségben. (Különlenyomat a Magy. Mérn.- és Ép.-Egylet Közlönye 1929. évi 11—12. számából.) Budapest, é. n. (1929). 8°, 20 l. Kir. Magy. Egyet. Nyomda nyomása.

Haag Dezső okl. gépészmérnök: *A különféle szállítási rendszerek és az útépítés kölcsonhatása.* (Különlenyomat a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönyének Havi Füzeteiből, 1928. évi 11—12. számából.) H. és év n. (Budapest, 1929.) 8°, 108 l. Kir Magy. Egyetemi Nyomda nyomása.

Dr. Lósy-Schmidt Ede, a Műemlékek Országos Bizottságának r. tagja: *Javaslat a Dunának függőhíddal való áthidalására Buda és Pest között 1823-ból.* H. és é. n. (Budapest, 1929.) Kis 8°, 18 l. Kir. Magy. Egyetemi Nyomda nyomása.

Havas Sándor és ifj. dr. Erdély Sándor: A hazai lignitek nemesítése a kereskedelmi mérleg javítása szempontjából. Budapest, 1929. Kis 8°, 27 l., 3 ábrával. Kir. Magy. Egyetemi Nyomda.

Óriás Zoltán mérnök és *Hirschl Alajos* főmérnök: *Födémtáblázatok födémek méretezésére Budapest Székesfőváros Építésügyi Szabályzatának, illetőleg az Építési Könnyítések rendelkezéseinek figyelembevételével.* H. és é. n. (Budapest, 1929.) Ivrét, 81 l. Vállalkozók Lapja könyvosztályának kiadása. Hauptmann Béla könyvnyomdájának nyomása.

Egyleti közlemények.

A helyreállított budai Országház sajtóbemutatója. A már régebben új palotájába költözött Országos Levéltár és a belügyminisztérium irattára által annak idején elfoglalt termeket dr. Scitovszky Béla m. kir. belügyminiszter helyreállíttatta és f. évi május hó 23-án mutatta be a budapesti napisajtó és szaksajtó képviselőinek. Az eredetileg kolostorból az országgyűlés ülései céljára átalakított termek dr. Lechner Jenő művészi és korszerű megújításában talán még pompásabbak, mikent azokat annak idején József császár megbízásából Hillebrandt Ferenc Antal udvari főépítész megalkotta.

Szerencsés véletlen, hogy az irattári állványok elhelyezése céljából annak idején tönkretett beső díszítések és építészeti részletekből annyi megmaradt, hogy a Szepessy Sándor építész által készített felvételek alapján a megbízott építész által készített felvételek alapján a megbízott építész, dr. Lechner Jenő kartársunk nemcsak művészi érzékkel, hanem a régi díszítő motívumok felhasználásával állíthatta helyre az épületet. Új, de a jellegzetes copfstílushoz rendkívül alkalmazkodó a nagyterem mennyezete, amit annak idején teljesen leromboltak és így csupán művészi elgondolás alapján volt megújítható.

Avató beszédében a miniszter kijelentette, hogy annak tudatában rendelte el a termek és a hozzájuk tartozó csarnokok restaurálását, hogy gáncsolni fogják, akár hagyja a romokat rombadőlni, akár pedig, egyesek szerint, hiábavaló pénzpocsékolással helyreállítja azokat.

A magunk részéről megállapíthatjuk azt, hogy a műemlék helyreállítása a legnagyobb mértékben sikerült és akár művészi szemmel, vizsgáljuk az épületet, akár mint közgazdászok, a munkaalkalom megteremtését látjuk a miniszter eme ténykedésében, csak hálával és köszönettel adózhatunk neki és elismeréssel a tervezőnek és az ipari munkák végrehajtóinak a tökéletes kivitelért.

Mi tehát örömmel üdvözöljük azt az elhatározást, mely eme műemlék helyreállítását eredményezte és dr. Scitovszky őnagyméltóságával együtt valljuk, hogy minden régi emlék felújítása szimbóluma annak a szilárd elhatározásnak és elgáncsolhatatlan törekvésnek, hogy kitartó munkával a műemlékekhez hasonlóan, a rombadőlt hazát is akarjuk és fogjuk helyreállítani. *M. Gy.*

A mű- és középítési szakosztályok 1929 március hó 18-án tartott együttes ülésének jegyzőkönyve. Elnök: K. Császár Ferenc. Jegyző: Müller. Pál.

Elnök megnyitja az ülést, üdvözli az állam és a város részéről megjelent notabilitásokat, akik az egylet személytelen célú munkásságát érdeklődéssel kísérik, amiből a jövőre nézve is bátorítást meríthetünk. A jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Fellner Sándor és Kommer József rendes tagokat. Ezután bejelenti, hogy a székesfőváros „Erzsébet" szeretetház pályázata eldőlt. Első díjat Maróthy Kálmán, másodikat Szabolcs Ferenc, harmadikat Kertész K. Róbert, Lechner Jenő és Sváb Gyula együttes terve nyerte el. A főváros a pályázók által végzett óriási munkát kívánta honorálni azzal, hogy 12 terv helyett 16-ot vásárolt meg. A verseny nagyon erős volt, azonban biztos, hogy úgy a döntés, mint a város messzemenő előzékenysége az építészi kar elismerését fogja kiváltani.

Az elnök felkérésére Orbán Ferenc: „Az építész-hitvallás és a közönség" címen tartotta meg második előadását, amelyben a ma törekvéseit mutatta be vetített képek kíséretében úgy külső, mint belső architektúrákban és a jövő, lehető értelemszerinti művészi fejlődésének perspektíváját tárta fel a hallgatók előtt. Az előadáshoz dr. Kotsis Iván szólt hozzá, kiemelve a gyakorló építész és a teoretikus esztétizáló közötti különbséget. Az új formák kialakulása sok egyéb mellett a történeti formáknak a multban történt elparlagiasodásának reakciója. Fontos a nyugodt, értelmes fejlődés és a közönség érdeklődésének felkeltése. Nekünk természetesen a nyugati népeket kell figyelnünk és a konzervatív haladás tempójával

KARAFIÁTH JENŐ

NY. MINISTERELNÖKSÉGI ÁLLAMTITKÁR, NEMZETGYÜLÉSI KÉPVISELŐ

INTERPELLÁCIÓJA

a Nemzetgyülés 144. ülésén (1921. évi február hó 5-én)

a magyar nemzet örök kegyeletével gondozott s jelenleg megszállott területen levő sirhelyeknek, emlékszobroknak és egyéb műemlékeknek nemzetközi oltalom alá helyezése tárgyában.

TISZTELT NEMZETGYÜLÉS! Országunk mai csonka állapotában, amikor leszegezhetjük, hogy a magyar lélek századok leforgása alatt sem esett át annyi keserves csalódástól terhes viszontagságon, mint most, az őszi rózsáról emlékezetessé vált októberi lázadás óta, előre kell bocsátanom, hogy a legkevésbé sem akarom a kelleténél élénkebb szinekkel ecsetelni, a kelleténél élesebben aláfesteni és olcsó hangulatkeltéssel még fájdalmasabbá tenni azt az ügyet, amelyet különben is csak nehéz szivvel, de kötelességszerüen vagyok kénytelen a t. Nemzetgyülés szine elé hozni. Én, t. Nemzetgyülés, a kegyeletnek, ennek a legnemesebb, ennek a legmagasztosabb érzésnek nemzetközi viszonylatokban való fenntartása, ápolása és fejlesztése érdekében emelek szót, mert amint köztudomásu dolog, hogy a kulturnépek mindenütt a legnagyobb pietással vették körül eddig is azokat az örök becscsel biró müemlékeket, reájuk hagyományozott emlékszobrokat, még akkor is, amikor azok esetleg legnagyobb ellenségeiktől maradtak rájuk, ugy azt hiszem, joggal megkövetelhetjük, hogy a megszállott területeken hagyott müemlékeinkkel, szenthelyeinkkel szemben a magukat nagy előszeretettel kulturnépeknek hirdető utódállamok is akként viselkedjenek, amint az a kulturális nivó legelemibb követelményeinek megfelel!

Csernus Mihály: Hegyi franciák.

Karafiáth Jenő: A trianoni békeszerződés hatodik részének második címe alá foglalt 155. és 156. szakaszok a kegyelet szakaszainak nevezhetők el.

Weiss Konrád: Olyan is van benne?

Karafiáth Jenő: Ezek az annakelőtte ellenséges államok területein eltemetett harcosok sirhelyeinek tiszteletben és jókarban tartásáról szólnak. A 156. § szerint a különböző hadviselt államok egyéb állampolgárainak sirhelyei is a 155. §-nak megfelelően jókarban tartandók. A magyar nemzet felfogását büntetőtörvénykönyvünk, az 1878 : V. tcikk 420. §-a tükrözi vissza, mely szerint az, aki sirt, siremléket, nyilvános emlékszobrot jogtalanul megrongál, elpusztit vagy megsemmisit, három évig terjedhető fogházzal és megfelelő pénzbüntetéssel büntetendő s e vétségnek még a kisérlete is büntetendő. A magyar kihágási büntetőtörvénykönyv, az 1879. évi XL. tc. 80. §-a szerint pedig az, aki nyilvános helyen felállitott emlékművet, sirt vagy siremléket szándékosan bemocskol elzárással és megfelelő pénzbüntetéssel büntetendő.

Ami tehát a trianoni békeszerződésben a sirhelyekre nézve áll, az per analogiam kiterjeszthető egyéb müemlékekre, emlékszobrokra is, mert elvégre, hogy a kegyelet milyen formában nyilvánul meg, az teljesen mindegy, mindenesetre kell hogy ez a tilalom annyival is inkább tiszteletre s a nemes ellenfelekhez méltó legyen, mert a kegyelet fenntartását, amint a magyar állam, épugy valamennyi külföldi jogállam is még büntető szankcióval is biztositotta. Azok a hirek azonban, melyeket a megszállott területekről hallunk, ellentmondanak ennek. Igy legutóbb Komáromban Klapka György honvédtábornok emlékszobrát ledöntötték, . . .

Weiss Konrád: Félnek tőle!

Karafiáth Jenő: . . . a dévényi millenáris emlékművet lerontották; a nyitra-zoborhegyi millenáris Turul-emléket előzőleg megtámadták és lövésekkel megrongálták, most pedig legutóbb szintén levegőbe röpitették; *(Zaj.)* a pozsonyi Mária Terézia-szobrot, a pozsonyi Petőfi-szobrot magukra nézve szerfelett kellemetlennek minősitették, a kassai honvédszobrot ledöntötték, *(Felkiáltások: Hallatlan!)* továbbá azok az atrocitások, melyek a nagyszalontai Kossuth Lajos-szobor, a nagyszalontai Arany János-szobor, azután a marosvásárhelyi Bem-szobor, *(Felkiáltások: Gyalázat!)* a Himnusz lánglelkü költőjének, Kölcseynek szatmári szobra ellen irányultak *(Nagy zaj.)* és mindazok a barbár vandalizmussal keresztülvitt merényletek, amelyek a kolozsvári Nemzeti Áldozatkészség szobra *(Zaj.)* és a segesvári Petőfi-emlék, a zilahi Wesselényi-szobor, a nagybecskereki Kiss Ernő-szobor ellen történtek s amelyeknek, t. Nemzetgyülés, majdnem áldozatává lett az aradi Kossuth-szobor és az aradi vértanuk szobra; mindezek a dolgok a legteljesebb hazafias aggodalommal töltenek el *(Felkiáltások: Oláh kultura!)* és arra késztetnek, hogy akkor, amikor még nem késő, amikor még lehet ez ügyben tennünk valamit, felemeljem tiltakozó szavamat e barbár cselekedetek folytatása ellen . . .

Birtha József: Korbácsot nekik! Botot!

Karafiáth Jenő: ... és arra kérjem a miniterelnök urat, illetve a külügyminister urat, hogy találjon rá haladéktalanul módot, hogy ezek a mi szent kegyhelyeink, szent szobraink sürgősen megfelelő nemzetközi oltalomban részesüljenek. *(Élénk helyeslés.)*

Itt kell szóvá tennem elsősorban, t. Nemzetgyülés, hogy nem tudom, vajjon nyugodtak lehetünk-e ezek után mi elárvult magyarok, hogy nagy fejedelmünknek II. Rákóczi Ferencnek és Thököly Imrének, valamint az aradi tizenhárom vértanunak porladó hamvai háboritatlanul pihenhetnek-e az alatt az idő alatt is a megszállott területen, amig mi kénytelenek vagyunk türni, hogy felettünk a trianoni békeszerződés halálparagrafusainak idegen nemzetek szereznek érvényt.

Mi magyarok, t. Nemzetgyülés, a Kelet népe, akiket nagy előszeretettel szoktak a barbár hunok utódainak nevezni...

Birtha József: Látjuk, ki a barbár!

Karafiáth Jenő: ... számtalan bizonyságát szolgáltattuk már ez irányban elfoglalt álláspontunknak. A török hódoltság óta, t. Nemzetgyülés, épen maradt az egri minaret, Gül Baba sirja, a pancsovai s egy sereg más török emlék. Az 1849-iki szabadságharc letörésében résztvett orosz hatalom által létesitett...

Drozdy Győző: A Hentzi-szobor!

Karafiáth Jenő: ... számos orosz emlék ma is teljesen érintetlen. Ott van, t. Nemzetgyülés, a segesvári szobor, Skariatin orosz tábornok emlékműve a fehéregyházi uton, a bártfai orosz emlék, továbbá az ürömi orosz templom még a nagy világégés ideje alatt is érintetlen maradt, és érintetlen maradt a tót templom, a szerb templom, Thököly Száva szerb alapitása s a Thökölyánum, az ottlevő bronzreliefeknek semmi bajuk sem történt, és amikor bekövetkezett a világháboru, Győrben a napoleoni háboru alatt elesett franciák emlékére emelt emlékoszlopnak semmiféle bántódása nem történt.

Birtha József: Ez a magyar lojalitás!

Karafiáth Jenő: T. Nemzetgyülés! A világégés ideje alatt békén hagytuk a Washingtonszobrot s békén tudtuk hagyni még a Hentzi-szobrot is. Lovagiasabban, gavallérosabban, türelmesebben, azt hiszem, egyetlenegy kulturnemzet sem viseltetett azok iránt az idegen állampolgárok iránt, akik a világháboru ideje alatt az országban rekedtek.

Birtha József: Mit várjunk az oláhoktól és csehektől?

Karafiáth Jenő: Épen ezt kérdezem én is a t. Nemzetgyüléstől, ...

Gerencsér István: A franciák bezárták őket!

Karafiáth Jenő: ... remélhetjük-e ennek a lovagias, nemes gondolkodásmódnak legalább csak bizonyos, szerény mértékben való érvényesülését, feltételezhetjük-e azoktól a »kultur«-államoktól, amelyek körülöttünk vannak? *(Felkiáltások: Soha egyiktől sem!)* Hiszen egyremásra a trianoni békeszerződés arculcsapásáról érkeznek a hirek.

Birtha József: Majd adunk nekik pofont!

Karafiáth Jenő: A hódmezővásárhelyi Friss Hirek január 23-iki számában jelent meg az a hir, hogy a román kormány ...

Csernus Mihály: Nem román, hanem oláh!

Karafiáth Jenő: ... január 9-én engedélyt adott a román-francia légió tisztjeinek, hogy közlegénységet toborozzanak az Erdélyben lévő katonakötelezettek között, azonban ugy, t. Nemzetgyülés, hogy ez a toborzás csakis a magyarokra, csakis a székelyekre terjedhet ki. *(Nagy zaj.)*

Csernus Mihály: Ki akarják pusztitani őket! *(Felkiáltások: Gyalázat!)*

Karafiáth Jenő: A Cunard Line szerződést kötött a román vagy helyesebben oláh kormánnyal, amely megengedte, hogy kivándorlási irodákat létesitsenek és kivándorlási propagandát folytassanak, de hogy a magyarirtás jellege teljes legyen, ez is kizárólag csak magyarokra és székelyekre terjed ki. *(Felkiáltások: Hallatlan! Gyalázat!)*

Birtha József: A székelyek eszén nem járnak tul!

Karafiáth Jenő: Igy fest, t. Nemzetgyülés, a gyakorlatban a nemzeti kisebbségi jogok védelme. Nehogy esetleg inzultusok érjék szülőföldjeiken lakó véreinket, az oláh kormány, ugy látszik, időnap előtt igyekszik idegen hant alá segiteni őket. *(Mozgás.)*

De a kisebbségi jogok védelme egyéb szempontból is igen szomorunak mutatkozik, mert szinmagyar vidékekről, Beregszászról, Nagyszőllősről, Tiszaujlakról, Husztról hallunk egyremásra hireket, amelyek szerint letartóztatás terhe mellett eltiltják még a magyar dalnak, a magyar nótának éneklését is ...

Gerencsér István: A magyar iskolákat szinmagyar vidékeken sorra bezárják!

Karafiáth Jenő: ... és a szinmagyar komárommegyei közigazgatási tisztviselőknek ügye is, azt hiszem, nagyon nehezen egyeztethető össze a nemzetiségi kisebbségek védelmével.

De talán, t. Nemzetgyülés, mindezeket a sérelmeket, sajnos, az ez idő szerint szintén illetékes helyen Jablonszky és Körmendy-Ékes képviselő urak, akik bátor magatartásukkal eddig is az egész Nemzetgyülés hálját vivták ki maguknak, *(Lelkes éljenzés.)* szóvá fogják tenni.

Birtha József: Itt is mindennap hangoztatni kell.

Karafiáth Jenő: T. Nemzetgyülés! Méltóztassék nekem megengedni, hogy visszatérjek interpellációmnak egyik legfontosabb, legfőbb tárgyára, nevezetesen arra, hogy előadjam azt, hogy itt Budapesten a Hollós Mátyás Társaság hazafias mozgalmat inditott II. Rákóczi Ferenc és Thököly Imre ereklyéinek sértetlensége és kegyeletes megőrzése céljából. Azt hiszem, t. Nemzetgyülés, hogy ez a mozgalom méltó a legteljesebb szimpátiánkra *(Ugy van! Ugy van!)* és amennyire csak tehetjük, támogatnunk kell ezt a mozgalmat.

De ugyanakkor meg kell jegyeznem azt is, hogy minden esetleg felvetődő olyan ideával szemben, amely talán arra irányulna, hogy ezeket a szent ereklyéket magyar közigazgatás alatt álló területre szállitsuk el, tiltakoznom kell és ez ellen állást kell foglalnom, mint ahogy annak idején is mint belügyi államtitkárnak is sokakkal szemben ellentétes volt a felfogásom akkor, amikor egyesek hazafiatlannak minősitették azokat a közigazgatási tisztviselőket, akik nehéz lelki vivódás után mégis arra az álláspontra helyezkedtek, hogy nem tudták megtagadni az idegen hűségesküket a letételét és a helyszinén maradtak. Ma már tisztában van mindenki azzal, hogy talán na-

gyobb szolgálatot teljesit a magyar ügynek az, aki megmarad továbbra is őrhelyén.

Birtha József: Ha ugyan lehet ott maradni, de kiüldözik őket!

Karafiáth Jenő: Nekem az a meggyőződésem, hogy minden jel, minden emlékszobor, amely a megszállott területen továbbra is a magyar kulturára emlékeztet, a nemzeti kisebbségek erősitésére szolgál, és ha a trianoni békeszerződés, amely mindenünket elvette, mely mindenünktől kifosztott, megrabolt, ezt az egyedüli jogunkat meghagyta, akkor nekünk e jogunkkal élnünk kell, ezt a jogunkat nekünk feladni nem szabad. *(Élénk helyeslés.)*

T. Nemzetgyülés! Előttem fekszik egy igen szomoru térkép, az Edvi-Halász térképnek 1920 novemberben megjelent harmadik kiadása, mely a külföld felvilágositását célozza. E térképből azt látjuk, hogy a demarkacionális vonalon túl feküsznek ugyszólván az összes mükincseink, emlékszobraink, összes kegyhelyeink. Ennek a nyitja pedig az, hogy a török hódoltság ideje alatt ugyszólván teljesen elpusztultak a jelenlegi Magyarország területén lévő emlékeink és inkább csak az maradt meg, ami ezen túl fekszik. A helyzet ezidőszerint az, hogy most ezeket a müemlékeket még a török dulásnál is nagyobb veszedelem fenyegeti. Méltóztassanak tehát megengedni, hogy ez ügyben szót emelve, röviden még egyszer összegezhessem azokat az atrocitásokat, melyeket kérésemre Lechner Jenő dr. müegyetemi tanár ur volt szives összeállitani, és amelyek kiegészitik azt a térképet, amelyet dr. Möller István müegyetemi tanár ur készitett a külföld számára. *(Halljuk! Halljuk!)*

Felső-Magyarországon a következő atrocitások történtek *(olvassa)*:

Kassán a honvédemlék fejét leverték és a muzeumba vitték. A Kossuth-szobrot elpusztitották. *(Felkiáltások: Gyalázat!)* A Rákóczi-Muzeum igazgatóját elmozditották, most egy Pollák nevü szanitéc áll az élén. *(Hallatlan!)*

Nyitrán a várhidon állott Mária-szobrot — XVIII. századbeli emlék — elpusztitották. A vár I. Lipót-kori kétfejü sas kődiszeit, melyeket mi müemlék jellege miatt türtünk, leverték.

Dévényben a Milleniumi emlékoszlopot — amint már emlitettem — felrobbantották. *(Mozgás.)*

Pozsonyban a Duna-hid mellett álló ministeriumi épület kapuján lévő kő őralakokat megcsonkitották. Mária Terézia márványszobrát ledeszkázták. Petőfi szobrát az entente-missziók beavatkozása mentette csak meg az elpusztulástól. A barbár indulatok kitörésének fékentartására tilalmi táblát akasztottak reá. *(Felkiáltások: Hallatlan!)*

A pozsonyi Dómban egy szárnyas oltárról, amelyen Ferenc József huszárjaival van ábrázolva, a király alakját leverték, állitólag Klofác jelenlétében.

Zoborhegyen a Milleniumi emléket lövésekkel megtámadták. Tele van sérülésekkel és mint a legujabb hirek jelezték, felrobbantották.

Lőcsén a vasból öntött honvédemléket elpusztitották. *(Zaj.)*

Körmöczbányán a honvédemléket — obeliszk bronzturullal — elpusztitották.

Losoncon a honvédszobrot elpusztitották. *(Mozgás.)*

Birtha József: Minő barbárságok!

Karafiáth Jenő: A turóci szorosban lévő hadiemléket csak ugy lehetett megmenteni, hogy ott elesett oroszok is pihennek.

A Prager Tagblatt közölte, hogy a rózsahegyi XVIII. századbeli Mária-szobor — Patrona Hungariae — nyakába koldustarisznyát akasztottak. Emiatt Hlinka interpellált is.

Besztercebányán az erdőigazgatóság palotájáról a Zsolnay-gyárban remekbe készült diszes cimert leverték. Általában az összes negyvennyolcas emlékműveket részben elpusztitották, részben megcsonkitották.

A utszéli feszületeket rendszerint megcsonkitották, sok helyütt a tótok ellenállást fejtettek ki. Az olmützi érsek néhány száz megcsonkitott feszület képét kiadta. A Bohemia irt is ezekről a kulturatrocitásokról.

Érsekujvárott Kossuth szobrát ledöntötték. *(Zaj.)*

Az erdélyi adatok a következők:

Kolozsvárott Mátyás király szobrát megcsonkitották, a felirat betüit leverték. A magyar bronz mellékalakok zászlóit letörték. Egy alkalommal egy suhanc felmászott a szoborra és nyilvános tetszés mellett felpofozta a királyt és sarkantyuit letörték. Az egész szobrot csak az mentette meg a végpusztulástól, hogy Mátyást az oláhok a magukénak vallják.

Weiss Konrád: De sarkantyu nélkül, bocskorban! *(Élénk derültség.)*

Karafiáth Jenő: A Kárpátok Őre nemzeti áldozatkészség szobrát (Kolozsvári Szeszák müve) ledöntötték és tüzelőfának szétforgácsolták.

Az egyetem ormán lévő Ferenc József szobor fejét leütötték és az utcai suhancok labdáztak vele.

Brassóban a cenkhegyi Milleniumi emléket még a háboru alatt, az első oláh betörés alkalmával felrobbantották.

Szatmáron — miként emlitettem — Kölcsey szobrát oláh munkások zuzták darabokra hatósági intézkedésre.

Marosvásárhelyen Kossuth és Bem szobrát megrongálták. Rákóczi mellszobrát a Marosba lökték. Petőfi reliefjét összetörték. Bocskay mellszobrát lerántották és összetörték. *(Felkiáltások: Hallatlan! Gyalázat!)*

Aradon a hatóság le akarta hordatni a vértanuk emlékszobrát. A magyar lakosság azonban megakadályozta.

Nagyszalontán Arany János és Kossuth szobrait — miként emlitettem — lerombolták.

Zilahon elpusztitották a Fadrusz mester által alkotott Wesselényi-szobrot.

Segesvárott Petőfi szobrát rombolták le.

Sándor Pál: Barbárok!

Birtha József: Vadállatok ezek!

Karafiáth Jenő: A délmagyarországi szomoru kimutatásból meg kell emlitenem még, amit szintén érintettem, hogy Nagybecskereken Kiss Ernő szobrát kötéllel akarták lerántani, de nem birták, tehát a vicinális vasuthoz kötötték és azzal ránttatták le.

Birtha József: Rettenetes! Őrületben vannak!

Karafiáth Jenő: Zomborban Leiningen szobrát döntötték le. Versecen a honvédemléket rombolták le. *(Alávalóság!)*

Csáktornyán a várból elvitték Zrinyi Ilona ágyát és a XVII. századbeli gobelineket és a zágrábi muzeumba szállitották. Festetich Jenő birtokán kifosztották a könyvtárat, levéltárat és képtárat.

Lechner Jenő dr

T. Nemzetgyülés! Mindezek után méltóztassék megengedni, hogy a következő interpellációt terjesszem elő a kormányelnök urhoz, illetve a külügyminister urhoz. *(Halljuk! Halljuk! Olvassa.)*

»Van-e tudomása a kormányelnök urnak, illetve a külügyminister urnak arról, hogy a megszállott területeken maradt és a magyar nemzet kegyelete által eddig gondosan őrizett emlékszobrok, sirhelyek és egyéb műemlékek épsége a legnagyobb veszedelemben forog?

Hajlandó-e a kormányelnök ur már most megnyugtatni a magyar nemzetet, hogy nagy fejedelmünknek, II. Rákóczi Ferencnek, Thököly Imrének és az aradi 13 vértanu porladó csontjai meggyalázást nem szenvednek? *(Élénk helyeslés.)*

Hajlandó-e tehát a kormányelnök ur, illetve a külügyminister ur diplomáciai uton azonnal érvényt szerezni, a trianoni békeszerződés 155. és 156. §-aiban megnyilvánuló kegyeletérzésre való hivatkozással, a kultura legelemibb követelményeinek és mikor és minő preventiv intézkedéseket szándékozik tenni a megszállott területen lévő sirhelyek, emlékszobrok és egyéb magyar müemlékek sértetlenségének biztositása érdekében?« *(Általános élénk helyeslés, éljenzés és taps. A szónokot számosan üdvözlik.)*

Elnök: Az interpelláció kiadatik a külügyminister urnak.

A külügyminister ur kiván szólni.

Gratz Gusztáv külügyminister: T. Nemzetgyülés! *(Halljuk! Halljuk!)* Méltóztassék megengedni, hogy Karafiáth Jenő t. nemzetgyülési képviselő ur interpellációjára ugy a magam, mint a távollevő ministerelnök ur nevében reflektálhassak és azonnal megadhassam a választ. *(Halljuk! Halljuk!)*

Legnagyobb gondoskodásunk tárgyát fogja képezni, t. Nemzetgyülés, az az ügy, amelyet a t. képviselő ur interpellációjában figyelmembe ajánlott. Van tudomásom arról, hogy igen sok esetben előfordultak a vandalizmusnak olyan bennünket joggal felháboritható és elég élesen kifejezésekkel nem kvalifikálható megnyilvánulásai, amilyeneket a képviselő ur interpellációjának indokolásában oly nagy számmal felhozott.

Már hivatalbeli elődöm elhatározta, hogy ebben a tárgyban egy jegyzékben fog fordulni az entente-hoz,...

Birtha József: Meg is kellett volna csinálni, nemcsak elhatároznia!

Gratz Gusztáv külügyminister: ... amelyben oltalmat kér a magyar műemlékek és a nemzeti kegyeletnek tárgyát képező egyéb, a tőlünk elszakitott területeken levő objektumok számára. Ebben a tárgyban jelenleg tárgyalások vannak folyamatban a külügyministerium és a vallás- és közoktatásügyi ministerium között, amelynek a gondozására ezek a műkincsek bizva voltak. A magam részéről ezeket a tárgyalásokat minden lehető eszközzel siettetni fogom, s ennek alapján szándékunk az entente-nak részletes javaslatokat tenni abban a tekintetben, hogy ezek a mi műkincseink, emlékeink és a kegyeletünk tárgyát képező sirhelyek kellő oltalomban részesüljenek.

Ettől eltekintve azonban ezeknél a tárgyalásoknál is, amelyek közöttünk és az illető területek jelenlegi birtokosai között a békeszerződés végrehajtásából kifolyólag kétségkivül belátható időn belül le fognak folytatódni, figyelemmel leszünk erre a kérdésre s igyekezni fogunk, hogy valóban hatékony garanciákat kapjunk az ilyen esetek megismétlődése ellen. *(Általános helyeslés.)*

Ha azok a lépések, amelyeket ebben az irányban tenni szándékozunk, természetes kötelességünket is képezik, legyen szabad mégis kifejezést adnom azon biztos reményemnek is, hogy az illető területek jelenlegi birtokosai *(Élénk felkiáltások: Bitorlói!)* maguk is súlyt fognak fektetni arra, hogy a mi műemlékeink és egyéb kegyeletünk tárgyát képező helyek meg ne sértessenek és hogy módot fognak találni arra is, hogy ezen akaratuknak nálunk érvényt tudjanak szerezni. Önmagát alacsonyitja le és kulturképességeiről szomoru tanubizonyságot állit ki az a nemzet, ... *(Ugy van!)*

Szilágyi Lajos: Ez a magasabb kulturközösség, amelyet mostanában annyit emlegetnek!

Gratz Gusztáv külügyminister: ... amely más nemzeteknek és saját polgárai egy nagy részének kegyelete tárgyát képező műalkotásoknak vagy emlékeknek lerombolását vagy megsértését megakadályozni nem tudja, s a saját gyengeségéről állit ki szomoru bizonyitványt, ha ilyen érc- és kőszimbolumoktól is retteg és félelmet mutat. *(Általános tetszés.)*

Kérem a t. Nemzetgyülést, hogy válaszomat tudomásul venni méltóztassék. *(Általános élénk helyeslés és taps.)*

Elnök: Az interpelláló képviselő urat illeti a szó.

Huszár Károly: A pannonhalmi műemlék is el van pusztitva!

Karafiáth Jenő: A külügyminister urnak válaszát köszönettel és megnyugvással tudomásul veszem. *(Helyeslés.)*

Elnök: Következik a határozathozatal. Felteszem a kérdést: tudomásul veszi-e a t. Nemzetgyülés a külügyminister urnak Karafiáth Jenő képviselő ur interpellációjára adott válaszát, igen vagy nem? *(Igen!)* A válasz tudomásul vétetett.

31066. — Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

D. Lechner Jenő a genfi kötetből

Ha egy idegen meg akarja érteni és akár abszolut,akár nemzetközi viszonylatban értékelni akarja azokat a törekvéseket,amelyek a magyar épitőmüvészeket a legujabb idők stilusalkotó lázában eltöltötték,annak ismernie kell az ezeréves magyar müvelődéstörténet egész fejlődését,a magyar nemzet viszontagságos politikai történetét,amelyben nemzeti egyénisége évszázadokon át állandóan vergődött és egyéni arculatát a nyugati befolyások ellen megőrizni igyekezett.Másképen sohasem értheti meg,hogy ebben az ezeréves kulturáju orzságban csak mostanában támadnak magyar épitőmüvészek,akiket az a gondolat izgat, hogy nemzeti épitőmüvészetet teremtsenek.Bármily csekély alkotórészecskéje valaki annak az energiának,amely a magyar nép számarányához és gazdasági erejéhez képest aránytalanul hatalmas kulturáját mozgatja,müködésének jellemzéséhez meg kell rajzolnia azt a müvelődéstörténeti hátteret,mely munkásságát irányitotta és igazolja.-Ha igy cselekszem,talán akkor,aki vallomásaimat figyelemmel végig olvassa és a munkáimról bemutatott képeket végig lapozza,fel fogja ismerni benne a határozott cél felé való törekvést és e törekvésekben a nemzeti gondolat mozgató erejét.Kulturális szempontból fontos ez,mert ha mások hasonló szellemü munkásságával tevődik össze,egy olyan épitőmüvészetet fog eredményezni,amelyik kifejezője lesz az európai népektől idegen,turáni magyarság szellemének-és nemzeti zamatával különb értéket fog jelenteni az európai müvészet közösségében,mindannál,amit eddig nyugateurópai befolyások alapján nyujtott.Ugy érzem,hogy csak az ilyen szellemü munkásság lelkesitheti és elégitheti ki a magyar müvészt,s bármily szerények lehettek alkotásai,csak ez adhat nekik egyedül értéket és csak igy számithatnak arra,hogy láncszemet alkotnak a nemzeti müvészet továbbfejlődésében.Sohasem be-

A Genfben nemzetül megjelent Lechner-könyv magyar fordítása

csültem le müvésztársaimat,akik kizárólag elmult korok formavilágával éltek,de bármily nagyot alkottak igy,jelentőségük a kulturhistoriában elenyészik,hacsak egyéni,vagy nemzeti tartalommal fel nem ruházták azokat.

Mikor a magyarság Ázsiából való hosszu vándorlás után,mint a népvándorlás utolsó láncszeme a IX.században a Kárpátok medencéjében megtelepedett és országot alapitott,a görög és római kulturvilág szellemi hagyatékán felépült nyugateurópai keresztény müveltség egy határozott jellegü formavilágot érlelt már ki a római müvészetből.Természetes,hogy ez teljes erejével éreztette hatását a pogány magyarság uj kulturéletében,amikor első királya,szent István,a keresztény hitre téritette és ezzel életét a nyugati müvelődés körébe kapcsolta bele.Régóta vallom,hogy ha csak egy évszázaddal is később következik ez be,a magyarság a román épitőmüvészet alkotásaiban pregránsan rányomta volna turáni jellegének bélyegét.Igy azonban mire odáig jutott volna,hogy a nyugatról átplántált épitőstilust saját képére gyurja át,a tatárjárás a földdel tett mindent egyenlővé országában.Mire ismét magához tért annyira,hogy számottevő kulturéletet éljen,a gotika nyugaton oly erőteljesen kibontakozott,hogy hatása alól a magyar mesterek alig szabadulhattak.Bármily nagyszabásu volt a középkori müvészet élete Magyarországon,-hiszen Veit Stoss és Dürer Albert is magyar földről származtak,-bármilyen nagy szerepet játszottak külföldön a magyar ötvösmesterek,a középkori müvészet magyar nemzeti szellemü kialakulása a nemzetiségi,politikai viszonyoknak zürzavarában feneklett meg.Corvin Mátyás idejében Buda vára Keleteurópa kulturéletének középpontja volt és az itáliai reneszansz egész Európában legelőször Magyarországon talált termőtalajra.Innen került át a magyar udvar közvetitésével Lengyelországba,Oroszországba és Csehországba és Ausztriába.Magyarország felvidékén még előbb mint a szomszédos Lengyelországban és Sziléziában,az olasz várépitők révén

egy sajátos pártázatos épitési modor fejlődik ki,amelyről a mütörténelem helytelenül állapitja meg,hogy a lengyel pártázatos épités visszhangja.Felsőmagyarországon ez az épitésmód a szomszédos országok hasonló épitési modorától eltérőleg annyira telitve van magyar népies zamattal,aminőre csak az erdélyi székelyek vagy kalotaszegiek ősi magyar népmüvészetében találunk példát.Ha Magyarországon akkor az ozmánság előnyomulása és a másfél évszázados hódoltság meg nem akasztja a nemzeti kultura továbbfejlődését,reneszánsz épitőmüvészetünk is oly sajátos nemzeti jelleget öltött volna,mint a német vagy francia földön.Mikor Budavár visszafoglalásával,1686-ban,az ország területe ujra szabaddá lett,a Habsburgok reánk terjeszkedő hatalmával együtt készen kaptuk ~~ezt~~ az itáliai eredetü osztrák barokkot,vele együtt azt a politikai szellemet,mely nemzeti önállóságunkat megsemmisiteni törekedett és ami két évszázadon keresztül felőrölte a nemzet egész életenergiáját.A Habsburgok osztrák politikáját támogatók és a nemzet ősi függetlenségéért küzdők között vergődött a nemzet kulturélete s igy érthető,hogy a magyarság,ősi szellemének egységes megnyilatkozásához hiányzott a kellő légkör,amellyel Európa más országai még viharos politikai időkben is mindenkor rendelkeztek.Mindezekhez járult az is,hogy a mostoha viszonyok között az épitőmüvészeti tevékenység sem lehetett oly mérvü,mint másutt.

Csak a XIX.század második felében érlelődött meg az a politikai béke,amely után a magyarság zavartalanul élhette nemzeti irányban szellemi életét és az egész világon példátlan az a lendület,amellyel a XX.század forduló ján világszerte felbuzgó nagy kulturtörekvésekben a tudomány és müvészet minden ágában a legelső nemzetek közé emelkedett.Az a nagy Sturm und Drang,amely a müvészeti szellemet néhány évtizeddel ezelőtt egészen uj csapásokra terelte,a magyar müvészek lelkét is áthatotta és a modern kor szellemének megfelelő épitőstilust kereső lázában a

magyar épitészek egy csoportját a magyar nemzeti épitőstilus megteremtésének gondolata ihlette meg.Már a hatvanas években a müncheni Maximilian-stil szellemében tervező Fessl Frigyes a pesti Vigadó épületén keleties és magyaros formák alkalmazásával próbálkozik.Bár honfitársai akkor nem méltányolják, már Hansen Teofil "kristallisirter Csárdás"-nak jellemezte. Ma ez az épület a magyar épitőművészet büszkesége,nemcsak azért,mert korának európaszerte legelsőrendü épitőművészeti alkotása,hanem,mert félénken és kezdetlegesen bár,de először üti meg öntudatosan a nemzeti géniusz hangját a magyar épitőművészetben.A modern magyar stilustörekvések öntudatos kultusza nagybátyámnak,Lechner Ödönnek,nevéhez füződik,aki egyébként a mult század végén nemcsak Magyarországon,hanem egész Európában egyike volt az akkor divó eklektikus épitőművészet legtehetségesebb reprezentánsainak is.Hazánk fennállásának ezredéves ünnepén fénykorát élte ugy gazdasági,mint az évszázados idegen nyomás alól felszabadult kulturális életének.Ebben a nagyszabásu munkalázban éri a magyar müvészeket is,a szecesszió erőteljes mozgalma és ez a mozgalom Magyarországon Lechner Ödön kezdeményezésére a nemzeti gondolat megnyilatkozásának jegyében indul meg.

A magyar épitőművészetnek ebbe a termékeny munkakorszakába esik serdülő ifjuságom.Ezek az impressziók voltak nyiladozó szemléletem fogékony talajára hulló első sugarak.Tizenhét éves ifju voltam akkor.Nem ismertem az életpálya-választás gondjait,mert amióta az eszemet tudom szenvedélyes épitő voltam,szinte azóta,hogy Richter kőkockáival elégithettem ki szenvedélyemet.A középiskolában is légies homlokzatkompoziciókkal és kupolatervekkel rajzoltam tele könyveimet és irkáimat.Atyám olaszországi fényképei között kora ifjuságomtól fogva máig kitörülhetetlen hatást gyakorolt képzeletemre

Nerva római forumának két oszloptöredéke,amelyek félig a földbe temetve kiugró párkányzatokon hatalmas attikafaltömböket hordoznak.Ifjukori vázlataimon mindenütt ezt a formát igyekeztem domináló épitészi konstrukcióvá kialakitani.-Az impresszió oly erős volt,hogy mint kedves gondolatot három évtized multán valósitottam meg;egy budapesti modern bérház portáléján próbálkoztam meg vele,melyet közvetlenül egy római utazásom után épitettem meg,egyébként modern és magyar szellemben.-Az épitészeti könyveket és képeket hasonlithatatlanul szorgalmasabban forgattam,mint az iskolakönyveket és állitom,hogy rajongásom tárgyai minden épitészeti szakismeret nélkül is majd olyan világosak és öntudatosak voltak előttem, mint ma.Gyermekkorom óta Palladio vicenzai bazilikája és rejtelmesen nagystilü,oszlopos palotaudvarai,velencei templom interieurjei,Michel Angelo bibliotecájának és Medici sirarchitekturájának szellemes formái,a Medici-villa monumentális loggiája és a gigantikus Péter-kupola, Rafael bájos és mégis monumentális festett architekturái izgatták leginteziveben fantáziámat.Meg kell vallanom,hogy az abszolut formatökélyt az épitőművészetben 30 év uj benyomásai után is,érett fejjel változatlanul ezekben látom és élvezem.De ugyanakkor a legélénkebb hatással voltak reám nagybátyámnak ötletes uj formái és emlékezem,hogy amig szivemet a nagy klasszikusok említett alkotásai gyönyörködtették,eszemmel a magyar faj szeretetében gyökerező érdeklődéssel fordultam nagybátyám eredeti törekvése felé.Még hiján voltam minden épitészi studiumnak,mikor rajzolgatás közben az antik épitészeti konstrukciókat igyekeztem összeházasitani nagybátyám keleties uj formáival és magyaros dekorációival.Aféle architekturára gondoltam,mint aminő Lombardo pompás homlokzata a velencei Doge-palota udvarában, ahol a reneszansz formák oly bámulatos derüs harmoniában

kapcsolódnak a gotika vonalaival.

Még müegyetemi tanulmányaim megkezdése előtt sokat próbálkoztam nagybátyám szellemében tervezett conceptusokkal és ma irigylem azt a fantáziát,melyet csak a komoly tanulmányok szoktak megfékezni,a müvészi alkotóképesség rovására.Mikor 1902-ben a müegyetemi tanulmányokat befejeztem,valóban sokáig hiján éreztem magamat annak a lendületnek,amely nélkül a szellemi munka értéktelen.Hauszmann Alajos mester atelierjébe kerültem,a budavári királyi palota épitőmesterének irodájába, amelynek levegője telitve volt előkelő szellemmel és disztingált izléssel.A müegyetemen is ő volt professzorom,akinek eklektikus müvei (müvei) és nobilis egyéniségü felemelkednek sok hirneves kortársa müvei fölé.1905-ben tanársegéd,később adjunktus lettem a müegyetem ókori épitési tanszékén,de csak esztendők mulva bontakozott ki bennem egy öntudatos müvészi törekvés programmja.Javában zajlott akkor a harc Lechner Ödön és tanitványainak magyar szellemü müködése körül és ebbe a harcba belevegyültek olyan fajpolitikai motivumok is,amelyek más országokban ismeretlenek és amelyek taglalásába a félreértés veszélye nélül bele sem foghatok.De talán meg se értenének,mert erről egész könyvet kellene irni. Pedig ez a motivum döntő szerepet játszik nagybátyám törekvéseinek továbbfejlődésében,mivel a hivatalos hatalom és a konzervativ müvészgárda perhorreszkálta.Magam is bele kerültem a harc sodrába egy müvészeti előadásom révén,amelyben először körvonalaztam hitvallásomat,hogy magyar épitőstilust csak ugy hozhatunk létre,ha nemzeti tradicióinkra épitünk s ilyenekül a fentebb emlitett felsőmagyarországi pártázatos müemlékeinket jelöltem meg. Amig nagybátyám, akkoriban átszellemülve François I.reneszansz épitészetétől,ennek szerkezeti vázára támaszkodva az indiai épitészet és az indiai ornamentikával rokon magyar népmüvészet elemeivel alkotta fantasztikusan szép architekturáját,addig Zrumecky,(Dezső) Koós Károly,Wiegand Ede és má-

sok a székely faépitkezések nyomán ugyancsak erősen a népmüvészet elemeire támaszkodva indultak ugyanazon cél felé. Munkáik sok hasonlóságot mutatnak a fajrokon finnek modern törekvéseivel. Karakterisztikus anyaguk, a fa, nem kedvezett a monumentális arányoknak s igy csak korlátolt feladatkörben mozoghattak. Medgyasszay István magyaros törekvéseit egészen más irányban a legmodernebb épitőanyagra, a vasbetonra alapitotta, szellemesen kiaknázva a vasbetongerendáknak a fagerendákkal rokon statikáját. Az ő kedves és derüs motivumait azonban ép oly idegenül fogadta a nyugateurópai mentalitásu társadalom, mint Lechner Ödön iskolájáét s ezért nem tudtak népszerüséghez jutni és továbbfejlődni. Ez a körülmény vezetett engem arra az utra, hogy a nyugati müvészeteken alapuló magyar hagyományokban keressek kiindulópontot, mintegy ujból megindítva a régmult időben továbbfejlődésében megakadályozott folyamatot.

Első kisérletem nagy sikerrel járt s ez erősitett meg felfogásomban. A kassai Rákóczi-epitáfium terpályázatán Füredi Rikárd szobrászmüvésszel együtt készitett, pályanyertes modellem feltünést keltett. A pályázatot megismételték; hasonló szellemü müvünket az ujabb siker dacára nem tudtam a megvalósitás stádiumába juttatni. Ezt nyomon követte a sárospataki tanitóképző tervpályázata, amelyen Warga László épitésztársammal vettem részt és pályanyertes müvünket hasonló szellemben fel is épitettem. Ez volt az első komoly, megvalósult kisérletem arra, hogy a nemzeti hagyományokra támaszkodva, mégis minden izében eredetit és modernet produkáljak. Ám hamarosan szemben kellett találnom magamat a hivatalos izlés ellenállásával és takarékosságra hivatkozással. Ennek esett áldozatul a munkácsi internátus épitésénél tervezett pártadiszes architekturám. Egy fővárosi iskolaépületen is csak a saroktömb koronázását sikerült ebben a szellemben megoldani s le kellett mondanom arról, hogy törekvésem

szellemében egy harmonikus egésszé alakithassam ki.Fiatal voltam még ahhoz,hogy tekintély nélkül,müvészi álláspontom elismerését kiverekedjem.Szinte restellem bevallani,hogy ez a legutóbbi években is megtörtént velem,amikor a nyiregyházai rendőrségi székház ilyen szellemü tervét miniszteri utasitásra kellett magyar kuriális empire izlésben áttervezni és megépiteni.Csak jelentéktelenebb lakóházakat volt alkalmam ebben a szellemben épiteni,köztük saját házamat,amelynek sgraffitodiszes erkélytömbjét és festett faarchitekturáját Erdélyben a kalotaszegi magyar falvakon át száguldó gyorsvonaton koncipiáltam az itt gyökerező ősi magyar népmüvészeti impressziók alatt. Nagyobb szabásu faladat kinálkozott számomra a kassai Rákóczimuzeum épitkezésénél,amelyhez ugyancsak tervpályázat utján jutottam s amely pazar alkalmat kinált müvészeti törekvéseim kifejtésére.Fájdalom,a világháboru elsöpörte a megvalósitás lehetőségét az épités területével együtt.Kassát és a magyar történelmi emlékekben oly gazdag felsőmagyarországi városokat, összes pártázatos müemlékeikkel együtt egyszerüen elcsatolták az uj Csehszlovákiához.Hasonló sorsa volt pályadijnyertes Néprajzi Muzeum tervezetemnek is,mely épitkezést a külföldi ellenőrző bizottság stornirozta.Ennél a munkámnál már erősen kidomborodik a keleti,turáni jelleg és igazolja azt,a meggyőződésemet, hogy aki a magyar formanyelvet keresi,nemcsak a dekorációban, de tektonikus alakitásban is mindinkább közeledik a kelethez, ahonnan származunk és ahova népmüvészetünk motivumai is félreismerhetetlenül utalnak.Ebben a szellemben készitett templomterveim közül sem sikerült eddig egyet sem megvalósitani.A nálunk uralkodó erős konzervativizmus még tetézi a föntebb emlitett akadályokat.A mezőkövesdi községháza tervpályázatán megkiséreltem az én törekvésemet nagybátyám törekvéseinek eredményeivel összeházasitani.Nagy örömömre szolgált az a siker,amelyet e müvemmel a magyar müvészkörökben arattam és nem mondok le a reményről,hogy még megvalósithatom.

A képek között talál az olvasó egy épitáfium kompoziciót,amelyet Strobl Alajos szobrászmüvész Corvin Mátyás reliefjéhez készitettem.A mester a reliefet a gótstilü Koronázó Főtemplomba szánta.Fájdalom,az ő halálával sirba szállt az emlékmü megvalósulása is.Ezen az epitáfi-

umon egy egységes kompozicióban kivántam egyesiteni a turáni szellemet Corvin Mátyás király reneszansz eszmevilágával s az emlékmü befogadására szolgáló templominterieur középkori hangulatával.

~~mondok le a reményről, hogy még megvalósithatom~~

Füredi Rikárd szobrászmüvésszel, akinek személyében törekvéseimhez megértő és kitartó munkatársra akadtam, megkiséreltem a temetőmüvészetben magyaros stilü törekvéseimet érvényesiteni, s e téren voltak is sikereink, amig a háboru pénzszüke a márvány sirkőipart meg nem bénitotta. Legjelentősebb munkánk e téren a pályadijnyertes Jókai siremlék, amelyen az ősmagyar ornamentikát dolgoztuk fel egy stilizált kőbokor formájában, Hasonló szellemü lesz a forradalmi vértanuk emlékmüve, mely keserves küzdelmeink árán most kerül felállitásra.

IV. Károly király koronázásakor a Koronázó Tamplom belső dekorációival bizattam meg s a biborbársonyból készitett trónus és oltársátrak vonalvezetésében igyekeztem, a kárpitos szaklapok megbotránkozására, minden sallang mellőzésével a középkori templom stilusával is harmoniában álló magyarosságra.

Budapest városa három városból egyesült ezelőtt egy fél évszázaddal a mai fővárossá. Mindhárom város évszázadokon keresztül sokat szenvedett s ezért müemlékekben is szegény. Pest városa az 1838.-i nagy árviz után épült ujjá s ezért a neoklasszikus izlés adja leghivebb historiai arculatát. Amikor nem követhettem szabadon eszményeimet és arra szorittattam, hogy történeti stilusban tervezzek, akkor ehhez a tradicionális pesti formavilághoz fordultam és igyekeztem munkámmal ezeket a hagyományokat modern köntösben feleleveniteni. Ilyen szellemben épitettem a Medgyasszay-szinházat, amelyet egy modern pesti bérházba kellett beépiteni. Erzsébet királyné emlékművének tervpályázatán az antik épitészet arányainak módositásával kisérleteztem. Csak évekkel később találkoztam a klaszszikus formák hasonló modern meglátásával Stokholmban. A Ferenc József fogadalmi templomnak tervpályázatán ~~direkte~~ egyenesen ez a pesti neoklasszikus karakter volt betartandó és első dijat nyert pályamü alapján a templomépitést az idei nyár folyamán kezdettem meg. Ahogy a részletek elgondolásaiban és az arányok meg-

választásában képzeletem eljátszadozik,azt hiszem,hogy a historiai stilus keretei között is sikerülni fog ujat,eredetit és ennek révén hazai karakterüt produkálni.

Müemlékeink iránti rajongásomnak köszönhetem ~~ezt~~ három nagyszabásu restauráció és rekonstrukció élvezetes munkáját.Az egyik a Magyar Nemzeti Muzeum palotájának helyreállitása,mely épületét ifjukorom óta mint a neoklasszicizmus tipikus pesti hajtását értékeltem s épitésének monografiáját is megirtam.A másik a Tudomány Egyetem gyönyörü barok temploma,a harmadik pedig a budavári régi országháza copfstilü palotájának szinte romokból való rekonstruálása.Mind a három munka szerény feladatkörben indult és érzem,hogy a bennem müködő müemlékszeretet feszitőereje érlelte meg azt a nagy áldozatkészséget,amely a munkálatok folyamán oly nagy mértékben felfokozódott; sőt merem állitani,hogy a régi országházi palota megmentését szuggesztiv erővel váltottam valóra.Mind a három feladat bőven nyujtott alkalmat elmult korok izlésében önálló tervezésre, ahol nem támaszkodhattam a külföldi mestermüvek előképeire,hanem a hazai provinciálismus hangját kellett megütnöm anélkül, hogy ismert kompozíciókat interpretáljak.Az egyetemi templom alá egyházi pantheonul szolgáló kriptát kellett épitenem és a barok szellemü interiuer kifestésénél nem riadtam vissza magyar népies ornamentikát modern felfogásban alkalmazni.

Irodalmi munkásságom szoros összefüggésben, párhuzamosan haladt gyakorlati épitészi munkásságommal.A felsőmagyarországi pártázatos müemlékekről két tanulmányt is irtam, miután bejártam Lombardiától,Ausztrián,Csehországon,Szilézián s az egész régi és most ujjászületett Lengyelországon és Nagymagyarországon mindazokat a területeket,amelyeken az a keletről átszármazott Grabendach rendszerü épitési mód a XVI.-XVII.században divott.Ennek eredetét és a különböző országokban egymástól függetlennül kialakult karakterét uj világitásba helyeztem és még tartozom vele,hogy megállapitásaimat idegen nyel-

veken a müvelt nyugattal is megismertessem és ezzel rektifikáljam ugy a lengyel,mint a német müvészettörténeti irodalomban megrögzitett téves nézeteket.Több munkát irtam a magyarországi müemlékekről,köztük egyet a trianoni békekötés előtt az ezeréves ország elszakitásra itélt területeinek emlékeiről;e müvet a szó szoros értelmében könnyező szemekkel irtam meg,magyar hagyományokért rajongó lelkem sajgó fájdalmával.A Müemlékek Országos Bizottságában propagandisztikus előadássorozatot iniciáltam és ezeknek a magyar fővárosról szóló anyagát jeles munkatársaim segitségével egy összefoglaló müvé szerkesztettem,melyet aranyéremmel jutalmaztak.Épitőművészeti törekvéseimből folyik,hogy fajom őstörténetének tanulmányozása közben behatóan foglalkoztam a turáni népek müvészetével általában. Több dolgozatban fejtegettem a turáni népek müvészetének hatását a honfoglaláskori müvészetre és vitattam az uralkodó archeológiai felfogásokat és azokat szeretném minél előbb a tudományos világ itélete elé is vetni megvitatás céljából.Ugy ezek a dolgozatok,mint a magyar főváros épitészeti topografiája még csak kéziratban vannak meg.

Miután kiadóm utasitására mindenről hiven kell beszámolnom,meg kell emlitenem,hogy ugy irodalmi müveimmel, mint tervrajzaimmal minden olyan arany és ezüst érem,plakett és diszoklevél birtokába jutottam,amelyet magyar épitészek számára alapitottak.Ezüst érmet kaptam Milánóban,honorable menshion-t Chicagoban,pályadijak részese voltam Antwerpen és Belgrad városok szabályozási tervpályázatán,amelyeken Warga László kartársammak,Budapest székesfőváros kiváló városrendező szakértőjének voltam segitőtársa,akivel számos magyarországi sikerében is osztoztam.A müegyetem 1915-ben müszaki doktorrá,majd docenssé avatott,a kormányzói kegy kormányfőtanácsosi és egyetemi tanári cimmel és több kitüntetéssel ruházott fel.Legutóbb az Országos Magyar Képzőművészeti Fő-

iskola épitésztanárává neveztettem ki.Tagjává lettem minden országos tanácsnak,amely technikai vagy müvészeti ügyekkel foglalkozik,tisztségeket viseltem különböző szaktestületekben.Mindez korántsem pótolhat azért,hogy nem akadt számomra olyan nagyobb szabásu feladat,amelyben a lelkem mélyén szunyadó tartalmat épitőmüvészeti formákba önthettem volna.

Most,hogy számonkértem magamtól életem szerény munkásságát,megelégedéssel állithatom,hogy ugy az épitészeti,mint az irodalmi munkáimat határozott egyöntetüség,a magyar faj szeretete hatotta át és azok vagy a rajongó magyar hagyománytiszteletben,vagy a magyar fajiság megnyilatkozásának szenvedélyes akarásában fogamzottak.

Fájdalom,a gondviselés sulyos megpróbáltatást mért rám. Már évek óta csak egy szemmel,annak is csak erősen hiányos látásával kell dolgoznom.Ha ez nem igy volna,most elég erősnek érzem magamat arra,hogy képzőmüvészeti tanszékemen törekvéseim továbbfejlesztésére erőteljes gárdát neveljek.

Már ifjukoromban lelkesedő tanitványa voltam családunk öreg barátjának,Bodnár Zsigmondnak,a nagy magyar filozofusnak,aki szellemi haladásunk hullámmozgásainak törvényszerüségéről szóló tanaival 30 évvel előzte meg a napjainkban ugyanezzel világhirüvé vált Spenglert.Azóta nem szüntem meg a világeseményeket és a müvészetek evolucióját az ő nagyszerü horoszkopján át látni.Látom a reneszansz-rokokó-és szecessziószerü müvészeti mozgalmak hullámszerü változásait a vissza-visszatérő klasszicizmusnak hódoló szintetikus világszemlélettel.Napjainkban az utóbbi eszmevilágban élünk,amely nem kedvez az individuális törekvéseknek. Az uniformizálódásra törekvő modern -Sachstil -is öntudatlanul a neoklasszisizmus árnyékában burjánzott polgári biedermajer formavilágával kacérkodik.De tudom,hogy a müvészeti törekvések egyszer megint vissza fognak térni

ni azokra a csapásokra, amelyeken a szecesszió haladt és akkor azokból az értékekből fognak táplálkozni, amelyeket Lechner Ödön és követői ivek szelleme produkált. Boldoggá tesz a gondolat, hogy ebben a munkában részes volta, büszke öntudat tölt el, hogy akkor az én szerény gondolataimnak is lesz feltámadásuk.

Budapest, 1929, augusztus hó.

Dr. Lechner Jenő.

Lechner Jenő dr

utja már a szervezés alkalmával egyengettessék. Értem ezalatt elsősorban a megfelelő tudományszakok tanszékeinek betöltésénél, a segéd-tanerők kiválasztásánál a legnagyobb körültekintést és ezen tanszékek segédtaneszközeinek, a szertáraknak preferált megalapozását.

Általánosságban tekintve a két uj műegyetem felállitásának kérdését, nem térhetek ki azon gondolat kimondása előtt sem, miszerint *az uj műegyetemek fakultások szerinti összetételökben nem kell, hogy a budapesti műegyetemnek másolatai legyenek.* A különböző fakultásoknál előrelátható gyarapodás mérve és az imént hangoztatott predispozició lehetnek azok a tényezők, melyek az uj műegyetemeknek fakultások szerinti összetételét megállapitják. Elképzelhetőnek tartom azt, hogy bizonyos fakultások csak az egyik, vagy csak másik műegyetem keretébe vonatnak be, bizonyos fakultások mindkettőn otthon lesznek, viszont *egyikhez vagy másikhoz olyan műszaki tudományszakok csatoltatnak — mint ujabb fakultások, — mely tudományszakok eddig a műegyetemi szervezeten kivül állottak,* de melyek becsatolása a műegyetem keretébe ugy a képzés rendszeressége, mint az illető szaktudományok mélyitése, mindenekfelett azonban az ország közgazdasági erejének fejlesztése szempontjából kivánatosnak látszik.

Itt csak arra kivánok reámutatni, *mennyire szükséges volna* — még hosszu időn át par excellenee agrárállami létünkre való tekintettel — a tudományosan megalapozott *mezőgazdasagi mérnöki szakképzésnek meghonositása* és ennek mint fakultásnak a műegyetemre való beállitása, valamint *a bánya- és kohó-mérnöki* és az *erdészmérnöki képzésnek a műegyetemre való áttelelése.*

Általánosságban foglalkozva csak a két uj műegyetem kérdésével, a szervezés részleteinél időzni ezuttal nem tartom alkalomszerünek, csak annak leszögezését tartom szükségesnek, hogy véleményem szerint *a két uj műegyetem megszervezésénél a sablonos másolástól teljesen el kell tekinteni és inkább a hazai viszonyok figyelembevételével, az élet igényeinek kielégitésére kell törekedni.*

Végül megállapithatónak találom az uj műegyetemek felállitásának halaszthatatlan sürgősségét. Hiszen a háboru befejeztét követő első tanévekben lesz legnagyobb a torlódás a műegyetemen, a kész műszaki emberekre is *mielőbb* van szükség, nincs tehát idő bevárni, mig az uj műegyetemek épitkezései elkészülnek. *Átmenetileg, ideiglenes elhelyezésben kell tehát az uj műegyelemeknek otthont találniok.* Jól ösmerem azon nehézségeket, melyek főiskolának ilyetén ideiglenes elhelyezésével járnak, de a kényszeritő szükség nem enged kitérni ezek elől. Ugy Temesvárott, mint Kassán az ideiglenes helyiségeket meg lehet szerezni, ha a kellő jóindulat és a feltétlen akarás megvan. Az első három, négy tanév, mig az uj épitkezések befejeztével az uj intézmények kész és modern épületeikbe bevonulhatnak, megpróbáltatás lesz különösen a tanári karok részére, de az oktatás eredményessége ezáltal nem kell, hogy szenvedjen és ez a főérdek. A régi József müegyetem pesti bérházban elhelyezve is kiváló erőket termelt az országnak, nincsen okunk tehát kételkedni abban, hogy az uj müegyetemek is az átmenet minden nehézsége dacára hasonló sikeres eredményt mutathatnak fel. A müszaki elme leleményessége és alkalmazkodó képessége a közös, nagy cél érdekében ugy a tanári kar, mint a hallgatóság lelkes és hazafias munkássága mellett biztositékot nyujtanak ez irányban.

A háboru negyedik esztendejét járjuk, mely a megpróbáltatások megnagyobbodott terheit rakja a nemzet vállaira, de a megváltó béke a vérködön

át biztatóan integet a bizonytalanság messzeségéből. Már közeledik s „Lesz még ünnep e világon", ha megérkezik.

A háboru rombolása után következik majd az alkotások, a munka korszaka. Dolgozni kell, hogy a mult minden bünét lerójjuk, dolgozni kell, hogy a jobb jövőt megalapozzuk a minket követő generációk részére, dolgozni kell majd azok helyett is, akik összeroncsolt munkástagjaikat már békésen elpihentetik a Kárpátok tövében, az Isonzó partjain, „Szerbiának hegyein" és a messze Szibéria végtelen rónaságain, akikre honi, vagy idegen föld borul, valamint a nemzet örök hálájának és el nem muló kegyeletének szemfedője.

Mindenkinek dolgozni kell kettő helyett, a nap 24 órájából 48-at kell kisajtolni a munka részére, minden izom és idegszál feszüljön meg a szakadásig a munkában, minden elme csikarja ki minden értékét a munka javára.

A háboru tisztességes befejeztével a hazát megmentettük, de fenn is kell tartani.

A többtermelést, uj értékeket, uj javakat, gyümölcsöző nemzeti tőkét szolgáltató munka nem jelszó a jövőre, hanem egyedüli életfeltétel.

Ebben a munkában a produktiv műszaki alkotások vezérszerepre hivatottak. Ezen munka pionierjei, uttörői a tudományos felkészültségü technikusok. Az ezek gárdáját megerősitő, megsokasitó intézkedések tehát elodázhatatlanul a legsürgősebbek, elkerülhetetlenül szükségesek.

Ha sikerült az előzőkben nemcsak a műszaki kar tagjaival átéreztetnem kari hivatottságuk és ezzel polgári kötelességük felelősségteljes sulyát, hanem ha sikerült a figyelmet a felsőbb műszaki oktatás messzekiható, nagy horderejü kérdésére irányitani, ugy él bennem a remény, hogy a műegyetemi oktatás kifejlesztésével *a két uj műegyetemnek mielőbbi felállitásával Temesvárott és Kassán a gazdasági élet olyan erőforrását nyerendi a nemzet, mely a jövőnek szilárd alapját alkotni hivatott.*

Kivonat dr. Lechner Jenő műépitésznek a magyar mérnök és épitészegyletben 1917 november hó 5-én tartott felolvasásából.

Kertész K. Róbertnek a fentiekben kivonatosan ismertettett gyönyörü szakelőadása után *dr. Lechner Jenő* budapesti műépitész *sorakoztatott fel uj gazdag érvéket a többtermelés és a technikusképzés szükségességének igazolására és különösen azt a gondolatot domboritotta ki, hogy az uj műegyetemek általában a felállitásuk helyének karakteréhez leginkább simuló fakultásokat kell hogy felöleljék, amely mód a több műegyetem egyidejü megvalósitását egyszerüsitené is,* mert a különböző fakultások csak a legközelebbi jövő igényeihez mérten lennének megállapitandók s azokat a fokozódó szükséglet successive fejlesztené ki. Hiszen teljesnek nem nevezhető a budapesti műegyetem sem, melynek csak 5 fakultása van, de ezek között sem a hajóépitésit, sem a bányászatit, sem a kohászatit, sem a mezőgazdaságit és erdészetit nem találjuk. Rámutatott annak a ferde helyzetnek nagy hátrányaira, hogy *országunk nélkülözi a fővárossal versenyképes művelődési központokat. Magyarország ma tulajdonképen Budapest,* ill összpontosul minden ami az élet nagy lüktető körforgásában az ország tudományos és művészvilágát táplálja és fenntartja. A tudomány és általában a szellemi élet igy kritikátlan, azért nem is lehet eléggé intenziv. Nem fejlődhetik ki egészséges közvélemény, mely a fejlődés irányát és intenzitását megszabná. A vidéki centrumoknak létesitése és fejlesztése tehát az egész ország fejlődé-

sének elsőrendü érdeke, ezt pedig a főiskolák szolgálják a leghatásosabban. Temesvárról, mint műegyetemi székhelyről szólva, azt erre a célra kiválóan alkalmasnak látja, de a technikus képzésnek nem minden fakultására, mert az *épitésznevelés előfeltételeit, valamint a bányászati és kohászati fakultás szükségleteit — ő éppen ugy mint Kertész K. Róbert — Kassán sokkal inkább látja biztositottnak. Ide vonatkozó megkapó érvelését szószerint ideiktatjuk*:

„Ha mérlegbe vetjük mindazokat a szempontokat, melyek Temesvárt helyezik előtérbe, meg kell állapitanunk, hogy Kassa különben is minden tekintetben egyenjogu igényekkel léphet fel, még ama magasabb állampolitikai szempontokat sem tévesztve szem elől, melyek nagyon helyesen szerepelnek a döntő motivumok felsorolásában. *A magyar szellemi és gazdasági supremácia érdekében a magasabb nemzeti müveltség beolvasztó erejére Felsőmagyarországon ép olyan szükség van, mint a delvidéken.* Itt az erőteljes gazdasági kulturának tudományos alapját megvetni ép ugy nemzeti érdek, mint amott. Ha azonban a műegyetemi fakultások legmegfelelőbb milliőjének nézőpontjából itélek, két szempontból feltétlenül Kassa hivatottságát látom homlokterben és pedig *a bányászati, kohászati és épitész fakultás* szempontjából.

Bányászati és kohászati fakultás felállitása nemcsak szükséges, de *aktuális* is, *ama felterjesztés kapcsán, melyet a selmeczbányai akadémia intézett a kormányhoz* műegyetemmé fejlesztése érdekében, mert *a közeli bányavidék önként kinálja ehhez Kassát székhelyül, az épitészeti fakultás pedig* itt ennek a nagy történelm multu, műemlékekben gazdag országrésznek a légkörében *magasabbrendü fejlődésnek nézhetne elébe. Hermann tanár* ugy nyilatkozott, hogy még a *nehéz gépipar szempontjából is előnyt ad Kassának.* Ennek birálatába nem bocsátkozom. A bányászati és kohászati fakultások érdekeit is hivottabbakra kell biznom, ellenben *annál határozottabban látom azoknak az érveknek a jogosultságát, melyek az épitészfakultásnak Kassára helyezését inaugurálják.*

Az épitészeti nevelés leghatékonyabb életerei állanak itten rendelkezésre. Ennek a vidéknek *egész kulturális multja* közismerten *predesztinál* az épitészi nevelésre. Ha sulyt helyezünk az iskola és a gyakorlati élet kölcsöohatására, s azt a technikus müveltség nevelésében számottevő tényezőnek ismertük fel, akkor nem kisebb mértékben kell sulyt vetnünk az *iskola és az épitőművészi históriai környezet kölcsönhatásaira az épitészi oktatásnál.* De álljunk meg kissé az *épitész* szónál.

Az épitészet minden más technikus szellemi megnyilatkozástól különböző szellemi tevékenység, mely a kizárólag matematikán és természettudományon alapuló mérnöki munkától eltérően amellett, hogy műszaki vonatkozásaiban ugyancsak a matematikán és természettudományon nyugszik, *elválaszthatatlanul belekapcsolódik egy olyan szellemi funkció körébe, melynek alapjai a történelem és a filozófia.* Ezzel szemben az a felfogás, hogy a műegyetem nem épitőművészeket nevel, hanem épitőmérnököket, nem áll meg, mert ez — ha a valósságnak megfelel — az épitészet szellemi munkakörének és az egész épitőművészi kulturánknak rovására töténik. Az architektura, mint téralkotó művészet lényegében csak abban különbözik a többi művészetektől, hogy az épitész alkotásaihoz a technikus fantáziát és a műszaki tudást nem nélkülözheti, azok támogatása nélkül elgondolásait megvalósitani nem tudja. A művészet kriteriumai hiányában a magasépitési technikai munka is csak épitőmérnöki és nem épitészi tevékenység. Ha az épitészi fakultás megelégednék a konstruktiv felépités technikájának némi izléssel párosult tanitásával, ez csak a felső épitészi

oktatás rendszerének elhibázott voltát bizonyitaná. A műegyetem *főiskola*, mely fakultasainak legmagasabb foku művelődését kell, hogy szolgálja, mikor tehát épitészeket nevel, akkor ki kell meritenie disciplinájában a fogalmat, melyet az *épitész* szóhoz füzünk.

Talán egy müegyetemi fakultásnak sincsen annyira hátrányára a budapesti müegyetem már emlitett tulterheltsége, mint az épitészkaré. Az épitészi tervezésnek, az architektónikus oktatásnak vezetése bizonyos létszámon felül teljesen csődött mond. *A tömegtanitás*, a nagyobb létszámu hallgatás más technikus szakokon talán sokkal messzebbmenőleg lehetséges, az architektónikus képzés terén, saját tapasztalatim alapján mondhatom *teljességgel ki van zárva. A hallgatóság itt egyéni kezelést igényel, akár egy festőművészeti akademián. Épitészeti kulturánk tehát legelsősorban szomjuhozza egy uj fakultás sürgős felállitását.* Mi sem természetesebb, mint hogy sulyt kell helyeznünk annak oly országrészben való felállitására, ahol a *művelődéstörténeti környezet, mint tanitóeszköz* a legmesszebbmenőleg biztositja azoknak az ideáloknak a megközelitését, melyeket az *épitész* fentebb jelzett fogalma elénk szab. *Magyarországon e tekintetben nincs Felsőmagyarországgal versenyképes vidék, tehát Kassa hivatottsága véleményem szerint vitán fölül áll.* Amellett a legszorosabban összefügg ez a kérdés *a nemzeti irányu* épitőművészi nevelés eddig mellőzött problemájával is. Kassán erre a nagyjelentőségü szempontra is sulyt lehetne helyezni. Épitőművészeti nevelésünk alatt egy olyan világ szépségeit, a magyar történelmi hangulatoknak egy oly területét tartjuk rejtve a fiatal nemzedék előtt, melynek szelleme — meggyőződésem szerint — uj életre volna képes kelteni a magyar Genius alkotó erejét. De ezt a szellemet kultiválni kell, hogy megértsük, hogy belőle merithessünk.

A Felsőmagyarország XVII. századbeli müemlékei egy oly kornak művészi megnyilatkozásai, melyben a sajátos jellemünk minden más korbeli művészetnél karakterisztikusabban domborodik ki s ezt a karaktert hosszu időn át, ha egyszerübb, talán népies keretekben is, de megőrizte és olyat produkált, ami reánk, örökösökre nézve az épitőművészet terén nemzeti tradiciót jelent, oly tradiciót, amire joggal alapithatunk akkor, mikor érzelmeink kifejezetten felszabadulni igyekeznek az idegen kulturális hatásoktól.

Csakis saját nemzeti tradiciónkból meritve az érzéseket, önthetnek fiaink munkáikba nemzeti tartalmat, nemzeti gondolatot. Azért a jövő generációt olybá kell nevelni, hogy müemlékeinkből, tradicióinkból olvasni tudjon, a nemzeti karaktert kiérezni képes legyen s akkor a népies diszitő motivumok kedves és kimerithetetlen kincsesbányái nem lesznek számunkra pusztán dekorativ eszközök tárházai, melyekkel idegen strukturáju müveket magyaros sallangokkal ékesitenek. Csakis a jövő generáció faji, nemzeti érzéseinek nevelésével, hazai tradiciónk kultiválásával, a bennök rejlő nemzeti vonások megértésének, szeretetének tervszerü beoltásával érhetünk kulturfejlődésünk oly magaslatára, ahol a nyugat nagy szellemi megnyilatkozásaival egyenlő értékünek tudhatjuk majd a magunkét. Hol kereshetnők ehhez az épitőművészi neveléshez alkalmasabb bázist, mint a Szepesség és Sáros-vármegye muzeális gazdaságu évszázados kulturáju és nemzeti irányban fejlődésnek indult, architektónikus emlékekben oly gazdag vidékén, melynek Kassa a centruma.

Az ilyen munkásságnak eredményeivel még átitatódnék az épitészhallgatóság szelleme, tervszerü vezetéssel felismerné a környezet műemlékeinek sajátos jellemét, lelke megtelnék tradicióval, produktivitása igy lenne végül

magyarrá. A felvidék tagadhatatlanul a leggazdagabb keretet szolgáltatja az épitészi oktatáshoz, városai és községei gazdag tárházai a középkori, a reneszánsz, a barok, az ampir és a neoklassikus alkotásoknak. A középkor elsőrendü épitményekkel van itt képviselve, a reneszansz épitészi emlékekben Felsőmagyarország közismerten a leggazdagabb, a sajátos pártázatos épitésztipus szép példányai nemzeti karakterükkel emelkednek különös jelentőségre. A barok és ampir kuriák százai élénkitik a festői falvakat és városokat, a neoklassicizmus pedig főleg Abaujtorna megyében elsőrendü főuri kastélyokkal van képviselve, melyeket eddig még figyelemre sem méltattunk.

Az uj épitészfakultás egyaránt éreztetni fogja hatását a műszaki és műtörténeti tudományok fejlődésére, de általában az uj technikus főiskolának közvetlen hatása lesz a gyakorlati életre is. Mint műszaki fórum, vezető szerepet fog itt vinni, a műszaki társadalmi élet gócpontját fogja alkotni s az oly fontosnak minősitett műszaki közvélemény kialakulására irányitólag fog közrehatni".

A mérnök és épitészegyesületnek ránk nézve annyira jelentőségteljes ülésén műszaki életünknek még két másik kitünősége is sorompóba lépett a kassai műegyetem létesülése érdekében. Felszólalásaiknak minden mondata annyira jelentőséges, annyira meggyőző, hogy hatásuk alól az aki e kérdésben tárgyilagos kiván lenni, magát ki nem vonhatja.

Nagy Virgil műegyetemi tanár felszólalása a magyar mérnök és épitészegyletben 1917 november hó 5-én.

Nagy Virgil műegyetemi r. tanár Kertész K. Róbert osztálytanácsos előadására a következőkben reflektált:

Teljesen egyetértek előadónak okfejtésével és több műegyetemnek felállitására a magyarországi viszonyokat már régebben megéretteknek látom.

Hogy mégis felszólalok, azért teszem, hogy a felhozott argumentumokat még másokkal is kiegészitsem és a kérdést másoldalról is megvilágitsam.

A háboru után a műegyetemre tódulóknak nagy számát idővel még fokozhatja több eshetőség, nevezetesen az, hogy *a mérnökök és épitészek tervbevett rendtartásának életbeléptetése* sokakat, akik a ma fennálló viszonyok változása nélkül kevés sikerrel léphetnének a mérnöki vagy épitészi gyakorlati pályákra, a viszonyok fentemlitett megváltoztatása a műegyetemi tanulmányok elvégzésére fog serkenteni, ami a Kertész által elkészitett, a természetes szaporulatot feltüntető táblázatban, mint ujabb tényező lépne fel.

Ugyanez fog beállani, ha a női hallgatóknak megnyitják a műegyetemet is.

De eltekintve ezektől a valósággal kényszeritő szükségektől, *a technikai felsőbb oktatásnak céltudatos továbbfejlesztése már régen szükségessé tette volna több műegyetemnek a felállitását*, még pedig abból az okból *egyrészt*, hogy a több hasonló intézet között támadó nemes versenygés erejét és hasznát biztositsuk technikai felsőbb oktatásunknak, másrészt azzal a céllal, hogy több tanári állás létesitésével a gyakorlatban működő technikus elméknek a tudományos munka folytatására nagyobb serkentést adjunk.

Ennek pedig mérhetetlen haszna lenne országunkra nézve éppen a technikai tudományos munka eredményeinek termelésünkre és közgazdaságunkra irányitó hatása folytán.

Igaz, hogy a mint van, *l'art pour l'art* éppen ugy van *la science pour la science is*, a kutató tudós nem számitgat az eredmény hatásával, kutat tudomány-

Lechner Jenő dr.

szomjból. De, a világrend bölcsesége mégis, amint megadta a táplálkozás szükségességének érzetét nem öncélból, hanem az *egyén* önfenntartásának biztositása céljából, ugy beleoltotta az emberekbe a tudásvágyat, a tudományszomjat, *a művelődés* továbbfejlődésének biztositása céljából.

Hány technikus elme, mely a tudomány művelésére magában képességet érez, fogna a megélhetés biztositására lefoglalt időkből többet a tudományos munkára forditani, ha sokkalta több kilátása nyilnék tudományos stallum, főiskolai tanári állás elérhetésére s ha a sok között nemis valamennyi fogná elérhetni vágyának célját, megmarad az emberiségnek ezek tudományos müködésének eredménye, nekik pedig a „la science pour la science" művelésében talált gyönyörüség.

A modern közgazdaság nem nélkülözheti a technikai tudományos munkát, még őstermelést sem lehet a mai világversengésben tudományos alap nélkül sikerrel folytatni! Középeuropának pedig a háboru után fokozottan lesz szüksége Magyarország terményeire s ha lesz valami haszna a mostani világfelforduláshak, az abban fog mutatkozni, hogy országunk eddig ki nem használt természeti kincsei végre kiaknázandók lesznek és ha ezt nem tesszük meg mi, magvarok. meg fogják tenni szükségszerüleg mások, de akkor a haszon oroszlánrésze nem lesz a mi országunké, hanem másoké.

Az elvégzésre váró munkateljesitmény jó része technikus elméket követel, kiknek gyakorlati és tudományos készségére lesz szükségünk, több müegyetemre pedig nemcsak több technikus nevelése, hanem több tudományos munkának biztositása céljából is lesz szükségünk.

Ami az uj műegyetemeknek elhelyezését illeti, hangsulyozom, hogy a *vidéki városokban leendő elhelyezésnek előnyt adok* a fővárosban a már létező műegyetem mellé egy másiknak felállitásával szemben, bár a József műegyetem tehermentesitését legegyszerübben egy Budapesten felállitandó másik műegyetem leghatásosabban biztositathatná, mert Budapest vonza a vidéki hallgatóságot, szegényebb részét a megélhetés biztositásának könnyebbsége, valamennyit a kulturintézmények sokasága.

Mégis előnyt adok a vidéki elhelyezésnek, egyrészt általános okokból, kulturterjesztő hatásánál fogva, mely tekintetben vidéki városaink lényegesen rosszabbul állanak a fővárossal szemben, mint más országokban.

De a hallgatóság szempontjából is előnyösebbnek tartom, hogy serdülő technikus nemzedékünknek egy része a vidéken nevelődjék, egészségesebb eszmei és erkölcsi levegője van a vidéknek, mint a fővárosnak, erőteljesebb nemzeti érzésében, melynek nemesitő erejét nagyra tartom, mig a fővárosban a felszinen uszó lármás rétegek félig meg nem értett, félig célzatosan elferditett úgynevezett világeszméinek prédáivá lehetnek a jóra-rosszra fogékony fiatal elmék.

Söt a fővárosi fiatalságra is előnyösnek tartom, ha néhány évet vidéki főiskolán töltve, az országot ismerje meg. Necsak a fővárost lássa és ennek festett szemüvegén nézze a vidéket az országot.

Egy uj műegyetemnek a felállitása a vidéken véleményem szerint nem volna elegendő a József műegyetem hatásos tehermentesitésére, mert vonzóereje csak kisebb körzetre hatna, *még egy vidéki műegyetem,* ha helyét jól megválasztják, a kivánt eredményt biztositathatná, mert másik körzetre volna hatással. E tekintetben szerencsés gondolatnak tartom az országnak délkeleti részét uraló emporiumnak *Temesvárt* kijelölni, másiknak pedig *Kassát,* mint az ország északi részének gócpontját.

...2 JÚLIUS 20 SZERDA

NÉPSZERŰ TUDOMÁNYOS ÉS TECHNIKAI NAPLÓ

A PESTI NAPLÓ INGYEN MELLÉKLETE

Folytatjuk a középítkezések listáját!

Érdekes hozzászólások és problémák

Nagy feltűnést keltett, hogy mult heti számunkban elkezdtük azoknak a középítkezéseknek felsorolását, amelyeket az utóbbi esztendők folyamán *közalkalmazottak terveztek és műegyetemi tanárok*, akik szintén az államtól húznak rendes megélhetést biztosító fizetést. Megírtuk, hogy a kitűnő hangzású neveket egyáltalán *nem rosszindulatból*, vagy »kipellengérezési céllal« adjuk közre, hanem kizárólag azért, hogy alátámasszuk *a magánépítészi kar meddő küzdelmének* panaszait és bizonyítsuk, hogy tényleg *bizonyos favorizálás történt a közmunkák kiadásánál*. Más időkben, amikor bőven jut munka mindenkinek és amikor magánvállalkozás is bőven akad, talán nem is volna ildomos a kitűnő professzorok szemére vetni, hogy túlságosan sok jutott nekik a bőség szarujából. *De ma nincs magánvállalkozás, ma csak közpénz van és a közpénzből támogatott munkákból azoknak is kell részesedniök, akik nagy adóikkal hozzájáruinak ahoz, hogy egyáltalán legyen közpénz...*

De mindez nem adta volna meg az időszerűségét a lista közléséhez, ha nem állt volna fel a parlamentben *Petrovácz* Gyula országgyűlési képviselő, törvényhatósági bizottsági tag és felső építőiparískolai tanár, aki *»Senkijánosok«-nak és »kísérleti nyulaknak« bélyegezte meg a magánépítészi kart*, amely a lét jogán követelte, hogy *a köztisztviselők, államtitkárok, műegyetemi tanárok és iparískolai tanárok ne vigyék el a közmunkákat a tervező magánépítészek elől*. Petrovácz feltételezte, hogy a középítkezések azért jutnak közalkalmazottaknak, mert azok *»hivatali esküjüknél fogva kötelezik magukat a tisztességre és megbízhatóságra«*. Nem, itt még nem tartunk! *Nem lehet megbélyegezni egy tisztességéről közismert magyar társadalmi osztályt!* (A magánépítészek és magánmérnökök *retorziós lépésére* egyébként a napokban sor kerül Petrovácz ellen.) És valószínűtlennek tartjuk azt is, hogy *a budapesti Műegyetem*, Európa legjobb három műegyetemének egyike, *olyan készületlenül eresztené útnak a diplomás építészeket és mérnököket, hogy nem lehetne rájuk közmunkákat bízni*. Ez ellen a Műegyetemnek is tiltakoznia kell. Petrovácz ugyanakkor — az összeférhetetlenségi törvény és az álláshalmozások elleni országos megmozdulás esztendejében! — azzal dicsekedett, hogy 108 középítkezést végzett.

Tehát egyeseknek bőven jutott ki az építkezésekből, éppen azoknak, akik közel állnak a munkát kiadó hivatalos körökhöz, akik részt szoktak venni zsűrizésekben, akiknek hivatásuk inkább az ellenőrzés és tanítás volna. Nem könnyű a kérdésre feleletet adni: tulajdonképpen *mit szabad és mit nem, mit ildomos megpályázni és elfogadni közalkalmazottnak és műegyetemi tanárnak, különösen ezekben a szűk esztendőkben?*

Kotsis Iván levele

Érdekes problémákat vet fel dr. *Kotsis* Iváu műegyetemi építésztanár hozzánk intézett levele, amelyet annál szívesebben adunk közre, mert *Kotsis* Iván egyike a haladó szellemű professzoroknak és az ország legkitűnőbb építészeinek. *Azt* írja, hogy mult számunkban az ő építkezéseinek felsorolásánál annyi torzítás történt részünkről, hogy *azok alkalmasak a közvélemény megtévesztésére*. A felsorolt építkezéseket szószerint így helyesbíti:

»Erzsébettéri kioszk. Egyetlen fillér közpénz sincs benne; a Budapesti Központi Általános Tejcsarnok Rt. készíttette.

Csepeli vámkikötő vízierőtelepe. Ilyet építész nem is tervezhet, mert nem írt hozzá. Valóság az, hogy ott két kis turbinaház *homlokzatait rajzoltam meg*, emlékezetem szerint 600 pengő tiszteletdíjért.

Nővédő egyletek munkásotthona. Az épület nem közpénzen épült, hanem *bankkölcsönből*. Ettől eltekintve emo munkám fejében a szociális célra általam eszközlendő hozzájárulás címén, nemcsak hogy *tervezői tiszteletdíjban nem részesültem*, de még készkiadásaim sem lettek megtérítve.

Rákkutató intézet. Egyáltalán nem épült.

Bajai reálgimnázium. Egyáltalán nem épült.

Nyiregyházai evangélikus bérház. Egyetlen fillér közpénz sincs benne, *bankkölcsönből épült*, amely a lakbérekből törlesztetik.

Zalaegerszegi ferencrendi templom. Az egyházközség építtette, gyűjtésből és kölcsönből. Nyilvános országos tervpályázatom 120 terv közül *mint első-díjas* nyertem a megbízást.

Regnum Marianum-templom. Hasonlóképpen tervpályázaton első díjjal megnyert munka, melyet az egyházközség saját erejéből kezdett el és *a főváros csak a befejezést vállalta*, miután az egyház anyagi ereje kimerült.

Balatonboglári Vass József-templom. Az egyházközség *gyűjtéséből* épül. Egyetlen fillér *dijazásban nem részesülök érte*, még a készkiadásom megtérítésétől is eltekintettem.

Vidéki rendőrségi és csendőrségi

épületek. Itt alkalmasint az általam tervezett csendőrőrs-laktanyákat érti a cikk írója. Az itt feltüntetett adat, mely szerint részemre ezek fejében bíróilag 280.000 pengő díjazás állapíttatott volna meg, egyenesen komikus. Eltekintve, hogy bírói megállapításról szó sem volt, hat évig tartó munkámért összesen *46.382 pengő díjazásban részesültem.*

Végeredményben tehát állami, illetve hatósági munkáim, a felsoroltak közül ezek voltak: a tihanyi biológiai intézet épületei, a tihanyi diáknyaraló, a balatonfüredi csendőrőrs, gyógyház, a csendőrőrslaktanyák, a balassagyarmati rendőrség, a zalaegerszegi megyeház emeletre építése, hatósági támogatással épültek a már említett Regnum Marianum-templom, valamint a védőnőképző intézet és az orvosi internátus, amelyekhez a Rockefeller-intézet adta meg az építési költség alapjait.

Végezetül, amennyiben a mélyen tisztelt szerkesztőség a jelzett cikk tendenciájával egyetért, úgy kétségtelenül megnyugtatására fog szolgálhatni ama közlésem, mely szerint *a tökéletes munkahiány következtében építészi irodámat július elsején felosztottam és munkatársaimat elbocsátottam.*

Fogadja a tekintetes Szerkesztőség fenti soraim közléséért hálás köszönetemet.

kiváló tisztelettel

dr. Kotsis Iván,
műegyetemi ny. r. tanár,
építész.«

Uj kérdések

Eddig szól *Kotsis* Iván levele. Nem szükséges magunkat mentegetnünk és ha kommentárokat fűzünk a levélhez, csak azért tesszük, mert *a levél, Kotsis professzornak általunk igen nagyrabecsült személyét kikapcsolva is, általános érdekű problémák elvi megvitatására alkalmas.* Kétségtelen ugyanis, hogy az építész megbízást kaphat és ez a megbízás fennáll, *ha az objektum még nem is épült fel.* E heti listánkon is szerepel *Waelder* Gyula tanár neve alatt ilyen; például a mecseki szanatórium és a cisztercita rendház, amely *még nem került kivitelre.*

Megtörténik tehát, hogy egy-két olyan munkát sorolunk fel, amely még nem valósult meg. A másik probléma, hogy *az egyházak kiadott munkái közmunkák-e?* Szerintünk *kétségtelenül azok,* hiszen az egyházi vagyon is adókból, a köz pénzéből tevődik össze és méginkább azok, ha egy bizonyos templom építkezésére *gyüjtenek pénzt* a hivőktől. A harmadik érdekes kérdés, hogy *szabad-e egyáltalán lemondani a munkáért járó jogos díjazásról* és ebben az esetben: *több jut-e vajjon egy fillérrel is a magánépítészeknek,* ha egy előkelő professzor ingyen végez munkát?

Azt, hogy valaki nyilvános országos tervpályázaton, mint elsődíjas jutott megbízáshoz, nem vitattuk és természetesnek találjuk minden esetben. *Közmunkánál az ellenkezője nem morális!* Amikor kifejezetten építészi munkákról adtunk számot, valószínűleg *nem* vízierőberendezést, *a mérnökök munkáját gondoltuk,* hanem a homlokzati terveket.

Ismételjük, amit mult számunkban tettünk, hogy az eddig közölt és ezentúl közlésre kerülő *»közpénzekből épített vagy közpénzek támogatásával létesített építkezések«* listájának összeállítása óriási és sokhónapos munkát adott a szakköröknek. *Az adatokat a meghirdetett versenytárgyalások alapján vették és ezek az adatok nem teljesek.* Apróbb eltérések lehetnek akár az építő-alkalmazott *»javára«,* akár *»kárára«.* Azt ugyanis, hogy kár lehet az építőre nézve, ha egyké építkezéssel többet sorolunk fel a listában, csak abból a tényből látjuk, hogy levelet intéztek az érdekeltek hozzánk. *Mi nem tartjuk diffamálónak, ha valaki építési megbízást kap.*

Lechner Jenő levele

Lechner Jenő annak közlését kéri szerkesztőségünktől, hogy megbízásai idejében még nem volt köztisztviselő. Levele így szól:

»A nagybecsü lapjuk f. hó 13-iki számában megjelent cikk engem *tévesen aposztrofál a köztisztviselők között,* mert abban az időben, amikor a felsorolt építkezéseket végrehajtottam, *még nem voltam tisztviselő. Képzőművészeti főiskolai tanári* kinevezésemet csak 1928-ban nyertem, tehát a szóbanforgó építkezések befejezése után. *A műegyetemi rendkívüli tanárság* nem állás, hanem *tiszteletbeli cim minden honorárium nélkül.* Mindezektől eltekintve közlöm azt is, hogy a felsorolt építkezések közül a nyiregyházi vármegyei székházbővítést, a Ferenc József fogadalmi templomot és a debreceni hősi emlékművet *titkos pályázaton* nyert I. díj alapján építettem.

Kiváló tisztelettel:
Dr. Lechner Jenő.

Néhány új adat

A középítkezések felsorolását folytatjuk. Mostani számunkban két műegyetemi tanár építkezéseiről számolunk be. *Waelder* Gyuláéról, *aki kétségtelenül a legtöbb középületet tervezte a háború ó. Magyarországon,* és *Hültl* Dezsőé ről. Mindketten *aláírták a hercegprímáshoz címzett üdvözlő iratot* abból az alkalomból, hogy *Serédi* Jusztinián bíboros-hercegprímás *pár héttel ezelőtt élesen kikelt szózatában az állás- és jövedelemhalmozások ellen.*

A lista itt következik:

Waelder Gyula műegyetemi tanár, közmunkatanácsi stb. tag:

Budapest, Ciszterc. főgimnázium és rendház	1.500.000
Budapest, margitszigeti szanat.	960.000
Balassagyarmat, körh. elmeosztály	700.000
Balassagyarmat, közkórház	975.000
Balassagyarmat, postaház	
Budakeszi, r. k. zárdai iskola	164.000
Esztergom, áll. polg. fiú- és leányiskola	344.000
Esztergom, megyei tisztv. bérház	400.000
Eger, áll. polg. fiú- és leányiskola	350.000
Eger, pénzügyi palota	600.000
Eger, r. k. elemi iskola	71.000
Eger, Deák uccai áll. gazd. iskola	52.000
Eger, Siketnéma Intézet	100.000
Eger, Lyceum-restaurálás	
Eger, Korona Szálloda	466.000
Eger, Irgalmas uccai el. isk.	170.000
Eger, Minoriták templomrestaur.	
Eger, érseki palota restaurálása	
Eger, kat. legényegyl. székháza	
Eger, nagytemplom restaurálása	
Eger, Kálvária	28.000
Eger, pénzügyigazg. székháza	
Gyöngyös, Nemzeti Bank és tüzoltólaktanya	
Gyöngyös, városi viztorony	
Kisvárda, »Bessenyei György« reálgimnázium	
Miskolc, női keresk. és zeneiskola	720.000
Nyiregyháza, r. k. egyházi bérpalota	407.000
Pécs, mecseki tüdőbetegszanatórium	2,350.000
Szófia, követségi palota	
Szeged, polg. isk. tanárképző gyak. polg. iskolája és III. ker. polg. iskola	1.200.000
Szombathely, pajota újjáépítése	160.000
Budapest, berlinitéri árusitó pavillon	
Komárom, áll. elemi iskola	280.000
Salgótarján, csendőriskola	
Miskolc, postapalota	
Budapest, BESzKÁRt. igazg. épület homlokzata tiszteletdij	
Budapest, albertfalvai építk. műsz. tanácsadó tiszteletdij	23.000
Budapest, OTI székházépitk. tanácsadó tiszteletdij	21.500

Dr. Hültl Dezső műegyetemi tanár, közmunka stb. tanácstag:

Budapest, vámkikötő gabona siló homlokzatkiképzés	
Budapest, simoruccai föv. bérház	720.000
Budapest, MÁV igazg. ép. emeletráépítés	1,100.000
Budapest, föv. autobuszgarázs	3,200.000
Budapest, MABI-kórház	2,200.000
Kecskemét, kegyesrendi főgimn.	1,400.000
Tatatóváros, kegyesrendi főgimn.	300.000
Szeged, áll. el. isk. és tornacsarnok	520.000
Keszthely, rendőrtisztv. üdülőtelep	450.000
Szeged, postapalota	
Budapest, Kossuth Lajos tér déli homlokzatkiképzés, a Közmunkatanácstól	

Sváb Gyula ny. államtitkár, műegyetemi tanár:

Budapest, Csillagvizsgáló	
Budapest, IBUSz-bérház	
Budapest, IBUSz-székház	
Kőszeg, Szt. Dom. zárda	400.000
Gödöllő, premontreiek ép.	6,000.000
Ágostyán, áll. el. iskola	24.000
Balkány, áll. el. iskola	
Balatonmagyaród, r. k. el. isk.	30.000
Borsodivánka, r. k. el. isk.	43.000
Egerlövő, el. iskola	11.500
Eeser, óvoda és melléképületek	24.500
Egervár, r. k. iskola	55.000
Gádoros, áll. el. iskola	36.000
Körösnagyharsány, ref. iskola	31.000
Mályi, r. k. el. iskola	19.000
Moha, el. iskola	26.000

táson ott legyen névjegye, hogy az utókor — mely oly hamar feledi az alkotó mester nevét — legalább tudja ki volt a mű alkotója. Talán azért is jó lesz azt a névjegy szisztémát kötelezővé tenni, hogy így a „rossz alkotást" ne lehessen másra ráfogni, mindenki feleljen a saját alkotásáért. Ez a helyes irodalomban, művészetben egyaránt. Igen szép feladat lenne ennek keresztülvitele a most megválasztott új mérnökegyleti kíváló elnökök számára. *Jakabffy* Zoltán és *Orbán* Ferenc mindenképpen rátermettek e nagy hiány megszüntetésének keresztülvitelére.

SZAKIRODALOM

Jenő Lechner. Mit einer Einleitung vom Künstler. 1930. Verlag „Meister der Baukunst" A. G. Genf. Dr. Lechner Jenő kitűnő építőművész, hazánkfiáról jelent meg ez a külföldi pompás könyv, mely hivatva van az egész világon egy magyar kiválóság nevét és működését ismertté tenni, miután két világnyelven, németül és angolul van írva. De minden nép és nemzet nyelvén, az architektúra formanyelvén találjuk meg e könyvben dr. Lechner Jenő gazdag működését illusztrálva pompás felvételekben és rajzokban. Dr. Lechner Jenő művészi tulajdon-

AJÁNLHATÓ INTERNÁTUSOK:

Lapunkhoz intézett megkeresésekre közöljük, hogy kitűnő, minden tekintetben elsőrangú és megbízható internátust ajánlhatunk budapesti elemi és polgári iskolai tanulók részére a „Szent József" nevelőintézetet Budapest, I., Istenhegyi út 32. szám. *Tartásdíj* évi 700 P, prospektus szerint. *Gimnáziumi tanulók részére* a gyönyörű fekvésű pécsi Pius-internátust, évi 1200 pengő tartásdíjjal. Felvilágosításért közvetlen az igazgatósághoz kell fordulni.

KRAUSZ LAJOS SZOBRÁSZ

Egyházi munkák, oltárok, szobrok, keresztkutak, díszítmények stb. Piofan épületi munkák, homlokzati díszítmény, specialista stukkó mennyezeti munkákban. Bronz- és famunkák. Művészi síremlékek márvány, gránit, mészkő, műkőanyagból. Elsőrangú referenciák.
Műterem: Bpest, VI, Lehel u. 14. Telefón hívó: Aut. 934-53

PARKETTA
szállítása, mindennemű padozat készítése és javítása
Fried és Benedek
parkettgyár és gőzfűrész, Budapest, VII Rákóczi-út 82. Tel. J 433-43, J 434-17.

Lakatosáruk, vasszerkezetek, kovácsmunkák
TELEFON: JÓZSEF 348-15
Nagy Gyula
épületműlakatos
Budapest, VIII., Köris-utca 10a

FEKETE és SIENNA **SAPHIR** a legújabb **fénymásolat.** Teljes szagtalan — 2-3 perc a'att elkés

ságát már családjából hozta és kora ifjúságában megnyilvánult ebbeli készsége, mint azt néhány ifjúkori rajza igazolja. Építészeti stíliránya hamar egyenesbe talál, a felvidéki régi magyaros, pártás építészeti emlékek nyomán alkot teljesen újszerű, egyéni, zamatos, magyaros ízű stílust. Legszebb gyöngye a sárospataki kollégium épülete. Pompás bérház- és villaépületei ugyanebben a stílusban tették nevét ismertté. Nagyszerű az etnográfiai múzeum terve és különösen gyönyörű a mezőkövesdi városháza, mely megvalósítva világsikert jelentene. Templomai közül a franciskánus és regnumi kiváló magyaros zamattal középkori hangulatot árasztanak. A Rezső-téri monumentális alkotás. Síremlékei mély harmóniát és stílérzéket árasztanak magukból. Restaurálásai klasszikus utánérzéssel nemesek. Jó, hogy a külföld látja, hogy magyar hazánk fiai közül nemcsak a festők, hanem az építészek is a külföld legnagyobb építőművészeivel egy sorban haladnak. Ezt igazolja ez a pompás könyv elsősorban. (*Dr. F. G.*)

A fertőző betegségek és a férgek (rovarok és egyéb kártékony állatok), féregirtás. E címen Székelyhidi Hammer Dezső dr. egyetemi magántanár tollából új könyv jelent meg a „Pátria" irodalmi vállalat részvénytársaság (Budapest, IX., Üllői-út 25.) kiadásában. A könyv a férgek szerepét orvosi szempontból tárgyalja, mert a járványok tanulmányozásában mindinkább bebizonyul az a feltevés, hogy a fertőző betegségek közül sokat férgek okoznak, terjesztenek, közvetítenek. Ezért azokat a férgeket ismerteti, amelyek többnyire az emberrel együtt, annak lakásában élnek. A szúnyog, a tetű, a patkány, egér, bolha, légy, poloska, sváb- és muszkabogár, stb. fertőzőbetegséget okozó jelentőségének, életmódjának és elpusztításának leírása után ismerteti és bírálja az egyes féregirtó módokat. Részletesen mondja el a gázokkal való féregirtás feltételeit, különös súlyt helyezve a rendkívül veszedelmes cián-hidrogén alkalmazásának szabályaira. Külön részben sorolja fel azokat a kötelességeket, amelyek a fertőző betegségek miatt a hatóságokra hárulnak. Az orvosi irodalomban megjelent ezen népszerű stílusban megírt könyv tanulságos tartalmánál fogva a nagy közönség körében is számíthat érdeklődésre, mert egyrészt a készülő patkányirtásra nézve nyujt tájékoztatást, másrészt általában is tárgyalja azt, hogyan tarthatja a rendes háziasszony házát, lakását tisztán, féregmentesen, valamint a mezőgazdaság néhány kártevőjének irtására is nyujt támpontokat. A minden könyvkereskedésben és a kiadónál is beszerezhető könyv ára 3 pengő.

Örömmel üdvözöljük a *Köztelek* díszszámát, melyet az OMGE 100 éves jubileumán adott ki. Valóságos enciklopédia, melybe Magyarország legnagyobb államférfiai és gazdái írták meg a legfontosabb problémákról véleményüket. A 96 oldalas szám ára 80 fillér. Kapható a Köztelek-házban.

HIVATALOS RÉSZ

VERSENYTÁRGYALÁSI HIRDETÉSEK:

Tiszalök r. k. egyházközsége tanítólakás építésére július hó 3-án.

Mátészalka államép. hivatala a csengeri Szamoshíd újramázolására július 8-án.

A postavezérigazgatóság a kecskeméti postaépület szerelési munkáira július 5-én ; a Lágymányos központ szellőzőberendezési munkáira pedig július 18-án.

A m. kir. külügyminisztérium az angorai követségi palota összes építési munkáira (a szerelő munkanemekre külön is) júliusu 31-én.

Budapest székesfőváros tanácsa több kisdedóvó gumi- és linoleumpadló munkáira július 7-én ; a századosúti elemi és polgári iskola mázolómunkáira július 9-én ; a homlokzattata-

Lechner Jenő dr

Képzőművészet 1927. 5. sz.

DUDITS ANDOR: *Eskü a Vérmezőn.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

Turáni hatások a magyar népművészetben

Irta: Dr. LECHNER JENŐ, műegyetemi tanár

Hazánk területén már a honfoglalás előtt is turáni népek kultúremlékeivel találkozunk és nagy jelentőségűnek találom *e népeknek idevándorlásuk közben .kifejtett megtermékenyítő hatását* a művészet terén.

Az ázsiai északi nagy alföldről az ókor és kora középkor évszázadaiban kirajzó turánok két útvonalon kerültek európai területre, északon és délen. A déli vándorlók közül a törökség is behatol Európába, ahol a XV. században megveti lábát és az egész Balkán félsziget közművelődésére irányító befolyást gyakorolt. A keleti egyház művészetére gyakorolt hatásukkal pedig a mohamedán világ formáiba öltöztették egész Keleteurópa művészetét mindenütt, ahol a keleti egyház uralkodott, így nagy Orosz birodalom területén is. Az Uralon *északról* átkelt népek útjokban kétségkívül érintették az árja őslakók kultúráját. A déloroszországi síkon számos kőemlék emlékeztet az itt járt turáni ősökre. Attila hódító hunjainak kulturális szerepére pedig ittjártuk idejéből a *sírleletek* dokumentálják az ázsiai őshaza formavilágát, *amelyet beoltogattak az igájuk alá hajtott germán népek művészetébe.*

Attila birodalmának bukása után a turáni *avarok* alapítanak hazánk területén egy új birodalmat. A tiszamelléki gepidákat leigázván, hazánk keleti síkságát foglalták el, majd a longobardok továbbköltözése után a hajdani Pannóniát is birtokukba vették. Heraklius hadjáratán a perzsa Chosroes szövetségesei voltak, ami a kelettel való kulturális kapcsok tekintetében figyelemreméltó momentum.

Míg a hunkori és gepida emlékek a magyar archeologiai kutatás terén alig nyújtanak valamelyes tájékozást e népek művészi tevékenységéről, az avarkori leletek gazdagabbak, kivált fegyverekben és szerszámokban. Érdekes ezek közül néhány fonadékdíszű — határozottan keleti jellegű — szíjvég lemezes ékítménye. *Találkozunk a germánoknak tulajdonított fonatdíszítéssel is, amely a román stil ornamentikáját jellemzi. Hampel* József e leleteket hazai területen előállított munkáknak ítéli, nem innen is, onnan is összerablott holminak, mint sokan vélik. Voltak ötvöseik és nemcsak lovaik szerszámaira, de a vitézek és asszonyaik ékítésére is drága fémekből maguk készítették az ékszerket. A nagyszentmiklósi kincseket is avar fejedelmek udvari ötvöseinek tulajdonítja, akik szerinte Indiától Lombardiáig, Egyiptomtól az északi germán területekig szedték össze mintáikat s így kerülnek leleteiken elő az indus, perzsa, skita, sőt kinai motivumok. Ezzel szemben azt hiszem joggal föltehetjük, hogy a keleti motivumok alkalmazása ősi keleti tradicióinkban gyökerezik. A legszebb példákat erre a székely népművészetben találjuk, akik mint avar utódok, ma is kultiválják a keleti formákat, holott ma már e formák ott nem is élnek, de meg nincsen is semmiféle kapcsolat e formák ideszármaztatására.

A honfoglaló *magyarság* művészeti kultúráját is csak a sírleletek emlékei őrzik számunkra. A külföldi írók, kivált a németek a népvándorlási kori leletek során kizárólag a germán törzsek emlékeivel és sírleleteivel foglalkoznak. Már Szalay képet ad arról a *merész munkásságról, hogy a népvándorlást egyenesen a német nemzet történetének egy részeként tárgyalják, minthogy a keresztény-római civilizációt is keresztény-germán kultúrának jellemzik.* A népvándorláskori emlékekről így munkájuk kétségkívül hiányos és egyben téves is, mert *elmulasztják kutatni a hunnok, avarok, magyarok, bolgárok, finnek, általában a turáni mezőkről évszázadokon át szakadatlanul özönlött népek szerepét a gótok, longobárdok és más északról bevándorló és útjokba került, hazájokból tovaűzött germán népekre.* Hiszem, hogy bizonyára jelentékenyen megváltozna e kutatások nyomán a germán ősnépek archeologiája is. A honfoglaláskori magyar sírokból kiemelt ereklyéket eddig úgy magyarázták, hogy azok a nyugaton portyázó magyarok zsákmányaiként, idegenből, nyugatról kerültek magyar földre. Elfelejtették, hogy a gótok, gepidák, longobardok hazánkban is tartózkodtak, s pogány sírjaink régiségei mennyire elütnek e germán törzsek emlékeitől. Figyelmen kívül hagyták, hogy korai leleteink nagy mértékben különböznek a turáni népek megjelenése utáni időkből való sírleletektől. Egy pillantás elég a germán *szilágysomlói* és a hun-avar *nagyszentmiklósi* leletekre. Utóbbin keleti jellegű ornamentika, turáni figurális alak jelenik meg, megjelenik a székely kapuk ma is divatozó motivumai is, az istenfa, a griff, a szarvas, az asszir szárnyas állat, indiai jellegű ornamensek és olyan motivumok, amelyek utóbb az arab ornamentikában is föltünnek és sajátossá válnak.

A turáni honfoglalóknak az északi népekkel való érintkezését jelentőségében tehát alig lehet fölbecsülni, ha elgondoljuk, hogy a mezopotámiai és kisázsiai kulturán alapuló görög római művészetet a germán népvándorlás ősművészete formálta át azután középkori művészetté. Csak

gorú munkakötelességgel ezek a kisorsolt fórumok egészen bizonyosan emberi számításszerinti tökéletes munkát végeznek.

Lehet külön művásárló bizottságot kisorsolni.

Lehet külön külföldi kiállítási bizottságot összeállítani.

Lehet általános művészi parlamentet összehívni, de minden esetben előre kell tudnia a bizottsági tagoknak, hogy miről fognak tanácskozni az összehívandó gyülésen.

Nem volt véletlen, hogy éppen a fenntebb említett két bizottságot is szóbahoztuk, mert száz szónak is egy a vége, ez az a két fájó pontja a magyar művészek egyetemességének, amelyet K. T. mai összetétele, szervezete nem tud meggyógyítani, amelynek enyhítésére próbáltuk az új K. T. szervezetre az előbbi hevenyészett javaslatot megtenni.

Ennél jobbat is lehet csinálni, s ez nem nehéz feladat, mert a mait olyan rossznak tartják, hogy ha akárhogyan változik is meg — az csak jobb lehet.

Boross Mihály.

SZENES FÜLÖP: „*Guy de Maupassant*".

az orosz népművészet jellegzetes dekorációira kell egy szempillantást vesztegetni, hogy megrendüljön hitünk a kelta művészetnek ősformáiról szóló eddigi művészettörténeti megállapításokban. A fonatos dísz — mely eddig a germán művészetnek tulajdonított legjellemzőbb alakítása, s melynek a románkori ornamentátió fejlődésére oly nagy hatása volt — ime keleti jellegével a szarmát síkságon évszázadokat töltő honfoglaló turáni népek irányító befolyására látszik utalni.

Ismerjük a német műtörténelemnek erőlködéseit, amellyel az itáliai reneszánsz kultúra indító motivumait a beolvadt gót és longobárd népeknek igyekszik betudni. Vajjon mennyivel több erre a tudományos jogosultság, mint ha a fentvázolt gondolatmenettel a hódító turánok friss szellemi erejét befolyásában az általuk leigázott germán fajok művészeti tevékenysége terén legalább is vitathatóvá tesszük?

Hogy a turáni ősi hagyományok például a népművészet terén minő életerővel birnak, arra a hazai *székelység* nösen nagy jelentőségűvé válhatik a turán népek szerepe az ókori művészeti kultúra irányításában, hiszen a *görög* művészetnek a mezopotámiai alapokon kívül, itt vannak legéletadóbb gyökerei, s itt látszik gyökerezni a **római** művészetet inspiráló etrusk művészet is, amely népnek a turáni magyar (székely) rovásirással való rokonsága is erre a vidékre utalnak.

*

Mielőtt a székely *faházba* belépnénk, *a nagykapun* kell keresztül mennünk, amelyik íves nyílásával tetőzetes galambducot hord és monumentális gazdag kiképzésével élénken emlékeztet a távol keleti kapuzatokra. A turáni népű Kína építőművészetének is karakterisztikus motivuma a *nagykapu*, mely többnyire faarchitekturát mimel, amiből világosan kitünik ősi fakonstrukciós eredete.

Emlékkapuk egész sora hirdeti néhol e hagyományos kapukultust. A kínai emlőkön nevelődött *japáni* művészetnek ép így jellemző építési motivuma a *torii* vagy emlékkapu.

MARGÓ EDE: *A halál angyala.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

művészkedése nyújt hasonlíthatatlan példát. Magyar fajunknak ez a törzsökös töredéke Erdély vadregényes bércei között egy ősi turáni világot mentett át számunkra egy évezreden keresztül, holott közvetlen környezetében a nyugati kultúrmunka nagyszabású tevékenységet fejtett ki és idegen nemzetiségek éltek körülötte, ősi művészetét nem voltak képesek átformálni.

A magyar népművészetnek az európai művészeti kultúra alakulására befolyása nem volt s szerepe ebből a szempontból még hazánk területén sem jelentős. Még sem érdektelen rávilágítani azokra a keleti kapcsolatokra, amelyeket még magyar néprajzi kutatók is mosollyal szoktak elintézni, de amelyek jogosultsága előbb-utóbb kiderül és az egész tudományos világot érdeklő új történelmi tényekre fog világosságot deríteni. Vonatkozik ez főleg az *indiai művészettel fönnálló kapcsolatokra* és a magyarok s általuk a turánság kisázsiai kpcsolataira, amelyek révén külö-

Indiában hasonló szerepet játszanak a faarhitekturára emlékeztető monumentális szabadon álló kőkapuzatok.

A kapuzatok monumentalis kiképzése iránti tradicionalis előszeretet a kelet építőművészetében más formában is felismerhető. A szaszanida építés tipikus eleme a nagykapu. Ezt átvette az arab építés is, a török mecseteknél is nagy szerepet játszott. A turáni kultúra által megtermékenyített vidékeken mindenütt a mohamedán építés jellemző alakításává lett. A székelykapú íve a boltozatos formában és a részletek kialakításában egyaránt bámulatosan azonos az indiai sziklatemplomok boltozatos nyílásalakításaival. A karlii templom és a hozzá hasonló kiképzéseket mutató *bhajai* műemlékek az indoskita birodalom korából valók. E patkóíves kapuknak itt szerkezeti indokoltságuk nincsen, feltünően, ősi faszerkezeti reminiscenciák szülemények.

A patkóívet a művészettörténet arab ívnek nevezi,

holott ime láthtajuk, hogy ez is *turáni gondolat*. Valami primitiv födélmegoldás ősi alakja tükröződik benne, a gyékénnyel födött vesszősátor alakja is lehet. Ide vezetnek vissza a kisázsiai faházak, a likiai sziklasírokban megőrzött formái is, amelyek tudvalevően a görög ioniai oszloprendszer kialakulására voltak döntő befolyással. Antifellosz és Pinara csúcsívű példáin világosan megtaláljuk az indiai barlang-templomok kapuzataira hasonló boltozatszerű formát. Méltassuk figyelemre a boltozatot szegélyező, rózsadísszel ellátott kis karéjokat, amelyek az indiai boltozatban mint az előképül szolgált sátor szelemenei tünnek fel.

A kapuk zábéfáin faragványokat látunk. Tekintsük meg az asszir babiloni paloták nagy kapuzatait; két hatalmas pálmaleveles bronzrúd szegélyezi azokat. Indiai az indiai napisten páváját, a csodaszarvast és a tűzhelyvédő *istenfát*.

A faimádás legrégibb nyomai Kaldeába, az akkádok földjére vezetnek vissza. Vallásuk valószínűleg a mai oroszországi pogány néptöredékek samán vallásának ősi alakjai. A mai samán vallásnak is van szent fája, amelyre az áldozati állatok bőrét, szarvait akasztják. Az ókori népek *istenfa* ábrázolásairól sem hiányoznak az áldozati maradványok. A sámánok fája révén került az istenfa ábrázolás a sémiekhez is, az oltárok mellé az *aschéra*, de ércoszlopok állottak a föniciai és a tirusi zsidótemplomok bejáratai előtt is. A zsidóság az asszir-babiloni fogság idején ismerkedhetett meg az ajtófélfa e tipikusan mezopotámiai — turáni eredetű — díszével. Nincs kizárva, hogy e díszt a székely kapura a turáni, de zsidóhitű kazároknak Árpád ha-

TOLNAY ÁKOS: *Leány korsóval.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

kerítéseknek bejáratát is ilyen dombormívű stélák szegélyezik. Faragványuk az asszir életfához hasonló motivumot mutatnak, melynek rajza és felfogása csodálatosan hasonlatos a székely kapuk zábéfájának alakításához. A székely kapuk pálmás oszlopát Európában másutt sehol nem leljük. A pálmadíszes oszlopok kialakítása maga is felette hasonló az asszir pálmához. Hogy a székely paraszt másolás útján jusson e formához, teljességgel ki van zárva, hiszen az asszíriologia fiatalabb, mint e faragványaink, az asszir-babiloni romtelepek felásása és publikálása jóval e székely-földi kapukon jelzett évszámok után történt.

De érdemesítsük behatóbb figyelmünkre e pálmás oszlopdiszítéseket. A székelység nemzeti ornamentikája — amelyről Huszka József mélyreható tanulmányai szólnak — mint ő fejtegeti, bevilágít a magyarok ősvallásába, amely a kelethez kapcsol. Egy ősi vallás mistikus alakjainak véli daihoz csatlakozó része közvetítette a székelyföldre. Természetesen, nem a jeruzsálemi díszt hozták vallási alapon, hanem a nemzeti dekorációt, helyi érintkezés útján. A kapu pálmadísze különben sem az asszir sémitákhoz köt, hanem csak a Tigris és Eufrates vidékéhez, tehát nem faji, hanem csak helyi tradició, amely a turáni népek samán vallási mitoszában gyökerezik.

Az asszir szent fa „magyar folytatása" tehát az *istenfa*, amelynek alakjait hazánkban már a pogány sírokban is megtaláljuk. Alakjai nem keletkezhettek itthon, hiszen a pálma, vagy hozzá hasonló fa nálunk ismeretlen. Mohamedán közvetítésről csak akkor lehetne szó, ha átmeneti alakok is ismeretesek volnának. A magyar ornamentika istenfa-alakjai szemlátomást ősi kulturánk öröksége, és azok ezer éven át még ma is élnek népünk művészetében.

De nemcsak kapukon fordul elő az istenfaornamen-

Lechner Jenő dr.

K

tum, az ősmagyar sírok díszein, a mai magyar népviselet hímes varrásain, sőt a székelyektől távoleső egyes vidékeken a parasztházak vakolatdíszein egyaránt nagy szerepet játszik, mint azt sajóvidéki részletek is mutatják.

A székely pálmás oszlop lábazata is edényben nyugszik, mint az asszir pálmadíszeké Korzabadban. Maga a pálma alakja hol akroteriaszerűen stilizált, hol egészen hasonló a babiloni kujundsiki relief pálmafáinak rajzához. *Semmiféle más európai művészet nem ismeri ezt a díszítést.*

A magyarok a szaszanida királyok korában még a kaukázus lejtőin éltek, ahová messze kiterjedt a turáni pártusok birodalmának kultúrája. Így szívódtak föl művészeti motivumaink közé a szaszanida virágalagzatok is, meg az istenfa motivuma is. Ezt igazolják az árpádkori sírleletek ezüstvirágai is.

A sipparai relief, amelyen az ioni primitiv oszlopfő is megjelenik — Sámásznak, a napistennek bemutatott áldozatot ábrázol, a nap, a hold, a csillagok is rá vannak faragva. Véletlen-e vajjon — kérdi Huszka — hogy a székely címernek is a nap és hold képei vannak? Nem-e tételezhető föl itt kapcsolat az ősi babiloni vallással, ahol a perzsa naptisztelet szálai gyökereznek? A *nagykapu*, — melynek kultusza Ázsiában is csak a középázsiai turáni népek megjelenésével válik általánossá — nemcsak Székelyországban él, hanem hazánk más vidékein is, Nyitrában, a Sajó mentén, Zólyom megyében stb., ahol ősi székely telepesek eltótosodott utódai építik tradicionális formáinkkal udvarházaikat.

Egy kapun gyönyörű megoldás középpontjában látjuk a pávát, mint ornamentumot alkalmazásban. A páva indiai állat, alakját, mint ornamentumot a déloroszországi skiták nem ismerhették, s valóban csak a magyarok fellépése után terjedt itt el. Sőt feltehető, hogy magyar közvetítés útján jutott Indiából a szaszanidákhoz is, mert hiszen csak akkor lépett föl, az *achamenidák* perzsa művészete még nem ismerte.

A székely *ház* ma is ősi tradiciókat őriz, ősi keleti elrendezésekkel rokon. Priskos Rhetornak, az Attila udvarába került örög követ íródeákjának a hun király palotájáról szóló leírásából felismerjük a székely ház ősi alakjait. Alaprajzának legjellemzőbb része a nyitott csarnok, *az eresz*, amey Európa más népei építkezéseinél ismeretlen. Nincs mása a kizárólag fával építő Skandináviában és Svájcban sem, de sehol Németországban sem. Keleten nagyobbszabású formákban ugyan, de jellegzetes módon találkozunk vele az asszir paloták mély boltozatos előterében, súlyosbítva a székelyföldön is használatos pálmadíszű oszlopszegélyezéssel, — majd a perzsa építés is átveszi, mint a ktezifoni palotán láttuk, ahol a homlokzat síkjába hatalmas nyitott előterek kanyarodnak be. A mai perzsa palotáknak is jellemző része az udvar felőli „iwan" vagy „tálár", a hosszoldalon levő nyitott eresz, amely tehát nemzeti építészetökben gyökerezik. Indiában

KNOPP IMRE: *szinóbányai Krámer Tivadarné.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

DÉRY BÉLA: *Amsterdami részlet.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

is néhol még ma is divik az eresz. Az indiai és perzsa fejedelmi paloták szellős előterei szolgálnak kihallgatási vagy trónteremül, akárcsak Attila palotájánál, ahova Priskos szerint a király kijött, hogy alattvalóinak panaszait meghallgassa. A székelyházon is az eresz az oszlopos nyitott tornácra nyilik, amely mindig csak az épület hosszoldalán fut, nem pedig körül, mint a svájci faépületeken. A székelyház alaprajza a beugró eresszel lényegileg a kínai *t'ingnél* is megvan. Mind a kettő orom nélküli kontytetős, mind a kettőnél a tornác is a tető alatt húzódik meg és a kínai háznak is csak az eleje tornácos. De azonos a helyiségek szimmetrikus alaprajzi elrendezésében is.

Ami általában a székely fafaragás gazdag ornamentátióját illeti, csak futólag fordítsuk a figyelmünket nehány olyan motivumra, amely oroszlánrészt követel úgy az épületek, mint a kapuk és berendezések diszítésénél.

Különösen figyelemreméltó a hasonlóság a szaszanida oszlopfők és a székely oszlopfők között. Az újperzsa diszítések a székellyel annyira rokonok, hogy turáni vonatkozásaikhoz kétség nem is fér. A szaszanida műemlékek közül a székely népművészet formáival való összehasonlításra legalkalmasabb a Taghi-bostáni sziklakapu, amelyen a székely kapuk majd minden motivumát fellelhetjük. Jellemző, hogy a diszítést a magyar nép foltelrendezésben alkalmazza, nagy üres felületeken egyes ornamentumokkal teljesen kitöltött folthatásokkal dolgozik, amire klasszikus szépségű példákat mutat a cifra *szűr* és a kivarrott magyar *suba*. A diszítés alkalmazásának e módját őseink Ázsiából hozták magukkal, ahol a perzsa diszítőművészetben találkozunk vele.

Jellemző motivum a székelykapukon, de házak ormain, ablaknyilások fölött is a rozettákat kerítő kerek babérkoszorú. Ez esetleg az ellesett ampir-ízlés népies interpretálása, de érdekes, hogy az indoskita pénzeken és szaszanid reliefeken fordul elő. Figyelemreméltóak a népies magyar himzések azon tipikus virágalakjai is, amelyek főleg a mezőkövesdi matyóknál divatoznak s amelyek rokon alakításaival a japán zománcos edények virágdíszein találkozunk.

Azok a formák, amelyek a honfoglaló magyar vitézek sírjaiból kiemelt tárgyakor vannak, mind jellegzetes alakításai mai népművészetünknek is. A magyar archeologia az ornamentumok jellegét sajnos alig is méltatja figyelemre, pedig az őstörténeti kutatásban, ahol az összehasonlító nyelvtudomány csődöt mond, a művész szeme és formaérzéke nem kevésbé hivatott megjelölni azokat a kapcsolatokat, amelyekre a művészeti alakítások azonos jellege utal.

Az ötvösipar már az ősmagyaroknál virágzó műipar volt. A *sodrony és filigránmunka* korántsem nyugati, reneszánsz eredetű, mint hiszik, hanem *turáni ősmagyar örökség*, amely a hazai ötvösművészetben is megőrződött és a középkori hírneves ötvösiparunkban jelentős virágzást ért el. A XVI. századbeli fülönfüggők a török és kaukázusi gömbökhöz hasonlók. A hun-avar leletek ötvösművei előképei ezeknek a mai kaukázusi sodronyműveknek és hasonló eljárással készülnek a török ötvösök filigránmunkái is. Fülönfüggőink alighanem az ősi Asztarótkulttusz simbolikus jelentésű ornementális alakjait mutatják s s formák a kaukázusban ma is virágoznak.

Az *Árpádok korabeli* magyar királysírok díszei egészen magyarok, a honfoglaláskoriaknak egyenes folytatásai. Összekötő láncszemek ezek a multtal.

Stein Aurélnak Keletturkesztánban kiásott faragványai között is előfordulnak a honfoglaláskori magyar sírleletek ornamentumaival azonos részletek. Budhista emlékek ezek az indoskita királyok korából. Ugyanitt falfestményeket találtak turáni csizmás alakokkal. A szív diszítmény, amely olyannyira rokon a mikénei kultúr szívalakjaival, a magyarokkal tünik fel s a bizánci művészetben is a magyar honfoglalás idejében virágzik.

Meglepő módon találkozunk a magyar népi művészetben kifejezetten kínai jellegű alakításokkal is, így a székely temetői fejfák között. A faragott fejfa maga is jellemző alakítás és sok rokon vonást árul el a török fejfákkal. Maga az ősi kopja is divik még helyenként székelyföldi temetési szertartásokon, úgy, mint ma is még Turkesztán vidékén. De már honfoglaláskori ornamentikánkban szerepelnek sárkányok, griffek is. A sárkány pedig jellegzetes kínai motivum, melynek átvételére csak a távol keleten kaphatunk magyarázatot. Akadunk perzsa jellegű sárkányalakításokra is és szerepel az oroszlán is, ami mind déli Ázsiába utaló forma.

Végül — anélkül, hogy ebből bármily következtetést akarnék levonni, csak mint kuriozumra hivatkozom a sajóvidéki faragványokra, amelynek eredeti pagodaszerű alakítását talán nem érdektelen összehasonlítani a kínai ősi pagoda formaképzésével, jeléül talán annak, hogy azonos eredetű népek fantáziája azonos jellegű formavilágot fakaszt.

A magyar közművelődés ezer éve nyugati befolyás alatt áll, e stilirányok a hazai talajban idegenül tenyésztek és politikai harcaink közepette — inter arma — az ellenkező nemzeti modor nem tudott hozzá hasonulni s azokat feltünően nemzeti jelleggel nem volt ideje felruházni. A nemzeti jelleg megmaradt azon a fokon, amelyen az idegen invázió találta, leszorult a néphez, amely zárkózottságában megőrizte azt.

Lechner Jenő dr

Az egykori budai Országház. Lechner Jenő rekonstrukciója. A belügyminisztérium Országház utcai épületcsoportjának jobbszárnyát, mely ennek az épületkomplexumnak nemcsak történeti, de építészművészeti szempontból is legjelentősebb része, a belügyminiszter újjáépíttette, mert azt az évszázados viszontagságok következtében már-már összeomlás fenyegette. Ennek az újjáépítésnek során régi szépségében rekonstruáltatott az a történelmi nevezetességü és architektonikus művészieségénél fogva műemléknek deklarált díszterem is, mely a régi Magyarország életében hosszú időkön át történelmi szerepet vitt, főleg mint az egykori budai országháza tanácskozó és reprezentációs terme. A pusztulástól megmentett műemléknek rekonstruálása most nyervén befejezést, azt a belügyminiszter május 21-én mutatta be személyesen a magyar építésztársadalom vezetőinek. A régi Klarissza-zárdából Hillebrandt Ferenc Antal udvari főépítész alakította át ezt az épületet, mely Buda XVIII. századvégi copfstílű építészetének egyik legbecsesebb műalkotása lett. A XVI. Lajos modorában épült monumentális terem rendkívül gazdag építészeti tagozással épült. A közben levéltárrá átalakított és teljesen rommá lett termet Percel Miklós dr.

Építőművészet

h. államtitkár kezdeményezésére Lechner Jenő dr.

építőművésszel helyreállítatta dr. Scitovszky belügyminiszter. A helyreállított terem elkápráztató szépségü. Egyszerű, egységes, nemes és stílszerű. Boldogok lehetünk, hogy megértő művészi lelkű államférfiak, kiválő építőművésszel ily nagyszerű kinccsel gazdagították a magyar kulturát. A híres francia reprezentációs termek — melyeket a mult év őszén volt szerencsénk megtekinteni, — bizony alig vetekednek e terem szépségével. Olyan kiadás volt ez az állam részéről, melyet sajnálni nem szabad, mert nemzetünk mult dicsőségét mutatja be az egész világnak. Sőt alkalmat kellene adni gyakran a külföldi reprezentánsoknak, hogy itt pár órát eltöltsenek, hogy lássák, mily pompás kultura volt itt nálunk már a multban is, a legnagyobb elismerés illeti a kiváló képességű nagy magyar minisztert, Scitovszky Bélát és jeles tehetségű munkatársát, dr. Lechner Jenőt.

697.

Az „Ostpreussenhilfe“ és a kárpáti falvak újjáépítése.

„Együtt érzek minden némettel, mikor megfogadom: minden, amire emberi erő képes, meg fog történni, hogy a romokból új, eleven életet keltsünk.“ A népéért dolgozó császárnak Lötzenből üzent szavai*) Hindenburgnak a Mazuri tavaknál elért győzelme alkalmából, mint nehéz pőrölycsapások kovácsolják össze annak az akciónak a láncszemeit, melyet a német nép a háború alatt tűzhelyét veszített keletporoszországi lakosság felsegítésére megindított. „Ahogy testvéreitek, akik együtt mindnyájatokért szenvedtek, úgy egyesüljetek ti a háború borzalmaitól megkímélt polgárok ő érettük áldozatkészen, hogy új, szebb és jobb tűzhelyet építsetek nekik“, üzeni a császári kezdésre a **Német Háborús Segítő Egyletek Szövetsége****) a segítő akciót proponáló felhívásában. A német szervezőtehetség nagyszabású megnyilatkozása az a programm, mellyel ezt a segítő akciót megindítani és a jövő továbbfejlődés érdekében tervszerűen folytatni, azaz a mozgalomnak nagy nemzeti érdekek szolgálatában való fenntartását biztosítani törekszik. Irigyen nézhetjük azokat a biztos, széles alapokat, melyeket az egységes, egészséges német társadalom nyujt ennek a programmnak és amely áldásthozó működésének biztos sikert igér.

Az „Ostpreussenhilfe“ mozgalma abból a felfogásból indul ki, hogy azok az adományok, melyek a háború által sujtott lakosság nyomorának az enyhítésére befolynak, a pillanatnyi szükség kielégítésére szolgálnak és távolról sem tekinthetők elegendő eszköznek az elpusztított vidék új életre keltésére.

A szétdúlt falvak újraépítését, a háborús károknak pénzsegéllyel és más alkalmas módon való megtérítését kifejezetten az állam feladatának tekinti, mégis az állam teljesítőképességének határain túl a társadalom kötelességévé teszi, hogy önkéntesen siessen az államnak segítőkezet nyujtani a méreteiben is nagy, de horderejében a jövőre messze kiható segítő mozgalom lebonyolítására. A meleg emberi vonatkozásokat kell hogy belé adja, amik természetszerűleg hiányoznak belőle, ha az állam hivatalos apparátusa magára hagyatva oldaná meg a feladatot. Úgy a társadalom, mint az állam vezérelvül tűzte ki, hogy az elpusztult községek necsak a meglévő lakosság részére építtessenek újra, de ezt az újjáépítést tervszerűen kapcsolják össze egy telepítési akcióval, mely ilyképen az oroszsujtotta községek lakosságának számát is megsokszorozza. A régi és az új lakosságnak azután egyaránt úgy a lakásviszonyok, mint gazdasági javaik tekin-

*) „. . . Ich weiss Mich mit jedem Deutschen eins, wenn Ich gelobe, dass das, was Menschenkraft vermag, geschehen wird um neues, frisches Leben aus den Ruinen entstehen zu lassen.“

**) Verband Deutscher Kriegshilfvereine für zerstörte ostpreussische Städte und ländliche Ortschaften.

tetében mindazt megadják, amit a mai kultura nyujtani képes. A németség szemlátomást okos nemzetiségi politikát is fűz ebbe a segítő mozgalomba és gondoskodni kíván róla, hogy ezt a kevert fajú népet, mely a határokon hűségesen állotta az ostromot, még szorosabb, még benszőbb kapcsokkal kösse a nemzethez.

A terv az, hogy a feldúlt városok, községek belterületein a modern városépítési, higiénikus és esztétikai alapelvek szerint a rombadöntött házak újraépíttetnek, a városkák és falvak körül pedig telepítések létesíttetnek, melyeknek lakosai egyrészt a háborús özvegyek és rokkantak lesznek, másrészt azok, akiknek hajlékai a belterületen közegészségügyi, vagy hasonló okokból régi helyeiken célszerűen újra fel nem építhetők.

Ami ennek a tervnek végrehajtását illeti, megállapították, hogy eredményes munkásság csak akkor várható, ha az egyes területek lehetőleg individuális, minden bürokratizmustól ment gondoskodásban részesülnek. Csak ez biztosítja a segítettek megelégedettségét, ami a jólét alapja, de az adományozó is szívesebben áldoz konkrét célra, ahol az ő áldozatkészségének gyümölcsét érni is látja. Ez a felfogás a mozgalom **decentralizálásának** gondolatára vezetett. Minden város, minden község, minden vidék más és más körülmények között fejlődött. Szükségleteiket fel kell ismerni, érdekeiket szeretettel fel kell karolni, mert csak így lehet a továbbfejlődést egészséges irányba terelni. Ennek a célnak elérésére legalkalmasabb, ha egyes polgárok csoportja, tehát egyes alakítandó (és máris megalakult) **egyletek,** vagy jobbmódú községek és városok egy-egy, esetleg tehetségükhöz képest több elpusztult község patrónátusát vállalják és az így gondjaikba vett község speciális érdekeit szem előtt tartva irányítják az újjáépítést és vagyonvesztett polgárainak segítését. Az első ilyen egylet Drezdában alakult meg **Darkehmen** újjáépítésére és ennek az egyletnek nyomtatásból ismert alapszabályai már június hóban jóvá is hagyattak. A alapítótagok itt legalább 1000 Márkát fizetnek, ennek ellenében 2, minden további 2000 M.-val 1—1, legfeljebb azonban 10 szavazati jogot nyernek. Választásoknál csak egy szavuk van. A rendes tagok 5 M. belépődíjat és évi legalább 10 M., jogi személyek 30 M. belépőt és 100 M. tagdíjat fizetnek. Hasonló szervezetű a Berlin-Willmersdorfban **Gerdauen** felsegélyezésére alakult háborús segítőegylet, mely szintén felvétetett már a német Vereins-Registerbe.

Ami a segítő mozgalom anyagi részét illeti, itt nem az egyszeri adományozott összegeket kontemplálják felhasználni, hanem a befolyó tagdíjak révén egy állandó pénzforrás biztosítását tervezik. Az egyletek tagdíjai nagy törlesztéses kölcsöntőkék igénybevételét teszik lehetővé és így a társadalom egyöntetű és csekélyebb megterhelése is eredményes lesz. A terv az, hogy kisebb-nagyobb telkeken különböző típusú házak építésére a telek és házérték 60%-a erejéig pénzintézetek, az állam, vagy nagy adományozók révén $3^1/_2$%-os jelzálogkölcsönöket szereznek, 1%-os amortázációval, míg a tőke 10%-os törlesztésével a tulajdonost terhelik meg, hogy ezzel helyhez kössék, a még hiányzó 30%-ot pedig a segítő egyletek II. helyű jelzálogkölcsönképen nyujtják és pedig az első 3 évben kamatmentesen és törlesztési kötelezettség nélkül, amíg a kertmegművelés a tulajdonosnak a szükséges fedezetet nem szolgáltatja, aki azután ennek a tőkének törlesztésére és kamatául egyaránt 2—2%-ot fizet évenkint. A telekárakat 1000—3000 M., a házakat 4500—5500 M.-ban állapították meg, így egy-egy építéshez még 500—500 M. egyéb kiadást csapva, egy-egy objektum értékét 6—9000 M.-ra teszik, aminek kamat és törlesztési összegei évi 230—350 M. között inga-

dozóak. Az invalidusok Németországban magasabb dotációjuk folytán nagyobb fizetőképességűek lesznek és így ők még nagyobb rész törlesztésre lesznek képesek és hamarabb jutnak majd ingatlanaik tehermentes birtokába.

* * *

A kárpáti orosz betörés magyar határszéli falvainkban is kemény próbára tette a lakosságot, füstölgő romok, elhamvadt tűzhelyek jelölik itt is az ádáz csaták helyeit. Nem későbben, nem is kevesebb áldozatkészséggel és nem kisebb honfiúi szeretettel, mint Németországban, fordult nálunk is a háborúk közvetlen csapásaitól megkímélt nemzet nagy szíve az otthonavesztett, hajléktalanná vált nép felé, hogy két kézzel nyujtsa segítségét az elpusztult tűzhelyeknek újraépítésére. Városaink, tehetősebb polgáraink vállvetve sietnek adakozni, hogy egy-egy község újra felépíttessék, hirlapjaink, élükön **„Az Est"** izzó lelkesedéstől ihletett tollával önzetlen támogatására siettek az itt is, ott is felbukkanó tettrekész áldozatkészségnek és abban a lángoló beszédben, melyet a **Háborúban Feldúlt Tűzhelyeket Újraépítő Országos Bizottságnak** alakuló ülésén **Rákosi** Jenő mondott, mindnyájunknak legbensőbb érzelme és gondolata tükröződött. Az állam is kötelességszerűleg azonnal akcióba lépett és a földmívelésügyi kormány széles mederben indította meg a segítő és újraépítő munkálatokat. Nagyon természetesen úgy, amint az „Ostpreussenhilfe" programmja is mondja, amit az állam nem adhat, hogy t. i. individuálisan kinek-kinek egyéni érdekeihez mérje a segítséget, azt a társadalom kell hogy pótolja, amit a hivatalos kötelesség gondossága épít, ő tegye széppé, ő tegye a népnek szívéhez, lelkéhez idomuló meleg fészekké.

Semmi kétségünk nem lehet az iránt, hogy akik hivatalból intézik e szerencsétlenek anyagi javainak felújítását, minden emberileg lehetőt elkövetnek, hogy a nemes feladatot a köteles gondosságon túlmenő mértékben teljesítsék. A társadalom segítsége nélkül mégis félmunkát végeznének, amiért aligha vállalhatják a felelősséget.

Az a nép, mely határszéli falvainkat lakja, nemcsak a háború minden borzalmát átszenvedte, nemcsak javait, otthonát, tűzhelyét veszítette el, hanem súlyos politikai kísértéseknek is ki volt téve, amelyek fölött győzött a hazai földhöz való hű ragaszkodás. Nemcsak joggal megilleti őt, hogy a nemzet a köteles segítésén túlmenőleg is gondoskodjék róla, de a nemzeti állam számára kiszámíthatatlan erkölcsi tőkét jelent, ha a magyar állam és társadalom vállvetett céltudatos, tervszerű munkával e nép javainak helyreállításakor őt mindabban az áldásban is részesíti, amit nemzeti kulturánk ma már nyujtani képes. Fájdalom, még ma távolról sem mérhetünk ezen a téren a német mértékkel, sok feltétele hiányzik még nálunk annak, de közművelődési viszonyaink ma is már nemcsak lehetővé, de kötelességünkké teszik, hogy szűkös viszonyaink közepette is gondunk legyen arra, hogy a helyreállított községek ne a szükséglakások sablonszerű bélyegét viseljék, hanem hogy megőriztessék, illetőleg rekonstruáltassék a falu eredeti arculata, ne legyen az új hajlék idegenszerű, hanem cifrálkodás nélkül a népmüvészet legegyszerűbb eszközeivel biztosíttassék a falu eredeti zamatja. A legmesszebbmenő takarékosság mellett is a higiénia szempontjainak érvényt tudunk és kell szerezni, szebbet és jobbat tudunk és akarunk nekik produkálni, hogy egy egészséges nemzedék felnevelésére nyujtsunk alkalmas kereteket.

A nemzet kulturális életének gyökerei a népesség legalsó, legszélesebb és leghatalmasabb rétegéből szívják éltető nedveiket. Abból a rétegből, mely a természettel sorsánál fogva a legszorosabb kapcsolatban van s így önmaga

is természetes és öntudatlanul is eredeti. Ez az a kifogyhatatlan őserő, mely izmos vállain hordja a társadalom bonyolult gépezetét. A magyar művészet is a népművészet emlőin izmosodik meg, mert csak az a nemzeti kultura igazi gyümölcse, mely a nép termékeny talajából szívja fel zamatját. Nemzeti jellemünk ott rejtőzik a nép művészetében, építkezésében, viseleteiben, minden fúrása-faragásaiban, ezerféle kezemunkájában.

Pusztulóban van már úgy is ez a művészkedés, kulturmissziót teljesít, aki menti ami menthető, és az építő parasztot segíti tradicióinak megőrzésében. Támogatnunk kell őt, hogy nemzeti jellemvonásának külső kifejezési eszközeit el ne veszítse egy sivár, kifejezéstelen tömeglakásban és hogy egyéni öntudatától természetes ízlésétől, tradicióitól meg ne fosztassék.

Nagyon természetes, hogy az ilyen irányú munkát a szociális szempontok kellő figyelembevételével kell végrehajtani. Ügyelni kell arra, hogy visszásság ne keletkezzék nyomában a kárvallottak és az ettől menekültek között. Óvakodni kell attól is, hogy az új házak kiríjanak a falu képéből, hanem a normális fejlődés benyomását keltsék. Emberfelettit kívánnánk, ha mindezeket feladatává tennők az állam közegeinek, akiket a helyreállítás nagy művével megbízott. Ez az a pont, ahol a társadalmi akciónak ölelkeznie kell az államhatalom intéző karjával és kéz a kézben, egymást támogatva kell haladniok a kitűzött cél felé. De hogyan? Mi a végrehajtásban a német nyomon nem igen haladhatunk, a mi társadalmi viszonyaink az egyleti alapon való berendezkedést nem igérik eredményesnek. A békeidőben annyit gáncsolt Vereinsmeierkedés Németországban most nagyszerű gyümölcsöket terem, nálunk azonban egy ilyen szervezkedés könnyen illuzóriussá válhatnék. Nem kell tehát feltétlenül követnünk a módot a kivitelben, de annál inkább ragyogó például szolgálhat az a cél, melyet ők maguk elé kitűztek és melyet nekünk is követni illik és kell. A Közmunkákat Előkészítő Országos Bizottság már a segítő mozgalmak nyilvánosság előtti szereplését megelőzőleg is élénk eszmecseréket folytatott tagjai között ebben a kérdésben és egy memorandummal is fordult a kormányhoz, melyben önzetlen szolgálatait is felajánlotta. A kormány jóakaratúlag vett tudomást a nemes intencióról. A segítő akció vezetőivel is kereste a bizottság a kapcsolatot és ma végre a T. U. O. B.-ban egy oly szervezetet ismer, melynek keretében ezeket az eszméket megvalósíthatni reméli.

A Közmunkákat Előkészítő Országos Bizottság építőművész és mérnök tagjai díjtalanul bocsátják rendelkezésre az épületek és közművek terveit, hajlandók gondoskodni azok díjtalan művezetéséről is, a bizottság építőmester tagjai díjtalanul vállalják az anyagszükségletek kimutatásának elkészítését, a hiányzó építőanyag és munkaerő díjtalan közvetítését és a fuvarozási nehézségek leküzdésében a szállítási eszközök lehető közvetítésében is felajánlja díjtalan szolgálatait. Ime tehát nagy szellemi és erkölcsi tőkét, sőt nagy anyagi értéket képviselő munkásságot bocsát a segítő akció rendelkezésére.

Óhajtandó volna, hogy a kormány ennek az egész akciónak egyöntetű, tervszerű szervezésével a T. U. O. B.-t hatalmazza fel. Ez azután gondoskodjék róla, hogy az állam szerveivel az együttműködés lehetősége biztosíttassék.

Így és csakis így érleljük meg ezeknek a hazafiúi lelkesedéstől sugallt eszméknek gyümölcsét, csakis egy ilyen együttműködés hozhat olyan áldásdús eredményeket, melyek egyedül méltók hős fiainkhoz, kik értünk küzdöttek és a hűségpróbát kiállott véreinkhez, akik mindnyájunkért szenvedtek.

◆ ◆ ◆ ◆

Kiadja: Dr. Lechner Jenő építész. 153103 — "Pátria" r.-t. Budapest.

Holl Jenő műszaki számtanácsos, *Hofbauer* János műszaki tanácsos, az építés ellenőre, *Molnár* László mérnök, mint a műszaki számvevőség ellenőre és végre *Klunzinger* Pál mint tervező és művezető építész. *Klunzinger Pál.*

(Folyt köv.)

A IX. nemzetközi építész-kongresszus Rómában.

(*Lechner Jenő* fölolvasása a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak november hó 13-iki ülésén.) (Vége.)

A kongresszus rendezősége természetesen gondoskodott arról is, hogy az idegen kartársaknak módjukban legyen a műemlékeket kalauzolás mellett megtekinteni és a római modern építőművészeti és technikai alkotásokat is megismerni. Különös érdekességet kölcsönzött az estélyeknek és fogadásoknak, hogy azok más és más főúri palazzokban folytak le, amelyek termei ilyenkor a kongresszistákat ünnepi díszben fogadták. A polgármester fogadó estélyét a Capitolium összes termeiben rendezte. Fényesen voltak kivilágítva nemcsak a Sanatori és Conservatori paloták fogadó termei, de fényárban úszott az egész capitoliumi múzeum is. A fölvezető lépcsőt és a Capitolium terét szegélyező girandolok és fáklyák tündéri fénypompával fogadták az érkezőket. Bizonyára ritkán nyílik alkalom ezt a múzeumot ilyen milieuben meglátogatni.

Fogadó est volt Don Giulio Torlonia herceg palotájában is a villa Albaniban, amely idegenek előtt rendszerint zárva van, s melyet 1758-ban Carlo Marchionne vezetésével építtetett Albani bibornok, hogy elhelyezze benne és kerti pavillonjaiban antik szoborgyüjteményét, melynek Winckelmann, a biboros főpap könyvtárnoka oly nagy befolyást tulajdonított a görög-római művészet megértésére és kultuszára.

Vendégül látta kerti ünnepély keretében a kongresszistákat az oktatásügyi miniszter is az egykori Borghese-villában, mely ma az olasz állam tulajdona, s melynek gyönyörű parki fekvéséről és musealis gazdagságáról fölösleges hallgatóim előtt a szót vesztegetni.

Kerti ünnepélyt rendezett a kongresszus tiszteletére Medici herceg is, sajnálatunkra azonban nem a híres Medici-villában, hanem a Janicolon fekvő egyszerű nyaralójában, melynek parkjából csodaszép panoráma nyílik az örökvárosra.

A kongresszus székhelye az Angyalvárban, illetőleg a hozzátartozó épületekben volt. Magában a régi várban érdekes művelődéstörténeti kiállítást rendeztek, melynek célja volt az olasz kultura befolyását demonstrálni a különböző nemzetekre. Az Angyalvár körüli pavillonokban csoportosultak az egyes nemzetek kiállításai mind olyan objektumokkal, melyek valamely relatioban vannak az olasz kulturával. Igy például ott szerepelnek a mi legszebb Marko-tájképeink, a németek kiállítása Goethe ide vonatkozó reliquiáival van tele stb.

Az egykori Hadrian-síremlék összes helyiségei gazdag tárházát nyujtják a szebbnél-szebb antiquitásoknak, bútoroknak, képeknek, szobroknak, fegyvereknek, szöveteknek, edényeknek és egyéb műtárgyaknak. Az Angyalvárban székelt pápáknak teljesen rekonstruált berendezésű apartmanjai szolgálnak hangulatos keretéül a kiállításnak.

A kongresszistákat programm szerint csoportokban vezették különböző palotákba és templomokba.

Megtekintették a S. Maria in Cosmedin és S. Saba templomok restairatioit, a Policlinicot, iskolákat, a magánosok galeriait (Doria, Colonna stb.), a Monte Citori munkálatait és az új igazságügyi palotát.

Mind ezeken természetesen bajos lett volna résztvenni, ki-ki az őt érdeklő csoporthoz szegődött.

A II. Viktor Emanuel óriás emlékművét azonban látni kellett mindannyiunknak. Nincs is a városnak olyan pontja, ahonnan ne volna látható, vagy mondjuk, ahonnan ne zavarná a város panorámáját ez a kolosszus minden képzeletet meghaladó dimensioival és fényesre aranyozott óriás lovasszobrával, mely a nap tüzében égve oly bántó ellentétet alkot az Urbs vetus romoktól szürke háztömegeivel. A nagyszabású művet Zacconi tervei szerint még 1888-ban kezdték építeni és közel 30 milliom lirát költenek reá. A lebontott aracoeli kolostor helyén emelkedik s az egykori capitoliumi „arx" területét foglalja el, a Corso Umberto tengelyében.

Az egyesült királyság eszméje dimensiókban kétségkívül méltó emléket nyer benne, sajnos viszont az építőművészet talán nem nyer benne annyit, mint amennyit az emlékmű környékének szabályozó munkálataiért áldozatul hozott Palazzo Venetia lebontásával veszített.

A mű egyébiránt még igen messze van a befejezéstől. A felső nagy galeria kivételével az alsó terraszok, mellvédek csak improvisálva vannak bétonból, gipszmasszákból, a szobrok és reliefek is nagyrészt csak ideiglenesen elhelyezett gipszöntvények, de az építmény már a Piazza Venetiáról is teljesen kész benyomást tesz. Belül óriás musealis helyiségek készülnek, melyek falai, boltozatai ma még meztelenek, művezetőségi irodául és a modellek raktárául szolgálnak. Itt láthatók a megelőző pályázat modelljei, az összes dekorativ részletek próbaöntvényei, melyek mind azt a darabos karaktert sugározzák, amely az egész modern olasz architekturát jellemzi. Részletekkel agyonhalmozott, szertelenül eltagolt, dimensioiban nagystilű, mégis arányaiban és tömegképzésében kicsinyes architektura az övék, anélkül hogy új formákkal dolgoznának. Az olasz renaissance és olasz barock eldurvult másolásában merülnek ki, különös nemzeti karaktert a temperamentumokat tükröző nyugtalanság és szertelenség ad műveiknek, némileg hasonlatosan az indusok architekturájához. Igy fest az óriás új igazságügyi palota is, melynek a terjedelmes travertin homlokzata a Tiberis partján az Angyalvár szomszédságában emelkedik. De irigykedve nézhetjük rajta gazdag márványszobor-díszét és a vizet dúsan öntő díszkútjait. Nálunk az épületeken a szobroknak csak postamenseik vannak, szökőkútjainkban csak sátoros ünneper. csurog a víz.

Gazdag programmban volt válogatása a Róma környéke iránt érdeklődőknek is. A milanói Chiari Sommariva utazó társaság szakavatott vezetésével rándult ki nagyobb társaság a régi Róma kikötő városának *Ostiának* romjaihoz, továbbá *Tivoliba*, Hadrian császár fejedelmi nyaraló helyeinek évről-évre újabb ásatásokkal gazdagodó omladékaihoz, a pusztulásnak indult *villa d'Este*-hez és *Anio* óriás vízeséseihez.

Kirándulást rendeztek a festőiesen trónoló *Orvietoba*, ahol az olasz gotika nagy alkotásában gyönyörködhettek, melyen 1258-tól 1580-ig 33 építőmester, 152 szobrász, 68 festő, 90 mozaikos és 28 faszobrász keze hagyta művészi ihletének nyomait.

Kirándultak *Subiacoba*, ahol Nero pazar építkezései hevernek romokban, *Viterboba*, a „bájos kutak és bájos asszonyok" városába, továbbá *Cornetoba*, *Ferentinoba*, *Coriba*, a festői albán hegyek közé *Frascatiba*, a *Nemi tóhoz* és máshová.

Hogy bankettekben sem volt hiány, az elképzelhető. A rendező bizottság az idegen államok, majd az idegen egyesületek képviselőinek tiszteletére adott egy-egy fényes lakomát, amely utóbbin alkalmam nyílt a magyar kollegák üdvözletét is tolmácsolni.

Meg kell emlékeznem arról a lekötelező szívességről is, melyben római nagykövetségünk főtanácsosa, báró Ambrózy fogadott a Grand Hotelben a Rómában időző magyarok és osztrákok tiszteletére adott reggelijén, melyen Keresztes és Bobula urakkal hárman voltunk szerencsések képviselni Róma magyar vendégeit. Még röviden meg kellene emlékeznem a római művészeti és etnografiai kiállításokról, ha egyátalában időnk lett volna azokat megtekinteni.

Mindössze a művészeti kiállítás területén a magyar pavillont látogattuk meg együttesen, hogy eleget tegyünk kormánybiztosunk Miklós Ödön kedves meghívásának, s kalauzolása mellett bejártuk a pavillon választékos ízléssel rendezett termeit. Valóban ezzel a kiállítással, melyet az

olasz királyi család is ismételten meglátogatott, nem vallottunk szégyent, magunk is nagy élvezettel láttuk viszont nem egy régi büszkeségünket. Ránk esteledett, mire befejezhettük körútunkat s miután a kiállítás területén villanyvilágítás nincsen, a többi pavillonokról le kellett mondanunk.

A kiállítás területe átalában kong az ürességtől. Idegen alig van Rómában, mint ahogy alig van egész Olaszországban. Az ország jubiláris örömmámorát pedig a hadviselő ország harcias hangulata váltotta fel s ezzel a kiállítások elveszítették az érdeklődést.

Az etnografiai kiállításról egyébként nem a leghizelgőbb véleményeket hallottuk.

Az olasz nemzet modern ipari és gazdasági haladása példátlan sovinizmusával impozáns, vendégszeretete lekötelező, de a rendezés és feltálalás képességével nem igen dicsekedhetik.

A kisded társaság különben, melyet asszonyainkkal mi magyar építészek alkottunk, már a kongresszus megnyitásakor egy többnapos társasutazás kedves élményeire tekinthetett vissza. Venezián és Firenzén át vezetett utunk, a menetjegyiroda derék úti marschalljának, Neugebauer úrnak figyelmes kalauzolásával.

Veneziában csak néhány órát tölthettünk.

A város nagy kihaltsága a kora reggeli órákban is szokatlan, sőt szomorú benyomást keltett, a laguna városnak mindig színes, eleven, idegenektől nyüzsgő képéről őrzött impressióinkkal szemben.

Ide egyébként a kongresszus befejezése után hivatalosak voltunk az épülő új campanile bemutatására, de közülünk tudtommal azon senki sem vett részt.

Firenzében két nap állott rendelkezésünkre, mely alatt természetesen csak a legérdekesebb műemlékek viszontlátására szorítkozhattunk. A Palazzo Vecchio ódor termeiben azonkívül egy páratlanul szép és a világ minden tájairól összegyüjtött anyagával rendkivül gazdag retrospektiv arcképkiállítás gyönyöreiben volt részünk.

A máskor is eleven, zajos városka feldúlt hangyabolyhoz hasonló volt, a legújabb tripoliszi hirek öles plakátokon hevertek az utcákon, a rikkancsok átlag óránkint torkukszakadtából ordítozták a különkiadások tartalmát.

És Róma! Egy rajongó írójának szavaival „egy semmivel össze nem hasonlítható, semmi kategóriába bele nem illeszthető fogalom, amelyhez a „caput mundi" gondolatát az emlékeknek, a hagyományoknak egész világa köti elválaszthatatlanul össze". Pedig Róma nem az már, ami csak évekkel ezelőtt is volt. Évről-évre hatalmasabban uralkodik külső képén egy modern világváros jellege. Olyan radikális, nagy és főleg gyors átalakulásra hosszú multjában példa nincs, mint aminőn napjainkban megy keresztül. Festői városrészek tűnnek el és adnak helyet új, kicirkalmazott parcellázásoknak, új bulevardoknak, modern épülettömegeknek, és ez a korszerű haladása egy életerősen lüktető fővárosnak még sem fogja soha sem kiirtani a multak emlékeit, melyek a „Roma eterna" falai között kísértenek tovább s hatni fognak értelmünkre és kedélyünkre mindenkor.

Társaságunk legnagyobb része Nápolyt is fölkereste, hogy a római tartózkodás fáradalmait a nápolyi öböl kies partvidékein pihenje ki. Nápoly maga ezúttal fegyverzajtól volt hangos, vagy ha egyátalában lehetséges, a szokottnál még hangosabb. Az utcákon, tereken háborúba induló katonaság táborozott, fáklyásmenetek és tűzijátékok, csoportosulások, népszónokok és felvonulások a végsőkig fokozták a különben is lármás utcai életet. A nőktől és gyermekektől kísért katonák búcsúzásának szívettépő jelenetei adták az utolsó akkordokat felejthetetlen úti benyomásainkhoz.

A legközelebbi nemzetközi építész-kongresszus a permanens bizottság záró ülésének határozata szerint 1914-ben Szentpétervárott fog megtartatni.

A magyar polgármesterek tanulmányútja.

(Folytatás.)

Tanulságok a polgármesterek tanulmányútjából.

Prágában láttuk, hogy a cseh nemzet szorgalmas, gazdag nép, melynek ipara, valamint nemzeti öntudata magas fokon áll. Ipara és gazdagsága ad neki mindig nagyobb erőt az osztrák tartományokkal szemben. Milliom és milliom cseh vándorolt ki, akik külföldön, az egész világon letelepedtek és ily módon az anyaországra nézve elvesztek; de ezt a veszteséget ők nem érzik. Ha egy nemzet erős akar lenni, akkor mindenekelőtt arra kell törekednie hogy meggazdagodjék. A háborúhoz pénz, pénz és pén kell. Koldusbottal ellenséget verni nem lehet.

*

Prágában láttuk azt is, hogy a *csehek építőművészetének van határozott nemzeti jellege* és ez az osztrák uralom dacára önmagától fejlődött. XIII. Lajos idejében a francia kormány pályadíjakat tűzött ki monumentális építkezésekre, hogy a francia nemzeti építőművészeti stylust megteremtsék. A nagy erőlködésnek mi lett az eredménye? A *renaissance*, a régi szép formák újraszületése.

Budapesten a *Vigadó* épület volt az első kísérlet a nemzeti irányú építőművészet terén. Felhalmozták rajta mindazokat a tetszetős motivumokat, amelyek a régi magyar építményeken és romokon találhatók voltak. Ezt az épületet eddig még minden külföldi vendég szépnek és eredeti jellegűnek találta. Az út, amelyen haladni lehetne, ki van jelölve.

Az úgynevezett hun-székely ornamentumok eredeti, de összehasonlíthatatlanul tökéletesebb és a szépség magas színvonalain álló motivumait megtaláljuk a régi perzsa építményeken és a keletindiai pagodákon. Talán jó lenne a szép és kész részleteket átvenni és tovább fejleszteni?

Mindez azt mutatja, hogy magyar építőművészeti stylust erőszakkal megteremteni nem lehet, majd meg lesz az magától, ha az ország elég gazdag lesz hozzá.

*

Az utolsó vámszerződési tárgyalások alkalmával B. Beck osztrák miniszterelnök felajánlotta, hogy a vámszövetséget ne tíz évre, hanem húsz évre kössék meg és ezzel biztosítsák azt, hogy az osztrák gyárak fiókgyárakat létesítsenek Magyarországon. Amint osztrák iparosok építették a legelső és legnagyobb gyárakat Csehországban.

A magyar parlament nem is foglalkozott ezzel az ajánlattal. Most az osztrákok nem Magyarországon, hanem Szerbiában, Bulgáriában és Romániában építik a fiókgyárakat.

Magyarországból tehát par excellence iparűző állam nem lesz. Az iparűző államok rendesen gazdagok, mert az iparcikkekért pénz özönlik az országba. Háború esetén a gazdagabb ország szokott győzni. (Nem mindig, de rendesen.) Az ország, ahol sok búza terem és az állattenyésztés intensiv, élelmezés dolgában nem szorult a külföldre. Ha Magyarország nem is lesz iparűző állam, amíg elegendő gazdag és erős lesz magát megvédeni, addig fenn is fog állani. Az ipart azonban fejleszteni kell, hogy az ország szükségletét teljesen a saját ipara lássa el. Erre törekszik minden nemzet.

*

A házasságon kívül született gyermekek fölnevelése és *a gyermekmenhelyek ügye még sehol nincs megoldva.* A szeretetlenségben felnőtt egyének a társadalomnak, amely nem akarja őket magába fogadni, természetes ellenségei lesznek. A mai gyermekvédelem kevés kivétellel az apache-ok, vagyis gonosztevők mesterséges szaporítása. Sikeres gyermekvédelem csakis internátusokkal képzelhető, ahol iskolanővérek és iskolatestvérek felügyeletével az elhagyott gyermekek szigorúan valláserkölcsi nevelésben részesülnének. Mert remélhető, hogy ebből megmarad bennük annyi, aminek segítségével nehéz sorsukkal köny-

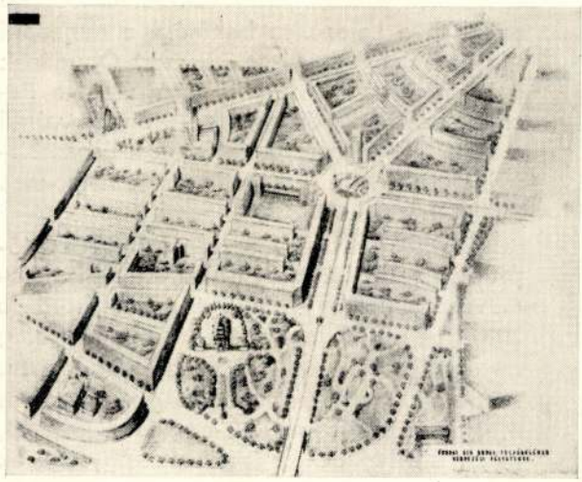

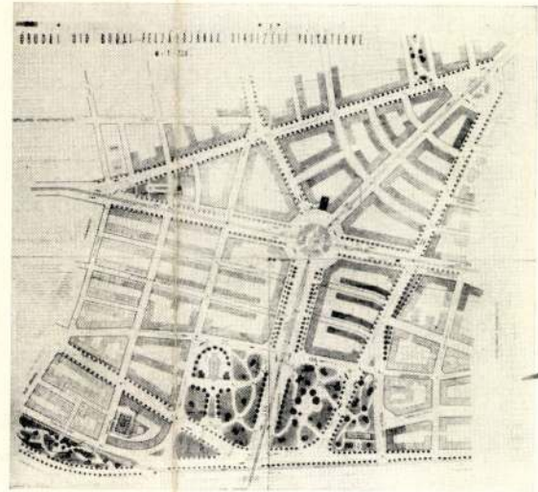

Dobl Géza, Halászy Jenő és Zimonyi István I. díjat nyert terve

volna; azért hídtengelyek ilyen tagozott tércsoportjainál a kontrasztok kiegyensúlyozására van szükség.

A legtöbb tervben érvényesül is a hídtengely terének e hármas tagozása, de természetesen az érték az arányokon múlik. A téralkotás szempontjából értékes tervek közül Weichinger Károly és ifj. Gyenes Lajos a hármas tagozástól eltérően a hídtengely terét nem tagozza, hanem félkörben lezárt egységbe foglalja; Gregersen Hugó pedig a hídtengelynek szintén félkörben lezárt hosszterét a part felé nyitással tagozza. A hármas tagozású hídtengely-terekkel az egyes tervek során foglalkozom.

A parti tér alakításánál — ismét városkép szempontjából — a következő nehézségekkel kellett megküzdeni: a dunaparti út és a Lajos-utca hídfeljárói, mint a térpadlóból kiemelkedő ágak, a térhatást erősen befolyásolják. A vonalvezetések rajza, lendülete, szimmetriája vagy asszimmetria esetén a híd kétoldalán lévő részek egyensúlya, a vonalak szélessége, a leágazások terjedelmének arányai az egész parti térhez képest mind érzékeny tényezők. Megnehezíti a parti tér kedvező alakítását a hídtengely ferde bevezetése is, mert ha a híd tengelyében kifejtett szimmetria a parti tér falainál is erős hangsúlyt nyer, tekintet nélkül a part vonalára, úgy a tér építészeti egyensúlyának hiányát érezzük. A plébániatemplom az egész terület egyik mélypontján fekszik; ezért kedvezőtlenek azok a megoldások, melyek a templomot külön építészeti keret, foglalat nélkül a parti térbe bevonták, mert a hídfeljárók emelkedője a templom képét így kedvezőtlenül süllyeszti, de a templom léptéke sem bírja el — így szabadon állítva — a Dunára nyitott tér arányait; úgyhogy a templom számára legkedvezőbb a többé-kevésbbé zárt építészeti foglalat, melynek intim terében, akár süllyesztett térpadlóból is kedvezően érvényesül a templom.

A pályázatra benyújtott 44 terv közül, minthogy egyik a határidőhöz képest 24 órás késéssel érkezett, 43 terv képezte bírálat tárgyát.

I. díjat nyertek: ~~Dobl, Halászy~~ és Zimonyi, ~~Friedrich Lóránd~~, Olgyay és Olgyay tervei.

II. díjat nyertek: ~~Czakó László, Dávidházy~~ és Piskóti, ~~Eördög Ödön~~, ifj. Lechner Jenő, Warga László, Weichinger Károly tervei rangsor megállapítása nélkül.

Heim, Hönsch és Rihmer, valamint Tóth Kálmán tervét a Közmunkák Tanácsa megvette.

Dobl, Halászy és Zimonyi terve (1. és 2. ábra). A hídtengely és a szentendrei főforgalmi út metszéspontjába körforgalmú teret helyez és ide vezeti a Vörösvári- és Kiscelli-utcát. A Pacsirtamező-utca–Szentendrei-úton haladó villamost a giratoir-nál aluljáróban vezeti, kiküszöbölve annak a Vörösvári-utcát a híddal összekötő villamossal való egyszinti keresztezését. A Lajos-utcát a dunaparti úttal a hídpillér előtt köti össze. A híd kapcsolata a dunaparti úttal és Lajos-utcával egyik legsikerültebb megoldás, a parti tér keretén haladó 2%-os és 1.6%-os lejtésű feljáró révén. Részint sávos, részint keretbeépítése világos, áttekinthető, gazdaságos; területkihasználása célszerű telekosztásával kedvező. A hídtengely budai terének hármas tagozásában a parti tér az uralkodó rész, mely a hídtengely ferdeségét is szerencsésen egyensúlyozza ki. A tér egyik sarkában álló plébániatemplom léptékét a szerény építészeti kerettel arányosan növeli, úgyszintén a Zichy-kastély helyzete sem laza a térben, hanem a tér tulsó falának hátterével építészeti szempontból kellőképpen kötött.

Tér és Forma 1937. 6. sz.

I. díj

Az óbudai híd budai feljárójának tervpályázata

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa mult év december havában tervpályázatot írt ki az óbudai híd budai feljárójának és környékének szabályozására, rendezésére és beépítési módjának megállapítására.

A hídtengely a hivatalos terv szerint a Hajógyári Sziget alsó csúcsán fog áthaladni és pedig a partvonal merőlegesétől némi eltéréssel. A pályázat a hídfeljáró környékének nagyjában romboid alakú, mintegy 500 m. széles és 800 m. hoszú területére terjedt ki és szervesen volt beleillesztendő Óbuda szabályozási tervébe.

A hídtengelynek vonala, a hídtöltés 16.65 méternyi magassága a hídfőnél (a Duna lánchídi „O" pontja felett), a hídfeljáró 2.5%-os lejtése, a felső és rakpart szintjei (9.20 m. és 6.50 m.) és szélességei: változtathatlan adatai voltak a programnak; az építmények közül pedig meg kell tartani a róm. kat. plébániatemplomot, a Zichy-kastélyt, a zsidótemplomot és a Flórián-téri római fürdő maradványait.

A program forgalmi követelményei voltak: a Vörösvári-utcának (a bécsi autóút vonalának) összekötése a híddal, a Vörösvári-utcának a dunaparti úttal való kapcsolata, a Pacsirtamező-utca és a Szentendrei-út összekötése; ez az út lesz hivatva Óbuda egyik legfontosabb hosszirányú főforgalmának lebonyolítására, a Vörösvári-utca és a Pacsirtamező-utca összekötése olymódon, hogy az a hídfeljáró forgalmát ne zavarja, a Lajos-utca meghosszabbítása északi irányban, a Lajos-mező-utcát a Szentendrei-úttal összekötő hosszirányú főforgalmi vonalnak a metszéspontja, ugyanis e metszéspont táján szinte magától kínálkozik a rendezendő terület másik főforgalmi vonalának, a Vörösvári-utcának bevezetése a híd tengelyébe; ugyancsak ide irányul a Kiscelli-utca is a hegyvidék forgalmával.

A pályatervek nagy többsége e csomópontban, melyet villamosvonalak is terhelnek, körforgalmi teret helyez. A villamos egyszeri keresztezése itt feltétlenül kedvezőbb, mint a villamosnak a körforgalomba való bekapcsolása, a kettős villamoskeresztezések azonban e körforgalmi téren már aggályosak; néhány terv ezt az egyik villamos vonalának aluljáróban vezetésével küszöböli ki. Egyébként több terv túltengő villamoshálózatot tartalmaz, így indokolatlan a villamos vezetése úgy a Kiscelli-utcában, mint azon a programkívánta útvonalon, mely a Vörösvári-utcát a Pacsirtamező-utcával van hivatva összekötni a hídforgalom zavarása nélkül és amelyet a legtöbb terv a mai Szőlőkert-utca táján vezet át.

2. A másik forgalmi csomópont magának a hídfőnek közvetlen környéke a dunaparti út és a Lajos-utca feljáróival. A kapcsolat célszerű megoldásának főnehézsége a hídfő és a bekapcsolandó két útvonal jelentékeny szintkülönbsége, sőt azzal súlyosbítva, hogy a közbeeső Lajos-utca szintje mélyebb a dunaparti útvonalénál. A tervek egyrésze a két útvonalnak feljáróit egyesíti, természetesen a híd mindkét oldalán; a másik része különválasztja. Az egyesített feljáróknak hátránya, hogy a dunaparti útvonal és a híd közt a Lajos-utca szintben való keresztezése elkerülhetetlen. A Lajos-utca északi irányú továbbvezetését a legtöbb pályázó a Laktanya-utca vonalában tervezi. Szerencsésebb azonban a Lajos-utca bekötése a dunaparti útba még a hídpillér előtt, mert Óbudának a hosszirányú forgalma a Bécsi-úton, a Pacsirtamező-utca—Szentendrei-úton és végül a dunaparti úton egyenletes elosztásban bonyolítható le és nincs szükség a Lajos-utca önálló továbbvezetésére.

Városkép, térformálás szempontjából a főprobléma a hídtengely budai terének építőművészi alkotása volt. Egész általánosan a hídfőt két szélső esetével szemben és pedig ha a forgalom mindjárt a hídfőnél sugárzik szerteszét, vagy ha a hídtengely egyenes meghosszabbításába esik egy főforgalmi út, mikor is a téralakítási problémák egységesek és egyszerűek: itt sokszerű, dinamikus térművészeti feladattal állunk szemben, mert kezdve mindjárt a hídfőnél szükséges útvonalkapcsolatok terével, a hídtengelynek kedvező arányú meghosszabbítása után alkalom nyílik a téralkotás lezárására, a forgalmi vonalak gyűjtő és egyszersmind szétosztó gócpontjában, ahol is a hídtengely tere építészeti célpontban csenghet ki. Ilymódon a hídtengely tere három részre tagozható az oszlop hasonmásaként: lábra (parti tér), törzsre (hídfeljáró útvonala) és fejre (forgalmi elosztó és koncentráló tér). Térművészeti szempontból ennek a hármas tagozású tércsoportnak kettős hivatását kell kifejeznie és pedig úgy a hídtól kisugárzó, mint oda visszaáramló dinamikát, mintegy önmagának a kontrasztjában. Tehát a térevolució nem egyirányú, mint pl. ha egy útvonal tengelye valamilyen befejező térben szétáradva építészeti célponttal zárul le, mikor is az architektonikus hatás a célpont felé fokozódik: hídtengelyeknél ez az egyirányú fokozás nem helyénvaló, mert fordított irányban is érvényesülnie kell a térhatás dinamikájának, már pedig ez esetben az éppen csökkenő jellegű

A PIRAMISTÓL

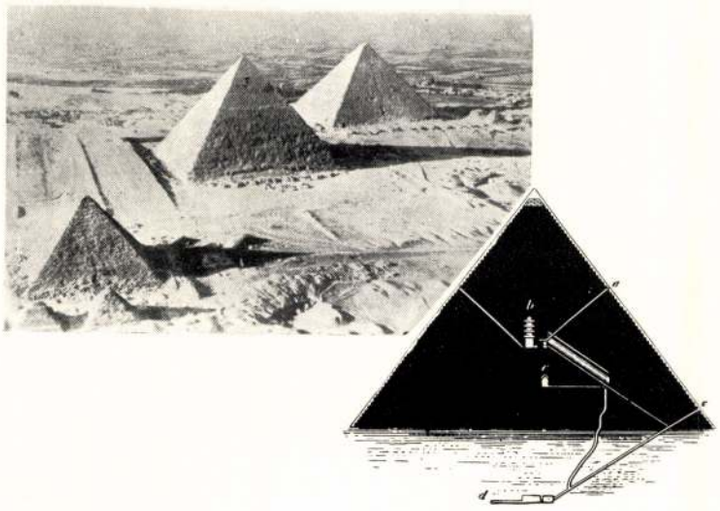

A SKATULYAHÁZIG

DR. LECHNER JENŐ

AZ ÉPITŐMŰVÉSZET KIS TÜKRE

A világot járó utazó benyomásait egy-egy városban az építőművészet alkotásai rögzítik emlékezetében. Róma említésekor a szent Péter templomának kupolája, vagy a forum romjainak körvonalai rajzolódnak ki képzeletünkben, és ezek hez kapcsoljuk gondolatainkat. Kölnt székesegyháza, Velencét a Piazetta örökbecsű műemlékei köré sereglő képek kísérik lelki szemeink előtt, mikor velök foglalkozunk. Az építőművészet akaratlanul is elválaszthatatlan kísérőnk, állandóan alkotásai között élünk. Mégis a művészetek közül a nagyközönség talán a legidegenebbül áll szemben az építőművészettel, mert lényegét nem érti, formavilágának kialakulásáról a művészettörténetek sem nyujtanak világos és áttekinthető tájékoztatást és alig jelentenek számára többet, mint lírai fogalmazású szép képeskönyveket.

AZ ÉPITŐMŰVÉSZET KIS TÜKRE *vezérfonalul kíván szolgálni azok számára, akik a művészetek és így az építőművészet történetével foglalkoznak.* A megszokott műtörténeti könyvektől eltérően az építőművészetet, mint téralakító művészetet tárgyalja. Az építész szemüvegén át állapítja meg a stílusképző elemek szerepét és ezekről könnyen érthető formában igyekszik áttekinthető képet nyujtani. A könyv felöleli korunk mai építőművészeti törekvéseit is, megvilágítva ezeknek a nagyközönség előtt még jórészt meg nem értett, de a korszellem által indokolt kialakulását.

AZ ÉPITŐMŰVÉSZET KIS TÜKRE március havában jelenik meg, mintegy, 160 oldalas terjedelemben, közel 400 ábrával, egészvászon kötésben, az Officina gondos kiállításában. *A mű előfizetési ára egészvászon kötésben P 6.50, bolti ára P 7.80 lesz.*

Lechner Jenő dr

Elmult századok története elevenedik meg a Nemzeti Muzeum nagy kiállitásán

Első tudományos intézetünk nagyszabásu kiállitás keretében számol be tizesztendős munkásságáról — Nagy fejlődést mutatnak ki az egyes osztályok — A művésziesen restaurált muzeum-épület elrendezése mintaszerü

Lechner Jenő.
müépitész.

Nemzeti Ujság,
1928. május 24.

Fadrusz János mestermüve romokban

A kiállitásra belépőket nagyapáink klasszikus épitőstilusának latin derüje fogadja: a nemes pesti empire-t jellemző rómaiasan alacsony, casettás süvegboltu kupolacsarnok arisztokratikus szépsége. A Muzeum utolsó decenniumába esik bele ennek restauráló rekonstrukciója is, melyet e munkák tervező müépitésze, *Lechner* Jenő, az eredeti XIX. századeleji *Pollack* Mihály-féle elgondolás szellemében ugyancsak e tiz év korszakán belül valósitott meg. Kiváló stilusérzékkel ablakokat vágatott az azelőtt homályos terem oldalára. A beözönlő fehér fény stilusosan illeszkedik az empire világos, józan levegőjéhez.

A *kupola alatt állanak a Fadrusz János által alkotott pozsonyi Mária Terézia-szobor csonkjai*, melynek visszaszerzéséről elsőnek a *Nemzeti Ujság* emlékezett meg nemrég. Sötét, barbár szláv rombolás órómai képeiül: a szétzuzott magyar müvészet, mely igyen letagadhatatlan muzeumi ténnyé rögzitve fog beszélni a muzeumigazgatók világkongresszusának.

A muzeum lelke a régiségtárból kifejlesztett mai történelmi főosztály, melyet Varju Elemér magyar stilusu tudós kulturája mesterjegyez.

Értékesek a korai románstilü *bronzmüvesség emlékei*, egy korai XV. századi felsőmagyarországi *szárnyasoltár*, egy megkésett románstilü festett ornamentikát mutató XV. századi erdélyi lisztes-hombár, egy remek, magyaros naturalizmus felé hajló XV. századi *fali casone*,

autóbuszonnal

nácsost Gaal Gaszton támadása ellen és kijelenti, hogy nem áll meg Gaal Gasztonnak az az állitása, mintha a GyOSz irányitaná a vámpolitikát. A vámtörvény ugy jött létre, hogy a bizottságokban, illetőleg a parlamentben letárgyalták, *a felelősséget tehát nem lehet kizárólag Ferenczy Izsóra háritani.* Mindazokra a bajokra, amelyekért Gaal Gaszton a vámtarifát teszi felelőssé, rácáfolnak a statisztika adatai. Amikor a vámtárgyalások megkezdődtek, megindult *a közhangulat nyomása,* hogy szállitsák le az ipari vámokat. *Ez nehéz helyzetbe hozta a tárgyaló megbizottakat,* ami nem volt szerencsés taktika. Amikor ő annakidején azt a kijelentést tette, harcosabbaknak kell lennünk, akkor ennek célja az volt, hogy *bizonyos gerincet kellett kifelé mutatnunk.* Az a nézete, hogy ilyen tárgyalásoknál különböző érdekeltségeknek *együtt kell masirozniok,* idebent egymás között kell elintézniök a függő kérdéseket és nem a nyilvánosság előtt.

A miniszter ezután kijelenti, hogy egészen természetes, hogy oly vállalatoknál, ahol felügyelőkre szükség van, *ahhoz értő tisztviselők foglalják el ezeket az állásokat s nem az utcáról hivnak be munkanélkülieket.* Különben

M. 933. IV. 8.

Lechner Jenő

*** Buda és Pest Mátyás király korában.** Ezen a cimen érdekes előadást tartott *Lechner* Jenő dr. épitőmüvész-tanár a Szent Gellért-szálló disztermében. Nagyszámu vetitett kép segitségével rekonstruálta Mátyás király budavári fejedelmi kastélyának és az akkori három város, Óbuda, Buda és Pest XV. századbeli müemlékeit az egykoru metszetek, térképek, leirások alapján és bemutatta azokat a müemlék-töredékeket és a fővárosi muzeumokban őrzött kőemlékeket és faragványokat, amelyek ezt a történeti képet kiegészitik. Bemutatta a fővárosi muzeum elhelyezésére vonatkozó elgondolásait is, a várbeli mai elöljárósági épületben, amely maga is XVIII. századbeli müemlék-jellegü épület és kevés átalakitással alkalmas és hangulatos keretül szolgálna a főváros értékes gyüjteményeinek. Bemutatta *Ferenczi* István Mátyás-szobor tervezetét, melynek megvalósitása mintegy 100 évvel ezelőtt meghiusult és mindmáig megvalósitatlan maradt. Hangsulyozta történelmi emlékeink és nagy férfiaink kultuszának nemzetnevelő jelentőségét és reklamálta a hivatalos köröknek ebben az irányban való tervszerü kezdeményező munkáját. A nagyszámu előkelő közönség az előadást nagy tetszéssel fogadta.

Lechner Jenő

— **Októberre halasztották a Lechner Ödön szoborpályázat határidejét.** A Lechner Ödön-Társaság vasárnap délelőtt *Gerő Ödön* elnöklésével közgyülést tartott. *Jánszky Béla* ügyvezető-elnök bejelentette, hogy *a főváros 10.000 pengővel járult hozzá Lechner szobrának költségeihez.* A szoborpályázat beadásának határidejét *a művészek kérésére október 15-ére halasztották.* Ezután *Huszka József*et, a legrégibb magyar folklore-kutatót tiszteleti taggá választották és megalakitották a Társaság épitészeti bizottságát, amelynek elnöke *Lechner Jenő*, alelnökei *Komor Marcel* és *Körösy Albert* lettek.

Reggel 929. VI. 17

Reggel, 929. VI, 17.

Udvariassági verseny kezdődött Berlinben

Berlin, május 8.

A birodalmi fővárosban *Göbbels* propagandaügyi miniszter felhívásával „udvariassági verseny" indult meg, amelynek során *meg akarják állapitani, melyik a legudvariasabb 40 berlini lakos, aki a háború mellett is különleges udvariassággal, nyugalommal és barátságosan bánik a felekkel.* A felhivás felszólitja a berlini lakosságot, hogy figyelje meg a legkülönbözőbb foglalkozási ágakat és nevezze meg azokat, akiket különösen udvariasnak talál. Ezeket *különböző összegekkel jutalmazzák.* Elsősorban azt kivánják megállapitani, hogy a berlini *közlekedési vállalatok alkalmazottai* között kik a legudvariasabbak. De ki akarják deriteni azt is, *kik a legudvariasabb pincérek, árusitók, vagy olyan üzemi alkalmazottak, akik sokat érintkeznek a közönséggel.*

— **Málta új kormányzót kapott.** Londonból jelentik: Sir William Dobbie, Málta kormányzója benyujtotta lemondását. A lemondást elfogadták és a szigeterőd új kormányzójává Viscount Gortot nevezték ki. Gort eddig Gibraltár kormányzója volt, utódjáról még nem történt gondoskodás.

— **A budapesti tudományegyetem ünnepélyes közgyülése.** A budapesti tudományegyetem alapitásának 307-ik újjáalakitásának 162-ik évfordulója alkalmából május 13-án, szerdán délelőtt 11 óra 15 perces kezdettel az egyetem dísztermében ünnepi közgyülést tart. A közgyülést az egyetemi énekkarok a magyar Hiszekegygyel nyitják meg, utána Navratil Akos dr. rektor mond beszédet „Irányitó szempontok a közgazdaságtanban" cimmel. Ezután a pályázati és a szorgalmi díjakat osztják ki, majd a Himnuszt éneklik. A közgyülést megelőzőleg az Egyetemi-templomban délelőtt 10 órakor ünnepélyes szentmise lesz.

— **Newyorkban kezdik lebontani a magasvasutakat.** A newyorki rádió jelentése szerint a newyorki 2. Avenue felett vezető régi magasvasutat lebontják. Az igy nyert acél állitólag elegendő három csatahajó épitéséhez.

— **A zsidótörvény kijátszásáért fogházbüntetés.** Harmat Lajos kereskedelmi ügynök és Szücs Lajosné, szül. Albrecht Margit zöldségkereskedő ellen az ügyészség a zsidótörvény kijátszása miatt emelt vádat. Hármat, aki zsidó, nem kaphatott iparigazolványt, mire összebeszélt a keresztény Szücsnével s annak a nevére kértek igazolványt. Amikor az asszony ezt megkapta, valójában Harmat vezette az üzletet, az asszony csak névleg szerepelt tulajdonosként. A budapesti büntetőtörvényszék Kristóf-tanácsa előtt megtartott főtárgyaláson a vádlottak tagadták bünösségüket. A bíróság végül mindkét vádlottat bünösnek mondotta ki és fejenként kéthónapi fogházra ítélte őket. Az ítélet nem jogerős.

— **Végetért a református konvent ülésezése.** A református egyetemes konvent záróülésén engedélyt adtak a Darányi Kálmán-diákház bizottságának, hogy országos református kulturfilmterjesztő szolgálatot létesitsen. Elhatározta a konvent, hogy a kormánynál megsürgeti az adócsökkentési segély, a lelkészi kongrua és korpótlék, valamint a kongruás lelkészek drágasági pótlékának felemelését. Megemlékeztek Szabó István dr. lelkészről, aki az amerikai magyar reformátusság egyesitése terén kiváló munkát végzett, valamint Apostol János brazilini magyar lelkészről, aki Sao Pauloban magyar református templomot épitett. Az ülés Ravasz László püspök imájával fejeződött be.

— **Megszüntették a Mabi eddigi gyógyüdültetési rendszerét.** A Mabi igazgatósága értesiti az érdekelteket, hogy a gyógyüdültetés eddigi rendszerét megszüntette. A jövőben ellátásos gyógyfürdőt és gyógyüdültetést csak kezelőorvosi javaslat alapján lehet kapni. Az intézet tehát közvetlen jelentkezést nem fogad el és erre a célra ürlapokat nem szolgáltat ki. Ellátásos gyógyfürdőben csak a betegségi biztositásra is a Mabi-nál kötelezett biztositottak részesülhetnek, ha két éven belül egyévi biztositásuk van. Az idei nyáron csak 600-an részesülhetnek ellátásos gyógyfürdőben. Gyógyüdültetést a betegségi biztositottakon kívül azoknak is ad az intézet, akik öregség, rokkantság stb. esetére is biztositottak, ha 150 hét várakozási idővel rendelkeznek.

Halálozás

Néhai *Kreschka* Gyula és felesége, szül. bessenyői *Szabó* Irén síremlékét május 10-én, vasárnap délelőtt fél 11 órakor szentelik fel Bonyhádon, a római katolikus temetőben.

Felhivás

Szolnokon a Hortobágyi János-féle „Arany Hattyú" éttermet és söntést meg- és átveszem. Ennélfogva felhivom az érdekelt hitelezőket, hogy fennálló követeléseiket ügyvédemnél, dr. Császi Ferenc szolnoki ügyvédnél 3 napon belül jelentsék be, mert az igy be nem jelentett követeléseket figyelembe nem vehetem.

Fazekas Jánosné
vendéglős.

Napi hirek

Magyarország megszakitotta a diplomáciai viszonyt három délamerikai állammal

A Magyar Távirati Iroda jelenti: A háromhatalmi egyezményből következő szolidaritás alapján a magyar kormány Brazilia, Uruguay és Paraguay államokkal május 2-án megszakitotta a diplomáciai viszonyt.

— **Ezredzászlót avatnak Miskolcon.** Miskolcról jelentik: Vasárnap délelőtt 11 órakor avatják fel ünnepélyes keretek között azt az ezredzászlót, melyet Borsod vármegye ajánlott fel a miskolci Szondi György tüzérosztály részére. Az avatási ünnepségen a kormányzó és a honvédelmi miniszter képviseltetik magukat. A zászlóanyai tisztet vitéz Borbély Maczky Emilné vállalta.

— **Hat halálos ítélet Hágában.** Hágából jelentik: A német főtörvényszék most hozott ítéletet egy nagy élelmiszerjegypörben. A 23 vádlott közül hatot halálra, a többit hosszabb fegyház- vagy fogházbüntetésre ítélték, egy vádlottat felmentettek.

— **Konkoly Thege Miklós-ünnepség Ógyallán.** Konkoly Thege Miklós születésének századik évfordulója emlékére a meteorológiai intézet ógyallai obszervatóriumának falán emléktáblát helyezett el és azt vasárnap délelőtt 11 órakor leplezik le. A müvészies bronzképmás a híres csillagásznak és mecénásnak, a meteorológiai intézet nagynevü volt igazgatójának, valamint az ógyallai obszervatóriumok alapitójának emlékét fogja hirdetni. Az ünnepségen a földmivelésügyi és a kultuszminisztérium, valamint a tudományos világ és a helybeli hatóságok sok képviselője vesz részt.

Rimhirek Londonból

1. Remek ujitás

A menyasszonyok csokrát papirból
Készitik eztán. Ez már teszi!
S használat után a csokrokat
A hulladékgyüjtő átveszi.

De mivel gyakori a válás
És sokan többször is nősülnek,
A legújabb csokrok — úgy halljuk —
Már papendekliből készülnek.

2. A négus kitüntette Wavellt

Érdekes hirt hallottunk tegnap.
Az angol rádió bemondta:
Uj s szép kitüntetést kapott
A britek — bár kissé kopott,
De nagyszerü Napoleonja.

„Salamon pecsét-rend" a neve
Az új éremnek s futva hordják;
Omen est nomen, — e pecséttel
Pecsételi meg majdan Wavell
Az angol birodalom sorsát.

3. Végre!

Végre! Sikerült létrehozni
A második arcvonalat,
Madagaszkárt megrohamozta
A diszes brit királyi flotta
S a póruljárt csatorna-had.

Búsan legyint a kávéházban
Egy svarc-vonalbeli üzér,
És kijelenti, mint egy vátesz:
— Madagaszkár a mi hazánk lesz,
Igy is, úgy is... kár a tüzér!

Bényi Kálmán

— **Könyv Az ember tragédiájáról.** Hézagpótló könyvet irt Kardeván Károly gimnáziumi igazgató Madách Imre örökbecsü müvéről, Az ember tragédiájáról. Jegyzetekkel, magyarázatokkal látta el a halhatatlan remekmüvet a tanulóifjúság és a müvelt nagyközönség használatára. A könyv közelebb akarja vinni az olvasók lelkéhez Madáchnak ezt a világviszonylatban is elsők között álló müvét és kimutatja, hogy annak minden sora teljes összhangban van keresztény alapeszméjével és tökéletesen egységes mü. Sokan vannak, akik ilyen hézagpótló könyvre gondoltak akkor, amikor olvasták vagy a szegedi dóm szabadtéri színpadán végignézték Madách remekét. Az a sok szimbólum és az a mély történetbölcseleti jellegzetesség, amely Az ember tragédiáján végigvezet, még a müvelt ember előtt is szükségét mutatja bővebb magyarázatnak, különösen olyan részekhél, amelyek sokszor vita tárgyát képezik. Kardeván Károly tökéletesen kielégitette ezt az igényt és hozzájárult ahhoz, hogy ez a megrázó költemény mélyebben belevésődjék mindenki lelkébe, aki ennek fejezetein keresztül elmélkedik az emberi sors mélységein. Kardeván könyve nyomán még jobban élnek a Tragédia alakjai, megragadják, felkorbácsolják képzeletünket és velük együtt éljük át a világtörténelem küzdelmeit. Ha valamikor, most van ennek nagy jelentősége, most, amikor minden nap világtörténelmi jelentőségü és amikor évezredekre eldől az emberiség sorsa, amely — mint Madách müvében — él, küzd és bizva bizik.

— **Elveszett táska.** Az Uj Magyarság lapkihordója, Kutscherauer Gáborné elvesztette táskáját, amelyben hattagú családjának élelmiszerjegyei, ötven pengő készpénz, lapelőfizetési nyugták, zálogcédulák és vásárlási könyvek voltak. A szegény asszony kéri a becsületes megtalálót, hogy az iratokat legyen szives hozzá juttatni, a pénzt jutalmul megtarthatja. Cim: Logodi-utca 22, földszint 2.

— **Az olasz nép megcáfolja az angolszász hazugságokat.** Rómából jelentik: A Stefani-iroda szerkesztője irja: Az olasz nép azzal válaszolt az angol-északamerikai hirverés által az olasz „különbékéről" forgalomba hozott koholmányokra, hogy több mint 24 milliárd lira értékü kincstárjegyet jegyzett az új államkölcsönből. A mostani jegyzések száma messze túlszárnyalta az előző négymilliárdos jegyzést. Az olasz kormány tartózkodik attól, hogy egynémely olyan hazugságot megcáfoljon, amely említésre sem méltó. Ezeket a hazugságokat az olasz nép cáfolja meg azzal, hogy 24 milliárdot ad az államnak a háború folytatásához.

— **Nemzetvédelmi kereszteseket avatnak Szegeden.** A szegedi városháza közgyülési termében május 9-én, szombaton délután ünnepélyes keretek között újabb száz nemzetvédelmi keresztest avatnak.

— **Húscsempészeket lepleztek le.** A közellátási rendőrség detektivjei már régóta figyelemmel kisérik az éjszakai fekete autófuvarozókat, akik titokzatos úton és módon különböző húsneműeket szállitanak. Az elmult éjszaka sikerült tettenérni ifj. Holvajt István kispesti taxisofőrt, amint az Andrássy-úton lévő Bauer György hentes és mészáros üzletébe az éjszaka leple alatt nagyobb mennyiségü sertéshust rakott le. A detektivek éppen akkor ütöttek rajta a csempész bértaxin, amikor a hust Bauer üzlete előtt kirakták. A nyomozás során megállapitást nyert, hogy Szabó Lajos munkanélküli hentessegéd már hosszú idő óta összeköttetésben áll Sztanek József kispesti hentesmesterrel, akitől feláron vásárolta a sertéshust. Sztanek József kispesti hentesmesternél ötven darab félsertést foglaltak le a detektivek és azt a kispesti közélelmezési hivatal rendelkezésére bocsátották. Sztanek ellen már több árdrágitás miatt folyik eljárás. Szabó Lajosról pedig bebizonyosodott, hogy már régebb idő óta foglalkozik zugkereskedelemmel. A húscsempészésben résztvevőket a közellátási rendőrség őrizetbe vette.

— **A nemzeti gyermekhét eseményei.** A nemzeti gyermekhét programszerüen folyik és eseményei a rendkivül viszonyok között is nagy sikert érnek el. Május 9-én, szombaton a Diákkaptár rendez müsoros előadást a Magyar Müvelődés Házában, az Uj Magyar Színházban a Dobó Katica felsőkereskedelmi iskola növendékei a Bolond Istókot mutatják be. Vasárnap délelőtt a nemzeti bábjáték rendez előadást a gyermekek részére. A kórházakban sorra tartanak mesedélutánokat, az állatkert is hangos a sok látogatótól, a játszótéri gyermekfoglalkoztatás is naponta megtörténik. A gyermekhét alatt a főváros minden iskolájában szülői értekezletet tartanak a gyermekek gazdasági nevelése érdekében.

— **Kettős szerelmi dráma.** Nyiregyházáról jelentik: Az Ujfehértóhoz tartozó Kálmánházatanyán Szabó Lajos 19 éves legény szivenlőtte menyasszonyát, majd maga ellen fordította a fegyvert. A leány azonnal meghalt, a legényt életveszélyes állapotban a nyiregyházai kórházba vitték. Búcsúlevelükben közlik, hogy nem birták kivárni az időt, amig megeskődhetnek.

— **Rendszeresitik a textilhulladékok és a háztartási rongyok gyüjtését.** Honvédelmi és közellátási szempontból rendkivül nagy jelentőséggel bir a textilhulladék és a háztartási rongy. Ezért már múlt év júliusában életrehivta az iparügyi kormányzat a fennhatósága alatt működő textilhulladékbeszerző részvénytársaságot. Ez az altruista szerv az egész országra kiterjedően végzi a tetxilhulladékok és háztartási rongyok gyüjtését. A gyüjtéshez fűződő érdekekre való tekintettel a gyüjtés sikerét most rendszeresitendő gyüjtőnapokkal is előmozditani kivánja. Az első ilyen textilhulladék- és rongygyüjtő napok Szegeden lesznek május 12-től 16-ig bezárólag, ahol az iparügyi kormányzat illetékes szervei, valamint a textilhulladékbeszerző részvénytársaság vezetőségének tagjai is megjelennek. A textilhulladék és a rongy gyüjtésével megbizottak a rongynap sikere érdekében már Szegeden tevékenykednek.

— **Halálos szerencsétlenséget okozott a részeg gépkocsivezető.** Karcag közelében, a kisujszállási országúton, egy italos gépkocsivezető által vezetett tehergépkocsi belerohant egy vásáros szekérbe. A szerencsétlenségnek egy halálos és több súlyosan sebesült áldozata van.

Felelőtlen elemek garázdálkodása Nyitrán

Pozsony, május 8.

A nyitrai államrendőrség falragaszokat jelentetett meg, amelyeken utal arra, hogy *az utóbbi időben felelőtlen elemek a Hlinka-gárda, illetőleg a német Freiwillige Staffel megbizottjainak adták ki magukat, megjelentek különféle lakásokban és különféle törvényellenes cselekményeket követtek el.* Házkutatásokat tartottak, zsaroltak, fenyegetőztek és ingóságokat tulajdonitottak el. *A rendőrség erélyes intézkedést tett hasonló büncselekmények elkövetői ellen.* A megtorló lépéseket haladéktalanul foganatositották.

— **Elindultak Amerikából a tengelyhatalmak diplomatái.** Stockholmból jelentik az Associated Press jersey-cityi közlése alapján: Csütörtökön este 7 óra 50 perckor a tengelyhatalmak diplomáciai testületeinek tagjai (kilencszáznál többen vannak) a Drottningholm svéd gőzös fedélzetén elutaztak az Egyesült Államokból. Lisszabonban kicserélik őket a Németországból, Olaszországból, Magyarországból, Romániából és Bulgáriából odaérkezett északamerikai diplomatákkal és állampolgárokkal. Most csak az első csoport kicseréléséről van szó. A Drottningholm Lisszabonból visszaérkezve a tengelyhatalmak állampolgárainak újabb csoportjával megint útnak indul.

— **Áldozócsütörtökön lesz a budapesti református nagygyülés.** Budapest és a környék reformátusai 14-én, áldozócsütörtökön déli fél 12-kor tartják X. nagygyülésüket a Magyar Müvelődés Házában Tasnádi Nagy András dr. egyházmegyei gondnok, Kováts J. István dr. teológiai tanár, egyházkerületi főjegyző, Karácsony Sándor dr. egyetemi magántanár, Szabó Imre esperes, Incze Gábor dr. vallásoktató igazgató és Dobos Károly lelkipásztor, valamint a Baár-Medas-énekkar közreműködésével. Belépődij nincs, jegyek a lelkészi hivatalokban.

— **Jelentkezzenek a przemysli bajtársak!** A Przemyslben volt bajtársak budapesti közössége, tekintettel a mai viszonyokra, a katonaeszményt és a bajtársiasságot az eddigieknél fokozottabb mértékben óhajtja szolgálni. Ehhez azonban az eddigieknél sokkal nagyobb összefogás, tömörülés kell. Felkérik ezért azokat az Erdélyben, Felvidéken, Délvidéken lakó *bajtársakat, akik eddig nem kapcsolódtak a bajtársi életbe, hogy nyilvántartás végett, saját érdekükben, minél előbb tudassák cimüket a budapesti przemysli bajtársakkal. Az értesitést a következő cimre küldjék: Kóródi Mihály, Budapest IX, Mester-utca 21. Minden hó első vasárnapján bajtársi találkozó az Alkotmány-étterem nagytermében: Budapest V. Vilmos császár-út 68. A fővárosban és környékén lakó bajtársak személyesen vagy irásban jelentkezzenek.*

— **A miskolci református leánygimnázium** VIII. osztályos növendékei elhatározták, hogy az idén nem tartanak érettségi bankettet, hanem annak előreláthato költségeit összegyüjtik és hazafias célokra ajánlják fel. A leányok küldöttsége az iskola igazgatójának vezetésével vitéz Borbély-Maczky Emil főispán feleségének, a borsodmegyei bajtársi szolgálat elnöknőjének 100 pengőt nyujtott át a gyüjtés eredményeként arra a célra, hogy a hadbavonultak feleségeit és gyermekeit segélyezzék.

— **A gyomirtásnál szükség van a falusi elemiskolás gyermekekre.** A miskolci kamara előterjesztést intézett a kormányhoz, hogy a harmadik elemitől magasabb osztályba járó falusi gyermekek részére rendeljenek el kétheti szünetet, mert az esős időjárás következtében az őszi kalászos vetésekben soha nem tapasztalt mértékben vett erőt a gyom, amelyet minden áron ki kell irtani.

Meghivó

az **Iparművészek és Háziiparosok Termelő és Értékesitő Szövetkezete** budapesti bej. cégnek 1942 május hó 16-án délután 4 órakor Szepesy Mihály dr. ügyvéd irodájában (Budapest, V., Géza-utca 4) tartandó

III. évi rendes közgyülésére

Napirend: 1. Az Igazgatóság és Felügyelőbizottság jelentése az 1941. évről. — 2. Az 1941. üzleti évre vonatkozó zárszámadások megállapitása, a felmentvények megadása. — 3. Felügyelőbizottsági tagok megválasztása. — 4. Az alapszabályok módositása: a 30-ik szak. 4-ik bek. módositása a nyereség felosztására vonatkozólag. Az igazgatósági és felügyelőbizottsági tagok maximális dotálása, a szövetkezeti tagok részére történő vásárlási visszatérités-juttatás megállapitása. — 5. Esetleges inditványok. — Megjegyzés: Az alapszabályok 19. §-a értelmében az alanti mérleg- és eredményszámla a közgyülés helyén (Budapest, V., Géza-utca 4) a mai naptól a közgyülés napjáig közszemlére van kitéve.

Mérlegszámla 1941 december 31. Vagyon: **Pénztár** P 82.04, Áru P 27.773.96, Értékpapir P 2220.—, Adósok P 328.659.26, Berendezés P 1054.50, Személyzeti előleg P 140.—, összesen: P 354 929.76. Teher: Üzletrésztőke P 14.160.—, Tartalékalap P 8.45, Árfolyamkülönbözeti tartalék P 1985.74, Átmeneti tételek P 78.84, Kétes követelések tartaléka P 1986.76, Nyugdijtartalék P 30.000.—, Tisztviselői segélyalap P 10.000.—, Vásárlási visszatérítések tart. P 20.000.—, Hitelezők P 210.138.99, Nyereség-áth. 1940. évről P 49.58, Folyó évi nyereség P 66.521.40, Összesen P 354.929.76.

Eredményszámla 1941 december 31. **Veszteség:** Költségek P 157.088.07, Behajthatatlan követelések P 1986.76, Nyugdijtartalék dotáció P 30.000.—, Tisztviselői segélyalap dotáció P 10.000.—, Vásárlási visszatérítés dotáció P 20.000.—, Nyereség-áth. 1940. évről P 49.58, Folyó évi nyereség P 66.521.40, Összesen P 285.645.81. Nyereség: Nyereség-áth. 1940. évről P 49.58, Áru P 285.596.23, összesen P 285.645.81.

Budapest, 1941 december 31. **Az Igazgatóság.**

Megvizsgálta és rendben találta

A Felügyelőbizottság.

A rizsellátás uj rendje

Az elmúlt napokban beszámoltunk már arról a közellátási miniszteri rendeletről, amely átmenetileg korlátozta a rizs forgalmát. Az új alapokra helyezett rizsellátással kapcsolatban a „Közellátási Értesitő" most megjelent száma felvilágositásokat közöl a fogyasztók és a kereskedők számára.

A fogyasztók egy-egy lisztjegy-szelvényre 20 dekagram rizst kapnak. Május 5-től kezdődően újabb rendelkezésig a kereskedők csak a hatósági finomliszt és kenyérjegy finomliszt szelvényre, illetőleg hatósági utalvány ellenében szolgálnak ki rizst a fogyasztóknak. A gabonalappal ellátott vámőrlésre jogosultak, amennyiben rizshez akarnak jutni, tartoznak készletükből havonta legfeljebb két kiló finomlisztet a kijelölt kereskedőnek hatósági áron beszolgáltatni. A kereskedő a beszolgáltatást igazolja és ennek alapján a községi elöljáróság a beszolgáltatott finomliszt fele mennyiségének megfelelő rizs vásárlására jogosító utalványt ad ki az igénylőnek. Az utalványt harminc napon belül be kell váltani abban a helységben, amelyben kiadták, különben az utalvány érvénye lejár.

A kereskedő készlete erejéig köteles a fogyasztó kívánságára a finomliszt-szelvény ellenében rizst kiszolgáltatni. A kijelölt kereskedő a beszolgáltatott finomliszt-mennyiségről igazolást köteles kiállítani és azt a finomlisztet beszolgáltató személynek átadni. A lisztárusításra kijelölt kereskedő, amennyiben rizskiutalásban is részesül, a rizsre beváltott finomliszt-szelvényeket, a finomlisztre és a száraztésztára beváltott szelvényektől elkülönítve köteles kezelni. A szelvényeket külön elszámoló-lapra ragasztva kell a községi elöljáróságnál benyujtani.

Birói és ügyészi kinevezések

A kormányzó az igazságügyminiszter előterjesztésére Ungváry Antal dr. nagyváradi törvényszéki elnököt a nagyváradi, Vékey Károly dr. és Csiky Károly dr., a III. fizetési csoport jellegével felruházott budapesti ítélőtáblai bírákat a budapesti ítélőtáblához tanácselnökökké, Veszelevszky Dezső dr. zombori tanácselnököt a szegedi ítélőtáblához bíróvá, Pöstyéni Márton dr., a III. fizetési csoport jellegével felruházott debreceni ítélőtáblai bírót a nagyváradi törvényszék elnökévé az ítélőbírák és ügyészek részére megállapított II. fizetési csoportba, K. Nagy Zoltán dr. nagyváradi járásbirósági elnököt a nagyváradi ítélőtáblához bíróvá, Bogdán Jenő dr. szamosujvári járásbirósági elnököt a kolozsvári törvényszékhez tanácselnökké, Lendvay Sándor dr. szamosujvári járásbirósági alelnököt a szamosujvári járásbiróság elnökévé, Tömöry József dr. szegedi törvényszéki bírót a szegedi ítélőtáblához bíróvá, Szabó Gusztáv dr. budapesti törvényszéki bírót az élesdi járásbiróság elnökévé, Sörés János dr. nagykállói ügyvédet a zilahi és Rhédey Antal dr. veszprémi ügyvédet a zalaegerszegi törvényszékhez tanácselnökökké, Szilassy Pál dr. budapesti ügyészt a budapesti büntető törvényszékhez bíróvá, Hegyváry Lajos dr. berettyóujfalui járásbírót a nagyváradi ügyészséghez ügyésszé, Kun László dr. budapesti büntető törvényszéki titkárt a budapesti büntető járásbirósághoz járásbíróvá, Nagy Lajos dr. marosvásárhelyi törvényszéki titkárt a marosvásárhelyi ügyészséghez ügyésszé, Klintók Elemér dr. nagybányai járásbirósági titkárt a szilágycsehi, Muzsnay Jenő dr. budapesti központi járásbirósági és Harkay József dr. pestvidéki törvényszéki titkárokat a pestszenterzsébeti, Bucher József dr. kispesti járásbirósági titkárt a budafoki és Frankl László dr. budapesti büntető törvényszéki titkárt az ócsai járásbirósághoz járásbirákká, Joó Károly dr. budapesti büntető járásbirósági titkárt a csikszeredai törvényszékhez bíróvá, Hidegséthy Lajos dr. pestvidéki törvényszéki titkárt a monori, Vietorisz Gyula dr. kassai járásbirósági titkárt a munkácsi és Orosz Zoltán dr. miskolci törvényszéki titkárt a miskolci járásbirósághoz járásbirákká, Tóth Pál dr. szekszárdi törvényszéki titkárt a debreceni ügyészséghez ügyésszé, Bereczkey Brunó dr. pestvidéki törvényszéki titkárt a nagykátai, Koháry János dr. rimaszombati járásbirósági titkárt a huszti, Matheovits Ferenc dr. budapesti központi járásbirósági titkárt a pécsi és Csáky István dr. pécsi törvényszéki titkárt a kolozsvári járásbirósághoz járásbirákká, Pankotay Jenő dr. budapesti központi járásbirósági titkárt a debreceni ügyészséghez ügyésszé, Kemenes Tibor dr. budapesti törvényszéki titkárt a szolnoki törvényszékhez bíróvá, Dankó Gyula dr. budapesti büntető járásbirósági titkárt a balassagyarmati, Menyhárth László dr. budapesti törvényszéki titkárt a kisujszállási és Dankó József dr. pestvidéki törvényszéki titkárt a mezőtúri járásbirósághoz járásbirákká, Pintér József dr. egri törvényszéki titkárt a debreceni ügyészséghez ügyésszé, Implom János dr. gyulai járásbirósági titkárt a nagyváradi, Szily László dr. szekszárdi törvényszéki titkárt a tamási, Józseffi Ádám dr. dési járásbirósági titkárt a szamosujvári, Privitzer Jenő dr. sepsiszentgyörgyi törvényszéki titkárt a székelyudvarhelyi, Ürmössy Károly dr. besztercei járásbirósági titkárt a máramarosszigeti, Turcsányi György dr. nagyváradi törvényszéki titkárt az élesdi, Fortvingler István dr. dárdai járásbirósági titkárt a nyiregyházai és Koleszár Péter dr. ujvidéki törvényszéki titkárt az ujvidéki járásbirósághoz járásbirákká, Gazdy László dr. kassai törvényszéki jegyzőt az ungvári ügyészséghez ügyésszé, Bátori Endre dr. szolnoki törvényszéki jegyzőt a kisvárdai, Gergely Jenő dr. besztercei járásbirósági jegyzőt a besztercei és Nagy Sándor dr. szatmárnémeti törvényszéki jegyzőt az erdődi járásbirósághoz járásbirákká, Sziványi László dr. szegedi törvényszéki jegyzőt a zombori ügyészséghez ügyésszé, vitéz Széll Bálint dr. hódmezővásárhelyi ügyvédet a hódmezővásárhelyi, Máthé Béla dr. hevesi ügyvédet a gyergyószentmiklósi, Tóth Sándor dr. ceglédi ügyvédet a felsővisói, Schmitzhoffer János dr. rajkai ügyvédet a naszódi, Tholt István dr. budapesti ügyvédet a técsői, Tokay László dr. szarvasi ügyvédet a kolozsvári és Kun Lajos dr. abádszalóki ügyvédet a nagyszöllősi járásbirósághoz járásbirákká nevezte ki.

Házasság

Siegmeth Vilma okl. közgazda és *Steuer* Tibor dr. székesfővárosi tisztiügyészi fogalmazó, ügyvéd jegyesek.

A vasárnap katolikus egyházi zenéje

Május 10-én, vasárnap a főváros katolikus templomaiban a **népénekes** szentmisék kötelező énekrendje a Szent vagy Uram gyüjteményből a következő: 227. Kegyes szemmel néz ránk, 123. Most lett a kenyér, 168. Örülj, vigadj.

A **belvárosi főplébániatemplom ének és** zenekara délelőtt 10 órakor Berg Ottó karigazgató vezényletével Kagerer: „Szent Lőrinc" miséjét adja elő. Palesztrina: Benedicito gentes. (Offertorium.) A többi változó rész gregorián korális. A 12 órai kismisén Lotti: Regina coeli, Lavotta: Ave Mária, Kereszty: Egek ékessége, Bárdos: Nyujtsd ki mennyből. Orgonál Kereszty Jenő.

A **budavári koronázó főtemplom** ének- és zenekara délelőtt 10 órakor Várhelyi Antal vezényletével Haydn: Nelson miséjét adja elő, korális változó részekkel. A magánszólamokat Farkas Ilonka, Máthy Jolán, Harangozó János és Horváth László éneklik. Offertoriumra Sugár: Ave Máriáját énekli Ritter Irén. Orgonál Bánás József.

A **Szent István-bazilika** ének- és zenekara délelőtt 10 órakor Harmat Artur vezényletével XII. Pius pápa püspöki jubileuma alkalmával Harmat: Ecce Sacerdos, Refice: Assisi Szent Klára miséje. Offertorium: Palesztrina: Benedicito gentes. Mise végén Te Deum és pápai himnusz. A szentmisét Serédi Jusztinián bíboros-hercegprimás pontifikálja és mise közben szentbeszédet mond.

A **Ferdinánd-téri plébániatemplomban** az árpádházi Boldog Margit-vegyeskar Falk Zsigmond lovag vezényletével Rheinberger F.-moll miséjét adja elő Mozart: Ave verum kezdetű motettájával. A 12 órai kismise alatt Kreutz Hedvig énekel.

A **terézvárosi templom** énekkara a délelőtt 10 órai szentmisén Kopasz Aurél: „Szent Teréz" miséjét adja elő, amelynek magánszólamait Varga Klári, Balázs Loránd és Kritovcsák Ernő énekli. A változó miserészek, Goller offertoriumának kivételével, gregorián korálisok. Karnagy Kemenes Frigyes, orgonái Lisznyay Szabó Gábor.

— **A leventék „selyemcsatája".** Hóman Bálint kultuszminiszter rendelete és a levente gazdasági szövetkezések központjának kezdeményezése folytán a magyar ifjúság ezen a tavaszon példás módon veszi ki részét az elsőrangú hadianyagtermelést jelentő selyemtenyésztésből. Az elemi és középiskolákban, ahol csak a szükséges eperfalomb rendelkezésre áll, a tanulók tízezrei vállalkoztak nagy örömmel arra, hogy a selyemtermelés eredményét a maguk munkájával is előmozdítsák. Nagy lelkesedéssel veszi ki részét a „selyemcsatából" a leventeifjúság is. A legjobb eredményt felmutató iskolák, illetve leventeegyesületek 250 pengő első, 150 pengő második és 100 pengő harmadik díjat kapnak. Egyénenként a legjobb diák-, illetve levente-tenyésztők 100—50—25—15 és 10 pengő jutalmakat kapnak. A levente- és tanulóifjúság természetesen ott kapcsolódik be nagyobb mértékben a selyemtenyésztésbe, ahol a bőségesen található eperfák lombját a selyemtenyésztéssel foglalkozó lakosság nem tudja kihasználni. A felnőtt tenyésztők számára a szükséges lomb mindenütt biztosítva van. Az eperfák lombfejlődése egyébként most már mindenütt megindult és néhány nap mulva megkezdődik a hernyók kiosztása. Az egész országban rendkívül nagy érdeklődés nyilvánul meg a selyemtenyésztés iránt, ami a jó gubóáraknak tulajdonítható. Több községben még elfogadnak jelentkezéseket a helybeli petekikeltők, vagy az illetékes kerületi selyemtenyésztési felügyelőségek.

— **Adományok a harctéren küzdő honvédeknek.** A taksonyi együttműködő elemi iskolák növendékei 7176 darab cigarettát, 54 csomag cigaretta- és pipadohányt, 5 drb szivart és 63 doboz gyujtót gyüjtöttek a harctéren küzdő honvédeink részére és eljuttatták a vöröskereszthez. — A magyar asszonyok nemzeti szövetségének kiskunhalasi csoportja a diákleventék közreműködésével füsttelen napot rendezett, amelynek eredményeképpen 71.421 darab cigarettát, 717 csomag dohányt, 1739 doboz gyujtót és 1600 csomag cigarettapapirt juttatott a vöröskereszthez a harctéren küzdő katonák részére.

— **Halálos motorkerékpárszerencsétlenség.** Miskolcról jelentik: Kiss Gyula nagyvisnyói 31 éves kereskedő motorkerékpárja pótkocsiján magával vitte Cankó János 27 éves kisbírót. Az út egyik éles kanyarulatában a motorkerékpár oldalkocsija beleütközött a távíróoszlopba. Kiss Gyula oly szerencsétlenül esett ki, hogy feje szétzúzódott és a helyszinen azonnal meghalt. A vizsgálat megindult.

— **Elveszett egy női kézitáska.** Csütörtökön délután 3 órakor a Dunapart felől érkező 16-os villamosról az Orczy-téren leszálló egyik utas elhagyta kék, cipzáras női retiküljét. Kéri a megtalálót, hogy a táskában lévő pénzt tartsa meg és a rá nézve értéktelen iratokat, kulcsokat, élelmiszerjegyeket és használati tárgyakat küldje vissza a vásárlási könyvbe irt címre.

Elveszett

egy fekete

spaniel him kutya

Megtaláló jutalomban részesül. Cím: II. ker., **Eszter-u. 14. Telefon: 355-987.**

Szinház, Film, Müvészet

Weingartner Félix meghalt

Sauer Emil után alig néhány nappal később *Weingartner* Félix dr., a világhirű Beethoven-karmester is elköltözött az élők sorából. Ismét kevesebb lett az élő *Liszt-tanitványok száma.* Három évvel ezelőtt járt utoljára Budapesten, mint karmester. Beethoven-műveket tolmácsolt, azzal a tiszta, előkelő, tartózkodóan nemes és finom méltósággal, amelyik a szem számára is annyira élvezetessé tette Weingartner Félix magasrendű művészetét. Sokoldalú művészember volt. A karmesterpálca mellett szívesen vette a könyvet is a kezébe, mint előadó. *Emlékezetes sikert aratott Budapesten is Goethe „Faust"-jából kiragadott részek valóban elragadó előadásával.* Zeneszerzéssel is foglalkozott, főként Wagner nyomdokain haladt, mint a német újromantikusok egyik képviselője. Operákat szerzett, azonkivül kisérőzenét a *„Faust"*-hoz és a *„Vihar"*-hoz, komponált kórusműveket, szimfónikus költeményeket, szimfóniákat, nyitányokat, hegedűversenyeket és kamaramuzsikát, valamint dalokat. Irásai is figyelmet érdemelnek. *„A vezénylésről"* cimű műve kiváló forrásmunka. Népszerűek művészkörökben két kötetben megjelent emlékezései is.

Fiatal korában megfordult Sauerrel együtt Liszt Ferencnél is Weimarban és ennek az időnek emlékeit mindvégig hálás lelkesedéssel megőrizte. Legutóbbi látogatása alkalmával mondotta e sorok írójának, hogy *Liszt Ferencet vehetné minden művészember példaképének. Liszt sohasem veszitette el fensőbbséges nyugalmát és egyszerűségét. Nemcsak az életben, a zongora előtt is maga volt a természetesség.*

Weingartner Félix halálával kiváló muzsikus, egészen rendkívüli karmestertehetség elvesztését gyászolja a müvelt zenei világ közvéleménye, aki mindenütt, ahol megfordult, maradandó hatással volt a zenészekre és a közönségre egyaránt. Különösen Beethoven-tolmácsolásai felejthetetlenek. Sok kiváló karmestertől hallottuk a Beethoven-szimfóniákat, köztük a legnagyobbaktól is, de Weingartner előadása úgy marad meg az emlékezetünkben, mint a legtisztább hagyományokat őrző és átmentő művészi teljesítmény. Az ő vezénylése érzékeltette ugyanis a legmeggyőzőbben az élő művészet folytonosságát, mert amikor az ő megszólaltatásában hallottuk Beethovent, úgy érezhettük, hogy kortársai vagyunk a bonni titánnak, hiszen az ő gondolatait, érzéseit, zenei felfogását egymásnak adták át az egyes nemzedékek kiváló zenészei s igy voltaképpen első kézből vette át a szellemörökséget a hivatottak között is az egyik legkiválóbb: Weingartner Félix. **H. G.**

Rádióközvetités a Fényes-cirkuszból

A Fényes-cirkusz nagysikerű megnyitó műsorára felfigyelt a rádió is, amely elhatározta, hogy szombaton délután 6 órai kezdettel hallgatói számára izelitőt ad a müsor érdekesebb számaiból. Ezért pénteken este Budinszky Sándor vezetésével viaszlemezre veték a műsor egy részét, úgy hogy az élvezetes rádióriport keretében valósággal megelevenedik majd a hallgatóság szeme előtt a „Haláltánc a levegőben" és a cirkusz több más világsikerű produkciója.

* **A kolozsvári épitészeti pályázat nyertesei.** A kolozsvári Mátyás király-tér épitészeti kialakításának tervére az országos irodalmi és müvészeti tanács a kultuszminiszter felhivására nyilvános pályázatot hirdetett. A kiküldött bizottság megbirálta a pályamüveket és a három, egyenként 1500 pengővel jutalmazott első dijat idősebb és ifjabb Lechner Jenőnek, második helyen Kaffka Péternek és Achay Lászlónak, harmadik helyen Gerő Lászlónak itélte oda. Megvásárolta a bizottság egyenként 500 pengőért Koromzay Vilmos, Papp Imre és Wollmann Károly tervezeteit. A pályamüvek a május 10-én megnyiló kolozsvári épitészeti kiállításon kerülnek bemutatásra.

* **Áldozócsütörtökön rendezik a nyolcadik kívánsághangversenyt.** A legközelebbi honvéd kívánsághangversenyt áldozócsütörtökön este 7 órai kezdettel rendezik a Magyar Müvelődés Házában. A nyolcadik kívánsághangversenyen a következő müvészek és előadók működnek közre: Baksa Kató, Bilicsi Tivadar, Cselényi József, Guiseppe Moretti, Hámory Imre, Honthy Hanna, Hosszú Zoltán, Karácsonyi Margit, Kiss Manyi, Martin Antal, Mészáros Ági, Muráti Lili, Orosz Julia, Pataky Jenő, Pataky Kálmán, Pethes Ferenc, Rácz Vali, Szilvássy Margit, Udvardy Tibor és Vaszary Piroska. A hangversenyt a rádió is közvetíti.

* **Gyakorlatos színészek felvételi vizsgája.** A gyakorlatos színművészek képesitő vizsgabizottsága a gyakorlatos felvételi, javító és záróvizsgákat junius folyamán tartja. A jelentkezők május 31-ig nyujthatják be kérvényeiket a kamaránál, ahol az érdeklődőknek a szükséges tájékoztatást megadják.

Otto Gebühr

főszerepet alakit a Tobis legújabb nagyszabású történelmi filmjében, amelynek cselekménye Nagy Frigyes korában játszódik. A nálunk „A király nevében" cimmel bemutatásra kerülő film, a „Krüger apó" és az „Ősi rög" után szintén megkapta a „nemzet filmje" kitüntető jelzőt. Ebben az elismerésben csak azokat a művészi alkotásokat ré-

szesitik, amelyek a legmagasabbrendü és az egész emberiség sorsát érintő témákat a filmművészet legtisztább eszközeivel vitték filmre. Otto Gebühr Nagy Frigyest eleveniti meg a történelmi drámában s a hirek szerint ez a szerep pályafutásának egyik legbravurosabb színészi alakitása. Művészetének olyan jellegzetesen finom eszközeivel alakitja a porosz uralkodót, hogy a kritika — egyhangulag Nagy Frigyes leghitelesebb ábrázolójaként méltatta.

A HUNGÁRIA PARKBAN

(volt Angolpark)

MINDEN ESTE

KELLY ANNA

a legnépszerűbb magyar dizőz énekel

monstre jazz zenekar

kíséretével.

* **Befejezték Réthy Eszter filmjét.** Jelentettük már, hogy „Estélyi ruha kötelező" cimmel új magyar film készül, amelynek egyik női főszerepét Réthy Eszter, a bécsi állami Operaház tagja játssza. A filharmonikusok kíséretével két áriát is énekel az újdonságban, amelynek felvételeit Cserépy László rendezésében most fejezték be.

* **Uj magyar oratórium bemutató.** Ottó Ferenc „Mária siralom" cimmel passio-oratóriumot irt, amelyet május 30-án mutat be a budapesti ének- és zenekaregyesület. A mű az ó-magyar Mária-siralom és régi magyar egyházi népénekek felhasználásával készült. Az est műsorát Bach egyik kantátája egészíti ki, Basilides Mária, Eyssen Irén, Rösler Endre és Jámbor László közreműködésével. Az orgonán Zalánfy Aladár játszik s a müveket Lichtenberg Emil vezényli.

* **Magyar zongoraművész európai hangversenykörútja.** Károlyi Gyula magyar zongoraművész csütörtöki berlini rádióhangversenyével befejezte kéthónapos európai hangversenykörútját. Berlinben, Stockholmban, Helsinkiben és több más nagy európai városban adott önálló hangversenyeket, mindenütt igen nagy sikerrel.

Holnap ½4-kor, Sportcsarnok **JAZZ-PÁRBAJ**

CHAPPY—LEN HUGHES zenekarai és Türk Berta—Major Ida, Cziffra György—Vécsey Ernő, Holéczy Ákos — Vigh György, Patkány — Horváth Sándor, Chappy—Weiss Appy soha nem látott párviadala. Jegyek a jegyirodákban.

* **Gyermekvilág-matiné.** Vasárnap délelőtt fél 11 órai kezdettel a Magyar Müvelődés Házában „Gyermekvilág-matiné" cimmel gyermekelőadást rendeznek. A müsoron színes trükkfilmek, szép kiállitású mesejátékok, kacagtató mutatványok, bohócszámok és hangulatos, táncos, énekes gyermekjátékok várják a gyermeknépességet. A rendkívül olcsó áru jegyek a színház pénztáránál válthatók.

~~Beck Ö. Fülöp~~ I

~~Füredi Rikárd~~ I

~~Hikisch Rezső~~ I

~~Holló Barnabás~~ II

Lechner Jenő I

Lukácsy Sajos I

Lux Kálmán I

Markup Béla II

Sztehlo Ottó II

Tóth István II nobrát

Malonyay Dezső:

Rákóczi siremlére.

Budapesti Hírlap.

1908. febr. 11.

10/Pl

K

(elsőirmasodik pálya)

Az díjakat nem adták ki!

de I. helyen. pitahmazva

II. " " "

mint

Bonifazio Veneziano

1070

1070. *Az Ósz.*

Meglett korú és bal
töse alól felgyűrt újjú inge
hőre lépve kezeivel az előtt
geti. Fejét szőlőlevél vesz
van, kik szőlőfürtöket hor
vállára támaszkodik, egy
gatja, kettő pedig röpülv

Vászon, méretei 104:
tett az 1895 márczius 26-á
indult tárgyalások folyamán
Enea Lanfranconi gyüjtemé
28402 sz. a. jóváhagyott sze

Kifüggesztésére vonat
ban. 1906: IV. 141. *Andre*
IV. 141. *Andrea Meldolla,*

Jegyzet. Catalog der Sa
im Besitze des H. Commend. E
Az 1906. évi leiró lajstromba

Vét
1895

~~Beck Ö. Fülop~~

~~Füredi Rikárd~~

~~Hikisch Rezső~~

~~Holló Barnabás~~

Lechner Jenő

Lukácsy Sajós

Lux Kálmán

Markup Béla

Sztehlo Ottó

Tóth István

zvód

Épitő Ipar 1908. febr. 23. (K-ó: A Rákóczi-siremlék tervpályázata.)

10/Pg

1048

1048. Claesz

Sz. Amsterdamban 1600 elő

József és testvérei (Móz.

E kép azt a jelenetet ábrá
nak egyike a serleget találja m
jobb kezét fogja. Balról lóháton
hangoztatja s a kinek lovát eg
jamin sír, testvéreinek egy ré
ruháit szaggatja. Jobbról a t
állnak. A háttérben balról fák d
közeledik szamáron, míg jobbr
a hegyről férfi halad lefelé a ve
beszélgető és kosarat vivő nőve
ki baljával előre mutat. Kissé há
rább két alak bontakozik ki. Az é
bolt felhős. Alól balra a mest
jelzése olvasható e szöveggel:

Vászon, méretei 94·5 : 138·4
tett az 1895 április 11-iki 16397

tól 3000 K-án (174–94). — Els
30-án (326–95). — Az elszámolá
14-iki 228 szvsz. (326–95), ille
36690 min. sz. leirat (218–96).

Kifüggesztésére vonatkozó
zeumban. 1906 : IX. 330. *Claesz*
József és testvérei. — 1906, 19
Moeijaert: Joseph et ses frères.

Vét.
1895

~~[illegible]~~
Lechner Jenő dr

Palóczi Antal

Rerrich Béla

nincs
cíd

K

cíd
z

4/P

Pirovits Aladár:
A Kossuth Lajos-tér
végleges rendezése és
a Kossuth-Szobor.
Vállalkozók Lapja
1928. okt. 31.

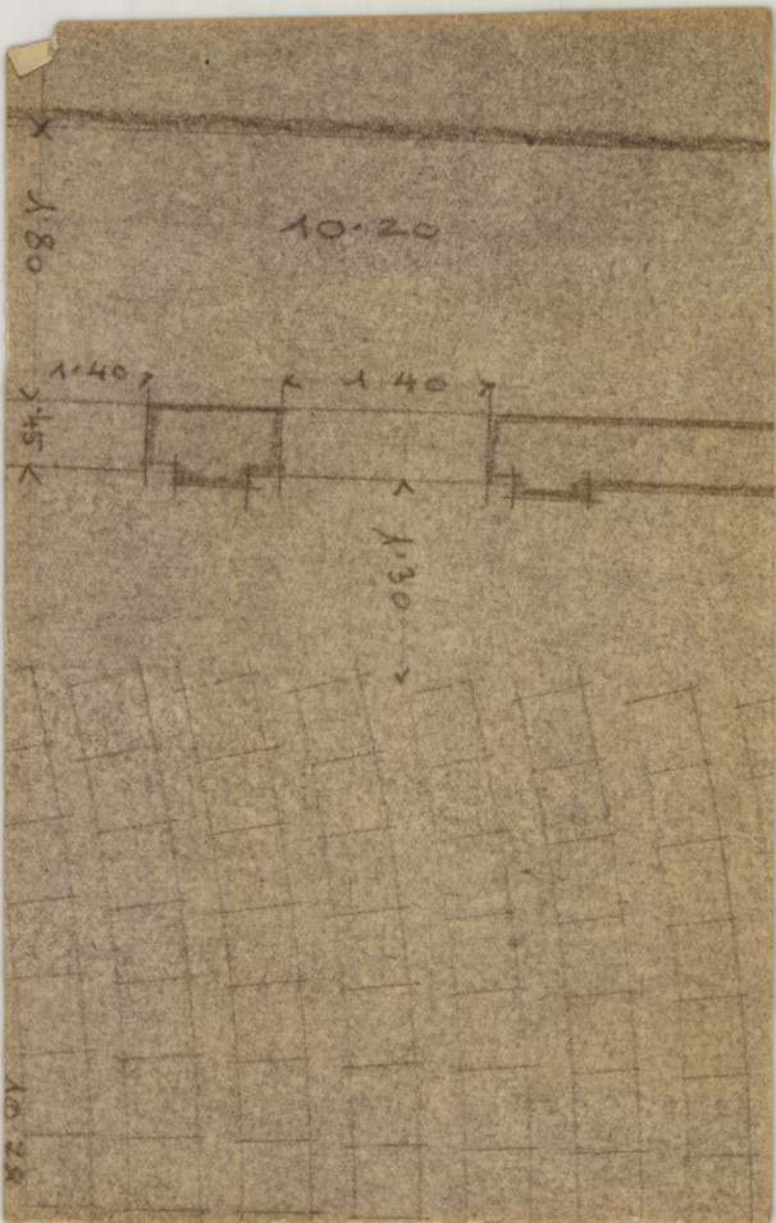
10.20
1.40
1.40
1.30

~~Horvai Janos~~

Lechner Jenő

Mucs Céd

Palóczi Antal

Rerrich Béla

K

iród

Vállalkozók Lapja

1927. jan. 12.

4/P

(A Kossuth-szobor elhelyezéséről. Észrevételek Pirovits Aladár cikkére.)

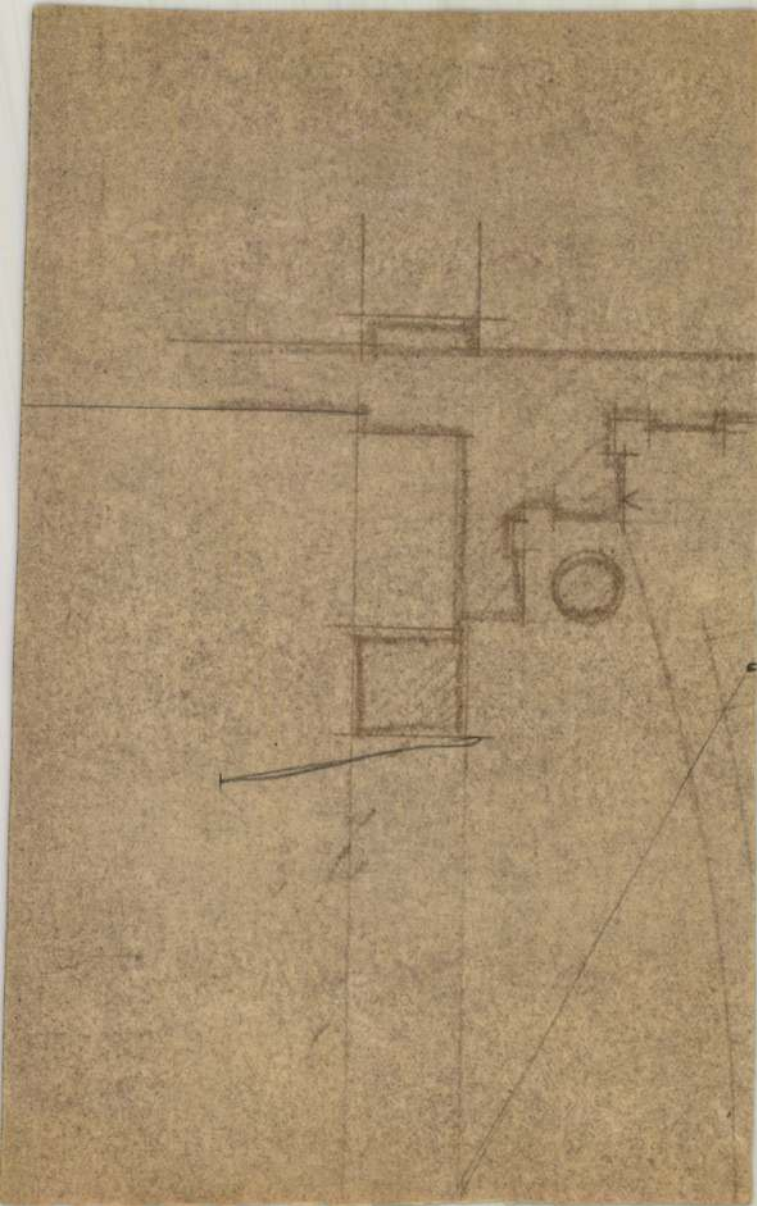

~~[illegible]~~

Lechner Jenő

Palóczi Antal

Rerrich Béla

Mus. léd. z

K. irod. z

Pirovits Aladár:

Építőművész tervez, a főváros véger.

4/P Vállalkozók Lapja

1927. jan. 5.

MEDGYASZAY SZÍNHÁZ ÉPÍTKEZÉS

NÉZŐTÉR FÖLDSZINT.

1:50

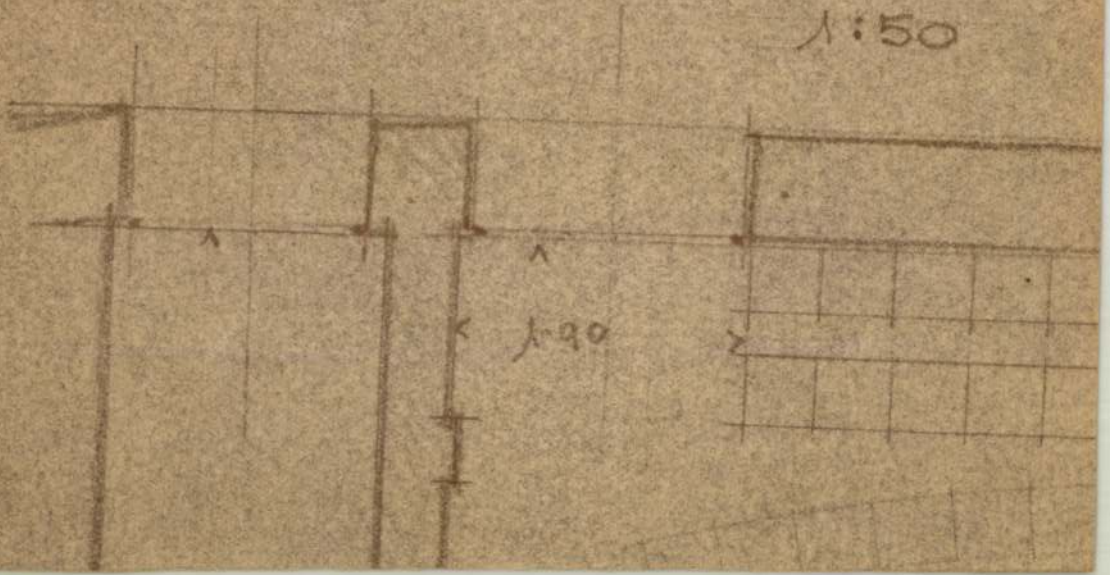

~~Beck Ö. Fülöp~~

~~Darás Jaurs~~

~~Füredi Rikárd~~

~~Hikisch Rezső~~

~~Holló Barnabás~~

Lechner Jenő

Lukácsy Lajos

Lux Kálmán

Markup Béla

Sztehlo Ottó

Tóth István

wód z

Biloveszky József itj:

A Rákóczi siremlék pálzáratai. Felvidéki Ujság. 1908 febr. 18, 19, 20.

11/89

K

mnio cód z

1031

1031. Filip

Sz. Pármában 146

Szt. Kristóf.

Az előtérbeli vízben ál
viszi. Jobb kezében hosszú b
Meggyszinű köpenyt, sárga
gyürt újja kilátszik és dere
jával a szentnek üstökét fo
tálygolyót tart. Fejlöket dic
redek sziklák képezik.

Fa, méretei 138 : 77 cm.
1891 április 14-iki 7943 sz. leir
féle könyvkereskedés útján, A
(90–91). — Kifizettetett 1891
1892 január 2-án (41–92.).
1892 május 22-iki 16647 és
leirat (98–92).

Kifüggesztésére vonatkozó
ban. 1906 : III. 91. *F. Mazzuol*
1906, 1910 : III. 91. *F. Ma*
Christophe.

III

Vetel
1891

~~Beck Ö. Fülöp~~

~~Füredi Rikárd~~

~~Flikisch Rezső~~

Lechner Jenő

Lukácsy Sajos

Lux Kálmán

K

ivód

Kertész K. Róbert:

II. Rákóczi Ferenc siremléke.

Budapesti Hirlap

1908. febr. 16.

Valamennyi fenti pályá-munka első helyen gutalmazva.

1030.

1030. Ja

Élt a x

Madonna a gyerm

Mária csaknem térd
jával az asztalon álló gye
áldásra emeli és a kinek
van. A gyermek karján és
pedig sárga kendővel kötöt
palástot és szűk ujjú ruh

szorít. Fejöket dicsfény ö
hever.

Fa, méretei 74 : 50 cm
1890 október 17-iki 45617
(443 K-án 166–90). — Els
(19–91). — Az elszámolást
kelt 3759 sz. leirat (47–91

Kifüggesztésére vonatk
zeumban. 1906 : III. 87. *Fel*
1906, 1910 : III. 87. *École i*
et l'Enfant.

III.

Vétel
1890

~~Beck Ö. Fülöp~~

~~Füredi Richard~~

~~Hikisch Rezső~~

mincs céd z K

Lechner Jenő

Lukácsy Sajos

Lux Kálmán

cséd z

Épitő Ipar

1908. március 1.

(A Rákóczi-szemlek pályatervei, képekkel.

1043

1043. Frances

Sz. Veronában 1470-ben.

Szent Mihály.

A jobbra repülő szent viss
kezében kivont pallos van, mely
pedig felcsatolt pajzsot tart. Tes
A háttér felhős égbolt.

Vászon, méretei 86 : 128 cm
az 1893 január 16-iki 1450 sz. l
1648·80 K-án (9–93). — Elszám
Az elszámolást elfogadta az 1894
rozat (121–94).

Kifüggesztésére vonatkozó
zeumban. 1906: IV. 180. *G. F*
arkangyal. — 1906, 1910: IV.
Michel.

III.

Vétel
1893

— Nem akartam, apám. De nem bírtam tovább
— A hercegné a szalonban van.
— Nem akarom látni.
— Tehát? . . .
— Legyen vége a játéknak. Én nem bírom megtenni . . .
— Hát komolyan beszélsz? — kérdezte szomorúan, elfordúlva az apa.
— Esküszöm, a kis Franz életére esküszöm . . .
— De megfontoltad, hogy mit fogsz cselekedni?
— Meg. Két hét mulva visszamegyek Visóra. A kis Franz-cal együtt. És ott megkeresztelj ük. És kikiáltjuk az egész világnak, hogy megszületett Müller Fritz fia . . . Az ő fia . . . Az én gyönyörű kis fiam . . .

Az öreg lengyel hosszan, mélyen nézett a lánya szemébe. Most már tudta, hogy ő elvesztette a merész, a nagyszerű játékot. Meg sem is próbálta, hogy elülről kezdje a küzdelmet. De mielőtt megadta magát, félénk hangon megkérdezte:

— És a következményeket meggondoltad, Berta?

Berta csodálatos szilárdsággal válaszolt.

— Meg. Mindenre elszántam magam. Minden kárt és minden büntetést magam vállalok.

— De én jót akartam, Berta — vágott közbe elérzékenyülve az apa. Én csak teérted tettem, amit tettem.

Berta sírva fakadt.

— Tudom apám, tudom. Te értem tetted, én pedig érte teszem. Mind a ketten a gyermekünkért tesszük.

— De te kárt okozol neki! — szakadt ki az öreg kebléből az utolsó, gyenge és reménytelen ellenvetés.

— Azt csak az Isten tudja apám. Én az anyja vagyok . . . én az igaz úton járok . . . Én nem avatkozom a sors rendelésébe. Jöjjön aminek jönnie kell . . .

Berta nem tudott tovább beszélni. Boldogan, megkönnyebbülve, hangosan zokogott, mint egy ellágyult kis gyermek.

*

Két hét mulva Berta otthon volt a gyermekével. Már nem is emlékezett arra, hogy ő valaha Alexej menyasszonya volt. A hercegné szelid, szomoru levele, mely tele volt ugyan fájdalommal és kétségbeeséssel, egy kissé meghatotta, de nyomban megvigasztalta magát.

— Nekem is van fiam.

Ennyi volt az egész.

A hatóságok szó nélkül tudomásul vették a kis báró születését. Gyámjául Lubinszky Taddeust rendelték, aki tovább is korlátlan hatalommal intézte a Müller vagyon sorsát.

— Mégis jól számítottam, — dörmögött magában a vén lengyel visszanyert optimizmusával. Ez a háromnegyed év elég volt nekem, hogy megnőjjek és megvalósíthassam terveimet. Most már senki sem mer ellenszegülni az én akaratomnak. De ki tudja, a báró halála után engem rendeltek volna-e ki gyámul és az örökség kezelőjéül.

Csak messze, Párisban sülyedt el ujra egy szegény orosz ifju az élet siralmas, sötét, gyilkos mocsarába. Egy orosz hercegasszony szerencsétlen fia. (Vége)

Az a biztatás, hogy minden kezdet nehéz, sokszor csak a tehetségtelenek mottója és önámítók vigasza. A valóság éppen az, hogy minden kezdet könnyü és csak a folytatásnál válik el, hogy művésszel, vagy kontárral van-e dolgunk?

Bakonyi László

Angelo fényképe

Németh Mária új szerepében, a „Faust" Margitjában

Nyár

Nyár cigánya: napsugár,
játszik lelkemen.
Ezen a kopott húrú, régi hangszeren.

Régi húrok zengenek.
Muzsikál a nyár.
S úgy érzem, hogy valaki, valahova vár.

Valahova, valaki;
csókkal, ajakán.
Valahová, valaki; úgy mint hajdanán.

Hazug nótát húz a nyár:
e vidám cigány!
Nem vár engem soha már, se asszony, se lány.

De azért csak játsz tovább
e vén hangszeren —
azt se bánd, ha könny rezeg tőle, szememem.

Vidám nótát húz a nyár.
S én oly bús vagyok.
Míg rám rég múlt szép nyarak emléke ragyog . . .

Vértessy Gyula

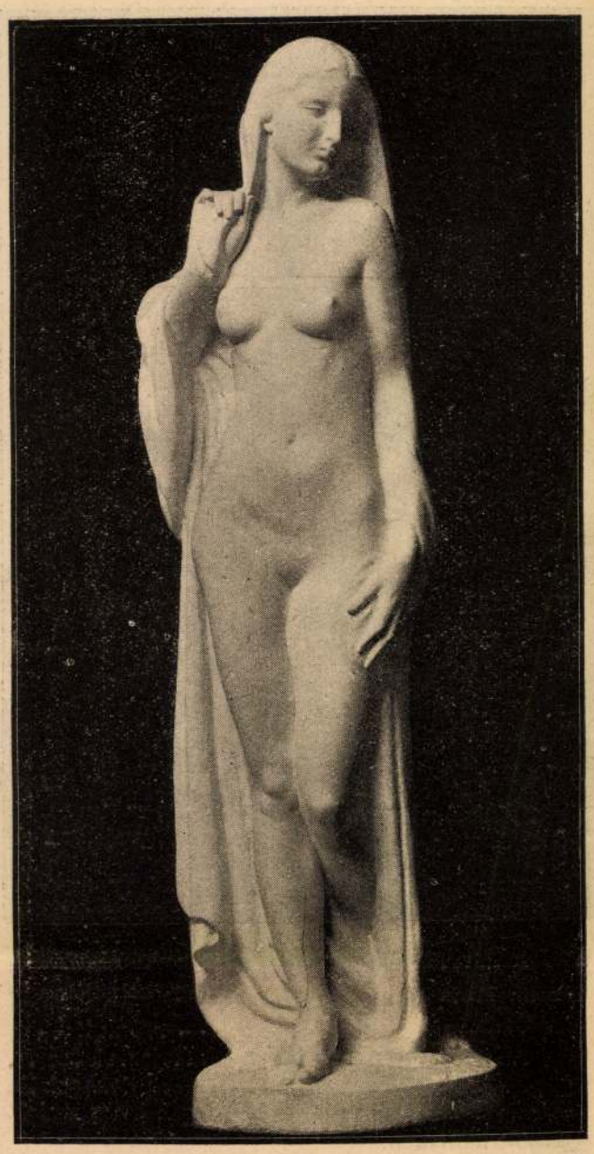

Ábrándozás. Horváth Géza szobormüve

Művészet

A legnagyobb magyar épitő

Irta: **Lyka Károly**

Tiz éve, hogy elvesztettük a legnagyobb magyar művészek egyikét, Lechner Ödönt. Az idők múlása azonban nem kezdte ki az ő nagyságát, sőt úgy vagyunk vele, mint az utas, aki elől eltűnnek a bokrok, fák, a kis házak, az egész város és uralkodó nagyságban már csak a hegy mered a látóhatár fölé. Ily gránitemlékké vált az ő alakja, amely messze a kicsiny napi élet lim-lomja fölé emelkedik. Sőt most még tisztultabban látjuk benne azt a ritka egyetlen-egyet, a páratlant és társtalant, azt a bűvös mestert, aki egypár kődarabbal, egy halom agyaggal fel tudta villanyozni művészetünket, aki e holt anyaggal tüzet és szenvedélyt tudott szítani s meg tudta szólaltatni a rejtett és mély érzéseket: szinte páratlan jelenség az építészetben. A tér és forma elvont elemei az ő keze érintésére szeretetet, lelkesedést, fanatizmust tudtak szítani kortársaiban. Általa lett először az építészet ezer és ezer emberben a meggyőződés és hit ügyévé.

Ily hatást a szónoklat, a zene, a líra valamely géniusza tud elérni. Lechner nem tartozott közéjük. Próféta sem volt, hanem művész. Nem volt agitátor, vagy mint egykor mondogatni szerették: forradalmár. Egyéniségéből hiányzott a támadó hév. Szelid, csöndes, végtelenül jóságos ember volt, aki szerette a békét, a választékos társalgást, a meghitt barátságot, a tompított hangot. A légynek sem tudott volna ártani. Közéleti szereplése abban merült ki, hogy szerényen megvonult a különböző bizottságokban, ahol aztán mindent nélküle vagy ellene intéztek el. Nem illett bele a fórum forgatagába. A forradalmárok nem így föstenek.

Hogy mégis annak tekintették, annak más az oka. Lechner ugyanis nem kisebb cél érdekében fáradozott, mint hogy oly új formanyelvet teremtsen meg, amely csak minket magyarokat jellemez és amely csak a mi különleges viszonyainknak terméke. Magyar építészeti stílus! Szánakozva hallgatták meg, amikor először elhangzott ez a jelszó. Sőt talán nem is hittek őszinteségében. Lechner részletesen és gyakran mondotta el nekem az indító okokat, amelyek őt már ifjú korában ellenállhatatlan erővel ebbe az irányba terelték, attól fogva, hogy elvégezte az obligát berlini kurzust, hogy befejezte a hagyományos olaszországi tanulmányutat s szép remények és jó összeköttetések birtokában letelepedett Budapesten, ahol akkor a Lechner név a vállalkozók, építőmesterek, téglagyárosok körében igen jó hangzású volt. Jöttek a megbízások és Lechner Ödön rövid idő alatt igen tekintélyes építész, gazdag városatya, általánosan tisztelt professzor lehetett volna.

S mikor minden ilyen szépen alakult élete pályájának tavaszán, hirtelenül megszállta a fiatal embert az őrület.

Őrület? Nem: az ihlet. Valami, ami régen foglalkoztatta, ami homályosan már benne élt, midőn mint gyermek atyja téglagyárában agyaggal babrálgatott. Agyag s a belőle készült majolika már akkor valami bűvös erővel vonzotta. Pedig megvetett anyag volt, amelyet a katedrák gótikusai és renaissance-mesterei nem soroltak a nemes építő-anyagok közé. Agyag csak téglavetésre jó. Lechner azonban arra gondolt, hogy a mi alföldi magyarjaink egész világot teremthetnének a biblikus agyagból. A gölöncsérek mesterműveire gondolt, a magyar fazekasok díszes csempéire, sőt a rónaság apró házaira is. Ott kő és fa híjján a népművészet ihlesztő múzsája az agyag volt. Csak a grand'artig nem jutottak el, de hiszen talán nem mutatkozott erre szükséglet, talán nem is akadt kiváltságos tehetség.

Lechner megérezte a lehetőségeket, amelyeket az agyag az építésznek kínál. Áttanulmányozta az ornamentumokat, amelyekkel a nép apró holmiját együgyű erkölcsökkel díszítette. S akkor eszébe ötlött, mi volna, ha a grand'art nemes galyát erre a dús életerejű vadócra oltanák? Akkor meglenne a magyar építészet, a magyar stílus.

Ez volt az oka annak, hogy otthagyott mindent: irodát, jövedelmet, ösmerősöket, szánakozó barátokat. Ezért kelt útra, hogy fölkeressen egy országot, amelyről azt tanulta, hogy stílusok létrehozásában a legtermékenyebb volt. Töviről-hegyire meg akart ismerni a helyszínén egy építőművészetet, amelynek akkora volt a plasztikus ereje, hogy minden királya számára új formanyelvet tudott létrehozni.

Igy jutott Franciaországba. Szinte azt mondhatnók, hogy személyes meggyőződést akart magának szerezni arról, miképen keletkezik az új építészeti stílus. Naiv gondolat volt, de hiszen oly fiatal volt még.

Amit onnan hazahozott, nem volt termékeny anyag. Igaz, a még csak huszonhét éves építész mesterin kicsiszolta ott az ízlését, de tanulmányai, mint két épületén, a Thonet-palotán és az Operával szemben

Uj Idők 1924. XXX, 26.

— Ehhez fiatal emberek kellenek. Itt is vannak. Pompás anyag. Ha velük együtt lehetne dolgoznom...

Irók és művészek ekkor megkísérlették, hogy Lechner számára katedrát biztosítsanak. Nem ide való, hanem a műtörténet fekete táblájára, hogy ez akkor mért nem volt megvalósítható. Lechner szerény álma nem teljesült. Az embereknek nehezükre esik nagy gondolatok megértése, főképp ha azok még hozzá egyszerűek is.

Még egy sugár, szép művét hozhatta tető alá: a pozsonyi templomot. Attól fogva élete kálváriajárássá vált. Igaz, hogy megrendelték nála a kultuszminisztérium palotája tervét, de lemondtak a kivitelről. Igaz, hogy megterveztették vele a kecskeméti elmebajosok-házát, de ennek a kivitele is elmaradt. A Ferenc József fogadalmi templom pályázatán első díjat kapott ugyan, de nem kapott megbízást a kivitelre. A legnagyobb magyar építőművész ezzel a keserűséggel szállt sírba, tíz évvel ezelőtt.

Hogy mit vesztett ezzel a rendszeresített mellőzéssel a magyar kultúra, az egyelőre föl sem becsülhető. Bizonyos mértékben tehát ismétlődött itt Szinyei-Merse Pál, ismétlődött Madarász Viktor sorsa. Szinte szabállyá merevedett, hogy nem a tehetség az igazi és egyetlen értékmérő. Ám ez a probléma nem tartozik mai feladatunk körébe. Ma, művészetünk történetének e nagy fordulóján, megilletődéssel fordítjuk tekintetünket ama gyönyörű néhány munkára, amelyekkel ez a géniusz királyi módon megajándékozta kultúránkat. Olyasmit adott, amit még senki mástól nem kaptunk: épített műveket, amelyekre nem formálhat jusst senki, csak a magyar s amelyek azért a mi érzéseink, eszünk járása kifejezői, mert sehol másutt párjuk nem található.

Kirándulás

— Elbeszélés —

Irta **Kosáryné Réz Lola**

— Gyurka, — szólt az asszony szigoruan és fényes fekete selyembluzának csipkedíszéről elkergette a rátelepedett pillangót, — már mondtam neked, hogy Icukával menj együtt és ne ténferegj itt a lábam előtt!

— Miért kergetted el azt a szép pillangót? — mérgelődött Gyurka, ahelyett hogy az anyja szavára figyelt volna. — Igazán, anyu, te olyan vagy... Gyönyörü fecskefarku pillangó volt és én meg akartam fogni.

— Nem törődöm a pillangóiddal, — szólt még szigorúbban Sárosiné és az ajkát összeharapta és egy pillanatra megállott, mert a göröngyös, keskeny mezei úton az uj cipőben, a nagy melegben, nagyon fájt már a lába. Ez még haragosabbá tette őt. — Mondtam már neked, hogy nem törődöm a pillangóiddal és hogy indulj előre Icukával! Ha nem érted, mindjárt meghúzom a füled, akkor aztán meg fogod érteni, azt tudom.

Gyurka egy kis gyantát kapart le valami útszéli cseresznyefáról és belerejtette ujdonatuj fehér nadrágjának a zsebébe szórakozott kézzel, szokásból.

— Olyan unalmas! — húzódozott. — Icuka Gáborral megy együtt és csupa hülyeségeket beszélnek.

— Az nem baj, — förmedt rá az anyja. — Beszélj nekik te okos dolgokat. És most menj! Már ott vannak az erdőnél és én nem tudok a fájós talpaimmal úgy sietni... Micsoda rossz gyerekek vagytok! Majd megbánjátok még egyszer...

Gyurka érzékeny szívébe belenyilallt ez a szó. Sírvafakadt.

— Igazán, anyu, te olyan vagy... Icukára haragszol és engem is szidsz... Hát mit tehetek én arról, ha Icuka Gáborral úgy előre siet? És még utánuk is kergetsz, ők pedig mindig visszaküldenek hozzád .. Hát mit csináljak? Semmi kedvem sincs már élni sem... Még a fecskefarkú pillangómat is elkergetted, pedig milyen jó helyen ült... A válladon nagyszerűen megfoghattam volna.

Sárosiné most már igazán kétségbeesett. Mit csináljon? A nap izzón sütött le reá, hogy még csak fel sem nézhetett az égre, megkönnyebbülést várva. Jobbra-balra égősárga vetés, piros pipacs, kék búzavirág. Arra tovább az erdő zöldje. És sehol senki, aki rajta megkönyörüljön, aki őt megvigasztalná. Csak legalább a cipőjét levethetné! Ha egyedül lenne a gyerekekkel, meg is tenné, igen... Rettenetes kínzóeszköz lehet egy pár csinos uj sevrócipő, hegyes formájú, magassarkú... De itt van ez a Gábor...

— Gyurka! Nem hallod, hogy utánuk siess? Nem akarom, hogy egyedül legyenek! Hát nem érted? Nem akarom!... Úgy fáj a lábam, hogy alig birok lépni és még te is bosszantasz... Mit sírsz?

Gyurka már csikosra mázolta a könnyeivel az egész arcát s most megtörülközött a fehér trikóingével.

— Mert te olyan vagy... Engem szidsz, ha fáj a lábad... Mintha nem is lennék a fiacskád...

Ennyi igaz fájdalom meghatotta Sárosinét. Még a fájó lábát is elfeledte egy pillanatra. Magához ölelte Gyurkát és nem törődött a csipkés selyembluzával.

— Hogyan mondhatsz ilyet? Te az én drága kis fiacskám vagy... Ne sírj...

— Nem kell elmennem? Jöhetek szépen veled?

— Mit csináljak?

Megint megállt. Icuka meg a gavallérja már-már elérték az erdőt. Egyszerre léptek, egymás mellett mentek, az Icuka kalapjának hosszú szalagjaival Gábort legyintgette játékosan a tolakodó szél.

— I-i-icuka! — kiabálta Sárosiné.

Végre meghallották. Megálltak.

— Vá-á-á-árjatok!

— V-á-á-árunk!

S azzal eltüntek a fák között.

— De hiszen nem vártok! — kiáltotta Sárosiné. — Látod, Gyurka, hogy nem várnak? Pedig azt kiabálták!

Az arca égett a naptól és bosszankodástól.

— Biztosan várnak, — csillapította őt Gyurka. — Ne félj anyu, várnak azok, csak nem lesznek bolondok a napon állni.

— Hát majd meglátjuk, — sóhajtotta Sárosiné. — Most már csak gyere.

Kézenfogta Gyurkát és igyekezett az erdő felé. Micsoda kanyargós, ferde egy dülőúton kellett végigmenniök! És micsoda napsütésben!

— Úgy ég ez a selyembluz a hátamon! — panaszkodott Sárosiné tehetetlen szenvedése közben a kisfiának, az égnek, a napnak, az érett gabonavetésnek, a pipacsnak és az egész világnak. — Úgy ég ez a selyemblúz a hátamon, hogy rettenetes! — és vágyódva gondolt otthonhagyott barnakockás könnyű pongyolájára, meg a vászonpapucsra, ami ott várja őt az ágy lábánál. Tisztán látta most lelki szemei előtt a két papucsot, — egyik orral a kályha felé fordulva áll, a másik közvetlen az ágy előtt fekszik a hűvös, csöndes szobában.

Már fel sem akart nézni. Már nem is számolta a lépéseit. Ez is fárasztotta. El volt gyötörve egészen.

— Hogyan mondhatja, — hangzott az Icuka be-

LOHR MÁRIA-KRONFUSZ A főváros első és legrégibb csipketisztitó, vegytisztitó és kelmefestő gyári intézete
Gyár és központ: Budapest VIII. ker., Baross ucca 85. — Telefon: József 2—87.

álló vasúti nyugdíjintézeten látni, nem vitték őt előbbre. Senki sem tagadja e két épület friss lendületét, kecses és mégis komoly előkelőségét. De Lechner maga sem találta meg bennük azt, amit oly hévvel, oly odaadással keresett: a magyar zamatot. A francia renaissance jó a franciáknak — ez volt a tanulság.

Tovább ment tehát s másfelé kereste a lehetőségeket. Egy hosszabb angliai tanulmányút kiadósabb volt. Ott lekötötte a figyelmét az a mód, amellyel a fölényes angol kultúra az építészetében össze tudta olvasztani az európai és exotikus elemeket. Egy indiai bungaló vagy kormányzósági épület mutatta, mint juttat teret egy ügyes angol építész a helyi elemeknek, a különleges anyagnak, mint számol az éghajlattal, a benszülöttek népi művészetével. Nekünk is van némi közünk Ázsiához— gondolta magában s hazatérve lázasan lapozgatott perzsa, indiai, nyugatázsiai művészeti publikációkban. Kereste a magyarság és az ázsiai művészet kapcsát. Megtervezte a kecskeméti városházát, legszebb középületeink egyikét s utána ezer baj közepette az Iparművészeti Múzeumot.

A Cigánycsászár palotájának nevezte el Tóth Béla ezt az épületet. Gúnynak szánta s maga Lechner is később kissé túlságosan ázsiainak érezte. A gúnyolódó kritikus utóbb megtért s egyikévé lett a mester legrajongóbb bámulóinak. Lechner pedig, maga mondta, legtöbbet épen ezen az épületen tanult.

Monumentális művet akart alkotni. Ehhez monumentális anyagra volt szüksége. Kő nem való erre, úgymond, mert nincs valóban időtálló, monumentális célokra alkalmas kövünk. A pesti korom beleveszi magát a homlokzatba s a legszebb ház rövid idő alatt bagolyvárrá változik. Lechner tehát régi szerelmére gondolt, arra az anyagra, amely egykor játszótársa volt a Lechner-féle téglagyárban: újra a majolikához nyúlt. Ez patyolat-tisztán tartható s nem jelent megterhelést, magyarázta a berzenkedő hivatalos fórumoknak. Főképp pedig magyar anyag, egyike azoknak, amelyek jellemzők nálunk. S vele színt, sok színt lehet juttatni a homlokzatra, az ormokra, az ablakok közé, akár a varrottason — gondolta magában titkon.

A kőbányai templom építésénél, amelyet sajnos nem pontosan a mester tervei szerint fejeztek be, s az Iparművészti Múzeumon járta végig a magyar majolika a magas iskolát. De mily küzdelmek, mily szenvedések közt! Lechner összeszűrte a levet a Zsolnay-gyárral, ahol vég nélkül kellett kísérletezni az alakítással, a színezéssel. A munkásoknak egészen új fogásokra kellett berendezkedniök, ami sok pénzbe, sok időbe került. Egyre jöttek a hivatalos intelmek, betartandó költségvetésről, betartandó határidőről. Lechner a hivatalos tortúrát olimpuszi nyugalommal engedte feje fölött elvonulni s szive megtelt gyönyörűséggel, mikor a kőfaragó végre mégis csak úgy formálta az ablakrámát, ahogy ő kívánta, s mikor a gyár mégis rátalált a helyes színváltozatokra, amelyekkel ő a „magyar anyagot" díszíteni kívánta. Ezekre a munkákra természetesen mindig ráfizetett. Irodájának pénztárában sorvadozni kezdtek a földi javak, őbenne azonban csodálatosan nőtt és gyarapodott az isteni szépség.

Már deresedett a haja. Más bizonyára nyugalomba vonult volna, midőn ennyi próbálgatás után végre rátalált az igazira. Ő azonban, mint maga megjegyezte, most kezdett csak igazában munkához. S e munka eredménye a postatakarékpénztár.

Ennek a műnek művészi jelleme nem utal többé Ázsiára, hanem szülőföldjére, Magyarországra. Nem a multhoz, a jövőhöz fűződik minden vonatkozása.

Bizonyára észreveszi a laikus is, hogy ezen a házon nincs tagozat, nincs dísz, amely a műtörténelemben nyilvántartott stílusok valamelyikéhez tartoznék.

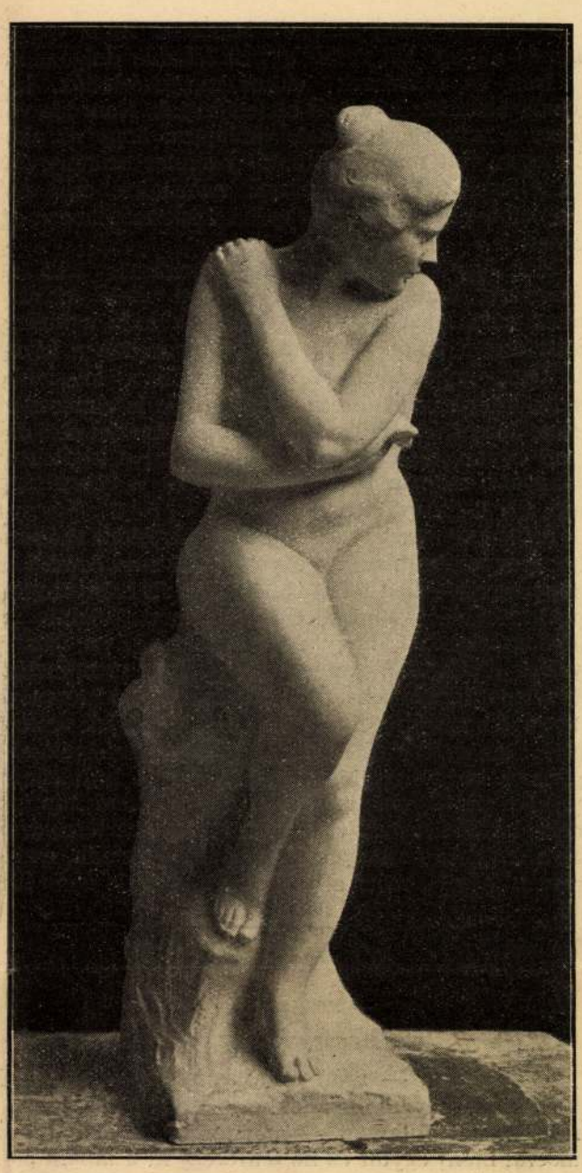

Meglepetve. Horváth Géza szobormüve a Műcsarnok tavaszi kiállításán

A homlokzat anyaga majolika, kiválóan finom gyöngyházszín mázzal. A fal síma, csak e nemes anyag ad neki textúra-hatást. A megszokott párkány, a régibb építészet ösmert nyugjele, eltünt. Az Északmagyarországból jól ismert párta zárja le a homlokzat felső végződését. S ott, ahol a ház fontos szerveit mutatja, ablak s ajtó körül az Alföld népének meghitt dísz fut végig: magyar ornamentum. Az utolsó kődarabkáig ennek az anyaföldnek szülötte ez a szép épület, nincs közös vonása idegen multtal, külföldi modern jelennel. Itt gyökerezik, a mi földünkben s teljesen magyar alkotás.

Igy jutott el Lechner odáig, hogy barátai, egy népes fiatal építészgárda, a kritika, a külföld szakértői végre azt mondhatták neki, hogy elérte célját. Lechner azonban így gondolkodott: megint okosabb lettem, újra tanultam egyetmást, most talán mégis hozzáfoghatok ahhoz, hogy megindituljak kitűzött célom felé. S most szeretett volna csak igazában dolgozni.

De a törékeny test nem tudta követni a lélek lázas iramát. Lechner maga érezte ezt. Halála előtt pár évvel mondotta nekem, hogy nincs sok reménye, hogy a megálmodott nagy magyar művet a maga két kezével befejezze.

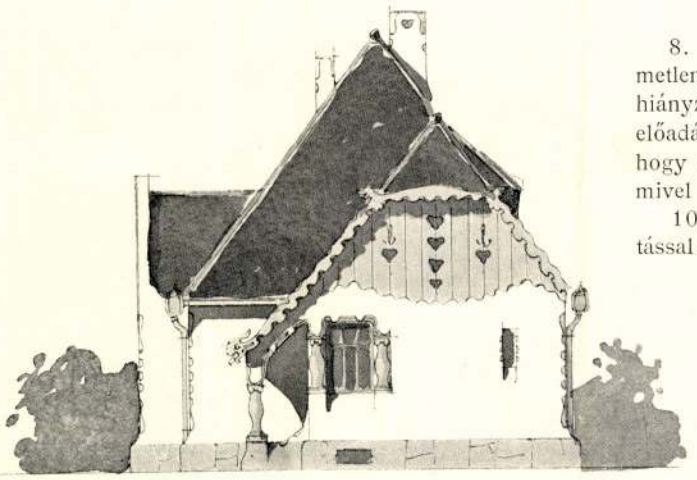

KIS CSALÁDI HÁZ
DÍJAZOTT PÁLYAMŰ
LECHNER JENŐ TERVE

3. „Parva domus, magna quies." Az alaprajz nagyon komplikált, a kényelmes lakhatás rovására. A homlokzat közel áll a konvencionális villastílushoz és egyes részletektől eltekintve új, művészi és magyaros formákat nem mutat, de nagy szorgalommal van rajzolva.

4. Piros-fehér-zöld kör (rajzolt). Alaprajza egyszerű, áttekinthető beosztású, kényelmes, különös tekintettel van a gazdasági és kényelmi szempontokra. Beépített területe aránylag igen csekély ugyan, azonban a kivetett összegből megvalósítható, a használatnak megfelelőbb, nagyobb méretben is. Homlokzata magyaros és művészi formákat mutat. Különösen megdicsérendő az eredeti felfogás és a művészi eszközökkel való takarékoskodás.

5. „Otthon 2." Az előírt költségből fel nem építhető. Az alaprajz csekély változtatással nem rossz. Homlokzata konvencionális és dacára a magyar stílű részleteknek jellegében nem magyar.

6. Piros szív (rajzolt). Alaprajza kezdetleges és semmiképpen sem tér el a falun ma is dívó kényelmetlen és parasztos beosztástól. Felépítése az előirányzott költségből nem futja ki. Homlokzati kiképzése jóval magasabban áll az alaprajz felett, kitünik különösen a kedves művészi primitivitással, a melylyel magyaros hangulatot ad a háznak.

7. „IV. 17." Az egész terv primitiv, gyakorlatlan, kezdő kézre vall.

8. „Udvarház." Alaprajzi beosztása célszerű és kényelmes, azonban a méretekben, különösen a mellékhelyiségek méreteiben túlpazar, a kivetett összeg $1\,^1/_2$-szereséből sem építhető fel, némi módosítással és takarékossággal elfogadhatóvá lehet. Homlokzatán látszik az a törekvés, hogy eredeti legyen, de a motivumait rosszul választotta meg és nem alkalmazta konstruktiv módon.

8. „Sweet home." Alaprajza elhibázott, kényelmetlen, előtere sötét, tulajdonképeni előszobája hiányzik. Homlokzati kiképzésében és különösen előadásában sok ügyességet mutat. Hibája azonban, hogy a háznak csarnokszerű jelleget ad és semmivel sem árulja el a belső beosztást.

10. „Magyaros." Alaprajza csekély változtatással elég célszerű volna, de túlnagy méretei folytán a kivetett összegből elő nem állítható. Homlokzatában magyaros törekvések nyilvánulnak, bár a magyar stíltörekvéseket félreérti.

11. „Huba." Alaprajzi beosztása kényelmetlen, a kivetett összegből a ház fel nem építhető. Komplikált, beosztása céltévesztett. Homlokzatáról ugyanaz áll, a mi a 10. számúról.

12. „Otthon." Nem felel meg a pályázat feltételeinek, sem nem művészi, sem nem magyaros és minden tekintetben kezdetleges. Valóságos tipusa a vidéken nagyon elharapózott építőmesteri munkának.

13. „Cumania." Szerző a régi magyar kunsági kis kúriából indul ki, inkább etnografiai anyaggyűjtés, semmint architektura, s mint olyan figyelmet érdemel.

14. „Magyar." Erről is az áll, a mit már említettünk, hogy a magyaros motivumok félreértésével igyekszik magyaros hangulatot elérni. Különben kezdetleges munka.

15. „Fészkem." Alaprajza igen sok művészi és értékes gondolatot mutat. Különös dicséretet érdemel az ebédlő és hall összefoglalt elrendezése. Sajnos, az alaprajznak sok és gyökeres hibája van. Hiányzik a fürdő- és cselédszoba; a konyha, ebédlő és hálószoba közötti kapcsolatot egy csupán $1\,^1/_2$ □ m. nagyságú helyiség közvetíti, a melyre még

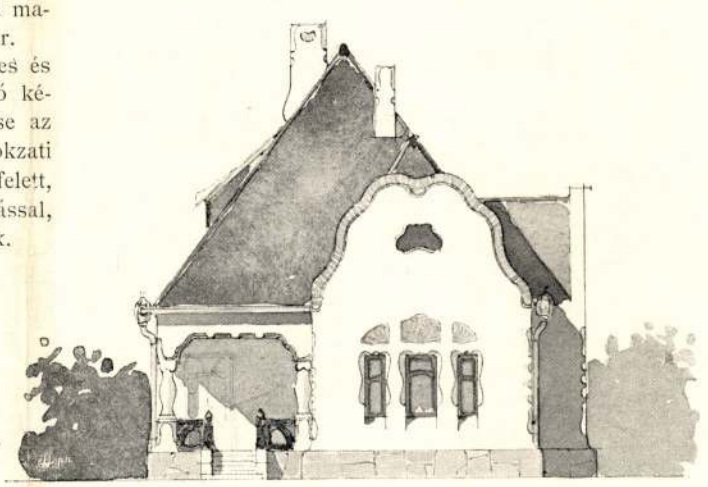

KIS CSALÁDI HÁZ
DÍJAZOTT PÁLYAMŰ
LECHNER JENŐ TERVE

HAZAI KRÓNIKA

KIS CSALÁDI HÁZAK tervrajzaira hirdettünk pályázatot ez év elején. Tizenkilenc szerző küldte be munkálatait, hatvankét rajzlapon. Méltánylandó a pályázók buzgalma, mert a feladat, a melynek megoldására vállalkoztak, egyike a legnehezebbeknek. Százszor könnyebb egy budapesti bérpalotát szerkeszteni, mint egy csakugyan magyaros, olcsó és művészies kis családi házat. Mert a cifra bérpalotánál százféle sablón áll a tervező rendelkezésére, a művészies kiképzést pedig Budapesten leggyakrabban úgy oldják meg, hogy készen kapható gipsz- és pléh-diszítményekkel ragasztják tele a homlokzatot. Ámde az, a mit pályázatunk feltételeiül szabtunk, merőn új feladat. Kicsiny összegen, 11—13,000 koronán felépíthető házat kivántunk, a mely a legkényelmesebb beosztást nyujtja, a milyent egy közepes sorsú polgárember igényelhet. Azonfelül ne legyen puszta szerkezet, hanem a terv a maga egészében magyarosnak hasson. Jól tudtuk már eleve, hogy elsőrangú megoldást nem várhatunk mindjárt az első kisérlettől. S ha több terv mégis becses ötleteket, egészséges ideákat helyesen alkalmazott, magyaros formákat mutatott, úgy már ez magában véve is igazolja a pályázat kiirását. Rendkivül fontosnak és komoly feladatnak ismerjük a magyaros ízlés terjesztését, még pedig éppen a kis családi házon, a pályabiróság is erre az álláspontra helyezkedett s ily szempontból vizsgálgatta a beérkezett műveket. A rövidre fogott birálati jegyzőkönyv az ügy komolyságához mérten az egyes terveknek hiányait a rendesnél bővebben sorolja fel, abból a célból, hogy a tervelők okuljanak és további munkálkodásuknál szem előtt tarthassák e szempontokat.

A pályabiróság a következő jegyzőkönyvet szerkesztette és irta alá:

Jegyzőkönyv a „Művészet“ által kivánt kis családi házak tervpályázatáról.

Jelen vannak: Lechner Ödön, Balogh Loránd, Jámbor Lajos, Gerő Ödön, Lyka Károly, a biráló bizottság tagjai.

Birálat a beérkezett pályaművekről:

1. „Székely kapu.“ Alaprajz kezdetleges. Hálószobája rendkívül kicsiny, az előtér sötét. A homlokzat kiképzése nem magyaros, a tető rendkívül drága, az előirányzott összegből fel nem épithető.

2. „Magyar szellem.“ Az alaprajztól bizonyos praktikus beosztás nem vitatható el, de a gazdasági szempontnak nem felel meg túlságos tagoltsága miatt. Homlokzata magyaros formákban van tartva s a költségvetésnek megfelel, előadása ügyes és tetszetős.

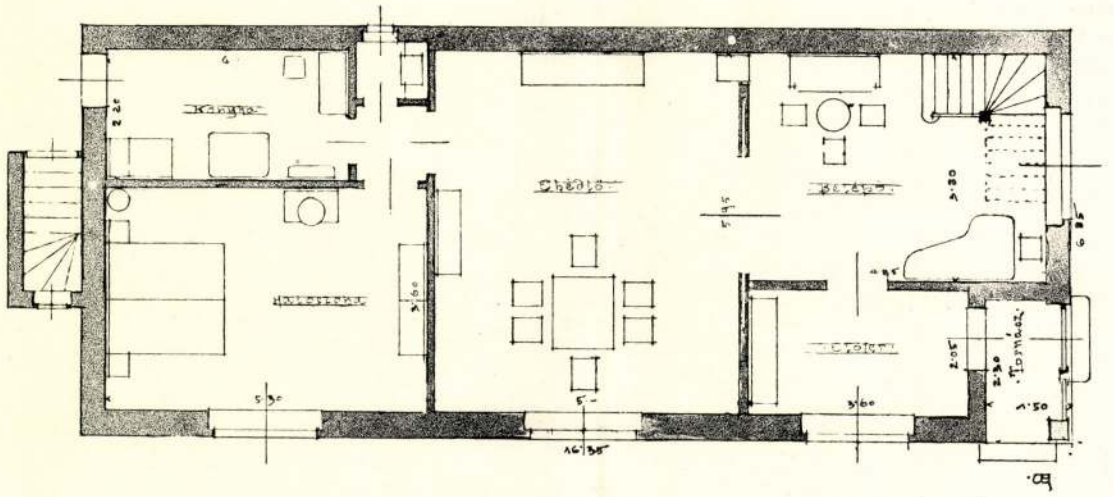

KIS CSALÁDI HÁZ. ALAPRAJZ
DÍJAZOTT PÁLYAMŰ
WIEGAND EDE TERVE

Művészet 1903.

Lechner Jenő – Rerrich Béla

K

ÖTVENEDIK ÉVFOLYAM 38—39. SZÁM. 1926 NOVEMBER 1.

ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, a Hadviselt Mérnökök, Építészek és Műszaki Tisztek Nemzeti Szövetsége, Budapesti Ácsmesterek Ipartestülete, az Építőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottságának hivatalos lapja.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 12 pengő=150000 K, félévre 6 pengő=75000 K. Egyes szám ára 10000 K. Postacsekkszám 49197. Hirdetési díj: milliméterenkint 2000 K

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, I., Ménesi-ut 7/c TELEFON: JÓZSEF 132—95.

Gondolatok a magyar templomépitő művészetről.

Hazánkban a megmaradt kevés, de annál féltettebb és annál becsesebb középkori egyházi műemlékeinken kívül legtöbb templomunk a török uralom másfél százada után, kivált Mária Terézia korában épült s azért a barok művészet bennünket a legközvetlenebbül érdekel. Legnagyobb két templomunk, az esztergomi és az egri főszékesegyház, már a következő neoklasszicisztikus korszakból való, melynek elméletében kialakult, józanabb építészete a rokonművészetektől függetlenítette magát s egyszerűen tagolt falsíkjain mellőzte a gazdagabb plasztikai díszítést. Mindamellett mindkét főszékesegyháznak a centrális és hosszhajós rendszert egyesítő, kupolával koronázott nagyszerű téralkotás még a barok művészet magasztos öröksége.

A kereszténység ősi nyomdokait híven követő katolikus egyház tehát sohasem volt valamely új művészi

S ebben rejlik az egyházművészet mai helyzetének, a multhoz viszonyitva, minden fogyatkozása és a katolikus vallás nagy hagyományaihoz méltó felvirágoztatásának megoldására váró problémája.

Templomok épülnek most is, az egyház nem hagyhatja híveit az Isten hajléka nélkül.

De hogy a multhoz képest mennyire ingatag, menynyire nem a kor elevenéből ered e művészi feladat felfogása, arra mindjárt rávilágit az az első kérdés, mely minden új templom építésnél felmerül, hogy milyen stílust kíván a megrendelő?

Az irodalmi, elméleti elgondolás abban az illusióban ringatja magát, hogy a stílusnak egyszerű megjelölése már elegendő biztosíték egy „valódi“ román, vagy „valódi“ csúcsíves templomnak létrehozására, mert hiszen a tanult építésznek minden stílusban jártasnak kell lennie.

Holott a középkor oly messze van tőlünk, hogy „valódi“ román vagy „valódi“ csúcsíves templom építéséhez jóformán minden kellék hiányzik: az egykorú zellem, a műhelyi képzés, a formaérzék, mely nemcsak tervezőnek, hanem a munkásnak is egyformán vérévé

át annyira elsajátította, hogy szabadon fejthette ki fantáziájának egész gazdagságát.

A történeti művészetet azok az alkalmi vállalkozók teszik ki a nagyon jogosult elítélő kritikának, akik minden stílusban jártasaknak vallják magukat, máról-holnapra román, csúcsíves vagy barok tervezésre készek. Ott aztán könnyen megesik, hogy az utánzás és a másolás minden fogyatkozása kiverődik, a művészi alakítás üres, lelketlen formalizmussá válik és sajnos, a mi korunkban épült legtöbb templom, nemcsak nálunk, de mindenütt a külföldön is, ilyen színvonalon áll.

Nem lehet azért elvitatni annak a törekvésnek jogosultságát sem, mely a „modern művészet" jelszava alatt a mi korunk életforrásából, a magunk emberségéből próbál új templomtípust megalkotni. Eddig azonban a „modern" jelszó annyira nem valamely egységes formarendszerben érvényesül, a többé-kevésbbé érdekes kísérletek annyira különbözőek s hatásukban oly mulékonyak, hogy a történeti művészetet még nem tették nélkülözhetővé.

A templom nem lehet kísérleti állomás. A templom csak úgy lehet egy új stílusnak hordozója, ha azt nem kívülről kényszerítik reá, hanem a saját szükségletéből alakul, ha kivirágzása a közfelfogásban, a közmeggyőződésben gyökerezik és arra számíthat, hogy mintegy a közóhaj megvalósulását lássák benne.

A Kossuth szobor elhelyezése.

Úgy látszik, hogy a háború utáni idők legérdekesebb, legszebb művészeti feladata — amely város rendezési szempontból is jelentékeny probléma — a Kossuth-szobor elhelyezési ügye, általános megnyugvást keltő elintézésben fog részesülni, a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács folyó évi VI. 23-án tartott ülésén hozott határozattal. A Tanács határozatában megállapítja, hogy a Kossuth-emlék elhelyezésére és egyszersmint az Országház-tér rendezésére dr. Lechner Jenő és Rerrich Béla építőművészeink terve a legmegfelelőbb; ennélfogva annak kivitelét javasolja. Nem hihető, hogy ennek a legfőbb művészeti fórumnak határozata az emlékmű elhelyezésénél figyelmen kívül hagyható lesz, s így remélhetjük, hogy a hatalmas szobor, az adott helyzett és keretek között viszonylag a legjobb beállításban fog majd érvényesülni. Továbbmenőleg még azt is megállapíthatjuk, hogy a tervezett elrendezésnél jobbat azon a téren elképzelni sem lehet. Igen nagy előnye a tervnek szemben az előző elgondolásokkal, hogy igen szép kilátásokat enged és a perspektivákat sem zavarja. Egyedül az emlékmű háta mögé a Személynök-utca, Országház-tér és Falk Miksa-utca határolt sarok telekre

zett, amikor hallotta, ebben az előadásban, hogy már a kész első díjjal jutalmazott Horvai-féle szoborművet, mint tologatták a főváros egyik teréről a másikra és ha jól emlékszem, már a Városligetet is megjárta ez a még el sem készült műalkotás. Hogy a szobor alkotójából mily érzelmeket válthatott ez ki, az szintén elképzelhető.

Távol áll tőlem, hogy bárkinek a művészi képességét vagy tudását leminősíteném, de arra el kell késsszülnünk, hogy a Kossuth-szobor csak egy viszonylagos jó elhelyezésben fog érvényesülni. Viszonylagosban pedig azért, mert nem arra a térre, nem abba a miliőbe komponáltatott, ahol állani fog. Már pedig ismerjük mindnyájan azt az elemi szabályt, hogy harmónikus hatásokat csak úgy tudok elérni, ha az egyes elemeket összehangolom, egymáshoz idomítom. A Kossuth-szobor létesítésénél ez az alapföltétel hiányzott és ez érezhető is lesz.

Ha mégis foglalkozom, a felfogásom szerint ma már nyugvópontra jutott művészeti problémával, teszem ezt azért, hogy a tanulságot a jövőre vonatkozólag levonhassuk. Hol is volt tehát a hiba? Hogy a főváros történelmünk egy nagy alakjának emlékét szoborban akarja megörökíteni az nemes és fölemelő cselekedet. Ezt az elhatározást azonban egységesen és következetesen keresztül vinni nem lehetett, mert közbe jött a világháború, amely sok szép és jó ügyet megbolygatott. Ez egy szerencsétlenség volt. A másik hiba konstrukcionális természetű volt az, nevezetesen, hogy par excellence művészi kérdésről lévén szó, mégis az irányításába döntően laikusok szóltak bele, a kik azután hivatalos útra terelve, bizottságokkal és határozathozatalokkal akarták elintézni a problémát. A művészet pedig, amint látjuk, nem bírja el a bürokráciát. Tisztelettben kell tartani a Főváros Tanácsának határozatait, mert hiszen ez a legkevesebb, amit az építtető félnek megadhatunk, azonban itt kellő határok között kell maradni, és csak bizonyos fokig lehet elmenni. Aesthetikai kérdésekhez hozzá lehet szólni laikusoknak is, sőt lehetnek igen eredeti és egészséges gondolataik, de a kérdést idegen vágányokra terelni nem szabad.

Művészeti kérdést egyedül művészeknek lehet és szabad megoldani, a minthogy eszünkbe sem jutna a beteghez mást, mint orvost hívni, mert a gyógyítás az ő mestersége. Esetünkben a városrendező, az építész és szobrászé lett volna a döntő szó. Vagy elfogadjuk javaslataikat teljes egészben, vagy nem, de elfogadni és azon laikus módosításokat eszközölni akarni, nem szabad.

Túlbecsülése a társadalmi elhelyezkedésnek, a rangnak. Túlsok időpocsékolás a nyilvános élet számára. Utánzása a felsőbb körök életének, amelyik nyilvánosság nélkül úgyszólván el sem lehet. S míg emennek éltetője, — amazt pedig csak erejében gyöngíti. Nagyzási hóbort, mely a polgári élet komoly és vídám egyszerűségét megfertőzi.

Mikor a gerinc inogni kezd és nem akar ott maradni, ahol a helye van. Ez az egyik momentum.

A másik ok családi jellegű. A magyar otthon hiánya! Mert nem itt született meg az a büszke mondás: „My house, my castle"! Kit érdekelnek a tradició, a könyvtár, a lugas, az otthon meghittsége. Odahaza senki se tud nálunk előkelő lenni — (hiányzik hozzá a kandalló!).

— Csodálatos idők ezek!

A régi nemesi patriarkális élet megszűnt.

Uj középosztálybeli városi tipus alakult. Nemzeti vonások nélkül, vesző erkölccsel. Üzleti sajtó, alpári színműipar lapátolja belé kozmopolita szemetjét. Öregje, fiatalja ropja a charlestont. Nemzeti ünnepélyeken még ittott kiduzzasztja a mellét, de belülről már nem élő valóság.

Csak máladék.

Amikor nagy baj jön, nem tud megállani, nem termel vezérlő szellemeket és képtelen az igazság és helyes út megítélésére. Lelkesedik, ha kell, de nem alkot. A sok „kérlek-alássan" meggyengítette.

— Többek között ezek miatt is, nincs építészeinknek háza Budapesten.

Mintahogy a középosztály csúszik lassan, de biztosan lefelé a lejtőn. Adja az Isten, hogy egy új generáció több szerencsével őrizhesse a köveket.

—r.—i.

A budapesti egyetemi templom.

Az Egyetemi Templom Budapest legrégibb műbecscsel bíró templomainak egyike.

Bár elhelyezését nem lehet kedvezőnek mondani s az egyetemi központi épület kevéssé szerencsés homlokzatának és szertelen kupolájának szomszédsága sem válik előnyére, előkelő nyugodt művészi homlokzata jótékonyan uralja környezetét.

A templomot a magyar Pálos-rend 1722 táján kezdte építeni s 1742-ben fejezte be, már ahogy az anyagi lehetőségek megengedték, — mert a tornyok csak zsindelytetőkkel láttattak el, s a templom belseje csak meszeléssel. — A tornyok mai vörösrézsisakjukat csak 1770 körül kapták s a templom belső falai csak később burkoltattak műmárvánnyal.

Dacára annak, hogy a templom stílusában különféle barock modorok elemei találkoznak, az főképpen Mária Terézia korabeli s egészben véve igen harmónikus és előkelő művészi hatást tesz a szemlélőre.

Hogy ki volt a templom tervezője, sajnos, nem lehet megállapítani. Alighanem ez is a rend tagjai közül került ki, mint a belső finom asztalos és egyéb iparművészeti berendező munkáknak tervezői és készítői, akiknek neve szintén ismeretlen.

A templom szentélye és főhajója boltozatainak művészi festményeit a csehországi Königshofban született *Bergl János* 1776-ban készítette. A mellékoltárok kegyes adományokból különféle időkben létesültek.

A templom legfőbb ékességét az előbb említett festmények képezik, valamint a művészi kivitelű intarziás ülőpadok és más asztalos és iparművészeti tárgyak, nem is szólva a templom gyönyörű térhatásáról.

Természetes, hogy a mulandóság vas foga ezen szép templomot sem kímélte meg, s úgy falai, mint berendezési tárgyai mind kopottabbá váltak.

Szükségesnek mutatkozott tehát, hogy renováltassék, ami 1857-ben meg is történt, mely alkalommal a belső falak műmárvánnyal boríttattak s a templom belseje mai kinézését tulajdonképpen ekkor kapta.

Bekövetkezett a háború s miután az előző restauráció óta eltelt 70 év szintén megtette a magáét, de ezenfelül a háborút követő időkben a szokásos karbantartás lehetősége is megszűnt, a pusztulás még fokozottabb volt s a templom szép belső térhatását nem kis mértékben zavarta a falak, festmények és egyéb felszerelési tárgyak kopottsága és sérült volta.

Hála *Klebelsberg Kunó* gróf vk. miniszter úrnak, ki nagylelkűen lehetővé tette a templom újbóli alapos helyreállítását, amidőn e célra két milliárd K-át meghaladó összeget bocsájtott az egyetemi gazd. hivatal rendelkezésére.

A templom külseje már 1925-ben állíttatott helyre, még pedig teljes sikerrel. Azt hiszem legjobb dícséret erre nézve az, hogy a restaurálás megtörténte voltaképpen nem is vehető észre, mert a hiányok, kopások és vakolatlemállások stb. pótlása mellett a régiség tisztes patinája megóvatott.

Legyen itt megemlítve, hogy a tornyok eredetileg villámháritókkal nem voltak ellátva s csak ezen alkalommal szereltettek fel. Csodálatos, hogy a villám a templomot ennek dacára ezideig megkímélte.

A mostani restaurálás igen alapos volt. A falak stucco borítása kijavíttatott, a berendezési tárgyak u. m. oltárok, szobrok, ülőpadok, aranyozások stb. letisztittattak, és megjavíttattak, részben megujíttattak, a szentély és főhajó boltozatának festményei mondhatni újra festettek. Utóbbiak és a főoltár diszkrét, de hatásos megvilágítással láttattak el olyképpen, hogy a világító testek láthatatlanok, miért is hatásuk meglepő.

A Jézus szent szíve kápolna oltárára egy fehér márvány Jézus szobra készíttetett.

Megujíttatott a templom padlójának burkolata is, még pedig takarékosság okából — sajnos — műkőlapokkal.

Magától értetődik, hogy a villamos világítás is teljesen rendbehozatott s részben módosíttatott. A stílszerű falikarok és csillárok most vannak munkában.

A templom előtti kis kert szintén megfelelő módon rendeztetett.

A háború által megsemmisült harangok ujakkal pótoltattak s új toronyóra beszerzése most van folyamatban.

Bátran állítható, hogy az egyetemi templom ma Budapestnek egyik számottevő nevezetessége.

A restaurálási munkákat az egyetemi gazd. hivatal műszaki osztálya végezte *Roggenbauer János* műszaki felügyelő vezetése és *dr. Lechner Jenő* építész művészi irányítása mellett.

A festmények restaurálását *Gróh István*, az iparművészeti iskola ny. igazgatója foganatosította *Thorma Imre, id. és ifj. Ádám Gyula* festőművészek segítségével; a diszítőfestő munkákat pedig *Katona János* díszítő festőművész. A Jézus szobor *Berán Lajos* szobrász műve. Valamennyien elismerésre méltó művészi munkát végeztek.

A templom építésére és történetére vonatkozó részletesebb adatokat a dr. Saly László prefectus, templomgondnok által szerkesztett könyvecske tartalmaz.

Az iparos munkák a következő iparosoktól valók:

Tollár Lajos: bádogos munka,

Makovszky Ferenc: a belső álványozás.
Ericsson vill. vállalat: villanyos berendezések.
Pucher István: belső kőműves és műmárvány munkák
Szuchy János: külső kőműves munkák.
Szubota István: aranyozó munkák.
Valnicsek Béla: intarziás bútor asztalos munkák.
Cross Charles utóda: központi fűtés.
Melocco r. t.: padló burkoló munkák.
Kirchknopf István: üveges munkák.
Ledniczky és Társa: lakatos munkák.

Az itt felsoroltak munkái a magyar építő iparnak becsületére válnak.

Rozinay István.

KRÓNIKA

Új műszaki képzettségű min. tanácsos. A Kormányzó a kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére a miniszterium központi műszaki személyzetének létszámában Markhót Jenő miniszteri tanácsosi címmel és jelleggel felruházott miniszteri osztálytanácsost miniszteri tanácsossá kinevezte.

Építőművészek a kultuszminiszternél. Ismertettük gróf Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszternek a magyar művészet pártfogását célzó fejedelmi ígéretét, mellyel kapcsolatban *Györgyi* Dénes építőművész a különböző építőművész egyesületekben propagandát indított az építészeti *Grand Prix* megvalósítására. Most már további lépésekről is tudunk beszámolni, melyet *Györgyi* Dénes lankadatlan propagandája eredményezett. Az építőművészeti *Grand Prix* érdekében ugyanis a Magyar Képzőművészek Egyesülete élén *Nadler* Róbert műegyetemi tanárral, mint elnökkel és *Makoldy* József építő- és festőművésszel, mint főtitkárral, továbbá az építőművészek szakcsoportjának elnöke — *Neuschloss* Kornél dr. és *Györgyi* Dénes, a Magyar Mérnök és Építész Egylet mű- és középítési szakosztályának elnöke, *Schoditsch* Lajos és jegyzője *Hoepfner* Pál, a Nemzeti Szövetség építészi szakosztályának elnöke, *Jakabffy* Zoltán, az Iparművészeti Társulat igazgatója, *Györgyi* Kálmán megjelentek a kultuszminiszternél és átadták a memorandumot. A kultuszminiszter a küldöttséget a legnagyobb jóindulatáról biztosította és megígérte, hogy minden tőle telhetőt megtesz az építőművészek érdekében, akiknek működését a legnagyobb szeretettel istápolja. Azonban maguknak az építészeknek is meg kell tenniök mindent, hogy jogos aspirációiknak széles körben barátokat tudjanak szerezni és mintegy közóhaj legyen a magyar *Grand Prix* megvalósítása. Utána a küldöttség *Kertész K.* Róbert államtitkárt, építőművészt, a művészeti osztály vezetőjét, kereste fel, aki szintén megígérte, hogy a szívéhez oly közel álló ügyben mindig tőle telhetőt meg fog tenni.

A Felső Építőipariskola ifjúsága „Diákasztala" javára, Schoditsch Lajos igazgató és tanári kara védnöksége mellett febr. 16-án este 9 órakor a Budai Vigadó összes termeiben táncestélyt tart.

Új építési engedélyrendszert kíván a tűzoltóság abból a szempontból, hogy a filmvállalatok raktárai által okozott tűzveszélyek elkerültessenek és evégből felterjesztést is intézett a belügyminiszterhez. Az új építési engedélyrendszer életbeléptetését avégből tartják szükségesnek, hogy a ház építésénél előre tisztázzák, hogy milyen célra történik az építkezés. Így különböző kategóriájú házak lennének, aszerint, hogy lakás vagy pedig más célra szolgálnak. Ez a megkülönböztetés eddig az engedélyadásoknál nem volt. Így lehetővé válnék a speciális tűzrendészeti szempontoknak az érvényesítése, ami kizárná, hogy olyan veszély következzék be, mint például a Fanamet-esetnél volt.

A Közmunkák Tanácsának ülése. A fővárosi Közmunkák Tanácsa *Czabalay* Kálmán dr. alelnök elnöklete vel a napokban tartotta az új esztendőben első ülését, melynek napirendjén több fontos pont szerepelt, így az a panasz is, hogy a fővárosi utcák járdái telistele vannak a legkülönfélébb bódékkal. Elhatározta a bizottság, hogy a kérdés tanulmányozására albizottságot küld ki, amely végig fogja járni az összes utcákat és tereket és ennek jelentése alapján fog azután az eltávolítandó bódékról a Közmunka Tanács határozni. A tanácsülés ezután a Krisztina-téri piac kitelepítését tárgyalta, a kitelepítéshez hozzájárult és ahhoz is, hogy az új piacot a Vérmező oldalában helyezzék el. A tanács elrendelte, hogy a sziget partjain hiányzó feltöltési munkálatokat sürgősen fejezzék be.

FIGYELŐ

Figyelő címmel új rovatot indítunk útnak s itt akarjuk megbeszélni művészetünk, mesterségünk időszerű kérdéseit, de szívesen adunk hangot e rovatban kartársaink részéről beérkező időszerű és általános érdeklődést keltő fejtegetéseknek is. Csak egy föltételünk van, ez pedig az, hogy mindenkor a jogos, de tárgyilagos bírálat keretei között maradjunk. Nobilis hangon és magyarosan kívánunk a napi problémákkal foglalkozni, a haladást keresve, a megértést ápolva és a jobb jövőt remélve.

A Greguss-bizottság jelentése.

„*Nincs nálunk hiány* sem tehetségben, sem munkakedvben, festészetünk élete eleven és gazdag, eredményei tiszteletreméltóak." Olvassuk a Kisfaludy Társaság Greguss bizottságának jelentéséből. Majd pedig tovább, hogy: „Ám midőn arra került a sor, hogy a 6 évi termésből a díj szabályzatának megfelelően kikeresse a legjobb képet (már t. i. a jury) zavarba jött a feladattal szemben."

Igen szép és dícsérendő beismerés. De, ha ez így van, akkor nem értjük a levont következtetést. Miért büntetik a festőket azért, mert a bírálókban nem volt meg a kellő bátorság. Mert igen gyenge az az érvelés, hogy: „egynek kitüntetése több másnak jogos sérelmét jelentené." Ez lehet opportunus, vagy diplomatikus megoldás, de hogy nem fog-e több és még jogosabb sérelmet okozni, az kétséges.

Mert bizonyos, hogy a 6 év eredményei között *van* kitüntetésre alkalmas alkotás csak határozott szem és szív kellett volna annak meglátására, de bevált hivatali recept, hogy nem cselekedni mindig egyszerűbb, mint cselekedni és viselni is érte a felelősséget.

Az Est.

Vasárnap, 1938. junius 19. AZ

Az eucharisztikus kongresszus baldachinos főoltárát az épitendő Szentlélek-templomnak ajándékozta a főváros

— *Az Est tudósitójától* —

A *Hősök* terén megtartott nemzetközi eucharisztikus ünnepségek monumentális főoltárát sikerült megmenteni a végleges lebontástól. A hatalmas művészi megoldású baldachint és oltárt, amely a római Szent Péter templom főoltárának másolata, *a főváros az eucharisztikus ünnepségek befejeztével az ujonnan épitendő Szentlélek-templomnak ajándékozta.*

Ifj. *Lechner* Jenő műépitész, aki édesapjával együtt a százezer pengőbe kerülő monumentális oltárépitményt tervezte, a következőket mondotta az eucharisztikus kongresszus kétségkivül legszebb művészeti emlékének megmentéséről:

— A katolikus egyesületekhez rengeteg kérés érkezett, hogy a *Hősök* terén álló oltárépitményt ne bontsuk le. *Legalább augusztus huszadikáig hagyjuk jelenlegi helyén, amikor a Szent István-ünnepségek lezajlanak.* Sajnos, a főváros nem engedélyezhette az ideiglenes épitmények további ottartását és utasitást kaptunk a sürgős lebontásra. A bontást már meg is kezdtük, mikor a *Szentlélek Szövetség,* amelynek *Schlachta* Margit az elnöknője, a *Pro Domo Szövetséggel* együtt arra kérte a fővárost, hogy a baldachint és a főoltárt ajándékozza ujonnan épitendő templomuknak.

A főváros teljesitette a katolikus szövetségeknek ezt a kérését. A *Szentlélek* templomra évek óta folyik a gyüjtés.

A *Szentlélek Szövetség* és a *Pro Domo Szövetség Schlachta* Margittal és *Radnay* Árpádnéval az élen, *Mészáros* János érseki helytartó elnöklésével nemrégen gyülést tartott a templomépités ügyében, ahol elhatározták, hogy *ha lehet, már az ősszel megkezdik a templomépitést.*

Lechner Jenő dr

EST . Vasárnap, 1938 junius 19.

Express hirdetések

FOGAK!!!
tökéletes rendbehozása olcsó áron
Műfog 3 P. Fogtömés 3 P

POMPÁS Ádám budai esték
paradicsomkert vendéglőjében

Svábhegyi Széchenyi penzió
Tel. 165-222
...egnyílt!
...ság. Hideg-meleg folyó
...fűtés. Elsőrendű ellátás.
...rekű Széchenyi-hegyi vég-
Előnyös árak.

...mes üdülés,
...lás, víkend a
...CÁN-ban
...i üdülőtelep
...király út 59-61.
...delés: 165-228.

...NALMÁDIBAN
...nónapos szobák
...tleg az egész villa
...lődni lehet: Szent István
...n. 4. Telefon: 114-893.

...rdei
...ő Penzió
...legszebb fekvésű pen-
...ziója, kényelmes, csendes
...es szobák. Június ban
...titűnő ellátást kap. Más
...r. Szász szanatórium fő-
...deklődés Budapesten is
...telefon 146-259.

Első gimnazista fiam mellé keresek

Aeneas Sylvius ifjusága

Pinturicchio sienai freskói

Irta ELEK ARTÚR

A sienai dóm fekete-fehéren sávos zebratestü oszloperdejében szemet megnyugtató látvány a könyvtár, a Libreria bejárója. Csaknem emeletes magasságu márványdisz, a kora-renaissance életörömével játszó faragásos burkolat boritja a székesegyház baloldalsó hajójában a falat és keretezi be a könyvtár rácsos bronzkapuját. A dóm középkori zordon pompájában a faragásokkal ékes márványfal a hasadozó ujkor. Bronzkapuján át az uj világ ragyogásába lép az ember.

Olyan belül a könyvtár terme, mint egy nagy ékszertartó doboz. Az üde szinek tarkabarka ujjongása fogadja a látogatót, a falakon mesemondó festmények, a képek közeiben és a mennyezeten az ornamentumsokasitó képzeletnek pazar játéka virág-, gyümölcs-, inda-, állati és emberi motivumokkal s lenn, a földszinten, az egész ragyogó épitmény ürügyeként, asztalokon, polcokon csukott és szétnyitott fóliánsok: a könyvfestés remekei.

Nagybátyjának, II. Pius pápának emlékezetére épittette ezt a könyvtári termet a székesegyház hatalmas testéhez toldalékul még biboros korában a későbbi III. Pius pápa. A falakon, a freskófestmények sorában, nagybátyja életének fontos eseményeit jelenittette meg Pinturicchio mesterrel, aki nemrég készült el Rómában a vatikánbeli Appartamento Borgia kifestésével. A tanitványok és segitők serege kisérte el Sienába a mestert s az előbbiek sorában volt az ifju urbinói Raffaello is. Vasari szerint a Libreria falfestményeinek kigondolója és megrajzolója, sőt több esetben a megfestője is Raffaello volt. De Vasari ezuttal kétes hitelességü tanu. Pinturicchio művészetét nagyon lebecsüli az ifju tanitvány javára. Annyi bizonyos, hogy a szerződésben a megrendelő Francesco Piccolomini biboros, a majdani III. Pius pápa, egyenesen kikötötte, hogy a festmények rajzát maga Pinturicchio készitse el és hogy a falrafestést is saját kezével végezze.

Gazdag és változatos motivumanyagban válogathatott Pinturicchio, mert megfestésre alkalmas eseményekkel fölöttébb bővelkedő élet volt II. Pius pápáé. A művész elejétől végig követi ezt az életet, kora ifjuságától késő öregségéig. Utmutatója ebben II. Pius életrajza volt, a majdani pápa *Commentáriusa*, amelyet maga Pius pápa irt meg élete alkonyatán, adatait pedig utóbb titkára és udvari poétája, Giovannantonio Campano is megköltötte magasztaló rigmusokban.

A faliképek elsején népes és mozgalmas csoportot látunk. Most érkezik meg Piombinóba kiséretestől lóháton Domenico Capranica fermói püspök. Egyházi és világi férfiak veszik körül, ficánkoló lován egy lányosképü és hajzatu apródforma ifju, aki pórázra fogott agarat tart. Szomszédja hófehér lovon egy másik fiatalember. Nagykarimáju piros zarándokkalap a fején, kékszinü bő utiköpenye puffadozva gyürödik ráncokba. A nézőnek háttal ül lován, de fejét visszafordítja a néző felé és megmutatja lányos szabásu, komolyan néző arcát. Az ifju lovag Enea Silvio Piccolomini, a legrégibb sienai nemesi családok egyikének sarja. Családja a pártharcok közben elszegényedett, birtoktalanná és vagyontalanná lett. Eneából az apja jogászt akart nevelni, de az ifju kedvetlenül foglalkozott a joggal. Sokkal inkább érdekelték az ókor klasszikusai, általában a költők és a humanizmusnak akkor éledő tudománya. A sienai Mariano Sozzini volt első mestere. Tőle tanult meg latinul ugy, hogy az ókori klasszikusok nyelvén szónokolni épp oly kitünően tudott, mint verset és prózát irni. A firenzei Filelfo mellett nevelkedett végül tökéletes humanistává.

De a humanista-sors nem jelentett könnyü kenyeret. A nagytudományu férfiak, az uralkodók és egyházfők és más nagyurak udvarában igyekeztek elhelyezkedni és mint iródeákok szolgálni urukat, amig valami jó javadalmu világi, vagy egyházi állásban nem sikerült nyugovóra jutniok. Az ifju Eneának sokáig bizonytalan volt a sorsa és nagyon kapóra jött neki Capranica püspök utazása. A püspöknek már volt titkára, de második titkárául szivesen vállalta a ragyogó képességü sienai nemes ifjat. Basel volt utazásának a célja. Baselben ülésezett a nagy zsinat, amely IV. Eugenius pápával szemben az egyház megreformálására törekedett. Capranica sehogysem birta rávenni IV. Eugeniust arra, hogy elismerje biborosságát, amelyet még az előző pápa, V. Márton igért meg neki. A pápával ellenséges zsinattól remélt ügyében támogatást. Fényes kisérettel indult el és nehogy az ellenséges Firenze területén kelljen áthaladnia, inkább hajóutra szánta el magát. Piombinóban szállt hajóra a társaság. S Pinturicchio a megérkezés percében festette meg a biborost és kiséretét. Nem a biboros simaképü finom feje volt neki a fontos, hanem a lóháton feszitő Eneáé. Ugy ül lován a jövő pápája, mint egy ifju lovag, aki magabizóan nekivág a világnak és elszántan megy a jövendője elé. Most ereszkedik le a kisérettel a hegyoldalról, alattuk a tornyos kőfalu és várkapuju Piombino városa, benne szabálytalanul épült házak, templomok és tulsó sarkában a megerősitett várkastély. A városfalat a tenger mossa s a kikötőben evezős és vitorlás gályák várják a messzi utra készülőket. Pinturiccho mester az eget is ráfestette képére s az égre különös viharfelhőket, amelyekből zuhogva ömlik az eső. De már meghasadozik a fekete felhőtömeg és nyilatán áttetszik a megenyhült ég. S hogy boru is, derü is együtt legyen a festményen, a szivárvány ivét is ráfestette képére a művész.

Enea leveleiből tudjuk, hogy a hajó utja keserves volt. Vihar kapta el és leverte Sardegna szigete alá. Nagy kerülővel és megviselten kötöttek ki végül Genovában. Onnan lóháton mentek föl Svájcba. Igy lépett bele az életbe Enea. Igy kezdődött vándorélete, amely azután évtizedekig távoltartotta hazájától.

Baselben nagy és eleven élet járta. Európa minden tájáról odagyülekeztek a pápával elégedetlen egyháznagyok és humanista udvari embereik. A hosszutartamu zsinat különböző kényszeritő rendszabályokkal szerette volna megkötni a pápa kezét. De Capranica mellett nem sokáig volt maradása Eneának, mert IV. Eugenius lefoglalta a renitens főpap javadalmait s Capranica kénytelen volt szélnek ereszteni fényes kiséretét. Enea kenyeresgazda nélkül maradt az idegen városban. Szerencséjére már sokan megismerték akkorra fényes képességeit, köztük a novarai püspök is, aki éppen Olaszországba volt visszatérőben. Magával vitte a fiatal humanistát Firenzébe. Ott Enea Albergati biboros szolgálatába szegődött és csakhamar ujra utrakelt. Uj gazdája előbb Savoyába vitte, a közeljövő ellenpápájának, savoyai Amadeus hercegnek birtokára, majd Baselbe, azután Arrasba. Ott a biboros titkárára fontos küldetés várt. Diplomáciai megbizással Skóciába kellett indulnia, hogy Jakab skót királyt háborura birja Anglia ellen. Viszontagságos ut volt, végre sikerült eljutnia Edinburghba. Jakab király szivesen fogadta, gazdagon meg is ajándékozta, de arról, hogy Anglia ellen támadjon, hallani sem akart.

Nagy eset volt abban a korban az olyan messzi utazás, amilyenre Enea vállalkozott. Érthető, hogy büszkén emlékezik róla önéletirásában, másrészt ez a magyarázata annak, hogy Pinturicchio külön képet szentelt a skóciai látogatás megábrázolásának a Libreria festménysorozatában. Nyilt loggiáju csarnok közepén magas trónuson ül a villaszakállu, hófehérfejü király. Fejét figyelőn forditja jobbra, egy magastermetü fiatalember felé, aki sötétveres köntösben és dereka köré csavart violaszinü köpenyben áll a trónus mellett és finom, beszédes kezével magyaráz a királynak. Az umbriai művészet angyalábrázolásaira emlékeztet a fiatalember arca s a vállára hulló hajhullám. És Umbria és a festő képzeletében kialakult napkelet bűvösbájos motivumaiból egybeszerkesztettnek hat a tájkép, amely a loggia három boltnyilásán át a tanácsot ülő királyi udvar hátterében látszik. Zöld dombhátak között kék viz, a vizben szigetecskék, a kis szigeteken zsenge fácskák, a háttérben egy város tornyai, a város előtt egy fantasztikus sziklaalakulat: emlékezésből és álmodozásból szövődött szines látomása egy költőlelkü festőnek. A gondviselésnek különös kedvezése csaknem változatlanul megőrizte ennek a festménynek és a Libreria többi festményének is az eredeti szinességét és a szineknek eredeti üdeségét.

Skóciából megint viszontagságos utonmódon került vissza Baselbe Enea. Ott egyre jelentősebb szerephez jutott: egyebek közt jegyzője lett a zsinati tárgyalásoknak és egyik előkészitője V. Félix ellenpápává választásának. Hogy a pápaválasztó konklávéban résztvehessen, az egyházi rendet kellett volna fölvennie. De a jövendőbeli II. Pius pápa egyelőre hallani sem akart ilyesmiről. Ahoz tulontul szerette az életet. Leveleiben teljesen fesztelenül beszél erről barátainak. Mariano Sozzininak irja Bécsből, hogy „szerelemért ezerszer vegyült a tömegbe és hálát ad az isteneknek, hogy mindannyiszor ép bőrrel menekült". Piero da Nocetonak emlékezetébe idézi, hogy mikor Skóciában kisfia született, arról nyomban értesitette. A fiucska meghalt. Egy másik gyermekéről az apjának, az öreg Silvio Piccolominak ir hosszan Grácból 1443 szeptember huszadikai keltezésü levelében. A kora-renaissance nemes emberének erkölcsére jellemző levélben vitába bocsátkozik atyjával, mert az nem tudta, hogy örüljön-e, vagy busuljon-e arra a hirre, hogy Eneának fia született. „Ami engem illet — irja — én csak az örvendezésre látok okot, nem bánkódásra. Mi édesebb az emberi sorsban, mint a maga mását megteremteni, mintegy a maga vérét szétömleszteni és olyanvalakit birni, akit a maga elmulásával hátrahagy a világon?" Apja Eneának szemére vetette, hogy gyermeke bünben fogant. Erre is megfelel Enea: „Nem tudom, mit képzelsz rólam. De hiszen nem köből, vagy vasból való fiat nemzettél, hisz te is husból és vérből való vagy. Nyiltan megvallom félrelépésemet, mert nem vagyok szentebb Dávid királynál, se bölcsebb Salamonnál." Minthogy az öreg Silviónak arra nézve is kétségei voltak, hogy a gyermek, akit Enea magáénak vall, valóban az ő gyermeke-e s nem valami idegen férfié, részletesen elmondja neki Enea, hogy gyermekének anyjával hogyan ismerkedett meg. 1436-ban — irja — husvét tájékán könvségben volt Strassburgban. Egy angol nő szállt meg annak a fogadónak ugyanazon emeletén, amelyen ő lakott. A nőt Erzsébetnek hivták, fiatal, csinos és jókedvü teremtés volt, azonfelül pompásan beszélt olaszul, még pedig Enea szükebb hazájának, Toscanának nyelvjárásában. Enea heves ostromba fogott, de a nőről lepergett minden támadás. Végre egy boccacciói novellából kölcsönvett elhatározással (maga Enea hivatkozik levelében a boccacciói forrásra) sikerült célt érnie. Ő aztán visszament Baselbe és mikor ott 9 hónappal utóbb ujra találkozott Erzsébettel, megtudta tőle, hogy anyaság előtt áll. Eleinte nem akarta elhinni neki, de miután belátta, hogy Erzsébetnek, aki vagyonos nő volt, semmi érdeke sem lehetett abban, hogy gyermekét az ő nyakába varrja, azonfelül az időszámitás adatai is egybevágtak, arra a meggyőződésre jutott, hogy a fiucska mégis csak az ő gyermeke. Azért az a szándéka, hogy apjához küldi a fiucskát, aki vér szerint való unokája. Az öreg Silviót arra kéri, hogy viselje gondját addig, amig elég nagy lesz ahhoz, hogy apjához, Eneához utazhassék, aki azután kinüveléséről maga gondoskodik majd.

Harminckilencéves korában házasodásra gondolt Enea. „Tiszta, szép és termékeny asszonyt kivánnék magamnak feleségül" — irja barátjának, Piero da Nocetónak, majd ugyanannak egy későbbi levelében Laibachból ezt: „Értesitsél, hogy férj lettél-e már? Ha igen, megkérnélek, avassál engem is férjjé, ha olyanra találsz, aki izlésemnek megfelel. Hiszen nem gondolok arra, hogy világéletemre távol éljek Itáliától és mindeddig attól is óvakodtam, hogy az egyházi rendbe csukassam magamat: félek a megtartóztatástól, mert akármilyen dicséretes is az, könnyebb szóval, mint tettel bizonyságot tenni róla, és inkább filozófusnak is való, semmint költőembernek."

Baselban ismét fordult a sorsa. Követségbe küldték Fridrik styriai herceghez, akit akkoriban választottak III. Fridrik néven német királlyá. Az volt a feladata, hogy az uj királyt megnyerje az ellenpápa támogatására. Követsége nem járt sikerrel, V. Felix pápa is kénytelen volt lemondani, s az ujra gazdáját vesztett humanista szivesen követte a hivást, amely III. Fridrik udvarába csalogatta iródeáknak. Ott eleinte keserves volt a sorsa az itáliai müveltségü, finomlelkü humanistának. Nyerseségbe és durvaságba ütközött minden léptével. Az udvari emberek, ahol tehették csufot üztek a nyelvüket nem értő idegenből. Garázda mulatozásaikon Enea nem érezte jól magát és haza irott leveleiben visszataszitó képet festett a német urak életéről. Szeretnivaló egyénisége és nagy simulékonysága azonban hamarosan lefegyverezte társait. Közös kalandokon és dalidókon át többjükkel összebarátkozott s utazásai közben sürün váltott velük leveleket. Ilyen barátja volt többek között Michael Pfullendorff, a királyi kancellária protonotáriusa, amig össze nem különbözött vele és egy Bécsben kelt levelében föl nem mondta neki a barátságot. Elidegenedését azzal magyarázza, hogy kettejüknek különböző a jellemük. „Jellemünk különbözőségét — irja — abban látom, hogy te szószaporitó vagy, én kevésbeszédü. Hogy te pénzre sóvár vagy, én pedig megvetem a pénzt. Hogy az irodalomra csak hébe-hóba jut időd, holott én a lelkem egyensulyát keresem benne. Te heves és erőszakos indulatu vagy, én lágy és hajlékony. Neked az étel nagyobb öröm, mint a szerelem, nekem a szerelem nagyobb gyönyörüség, mint az evés. Este te sohasem akarsz lefeküdni, reggel meg sohasem akarsz felkelni. Én pedig az evés után kisideig pihenni szeretek, utána ágyba kivánkozom, de hajnalhasadta előtt fölkelek."

Igy jellemzi magát a jövendő pápája, amikor élete megteljesedésétől még távolvalónak érezte magát. Ugyanilyen nyiltan és önmaga szépitgetése nélkül ir személyéről egyéb leveleiben is. Biztosszemü megfigyelője volt nemcsak önmagának, de annak a sok történeti jelentőségü személyiségnek is, akivel utazásai során és a különböző gyülekezetekben, majd a német király udvarában megismerkedett. Az irás lelki szükségletе volt. Amikor nem foglalta le pennáját a hivatalos munka, olyankor a maga számára irogatott. Több szindarabjának maradt meg a cime, de maguk a szindarabok elvesztek. Eltüntek nyomtalanul ifjukori olasz szerelmi költeményei is. Később csakis latin nyelven irta költői munkáit, s mig leveleiben Cicero stilusát igyekezett megközeliteni, költői irásaiban a klasszikus római költők példáját követte, gyakran olyan mértékben, hogy csekély változtatással egész mondatokat átvett belőlük.

Költői munkáinak leghiresebbje az *Euryalus és Lucretia* cimü elbeszélése. Mariano Sozzini kedvéért irta meg és egy neki küldött levélbe szőtte bele. Schlick Gáspárnak egy előkelő sienai asszonnyal való szerelmi esetét beszéli el benne. Schlick Zsigmond császár titkára volt abban az időben s mint urának kisérője tartózkodott Sienában. Ott halálosan beleszeretett abba a fiatal és szép férjes asszonyba, aki az elbeszélésben a Lucretia nevet viseli. Szerelme viszonzásra talált és a két szerelmes mindenféle fortély segitségével módját tudta ejteni annak, hogy találkozzék egymással. De a császár végre is fölkerekedett Sienából és titkárának vele kellett tartania. A két szerelmes elszakadt

A svájci postaautó-utazás örök élmény
Svájcban a külföldiek számára 33% benzinárengedmény
Svájc a nevelőintézetek hazája
Svájc a gyógyforrások országa
Svájci Nemzeti Kiállitás Zürich 1939

Felvilágositás és prospektusok:
Svájci Idegenforgalmi Központ Képviseleténél
Budapest, V., Nádor-utca 18. Telefon 12-30-41

Nem lesz nyáron melege, ha **Frigotex** az öltönye, mert a Frigotex szellős, könnyü. Mérték után **P 75.-** **BLUM ÉS TESTVÉRE** angol uriszabók Váci-utca 31-33 (Piarista épüle

egymástól. Lucretia belehalt a válás fájdalmába.

Ezt az egyszerű, szinte közönséges történetet forró erotikummal tüzesitette át Enea, miközben a két szerelmes vágyódását, epekedését, az első találkozás boldogságát, a kielégült szerelmi vágy ujjongását, majd az elszakadás keservét bőven és részletezően leirta. Az elbeszélésbe font erkölcsi elmélkedések és egyéb kitérések nem mérsékelik, inkább fokozzák a szerelmi leirások izgató hatását. Érthető, hogy ez az elbeszélés előbb kézzel irott másolatok utján, majd nyomtatásban több évszázadnak kedvelt olvasmánya lett. Eljutott a mi irodalmunkba is, s első magyar forditása ismeretlen szerzőtől 1577-ben Sárospatakon jelent meg, „Euryalusnak és Lucretiának szép históriája" cimen. A forditó — Szilády Áron szerint senki más, mint Balassa Bálint — verssorokba szedve beszéli el a történetet. A költő Enea azután, hogy a pápai trónust elfoglalta, 1463-ban kiadott bullájában megtagadta egyéb ifjukori munkáival és fiatalkorának minden eltévelyedésével ezt a müvét is. „Szégyenlem, irja, megtévedésemet, szánom-bánom rossz beszédeimet és irásaimat, végtelenül bánom őket; cselekedeteimnél is többet vétkeztem irásaimmal. De mit tegyünk? Amit egyszer leirtunk és világgá küldöttünk, azt nem lehet visszahivni. Irásaim már nincsenek hatalmamban, mert sok ember kezébe jutottak és mindenfelé olvassák őket."

Enea költőnek érezte és vallotta magát s azért élete nagy eseménye volt 1442-nek az a napja, amelyen III. Fridrik Majnafrankfurtban ünnepélyesen költővé koszoruzta. Attól fogva neve mellé odairta a „Poeta" jelzőt.

A költővé koszoruzás jelenetét ki nem hagyhatta libreriabeli festményeinek sorából Pinturicchio. Kőlapokkal kirakott tágas téren játszódik le az ünnepi jelenet. A háttérben széles lépcsősor visz föl egy minden oldalán szabad, oszlopsoros épitményhez, amolyan ünnepi csarnokhoz, amelynek gyakorlati célja mindössze annyi, hogy szabad idejében a népnek legyen hol összeverődnie. Nagy lendülettel és igazi épitészi érzéssel lábraállitott pompázatos renaissance-épitmény, amelynek nyilt oszlopsorai között a szabad természetbe látni ki. A tér legelején, oldalkulissza módra felállitva látszik az aranyos épitményekkel diszes trónus. A lépcsőre teritett szőnyegen a klerikusok bő köntösében térdepel Enea és meghajtja hullámosan hosszufürtös fejét a király előtt. Az pazarul diszes köntösében, fején drágakővel kirakott süveggel ül trónszékén, éppen előre hajlik és a költő fejéhez közeledik a babérkoszoruval. Udvari emberek ragyogó gyülekezete nézi a jelenetet, a hatalmas téren kisebb-nagyobb csoportokra oszolva. A legváltozatosabb mozdulatokban ábrázolja őket a festő, állva, járva, pihenve, az umbriai festők táncos gráciájával.

III. Fridrik udvarán sok esztendőt töltött Enea. Nagy segitségére volt az előrejutásban Schlick Gáspárral, a király kancelláriusával való barátsága. Schlick mindenható ur volt a királyi udvarban, még jóval azután is, hogy Fridriket német-római császárrá választották a fejedelmek. Mellette Enea az európai diplomácia minden titkával megismerkedett. S minthogy III. Fridrik legszivesebben Ausztriában tartózkodott, alkalma nyilt belelátnia az Ausztriával szomszédos országok életébe is, elsősorban Magyarországéba. Magyarországban Enea a török veszedelem bástyafalát látta és már korán nagy becsülést mutatott a magyarok iránt. Magyarország jövője iránt való gondjával függ össze nagy érdeklődése, melyet az ifju László király — a későbbi V. László — iránt tanusitott. Már trieszti püspök korában rendszeres nevelési és tanitási tervet dolgozott ki az akkor még gyermek László számára.

Közben az a szerencse érte, hogy követségbe küldték Rómába, IV. Eugenius pápához. Odamenet hosszu idő multán viszontláthatta Sienában szüleit. Az öregek félve óvták fiukat a Rómába menéstől, mert IV. Eugeniusnak az volt a hire, hogy hirtelenharagu férfiu és olyankor, ha az indulat elragadja, nagyon kegyetlen tud lenni. Enea nem riaszttatta vissza magát és Rómában nemcsak bocsánatot szerzett, de a pápa jó hajlandóságát is megnyerte. A Libreria falfestményei között a soronkövetkező azt a jelenetet ábrázolja, amikor Enea a magas trónusán ülő pápa elé borul és megcsókolja lábát. Mélyen hátramenő csarnokban játszódik le az esemény. A pápa konzisztóriumot tart, trónusa előtt jobb és balfelől sorban ülnek a biborosok. A kép előterében egy piros, meg egy kékpalástu ülő biborosnak széles foltja zárja össze a kompoziciót. A nyitott végü termen tul szép tér látszik, rajta egy épületnek a loggiás földszintje és benne emberi alakok nyüzsgése. A biboros-kollégium tagjainak legtöbbje nyilvánvalóan arckép, csak nem tudni már, hogy melyik kit ábrázol. Mindössze egy szakállas biborosról kétségtelen, hogy a hires Bessarion kardinális arcképe, mert ő volt a biboros-kollégium egyetlen tagja, akinek mint görögnek, szabad volt szakállat viselnie.

Enea Silvio Piccolomini pályája ettől fogva nagy lendülettel haladt fölfelé. Fölveszi az egyházi rendet és Bécsben diakonussá szenteltetti magát. Egy év is alig mulik el és már trieszti püspökké nevezi ki V. Miklós, az uj pápa, aki maga is lelkes humanista.

Trieszből még visszatér a német császári udvarba és ő készíti elő III. Fridrik római utját, amelynek célja, hogy a pápa császárrá koronázza. A császárt már mint Siena püspöke fogadja a Piccolominiak ősi fészkében. Oda várják Eleonora portugál hercegnőt is, akit a császár feleségének szemelt ki.

A hercegnő megérkezése és ünnepélyes fogadása nevezetes esemény volt és hálás képtárgyul kinálkozott Pinturicchiónak. A Libreria legmozgalmasabb falfestménye lett ecsetje alatt ez a jelenet. Legelől áll a mátkapár s a császár a napkeleti bölcs királyok pompájába öltözötten siet arája elé. Egyik kezével megfogja Eleonora előrenyujtott kezét, a másikat arája vállára teszi. A feketehaju szép Eleonora szendén lehajtja fejét. Mögöttük teljes püspöki diszében áll, mitrával koronázott fejjel Enea s tőle jobbra és balra a város előkelőségei, férfiak és nők, rajtok tul pedig a városkapu felé vivő országuton a csatlósok és vitézek lovascsapata. A nagy mozgalmasságu csoportok hátterében a soktornyu Siena városa látszik, legelől az akkor még lábon álló Porta Camollia. A viritó szineknek tarkaságába öltöztette ezt a festményét Pinturicchio.

Enea Silvio Piccolomini ifjukora ekkorra már végetért. Elmultak mögötte a vándorélet és a kalandok, az alárendeltség és a szerencsekeresés évei. A Libreria falfestménysorozatának többi képe már nem Enea életéről mond mesét, hanem arról a világtörténeti jelentőségü uralkodóról, akinek II. Pius pápa volt a neve.

Mojzsik Gusztáv utóda Cipő 1ó minőségben Király-utca 46

Az ünnepi oltár

(Beszélgetés ifj. Lechner Jenő tervező műépitésszel)

1

Nem tudom látta-e az olvasó az ünnepi oltárt a Hősök-terén? Ha nem: rögtön siessen ki és nézze meg, mert *félő, hogy két-három nap mulva már lebontják.* Én láttam, az áhitat és az ünnepélyesség perceiben is, amikor a pápai legátus fenn állt negyven méter magasságban áldást osztó kezével és láttam a néma, csendes pesti éjszakában, amikor csak a kivezényelt rendőrőrszemek vigyáztak rá, hogy baja ne történjék. A csodálatos és legmegkapóbb, hogy ugy magányában, az éjszakában is áhitatot keltett és ünnepélyességet varázsolt maga köré. Csak álltam ott, csak néztem és arra gondoltam, hogy *egyszerre milyen más igy a tér,* ahol a világháboru névtelen hőseinek emeltünk emléket, milyen más az Andrássy-ut befejezése, mennyivel művészibb, monumentálisabb, emelkedettebb! Arra gondoltam: vajjon eszébe jut-e ez azoknak is, akik kötelességszerüen és hivatásból szivükön viselik *(legalább is szivükön kell viselniök)* Budapest szépitését és épitését? És arra gondoltam, hogy felkeresem, fel kell keresnem az ünnepi oltár tervezőmüvészeit, a két *Lechnert,* az idősebb és fiatalabb *Jenőt,* apát és fiut, akik a mult év októberében a tervpályázat alapján első dijat nyertek és két hétre rá megbizást kaptak, hogy az oltárt megépitsék. El kell mondatnom velük az olvasóknak az épitkezés és az egész munka történetét, mert a feladat igazán nem volt mindennapi, a megoldás és a beteljesülés pedig méltán számot tarthat arra, hogy a legteljesebb müvészi és gyakorlati siker jegyében könyveljük el.

2

Ifjabb *Lechner* Jenővel ülök szemben. Szerény és mindig többesszámban beszél. Mindig „mi", már tudniillik ő és édesapja, sőt ő, az édesapja és munkatársaik az irodában és odakinn a munkánál is, rajzolók, iparosok, ácsok, kárpitosok, vakolók, mázolók, bádogosok, az egész hadsereg, mely szivvel-lélekkel dolgozott éjjel-nappal, hiszen tudták, milyen nagy a felelősség.

— Amikor a megbizást kaptuk — mondja —, az iróasztal mellett folytattuk a tervek kidolgozását. Március 15-én mentünk ki a helyszinre. Az elgondolásunk az volt, hogy *a nagyközönségnek is dolgozunk.* A széles rétegek számára kell az ünnepi oltárt épiteni, zárt teret kell csinálnunk az ünnepélyes alkalomra százezer embernek. Negyven-ötven munkást foglalkoztattunk az első hetekben; később, a szükség szerint, a munkások száma nyolcvan-százra emelkedett. *Százezer pengő állt rendelkezésünkre.* Korszerüek és mégis modernek igyekeztünk lenni. A téren meglévő architekturába ugy kellett beilleszkedni, hogy az oltár, s az egész épitmény formában és szinben, müvészi kifejezőerőben és összhatást keltő benyomásában a célnak megfelelő legyen, s a százezres tömeg számára kifejezze azt, hogy a katolikus hitélet központja ezekben a napokban a mi fővárosunk. Ezért illesztettük be *szimbólum gyanánt* a római Szent Péter-templom főoltárát, illetve annak hü másolatát az épitménybe, s ide helyeztük a pápai legátus trónszékét, a baldachinnal. Ez volt a legnehezebb probléma: a főoltár teljes kiemelése...

Most egy pillanatig hallgat, zavartan háritja el az őszinte elismerést és a dicséretet. Pedig az elgondolás, a szimbólikusan behozott főoltárral igazán zseniális, csak hivatott müvészek álmodozásában születhetett. Szürkének látszó, s mégis oly sokat mondó adatfelsorolással folytatja ifj. *Lechner* Jenő az épitkezés történetét:

— A Hősök-terétől az oltárig száz lépcsőfok vezet. A baldachin, illetve *a trónszék magassága negyven méter,* ez 10—12 emelet magasságnak felel meg. A főoltár szintje is 13 méter, körülbelül 4 emelet magas. Az egész épitmény térfogata 15 ezer köbméter, mondjuk három pesti bérháznak felel meg... Beépitettünk nyolcszáz köbméter faanyagot, ami *öt Itoldnyi fenyőerdő fakitermelését jelenti...* Az egész épitmény tulajdonképpen faszerkezet, hiszen ideiglenes, alkalmi célra készült. Az alapokat két méter mély pillérekre fektettük a földben. A faszerkezet *zsákvászonnal,* ugynevezett jutaszövettel van bevonva, aztán vakoltuk. Az oszlopok közötti függönyök *gummirozott selyemfüggönyök,* a gummirozásra az esetleges esőzés miatt gondoltunk, s mint kiderült: nem feleslegesen. A baldachin, vagyis a Szent Péter-templom főoltárának másolata, szintén faszerkezet, a figurális és faragásos rész *vászonra kasirozott gipszöntvény, bearanyozva,* hogy az eredeti bronzanyagát utánozhassuk. A baldachin szobrait *Füredi* Richárd szobrászmüvész készitette, a szentek kartonjait *Ungváry* Sándor és *Börtsök* László festőmüvészek csinálták, a himzőmunkát pedig a Hermina-uti Szent Ferenc-rendi apácanővérek.

...Mit mondhatna még, amikor beszél helyette, mindnyájuk helyett, akik az ünnepi oltáron dolgoztak: a mü, maga a munka! Csak ennyit mond, befejezésül: — Két hónap alatt készültünk el. Azt hiszem, ez rekordidő. *(Mosolyog.)* Óráról-órára beosztott programmunk volt, grafikonok alapján haladtunk előre. Egy percet se késtünk. Ha nappal mégis előfordult a rossz időjárás, vagy az alapozásnál felbukkant váratlan nehézségek miatt *(ez mindig van!)* némi időveszteség, azt éjszaka behoztuk...

Külön kihangsulyozza az éjszakai kivilágitás próbáit és kisérleteit, főleg a villanyszerelés és világitás szakembereire gondolva. És egy kicsit büszke *(tegyük hozzá joggal!)* a két toronyra, mely a rádióközvetitések számára készült. Egyszerre 12 nyelven lehet leadni a tornyok hangszigetelt és technikailag tökéletesen felszerelt fülkéiből rádióközvetitést, a beszélők mindent látnak maguk körül, mindent hallanak és ez a munka is benne van a százezer pengős költségvetésben!

3

...Ott áll hát az ünnepi oltár a Hősök-terén, tulajdonképpen csupa kulissza, fa, vászon, gipsz és mégsem hat kulisszának, diszletnek! Anyagszerüsége olyan szerencsés, szinérzékeltetése annyira kifejező, hogy *teljesen feledteti az alkalmi jelleget,* azt, hogy pár napra készült. Ebben a pillanatban az a helyzet, hogy a jövő hét elején hozzá kell látni a lebontásához. Az anyagok legnagyobb része ugyanis *kölcsönanyag.* Kölcsönbe van véve a fa, a kárpitosanyag, a villamosberendezés, majdnem minden és *csupán csak a kongresszus tartamára.* Holott ezt az ünnepi oltárt nem szabad lebontani. A kongresszus befejezése után kezdődik a Szent István jubileumi esztendő, *ezt az oltárt látni kell az ünnepi év vendégeinek, egészen augusztus végéig.* Mindössze arról van szó, hogy a kölcsönanyagokat a fővárosnak *további három hónapra is kölcsön kell venni.* Nem tudom pénzben mit és mennyit jelent, de az az érzésem, hogy megéri, arról nem is szólva, hogy a mü maga megérdemli! Ezt az oltárt *nem szabad lerombolni,* ez többet érdemel a tiszavirágéletnél, ez Budapest idegenforgalmának méltó disze és látványossága egészen az ünnepi év végéig és ki fog derülni, hogy a fa, a festék és a gipsz nyolc napon tul is megállja a helyét, esőben, szélben, tüző nyári napsugárban.

4

A szélről jut eszembe, hogy ifjabb *Lechner* Jenő még ezt is mondta: — Komoly nehézség volt a szélnyomás leküzdése 40 méter magasságban. *Tizenkét tonna maximális szélnyomással kellett negyven méteren számitanunk* és az ünnepélyes megnyitás napján kiderült, hogy az épitkezés remekül ellenállt.

... Tizenkét méter volt a szélnyomás a magasban, amikor *Pacelli* biboros, a pápa legátusa magyarul szólt a hivekhez. Riport rtársaim megirták, hogy *a szél lekapta és elrepitette a legátus fejéről a föveget.* A százezrek, odalenn, a Hősök-terén, nem tudhatták, hogy fenn, negyven méter magasan, milyen rettenetes szélvihar tombol: tizenkét tonna! A legátus barétumát elrepitette, de a baldachin meg se rezzent. Ha az a vihar meghagyta az ünnepi oltárt, akkor a két *Lechner* müvét a főváros takarékossági szellőjének most nem szabad és nem illik lerombolni!

LESTYÁN SÁNDOR

Pünkösdi 2½ napos weekend a Balatonon vagy Mátrafüreden

Részvételi jegyét minél előbb biztositsa, mert szobák csak korlátolt számban állnak rendelkezésünkre.

Siófokra Balatonlellére Balatonboglárra Hévizre vagy **Mátrafüredre!**

Indulás: jun. 4-én, szombat d. u. Visszaérkezés: jun. 6-án este

Elhelyezés a legjobb penziókban és szállodákban. A vonaton különkocsikban előre foglalt ülőhelyek.

Az árakban bennfoglaltatik: szombat vacsorától, hétfő ebédet beleértve a legjobb ellátás, szoba, az összes adók és borravalók, oda- és visszautazás költsége III. oszt. személyvonat **Mátrafüredre: Budapestről Mátrafüredig közvetlen „MÁVAUT" autóbusz oda- és visszautazás költsége.**

KÜLÖN PROGRAMM: SIÓFOK—TIHANY HAJÓKIRÁNDULÁS. PÜNKÖSDVASÁRNAP UZSONNA A SPORTSZÁLLÓ TERRASZÁN TIHANYBAN.

Siófok 21 P-től

Balatonlelle 22 P-től

Balatonboglár 27 P-től

Hévíz 26 P-től

Mátrafüred 25 P-től

Felvilágositást nyujt az

UJSÁG UTAZÁSI IRODÁJA Erzsébet-körut 43. Telefon: 13-16-28.

Tizenötezer schillingből állitotta ki a Burgszinház „Az ember tragédiája" rendezését

Bécs, január hó.

(A Magyarság tudósitójától). A Burgszinház szinpadán már javában folynak *Az ember tragédiájának* diszletés, jelmezes próbái. Naponta délelőtt 10 órától a késő délutáni órákig a szinpadon és a szinház épületében nyüzsög úgyszólván a Burgtheater egész személyzete, hogy megfeszitett munkájával ki tudja elégiteni a közönség nagy érdeklődését a bemutató iránt. Az érdeklődés ugyanis egyenesen rendkivüli Bécsben Madách müve és annak szinpadi előadása iránt; a lapok naponta tele vannak hirekkel és cikkekkel és a közönség körében szinte másról sem lehet hallani most, mint Bécs két nagy aktuális szinházi eseményéről: a Ginditta premierjéről és a Tragédiáról. A kedd esti premierre *már nem lehet jegyet kapni,* legföljebb egy-két nagyon drága jegyet, de kedd estig az is biztosan el fog fogyni. Bécsben általában szép karriert jósolnak Az ember tragédiájának. Mivel a szinháznak a Theatergemeinde nevü intézménnyel együtt *hatezer bérlője van, legkevesebb nyolcszor föltétlenül menni fog a darab;* ugyanakkor azonban ez a sok bérlő lehetetlenné teszi, hogy huszonöt-harmincnál többször adhassák, még akkor is, ha állandóan minden jegy elfogyna — mert a bérlőknek állandóan ujdonságot kell adni. A reálisan várható 15—20 előadás is óriási propagandát jelent a magyar szellemnek és irodalomnak és nagy sikert reprezentál Bécs mai szinházi viszonyai közepette, aminek következtében azt is várni lehet, hogy Madách remeke ujabb európai szinpadi karriernek indul *Mohácsi* Jenő kitünő uj forditásában.

Három óra alatt fog leperegni az előadás

A délelőtti próbákon már kialakult a képe az előadásnak, ahogy az a keddi premieren a közönség elé fog kerülni. A három főszereplő: Paul *Hartmann*, Mária *Eis* és Otto *Tressler* mellett a mellékszereplők, a statisztéria, a balett, a zenekar tagjai és a nagyszámu müszaki személyzet kora délelőtt elepi már a szinpadot és nézőteret, ahol jelmezes szinészek és szinésznők várják jelenésüket. Nagy kedvvel és hatalmas ritmussal folyik a munka a zsinórpadlástól a süllyesztőkig; a nézőtéren *Röbbeling* igazgató baritonhangja osztogatja a parancsokat, akinek helyettesei telefonon adnak utasitásokat a kuliszák mögé. A képek most már gyors egymásutánban peregnek, minden készen áll a hétfő délelőtti főpróbára.

A Burgszinház haladóan konzervativ interpretációjában körülbelül három és egynegyed óra alatt fog leperegni az egész előadás, tehát hamarabb, mint nálunk Budapesten. Ennek a magyarázata elsősorban az, hogy az egész drámai költeményből mintegy *ezerötszáz sort* húztak ki rövidités okából. A kritikai méltatásnak most nem akarunk elébe vágni, csupán, mint érdekességet jegyezzük meg, hogy a burgszinházi előadás elsősorban azokat a részleteket mellőzi Az ember tragédiájából, amelyek némileg a Faustra emlékeztetnek. Igy elsősorban a Kepler-jelenet változik meg, ahol a kép harmadik része: a francia forradalom után való fölébredés teljesen elmarad. Ide kerül egyuttal az előadás egyetlen szünete, a Danton-jelenet drámai csattanója után. Röbbeling rendezésében egyébként az egész drámai játék álomszerüsége van kidomboritva és igy minden történelmi szin fátyolfüggöny alatt történik.

Mennyibe került a hatalmas mü kiállitása

A kritika majd kellőképen fogja méltatni a rendezést minden velejárójával együtt, mi csak azt jegyezzük meg, hogy Budapesten téves hirek terjedtek el a Burgszinház nagy áldozatkészségéről és egyesek 80—90.000 schillingről beszéltek, mint amit az osztrákok a Tragédia előadásába belefektettek volna. *Ez a szám tévedésen alapulhat;* a tény az, hogy a szinház vezetősége *tizenötezer schillingből* megcsinálta a teljes kiállitást. Ezen a téren természetesen nem lehet szinházak között összehasonlitást tenni, de az bizonyos, hogy *a modern diszlet az olcsóbb* és a Burgszinházban *vetitett hátterekkel és nagy körfüggönyökkel* dolgoznak.

Ez az eddig hangoztatott nagyobb összeg töredéke azért re ábránditson ki senkit, mert a bécsi előadás olyan szép és tanulságos lesz, amelyet minden magyarnak érdemes lesz megnéznie.

Bemutató a Kamaraszinházban

Hatásos és szép irredenta darab, „*A hajó*" sajtóbemutatója volt szombaton délután a Kamaraszinházban. A darabot id. *Toronyi* Gyula és *Remsey* György irták s a székely lélek Erdély iránt való lobogó szeretetét vitték erős és jól megirt jelenetekben szinpadra. Egy Erdélyből elszakadt székely család Amerikából jövet hajótörést szenved s tizenöt évig egy lakatlan szigeten él, semmit sem tudva a világról. A segélyhajón tizenöt év mulva szereznek csak tudomást a világháboruról s tudják meg, hogy Erdély elveszett. Az öreg *Bojtay*, a hajótörött család feje, hazamegy Erdélybe, szerte lázit a magyar igazság mellett, mig végre megtalálja itthon maradt lányát, akinek az ura magyar ember, de hogy segithessen a magyarokon, prefektusa lett a román uralomnak. Az öreg először fellázad az ilyen magyarság ellen, később azonban megérti, különösen, amikor látja, hogy az unokája is magyaroknak Erdélyben kell áthuzniok a megpróbáltatás idejét, hogy ha az idő eljön, sorompóba állhassanak. Megérti, de tenni nem tudja s elmegy. Az öreg *Bojtay* alakját *Sarlay* Imre játszotta nagyon jól, a leány szerepében E. *Orsolya* Erzsi adott a tőle megszokott, lelkes alakitást, a fiu szerepében *Somody* Pál, a hajóparancsnokában *Gárday* Lajos, a prefektusban *Várady* Lajos adták tehetségük legjavát. Külön meg kell emlékezni M. *Ignácz Rózsiról*, aki, mint a *Nemzeti Szinház* tagja, vendégként szerepelt s aki a prefektus feleségének szerepében most is igazolta mélyből feltörő, nagyskáláju tehetségét. *Bodó* Ica nagyon kedves volt, *Herczeg* László, mint mindig, kitünő, a kis *Magyar* Drági bájos és nagyon tehetséges s *Bihary* József a kis epizódfigurában oly ízes, hogy az ember óhajtana már neki egy megfelelő, nagy szerepet. A darabot, melynek vasárnap délelőtt 11-kor lesz a bemutatója, *Köpeczi-Boócz* Lajos rendezte s minden jeleneten meglátszott az ő biztos és avatott művészi keze.

Gégefőhu ut

rendkivül kellemetlen és nem is veszélytelen. A Gleichenbergi Gyógyforrások forró tej hozzáadásával gyors enyhülést és gyógyulást eredményeznek. Kapható gyógyszertárakban, drogériákban stb.

B-listás riadalom a Nemzeti Szinháznál

Ellenőrizhetetlen forrásból elterjedt az a hir, hogy a Nemzeti Szinháznál még a szezón folyamán B-lista készül. Olyan formában akarják végrehajtani, hogy mintegy huszonöt tagnak nem ujitják meg a szerződését a jövő szezónra. Erre a létszámcsökkentésre a Nemzeti Szinház költségvetése ad okot s állitólag a minisztérium foglalkozik azzal a tervvel, hogy ezt végre is hajtja.

Érdeklődtünk a Nemzeti Szinháznál, hogy mit tudnak a létszámcsökkentésről?

— E pillanatban *semmi pozitivumot nem tudunk,* a szinház maga ilyet nem készített elő, a tagokkal a szerződés irányában való tárgyalások még nem aktuálisak, szezon közben pedig ilyet végrehajtani talán nem is lehet. Az lehetséges, hogy a minisztérium foglalkozik ilyen gondolattal, ez a hir azonban nagyon korai riadalmat vert föl és ebben a formában nem állja meg helyét.

* **Nagy siker volt a hetvenötödik előadáson is.** Az első darab, amelyik megérte a hetvenötödik előadást ebben a szezonban, a *Helyet az ifjuságnak* volt. Szombaton zajlott le ez az előadás, teljesen telt ház mellett a Belvárosi Szinházban. A közönség rengeteget tapsolt a főszereplőknek: *Góth* Sándornak, *Murátl* Lilinek, *Simon* Zsuzsinak, *Páger* Antalnak, *Nagy* Györgynek és *Barótinak.*

* **Városi Szinház.** A *Kulinyi—Vinczé* hires *Hamburgi mengasszony* cimü operettjében szép sikerrel vendégszereplő vendégtársulat a szombati előadáson is megérdemelt tapsokat aratott. Sürün hivták a lámpák elé *Takács* Rózsit, *Tarnay* Leónét, *Szabót, Gömöryt, Gaált, Barna* Magdát, *Fekete* Irént, *Ujváryt, Erdei* Rózsit s a többi szereplőket.

* **Nagyon szép lesz a Hófehérke és a hét törpe meseoperett vasárnap délutáni gyermekelőadása.** *Kincses bácsi Meseszinháza* a világ legszebb meséjét, a *Hófehérkét,* játssza vasárnap 3 órakor a *Bethlen-téri Szinházban.* Gyönyörü énekek és táncok tarkitják a pompás előadást, aminek a főszerepeit *Egry* Márta, *Bársony* Vera, *Zala* Hédy és *Rejtő* Dodó játsszák. Ejgyek 30—150 fillérig a *Bethlen-téri Szinház* pénztáránál. (44-3-76.)

* **Operaház.** Időnként az „örök életü" operák is meg-megujulnak. Az „öröklétük" is csak fel-felfrissitve érvényes. Néha hosszabb, néha rövidebb ez az időszaki életük. aszerint, amint a megfiatalitási eljárás sikerül. Rossini idővel dacoló „Sevillai borbély"-a most, szombaton este került színre teljesen uj köntösben, uj rendezésben és részben uj szereplőkkel. A szinpad ifj. *Oláh* Gusztáv fantáziás elgondolásában született ujjá. Az oldalas elrendezés helyett a szemközti megoldások léptek. Igen érdekes a Bartolo-ház külső-belső elrendezése, ügyes, friss megoldás, hogy a házhomlokzat egyszerre csak függönnyé válik, felszalad s máris bent vagyunk a zsémbes doktor szobájában. A rendezés, *Rékai* András munkája, hiven őrzi a comedia dell' arte stilusát és sok ötletes mókával segiti elő a hatást. *Rösler* elegáns, hetyke Almavivája, *Szabó* Lujza tüzről pattant Rosinája és *Bársony* Dóra egészséges komikumu Berthája a régi gárdából valók. A többi szereplő mind uj. Ifj. *Torongi* Gyula könnyed, eleven Fiorillo, *Kálmán* Oszkár dörgőszavu Basilio. Két alakitás messzi kimagaslik az együttesből: *Svéd* Sándor Figarója és *Maleczky* Oszkár Bartolója. Svéd az olasz belcantos operaéneklés minden müvészi fogásának fölényes birtokában, kitünő játékösztönével, a legjobb Figarók szinvonalán járt, valódi lelke, mozgatója volt a darabnak. *Maleczky* ősi humorérzék és biztos szinpadösztön adta egyensulyozóképességgel hozza össze a leghatásosabb jeleneteket anélkül, hogy bármikor is tulzásba esnék, *Ferencsik* karnagy dirigált érezhető gonddal és szeretettel. Tempóit a nyitányban és a darab egynémely pontján tullassunak éreztük. *(m. i.)*

* **T. Mátray Erzsi egyelőre nem tud fellépni.** Legelőször mi adtunk hirt arról a sajnálatos balesetről, amely T. *Mátray* Erzsit, a Nemzeti Szinház kiváló művésznőjét érte. *Az ember tragédiája* forradalmi jelenetében lezuhant a lépcsőről, lába megdagadt s lakására kellett szállitani. Éva szerepét hétfőn kellene eljátszania, azonban szombaton szanatóriumba vitték röntgenezés végett, mert a fájdalmak még most sem multak el. Az orvos véleménye szerint hétfőn este Mátray Erzsi még semmiesetre sem léphet föl, helyette *Szabó* Margit fogja Évát alakitani, aki már játszotta ezt a szerepet.

●

A Király Színház Kék Duna-plakátján *Szücs* Lászlónak nincs szeme. Csak az árnyképe látszik. Tudvalevőleg a plakát miatt vesztek össze *Dayka* Margittal. A kibékülés után egyik kritikus megnézte az ominózus plakátot, Dayka Margit és Szücs László jelenlétében. És azt mondta:

— De hol a szemed, Lacikám?

Dayka (közbevág): Én kapartam ki!

*

Fejes Teri is összeveszett *Verebes* Ernővel, mert a temperamentumos művésznő rettenetes pofont mért le neki játék közben a szinpadon. A harag kezdett elmérgesedni, mire *Vig* Miklós közbelépett. Egy interjut adott — Fejes Teri nevében az egyik lapnak, amelyben Fejes Teri áradozik, hogy milyen boldog, hogy olyan *kitünő művésszel* játszhat, mint Verebes.

Az interju után Verebes rohant Fejes Terihez:

— Terikém, aranyos vagy!... Adhatsz még egy pofont!

És odatartotta a bal arcát is.

*

Föld Aurél, ha dolgozik, éppen olyan viharos, mint egy rendező. Legutóbb a Strauss-operett egyik próbáján egy fiatal zenész került bele az igazgató viharzónájába. Hárman voltak a szinen, az igazgató, Strauss szobra és a fiatal zenész, akinek muzsikálnia kellett volna, de mozdulatlanul állt.

Az igazgató rátört:

— Na, mi az, fiam, miért olyan mozdulatlan? Talán nagyzási mániába esett?

— Hogy-hogy, direktor ur, kérem?

— Ugy látszik, azt hiszi, hogy maga a Strauss-szobor!...

●

* **A Belvárosi szinészei is bált rendeznek.** Se vége, se hossza nincs a szinházi bálaknak, annyira megtetszett a szinházaknak az Operabál ötlete. E pillanatban a bálozó szinházak névsora ugy fest, hogy bált rendez a Fővárosi Operettszinház *(Sárga liliom-bált),* a Magyar Szinház *(Bál a Magyar Szinházban),* az Operaház *(Operabál),* most csatlakozott hozzájuk a *Belvárosi Szinház,* ahol nem is az igazgatóság, hanem a szinészek jóléti intézménye rendezi a bált. Ennek a terminusa még nincs is megállapitva.

* **Szinésznövendékek vizsgaelőadása.** Az Országos Szinészegyesület szinészképző iskolájának növendékei szombaton este a Zeneakadémia kamaraszinpadán vizsgáztak *Csiky* Gergely *Nagymama* cimü levenedulaillatu, örökdés vigjátékában. A cimszerepet *Szántó* Klára alakitotta sok szivvel, igyekezettel, helyenként meglepő szinpadi kulturával. *Rajna* Piroska szintén erős igéret, bár napsugaras szerepében nem mélyedt el eléggé és reményteljes fejlődés vár *Pesti* Mátyás, *Pillér* Ferenc, *Németh* Edith, *Balassa* István és *Németh* Lili megcsillanó tehetségére is. *Szél* József tanár gondos és becsületes munkát végzett növendékeivel.

Bajor Gizi a jövő héten elutazik Ausztriába

Szombaton este először sikerült a lábadozó *Bajor* Gizivel telefonon beszélgetni. Most már ő maga személyesen jelentkezett, a hangja egy kicsit gyönge, de már vidáman csicsereg bele a telefonba.

— Most még csak a szobában próbálgatom a járást, méregetem, hogy milyen hosszu és milyen széles, de minden reményem meg van arra, hogy *hétfőn, vagy kedden már kiengednek sétálni az utcára.* Ugy örülök neki, mint a gyerek.

— Mikor jön be a szinházhoz, művésznő?

— A jövő hét végén, pénteken, vagy szombaton a férjem szeretne elvinni Ausztriába, de csak pár napra, jó levegőre, egy kis utókurára, hogy egészen magamhoz térjek. Ha visszajövök, rögtön jelentkezem a szinháznál, ahol hallom, hogy egészen más müsortervezet van már, mert a betegségem ott is zavart okozott.

— Remélem, már sutba dobta füléről a jégtömlőket?

— (Nevetve) Hát azokat már igen, hála Istennek! Jaj, rettenetes fájdalmaim voltak, nem szeretek rájuk visszaemlékezni. De még most is szédülök, mindig attól félek, hogy elveszitem az egyensulyt. De hát Istenem, csoda? Hiszen majdnem két hónapig feküdtem ágyban.

A Nemzeti Szinház már értesült arról, hogy *Bajor* Gizi állapotában lényeges javulás következett be, siettek azonnal üdvözölni őt, és közölni vele, hogy nagyon várják. Elmondta még a művésznő, hogy ján végre fogják hajtani. Az állami alkalmalála. Mikor karácsony után megtudta, hogy ágynak dőlt, egy barátnője utján pár szál virágot küldött Miklós Jenőnek és egy kis levelet, amelyben a következőket irta:

— *Aki előbb felgyógyul, az látogatja meg a másikat? Jó?*

Sajnos, erre a látogatásra nem kerülhetett már sor, mert mire *Bajor* Gizi felépült, szegény *Miklós* Jenő örök pihenőre tért.

—

MŰVÉSZET

Téli tárlat

II.

— Templomi művészet —

A Mücsarnok téli tárlatának ötödik termében külön kiállitást rendeztek azokból a *vázlattervekből,* amelyek a Rezső-téri *Magyarok Nagyasszonyáról* nevezett és *I. Ferenc József* emlékére épült plébániatemplom belső, művészi kialakitására készültek. A modernizált neoklasszikus stilusban épült centrális kupolás templom *Lechner* Jenő dr. tervei szerint már évekkel ezelőtt elkészült. A belső dekorálás a jövő feladata s e kiállitás célja éppen az, hogy ezt a kérdést az illetékes tényezőknél dülőre vigye.

Az ugynevezett uj egyházművészet problémája különösen *XI. Pius* pápának a vatikáni uj képtár megnyitásakor tett nagyjelentőségü nyilatkozata után áliandóan szőnyegen van anélkül, hogy az „uj" lényegét meghatároznák és negativ meghatározások helyett konkrét tartalmat adnának annak. A pápai nyilatkozat határozott hangja is bizonyitotta, hogy mily veszély, kiszámithatatlan lelki kár származnék abból, ha az egyház az ilyen „haladás" nevében *hatalmas pasztorizációs fegyverét,* az egyházművészetet, kiengedné felügyelete alól s a magazinok müvészetének szinvonalán engedné profanizálódni. Mindezt azért időszerü éppen most hangsulyozni, mert amikor Budapest egyik imponáló méretü templomában az uj magyar egyházművészetet (szeretnők hinni, hogy rövidesen) sorozatos feladatok elé állitják, kivánatos, hogy ezek a tapasztalati szempontok érvényesülhessenek.

*

A Rezső-téri templom belső kiképzésénél az intenció az volt, hogy minél több művészt foglalkoztassanak, ami helyes szempont, ha az egységes művészi benyomás biztositható. Ma azért kérdéses ez a kooperálás, mert a mai művészi felfogások ellentmondásai nehezen hozhatók közös nevezőre, különösen, ha az egyes alkotások nem elválasztva, hanem kompozicionális egységbe foglalva kénytelenek elviselni egymás szomszédságát. Ezt különösen a kupola festményein tapasztalhatjuk, ahol a kupoladob felgyürüjét nyolc művész között osztották fel s a tulajdonképpeni kupolamennyezetet egy kilencedik művészre bizták. A szentély feletti diadaliv freskója tehnikai azonossága és helye révén a kupolával együtt lenne kezelendő. Általánosságban még annyit, hogy a nyugodt hatásu, porfirzöld oszlopokkal és pilaszterekkel tagolt klasszicizáló arhitektura tartózkodó

BUTOR-ház LÁZÁR-u. 3

VÁSÁROK VÁSÁRA!

POTOM ÁRAK!

ARCSOPORTJAINK:

I. **Műselyem és etamin ruhák,** oxford bluzok ..... P **2.80**

II. **Oxford- és pupilnruhák,** kissé poros crepe de chine bluzok ..... P **4.50**

III. **Szövetruhák, piquéruhák,** crépe de chine bluzok ..... P **6.80**

IV. **Crépe de chine** és szövetruhák ..... P **9.80**

V. **Ia crépe de chine ruhák** és gyapju szövetruhák 15.80 és P **13.50**

VI. **Ia marocain** és flamisolruhák P 24.— és P **19.80**

ÁBEL NŐIRUHAHÁZ RÁKÓCZI ÚT **86**

Riporter-bál. A báli szezon nagy eseménye lesz a farsangot bezáró riporter-bál. Minden várakozást felülmuló érdeklődés nyilvánul meg a riporterek apacsbálja iránt, amelyet február 13-án, a Newyork-kávéház összes helyiségeiben rendeznek meg ezer ötlettel és meglepetéssel fűszerezve. A bálra, amelyen ötletet-ötletre halmoznak majd a riporterek, kétféle jegytipust bocsátottak ki, az egy személyre érvényes, 10 pengős személyjegyet és a három személyre érvényes 25 pengős családjegyet. Közelebbi felvilágosításokat a riporter-bál bálirodája ad. (Newyork. Telefon: 44-8-84.)

Menczer tisztító cég, felelősséggel mindenféle ruháknak **fényelenitését** egy évi **jótállással** vállalja. Vidékre is szállit. **Központ:** Budapest, II., Zsigmond-utca **18.** Telefon: 52-0-42. **Belvárosi fiók:** Váci-utca 36 Belvárosi Kávéház mellett

Tehnikus-teák. A müegyetemi segélyegylet január 27-én rendezi az első *tehnikus-teát* a Hungária-szállóban. *Oltay* Marianne elnöklete alatt. Jelek szerint a tea fényesen fog sikerülni, és a tehnikus fiatalságnak méltó társadalmi megmozdulása lesz.

A Corvin-bál, melyet a Corvin Áruház Sport Egyesülete az idén február 10-én, a Vigadó összes termeiben rendez, nagysikerünek igérkezik. Jazz, cigányzene, Oké bár és egyéb meglepetések. Meghivók a Corvin Áruház menetjegyirodájában igényelhetők. (Telefon: 82-8-80.)

Tungsram-bál. Az Egyesült Izzólámpa és Villamossági r.-t. és a Standard Villamossági r.-t. Ujpest, tisztviselő kara, mint minden esztendőben, ugy ez évben is február 3-án megrendezi a *Tungsram-bált* az ujpesti gyártelepen (Váci-ut 77.) levő kulturházban. A bál, mint a villamosszakma reprezentativ bálja, a mutatkozó érdeklődés alapján ezidén is igen nagysikerünek igérkezik.

A Mi esténk február 2-án lesz az Országos Kaszinóban, *Simonsits* István főrendezésében. Az estély a Széchenyi-bál elmaradása folytán a magyar nemesség egyetlen nagy estélye lesz, melyre *József* főherceg is igérte megjelenését. Báliroda az Országos Kaszinóban délután 5—7 óra között; telefon: 59-3-27.

A tearózsa-estély az idén is megrendezik *Gergelyffy* Gábor tiszteletbeli elnöksége mellett, *Margitay* Lóránd, *Buday* Gábor és *Fabinyi* György főrendezésében. Az estély iránt a tavalyi nagy sikerek után az idén is nagy érdeklődés nyilvánul meg.

A szezónvégi
KIÁRUSITÁS GASSNER
áruházában, **VI, Teréz körút 19**
hétfőn kezdődik. Tekintse meg kirakatainkat.

Cisztor-tea. A VBCDT február 3-án, szombaton rendezi a Pannonia-szálló összes termeiben hagyományos és nagy sikereket elért teáját. A tea, mely a fiatal, még nem bálozó leányok teája, évről-évre fényesebb keretek között bontakozott ki és ma már a farsang egyik legkiemelkedőbb eseménye. Az agilis rendezőség, élén *Szentgyörgyi* Elemér vezetésével ezidén is mindent elkövet a siker érdekében. A báliroda: Pannonia-szállóban minden délelőtt 11—1-ig és délután 4—6-ig.

NE AZ ÁZSIÓTÖRÖKMÉL
hanem de ... a pénztárainknál vegye meg a jegyét egy a szezón legjobb zenés vigjátékát:
ŐFENSÉGE — AZ ELÁRUSITÓNŐ-t
kevés pénzért és még vidámabb humorban gazdag kulatban nézheti végig
Előadások: 2, 4, 6, 8 és 10 órakor
ROYAL APOLLO 419-02 és 424-46
CASINO: 831-02

Mit olvassunk?

Babits Mihály igy ir *Az ember tragédiája* 22-ik kiadásának előszavában: *Madách müve nem száraz bölcselgő költemény s hatása nem a hideg tanitás hatása, hanem a meleg életé... Más filozofikus költeményben szineken és életen át csillognak az eszmék. Madáchnál az eszméken ég keresztül az élet, a lira: az eszme jégszekrény, melybe fájó, forró szivét rejti... A gondolat kristályán át tüzet érzünk: s olykor a kristály maga olvadni kezd...* — Tartalmazza ez az uj kiadás *Zichy* Mihály nyolc illusztrációját: *A paradicsomban* (II. szin), *A fáraó s a haldokló rabszolga* (IV. szin), *Demagóg: „Végezzétek ki!"* (V. szin), *Éva: „...Reggelre ne feledd a pénzt"* (VIII. szin), *Danton a nyaktilónál* (IX. szin), *Éva: „Légy üdvözölve, idegen..."* (XIV. szin), *Ádám: „Vége a komédiának"* (XV. szin), *Az Ur: „Küzdj és bizva bizzál!"* (XV. szin). — *Az ember tragédiája idegen nyelveken: Die Tragödie des Menschen.* Mohácsi Jenő dr. kiváló fordításában. Kartonálva 3.—, kötve 5.—, félbőr 8.— pengő. — *La Tragédie de l'Homme* füzve 5.—, vászonkötés 7.50, félbőr 10.— pengő. — *The Tragedy of Man* (L. Henry *Meltzer* és *Vajda* Pál fordításában, a londoni egyetem ajánlásával, *Scotus Viator* előszavával.) Angol vászonkötésben 7.50 pengő, számozott félbőr 15.— pengő.

●

Zilahy Lajos: *A szökevény.* 40—45.000-ik példány. Ára 2.60 pengő. A háboru előtti magyar életet, az egyetemi ifjuság Bécs elleni küzdelmeit, a világháboruba hajszolt magyar lélek meghasonlását, az orosz front szörnyü és céltalan emberáldozatait, az olasz fronton a nyugati ütközeteket is tulszárnyaló Montello-csatát, a szökevények bujdosását és kivégzését, szerelem, élet, halál óriás körképét tárja elénk ebben a regényében megrázó erővel a legnépszerübb magyar iró. — *Halálos tavasz.* A fiatal lélek regénye ez a megindítóan szép könyv: azé a fiatal léleké, amely tele van a boldogság utáni vággyal, az élet utáni nagy szomjusággal s a szerelem örök éhségével — s amely elbukik egy kavicson a boldogság, az élet, a szerelem kapuja előtt. Egy fiatalember tragikus alakja áll előtérben, de mögötte ott a fiatal lány árnya is: mert a fiatalság regénye ez a könyv, a halálos fiatalságé. Ára 1.90 pengő. — *Valamit visz a viz.* A modern nagyvárosi élet és az ősi naiv természet ütközik össze ebben a mélyen költői regényben. Egy viharos életü asszony és egy primitiv boldogságban élő halászember vivják benne tragikus szerelmi harcukat. Ára 1.90 pengő.

Hölgyeim itt a **farsang**
Táncra
Csipkefüzők,
estélyi melltartók
speciális szabással.

ULLMANN VI., Nagymező utca 28
Árjegyzék!

Hódmezővásárhely, Békéscsaba, Vác tanyáról, szőlőiről, mezőgazdaságáról és állattenyésztéséről, igásmalmokról, selyemtenyésztésről, sáfrányról, népszokásokról, babonákról, falusi épitkezésről stb., stb. szól *Trócsányi* Zoltán dr. *Régi falu* cimü könyve, amely a régi földesuri világ életét kedvesen és szinesen támasztja föl előttünk. A kétszáz példányban forgalomba került könyv (176 lap) ára 5 pengő.

●

Most jelent meg: *Borsodi* Emőd: *Fátyol.* Egy erdélyi protestáns pap regénye. 300 oldal, füzve 2.90 pengő. — *Fóthy* János: *Nárcissus tükre.* Versek. 60 oldal, füzve 2.50 pengő. — Paul *Morand: Világbajnokok.* Amerikai regény. 170 oldal, füzve 3 pengő. — *Török* Sándor: *És azalatt itthon...* 193 oldal, füzve 4.80 pengő. — *Herts: A nagy szlemm.* Egy amerikai bridzsbajnok regénye. 200 oldal, ára füzve 2 pengő, kötve 3 pengő. — Richard *Hougbes: Szélvihar Jamaikában.* Fordította: Schöpflin Aladár. 217 oldal. Ára füzve 3 pengő. — *Reventlow* E.: *Nemzeti szocializmus az uj Németországban.* Fordította: *Pálffy* Fidél gróf. 160 oldal. I. rész: *Antiszocializmus a régi birodalomban.* II. rész: *Nemzeti szocializmus és a munkás.* Füzve 2.50 pengő.

●

Nils Hermann Lindberg: A svéd nyelv tankönyve. Európában az érdeklődés az utóbbi években mind jobban és jobban fordul Skandinávia felé. Kezdik felfedezni az északi országok kulturértékeit, irodalmát, zenéjét és müvészetét. Erre mutat az északi nyelvek tanulása és elterjedése is. Valószinüleg csak kevesen tudják, hogy például a svéd nyelvet a világ 24 egyetemén tanitják. Budapesten a bölcsész és közgazdasági karon, valamint a pécsi egyetemen van svéd lektorátus. A svéd nyelv felépitése egészen más, mint a többi európai nyelveké. Az északi ember arra törekszik, hogy mindenben a lényeget hangsulyozza. Költői körülirások nélkül egyszerü, tömör mondatokban szereti gondolatait kifejezni. E tekintetben a svéd nyelv leginkább a latin nyelvhez hasonlit. Nem volt tehát könnyü feladat egy kis könyv keretében visszaadni a svéd nyelv lényegét, ugy hogy a nyelvet külföldi is könnyen elsajátithassa. *Nils Lindberg Hermann* lektornak azonban ez teljes mértékben sikerült *„Lehrbuch der schwedischen Sprache"* cimü könyvében. Lindberg egyszerü, de érdekes és lekötő dialógusok keretében mutatja be az északi gondolkozást és életet. Lindberg a legmodernebb pedagógiai módszereket használja. Ki e könyvet csak átlapozza, már kedvet is kap, hogy a svéd nyelvvel és ennek segitségével az északi lélekkel és kulturával megismerkedjék.

A fölsorolt könyvek megrendelhetők könyvosztályunkban, IV., Eskü-ut 6., félemelet. Telefon *888—66.

Ez igen!!!

Sok ezren álltak sorba

a hét folyamán áruházunk előtt. A vevő közönség példátlan érdeklődése igazolta cikkeink olcsóságát. A tolongásban

betörték ajtóinkat!

Kiszolgálás és áru ellátásban némi nehézségek léptek fel. Üzlethelyiségünk kicsinynek bizonyult.

Ezért bocsánatot kérünk.

Árcsoportjainkban mutatkozó hiányokat kevés kivétellel pótoltuk. A gyárak ontják az áru tömegeket, amelyeknek mindegyike

óriási szenzáció.

Kirakatainkban elhelyeztük uj slágereinket! Tekintsék meg őket. Tehát ismételjük:

Folytatjuk széria árusitásunkat.

Az elmult heti cikkeink nagyrészéből ujra beszerzett készleteink vannak. Itt hozunk néhányat slágereinkből:

Női félkötény festőből ..... **50** fill.	Műselyem harisnya különböző színekben kis hibával ..... **50** fill.	Férfi sapka minden számban.. **50** fill.
Fél gyapju női szövet v. pamut szövet .. **98** fill.	Darmdz női nadrág hibátlan ..... **98** fill.	Ipsz leányka és fátszóruhák különböző nagyságokban **98** fill.
Műselyem Crepe de Chine 90 cm széles minden szinben kis hib. **1.98**	Férfi ing 1 gallérral, divatos mintákban **1.98**	Mosóbőr kesztyü tölcséres..... **1.98**
Marocain C. minden legnehezebb minőség minden szinben mű... **2.9**	Műselyem pongyolák, ruhák fél v. gyapju sliak dbie..... **2.98**	Férfi és női pyjama flanelből **2.98**

Cipőosztályon ujabb szenzációs cikkek szenzációs széria áron!
Mennyiségeknek korlátozási jogát fenntartjuk magunknak.

Tempo Áruház VII., Rákóczi-ut **38**

SZINHÁZ

Nagy sikerrel mutatták be Bécsben Lehár Gudittáját

Bécsből jelentik: Nagy eseménye volt szombaton este az osztrák főváros müvészi életének: az Operaház mutatta be Lehár Ferenc *Giuditta* cimü operáját. Lehárnak évtizedes, régi kivánsága volt, hogy az Operaházba bevonulhasson, mostanáig azonban célját nem tudta elérni, életének legfájdalmasabb csalódásait szenvedte el ebben a küzdelemben. A szombat esti bemutató mindezeket a régi sebeket orvosolta: *Lehár operája az elképzelhető legfényesebb külsőségek között és igen nagy sikerrel került szinre.*

A bemutatóelőadásra felvonult Bécs társadalmának szine-java, mindenki, aki a társadalmi és közéletben számot tesz. Az autók már egy-két kilométerre az Opera előtt elakadtak, egészen a Bellariáig állt a kocsik hosszu sora. A jegyeket már hetekkel előbb eladták, az ázsiótörök, akik az Operaház környékén ólálkodtak, hallatlan nyereségeket értek el. Az utolsó pillanatban *20 schillinges jegyekért 200 schillinget is fizettek, akik mindenáron be akartak jutni az előadásra.* A nézőtér természetesen az utolsó zugig megtelt estélyiruhás hölgyekkel, frakkos férfiakkal. Ott volt ugyszólván az egész kormány, a diplomáciai testület tagjai, végignézte az előadást Európának majd minden nevesebb szinházigazgatója és több amerikai igazgató is.

Lehár Ferenc maga vezényelte operáját és a közönség mindvégig lelkesen tüntetett mellette, aki annyi dicsőséget szerzett Bécs zenei kulturájának. A nagy áriákat és duetteket többször megismételtették, a nyitány után hosszu percekig zugott a taps. Az opera mellett nagy sikere volt a két főszereplőnek, Novotna Jarmilának és Tauber Rihárdnak.

* **Márkus Emma, Ódry Árpád az uj Sommerset Maugham darabban.** A Nemzeti Szinháznál kiosztották az uj Sommerset Maugham-darab főszerepeit. A szindarab cime: *Körben,* müfaja szinmü. Vezető szerepet játszik benne *Márkus* Emma, *Ódry* Árpád, *Rápolti* Anna, *Uray* Tivadar, *Kürthy* György, *Perényi* László és *Gombaszögi* Irén. A házi olvasópróbákat megkezdték, február elején kerül a darab a közönség elé.

* **Rozgonyinál 3 fénykép 8 P.** Kálvin-tér 5.

* **Angyalok a kaszárnyában.** Január 31-én kerül először szinre a Városi Szinházban *Hlavács* János „Angyalok a kaszárnyában" cimü uj, magyar tárgyu nagy táncos operettje. A több mint száz személyt foglalkoztató darab szenzációja a tokaj-hegyaljai szüreti jelenet lesz, amelynek szines képét egészen ujszerü elgondolásban oldja meg a rendezés. A magyar huszáréletből meritett operett főszerepeit Arányi Mária, Déry Margit, Erdey Rózsa, Takáts Rózsi, Lászlófy Lajos, Mátrai György, Pethő Zoltán és Radány Dezső játsszák.

A mi ismert elsőrangu áruink eddig ismeretlen leltári árakon
Goldberger—Richards gyártmányok
Neuman László
Rákóczi-ut 64

MAGYAR FESTŐK KÜLFÖLDÖN

Egy zürichi régi céhházban, melynek aranyos rokokó-falburkolása a legszebb látnivalók közé tartozik, ismeretlen magyar művész képei láthatók néhány nap óta. *Erdélyi* Mihály több mint harminc festményt és egész sor karrikatúra felé hajló rajzot állított ki, amelyekről a svájci lapok nagy dícsérettel emlékeznek meg. A párizsi Grand Salon tavaszi tárlatán egy kolozsvári származású magyar festőnek, *Corini* Margitnak a képe ért el szép sikert, amely a művésznő egyéb portréival egyetemben feltünést keltett a francia műértők körében.

KÉT MECÉNÁS

Ezekben a sivár időkben, melyek elsorvasztják az adakozókedvet és egyre ritkábbá teszik a műpártolás legmagasabbrendű formáit, jólesik kiemelni két nevet, két egyszerű polgári nevet, amelyek a mindennapi szürkeségből világítanak elénk. Egyik *Szabó Géza* neve. Valahol a távoli Keleten él. Eddig nem is tudott róla, hogy nekünk is van keletázsiai múzeumunk. Most, hogy hírt szerzett róla, nyomban felajánlotta a Hoppmúzeumnak értékes ajándékait. Már el is küldött tíz bronztárgyat, melyek a múzeum elsőemeleti kínai bronzai közt kaptak helyet. A másik mecénás a nyugati nagy metropolisban, Párizsban töltött egy életet. *Kádár* Gusztáv ez, a nagyon ismert francia remek bibliofilkönyvek kiadója. Kádár nemrég meghalt s özvegye most egy gazdag sorozatú szebbnél-szebb könyvpublikációt küldött el a Nemzeti Múzeumnak. Csodálatos szépségű mappák, díszítménygyüjtemények vannak köztük. Kádár még életében óhajtotta ezeket az ajándékokat a múzeumhoz eljuttatni, hálából azért, hogy magyar barátai erdélyi honpolgársága elvesztése után magyarországi optánsügyét kedvezően intézték el.

KIÁLLÍTÁSI HAJÓ

Mialatt a politikusok és közgazdák érdeklődését a komphajó problémája köti le, a napilapok egy részében szinte észrevétlenül egy másik hajó körvonalai is kezdenek kibontakozni. Egy régi német akanarakó hajóról van szó, amelyet két magyar vállalkozó akar állítólag megvásárolni kiállítási járatok céljából. A híradások szerint a két tagból álló társaság 25.000 fontot fizetne az ócska hajóért, azután 5000 fontért átalakítanák s végül közszemlére bocsátanák európai s amerikai kikötőkben a magyar földmívelés, ipar és művészet nevezetesebb termékeit. Hogy azonban a lényegéről el ne feledkezzünk : a pénzt a megvételre az államtól kérik. A vállalkozó szellemű, de a divatos hullámokkal feltétlenül ismerős urak úgynevezett »bombaüzletet« akarnak csinálni ezzel az ócskavassal. Mindenesetre jellemző tünet, hogy ilyen hír még fel is merülhetett akkor, amikor a legfontosabb muzeális beszerzésekre sincs elegendő pénze az államnak.

ÁSATÁSOK ÉS LELETEK

Az *akvinkumi* amfiteátrummal szomszédos területen a főváros áramelosztótelepet létesít. Ennek az építkezésnek munkálatait megelőzve, a területet felásták, hogy nem lappanganak-e ott is római korból való maradványok. Pécs közelében, *Görcsön* községben régi kelta sírokban arany és bronz karpereceket, valamint bronzszerszámokat találtak. A *mezőmegyeri* (békesmegyei) útépítésnél a népvándorlás korából való sírhelyekben bronzérmek, ékszerek és fibulák kerültek napvilágra. *Csabdi* községben egy ottani tanító az Árpádok korából való kis templom alapfalait ásatta ki. *Szombathelyen* az ottani sportpályán egykori malom maradványai kerültek felszínre, mely a rómaiak idejéből való, körülbelül a Kr. e. negyedik századból. *Mezőnyéken* a borsodmegyei múzeum végeztet ásatásokat s egymásután bontják fel a népvándorláskori lovassírokat. *Kakasdon*, mely Tolna megyéhez tartozik, mammutagyarakat vett át a szekszárdi múzeum kiküldöttje. *Salomváron* (Zala megye) az 1600 körüli időkből való ezüstpénzek kerültek elő, mintegy 1100 darab. Nagykanizsa mellett, *Lasztonyán* a községbeli gyerekek Mária Terézia-tallérokkal gomboztak, amelyek egy nagy kőurnából kerültek elő.

KIK ADTAK EL KÉPEKET VELENCÉBEN?

Tudvalevő, hogy a velencei nemzetközi kiállításon ez évben elsősorban olasz mentalitású képeket állítottak ki a magyar pavillonban. Ezek sorában két külön terem jutott a római Collegium Hungaricum ösztöndíjas művészeinek, akik ott a fiatal magyar művésznemzedéket reprezentálták. Az egyik itt kiállított festményt, *Aba-Novák* Vilmos képét megvásárolták az olasz állam részére. Ezenkívül is vásároltak a magyar művészek munkáiból magánosok. Így megvették *Csánky* Dénes egy festményét és *Patkó* Károly rézkarcait. További eladásokról is folynak még tárgyalások.

A MŰGYŰJTŐ HIREI

NEO-MECÉNÁSOK ÉS BANKMECÉNÁSOK

Éber Antal kitünő bankigazgató, lelkes és tiszteletreméltó ellenőre a főváros gazdálkodásának, de mint szónok és író nem találja mindig fején a szöget. Rendszerint olyan pontokon sürget takarékosságot *urbi et orbi*, amelyeken a nagy közületek amúgy is legszívesebben hajlanak a szűkkeblűségre: a szociális, a közoktatási, a művészetpolitikai kérdésekben. Legutóbb is cikket írt egyik napilapba a »neo-mecénásokról«, akik alatt ő a mások pénzén mecénáskodó, a közpénzekből műpártoló hazafiakat érti. Ebben a tekintetben egy kalap alá fogja azokat, akik fürdőszobás iskolákat akarnak építtetni, azokkal, akik golfpályákat kívánnak szubvencionálni. És a díszes városházat emlegető vagy tervező bizottsági tagokat azonositja a planetáriumok kigondolóival. Nem a mi hivatásunk, hogy a mecénás fogalmát s annak az évszázadok folyamán áttevődött jelentését megmagyarázzuk. Akkor, amikor Széchenyi példájára hivatkozik valaki s egyben a vele együtt önzetlenül adakozó mágnások világára, amely a maga idején nem az államtól kérte folyton a közintézmények felállítását, akkor nem volna szabad elfeledkeznie a társadalom száz éve tartó átépítéséről sem. A régi főnemesség hatalmát, befolyását s gazdasági erejét is a modern autonómiák vették át jórészben, a születési arisztokrácia egykori napfényes jólétét pedig — vajjon ki? Hirtelenében alig találunk másokat, mint — a bankokráciát. Talán ők fogják az iskolákat fejleszteni? S ők lesznek azok, akik a teljesen elesett művészetpártolást, kép- és szoborvásárlást talpra fogják segíteni az úgynevezett tartalékalapokból, avagy az igazgatói mellékjövedelmekből?

ÚJ MÚZEUM

Egészen csöndben, jóformán csak a szigorúan vett szakemberek részére publikálva, új múzeum nyílt meg május első napjaiban Budapesten. A posta bélyegmúzeuma ez. Körülbelül ötven éve van a mi postánk csereviszonyban a külföldi postákkal s ezalatt felhalmozódott bélyeggyüjteményét most hozzáférhetővé tette a nagyközönségnek. A Krisztina-körúti palota nyolcadik emeletén csinos, külföldi mintára berendezett kiállítótermekben ott van a külföldi anyag mellett a több mint hétezer darabból álló magyar bélyeggyüjtemény is és természetesen a hamisított bélyegek hosszú sorozatai is láthatók. Míg ebből a filatelisták meríthetnek sok tanulságot, addig a technikai segédeszközök, klisék stb. bemutatása a tervező-művészek részére nyujt hálás anyagot. Az új bélyegmúzeumot, melynek felállítása elsősorban a posta vezérigazgatójának, a buzgó bélyeggyüjtő *Szalay* Gábor bárónak köszönhető, bárki látogathatja kedden és pénteken 10 órától 1 óráig.

FELÉPÍTIK A BÉCSI-KAPUT

Tudvalevő, hogy a műemlékek védelmére évenként jelentős összegek szerepelnek a költségvetésben. A restaurálást kívánó emlékek között szerepel a budai bástya híres Bécsi-kapuja is. A Műemlék-bizottság legutóbb elfogadta azokat a terveket, melyek szerint a nagyon megrongált kaput újra felépítik. Sárgásfehér kövekből épül fel az eddiginél szélesebb nyílású kapu, melynek oldalán egy lépcső vezet a Prímás-bástyához s onnan egy további lépcső fog vezetni a még kiépítendő Horthy Miklós-bástyasétányhoz. A restaurálási munkálatokat ez év őszén fogják elkezdeni s annak terveit *Lechner* Jenő műegyetemi tanár készíti.

MUNKÁCSY ISMERETLEN HAGYATÉKA

A kultuszminisztériumban egy véletlen folytán napfényre került két kisebb ládában, a nagy magyar festőnek igen érdekes tárgyaira bukkantak nemrég. Ezek a tárgyak elsősorban Munkácsy festési módjára vonatkozólag szolgáltatnak fontos adatokat, mert »beállított« modellek fényképei, továbbá paletták, ecsetek, festéktubusok kerültek elő belőle. Csaknem ezzel a ládával egyidejűleg a Nemzeti Múzeumban is Munkácsy-relikviákra bukkantak. Ezek között voltak a nagy mester ruhái, rendjelei, koszorúszalagjai s néhány levele is. Ezt a hagyatékot a Nemzeti Múzeum fogja megőrizni, míg az előbb említett ereklyéket, melyek művészettörténeti kutatószempontból is hasznosak lehetnek, a Szépművészeti Múzeum vette birtokába.

A Műgyűjtő 1930.

— **(Erdélyi irók olimpiásza Kolozsvárott.)** Megemlékezett már röviden a *Magyarság* arról a kulturmozgalomról, melyet az erdélyi magyar irók inditottak abból a célból, hogy az elszakitott magyarság érdeklődését nemzeti irodalmával szemben ébren tartsa. *Janovics* Jenő dr., a kolozsvári Nemzeti Szinház igazgatója és a *Haladás*-kiadóvállalat októberben olimpiai versenyt hirdetett az erdélyi magyar irók részére. A verseny három város, Nagyvárad, Marosvásárhely és Arad irói önálló müsorral, egy-egy vasárnapi matiné keretében vettek részt. Az egyes müsorokat háromtagu bizottság birálta meg, melyben *Janovics* Jenő dr., *Dózsa* Endre és *Kuncz* Aladár foglaltak helyet.

Mind a három város nivós és az irodalom minden ágát felölelő müsort állitott össze. Nagyváradról *Tabéry* Géza, *Pálffyné-Gulácsy* Irén, *Marót* Sándor és *Szegedi Hilf* László egyfelvonásos szindarabokkal, *Korda* Béla, *Kondor* László és *Biró* György versekkel szerepeltek. Marosvásárhelyről *Osvát* Kálmán konferansszal, *Berde* Mária novellával, *Tompa* László versekkel, Aradról pedig *Nagy* Dániel novellával, *Szombati-Szabó* István és *Bartalis* János versekkel vettek részt az olimpiászon.

A birálóbizottság e hét keddjén döntött a kitüzött dijak szétosztása fölött és terjedelmes jelentést közölt az irodalmi verseny eredményéről. Az örökös vándordijat ebben az évben a bizottság Marosvásárhelynek itélte, az egyes városok müsorából pedig egy-egy irót 2000—2000 leivel jutalmazott. Nagyvárad irói közül *Tabéry* Géza »Kolozsvári bál« cimü történelmi egyfelvonásosa, a marosvásárhelyiek közül *Osvát* Kálmán konferánsza, az aradi irók közül pedig *Szombati Szabó* István kapta a külön dijat.

A jövő évi Olimpiász Marosvásárhelyen lesz.

Benes békit, tól-fut uj békitésre,
Párnát tól Poincaré karszékébe;
Másikat az angol alá csuszlatja,
Hogy fel ne törjék a béke alapja.
Beleőrült szegény a békitésbe,
Azt hiszi: üvegalapú a béke.
Oh bolond cseh, csehül állsz, mert neked
Leginkább van üvegből — alapod.

— **(Beiratkozások a pécsi egyetemre.)** A Pécsre áthelyezett m. kir. Erzsébet-tudományegyetemre a tanév második felére szóló beiratkozások január 7-ik napjától 18. napjáig bezárólag s azok részére, akik nem voltak még az egyetemnek hallgatói, január hó 22. napjától 28. napjáig bezárólag tartanak. Az ideiglenesen Sopronban elhelyezett evang. hittudományi karon január 24—26-ig eszközölhetők a beiratkozások. Az utólagos beiratkozás rektori engedéllyel február 18. napjáig lehetséges. Jó előmenetelt tanusitott szegénysorsu hallgatók január 18. napjáig tandijmentességért folyamodhatnak. Akik még nem voltak hallgatói az egyetemnek, felvétel iránti kérvényüket január 7. napjáig bezárólag adják be az illető kar dékáni hivatalában.

— **(Bélyegkiállitás.)** A Levélbélyeggyüjtők Első Hazai Egyesülete az Iparmüvészeti Muzeumban december hó 20-án bélyegkiállitást rendez, amely egy hétig marad nyitva. A kiállitáson időszaki postahivatal fog müködni, mely csupán ajánlott és közönséges levélküldemények felvételével és értékárusitással foglalkozik.

— **(A drágaság december első felében.)** A *Közgazdasági Figyelő* közli: *Dálnoki-Kováts* indexszámai szerint december első felében a megélhetés további 2.7 százalékkal drágult. Ezzel ez év eleje óta a drágulás 1687 százalék. A háborueliőtti viszonyokhoz hasonlitva, az élelmiszerek átlagos drágulása 6307-szeres, a ruházati cikkeké 6160-szoros, a lakbéré 320-szoros, a fütés és világitásé 6480-szoros, egyéb háztartási kiadásoké 4503-szoros. A megélhetés átlagos drágulása 4580-szoros. December első felében csupán az élelmiszerek drágultak 5 százalékkal, mig az egyéb költségek változatlanok. Ennek következtében a békéhez viszonyitva az élelmiszerek átlagos árszinvonala tulhaladja a ruházati cikkek drágulását.

— **(Karácsonyi vásár.)** A Magyar Ifjusági Vöröskereszt ezévi karácsonyi kiállitását és vásárát december hó 16-án, vasárnap délelőtt 10 órakor fogja a székesfővárosi nőipariskola (VII., Rákóczi-tér 4. sz.) termeiben Albrecht királyi herceg ur őfensége megnyitni. A vásáron e hó 16., 17. és 18-án délelőtt 9—1 és d. u. 3—6 óra között mindennemü karácsonyi ajándék, kézimunka, játéktárgy, iparmüvészeti munka, stb., stb. a legjutányosabban vásárolható.

— **(Inas- és kócsisruhák),** boy- és groom-öltönyök, kabátok és bundák, valamint soffőr-ruhák a legváltozatosabb kivitelben csakis a Gutmann J. és Társa cégnél (VII., Rákóczi ut 16.) kaphatók.

— **(A Magyar Katolikus Főiskolai Diákszövetség közgyülése.)** A Magyar Katolikus Főiskolai Diákszövetség e hó 17-én, hétfőn délután 6 órakor tartja évi rendes közgyülését valamennyi tagegyesület, vidéki szervezet részvételével a Katolikus Kör (Molnár-utca 11.) könyvtártermében. A közgyülésen *Glatt-felder* Gyula dr. esanádi püspök, tb. egyházi elnök fog elnököln. A közgyülés főbb pontjai: beszámolók a multévi müködésről, az uj tisztikar megválasztása, jövő évi program. A közgyülésen megjelenési joguk csakis a tagegyesületek hivatalos kiküldötteinek van.

— **(Kultur-délután a Cukor-utcai iskolában.)** A *Budapesti Népfőiskolai Széchenyi Szövetség* december 16-án tartja első kultur-délutánját a Cukor-utcai községi elemi leányiskola tornatermében délután 5 órai kezdettel. *Krisztich* Sándor dr.: *Széchenyi és az osztrák-magyar monarhia felbomlása* cimen tart előadást. A kultur-délután zene-, ének- és szavalatszámait a népfőiskolai tanfolyamok hallgatói szolgáltatják. A szövetség minden hónap harmadik vasárnapján tartja kultur-délutánjait.

— **(A Dohánykisárusok Országos Szövetsége)** vasárnap, december 16-án délután fél 3 órakor tartja a régi képviselőház üléstermében ezévi rendes közgyülését a következő tárgysorozattal: 1. Beszámoló az 1923. évről. 2. Pénztári jelentés. 3. A dohányárusok segélyintézménye kuratóriumának beszámolója. 4. A Czájlik-jóléti alap intézőbizottságának beszámolója. 5. Alapszabálymódositások. 6. Tisztujitás. 7. Inditványok.

— **(Arion angol fogkrém ápol, üdit, illatosit.)**

— **(A Magyar Luther-Társaság),** az evangelikus egyház irodalmi társasága e hó 16-án, az I., Horthy Miklós-ut 27. sz. a. községi elemi iskola tornatermében délelőtt fél 11 órakor istentiszteletel kapcsolatos *vallásos ünnepet* rendez. Az istentiszteleten prédikál *Hamvas* József tánár, az ünnepen beszédet mondanak *Radvánszky* Albert báró egyetemes felügyelő és *Kapi* Béla dunántuli ev. püspök, a Luther-Társaság elnöke. *Szent-Istványi* Juliska énekmüvésznő énekel, *Bihari* Ákos, a »Nemzeti Szinház« tagja szaval. *Mikus-Csák* István, *Transen* Leó és *Schilling* Aladár triót adnak elő; a budai »Evangelikus Szövetség« énekkara *Irsa* Béla karnagy vezetésével énekel.

— **(Vakok karácsonyi vására.)** A *Vakokat Gyámolitó Országos Egylet* több száz vakot foglalkoztat, akik mindenféle kefeárut, seprüt, kosarat, széket készitenek, szorgalmasan dolgoznak, hogy abból magukat, esetleg családjukat fenntartsák. A karácsony alkalmából sok szép karácsonyi ajándékul alkalmas készitmény kerül eladásra, amely olcsó áron *IV., Kaplony-utca 3.* szám alatti üzletben és *VII., Hermina-út 7.* szám alatt külön kiállitással kapcsolatosan kerül eladásra.

— **(Legolcsóbban olvashat bármilyen könyvet)** a Sikray hirdető-iroda kölcsönkönyvtárában, VI., Vilmos császár-ut 38. Beiratkozás ma délelőtt is 9—12.

Találkozók

A *sárospataki főiskola volt tanárai és növendékei* december 20-ikán este 8 órakor az Országház pincéjében bajtársias összejövetelt rendeznek. Az összejövetelen résztvenni szándékozók sziveskedjenek *Panka* Károly dr. nemzetgyülési főpénztárosnál 20-ikán déli 12 óráig (telefon 47—41) részvételüket bejelenteni.

— **(Az üzletek karácsonyi záróra-meghosszabbitása.)** A kormány megengedte, hogy a karácsonyi hét alatt az üzletek este 8 óráig nyitva maradhassanak. Karácsonyelőtti vasárnapon az üzletek déli 12 óráig tarthatók nyitva, december 24-ikén, hétfőn pedig 7 óráig, hogy a kereskedelmi alkalmazottaknak is módjuk legyen a karácsonyest ünneplésére. Ezt a rendeletet a hivatalos lap holnapi száma közli.

— **(Életunt, aki birokra megy a megmentőjével.)** Ma délután a Margit-hidról a Dunába akarta vetni magát *Sikk* Nándor 25 éves vasesztergályos, azonban egy folyamőr meglátta, segitségére sietett és az utolsó pillanatban visszarántotta a hid karfájáról. Erre az életunt vasesztergályos megtámadta a folyamőrt, birkózni kezdett vele és csak a közönség segitségével lehetett megfékezni a halálraszánt embert. Előállitották a főkapitányságra, ahol őrizetbe vették.

— **(A biedermeier Buda és Pest.)** Az Erzsébet Népakadémián *Lechner* Jenő dr. müegyetemi tanár adott elő a biedermeierkori Buda és Pest müemlékeiről. Ismertetve József nádor alatt fővárosunkban megindult épitkezéseket, amelyeken már nem a barok gazdag és szeszélyes formáit, hanem a klasszikus müvészet egyszerü formáira való visszatérés épitészeti irányát találjuk. A neoklasszicizmus kora ez, az ugynevezett biedermeier, amely a XIX. század elejétől — közepéig uralkodott. E stilus legszebb épületeit *Pollák* Mihály épitész tervezte. Első müve a mai Gizella-téren lévő, hajdani Nemzeti Játékszin épülete a városi tánceteremmel, a Reduttal. Legkiválóbb alkotása a Nemzeti Muzeum, amelynek főhomlokzata a hatalmas nyolc korintusi oszlopával a legnemesebb görög müvészetre vall. A lépcsőház freskóit *Thann* és *Lotz* Károly festették. Többi alkotása a Ludovika Akadémia, a mai miniszterelnöki palota, a Deák-téri evangélikus templom, mely utóbbi rendkivül finom architektonikai kiképzéssel épült. Pollákkal egyidejüleg még három nevesebb épitőmester dolgozott ebben az időben a városban: *Hild* József, *Zitterbarth* Mátyás és *Kasselik* Ferenc. A tanulságos és érdekes előadást a jelen volt nagyszámu hallgatóság tetszéssel fogadta.

— **(A nagykátai gyilkosság bünösei.)** Mult számunkban megirtuk, hogy a pestvidéki törvényszéken *Leitner* Emil dr. táblabiró-tanácsa megkezdte a nagykátai gyilkossági pör főtárgyalását. A főtárgyalás tegnap kezdődött, mikor a vádlottakat: *Molnár* Istvánt, *Fejős* Pált és *Nekovetits* Gézát hallgatták ki, kik ellen az a vád, hogy haragosukat, *Molnár* István napszámost orvul megölték. A főtárgyalást ma délelőtt folytatta a biróság. A tanuk közül elsőnek *Palkó* Pál földmunkást hallgatták ki, aki távolról látta a dulakodást több társával, de eleinte nem tulajdonitott neki nagyobb fontosságot. Néhány pere mulva Molnár István cipészsegéd fölemelte a baltát és hátulról fejbevágta Molnárt. A három tettes ezután elfutott. Kihallgatta továbbá a biróság idősb *Molnár* Istvánt, a meggyilkolt apját, aki kijelentette a biróság előtt, hogy a tettesektől 400.000 korona kártérités követel. A gyilkos Molnár István apja a vallomást megtagadta. Több tanu kihallgatása után a vád és a védőbeszédek hangzottak el. Rövid tanácskozás után az elnök kihirdette az itéletet, mely szerint a biróság *Fejős* Pált 3 évi fegyházbüntetésre, *Nekovetits* Gézát 2 évi, *Molnár* Istvánt *6 évi fegyházbüntetésre itéli.*

— **(A vonat elütött egy fiatal asszonyt a csecsemőjével.)** A ferencvárosi pályaudvar közelében egy vonat elütötte *Ember* Gizella 22 éves asszonyt. A fiatal nő karján négyhónapos csecsemőjével át akart haladni a sineken, amikor a vonat alá került és a mozdony az anyát és gyermekét elgázolta. Mindketten életveszélyesen megsérültek, a mentők a Szent István-kórházba vitték őket. A vizsgálat megindult.

— **(A humanisztikus gimnázium híveinek egyesülete)** szerdán, december 19-én, délután 6 órakor a Magyar Tudományos Akadémia kistermében ülést tart. *Sajó* Sándor főigazgató Horatius-dalokat mutat be, *Hekler* Antal dr. pedig irodalmi portraitok a görög müvészetben cimen tart vetitett képekkel kisért előadást.

— **(Schunda V. József)** kir. udv. hangszergyár, mely a cégfőnök elhalálozása folytán annak Károly fia vezetése alatt áll, uj találmányával tökéletesbbitette a lantgitárt. Uj rendszerü hurtartó ez, mely a hurok feltételét egyszerüsiti meg és a hangot zengzetesebbé teszi. A fiatal és zseniális Schunda Károly ezen találmánya lantgitár és gitártulajdonosok körében bizonyára megérdemelt elismeréssel fog találkozni.

Kis lányok, kis fiuk!

Az »UHU« és Szt. István matátakávé verspályázatokra olyan sok vers érkezett, hogy a pályázatot le kellett zárnunk. Az összes pályamunkákat egy szép albumba gyüjtve kinyomatjuk és minden pályázónak megküldjük. Akik nem vettek részt a pályázaton, de ily albumot karácsonyra kapni akarnak, mondják meg édesanyjuknak, hogy vegyen a boltban 3 csillagos, dobozos UHU-kávét és ha a dobozon lévő védjeggyből 5 darabot december 15-ig beküldenek az UHU-kávégyár cimére (Maglódi-ut 17.), azoknak ingyen küldünk ily szép verseskönyvet.

J. SEMLER

LONDON, 14 GOLDEN SQUARE

ajánlja világszerte ismert szövetkülönlegességeit

Magyarországi főlerakata:

BUDAPEST, BÉCSI-UTCA 7

és Koronaherceg-utca 9

A cégnek a következő városokban vannak lerakatai:

London, Liverpool, Páris, Zürich, Wien, New-York, Philadelfia, Chicago, Toronto, Buenos-Ayres, Sidney, etc.

HIREK

NAPIREND

December 16, vasárnap

Nap kél 7 ó. 27 p., nyugszik 15 ó. 51 p. Hold kél 12 ó. 43 p., nyugszik — ó. 19 p. Római kat.: Özséb. Protestáns: Albina.

ELŐADÁSOK: A Magyar Országos Esperanto Egyesület Gitsswein-emlékülése (Eötvös-u. 3.) 17. **Lux Kálmán Budapest gótikus műemlékeiről** (Omnia, Sándor-tér 4.) 11. **Foerk Ernő: Török emlékek Magyarországon** (Városmajor-utca 59.) 18. — **KIÁLLITÁSOK: Holló László és Bató Viola kiállítása** (Belvedere, Váci-u. 11/b.) 9—15., 16—18. **P. Volkmann Artur kiállítása zárul** (Heliken, Haris-köz 2.) 9—14. **A Benczur-Társaság kiállítása** (Nemz. Szalon Erzsébet-tér) 10—14. **Fényes Adolf kiállítása** (Ernszt-Muzeum, Nagymező-utca 8.) 9—14. **Scheiber Hugó gyüjteményes kiállítása** megnyitása (Alkotás-Művészház, Kossuth Lajos-u. 11.) 11.

KÖNYVTÁRAK: Iparmüvészeti Muzeum könyvtára (IX., Üllői-út 33.) 10—15. Fővárosi könyvtár (Gróf Károlyi-u. 8.) 9—13. — Egyetemi könyvtár (Ferenciek-tere 5.) 9—11. **MUZEUMOK: Magyar Történelmi Képcsarnok** (V., Akadémia-u. 2.) 10—13. **Iparmüvészeti Muzeum** (IX., Üllői-út 33.) 10—15. **Nemzeti Muzeum** állat- és ásványtára és két római terme (Muzeum-körut 14.) 9—13. **Nemzeti Muzeum Növénytár** (Akadémia-u. 2.) 9—13. **Szépmüvészeti Muzeum** (Aréna-ut 41.) Régi és modern képtár 10—14. **Mezőgazdasági Muzeum** (Városliget, Vajdahunyad vára) 10—13. **Ráth György-Muzeum** (Vilma királynő-ut) 10—13. **Fővárosi Muzeum** (Városliget) 9—13. **Hopp Ferenc-Muzeum** (Andrássy-ut 103.) 10—13. **Aquincumi ásatások és Muzeum** (Óbuda, Külső Szentendrei-ut).

December 17. hétfő

Nap kél 7 ó. 28 p., nyugszik 15 ó. 51 p. Hold kél 13 ó. 00 p., nyugszik 1 ó. 21 p. Római kat. és protestáns: Lázár.

ELŐADÁSOK: Rónay Kázmér: **Modern müvészet az ujkorban és a jövőben** (Trefort-utca 8., I.) 7½8. — **KIÁLLITÁSOK: Holló László és Bató Viola kiállítása** (Belvedere, Váci-u. 11/b.) 9—15., 16—18. **A Benczur-Társaság kiállítása** (Nemz. Szalon Erzsébet-tér) 10—14. **Fényes Adolf kiállítása** (Ernszt-Muzeum, Nagymező-utca 8.) 9—14. **Scheiber Hugó gyüjteményes kiállítása** (Alkotás-Művészház, Kossuth Lajos-utca 11.) 9—14.

KÖNYVTÁRAK: Akadémiai könyvtár (Akadémia-u. 2.) 15—19. **Egyetemi könyvtár** (Ferenciek-tere 5.) 9—19. **Nemzeti Muzeum Széchenyi-könyvtára** (Muzeum-körut 14.) 9—16. **Kereskedelmi Muzeum könyvtára** (Akadémia-u. 3.) 9—14. **Fővárosi könyvtár** (Gróf Károlyi-u. 8.) 9—19. **Erzsébet Népakadémia könyvtára** (VIII., Németutca 40., I. emelet) 16—19. **Országos Pedagógiai könyvtár** (Andrássy-ut 69.) 9—19. **M. Kir. Közp. Statisztikai Hivatal** nyilvános könyvtára és térképgyüjteménye (Kelety Károly-u. 5.) 9—14. — **MUZEUMOK: Akadémiai Goethe-szoba** (Akadémia-u. 2.) 10—12. **Nemzeti Muzeum Állattár** (Muzeum-körut 14.) 9—13. **Nemzeti Muzeum Növénytár** (Akadémia-u. 2.) 9—13. **Szépmüvészeti Muzeum** (Aréna-ut 41.) Grafikai gyüjtemény 10—13. **Tanszer-Muzeum** (Andrássy-ut 69.) 10—13. **Aquincumi ásatások és Muzeum** (Óbuda, Külső Szentendrei-ut).

— **(Uj tábornok.)** A kormányzó, miut a Rendeleti Közlöny legutóbbi száma közli, *Thaisz* László nyugállományu ezredesnek a tábornoki cimet és jelleget adományozta.

— **(Magyar nő pápai kitüntetése.)** *XI. Pius* pápa *Scipiades* Irénnek, a veszprémi keresztény tisztviselőnők elnökének a *Pro ecclesia et pontifixe* rendjelet adományozta. A kitüntetést *Rott* Nándor püspök adta át a kitüntetettnek.

— **(Kinevezés a párisi követségre.)** *Winchkler* István dr. miniszteri titkárt, aki a közélelmezési minisztériumot képviselte az export-importbizottságban, a párisi követségre nevezték ki. *Winchkler* István dr. kitünő szolgálatokat tett a magyar közgazdasági életnek és érdemei elismeréseül került ki Párisba. Állását már el is foglalta.

Az idő

A *Meteorológiai Intézet* jelentése szerint az északskandináviai minimum mélyen benyomult Közép-Európa felé, ahol a légnyomás süllyedt és maximumával egyfelől az Atlanti-Óceán, másfelől Déloroszország fölé került. A csekély depresszió a Földközi-tengeren ma is megvan. Európában az idő enyhe és az északi meg nyugati részeken változékony. A norvég partoknál a szelek viharosak. Hazánkban az utóbbi huszonnégy órában is enyhe, borus volt az idő, helyenként kisebb esapadékkal. *Jóslás: Változékony idő, sokhelyütt esapadékkal, később megélénkülő szelekkel és hősülygedéssel.* — A földmivelésügyi minisztérium vizrajzi osztályának jelentése: A *Duna* Passautól Zimonyig apad, onnan lejjebb árad. Passautól Pozsonyig igen alacsony, Bajáig alacsony, Zimonynál magas, egyebütt közepes vizállásu. A *Tisza* végig apad. Tiszabecstől Záhonyig igen alacsony. Tokajtól **közepes**, onnan végig magas vizállásu.

Peleskei Nótáriusnak tovább utazása,

miképpen az B-listára helyheztetését gyanitván néminemü tsekélly föld birtokra szert tenni ohajta de miképpen az Nagy Atádi minister Novellájánál tovább nem juthata

Mortzos szelek felém im fujdogálának,
Esmérősim nékem ollyast suttogának,
Hogy tanúlt urai az Magyar Hazának
Felesen, tulságos böviben vólnának.

Fogyatára juta Honunkban vitulus,
Bőv lőn Méltóságos, Nagyságos titulus, —
Mindenik pitvarban csellenq tiz famulus,
Nem külömben felest vagyon Nótárius.

Cancellariákban kik felesleg vagynak,
Mondgyák. consilium abeundit kapnak,
Neveik B-listán egyben fattatnak,
Lábuk sem ér földet, úgy kihajíttatnak.

Kókkadt reménységü már Janitorságom,
Sőt nem biztonságos Nótáriusságom,
Tsekélly betsületü minden uraságom,
Vélem, tsak Föld lészen immár bátorságom.

Földem ám olájok Szathmárban megszállák,
Földgyekből eladni földes urak szánnyák,
Dominiomjokat fő papok sajnállyák,
Fő urak részt adni magyaroknak bánnyák.

Ámde Nagy Atádi Miniszter, úgy mondgyák,
Kezeiben vészi földtelenek gondgyát,
Dominiomokat törvénnyel megnyomják
Szegény Magyarokat földdel megjussolják.

Nagy Atádi nékem komám, úgy emlékszem,
Keresztelőn eggyütt valánk hellységében,
Szabó néki neve, reményem rá tészem,
Szab-é vagy szabódik, mostan megesmérem.

Parlamentom házban magamat bé vettem,
Fél napot ott tél-túl váltig ögyelegtem,
Nagy Atádit mégis sohult nem lelhettem,
Novellát ir, mondgyák, elrejtezkedétten.

Parlamentom házak bézárt szálájában,
Ül ingujjban, levonnyt tsizmának szagában,
Kalamussa sertzeg, izzad búsúltában
Eggyet ir, kettőt húz Paragraphussában.

Ötet nem lelhetvén, eggy követ megfoga,
Kantsal nyála fetsel, vitsorgó az foga,
Lájbi-ja olajos, mondá: »Most vagy soha,
Bátsi, földet osztunk, tsak ne légy ostoba.

Tiz hóldat magad véssz, húszat feleséged,
Tizet meghólt üköd, huszat az háznéped,
Ötvenet unokád, ki eztán lessz néked,
Tizet lovad, huszat szamarad, öszvéred«.

Túlnan egy keszeg gróf most magához inte,
»Kéhlek — mondá s fejem felett eltekinte —
Az egész szamáhság — s kevélyen legyinte —
Pahasztok, Atádik, Dósa Gyöhgyök szinte.

Pahaszt tseléd légyen, földet én nem adok,
Talám száz év mulvám nékiek ha hagyok,
Páhisban kedvemhe tsak így mulathatok,
Ország felfohdul, ha békében nem hagyjátok«.

Látám, im ezek itt egyben soh'sem fognak,
Hátat fordíték hát az Parlamentomnak,
Eggy Bank-ban bé menék s szólék Directornak,
Végyenek bé engem könyvelő sidónak.

— **(Az olasz vivók bemutatkozása.)** A Budapestre érkezett olasz vivók ma mérték össze erejüket a magyar vivókkal. Az érdekes küzdelmet mintegy kétszázfőnyi közönség nézte végig. Ott volt a nézők között *Horthy* Miklós kormányzó is. Az olaszok közül *Bertinetti* Marcello, a magyarok közül különösen *Berty* László vivott tüneményesen. Olasz részről jó vivónak bizonyult még *Canestrini* és *Visconti*. Kiválóan szerepelt a magyar *Lichtenecker* István dr. és *Gerentsér* László dr. Az olasz vivók vasárnap este másodszor is kiállnak a vivóporondra, amikor is a következő párok fognak mérkőzni egymással. *Canestrini—Rády* (tőr); *Visconti* mester—*Schletzer* mester (kard); *Bertinetti* dr.—*Berty* (tőr); *Canestrini—Schlenker* (kard); *Visconti* mester—*Kamilly* mester (tőr); *Bertinetti* dr.—*Rády* (kard). A vivóakadémia vasárnap is este fél 8 órakor kezdődik a rendező egyesület házában (VI., Csengery-utca 68. szám.).

— **(A Magyar Nyelvtudományi Társaság)** e hó 18-án délután 5 órakor a Magyar Tudományos Akadémia heti üléstermében felolvasóülést tart, melyen *Melich* János *Pozsony*ról, *Gombocz* Zoltán pedig *Jász személyneveink* címen tart felolvasást.

— **(Kinevezés.)** A kormányzó a honvédelmi miniszter előterjesztésére nemes *Sárváry* Zoltán dr. honvédelmi miniszteri titkárt miniszteri osztálytanácsossá nevezte ki.

— **(Az aranyközéputas Bethlen-párt megalakitása a fővárosban.)** Egyre szállongó hirek szerint a kormány mégis csak meg akarja keresni a városházán is az arany középutat. Felsőbb helyre való hivatkozással egy pár ur össze fog ülni holnap *Jeszenszky* István dr. közjegyző lakásán, hogy megbeszélje a községi Bethlen-párt megalakitásának módozatait. A kevés reménnyel biztató kisérletre állitólag *Jaczkó* Pál dr., *Kozma* Jenő dr., *Baránszky* Gyula dr. és *Bayer* Antal vállalkozott. Elképzelésük szerint ez a középutas párt balszárnyával érintkezne Csilléryékkel (?), jobbszárnyával pedig a demokratákra és a liberálisokra fog támaszkodni (?)

— **(Kiutasitották a pécsi egyetemről a zsidó hallgatókat.)** A *Fővárosi Értesitő* jelenti *Pécsről:* A három egyetemi hallgató tegnap ismertetett kizárása miatt a bajtársi szövetségek vezetői értekezletet tartottak s elhatározták, hogy elégtételt keresnek az igazságtalanságért. Most a bajtársi szövetségek felszólitották az egyetemeken megjelent zsidó hallgatókat, hogy hagyják el az egyetemet, s amig ők elégtételt nem kapnak, ne jöjjenek vissza.

— **(Népgyülés.)** Budapest környékének érdekelt lakói a helyiérdekü vasutnak sérelmes intézkedései miatt és azok orvoslására e hó 16-ikán délelőtt 11 órakor az I. kerület Vályi-utcai elemi iskola tornatermében népgyülést tartanak.

— **(Főispáni változások.)** A *MTI.* jelenti: A kormányzó a belügyminiszter előterjesztésére *Jankó* Ágostont, Tolna vármegye főispánját, Torontálvármegye főispáni teendőinek ideiglenes ellátásával történt megbizatása alól — buzgó szolgálatai elismerése mellett — felmentette és *Purgly* Emilt, Csanád és Arad vármegye főispánját az emlitett két megyével közigazgatásilag ideiglenesen egyesitett Torontál vármegye főispánjává is kinevezte.

Az angilus lefúrt a Hortobágyba,
Mélyfúrást próbált Somogyba, Zalába,
Furója miodüit bennszakadt, de sajna,
Nem akadt sem földgázra, sem olajra.
Ne hagyják abba a fúróval, kérem,
Egy mélyfúrás a Kállay fejében
Tán még valamit kihoz... Vagy, ha nem
Legalább ki:sé agyafúrt legyen.

— **(Eckhardt Sándor előadása Genfben.)** *Genfből* jelentik: *Eckhardt* Sándor dr., a Pázmány Péter Tudományegyetem tanára, tegnap tartotta meg a genfi egyetem aulájában második előadását *Rousseau társadalmi szerződésének története Magyarországon* cimmel. Az előadót Viktor *Martin*, a bölcsészeti kar dékánja mutatta be az egyetemi tanárokból és hallgatókból álló közönségnek, emlékeztetve a genfi és a budapesti egyetem között fennálló évszázados kapcsolatokra, amelyek még a reformáció korából származnak. Eckhardt ismertette a Társadalmi Szerződésnek a magyar társadalmi osztályok szerint különböző felfogását a XVIII. században s kifejtette, milyen népszerü volt Rousseau az egész magyar közéletben, ugy hogy több megye feliratában ebből a müből vette inspirációját és politikai érvelését. Fejtegette a mü hatását a Martinovics-összeesküvés egyes tagjainak irodalmi munkásságában és politikai nézeteiben, azonkivül rámutatott a felvilágositás magyar hiveire való mély hatására. Végül kiterjeszkedett a Contrat social korbeli magyarországi latin és magyar forditásaira is. A tartalmas és uj eredményeket közlő előadást tetszéssel és érdeklődéssel fogadták.

Házasság

Szabó Gyula m. kir. jószágfelügyelő december 15-én tartotta eskövőjét Budapesten a Deák-téri templomban özv. *Horváth* Tiborné, kecskényesdi *Pap* Etelkával Csanytelekről.

Fábián Sándor (Törökszentmiklós) eljegyezte *Maróthy* Margit (Budapest). (Minden külön értesités helyett.

Padstüller Camill, az Iparbank tisztviselője, tart. hadnagy és *Südy* Fatime Budapesten, jegyesek.

Böhm István pénzügyőri szemlész Kaposvár és *Kiss* Lenke Marcal, jegyesek.

— **(Legolcsóbb és legszebb)**, mindenkinek alkalmas karácsonyi ajándék egy töltőtoll, amely már 15.000 koronáért is kapható Turcsány papiráruházában (Üllői-ut 2.), ahol törötteket is megjavitanak.

A legkényelmesebben szerezheti meg szinházjegy szükségletét, könyvet és kötet, minden létező szakmából legolcsóbban veheti meg a Szinházi Élet boltjában, VII., Erzsébet-körut 29. **Kisérje figyelemmel** minden nap megjelenő reklámunkat.

Karácsonyi szindarabok:

Erdősi K.: A győzelmes szeretet Bibliai szinjáték), 3 felv. . . . . 900 K
— Angyalszivek karácsonya . . . 900 K
— A gyermek diadala (Misztikus karácsonyi játék 3 felv. és egy változattal . . . . . 900 K
— Békét hozott a kis Jézus. (Karácsonyi pásztorjáték) 1 felv. változattal 900 K
Domonkos István: Pásztorjáték . . . 900 K
Oppitz S.: Békesség az embernek (Karácsonyi játék) . . . . . 900 K
Bartha J.: Bethlehem (Karácsonyi pásztorjáték 4 részben . . . . 900 K
Györffy E.: Karácsonyi történet . . . 900 K
Herczegh P.: A bünbánó fiu (Karácsonyi pásztorjáték) 2 szinben . . . . 900 K
Wiseman Miklós: Az öröklámpa (elbeszélés) . . . . . 1800 K
Két fiu története (Elbeszélés az ifjuság számára) . . . . . 2700 K
Vülegényidézés és egyéb elbeszélések 3600 K
Bodnár G.: A magyar nemzet története két kötet kötve . . . . . 5400 K

Szenzációs könyv:

Staff K.: Mükedvelő szinpadok vezérkönyve, szini rendezői és szereplői számára. Ára . . . . . 3600 K

Film-könyvek darabára . . . . . 500 K

Vörös keztyü, A sötétség lovagjai, Kolumbusz Kristóf, Fehér galambok fekete városban, Drakula halála, Atlasz, Karneval gyermeke, Az éjféli vándor, A montecarlói kalandornő, A vén diák, Az égő szántóföld, Az asszonybitorló, A sátán helytartója, A kölyök, Haldokló sasok, Ciklon és böles Náthán.

Film-könyvek darabára . . . . . 2000 K

Schiller: Árnány és szerelem, Newyork rejtelmei és Xa-Xa.

Dr. Bajáni A. Ervin: A tüdővész gyógyitása . . . . . 500 K
— Az idegesség és az idegbetegségek gyógyitása . . . . . 1500 K
Dr. Bunge G.: Az alkoholkérdés . . 300 K
Baloghy Dezső: Az ember őstörténete 3600 K
Balázs Sándor: Tarka képek (Beszély és rajzgyüjtemény) Pelsői-Társaság kiadása . . . . . 5000 K

FEKETE és SIENNA **SAPHIR** a legújabb **fénymásolat.** Teljesen szagtalan — 2-3 perc alatt elkészül **FELLNER LEÓ** műszaki papirgyárában Budapest, V., Váci-út 4 Telefon: Aut. 8-8, 9-

Most újabban találkozhattunk napilapokban ilyen kritikákkal, ahol azok írói Jeremiás siralmát elzengve hívják fel a közfigyelmet *„Az elrontott Budapest"*-re és *„Utcáink esztétikája"*-ra.

Van ugyan némi jogosultsága ennek a csüggeteg megnyilatkozásnak, — mert amidőn szemeink előtt ennek a küzdelemnek visszahatásaként látjuk, hogy az újabb idők városfejlesztési műveletei közül az ősi természetnek és a romantikus multnak a kényszerhelyzet

Rezsőtéri templom Lechner Jenő dr. műve

okozta leigázása esetleg teljes eltüntetése minő kíméletlenül és oly mértékben megy végbe, hogy egy-egy régi kedves városkép a rombolás munkájának végeztével, hol elpusztul, hol pedig annak jellegzetességében mélyreható változások következnek el, — bizonyos tekintetben megértjük, hogy a melancholiára hajlamos költői lelkekben az elpusztított városi romantika láttára keserű érzetek támadnak. De semmiesetre sem vagyunk hajlandók egy-egy mérnöknek vagy építésznek felfogását és megnyilatkozását honorálni, aki nem veszi figyelembe azokat a nyomós okokat, melyek miatt az ilyen romantikának az adott esetekben megkegyelmezni nem lehet, mert az ettől megfosztott városterület helyet kell, hogy engedjen a kor szelleme által az általános gazdasági és kulturális irányban vezetett modern irányú városiasító törekvéseknek. Természetesen nem lehet itt szó hivatott szakfórumok által elhibázott városépítési alkotásokról, melyekre nézve teljesen jogosult a sajtókritika.

Hogy konkrét példákkal bizonyítsunk, szóvá tesszük *Thoroczkai Wiegand Ede* műépítész cikksorozatát *„Az elrontott Budapest"*-ről, mely a *Magyarság* aug. 2. számában jelent meg. Izelítőül a hely szűke miatt csupán egy gondolatot ragadunk ki onnan. A *Lánchidra*, Budapest büszkeségére célozva a következőket írja: *„Szép kilátású városokban nem kellene lánchidakat építeni, mert zavarják a kilátást a pillérek és tőleg a felette sok vasrud sűrűsége stb. Előnyösebb volna helyettük alagutakon át közlekedni."* Ebben a gondolatban az a bizonyos egy lépés, mely a fenséges-től van számítva, — bőségesen megvan.

Legalább *„Utcáink esztétikája"* címen napilapjaink-

Ötvenötödik évfolyam 37—38. szám 1931 december 1

ÉPITŐ IPAR ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, az Építőmesteri Képzettség Megvizsgálására Szervezett Bizottságának hivatalos lapja

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 12 pengő, félévre 6 pengő Egyes szám ára 0.80 P. Postacsekszám 49.197 Hirdetési díj: m/m-kint 0.20 pengő

FELELŐS SZERKESZTŐ DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL Budapest, I., Nagyboldogasszony útja 7c Telefon: Aut. 695—83

Melancholia a városépitès esztétikájában

Irta: *Pirovits Aladár*

Ezelőtt mintegy öt esztendővel *Klebelsberg Kunó* grófi, akkor mint belügyminiszter szinte a búskomorságra hangoló cikkeket irt Budapest városépítési esztétikájáról *„Az elcsúfított Budapest"*, — *„Építsük újra Budapestet"* címeken, melyek szaklapokban visszhangra találtak ugyan, de megnylatkozott az ellenvélemény is, amely kimutatta, hogy nem helyeseIhető, ha tárgyilagos és szakszerű bírálat helyett, és ennek ellenében elcsüggesztő hangulat száll meg egyes cikkírókat, akik a kicsinyességre és a lekicsinylésre hajlamosító téves eszméket hirdetnek a napisajtóban a városépítés esztétikájáról.

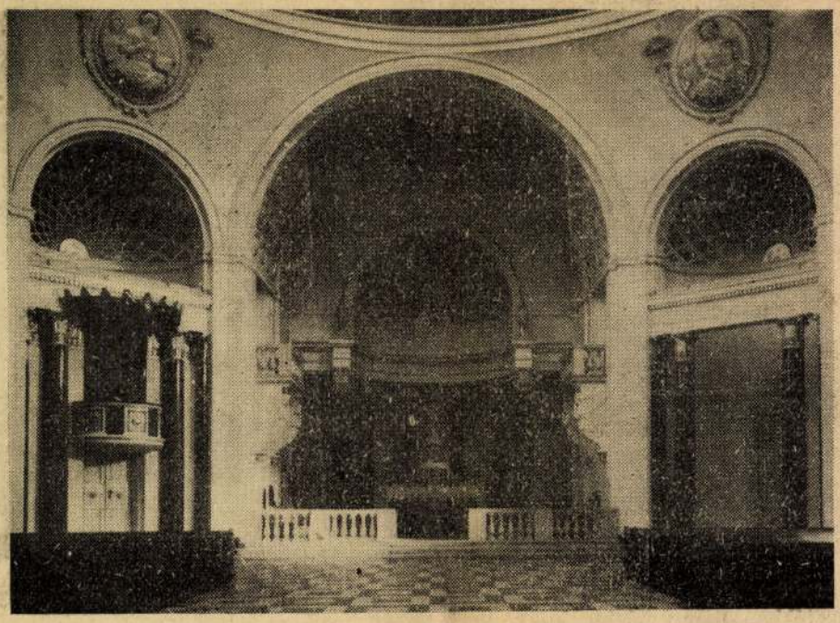

Rezsőtéri templom belseje. Lechner Jenő dr. műve

Központi fűtés TÓTH IMRE ÉS TÁRSA Katona József-u. 4. Telefon: 22

egészségügyi berendezések, szellőztetés, vízvezeték, csatornázás, épületbádogos stb. munkák

A Lechner-Rerrich-féle terven a tervezők elgondolása szerint egy más hatalmas méretű szobormű is elhelyezést nyer: a Vécsey-utca és az Országház kupolájának összekötő tengelyében nyerne elhelyezést Rákóczi fejedelem lovasszobra.

Reméljük, hogy az egyhangúlag hozott határozat a végleges döntésre hivatott tényezőket is meg fogja győzni a Lechner-Rerrich-féle terv helyességéről és ennek alapján — a terv részleteinek összes szem előtt tartásával — elrendeli a Kossuth-emlékmű felállítását.

Dr. Ybl Ervin.

Halálozás. *Erdélyi Ferenc*, Győr város műszaki főtanácsosa, Egyletünknek 19 éven át tagja, augusztus hó 24-én 62 éves korában Győrben elhúnyt.

Személyi hír. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *dr. Schrodt István* okl. gépészmérnök, ny. kir. mértékügyi főfelügyelőnek a m. kir. József-műegyetem gépészmérnöki osztályán a *Technikai hőtan fejezetei* című tárgykörből műegyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és nevezettet ezen minőségében megerősítette.

A Budapesti Mérnöki Kamara közleményei.

A Mérnöki Kamara választmányának 53. üléséből. A választmány július hó 14-én tartott ülésén tárgyalta a m. kir. iparművészeti iskola eddigi belső építőművészeti szakosztályának, illetve végzett növendékeinek címkérdését, és kérte a vallás- és közoktatásügyi miniszter urat, hogy a szakosztály neve „lakásberendezési szakosztály", a végzett növendékek címe pedig „lakásberendező iparművész" legyen. Kérte továbbá, hogy az új népiskolák épületei terveinek elkészítése a magánépítészeti kar számára biztosíttassék. Felterjesztést fogadott el, amelyben külföldi mérnökszakértők fellépése ellen foglalt állást. Elhatározta, hogy a törvényszékeknél működő hites mérnökszakértők névjegyzékét beszerzi. Egyebekben a választmány tagmozgalmi, fegyelmi, kihágási és folyó ügyeket intézett.

A Mérnöki Kamara választmányának 54. üléséből. A választmány szeptember hó 3-án tartott ülésén részvétét fejezte ki *Hauszmann* Alajos mérnöki tanácsi tag elhunyta fölött. Tudomásul vette *Boleman* Géza gépészmérnök választmányi tag lemondását és helyébe *dr. Szabó* Gusztáv gépészmérnököt behivta. Tudomásul vette, hogy a m. kir. kereskedelemügyi miniszter a mérnöki munkák díjszabása, valamint a fenntartott mérnöki munkák tárgyában felterjesztett kamarai javaslatokat a megelőző tárgyalások alapjául elfogadta. A bíróságok előtt való mérnöki szakértői működésre vonatkozólag a választmány elhatározta, hogy kéri a szakértői tevékenységnek a mérnöki kamarai tagságon felül általában legalább 10 évi olyan szakba vágó mérnöki gyakorlathoz való kötését, amelynek körében tervezési, számítási, költségelési munkálatok mellett építésmüvezetési, üzemvezetési, ellenőrzési és leszámolási munkálatok is foglaltassanak, kérte továbbá, hogy a közhivatalban kizárólag adminisztratív munkakörben szerzett gyakorlat magábanvéve elegendő ne legyen, és hogy a gyakorlat megvizsgálása a Mérnöki Kamarára bizassék, végül kérte, hogy az építőmesterek ipartestületének azon álláspontja, hogy a technikai kérdéseket a bíróságok előtti szakértői tevékenység szempontjából tervezési és kiviteli kérdésekre kellene osztani s hogy az utóbbiak szakértői elbírálására a mérnökök (építészek, gépészmérnökök stb.) alkalmatlanok volnának — mint téves állásfoglalás, figyelmen kívül hagyassék. Ezeken kívül a választmány tagmozgalmi, fegyelmi, kihágási és folyó ügyeket intézett.

Hirdetés tagfelvételről. A Budapesti Mérnöki Kamara választmánya 1926. évi szeptember hó 3-án tartott ülésében az alább felsorolt kérelmezőket a Kamara tagjai sorába felvette:

Bodnár Imre, sz. 1891, okl. mérnök, Kispest, Bocskay-u. 5.; *Dévényi* Gusztáv, sz. 1895, okl. mérnök, Miskolc, Zárda u. 2.; *Heller* Viktor, sz. 1880, építési vállalk., Budapest V, Akadémia-utca 11, 70. §.; *Horváth* (czabaji) Béla, sz. 1894, okl. mérnök, Baja, br. Eötvös-u. 2.; *Jolánkai* Vilmos, sz. 1878, okl. mérnök, Dunaharaszti, Hegyi L.-u. 303.; *Kováts* (dálnoki) Gyula, sz. 1886, vktsz. alezredes, Budapest VIII, József-u. 20, 69. §.; *Malesevic* Miklós, sz. 1901, okl. mérnök, Budapest I, Bors-u. 13.; *Málik* József, sz. 1895, okl. építészmérnök, Budapest I, Mátray-u. 5—7.; *Hottmann* Elemér, sz. 1897, okl. építészmérnök, Budapest VI, Lövölde-tér 4.; *Schick* Jenő, sz. 1896, okl. mérnök, Fehérgyarmat.

A felvételről szóló hirdetés 1926. évi szeptember hó 4-én kifüggesztetett. *Nevezettek felvétele ellen* a Mérnöki Rendtartás 9. §-a értelmében a kifüggesztéstől számított 30 nap alatt, tehát 1926. évi október hó 4-én déli 12 óráig *a Kamara bármely tagja élhet fellebbezéssel a Mérnöki Tanácshoz.* A fellebbezés kellően felbélyegezve a Kamaránál nyujtandó be és ennek címére küldendő.

Elhalálozott tagok. A Mérnöki Rendtartás 12. §-a harmadik bekezdésének megfelelően, hivatalos jelentések alapján elhalálozás folytán töröltettek: *Gyuris* Ödön gépészmérnök, budapesti lakos, 1925 március 21-i; *Riesz* Kornél gépészmérnök, budapesti lakos, 1926 június 21-i és *Rajos* Lajos mérnök, budapesti lakos, 1926 július 29-i hatállyal.

A Kamarából kilépő tag. A Kamara választmánya saját kérelme, illetve önkéntes kilépése folytán *Tánczos* Jakab mérnök, budapesti lakos, törlését 1926 szeptember 3-i hatállyal elrendelte.

Felhivás.

Felkérjük a Kamara azon tagjait, akiknek mérnöki gyakorlata körében akár valamely szabadalommal kapcsolatban, akár más esetben a szerzői jog védelmének kérdése felmerült, szíveskedjenek az idevágó jogesetekre vonatkozó keresetlevél és az esetleges birói döntés vagy más tárgyalás lényeges adatait a szerzői jognak a mérnöki gyakorlat körében való tanulmányozása céljára, bizalmas használatra, sürgősen alulírt titkárral írásban közölni. *Thoma Frigyes* s. k., titkár.

Hirdetmény.

A Budapesti Mérnöki Kamara közhirré teszi, hogy a budapesti kir. büntető járásbíróság 1926. július 3-án hozott ítéletében *Gerlach* Jenő budapesti lakost, aki jogosulatlanul malommérnök címet használt, a Mérnöki Rendtartás 68. §. 1. pontja szerint minősülő kihágásért 500.000 korona pénzbüntetésre ítélte, s az ítélet végrehajtását 1 évi próbaidőre felfüggesztette. Az ítélet jogerős.

Budapest, 1926 szept. 9-én. *Budapesti Mérnöki Kamara.*

Budapesti Mérnöki Kamara. 1309/1926. sz.

Hirdetmény.

Mérnöki munkakörbe vágó vállalatok reviziójával vagy a magánegyezségi eljárással vagy más hasonló eljárásokkal kapcsolatosan Kamaránknál esetleg felmerülő kívánalmak gyors és szabatos kielégítése érdekében a választmány a mérnöki becslésekben hosszabb gyakorlattal bíró kamarai tagokról ideiglenes nyilvántartást nyit addig is, amíg az általános nyilvántartás a Kamara ügyrendjének jóváhagyása után megkezdhető lesz.

Felkérjük a Kamara azon tagjait, akiknek valamely speciális mérnöki szakban hosszabb igazolt gyakorlatuk van, hogy eziránti bejelentéseiket az általuk művelt és speciális szak (pl. mérnöki építmények, városi épületek, gazdasági, ipari épületek, építővállalati felszerelés, gépipar, malomipar, textilipar, bányaüzem, vegyipar, erdőgazdaság stb.) megnevezése és a speciális becslési gyakorlat megítélésére alkalmas részletes adatok (megbízások, nevek, tárgy, idő stb.) felsorolása mellett a Kamara titkáránál benyujtsák.

A bejelentésben foglalt adatokat a Kamara csak oly esetben teszi vizsgálat tárgyává, ha azokkal szemben akár a bejelentés alkalmával, akár utóbb kétely merül fel. Az adatokért a bejelentő a Mérnöki Rendtartásról szóló 1923: XVII. t.-c. értelmében fegyelmi felelősséggel tartozik.

Budapesti Mérnöki Kamara.

1365/1926. **Tagdíjfizetési felhívás.**

A Budapesti Mérnöki Kamara idei költségvetését a közgyűlés immár jóváhagyta. Tudomásul vette egyúttal, hogy a *folyó évi tagdíjakat*, valamint a mult évben felvett tagok mult évi tagdíját a választmány *részletesebb adatok* alapján fogja minden egyes tagra nézve külön-külön megállapítani.

Addig is, amíg a tagdíjak az újabb eljárás szerint letárgyalhatók és jogerősen kivethetők, felkérjük a t. Kartárs urakat, hogy a folyó évi tagdíjukra előlegként a tavalyi tagdíjak legalább fele összegét — a Kamara 28.844. számú posta csekkszámlájára vagy közvetlenül a Kamara pénztáránál befizetni szíveskedjenek — esetleges hátralékaikkal együtt.

Végül azokat a t. Kartárs urakat, akik az 1925. évben vétettek fel a Kamarába, felkérjük, hogy — addig is, amíg tagdíjuk az előbb említett módon megállapítást nyer, — az 1924. évi keresetük összege után számított ½%-nyi összeget saját becslésük szerint fizessék be külön-külön az 1925., valamint az 1926. évi tagdíjakra előlegként. A tagdíj-fizetés kötelezettsége attól a negyedévtől kezdődik, amelyben felvételük jogerőssé vált. *Budapesti Mérnöki Kamara.*

A Kamara postatakarékpénztári cheque-számlájának száma: 28.844.

A Kamara telefonszáma: József 82—85.

tervben ábrázolt kertészeti és útvezetési módozatok megvalósításához kell kötnie. Ez a kertészeti és útvezetési, egyszóval térrendezési terv magában hordja mindazoknak a kívánalmaknak a megvalósítását, amelyeket térművészet szempontpából e helyen támasztani kell. Biztosítja az Országház épületéhez vezető útvonalak helyes vezetését, tekintettel van az Országház épületén kívül a földmívelésügyi minisztérium és a Kúria épületének tagozódására, megadja a térnek egységét biztosító hossztengely elrendezését, — és ennek keretében még egy monumentális szoborművelhelyezésére (pl. Rákóczi-szobor) nyujt lehetőséget, míg az Országház két szárnya mentén kisebb parkmezőnyökben intim hatású szobrok felállítására ad módot, ugyanide helyezvén át az Országház két szellőztető medencéjét.

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács a maga részéről elengedhetetlenül szükségesnek tartja, hogy a térrendezés a szóbanforgó terv alapján, — lehetőleg a tervet bemutató építőművészek által elkészítendő, — részletes térrendezési terv szerint hajtassék végre.

Tekintettel arra, hogy a Kossuth-szoborműnek a tér északi részében fekvő, most még beépítetlen telken, emelendő épület fog háttérül szolgálni, — s tekintettel arra az általános kívánalmakra is, hogy az Országház-teret középületek szegélyezzék, — a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács a maga részéről kivánatosnak és a tér végleges rendezése érdekében múlhatatlanul szükségesnek látja, hogy a tér északi és déli végében fekvő, ma még beépítetlen telkek az állam által kisajátíttassanak és azokra — akkor, amikor ezt az állam pénzügyi helyzete megengedi — a tér előkelőségéhez méltó rendeltetésű középületek emeltessenek, — még pedig olyan architektonikus kiképzéssel, amely a tér nyugodt egységét előbbrevinni és az emelendő monumentális szoborműveknek is megfelelő háttérül szolgálni hivatott. A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács egyben elhatározta, hogy a Kossuth-szoborművelhelyezésére vonatkozó ezen állásfoglalását a miniszterelnökkel, a vallás- és közoktatásügyi miniszterrel, a belügyminiszterrel, a Nemzetgyűlés elnökével, a székesfőváros főpolgármesterével és tanácsával, végül a Fővárosi Közmunkák Tanácsával közli.

A Képzőművészeti Tanács határozatának szövege kellőképen kiemeli a Lechner-Rerrich-féle elhelyezési terv esztétikai előnyeit. Kétségtelen, hogy az Országháztérnek szabálytalan és artisztikus szempontból széteső, rosszul határolt volta miatt csak a tervben megjelölt helyre lehet a szobrot megfelelően elhelyezni. Nemcsak a szobor szempontjából előnyös a kijelölt hely, hanem az új, észak-déli hossztengely hangsúlyozása által a tér esztétikai hatása is egységesebbé, összefoglaltabbá válik. Nagyon fontos, hogy a főkapu előtti tér által elválasztott két kertrészlet a tervben megjelölt kiképzést nyerje. A szélesebb déli kertrészletnek elő kell készíteni az északit, melynek végében két oldalt fáktól határolva, oltár gyanánt állna a Kossuth-emlék. Csakis a parkozás ilyen gyökeres átrendezésével lehet a szobor elhelyezését helyesen megoldani. E nélkül az Országház-téren semmiféle elhelyezés nem kecsegtethet megfelelő eredménnyel. A Lechner-Rerrich-féle terv *kertművészeti* megoldása emellett a teret határoló épületek architekturáját is jobban hangsúlyozza. Különösen a Kúria épülete fog sokat nyerni az előtte lévő és az épület vonalaival összhangzó parkrészlettel. Természetesen nagyon kell vigyázni a terep szintjének kellő kiegyensúlyozására, nehogy — mint a szomszédos Szabadság-téren — a tér közepének púpja az esztétikai hatást, a kompozició egységét veszélyeztesse.

Igen nagy előnye a tervnek, hogy a szobrot függetleníti az Országház architekturájától. Az utóbbinak részletező, rajzos gotikája ugyanis semmiképen sem egyezik Horvai János szobrászművész tervének monumentálissá fölfokozott naturalizmusával. A két alkotás stílusa merőben ellentétes egymással. Horvainak Kossuth-emléke csak neki megfelelő környezetben, lombos fák között és egy hozzáillő, kevéssé részletezett építészeti háttér előtt érvényesülhet a maga szépségében. Nagyon fontos tehát a Képzőművészeti Tanács határozatának az a részlete is, mely a szobor között emelendő palota kiképzésére vonatkozik.

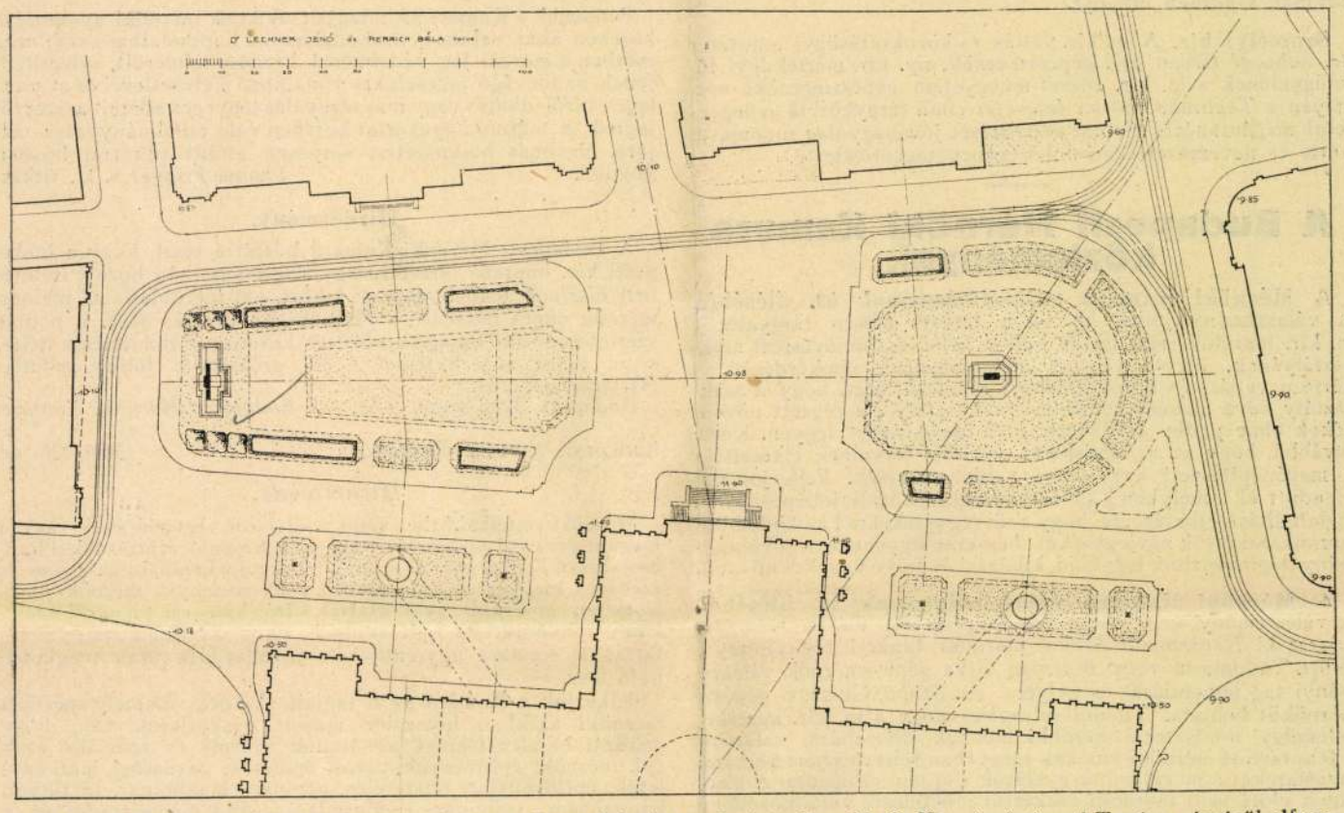

1. ábra. A Kossuth-emlék elhelyezésének és az Országháztér rendezésének a M. O. Képzőművészeti Tanács részéről elfogadott terve. (Dr. Lechner Jenő és Rerrich Béla terve.)

Szakirodalom.

Könyvismertetések, bírálatok.

Rovatvezető: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE egyleti könyvtárnok.

(Az ismertetésre szánt könyveket lehetőleg két példányban, úgyszintén az ismertető kéziratokat is szíveskedjenek a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Könyvtára, illetőleg a rovatvezető címére: IV, Reáltanoda-u. 13—15. sz. II. em. küldeni.)

Hidrotechnika. I. rész: *Hidrotechnikai előismeretek.* I. kötet: **Hidrografia.** Írta: *Dr. kendi Finály István*, a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű r.-t. központi főmérnöke. Budapest, 1926. Nagy 8°, 104 l. 52 ábrával. A Királyi Magyar Egyetemi Nyomda nyomása.

Ez a könyv első kötete szerző több kötetre tervezett munkájának. Terve szerint a munka első részének következő három kötete a *Hidrometria*, *Hidraulika* és *A hidrotechnika elemei* címet fogja viselni, a második rész pedig a hidrológiát, továbbá a vizek kártételei ellen való védekezésnek és a vízhasznosításnak módjait fogja tárgyalni. Az egész munkát — mint az előszó mondja — arra szánta a szerző, hogy a kezdő tanulhasson belőle, a gyakorlatban működő mérnök pedig „pro memoria"-ként használhassa.

A most megjelent, *Hidrografia* című első kötet először általánosságban ismerteti a különféle vizek származását és sajátságait, azután megvilágítja a meder, vízállás, vízjárás, vízjáték fogalmát és a folyóvizekkel kapcsolatos egyéb alapfogalmakat; tárgyalja a felszíni-, folyó- és állóvizeket, — még pedig külön a szorosabb értelemben vett földalatti vízfolyásokat és külön a talajvizeket, — végül a szennyvizekről való rövid megemlékezés után a tenger sajátosságairól szól.

Ezt a nagy anyagot szerző a megjelent kisterjedelmű könyvben természetesen csak úgy foglalhatta össze, hogy minden fejezetben úgyszólván csak az alapvető jelenségeket és fogalmakat ismerteti; ezeket azonban nagyon egyszerűen, jó magyarsággal, minden cikornya és tudományos nagyképűség nélkül magyarázza meg az olvasónak.

Ezért remélhető, hogy a könyv nemcsak annak a célnak fog megfelelni, hogy „a kezdő tanulhasson belőle", hanem tárgyának közérdekű voltánál és könnyű nyelvezeténél fogva olyan ismeretterjesztő munkának is tekinthető, mely a be nem avatottnak is hasznos és szórakoztató olvasmánya lesz.

Hasonló összefoglaló munka a magyar szakirodalomban még nem jelent meg s így érdeklődéssel várhatjuk a többi köteteket.

Dr. Benedek József.

Rádiófelvevőállomás működése és berendezése. Írta: *Kirchner Gyula* okl. gépészmérnök. Nyergesújfalú, 1926. 8°, 127 l. 64 szövegközé nyomott ábrával. Csáthy Ferenc R.-T. Egyetemi Könyvkereskedés és Irodalmi Vállalat. Debrecen—Budapest. Ára 4·80 pengő (60.000 K).

Szépen fejlődő rádióirodalmunk mind sűrűbben megjelenő alkotásai között értékes helyet foglal el *Kirchner Gyula* fenti című kis könyve, mely a kristálydetektoros készülék mellőzésével a lámpáskészülékek elméletét igen bőven, alaposan és könnyen érthetően tárgyalja. Rendkívül vonzó előadásával a rádiófelvevőkészülék összes alkatrészein végigvezeti olvasóit, miközben a legapróbb jelenségeket is nagy elméleti tudásra valló szakavatottsággal boncolgatja és sok hasznos és gyakorlatias útmutatást ad.

A leadókészülék rövid ismertetése után a különféle antennafajtákat írja le és értékes útbaigazítást ad az antennák helyes szerelésére. A kondenzátor, önindukciós tekercs és rezgőkör elmélete után ügyes gyakorlati hasonlattal törekszik a rezonancia elvét az olvasóval megismertetni. Különösen szépen tárgyalja az elektroncső működését és különféle alkalmazását, valamint az egyenirányítás lényegét. Nem feledkezik meg a visszacsatolásról sem, a különböző erősítési módok részletes tárgyalásával pedig sok működő hálóját nyeri el. Külön kiemeljük a szelektivitás tárgyalását, ilyen alapos és önálló ismertetését külföldi szakirodalomban sem igen találjuk. A felvevőkészülék elemeinek leírásánál azonban már ismétlésekbe esik a szerző, az előző fejezetekben már találkoztunk azokkal. Annál értékesebbek azonban a kapcsolások vázrajzai. Az egycsöves készüléktől a legbonyolultabb ventrodyn készülékig mindenféle kapcsolást megtalál az olvasó, amivel szerző megbecsülhetetlen szolgálatot tesz a működvelőknek, amit még fokoz a kapcsolás megválasztásáról írott rendkívül becses fejtegetéseivel. A rádiókészülék elkészítésére adott ügyes tanácsok után a hallgatókagylók és áramforrások ismertetésével végzi könyvét a szerző.

Az értékes munka egyedüli hiánya, hogy nélkülözi a rádiókészülék alkatrészeinek szemléltetését és elkészítésük technikai kivitelét. Az elméleti kiképzésre fekteti a fősúlyt. Ezt a feladatát azonban olyan sikeresen oldja meg, olyan alapos munkát végzett, hogy aki lámpáskészülékkel dolgozik, az Kirchner könyvének tanításai nyomán sok hiábavaló fáradságot, bosszúságot és költséget takarít meg. Szerző könyve tehát rádióirodalmunk eddigi, inkább a gyakorlati kivitelre súlythelyező műveinek igen értékes kiegészítő része, úgyhogy a már eddig megjelent sok rádiókönyv ellenére is e mű szerzője nem végzett fölösleges munkát.

Marusák Dezső.

Magyar szerzők irodalmi munkássága 1925/26-ban a technikai és ipari irodalom, valamint az ezekkel rokon tudományágak területén.

Közli: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE, egyleti könyvtárnok.

XI. közlemény. (LXXII.)

A) KÖNYVÉSZET. (Bibliográfia.)

Rozsnyay Károly ny. miniszteri tanácsos, kulturmérnök: *Diákkori emlékek 1882—1886 évekből.* A budapesti m. kir. József-Műegyetem mérnöki fakultásán 1886. évben végzett technikusok 40 éves találkozójára írta: —. Jelszó: „Ballag már a vén diák" Kiadják a volt iskolatársak. Budapest, 1926. Haránt 8°, 56 l. Nyomatott Károlyi Sándor okl. építész, műszaki könyvkiadó és sokszorosító intézetében. (Könyomat.) Ára 2 pengő (25.000 K).

Székesfehérvár sz. kir. város közműveinek új villamosberendezése. Építette „Agrolux" községeket és mezőgazdaságokat villamosító részvénytársaság. Budapest, 1926. 1vrét, 22 l. 28 ábrával. „Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság nyomása.

Kő és Műkő Architectura. Temetőművészeti, szobrászati és építészeti havi szemle. Budapest, 1926. II. évf. 1vrét. Megjelenik minden hónapban. Előfizetési ára évi 15 pengő. Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapest VIII, Fiumei-út 12/A.

Czárán Péter műszaki tanácsos: *A szennyvíztisztítás legújabb módszere.* (Különlenyomat a „Népegészségügy" 1926. június 15. számából.) Budapest, 1926. 8°, 11 l. Pesti könyvnyomda r.-t. (Dr. Falk Zsigmond.)

Földtani Közlöny. A Magyarhoni Földtani Társulat folyóirata egyszersmind a Magy. Kir. Földtani Intézet hivatalos közlönye. *„Telegdi Roth Lajos jubileumi kötet."* Szerkesztik: Dr. Zeller Tibor és Dr. Reichert Róbert társulati titkárok. Budapest, 1926. LV. kötet. Lex. 8°, 411 l. 24 szövegközti ábrával, két térképmelléklettel és egy táblával. A Magyarhoni Földtani Társulat kiadása. Kir. Magy. Egyetemi Nyomda nyomása.

Dr. Gulyás Pál egyetemi nyilv. címzetes rendkívüli tanár a Magyar Nemzeti Múzeum főkönyvtárosa: *Magyar Életrajzi Lexikon.* Szinnyei József Magyar írók élete és munkái kiegészítő sorozata. I. kötet, 4. füzet: *Altmann—Anker.* Budapest, 1926. 8°, 385—512 l. Lantos r.-t. könyvkiadóhivatala.

Kereskedelmünk és iparunk az 1925. évben. A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamarának a kereskedelemügyi m. kir. Miniszterhez intézett évi jelentése az 1925. évről. Kiadja a Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara. Budapest, 1926. Nagy 8°, 423 l. számos, a szöveg közé nyomott táblázattal. A Pesti könyvnyomda r.-t. nyomása. Ára 100.000 K.

Pintér György: Gyakorlati üzemadminisztráció. II. bővített kiadás. Budapest, é. n. (1926.) Nagy 8°, 151 l. számos mintatáblázattal. Grill Károly könyvkiadóvállalat kiadása. Fischer Lajos sárospataki könyvnyomdájának nyomása. Ára 150.000 K.

Dr. Rakusz Gyula műegyetemi tanársegéd: *A beépített természetkövek mállásáról.* (Különlenyomat a „Technika" Magyar Mérnökök Lapja 1926. évf. 5—6. számaiból.) Budapest, é. n. (1926.) Lex. 8°, 10 l. 6 ábrával. Technika kő- és könyvnyomda, kiadóvállalat, könyv-, papír- és rajzszerkereskedés r.-t. Centrum r.-t. nyomdájának nyomása.

Dr. Finály István (kendi), a rimamurány-salgótarjáni vasmű r.-t. központi főmérnöke: *Hidrotechnika.* I. rész: Hidrotechnikai előismeretek. I. kötet: *Hidrografia.* Budapest, 1926. Nagy 8°, 104 l. 52 ábrával. A Királyi Magyar Egyetemi Nyomda nyomása.

Technikatörténeti gyüjteménytárunk gyarapodása 1926-ban.

Gyüjti: Dr. LÓSY-SCHMIDT EDE, egyleti könyvtárnok.

II. közlemény. (XXXVI.)

Project der Eisenbahn-Linie Vecsés—Ferihegy. (Szontagh Sámuel birtokára.) Pest, 1872. A. Klemenčič Ing. (Barna fedelű vászonkötésben. Dr. Szontagh Tamás adománya.) 1 drb öt melléklettel.

Áttekintési térkép a Vágvölgyének 1870—1871. és 1872-ik évben országos költségen eszközölt felméréséről. Nagyszombat, 1873. Unghváry Vilmos m. kir. főmérnök. (Dr. Szontagh Tamás adománya.) 1 drb.

Légtüneti észlelések Pöstyénben 1876 január 1-től 1876 december 31-ig. (Dr. Szontagh Tamás adománya.) 1 drb.

Vágfolyó vízállásai. Észlelve a selyei vasúti híd balparti kőoszlopjára festett vízmércén 1860—1865. években. (Dr. Szontagh Tamás adománya.) 1 drb.

Pöstyéni talajvízmérések 1873 szeptembertől 1874 novemberig. (Dr. Szontagh Tamás adománya.) 1 drb.

Vágfolyó fekrajza 1"=200°. Beckótól—Sztrecsnóig jobb- és balparti lejtezési pontokkal. (Dr. Szontagh Tamás adománya.) 2 drb.

Felsőbb geodézia Kruspér István műegyetemi rendes tanár előadásai és jegyzetei nyomán szerkesztette: Schwarz Mór IV. éves technikus. Budapest, 1874/5. Ívrét 280 l. 83 szövegközti ábrával. (Műegyetemi jegyzet. Kőnyomat.) Tikos Imre debreceni városi mérnök hagyatékából vásároltatott. (Vászonkötés.) 1 drb.

Jegyzetek a Graphostatikából. Kherndl Antal műegyetemi nyilv. rendes tanár előadásai után összeállították: *Pécsi Lajos* és *Szilágyi Zsigmond* műegyetemi hallgatók. Budapest. 1874. Lex. 8°, I. rész 120 l. 66 ábrával, II. rész 60 l. 51 szövegközti ábrával és egy rajzmelléklettel. (Kőnyomat vászonkötésben.) Vásároltatott Tikos Imre debreceni városi mérnök hagyatékából. 1 drb.

Műszaki mechanika. A surlódás elmélete. Alkalmazott hydraulika. *Horváth Ignác* műegyetemi nyilv. r. tanár előadásai nyomán összeállította: *László Béla* műegyetemi hallgató. Budapest, 1875. Lex. 8°, VI + 139 l. 77 ábrával és 99 l. 50 ábrával. A litografált jegyzet végén két rajzmelléklettel. Vásároltatott Tikos Imre debreceni városi mérnök hagyatékából. 1 drb.

Műszaki mechanika. Ngs. *Horváth Ignác* előadásai után kiadta *Prenoszil Géza.* 1876/9. (Budapest.) Lex. 8°, 466 l. 240 ábrával. (Kőnyomat.) Vásároltatott Tikos Imre debreceni városi mérnök hagyatékából. 1 drb.

Vízépítészet. Kherndl Antal műegyetemi nyilv. r. tanár előadásai után írta *Pécsi Lajos.* A Királyi József-Műegyetemi Segélyegylet tulajdona. Budapest, 1874/5. Lex. 8°, 150 l. számos ábrával és táblázattal. (Vászonkötésben. Kőnyomat.) Franklin-Társulat nyomdájának nyomása. Tikos Imre hagyatékából vásárolva. 1 drb. Ehhez ábragyűjtemény vászonkötésben. 25 rajzlap 179 á'rával. Tikos Imre hagyatékából vásárolva. 1 drb.

Mérnöki gépszerkezettan. Jónás Ödön műegyetemi segédtanár úr nyilvános előadásai nyomán összeállította: *Lippai Béla* V-öd éves műegyetemi hallgató. Budapest, 1875. Lex. 8°, 216 l. 459 ábrával. (Kőnyomat.) Ehhez hozzákötve: *Gépipar műtan.* II-ik folyam. 48 l. 3 rajzmelléklettel. (Kőnyomat.) Vásárolva Tikos Imre hagyatékából. 1 drb.

Egyleti közlemények.

A Kossuth-szobor helye az Országháztéren.

Hála a véleményadásra illetékes műértők egyértelmű állásfoglalásának és a hivatalos körök megértő belátásának a Kossuth-szobor mégsem fog az Országház főkapuja elé kerülni, mint ahogyan azt a főváros Kossuth-szobor bizottsága a folyó évi április hó 10-i ülésén kimondotta. A miniszterelnök és a kultuszminiszter közbelépése folytán a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács beható vizsgálat alá vette a művészeti szempontból annyira fontos kérdést s egy mindenképen elfogadható tervben állapodott meg. Igen fontos ez az eredmény, mert sokáig csak az ügy negativ részében értettek egyet a műértő körök, tudniillik abban, hogy az emlékműnek az Országház főkapuja előtt való felállítása úgy a palota, mint a szobormű művészi hatásának, az egész tér elrenrdezésének mérhetetlen kárára lenne. *Lechner* Jenő és *Rerrich* Béla építőművészeknek a Képzőművészeti Tanács által elfogadott terve eleget tesz ennek a követelménynek és kielégíti azoknak óhaját is, akik Kossuth Lajos páratlanul népszerű történelmi alakját az Országház közvetlen közelében kívánják márványban látni.

A Képzőművészeti Tanács július hó 23-án tartott teljes ülésében foglalkozott legutoljára a Kossuth-szobor elhelyezése ügyével és ekkor hozta meg e tárgyban végleges döntését. A nagy fontosságú határozat teljes szövege így szól:

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács foglalkozván a székesfőváros Kossuth-szobor építő bizottsága által elfogadott, Horvai János szobrászművész által tervezett Kossuth-szobornak az Országház-téren való felállítása kérdésével s a különböző felállítási módozatokat a helyszínen kulisszák felállításával is kipróbálván, megállapítja, hogy:

1. A székesfőváros közgyűlésének régebbi határozata szerinti felállítás az Országház tengelyében, az Országház homlokzati vonala előtt 58 méterrel, művészeti szempontból elfogadhatatlan, tekintettel arra, hogy ez a felállítási mód az Országház és az Alkotmány-utca tengelyei közt fennálló amúgy is kedvezőtlen divergenciát csak erősebben hangsúlyozza. Az Alkotmány-utca felőli nézetben a tervezett nagyméretű szobormű az Országház architektúráját nagymértékben eltakarja és a főbejárat előtti szabad térséget, — amelyre pedig ünnepélyek szempontjából szükség van — feldarabolja és kicsinyíti.

2. Pálóczi-féle felállítási javaslat, amely az előzőtől abban tér el, hogy a szoborművet ugyanabban a tengelyben, de az Országháztól még körülbelül 8 méterrel távolabb növényzeti háttérrel kívánja felállítani, művészeti szempontból szintén *elfogadhatatlan* tekintettel arra, hogy ez a felállítási mód nagyjában ugyanazokban a hibákban szenved, mint az előző, sőt ezekhez járul még az is, hogy a szobormű hátsó részén lévő dombormű a mögéje állított élősövény háttér következtében eltakartatnék a nézők szeme elől, illetőleg a minimálisan megkívánt távlattal sem rendelkeznék. A szobormű az Országház homlokzatának még nagyobb részét takarná el. A tér rendezését célzó ballusztrádos kert-dekoráció térművészeti szempontokból kicsinyes és semmiben sem járulhatna az Országház-tér kedvező térművészeti kialakulásához.

3. A Lechner Jenő és Rerrich Béla építőművészek által bemutatott elhelyezési terv szerinti, a térnek legészakibb részére gondolt felállítása *elfogadható* és — a Tanács véleménye szerint — a Horvai által tervezett Kossuth-szobormű az Országház-téren való elhelyezésének *egyedüli lehetséges módja.* Ez a felállítás a művészeti igényeket úgy a tér, mint a szobormű szempontjából kielégíti.

A tér egységessége — tekintve, hogy a szobormű annak északi perifériáján kerülne felállításra — megóvatnék, az Országház és Alkotmány-utca tengelyeinek divergenciája nem nyervén újabb hangsulyozást, a mai állapot érintetlenül maradna; szabad rátekintéssel az Országház teljes homlokzati részére, — a tér felé való érkezés bármely útvonalból; — és érintetlen maradna az Országház előtti szabad térség is, teljes egészében.

A szobormű maga ebben a beállításban — főhomlokzatával dél felé, — egész nap kedvező megvilágítást nyerne és azt a távlatot kapná a tér középponti részeiből is, melyet az nagy méreteinél fogva megkövetel. A szobormű hátsó részére tervezett dombormű is kb. 35 méteres távlatból lenne élvezhető.

Amidőn a Magyar Országos Képzőművészeti Tanács a maga részéről a Lechner Jenő és Rerrich Béla építőművészeknek a jelen jegyzőkönyvhöz fűzött, a Kossuth Lajos-szobor felállítására és az Országház-tér új kertelrendezésére vonatkozó tervét magáévá teszi, hangsúlyozni kívánja még a következőket is.

A szóbanforgó tervben megállapított Kossuth-szobor felállítását a maga részéről elfogadván, azt a

Lechner Jenő

K

JÓKAI SÍREMLÉKÉRE hirdetett a vallás- és közoktatásügyi minisztérium pályázatot, mely 1924 december hó 15-én járt le. Ez a pályázat általában nem felelt meg a hozzáfűzött várakozásoknak, mert nem akadt a beérkezett 43 mű között közvetlen megvalósításra alkalmas egy sem. — A Képzőművészeti Tanács által kiküldött bírálóbizottság a rendelkezésére álló díjak elsejét *Lechner Jenő* dr., a másodikat *Beck Ö. Fülöp*, a harmadikat pedig *Szántó Gergely* pályaművének ítélte oda. — Megvásárlásra ajánlotta *Rerrich Bélának* és *Katona Mihálynak* pályatervét. — Nyilvánvaló, hogy e pályázat sem oldotta meg koszorús írónk síremlékének sokáig vajudó kérdését. A centennárium ünneplése ismét rátereli a közfigyelmet Jókai csodás munkásságára, dicsőségére, nagy érdemeire. Most kell tehát megragadni az alkalmat, hogy elintézzük régi adósságunkat a költőfejedelemmel szemben. Ezért még ebben az évben össze kell gyűjtenünk a síremlék költségeihez szükséges pénzösszeget s még ez év alatt beszerezhető a síremlék terve is. De még egyszer fontolóra kell venni, vajjon a hely, ahol Jókai most nyugszik, alkalmas-e nagyobbarányú síremlékre. A feladat szép és lelkesítő. Azon kell lennünk, hogy megoldása is méltó legyen Jókai nagy nevéhez.

Nincs cd.

Magyar Iparművészet

1925. 35. l.

48. Ereklyemuz.

mbe

ésült haja, szemöldöke, hegyesre pödrött
zakálla leberetvált. Aranyrojtos nyakken -
látszik, atillaján és prémes mentéjén a

3 cm.
rczi emlékek muzeumából (107/95.No 174).
-iki 14985 sz. leirat alapján (159/96).

616

1913-iki

AZ ERZSÉBET-EMLÉKMŰ PÁLYÁZAT
A ZSÜRI ÁLTAL MEGVÁSÁROLT PÁLYAMŰ
LECHNER JENŐ ÉS FÜREDI RIKÁRD MŰVE

Művészet 1913. 221. l.

meg, ha számba vesszük, hogy az iszlám művészet a Gibraltártól a Gangeszig mindenütt ottan hódított teret, ahol előtte a hellén géniusz teremtéseit találjuk. Akármenynyire paradoxonnak tetszék is, a hellenizmus előfeltétele az iszlámnak, de nem csupán mint a történeti egymásutánnak fokozata, hanem ellenkezőleg a Nagy Sándorral megindult erős akciónak csendes, de szívós visszahatásaképen. Mindkettő különálló, sőt szembenálló egység. Az antik egység a konstrukcióban, az iszlám egység a dekorációban s ennek függvényében az ornamentális rész túltengésében leli magyarázatát. Nagy Sándor birodalmának az iszlám nem volt közvetlen utódja: kétszeres kettészakadás választja el őket egymástól, egyrészt a római és parthus, másrészt a bizánci és szasszanida szakadék. Amíg azonban Ó-Itáliának nyers latinsága ellent tudott állani a Kelet délibábjának, Rómának és Új-Rómának (Byzánc) kevert népét megejtette a mirage oriental. Mint mindig is a világtörténelemben az erjesztő eszmék a vallás képletei alatt lopják be magukat az emberek lelkébe s merről másfelől, mint a minden nagy világvallás bölcseje Ázsia felől. Időszámításunk harmadik százada óta, vagy talán még korábban, az egykori Nagy Sándor-féle görögös expanzió visszahatásaképen, csendes, de állandó és szívós ázsiai visszahatás fogja el a Nyugatot. Északról a perzsa Mithráskultusz hierarchikus formái, délről az egykor nagy hatalmas sémi-araméus kultúra zászlóhordozója: Jézus vallása, s még messzebb keletről a buddhizmusnak ma mind élesebb körvonalakban, feltünő propagandája mutatják a fázisait annak az apokaliptikus lelki mozgalomnak, amely első évezredünket az elázsiasodás jegyében vezeti. Mérföldkövei e mozgalomnak azok a középpontok, amelyek mint a műveltség forrásai egyes korszakokban, mind beljebb és beljebb Ázsia felé tolódnak el a mediterrán terület felől. Krisztus kora körül Róma, a IV. századtól Bizánc, az umajjádok alatt Damaszkusz, az abbászidák (Haron er-Resid) alatt Baghdad, a szelcsukok idején a középázsiai törökség, a mongol Timur-Lenk utódai alatt Herát, a nagy-mogulok idején Dehli és Agra azok a centrumok, amelyek Nagy Sándor hagyatékába lépnek. Az arabsságnak azonban a qorán nyelvén, a középkori Kelet koiné-ján kívül, egyéb szerep nem jut. A középkor muzulmánja imájában Mekka felé fordul, de lelkében sohasem szünt meg Nagy Sándor, a mesés Iszkender csodás alakja fel-felvillanni.

Súlyt kell arra helyeznünk, hogy az iszlám művészet megítélésében, az aktivitással szemben jelentkező reakción kívül, állandóan képet alkossunk magunknak arról az ezernyi finom idegszállal vibráló, korszakbontó eszmékkel vajudó, boszorkányüstként kavargó világról, amelynek vegyi processzusából kristályozódik ki az iszlám s amely távol áll a hellénség világosan érthető emlékeit kutatók szélesre taposott országútjától. Másrészt az iszlám művészet előzményeit, létfeltételeit kutatva el kell vonatkoznunk minden ú. n. lexikoni előítélettől, amely egyéb ideologikus képzetekből kiindulva, ítéleteivel csak megzavarhatja az iszlámról, erről a végtelenül differenciálódott történeti jelenségről való megismeréseinket. Ilyen lexikoni közhely például az „arab" művészetről szóló; az olasz reneszánsz művésze, minden néki érthetetlen díszítő elemet „rabeschi"-nek nevezett s az újabbkori német tudomány, amely a filologiából kiindulva, amúgy is minden téren uralkodónak hitte a qorán által az arabs idiómát, készpénznek vette a talián kézműves egyszerűsítő megnevezését, megteremtette a soha nem létezett egységes arab kultúra hamis fogalmát s ezzel meghamisította 260 millió ember kulturális fejlődésének történetét a művészettörténet szempontjából is.

Az antik hármas egységhez szokott filologikus archaeologia részéről s a tőle még jó ideig függésben volt művészettörténet részéről tagadhatatlanul bizonyos, bár megbocsátható renyheség jele az ilyen leegyszerűsített ítélet. A nyugati ember szeme számára, aki hozzászokott a nyugodt, nagy konstruktiv felületek, az egységes keretű alkotások szemléletéhez, ez a szertefolyó, örökké vibráló, tisztán dekorativ, végnélküli kisművészet, amely a szemet sohasem engedi nyugvó pontra jutni, fárasztó. Az antik mythosz szkémáiba bele nem illeszthető sajátos közép- és dél-

Nemzeti Munkahét

A magyar globus dolgozóinak egységes megmozdulása, demonstrativ seregszemléje lesz a november 11—19-iki *Nemzeti Munkahét*, amelynek keretében a Társadalmi Egyesületek Szövetsége felvonultatja a magyar föld munkaseregének egységes hadosztályait. A trianoni megkötöttségek és világtörténelmi igazságtalanságok dacára is dolgozó, élniakaró magyar társadalom mutatja majd be a Nemzeti Munkahéten a világ, de elsősorban a magyarság előtt, hogy a feltörő magyar élet mécsesei nem aludtak még ki, dolgozunk, élünk és meg fogjuk találni helyünket a nap alatt.

A *Tesz* hatalmas és nemes elgondolástól vezetett nemzeti mozgalma egy hét keretében a nemzeti munkaegység másmás hadtestjeit vonultatja fel mindenki előtt és alkalmat ad majd a megnyilatkozásra mindazoknak az érdekképviseleteknek, amelyek ezeket a dolgozó társadalmi rétegeket képviselik.

A magyarság, azok, akik a megcsonkitott határokon belül épitik a magyarság megrongált hajlékát, de azok is, akik a mesterségesen megvont határokon tul sóvárognak haza az áldott anyaország ölére, erőt, biztatást, hitet nyernek majd ennek a nagyszerü elgondolással megrendezett Nemzeti Munkahétnek eredményeiből, mert látni fogja saját alkotóerejének távlatából azt a megfojthatatlan vitalitást és talentumot, amelyet a világtörténelemnek legnagyobb igazságtalansága sem tudott elernyeszteni és megfojtani.

Az alkotó és dolgozó magyar szakemberek és munkások egységes tanuságtétele lesz a Nemzeti Munkahét. Meg fogja mutatni, hogy minden termelő ágazatban, legyen az a mezőgazdaság, az ipar, a kereskedelem, vagy a szellemi élet munkaterülete, serényen dolgoznak a beborult magyar globus alatt és a testvéri sorsközösség a magyar sors éjszakájában szoros egységbe tömöritette azokat, akiknek hitvallása a munka és az alkotás.

Erős hittel hiszünk abban, hogy a magyar munka nemzeti összefogása nem lesz csupán egy hét ellobbanó lelkesedése, hanem az elkövetkező hetek is ennek a harmóniának jegyében fognak eltelni a munkahelyeken. Mert a magyar igazságot csak a dolgozók egységével, a nemzeti összefogással lehet kiharcolni.. A Nemzeti Munkahéten fellobbanó fáklyák nem szabad kialudnia. Mert a magyarság árulója az, aki mesterségesen szitott gyülölettel és hamis jelszavakkal meg akarja bontani a nemzeti munka egységének impozáns arányait.

Ugy érezzük, hogy a magyar feltámadás felé vezető uton fontos stációt jelent a Nemzeti Munkahét. Mert csakis a dolgozók egysége, szellemi és fizikai összefogása harcolhatja ki a holnap szebb és boldogabb Magyarországát, amelynek hatalmas épülettömbjéhez egy-egy téglát rak majd a Nemzeti Munkahét minden egyes résztvevője. A magyar társadalomnak meg kell értenie, hogy a Nemzeti Munkahét jegyében az egymást értékelő testvéri megbecsülés őszinteségével nyujt kezet a magyar föld minden dolgozója és a munkának ezt a megbonthatatlan egységét nem szabad kicsinyes érdekektől vezettetve senkinek sem gyengiteni. A magyar feltámadás, a magyar föld dolgozóinak szebb és boldogabb holnapjáért indulnak harcba a Nemzeti Munkahét résztvevői és minden magyar ember szivének leghőbb kivánsága az, hogy sikeres legyen ez a harc.

Építőmesteri szakvizsgára és elővizsgára előkészitenek nagy gyakorlatu építőmesterek. VII., Szent Domonkos u. 19 I. 9. Jelentkezés: d. u. 3-tól 7-ig.

ÚJPEST, VÁCI-ÚT 51. SZÁM. TELEFON: *95-8-90.

Az egyes épületek megtervezése és megépitése oly egyéni alkotások, melyeket, — középületek belső berendezésétől eltekintve — az egyéni szükségletek és az egyéni teherbiró képességek determinálnak.

Ezzel szemben azonban a várostervezés és a városépités oly egyéni alkotás, melyet a közszükséglet és a közteherbiróképesség megfelelő kielégitésének szüksége hoz létre.

Teljesen felesleges, *a hatóság feladatai közé nem tartozó ténykedés* tehát az, ha a főváros a Tabánnak — Budapest egy aránylag kis részének — megtervezése, kiépitése és ennek költsége előteremtésén, valamint az uj városrészben a jól beépithető épitési telkek megalkotásán kivül — még: tisztán a polgári magángazdasági tevékenység hatáskörébe tartozó *összes épületek* tervének, stilusának, anyagának és szinének, valamint épitési költségeinek és ezek előteremtésének *kérdésével is foglalkozik.*

Ha ezt tenné a főváros, a Tabán felépitését már előre *uniformizálná* oly — különféle — egyéni izlés, igény, szükséglet és teherbiróképesség kielégitésére, amelyeket ma még tulajdonkép *nem is ismer;* mert hiszen ma még nem is tudja azt, hogy kik lesznek az uj, a jövendő telektulajdonosok vagy épittetők. De ezzel a főváros el is riasztaná a telekvételtől azokat a polgárokat, akik saját izlésük, a saját igényük és teherbiróképességük, valamint a saját egyéni körülményeiknek megfelelően szeretnének majd később épitkezni... saját épitészükkel.

A főváros csak azt kösse ki, hogy minden egyes telektulajdonos-épittető, illetve épitész *köteles legyen az egyes épületek külső kiképzését bemutatni* abból a célból, hogy az emelendő épület a környezetbe beleillik-e, nem rontja-e a városrész külső épitészeti képét és a közizlést.

Bizonyosra vehető, hogy ha a polgárok már *látni fogják az uj Tabánt,* illetve a még csak épülő uj uccáit, tereit és parkjait, akkor sokkal könnyebben és jobb áron fogják megvenni az eladó épitési telkeket és *divatba hozzák az uj*

an való épitkezést!

Most még egy pár szót a Tabánról, — mint fürdővárosról.

A Tabánnak még az egész területe is tulajdonképen igen kicsi és egy igazi világvárosi, a budapesti forrásokhoz méltó és azok igazi jellegének megfelelő szép és nagy fürdőváros céljaira nem teljesen alkalmas. Még közelében sincs olyan megfelelő erdős terület, park és sétány, mely minden igazi fürdőváros elengedhetetlen kelléke.

Tehát már ezen okokból *sem lehet a Tabánt csak szabályozással fürdővárossá tenni.* Mert mit lehet egy ilyen aránylag kis és a szabályozás szempontjából már előre erősen megkötött területen — fürdőváros szempontjából szabályozni? Semmi mást, csak azt, hogy megfelelő és jól beépithető telektömböket, illetve telkeket, valamint egy, a jelen adottságok mellett elérhető kiterjedésü parkot és enyhe emelkedésü fásitott, sétára alkalmas uccákat nyerjünk. Mint-

PARKETT GYAR KARTELLEN KIVÜL.
FONTOS! GŐZZEL SZÁRITOTT SAJÁT GYÁRTÁSU ANYAGBÓL!
VÁLLAL PARKETTAZAST, ELAD PARKETTÁT
IFJ. HUFNAGL IMRE
PARKETT ÉS ASZTALOSÁRU GYÁRA
BUDAPEST, VI., KARTÁCS-UCCA 27. SZAM.
TELEFON: 91-6-64.

A központi egyetemi épület restaurálása

Tudományegyetemünk 1935-ben, tehát a közel jövőben fennállásának háromszázadik évfordulóját fogja ünnepelni. Európa egyik legnagyobb egyetemének egyes részei Budapesten szétszórva, különböző épületekben vannak elhelyezve, de az egész intézményt mégis az Egyetem-téri palotája reprezentálja, ugyhogy a nevezetes évfordulón ez az épület kerül az ünnepségek centrumába.

Az épületet az 1900-as évek elején a kultuszminisztérium akkori favorizált építészei: Baumgarten és Herceg tervezték. Stilusban alkalmazkodni kívántak a Pálosok szerzete által 1698-ban emelt egyetemi templom formanyelvéhez. Az épület külső architekturáját és belső kőfaragó munkáját jól iskolázott kéz rajzolta, míg a belső stukko architekturáját felszines, csak barokk közhelyeket ismerő és ismétlő rajzoló halmozta össze. A kiképzésnek ezt a zavaró egyenetlenségét még fokozta, hogy az épületet fennállása óta többször alakitgatták, kifestették és ezek a beavatkozások nem váltak előnyére. A minisztérium dr. Lechner Jenő főiskolai tanárt bizta meg az épület stilusos restaurálásával. A masszivan megépitett épület strukturáján alig lehetett változtatni, itt sokkal inkább a kitünő stilusismerő és csalhatatlan izlésü diszitőművésznek volt alkalma megnyilatkozni, mint az építésznek. Ámbár az a mód, amellyel az eddig járhatatlanul sötét előcsarnokot és hozzácsatlakozó folyosórészt világossá és barátságossá tette, az építészi teljesitmény. Az előcsarnok roskadozóan nehéz stukkóit leverette és régies izü, a fakultásokat szimbolizáló emblémákat alkalmazott. A mennyezetet kimélyitette és szuffita világitást rendezett be. A semmi világosságot át nem bocsájtó tömör tölgykapukat és ablakréseket végigüvegezett nagy vaskapukkal és ablakokkal helyettesitette, a zegzugos összeköttetőhelyiségeket kibontotta és világos, egyszerü, jóformáju előtereket létesitett helyettük. A főlépcső fölösleges diszitéseit eltávolitotta, a tarka, izléstelen festést lemosatta és világos viaszkos sima falfelületeket teremtett, kevés aranyozással, működő keretekkel, mértéket tartó, stilusba illő diszitésekkel. Az épület ma a renoválás elkészülte utáni órákban sokkal korhűbbnek, régibbnek, hangulatkeltőbbnek hat, mint régi, kopott formájában.

Az emeleti folyosók már készen vannak, az első emeleti középajtó fölé Pásztor János kis remekművét: Magyarország védasszonyának szobrát helyezték. A tervező sikerében osztozik Rákos Manó szobrász, aki a szabadkézi és felrakási szobrászmunkákat, a stilusos stukkókat és működmunkákat készitette.

A villamosberendezési munkálatokat Csépai Jenő okl. mérnök vállalata végezte azzal a szakszerüséggel és precizitással, amely ennek a jónevü vállalatnak minden munkáját jellemzi.

A főlépcsőház különleges viaszktechnikáju, patinázott festési munkáját, továbbá a tanácsterem izléses szobafestő munkáját Czibere István szobafestő és mázolómester végezte művészi megérzéssel alkalmazkodva a tervező intenciőihoz. Munkájával, amely mindenki tetszését megnyerte, bebizonyitotta, hogy a legnehezebb feladatot is játszi könnyüséggel tudja megvalósitani.

Az ajtók és ablakok mázolását különleges eljárás szerint Fischer és Hartmann festő- és mázolómesterek cége végezte 100 százalékig eleget téve a szakmában ismert céghez füzött várakozásoknak.

Az üvegezési munkálatokat Glatz András üvegezési vállalata végezte válogatott üveganyagot használva fel szolid, alapos munkájához.

A munkák élén az egyetemi tanács részéről Magyary Zoltán, Martin Aurél és Baranyay Jusztin professzor állottak. Az épület tatarozási munkálatait a minisztérium megbizásából Iványi Gyula építész, az installációs munkákat pedig az egyetem gazdasági hivatala részéről Jakobi Károly mérnök vezette.

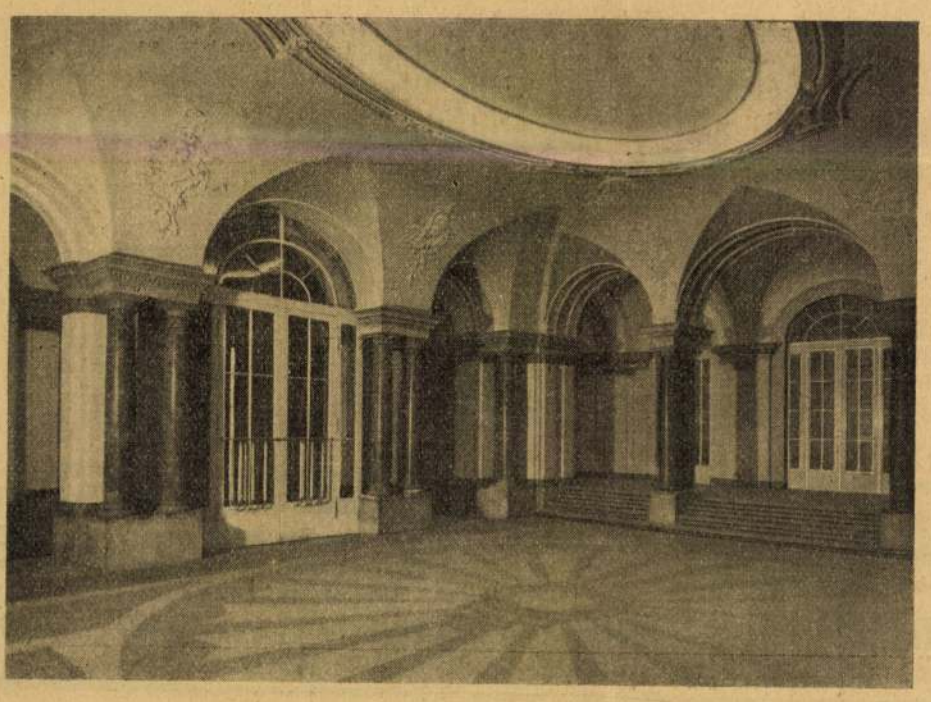

Figyelemreméltó ujitás a központi fütések terén

Tudvalevő, hogy a bérházak és villák központos fütésére eddig tulnyomórészben a legdrágább tüzelőanyag, a diókoksz került felhasználásra. Igen sokan próbálkoztak oly ujitások bevezetésével, amelyek segélyével a koksz hazai barnaszenekkel volna pótolható, de teljes sikerrel ez a mozgalom eddig nem járt, mert egyetlen oly szerkezet sem került még a piacra, amely a kokeztüzeléssel minden tekintetben, tehát a kezelés egyszerüsége és a fütés tisztasága tekintetében is egyenrangu lett volna és azonfelül ne lenne annyira drága, hogy a ház- és villatulajdonosok azok beszerzésétől vissza ne riadtak volna.

Ugy értesülünk, hogy a műszaki ujitások terén egyébként is kiválóan tevékeny *Weiss Manfred*-cég a központos fütéseknek hazai szenekkel való tüzelése terén egy nagyjelentőségü ujitással jött a piacra, amely alkalmasnak látszik ezen kérdés végleges megoldására. Nevezett cég a központos fütéseknél használt eddigi olcsó öntöttvas kazánokat célszerüen módositotta és olyan *automatikusan működő szabadalmazott tüzelőszerkezettel látta el*, amellyel a hazai barnaszeneket teljesen füst- és szagmentesen, éppen olyan tisztán lehet elégetni, mint a kokszot, viszont a háztulajdonos javára esik a hazai szén és a koksz közötti nagy árkülönbség, ugy hogy fütőanyagban az eddigi költségnek körülbelül a fele megtakarítható. Ezen ujfajta fütőkazán helyszükséglete sem több, mint az eddigi kokszkazánoké, ugy hogy az *nemcsak ujonnan létesitendő épületeknél, de bármely régi épület kazánjai helyébe is alkalmazható.*

A *Weiss Manfred* cég ezen uj szerkezetet elsősorban saját csepeli gyárában és Veress Pálné u. 8. sz. alatti nyugdijintézeti bérházában szerelte fel és érdeklődőknek ezen uj kazánokat szivesen bemutatja. Ez ügyben a *Weiss Manfréd* cég városi eladási irodája, a *„Termoglobus r.-t."* (Lipót körut 12. Telefon: 266—81) vagy a csepeli gyár üzemigazgatósága (Telefon: 47-2-90) bárkinek készséggel áll rendelkezésére. (—)

Vállalkozók Lapja 1933 nov. 9.

Lechner Jenő K

Rerrich Béla

Építő Ipar – Építő Művészet 1926 124. l

A Kossuth-szobor felállításának ügye. Az ez ügyben a kormány által véleményadásra felhívott Képzőművészeti Tanács a szobrászati és építészeti szakosztály véleménye alapján a napokban Kertész K. Róbert államtitkár elnöklete alatt tartott egyetemes ülésén véglegesen megállapította a Kossuth-szobor elhelyezése ügyében az illetékes köröknek adandó véleményt. E vélemény szerint a Tanács nem javasolja a szobornak az Országház főkapuja előtt való elhelyezését, sem az eredeti tervezet, sem a Palóczi Antal által javasolt módosított megoldás alapján. Ezzel szemben a Tanács a Lechner Jenő dr. műegyetemi tanár és Rerrich Béla építésztanár tervét ajánlja elfogadásra az illetékes köröknek, amely terv a Kossuth-szobrot az Országház-tér északi csúcsára, a még beépítetlen telek elé kívánja helyezni. Ezzel kapcsolatban azonban az egész tér kertészeti megoldása Lechner és Rerrich terve szerint alakítandó át, sőt a Tanács azt is javasolja, hogy az Országház-tér északi és déli oldalán levő beépítetlen telkek kisajátíttassanak. Szükséges ez azért, hogy különösen a szobor mögötti északi épület homlokzata a Kossuth-emlékkel harmónikus stílusban oldassék meg. A Lechner—Rerrich-féle térelrendezés délről szabad távlatot biztosít a Kossuth-szobornak, sőt egy másik monumentális szobornak is juttat megfelelő helyet. A téren levő két szellőztető medencét természetesen az Országházhoz közelebb kellene helyezni.

Endrei és Kral Osvald ...
új főmérnökök már évek óta betöltik azokat az állásokat, amelyeket most véglegesen elnyertek.

„A központi járműtelep" tervezői, mint értesültünk, Bierbauer István és Hübner Jenő építészek voltak.

A békéscsabai „Lorántffy Zsuzsanna" leánygimnázium tervpályázatának eredménye. Beérkezett össze-

ÖTVENEGYEDIK ÉVFOLYAM 29—30. SZÁM. 1927 AUGUSZTUS 1.

ÉPITŐ IPAR
ÉPITŐ MŰVÉSZET

A budapesti építőipari szakmák ipartestületei, az Építőmesteri Képzettség megvizsgálására szervezett bizottságának hivatalos lapja

ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Egész évre 12 pengő, félévre 6 pengő. Egyes szám ára 0.80 P — Postacsekkszám 49197. Hirdetési dij: m/m-kint 0.20 pengő

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FÁBIÁN GÁSPÁR

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: **BUDAPEST, I., MÉNESI-ÚT 7/c** TELEFONSZÁM: JÓZSEF 432—95.

Üdv a magyar népjóléti miniszternek!

A régi időkben elhagyatott magyar népjólét gondos jó atyját, *dr. Vass József* m. kir. népjóléti minisztert egy szerencsétlen őrült megtámadta akkor, midőn a nagylelkű, csodálatos energiájú és áldott jó szívű miniszter megterhelve a nyomorult magyar nép nyűgeinek gondjaitól és telve a felsegítésükön aggódó tervekkel és elhatározásokkal új erőt gyüjtő nyugodalomra tért.

Míg mások, polgárok és miniszterek a kánikulában fürdőhelyekre mennek pihenni, addig a magyarságnak eme Istentől adott nagy férfiúja, három más miniszter gondjait is magára véve éjt, napot egybevetve dolgozik, hogy rombadöntött szegény hazánkat és annak ezer sebből vérző szerencsétlen népét felemelje, megvigasztalja, segítse, talpraállítsa, minden jóval ellássa.

Csak őrült ember támadhatott ily egyén ellen, aki tulajdonképen az ő édes apja, jóindulatú oltalmazója, mert nincs olyan elvetemültség, mely józan ésszel és lélekkel ilyesmire képes lett volna.

Mi, a magyar mérnökség nevében, 50 esztendős patinás lapunk útján tolmácsoljuk véghetetlen örömünket a nagy magyar miniszter ellen intézett aljas támadás meghiusulása felett és kimondhatatlan undorunkat az aljas cselekmény elkövetésével szemben.

Mert a magyar mérnökség és speciálisan *az építő ipari* nagyon jól tudja, mit köszönhet a magyar népjóléti és munkaügyi miniszternek. Eljő az idő, mikor *neve Baross Gábornak, a „vasminiszter"-nek nevével egyenlő fényben fog ragyogni a magyar technikus világ előtt,* mert miként Baross, a kiegyezés után egy rossz szomszéd által halálraitélt nemzet mérnöki alkotásai terén elmulasztottakat pár év alatt behozta és a magyar technikai alkotásokat a művelt nyugat hasonló alkotásaival egyenlő rangra állította úgy *dr. Vass József* munkaügyi miniszter egy rettenetes háború és az azt követő gyalázatos uralmak által halálra ítélt építőipart az ő valóban vas markával megragadta és felemelte, *lehetőségeket adván arra,* hogy az táplálkozni tudjon, hogy újból talpra álljon és éljen.

Nézzetek végig ma Budapesten, nézzetek végig az ország összes városaiban, mit láttok?! Egy csodálatos építőtevékenységet, mely a béke világára emlékeztet, sőt bizonyos tekintetben azt meg is haladja.

Hogyan? Egy nyomorult ország ma már így ad életösztönéről tanubizonyságot? Úgy van! *A magyar munkaügyi miniszter kezének nyomai.*

Bérházak emelkednek. Először ő maga építtetett, megmutatván, hogy lehet építeni. Aztán a bankokat kényszerítette az építkezésre, hogy azok lássák, hogy a pénznek kötelességei is vannak. És csodálatos! A pénz észrevette, hogy az építkezés nem is olyan rossz befektetés. És míg a nagy miniszter ellentmondást nem tűrő parancsára *kényszerből kellett építeni, ma már üzletből építenek.*

Ez dr. Vass József! Ez az, ami egy embert naggyá tesz, minden időkre. Ezért hálás Neki a magyar építőipar, hiszen úgy bánt vele, mint az előrelátó gondos apa gyermekével. Először megfenyítette és így belátásra birta, hogy azután saját lábán járva hálát adjon a gondos szülőnek és megcsókolja a kemény vas-kezet.

De nemcsak az építőipar — melynek végre is hasz-

DRÓT-SZÖVET-FONAT-KERITÉS. VI., TERÉZ-KÖRÚT 43. TELEFON: 147-79, 203-71.

not és megélhetést adott — áldja a magyar népjóléti minisztert. De áldja a magyar szenvedő, elhagyatott, beteg, szomorú nép is. Nem fogja elfeledni, el nem feledheti a magyar nép a nagy miniszternek azt, hogy betegségében segítségére sietett és *egy ország szinte hihetetlenül elhanyagolt kórház ügyét hatalmas keblére, a népért dobogó szivére ölelte.*

Hol vannak a magyar kórházak? Ennél szomorúbb, elárvultabb, mondjuk ki, gyalázatosabban elhanyagoltabb ügye nem volt szegény hazánknak.

Pellengére kellene állítani azokat, kik a multban egy hatalmas, gazdag monarchiában a szenvedő emberiség ügyét ily mértékben képesek voltak elhanyagolni. Menjetek szét az országban és nézzétek meg a mult magyar közkórházait! Csak egy szó fogja elhagyni ajkaitokat, látván az „üszkübi állapotokat": botrány. De ne aggódjatok!

A magyar kórházügy már kézben van. Vasmarokban. Olyan marokban, mely ha valamit megfog, egykönnyen el nem ereszti. *Már épülnek az új közkórházak!* Már a magyar népjóléti miniszter keze, ez az áldott, alkotó, vas — kéz, működik. És nyomában új élet fakad. A szenvedő, nyomorgó, beteg magyar nép roskadó testének hóna alá nyúl ez a kéz, melyet ezren és ezren áldanak.

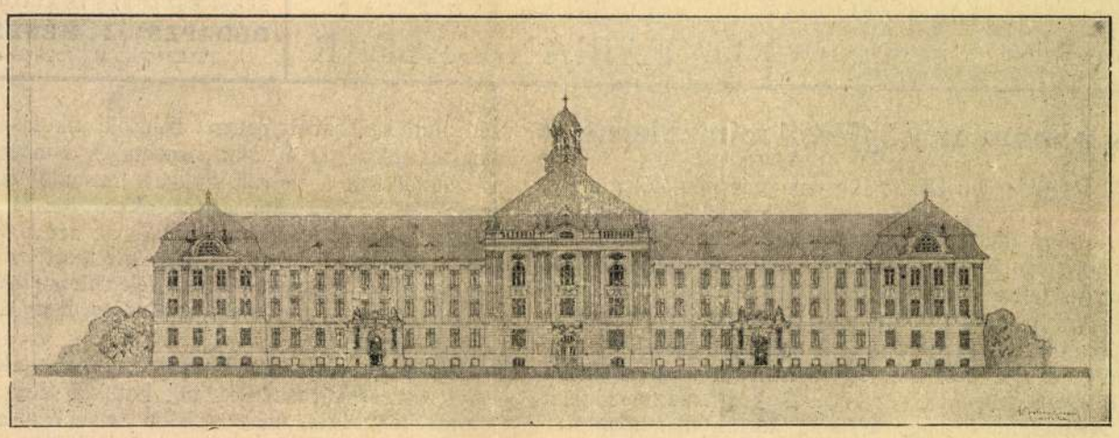

Az Isteni Megváltó Leányai soproni anyaintézetének főhomlokzata. Tervezte: dr. Fábián Gáspár.

Egyik kórház a másik után épül. *Dr. Vass József magyar népjóléti és munkaügyi miniszter ötven év mulasztását hozza be.*

Áldja meg az Isten!

És tartsa meg a drága életét sokáig, törhetetlen energiája, — mint „a nagy vizek ereje" — áldó, vígasztaló, alkotó, jótevő működését fejtse ki még évtizedeken át, hogy csonkaságunkban is hálát adhassunk a Gondviselésnek, hogy ily nagy emberrel pótolta mérhetetlen veszteségünket.

Dr. Fábián Gáspár.

KRÓNIKA

Samarjay Lajos kinevezése. A minisztertanács a magyar királyi kereskedelemügyi miniszter előterjesztésére Samarjay Lajos miniszteri tanácsos, magyar királyi államvasuti igazgatót a magyar királyi államvasutak igazgatóságának elnökévé kinevezte.

Samarjay Lajos a magyar mérnökségnek egyik legképzettebb, legmunkaszeretőbb, legnagyobbra hivatott kimagasló alakja, akinek magas kitüntetése a magyar mérnöki társadalom osztatlan örömével találkozott. Gratulálunk.

Győr sz. kir. város mérnöki hivatalának új vezetője. A város tanácsa Erdély Ferenc elhalálozásával megüresedett városi mérnöki hivatal vezető műszaki tanácsosi állásra pályázatot írt ki. A pályázatra 19 kérvényező jelentkezett, akik közül Német Károly dr. főispán, a város tanácsának meghallgatásával, — a törvényben gyökerező jogánál fogva most meghozott döntésével a mérnöki hivatal vezető műszaki tanácsnoki állásra Farkas Imrét, Szekszárd r. t. város főmérnökét nevezte ki. Az új műszaki tanácsos már a közel jövőben Győrbe megy állásának elfoglalására.

A Ferenc József fogadalmi templom tervei. A Magyar Mérnök- és Építész Egyletben ki voltak állítva azok a tervek, amelyek a Ferenc József fogadalmi templom szűkebbkörű tervpályázatára érkeztek be. Köztudomású, hogy az első díjjal *Lechner* Jenő dr. terve tüntettetett ki. Valóban a legszebb, legtökéletesebb valamennyi terv között *dr. Lechner* terve és méltó lenne a kivitelre és dísze a fővárosnak. Gratulálunk dr. Lechner Jenőnek, ezért a pompás tervért. A többi tervek nincsenek díjazva, így sorrendet nem lehet megállapitani. Mindegyik értékes alkotás, igen szép gondolatok és művészi kivitelek. Árkay Aladár, Csáky István gr., Fritz Oszkár, Foerk Ernő, Györgyi Dénes, Medgyaszay István, Kauser József, Petrovátz Gyula és Wiesner Emil voltak a pályázók.

A házadó. A magyar kir. pénzügyminiszter 20.000. 1927. szám alatt kelt rendeletet bocsátott ki, amely a házadó végrehajtási utasítását tartalmazza. A rendelet első részében azzal foglalkozik, hogy mely épületek esnek házadó alá és mely házak mentesek a házadó alól. A rendeletnek ezt a részét mi már többször ismertettük és ez köztudomású. Részletesen a „Budapesti Közlöny" június 12-iki 132. számában látható. — Bennünket az érdekel, hogy melyek azok az épülő épületek, amelyek ideiglenesen mentesek a házadó alól. Ezek a következők : 1. az újonnan emelt épület, ha az olyan területen épült, ahol előbb épület nem volt ; 2. a régi épületnek alapterjedelmét kibővítő és előbb még beépítve nem volt területre emelt új toldaléképület ; 3. a teljesen lebontott épület helyére újonnan emelt épületnek a lebontott épület terjedelmét meghaladó része. — Ha az e pont alá eső új épület a lebontott épület térfogatának a négyszeresét eléri, az adómentesség az egész terüle-

Lechner Jenő K

Ha társadalmi, vezető egyéneink pályáját s azok boldogulását nézzük, úgy azok egymástól ellentétben rendszerint kétfélekép alakulnak ki.

Az egyik olyan, mint a hegyi patak, mely forrásától kezdve megy széjjel, lármával rohan lefelé, irányát folyton változtatja, az útjába eső akadályokkal, sziklákkal birokra kerül, kezdetben nem bír velük, kénytelen azokat kikerülni, de mikor oldalforrásoktól kap támogatást, azokkal egyesülve a küzdelemben is megerősödött, először kisebb akadályokat, sziklatörmelékeket, majd szikladarabokat is eltávolít útjából s lármás, hangos folyása, zaja, merész kanyargása, nagyobb rohanása és esése vonja magára a figyelmet.

A másik csoportja a boldogulásnak, az életpályának sokkal szerényebb, az olyan, mint a sík alföld lassú folyású rétpatakja, mely egészen észrevétlenül, zajtalanul fakad az anyaföldből, halad tovább, nagy utakat hagy már maga mögött, mikor észrevehetővé válik a rét füve és bokra között. Folyásának irányát alig változtatja, megy a maga egyenes útján, észre se veszik, legfeljebb a szomjas vándornak oltja szomját. A hasznos munkából azonban ő is kiveszi a részét, lassú szivárgásával, amerre halad, megtermékenyíti a talajt, bár ereje, bősége folyton veszít, de ezzel ő nem törődik, hisz vele se törődik senki, legfeljebb a gazda áldja, kinek földjét öntözi, melyből bőséges termés fakad.

Ez utóbbi volt a *Reischl Feri* életpályája.

Élete nem volt regényes, változatos, érdekes, avagy viszontagságos, hanem egyszerű, vallásos, családias és szerény, feltűnés nélküli, tántoríthatatlan, igaz magyar hazafias érzésű, de következetes kitartással haladt a maga egyenes útján.

Reischl Ferenc 1875. július hó 11-én született Budán. Atyja szőrényi Reischl Károly kereskedelemügyi m. kir. minisztériumi műszaki tanácsos volt, anyja Schäffer Mária szintén régi budai család sarja.

Az építés, illetve az építészet iránti hajlam a család veleszületett hagyománya, családi tradiciója volt. Atyja építész, műszaki ember s három őse: Gáspár, Antal és ennek apja, Antal, Buda legjobb ácsmestere s így nem csoda, hogy már a középiskolai tanulmányai alatti szünidőkben ácstelepeken és épületeken dolgozott és fiatal korában megszerezte az ácsmesteri képesítést.

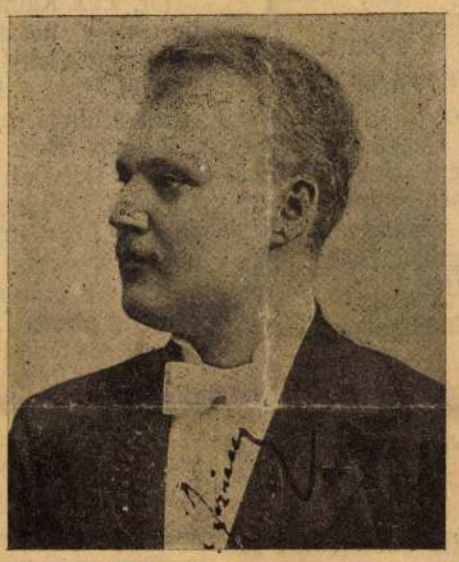

Szörényi Reischl Ferenc.

Középiskolai tanulmányait a II. ker. főreáliskolában végezte, mint jeles tanuló.

1893-ban a Kir. József-Műegyetemre ment és itt, számolva képességeivel, hajlamaival, családi tradiciójával, az azoknak legmegfelelőbb szakot, az építeszetet választotta. Egyszerű, világos észjárása, a szép iránti jó érzéke az építészetre, a szorgalmas, lelkiismeretes, alapos, pedáns munkássága,

Lakásépítési Miniszteri Biztosságnál miniszteri biztoshelyettes lesz, 1919 ben a proletárdiktatura bukása után szeptember 10-én min. tanácsos lesz s az Országos Lakásépítési Miniszteri Biztosságnál miniszteri biztos lesz, miután a proletárdiktatura alatt alapított Országos Lakásügyi Tanács megszűnt. 1921 július havában a miniszterelnök elnöklete alatt álló Országos Lakásépítési Tanács tagja lett. Hivatalos működése alatt, mint építési ellenőr, majd mint felülvizsgáló működik 1898-ban a miniszterelnökség elhelyezésére szánt „Európa" szálloda átalakításánál. 1899-ben a budapesti felső ipariskola és technológiai iparmúzeum kibővítését felülvizsgálja. 1900. évben a csendőrlaktanya építkezésénél a Böszörményi-úton, 1901-ben az új pénzügyminisztériumi palota építkezésénél, 1904-ben a M. Kir. Zeneakadémiánál és a Ludovika Akadémia kibővítésénél látjuk. 1906-ban a budapesti kincstári épületek állandó gondozója lesz, ugyanakkor a pesti pénzügyőri palota felülvizsgálatát végzi. 1908-ban a budavári koronázó templom helyreállítását és a lágymányosi dohánygyár építkezését, 1912-ben a m. kir. áll. számvevőségi palota építését ellenőrzi, mindezen működéséért ismételve éri legfelsőbb elismerés s ő felsége fiatalon a Ferenc-József-rend lovagkeresztjével tünteti ki.

Hivatalos elfoglaltsága mellett talál magának időt külföldi tanulmányutakra, beutazván a nyugat államait, ahonnan gazdag tapasztalatokkal tért vissza, különösen adminisztrációs dolgokat illetőleg.

Magántervezésekkel is foglalkozott, mikor a technikáról kikerült. Atyjával együtt megtervezték és építik a rackevei városházát; öccsével, Reischl Gusztávvala Lágymányoson levő Notre Dame de Siont tervezi és vezeti, amellett kényesebb ügyekben gyakran működött közre a különböző törvényszékeknél mint szakértő.

Legáldásosabb működést fejtett ki a lakásépítés keretében, mint megbizott hivatalfőnök, majd mint miniszteri biztos. 1918 óta pedig állandóan ezzel foglalkozva körülbelül 5000 lakás létrehozásában vett részt, melyek Budapesten és a vidéken épültek.

A legnehezebb időben próbált a köznek szolgálni s építész kollegáinak és az egész építő szakmának munkát, kenyeret adni, ami sikerült is neki, bár igen sok nehéz akadályt kellett az útból elhárítani.

Az itt röviden felsorolt számos adatok ékesen beszélnek: hivatott, buzgó, tehetséges munkásélet képét mutatják, s ezek a látható eredmények önmagukban elégségesek arra, hogy az élete derekán megszakadt életpályának elismerést biztosítsanak.

Ami képzettségét illeti, egyike volt a legalaposabb
sal, építészeti ismerettel bíró köztisztviselőknek, kiket
l nehezebb megismerni munkáikban, mint bármely
pályán működőket.

cotó egyéniségének szárnyát szegik a különböző
és politikai viszonyok, érdekek sajátságai s több
hasonló körülmény s nem egyszer elszomorodva
a puritán becsületes tisztviselő, mint *Reischl* Feri
unk nézte, mivé zsugorodott össze nagyratörő terve.
ek azok a körülmények, melyek a tisztviselők műkö-
, annak elismerését nehezebbé teszik, mert mindig
dolgokat lát a külvilág s ritkán az eredetileg terve-
nagyobb alkotást, melyet a körülmények lenyirbálnak;
onban néha-néha mégis sikerült egyik-másik akadályt
deni, akkor az a munka arányaiban hatalmasabb,
sabb és tiszteletgerjesztőbb, mint bármely művészi
ás. Ez neki is sikerült a lakásépítési akciónál.

Ennek a ritkán hálás puritán ideális tisztviselőnek volt *Reischl* Feri mintaképe, ki időt, egészséget, idegzetet nem kímélve, kettőzött erővel dolgozott és alkotott, szervezett és amellett észrevétlenül felőrölte herkules szervezetét s vas idegzetét.

Idegzete és szive kimerülnek, ő maga talán nem is tudja, nem érzi, a maga diktálta tempóból nem enged, hogy minél többet, sokkal jobbat alkosson, szerencsétlen sorsra jutott, jobb sorsra érdemesebb magyar hazánk felépítése közepette. A magyar faji, a keresztény emberbarati, testvéri szeretet fűti, hajtja a munkára, míg a kimerült szervezete hirtelen felmondja a szolgálatot, minden fájdalom nélkül itt hagyja a nagy munkát, maga után hagyva egy nagy űrt, melyet a hátramaradottak, feljebbvalói, előljárói, kollégái s az építészet szabad pályáján működő összes szakemberek most érzik legjobban, mit veszítettek *Reischl* Feriben.

Mint szakértőt kollégái, magánosok, idegen hatóságok sokszor felkérték, mert legnagyobb lelkiismeretességgel teljesítette kötelességét s mindig pártatlan volt, sőt igen sokszor megbízójának kárára kimondta a való igazságot, egyéni jól átgondolt nyílt véleményét.

Negyedszázados pályafutásában erős meggyőződés sugalta érvekkel, testtel-lélekkel állott sorompóba, mikor csak alkalma nyílott s szükség volt az ő tapintatos fellépésére, küzdeni a magyar építészet érdekében.

Főleg az építészeti munkák méltányos díjazása s közszállítási nehézségek modern gyakorlati alapra való fektetése s az építőipari kihágások mindenkori megtorlása érdekében fejtett ki nagyobb tevékenységet, mely alkalmakkor sokszor fellebbvalóival is erős küzdelmet kellett kivívnia, de ettől nem riadt vissza igazságának biztos tudatában, mely mindig győzedelmeskedett.

Sajnos azonban, mindezeknek a körülményeknek várvavárt eredményét nem élte meg.

Fáradhatatlan buzgalma és munkássága nemcsak hivatalára szorítkozott, hanem mindenütt ott látjuk, ahol jelenlétét és mindig célravezető működését az építészi és ezzel kapcsolatos építőipari érdekeltség szellemi és anyagi érdeke megkívánta.

Meg kell még emlékeznem róla, mint emberről, igaz barátról, egyenes jelleméről, szolgálatkészségéről, az ő humánus jó szivéről, áldozatkészségéről, lebilincselő modoráról s mindama megnyerő tulajdonságairól, melyek az igaz jó embert, igaz jó barátot jellemzik.

Igaz keresztény nagy szellemtől és jellemtől átitatott magyar úriember volt, akit mindenkor csak szeretet, becsület övezett, egyenes jelleme, páratlan becsületes, szókimondó, igazságszerető egyénisége miatt, ki soha senkivel a legkisebb diszharmóniába nem került.

Nem állana *Reischl* Feri képe előttünk teljességében, ha nem emlékezném meg néhány szóval az ő családi életéről. Több évi özvegység után 1921. év augusztus havában *Bátori* Jolánt vezette oltárhoz, aki a boldogultnak szerető, hűséges hitvese, ékessége, büszkesége, boldo ága volt.

Az első házasságából két fia, a másodikból egy született, kinek keresztelőjét már nem érhette meg, m egy nappal előbb hagyta őket itt.

Feleségét, gyermekeit a legerősebb hitvesi és at szerettel gondozta, kiknek életéért folyton rettegett, gy mekeinek neveléséről a legodaadóbb családapa módjá gondoskodott s minden törekvése odairányult, hogy fi ból, családi tradiciójának megfelelően, igaz jó magy hazafit, szorgalmas, jóravaló, becsületes munkás emb neveljen.

Fájdalommal eltelve gondolunk reád felejthetetlen ig jó barátunk, mint a fiatalabb nemzedéknek egyik na reménységre jogosított oszlopára.

A Gondviselés akarata volt, hogy áldásos működésed, boldog családi életed ily rövid legyen, s nekünk meg kell nyugodnunk a nagy Isten akaratában, de emlékedet mi, igaz hű barátaid, örökké fogjuk őrizni. *Schoditsch Lajos.*

Építőművészet a Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállításán.

Általában a jubiláris kiállításon kevés építőművész vett részt s inkább régibb alkotásokkal. Ez tulajdonképpen hű tükre a mai állapotnak, midőn jelentős építőművészeti feladat alig kínálkozik tehetségeink számára. Szinte félő, hogy ez szomorú hanyatlásra fog vezetni, tehetségek ellaposodására, új tehetségek idejekorán való elnémulására. Legtöbb s legértékesebb rajzot dr. *Lechner* Jenő építőművész állított ki, aki a felsőmagyarországi renesszánsz stíl felújításával és továbbfejlesztésével igyekszik modern építészetünknek új utakat nyitni, reális, egészséges és művészi alapokon. Magyaros ízt és érzést lehelő Rákóczi múzeuma, munkácsi internátusa, újvidéki víztoronya és főleg sárospataki tanítóképző tornya elsőrendű alkotások. Csodálatos, hogy a kiállítás zsűrije nem méltatta figyelemre dr. *Lechner* Jenő kiváló munkásságát.

Dr. *Lux* Kálmán ismét két pompás rekonstrukciót mutat be, mély tudásával és középkori érzésével jeleskedőt. A margitszigeti apácakolostor udvara Szent Margit korában és Visegrád Róbert Károly idejében nemcsak mint rekonstrukció, hanem mint vízfestmény is elsőrangú.

Láczay Fritz Oszkár szerepel néhány monumentális templomtervvel a tárlaton, melyek, különösen előadásukat tekintve, példaszerű építészeti megoldások. *Foerk* Ernő szegedi fogadalmi temploma és magyar hősök emléke a mester legszebb alkotásait tárja elénk.

Wälder Gyula a magyar barokk és rokokó tanulságait szűri le finom ízléssel szerkesztett tervein, *Lechner* Lóránd Szent Imre temploma és pályaudvara figyelmet keltő alkotás.

Hikisch Rezső, aki egyik mauzoleum tervével a Képzőművészeti Társulat építészi díját nyerte el, *Szende* Andor és *Györgyi* Dénes azonos utakon haladnak úgy a tárgykört, mint az előadói módot illetőleg. Nemes, egyszerű klasszicizáló művészetet produkálnak. *Dr. F. G.*

KRÓNIKA

Címadományozás. A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a kormányzó *Csorba* Sándor Kir. József-Műegyetemi titkárnak az V. fiz. osztály-jelleget (méltóságos cím) adományozta.

Tanulmányút. *Orczy* Gyula székesfővárosi tanácsnok, *Kazinczy* Gábor és *Friedrich* Lajos főmérnökök háromhetes tanulmányúton vannak Németországban, ahol az újabb építési módokat, könnyítéseket és financiális ügyeket tanulmányozzák. Tanulmányútjok eredményéről lapunk be fog számolni.

A Baross-Szövetség mérnöki és építési csoportjába megválasztattak: alelnök: *Schulek* János dr., rendes tagok: *Balás* Jenő, *Csécsy* Andor, *Dávid* Károly, *Fritz* Oszkár, *Gecső* Jenő, *Schodits* Lajos, *Szőcs* Jenő; póttagok: *Bocz* István, *Kordély Kovács* Béla, *Wenszky* Nándor.

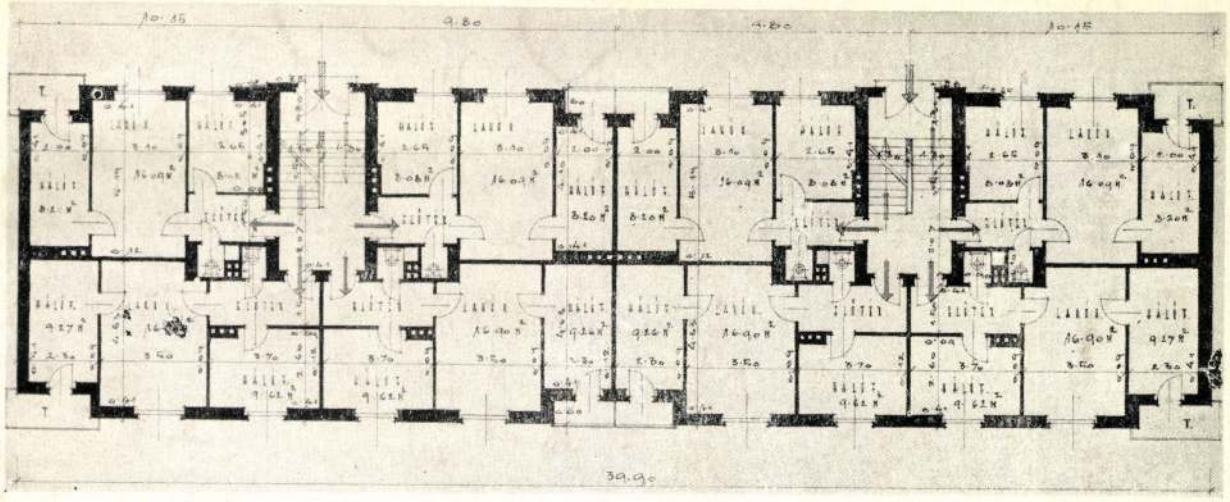

A IX. ker., Vágóhíd-u. 17—29. számú kislakásos bérház alaprajza.

F) épület tervezője, művezetője és statikusa *Horváth* Gyula, a fürdőépületé ifj. *Lechner* Jenő építészmérnök. Az építkezés 1941. évi május hó 8. napján indult meg az F) épületnél, május hó 12. napján a D) épületnél, május hó 16. napján a C) épületnél, június hó 3. napján az E) épületnél, július 21. napján a fürdőépületnél. A 4 kétemeletes bérházépület közül 1941. év végéig a C) épület az első emelet falazatáig, a D) épület a második emelet falazatáig, az E) jelű épület a tetőszerkezet befejezéséig, az F) jelű épület az első emeleti födémig, a fürdőépület pedig egyik részén a földszinti falazatig, másik részén a földszint födéméig készült el.

A IX. KER., VÁGÓHÍD-UTCA 17-29. SZÁMÚ KISLAKÁSOS BÉRHÁZAK.

A IX. ker., Vágóhíd-utca 17—29. számú telektömbön hat kétemeletes lakóépület munkái folynak. Ezekben a házakban 144 lakókonyhás helyiség létesül. Az építészeti költség 1,328.105 pengő, a gépészeti költség 170.390 pengő, a közműköltség 135.000 pengő, vagyis a teljes előirányzat 1,633.495 pengő.

Az épületeket *Frank* Ágoston és *Goszleth* Lajos építészmérnök tervezte. Egy épület művezetője *Goszleth* Lajos, három épületé vitéz dr. *Kiss* Tibor, statikus mérnök dr. *Möller* Károly. A hat épület munká-

A IX. ker., Vágóhíd-utca 17—29. sz. a. lévő kislakásos bérházak.

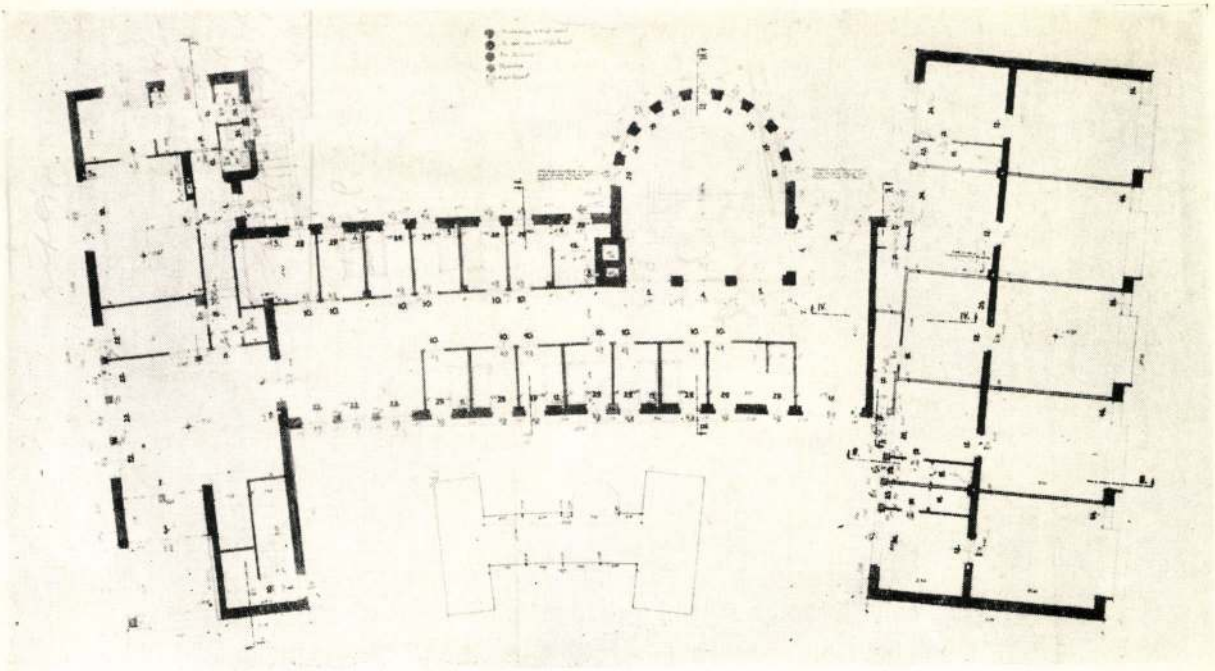

A XI. ker., Hamzsabégi-úti kislakásos telep fürdőépületének földszinti alaprajza.

dr. *Szabóky* Béla. Az építkezés 1941. évi április hó 1. napján kezdődött, a falegyent december hó 20. napján érték el. A fedélszék lekötése elkészült. A pince, a földszint és az első emelet válaszfalai készen állanak, az ugyane sorokon lévő külső nyílások tokjait elhelyezték.

A XI. KER., HAMZSABÉGI-ÚTI KISLAKÁSOS BÉRHÁZTELEP.

A XI. ker., Hamzsabégi-út mentén kijelölt telkeken egyelőre 4 kétemeletes lakóház meg fürdő- és üzletház épül. E házakban 145 lakókonyhás, és 36 kétszobás lakás, továbbá 4 üzlethelyiség lesz. Az építészeti költség 2,169.310 pengő, a gépészeti költség 423.800 pengő, a közműköltség 202.730 pengő, az összes kiadás tehát 2,795.840 pengő. A C) épület tervezője és művezetője *Hoepfner* Guidó, a D) épületé *Olgyay* Aladár és *Olgyay* Viktor, statikusa *Uy* Károly építészmérnök. Az E) épület tervezője és művezetője *Fischer* József, statikusa *Sailer* István építészmérnök, az

A XI. ker., Hamzsabégi-úti kislakásos telep.

Kismarty Lechner Jenő

Szovábbi tárnál

A Margitsziget déli részén építik fel az új gyógyszállókat

Az ostrom teljesen tönkretette a Duna gyöngyét, a Margitszigetet. Nagyhírű szállodái, gyógyfürdői, szórakozóhelyei romokká lettek. A Közmunkatanács, mint a Margitsziget tulajdonosa, kidolgoztatta az újjáépítés terveit. *Kaffka* Péter, *Kismarty-Lechner* Jenő, *Perényi* Imre és *Zöldy* Emil készítették el a nagyszabású elgondolásokat a Szent-Margitsziget újbóli elrendezésére és felépítésére. Ennek lényege, hogy az új szállodát és szanatóriumot nem a felsőszigeten, hanem a déli részen, a margithídi bejáró közelében építik fel. Az újjárendezésnél nagyobb sulyt fognak helyezni a sziget szociális gyógy- és üdülőjellegére és háttérbe szorítják a luxus-, mulató- és sportjelleget. A sziget közepe érintetlen parkterület marad ahol nem lesz semmi építmény, csak a régi kolostor romjai. Az északi részen csoportosítják a szórakoztató intézményeket. A margithídi bejáróval szemben hatalmas emlékművet helyeznek el Szent Margit emlékezetére. A déli részen tervezett nagyméretű, ezerszobás szálloda mögött építik fel a hatalmas szanatóriumot is, amely közvetlen csatlakozást kap a fedettuszodához, úgyhogy vízgyógyintézetet is tudnak be-

Magyar Nemzet 1946. febr. 16.

Tsz.:

Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.	Magán	Inturb.	Kelet	Beszélő neve (olvashatóan)	Hiv.

Kismarty) Jenő ifj

(Lechner

épitész

l.

Tér és Forma

1947, 277. l.

278. l.

ezüst, tojásdad test, vésett díszítéssel. XIX. század második fele. — KAFFEE- UND MILCHKANNE, Silber, eiförmiger Körper mit graviertem Dekor. Zweite Hälfte XIX. Jahrhundert.

628. Uti evőkészlet,

kanál, kés és villa. Ezüst, csavaros szárakkal. Pergament tokjának fedelén színes tulipánszál, fenekén színezett metszet : vadászjelenet. Magyar, XVII. század vége. — REISE ESSBESTECK : Löffel, Messer und Gabel. Silber, die Hefte schraubenförmig gedreht. Pergament-Etui mit buntem Tulpenstock am Deckel und Jagdszene am Boden. Ungarisch, Ende XVII. Jahrhundert.

629. Nautilus serleg,

gyöngyházkagyló ezüstfoglalattal. Kerek talpán és baluszteres szárán trébelt növényi díszítéssel. A kagylón oroszlánmaszkok, Neptun és tengeriló. Talpának belsejében érem az utolsó vacsorával és 1546-os évszámmal. — NAUTILUSPOKAL, Muschel in Silberfassung. Runder Füss und balusterförmiger Schaft mit getriebenem Pflanzendekor. Auf der Muschel Löwenmasken, Neptun und Seepferd. Im Fuss innen eine Medaille mit der Darstellung des letzten Abendmahles und Jahreszahl 1546.

630. Kávés- és tejeskanna,

ezüst, amfora alak, magas füllel. Tojásdad testén széles övben szividomok tulipánokkal. Kerek talpán palmettasor. Pesti hitelesítő bélyeg 1822-es évszámmal. Mesterjegye: Szentpéteri. 1070 gr. KAFFEE- UND MILCHKANNE, Silber, amphorenförmig mit überhöhtem Henkel. Am Körper breiter Fries mit Tulpen in herzförmiger Umrahmung. Runder Fuss mit Palmettenfries. Pester Beschauzeichen mit Jahreszahl 1822. Meistermarke : Szentpéteri. *(Illusztrálva a XV. táblán.)*

Kaffka Péter: Családiház a Pasaréten
Kivitelezte Zilahi Balogh Gyula

mint a főváros határain belül. Ugyanis a helyzet az, hogy a fővárosban a legkisebb telekméretek olyként vannak megállapítva, hogy a családi házhoz 300—600 négyzetöles telket kell venni, amelynek ára megközeliti a ház árát! Viszont a szomszédos községekben kevesebb pénzért lehet a telket megszerezni. Ha már most a főváros határain belül megfelelő számú kis, legkisebb, mondjuk 60 négyzetöles, sorház építésére alkalmas telek lett volna kapható, úgy természetesen ezek épültek volna be előbb s nem a 10—15 km.-re fekvő

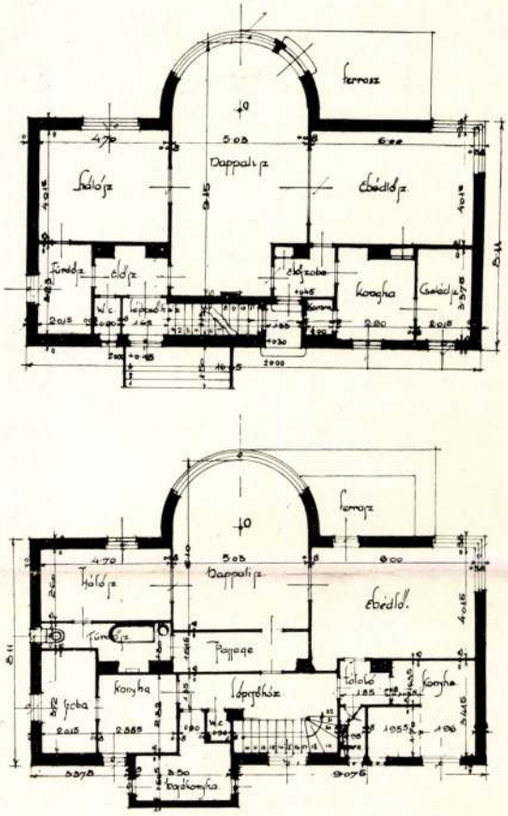

falusi telkek, ahol közművekről szó sincsen és szó sem lehet.

Hogy ez tényleg így van, azt a következőkkel igazolom. Lássuk az épületeknek teleknagyság szerinti megoszlását!

VIII. Táblázat. Épületek teleknagyság szerint.

	1910	%	1930	%	+ vagy — %
0—200 négyzetöl	5402	33.7	6129	25.5	+ 13 %
201—600	7610	47.6	12477	52.4	+ 65 %
601—	2979	18.7	5337	22.1	+ 80 %

A 200 négyzetölig terjedő telek jellegzetes bérháztelek (pl. 18×40), ha most ezzel összevetjük, hogy 1910—1920 között 1567 három- és négyemeletes, illetve ennél magasabb ház épült, vi-

Ha ezeket a számokat látjuk, akkor érthető az az ellenszenv, amellyel a főváros vezetősége a külterjes fejlődést szemléli! Azonban szabadjon ezt a kérdést egyszer más oldalról is megvilágítani, a megszokott álláspont ellenkező oldalára is reámutatni. Itt van mindenekelőtt az a tény, hogy *míg Budapest lakossága az elmult két évtizedben csak 11.3%-kal emelkedett, az u. n. statisztikai Nagy-Budapest lakosságának száma 29%-kal lett magasabb! A Nagy-Budapest fogalom alatt kezelt 22 községben a népszaporulat 90%-os volt! Ezek egy része az ország egyéb részeiről költözött ide, másik része a fővárosból vonult oda ki.* Tette ezt egyrészt azért, mert úgy tapasztalta, hogy ott olcsóbb a megélhetés, másrészt pedig az e tanulmányban tárgyalt okoknál fogva: mert saját házát fel kívánta építeni s ezt könnyebben tehette a szomszédos községekben,

Dr. Lechner Jenő: Bérvilla bejárata és alaprajzai

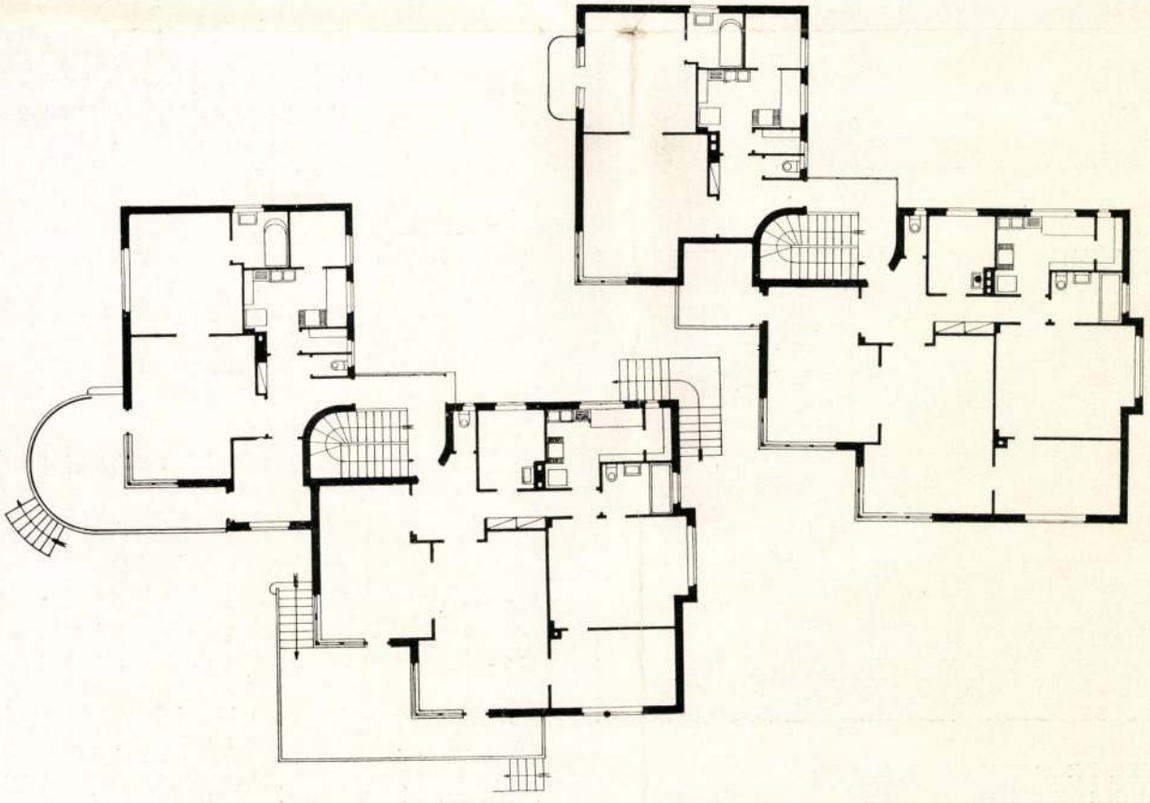

megnyilatkozásaink nem hogy nem voltak közérdekűek, hanem ellenkezőleg, Isten tudja minő célokat szolgáltak volna. A magam részéről a legutóbb újra reámutattam a halasztahatatlan intézkedések sorára. (Tér és Forma 1932. évf. 202. o.) Dr. Illyefalvi könyvének egyes végtelenül érdekes adatai a kérdésnek ez oldalát is tökéletesen megvilágítják; ugyanis a különböző fejezetek arról is tájékoztatnak, hogy az épületek és lakások kerületei a főváros szerint miképpen oszlanak meg.

VI. táblázat.
Az új lakóházak megoszlása kerületenkint:

	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
1912	139	45	68	14	36	92	97	35	28	69
%		22.5	7.2	2.2	5.8	14.8	15.6	5.6	4.5	11.0
1931		256	70	107	2	9	259	5	6	113
%		27.0	7.6	11.2	1.5	0.9	27.0	0.5	0.6	11.8

Látnivaló, az arányszámnak hatalmas megnövekedése az I. kerületben (+20%), mint a VII. kerületben (+73%). 1910-ben e kerületekben az új lakásoknak 38.1 százaléka létesült, 1931-ben pedig már azoknak 54 százaléka, így a növekvés 42 százalékos. — Ezzel szemben a VIII. és IV. kerületekben 90 százalékkal esett vissza az új lakóházak száma! Lakások szerint tekintve, ugyanezt állapíthatjuk meg.

VII. táblázat.
Új lakások megoszlása kerületenkint:

	I.	II.	III.	IV.	V.
1912	1475	768	258	167	1465
%	15.6	8.1	2.7	1.9	15.6
1930	1089	294	313	111	304
%	25.0	6.9	7.3	2.6	7.1

	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.
1912	1764	1022	963	1159	122
%	18.7	10.4	11.0	12.2	1.3
1930	449	946	269	122	386
%	10.5	22.0	6.3	2.9	9.0

Így nézve feltűnik az I. kerület arányszámának 60%-os emelkedése, amelyet még túlszárnyal a VII. kerület arányszámának 112%-os emelkedése és a III. kerület arányszámának 188%-os előretörése. Ugyanakkor a többi kerületben megfelelő visszaesésnek vagyunk tanui. Látnivaló tehát az, hogy az uj házak és lakások építtetői feltartózhatatlanul meghódítják a főváros még ki nem épített perifériáit, ahol a telekáraknál fogva kis lakásszámú vagy családi ház építése lehetséges. S mindezt végül is igazolja az, hogy a népesség rohamos növekedését csak a perifériális, kültelki és kertes területeken figyelhetjük meg. Dr. Illyefalvi könyvében összehasonlította a népesség megoszlását 25 városrész szerint 1910-ben és 1930-ban. Mint ismeretes, a főváros összes lakossága e húsz év alatt 11.3%-al növekedett. Ez átlaggal szemben csökkenő tendenciát állapíthatni meg a Belvárosban (—0.3), a VI. és VIII. kerületben, VII. és IX. beltelkén. Az átlag alatt maradnak az V. és a IX. kerület belső része. Viszont annál nagyobb a népesség számának növekedése a kültelkeken! Az I. és II. kerületben több mint 30%, a III. kerületben 89.4%, a VI. kerületben 62.5%, a VII. és X. kerületben 74%-nyi a népesség számának fejlődése. Ezek pedig azok a területek, ahol az előbbi táblá-

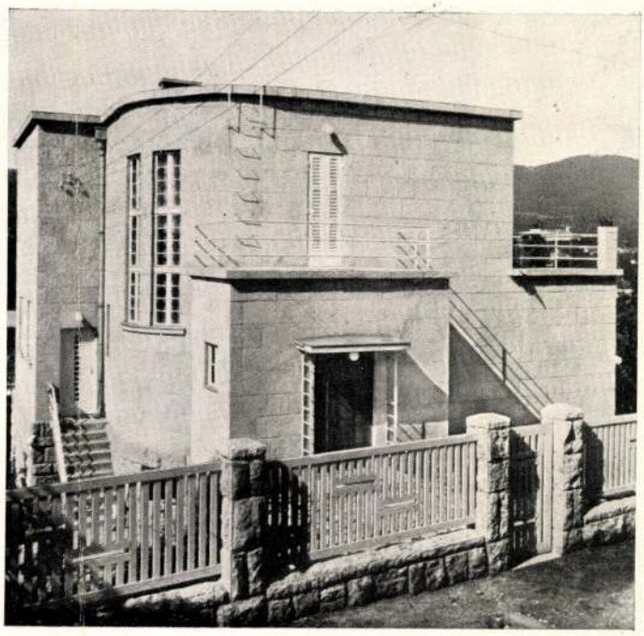

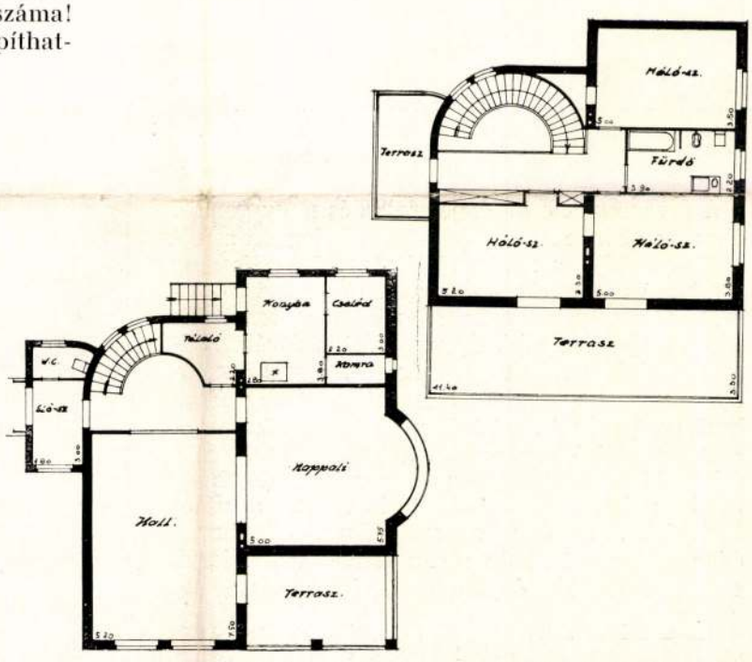

Kováts Frigyes és Székely Kováts Ferenc: Családi ház tari kőből.

Dr. Lechner Jenő: Bérvilla a Gellért-hegyen Kivitelezte: Pucher István cég — cégtulajdonos: Oszvaldik Gyula.

zatokban kimutatott új lakások és házak felépültek! Ezek azok a kerületek, nevezetesen a VI. és VII. kerület, ahol nagy parcellázó vállalatok telkeiket eladják.

A fővárosnak e külterjes fejlődés nagy gondot okoz, mert bármilyen örvendetes is legyen a fejlődés e módja, a főváros költségvetése adja meg részben annak árát, — mondják — mert a közművek, amelyeket e fejlődés követel, temérdek pénzt emésztenek fel. Éppen ezért, a főváros adminisztrációja ezt az egészséges folyamatot nemcsakhogy nem segíti és támogatja, hanem ellenkezőleg, igyekszik azt lefékezni és csak kényszeredve követi közművekkel a külterjes telepedéseket. Mindennek dacára is megdöbbentő, hogy minő méretű közműveket létesített a város kedvükért. S épp a surlódásos, ellentmondásos folyamat révén olyan terhes az! Lássuk először a teljesítményeket.

1. Burkolt úttestek	1912	5.128,256 m²
	1930	6,781,023 „
	+	+ 13·3 %
Burkolt gyalogjárók	1912	1.941,053 m²
	1930	2.370.599 „
	+	+ 22 %
2. Csatornahálózat	1912	412.4 km
	1930	615·7 „
	+	+ 50%
3. Vízvezetékhálózat	1912	765.9 km
	1930	929·1 „
	+	+ 22 %

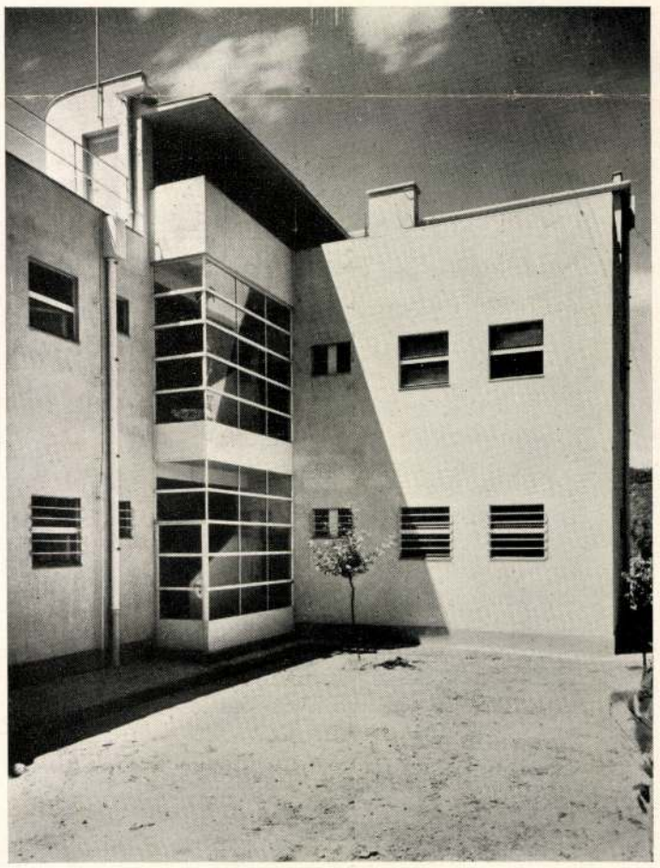

Dr. Lechner Jenő: Bérvilla lépcsőháza

Tér és Forma

1932.

Kismarty Lechnerek

Kaptam 1954.
nov. 20.

LECHNER Jenő, ifj. Jenő, Loránd, Kamill, Ödön és Gyula családi nevét a Magyar Belügyminister 1942-ben KISMARTY-LECHNER névre változtatta. Fenti cimszókat tehát lásd ott.

Lechner Nep. János/1774-1845/
Lechner Gyula festő-rajztanár /1841-1914/
Lechner Ödön épitész /1845-1914/
Lechner Ilka/Cserneczky Gyuláné festő és iró /1852-1938/
ifj. Lechner Ödön festő/ 1874-1910/
Lechner Marianna/Dr Dabasi Endréné/ grafikus * 1907
Dr Lechner Jenő épitész/Kismarty-Lechner/ " " sz. 1878.
ifj. Lechner Jenő épitész " " sz 1908
Lechner Loránd épitész " " sz. 1883
Lechner Kamill épitész " "
Lechner Ödön épitész " "
Lechner Gyula épitész

tovább ~~Börtsök László~~ 0

~~Gádoros Lajos~~ - Kismarty Lechner Jenő
Ty. - Perenyi Imre:
Családi lakóház -
Family House.
(A terveket készítettek
Börtsök László, Gádoros Lajos stb. A rajzokat készítettek Danzinger Sándor, Gabriel Frigyes.) Bp. 1948
Építéstudományi Központ.

minden festőművész

Lechner Jenő dr. építőművész.

Nemzeti Ujság, 1928. febr. 11.

— Előadás Szepes- és Sáros vármegyék müemlékeiről. A Müemlékek Országos Bizottsága előadás sorozatán, melyben az elszakitott Magyarország müemlékeit ismerteti, tegnap *Lechner* Jenő dr. épitőmüvész közel másfélszáz vetitett kép bemutatásával Szepes- és Sáros vármegyék területén kalauzolta végig hallgatóságát. Osi magyar kulturterület ez, talán történelmi emlékekben hazánk leggazdagabb vidéke, melynek faragott köveihez a kurucvilág legendás emlékei füződnek. Lőcse, Késmárk, Igló, Eperjes, Bártfa valóságos történelmi muzeumok, tele a Rákócziak, Tökölyiek, Szapolyaiak és Thurzók históriai hagyatékaival. Lechner Jenő a felsőmagyarországi renaissance épitőmüvészet ismert kutatója, előadásában különösen gazdagon illusztrálta a XVI—XVII. század sajátságos pártázatos épitésmodorát, bemutatván e kor legérdekesebb müemlékeit, a „liliom"-tornyos templomokat és sgraffittoval ékes pártás campaniléket és azt fejtegette, hogy ezek nem a szomszédos lengyel épitési kultura hajtásai, hanem közvetlen olasz inspiráción alapuló népies és nemzeti müvészkedés eredményei, a melyek csak a kedvezőtlen politikai viszonyok miatt nem fejlődtek tovább. Müemlékeink itt — fejezte be Lechner előadását — nemcsak őrzői a magyar hajdankor emlékeinek, de hirdetői is a Trianonban megcsufolt magyar igazságnak, melynek eljövetelében olyan rendületlen hittel bizakodunk.

Lechner Jenő dr.
építőmüvészek.

Magyarság, 1928. febr. 10.

— **Felsőmagyarország müemlékei.** A *Müemlékek Országos Bizottsága* előadássorozatán, melyben az idén az elszakitott területek magyar mütörténeti emlékeit ismerteti, csütörtökön délután *Lechner* Jenő dr. épitőmüvész a Szepes és Sáros vármegyék területének évezredes magyar müvelődéstörténeti multján kalauzolta végig hallgatóságát. A Rákócziak, Thökölyek, Szapolyaiak, Perényiek, Bercsényiek és Thurzók szükebb hazája ez, telve a kuruckor legendás emlékeivel. Lőcse, Igló, Késmárk, Gölnicbánya, Eperjes, Bártfa valóságos empóriuma a hajdankor magyar müvészeti kulturájának. E városokban és a festői falvakban a középkori eredetü templomok százai és az ősi uri kastélyok valóságos gazdag muzeumok, a kőbe, fába faragott epitáfiumok, sirtáblák régi magyar családok őseiről mesélnek. Szép középkori szárnyasoltárok, remekbefaragott szobrokkal ma is még százával vannak, pedig a közelmultban tucatszámra vándoroltak ki a hires németországi muzeumokba. A Rákóczi-felkelés leverése után várainkat fejedelmi parancsszóra kellett felégetni és romokba temetni, a mükincseket pedig szekérszámra hurcolták Bécsbe és Prágába. *Lechner* tanár különösen gazdagon illusztrálta előadásában e vidék sajátságos pártázatos reneszánsz épitményeit, az ugynevezett liliomtornyos templomokat és kampaniléket. Ezek az épületek a szomszédos Lengyelországban ismeretlenek, tehát egymagukban megdöntik azt a hamis feltevést, mintha ez az épitésmodor onnan származnék át hozzánk. A pártázatok, amelyek kastélyainkat és a városi lakóházak ereszpárkányzatait koronázzák, *Lechner* fejtegetései szerint formai kialakitásaikban is lényegesen különböznek a lengyelországiaktól és a magyar népies ornamentációval ékes gazdag *sgraffito*-diszükkel közvetlen olasz impulzusra fejlődtek egy magyar renesszánsz-stilus igéretével, mely csak a kedvezőtlen politikai viszonyok miatt nem tudott valóra válni. E müemlékeink — fejezte be *Lechner* élénk érdeklődéssel kisért előadását — őrzik itt a magyar géniusz alkotóerejét és hirdetői a Trianonban megcsufolt magyar igazságnak, melynek eljövetelében oly rendületlen hittel bizakodunk.

M 928 II 10

:sütörtökön este a régi képviselőház ülés-
ermében értekezletet tartott az intézet fő-
árosi orvosai részére, *Huszár* Károly ismer-
ette az intézet szociálpolitikai célkitüzéseit,
najd *Barla-Szabó* József főorvos-igazgató
z orvosi munka irányitó elveiről beszélt. Az
ntézet igazgatósága részéről *Rácz* József fő-
anácsos, az uj munkásbiztositó törvénnyel
apcsolatban megváltozott jogszabályokat is-
nertette. Végül a szerződéses orvosi kar ré-
zéről *Thaly* Lóránd rendelőintézeti főorvos
különböző kategóriáju orvosi munkák
gységes irányitásának fontosságáról és a
iztositott tagok érdekének megfelelő inten-
ivebb kihasználásáról tartott előadást. Végül
luszár Károly bejelentette, hogy az intézet
rvosi szolgáltatásainak, valamint az egész-
égügyi tudomány és kultura fejlesztésének
rdekében az értekezletet gyakrabban meg
ogják ismételni.

Kismarty Lechner Jan

Kaptam 1954. nov. 20.

Ifj. KISMARTY-LECHNER JENŐ építész. * Budapesten 19o8-ban. Tanulmányait
---

a József-Nádor Müegyetemen végezte majd külföldi tanulmányutakat tett, melyek során a svédországi modern "funkcionalista" építészeti irány

gyakorolt reá munkásságára döntő jelentőségü hatást. Már stockholmi tevékenységére felfigyelt a svéd sajtó és arcképével kisért tudó-

sitásban számolt be róla. Hazatérve ő rendezi meg a svéd építészi kiállitást és előadást is tart a müegyetemen a korszerü építés követelmé-

nyeiről. Ebben a szellemben kapcsolódik be a hazai lakásépitési problémákkal foglalkozó mozgalomba és az Orsz. Építésügyi Kormánybiztosság

építésracionálási osztálya kiadásában tervrajzaival illusztrált könyvet ir a "Városi Lakástipusok"-ról. Egy másik müvét ""Családi Lakóházak"

címmel 1948-ban az Építéstudományi Központ adja ki. Számos cikke jelenik meg a napisajtóban és a szaklapokban. Irodalmi munkásságával

párhuzamosan építészi gyakorlata is ebben a szellemben folyik. Bérházat, villákat épit és modernizál. A Főváros megbizásából fürdőházat épit a

Hamzsabégi uton, strandfürdőépületet Kenesén, Üzleti irodaberendezést az IBUSZ számára a Vigadóépületben, Mattyasovszky László kartársával

kiépiti a mátraházai szanatoriumot ,z OTI megbizásából átépitési terveket készit Szobránc-fürdő ósdi pavillonjainak ujjáépitésére. Ez a munka

megtorpant a háboru kitörése következtében és érdekes faszerkezetü bájos kápolna és kutházterve megépitetlen maradt. 1948 folyamán ismét Stock-

holmba megy és a legelőkelőbb építőművészekkel lép érintkezésbe. A háboru kitörése hazatérésra késztetis az ostrom után a Fővárosi

Közmunkák Tanácsa szolgálatában városépitési feladatokkal foglakozik. Atyjával is több izben együttmüködik. Még 1938-ban pályadijnyertes

tervük alapján együtt épitik fel a budapesti nemzetközi Eucharistikus kongresszus hatalmas főoltárát a Hősök terén, együtt épitik az albert-

falvai plébánia templomot és modern berendezéseit, ujjáépitik a Szent István Bazilika leégett kupoláját és restaurálják az ostromban sulyosan

megsérült városligeti Park Klub palotáját. 1948-ban megint visszatér Stockholmba, ahol a város megbizásából egy városszéli település és a

hozzávezető földalatti vasut megnyitása alkalmából rendezett kiállitás hatalmas ponyvaszerü sátorépitményével kelt feltünést és vele szakkörök-

ben viharos elismerést vált ki.

Meg is írja neki hamarosan a választ, a maga idegesen széthányt szarkalábbetűivel:

— Ne legyen gyerek, Palikám! És a költészet frázisairól is tegyen le egy időre. És vegye a dolgokat úgy, ahogy vannak. Én szeretem magát, maga szeret engem. Rendben van! Ebből nem kell olyan nagy komédiát csinálni! És hogy is mondjam csak: nem kell mindent leszívni a lélekre. Ne vegye olyan halálos komolyan az életet. Higyje el, játék az egész. A szerelem is csak játék benne... Várom délután, amikor az uram nincs odahaza. Remélem, nem fogja távollétét sajnálni. A bankár úrral nem sok beszélni valója lehet a poéta úrnak, de nekünk sok beszélni valónk van egymással... Várom...

És a bolond poéta az asszony helyett épen a bankár urat kereste fel. Azzal volt beszélnivalója.

— Uram, szeretem a maga feleségét, ő is szeret engem, feleségül akarom venni, mert nem tudok nélküle élni.

A bankár azt hitte, hogy valami őrült emberrel van dolga. Nem is hihetett mást. Hiszen a mai világban alaposan el vannak szokva a férjek az efféle vallomásoktól.

Ugyis kezelte Csereyt, mintha meghibbant agyú emberrel lett volna dolga:

— Rendben van, uram! Majd megkérdezem a feleségemet s ha ő is szereti önt, áldásom rájuk.

Véletlenségből épen ekkor nyitott be az asszony. Nagyot nézett, mikor a férjénél találta Csereyt. S persze, még nagyobbat nézett, mikor az odaugorva eléje, kérdezte:

— Ugye, szeret?

Az asszony hirtelen, a nők biztos éleslátásával és a legveszedelmesebb pillanatokban rendelkezésükre álló lélekjelenléttel, csodálkozást s meglepetést tetetve, fordult a férjéhez:

— Ki ez az ember? Nem ismerem!

— Valami bolond — felelte kacagva a bankár úr — magához ölelve őnagyságát.

Cserey rárohant a bankárra, de az erősebb volt, leteperte a szegény fiút s azután kidobatta az inasával...

Cserey azután kihivatta a bankárt, de annak segédei kijelentették, hogy a felük őrülttel nem verekedhet meg. Ha hoz orvosi bizonyítványt, hogy épelméjű, rendelkezésére áll.

De nem volt szükség az orvosi bizonyítványra.

Utolsó levelében, amit Cserey Pali nekem írt, azt írta:

— Talán igaza van annak az embernek? Talán csakugyan őrült vagyok? Mert aki becsületes, az ugye őrült? S minek várnám be, míg bevisznek a Lipótmezőre?... Még azután minek tovább élni, ha az ember magát is megútálja, amiért hogy még mindig szereti azt, akiről tudja, hogy hitvány és nyomorult. Minek így élni? Jobb lesz nekem innen elmenni...

És el is ment...

MAGÁNY

— LENAU —

FORDITOTTA: HAVAS ISTVÁN

I.

Bujdostál-e egyedül a pusztába',
Isten s szeretet nélkül teljesen?
Sorstépte sebed kötéd-e pólyákba,
Miket a holt csend szőtt s a gyötrelem?

Eltűnt-e végkép reményed sugára,
Mint a vadásznak erdő-peremen
A mélyben vesztett ebe ugatása?...
Madár ahogy tél elől elmegyen?...

Ha így jártál a pusztán egymagad,
Érted, mért roskad össze úgy az ember,
Hogy kebelével a kőhöz tapad,

S magánytól, olyannyira megretten,
Hogy a sziklán rémülten talpra állva,
Remegő karját a szélnek kitárja!

II.

A szél idegen, hogyan ölelnéd meg,
A kő nem él, oly rideg és mokány,
Vígasztalást nem nyujt, hiába kéred,
S kiábrándít a rózsa is korán.

A rózsák, a hervadók, rád se néznek,
Őket önvesztük tölti el csupán.
Menj, menj! A teremtésből gyász, enyészet
Jut hozzád csak az útvesztők során.

Egy-egy kunyhóból kitekintenek rád,
De ím, az ablakot menten becsapják...
Reng a kunyhó... nő szived szürkesége.

Isten s szeretet nélkül: mily zilált
A szív!... Hideg szél az utcákon... És te? —
Kétségbeejt a szomorú világ.

A BECSÜLET HALOTTJA

IRTA VÉRTESSY GYULA

Ábrándozó, nem ebbe a csúf, reális világba való idealista poéta-ember volt szegény Cserey Pali.

Nem is vénült itt meg. Elment innen hamarosan.

Szerelmes volt egy léha, kacér, haszontalan asszonyba és el kezdte szőni regényes fantáziával, tiszta szívvel a maga idillikus regényét ez a nagy gyerek, aki úgy nem illett bele a modern szerelmeknek ebbe a rút világába, amelyben ki szokták nevetni az érzelmek tisztaságát és kigúnyolni a becsületességet. Azt hitte, hogy az asszony szerelmes ígérete az ő jövendő, tiszta boldogságának a záloga, pedig az asszony részéről az nem volt egyéb, mint bűnös játék.

A férfi azt hitte, hogy ezzel a szerelemmel új élet kezdődik a számára; az asszony pedig örült egy új viszonynak. Azt hitte, hogy egy okos udvarlójával többje lesz (hogy fogják majd irígyelni tőle az asszonypajtásai ezt a szép fiatal legényt!), akivel kellemesen elflirtölhet, anélkül, hogy ennek valami komolyabb kötelezettsége is lenne, mint például: hűség vagy állandóság. Szeretik egymást, míg egymásra nem únnak s ha ráúntak, akkor komplimentet csinálnak egymásnak, mint a francia négyes utolsó figurájában és vége mindennek. Mikor újra találkoznak, már ismét „nagyságos asszonyom" és „kedves Cserey" lesznek egymásra nézve.

LECHNER JENŐ ISKOLAEPÜLETE SÁROSPATAKON

Igy gondolta ezt az asszony az első futó csók után és képzelhető, hogy milyen nagyot nézett, mikor egy szép napon levelet kapott Csereytől, melyben nem kisebb őrültségek voltak (legalább is az asszony végeredményében annak minősítette), mint ezek:

— Miután elárultad, hogy szeretsz — ajakad árulója lett a szívednek — most már csak egy kötelességet ismerek, hogy enyémnek tegyelek Isten és emberek előtt. A feleségem leszel, az én édes, aranyos drága kis feleségem. Örökre az enyém leszel, mint ahogy egy pillanatra már, egy csókodban az enyém voltál. Nem tudok nélküled élni. A feleségemnek kell lenned. Mindenem vagy; mindened akarok lenni! Szerelmed majd szárnyakat ad nekem s fel fogsz repülni velem az égig. Érzem, hogy te leszel az én Múzsám. Még semmi se vagyok; kezdő kis írócska, de a te szerelmed a magasba fogja fellendíteni az én tehetségemet. Híres, nagy ember leszek melletted, veled, érted! A te szerelmed, a te állandó közeléted égi szikrát fog a lelkembe ültetni...

Mikor az asszony elolvasta a levelet, az igazat megvallva, egy pillanatra, mintha életrekeltek volna a szívében a már régen szunnyadó, becsületes, tiszta érzések és szerelmes gyöngédséggel, jóságos, megértő szeretettel gondolt erre a szerelmes gyerekre. Egy pillanatra felébredt a lelkében a tisztességes szerelem utáni vágyakozás s boldogságot érzett, hogy ez olyan közel van hozzá, hogy csak a kezét kell kinyujtani érte. S azt is érezte, de persze csak egy átfutó pillanatig, hogy milyen jó dolog lenne, kiszabadulni ebből a mostani rideg, hazugságokkal teli, bűnökkel bepiszkolt otthonából; kimenekülni innen és megtisztulni ott a szerelmes férfi tiszta családi tűzhelye mellett. Ki, ki innen, amellé a férfi mellé, aki felajánlja neki a szerelmével együtt azt, amit minden tisztességes asszony részére fel kell ajánlani minden tisztességes férfinek, ha szereti az asszonyt.

Mert Cserey azt hiszi, hogy ő is tisztességes asszony! S egy pillanatig még maró szégyent is érez. Elbolondította azt a derék, becsületes fiút! Hiszen az nem tudja, hogy ki ő?... De mindez csak egy pillanatig tartott. A következő pillanatban már kacagva dobta le a levelet:

— Hogyne, majd elmegyek koldusnak a kedvéért! Majd itt hagyom a hatszobás lakásomat, az autómat, a kényelmet és bőkezű, hódoló rabszolgámat: az uracskámat! Hogyisne! De milyen buta is tud lenni egy ilyen költőféle!

nyét és számos szaklapnak volt *műszaki* munkatársa. Mint *művészettörténetíró* kizárólag a hazai műemlékekkel foglalkozott, a felsőmagyarországi pártázatos építés terén kutatásai egészen új irányba terelték az építőmodort illetőleg a tudományos felfogást. „*Az elszakításra ítélt Magyarország*“ című művében elsőnek ismerteti az egész megszállott Magyarország összes műemlékeit és azok magyar históriai jellegét. A magyarországi reneszánsz műemlékek speciális kultiválása mellett, melyekről egész sor tanulmánya jelent meg, nagy kutatója szűkebb hazájának, *a régi Pest és Buda műemlékeinek* is. Ezekről is több műve jelent meg, és számos nyilvános előadást tartott róluk. Hatalmas kéziratában a főváros egész építőművészi topografiája össze van már gyüjtve s kiadásra vár. Mint a Turáni Társaság tagja, legújabban a *turáni ősművészettel* s annak az európai művészi kultúrára gyakorolt irányító hatásával foglalkozik s több értékes előadásban s egy röpiratban ismertette tanulmányainak eddigi eredményeit, melyek az egész európai archeológikus tudománynak felülvizsgálatát provokálják a germán népvándorlóknak tulajdonított befolyásokkal, szemben a velük érintkezett turáni őseink javára.

Megírta a Nemzeti Múzeum monografiáját is, kézirata még kiadatlan, mint sok más hasonló tárgyú dolgozata. Ez a nagy és sokoldalú munkásság természetesen nem kis küzdelmekkel folyt, s mint mindnyájan, akik hasonló úttörő munkát végzünk, sok ellenséget is szerzett vele magának, de egyben elismerést és tekintélyt is azok részéről, akik ezt a nemzeti munkát elfogulatlanul mérlegelni tudják.

Lechner Jenő építőművészünk tehát nemzeti építésünk kincsestárából meríti ötleteit. Ebben áll elvitathatatlan érdeme. Ő is, — mint egy-ketten — megérezte, hogy csakis a mult eleven lelkéből lehet új és termékeny jelen és csak a hagyományok világában találhatunk rá a jövő sötétében rejlő új, igaz utakra. Magyar jövőn munkál, ki a multat kutatja, s főleg most, áldozataink idején igazi jótevő, mert rejlő erőket idéz fel, a már fáradt lelket újraelevenítőket. Ebbeli törekvéseinél fogva több figyelmet érdemelt volna a tavalyi műcsarnoki tárlaton is, ahol az építészi nagydíj helyett — amelyet magam is a zsűriben erősen a számára vitattam — csak „mention“-nal jutalmazták műveit. Sajnos, a díjat idegen rögben gyökerező mű vitte el, ízléses, de semleges — s így a magyar közművelődés szempontjából jelentéktelenebb — munkával. Erkölcsi kötelessége legyen a jövőben a magyar művészeti intézményeknek, kizárólag magyar szellemben gyökerező törekvéseket jutalmazni. Ennek a felfogásomnak akkoriban a zsüri jegyzőkönyvében is — mint előadó — kifejezést adtam, s feltételezem, hogy a jövő ben lesz is foganatja.

ROBINZON

A társai elvesztek, míg a hullám
Kidobta őt egy rejtelmes szigetre —
Aléltan ott hevert egy ideig még
S aztán a dolgot gyors kezébe vette.

S a titkos hely lassan-lassan övé lett:
Egészen, teljesen övé, sajátja:
A ligetek, szőlők, földek s a nyájak
S kis oduját sziklából maga vájta.

Mindent maga teremtett önmagának,
Nagy gond sem vont a homlokára ráncot,
Adója nem volt más, csak a verejték
S boldogsága, csók nélkül sem hiányzott.

De egy reggel a parti lágy fövenyben
Pár lábnyomot látott és félelemmel
Vadúl megdöbbenve hördült fel ekkor:
Hát már itt szigetemen is az ember!...

Mihály László

VERS

Fárasztó, rossz unalom
fekszik át az utadon.

Ne vedd észre! Menj tovább!
Ne hidd, hogy túl mostohább!

Amott vár egy üde völgy,
ezüstpatak, karcsú tölgy.

Fuss el innen! Futni jó!
Édes tej vár s friss cipó,

s méz az élet asztalán...
...Megtalálod?... Meg!... — Talán...

Vitnyédi Németh István

Lohr Mária — Kronfusz Vegytisztító, csipketisztító és kelmefestő.
Gyár és központ: VIII. Baross-u. 85. Tel. József 2-37.

DR. LECHNER JENŐ

IRTA THOROCKAI WIGAND EDE

Bajos dolog, mikor az embernek jóbarátjáról, pályatársáról kell írnia, hogy tárgyilagos maradjon. Még bajosabb, ha olyan bokros munkásság megbeszélése forog szóban, mint a *Lechner* Jenőé. Elfog az öröm, ha eredményeit vizsgálom, mert azon kevesek közül való, akik küzdőtársaim, mert zászlót bontottak nemzeti törekvéseinkért. E téren sok még a járatlan út. Amíg jómagam a nép rögeiből szedegettem munkásságom táplálásához a magot, addig Lechnert a felsőmagyarországi pártázatos reneszánsz-építés műemlékein fölismert nemzeti jelleg ösztönözte s annak motívumain építette fel sajátos, egyéni stílusát.

Lechner Jenő Budapesten született, 1878-ban, előkelő nemes bajor származású családból, abból, amelyiknek közel négy évszázados pesti multja számos kiváló kultúrférfit adott már nemzetünknek, közöttük nagybátyját, *Lechner* Ödönt, akit ugyancsak a magyar nemzeti szellem építőművészet terén való megnyilatkozásának problémája fűtött. *Lechner* Jenő Hauszmann Alajosnál kezdte működését a királyi várpalota építésénél, amely már akkor befejezőben lévén, a Műegyetemre került Nagy Virgil professzor mellé, ahol 18 éven át mint adjunctusa vezette az ifjúság tervezési gyakorlatait. Műszaki doktorátust is tett, majd magántanára lett a magyarországi reneszánsz és barokk műtörténelemnek, legutóbb pedig a kormányzó a rendkívüli tanári címmel tüntette ki. Mindez egy nagy és mindvégig nemzeti szellemű munkásságnak külső elismerése.

Műegyetemi tevékenysége mellett az *építőművészetet* gyakorlatilag is nagy tehetséggel művelte, *magyar történelmi tradiciók alapján nemzeti stílusra törekedve.*

Már kora ifjúságában legelső pályázatán, a „Művészet" családiház-versenyén díjat nyert magyaros tervével. Számos első díj elnyerése követte e kezdő lépést. Sorra vitte el a pálmákat a Mérnökegylet érmeire és plakettjeire hirdetett tervezési és irodalmi versenyeken. Egyik első díja alapján építette föl a sárospataki tanítóképzőintézet házát. E művét közvetlen megelőzték szép illusztrált könyvei: a *„Tanulmányok a lengyelországi és felsőmagyarországi reneszánsz-építésről"*, valamint *„A reneszánsz-építés Magyarország határai körül"* címmel, és egy közfeltűnést keltő előadása a *nemzeti építőművészetről,* melyben, még 1908-ban, elsőnek adott kifejezést a Lechner Ödönt követők művészetéről lappangó közérzületeknek, hogy ezek a Lechnertől átvett formákkal idegen faji sajátosságokat visznek Lechner művészetébe s ezzel azt elterelik eredeti irányától.

Sárospataki kiváló művét számos hasonló eredmény követte. Igy a munkácsi főgimnáziumi internátus és a kassai múzeum terve, mely utóbbi, sajnos, csak modellben készülhetett már el, ép úgy, mint a zuglói bencés rendház, gimnázium és templom épületei, amelynél a főváros Lechner Ödön egyik szép templomtervét akarta unokaöccsével megépíttetni. Legutóbb a néprajzi múzeum tervpályázatán is első helyen díjaztatott eredeti egyéni stíljében megoldott tervezete. De a messze külföldön is ezzel az irányzattal aratta sikereit. A tavalyi Milánó—monzai iparművészeti nemzetközi kiállításon a sárospataki épület tornyával nyert ezüst érmet, a Chicagoi „Tribune" nagy világversenyén is a pártázatos magyaros szellemű architekturájával szerzett dicsőséget a magyar nemzeti géniusznak! Mention Honorable-t nyervén a világ minden tájáról pályázott 198 tervező között. Ezzel is beigazolódott, hogy a külföld csak nemzeti sajátosságainkat honorálja és nem az ő kultúrájuknak üres interpretálásait.

Szép sikerei voltak Lechnernek a *szobrászművészettel* kapcsolatosan is, ahol *Füredi* Rikárddal dolgozott együtt. A kassai Rákóczi-epitáfium tervpályázatain előbb első, majd második díjat nyert egyéni stílusával, melyet lakóházépítkezésein is állandóan kultivált. Az Erzsébet királyné emlékmű-pályázaton egyízben a IV., a legutolsón pedig II díjat nyertek. Ezek a tervek viszont neoklasszikus ízlésűek, amely stílusnak kultiválásával Lechner a *pesti Nádor-korszak tradicióit* igyekezett feleleveníteni. Ilyen stílben építette a bájos kis esküúti Medgyasszay színházat (most Helikon), valamint legutóbb a szép Lukács palotát az Ostrom-utcában. Lechner volt mestere IV. Károly király koronázásakor a Mátyás-templom emlékezetesen szép és pompázó belső díszítésének, ahol a királyi sátorok is magyar történelmi hangulatokat sugároztak. E munkáját a bolgár cár a „Merite civile" rendjel tisztikeresztjével honorálta elragadtatásában.

Lechner a *várostervezés* terén is nagy munkásságot fejtett ki. *Warga* László fővárosi szabályozási szakértő-tanácsossal társas viszonyban minden városszabályozási pályázaton elvitték a pálmát, ahová csak pályáztak, nemcsak itthon: Miskolcon, Kassán, Brassóban és Székesfehérvárott, hanem külföldön is, így Antwerpenben III., Belgrádban I díjat nyertek műveikkel a nagy nemzetközi versenyeken.

Lechner Jenő Füredivel a *temetőművészet* fellendítése körül is eredménnyel fáradozott. „Kulatár" című modell-kiállításukkal ők voltak megindítói a síremlékek művészek általi kultiválásának. Néhány szép síremlékmű és mauzoleum a kerepesi és a zsidótemetőben, továbbá Dombrádon, Magyaróvárott stb. dícséri Lechner választékos és mindig eredeti ízlését.

Lechner *irodalmi működése* több irányú. Éveken át szerkesztette a Vállalkozók közlö-

Élet. 1924. márc. 2. (5 sz.)

MŰKÖNYVKÖTÉSZET
antik, modern, vagy tömegmunkák
izléses bekötése
ZAGORA ZOLTÁN
VIII., Eszterházy-u. 20. Tel.: 136–911.

szóhasználata szerint a cím kissé hosszadalmasabban, de közérthetőbben így hangzanék: A nemi élet és a keresztény erkölcsiség. Marcell munkájában az étosz szót nem történeti, hanem kizárólag tárgyi értelemben használja s a katolikus erkölcstudományi fogalomtartalmat tulajdonítja neki, illetve ennek az alapjául szolgáló értékrendszert; az érosz szón pedig „a nemiség érzés- és cselekvésbeli teljességét" érti.

Az író először a tárgy körébe tartozó alapfogalmakat tisztázza, s az érosznak az emberi életben való értelmét és szerepét általában vizsgálja. Azután a fejlődés három fokozatán: a gyermekkorban, az ifjúság idején és a házaséletben foglalkozik a problémával és azt minden fejlődési fokon minden tekintetben megvilágítja: élettani, kortörténeti, társadalmi és erkölcsi vonatkozásaiban egyaránt. Mivel tudományos felkészültsége igen alapos és széleskörű, világnézeti állásfoglalása pedig minden kételytől és bizonytalanságtól mentesen határozott, ennek a nagyjelentőségű problémának minden részletét és kapcsolatát meggyőzően és megnyugtatóan meg tudja ismertetni és magyarázni. De nem elégszik meg a tények leírásával és megmagyarázásával, hanem rámutat arra a sok tudományos és áltudományos tévedésre, megtévesztésre és visszaélésre, amely e téren elharapózott s korunk sok erkölcsi nyomorúságának egyik fő előidézője lett. Marcell az erkölcsi életben tapasztalható bajokra, bűnökre és veszedelmekre nemcsak rámutat, hanem megismerteti azokat az elveket, módokat és eszközöket is, amelyekkel ezek ellen harcolni lehet. Ennek a súlyos és kényes kérdésnek egy részlete elől sem tér ki, álszeréremből semmit el nem kendőz. Amikor azonban a nemi életben elkövetett bűnökről és kicsapongásokról beszél, nem burkolózik gyanús, kétértelmű félhomályba, hogy a beteges, romlott képzeletet tovább szennyezze és izgassa, mint annyi ebben a tárgykörben megjelenő „felvilágosító", „orvosi", „tudományos" mű teszi. Marcell az igazi tudós rideg tárgyilagosságával és világosságával írja le a jelenségeket és kórtüneteket. Ennek a könyvnek nemcsak a szelleme, hanem a stílusa is mindig tiszta és emelkedett és megmutatja, hogy a legkényesebb kérdéseket is lehet a legrészletesebben, a legkorszerűbb tudományos eredmények felhasználásával megtárgyalni anélkül, hogy gyanús kiszínezésekkel beszennyezné az író a könyvet és az olvasót. Ma, amikor a nemzetnevelés a legfőbb állampolitikai célkitűzés s a családvédelem állami követelmény és feladat, igen nagy hivatása van ennek a könyvnek, mert az idevágó alapkérdéseket igen kimerítően megvitatja, de egyben határozottan rámutat a megoldások elvi alapjaira és gyakorlati lehetőségeire is. *(Semetkay József.)*

Possonyi László: *Az árnyék.* (Révai.)

Possonyi regénye igen jellemzően szemlélteti a regényírás mai vajúdását s az új regényforma kialakítására törekvő különféle kísérletezéseket. Possonyi ebben a művében úgyszólván valamennyi megoldási lehetőséget végigpróbálja, hogy megtalálja a maga írói egyéniségének leginkább megfelelőt. Ez a tapogatózás és kísérletezés műfajtörténeti szempontból érdekes lehet s az író fejlődése szempontjából szükséges is, — de magának ennek a regénynek, mint önálló esztétikai alkotásnak nem igen van előnyére, s különösen műfaji tisztaságát s szerkezetének egységét veszélyezteti. A kaland-, karrier-, kor- és lélekelemző regényformák keverése szétveti a mű kereteit s hatását is erősen zavarja s valami bizonytalanság-érzetet kelt az olvasóban. Ezt a bizonytalanságot növeli az is, hogy Possonyi nem köti meghatározott és megnevezett helyekhez a cselekményt s az olvasót folyton zavarja, hogy tulajdonképen hol is történhetett mindez: Csehszlovákiában? Romániában? Valamelyik kis balti államban? Prágában? Bukarestben? Varsóban? Ez a három-négy kis keleteurópai állam elemeiből összerakott országocska valahogy ábraszerűnek, mesterkéltnek hat, melyet nem a valóság hozott létre, de nem is az alkotó képzelet, hanem a tervezgető ész rakosgatott össze a történet számára keretül. Possonyi jól ismeri ezeket a háború utáni keleteurópai államokat, világosan látja problémáikat is, de tapasztalatai és ismeretei nem olvadnak teljesen bele a mesébe, nem forrnak vele össze egységes alkotássá. Így van ez valahogy a jellemekkel is. Az író jól megismerte ezt a különös embervilágot, jellegzetes típusait, a jellemek ingadozását, kiforratlanságát és szertelenségeit. De a sok jól meglátott jellemvonás még nem jellem, ehhez még kell az író teremtő ereje, hogy megfigyeléseinek adataiból megalkossa a zárt és egységes egyént. Ez még Possonyi-

mélységét, mely a magyar parasztságot és a vezető úri osztályt egymástól elválasztja, s melyet a meg nem értés, a nemtörődömség és a lenézés vájtak oly végzetesen mélyre. Kárász József a született alföldi magyar éles szemével méri fel a mélységeket s a súlyos mondanivaló követelte tömör drámaisággal tárja föl a kérdéseket, melyeknek s még sok másoknak gyors megoldásától függ mindnyájunk hite szerint a magyar társadalom jövője. *(Lukács Gáspár.)*

Lechner Jenő: *Az építőművészet kis tükre.* (Officina.)

Valljuk be őszintén a nagyközönség művészeti kérdésekben, különösebb előtanulmányok nélkül is, fellebbezhetetlen bírónak érzi magát. A tetszik—nemtetszik szubjektív érzéseit könnyen alakítja át ítéletté a művész tudásáról, tehetségéről és értékéről. Különösen áll ez a szomorú helyzet az építészeti alkotások megítélésénél, ahol a célszerűségi szempontok gyakran teljesen háttérbe szorítják az esztétikai kívánalmakat. Az építőművészet pedig a laikus közönség számára a legnehezebben megközelíthető megnyilatkozása a művész alkotó fantáziájának. Lechner Jenő könyve éppen ezen a hiányon segít, amennyiben röviden, közérthető nyelven összefoglalja és gazdag képanyaggal illusztrálja az építőművészet fejlődésének legfontosabb állomásait. Hangsúlyozza a szerkezet és a statika stílusképző erejét, de nem feledkezik meg a nagy építészeti stílusokat kialakító szellemi hatásairól sem. Majd röviden összefoglalja az építőművészet történetét a görögök előtti időktől kezdve egészen napjainkig, rendkívül tömör előadásban az európai építészet fejlődésének legfontosabb mozzanatait. A könyvet kisméretű reprodukciókból álló gazdag illusztratív anyag teszi teljessé és használhatóvá szakembernek, laikusnak egyaránt.

(Dercsényi Dezső.)

Leskóczy Mihály: *Francia híradó.* (Bólyai Akadémia kiadása.)

Úgy látszik, két részre oszlik az emberiség: francia átlagpolgárra és többiekre. A többiek kétmilliárd különféle színű és nyelvű emberhad; az első csoport egységes, zsinórral és súllyal mérhető, szagolható, tapintható, megfogható 30—40 millió. Külön „species".

A „Francia híradó" bemutatásra vállalkozik, s jóvoltából százegyedszer elénk bukkan pányvás, gatyás, karikásostoros, rozmaringos magyarunk ikertestvére: a cigarettacsutkás, pénzkuporgató, nemtörődöm, szutykos francia polgárvadóc. Hogy aztán csak úgy mellékesen ő építette a románkori és gótikus katedrálisokat, belőle hasadt ki irodalom és színház, Molière és Napoleon, politikai eszmék és találmányok, szóval amit az európai kultúra jelentős részének nevezünk — lényegtelen, másodrendű kérdés. Fő a vaszarygábor kodás, pletykák és malomaljai igazságok tömkelege. *(Kenyeres László.)*

Magyar nemzeti lant. Összeállította: *Bóka László. Babits Mihály* előszavával. (Officina.)

Irodalmunk nemzeti jellege annyira feltűnő, hogy az talán leginkább megkülönböztet (és leginkább elkülönít) bennünket az összes európai népektől, éppúgy, mint nyelvünk maga, ez a társtalan lény germánság és szlávság között. Valóban „úgy járunk magyarságunkban, mint egy vaspáncélban". De hogy éppen ebben van erőnk forrása és létünk alapja, annak tudata talán sohasem volt olyan erős és semmiesetre sem oly általános, mint napjainkban. Azért olyan korszerű, annyira a mának való ez a kötet, mely a Szent László királyról szóló középkori énektől kezdve Illyés Gyuláig, illetve Szabó Lőrincig egyetlen merész ívben éppen a hazafias költészetet öleli át, s azt akarja megmutatni, mennyire egy volt mindig a magyar költő sorsa a haza sorsával s hogyan felelt a magyar költők hazaszeretete a haza hívásaira. Ebből az összeállításból valóban összefüggően, szinte hézag nélkül domborodik elénk a magyar korok arca s érezzük az előszót író Babits Mihállyal, aki pedig oly sokat járta a világirodalom hosszú és széles országútját, hogy „ezek a verssorok teszik a páncélt és úgy visszük magunkkal lelkünkben hazánkat, mint a csiga a házát". Az összeállítás nagyon jól sikerült, csak mintha újabb irodalmunknál tolódnék el kissé a válogatás az úgynevezett irodalmi baloldal felé. Ez azonban, hazafias versekről lévén szó, csak külön érdekessége lehet a kötetnek. Sűrített magyar történelmet kapunk ebben a kötetben s megnyugtató, hogy úgy szeretjük ezeket a verseket, mert „talán öngyógyító életösztönünket bizonyítja, ha ma ismét és mind jobban feltámad az érdeklődés, a vágy, az áhítat a magyar nemzeti lant iránt". *(Lukács Gáspár.)*

Marcell Mihály: *Érosz és étosz.* (Szent István Társulat.)

A szerző előszavában pontosan megmagyarázza a címben szereplő két szónak az értelmét. Ez kellett is, mert a köznyelvben az étosz szó nem igen használatos, az érosz pedig nem elég tiszta értelmű, s mindig van valami gyanús mellékjelentése. A köznyelv

TERVEZTE: DR. LECHNER JENŐ

Budapest
I. Hantos
ut. 9. sz.
alatti
bérvilla

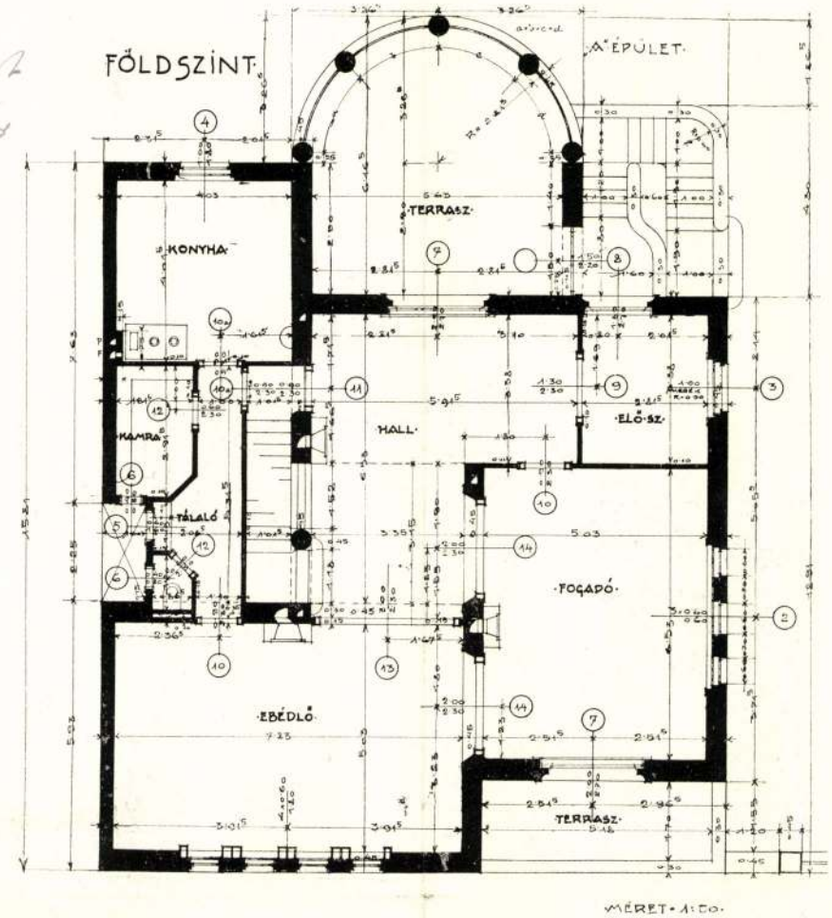

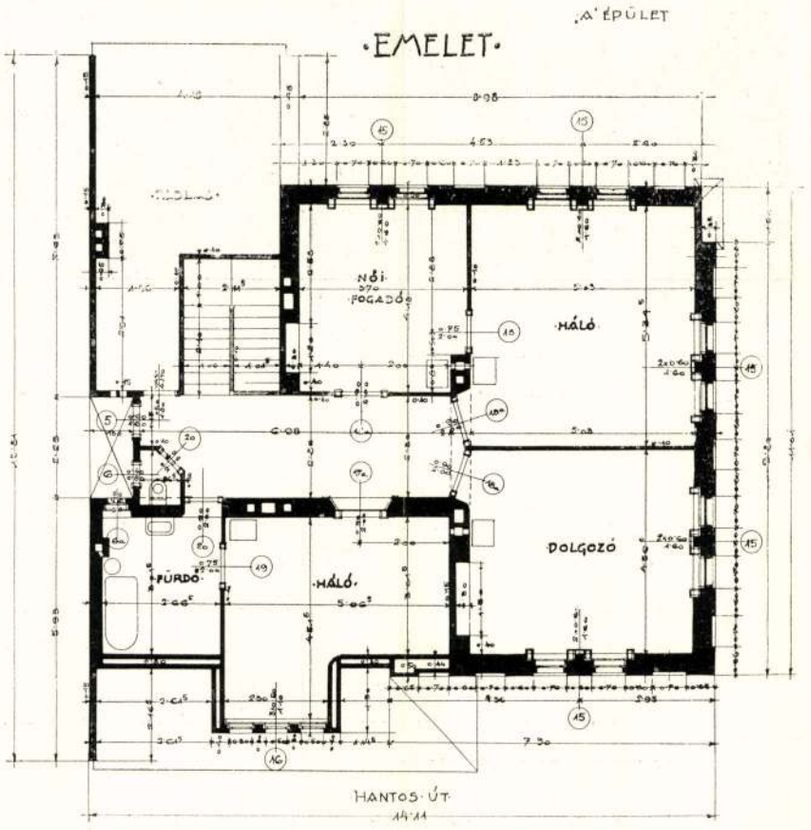

fordítás

Tér és Forma
1928. I. évf. 5. sz.

168, 169.

TERVEZTE: DR. LECHNER JENŐ

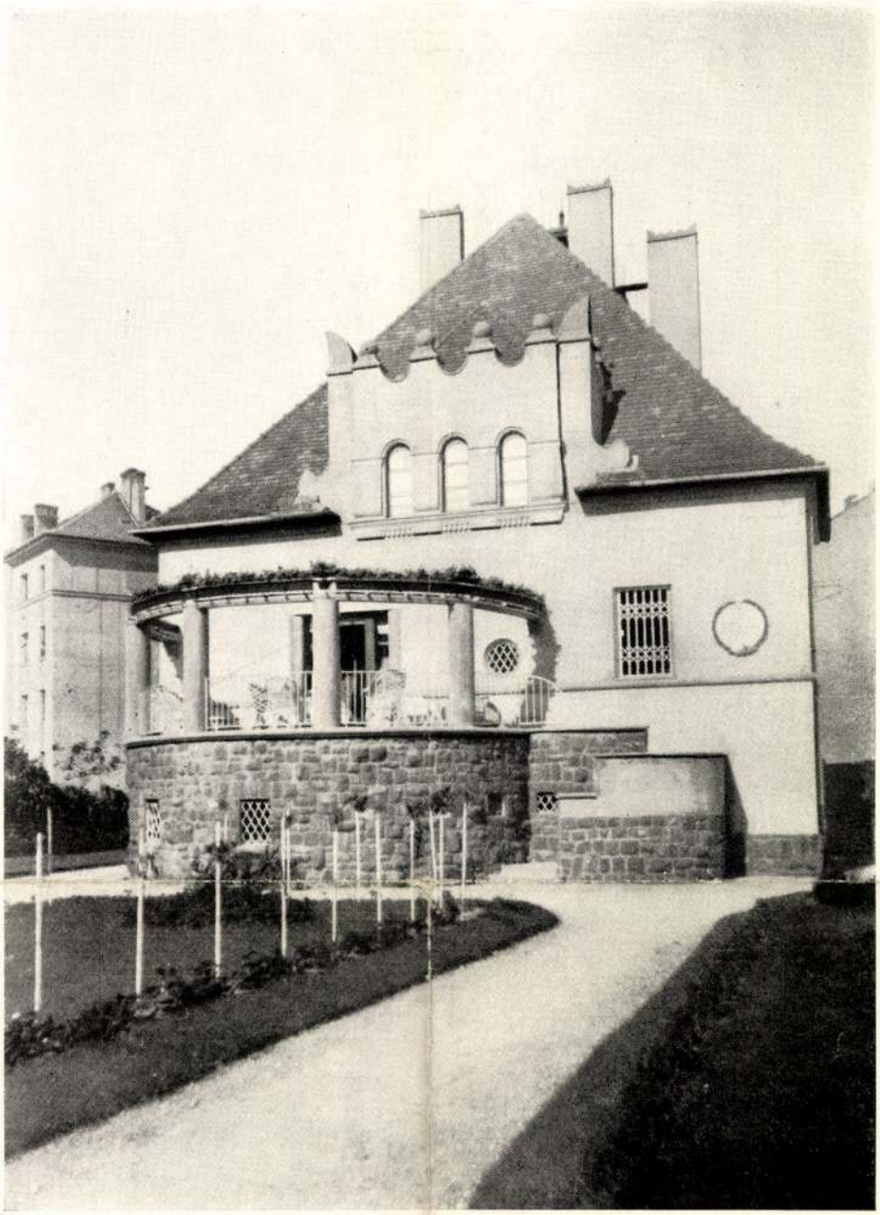

Építtető: „Szénatéri Bérházépitő R.-T." (Ingéfa.)
A nyers épületet nemzeti ajándék gyanánt Rózsahegyi Kálmán szinmüvész kapta és ő fejeztette azután be.

Általános elrendezés: Annyiban különbözik ez az épület a másik két villától, hogy szabadonállóan épült. Egyébként lásd a 168. oldalon Általános elrendezés alatt közölteket.

A kivitel: Ebben a villában az egyébként a másik kettővel azonos szerkezetek mellett még utólag központi fűtés is létesült, a szines fayencekeretü ruskicai márvány emléktáblát Lechner tanár tervei szerint Füredi Richárd szobrászművész készitette.

Építési költség m^3-ként cca 40 pengő.

170 -171-

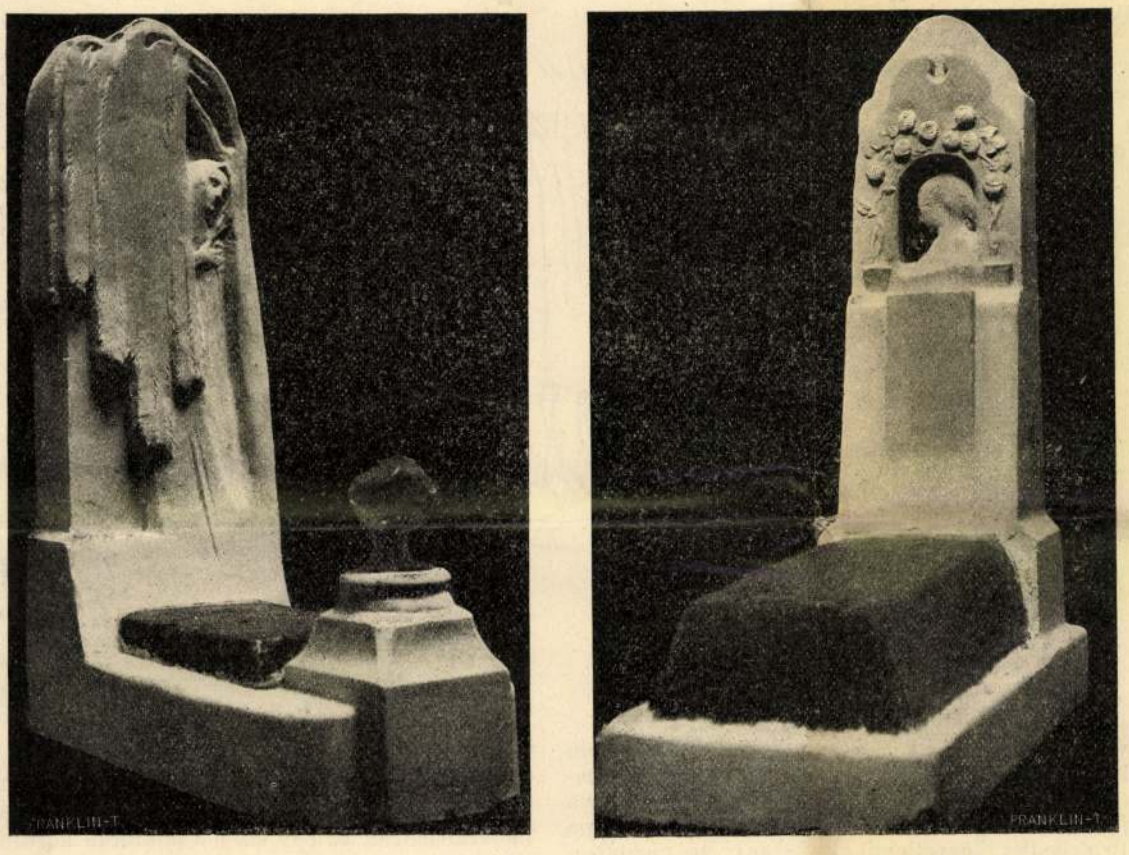

MŰVÉSZI SÍREMLÉK-TERVEK TÓTH ISTVÁN, FÜREDI RICHÁRD ÉS LECHNER JENŐ KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

bazárban ki is állított egy egész sereg siremléktervet, a mi jóformán kivétel nélkül megérdemelné, hogy a valóságban is odakerüljön a temetőkbe. Nem emlékművekről van szó, a melyeknek az árát tizezres számokkal lehet csak kifejezni s a melyeknek a fölállítása évekbe kerül. Egyszerűen a kegyelet jelképezésére szánt emlékek, de egyszerűségökben is művésziek, és ámbár művésziek, ár dolgában semmivel sem rónak több terhet arra, a ki halottainak megbecsülését és emlékezetét maradandó jellel akarja megörökíteni.

A kis művésztársaságot, a melynek tagjai közül kivált *Füredi* Rikárd mélyedt el nagy szeretettel a kérdésben, hozzáértők állandóan munkára s a munkában kitartásra serkentették. De hogy nemcsak a művészet, de a közönség szempontjából és érzése szerint is szükség volt az ilyen irányú törekvésre, bizonyítja a Várbazárban rendezett kis műtárlat váratlan sikere. Már az első napokban százszámra kereste fel a közönség, s a mi a legjelentősebb, a művészek már is megbizást kaptak több sikerült modellnek a nagyban való kivitelére. Hosszú, türelmes és mélyenjáró művészi munka jutalma ez, s az benne a legörvendetesebb, hogy a ki pártfogóul szegődik e nemes törekvéshez, egyszerre több irányban végez missziót: kegyeletének a sablontól eltérően és hasonlíthatatlanul értékesebb módon ad kifejezést s egyúttal új éltető nedvekhez juttatja a magyar képfaragás nem épen tulságosan viruló fáját.

—r. —r.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» márcziusi száma élén *Thán* Károlynak, a magyar kémiai tudomány vezérszellemének kis tanulmánya áll «Kulturánk és a természetbuvárkodás» czímmel. A kitünő tudós nyugodt, tárgyilagos hangon, a tények beható ismeretével mond véleményt természettudományunk állapotairól s kifejti az e tanulmányokkal való foglalkozás fontosságát nemzeti életünkre, jelenünkre és jövőnkre nézve. Egy másik czikkben *Hatvany-Deutsch* Sándor a gyakorlati ember széleskörű jártasságával szól a magyar czukoriparról. Bizonyos aktualitással bir *Berki* Miklós tanulmánya *Brunetière*-ről, a nevezetes franczia kritikus halála alkalmából. Az arczkép, melyet rajzol, talán kissé «retoucheirozva» van, de érdekes és ügyes kézzel van papírra vetve. Aktuális gazdasági tárgyat fejteget *Bogdánfy* Ödön czikke a Duna és Tisza közti csatornáról; gróf *Vay* Péter folytatja ausztrálázsiai jegyzeteinek és naplótöredékeinek közlését, *Hegedüs* Pálnak a III. Napoleon harmadik császárságáról szóló tanulmányából a harmadik közleményt olvashatjuk. Szépirodalmi közlemények: De Amicis «Furio» czímű elbeszélésének befejező része *Elek* Arthur fordításában, *Gyulai* Pál kedves kis költeménye s egy műfordítás angolból. Egy névtelen író *Mikszáth* Kálmán Jókairól szóló könyvét ismerteti részletesen, kelleténél akadékoskodóbb, pedáns hangon, a kritizált munka lényege iránt igen kevés érzékkel. Összefüggésükből kikapott mondatok összeállításával, apró tévedések felnagyításával agyon lehet ütni a legnagyobb remekművet is, — a megértésnek nem ez az útja. A füzet tartalmát az «Értesítő» rovat egészíti ki. A «Budapesti Szemle» *Gyulai* Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hó elején jelen meg; előfizetési ára fél évre 12 korona, egyes füzet ára 2 korona.

Az idegességről, korunk e legtöbbeket kinzó nyavalyájáról igen derék, hasznos kis munkát írt a «Magyar Könyvtár» számára dr. *Salgó* Jakab. Erre a kis könyvecskére nagy szükség volt. Az idegbajost egyebek közt épen az jellemzi, hogy szeret a baján töprengeni s mindenféle keze ügyébe eső népszerű orvosi műveket olvasgat. Ezt tudva, élelmes külföldi kiadók elárasztják a könyvpiaczot többnyire szakértelem nélkül összeférczelt iratokkal; nagyobbára német füzetek ezek, de próbálkozott már ilyen németből roszul fordított kiadványokkal egyikmásik budapesti antikvárius is. Az ilyenek aztán, épen mert a beteg emberek nyugtalankodó érzésére spekulálnak, csak félrevezetik a felvilágosítást keresőt, nem egyszer kárt is tesznek benne. Dr. Salgó füzete az elméletileg és gyakorlatilag egyaránt jártas szakember tájékozottságával, biztos tudással, világos előadásban mondja el mindazt, a mi az idegességről a nagyközönségnek tudnivaló s nagyon alkalmas arra, hogy tiszta fogalmat kapjon az ember belőle az idegesség okairól, tüneteiről, egészmivoltáról. Ha sikerül a forgalomban levő férczműveket kiszorítania, akkor jó szolgálatot tesz egészségesnek, betegnek egyaránt.

Szalánczvár eredete és nevezetesebb eseményei. Abauj-Tornamegyében, a Sóvár-Tokaji hegyláncz főgerinczének keleti oldalán egy meredek kúpalakú szirten emelkedik Szalánczvára. Homályba vesző időkben, az Árpádok alatt épült, nevezetes történeti szerepet játszott nem egyszer. Itt ostromolta IV. László király a felségsértő hatalmas Finta nádort, baja volt tulajdonosaival, az Aba-nemzetséggel Róbert Károlynak is, mert a vár urai Csák Mátéval tartottak s az ő kezdésére jutott a vár 1330-ban Drugethek kezére. Az ő kihalásuk után a Lossonczyak lettek Szalánczvár urai s mikor ennek a családnak is magva szakadt 1601-ben, az ősrégi Hunt-Pázmán nemzetségből származó gróf Forgách-család kapta a várat adományban. Az ő kezén van ma is. A vár fentartása körül nagy érdemeket szerzett gróf *Forgách* József, a ki 1815-ben restauráltatta donjonját, mely nélkül a sok vihart látott ősi vár tökéletesen rom lenne már. Ugyancsak ő összeállitotta Szalánczvár történetének adatait is latin nyelven. Dédunokái, gróf *Forgách* László és gróf *Forgách* István most kiadták ősük följegyzéseit, melyeket ismert történettudósunk, *Csoma* József fordított s rendezett sajtó alá. A kegyeletes czélú kis monografiát a két kiadó gróf saját fényképfölvételei alapján készült, Szalánczvárára s a tulajdonos családokra vonatkozó képek egészitik ki.

Magyar írók élete és munkái. *Szinnyei* József nagy művéből most a 102. füzet jelent meg (a XII. kötet 2, füzete), a mely a *Sántha* és *Schams* nevek közé eső 203 író életrajzát foglalja magában, köztük néhány nevezetesebb régi és ujabb írót. A nagy munka, irodalmunknak ez az aprólékos bőségű lexikona, az eddig megjelent füzetekben 21,580 író életrajzát sorolja fel, munkáik jegyzékével együtt.

Nemzeti Lant. Lírai költők szoktak leghamarabb jubileumot ünnepelni: *Palágyi* Lajos még fiatal ember s máris költői munkásságának huszonötödik évfordulóját ünnepli. És pedig nem a szokásos módon, hanem egy kis könyvvel, melyben «Nemzeti Lant» czímen összeállította pályája folyamán írt hazafias költeményeinek java részét, vagy negyven kisebb-nagyobb verset. A kis könyv kiállítása, formája, papirosa, még czíme is elmult időkre emlékeztető, de épen ezért illik a tartalomhoz, mert Palágyi, főleg hazafias költeményeiben, sok tekintetben a Vörösmarty-iskola hagyományaihoz kapcsolja magát, technikában, műformákban s a hang szónokiasságában egyaránt. Ép ezért könyve leginkább ifjusági szavalókönyvnek alkalmas.

A Franklin-Társulat új kiadványai. A Franklin-Társulat-nak, mely most a Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) részvénytársasággal karöltve az eddiginél is fokozottabb munkásságot fejt ki, most jelent meg szokásos kiadói jelentése, mely ezuttal az 1906-ban ujonnan megjelent és új kiadású könyveket sorolja fel. Maga a czímek szerint való száraz felsorolás huszonhárom nagy negyedrét oldalt tölt meg; a könyvek, melyek az idén a Franklin sajtóját elhagyták, bizvást megtöltenének egy jókora könyvtárt is. Az elmult 1906. évben — a több kötetes műveket nem számítva — félezernél több kiadvány szerepel a kettős czég kiadványai között. A könyvárjegyzéknek is kitünően használható kiadói jelentést az intézet szivesen megküldi mindenkinek, a ki ez iránt a Társulathoz fordul.

Uj könyvek:

Az idegességről. Irta dr. *Salgó* Jakab. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság. (Magyar Könyvtár); ára 30 fillér.

Szalánczvár eredete és nevezetesebb eseményei, Ghymesi és gácsi gróf *Forgách* József szerzőtől. Mándok, 1906.

Magyar írók élete és munkái. A M. T. Akadémia megbizásából írta *Szinnyei* József. XII. kötet 2. füzete. Budapest, Hornyánszky Viktor kiadása. Egyegy füzet ára 1 korona.

Nemzeti Lant. Szavalatok és egyéb hazafias költemények. Irta Palágyi Lajos. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság; ára 1 korona.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Gróf Széchenyi Andor, Széchenyi Ödön basának, a konstantinápolyi tüzoltóság parancsnokának fia 42 éves korában Auszterlitzben. — Gallé Antal volt budai várkapitány Görzben, a hol egy penzionátusba vonult vissza, 56 éves korában. — Kemenes János vasuti főfelügyelő a Kassa-oderbergi vasut forgalmi szakosztályának főnöke 55 éves korában. — Orbán Jácznt kiérd. házfőnök, rendi örökös kormánytanácsos, a szeged-felsővárosi hiveknek 21 évig volt lelkipásztora 68 éves korában Szegeden. — Cziffra László; a 12-ik gyalogezred alezredese Abbáziában. — Nyáry Gyula báró, a nyáregyházi báró Nyáry család nesztora 81 éves korában Pilisen. — Lampérth Sándor, 74 éves korában a veszprémmegyei Mencshelyen. Az elhunytban Lampérth Géza az ismert költő édes atyját gyászolja. — Jarvas József kerületi esperes, lajosmizsei plébános, 54 éves korában Kecskeméten. — Nemes Valkó György 75 éves korában Nagykőrösön. — Dlauhoveczky Károly báró lovassági tábornok, néhai Ottó királyi herczeg volt főudvarmestere, Bécsben. – Rámanyai Czógler György lovag, nyug. császári és királyi ezredes, 60 éves korában Fehértemplomban. — Weber József, 18 éves korában Budapesten. — Dr. Köblös Lajos m. kir. honvéd törzsorvos, a katonai érdemérem tulajdonosa, 49 éves korában Kolozsvárott. — Kaffka Ignácz nyug. királyi itélőtáblai biró 81 éves korában Miskolczon. — Madi Kovács János földbirtokos, Tolna vármegye törvényhatósági bizottsági tagja 68 éves korában Gyapa községben. — Wagner Alajos volt negyvennyolczas honvédtizedes Körmöczbányán. — Kropácsy Jenő ügyvéd, Nyitra vármegye törvényhatósági bizottsági tagja Nagytapolcsányban. — Vargha Torma Mihály 48-as közhonvéd 79 éves korában Suuron. — Csokalyi Fényes Géza ügyvéd 60 éves korában B.-Ujfalun. — Spitzer Mór nyug. tanitó Budapesten. — Strausz Simon pusztaalsókörtvélyesi földbirtokos, 48-as honvéd, 42 éven át a sárbogárdi hitközség elnöke, Sárbogárdon. — Steiner Mór dunapentelei magánzó élete 82-ik évében. — Id. Stadler Sándor, a Kassai Takarékpénztár nyug. igazgatója 68 éves korában. — Kepes Ignácz 68 éves korában Budapesten. — Lindenmayer Ferencz támfalvi nyug. kath. plébános 89 éves korában Körmenden. — Kiszely Ernő borsodmegyei földbirtokos 82 éves korában. A szabadságharczot mint a Vilmos-huszárok kapitánya, Görgei alatt végig küzdötte és harminczegy ütközetben vett részt.

Katona Géza éttermei IV. kerület, Váczi-utcza 38. szám. Münchenі Hofbräu-sör a bajor királyi udvari serfőzdéből Részvény udvari-sör a Kőbányai részvény-serfőzdéből. Külön páholyok és termek nagyobb társaságok részére. Tiszta fajborok és izletes ételek

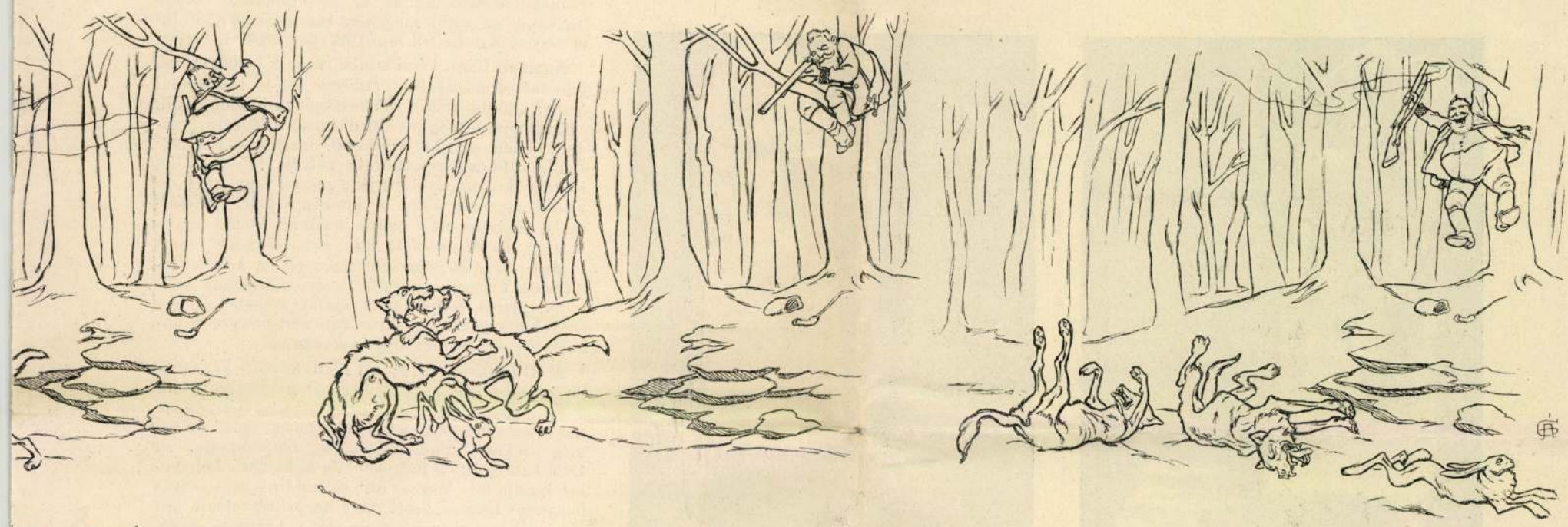

ÁSZ. — Garay Ákos tréfás rajzai.

sal viaskodó érzés szólal meg benne, a zeneszerzőnek pedig csak ez kell: érzés, hangulat, a mely aztán az ő zenéjében visszhangot leljen.

Ifjabb Ábrányi Emil, a zene szerzője, alig 24 éves, de szép tehetsége már teljes virágában van, a művészet technikai, azaz megtanulható eszközeinek pedig már föltétlen ura. Még a függöny felgördülte előtt hatásosan szólaltatja meg az ostromolt, éhező város jajszavát; majd a szép lelkű öreg Marco (Guidónak atyja) jelenete ad alkalmat nemes vonalú dallamokra; míg beáll a drámai összeütközés: Guidó meghallja az ostromló kegyetlen föltételét; innen túl I. felvonásbeli szerepe csupa háborgás, csak egyetlen, de annál szebb dallam sugározza be («Ó édes asszony, tiszta, szent!»). Az eddig angyali lelkű, most már hőssé magasztosult Monna Giovanna jelenete, a mint már túlesve nagy lelki küzdelmén, előadja a megmásíthatatlanba belenyugodva, hogy ezrek jóléteért ő kész koczkára tenni életét és becsületét — a férj erős indulatának s az összegyűlt nép édes-bús szánalommal vegyes örömének kifejezését öntötte a megkapó zenébe. A II. felvonás a várakozó Prinzivalle ábrándozásával kezdődik s csupa dallam; a régies, bájos tánczenével kezdődő epizód tüzes tarantellába fúl, a drámai Trivulzio-jelenet után a nagy kettős jön; a mindent felejtő katona kiönti szivét: mint tizenkét éves fiú, játszadozott Vannával, azóta hordja szívében az ő képét; nehéz viszontagságok után most van első és bizonyára utolsó alkalma ezt be is vallani; megteszi a nélkül, hogy a helyzettel legkevésbbé is vissza akarna élni. Vanna is mint kis gyermekleány szerette játszótársát, de azóta elfeledte. A költői szép jelenet, megkapó zene kíséretében, azzal végződik, hogy az eddigi ostromló átpártol, az ellenfélből szövetséges lesz; Prinzivalle Vannával együtt indul az örvendő, gyönyörűen kivilágított város falai közé, diadalmas zene fölemelő hangjai közben. — A III. felvonás Guidó sötét tépelődésével kezdődik; az érkező Vannát a harag kitörésével fogadja; mikor megtudja, hogy kit hozott magával: szilaj örömmel hirdeti a városnak, hogy itt a boszú órája. Vanna nem birja megértetni Guidóval, hogy Prinzivalle nemesen viselkedett; férje ezt nem bírja, nem akarja felfogni, — a nő erre megigéri, hogy ő maga fogja Prinzivallét kegyetlenül kivégezni; mi azonban tudjuk, hogy együtt fog vele szökni a nem hozzájuk való emberek közül. Vannának az operát befejező szavai: «Rút álom volt csupán — most kezdődik a szép», csakugyan álmodozó, gyönyörű zene közben hangzanak el; az egész est nagy zenei élvezetei a legnagyobbal tetőződnek be. Az eddig művészettel alkalmazott vezérdallamok és túlbőségükkel többékevésbbé figyelemfárasztó szövevények helyett tiszta lírát, andalító dallamot kapunk, csillogó hangszerelésben; a mindvégig szép műnek utolsó hatása a leghódítóbb.

K. I.

MŰVÉSZI SIREMLÉKEK.

Két jónevű képfaragónk, *Füredi* Rikhárd és *Tóth* István, szövetkezve *Lechner* Jenő építőművészszel, az úttörők sulyos és művészi téren különösen hálátlan mesterségéhez fogtak. Forradalmat hirdetnek és épen ott, a hol minden az örök elpihenést, az ellentmondás nélkül való megnyugvást szimbolizálja: a temetőben, a csupa-csont Imperátor csöndes birodalmában. Manapság a temető csakis a — halottaké. De nem mindenütt. Olasz földön, az északi Lombardia európaibb kulturáju vidékén épen úgy mint Kalábria vagy Sziczilia legdélibb részein, a hol az emberek hitében százszor több a babona a vallásos meggyőződésnél s a hol minden teremtett lélek a legszilárdabb meggyőződéssel vallja, hogy nincs nála jobb keresztény, holott — valójában — nincs nála igazibb — pogány: a temető mindenütt az élők és halottak közös birtoka. Ha a kalendáriom szerint valamely *giorno di festa*, ünnepnap következik, a virágárusok nem csak a mulatságok, hanem a temetők számára is megkezdik a munkát. Drága babérkoszoruk és egy soldós bokréták kerülnek a sirokra, suhogó selymes *signorák* és pamutkendős *popolánák* lepik el a temetőkert minden járható részét. És az arczokon sehol sem látni a megvigasztalhatatlan, reménytelen szomorúságot. A halálra még nem gondoló kicsinyek s a halállal már közel találkozásra váró öregek egyaránt valamely megmagyarázhatatlan, szinte pogány gyönyörűséggel nézegetik az olasz temetők ezernyi természetes és művészi szépségeit. Nem tudom, a halottaknak eme lélekemelő kultusza okozta-e, hogy a szobrászvéső olasz mesterei szinte versengenek egymással a temető széppé varázslásában, vagy fordítva: hogy a *Campo Santo*-k minden zúgában elhintett temérdek művészi alkotás vonzotta-e a temetők felé a minden művészi megnyilvánulás iránt öröklött hajlandóságú olaszokat? Annyi bizonyos, hogy az olaszság képfaragó művészete a temetőkben olyan terrénumot födözött fel, a mely egészen új, egészen külön sajátosságú formáit teremtette meg a szobrászatnak: az elmulás, az örök megsemmisülés költészetét — átlehelve Karrara márványának, meg az alabástromnak a lágy vonalaiba. Itáliában nemcsak élni szép, de meghalni is poétikusabb valami mint egyebütt s ennek a hitnek a dokumentálói azok az angolok, amerikaiak, francziák, sőt még — németek is, a kik minden olasz temetőben jó egynéhány helyet elfoglalnak.

A magyar temetők sivárságát szeretné megenyhíteni, idők folyamán egészen el is tüntetni az a merész iparkodású kis művész-szövetség, a mely közös erővel megalkotott és a budai Vár-

T KALAPÁLÓ KOVÁCSOK.

KOVÁCSMŰHELY ELŐTT.

19

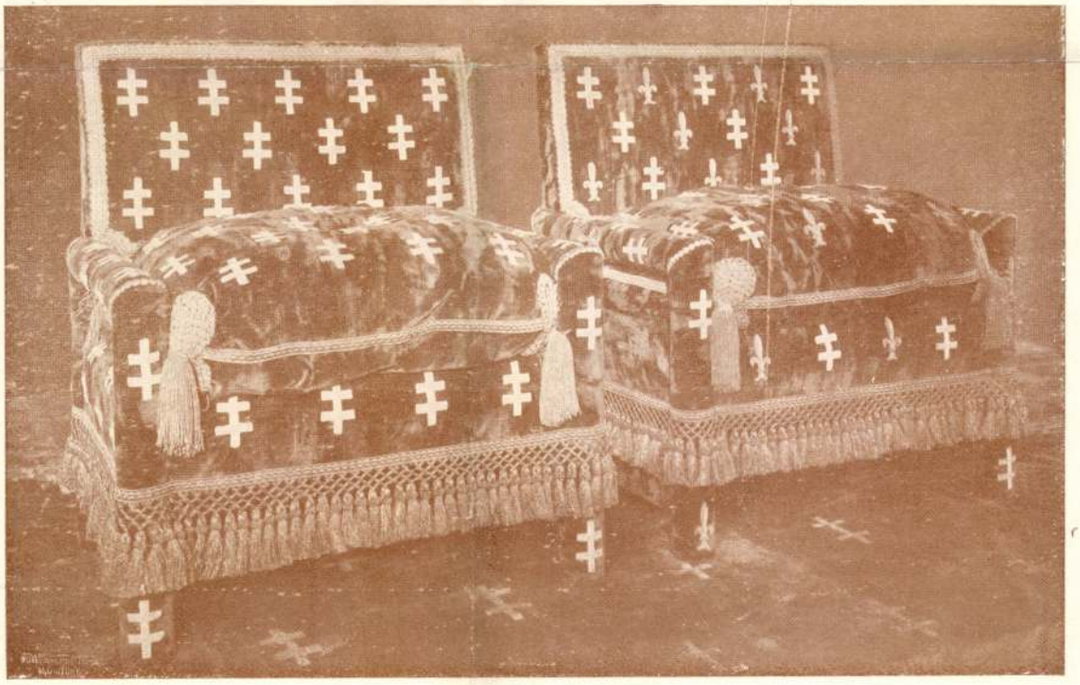

20

19. IV. Károly királynak felajánlott nemzeti ajándékot magában foglaló láda. Tervezte Bánffy Miklós gróf, az angyalokat mintázta Telcs Ede. Készült Bachruch A. ezüstáru-gyárában. Erdélyi fényképe nyomán. — 20. A koronázási főtemplom trónszékei. Tervezte Lechner Jenő dr. Készítette Kröszl János.

19. Kassette, enthält das dem königl. Paar dargebrachte Geschenk der ungarischen Nation (50,000 Goldstücke). Entwurf v. Grafen N. Bánffy. Modelle des figürlichen Teils v. E. Telcs. Ausgeführt in der Silberwarenfabrik A. Bachruch. — 20. Die Thronstühle der Krönungskirche in Budapest. Entwurf von Dr. E. Lechner. Ausführung von J. Kröszl.

18

18. A budai koronázási főtemplom ünnepi díszű főoltára. A díszítést tervezte dr. Lechner Jenő.

18. Das feierlich geschmückte Hauptaltar der Krönungskirche in Budapest. Entwurf der Ausschmückung vom Arch. Dr. E. Lechner.

Magyar Iparművészet

1917.

LECHNER JENŐ:

AZ EUCHARISZTIKUS FŐOLTÁR

Az eucharisztikus kongresszus számára a Hősök terén épített főoltár művészi sikere könnyen azt a gyanut keltheti, hogy egyikmásik szakértő kartársam hallgatagon szemrehányást tehetne azért, amiért túlsok engedményt tettem a konzervatív felfogásnak, bár az oltármű társszerzője a fiam: ifj. Lechner Jenő. Jó alkalom nyilt tehát arra, hogy megvédjem művészi álláspontunkat és megokoljam koncepciónkat.

A kegyes sors már másodízben juttatott abba a helyzetbe, hogy világraszóló ünnepség középpontjába helyezett dekoratív feladatot oldjak meg. IV. Károly király koronázásakor, 1916-ban, a koronázó főtemplom belső díszítését bízta rám a kultuszkormány. Ott annyiban volt könnyebb a feladat, hogy nem kellett architekturát is szerkeszteni, ez adva volt teljes egészében, csak stilszerű dekorálásról volt szó. Monumentális hatású világítási effektusokról, fejedelmi trónusokról és kárpitosmunkával létesíthető baldachinokról. Anyagi szempontból szinte korlátlan keretek között mozoghattam és duskálhattam a valódi selymekben, bársonyokban és brokátokban. Az eucharisztikus kongresszus főoltár-építkezésének viszont a legkülönbözőbb megszorítások, anyagi és technikai korlátok közepette kellett, hogy megvalósuljon.

Ugy tudom, Petrovácz Gyuláé az érdem, hogy a főoltár a Hősök Terén volt felépíthető. Beigazolódott, hogy ennél monumentálisabb és méltóbb keretet a fővárosban nem lehetett volna számára találni. A tervezést ellenben megalkuvásokra kényszerítette a milleniumi emlékmű kötött stilusa, amelyhez való harmonikus alkalmazkodás a főoltár terveire kiirt nyilvános terv-

Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő: Az Eucharisztikus Kongresszus főoltára

pályázatnak egyik feltétele volt. A tervpályázaton — mint emlékezetes — az első díjat és a kivitelre való megbízatást mi nyertük el, közösen készített tervünkkel. Ebben a tervben igyekeztünk elfogadható megalkuvást kötni a milleniumi emlékmű röneszánsz formáival és az építőművészet korszerű követelményeivel. A sikert az az ötlet biztosította, hogy a modernebb felfogással tervezett, főképp dekoratív jelleggel hangsúlyozott terraszépítményre jelképes motívumként felállítottuk a római Szent Péter templom Bernini-féle főoltárának csaknem eredeti nagyságú mását. Ezzel kettős célt értünk el: Egyrészt kihangsúlyoztuk azt, hogy a világkongresszus idejére idehelyeződött a katolikus világ középpontját jelentő pápai főoltár, más-

Művészet. 1938. 18-19 sz

Szőnyi István: Szent István
A Műcsarnok Szent István kiállításáról

részt elkerültük azt a korszerűtlenséget, hogy az emlékmű történelmi stilusához idomuló eklektikus oltármenyezetet tervezzünk.

Végül erősen megkötötte kezünket az a körülmény, hogy szigorúan meghatározott pénzügyi keretek között, még pedig az óriási méretekhez, a kifejtendő pompához és egyéb követelményekhez viszonyítva nagyon szegény keretek között, ideiglenes jelleggel és olcsó anyagok felhasználásával kellett számolnunk.

A „Művészet" olvasóit kevésbé érdeklik azok a technikai nehézségek, amelyekkel meg kellett küzdenünk, így főképp a statikai követelmények figyelembevétele, a villámhárítók, vízelvezetések, világító berendezések, stb. Ezért e helyütt főképp a művészi kiképzés részleteiről kívánok beszámolni.

Monumentális megoldást találtak munkatársaink úgy a főoltár építészeti-, mint díszítő elemeinek összhangzatos megválogatásán. A Hősök-tere átrendezésével oly hatalmas nézőteret sikerült teremteni, hogy már magában véve ez a térbőség is megkövetelte a nagyobb arányokat a főoltár térkiképzésében.

A barokk baldachin mozgalmas vonalai a tervezők meggyőződése szerint harmonikusan illettek össze a milleniumi emlékmű neobarokk szellemű figurális alakításával. A baldachin hatalmas méretű figurái természetesen leegyszerűsített másolatai az eredetinek és Füredi Richárd elgondolásai. A gazdag dekorációs szobrászmunkákat fényképek nyomán Hőna és Pillmeyer mintázták. Az architektura kasirozott gipsz, szilárd szerkezetű, a földbe lehorgonyozott faszerkezetre vannak applikálva. Az eredeti bronzfüggönyök helyett bibordrapériákat alkalmaztunk, mert a magas szélrácsszerkezetet kellett vele elfednünk, és mert ritmikusan meg kellett csendesítenünk, idefönn a magasba is, az alépítményen hangsúlyozott színakkordot.

Az alépítmény faszerkezetét jutavászonra fröcskölt vakolással borítottuk. Lehetőleg kevesebb architekturát, mint az ideiglenes jelleget hangsúlyozó dekorációt igyekeztünk itt produkálni. Ezért loggiaszerű pillérsorokat terveztünk, melyeknek nyilásait nagymértékű selyemfüggönyökkel borítottuk. Ezek eltakarták a roppant méretű faalkotmány egész szerkezetét és deszkaburkolatát. Az aranypaszomántokkal szegett függönyökre a magyar szentek és az eucharisztika főbb szentjeinek figuráit applikáltuk, színes szövetekből összevarrva és zsinórokkal tamburirozva. A szentek kartonjait Unghváry Sándor, a tó felőli loggiákban levőket pedig Börtsök László rajzolták. A kivitel a Ferencrendi Mária Misszionárius apácáknak kezemunkáját dicséri.

Végül meg kell említenem, hogy az oltárépítmény ünnepélyes jellegét a milleniumi emlékmű szigorú kőarchitekturájával összehangolandó, ennek oszloptörzseit — Cserhalmy Jenő közreműködésével — zöld lombdíszítéssel és fesztonokkal láttuk el, ami nagyban hozzájárult a nem mindennapi feladat megoldásánál a művészi összhang biztosításához.

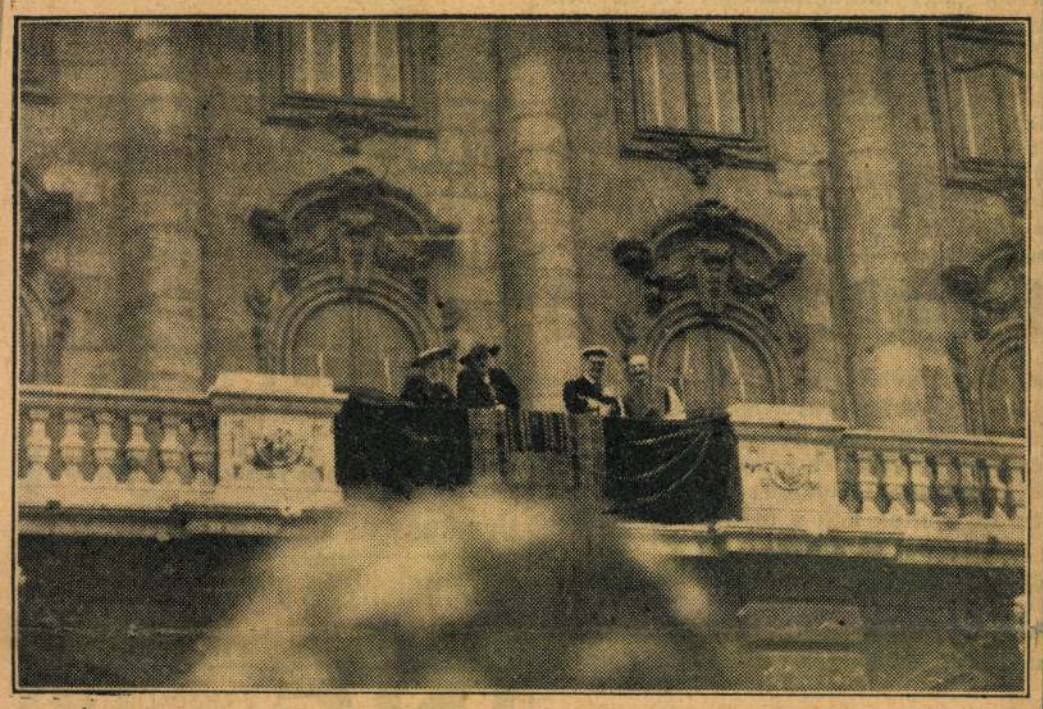

A kormányzó felesége a kormányzó társaságában fogadja

a magyar leányifjuság üdvözlését

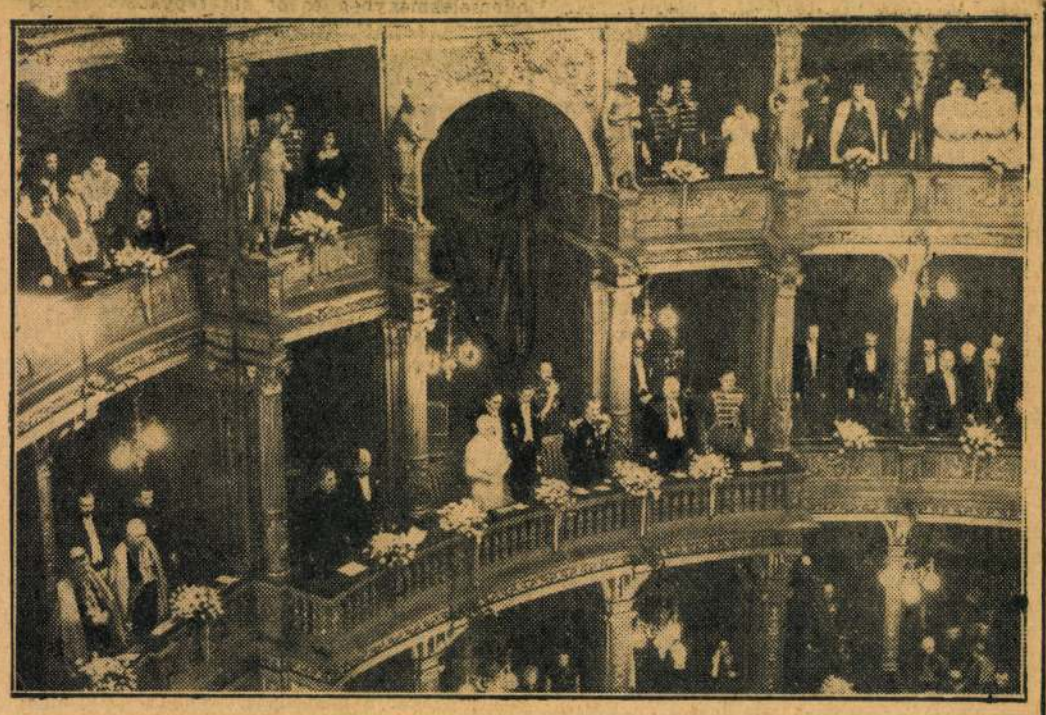

A kormányzó és családja, a baloldali páholyban pedig Serédi Jusztinián hercegprimás és a többi előkelőségek az operaházi diszelőadáson

Kállay Tibor beszédet mond az ünnepi csarnokban

— **(A Kisfaludy Társaság)** junius 1-én szerdán délután 5 órakor a Magyar Tudományos Akadémia kis üléstermében rendezi havi ülését. A tárgysorozat keretében *Papp* Viktor rendes tag *„Elfelejtett magyar zenemüvek"* cimü tanulmányát olvassa fel. *Szász* Károly rendes tag verseket mutat be. *Rédey* Tivadar rendes tag *„A főváros szinházi világa Paulay Ede halálakor"* cimmel olvas fel. A felolvasó ülést zárt ülés követi.

— **(Wanda de Lada lengyel irónő előadása a Nemzetközi Klubban.)** Az Eucharisztikus Kongresszus alkalmából Budapesten tartózkodó lengyel csoport egyik eminens tagja, *de Lada* asszony érdekesen világitotta meg a Nemzetközi Klubban a mai világ türelmét a hitetlenség ellen. Utalt a régi Lengyelország hitéletére s a jelenben bonyodalmakat okozó különféle áramlatokra. Véleménye szerint Lengyelország nem alkalmas terület a hitetlenség terjesztésére, nem alkalmas főként azért, mert *a fiatalság körében igen erős a vallásos szellem.* A magyar és lengyel katolikusságnak feladata felvenni a harcot ugy a Nyugat, mint a Kelet felől fenyegető áramlatokkal szemben. Ennek a két országnak kell erős válaszfalat képeznie. A nagy tetszéssel fogadott előadásért a Club elnöke dr. *Lukács* György v. b. t. t. mondott köszönetet, kiemelve azt a barátságot, amely *Lengyelország* és *Magyarország* között a multban fennállott s amelynek ápolása minden magyar embernek hazafias kötelessége.

A MÁV PÜNKÖSDI UTASFORGALMA

A m. kir. Államvasutak igazgatósága a pünkösdi erősebb utasforgalom akadálytalan lebonyolitása érdekében a menetrend szerint közlekedő személyszállitó vonatok szerelvényeit ezen időtartamra megfelelően megerősiti. A kellően megerősitett vonatokon kivül közlekedő pünkösdi vonatok menetrendjei a *„Hivatalos Menetrendkönyv"*-ben a 24. és 25. oldalak között lévő zöldszinü lapokon van felvéve.

A m. kir. Államvasutak igazgatósága felhivja a t. utazóközönség figyelmét, hogy szombaton, junius 4-én Budapest Déli pályaudvarról 16 óra 25 perckor induló 2206 sz. külön gyorsvonattól Székesfehérváron történő átszállás esetén Balatonfüredig motorvonatcsatlakozás áll rendelkezésre. Közli továbbá az igazgatóság, hogy az Anna-napon Budapest Déli-pályaudvarról 20 óra 15 perckor induló 1208 sz. (trieszti) gyorsvonatnak Balatonfüred felé csatlakozó vonatja nincsen, továbbá, hogy vasárnap, junius 5-én Budapest Déli-pályaudvarról 7 óra 40 perckor induló 1102 sz. sebesvonat Balatonboglárig menő közvetlen kocsikat is továbbit.

— **(Közlekedési balesetek.)** Szombaton délután háromnegyed 4-kor a Kerepesi-ut és Szentmihályi-utca sarkán a BT—544. jelzésü gépkocsi elütötte *Csitti* Istvánné 42 éves segédmunkás feleségét. Az elgázolt asszonyt a mentők életveszélyes állapotban szállitották a Horthy Miklós-kórházba. — Ugyancsak szombaton délután a Gellért-rakparton 5 óra tájban egy másik sulyos autógázolás történt. Az AJ—708. jelzésü automobil elütötte *Farkas* Sándor 42 éves munkást, aki a fején szenvedett sulyos sérüléseket. A mentők Farkast az Uj Szent János-kórházba vitték. — Hét óra tájban megint közlekedési balesethez hivták a mentőket. A Budafoki-uton *Csonka* Béla honvéd tiszt. aki BJ—346. jelzésü motorkerékpárját vezette, előzés közben nekirohant egy autobusznak. Csonkát, aki könnyebben sérült meg, a katonai és közrendészeti kórházba szállitották.

— **(Freud nem szökött külföldre.)** Külföldi lapokban azt irták, hogy dr. *Freud* Zsigmond, az ismert professzor külföldre szökött volna. Hivatalosan most megállapitják, hogy *Freud professzor még mindig az osztrák fővárosban tartózkodik.*

— **(Kiáltás a mély vizek partján.)** Ezzel a cimmel adta ki verseit *Azáry* Emil, akinek néhány költeményével már találkoztunk a lapok hasábjain. Hangulatos, nagy lelki feszültségeket éneklő költő, aki nehéz érzéshullámzások visszfényében ül le iróasztalához. Egyszerü témaköre van, szinte a Petőfi-féle recept: szabadság, szerelem, haza, emberiség s ezek az élmények roppant feszültségükben már néha ugy hatnak, mintha kivülről kapná a költő. De aztán egy-egy felvillanó őszinte, ösztönszerü sorából kiderül, hogy belső saját élményeit igyekszik a rim nemes ruhájába öltöztetni. Technikai készsége még elégtelen a nagy feszültségü gondolatokhoz s legjobban sikerült versei azok, amelyekben könnyedébben átvillanó hangulatot énekel meg egyszerü gondolatmenettel. Ilyenkor forma- és rimképzése tisztább, igazabb. Költő, aki fejlődése során majd nehezebb feladatok megoldására is hivatottá válik.

— **(Soronkivül kell elintézni a Légoltalmi Liga alakulások bejelentéseit.)** Az elmult napokban *belügyminiszteri körrendelet* jelent meg a Légoltalmi Liga szervezeteinek megalakulása és támogatásával kapcsolatban. Azokra a fontos nemzetvédelmi érdekekre való tekintettel, amelyek a Légoltalmi Liga helyi szervezetei működésének mielőbbi megkezdéséhez füződnek, a belügyminiszter felhivja a vármegyei alispánokat, illetve polgármestereket, hogy a Légoltalmi Liga helyi szervezeteinek megalakulására vonatkozó bejelentéseket mindenkor *soronkivül* intézzék el.

Nagy választék használt és uj butorban

hálj, ebédlő, modern kombinált berendezés) **rendkivül előnyös árakon. RÉVÉSZ LÁSZLÓ,** Andrássy-ut 60. Bejárat Csengery-utcából.

— **(Könyv a községi igazgatásról.)** A magyar közigazgatás történelmi fejlődése folytán sokkal bonyolultabb, mint sok nyugati állam közgazdasága. Igaz ugyan, hogy a háboru után a közigazgatási feladatok az egész világon rendkivüli módon megszaporodtak, de nyugaton már régóta komoly és sikeres munkát végeztek a közigazgatás egyszerüsitése érdekében. Nálunk ezen a téren történtek kisérletek, de nem sok eredménnyel. Ehelyett a kormány a közigazgatási tisztviselők részére közigazgatási továbbképző tanfolyamokat rendszeresitett s az előadások anyagát minden évben közzéteszi. Az 1937. évi II. közigazgatási továbbképző tanfolyam előadásainak anyaga, páratlanul gazdag tartalommal, most jelent meg. A második közigazgatási továbbképző tanfolyam előadásai a *községi igazgatás* problémáját ölelték fel. A most megjelent hatalmas kötet 12 csoportba osztott 61 előadásban, 820 oldalon mutatja be a mai magyar községi igazgatás egész szerkezetét. Rendkivül érdekes az előadások közül az, amely hiteles *helyszini alapfelvételek alapján dolgozza fel a községi jegyző munkáját.* Kiderül ebből, hogy a községi jegyzők mennyi és milyen különböző munkával vannak megterhelve. A községi jegyző valóban a *magyar közigazgatás mindenese,* mert a közigazgatás csaknem minden ágazatának ügykörét el kell látnia. A könyv tartalmának átlekintése mindenkit meggyőz arról, hogy az uj kiadvány *közigazgatási jogi irodalmunkat sok becses tanulmánnyal gazdagitotta.* A gyakorlati közigazgatás művelői szólaltak meg ebben a kötetben, ugy, hogy minden köztisztviselő a legnagyobb haszonnal forgathatja a munkát, nem is beszélve azokról, akik kénytelenek a gyakorlati közigazgatási vizsgákra készülni. A könyvet a közigazgatási továbbképző tanfolyamok vezetője, dr. *Mártonffy* Károly miniszteri tanácsos, egyetemi magántanár szerkesztette nagy hozzáértéssel.

GLOBOL megvéd a motyoktól. KAPHATÓ MINDENÜTT. Főraktár: **Molnár és Moser** Petőfi Sándor-utca **11.**

— **(Amerikai estély a Szociális Testvérek házában.)** A *Szociális Testvérek* Stefánia-uti házában szerdán este jól sikerült amerikai estélyt rendeztek az Eucharisztikus Világkongresszus alkalmával. A nagyszámu és előkelő amerikai közönséget *Slachta* Margit, a Szociális Testvérek Társaságának főnöknője fogadta. *Mészáros* János érseki helytartó latinul, *Mikes* János püspök angolul mondott ünnepi beszédet. Az elhangzott ünnepi beszédekre John *Cantwell* D. D. losangelesi érsek válaszolt. Beszédében annak az óhajtásának adott kifejezést, hogy a szociális testvérek testvérházai sajátitsák el azt a szellemet, amelyet a maga részéről is megbecsülni tanult. Az ünnepélyes fogadás után uzsonna volt, amelyen többek között résztvett Fatler N. *Láni,* a losangelesi magyar plébános, *Yu-pin,* nankingi püspök, Mrs. L. M. *Brunswig,* a társaság egyik bőkezü jótevője, R. J. *Arstrong* sacramentoi püspök, továbbá a magyar *Steffanics, Grüner* és *Hável*-családok tagjai, akik vendégül látták a Szociális Testvérek előkelő vendégeit budapesti tartózkodásuk ideje alatt. A nagyszámu és előkelő közönség sorában megjelent még több angol ujságiró, amerikai, holland és magyar vendég.

PAX? REX? FIX? 58:38:28: GUTMANN SAROK – RÁKÓCZI-UT 12.

— **(Pünkösdi kirándulás az aggteleki cseppkőbarlanghoz.)** A Budapesti Turista Egyesület Pünkösd ünnepein junius 4—5—6-án háromnapos kirándulást rendez az aggteleki cseppkőbarlanghoz és a Bükkhegységbe. Indulás 4-én, szombaton délután 4 órakor a Keleti pályaudvarról (külön motoros gyorsvonaton) Miskolcra, onnan autóbusszal Aggtelekre. Hálás az uj turistaszállóban, 5-én az aggteleki cseppkőbarlang teljes járatának megtekintése, utána vissza autóbusszal Miskolcra és hálás az avasi turista menedékházban. 6-án kisvasuttal Lillafüredre vagy Garadnára. Gyalogkirándulás a Bükkhegységbe. Este visszautazás a külön motoros gyorsvonattal Budapestre. Összes költség 22.50 pengő. Jelentkezés a Budapesti Turista Egyesületben Székely Imre vezetőnél, VI., Király-utca 82. Telefon 113—019.

— **(Távoli földrengést jelzett a budapesti szeizmográf.)** A *Budapesti Földrengési Obszervatórium* készülékei május 27-én 22 óra 25 perc 22 másodperckor földrengést jeleztek 680 kilométer távolságból. A műszer legnagyobb kitérése 22 mm volt. A földmozgás Budapesten husz percen át tartott.

Hotel Auguszt, Abbazia Ismert szolid Pensio. Központi fekvés. Minden szobában folyóviz. Elsőrangú magyar konyha. Felvilágositást nyujt AUGUSZT-cukrászda, I., Krisztina-tér 3. szám

Az Eucharisztia kongresszusi trónja

irta: dr. Molnár Ernő

(Képek a mellékletben)

A budapesti XXXIV-ik Eucharisztikus Világkongresszus és a Szent István jubileumi év lélekemelő ünnepségei még javában folynak. A világ minden tájáról és hazánk területéről összesereglett katolikusok a székesfőváros lakosságával együtt bensőséges lélekkel tesznek tanuságot az Oltáriszentségben lakozó Jézus és a szentistváni gondolat mellett.

A kongresszus és a jubileumi év vallás-erkölcsi hatása felmérhetetlen. Emellett azonban jótékony befolyással van gazdasági és kulturális életünk több ágára, igy a művészetünkre is. Az eucharisztikus plakát, érem- és bélyegpályázat, az emléktárgyak tervezése, a jubileumi Szent István-pályázat, a fővárosi és vidéki templomaink tatarozása, városaink csinositása sok élénkséget hozott művészeti életünkbe. Bizonyos azonban az, hogy a felmerült művészeti problémák közt a legmagasztosabb feladatok egyike a kongresszusi oltár és szentségtartó megtervezése és megalkotása volt.

Hosszas meggondolás után a kongresszus Főbizottsága az ünnepségek szinhelyéül a Hősök-terét jelölte meg. E határozat folytán Budapest Székesfőváros Tanácsa egy régen esedékes tervét valósitotta meg: a teret átalakittatta. Ez az átalakitás nagyon szerencsésen történt: a Hősök-tere általa méreteiben impozánssá és hatalmassá vált. Ezt a hatást a milleniumi emlékmű, továbbá a tere két oldalt lezáró Szépművészeti Muzeum és Mücsarnok épülettömegeinek erőteljesebb érvényrejutása még jobban fokozza.

A kongresszus heyének ilyetén kijelölése azonban nemcsak a Hősök-tere, de a kongresszusi oltár művészi kialakitására is döntő hatassal volt: a milleniumi emlékmű kollonádjai közé kellett azt megtervezni. Ehhez a stiláris nehézséghez járult a megoldás ideiglenessége és az anyagi kérdés, mely a takarékosságot irta elő. Ezen és más hasonló problémákkal tarsolyában indult a szép feladat megoldására id. dr. *Lechner* Jenő épitő művész, a Képzőművészeti Főiskola r. és a Müegyetem rk. tanára és ifj. *Lechner* Jenő épitészmérnök, akik nemes alkotásukkal a nehézségeket szerencsésen áthidalták.

A kongresszusi oltár legnagyobb részét a hatalmas, korszerü izléssel tervezett emelvény alkotja, a Hősök-tere felől félkörben, lépcsőzetes páholyokkal, a tó-hid felől hatalmas kétkaru lépcsőkkel és két rádiótoronnyal. Homlokzatát mindkét oldalt pillérek tagolják. Alatta háromnyilásos átjáró szolgál a hid felé.

Az emelvényen 15 méter magasságban van a hatalmas terrasz lépcsőzetesen elhelyezett széksorokkal a püspökök, 15 diszes stalummal a legátus és a biborosok számára. Középen emelkedik az óriási főoltár: Bernini tabernákulumának a mása.

Ahol Rómának szive dobog: a vatikáni Szt. Péter templomban, Szt. Péter és Pál apostolok sirja (confessio) fölött áll egy hatalmas, 29 méter magas oszlopos-menynyezetes oltár. VIII. Orbán pápa rendeletére a halhatatlan Bernini 1633-ban emelte. Bernini művének a kongresszus oltárára való idevarázsolása szimbólikus jelentőségü: jelzi, hogy a világ katolikusainak ideirányuló figyelme és részben idezarándoklása, élén a Szentatya követével — átmentileg, a kongresszus idejére — a világegyház központját szimbólikusan mintegy Budapestre helyezte.

Az egész épitmény faszerkezetét sárgásfehérre fröcsközött jutafal, a homlokzati nyilásokat bibor- és fehérszinü műselyem boritja. A drapériát a világegyház, az eucharisztia és az Árpádház szines, aranytól ragyogó szentjei diszitik. Ezeket *Ungváry* Sándor és *Börtsök* László festőművészek kartonjai és a *herminauti ferencrendi növérek* kézimunkája álmodták oda minden hivő lélek gyönyörüségére.

A százezres tömegek közt felemelkedő, fehérségben és aranyban tündöklő főoltár — előtérben a milleniumi hatalmas oszlopon a keresztet és a szent koronát tartó géniusszal, háttérben a királyok sorával — felejthetetlen tündéri látvány — akár a kék égbolt adja hozzá a hátteret, akár éjjel a reflektorok fénye boritja el az egész mesteri művet. Valóban méltó zsámolya a földreszállott Istennek.

Ez a látvány ragadta magával *Boldizsár* István jeles festő- és grafikusművészünket, aki a mellékletben bemutatott rézkarcban adott kifejezést művészi ihletének. Örülünk, hogy *Boldizsár* István komoly és elmélyült művészetét ez alkalommal az eucharisztikus gondolat szolgálatába állitotta; de örülünk azért is, mert ezzel a rézkarccal az ideiglenes jellegü oltár emlékét maradandó, művészi, méltó módon örökitette meg.

A hivek áldozatos lelkületét hirdeti a Kongresszus szentségtartója: a *Központi Oltáregylet* tagjai által gyüjtött nemes anyagokból, *Oberbauer*-cég által felajánlott elsőrendü kivitelben. *Megyer-Meyer* Antal, a Képzőművészeti Főiskola rektorától felajánlott terv szerint készült. A tervező művész mesterműve, rajta van minden megkötöttség ellenére is a kézjegye: áhitatos művészi elmélyedése, eredetisége, nemes formaérzéke és magyaros szelleme. A kongresszus lezajlása után az Örökimádás templomban lesz a kenyérszinben rejtőző Jézusnak trónusa: innen a szándékolt, gótikára emlékeztető és a templom hangulatához illeszkedő alakja.

Az 1938. évi budapesti Eucharisztikus Világkongresszus a világ előtt kétségkivül nagy megmutatkozás. De ez nem elég: legyen egyuttal nagy erőforrás. Legyen inditás a hit, erkölcsi, a társaséletben, de legyen erőteljes inditás a művészetben. Tünjön el a szentségi Jézus hajlékából mindaz, ami gyári, sablon és kontármunka, kerüljön helyére mindaz, ami bensőséges, eredeti és művészi érzés alkotása. Eucharisztikus Király, jöjjön el e téren is a Te országod!

Felhivás Budapest közönségéhez!

Az Eucharisztikus Kongresszus propaganda bizottsága tisztelettel felkéri a főváros háztulajdonosait és lakóit, hogy az Eucharisztikus Kongresszus nagy körmenetének idején vasárnap egész nap és a Szent Jobb körmenet idején, hétfőn egészen délután 4 óráig sziveskedjenek ablakaikat és erkélyeiket szőnyegekkel disziteni. A külföldiek el vannak ragadtatva Budapest népének viselkedésétől. Az utolsó két ünnepnapon még fokoznunk kell a főváros diszitését. A propaganda bizottság elvárja és kéri a főváros lakosságát, hogy e kérésének kivétel nélkül mindenki eleget tegyen. A katolikusokat arra kérik, hogy szentképekkel is diszitsék ablakaikat. A nemzeti becsület kérdése, hogy azok a benyomások, amelyeket vendégeink nyertek, még fokoztassanak, mert ebből minden tekintetben nagy erkölcsi haszna származhatik a fővárosnak és az országnak.

Eső- és ballonkabát? Természetesen Wimpassing-Reithoffertől VI., Andrássy-ut 8. szám

Kinevezés:

A vallás- és közoktatásügyi miniszter dr. *Somogyi* Antal püspöki tanácsos, hittudományi főiskolai tanárnak a kir. m. Pázmány Péter tudományegyetem hittudományi karán *„A legujabbkori egyházművészet irányai“* cimü tárgykörből egyetemi magántanárrá történt képesitését jóváhagyólag tudomásulvette és ebben a minőségében megerősitette.

Házasság:

Néhai agodi és dinnyebereki *Bozó* István és csalmai *Jankovich* Emma leányát, *Gabriellát* junius 2-án este 7 órakor az Egyetemi templomban vezeti oltárhoz dr. *Sömjén* László és temesrékási *Vaszilievits* Adél fia, dr. *Vaszilievits-Sömjén* László székesfővárosi fogalmazógyakornok.

Bollinger Márta Katalin és dr. *Dávid* Árpád OTI orvos május 26-án tartották esküvőjüket Budapesten.

Zartler Edit és *Kálló* Vilmos junius 1-én este fél 7 órakor tartják esküvőjüket a Rákóciánum templomában (Keleti Károly-u 37.).

Réfy-Ladisla Jolit május 30-án este 7 órakor vezeti oltárhoz a Pasaréti-uti Szent Antal-templomban *Zách* István Alfréd meterologus, okl. középiskolai tanár, hidászhadnagy.

Burg Zoltán székesfővárosi tisztviselő és *Hess* Ilona házasságot kötöttek. (Minden külön értesités helyett.)

Legujabb frakkok, szmokingok, zsakettek kölcsönzése, Teichner, Király Pál-u. 7. T: 185—796.

Halálozás:

Dr. *Szmodits* Hildegárd közs. gimnáziumi tanár és müegyetemi magántanár felesége, született *Piquet* Karola május 26-án délután negyed 3 órakor rövid szenvedés után elhunyt. Temetése vasárnap délután 4 órakor lesz a farkasréti temető halottasházából. Az engesztelő szentmiseáldozat hétfőn délelőtt 9 órakor lesz a XI., Szent Imre herceg-uti plebániatemplomban.

Aldobolyi *Nagy* Zoltán nyug. törvényszéki biró szombaton reggel Szegeden 68 éves korában meghalt. Temetése vasárnap délután lesz Szegeden.

Siremlékek, Gerenday A. és Fiai, Fiumei-ut 7.

CSILLÁR -bérlet VOGEL-nál. Vételnél a bérleti dijat beszámitjuk a vételárba IV. Károly-körut 28. (Városháza) VIII., Mária Terézia-tér 1. Telefon: 130—123.

— **(Lengyel törvényhozók látogatása Makón.)** A lengyel törvényhozás 15 tagja — öt szenátor és tiz országgyülési képviselő — Romániából jövet *Mezőhegyesre érkezett.* A lengyel törvényhozók *Rudnay* András külügyminisztériumi fogalmazó kalauzolásával megtekintették az állami ménesbirtokot, majd Makón tettek látogatást. *Nikelszky* Jenő polgármester fogadta a lengyel vendégeket, akik megtekintették a tájfajta méntelepet, a hagymaházat és több gazdaságot. A marosparti ligeti csárdában ebéden vettek részt a lengyel agrárképviselők, akik közül *Krzechunowicz képviselő magyarul mondott köszönetet* a meleg fogadtatásért, *Rdulkowski* szenátor, a lengyel szenátus alelnöke pedig a lengyel—magyar barátságot hangsulyozta felszólalásában. A lengyel törvényhozók Makóról Szegedre utaztak.

— **(Helyreigazitás.)** „A kormányzó felesége egy olasz kanonok aranymiséjén“ cimü közleményünkben a megjelentek között technikai hiba folytán Zichy Gabriella neve szerepel. Helyreigazitásként közöljük, hogy az aranymisén nem *Zichy* Gabriella grófnő, hanem *Gabriella* főhercegnő volt jelen.

— **(Felrobbant egy odesszai municiós raktár.)** *Varsóból* jelentik: *Odessza* kikötőjében pénteken *levegőbe röpült egy municiós raktár.* A robbanás következtében *tiz ember meghalt és harminc megsebesült. Uszpenszki* belügyi népbiztos a helyszinre utazott a vizsgálat lefolytatására. A robbanás miatt már eddig is *több letartóztatás történt.* Letartóztatták *a kikötői parancsnokság több tagját és sok kikötői rakodómunkást is.* A robbanásban „ellenforradalmi“ trockijista merényletet látnak és igy a letartóztatott emberek sorsa nem lehet kétséges. A *Le Matin* moszkvai jelentése szerint *Kalininovot*, a balti tengeri szovjet hajóraj politikai biztosát és helyettesét, *Pantjukovot* katonai törvényszék elé idézték. A beidézés kézhezvétele után *mindketten öngyilkosságot követtek el.* A balti hajóraj keretei között nagytakaritási művelet indult meg. A hajóraj *több politikai biztosát halálra itélték: hir szerint, mintegy tizet már ki is végeztek közülük.*

— **(Felhivás a felvidékiekhez.)** A *Felvidéki Egyesületek Szövetségének* elnöksége ismételten felkéri mindazokat, akik a Felvidékről származnak, illetve családi kapcsolataik folytán a Felvidékhez tartoznak, valamint azokat, akik iskolai tanulmányaikat végezték a Felvidéken, vagy hivatali állásuk miatt laktak a Felvidéken — sziveskedjenek nevüket, foglalkozásukat, pontos lakcimüket, esetleg felvidéki ismerőseik hasonló adatait közölni a Felvidéki Egyesületek Szövetsége főtitkárságával, Budapest, VII., Rákóczi-ut 36. *A kedvezményes internátusi elhelyezés* érdekében egyuttal jelentkezzenek felvidéki kapcsolatu olyan középiskolai tanulók is, akik ebben az évben fejezik be középiskolai tanulmányaikat, s egyetemi illetve főiskolai tanulmányaikat Budapesten kivánják folytatni.

— **(Megengedték a Pester Lloyd terjesztését Jugoszláviában.)** A jugoszláv kormány ismét engedélyt adott egy magyarországi napilap jugoszláviai terjesztésére. Miután az utóbbi években egyetlen magyarországi napilap sem mehetett be Délszláviába, a belügyminiszter most közzétett rendelete értelmében a *Pester Lloyd ezentul minden korlátozás nélkül terjeszthető Jugoszláviában.*

— **(Hősök emlékünnepe.)** A m. kir. honvédség a *Hősök emlékünnepét* május 29-én, vasárnap tartja. Az emlékünnep három részből áll: 1. A rákoskereszturi hősi temető emlékkövénél tartandó emlékünnep. 2. Budapest területén a temetők hősi sirjainak megkoszoruzása. 3. Ünnepélyes istentisztelet a helyőrségi templomban, a Református Egyetemes Konvent székházában és a Pesti Izraelita Hitközség Hősök Emléktemploma előtt. A Hősök emlékünnepén a honvédség kivonuló csapattal és küldöttségekkel vesz részt. A *Hadirokkantak, Hadiözvegyek és Hadiárvák Országos Nemzeti Szövetsége* vasárnap délelőtt testületileg vesz részt a rákosi Hősök Temetőjében rendezendő emlékünnepen. A HONSz tagjai délelőtt negyed 11 órakor gyülekeznek a rákosi köztemető bejáratával szemben, a gyüjtőfogház előtti téren. A vasárnap délutáni körmeneten a HONSz diszszázaddal képviselteti magát, amelynek tagjai délután 2 órakor gyülekeznek az Erzsébet-téri parkban. A HONSz diszszázada résztvesz a Szent István jubileumi évvel kapcsolatban az Országház-térről a Hősök terére vonuló *Szent Jobb-körmeneten is.* A gyülekezőhely e hó 30-án, hétfőn délelőtt fél 8 órakor a Szabadság-téren, a Tőzsdepalota előtt. A HONSz országos központja ezuton is felhivja diszszázadának tagjait, hogy a gyülekezőhelyen pontosan jelenjenek meg.

Az emésztőszervek megbetegedéseinek kezelésénél reggel éhgyomorra egy pohár természetes „Ferenc József“ keserüviz abszolut megbizható hashajtó, amelynek hatása igen kellemes. Kérdezze meg orvosát.

— **(A Hadviselt Ügyvédek Országos Szövetsége)** világháboruban hősi halált halt kari bajtársak kegyeletes emlékezetére „a hősi emlékünnep“ alkalmából szombaton délben az Ügyvédi Kamara disztermében *ünnepi ülést tartott,* amelyen nagyszámu és illusztris közönség jelent meg. Az elnöki megnyitóbeszédet dr. *Botond* Béla mondotta. M. *Ignácz* Rózsi, a Nemzeti Szinház tagja szavalta el ezután *Gyökössy* Endre: „Lesz még országunk“ cimü hazafias költeményét. Az ünnepi beszédet dr. *Medvigy* Gábor kormányfőtanácsos, ügyvéd mondotta. Végül vitéz *Garamszeghy* Sándor, a Nemzeti Szinház örökös tagja néhány alkalmi költeményt szavalt. A kegyeleti ünnepség a Himnusz eléneklésével ért véget.

(Könnyen készithető) előételeket, zöldség és tojás felhasználásával és a gáz takarékos használatát mutatják be a Gázmüvek kedd és pénteken délután 5 órakor tartandó előadásaik, VI., Vilmos császár-ut 3. Belépődij nincs, ruhatár dijtalan. Kóstoló.

SKRIVÁN Budapest, Apponyi-tér 5. szám
a Belváros egyik legrégibb férfikalapüzlete
ezuton értesiti m. t. Vevőit, hogy a legujabb tavaszi kalapujdonságok megérkeztek.
Legujabb tavaszi nyakkendők!

A MI CÉGEINK

BEDNAY MŰBUTOR TERMEI, Budapest, VII., István-ut 20.

Szövetek női és férfi, selyem, sifon és vászonáruk megbizható bevásárlási helye Ürmössy és Eördögh IV., PETŐFI SÁNDOR UTCA 3. UDVARBAN

Babykelengye, gyermekruha, cipő GYERMEKRUHAHAZ Kecskeméti-utca 2. szám

ING Bazsó 2 gallérral, szintartó puplinből P 6.50 JÁNOS. Pesten, VIII., Baross-utca 66 JÓZSEF Budán, XI., Horthy Miklós-út 70.

Cipő olcsó és jó nagy választék DOMONKOS VI., Teréz-krt 27. 50 éves cég

FESTÉK-üzlet, háztartási cikkek Straub U. IV., ESKÜ-TÉR 3. Telefon: 188-426 80 éves cég

VÁSZON, FEHÉRNEMŰ, KELENGYE MÖSSMER Alapitva 1852 IV., VÁCI-UTCA 1 Telefon 38-81-32

ÜVEG- és porcellánkészletek, disztárgyak Kossuch IX., Vámház-körut 5.

»MÉDI« gyermekruha-üzlet THÖKÖLY-UT 5 Keleti pályaudvar mellett.

Magyar babák és emléktárgyak Gyermekjátékok BUKÁCS-nál, IV., Egyetem-utca 1.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1966 MÁJ 18
CSONGRÁD MEGYEI HIRLAP

Lázi János

1021

MÁJUS 18. SZERDA

KIÁLLÍTÁS A VIII. KERÜLETBEN

Hódmezővásárhely évszázadok óta hű őrzője, istápolója a népművészetnek és ma is nagyrebecsüli azt. Beszédes bizonyítéka volt ennek az a népművészeti kiállítás is, amelyet néhány napja rendeztek meg Újvároson, a VIII. kerületi pártházban. A pártalapszervezet ötlete nyomán összefogott öt pedagógus, hogy a környék lakóinak régtől őrzött népművészeti tárgyait összegyűjtse és bemutassa. Csodálatosan gazdag lett ez a gyűjtemény. Még a kerületiek is meglepődtek a láttán. Hézső Ferenc festőművész, a rendezőbizottság elnöke alig győzte kiválogatni a hatalmas anyagból a néhány száz bemutatott népi jellegű tárgyat. Volt ott számtalan régi bútor, néhány szövő-fonó kézi szerszám, népi hímzések és sok-sok agyagedény. Az agyagedényekből a csaknem két évszázados múltra visszatekintő Lázi család adta a legtöbb tárgyat, köztük Lázi János céhmester 1824-ben készült alkotását.

A kiállítást több mint félezren tekintették meg, zömében iskolai tanulók. A látogatókönyvbe írt sorok elismeréssel adóznak a kezdeményezésnek, amely ha néhány napra is, új szint, a népi ősi erejének, képzeletgazdagságának drága kincseit hozta el a pártház nagytermébe.

Mi is gratulálunk a kerületi párt- és tömegszervezeteknek, valamint a rendező pedagógusoknak ezért a nemes törekvésért.

Koszigin (
befej
megbesz

A szovjet kormányki az E

Rudnyánszky István, az

ból:

Kedden délelőtt Koszigin gyűlés épületébe látogatott. A *nöke fogadta.* Alekszej Kos rendkívüli ülésén és a nemz mondott. *Méltatta a Szovjetu nemzetközi jelentőségét és k egyetértett abban, hogy ezt rületen fejleszteni kell, mint jét.*

Kedden a kairói Kubben szovjet kormányfő, az Egyipt mányküldöttség vezetője és G elnöke befejezte azokat a tár kormányküldöttség egyiptom dődtek.

A tárgyaláson a felek m érintő nemzetközi kérdések oldalú szovjet—egyiptomi ka seit. A tárgyalások a kölcsö ség légkörében folytak le.

A felek megállapodtak a írnak alá, amelyet Moszkvá tesznek közzé.

A szovjet kormányküldöt az Egyesült Arab Köztársas

Mind több an
sztr

* LONDON — MTI

Kedden már több mint háromszáz angol hajó vesztegelt hazai kikötőkben: számuk nagy ütemben növekszik, miután minden angol kikötőbe érkező brit hajót elhagynak a tengerészek.

A sztrájk egyik legelső híres áldozata a Queen Eli-

A tapsorkánban egyszer-kétszer megbajlik. De csak messziről. Előreküldi *Kodályt*, *Rössler* Endrét és aztán *Schumann* Elisabethet, *Szántó* Enidet, *Mayer* Richardot. Elfáradt, megizzadt, pedig a legkevesebbet mozgó dirigensek közé tartozik.

Egy fellobbanás.

A kulisszák között megbújó fényképész magnézium-fényt robbant. Toscanini futva hagyja el a színpadot. Többet nem jön ki. De néhány autogramot mégis ad. Lerajzolni azonban végleg nem hagyja magát. Közben megkérdezi, hogy miért nem énekelt a kórus minden tagja? Ő rövidlátó ugyan — mondja — de *kevesebb hangot hallott, mint ahány embert látott.* Hát ebben is igaza van...

Kóla Margit.

ORD: A 25 PERC

kilométeres — Scott és ournei célnál

Melbourne, október 23.

angol *Scott* és *Black* ma reggel bourne-ba. A huszezerkilométeres alatt tették meg.

senypálya és az emberek néma csendben kémlelték a látóhatárt a szitáló esőben. Végre

éles motorbúgás

hangzott fel és megjelent a kisérő repülőraj első három gépe: rövidesen pedig az ausztráliai repülőktől körülvéve feltünt *Scott és Black hatalmas, kétmotoros repülőgépe is.* A repülőgép tiszteletkört írt le a pálya fölött, azután simán leszállott.

Leirhatatlan lelkesedés fogadta a győzelmes pilótákat *és a százezres tömegek tombolva ünnepelték az izgalmas verseny hőseit, akik*

felére rövidítették meg a hosszú út repülési rekordját.

A közönség áttörte a kordonokat és ujjongva kapta vállára a kimerült repülőket, akik mindössze néhány órát pihenek csak a hosszú út alatt. A két győzest, *a 31 éves Charles Scottot és a 35 éves Campbell Blacket*

diadalmenetben vitték be a városba.

lapok különkiadásban emlékeztek meg nagy eseményről és a két pilóta szállója előtt óriási tömeg gyülekezett ze. A két repülőnek alig sikerült megknie az ünneplés elől. Melbourne vá-a Scott és Black tiszteletére nagyszaú ünnepséget rendez és a pilótákat

magas kitüntetésekben

ják részesíteni. Scott és Black megrték *a győztesnek kitüzött 160.000 pendíjat.* A repülők teljesítménye páratlan a maga nemében és a két pilóta győ-

Az „Üstökös“ ünneplése

London, okt. 23.

(Magyar Távirati Iroda.) A Melbourne melletti flemingtoni versenypályán a heves zápor ellenére 30.000 főnyi tömeg tomboló lelkesedéssel üdvözölte az *„Üstökös“*-t, a london—melbournei 11.296 mérföldes távrepülési verseny győztesét, midőn lassan leszállt a versenypályán. Scott és Black, a győztes repülők gyürött, borotválatlan arcán végtelen kimerültség tükrözött, midőn gépükből kiszállva, barátjaik karjaira támaszkodva, a közeli hangárba tántorogtak.

A motorok szakadatlan dörgése következtében *ideiglenesen elvesztették hallásukat*, úgy hogy eleinte még a tömeg zúgó eljenzését sem hallották.

Öt perc mulva *MacFarlane*, Viktória állam első államtitkára rövid beszédben üdvözölte a repülőket és hangoztatta, hogy nagyszerű teljesítményeik bebizonyították, hogy még ma is élnek azok a kiváló erények, amelyeknek az angol birodalom megalapítását lehet köszönni. Scott a rekedtségtől alig hallható hangon elmondott válaszában így felelt:

— *Ugy tetszik, mintha évszázadokig tartott volna az út. Állandóan a gép sorsáért aggódtunk és mindig az volt az érzésünk, hogy egy mértföldet repülünk előre, kettőt hátra.*

A walesi herceg, MacDonald miniszterelnök, Lord Londonderry légügyi miniszter és Thomas dominiumügyi miniszter táviratilag üdvözölték a győztes angol repülőket.

Mollisonék az ötödik helyen

London, okt. 23.

(Saját tudósitónk távirata.) Az anglia—ausztráliai repülőverseny második helyén a holland *Parmentier* és *Moll* pilóták feküsznek. Gépük három utast szállit, köztük Rascho Theát és megérkezésük néhány órán belül várható Melbourneba.

A *Turner* vezetése alatt álló amerikai gép a Timor-szigeten, Kupangban kényszerleszállást végzett, de egyelőre még a harmadik helyen van.

Mollisonék az ötödik helyet foglalják el. A versenyzők mezőnye részben még Kis-Ázsiában repül, részben pedig útban van Kis-Ázsia felé. A húsz induló közül tizennégy van versenyben.

Tűz a Wander-gyárban

(Saját tudósitónktól.) Ma délelőtt a *Wander*-gyár Kereszturi-út 30. sz. telepén az egyik laboratórium olajtartálya *kigyulladt.* A veszedelmesnek látszó tüzet *a közelben tartózkodó munkások eloltották* és mire a tüzoltók kiértek a telepre, a tüznek már nyoma sem volt. A kár jelentéktelen.

elsőfokú bíróságot. A bíróság tegnapi ítéletében hatévi fegyházbüntetésre ítélte a gyilkos katonarendőrt.

UJJÁSZÜLETETT AZ EGYETEM

Fény és levegő a régi sötét zeg-zugok helyén — Lechner Jenő tanár és Kontuly Béla festőművész nagy alkotásukról

(Saját tudósítónktól.) Később kondult meg az idén az egyetemi templom Veni Sanctere hívó harangja, később tartott ünnepélyes, tanévnyitó ülést az egyetem tanácsa, de ez a késői megnyitás *meglepetést hozott.* A régi, elhanyagolt épület helyett *új, átépített otthonra talált a tudomány,* a sötét, rideg előcsarnok világos fényekkel telt meg, hófehér, csiszolt ajtók villognak a barátságtalan, barna színek helyén, eltüntek a homálybaveszők, félelmetes folyosók, fény és fény, fehérség és tisztaság fogadta a látogatót.

Ujjászületett az egyetem.

Két év munkában eltöltött vakációja hozta meg ezt a kellemes változást, két év malterszagú építkezése teremtette meg újra a Pázmány Péter tudományegyetem épületét, amelyben az indokolatlan oszlopok és céltalan erkélyek megszüntek, a szecessziós gipsz-stukkók helyét stílus foglalta el és ez a munka dr. *Lechner* Jenő műépítész-tanárnak köszönhető.

Ő volt az, aki az első év munkás vakációja után, az idén szinte teljesen kicserélte az egyetem elsőemeleti auláját és harmadikemeleti kupolatermét, elgondolása a két zsúfolt terem helyére teret, mozgási lehetőséget varázsolt, stílust teremtett a hibrid konstrukciója helyén.

A *8 Órai Ujság* munkatársa felkereste *Lechner* Jenőt, hogy nyilatkozatot kérjen az elmult két nyár munkájáról.

— *Nehéz munkám volt,* — mondotta a professzor, — *a megadott térlehetőségek között újat alkotni. De, azt hiszem, sikerült.*

— Az egyetem 1899-ben épült és bizony-bizony a mai kornak az akkori architektura nem felel meg. Ugy hogy voltaképpen nagy alaprajzi változtatásokat is kellett eszközölnöm. *Zuglépcsőházakból előszobákat kellett elvágnom, folyosókat kellett fénnyel elárasztanom.*

— Az idei nyarat az aula és kupolaterem átépítésére szántam. Az aula stilustalanságát eltüntettem és a homlokzat új-barokk modorával hoztam összhangba. Régi márványoszlopcsoportokat helyeztem máshová, hogy a teret jobban kihasználhassam. A stílus egységessége mellett szép fényhatásokra is törekedtem. A kupolaterem lehetetlen megoldását is megváltoztattam, modernizáltam, hogy az egyetemnek ezt a legnagyobb tantermét valóban célszerűvé tegyem.

— Természetesen a *takarékosságot* tartottam leginkább szem előtt az átépítés alatt és a megadott tér és anyagi keretek között olyan barokk épületet sikerült megteremtenem, amely olyan, mintha korabeli volna.

— Munkám végeztével köszönetet kell mondanom *Magyary* Zoltán, *Martin* Aurél és *Baranyay* Jusztin professzoroknak, akiknek lelkes támogatása lehetővé tette az egyetem ujjászületését. De meg kell emlékeznem *Kontuly* Béláról is, akinek *hat négyzetméteres festménye* olyan művészien és olyan stilusosan illeszkedik bele az új aulába...

Valóban stilusos és valóban gyönyörű Kontuly Bélának, a fiatal festőművésznek *Pázmány Péterről, az egyetem alapítójáról festett képe,* amely a hatalmas díszterem bejáratának jobb oldalát foglalja el. A novecento festőgárdájának architektonikus törekvése teljes mértékben kifejezésre jut a festményen és amellett, hogy összhangban marad az aula új-barokk stilusával.

— Két és fél hónapig dolgoztam a képen, — mondotta műtermében a fiatal művész a *8 Órai Ujság* munkatársának. — Hosszú előtanulmányokat folytattam az esztergomi érseki kincstárban, hogy Pázmány korának ötvösművészetével megismerkedjem. A képen látható ékszereket, keresztet és tintatartót ugyanis ott rajzoltam le.

— A kép a *római* iskola eredménye, *az új-klasszikus törekvés megtestesítése, amely a modern levegőt is kibirja.* A képpel a *Balló-díjat* is megnyertem. Remélem, hogy az egyetem vezetősége és Lechner Jenő, az újjáteremtő, meg van vele elégedve.

— Egy-két év mulva, ha az anyagom már együtt lesz, kiállítást szeretnék rendezni, hogy döntő sikert érhessek el. A Hermina-úti kápolnában már van néhány freskóm, amelyet velencei tanulmányutam eredményeként mutathatok fel: Szegeden és a gödöllői premontreieknél is van egy-egy képem. Főleg vallásos és irodalmi tárgyú képeket festek a portrék mellett.

Ecsetek és vázlatok között így beszél Kontuly Béla, a fiatal festőgárda egyik legtehetségesebb tagja Pázmány Péterről, munkájáról, terveiről.

Lechner Jenő mellett ő is részese annak a munkának, amely a tudománynak új hajlékot adott.

8 Órai Ujság
okt. 24.

termek közelében, a gazdasági szárny fölött egészen izolált helyen nyertek elhelyezést, s így tekintettel, azok kisebb belső magasságára, egyúttal szerkezetileg is olcsón voltak kiképezhetők.

A gazdasági helyiségeknek csak a hátsó gazdasági udvarból van bejárása; egy közös előtér körül csoportosulnak a konyhakamrák, gazdasszony lakása és a cselédszobák. A konyha tálalóval csatlakozik a nagy ebédlőhöz s a fiúk a gazdasági helyiségektől teljesen el vannak különítve.

A községben sem vízvezeték, sem csatornázás nincsen, azért az intézetet saját vízvezetékberendezéssel kellett ellátni. A nagy kapuzat fölött emelkedő torony, melyről gyönyörű kilátás nyílik a tokaji és az északi hegyvidékre, a hatalmas vízrezervoirt rejti magában. A torony alatt átjáró van a hátsó nagy kertbe, s ez az átjáró választja el az internátust a tanintézettől.

Külön külön új épületekben vannak az igazgató lakása és a tornaterem, az utóbbit egy pergolás oszlopcsarnokkal szegélyezett járda köti össze az internátussal.

A szlöjdmunkaterem, mosókonyhák, betegszobák, szolgalakások az intézet hatalmas telkének végében álló régi épületekben egészen külön vannak elhelyezve.

Az intézethez közel 25.000 m^2 területű gazdasági kert tartozik, ahol a növendékek kertészettel, gyümölcsápolással, s egyéb gazdasági ismereteket szerző munkával foglalkoznak; a tornaterem előtt tágas játszótér áll rendelkezésükre.

Az építést még 1910-ben kezdték meg. Sajnálatos körülmények folytán a munka még az alapozáskor félben maradt s egy esztendőig szünetelt, ezért az épületet csak 1912. év őszén fejezték be s adták át rendeltetésének.

Az építést nagyon megnehezítette az a körülmény, hogy a tanítás folytonosságának megszakítása nélkül kellett a régi épület teljes átlalakításáról is gondoskodni; korhadt menyezetei, ablakai kicseréltettek, új födélszéket kapott, s belsőleg is teljesen újra szereltetett föl. Ezt a nagy munkát a nyári iskolai szünet alatt kellett teljesen elvégezni, úgy hogy őszre a tanítás a régi szárnyban ismét kezdetét vehesse.

A föld-, kőmíves, elhelyező, kőfaragó, ács, tetőfedő, vas, bádogos, asztalos, lakatos, mázoló és üveges munkát *Havas* Sándor, a műkőmunkát ifj *Walla* József, a szerelő munkát *Bogdány* és társa, a kályhás és tűzhely munkát *Balla* Ferenc, a redőny munkát *Paschka* és *Gömöri*, a szobrász munkát *Füredi* Rihárd, a szobafestő és külső sgraffito munkát pedig *Kainz* János hajtották végre. Az intézet főiszerelését *Palágyi* Gyula készítette.

Hálával kell megemlékeznünk dr. *Neményi* Imre miniszteri tanácsos úrról, aki, midőn egyrészt vasszigorral őrködött a kincstár anyagi érdekein, másrészt a már elpanaszolt szerény keretek között teljesen szabad kezet engedett művészi felfogásunk érvényesítése tekintetében.

Lechner Jenő.

A lipcsei nemzetközi építő kiállítás.

(Folytatás.)

XVII ik csoport: Szászország kiállítása. A kicsi, de magas kulturai színvonalon álló gazdag országban a közönség részéről sehol másutt nem tapasztalható és közmondásossá vált udvariasságot és előzékenységet találunk. Ez az igazi német Biederkeit, szerénység és alázatosság, amely a dicsekvést nem ismeri. Most azonban felhasználták az alkalmat, hogy intézményeiket méltóan bemutassák. A sorrendet a szász államvasutak kiállítása kezdte, amelyből megtudjuk, hogy a kis országban hat vasúti üzletigazgatóság és kilenc nagy vasúti műhely van. Bemutatták a szász vasutak egész építéstörténetét. A nürnberg-fürthi rövid vonalat nem számítva a *lipcse-drezdai* vasút volt Németországban az első rendes forgalmú vasút, melynek egy része 1837-ben, az egész vonal pedig 1839-ben nyilt meg. Az akkori lipcsei pályaudvarnak 1360 folyó méter vágánya, 20 váltója, 11 fordító korongja és 1 tolópadja volt. Az indóházat „beszálló szín"-nek (Einsteigschuppen) nevezték, ebben mindössze két vágány és hossza 53 *m*, szélessége 26 *m* volt. Tetőzete fából készült. Az egész pályaudvar 300.000 márkába került. Modellekben volt bemutatva a fejlődése. Jelenleg a legnagyobb pályaudvar Európában. Építő költsége 135 milliom márka. (Főbb méreteit már korábban közöltem.) Látható volt a lipcse-drezdai vasút legelső menetrendje is 1839. április 9. kelettel, amely szerint a 120 *km* hosszú vonalon naponkint mindkét irányban 7—7 vonat közlekedett és a menetidő 9 órát vett igénybe. Ki volt állítva a Priestewitz és Niederau között létesített első német vasúti alagút nagy modellje az állásozással és a munka menetének feltüntetésével. Hossza 513 *m*, az űrszelvény magassága 6·18 *m*. Theodor Kunz kapitány és mérnök vezetése alatt épült 1837—1839. években. A szász kir. államvasutak csoportja egy külön vasúti kiállítás volt, melyben legújabb szerkezeteiket, hídjaikat és magasépítményeiket is bemutatták. Mivel a villamos vasutak mindig nagyobb jelentőséget nyernek, a szász közlekedésügyi miniszteriumban azok fejlesztésére és a vízierők kihasználására külön osztályt szerveztek.

A drezdai műegyetem száznál több tervrajzzal, több albummal és a növendékek által a mechanikai laboratoriumban készített gépmodellekkel mutatta be a szakoktatás ez idő szerinti eredményeit. A műegyetem anyagvizsgáló intézetét is részletesen ismertették. Nemkülönben a lipcsei egyetem szervezetét és működését. Látható volt Lipcse város 8 *m* átmérős modelltérképe és 80 középület képei, modelljei. Németországban most úgy, mint hajdan a római birodalom virágzása idején, a császárok politikáját követik. Az administratio mindig több és több hivatalnokot igényel, akik számára helyről kell gondoskodni. A közlekedés is új utakat, hídakat, vasutakat igényel. Tehát a jelszó: Építeni! építeni! 81 az utóbbi években emelt középület, — amelyek jórészt imposans épületek, — az államhatalomnak és a kis államgazdaságának pregnáns kifejezői.

A hegyes-völgyes kis országban a nedves és száraz időjárás rendkívül befolyással van úgy az intensiv mezőgazdaságra, mint az iparra. A nehézségek leküzdésére völgyzárógátakat építenek, hogy víztartalékuk legyen és azokat vízművek céljára is felhasználják. 88 jelentékenyebb vízépítményt, 30 hydrometriai munkát és 75 modern szerkezetű nagyobb hidat, valamint tunnelt mutattak be, továbbá kitünő útépítő anyagaikat. Adatokkal illusztrálták, hogy folytonosan nagy összegeket ruháznak be útépítményekbe. Statisztikai kimutatások láthatók az utakat szegélyező több százezer gyümölcsfa jövedelmezőségéről.*)

A németeknek egy újabb intézménye a „*Heimatschutz*". A szószerinti magyar fordítás: „Az otthon védelme" nem felel meg teljesen e szó értelmének. A műemlékek, régi intézmények, régi szokások és erényeknek, vagyis minden régi, hagyományos jó dolognak és emlékműnek megőrzését, fenntartását értik alatta. Igy lehetne nevezni: „Régiségek és hagyományok védelme". Már a düsseldorfi kiállításon (1912-ben) bemutatták emez intézmény működését, amely mindinkább nagyobb tért hódít és emlékeztet az angol nép conservativ szokásaira, amelyekhez ragaszkodni erénynek tartják és ami ott könnyebb, mert az ország tényleg le van szigetelve. Hogy mily nagy súlyt fektetnek erre. Szászország azzal adott kifejezést, hogy külön pavillonban mutatta be ezt az intézményét. Első sorban a műemlékeket, régi templomokat, épületeket, műkincseket. Egyebek között *Hans Memling* németalföldi művésznek 1479-ben Bruggeban készült „Szent Katalin eljegyzése" című festményéről gyönyörű gobelin-másolat volt látható éles rajzzal és még most is ritka élénk színekkel. Be volt mutatva

*) Bosznia és Hercegovinában már a török uralom alatt gyümölcsfák szegélyezték az utakat. A török nép nem rongálja, hanem az iskolás gyermekek török tanítóik vezetése alatt tisztogatják azokat a hernyóktól. Csehországban a dülőutakat is gyümölcsfák szegélyezik. Magyar paedagogusok kijelentése szerint a magyar gyermekekben ez idő szerint még annyi az ősi virtus, hogy sem szigorral, sem szép bánásmóddal nem lehet megakadályozni, hogy tönkre ne tegyék a gyümölcsfákat. Ahol selyemhernyókat tenyésztenek, ott a szederfaültetvényeket sem kímélik és azokat is vandal módon rongálják.

éveit, s itt hallgatta könnybe borult szemmel, de megingathatatlanul a Sárospatakon kivégzett Bezerédy könyörgését a kegyelemért. A Rákóczi-birtokok elkótyavetyélésekor a kastély a Bretzenheim hercegek kezeire került, ma Windisch-Graetz Lajos herceg birtokában van. A várkastély hatalmas, részben romokban levő lakótornya (Berchfrit), továbbá az úgynevezett Perényi- és Lorántffy-szárnyak, kívül és belül egyaránt rendkívül gazdagok szép építészeti részletekben, melyek a renaissance építésnek a nemzeti talajban való meggyökerezését dokumentálják.

A várkastélyt övező későbbi eredetű külső erődítmények falaiban elzárva tömérdek faragott középkori és renaissance tagozású töredéket látunk befalazva, bizonyságául annak, hogy Sárospatakon egykor egyéb, már elpusztult műemlékek (kolostor, templomépületek) is voltak. A református főiskola épülete, Mária-Terézia-korabeli barok homlokzatával és hatalmas kupolájával szintén egyik építőművészeti érdekessége a községnek, ahol ezenkívül itt is, ott is találkozunk főleg renaissance stylusú kapuzatokkal és egyéb, a régi időkre emlékeztető töredékekkel.

Középkori nagy plébánia-temploma, mely a XV. században újjá épült, több szép régi síremlékkel egészíti ki a község muzealis anyagát.

Igazán megokolt volt tehát a vallás- és közoktatásügyi miniszter eljárása, midőn *Kertész* K. Róbert osztálytanácsos javaslatára a Sárospatakon építendő állami tanítóképző intézet terveinek beszerzésére nyilvános tervpályázatot hirdetett, kifejezetten hangsúlyozva programmjában, hogy az épület stylusával a község historiai keretébe illeszkedjék bele.

E sorok írója már régen meggyőződéssel hirdeti, hogy felsőmagyarországi műemlékeinkben a történelmi magyar hangulatok pregnánsan megnyilatkoznak, s hogy e formakincsek tanulmányozása és a gyakorlati építés terén érvényesítése életre hívná ismét a magyar építőművészetnek a XVII. században még csiráiban elernyedt alkotó erejét.

A tervpályázat 1909-ben zajlott le. Természetesen, híven meggyőződésemhez, nagy ambitióval vettem részt benne *Warga* László kartársammal s „Traditio" jeligés pályatervünknek megvolt a sikere, az első díjat s ennek alapján az építéssel való megbizatást is elnyertük.

Sajnos, nagyon szűk pénzügyi keretek között lehetett csak mozogni s a művészi feladatot erősen megkötött kezekkel kellett megoldani. Nemesebb anyagok alkalmazásáról szó sem lehetett. Belső kiképzésre még a lépcsőházban és a nagy zeneteremben sem jutott pénz.

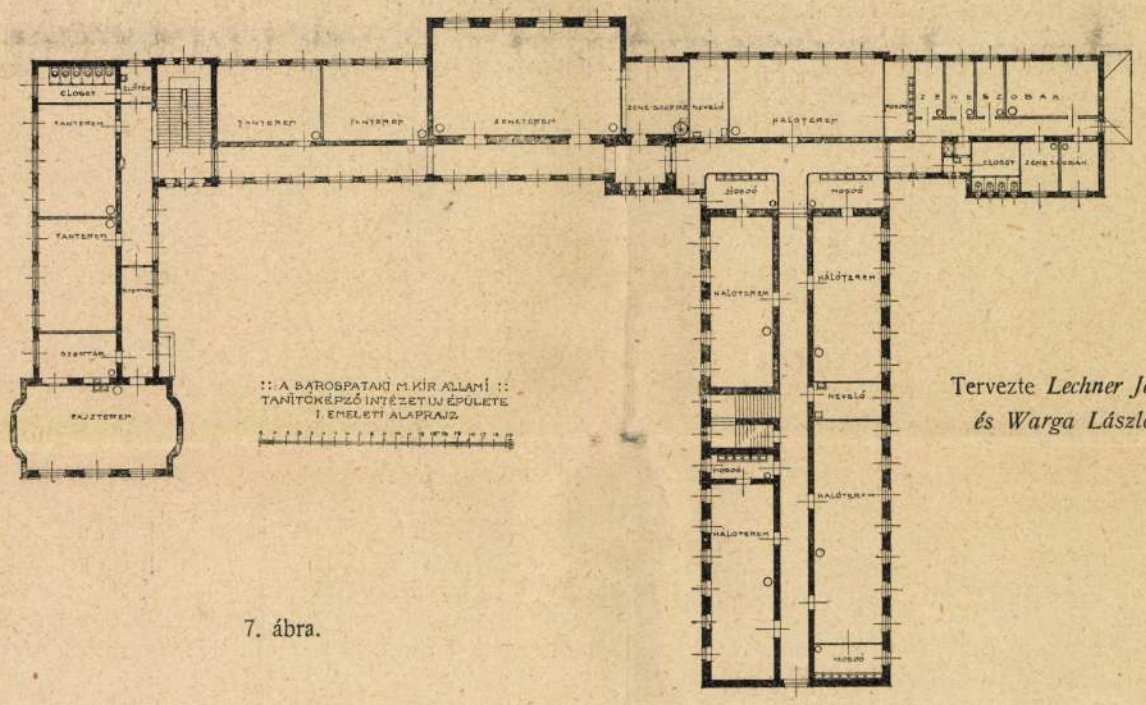

7. ábra.

Tervezte *Lechner Jenő* és *Warga László.*

Hogy a magyar renaissance hagyományai alapján a nemzeti művészetet nem az egykori formák másolásával, hanem karakterüknek utánérzésével mennyire sikerült szolgálni, azt kartársaink az előadott körülmények figyelembe vételével a mult számban megjelent rajzmelléklet és három ábra és a mai számban levő három szövegábra alapján mérlegelhetik.

Az építés programmja szerint a régi, középfolyosós, több mint százesztendős internátusi épületet combinatioba kellett venni, úgy hogy az az új épületnek egyik szárnyát alkossa.

Az alaprajz elrendezésekor voltaképpen az épületnek három csoportra osztása, s ezek kellő összekapcsolása volt a feladat.

Az **U** alakú épület, melynek jobbszárnya lett a régi épület, az Eötvös-utca felé tágas parkozott díszudvart zár körül. Ide nyílik mind a három épületrész főbejárója. A baloldali szárny földszintjén nyert elhelyezést a gyakorló iskola, melynek növendékei nem az intézet növendékeiből rekrutálódnak, hanem csak bejárnak előadásra, tehát nyilvános elemi iskola, ahol a tanítóképző intézet növendékei hospitálnak és a tanítást is gyakorolják. Ennek természetesen külön az utcáról könnyen megközelíthető kapura van szüksége. A gyakorló iskola két nagy tanteremből, szertárból és előszobából áll. Egy másik kapu kapcsolatban a főlépcsővel, a tanintézetbe vezet, egyúttal az igazgatóság helyiségeinek is bejárója. Ezt a kaput használja a nagyközönség is, mikor az emeleten levő nagy zeneteremben a régtől fogva szokásos nagy hangversenyeket rendezik. Ily alkalmakkor a község és a környék intelligentiája teljes számmal szokott megjelenni. Az intézeti részben 1 nagy rajzterem, 1 fizikai, illetőleg chemiai előadó terem, 4 nagy tanterem és 5 szertár van. A régi épületszárnynak, mely az internátus helyiségeit tartalmazza, külön kapuja és lépcsőháza van. Az internátus 5 hálóteremből, ugyanannyi mosdószobából, 3 nevelő, illetőleg köztartásvezető lakószobából, 4 tanuló teremből, egy nagy könyvtárhelyiségből és ebédlő teremből áll, mely utóbbi már az új épületrészben van s tágas hallszerű társalgó helyiséggel kapcsolódik az internátus régi épületszárnyához. A földszinten van még a zuhany- és kádfürdő helyisége is.

Az intézet 100 bennlakó növendékre terveztetett.

Nagy súlyt vetnek a tanítóképzőkben a zenei oktatásra, s ezért a zenegyakorló cellák jó elrendezése nagyon fontos, hogy tőlük a tanítás zavartalansága minden időben biztosítva legyen. A zeneszobák (7 db.) a nappal üres háló-

A Műcsarnok az a hely, ahol az építő művészek maguk szólhatnak a nagyközönséghez, ahol bemutatkozhatnak, ahol a közvélemény kialakulására befolyással lehetnek. Miért nem teszik tehát? A kari, a művészi becsület is megkívánná ezt. Ezeknek a szempontoknak át kell hatnia a

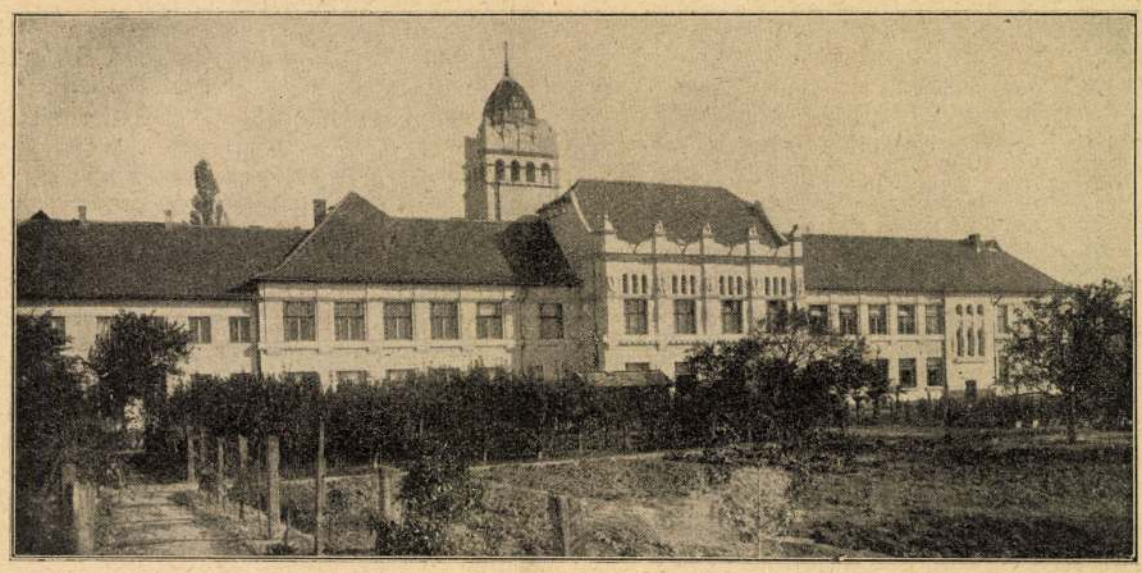

5. ábra. A sárospataki tanítóképző intézet hátsó homlokzata. Tervezte *Lechner Jenő és Warga László.*

magyar építő művészeket s a tárlaton eddig kuckóban szorongó építő művészetet a frontra kell állítania, hogy az a testvérművészetekkel legalább is egyenrangú legyen megjelenésben s a kritika számára kellő anyagot nyujtó.

Emlékezzünk meg most az idei tárlat kiállítóiról!

Itt van a szorgalmas *Szende* Andor, ki minden évben bemutatkozik, ki nem sajnálja az időt és fáradságot s rajzol a tárlat számára is. Művei, most néhány városrendező terv, okulásul szolgálhatnak arra, hogy miképp öli ki az átkos német befolyás, példa, követés a magyar drága faji érzést és művészi megnyilatkozást. Ezek az alkotások művésziek, megoldottak, de nem érzik belőlük a magyar genius sugallata. Jól mondta a felolvasó, *Lechner*

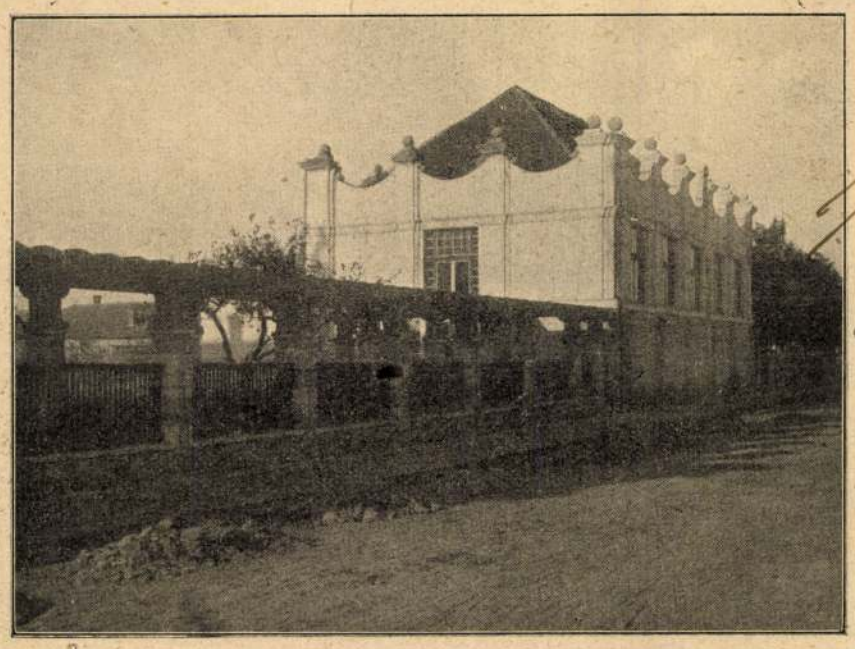

6. ábra. A sárospataki tanítóképző intézet tornaterme.

Ödönről szólva, hogy nekünk magyaroknak nagy kincsünk az, hogy elszigetelve, mint külön faj állunk itt az európai nagy népfajok között; mert érzésünk s az abból eredő művészet más, mint a többi népfajé, friss, eredeti, zamatos. Csak az a kár, hogy a magyar építő művészek nagy része nem önmaga nemes kincsesbányáiból merít, hanem idegen példák után kacsingat s ezzel önmaga veti el magától egyetlen kincsét, a faji érzés fakasztotta inspiratiót.

Tessék megnézni Szende városrendező terveit, úgy hatnak azok, mint egy nagy német város utcaképei. Lám, mily jó, hogy e művek a tárlaton vannak, mily fontos, nagy horderejű kérdések felvetését eredményezik mily fontos tanulságokat vonhatunk le belőlük a magyar építő művészet számára!

Szende művei mellett mint szerény ibolya húzódik meg *Thomas* Antal néhány kis terve, melyek azonban a tiszta magyar faji érzés szülöttei.

Thomas Antal Sváb Gyula iskolájának egyik legtehetségesebb tagja. Erről az értékes iskoláról, mely a tiszta, magából a magyar nép lelkéből fakadó művészetből gyüjti motivumait s teljesen nemzeties irányzatot követ, még szólunk lapunk hasábjain.

Schoditsch és *Eberling* ízléssel, eredetiséggel megoldott sarokháza példát mutat arra, miként legcélszerűbb a tárlatra szánt műveket kidolgozni; nemcsak perspectíva ugyanis, hanem az összes alaprajzok is mellékelve vannak. *Dór.*

A sárospataki állami tanítóképző intézet új épülete.*)

Sárospatak, noha meglehetősen távol esik az ország északi határától, átalában az úgynevezett felsőmagyarországi városok között említtetik. A renaissance építő tevékenységnek, mely a felsőmagyarországi városokat jellemzi, Sárospatakon igen értékes hagyományai vannak.

A városka régi időktől fogva a felvidék egyik kulturális gócpontja. Református főiskolája 1531-ig vezeti vissza történetét. A főiskolán kívül ma is számos tanintézete van: gymnasiuma, polgári leányiskolája, több elemi iskolája, tanítóképző intézete. Valóságos diákváros.

Sárospatak nagyközség historiai szempontból is nevezetes helye Magyarországnak. A Bodrog partján, magas dombháton emelkedő várkastélyában, melynek legrégibb falairól a krónika már a XIII. században beszél, az Anjouk koráig az Árpádházi királyok tartózkodtak; Zsigmond korától fogva a Perényieké és Pálócziaké volt. A XVII. században Lorántffy Zsuzsanna tulajdona s a Rákócziak egyik székhelye. II. Rákóczi Ferenc is itt töltötte gyermek-

*) Építő terveit lásd lapunk 1911. évi 28. és 29. számában.

Amikor ennek az újításnak, ennek a javításnak híre ment, az osztrák szomszéd megirigyelte a dicsőséget. A magyar építész, a magyar collega tudását, ügyességét. Ha már magának nem, legalább egy ismeretlen németnek juttatná a pálmát. Ez nem valami nobilis dolog, de már megszoktuk a sógortól. Amikor azonban magyarok is segédkeznek ebben, ökölbe szorul az ember keze . . .

Évszázados bajunk ez — *turáni átok!* . . .

(Folyt. köv.) *Magyar Vilmos.*

Építészet a téli tárlaton.

Minden évben foglalkozunk a Műcsarnok tárlatain kiállított építőművészeti alkotásokkal. Minden évben elsírjuk jeremiádánkat a magyar építő művészeknek e téren mutatkozó indolentiájáról. Ez évben is megteszszük.

Mi az oka annak, hogy építő művészeink fittyet hánynak a Műcsarnokra s a magyar művészetek évenkint való bemutatkozásain részt nem vesznek?

Hiszen a Műcsarnok nemcsak a festők és szobrászok részére épült s nemcsak az ő műveik részesülhetnek abban a kiváltságban, hogy ott helyet találjanak, hanem joggal kérhet részt magának a magyar építő művészet is a magyar muzsák eme közös csarnokában. Hogy mégis miért nincs ott éppen az építő művészet, ennek komoly okának kell lennie.

Csodáljuk, hogy évek óta tartó actiónk dacára eme, a magyar művészetre nézve fölötte fontos kérdésben sem fent, sem lent nem történt egyetlen egy lépés sem s a probléma ma is, mint minden egyes tárlaton, megoldatlanul mered felénk.

Műértő és laikus egyaránt nagy örömmel szemléli a festők és szobrászok bemutatkozását, a nagy művészi megnyilatkozásokat, melyeket a magyar genius pazar kézzel osztogat hazánk művész fiainak; a nagy fegyelmezettséget, tudást, készséget, mely a tehetség mellett a művek művészi becsét növeli. Ezekkel szemben az építészet vagy egyátalában nem szerepel, vagy oly szerény keretek között, mely a testvér művészetek nagyarányú megjelenése mellett nem méltó a magyar építő művészethez.

Műértő és laikus tudomást vesz a festészet és szobrászat évi állapotáról, fejlődéséről vagy hanyatlásáról, nemzeties vagy idegenszerű vonásairól. De hol vegyen tudomást a nagyközönség, de a szakkritika is, a magyar építő művészetről? Mit létesített az egy év leforgása alatt, fejlődött-e, avagy visszafejlődött, magyar nemzeti érzés ihleti-e építészeinket, avagy idegen minták, van-e kilátásunk a magyar nemzeti építő stylus létesülésére, avagy le kell mondanunk e szép reményünkről stb. stb.?

Ilyen és más hasonló fontos kérdéseket vajjon hol döntsünk el? Hol tegyünk összehasonlításokat az egyes művészek alkotásai között? Hol állapítsuk meg az építő művészet terén egy-egy esztendő termékeit? Úgy gondoljuk, hogy az itt fölvetett kérdések nagyon is sürgetőek, megokoltak s okvetetlenül elintézendők. Mert lehetetlen állapot az, melyben ma a magyar építő művészet leledzik. Bárki felcsaphat munkásai közé s bármit produkálhat, nem kell tartania a kritikától, mert sajnos, nincs sem mód, sem alkalom, hogy az foglalkozhatnék véle. Így az építő művészet a testvér művészetekkel szemben könnyen elsekélyesedhetik, minthogy a kritika jótékony, serkentő, buzdító, ostorozó hatását nélkülözni kénytelen. Maguk az építészek pedig, a dolog természete szerint, nem iparkodnak kifejteni képességüknek és tudásuknak azt a fokát melyet a kritika várásától való — hogy úgy mondjuk — félelmükben különben kifejtenének. Ez az állapot a magyar építő művészet erőtlenségét vonja maga után, mely sajnos, érezhető is.

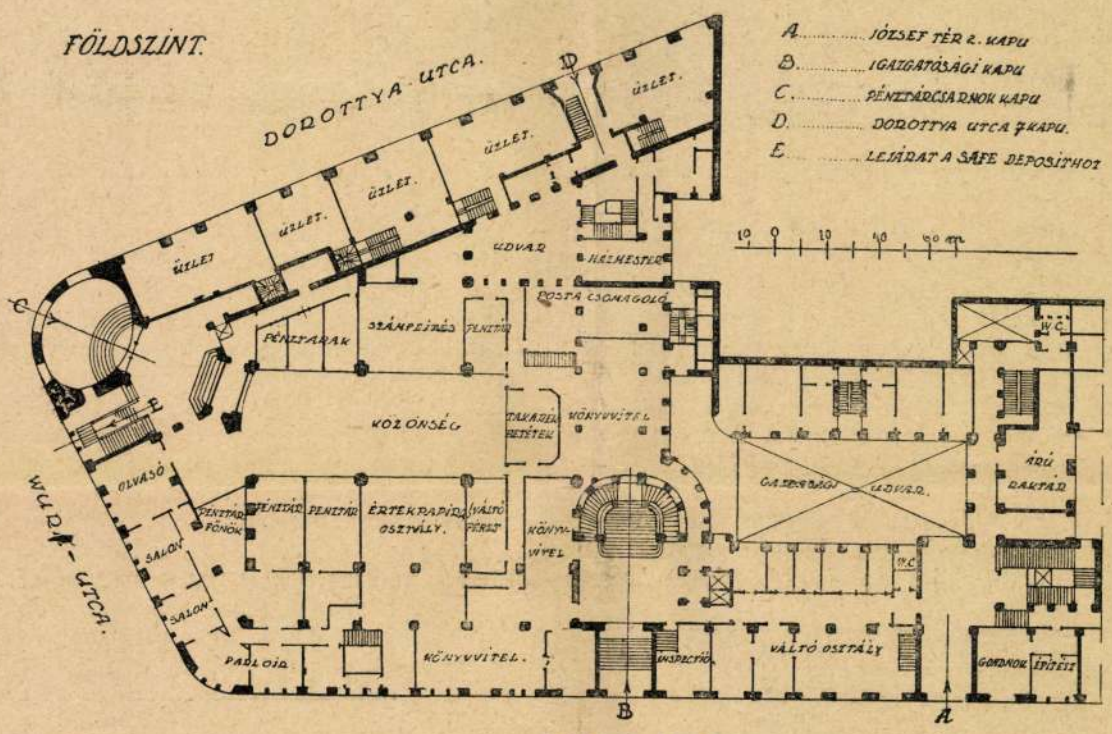

3. ábra. A Magyar Általános Hitelbank palotájának földszinti alaprajza.

Azt mondhatná valaki, hogy hiszen ott vannak a tervpályázatok, ott nyílik tér a kritikára is. Ez azonban édes kevés. A nagyközönség nem vesz tudomást róla, sőt még a szakkörök is ritkán. Éppen azért nagyon üdvös dolog lenne az évenkint lezajlott tervpályázatok győzteseit bemutatni a Műcsarnok tárlatain. Így megtelnék az építészek terme, lehetne összehasonlításokat is tenni s meg lehetne állapítani: mily irányban halad a magyar építő művészet.

Azonban még ez is kevés. Mert nemcsak tervpályázatokra készülnek építő művészeti alkotások, hanem egyenes megbízások folyományaképpen is. S rendszerint az utóbbiak fel is épülnek s rendszerint ezek között találunk sok oly művet, melyhez a művészetnek semmi köze. Ezekbe botlunk úton-útfélen s a kritika a magyar építő művészeket ezek alapján kénytelen mérlegelni, meg-, esetleg elítélni. Így a bár kevés, örökbecsű, értékes művészi alkotás is egy sorsra jut amazokkal. Ezért a közvélemény lesujtó ítélete a magyar építő művészetről.

Lechner Jenő dr K

Nemzet Vértanuinak még le nem leplezett emlékműve, a Ludovika Akadémia kertjében levő hősi emlék, a főpostán, telefónközponton, egyetemen, új városházán és egyéb középületekben elhelyezett hősi emléktáblák).

III.

A SZÉKESFŐVÁROS KÖZÉPÍTKEZÉSEI.

1. Kislakások építése.[1])

Említettük már, hogy a székesfőváros hatósága az akkori kényszerű viszonyok következtében *dr. Bárczy* István akkori polgármester kezdeményezésére 1909 tavaszán lépett a hatósági saját építkezés terére és a világháború kitöréséig 6120 lakást létesített közel 27 millió aranykorona költséggel. Az akció alapja akkor az 1908. évi XLVIII. törvénycikk (»Budapest székesfőváros fejlesztéséről«) volt, amely 12. §-ában kimondotta, hogy »mindazok a lakóházak, amelyeket a székesfőváros abból a célból épít, hogy azokat saját költségének megfelelő bér mellett bérbeadja, mindaddig mentesek az állami adó alól, amíg a bérösszegek az önköltség mértékét tényleg meg nem haladják. Az önköltséget alkotja a telekbér, az építési tőke törlesztése és kamata, az épület karbantartási és kezelési költsége. Az önköltség mértékének kiszámításánál a telekbér az építéskor felvett telekérték 4%-os, a többi költség pedig együttesen az építési tőke 6%-os maximális kamatait meg nem haladhatják«. A házadóról szóló 1909. évi VI. törvénycikk 27. §-a ezt az állandó házadómentességet az egyenes adókon nyugvó összes állami, törvényhatósági, községi, illetőleg bárminemű más adópótlékokra is kiterjesztette.

Ezen építkezések, amelyek dr. *Wildner* Ödön akkori h. főjegyző, illetve tanácsnok és *Kabdebó* Gyula akkori főmérnök ill. műszaki tanácsos vezetése alatt kerültek végrehajtásra, a következő helyeken történtek: *a)* többemeletes kislakásos bérházak: II., Margit-körút 64/A/B, III., Miklós-tér 2., V. ker., Berzenczei-utca 46., 48., 50. ás 52., VI. ker., Váci-út 87., Frangepán-utca 4. és 6., Angyalföldi-út 36—38., VIII. ker., Fiumei-út 21—23., Alföldi-utca 16—18., IX. ker., Üllői-út 119. és 121., Gyáli-út 21., 23., 30. és 32., Mester-utca 5. és 7., X. ker., Szörényi-utca 5. és 7., Juranics-utca 32. és 34., Simor-utca 7—9—11. és 13., Jászberényi-út 36. Az építkezések terveit a következő műépítészek készítették: Bálint Zoltán és Jámbor Lajos, Haasz Gyula és Málnai Béla, Habicht Károly, Hübner Jenő, Jónás Dávid és Zsigmond, Komor Marcell és Jakab Dezső, Medgyes Alajos, Morbitzer Nándor, Nagy Virgil műegyetemi tanár, Nay Pál és Strausz Sándor, Orczy Gyula, Pecz Samu műegyetemi tanár, Pollák Manó, Rainer Károly, Rerrich Béla, Riva József, Spiegel Frigyes és Márkus Géza, dr. Sterk Izidor, Szabó Gyula, Tscheuke Hermann, Voyta Adolf, Waelder Gyula, lovag Ybl Lajos. A költségeket három beruházókölcsönből fedezte a főváros, mégpedig az 1910. évi 2 millió font sterlinges 4%-os, az 1911. évi 105 millió frankos 4%-os, végül az 1914. évi 134·3 millió márkás 4½%-os kölcsönből.

Ugyanakkor a székesfőváros 21 földszintes kislakásos telepet is létesített a legsürgősebb szükségre való tekintettel könnyebb építési kivitelben, mégpedig a következő helyeken: I. ker., Budafoki-úton, III. ker., Bécsi-úton, V. ker., Újpesti-rakparton, VI. ker., Aréna-úton, Janicsár-utcában, Hungária-úton, Palotai-úton, Babér-utcában, IX. ker., Mihálkovics-, Telepy-, Gróf Haller-utcákban és a Gubacsi-úton, X. ker., Tattersall-telepen, a Százados-, Ciprus-utcákban, a Kőbányai- és Ceglédi-utakon. Épített továbbá a város a X. ker., Százados-úton egy művésztelepet és a Villám-utcában egy különálló műtermes házat. Mindezeknél a székesfőváros a telekbért sem vette számításba, hogy a lakásbéreket az igen kiskeresetű lakókra nézve még jobban mérsékelhesse.

Ennek az építési akciónak a világháború és a következő zavarok véget vetettek és a hatósági lakásépítkezés újabb felvételére — mint már említettük — csakis évek mulva, pénzértékünk és egyéb állapotaink stabilizálódásának időpontjától kezdve kerülhetett a sor.

[1]) Ehhez a fejezethez l. a 13., 15—20., 22, 23. sz. képeket.

Nagyobbára az amerikai Rockefeller-alapítványból létesült a IX. ker., Gyáli-út 4. szám alatt az Országos Közegészségi Intézet anya- és csecsemővédelmi otthonnal és védőnőképzői iskolával. (L. a 47. és 48. sz. képeket.)

A Nemzeti Múzeum épületének belső átalakítását dr. *Lechner* Jenő tervei szerint végezték el a stílszerűség megóvásával és a gyüjtemények célszerűbb átrendezésével. Ugyanez az építőművész rekonstruálta a belügyminisztérium régi országgyűlési termét. (L. az 52. sz. képet.)

Megépítették a várbeli Prímásbástyasétányt és rövidesen megkezdik a Horthy Miklós-bástyasétány építését az északi várfoktól a Nagyboldogasszony-templomig. A két sétányt a dr. Lechner Jenő tervei szerint rekonstruált Bécsi-kapu fogja összekötni, amelyet a Fővárosi Közmunkák Tanácsa épít meg.

Mult év tavaszán avatták fel a m. kir. miniszterelnök vezetése alatt az Ezredéves emlékművet, amelynek befejező lovasszobrait (Árpád és kísérete) *Zala* György szobrászművész alkotta meg, aki az egész emlékművet készítette. Ugyanabban az időben történt az emlékmű aljában elhelyezett Hősök emlékkövének felavatása, melynek költségeit a kormány és a főváros együttesen viselték. (L. az 1. és 2. sz. képeket.)

Egyházi célú középítkezések a világháború után felbuzdult hitélet következtében nagyobb számban történtek, természetesen az állam és a székesfőváros hathatós segítségével is.

Ilyenek az I. ker., Szent Imre herceg-útján levő plébánia-templom, a lágymányosi evangélikus-református (L. a 7. sz. képet) és ágostai evangélikus templomok (L. a 10. sz. képet), a Városmajor-utcai róm. kat. plébániatemplom (L. a 6. sz. képet), az Isteni Szeretet Leányai Szent Margit Intézetének noviciaháza a Farkasvölgyben, a Nôtre Dame de Sion sashegyi (Budaörsi-, Németvölgyi- és Zólyomi-utak közt levő) rendháza, elemi, polgári iskolája és továbbképző tanfolyama, az Orsolyarend Rózsadombon épített Szt. Angela-intézete; a Jézus társasági atyák lelkigyakorlatos háza (»Manréza«) a Zugligetben. Az I. kerületben még új egyházi célú létesítmény a Szent Gellérthegyi Lourdesi-barlang, amelynek átalakítását dr. *Lux* Kálmán tervezte.

A II. kerületben megépült az érseki főgimnázium (Rákóczi-kollégium) róm. kat. temploma.

A VI. ker., Béke-téri és X. ker., Kerepesi-úti (törökőri) új róm. kat. templom *Petrovácz* Gyula tervei szerint épült fel. (L. a 8. és 9. sz. képeket.)

A VII. kerületben, a Damjanich-utca végén, a Városliget szélén épül a Regnum Marianum róm. kat. temploma.

A IX. ker., külső ferencvárosi Szent Kereszt Egyházközség Üllői-úti templomát *Lavotta* Gyula műszaki főtanácsos tervezte.

A X. ker., Rezső-téren épül dr. *Lechner* Jenő tervei szerint a Ferenc József róm. kat. fogadalmi templom (L. a 11. és 12. sz. képeket) és ugyanezen a téren fog emelkedni a reformátusok által épített Hősök emléktemploma. Kőbányán épült a lengyel r. k. kápolnája.

Közoktatási célokat szolgál a ciszterci-rend az I. ker., Szent Imre herceg-útján, magyar barokstílben, *Waelder* Gyula műegyetemi tanár tervei szerint épült nagyszabású főgimnáziuma (L. a 24. és 25. sz. képet), a Nôtre Dame de Sion-rend már említett sashegyi iskolája és a ref. Baár—Madas-alapítványnak a Svábhegy aljában (I., Lórántffy Zsuzsanna-u.) épült intézete.

Magántársaságok középületszerű építkezései voltak a Magyar Lovaregylet X. ker., új lóversenytéri építkezései (terv.: *Wellisch* Andor); a Budapest Székesfővárosi Közlekedési Rt. VII. ker., Kertész-utcai székháza (L. a 26. sz. képeket); a Székesfővárosi Autóbuszüzem VII. ker., Szabó József-utcai garázsa (dr. *Hültl* Dezső); a Ganz-Danubius r.-t. tisztviselőházai (*Waelder* Gyula); a VIII. ker., Blaha Lujza-téri Corvin nagyáruház, a Magyar Általános Kőszénbánya r.-t. palotája az V. ker., Kossuth Lajos-téren, a Margitszigeti Nagyszálló és Szanatórium új építkezései, a Császárfürdő új uszodaépülete és a Lukács-fürdő átépítése.

A Margitszigeten a vallás- és közoktatásügyi miniszter által épül a Fedett Versenyuszoda (*Hajós* Alfréd tervei szerint).

A turisták és kirándulók érdekeit szolgálja a III. ker., Csúcshegyen létesített menedékház.

A hazafias kegyelet számos *emlék* és emléktábla létesítésében fejeződött ki (Várbeli Kapisztrán-szobor, az V. kerület, Szabadság-téri úgynevezett Irredenta-szobrok, az országos zászlótartó, a

HŐSÖK MAUZOLEUMA DEBRECENBEN

TERVEZTÉK DR. LECHNER JENŐ ÉS SZONTÁGH PÁL

Debrecen új és modern építményeinek egyike a most elkészült Hősök mauzoleuma, amely megjelenésében egyaránt méltó az 1849 augusztus 2-án az orosz túlerővel vívott debreceni csata hős honvédeinek és a világháború hősi áldozatainak emlékéhez és a város áldozatkész, kegyeletes érzésű polgárságához.

Az árnyas, hangulatos Hősök temetője, amelynek az egész környéket uraló dombján eddig a 49-iki csata emlékét megörökítő, haldokló oroszlánt ábrázoló emlékmű állott. Az új mauzoleum elhelyezésére önként kínálkozott ez a hely, hiszen a város lakossága a csata évfordulóján s a hősök napján ide zarándokol a kegyelet hálaját az emlékezésben leróni.

Az új emlékmű ennek megfelelően ünnepélyek tartására alkalmas tágas mauzoleum. Már az emlékmű terveinek elkészítésére tartott tervpályázat birálóbizottsága is a tervezési programm ezen követelményének megfelelően elsősorban a csarnok-megoldásu terveket ajánlotta pályadíjra s ezek közül kivitelre dr. Lechner Jenő és munkatársa, Szontágh Pál zárt mauzoleum-terve került.

Az épület alaprajza négyzet, külső 15.00 m., belső majdnem 14.00 m. oldalhosszal, a négy belső sarka letompítva. Nyolc darab 3.70 m. magas vasbeton oszloppal, négy darab 3.75 m. sugarú dongával és szegéllyel. A belső tér 14 m. magasban a 10 m. átmérőjű hengerbe megy át. A 2.00 m. magas, teljesen körbenfutó üvegfelület szolgáltatja a helyiség megvilágítását. A belső teret síkmennyezet zárja le.

A belső kiképzés a dongák vállvonaláig a vörös műkőburkolat és a hősök neveinek megörökítésére szolgáló sárga műkőtáblák. A dongák vállvonala feletti összes fal és mennyezet zöldszínű nemesvakolattal készült. A padló 40—40 cm-es mozaiklappal van burkolva. A hatalmas felületeknek egyszerű kiképzése az egésznek nagyvonalú monumentális hatást kölcsönöz. A belső téralakítás szépen kifejezésre jut, a külső felépítésben is. A dongák közötti legalacsonyabb sarokrész, a dongák, a henger jól kifejezésre jutnak a külső lépcsőzetes felépí-

Foto Seidner

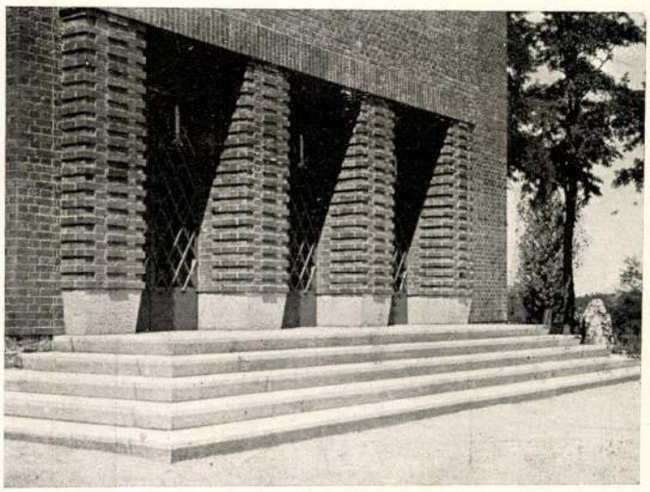

Arch. Dr. Eugen Lechner und Paul Szontágh: Heldengedenkhalle in Debrecen

fordítás

Tér és Forma
1939.

Dr. Lechner J. és Szontágh P. A debreceni hősi emlékmű.
Alul: Helyszínrajz

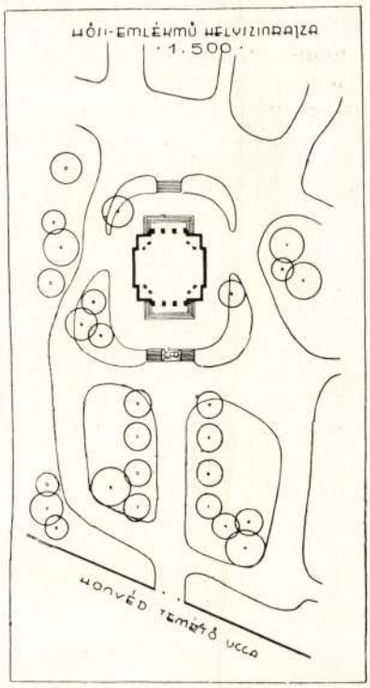

tésben. Külsőleg az egészet az ablakkoszorú fölötti felfalazás zárja le, melynek pereme 18.75 m. magas, emögött tetőszerkezet s lapos gömbsüveg vörösréz bádogfedés van. Az egész külső magasság 19.50 m. Az ablaknélküli oldalfalak hatalmas, síma felületén monumentálisan érvényesül a debreceni városi táglagyár sötétbarna, ércesfényű kongótéglája, a temető fáinak zöld lombjai között. Az épület elhelyezésére szolgáló magaslat megfelelő széles terraszára a temetőkapu felől felvezető kongótégla-lépcsőzetbe építve nyert harmonikus elhelyezést az oroszlános, régi emlékmű. Az építési és rendezési költségek 100.000 pengőt emésztettek fel.

V. Sz. T.

KIS SZÉLJEGYZET

A magyar építésztársadalom már hosszabb idő óta el csodálkozással látja, hogy a magyar napisajtó mily kevésbe veszi az építészt és annak alkotó munkáját. Míg a Tespis kordéján utazó legkisebb, legjelentéktelenebb, de bájos arcú, művésznőről hasábokat, amíg egy könnyűsúlyú boxbajnok hőstetteiről és teljesítményeiről oldalakat írnak a napilapok, — addig az építészről úgyszólván nem is vesznek tudomást. Már nem csodálkozunk azon, hogy a kivitelező építőmestert és a tervező építészmérnököt állandóan összetévesztik, s a botránykrónikában pl. egy másnak telkén, csalással szerzett hitellel építő vállalkozót „építésznek" neveznek, mert ezt már megszoktuk. De az ellen végre mégis fel kell szólalni, hogy ha valamely nagyobb szabású épületet ünnepélyes keretek között felavatnak, s arról a napilapok hasábos, oldalas cikkeken beszámolnak, mindenkit megemlítenek, aki az ünnepély fényét megjelenésével fokozni segített — mondjuk például a rend fenntartására kivezényelt karhatalom subaltern rangú parancsnokát, — de viszont következetesen és mindenkor elhallgatják, hogy az ünnepélyesen átadott épületnek ki volt a tervezője? ki volt az a művész, akinek alkotását ünnepelni megjelentek a felsorolt notabilitások és kisebb-nagyobb rangú kísérőik! Az előzőleg bemutatott debreceni hősök emlékcsarnokának felavatásáról a „Debreceni Független Ujság" csaknem 8 hasábon számolt be olvasóinak. Megemlítette, hogy a „díszítés munkáját Pohl kertészeti felügyelő nagyon ügyesen végezte"..., hogy „a Városi Dalárda Forray István kitűnő vezetése mellett" igen szépen énekelt, s végül természetesen elmondja azt is, hogy „sok dicséret hangzott el a Mauzoleum megépítőjére, Sebestyén Lajos — vállalkozóra." Viszont a tervezők nevét nem tartotta szükségesnek megnevezni... Nemrég az egyik napilapunk élesen kikelt angol laptársai ellen, mert egy magyar melodráma előadása alkalmával a szerző nevét elhallgatták! Tehát csakis a tervező építész nem érdemli meg azt, hogy munkájával kapcsolatban az ő neve is megemlíttessék? Vagy más okokat keressünk?

rl.

14443/1907. számhoz.

Pályázati hirdetmény

A m. kir. állami vasgyárak központi igazgatósága az 1907. évi augusztus hó 1-től, 1908. évi junius hó 31-ig az alábbi táblázatban megnevezett müvek által szükségelt **savtalan repceolaj** biztositása céljából ezennel nyilvános pályázatot hirdet.

A fogyasztó gyár megnevezése	Vasuti állomás hová a repceolaj szállitandó	A szállitandó savtalan repce olajmennyiség kgr.-ban	
		kenő	égő
A m. kir. államvasutak gépgyára	Budapest Józsefváros	45.000	—
M. kir. vas- és acélgyár	Diósgyőr	70.000	80.000
„ „	Zólyombrezó	25.000	10.000
M. kir. vasgyári üzemvezetőség Libetbánya	Lucató	—	1.800
M. kir. vasgyári üzemvezetőség Tiszolc	Tiszolc	—	5.000
M. k. vaskőbányák üzemvezetősége Szirkvashegy	Nagyrőce	—	4.500
M. kir. bányaüzemvezetőség Rozsnyó	Rozsnyó	—	2.000
M. kir. vasgyári hivatal	Vajdahunyad	3.000	12.000

A repceolajok szállitására vonatkozólag mérvadó különleges és általános feltételek alulirt igazgatóság A | 5. ügyosztályában (Kőbányai ut 21. I. em. 49.) a rendes hivatalos órák alatt d. e. 8—12, d. u. 2—6-ig megtekinthetők és esetleg egy korona lefizetése, vagy posta utján való beküldése mellett beszerezhetők.

Az ajánlatban határozottan kijelentendő, hogy az ajánlattevő a szállitási és különleges feltételeket ismeri és azokat egész terjedelmükben kötelezőknek elfogadja, vagy pedig ezen feltételek aláirva az ajánlathoz csatolandók.

Az ajánlattal egyidejüleg, lepecsételt és a cég nevével ellátott palackokban minden olajfajtából két 1—1 kg.-nyi minta is beküldendő, melyek az ajánlattevők által vissza nem követelhetők.

Mindegyik ajánlattevő tartozik ajánlatával mindaddig kötelezettségben maradni, mig annak el- vagy el nem fogadásáról értesitvényt nem nyer.

Az ajánlatokban minden kétséget kizáró módon megnevezendő az ajánlott anyag termelési helye, továbbá, hogy elő állitására hazai vagy külföldi származásu nyersanyagok használtatnak-e fel.

A bérmentve, helyt budapesti gépgyár, illetve helyt Diósgyőr vasgyár, Zólyombrezó, Tiszolc, Lucató, Nagyrőce, Rozsnyó és Vajdahunyad állomáson ingyen hordóval és csomagolással értendő ajánlati árak, minden egyes tételre nézve külön-külön tisztán és olvashatóan, számokkal és betükkel tüntetendők ki.

Az egy korona bélyeggel ellátott ajánlat, „**Ajánlat repceolaj szállitására 14443 | 1907. számhoz**“ külcimmel ellátott és lepecsételt boritékban bérmentesen legkésőbb **f. é. julius hó 3-án déli 12 óráig**, alulirott központi igazgatósághoz (Kőbányai ut 21.) nyujtandók be, hol a beérkezett ajánlatok ugyanezen időpontban nyilvánosan fel fognak bontatni.

Bánatpénz gyanánt az ajánlott olajmennyiség értékének 5%-a készpénzben, vagy állami letétekre alkalmas értékpapirokban az alulirott igazgatóság központi pénztáránál (Kőbányai ut 21.) legkésőbb f. é. julius hó 2-iga hivatalos pénztári órák alatt (d. e. 8—11 óráig) leteendő, mely összeg a szállitás elnyerése esetén 10% biztositékra lesz kiegészitendő.

Ezen feltételektől eltérő, a kitüzött határidőig be nem érkező, táviratilag tett, továbbá oly ajánlatok, melyeknél lényeges részükben javitások vagy vakarások észlelhetők, végre melyekre nézve az előirt bánatpénz le nem tétetett, figyelembe nem vétetnek.

Az igazgatóság fentarja magának a jogot, hogy az ajánlatok közt tekintet nélkül az ajánlott árakra szabadon választhasson, továbbá, hogy az ajanlattevőt tetszés szerinti részmennyiség szállitásával is megbizhassa, melynek szállitását az ajánlattevő az ajanlott árak és feltételek mellett elfogadni köteles, ha csak ajánlatában ennek ellenkezőjét világosan ki nem kötötte és végre, hogy a cél elérésére belátása és tetszése szerint bármily más intézkedéseket is tehessen.

Budapest, 1907. május hó 31-én.

1—1 **A m. kir. áll. vasgyárak központi igazgatósága.**

2949 | 1907. szám.

Árlejtési hirdetmény.

A nagyméltóságu vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter ur az 1907. évi május hó 16-án kelt 12120. számu rendeletével a nagybányai központi áll. iskola felépitését **123366 kor. 49 fillér** erejéig, továbbá ugyancsak fenti számu rendeletével a veresvizi áll. iskola felépitését **73503 kor. 86 fillér** erejéig és végül 1907. évi május hó 7-én érkezett 21182. sz. rendeletével a „Nagybánya-Blidári—feketepataki“ áll. elemi iskola felépitését **15113 kor. 44 fillér** erejéig engedélyezte.

A fentemlitett munkálatok biztositása céljából

1907. évi junius hó 17-én délelőtt 11 órakor

Nagybánya sz. kir. város polgármesteri hivatalában zárt irásbeli versenytárgyalás hirdettetik. Felhivatnak vállalkozni szándékozók, hogy a mennyiben fenti munkálatokat elnyerni óhajtják, zárt irásbeli ajánlataikat fenti kitüzött nap d. e. **½11 óráig** annál is inkább nyujtsák be, mert később, vagy távirati uton érkezett ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

Az ajánlatokhoz az engedélyezett összegnek **5%-a** csatolandó bánatpénz gyanánt vagy készpénzben, vagy a kormány által elfogadhatónak megjelölt értékpapirban, vagy Nagybánya városi takarékpénztár betéti könyvben.

Ajánlat tehető az egyes épületekre, vagy külön-külön, vagy együttesen, de csak az összes munkanemekre.

Fenti munkálatokra szóló müszaki rajzok és feltételek Nagybánya szab. kir. város mérnöki hivatalában (tanácsterem) a hivatalos órák alatt megtekinthetők; az előméret kölségvetés másolata pedig a városi kiadóhivatalban az előállitási árban megszerezhető.

Nagybányán, 1907. évi május 28.

Városi tanács.

Dr. Makray Mihály
polgármester.

1—2

Épitők zsebkönyve.

Adatgyüjtemény **épitészeknek, épitőmestereknek, palléroknak, müszaki rajzolóknak, épitőiparosoknak és vállalkozóknak.**

Szerkesztették:

LECHNER JENŐ és WARGA LÁSZLÓ
okl. épitészek.

Az „Épitők Zsebkönyve“ 550 oldalon felöleli az összes **épitőanyagokat, térdatokat, szerkezeti méreteket, statisztikai adatokat**, az összes hazai **kőbányák és téglagyárak szilárdsági adatait, a cementnormaliákat, hengerelt és szegecselt vasgerenda szelvény-táblázatokat, az elszámoló szabályzatokat**, a bpesti **épitésügyi szabályzatot, hatósági eljárásokat és dijszabásokat, árelemzést és egységárakat, képletgyüjteményt**, stb. stb.

Ára erős és csinos vászonkötésben 7 kor.

Megrendelhető a „VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE“ kiadóhivatalában.

Épitési Tájékoztató.

Az épitési ipar gyakorlati kézikönyve.

Mérnökök, épitészek, épitőmesterek, épitési vállalkozók, iparosok, munkavezetők, földbirtokosok, gazdatisztek, gyártulajdonosok, intézők, becslőbiztosok és bankhivatalnokok s általában az épitő és épittető közönség használatára.

100 ábralappal.

1.600 szövegoldallal.

Két nagy kötetben.

Irta: NÉMETHY JÓZSEF mérnök.

A mü beszerezhető a „VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE“ kiadóhivatalában.

A két kötet ára 20 korona.

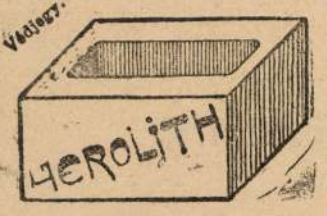

Forradalmat csináló ujdonság a magas épitkezés terén.

KIS. J. JENŐ

okl. mérnök, épitési vállalkozó. — Beton-, cementáru- és terracit gyárosnak

előbb WÜNSCH RÓBERT

TELEFON : 420. Sürgönycim : JENKIS.

Szab. „AEROLITH" védjegyü épitő-köve. Az „Aerolith" szilárd, tartós és könnyü épitő-kő. Az „Aerolith"-ból készült falak szellőztethetők, bámulatos gyorsan száradnak. A lakások egészségesek, télen jól füthetők, nyáron lehüthetők. A téglafalnál 50%-kal olcsóbbak.

Bővebbet : Budapest, V., Pozsonyi-ut 19. sz.

Ajánlattételre való felhivás.

Breznóbánya szabad királyi város közönsége **a városi vizvezeték** elkészitésére, illetve az ezzel összefüggő szállitásokra és munkálatokra ezennel nyilt ajánlati versenytárgyalást hirdet.

A vizmü áll 11 forrás foglalásából, egy 200 köbméter ürtartalmu beton-vizmedencéből, mintegy 7600 méter külső csővezetékből, mintegy 3700 méter hosszu városi csőhálózatból és a hozzátartozó egyéb felszerelési tárgyakból.

Ajánlkozni lehet az egész munkára vagy a következő csoportokra osztott szállitásokra, illetve munkálatokra csoportonként külön-külön, ugymint:

A. öntöttvas csövek szállitása.
B. felszerelési tárgyak szállitása.
C. csőfektetés és felszerelési munkák.
D. forrásfoglaló munkák, vizmedence és ezzel összefüggő munkák.

Az eredetileg költségelt összegek a következők :

A. csoport	80771	kor. 21	fillér.
B. „	17151	„ 70	„
C. „	59238	„ 90	„
D. „	17437	„ 04	„
összesen :	**174598**	**kor. 85**	**fillér.**

A tervek és költségvetések Breznóbányán a városházán, valamint az épités felügyeletével megbizott közegészségügyi mérnöki osztálynál (Budapest, V. Gorove-u. 3. sz.) **Dillnberger Béla** mérnöknél a hivatalos órák alatt megtekinthetők. Ugyane két helyen megszerezhetők az ajánlati és költségvetési ürlapok 5 koronáért és az épitési feltételek 1 koronáért.

A lepecsételt boritékba zárt ajánlatok a város tanácsánál **1907. évi junius hó 27 én délelőtt 10 óráig** nyujtandók be : „Ajánlat Breznóbánya sz. kir. város vizvezetékének A." (illetve B. C. vagy D.) „csoportjára" felirással.

Ajánlkozni csak a rendelkezésre bocsátott ajánlati ürlapokon lehet. Az ajánlatokhoz mellékelendők a) műszaki leirás, b) költségvetés, c) házi csatlakozások és regie munkák egységárai, d) szerződésminta, mindezek ajánlattevő által aláirva és megfelelően kitöltve. Végül melléklendő e) az ajánlati összeg **5%-áról** mint bánatpénz gyanánt a városi pénztárnál letétbe helyezett összegről szóló nyugta.

Később beérkező, nyitott, távirati vagy megfelelően ki nem töltött és a szükséges mellékletekkel el nem látott ajánlatok figyelembe vétetni nem fognak.

A beérkező ajánlatok fent jelzett helyen és időben fognak nyilvánosan felbontatni és azok felett a város tanácsa az e célból felkért szakbizottság véleményének meghallgatása után határoz.

A munkákra, illetve szállitásokra csak magyar honos pályázhat.

A város fentartja a jogot, hogy a beérkező ajánlatok közül tekintet nélkül a nyujtott engedményekre szabadon választhat, a munkálatokat, illetve szállitásokat egészben vagy fenti csoportok szerint külön-külön adja vállalatba, esetleg az összes ajánlatok mellőzésével a munkák kiadása tekintetében másként is intézkedik.

Az ajánlatok felett való döntés legkésőbb a benyujtási határidőtől kezdve két hét alatt hirdettetik ki a város tanácsánál.

Breznóbányán, 1907. évi május hó 26-án.

A város tanácsa nevében:

1—2 **Dr. Sramkó Andor** s. k.
polgármester.

A legfontosabb találmány az a yagipar terén

Bühler többszörös görgőjárata.

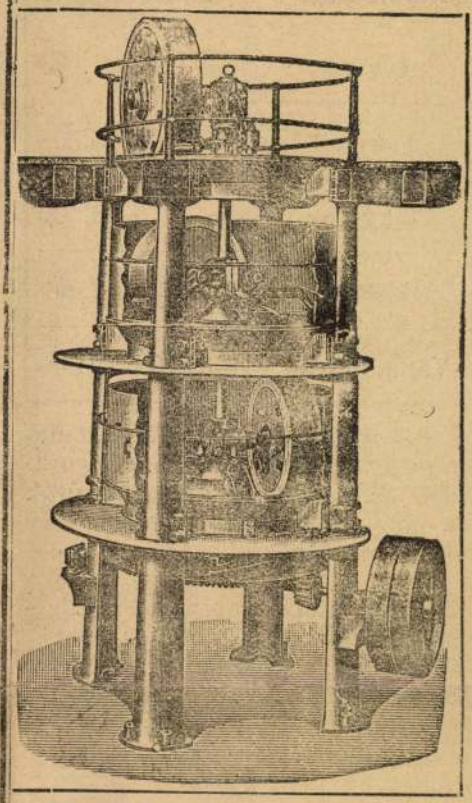

Európa minden államában szabadalmazva. A jelenkor legkitünőbb nedves feldolgozó gépe, bármely nyers anyagot közvetlenül a bányából készit el, minden közbeeső munka (iszapolás, téleltetés stb.) nélkül, a mintázáshoz alkalmasan.

Csekély erő és helyszükséglet daczára a gép munkabirása a lehető legnagyobb.

BÜHLER-féle • háromhengerü • tégla- és cserépprés

facon-, tömör-, üreges-, disz- és egyéb téglák és cserepek előállitásához

BÜHLER-féle szabadalmazott alagcsőprés

40—240 mm. belvilágu alagcsövek előállitására.

Bővebb felvilágositással, árjegyzékkel és bizonyitványokkal szivesen szolgálnak

Bühler és Drössler
BUDAPEST,
VII., DAMJANICH-UTCA 28/b. sz,
mint a Bühler-féle gépek egyedüli gyártói.
TELEFON : 26—79.

Árlejtési hirdetmény.

A **Temeskubin** község tulajdonát képező 470. számu háznak községházául és a kir. adóhivatal elhelyezése céljából való átalakitása és kibővitése **26980 kor. 93 fillér** költséggel engedélyeztetvén, a munkálat biztositására a szóbeli árlejtés Temeskubin községházánál **1907. évi junius hó 11-ike délelőtti 9 órájára** kitüzetik. Zárt ajánlatok 5 százalék bánatpénznek készpénzben vagy óvadékképes értékpapirokban való csatolása mellett szintén elfogadtatnak s ezek az árverés napja délelőtti $^1/_2$9 óráig a községi birónál adandók át és a szóbeli árlejtés befejezése után bontatnak fel. Utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Erről az árlejtésben résztvenni szándékozók azzal értesittetnek, hogy a tervek és költségvetések, ugyszintén a részletes feltételek a községi jegyző irodájában a hivatalos órák alatt betekinthetők.

Temeskubin, 1907. évi május hó 29-én.

Pintér Sándor jegyző. **Marx Károly** biró.

1—1

Tabermann Gusztáv utóda

Telefon: 40—33. Budapest, II. ker, Margit-körut 18. szám. **horgony-diszitmény- és épület bádogos, vizvezeték- és légszeszberendező** **Telefon: 40—33**

hogy az elmult két év jog- és államtudományi irodalmának legkimagaslóbb terméke *Buday* László műegyetemi tanárnak „A megcsonkitott Magyarország" című műve volt, mely az Akadémia „Lévay-jutalmát" nyerte.

Főmérnöki kinevezések. Riedl Frigyes és Kalmár Adolf kir. mérnökök a székesfehérvári államépitészeti hivatalnál kir. főmérnökökké neveztettek ki.

A "Hungária Magyar Technikusok Egyesülete" 1924. évi február hó 10-én (vasárnap) délelőtt fél 11 órakor a Kir József-Műegyetemen (K. II. 21—22.) rendes évi közgyülést tartott. Tárgysorozat: 1 Hiszekegy. Éneklik az Egyetemi Énekkarok. 2. Elnöki megnyitó. Tartja: Bornemisza Géza primus. 3. Dominus és senor avatások. 4. Rohringer Sándor a XXII. Kurucok csoport dominusának előadása: „Gróf Széchényi István és a magyar vizszabályozások" cimen. 5. Nem, nem soha. Éneklik az Egyetemi Énekkarok. 6. Vezéri jelentések. 7. Alapszabályok módositása. 8. Himnusz. Éneklik az Eegyetemi Énekkarok.

A Földmérő Magánmérnökök Országos Szövetsége folyó hó 15-én tartotta alakuló közgyülését. A közgyülés elnöki tisztségét Barcen Gyula, fővárosi tanácsnok látta el. Elnökül a Szövetség Oltay Károly műegyetemi tanárt, alelnökül Ceglédy Endre volt nemzetgyülési képviselőt és Perlaki György nemzetgyülési képviselőket, főtitkárul Szesztay Sándort vállasztotta meg. Az elnökség ideiglenes postai cime: I., Villányi-ut 13.

A szombathelyi városszabályozási tervpályázatok. A Szombathely város által hirdetett városszabályozási tervpályázaton beérkezett pályatervek a Magyar Mérnök- és Épitész Egylet földszinti nagytermében láthatók.

A Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége 1924. évi március hó 1-én, szombaton délután 4 órakor Pest vármegye székházának disztermében (IV., Városház-u. 7. sz., I. em.) tartja V. évi rendes közgyülését. A tárgysorozaton szerepel: A m. kir, államvasutak villamositási munkálatai. Előadja: Verebély László orsz. középitési tanácsos, a Máv. villamositási irodájának vezetője. Ingatlan és ingatlanforgalom. Előadja: Hoepfner Guidó kir. tanácsos, okl. épitész.

Tanácsi előterjesztés az épitési engedélydijaknak és mérnöki eljárási dijaknak felemelése ügyében. (Előadó: *Barcen* tanácsnok.) A tanács a tanácsi III. ügyosztály előterjesztésére, melyhez a volt középitési és pénzügyi bizottságok is hozzájárultak, javasolja a közgyülésnek, hogy a jelenleg érvényben levő épitési engedélydijak — a díjszabás 60. tételének: „Benzin tároló berendezés" kivételével — valamint a mérnöki ellátási dijak 50%-kal felemeltessenek.

Möller István műegyetemi tanár a székesfehérvári muzeum egyesület felkérésére febr. 14-én „*A megszállott területek müemlékeiről, különös tekintettel Erdélyre*" előadást tartott, melyről lapunk be fog számolni.

Nagy Márton, lapunk jeles munkatársa, félesztendeig tartott tanulmány utjáról Amerikából visszatért.

Címadományozás. A kormányzó *Lechner* Jenő dr. műegyetemi rk. tanárnak a m. kir. kormányfőtanácsosi cimet adományozta.

Az épitőmesteri szakvizsgát letették és képesitő bizonyitványt kaptak: Ehrenwald Jenő, ki 1895 szept. 21-én Budapesten szül. 50/920—146/923. Führer Miklós. ki 1873 márc. 10. Szabolcs m. Nyiregyházán sz. 142/924. sz. a. Pagan Rogder, ki 1895 febr. 24-én Fiumében szül. 140/923. sz. a. Geiringer Pál, ki 1894 aug. 10-én Szehország, Neustaet a. d. Mittau 143/933. Lipták Mihály, ki 1895 márc. 6-án Békéscsabán szül. 129/923.sz. a.

A betegsegélyz járulék felemelése. A Budapesti Közlöny f. évi 23. száma közli a m. kir. minisztériumnak a betegségi és beleset biztositás ideiglenes szabályozása tárgyában kibocsátott 820/1924. M. E. számu, valamint a napibérosztályok és betegségi járulékok és pénzsegélyek megállapitásáról szóló 12.800/1924. sz. népjóléti és munkaügyi miniszteri rendeleteket. A biztositási kötelezettség a munkabér nagyságára való terintet nélkül mindenkire kiterjed. A tisztviselők, művezetők, kereskedősegédek és általában a havi fizetéssel alkalmazottak azonban csak akkor esnek kötelezettség alá, ha fizetésük évenként 8,400.000 koronát, illetve naponként 28.000 koronát meg nem halad.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

Munkabérek — Anyagárak

Épitőipari munkabérek. Az épitőmunkások órabérét a Budapesti Épitőmesterek Szövetsége február hó 4-től az alábbiak szerint állapitotta meg: Falazó kőmivesnek 2050—2400, diszvakolóknak 2300—2650, fehér-, rabitz- és terranovamunkásoknak 2450—2800, létraállványon dolgozóknak 2350—2700, logóállványon dolgozóknak 2450—2800, kazán- és kéményfalazóknak az alapban 2050—2400, kazánfalazóknak a rostély felett 2650—3000, kéményfalazóknak a talajszin felett 2900—3250, külső kéményjavitás műállványon, valamint forró és piszkos helyen végzett munkák után 20 százalék pótlék gipsztáblafalazóknak 2050—2400, parafakőfalazóknak 2050—2400, vasbetonos ácsoknak 2050—2400, könyvvel biró állványozóknak 1750—2000, segédállványozóknak 1450—1700, vasbetonos szerelőknek 1500—1800, vasbetonos segédmunkások 1300—1550, betonkeverők-, habkrcskészitők- és mészoltóknak 1300—1550, férfi napszámosoknak 1200—1450, asszonyoknak és 16 éves fiuknak 900—1000, kubikusoknak saját szerszámmal 1750—2000.

Átalakitasoknál előforduló különféle munkákon (az emeletráépités kivételével) dolgozó kőmüveseknek 2160 K-tól 2490 K-ig fizethető.

Rajz szerint dolgozó vashajlitó és szerelő előmunkás órabére a vasbetonszerelő órabéreknél 20 százalékkal magasabb.

Vasbetonos sedédmunkások alatt az olyan munkások értendők, kik az ipartestülettől erre vonatkozó igazolvánnyal ugy a a vasszerelésen, mint zsaluzáson dolgoznak.

Az akkordbérek ugy állapitandók meg, hogy az akkordkereseti lehetőség az órabérszerinti keresetet legfeljebb 25 százalékkal haladhatja felül.

Vámsorompón kivül eső munkahelyekre a szakmunkások a fizetett villamos vasuti költségüket igényelhetik.

A bér csak tényleg munkában töltött órákért fizetendő.

Ácsmunkabérek a Bp. Ácsmesterek Szövetségének megállapitása szerint január 14-étől: Kötőács órabére 2300—2650 K, begyakorolt ácssegitő órabére 1400—1550 K.

Anyagárak.

Magyarországi Épitőanyagkereskedők Szövetsége 1924. évi február 1-én a következő árakat jegyzi:
Jóváhagyás céljából a OKÁB-hoz felterjesztve.

		Nagybani árak gyárból waggonba	Detail árak 100-on f.	100-on a
Falitégla				
kisméretü agyagt. pr.	1000	26000.—	420·—	450·—
nagyméretü „ „	1000	34000.—	520·—	550·—
kisméretü mészhomoktégla	220000.—		340.—	360.—
nagyméretü mészhomokt.	270000.—		425·—	455·—
Tetőcserép			+ 6%	
hornyolt pr.	1000 drb.	480000.—	680·—	720·—
hódfarku „	1000 „	330000.—	480·—	540·—
gerincceserép 1 drb.	1250—1500.—		1500.—	2000.—
cementcserép pr.	1000	400000.—	600·—	630·—
Mész.				
Fával égetett darabos		17500-18000		
Szénnel v. gázzal égetett		16000-19000	380·—	410·—
Oltott köbméterenkint		180000-220000	250·—	300·—
Portlandcement				
Beremendi		29000.—	500.—	520.—
Bélapátfalvai		29500.—	500.—	520.—
budai		26000·—	460.—	490.—
felsőgallai		22000·—	470.—	500.—
lábatlani		28000·—	+ 460.—	490.—
nyergesujfalusi		27000·—	480.—	510.—
selypi		27000·—	485.—	515.—
Románcement		18000.—	310.—	330.—

100 kg-ként + 6%

Cementárak nagybani vételnél papircsomagolással együtt értendők
Selyp esetében zsák nélkül, kölcsön juta zsákban.

Müpala.			
Asbestpala drb-ként	1470—1890		2100—2700
Gipsz			
Stuccatur-gipsz osztr.	100 kg.	39000.—	
Stuccatur-gipsz erd.	100 kg	45000·—	550·— 600·—
alabástrom	100 kg.	60000·—	730·— 800·—

Csomagolás külön.

Gipsztábla			
6 cm. vastag	négyz.méterenk.	8200·—	9000·— 11000·—
menyezetnád	„ „	800·—	1000·— 1100·—
Aszfalts igetelő lemez.			
5 mm. vastag	m²-ként	8900·—	
7 mm. „	m²-ként	11000.—	
Vas.		2700-szeres	
Betonvas 11 mm-ig alapár		2600·— + felár	+ 10% + mélyitések
betonvas 11 mm. felül alapár		2600·—	
vasgerenda alapár		2600·— + felár	
hengerhuzal 5 mm-en felül		2600·— + felár	

A forgalmi adó külön számittatik fel.

Árak minden levonás nélkül készpénzfizetés ellenében értendők

Fuvarárak. A hivatalos lap közli az Árvizsgáló Bizottság rendeletét a fuvarozási díjak ujabb emeléséről. A rendelet szerint az egésznapos fuvarozás kétlovas kocsival 150.000, egylovassal 105.000, felnapos fuvar 94.000, illetve 64.000 K. Felnapnál rövidebb időtartamnál az első óra 29—34.000, a második óra 19.000—12.000. minden további óra 15.000—9700 K.

aárak A jelenlegi árak: Faragott fa (6 m-ig) 270—350 ezer K, 6 m.-en felül fm.-ként 11000 K-val drágább. Építőanyag (keskeny) 460—470 ezer K, (széles) 359—480 ezer K, Léc, zárléc 360—430 ezer K, asztalos áru 4-4-es alapon (keskeny) 580 ezer K, széles) 700 ezer K.

Üvegárak. 4-4-es raktárüveg, négyzetméterenkint 24000. 2 mm. solin üveg 40000, 2 mm. homályos üveg 56000, 2 mm. mintazott üveg 60000. 3 mm. solin üveg 52—66070, 5—6 mm. zsinór üveg 45000, 3—4 mm. ornament 44000 K.

Értesülésünk szerint egyik nagyobb vidéki mészégető vállalat f. é. januar havában eladasainal azt az eljárast akarta ujból életbe léptetni, hogy megfelelő előleget kér vevőitől és a **végleg s arat vevőivel szamban kesobb állapitaná meg.** Az idő közben bekövetkezett arváltozásoknak utobb kalkulaciókban való figyelembe vétele mellett **Az O. K. Á. B. azonban** amint értesültünk az eladasi arnak ily alapon való megállapitasát **nem engedélyezte** es kötelezte az illető vállalatot arra, hogy árujat fix árban szamlazza.

VERSENYTÁRGYALÁSI HIRDETMÉNY.

Kecskemét th. város tanácsa versenytárgyalást hirdet a tulajdonat képező téglagyár gepi berendezésének az elad sára. Az ajanlatok 1924. évi februái 21-enek délelőtt 11 órájaig adandok be a varosi mérnöki hivatalhoz.

Vásárosnamény község az u yanott megtekinthető vázlatrajzok szerint egy darab 4 lakást, egy darab két lakast, összesen két házbol álló és összesen hat darab két szobas lakast megaban foglaló hazat szandekozik felepiteni.

1. A lakoházak egy épületben 4 darab két szobás, egy épületben 2 darab kétszobas lakasok fognak felepittetni.

2. Az ajanlathoz mellekletül csatolandó jelen versenytárgyalási hirdetmeny es reszletes műszaki leiras.

Az alapszabalyszerüen kiállitott pecsettel lezárt és sértetlen borítékban elhelyezett, ajánlatoknak, valamint az ugyancsak mellekletek legkesőbb *1924. február hó 28. napjanak* delelőtt 9 orajaig. „Alanlat kislakások, hazak epitesere" felirassal nyujtandok be.

Ajánlati minták Vásárosnamény községházánál rendelkezésre állanak.

A Jászapátii Kaszinó Egyesület Elnöksége pályázatot hirdet a tulajdonát képező épület lebontási munkáira s az épület anyaganak eladására. Ajánlatot kér továbbá az uj épület épitesenek finanszirozasara.

Magánepitesi engedélyek.

Budapest székesfővaros tanácsa 1624. január 21—27. közti időszakban a következő epitesi engedelyek kiadasat engedélyezte:

Dr. Vermes Gyula VIII., Orias-u. 21. sz. garage; Mandi Gézane VI., Aradi-u. 67. sz., garage; Turi József IX., Dandar-u. 23. sz., toldalek; Szentgyörgzi Gusztáv I., Gellerthegy-u 5352 hrsz., földszintes haz; Hornyak Gyula VI., Szent László-ut 1548 hrsz., lakohaz es műhely; Pesti Hazai Elso Takarekpénztár I., Németvölgyi-ut 7792 hrsz., III. emeletes haz; Schlanger Marton VI., Kerekes-u. 1553 hrsz., családi haz; Hungaria kalaptombgyar r.-t. VII., Gizella-ut 24. sz., emeletraepites.

Pogány, vizvezeték- berendezések javitások
Budapest, VIII., Rökk Szilárd-utca 30. Telefon: József 1-48.

Hornyolt és hódfarku cserepet,
téglát, oltottmeszet, betonvasat, tetőfedőlemezt és szigetelőlemezt, huzalt, szeget és mindennemü épitési anyagokat
raktárról azonnal szállit
Duller Jenő BUDAPEST, VIII., Kisfuvaros-utca 4.
Telefon: József 66—43. Telefon: József 66—43.
Raktár: Kőbánya, X ker., Jegenye-utca 6. sz.

KOLLARIT-BŐRLEMEZ

GAZDASÁGI ÉPÜLETEK, GYÁRAK, MALMOK BEFEDÉSÉRE ÉS RÉGI ZSINDELYTETŐK ÁTFEDÉSÉRE A LEGALKALMASABB
GYÁRTJA:
EGYESÜLT UJPESTI ÉS MONFALCONE" VEGYÉSZETI GYÁRAK
KOLLÁR MIKLÓS és BREITNER
Közp. iroda: BUDAPEST, VI. Bajza-utca 28.
Csak az a valódi Kollarit bőrlemez, melynek tekercsei ezen cimkével vannak ellátva. — Utánzatot ne fogadjon el.

SCHLICH-NICHOLSON
GÉP-, VAGON- ÉS HAJÓGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.
BUDAPEST, VI. KER., VÁCI-UT 45—47.
Hajógyár: ÚJPESTEN. Alapitási év: 1869.
Gőzgépek, Szivattyuk, Motorok, Kazanok
Vasszerkezetek, Épületlakatosmunkák, Daruk
Vagónok, Hajók, Jeggyári berendezések, Mezőgazdasági gépek

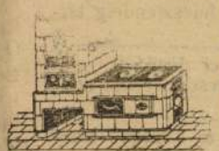
Börcsök Mihály
takarekkuzhelykeszitő lakatos-mester
Budapest, (üzem) IX., Rakos-utca 9
Lakas: VIII., Bezeredy-utca 8. f. 3
Telefonszám: József 124—65.

KÖZPONTI FŰTÉSEK,
vizvezetek és csatornazások, gőzfőző, gőzmosó, fürdő- és egyéb egészségügyi berendezések tervezése, kivitele és javitása.
Rietschel és Henneberg rt. Budapest, VIII., Prater-u. 12. Telefon: József 23—18.

Központi fűtések
szellőztető- és melegvizkészitő berendezések.
Tüzelőberendezések
silanyabb minőségü tüzelőanyag részére.
Fáradtgőzkihasznalas
vizvezetek, csatornazás és fürdőberendezések.
Stebel-kazanok
és alkatreszek állandóan raktáron.
Magyar Fűtesi és Szellőztetesi Berendezési Vállalat
ADAMY ARNOLD, Budapest, IX. kerület, Marton-utca 35/a. szám.

Betonvas falkötővas, vasgerenda, szegáru, cement, gipsz, darabos és oltott mész, tégla, cserép, pala, nád gipsztábla, rabitzháló, cementáru, kátrány, rabitzsör waggonteielben raktárról azonnali szállitásra
Telefon: 20—64 és 102—45. V. kerület, Váci-ut 64. szám.

Bojár Géza
épitesz es épitőmester
BUDAPEST
Telefon: 20—64 és 102—45.

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő-ék

Vállalkozók Lapja

1938. máj. 19. (A eucharisztikus kongresszus fóltára és tribünjei a Hősök-terén, képekkel.)

Manbertsch

2139. *Judit és Holof*

A derékig látható bethu
de visszanéz. Kardját átkarol
fogja, baljában pedig kendő va
és szeme barna, ruhája kivá
függöny lóg, nagyfejü szolga

Pergamen, méretei 35·3 : 2
Delhaes István hagyománya 18
— Értéke 25 K. — Átvétetett 1
902). — A hagyományt elfogadt
leirat (340–902).

III

Hag. 1902
Delhaes

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj

K

Vasárnapi Ujság. Az Uj Magyarság képes melléklete. 1938. máj 22.

(Az eucharisztikus főoltár, képekkel)

uard Kurzbauer.
árczius 2-án. † Münchenben 1879
nuár 13-án.

k.

ól hazatérő és jobbra haladó vité-
jai és fegyverei csillognak, az őket
, melynek soraiból balról, a kék
a zöldséges kosarat vivő leány,
tartó és vezető özvegyasszony és
előtérben balról, a fehér-kék korlát
ejét megtámasztva és kis leányka
ról, a beszélgető asszonyok köze-
s hirlapokkal. A háttért a környék-

44·8 cm. — Lelt. sz. 2134. — Delhaes
igusztus 21-én (465–901). — Értéke
január 3-án és 4-én (340–902). —
z 1902 április 10-iki 3883 sz. leirat

III
290 (2134).
624 (282).

290

Lechner Jenő dr.

Elkészült az eucharisztikus kongresszus főoltárának végleges terve

A Hősök tere, illetőleg a Milleniumi emlékmű közvetlen környéke lesz az eucharisztikus világkongresszus legfőbb eseményeinek a színhelye és itt helyezik el a kongresszusi ünnepségek főoltárát is, amelynél a pápa külön követe mondja az ünnepélyes szentmisét.

Az oltár elkészítésére hirdetett nyilvános pályázat nyertesei: *Lechner Jenő* és ifj. *Lechner Jenő* műépítészek most mutatták be a főoltár szemléltető, végleges tervét. *(Felvételeink a Képes Pesti Hirlapban.)*

Vitéz Kárpáthy K...

Pesti Hirlap

1938. január 11.

P **9.80**-tól modern köpenyszövetek;

P **3.90**-tól remek egyszinü divatselymek satin romain, marocain façonék stb.

P **4.90**-tól exclusiv mintás selymek művészi szinezéssel;

P **5.80**-tól tiszta selyem imprimék;

P **1.95**-tól különleges mosó nyári divatanyagok.

KÜLÖN KEDVEZMÉNY 6 HAVI

Vásárlási utalvány
Marschall Ágoston
urnőnél urnál kapható

MARADÉKOKNÁL 20–60% engedmény
az előirt amugy-is rendkivül olcsó árakból.

Ez az a bizonyos vásárlási alkalom, amelyre mindenki régen vár! — Ujból meggyőződhet, hogy a legjobb, legmegbizhatóbb s legolcsóbb bevásárlási forrás.

SZÉNÁSY, HOFFMANN ÉS TSA R.-T.

BUDAPEST, V., BÉCSI-UTCA 6. SZÁM

HEDVIG NYOMDA

Lechner Jenő és Wargha L.

K

A sárospataki tanítóképző intézet épületének tervpályázatán a beérkezett hét pályamű közül a 2000 K első díjat Lechner Jenő és Wargha László, az 1500 K második díjat Kotál Henrik, az 1000 K harmadik díjat Lechner Ödön és Sebestyén Arthur terve kapta. Megvették Förk Ernő és Bernthaller Adolf tervét.

Építészet 1909. 398. l.

11630.

...kerle.

...tan, fejökön czilinderrel és olyké-
...zülök Baross Gábor jobbján Ti-
...erle Sándor áll. Felirata az egyes

...ss Weckerle
...-December
...ecember 1889.
...Divat

...Budapest Kigyótér.
...űsz Budapest Schlangenplatz.
...nirosnak 49·7 : 35·3 cm.
...272-914.
...452.
...-18.

ik.

Lechner Jenő és Varga László

K

A kiskúnhalasi szálloda és színház tervpályázatán hat terv közül az egyesített első és második díjból 600 koronát Lechner Jenő és Varga László, 600 koronát Márkus Géza, Jakab Dezső és Komor Marcel, a 200 koronás harmadik díjat Stróbl Miksa műve kapta.

Művészet 1905. 126-l.

nincs céd.

észet

szti

ároly

yfolyam

Lechner Jenő

K

Kassa város által városszabályozásra kiírt eszmei tervpályázatra a beérkezett tizenegy pályamű közül az első díjat Lechner Jenő és Varga László tervének ítélték, a II. díjat Kopeczek György, a III. díjat Novák Ede pályaterve nyerte el.

Művészet 1918. 26. l.

nincs ied.

XV. KÉZI ÖSZTÖNDÍJASOK.

Endrédy Endre (1904, Temesvár, ref.), m. kir. vegyész (Mauritz professzor), 500 pengő geológiai utazási ösztöndíjat kapott abból a célból, hogy résztvegyen a Nemzetközi Talajtani Társaságnak Helsinkiben tartott ülésén és az azt követő tanulmányi kiránduláson. Tevékenyen közreműködött a Társaság II. és V. bizottságának munkájában, előadásokat tartott, résztvett a vitában. Tanulmányútja során Helsinkiből kiindulva volt Viipuriban, Imatrán, a déli Saimatavon, Kuopióban, Maaninkán. Meglátogatta a tammistói növénytermelési kísérleti állomást, ugyanezt Maaninkában, tanulmányozta a különféle podzol- és láptalajokat. Megtekintette Punkaharjut, az imatrai és ruohialai erőműveket, Helsinki környékén a diluviális jégárak munkáját és más geológiai érdekkel bíró természeti jelenséget.

Györffy György (1917, Szucság, Kolozs m., ref.), szigorló bölcsész Budapestről (Domanovszky, Németh professzorok) a vallás- és közoktatásügyi minisztériumtól 500 pengős tanulmányi segélyt kapott. Finn- és svédországi tanulmányútján a finn-ugor és török-nomád környezetben élő magyarság művelődésére vonatkozó összehasonlító tudományos anyaggal óhajtott megismerkedni. Ebből a célból meglátogatta a helsinki és tamperei múzeumokat s tanulmányozta a néprajzi, művelődéstörténeti és népnyelvi gyüjtések céljából felállított helsinki nemzeti kutatóintézetet. Tanulságokban gazdag volt az inari, a skolt és az északnorvégiai lappok közé tett tanulmányútja, melynek keretében alkalma volt közvetlen közelről megfigyelni a rénszarvastenyésztéssel és halászattal foglalkozó lappok életét. Helsinkiben és Stockholmban szakszerű vezetés mellett meglátogatta a skanseneket. Minthogy a háború kitörése miatt szeptemberben nem tudott hazatérni, igyekezett Stockholmban belekapcsolódni a megindulő egyetemi életbe. Résztvett Erixon professzor előadásain és egy tanulmányi kiránduláson. Finn és svéd tudósokkal Kannisto, Ramstedt, Vilkuna; Erixon és Lindblom professzorokkal való személyes megismerkedése és beszélgetése folyamán értékes tanulmányi útbaigazításokat kapott.

Lechner Jenő (1908, Budapest, róm. kat.), tervező építészmérnök Budapestről (Hültl professzor), a belföldi ösztöndíjak terhére 800 pengő utazási ösztöndíjat kapott Skandináviába. Tanulmányútja kereken 5 hónapig tartott, amely időből 4 hónapot Svédországban, a fennmaradó időt pedig Dániában, illetve úton töltötte el. Érdeklődése központjában a nagyvárosi lakásprobléma állott. Elsősorban Stockholm és Koppenhága településének és lakáskultúrájának történetével iparkodott megismerkedni, hogy a történeti kialakulás ismerete az egész probléma feldolgozásához biztos alapot adjon. Tájékozódott mindkét város társadalmi viszonyairól, a lakosság életmódjáról, igényéről, teherbíróképességéről, hogy a talált teljesítmények a lehetőségek szempontjából lemérhetők, a törekvések szempontjából pedig kritikai megvilágításba állíthatók legyenek. Felkereste a modern

Orrosz 1938/39.

vagy modernizált városnegyedeket tervező építészeket, városterveket készítő magánirodákat, kapcsolatban állott az építész-egyletekkel, építővállalatokkal és szövetkezetekkel. Utazásai során bejárta Svédországnak úgyszólván minden nevezetesebb városát, megismerkedett a svéd városi élettel, a városi lakáskultúrával és a legújabb svéd építészet kiváló alkotásaival. Résztvett a nemzetközi állandó lakás- és városépítési bizottságnak Stockholmban tartott XVII. kongresszusán.

Dr. Szentes Ferenc (1907, Budapest, róm. kat.), kísérletügyi adjunktus, egyetemi tanársegéd Budapestről (Lóczy professzor) hegyszerkezeti tanulmányokra nyert 300 pengős geológiai utazási ösztöndíjat. Svájcban járt tanulmányúton, hogy a Nyugati Alpok hegyszerkezetéről áttekintő képet kapjon, a takaróelmélet legújabb eredményeit megismerhesse. Összehasonlításokat végzett a Kárpát-medence és a Nyugati Alpok hegyszerkezeti viszonyai között. Munkaközpontja Zürich volt, ahol az Eidgenössische Technische Hochschule földtani intézetében dolgozot Staub Rudolf tanár vezetése mellett. Innen tett kirándulásokat szaktanárok vezetése mellett Svájc különböző részeibe. Kirándulásai alkalmával kőzeteket és kövületeket gyüjtött a gazdasággeológiai intézet részére.

Ezeken kívül 200 pengő összegű tanulmányi segélyt kapott *dr. Hodinka László* áll. gimnáziumi tanár, aki 1939. július havában Firenzében, Sienában és Milánóban folytatott tanulmányokat.

AZ ÉPITŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLÁSÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Lantos Mihálynak Budapest, 135/1921. sz. a., *Szücs* Jenő okl. mérnöknek Pusztamerítő, 7/922. sz. a., *Hudetz* Bélának Budapest, 3/921. sz. a., *Zudor* Sándornak Kolozsvár, 22/921. sz. a. letett szakvizsgálat alapján a képesítő bizonyítványt kiadta.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET.

A mű- és középítési szakosztályok ülése 1922. évi február hó 13-án. Elnök: *Schulek* János; jegyző: *Dörre* Endre. Jelen van 35 tag. Jegyzőkönyvet hitelesítik: *Fritz* Oszkár és *Uy* Károly.

1. *Elnök* bejelenti a Székesfehérvár városrendezésére kiírt tervpályázat eredményét és szerencsekívánatait fejezi ki az I. díjat nyert dr. *Lechner* Jenő és *Warga* László; a II. díjat nyert *Csonka* Pál és *Winkler* Vilmos; a III. díjat nyert *Rados* Jenő tagtársaknak.

2. Indítványára a szakosztályok elhatározzák, hogy az 1922. évi december hó 19-én tartott ülés jegyzőkönyvének 6. bekezdése — melybe hiba csúszott be — jegyzőkönyvileg a következőképpen módosítandó:

„*Stauber* József indítványozza, hogy a tárgy fontosságára való tekintettel a szakosztályok a jövő ülésen újból foglalkozzanak az üggyel. Az elnök által elrendelt szavazás alapján a szakosztályok 32 szóval 4 ellenében elvetették ezt az indítványt. Szakosztályok ezután egyhangúlag elfogadják a bizottsági többség által megszövegezett választ és elhatározzák, hogy ezt a választ mindazok, kik az ülésen jelen vannak és azt elfogadják, névszerint aláírják."

3. *Medgyaszay* István felolvassa a lakásépítési bizottság által kidolgozott, az illetékes minisztériumhoz felterjesztendő felirattervezetet, hozzászólanak: *Jakabffy* Zoltán, ki tisztviselőtelepek felállítását és a luxuslakások bértöbbletének építkezésre fordítását javasolja. *Fedorcsák* János a háztulajdonosoknak újabb adókkal való megterhelését ellenzi s az építkezést elsősorban vidéken javasolja megindítani, miáltal a főváros tehermentesül. *Kiss* J. Jenő a vállalatok építkezésének állami támogatását és az állam által eszközölt emeletreépítést javasolja. *Marothy* Kálmán a vámmentesség helyett a vámoknak építkezési célokra való felhasználását és a földbirtokos osztálynak, *Fedorcsák* pedig az albérleteknek ugyane célra való megadóztatását javasolják.

Uy Károly szerint az építkezésekre szükséges összeget az államnak adókból kell megszerezni s *Schodits*-csal együtt a tisztviselőházak építése mellett foglal állást. *Wälder* Gyula a nagylakások és irodák teljes felszabadítását aggályosnak tartja. Dr. *Neuschloss* a felemelendő átírási illetéket gondolja a lakásépítés céljára felhasználni. *Báthory* sem az állami építkezést, sem az előtte elhangzottakat célravezetőnek nem tartja.

Schodits, *Rékay* és *Sándy* felszólalása után előadó válaszol az elhangzottakra, majd az elnök összefoglalván a felmerült újabb gondolatokat, felkéri a felirat szerkesztésével megbízottakat, hogy mindezeket tegyék megfontolás tárgyává.

3. *Elnök* bejelenti, hogy *Vámos* Hugó mérnök a lakáskérdésről előadást óhajt tartani; előadásának szövege véleményezés céljából kiadatik a lakásügyi bizottságnak. Bejelenti, hogy Kotsis Endre tagtárs beadta jelentését a mezőgazdasági építkezések tanulmányozására tett útjáról, melyet az Egylet elnökségéhez továbbit. Posnansky és Strelitz kérését a szakosztályok elutasítják. Reichel Ferenc ügyében Schodits Lajos és dr. Szőnyi Dezső véleményét szakosztályok Sándy Gyula és Schodits Lajos hozzászólása után tudomásul veszik.

A mű- és középítési szakosztályok március 6-án nagyszabású népes ülést tartottak *Schulek* János elnöklete alatt. Az ülés főtárgya volt *Székesfehérvár szab. kir. város szabályozására beérkezett pályatervek ismertetése. Friedrich* Lóránt nagy szakavatottsággal mutatta be a pályanyertes terveket, igen értékes megjegyzésekkel fűszerezvén előadását. *Schulek* János elnök kiemelte Székesfehérvár úttörő munkásságát, mellyel megvalósította azt a programmot, melyért a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet már két évtizede küzd, hogy t. i. a magyar városok necsak középületeiket, hanem városszabályozási terveiket is tervpályázat útján szerezzék be. Kiemeli Székesfehérvár agilis főmérnökének, *Varga* Elemérnek érdemeit, aki nem csekély önfeláldozó fáradozással érte el ezt a gyönyörű sikert. Köszönetet mondott a zsürinek, mely *Zavaros* Aladár dr. polgármester és *Kertész* K. Róbert vezetése mellett igazságos és közmegnyugvást keltő döntést hozott. Az ülésen Székesfehérvár új mérnök-főispánja, *Nagy* Pál is jelen volt.

Utána *Medgyaszay* István számolt be a lakáskérdés ügyében kiküldött bizottság működéséről, rámutatván arra, hogy bizonyos körök nem akarnak építést, mert nekik üzleti érdekekből ez hasznosabb. *Jakabffy* Zoltán értékes memorandumot olvasott fel a lakáskérdésről, melyet lapunk közölni fog. Megválasztották a *Fadrusz*-emlék-építőbizottságba: *Foerk* Ernő, *Ziegler* Géza és *Wälder* Gyula tagokat; a forgalmi adó ügyét vizsgáló bizottságba: *Ziegler* Géza, *Nagy* Márton tagokat.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet folyó évi március hó 18-ikán, szombaton délután 4 órakor és 19-én, vasárnap délelőtt 10 órakor az egylet székházában (IV., Reáltanoda-utca 13—15.) tartja 71-ik évi rendes közgyűlését. A tárgysorozaton tiszti választások, költségelőirányzat, alapszabálymódosítások, tiszti jelentések, a mult évi pályázatok eredményeinek kihirdetése, a folyó évi pályázatok kitűzése, indítványok stb. szerepelnek.

Hősök emléktáblája az egyleti székházban. A M. M.- és É.-E. nagyválasztmányának mult hó 27-ikén tartott ülésén Majorossy titkár javaslatot tett az egylet elesett hőseinek emlékére felállítandó emléktáblának ügyében. *Seenger* Béla kőfaragómester ajánlata alapján 75.000 korona lenne a költség, melyet gyüjtés útján tart fedezhetőnek. Az emléktála dr. *Kotsis*, az 1921. évi Ybl-éremmel kitüntetett tervei alapján készül és az egyleti székház első emeleti csarnokában nyer elhelyezést. A nagyválasztmány a javaslathoz hozzájárult.

BUDAPESTI ACSMESTEREK IPARTESTÜLETE.

Az ácstanoncok bérének megállapítása. Az ácsmesterek ipartestületének elöljársága 1921. május 24-én tartott ülésén elhatározta, hogy ezentúl a tanoncoknak nem órabér, hanem napibér fizetendő, amelyet az e célra kiküldött munkabérmegállapító-bizottság félévenként állapít meg. A tanonc napibére úgy van megállapítva, hogy a tanonc a segédek munkaidejének megkezdése előtt és befejezése után fél-fél órát tartozik munkában tölteni.

A tanoncok iskoláztatása. Az iparostanoncokat nyilvántartó központi iroda panaszt tett az ipartestületnél, hogy egyes munkaadók nem járatják tanoncaikat pontosan iskolába, sőt az olyan tanoncokat, akik a polgári vagy a középiskola négy osztályát elvégezték, egyáltalán be sem iratják a tanonciskolába. Tekintettel arra, hogy mindaddig, míg a tanfelügyelőség a tanoncot az iskolalátogatás kötelezettsége alól fel nem menti, minden tanonc köteles az iskolába beiratkozni. Az ácsmesterek saját érdeküket szolgálják, ha ezen kötelezettségüknek eleget tesznek. Ennek dacára azonban megvan a lehetősége annak, hogy a magasabb iskolai előképzettségű tanoncok a tanonciskolai oktatás alól felmentessenek, mert a beiratás megtörténte után az iskola igazgatósága a hozzá írásban beadott felmentés iránti kérelmet rendszerint pártolólag terjeszti fel a tanfelügyelőséghez.

VERSENYTÁRGYALÁSI HÍREK.

Versenytárgyalási hirdetés lakóházak építéséről. (3446/1922.) Makó r. t. város tanácsa a m. kir. kereskedelemügyi miniszter által engedélyezett 2,400.000 korona építési költség terhére 14 drb egyszobás, 12 drb kétszobás és 4 drb háromszobás lakást magukba foglaló ház építésére nyilvános versenytárgyalást hirdet.

A városi tanács felhívja mindazokat, kik fenti munkálatokat elvállalni hajlandók, hogy a szabályszerűen kiállított, pecséttel lezárt ajánlatukat a részletes feltételeknek megfelelően *1922. évi március hó 18-ik napjának déli 12 órájáig* Makó város polgármesteri hivatalához juttassák el.

A részletes versenytárgyalási feltételek és a kitöltendő ajánlati minta Makó város mérnöki hivatalában 5 K ellenében átvehetők s ugyanott megtekinthetők az építési telek helyszínrajza, valamint a tájékoztató építési vázrajzok is.

Kelt Makó város tanácsának 1922. évi február hó 18. napján tartott üléséből. *Dr. Petrovics György* polgármester.

Versenytárgyalási hirdetmény. (1202/1922. sz.) Komárom thjf. szab. kir. város 20 kétszobás és 8 egyszobás kislakás építésének vállalatba adására pályázatot hirdet.

Egy épületben 4, illetőleg 2 lakás lesz.

Az ajánlatok egy vagy több épületre, vagy az összes épületekre teendők. Az asztalosmunkára külön is adható be pályázat. Több kisiparos is tehet együttesen egy-egy épület vagy az összes épületek összes munkáira ajánlatot. Az építésre vonatkozó részletes versenytárgyalási hirdetmény és ajánlati űrlap a városi mérnöki hivatalban 50 korona lefizetése ellenében kapható. Ugyanott az építésre vonatkozó és az Országos Lakásépítési Miniszteri Biztosság által kiadott tájékoztató lakástípus-tervezetek, továbbá a részletes, a vízvetéki- és csatornahálózatot feltüntető helyszínrajz is megtekinthető.

A vállalkozók kötelesek az általuk aláírt részletes versenytárgyalási hirdetmény egy példányát ajánlatukhoz csatolni.

Bánatpénz 250.000 korona értéket meg nem haladó ajánlati összeg után 5%, ezt meghaladó összeg után pedig 2%.

A szabályszerűen kiállított, zárt borítékban elhelyezett és pecséttel lezárt ajánlatok és azok mellékletei *1922. évi március hó 16-ik napjának délelőtt 10 órájáig* „Ajánlat a komáromi kislakásos házak építésére" felírással Komárom thjf. szab. kir. város polgármesteri hivatalában nyujtandók be. Komárom, 1922. február 25-én. *Dr. Tóth Zsigmond* polgármester.

Versenytárgyalási hirdetmény. Veszprém város polgármestere mérnöki hivatalában megtekinthető vázlatrajzok s ott megtudható feltételek mellett 10 darab egyszobás, 30 darab kétszobás lakásokat magukban foglaló házak munkálataira versenytárgyalást hirdet. Ajánlatok beadásának határideje *március 16-ának déli 12 órája. Dr. Komjáthy* polgármester.

Ják község elöljárósága versenytárgyalást hirdet a jáki körjegyzői lak és irodahelyiség (községháza) építési munkáinak vállalatba adására. A versenytárgyalás Jákon, *1922. évi március 18-án* fog megtartatni.

Szombathely r. t. város tanácsa által a szombathelyi kislakások építésére vonatkozó hivatalos hirdetményre a város polgármestere a versenytárgyalási hirdetményre vonatkozóan közli, hogy a vállalkozók a vasúti díjszabás esetleges felemelésének igazolt többletköltségei megtérítésére igényt tarthatnak.

Templom, iskola és magtár renoválása. A mányi ref. egyház lelkészi hivatala árlejtést hirdet *1922. évi április hó 3-ára* az egyház templomának, iskolájának s magtárának renoválására.

Versenytárgyalási hirdetmény. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter úr 4449/922. sz. rendelete alapján nyilvános versenytárgyalás hirdettetik a m. kir. posta központi járműtelepén (X., Kőbányai-út 22.) teljesitendő tűzbiztonsági és vízszolgáltató berendezési munkákra, illetve szállításokra. A munkálat megrendeléskor elkezdendő és 4 hét alatt befejezendő. Versenytárgyalás céljából a szabályszerű ajánlatok *1922. évi április hó I-én déli 12 óráig* nyujtandók be a posta és távirda vezérigazgatóság IX. ügyosztályának (Postaházak építési felügyelősége), Budapest, II., Fő-utca 9.

Versenytárgyalási hirdetés. A győri m. kir. államépítészeti hivatal a győr-hédervári th. közút 19·2—19·3 *km* szakaszán levő 6. sz. és a 19·6—19·7 *km* szakaszán levő 7. sz. átereszeknek végleges jellegű betoncsőátereszekké való újjáépítési munkálatainak biztosítása céljából versenytárgyalást hirdet.

Ajánlatok *1922. évi április hó 3-ik napjának d. e. 10 óráiig* a fenti hivatalhoz nyujtandók be.

Versenytárgyalási hirdetmény. A m. kir. központi mértékügyi intézet a Budapesten, II., Németvölgyi-út 21—23. sz. telkén a gáz- és vízmérők vizsgálására, valamint gépműhelyeinek elhelyezésére szolgáló „A" jelű épületének föld-, kőműves és elhelyező munkálataira, vasbetonmunkáira, ácsmunkáira, vasmunkáira, valamint elszigetelő és aszfalt munkáira nyilvános versenytárgyalást hirdet.

Ajánlati és költségvetési űrlapok, valamint a részletes versenytárgyalási hirdetmény beszerezhető a m. kir. központi mértékügyi intézet hivatalos helyiségében (X., Köztemető-út 20/a.) hétköznapokon 10—12 óra között, ugyanott megtekinthetők a szerződés alapját képező iratok és tervek is.

A szabályszerűen kiállított ajánlatok a fenti intézet igazgatóságánál legkésőbb *f. évi április hó 5-én délelőtt 11 óráig* nyujtandók be és ugyanaz nap déli 12 órakor fognak felbontatni.

Budapest, 1922. évi március hó 6-án. M. kir. központi mértékügyi intézet igazgatósága.

Pogány, vízvezeték- berendezések, javítások.
Budapest, VIII., Rökk-Szilárd-utca 30. Telefon: József 1—48.

KLISÉ RAJZ FÉNYMÁSOLAT-KAZA
BALVÁNY-U. 17. TELEFON: 125-61.

Versenytárgyalási kivonatos hirdetmény.

A kereskedelemügyi m. kir. miniszter úrnak 8381/1922. számú rendelete alapján nyilvános versenytárgyalás hirdettetik. A székesfehérvári m. kir. rádiotelegrafia-állomás egyemeletes tiszti és altiszti laképület és derítőtelepének építése alkalmával teljesítendő föld-, kőműves- és elhelyező-, hengereltvas-, kovácsoltvas-, műkő-, ács-, bádogos- és műpalafedési munkákra. A munkálat azonnal megkezdendő és 1922. év augusztus hó 1-ig befejezendő.

Versenytárgyalás céljából a szabályszerű ajánlatok **1922. évi április hó 5-én déli 12 óráig nyujtandók be** a posta és távirda vezérigazgatóság 9-ik ügyosztályánál (Postaházak építési felügyelőségénél), Budapest, II., Fő-u. 9. szám alatt.

A versenytárgyalási részletes hirdetmény és a vállalati feltételek megtekinthetők és az ajánlati iratok beszerezhetők a fent jelzett vezérigazgatósági ügyosztályban, valamint a székesfehérvári államépítészeti hivatalnál.

Budapest, 1922. március hó 11-én.

A posta és távirda vezérigazgatóság megbízásából a 9-ik ügyosztály (Postaházak építési felügyelősége)

Versenytárgyalási hirdetmény.

Az Országos Lakásépítési Miniszteri Biztosság a jelenleg felépítés alatt lévő X. ker. juranicsutcai állami lakótelep „E", „F" és „K" jelű épületeinek vízvezeték és csatornázási, továbbá üvegezési munkáira, a „K" jelű épület bádogosmunkájára vonatkozó árajánlatokat nyilvános árlejtés útján akarja beszerezni.

Az árlejtésen csupán hazai iparosok vehetnek részt, kik üzletük gyakorlására hatósági engedéllyel bírnak.

Bővebb felvilágosítást a pályázók az Országos Lakásépítési Miniszteri Biztosság (V., Szalay-utca 10. III. em.) naponként d. e. 10 és 12 óra között XI. ajtószám alatt nyerhetnek, hol az árlejtési hirdetmény és az ajánlati lap egy példánya 20 K, a költségvetési űrlapok pedig oldalanként 2 K ellenében átvehetők és a jóváhagyott tervek megtekinthetők.

A versenytárgyalás határideje **f. é. március hó 30-ának d. e. 11 órája**, mely nap délelőttjén 1/2 12 órakor fognak az ajánlatok felbontatni.

Az építkezések befejezési határideje 1922. évi augusztus hó elseje.

Budapest, 1922. évi március hó 10-én.

Országos Lakásépítési Miniszteri Biztos.

A SZÉKESFŐVÁROS MAGÁNÉPÍTÉSI BIZOTTSÁGA.

Magánépítési engedélyek.

A magánépítési albizottság 1922. febr. 27-én és márc. 6-án tartott ülésében (elnök *Bárdi* István tanácsnok, jegyző *Haris* Sándor igazgató) a következő engedélyek kiadását tárgyalta:

Nagyobb és kisebb építkezésekre:

Kereskedelmi m. kir. min. X., Pongrác-út 7301. hrsz. 3 drb. két-, illetve háromem. ház. — Fuchs és Schlichter VI., Mór-u. 1543. hrsz. gyári toldalék, ép. Novák Imre. — Prakfalvi vas- és acélárúgyár r.-t. VII., Öv-u. 1955. hrsz. gyári épület, ép. Dávid János és fia. — Balás Farkas VI., Forgách-u. 1540. hrsz. toldalék. — Schreiber István II., Törökvész-dülő 5767. hrsz. földszintes ház, ép. Dobrovszky Károly. — Schäffer István III., Szentendrei-út 7462. hrsz. istálló, ép. Lasetzky Márton. — Zsiga István VII., Angol-u. 11. gyári épület, ép. Farkas Antal. — Balázs Hugó nev. Hikisch Rezső VII., Ilka-u. 2884. hrsz. nyaraló. — Mohácsy László IX., Ipar-u. 9514. hrsz. iroda és istálló. — Dömény Ede és Ehrlich Mihály X., Mázsa-u. 8597. hrsz. raktár és őrlakás. — Lefeber Lajos VI., Botond-u. 1742. hrsz. iroda és raktárépület, ép. Halász Aladár. — Szénássy Béla I., Heinrich-István-út 7278. hrsz. nyaralótoldalék, ép. Czakó Sándor. — Reichard és Szekeres X., Mázsa-utca 8583. hrsz. istálló. — Budapest-kőbányai építő ipar r.-t. X., Jegenye-u. 8596. hrsz. raktár, ép. Dömény és Ehrlich építésére vonatkozó tervei. Montanit építő r.-t. I., Albert-u. 13767. hrsz. földszintes ház, ép. Feszely Sándor. — Kovács Mihály X., Cserkész-u. 70. toldalék, ép. Jäger Tamás. — Kronberger faipari r.-t. X., Gyömrői-út 68. földszintes épület, ép. Somogyi László. — Reisenleitner Lajos I., Tigris-u. 1338. hrsz. emeletes nyaraló. — Hoór Tempis Mór I., Dezső-u. 1314. hrsz. toldalék, ép. Heim Sándor. — Rajna testvérek VIII., Losonczi-u. 16. toldalék, ép. Heben Rezső. — Oppmann Sámuelné VII., Wesselényi-u. 51. boltkapuzat. — Engel Izsó V., Lipót-körút 12. boltkapuzat építésére vonatkozó tervei.

216/1921. szám.

Versenytárgyalási hirdetmény.

A budapesti országos kereskedelmi és ipari kikötő keretében a Csepelszigeten tervezett petróleum-kikötő-medence föld- és kőmunkáinak vállalati-regie alapon való végrehajtására a budapesti országos kereskedelmi és ipari kikötő kormánybiztosa (I., Döbrenteitér 4. III.) nyilvános versenytárgyalást hirdet.

A versenytárgyaláson részt venni óhajtókfelhívatnak, hogy *„Ajánlat a budapesti országos kereskedelmi és ipari kikötő keretében a Csepelszigeten tervezett petróleum-kikötő munkáinak vállalati-regie alapon való végrehajtására"* felirattal ellátott, öt pecséttel lezárt borítékba helyezett ajánlataikat *1922. március hó 28. napjának délelőtt 11 óráiig* fenti kormánybiztossághoz közvetlenül vagy posta útján nyujtsák be.

Ajánlat csak az előírt ajánlati minta felhasználásával tehető.

Az ajánlati feltételek, az ajánlati minta, továbbá a kötendő szerződés tervezete a m. kir. kikötőépítő igazgatóságnál (V., Klotild-utca 15. III.) a hivatalos órák alatt 120 korona lefizetése ellenében megszerezhetők; a szerződés mellékletei és a terv ugyanott megtekinthetők.

Budapest, 1922. február 28-án.

Dr. Zielinski Szilárd s. k.
kormánybiztos.

Tervpályázati hirdetmény.

Kisláng község előljárósága 3 szoba, 1 konyha, 1 rendelő-, 1 várószoba, 1 éléskamra és szükséges mellékhelyiségekből álló **orvoslak** építési terveire pályázatot hirdet.

A pályázat határideje **1922. március 30.** Ugyanekkor tartandó képviselőtestületi gyülés a jeligés pályázatokat felülbírálva, az elfogadásra I. helyen vélemény tervdíja 2500 K, a II. 1500 K, a III. 1000 K-val jutalmazza.

A legjobb tervre költségvetési pályázati hirdetményt fog kibocsátani.

Kisláng, 1922. március 5-én.

Mohos Béla s. k.
jegyző.

Tóth György s. k.
bíró.

Árlejtési hirdetmény.

Mátészalka község a lakásinség enyhítésére az Országos Lakásépítő Bizottság szabványtervei szerint 8 kétszobás és 4 egyszobás lakást szándékozik építeni három épületben. Tudomására hozatik az érdeklődő építővállalkozóknak, hogy a vonatkozó tervek és részletes árlejtési hirdetmény a mátészalkai m. kir. államépítészeti hivatali kirendeltség irodahelyiségben megtekinthető.

Az ajánlat beadásának határideje **1922. évi március hó 23.** d. e. 10 óra.

Mátészalka, 1922. március 1-én.

Községi előljáróság.

32. TELEPY KÁROLY: Felvidéki várrom. A Műemlékek Bizottsága tul.
33. MÁNYOKI ÁDÁM: II. Rákóczi Ferenc. A Szépművészeti Múzeum tul.

A felvidéki mesterek kiállításának folytatása a jobbra nyíló XV. számú teremben (l. a 22. oldalon).

ŐSZI TÁRLAT

II. TEREM

Folyosó.

JÁNOSVÖLGYI MÜNNICH ALADÁR:

1. Vörösmarty-téri bérház. Átjáró.
2. Vörösmarty-téri bérház. Átjáró bejárat.
3. Vörösmarty-téri bérház.
4. Vörösmarty-téri bérház. Irodaépület bejárata.
5. Dr. LECHNER JENŐ és ifj. LECHNER JENŐ: Az eucharisztikus világkongresszus díszoltára.
6. Dr. LECHNER JENŐ: Hermina-úti zárda-templom.
7. URBÁNYI VILMOS: A Szent István-ünnepi mise Kossuth Lajos-téri díszítése.

III. TEREM

8. VISKI JÁNOS: Magyar bika.
9. VISKI JÁNOS: Lóistálló.
10. BENKHARD ÁGOST: Fiatal fenyves.
11. BENKHARD ÁGOST: Festő és modellje.

KMTársz 1938. őszi tárl.

12. BENKHARD ÁGOST: Erdei részlet.
13. VISKI JÁNOS: Nyár.
14. Dr. KUNFFY LAJOS: Nagy János a látrányi „csontrakó".
15. ISTOKOVITS KÁLMÁN: Siófoki táj. Tempera.
16. ISTOKOVITS KÁLMÁN: Szőke hölgy. Tempera.
17. ISTOKOVITS KÁLMÁN: Imádkozó. Tempera.
18. ISTOKOVITS KÁLMÁN: Kofa. Tempera.
19. HORVÁTH BÉLA: Téli hangulat.
20. KRUSNYÁK KÁROLY: Hazafelé.
21. HORVÁTH BÉLA: Cséplés.
22. HORVÁTH BÉLA: Tél a patak mentén.
23. HUBER ISTVÁN: Bánovszky Margit. Mgt.
24. HORVÁTH BÉLA: Marmolada.
25. HORVÁTH BÉLA: Őszi hangulat.
26. VISKI JÁNOS: Önarckép.

IV. TEREM

27. KÉZDI-KOVÁCS LÁSZLÓ: Erdőszéle.
28. ZOMBORY-MOLDOVÁN BÉLA: vitéz Bethlenfalvay Károly. Mgt.
29. BARKÁSZ LAJOS: Havas udvar.
30. KRUSNYÁK KÁROLY: Asszonyok.
31. BARKÁSZ LAJOS: Olajfa alatt.
32. ZOMBORY-MOLDOVÁN BÉLA: dr. Erődi Kálmán. Magántulajdon.
33. GAÁL FERENC: Szénbányában.
34. GAÁL FERENC: Ősz az Alföldön.
35. GAÁL FERENC: Cigányasszony gyerekkel.

Budapest —

Remetekertvárosi r.k. plébániatemplom

Tervező: DR. LECHNER JENŐ

A remetekertvárosi róm. kat. plébániatemplom a Szentlélek tiszteletére épül a templom alagsorában elhelyezett 500 sírhely értékesítéséből befolyó pénzösszegekből. Ez a fedezet részletekben folyik be s így az építkezés is csak részletekben hajtható végre. Eddig mintegy 60 temetkezés és a már előjegyzett kripták fedezetéből felépült a nyers épület, belsejében pedig adományok révén számos művészi üvegablak készült el. A szentély íves nyílása mögött hatalmas freskó fog készülni, a famennyezet fényezett kőrisfaszíneléssel bír. A vasbetónpillérek márványborítást fognak nyerni. A templom tornya a beállott vasbetón anyaghiány következtében még nem épülhetett meg. A külső homlokzat durva kőporos vakolást nyer, lábazata pilisborosjenői kvarcos sárgásbarna homokkő. A magasan fekvő templom terraszához szerpentin kocsifelhajtó és lépcsőzet fog vezetni a térszín megfelelő nagyszabású parkrendezésével.

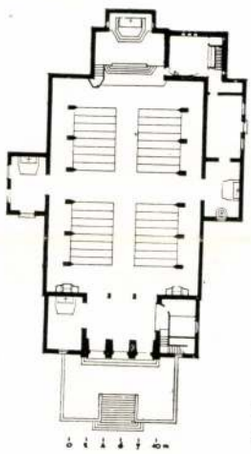

Földszinti alaprajz.

Mint fővállalkozó, az összes munkákat IVÁNYI GYULA építészmérnök, építőmester, Budapest, IV., Múzeum-körút 27, telefon: 186-446 végezte.

A kilenc méter széles, negyven méter hosszú méretben készült kőrisfa menynyezetburkolatot a tervező építész tervei szerint — ezt az egyedülálló monumentális munkát — DOMOKY JÓZSEF asztalosmunkák gyára, Budapest, XIV., Várna-utca 5—7, telefon: 496-108 készítette.

A keresztelőkút márványmunkáit végzi KRÁL GYULA kőfaragómester cége, Budapest, III., Lajos-utca 77—79. Telefon: 163-116.

Az ácsmunkát végezte DOMOKOS BÉLA ács- és parkettásmester, Budapest, III., Lajos-utca 144. Telefon: 162-596.

A templom lakatos munkáit és különleges díszkapuit DR. GEIGER GYULA lakatos üzeme, Budapest, VII., Király-utca 23, telefon: 226-317 végezte.

A bádogos munkát OPRICS MIKLÓS épületbádogos, vízvezeték-, gáz- és központi fűtésszerelő, Budapest, VII., József-körút 55, telefon: 134-850 végezte.

A templompillérek műmárvány munkáit végzi NEUHAUSER KÁLMÁN műmárványkészítő, Budapest, X., Füzér-utca 34/a. Telefon: 348-714.

Magyar Építőművészet

1941. 12. 7.

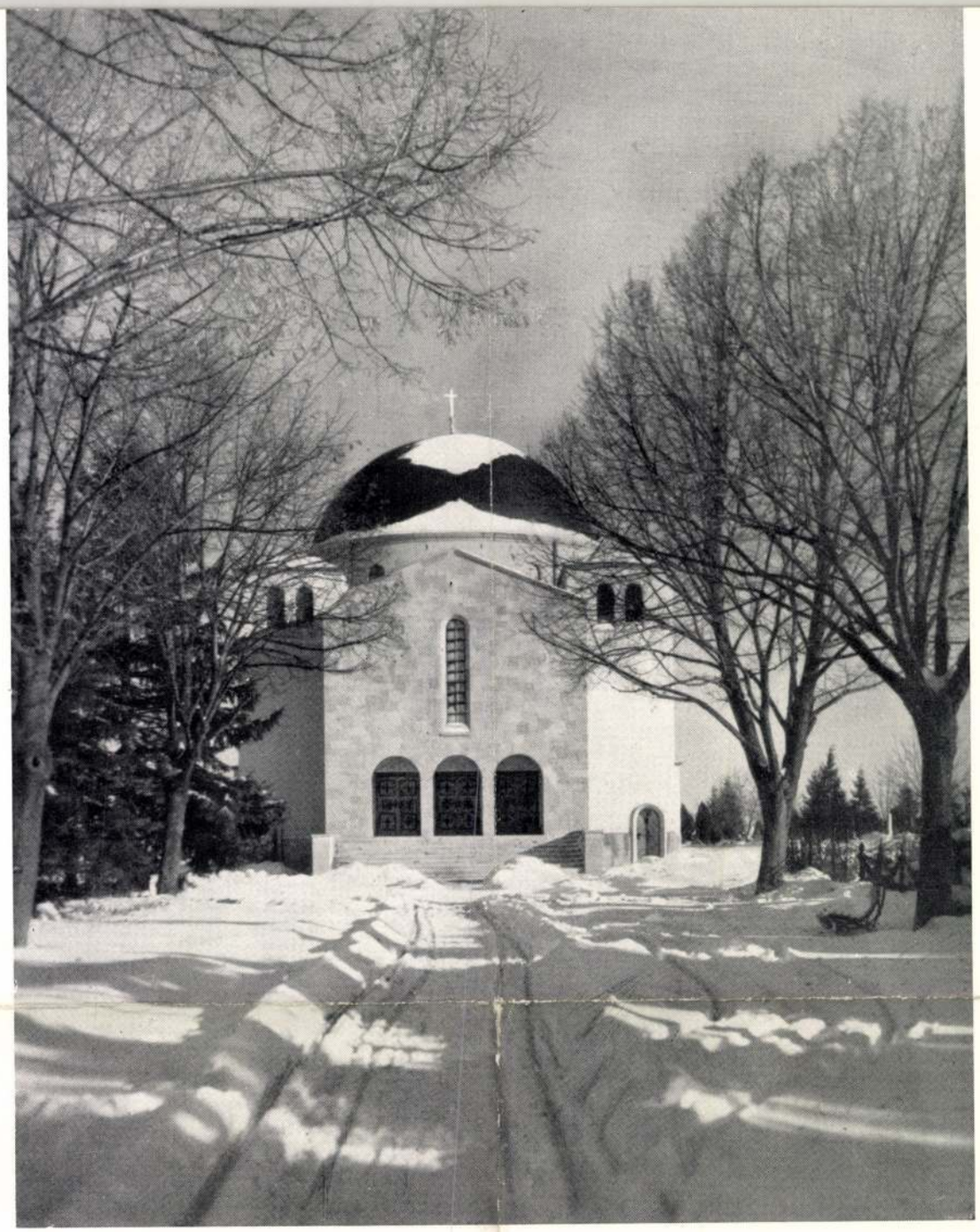

Pécsi temető-kápolna. Tervező Weichinger Károly és ifj. Nedtvich Andor

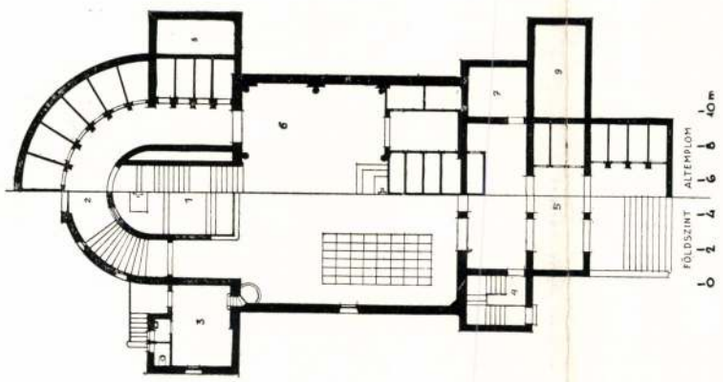

1. szentély
2. bejárat az altemplomba
3. sekrestye
4. feljárat a kórusra
5. nyitott előcsarnok
6. altemplom
7. csontkamra
8., 9. bővítésnél kihasználandó kriptahelyek.

ZALA GYÖRGY: HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ
A gr. Klebelsberg Kunó Emlékkiállításról

politikai elv egy olyan időből van átmentve, egy olyan talajból átültetve, amelyik a mi korunk számára idegen, a mi időnk feltételeinek már nem felel meg. Anachronizmus. Változatlan igazság ma is, hogy a művészet a nagy egyéniségek produktuma, amelyben a tucatművész nem, vagy alig vesz részt. A művészi termelés ma is a tehetséggel egyenes arányban áll, de megváltozott a művészi termelés feltétele. Míg a renaissance idején természetes formája volt a mecenatura a művészi termékek felvételének, természetes volt, hogy a művész a megrendelőnek dolgozott, a kifinomult ízlésű nagyurak, addig a demokratikus idők előrehaladásával, a kapitalista korszak virágzásával egyidejűen a mecenatura kezd kimenni a divatból és egy túlhaladott álláspont, egy kiélt forma jellegét ölti fel. A mecénás szerepét átveszik a nagy tömegek. A megrendelő többé nem a nagyúr, hanem a helyébe lépő burzsoá, a jómódú polgár, sőt napjainkban már a legszélesebb néprétegek is kivehetik részüket a műpártolásból. A megváltozott gazdasági rend megváltoztatta az életformákat is. A feudális világ átadta helyét a demokratikus berendezkedésű kapitalista világrendnek és ezzel egyidejűen megváltoztatta a művészi termelés feltételeit is. Más célokat emelt a művész számára, más igényeket támasztott a művészekkel szemben és egy más közönséget teremtett a művészeknek. A művésztől ma is azt kívánjuk, hogy tehetséges legyen, de ennek a tehetségnek ma nem egy nagyúr igényeit és ízlését kell kielégíteni, hanem egy aránylag elég széles réteghez, az úgynevezett művásárló közönséghez kell szólania. A tehetségeknek oly módon való tenyésztése, mint azt egy-egy condottiere gyakorolta a renaissance idején, ma csak virágházi növények termesztésének számít. Művészetének gyökerei mélyebbre kell hogy nyuljanak, mint bármikor azelőtt. Ezért van az, hogy minden kultúrpolitikus működésének alfája és omegája a széles néprétegek színvonalának felemelése. A művészeti politika is ha nem erre az alapra helyezkedik, szembekerül saját korával, saját korának feltételeivel. Minden művészeti politika megbukott abban a pillanatban, amikor a

meglévő igények jelentkezését nem veszi észre, azokat figyelmen kivül hagyja akár egy magasabb ideál kedvéért is. A Klebelsbergi művészetpolitikának is az a sarkalatos hiányossága, hogy egy ragyogó felépitményt varázsolt elő anélkül, hogy az alapozás munkáit elvégezte volna. A művész munkájának feltétele ma már nem lehet a mecénás, hívják azt államnak vagy bármi egyébnek. A mecénás ma egy sokfejű tömeg, akit semmiféle szurrogátummal pótolni nem lehet. Ezt a tömeget kell megteremtenie minden helyes művészeti politikának. Nem vonjuk kétségbe az állam nagy szerepét és lehetőségeit, de a művészet igazi eltartója ma a minél szélesebb körű és minél rétegezettebben kitermelt művelt közönség.

Termelési világrendünk a szellemiekben is a szabadversenyre van épitve. Az állami beavatkozás éppen ezt a szabadságot öli meg és mesterséges légkörével egy mondvacsinált világ képét erőszakolja fel.

Ha gr. Klebelsberg Kuno, az első magyar művészetpolitikus miniszter a magyar közönség megszervezésére, nevelésére fordította volna nagyszerű tehetségének csak egy részét, sokkal nagyobb eredményt biztosíthatott volna művészeinknek, mint a mecenatura kiélt formája azt nyujthatta. A magyar képzőművészetnek ma nincsen egy tápláló hinterlandja, a művészetnek nincsen szervezete, a társadalomnak nincsenek szerves kapcsolatai a művésszel. A művésztelepek magukrahagyottan zsugorodnak össze, az államhatalomra alapozott erősségek egymás után potemkin váraknak bizonyulnak, az egész magyar művészet

LECHNER JENŐ: A REZSŐ-TÉRI FERENC JÓZSEF TEMPLOM

A gr. Klebelsberg Kunó Emlékkiállításról

Képzőművészet

1933. 58. sz.

K

Lechner Jenő dr és

Lechner Jenő ifj

a kerepesi temetőben
épitendő ravatalozóépü-
let terop. dicséret

MMÉEKözl.

1939. 146. l.

K... András falvigást is, aki a gyászkocsit hajtotta. Kerekes

ispánt.

A darabont-kormány rendeletére éjjel-nappal folytatták Debrecenben a vizsgálatot, hogy Kovács Gusztáv elégtételt kapjon. Idézést kaptak a rendőrségre Komlóssy Artur volt polgármesterhelyettes, dr. Révy Nándor, a Népbank elnöke és Békási Jenő szerkesztő is.

Békási azonnal bevallotta, hogy ő rendelte meg a temetkezési vállalatnál husz koronáért a halottaskocsit. Szerepére vonatkozólag előadta, hogy a főispán fogadtatását Hegymegi-Kis Pál joghallgatóval a vasuti vendéglőből nézte végig. Mikor látta, hogy a tömeg kihurcolja Kovácsot a halottaskocsihoz, otthagyta Hegymegi-Kis Pált, ő is odarohant és résztvett a főispánnak a kocsira való kötözésében. A rendőrség beismerő vallomásuk után ugy a volt helyettes polgármestert, mint a bankigazgatót és Békásit is előzetes letartóztatásba helyezte. De letartóztatták Kasztl István államvasuti főkalauzt is, aki megmondotta a közönségnek, hogy a vonaton hol van a főispán. Jeremiás György asztalossegédet szintén a rendőrségen tartották, mert beismerte, hogy a halottaskocsin a kocsis mellett ült és egyik kezével fogta a főispán fejét, a másik kezével pedig másfél órán keresztül pofozta Kovács

Lechner Jenő, id. és ifj.

Pesti Hirlap
1942. máj. 9.

— **A kolozsvári Mátyás király-tér átalakítására kiírt pályázat nyertesei.** A kultuszminiszter a május 9-én megnyíló Kolozsvári Művészeti Hetekkel kapcsolatban a kolozsvári Mátyás király-tér építészeti kialakításának tervére az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanács utján nyilvános pályázatot hirdetett. A birálóbizottság a három, egyenkint 1500 pengővel jutalmazott első dijat id. és ifj. Lechner Jenő, második helyen Kafka Péter és Achay László, harmadik helyen dr. Gerő László pályaművének itélte. A pályázatra beérkezett pályaműveket a május hó 10-én Kolozsvárott megnyíló Építészeti Kiállításon mutatják be.

GYŐZŐDJÉK MEG A VALÓSÁGRÓL!!

pártatlansága széles körben kedveltté tette egyéniségét a műszaki irodalmi világban. De Lechner Jenő neve nemcsak a műszaki irodalom terén vált ismertté, rohamosan erős pozitiót vivott ki magának a tervező épitőművészek gárdájában is. Számos pályázatban vitte el már a babért, de több sikerült épitészi alkotása diszére válik fővárosunknak. Sikerült volt azon aktiója is, melyet a temető épitkezésének művészivé való tétele céljából inditott. Műegyetemi elfoglaltsága, valamint a gyakorlati épitészetben való működése az utóbbi időben olyannyira megnagyobbodott, hogy attól tartott, hogy a szerkesztéssel járó nagy és gondos munkát a jövőben az ő szokott lelkiismeretességével többé el nem végezhetné Midőn bucsut mondunk neki szerkesztőségünkből, azon reménynek is adunk egyuttal kifejezést, hogy jól ismert tollát mint munkatársét továbbra is minél többször élvezhetjük.

A szerkesztést Lechner Jenőtől Rerrich Béla épitész, tanár. a „Vállalkozók Közlönye" régi és jól ismert munkatársa vette át. Rerrich Béla neve jól ismert már hazánk műszaki irodalmában és főleg jól ismert azon, a székesfőváros szépitésére vonatkozó aktiók révén, melyek közt nem egy az ő kezdeményezésére indult meg. Az épitőművészi és a műszaki irodalom terén elért sikerei elég garantiát képeznek arra, hogy lapunk szerkesztését oly irányban és oly módon fogja tovább vezetni, mely nemcsak megfelel lapunk ez ideig való irányának, de mely által lapunknak minél szélesebb körü olvasó közönséget szerez és igen tisztelt olvasóinknak minél nagyobb szolgálatára lehet.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet összes szakosztályai január 7-én este hét órakor ülést tartanak, amelyen Méhely Kálmán gépészmérnök, az egyesület titkára, akinek elő adása ez egész vitának alapja volt, válaszol a vitaülésen felhozott érvekre. Az ülésen vendégeket szivesen látnak.

Uj szabadalmi ügyvivő. A kereskedelemügyi m. kir. minister Radványi István gépészmérnöknek az 1895· évi XXXVII. t.-c. 27. §-a alapján a szabadalmi ügyvivői jogositványt kiadta.

Kundor és Feledi épitészek iroda-helyiségeiket V., Bálvány-utca 26. szám alá helyezték át.

Az épitészbál. Hagyományaihoz méltóan fényesnek igérkezik az idei épitészbál, mely február 12-én fog lezajlani a Vigadó összes termeiben. A bál sikerét biztositja az évtizedes gyakorlattal biró 200 tagu rendezőbizottság, a mely az idén az épitészvilág következő kitünőségei mögé sorakoznak: Védnök: Tóth János dr. v. b. t. t. közoktatásügyi államtitkár; diszelnökök: Ámon József, Báthory István, Biró Gyula, Bloch Leó, Devecis Del Vecchió Ferenc kir. tan. müsz. tan., Fittler Kamill udv. tan., Gregersen Nils, Gaul Károly műegy. tan., Gelléri Mór kir. tan., Grünwald Mór, Hültl Dezső dr, Havel Lipót, Jakabffy Ferenc, kopcsányi Hlatky Schlichter Lajos orsz. képviselő, Kauser Gyula, ifj. Knuth Károly, Korb Flóris Sándor, királyhalmi Körösi Albert Kálmán, Kunfalvi Nándor, Kubik Gyula orsz. képv., Lechner Ödön kir. tan., Lechner Jenő, Lippmann Frigyes dr, Maróti R. Géza, Meiocco Péter, Nagy Virgil műegy. tan., Ney Béla min. tan, Orth Ambrus, Palóczi Antal tanár, Pecz Samu műegy. tan, bagosi Pucher István, Rauscher Lajos műegy. tan., Schiffer Miksa, Schulek Frigyes udv. tan., Szuchy János, Thék Endre udv. tan., Tőry Emil műegy. tan., zepethneki Tötössy Béla műegy. tan., erényi Ullmann Gyula közép. tan., Walla József, Wellisch Alfréd, Wellisch Sándor, Zsolnay Miklós; elnökök: Kertész K. Róbert műsz. tan., Málnai Béla, Székely Dezső, Horváth Antal, Himmler Miksa, Kaiser Hugó, Porgesz József. A meghivókat január első hetében fogják szétküldeni. A bál a Magyar Épitő és Iparművészeti Rajzolók Országos Egyesülete segélyalapja javára rendeztetik.

Uj villatelep. A Köz- és Magántisztviselők Házépitő Egyesülete (Alagut-utca 2.) megvásárolt a Naphegy délnyugoti lejtőjén hat holdnyi területet, hogy azon a tavaszszal 31 modern családi villát épitsen. A villatelepek és házépitő szövetkezetek az utóbbi években igen megszaporodtak a főváros környékén, minek oka a tarthatatlan lakásviszonyokban keresendő Mátyásföldön, a Lágymányoson, a Németvölgyben épültek ilyen szövetkezetek, ujabban Kerepesen „kertváros" cimen és az előbb emlitett Naphegyen. Kelenföldön is tervbe van véve egy ily villatelep a Máv. tisztviselői részéről. Ahogy az eddigi tapasztalatok mutatják, ezek a villatelepek rendesen nem sikerülnek ugy, a hogy azt a szövetkezetek előzetesen hirdetik, minek főoka természetesen csakis anyagi kérdésekben keresendő. Ezeknek a szövetkezeteknek legtöbb tagja kishivatalnok ember, akik csak a leggondosabb számitások után léphetnek be a szövetkezetbe, a legtöbb esetben teljesen fizetésükre lévén utalva. Sokszor az épitkezés többe kerül az előre irányzott költségnél, ami már kezdettől fogva olyan bajt okoz, melyet a kis pénzzel biró ember többé rendesen kiheverni nem tud. Igy kétséges az ily természetü szövetkezetek jövője.

A Schlick-féle vasöntöde és gépgyár részv. tg. az elmult esztendőben épp oly jól volt foglalkoztatva, mint az előző évben, ugy hogy az üzleti eredmény hasonlóan kedvezőnek és az osztalék is ugyanolyannak igérkezik, mint az előző évben. Jóllehet a gazdasági viszonyok ez idő szerint nem kedvezőek, nevezett társulatnak mégis sikerült, hogy a jövő esztendőre több millió koronára rugó munkákat biztositson magának.

Az Iparoskáténól. Régen azt mondották, hogy a magyar közönség nem olvas könyvet. Ha vesz is bekötött nyomtatványt, az vagy imádságos könyv, vagy kalendárium. Hogy az előbbinek dolgában mi a helyzet azt csak egy külön irásos ankét tudná eldönteni, de hogy jó kalendáriumot most is szivesen vásárol a magyar iparos, azt kétségtelenné teszi az igazán mindenütt szivesen fogadott "Iparoskáté," amely dr. Dóczy Sámuelnek, az Országos Iparegyesület ügyészének szerkesztésében immár negyedik éve megjelenik és évről-évre javul, bővül. Nincsen város, nincsen falu, amelyben legalább egy Káté nem volna, ha másutt nem hát az ipartestületnél, vagy a szolgabirónál. Itt tudniillik már csak azért is kell, mert utbaigazitást ad a vitás iparjogi dolgokban. A mühelyben pedig azért jó, hogy a legfontosabb tudnivalókat, népies, könnyen érthető modorban terjessze. Mert sokszor van ugy az iparosmester, hogy ilyen vagy olyan okból nem volt képes megszerezni magának azt a tudást, ami nélkül ma modern iparos nem boldogulhat. Vannak technikai, kereskedelmi, jogra, törvényre tartozó és egyéb dolgok, amelyeket tudni kell, különben kárát valljuk minden lépésnél. Ezeket a tudnivalókat — csupa jónevü szakember tollából — gyüjti össze évről-évre az „Iparoskáté." Csak példaképen emlitjük, hogy az idén a villamos géphajtásról, a gépkenésről, nagyobb mühelyek épitéséről éz berendezéséről. a testi sérülések elháritásáról, a faipari technologiáról, az uj adókról, a csekkről, a pályaválasztásról, az iparos házbirtokszerzéséről, az ipari kitüntetésekről, a felsőbiróságok ipari döntéseiről, a hirdetések módszeréről, az üzletvezetésről, a vasuti szállitás uj rendjéről, az ipari mintaoltalomról, a tanoncügyről, az ipari iskolákról és végül azokról a ministeri határozatokról ir, amelyeket pörös ipartörvényi esetekben hoztak. Van a Káténak ipari címtára is a kamarákról, ipartestületekről, iparoskörökről, iskolákról, ipari lapokról, egyesületekről stb.-ről. Ezért terjed ez a könyv, ezért szeretik mindenütt. Az 1910. évre szóló Káté ára 4 korona. A megrendelést igy kell cimezni: Iparoskáté kiadóhivatala. Budapest, VI., Hajós-utca 9.

Szurokfáklya szállitás. A máv részére szükséges 67000 db. szurokfáklya szállitását Fényes Miklós és Hubert budapesti cég kapta meg 1·02 k egységáron 68340 k főösszeg mellett.

Zsemlye szállitás. A székesfővárosi szegényházakban szükséges zsemlye szállitását Anzenberger Aladár kapta meg kg.-ként 36 f-ért.

Tüzifa szállitás. A székesfőváros részére 10 éven át szükséges kemény tüzifa szállitását Roheim Károly és fiai és a Budapesti jégművek megosztva nyerték el.

Ajánlható cégek:

GUTTMANN BENEDEK
papir áruháza
Budapest, IV., Muzeum-körut 3.
— a „Királyi József Műegyetem" átellenében. —

Speciális üzlet épitészeti-, mérnöki-, műszaki- és vasutépitészeti nyomtatványokban.
Állandó nagy raktár rajz-. kender- és vászonra huzott rajzpapirokban, ugyszintén másoló-, fénymásoló-papir és másoló-vásznakban. Rajzeszközök gyári főraktára, valódi svájci, valamint eredeti Richter és Riefler leghiresebb gyártmányokban.
Árjegyzéket kivánatra ingyen és bérmentve.

LUDVIG LÁSZLÓ BUDAPEST, VI., DALNOK-U. 2.
MÁZOLÓ-MESTER TELEFON 163—99 TELEFON 163—99.
Költségvetéssel dijtalanul szolgálok.

HUTTERER és KÓSA bádogos m. Budapest.
Iroda és mühely: IV., Magyar-u. 42. — Lakás: Kálvin-tér 3.
Bádogos, légszesz, vizvezeték csatornázás, angol closet és fürdőszoba berendezési vállalat.
Elvállalunk mindennemü bádogos, vizvezeték és gázjavitásokat, valamint minden e szakba vágó munkákat pontos és gyors kivitelben.

Emulgit és Reform
parafakő szigetelő anyag, Schedtetők, fa-cementtetők, hideg és vékony falak burkolására, könnyü hangfogó válaszfalak készitése, hütők, jégvermek, sörraktárak, borpincék szigetelése.
Thermalit
tulhevitett vezetékek szigetelésére.

Szabadalmazott
Parafakőgyár R.-T.
ezelőtt: Kleiner és Bokmayer
Igazgatóság: Budapest, VIII., Főherceg Sándor-tér 4. sz.
Telefon 60–33 és 67–25. ooo Gyár: Kőbánya.

Parafa-asbest padló
ruganyos, meleg, könnyen tisztán tartható.
Földfeletti jégvermek sörhütők, borpincék
tervezése.
Műszaki iroda
a parafakő anyag célszerü alkalmazására vonatkozó tervezések kivitelére.

cis Ferenc műszaki tanácsos azonban a hid tengelyét az óbudai katholikus templom bejáratának vezette. A főváros közlekedési bizottsága Szilágyi Károly, dr. Pető Sándor, Hahóty Sándor, Zboray Gyula és dr. Komlós Ágoston hozzászólása után egyhangulag a közmunkák tanácsának, illetve a középitési igazgatónak terveihez járult hozzá.

A fuvartelep kibővitése. A fővárosi fuvartelep igazgatósága azzal az előterjesztéssel fordult a főváros tanácsához, hogy a budai községi fuvarok ellátása céljából a Lágymányoson a budai légszesztartó mellett körülbelül két holdnyi területet hasitson ki, amelyet jelenleg bolgár kertészek bérelnek, és azon a területen épitsen istállót száz pár ló számára.

A Ferdinánd hid helyreállitása. A VI. ker. Ferdinánd-hid Podmaniczky-utcai följárójának támfalát sürgősen ki kellett javitani. A már végrehajtott munkák azonban csak a leginkább veszélyeztetett részek helyreállitására szoritkoztak. Ezen, valamint a kerületi előljáróság és a mérnöki hivatal javaslatai szerint még ezután végrehajtandó további helyreállitási munkálatok, melyeknek végrehajtását a tanács maga is szükségeseknek találja, összesen 17.850 k költséget igényelnek.

A tisztviselőtelepi főgimnázium épitésénél teljesitendő ipari munkákkal kapcsolatosan a szobafestő munka is kiadásra kerül, melyre az ajánlatokat a vallás- és közoktatásügyi minisiterium segédhivatalában ugyancsak január 17-én déli 1 óráig kell beadni.

Facement és aszfalt munka. A Berzencei- és Vág-utca sarkán épitendő kislakásos bérház facement és aszfalt munkálataival a tanács dr. Helvey Tivadar céget bizta meg 3056 k 78 f vállalati árban.

A vidéken.

A mezőturi ref. főgimnázium épületéhez pótlólag létesitendő igazgatói lakás, tornaterem, rajzterem és könyvtár elhelyezésére szolgáló épület épitésénél teljesitendő munkálatokra lapunk e heti számában árlejtést tüzött ki a mezőturi ref. egyházközség. Ajánlat az összes munkára, egyes munkacsoportokra vagy munkanemenként külön-külön is tehető. Pályázati határidő január 25-ik napjának d. e. 11 órája. Az épület Orth Ambrus és Somló Emil budapesti műépitészek tervei szerint épül.

Az alsószentiváni állami elemi iskola két tantermének bebutorozására lapunk mai számában ujabbi árlejtést tüzött ki Alsószentiván község [Fejér m] előljárósága. Pályázati határidő január 12-ik napjának d. e. 9 órája.

A máramarosszigeti kulturpalota épitése. A Máramarosszigeti Közművelődési Egyesület közgyülést tartott a kulturpalota ügyében, melyen Novákovics Péter az államépitészeti hivatal főnöke bemutatta a renesance-stilü emeletes palota tervezetét, mely minden modern kivánalomnak megfelel. Az épitési költség 200 000 korona. E költségek fedezésére a kultuszminister 100,000 koronát ad évi 7000 koronás részletekben. Az amortizációnális kölcsönt a Magyar Jelzálog Hitelbank adja. A további fedezetre az egyesület gyüjtést és sorsjátékot rendez,

Kavics szállitás Csongrádvármegye th. közutaira. Csongrádvármegye th. közutaira szükséges 2532 m³ kavics és 540 m³ zuzalék szállitását Mairovitz Mór és fiai m.-radnai cég kapta meg 54.823 k 90 f vállalati árban.

Utépités Zólyomvármegyében. A garamberzence—vaségetői vicinális közut kiépitését Mokos János jánosgyarmati vállalkozó kapta meg 35.000 k-ért.

A pozsonyi vigadó épitése. A Pozsonyban létesitendő vigadó épület terveit Komor Marcell és Jakab Dezső budapesti műépitészek a belügyminisierium kivánságának megfelelően módositották és azokat a város tanácsa elé terjesztették. A vigadó épitése ügyében az e hóban tartandó városi közgyülés fog határozni.

A nagyváradi uj közvágóhid terveit, költségvetését és műszaki leirását Kőszeghy József városi főmérnök a tanács elé terjesztette. Az előirányzat szerint az épitési költségek 941.126 koronát tesznek ki.

A szombathelyi vizmű épitése. Farkas Kálmán min. tanácsos az országos közegészségügyi mérnöki osztály nevében leiratot intézett Szombathely város tanácsához, melyben a Perint jobb partján épülő galléria rendszerében a Zarka Elemér által ajánlott szivornya módszerü megoldást ajánlja a legkedvezőbbnek. A városi tanács megbizta a városi mérnököt, hogy terveit ily irányban készitse el.

A szombathelyi közvágóhid épitése ügyében kiküldött szakbizottság mult hó 28-án ülést tartott. Az ülésen beható vita tárgyává tették Rauscher Miksa tervezetét. A bizottság elhatározta, hogy ajánlatot kér egyszersmind az üzem költségeire nézve is azon gyáraktól, melyek hütő-, jégkészitőberendezések és gépek gyártásával foglalkoznak. Az ajánlatok közül aztán a legelőnyösebbet fogja választani. A vágóhid berendezési munkálataira nézve annak idején árlejtést fognak hirdetni.

A nagybecskereki uj közvágóhid vázlatterveit, műleirását és megközelitő költségvetését Székely László temesvári épitész a város megbizása alapján kidolgozta és előterjesztette. A tervvel a legközelebbi közgyülés foglalkozik.

A kalocsai uj községház terveit Petrovácz Gyula épitész a kivánt módositásokkal átdolgozta és igy a képviselőtestület részéről kiküldött épitő-bizottság által elfogadásra kerültek. Az épitést ez év őszén fogja a község vállalatra bocsájtani.

Iskolák épitése Turzófalván. A turzófalvai állami iskolák épitését a trencséni államépitészeti hivatalban tartott árlejtés alapján Pavelka Ferenc nagybicscsei vállalkozó kapta meg 64.399 k-ért.

Vizvezeték és csatornázás Kispesten. Kispest község képviselőtestülete vizvezeték és csatornázás létesitését határozta el.

A soproni tüzérségi laktanya épitése. A soproni tüzérségi laktanya kibővitésének ügye a befejezés stádiumába jutott. Az ügyet már háromszor elutasitotta a törvényhatósági bizottság, mig most a honvédelmi minister felhivta a várost, hogy a laktanyát haladéktalanul épitse meg. A minister annyira sürgősnek tartja az ügyet, hogy a tárgyalásra kiküldendő vegyes bizottság határozatait fel sem kell terjeszteni hozzá. A középitési bizottság most foglalkozott a leirattal és javasolja, hogy a tervek elkészitésével Wälder József városi főmérnököt bizzák meg.

Utépités Zólyommegyében. A garamhalászi—nagyreti vicinális közut kiépitését Walluch Pál besztercebányai vállalkozó kapta meg 6000 k-ért.

Takarékpénztári épület Kiskunfélegyházán. A kiskunfélegyházai közgazdasági takarékpénztár r. t. kétemeletes bérpalotát épittet. Az épület Bobula János budapesti műépitész tervei szerint és művezetése mellett épül.

Az iglói járásbirósági épület és fogház épitését Halmos Jenő kassai vállalkozó nyerte el 130,671 k 52 f vállalati árban.

Fővárosi hirek.

Változás a szerkesztőségben. Az ujév megkezdtével változás állott be szerkesztőségünkben. Lechner Jenő műépitész, műegyetemi segédtanár a műegyetemen való nagy elfoglaltsága, valamint az épités terén igen megszaporodott munkássága következtében megvált szerkesztőségünktől.

Nehezen válunk meg Lechner Jenőtől. Azon hosszu évek alatt, melyeken át lapunkat szerkesztette, minden tudásával és szeretetével azon volt, hogy lapunknak ugy műszaki, mint gazdasági nivóját, valamint sulyát és értékét emelje. A műszaki kérdések elbirálásában való éles szeme, a kritikákban való széles látköre, főleg azonban minden kérdésben való teljes

VÁLASZTÓ FALAK Concret TÉGLÁBÓL és GIPSZTÁBLÁBÓL
„Concret"
ÁLTALÁNOS CEMENTIPAR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, VI. ANDRÁSSY ÚT 36
ELVÁLLAL MINDENNEMÜ RABITZ ÉS BETON MUNKÁT
TELEFON: 107-65.

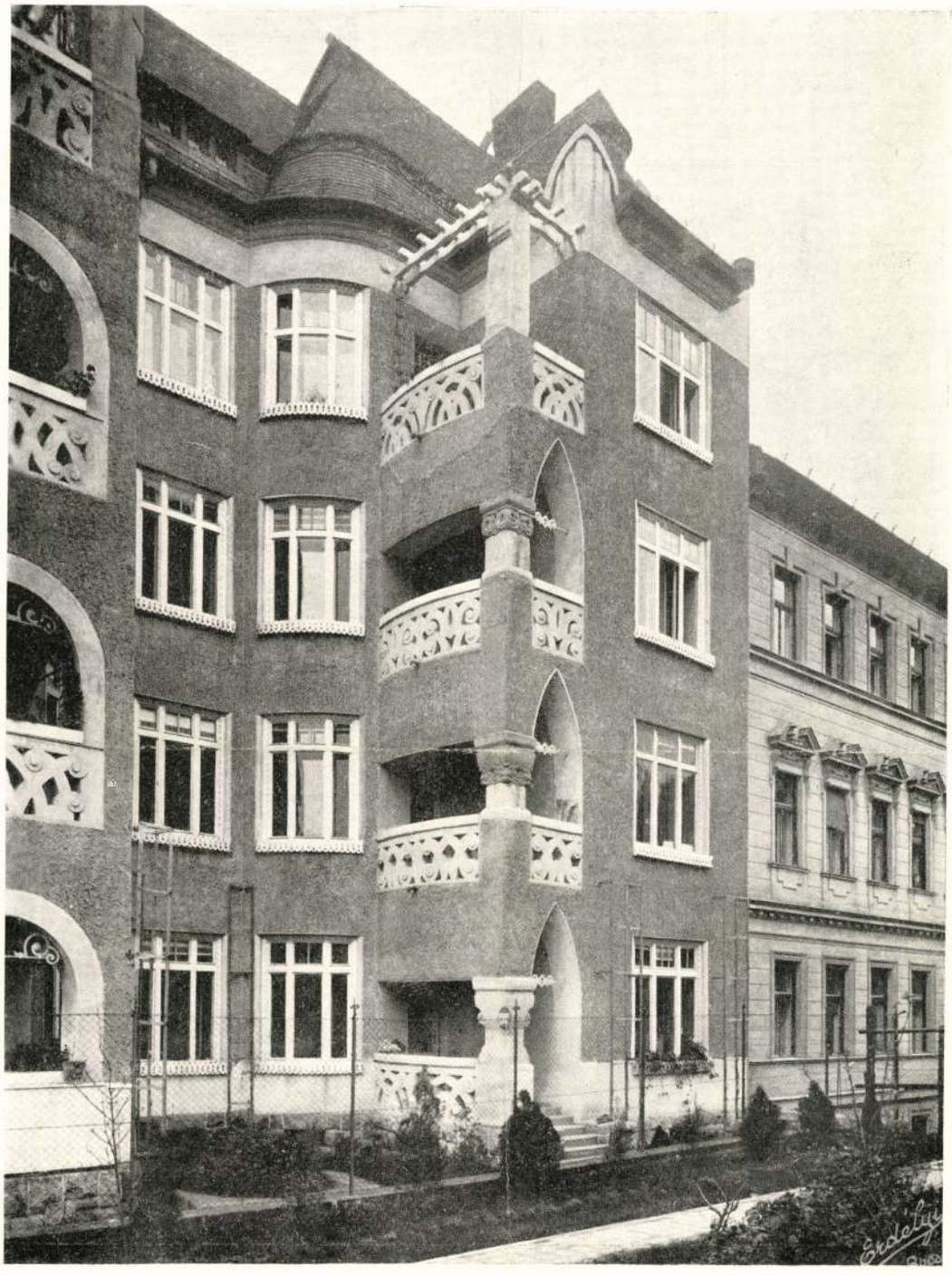

HOMLOKZATRÉSZLET.

LECHNER JENŐNÉ ÚRHÖLGY BÉRHÁZA. TERVEZTÉK: LECHNER JENŐ ÉS WARGA LÁSZLÓ.

Magyar Építőművészet
1910. 10. 7.

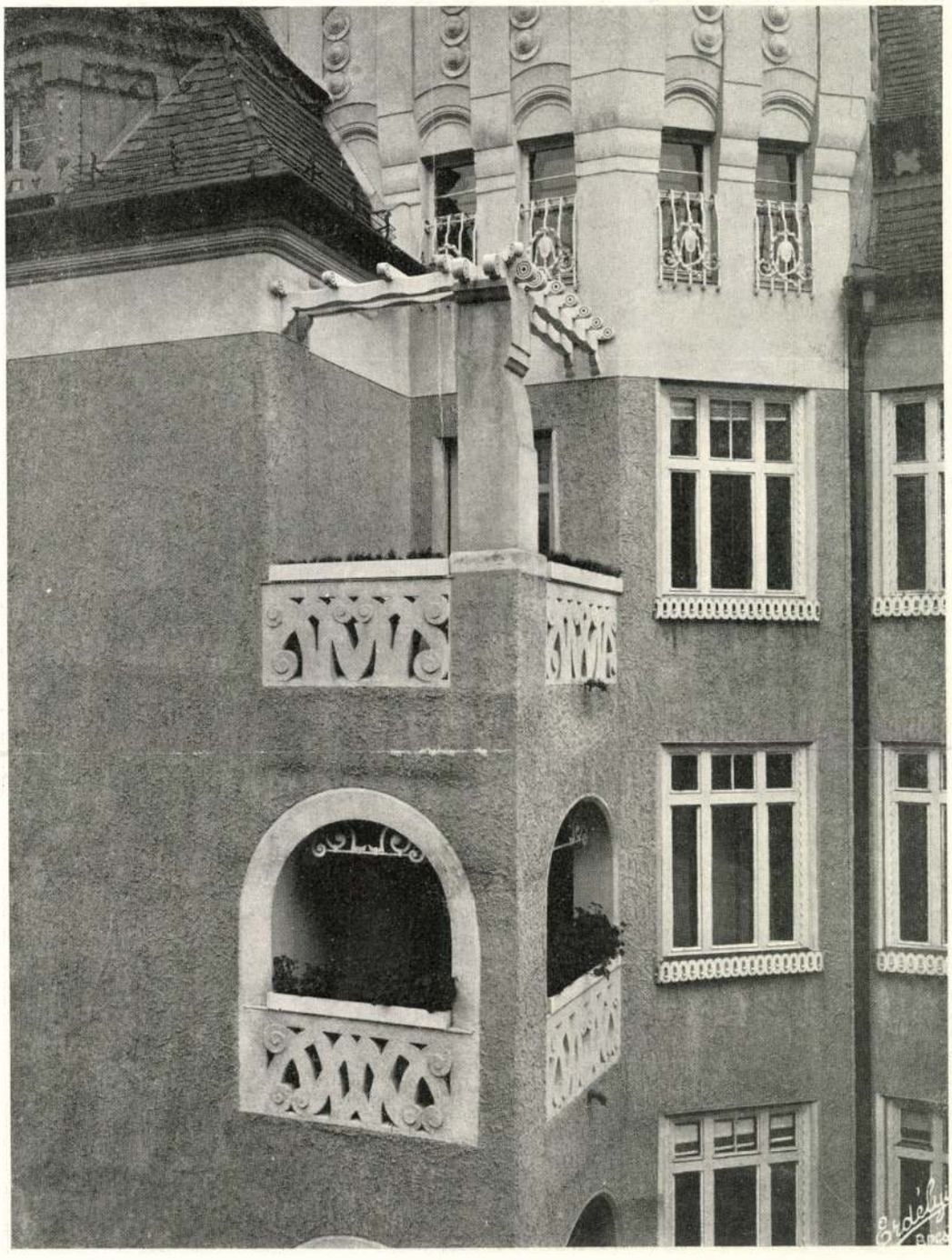

HOMLOKZATRÉSZLET.

LECHNER JENŐNÉ ÚRHÖLGY BÉRHÁZA. TERVEZTÉK: LECHNER JENŐ ÉS WARGA LÁSZLÓ.

ZÁRT ERKÉLY.

LECHNER JENŐNÉ ÚRHÖLGY BÉRHÁZA. TERVEZTÉK: LECHNER JENŐ ÉS WARGA LÁSZLÓ.

HOMLOKZATRÉSZLET.

LECHNER JENŐNÉ ÚRHÖLGY BÉRHÁZA. TERVEZTÉK: LECHNER JENŐ ÉS WARGA LÁSZLÓ.

LECHNER JENŐNÉ ÚRHÖLGY BÉRHÁZA. HOMLOKZATRÉSZLET. TERVEZTÉK: LECHNER JENŐ ÉS WARGA LÁSZLÓ.

Az Erzsébet királyné emlékmű tervpályázatán 25 tervet küldöttek be. Ezek: Bihari Imre és Rózsavölgyi Gyula, Hein János, ifjabb Kauser József, Bartolotti Ede, Lux Kálmán és Éber László, Flesch Miksa, Reischl Gusztáv, Pejakovics N., Bory Jenő, Ullerich Miklós, Hikisch Rezső, Vermes József, Ray Rezső, Wachtel Elemér és Rerrich Béla, Árkay Aladár, Kotál Henrik, Illenák Gyula, Bálint és Jámbor, Medgyaszay István, Kaszab Miklós, Dénes István és Antal Simon, Palóczi Antal, Tőry Emil és Pogány Móric, Szlávik János és Lantos-Tenczer pályatervei. A bíráló-bizottság báró Forster Gyula elnöklésével legközelebb dönt a pályatervek fölött.

A pozsonyi múzeum és könyvtárépületre beérkezett pályaművek közül a 2000 K-ás első díjat *Wälder* Gyula budapesti építész, az 1000 K-ás második díjat *Meller* Dezső és *Meller* Gyula budapesti építészek nyerték. Megvették a „Fadrusz" jeligéjű tervet.

A susáki m. kir. erdőhivatal tervpályázatán az első díjat *Fábián* Gáspár budapesti építész, a második díjat *Schodits* Lajos budapesti építész, a harmadik díjat *Alexy* Gyula, szintén budapesti építész nyerte.

Tervpályázati határidők:

nov. 28. Magyar Mérnök- és Építész-Egylet kispályázata: községház Kalotaszeg vidékére; díj: ezüstérem és 100 kor.;

nov. 30. Magyar Mérnök- és Építész-Egylet győri osztálya: iparvasút tervei; díjak: 2000, 1300 és 700 K.

dec. 29. A debreceni egyházközség bérpalotájának tervei: I. díj 3500 K, II. díj 1600 K, III. díj 900 K. Bíráló-bizottság: Dicsőfi József lelkész, elnök, Kovács József főgondnok, Vecsey Imre gondnok, Petz Samu műépítész, tanár, Kommer József építész az egyház meghívásából, Hoepfner Guidó és Orth Ambrus rendes, Schulek János és Raichl Kálmán póttagok, mint a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet kiküldöttei;

1911 jan. 9. Magyar Mérnök- és Építész-Egylet: Balaton partján kaszinó stb.; díj: a nagy aranyérem és 1200 kor.;

febr. 28. Szolnok város polgármestere: csatornahálózat tervezése; díjak: 2000 kor., 1500 kor. és 1000 kor.;

febr. 28. Nyíregyházai Kossuth-szobor. I. Megbízás, II. 2000 K, III. 1000 K;

márc. 1. Gyulai városház tervei: I. díj 2500 K, II. díj 1500 K, III. díj 1000 K;

márc. 20. Brassó város tanácsa: városbeépítő terv. Pályadíjak: 8000, 4000 és 2000 korona. A bíráló-bizottság tagjai: Brassó polgármestere, elnök, a városi főmérnök, *Ney* Béla min. tan., *Palóczy* Antal, lovag *Schoen* T. G. udv. tan., bécsi műegy. tanár, *Krauter* Ferenc építész, würzburgi műszaki tanácsos, *Bartesch* Péter brassói építész.

Lechner Jenő dr.

Az eucharisztikus tervpályázat eredménye

A XXXIV. eucharisztikus kongresszus tervpályázatára kiküldött zsüri ma ülést tartott és a beérkezett tizennégy oltártervről meghozta a döntést. Az előkészítő főbizottság egyhangulag a magáévá tette a zsüri javaslatát s az első díjjal *Lechner* Jenő dr .és ifj. *Lechner* Jenő pályatervét tüntette ki, mert a feladatot mind gyakorlatilag, mind formailag a legsikeresebben oldotta meg; a terv művészi nyelven fejezi ki az építmény ünnepi s egyben ideiglenes jellegét. A második díjat *Károlyi* Antal tervének ítélték oda, amely szintén jól illeszkedik a milleniumi emlékmű építményéhez s nagyon érdekes és szép megoldást mutat hatalmas, kiemelkedő főoltárával.

A harmadik díjat *Pázmády* István kapta, akinek megoldása artisztikus és sikerült. Ezenkívül megvették *Vasváry* László és *Müller* Miksa, *Quittner* Ervin, *Fischer* József és *Tiefenbaeck* József, valamint ifj. *Gerő* László tervét. A díjazott és megvett terveket a zsüri kiadta a műszaki bizottságnak azzal, hogy a végleges kiviteli terv elkészítésére és annak vállalatbaadására a főbizottságnak javaslatot tegyen.

Esti Kurir

1937. nov. 25.

Jöjj közénk,hogy

Magyar Ifjuságért!

A százezer pengős bankcsalási ügyben a törvényszék pénteken befejezte a bizonyitási eljárást. Dr. *Szakáll* Géza királyi ügyész tartotta meg vádbeszédét, amelyben felsorakoztatta az egyes vádlottak ellen felmerült bizonyitékokat és szigoru büntetés kiszabását inditványozta. Ezután a vádlottak védői szólaltak fel és felmentő itéletet kértek, majd a késő délutáni órákban *Erdélyi* Henrik az utolsó szó jogán beszélt és ártatlanságát hangoztatta. *Nagy* Lajos, *Csányi* József és *Vig* Ágostonné jóhiszeműségükre hivatkoztak, a többi vádlott nem kiván élni az utolsó szó jogával. Délután 5 órakor *Héthelyi* tanácselnök a tárgyalást félbeszakitotta és folytatását szombat délelőtt 11 órára tüzte ki, amikor itélethozatalra is sor kerül.

A római parti verekedés ügye került pénteken a büntetőtörvényszéken dr. *László* Dezső egyesbiró elé. Az ügyészség a verekedés szereplői közül *Sági* István kőmüvessegédet, *Oláh* László lakatossegédet, *Wieszt* Ferenc péksegédet, *Wieszt* Györgyöt, *Bökkel* György hentessegédet és *Stanaszek* János gyárimunkást *magánlaksértés büntettével* vádolta meg azért, mert julius 20-án éjszaka erőszakkal behatoltak *Schnürmacher* György Római-parti weekendházába. Eljárás indult még ellenük könnyütestisértés és ingó vagyon rongálása miatt is, mert a pótmagánvád szerint *Farkas* Ödön rendőrőrmestert, *Schnürmacher* Györgyöt és *Bürgermeister* Károly vendéglőst bántalmazták és a vendéglős koresmai berendezését összezuzták. A vádlottak *tagadták* bünösségüket. *Sági* István elmondta, hogy 13 liter bort ittak meg hatan az egyik rómaiparti vendéglőben. Amikor *Schnürmacher* weekendháza előtt énekkel elvonultak, a tulajdonos rájuk szólt: *Mi az, prolik?* Ez a megjegyzés robbantotta ki az összetüzést. Dr. *Czobor* Miklós főügyészhelyettes bejelentette, hogy *Bürgermeister* vendéglős sérelmére elkövetett magánlaksértés cimén is vádat emel, mire a védelem a tárgyalás elnapolását kérte. A törvényszék november 3-ra tüzte ki az uj tárgyalást, amelyen a hátralévő tanukat hallgatják ki.

— **Ideges emberek gyomor- és bélbajánál** reggelizés előtt egy félpohár természetes „Ferenc József" keserüviz kissé felmelegitve igen kellemes háziszer, amely a székletétet elrendezi, az emésztést előmozditja s az egész anyagcserét jótékonyan befolyásolja. Kérdezze meg orvosát.

— **(Felakasztotta magát egy volt orosz hadifogoly.)** Pénteken este jelentették a főkapitányság központi ügyeletének, hogy a Zita állami lakótelep 18. számu épületében *Apleesejev* Demeter 40 éves volt orosz hadifogoly, aki a világháboru után Magyarországon telepedett le, ismeretlen okból felakasztotta magát és megbalt. A rendőrség nyomozást inditott, hogy az életunt volt hadifogoly öngyilkosságának okát kikutassa.

— **(Előzetes jelentés.)** Lapunk holnapi, vasárnapi számához Török A. és Társa Bankház R.-T. (Budapest, IV., Szervita-tér 3. sz.) színes kartonlapon felhivást mellékel és az uj m. kir. Osztálysorsjátékra vonatkozólag közelebbi adatokat közöl. Köztudomásu, hogy a most befejezett sorsjátékban igen sok nagy nyeremények felül a nagy jutalmat, 400.000 pengőt ismét Török vevői nyerték.

x **Személyi hir.** Hans *Seelemann*, a Deutsche Reichsbahnzentrale magyarországi vezérképviseletének vezetője, betegszabadságáról egészségesen visszatért Budapestre és ujból átvette a vállalat vezetését.

x **A m. kir. Osztálysorsjáték eszköz és mód arra,** hogy bárki jólétet és gondtalanságot szerezzen magának. Egy kis szerencsével egész vagyont nyerhet az uj sorsjátékon. Nem felesleges kiadás a sorsjegyért havonta fizetendő 3.50, 7, 14, 28 pengő, mert már a remény és a szebb, jobb jövő iránti önbizalom is éltető és serkentő hatással van mindenkire. Sorsjegyek rendelhetők az október 16-án kezdődő sorsjátékra az összes hivatalos forgalmazóknál, kik kezeskednek a feltétlen titoktartásról is.

x **Nem kell angol szövet.** Ahhoz, hogy kifogástalan legyen a ruha, ma már nem kell angol szövetet vásárolni. A Trunkhah Posztógyár gyártmányai felveszik a versenyt a világhirü angol szövetekkel, hiszen szintén szingyapjuból készülnek. A Trunkhahn Posztógyár közvetlen a fogyasztónak is ad el szövetboltjaiban: IV., Prohászka Ottokár-utca 8. és VI., Teréz-körut 8. szöveteket. Vidékre kérje a mintakollekció hérmentes beküldését.

x **Csoda-e a rádiózás?** Ezelőtt tiz évvel bizony legtöbben annak tartották. Azóta már jobban megismertük. Tudjuk, hogyan továbbitják és veszik át a drótnélkül száguldó hangot. Egyszóval ma már a rádiózás nem csoda. Ellenben egyre csodálatosabb a *rádiókészülékek teljesitménye*. Csodálatos az, hogy mily biztonsággal vehető az öt világrész valamennyi számottevő állomása az Orion-rádiókkal. A rádiózó számára a vétel mind egyszerübb lesz. Igy például a 99-es Orion-rádiónál az állomásokat nem kell behangolni. Elegendő egy ujjmozdulat és a kivánt állomás automatikusan beugrik. A 99-es tipusu Orion-rádió egészen különleges kivitelü csuda-teljesitmény luxus-super. Minden Orion-rádiókereskedőnél kapható.

x **Gyomor- és bélbajoknál, a máj és az epeutak megbetegedéseinél,** reggel felkeléskor egy pohár természetes „Ferenc József" keserüvíz kortyonként elfogyasztva igazán remek hatású. Kérdezze meg orvosát.

Schuschnigg történelmi munkát irt Ausztriáról

Bécs, szeptember 24.

Schuschnigg kancellár történettudományi értekezést fejezett be, amelynek cime „A három Ausztria". A könyv rövidesen megjelenik az egyik bécsi könyvkiadóvállalatnál. A kancellár a 400 oldalas könyvben Ausztria legujabb történelmét ismerteti. A három Ausztria a felbomlóban levő monarchia, az osztrák köztársaság és az uj Dollfuss-i Ausztria. Schuschnigg kancellár a jövő kilátásaival is foglalkozik és megirja: milyennek kell lennie a mártirhalált halt Dollfuss kancellár elképzelése alapján az uj Ausztriának.

Ha kérdezik, honnan jössz, feleld: nincs hazám

Moszkva, szeptember 24.

A szovjetorosz sajtó az utóbbi időben izgatott hangon ir az ugynevezett „vándorló keresztények" mozgalomról, amely mindjobban terjeszkedik. Most még csak egy szektáról beszélnek, pedig olyan vallásos mozgalomról van szó, amely mélyen benne gyökerezik az orosz tradicióban. A mozgalom tagjai meg vannak győződve róla, hogy *az Antikrisztus a szovjet alakjában jött a földre.* Lemondanak minden földi tulajdonról és teljes szegénységben élnek. A szigoru ellenőrzés dacára a mozgalomnak sikerült röpiratait egész Oroszországban elterjesztenie. A röpirat igy hangzik:

„Vedd botodat és vándorolj. Ha azt kérdezik tőled, honnan jössz, feleld: *nincs hazám.* Ha azt kérdezik, hová mégy, feleld: *a világosság városát keresem ezen a megszentségtelenitett földkerekségen.*" Igy vándorolnak ezek a keresztények faluról-falura, városról-városra, rongyosan, kalap nélkül, mezitláb, kezükben egy bot, hátukon egy zsák, amelyben ott van a biblia, egy imakönyv és némi ennivaló. Az éjszakát a szabadban vagy csürökben töltik, felkeresik a papokat, akiket a szovjet üldöz. Igen sokukat a szovjet letartóztatta.

Egy magyar vasuti fütő hőstette Erdélyben

Kolozsvár, szeptember 24.

Megrenditő részleteket mesélnek el a csucsai vasuti katasztrófáról, amelynek, mint ismeretes, nyolc halálos áldozata volt. Különösen kiemelik *Kiss* Antal 52 éves kolozsvári magyar fütő tragédiáját, aki *saját élete árán mentette meg a katasztrófa bekövetkezése után igen sok ember életét.* Az összeütközés után ugyanis, mint a szemtanuk elbeszélik, *Kiss* Antal, aki csodálatosképpen életben maradt, félig eszméletlen állapotban támolygott elő a személyvonat felborult mozdonya alól. Mikor azután az első rémületből magához tért, hirtelen eszébe jutott, hogy a gőzt nem engedték ki a kazánból s ennek következtében az egész szerelvény felrobbanhat. A bátor fütő, hogy sok utas életét megmentse, visszament a mozdonyra és kiengedte a nagyfeszültségü gőzt. Abban a pillanatban azonban, amint a gőzcsapot kinyitotta, *a sérült mozdonyból nagy erővel kitóduló gőz halálra forrázta.* Néhány pillanat mulva holtan esett össze. *Kiss* Antal 28 éve állt a vasut szolgálatában és *hat árva maradt utána.*

Éhinség előtt áll Andorra

Sulyos következményekkel járt a Pireneusokban lévő törpe köztársaságra a spanyol polgárháboru. A téli hónapok alatt Andorra lakosai számára majdnem lehetetlen hogy élelmiszereket hozzanak fel, mert *a hóviharok olyan erősek, hogy minden összeköttetést meggátolnak.* Idáig a nagy őszi bevásárlásokat Kataloniában végezték el, ott azonban most mindenben óriási hiány van. A Franciaországban való bevásárlás óriási nehézségekbe ütközik, miután az andorraiak csak pezetával rendelkeznek s a francia árak az utóbbi hónapokban ugrásszerüen emelkedtek. Sulyos helyzetükben volt püspökük, *Urgel* közvetitésével — aki tudvalevőleg a francia köztársaság elnökével együtt Andorrában a főhatalmat gyakorolja — *Francohoz* fordultak. *A burgosi kormány beleegyezett abba, hogy a szükséges élelmiszereket normális árfolyamon szállitsák az andorraiaknak,* hogy azok pezetával fizethessenek. Most ujabb nehézségek állottak elő, mert a francia vámhatóságok nem engedik be a szállitmányt, azaz nem engedik meg annak francia területen való átvitelét. Minden eddigi kérés hiábavaló volt. A kis köztársaság ötezer főnyi lakosa igy *valósággal az éhinség előtt áll.*

Egy szemtanu a santanderi pokolról

Rotterdam, szeptember 24.

Santander elfoglalása után most egymásután látnak napvilágot azok a beszámolók, amelyekben szemtanuk, akik az ottani szörnyüségeket átélték, maguk mondják el a vörös rémuralom részleteit. A Rotterdamban megjelenő „Maasbode" hasábjain jelent meg a legutóbb egy ilyen beszámoló.

Mikor az első nyugtalanságok kitörtek, a város tekintélyes polgárainak egész sorát fogságba ejtették a vörösök s a városháza néhány helyiségébe csukták őket. Mindenhova annyi embert gyömöszöltek azonban be, hogy *valamennyien egy időben egyszerüen a földre sem fekhettek.* A szerencsétlen foglyok egyetlen percre sem hagyhatták el fogságuk helyét, ugyhogy természetes szükségleteiknek is ott a helyszinen kellett eleget tenniök. Mikor azután Santanderben is megalakitották a Csekát, kiüritették a városházát és a foglyokat részben más fogházba, részben az *„Alfonso Ferez"* nevü hajóra szállitották. Akik a hajóra kerültek, azok hosszu ideig nem kaptak egyebet enni, mint romlott konzerv-tejet és valami kevés száraz borsót. Sem takarójuk, sem a mosdásra alkalmuk nem volt. Egy alkalommal az egyik fogoly, az éhségtől félőrülten kiragadta az egyik milicista kezéből a revolvert és lövöldözni kezdett. Ezt a „felkelést" azzal torolták meg, hogy *néhány kézigránátot dobtak be a hajó termébe.* Szó volt arról is, hogy *dinamittal az egész hajót felrobbantják* és megfelelő robbanóanyagot már a fedélzetre is szállitottak.

Mint a vörös Spanyolország többi városában, ugy Santanderben is rendszeresen razziáztak, mégpedig nemcsak a magánlakásokban, hanem a fogházakban is. Az eredmény minden alkalommal az volt, hogy egy egész csomó teherautó robogott el a letartóztatottakkal, akiket azután az ugynevezett „Faro" sziklához szállitottak és onnan összekötözött kezekkel és lábakkal a tengerbe dobáltak. De megtörtént néha az is, hogy az utcai csőcselék föltartóztatta a teherautót, *leöntözte benzinnel s nagy üvöltözés közben meggyujtotta.*

A santanderi Csekát háromtagu triumvirátus irányitotta, amelynek tagjai, *Neila*, Ruize *Olazaran* és *Torores* voltak. Segédeikkel együtt ezeknek az embereknek mintegy *9000 ember meggyilkolása terheli a lelkiismeretét. Neila* a tömeges kivégzésekben maga is résztvett és közben *tizenötéves fia is segédkezett nekt.*

Az uj sorsjátékhoz sorsjegyek már kaphatók a

BENKŐ BANK R.T.-nál

Budapest, Andrássy-ut 56. Tel. 12-86-47.

Az osztálysorsjáték mai huzásának teljes nyereménylistája

400.000 pengő jutalmat és 1000 pengőt nyert:
46392

800 pengőt nyertek: 59941 73621

600 pengőt nyertek: 4586 23051 71770

500 pengőt nyertek: 3749 21202 34885 35376 49940 53489 63970 76038 77994 84309

300 pengőt nyertek: 25365 28889 31420 34727 51430 54465 55793 77744 78385

175 pengőt nyertek:
196 559 838 874
1355 371 478 516 773 804
2100 120 131 333 436 641 710
3208 478 778 965
4074 480 781 891 895 911
5048 295 351 393 528 602 701
6036 627 733
7006 036 059 286 329 363 597 968
8136 201 221 277 481 592 695 851
9298 304 324 350 438 579 675 816 974
10122 208 467 715 866 910
11001 357 547 982
12168 385 465 669 869 878
13179 198 246 378 533 927 982
14277 451 741 829 938 951
15221 291 333 343 425 448 470 471 540 873 903
16039 128 238 250 482 483 499 680 715 865 970
17423 630 976
18003 389 440 882
19019 071 523 568 638 673 748 921 951 966 978
20003 080 174 197 317 343 505 577 597 670
21024 555 570 857 919
22267 292 625
23208 310 313 415 592 801
24478 735 916
25056 261 380
26032 041 134 396 448 673 725
27251 326 876 961 984
28658 739 781
29584 846
30231 288 664
31090 260 287 418 438 525 721
32054 318 395 737
33011 028 579 756
34034 125 174 263 572 626 662 699 711 744 752 897 951
35126 145 326 396 577 609 765 935
36199 223 663 682 809 982
37019 644 863 953
38139 142 196 282 323 324 501 880 913
39277 330 594 607
40369 476 520 622 729 868
41207 751 975
42239 354 458 709 712 940
43181 267 444 670 696
44052 027 236 257 417 544 648
45062 138 484 973
46226 350 615 777 780 785 980 994
47011 333 365 439 449 556 982
48095 104 141 337 621
49097 248 426 735 736 803 888
50177 213 353 834
51366 412 519 707 974
52275 847 923 995
53193 572 811 906 916
54006 396
55387 959
56449 607 892
57231 311 313 432 627 646 793
58081 285 441 632 660 781 782 813
59002 057 565 641 848 880
60714
61004
62011 637 709 736 742 778 892
63128 195 515 840
64095 224 626 723 756
65114 499
66071 789 832
67021 661
68022 390
69011 202 449
70547 755
71221 393 536 695 859 914
72060 124 218 359 664 798 833 986
73176 382 462 643 746
74081 604 802
75134 438 445 579 589 661 703 961
76144 213 353 670 997
77069 141 250 384 408 417 481 784
78042 443 454 565 720 765 773 961
79057 095 105 256 491 609
80121 182 307 317 484 440 621 697 950
81092 426 688 862 947
82110 372 596 866
83048 125 157 216 283 462 562 614 644 669 712
84154 437 444 459 585
85039 153 239 292 416

Minden felelősség nélkül.

*

Ismét nagy szerencse Töröknél! A mai V. osztályu befejező nyereményhuzáson a 400.000 pengős nagy jutalmat a 46392 számu négy negyed sorsjeggyel ismét Török A. és Társa Bankház R.-T. (Budapest, IV., Szervita-tér 3.) szerencsés vevői nyerték.

USZI DIVATUJDONSÁGOK

megrendelhetők

Flapper-nél

Budapest. V., Báthory-utca 5

Telefon: 126-323

Tulajdonos: Leopold Edith

Katolikus népszövetségi napok Fejér- és Zalamegyében

Lelkes lefolyásu katolikus népszövetségi nap volt a mult vasárnap a fejérmegyei *Pázmándon*. A megnyitó beszédet *Papp* Lajos, kerületi esperes mondotta. Majd *Kocsán* Károly emlékezett meg a Katolikus Népszövetség mai feladatairól s a katolikus sajtópártolás szükségességéről. *Borián* Ferenc azt fejtegette, hogy a hitéleti katolicizmust egyuttal közéleti katolicizmussá is kell fejlesztenünk. Ugyanezen a napon a fejérmegyei *Nadap* községben volt katolikus népszövetségi nap, melyet *Láng* József plebános vezetett be szép beszéddel. Azután *Kocsán* Károly v. országgyülési képviselő beszélt a katolikusok feladatairól. Majd lelkes beszédet mondtak még *Szabó* László kápolnásnyéki igazgató-tanitó és *Stumpf* Antal pázmándi kántortanitó, a Katolikus Népszövetség ottani helyiigazgatója. Ugyanezen a napon értekezlet volt több község részvételével a fejérmegyei *Ivancsán*, ahol a szervezési teendőket beszélték meg.

A *zalamegyei Homokkomáromban* 3000 főnyi közönség előtt lelkes lefolyásu katolikus népszövetségi nap volt, melyen *Bándy* Ferenc plebános és a központ kiküldötte: *Simon* László beszélt. Szervező munkát végzett még *Simon* László a zalamegyei Füzvölgyön, Magyarszerdahelyen, Magyarszentmiklóson, Bocskán, Ujnépen és Ujudvaron.

A *központban* nagylátogatottságu értekezlet volt a budapesti szervezetek megerősitéséről a helyiigazgatók és csoportvezetők részvételével. Felszólaltak többek között id. *Képes* Ferenc postafőfelügyelő, *Rápolti Nagy* István ügyvéd, *Konrád* György és *Sármándy* Sándor tanárok, *Jaszovszky* József segédlelkész, *Davidovics* András, *Szecsko* István főtisztviselők, *Ebner* Miklós mérnök, dr. ifj. *Képes* Ferenc ügyvéd, *Fülöp* Mihály, *Bátorfi* János, *Csámer* József, *Jung* Viktória, *Soós* Béla, *Tarczay* Tivadar ügyvéd, stb. A felszólalásokra *Borián* Ferenc adta meg a tájékoztatást. Ugyancsak a központban *munkásértekezlet* volt, melyen a munkások vezetői nagy számmal jelentek meg. Felszólaltak többek között *Fülöp* Sándor, *Vanka* József, *Magyar* József. Az értekezletet *Borián* Ferenc vezette. *Iparos értekezlet* is volt a központban *Bátorfy* János ügyvezető elnök elnöklésével. Szeptember 30-án, csütörtökön, a Szent Istvánvárosi szervezet Vilmos császár-ut 50. szám alatt társasvacsorát rendez.

A hercegprimás a papi konferencián. A székesfővárosi róm. kat lelkészkedő papság az uj tanévben első konferenciáját szeptember 29-én, szerdán d. u. 5 órakor tartja, ezuttal kivételesen az Egyetemi-templomban. A konferenciának dr. *Serédi* Jusztinián biboros-hercegprimás, dr. Mészáros János érseki helytartó és Gunda Jenő hittanár lesznek az előadói.

Ünnepelt hittanár. Nemrégiben közöltük, hogy XI. Pius pápa Magyarország biboros hercegprimásának előterjesztésére *Blázsik* Károly szentszéki tanácsost, a balassagyarmati áll. gimnázium hittanárát pápai kamarássá nevezte ki. A közel három és fél évtizedes hittanári és diákpasztorációs karitativ munkának e főpásztori elismerése őszinte örömet váltott ki Balassagyarmat város és Nógrád vármegye egyházi és közéletében, valamint a kitüntetett hittanár tanitványai között, akiknek sorában 40 felszentelt pap és számos papnövendék van. A kitüntetett hittanárt tisztelői lelkesen ünnepelték ebből az alkalomból.

Érseki tanácsosi kinevezés. *Serédi* Jusztinián biboros-hercegprimás *Hóka* Imre dorogi bányalelkészt az Actio Catholica körüli érdemeinek elismeréséül érseki tanácsossá nevezte ki.

Az egyházmegyék készülődése az eucharisztikus világkongresszusra. A jövő évben Budapesten megtartandó eucharisztikus világkongresszusra a magyar püspöki kar tudvalevően előkészitő szentévet rendelt, amely ez év május 23-án kezdődött az egész ország területén. Ennek az évnek folyamán mindegyik egyházmegye rendez nagyobbszabásu eucharisztikus napot, hogy a hiveket a világkongresszusra előkészitse. A *csanádi* egyházmegye eucharisztikus napja szeptember 26-án, vasárnap lesz Szegeden és arra Budapestről is többen utaznak, hogy közreműködésükkel ennek az eucharisztikus napnak sikerét biztositsák. Az ünnepségek már szombaton este 6 órakor megkezdődnek azzal az ünnepélyes Veni Sancteval, amelyet dr. *Glattfelder* Gyula csanádi püspök celebrál a szegedi Fogadalmi-templomban. Ugyanitt este 9 órától kezdődően szentségimádás lesz, de szentségimádást tartanak az éjszaka folyamán Szeged valamennyi plebániatemplomában. Éjfélkor szentmise zárja be a szentségimádást, amely alatt a hivek közös szentáldozáshoz járulnak. Vasárnap délelőtt a Fogadalmi-templom előtti téren lesz püspöki mise, amely alatt 25 pap 3000 gyermeket fog megáldoztatni. A nap folyamán külön diszgyüléseket tartanak a város különböző helyein a férfiak, a nők, a férfi- és nőifjusági csoportok. E gyülések előadói és szónokai a helyi előkelőségek mellett a fővárosból Szegedre érkező vezetőségi tagok és jeles szónokok lesznek. Még szombaton este lampionos szerenádot adnak a szegedi katolikus legényegyletek tagjai a város vezető tényezőinek tiszteletére. Befejezésül vasárnap este 6 órakor két hatalmas körmenetben vonulnak fel a hivek a Dóm-térre és a fogadalmi-templom előtt emelt oltárnál az Oltáriszentség előtt mondják el hódolati imáikat, az asszonyok, a fiuk és leányok képviselői, mire a főpásztor áldást ad a megjelentekre az Oltáriszentséggel. — A *győri* egyházmegyében dr. Breyer István megyéspüspök még az ősz folyamán egyházközségi eucharisztikus napok tartását rendeli el és ugy intézkedik, hogy ugyancsak az ősz folyamán tartják meg a körzeti eucharisztikus napokat a győri, soproni, magyaróvári, kapuvári, csornai, komáromi és tatai főesperesi kerületek központjaiban. A győri központi eucharisztikus napot, amely az egész egyházmegyének ünnepe lesz és amelybe a szentévi előkészitő bizottság is belekapcsolódik, később fogja a főpásztor meghatározni és erről már csak azért is értesiteni fogja valamennyi lelkészét, hogy azon minden esperesi kerület küldöttségileg képviseltethesse magát.

ELDŐLT A KONGRESSZUSI DÍSZOLTÁR TERVPÁLYÁZATA

Amikor a megfelelő helyszini szemlék után az illetékes tényezők ugy döntöttek, hogy a jövő évben Budapesten megtartandó Eucharisztikus Világkongresszus főbb ünnepségeit a Hősök-terén és a városligeti tó lecsapolt területének beton-alapján fogják megtartani, a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszust előkészitő főbizottság tervpályázatot irt ki az alkalmi főoltár megtervezésére, amely oltárnál fogja a pápai legátus az ünnepélyes főpapi szentmisét pontifikálni és amely körül a hivek százezrei fognak megáldozni. A pályázat lejárt és a beérkezett pályamunkák elbirálására kiküldött zsüri szeptember 24-én, pénteken tartott ülést, hogy a beérkezett 14 oltárterv fölött döntsön. A zsüri javaslatát az Előkészitő Főbizottság egyhanguan magáévá tette és az *I. dijjal* dr. *Lechner* Jenő és ifj. *Lechner* Jenő pályatervét tüntette ki, amely a kitüzött feladatot ugy gyakorlatilag, mint formailag a legsikeresebben oldotta meg. A terv műszaki nyelven fejezi ki az épitmény ünnepi és egyben ideiglenes jellegét. A *II. dijat Károlyi* Antal tervének itélték oda, amely szintén jól illeszkedik a Millenáris-emlékmű épitményébe és nagyon érdekes és szép megoldást mutat hatalmas kiemelkedő főoltárával. A *III. dijat Pázmándi* István kapta, akinek megoldása artisztikus és sikerült. A felsoroltakon kivül megvásárolta az Előkészitő Főbizottság *Vasváry* László és *Müller* Miksa, *Quittner* Ervin, *Fischer* József és *Tiefenbäck* József, valamint ifj. *Gerő* László tervét. A dijazott és megvásárolt terveket a zsüri azzal adta ki a Műszaki Bizottságnak, hogy a végleges kiviteli terv elkészitésére és annak vállalatba adására tegyen az Előkészitő Főbizottságnak javaslatot.

A BUDAPESTI EGYHÁZKÖZSÉGEK NAGY LAKÁSSZERZŐ AKCIÓJA

Csütörtök este *Mészáros* János érseki helynök elnöklete alatt először tartott gyülést *a fővárosi A. C. szervezetek eucharisztikus végrehajtó bizottsága*, melyen megbeszélték az egyes Egyházközségekben végzendő előkészitő munkatervezetét. Felszólaltak *Huszár* Károly, *Mihalovics* Zsigmond, *Strecke* Ernő és még többen. A lakásszerzési ügyeket *Lukács* Sarolta, a Vöröskereszt alelnöknője adta elő, aki az erre a célra beállitott női munkaerőkkel minden fővárosi plebánián betanitja a *lakáskutató önkéntes munkatársakat*, akik arra lesznek hivatva, hogy még *tizenhatezer lakást* végig látogassanak és igyekezzenek azokban helyet szerezni a kongresszusi vendégek részére.

Jelen voltak az összes kinevezett végrehajtóbizottsági tagok, számszerint százhuszonnégyen és örömmel állapitható meg, hogy az utolsó szálig példátlan lelkesedéssel ajánlották fel egész évi munkájukat s különösképpen a *vendéggondozó munka irányitását és megszervezését az egyházközségekben*, a *Kárpáthy* Kamilló vezetése alatt álló elszállásolási bizottság utasitásai és rendelkezései szerint. Ez a lelkes dolgozó bizottság már az első ülésen azt a fontos határozatot hozta, hogy a legközelebbi napokban az egész főváros területén a következő gyüléseket tartja:

Szeptember 28-án 5 órakor: Koronázó Mátyás templom, Ince pápa-tér 2. Krisztinavárosi alsó, I., Mészáros-utca 19. Városmajor, Kulturház, Városmajor. Tabán, I., Attila-körut 13—21. Kövi Szüz Mária, III., Szentendrei-ut 57. — *6 órakor:* Zugliget, I., Labanc-uti elemi iskola. Felső-Krisztinaváros, I., Németvölgyi-árok templom melletti kulturterem. Felső-Vizivárosi Batthyány-tér 7.

Szeptember 29-én 5 órakor: Alsó-vizivárosi (kapucinus), Fő-utca 30. Ujlak, III., Ürömi-ut 60. — *6 órakor:* Óbuda és Rómaifürdő, III., Zaránd-utca 35. Szent István Bazilika, V., Vilmos császár-ut 18. Lőportárdülői Árpádházi Boldog Margit, V., Váci-ut 48/c. Szent Rókus, VIII., Gyulai Pál-utca 13.

Szeptember 30-án 5 órakor: Belváros, IV., Eskü-tér 2, földszint. Terézvárosi Szent Teréz, VI., Hegedüs S.-u. 9. Szent Család, VI., Vilma királynő-ut 8. Angyalföldi Szent László, VI., Béke-tér 1. Tripoliszi, Tomori-utca 70, iskola. Szent Adalbert, XI., Fehérvári-ut 88, tanácsterem. Országuti plebánia. Zárdautca 4, kulturház. Szent Domonkos, Thököly-ut 56, földszint. — *6 órakor:* Erzsébetváros, VII., Rottenbiller-utca 14, földszint. Magna Domina Hungarorum, VII., Damjanich-utca 52. Szent József, VIII., Mária Terézia-tér 15. Törökőr, X., Kerepesi-ut 33.

Október 1-én 4 órakor: Zuglói, Bosnyák-tér. — *5 órakor:* Belső-Ferencváros, Baktáts-tér 13. Középső-Ferencváros, IX., Gát-utca 6. Külső Ferencváros, Ecseri-ut 4/b. Rákosfalva, Vezér-utca 17. Szent Imre városi, XI., Lágymányos utca 3, I. emelet. — *6 órakor:* Tisztviselőtelep, Villám-utca és Család-utca sarok. Kőbánya, Plebániahivatal. Külső-kőbányai, X., Kada-utca 38—40, kulturház. — *7 órakor:* Svábhegyi Szent László, Diana-ut 4/b. Krisztus Király, VIII., Reviczky-utca 9, tanácsterem.

Október 2-án 5 órakor: Szent Gellért, XI., Szent István király-ut 142—144, kulturház. Herminamezői, XIV., Hermina-ut 23, templom alatti terem.

Mint ezekből látható, néhány nap alatt *megmozdul az egész fővárosi katolikus tábor*. Nem győzzük eléggé hangsulyozni, hogy ennek *a lakásszerző akciónak* sorsdöntő jelentősége van az egész kongresszus sikerére. Nemzeti becsületünk forog kockán, ha nem tudjuk az ideérkező katolikus vendégeket mind jól elhelyezni. A főbizottság arra kéri a fővárosi közönséget, valláskülönbség nélkül, hogy fogadják szivesen ennek a bizottságnak lakásukra kiküldött tagjait és ajánlják fel sürgősen még rendelkezésre álló lakásaikat. Két-három hét alatt kell ennek megtörténni, mert különben nagyon sok külföldi jelentkezőt kellene visszautasitani, ami erkölcsileg és anyagilag is nagy kárt okozna az országnak.

Szent Vince jubileum. Szent Vincének, a karitász apostolának szenttéavatását 200 évvel ezelőtt ünnepelte az Egyház. A jubileumot most világszerte ünneplik a karitász munkásai. *Az Irgalmas-nővérek központi házában* (XI., Nagyboldogasszony-utja 27) ebből az alkalomból triduumot tartanak, amelynek utolsó napján, szeptember 27-én, hétfőn délután 5 órakor P. *Bangha* Béla S. J. méltatja Szent Vince nagy érdemeit. A szentbeszédre és az azt követő Te Deumra szeretettel látják az érdeklődőket.

A Katolikus Népszövetség kulturünnepélye Kispesten. A kispesti népszövetségi csoport az elmult napokban tartotta első őszi kulturünnepélyét. *Szabó* László, a helyi szervezet lelkésze a szeretet és összefogás szükségét hangoztatta, majd *Tobler* János országgyülési képviselő az eucharisztikus szentév jelentőségéről beszélt. Rávilágitott arra, mit köszönhet a nemzet a katolikus egyháznak jelenleg is, amikor az egész világ figyelme felénk terelődik. A katolikus ifjusági kör tagjai apró számaikkal tették változatossá az ünnepélyt, majd *Verseghy* Károly elnöki zárószavaiban rámutatott arra, hogy a nemzetek éltető ereje *az oltár, a család és a haza*. Amely nemzet fölrugta az oltárt, ebből kifolyólag szétzüllesztette a családot — ahol szétzüllik a család, pusztul a nemzet. Az eucharisztiának diadalmenete épen azért az oltárról elindulva változtassa meg a mai családot, hogy igy a családok megujulva, diadalmasan kerüljön ki a harcból maga a nemzet. — A Kispesti Népszövetség minden hónapban megismétli ünnepélyeit.

Személyi hirek. Dr. Szmrecsányi Lajos egri érsek Harkabusz Lászlót a felsőpatai kerület rendszerinti esperesévé, Gecse Istvánt mezőkövesdi konviktusi, Szily Jenőt pedig egri Szent László-internátusi prefektussá nevezte ki. — A veszprémi püspök Tóth Alajos zalaszegvári és Piller József nemestördemici vikárius káplánokat kölcsönösen áthelyezte, Kerényi János szaléziánus szerzetest pedig, aki ideiglenesen a veszprémi egyházmegyében fejtett ki papi működést, rendjébe visszabocsátotta.

A zuglói Páduai Szent Antal egyházközség 26-án, vasárnap rendezi szokásos évi zarándoklatát *Máriabesnyőre*. Gyülekezés és indulás a templomtérről 7 órakor. *Barkóczy* Sándor plebános vezetése alatt külön gyalogos csapat is megy. Ez éjfél után 2 órakor indul. Jelentkezés a plébániahivatalban és a sekrestyében.

Szent Gellért püspök, a főváros védőszentjének ünnepe. A főváros védőszentjének, Szent Gellért püspök-vértanunak ünnepét a hagyományos kegyelettel fogják megünnepelni vasárnap a tabáni plebániatemplomban, ahol d. e. 10 órakor dr. *Kühár* Flóris egyet. tanár, budapesti bencés házfőnök szentmisét celebrál, dr. *Szunyogh* Xav. Ferenc budapesti bencés tanár pedig szentbeszédet mond. Mivel a szent vértanu is Szent Benedek-rendjének volt a tagja, a budapesti bencés gimnázium ifjusága testületileg vesz részt ezen a szentmisén.

M. N. B. 823. sz. eng. alapján.

Sportkülönvonat Wienbe

A magyar—osztrák football-mérkőzésre különvonatot inditunk.

Indulás Budapest-keleti p. u.-ról **október 9-én** kb. **14** órakor; visszaindulás Wienből 10-én 20 órakor.

Részvételi dij belépővel együtt **23.— P.**

Jelentkezés és felvilágositás

CHRISTOPHOROS

a Nemzeti Ujság és Uj Nemzedék utazási és menetjegyirodája Budapest, IV., Kossuth Lajos-utca 5. sz. Telefon: 18—78—52 és 18—95—33.

A **vasárnap egyházi zenéje.** Vasárnap, szeptember 26-án a budapesti plebániatemplomokban a népénekes szentmisék énekszámai a Szent vagy Uram-gyüjteményből a következők: 229. Kezdődik az ének, 114. Egből szállott és 293. Isten, hazánkért. — A belvárosi főplebániatemplom ének- és zenekara délelőtt 10 órakor Kagerer: Szent Lőrinc-miséjét adja elő korális változó részekkel. Offertóriumkor a vegyeskar Palestrina: Si ambuvalero-ját énekli. A déli 12 órai szentmise müsordarabjai: Molnár Antal: Jézus, Mária, Palestrina: Super flumina, Jac. Gallus: O salutaris hostia és Egy régi magyar ének. — A Szent István Bazilika ének- és zenekara délelőtt 10 órakor Bibl: F-dur miséjét adja elő korális változó részekkel, Demény gradualejával és Palestrina offertóriumával. A déli 12 órai szentmise müsordarabjai: Bibl: F-dur miséjéből a Kyrie, Sanctus és Benedictus, Fux: Angelis és Harmat: Istenség mélysége. Befejező orgonaszámként Szakolczay-Riegler Ernő zeneművészeti főiskolai tanár Guilmant: Offertóriumát adja elő orgonán. — Az Egyetemi-templomból délelőtt 10 órakor a Központi Papnevelőintézet énekkara által előadott egyházi énekeket továbbitja a rádió dr. Tóth Tihamér prelátus, egyet. tanár mise utáni szentbeszédével. — A Ferdinánd-téri plebániatemplomban délelőtt 10 órakor az Árpádházi Boldog Margit Vegyeskar Felber: D-dur miséjét énekli gregorián korális változókkal. A fél 12 órai szentmise alatt Weberné Gábor Ilona énekel szólót. — A tabáni templomban délelőtt 10 órakor a Szent Gellért püspök-vértanu emléke alkalmából celebrált nagymise alatt a budapesti bencés gimnázium énekkara énekel. A déli 12 órai szentmise alatt dr. Frits Miklós orgonál. — A krisztinavárosi plebániatemplomban délelőtt 10 órakor Bodroghy Lajos 40 éves karnagyi jubileuma alkalmából a hálaadó szentmise alatt a vegyeskar Beliczay: F-dur miséjét adja elő zenekari kisérettel. A magánszólamokat Ritz Gabriella, Balinszky Broniszlávné, Hlubik Antal és Király Lajos éneklik. Vezényel Ferencsik János, a m. kir. Operaház tagja, orgonál Dötsch Zoltán, a józsefvárosi plebániatemplom karnagya. A déli 12 órai szentmise alatt a Pénzjegynyomda férfikara Beretvás: Szent Ferenc oratóriumából a Szeretetesek karát, Schubert: Sanctusát és Bodroghy: Hiszekegy és Fel, fel jó magyarok kezdetü szerzeményeit adja elő. Vezényel Hlubik Antal, orgonál Bodroghy Vilmos. — A budai ferences plebániatemplom énekkara délelőtt 10 órakor Rossa Ernő: G-dur (férfikara) miséjét énekli korális változó részekkel és Kenderessy Béla offertóriumával (Si ambuvalero). A magánszólamokat dr. Sikolya István, Binder László és Mohos Pál éneklik. A déli 12 órai szentséges mise alatt a Ferences Leányénekkar Griesbacher: Janua coeli miséjét énekli. — A szentmargitszigeti Mihály-kápolnában fél 12 órakor szentmise lesz a következő énekszámokkal: 1. Schubert: Férfikari mise (magyar szöveggel). 2. Offertóriumra Vidor József: Ave Maria, énekli Somogyi Jutka. 3. Imádlak nagy Istenség. Előadja a Szent Margit Kórus. Vezényel és orgonál: Vidor József. Betét: Haendel—Hubay: Larghetto, előadja Horváth László hegedümüvész.

Találkozó.

A **volt cs. és kir. 52-ik gyalogezred Bajtársi** Szövetsége október 2-án tartja rendes negyedévi összejövetelét a Gellért-szálló éttermének magyar szobájában.

A **veszprémi 31. honvédezred Bajtársi Szövetsége** minden hó első keddjén bajtársi vacsorát tart a Pannonia-szálló éttermében. Az idei veszprémi ezrednap elmarad, hogy annál nagyobb ünnepséggel történjék 1938 májusában a hősi emlékszobor leleplezése.

Egyesületi és társadalmi hirek

A **Lafontaine Irodalmi Társaság** szeptember 29-én, szerdán délután 5 órakor ünnepi ülést rendez a Tudományos Akadémia ülésztermében, amely alkalommal a Nemzeti Színház és a Szózat megjelenésének százéves jubileumát ünnepli a Társaság. Vörösmarty Szózatát Somody Pál adja elő, finn nyelvre forditva pedig Andersen Felicia. Dr. Csekey István rendes tag „Vörösmarty Szózatának hatása a finn és észt himnuszra" cimmel tartja székfoglaló előadását. Balassa Imre „A Nemzeti Színház küldetése" cimü tanulmányát olvassa fel, dr. Bory István r. tag „A Nemzeti Színház lelke" cimmel tart székfoglalót, végül Vikár Béla „Egy vidám epizód a Paulay-érából" cimmel olvas fel. Belépődij nincs, vendégeket szivesen látnak.

A **Gárdonyi Társaság** szeptember 30-án, csütörtökön délután fél 6 órakor tartja közgyülését az Országos Polgári Iskolai Tanárok Házában (VIII., Szentkirályi-utca 11.). A közgyülés tárgysorozata: Megnyitó, titkári jelentés, pénztári jelentés és az elmult évi elszámolás, jövő évi költségvetés, a felmentvények megadása, a tisztikar ujraválasztása, uj tagok választása, a jövőévi program megállapitása, inditványok, zárszó.

A **Magyar Jogászegylet** október 2-án, szombaton délután 6 órakor teljes ülést tart a Budapesti Ügyvédi Kamara disztermében (V., Szemere-utca 10.). Dr. Alföldy Dezső, a Budapesti Királyi Itélőtábla alelnöke ad elő. A „Sichermann Bernát-alap" kuratóriuma által a „Devizakorlátozások magánjoga" cimmel hirdetett pályázat eredményeit hirdetik még ki. A pályázaton „Parerga" jeligével résztvett és dicséretben részesitett pályamunka szerzőjét felkéri a Jogászegylet, hogy — amennyiben jeligés levelének felbontásához és nevének nyilvánosságra hozásához hozzájárul — sziveskedjék a pályamunkájának benyujtásakor kapott elismervénnyel a Magyar Jogászegylet ügyvezető titkáránál (Kuria, I. em. 9. ajtó) szeptember 30-ig jelentkezni.

A **Magyar Gyorsirók Országos Szövetsége** a református gimnázium disztermében csütörtökön délután felolvasó ülést tartott, amelyen a nyári londoni nemzetközi gyorsirókongresszus és kiállitás eredményeiről, a magyar gyorsiróknak a kongresszuson való részvételéről és munkásságáról számoltak be. Traeger Ernő miniszterelnökségi miniszteri osztályfőnök, a gyorsirási ügyek kormánybiztosa, Galamb Ödön gimnáziumi tanár, tanulmányi felügyelő és Kelényi Jenő nyugalmazott járásbiró, ügyvéd tartott előadást a kongresszusról, Galánthay-Glock Tivadar nyugalmazott tábornok, országgyülési képviselő pedig a kinai gyorsirásról. A felolvasó ülésen Arno Bussenius berlini egyetemi tanár, finn-ugor nyelvész is résztvett.

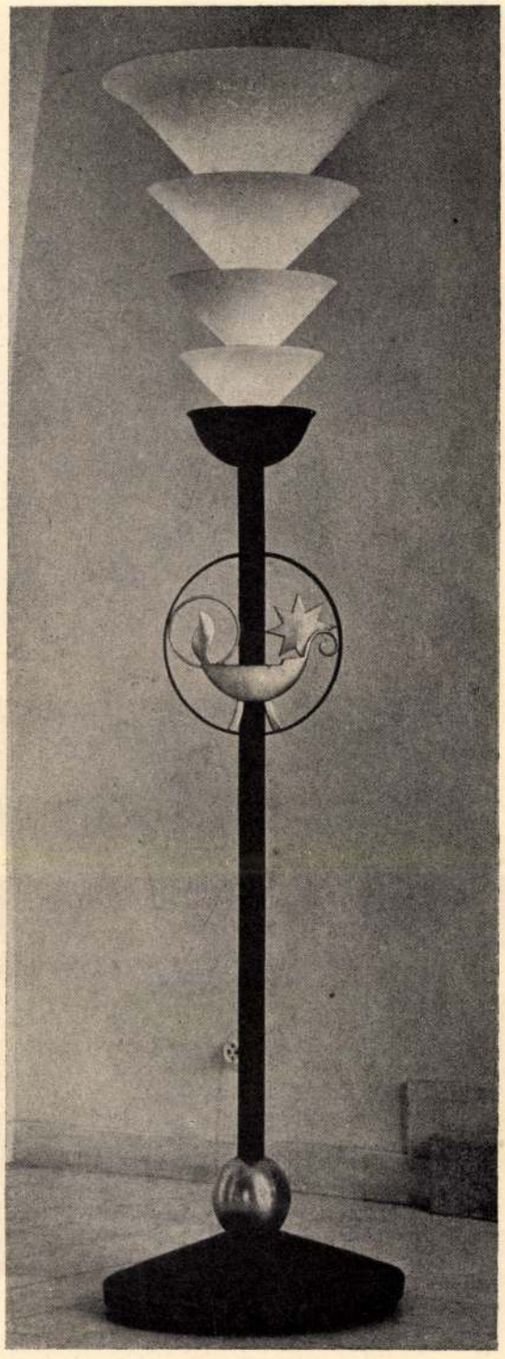

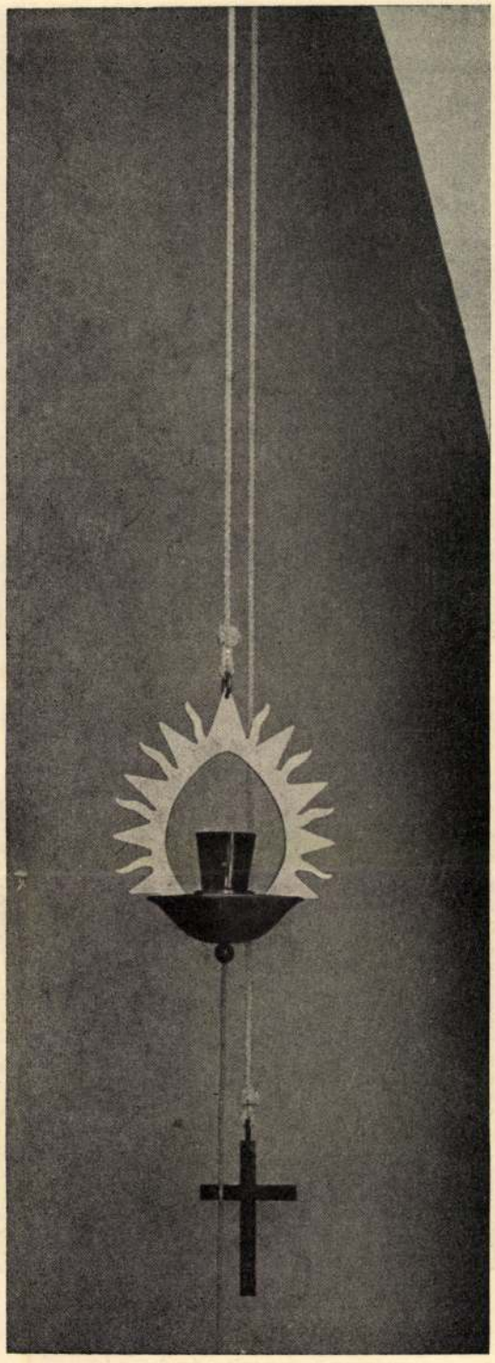

Az albertfalvai Szent Mihály plébániatemplomból. Balra: Kovácsoltvas kandeláber. Jobbra: Kovácsoltvas örökmécses. Tervezők: Dr. Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő. — Aus der Pfarrkirche des Heiligen Michael in Albertfalva. Links: Schmiedeeiserner Kandelaber. Rechts: Ewige Lampe aus Schmiedeeisen. Entwurf von Dr. Eugen Lechner und Eugen Lechner junior.

MAGYAR IPARMŰVÉSZET
1942

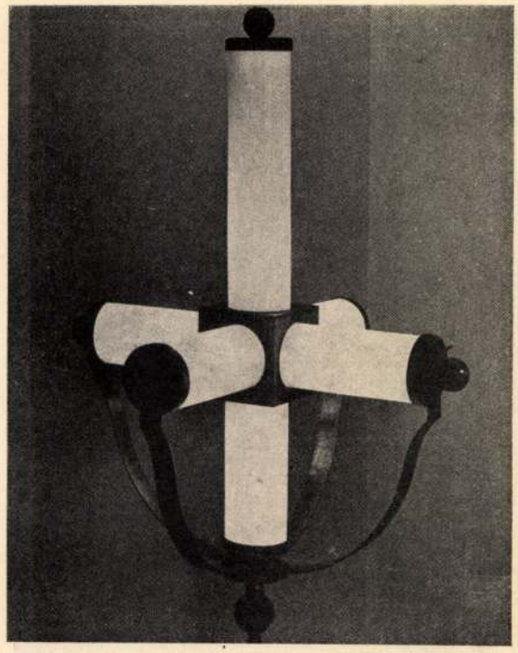

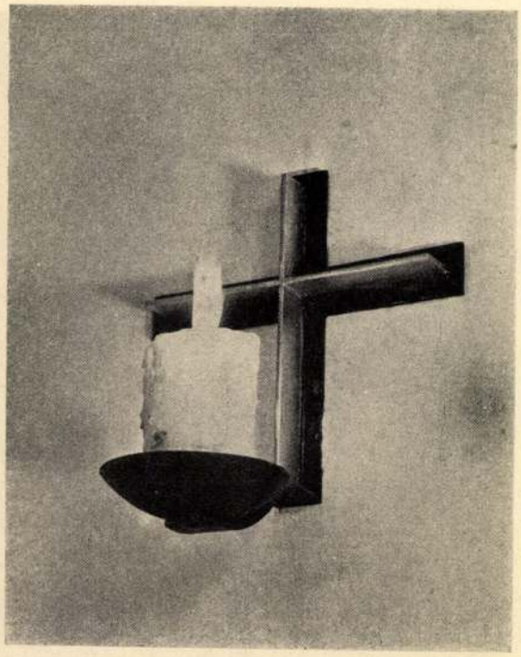

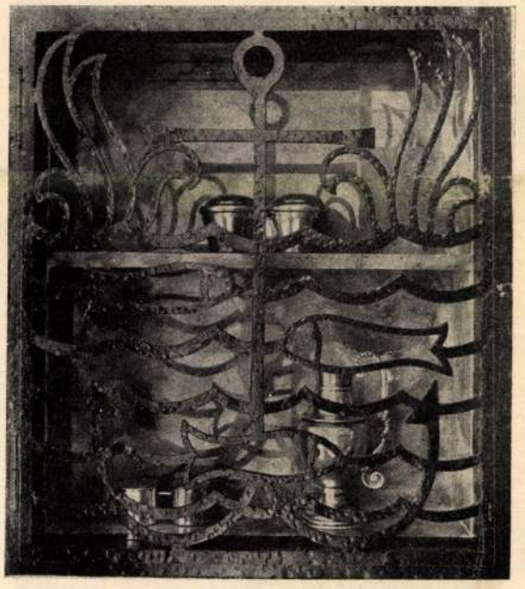

Az albertfalvai Szent Mihály plébániatemplomból. Kovácsoltvas-munkák. Fent balra: Csillár, jobbra: Konszekrációs kereszt. Lent: Faliszekrény-rácsok a keresztelőkápolnában. Tervezők: Dr. Lechner Jenő és ifj Lechner Jenő. — Aus der Pfarrkirche des Heiligen Michael in Albertfalva. Arbeiten aus Schmiedeeisen. Oben links: Luster, rechts: Konsekrationskreuz. Unten: Wandkastengitter in der Taufkapelle. Entwurf von Dr. Eugen Lechner und Eugen Lechner junior.

SZINHÁZ / HANGVERSENY

Rovatvezető: UJHELY JÓZSEF

A Nemzeti Szinház újdonságszámba menő reprize a „Windsori vígasszony"-ok nem az a Shakespeare, akit az irodalmárok és a budapesti közönség ismer. Falstaff, aki a IV. Henrikben mellékalakként is a fanyar angol humor kristálytiszta sugarait árasztotta magáról, itt a színjáték középpontjába állítva elhalványul, humora elvásik s szinte alig-alig ismerünk rá az egykor oly vidám és fékezhetetlenül fölényes fickóra. Falstaff az asszonyok között komikumba fuló vizeken halad és érezni, hogy ezt a darabot Shakespeare megrendelésre irta. Egy azonban bizonyos: a szerep ragyogó és szinte Csortos testére van szabva. Minden jelenete tökéletes. Aczél Ilona, Tasnády, Vaszary Piroska, Tapolczay Gyula, Pethes Sándor, Kürthy György a groteszk humorba hajló pompás szinezéssel formálták meg a darabot amelyet egy kis húzással feltétlenül érdekesebbé lehetne tenni. A finom kisérő zene Lavotta Rezső munkája.

Romain Rolland forradalmi drámája a Danton, „Páris 1794" cimen szombaton este került bemutatásra a Városi Szinházban. A dialogusok valósággal idézik a történelmet, de még sem veszt romantikus színéből ezáltal a dráma. A pátosz sorsokat irányító tragédiája ez a darab, amely Dantonon keresztül Robespiert, St. Justot s a többieket kérlelhetetlenül és ellentmondást nem tűrően kergeti a viharba. Ezek a lángok talán görögtűzre emlékeztetőek, de mégis eleven testeket égetnek s ha teatralisak is a szinek, a játék mögött hit van, elszántság és meggyőződés. Romain Rolland a költő csillan ki a lázadozóan forró és mégis annyira emberi jelenetek mögül s a színházat feltétlen dicséret illeti a darab szinrehozataláért. Toronyi Imre, Gellért és Baló Elemér nagyszerű szinészi érzékkel elevenitik meg a három főalakot és legfeljebb azt lehetne kifogásul emelni, hogy nem győzik hanggal és erővel ezeket az emlékezetünkben és képzeletünkben oly harsány szinekkel élő alakokat. A többiek közül Székely Lujza, Ürmösy Anikó, Fenyves, Pallos és Gonda neveit kell megemliteni. A rendezés nem tudott egységes hatást elérni s a fiatal Keleti Márton számára ez egyelőre még túl nagy feladat.

Dita Parlo, a Magyar Rapszódia főszereplője
Angelo (IV, Váci-utca 24) felvétele

Az Operaházban két fiatal énekes Losonczy és Hollay mutatkozott be a péntek esti Aida-előadáson. Az utóbbi, aki Radamest énekelte, egyik jelöltje lenne az Operaház hiányzó hőstenor szerepkörének, erre azonban távolról sem alkalmas. Miközben e lázas keresés folyik az Operaházban, azalatt Pilinszky Zsigmondot sztárként ünneplik Berlinben, bayreuthi vendégjátékokra hivják s ha véletlenül hazajön vendégszerepelni, mint a napokban tette volt a Városi Szinházban, akkor napokkal előbb nem lehet jegyet kapni a fellépéséhez. Furcsa ez a játék az Operaházban, maholnap odáig érünk, hogy csupa külföldi vendégjátékból alakul ki a műsor s a magyar énekesek egymásután távoznak el külföldre. — Még sem helyes ez igy.

Pallay Anna növendékei vasárnap délelőtt egy táncmatinén szerepeltek a Radius-szinházban. A jövendő ballett csillagai közül főleg egy kedves fiatal lány Mary Den érdemel különösebb figyelmet, akiről rövidesen fogunk még hallani és fogunk még irni.

Tenniszfelszerelés,
Fürdőruházat
WESZELY
IV., VÁCZI-UTCA 9.

Hölgyeim, a szépségnek három titka van:
Liszka viz
Liszka viz
Liszka viz
Szeplőt, arcfoltot néhány nap alatt tökéletesen eltávolít.

rózsás-sárgás mouszlinban, Lukátsné Melczer Dóra ezüst pajettos kendővel és még sokan.

A leányok aránylag kevesebben vannak, de annál csinosabbak. Kezdjük mindjárt a bájos kis házikisasszonnyal, aki egy nagyon sikerült virágdíszes ruhát visel és az ő közvetlen kedvességével invitálja a buffet-terembe barátnőit, köztük sárgacsipkés gyönyörű ruhában a nagyon hercig Lipthay Erzsébet bárónőt, valamint Huszár Kittyt és Ellát ⟨egyik piros-ban, a másik kék virágosban, egyik szebb, mint a másik⟩, valamint az idei bálok királynőit a Wekerle-nővéreket Antóniát ⟨kék virágos⟩ és ⟨megy-piros⟩, akiknek Bedő Berci éppen azt ujságolja, milyen nagyszerű lesz jövő évre a Széchenyi-bált itt rendezni. Nagyon helyes Korányi Edith virágos stilruhában és mint mindig nagyon kedves Sztranyavszky Ilonka turbánvörösben, ki Hermann Gáborral, Algya Marianne pedig Jankovich János gróffal és Inkey István báróval még a karzatot is szemügyre vették. Bezegh-Huszágh Morzsit ⟨fehér georgette⟩ a Nemzeti Szinház művészei veszik körül, akiket Odry Árpád, Pethő Atilla és Uray Tibor képviseltek e szép estén.

A hajdani országház restaurált nagyterme

A nagy buffet-termen kívül a kis szalonban is van terítve, ahol a következőket jegyeztük meg: József főherceg asztalánál ül szeretetreméltósággal a háziasszony Scitovszky Béláné ⟨fekete tüll⟩, gróf Széchenyi Bertalanné és báró Wlassics Gyuláné. Auguszta főhercegasszonynál Karátsonyi Jenő gróf, Wlassics Gyula báró és Jekelfalussy Zoltán, Magdolna főhercegnőnél pedig Semsey Andor grófék és gróf Károlyi Fruzsina foglalnak helyet. Külön érdekessége egyik asztalnak Jeritza Mária, ahol gróf Bethlen Istvánné, Rakovszky Ivánné, Wekerle Sándorné, ifj. Wlassics Gyula és a művésznő férje báró Popper ülnek. Egy távolabbi asztalnál Berzeviczy Alberték, gróf Klebelsberg Kunóné, gróf Rháday Gedeonék, gróf Csáky Károlyné, Rakovszky Iván és Lucich Károly ülnek.

Az átalakított előcsarnok

Visszatérve a nagyterembe ott még mindig csoportokban szemlélik a nemes architekturát. Lechner Jenő a tervező műépitész, Andrássy Géza grófnak hívja fel a figyelmét az újonnan készült részekre, míg gr. Zichy Rafaelné Teleki Tibor gróffal és Petri Pállal diskurál a sikerült estélyről, a szép Belitska Babának pedig tömegesen gratulálnak a menyasszonysághoz.

A teremben körül a padok, ugyanolyan újpiros szinben vannak tartva mint a függönyök, amelyek a női toilettekkel nagyszerű szinvegyüléket képeznek. Az ülők között látjuk Stranyavszky Sándornét pompás cyklamentoilettjében, Vértessy Sándornét zöldben, Illés Józsefnét sárgában, báró Piret Gyulánét ⟨kék pastell⟩, Ádám Károlynéval ⟨arany csipke⟩, Bezegh-Huszágh Miklósnét ⟨fekete⟩, Gyömörey Györgynét Boriska leányával ⟨rózsaszinű mouslin⟩, Koczán Lászlónét Margit leányával ⟨fekete és virágos⟩ és Huszár Eleknét ⟨vörös⟩. A teremben most halad át a mecklenburgi hercegi pár, Scitovszky Aladár és Benzler köv. tanácsos, Issekutz Aurél és felesége, Strache Gusztávék, Kisfaludi Strobl Zsigmond, Péchy Erzsivel ⟨pastellkék⟩, Havas Sándor és Szepessy Sándor építészek, Vajay Károly min. titkár, Tanitó őrnagy Dréhr szárnysegéddel és Hild Ferenc folyamőrparancsnokkal és végül két olyan csinos asszony, akikkel voltaképpen kezdeni lehetett volna ezen szépséglistát — báró Urbán Gáspárné ⟨fekete és kék virágos mouslin⟩ és Markovich Kálmánné ⟨rózsafüzéres dekoltage⟩.

Persze a díszes hölgyközönséghez hozzátartozóikat is említeni kellene, amire azonban már nem volt alkalom, mert két óra felé már kevesen hallgatták a karzaton elhelyezett zenekar hangversenyét. Az ízlésesen kiképzett buffet-teremben azonban a dúsan megrakott virágdíszes asztal körül még mindig nagy élénkség van, alig győzvén fogyasztani Gerbeaud remekeit.

Távozáskor az utcáról szép látványt nyujtott a kivilágított terem, amelyben még sokszor fogunk gyönyörködni.

SCITOVSZKY BÉLÁÉK FOGADÓESTÉLYE

A maga nemében legértékesebb műemlékeink közé tartozik az egykori budai országház nagyterme, melyet a fenyegető enyészettől megóvandó, most végre helyreállítottak. Mintegy felavatás gyanánt Scitovszky Béla belügyminiszter és felesége szerdán este e teremben egy fényes fogadóestélyt adtak.

Az utóbbi napokban sok szó esett politikai körökben ezen építkezésről, de mi, e helyen, — melyet bátran politikamentes oázisnak nevezhetünk, — kitörő örömmel üdvözöljük még a gondolat megteremtőjét is. Hiszen évek óta keseregjük, hogy amióta a Royal-szálló nagyterme megszünt, nincs egy helyes méretű bálterem a fővárosban. A legelőkelőbb elitebálok a Vigadó túlarányai elől a Hungária-szálló alkalmatlan helyiségeibe szorultak. Mintha ez a régen vajudó kérdés most egyszerre révbe jutott volna! Perczel Miklós h. államtitkár öt évvel ezelőtt vetette fel az eszmét, amelyet örömmel karolt fel Rakovszky Iván majd Scitovszky Béla belügyminiszter. Lechner Jenőt a neves műépítészt bízták meg az áttervezéssel, mig a kivitelezést Havas Sándor építész végezte. Derekas munkát prodákáltnk, mert aránylag csekély költséggel egészen új helyiségeket varázsoltak a régi poros irattárak és irodaszobák helyébe.

Scitovszky Marietta
Angelo (Váci-utca 24.) felvétele

Nem is győzte ezt eléggé csodálni az a fényes vendégsereg, amely ez alkalomra összegyült.

A belügyminiszter és felesége a nagyterem bejáratánál fogadták a vendégeket, amelyek között a főhercegi családon kívül csaknem az összes miniszterek, főispánok és közéleti előkelőségek is ott voltak, mintegy nyolcszázan a háziak személyes ismerősei közül.

Hogy fogalmat nyujthassunk a közönségről, az érkezőket figyeljük meg: Pesthy Pál feleségével ‹szürke georgett csipkével›, Zsitvay Tiborék és Jánky Kocsárdék, gr. Csáky Károlyék, Álgya Sándorék az elsők között vannak, majd Hellebrandt Antal táborszernagy követi őket, akinek felesége egy arany csipkével átvetett pompás estélyi ruhát visel. Ezután véletlenül egy főispánjárás következik: Soldos Béla és felesége, Hadházy Zsigmond és felesége, Körmendy Ekés Lajosék, Fáy István és felesége, Farkas Béláék, Huszár Aladár és bájos felesége, Kovacsics Dezső, ifj. Mikszáth Kálmán és felesége akinek vöröscsipke toilettje méltó feltünést kelt. A t. Ház nem nagyon van képviselve, bár itt van Puky Endre, Rubinek István, Szilágyi Lajos, Őrffy Imre, Héjj Imre, dukai Takách Géza, Sándor Pál és még egynehányan. A nagyterem közben teljesen megtelt, sőt még a mély ablaknyilások is ki lettek használva. Mindegyikbe jutott egy-két tanácskozó miniszter. Az egyikben Klebelsberg Kunó Walko Lajossal, a másikban Wekerle Sándor Huszár Károllyal, a harmadikan Bessenyey Zénó gróf Khuen-Héderváry Károllyal, Stranyavszky Sándornak pedig hárman egyszerre is magyaráznak, miközben »főispán... reform... megye... közgyülés... ház...« és hasonló vitaszavak cikkáznak a levegőben. Persze a közigazgatási reformról van szó. Gr. Széchenyi Viktor ellenben valószinűleg nem erről magyaráz Kollerichné Gombár Annusnak, sem pedig Tarányi Ferenc és Farkas Béla a szép Bethlen Pálnénak, aki gyönyörű rózsavirágmintás ruhájában az estély legszebb jelenségei közé tartozik. Hasonlóan mint Iklódy-Szabó Andorné sárgafodros stilruhában, azután Rudnay Lajosné élénk virágosmintás georgetteban, Perczel Miklósné egy remekbe szabott halványzöld Patou-modellben és Angyán Béláné nagyon sikerült borvörösszinű csipkeköltményben.

A szebbnél-szebb asszonyok nagy felvonulása közepett még a leghíresebb politikusok is eltünnek Igy itt van például: gróf Khuen-Héderváry Sándorné nagy strucc-legyezőjével, Darányi Kálmánné gyöngyruhában, Karátson Antalné pompás zöld georgettben, Durini di Monza grófnő ezüstgyöngyös feketében, bárciházi Bárczy Istvánné sötétkék tüllben, Pucher Mária zöld mouslinban, Héjj Imréné zöld csipkében, Perczel Tiborné rózsaszínben, Gerlóczy Gedeonné

Mmes KEIFEL ÉS HIRSCH KAMARAI SZÁLLITÓK
BUDAPEST IV., VÁCI-UTCA 12 - TEL.: 826-42
FŰZŐK, CEINTÜRÖK, SPORTFŰZŐK, ÖVEK, MELLTARTÓK, KEZTYŰK

PALACE GARAGE
úrvezetők részére megnyilt.
Budapest VIII, Conti-utca 39.

A SAMPION KUTYAKIÁLLITÁS EREDMÉNYEI. Pünkösd vasárnapján tartotta meg a Magyar Ebtenyésztők Egyesülete Tattersalban a sampion kutyakiállítást, amelynek eredményei a következők: A rendőrkutyaverseny győztese Mohaupt Adolf Lamoshegyi Zsuzsi nevű német juhászkutyája és Walther Ernőné Várfok Betyár nevű dobermannja volt. Rakovszky Iván v. belügyminiszter Eags of Gold nevű kutyája nyerte a földmivelésügyi miniszter tiszteletdíját. Grafi Frigyesné pulija a földmívelésügyi miniszter második tiszteletdíját. Baróthy Miklós dr. Európaszerte híres Kaplony tenyészcsoportja pedig Budapest székesfőváros nagydíját nyerte. A tenyészcsoportokon kívül díjakat nyertek még: Hertelendy Andorné Independet Donatlellb nevű cocker spanielje, Petrovics György Brodge von Haim cocker spanielje, dr. Gyurányi Ernőné Apollo van Rupperswill nevű hosszúszőrű bernáthegyije, Baróthy Miklós simaszőrű foxterrierjei, Schuler Teri Epping Pitman nevű drótszőrű foxterrierje, Esterházy Ferenc gróf Princess Mirandó nevű drótszőrű foxterrierje, Katona Ivonne Sacha von Oesel nevű orosz agara, Ujváry Lajos szinművész Végvári Ripacs nevű magyar vizslája, Rubinyi Tibor szinművész Csavargó Mucsa nevű kuvasza, Bogen Erna vívóbajnok Champion Sylvya Afra német juhász ebe, dr. Gerő vilmos Ajax II. német juhászebe, Esterházy Miklós gróf Min Tata nevű foxterrierje, Esterházy Tamás gróf Kilburn Bomboula angol buldogja. A műkotorékversenyben Zeiss János Matador Princess és Sacher Béla dr. Saponus Muki nevű foxterrierje nyerték a nagyértékű és művészi kivitelű tiszteletdíjakat.

Dr. Lechner Jenő tanár, a levéltári díszterem műépítésze

Frigidaire MINDIG ÉBER

A »Frigidaire« villamos-hűtőszekrény minden bakterium és gomba támadása ellen állandóan résen van és a reábizott élelmiszereket azok behatásától megvédi. A legkisebb felügyeletet sem igényelve védi az élelmiszereket, hatásos száraz hideggel, éjjel-nappal. Tej, hús, vaj, stb. megtartják eredeti zamatjukat. A »Frigidaire« nem fogyaszt felesleges áramot, mivel automatikusan kikapcsol, abban a pillanatban, midőn a kivánt hőmérséklet eléretett. A »Frigidaire« a mai idők legnagyobb vívmánya, üzembiztosan minden kezelés nélkül dolgozik.

HAHN ARTHUR ÉS TÁRSAI

BUDAPEST IV, KOSSUTH LAJOS-UTCA 12 — TELEFON: *AUTOMATA 898-86

MŰVÉSZESTÉLY A NEMZETI KASZINÓBAN. Április 13-án szombaton este 9 órakor zártkörű táncos teával egybekötött művészestély lesz a Nemzeti Kaszinó nyilvános éttermi helyiségében, amelyen Kreszné Sztojanovits Lili és Szinyei-Merse Jenőné Ghillány Piroska bárónő éneksszámmal, br. Szentkereszthy Pálné, Mosóczi Holbesz Aladár és Nyegre Rózsi szavalattal, Eöttevényi Edith és Hessenstein György gróf táncjelenettel, Rieger Tibor zongorakísérettel és Bors László felolvasással szerepelnek. Meghívó-igények Eöttevényi Olivérnének ⟨Telefon: Aut. 116–74⟩ vagy Holbesz Aladárnénak ⟨Telefon: Aut. 527–23⟩ bejelenthetők.

Puky Endre és Görgey Ilona esküvője: 1. Gál Endre. 2. Görgey István. 3. Görgey Miklós a menyasszony apja. 4. Ref. pap. 5. Puky Endre a vőlegény apja. 6. Tarnay zenetanár. *Blahos-műterem felv.*

Dr. DANY PÁLNÉ, leánya Dany Baby Magyarország tőrbajnoknője és a Budapesten időző Helene Mayer világbajnoknő tiszteletére ebédet adott. Az ebéden részt vettek: Dany Klári, Berényi Gaby, Hatz Otto, Hann Harry, Piller György, Czakó Tibor, vitéz Oláh Béla, Némethy György, Veress Lajos, Böhm Mihály és Dany Szabolcs. A németek elragadó bajnoknője bebizonyította, hogy nemcsak a tőrhöz ért és ebéd után olyan parázs csárdást táncolt, amit a legduhajabb somogyi menyecskék is megirigyelhetnének.

A SZABAD LYCEUM MŰVÉSZESTÉLYE. Jól sikerült hazafias estélyt rendezett a Lukács György b. t. t. elnöklete alatt álló Szabad Lyceum, Pályi Sándor alelnök rendezésében, Tatai-utcai helységeiben, melynek kimagasló száma volt Bors László író magasnívójú előadása. Nagy sikerrel szerepeltek még: Hatky Emmy, V. Ginzéry Anna, Kerthy Mária, Messéry József, Zsille Zsigmond és Vargha Sándor.

Martens Caesar gyermekei

HALÁLOZÁS. Siménfalvi vitéz *Siménfalvy Tihamér* ny. m. kir. honvédtábornok, a vitézi törzsszék törzskapitánya, a III. o. m. érdemkereszt, a Lipót-rend lovagkeresztje, a III. o. vaskoronarend, a III. o. kat., II. o. német vaskereszt stb., stb. tulajdonosa március 20-án 51 éves korában elhunyt. — *Ráth Endre* dr. v. országgy. képviselő, március 19-én 52 éves korában meghalt. — Özv. *Beniczky Gáborné* sz. Batthyány Ilona grófnő életének 89-ik életévében elhúnyt. — Nagymányai *Koller Matild* életének 85-ik évében Felsőbányán elhúnyt.

DOHNÁNYI ERNŐ prágai sikere. A prágai Smetana-hangversenyteremben Dohnányi Ernő vezényelte a cseh filharmonikusokat. A műsoron Beethoven, Haydn, valamint a dirigens kompoziciói szerepeltek és Dohnányi mindhármat vezérkönyv nélkül vezényelte. A közönség melegen ünnepelte a világhírű magyar komponistát.

NAGYOTHALLÓK SZÁMÁRA SZERKESZTETT villamos telefonszerű készülék a Siemens-Phonophor. Hitelképes egyének részletfizetésre is kaphatják. Vételkényszer nélkül szakszerűen kipróbálható, a Magyar Gyógytechnikai Ipar r. t. röntgen és orvostechnikai gépgyárnál, Budapest VI, Nagymező-utca 4 ⟨a terézvárosi templommal szemben⟩. Kérjen ismertető füzetet.

ZWACK UNICUM GYOMORERŐSITŐ

HAZATÉRÉS

Ma visszajöttem — és karom leomlik.
— — — — — — — — — — —
Virágos ablakok nem integetnek
s a nádtetős viskók mögött a kertek
sötétbe hunyt ifjúságuk siratják.
A templomunk repedt, öreg harangját
csak hallgatom . . . és nem vidit fel
a régi ismerősök arca.
Megbámulnak . . . s már egy sem ismer.
A füzesek, a Tisza partja,
a bujkáló, boldog szerelmesek
s a nádas nyárra készülődik.
A csorda künn delelget őszig
s a kolompszó harmatos hajnalokban
az ablakom alatt kacagva költ fel.
Az orgonabokor már lopva zöldel
s az út porán hancurozó gyerekhad
zsivajogja, hogy vége lett a télnek . . .
— — — — — — — — — — —
. . . Alig találom már a faluvéget
alig találok már biztos talajt,
süppedt sírok közt tétovázva lépek,
hogy ne botoljon lelkem és szivem
ha véletlenül erre járna majd.
A kerti kaput bezárom vigyázva
egymáshoz ér az álom és valóság . . .
— — — — — — — — — — —
. . .innét indultam . . s nem jött más utána
csak ciprusok és bágyadt őszirózsák . . .

(*Mindszent*) *UJHELY JÓZSEF*

Dr. Lechner Jenő műépitész, műegyetemi magántanár.
Führer Ilus rajza.

MŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK. E héten a véletlen találkozás az Ernst-múzeumban és a Nemzeti Szalonban az idősebb generáció művészeinek alkotásait hozta össze: Ezidén jubilál a hetvenéves Magyar-Mannheimer Gusztáv, aki nehéz küzdelmek után jutott fel a magyar Parnassusra. Hat termet töltenek meg művei, finom rajztanulmányok, gazdag megérést feltüntető festmények, a müncheni Piloty, a bécsi Makart hatását éreztető kompozicióktól hosszú út vezet zománcos színharmóniákban ragyogó olasz tájképsorozatáig, poétikus dunai és balatoni részletekig. Az Ernst-múzeum nagytermében ritka meglepetésben van részünk: Felismerjük a sportéletünkben vezető szerepet betöltő Andrássy Géza grófban a vérbeli művészt, aki titkos szerelemmel hódolt már régóta a festészet Múzsájának. Balatoni és adriai tanulmányai és néhány zsánerképe széles, merész ecsetkezelésükkel fogják meg a nézőt, aki csak azt sajnálja, hogy ez a kiváió mágnásunk nem szólalt meg már oly fiatal korban, mint — Batthányi Gyula gróf. — A Nemzeti Szalonban Heyer Artur mutat be tekintélyes kollekciót, hosszú művészi pályája termékeiből: illusztrációi mellett frappáns megfigyelésre való állattanulmányokat, dús fantáziából megszületett mitológiai jeleneteket, az ő őszintén vallott és becsületes tudással követett naturalista modorában.

TRIZNYA-CIPŐ
IV, VÁCI-UTCA 23 • TELEFON: AUT. 874-64

Dr. KAJDACSY SZAKORVOS
VIII, JÓZSEF-KÖRÚT 2. SZÁM
rendel 10—4-ig és 7—8-ig
férfi és női betegeknek.

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr., okl. építész, műszaki doktor, műegyetemi c. ny. rk. és magántanár, az Orsz. Magyar Képzőművészeti Főiskola rendes tanára, m. kir. kormányfőtanácsos, a Signum Laudis, a Magyar Corvinkoszorú és a bolgár „Mérite Civile" rendjel tisztikeresztjének tulajdonosa, orsz. középítési tanácsos, a Magyar Miczkievicz Társaság alelnöke, az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács tiszteleti tagja, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet alapító tagja, a Turáni Társaság elnöki bizottságának tagja, a Kisfaludy-Társaság alapító tagja, a Műemlékek Országos Bizottságának tagja, a Lechner Ödön Társaság építészelnöke, számos tudományos, művészeti és társadalmi egyesület tagja, „A renaissance és barokk építőművészet Magyarországon" című tárgykör magántanára. Műegyetemi ny. rk. tanári címet kapott 1923. június 23-án. XI., Mészöly-u. 4. Távbeszélő: 268—604.

Pr József műegy. 1938/39. II.

53. l.

pillanatnyilag szükségletei kielégítésében hiány áll be, ha pl. nincs szene, fája, vasa, nem működnek a közművek stb. A mérnök szerepe hasonló e tekintetben az emberi test szerveihez, amelyekről csak akkor vesz tudomást az ember, ha működésükben zavar jelentkezik. Ennek jellemzéséül csak azt akarom felemlíteni, hogy pl. a budapesti Erzsébet-híd emléktábláján a híd tervezőjének és építés-végrehajtójának neve nem is szerepel. Hiú ember tehát ne legyen mérnök!

A jó mérnöknek alapos természettudományi és műszaki alapképzettséggel kell rendelkeznie, tudását állandóan gyarapítania kell. Minden munkáját, még a legkisebbnek látszót is, annál inkább a mérnöki pályára való előkészülést, vagyis műegyetemi tanulmányait a legnagyobb lelkiismeretességgel és felelősségének teljes tudatában kell végeznie, hogy már itt is ránevelődjék a helyes mérnöki gondolkodásra. Fegyelmet kell ismernie elsősorban önmagával szemben, de embertársaival szemben is és később munkatársaitól is azt kell követelnie. A mérnöknek szakképzettségén kívül is magasfokú műveltségre, széles látókörre és szigorú erkölcsi érzésre van szüksége. Jó mérnök csak egész ember lehet és ezért mondja helyesen

Lechner Jenő dr

Dr. Lechner Jenő *c. ny. rk. tanár:* a tanév folyamán tervei szerint megépítette az albertfalvai róm. kat. plébániatemplomot, folytatta a remetekertvárosi Szentlélek kriptatemplom építkezését, pályadíjat nyert a Bosnyák-téri plébániatemplom tervpályázatán. Az év folyamán jelent meg az „Építőművészet kis tükre" című műve, azonkívül számos cikket írt tudományos folyóiratokban.

József nádor 1940/41

78. l.

III.

JELENTÉS

A M. KIR. JÓZSEF NÁDOR MŰSZAKI
ÉS GAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM

1941. ÉVI

Dr. Lechner Jenő műegyetemi c. rk. és magántanár, az Orsz. M. Kir. Képzőművészeti Főiskola rendes tanára, az 1937/38. tanévben I. díjat nyert pályaterve alapján felépítette a Nemzetközi Eucharisztikus Világkongresszus díszoltárát, megépítette a remetekertvárosi Szentlélek-templom kriptáját, terveket készített a Szociális testvérek építendő Szentlélek templomához, cikksorozatot írt Budapest városrendezési kérdéseiről, mely ezen a címen különlenyomat formájában is kiadásra került. Ezenkívül több műemléki és műtörténelmi vonatkozású cikket írt szaklapokba és napilapokba.

József nádor 1937/38.

120. l.

Dr. Monier John, a washingtoni Bureau of Animal Industry igazgatója (1924).

Dr. Schmalz Reinhold, a berlini állatorvosi főiskola nyug. ny. r. tanára (1924).

† *Dr. Smith Teobald*, a newyorki Rockefeller-Institut volt osztályigazgatója (1924).

† *Dr. Zschokke Ervin*, a zürichi egyetem volt ny. r. tanára (1924).

3.

A budapesti Kir. M. Tudományegyetemi Közgazdaságtudományi Karon

a) **a közgazdaságtudományok tiszteletbeli doktorai:**

Zichi és vásonkeői gr. Zichy János, nyug. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter (1925).

† *Tóth Lajos*, volt m. kir. vallás- és közoktatásügyi államtitkár (1925).

† *Balogh Elemér*, a Hangya-Szövetkezet vezérigazgatója (1925).

Vitéz nagybányai Horthy Miklós, Magyarország kormányzója (1930).

b) **a mezőgazdaságtudományok tiszteletbeli doktora:**

Lovag krassai Kerpely Kálmán, nyug. egyetemi ny. r. tanár (1925).

Lechner Jenő dr., „A renaissance és barokk építőművészet Magyarországon" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1918. június 27-én, (l. 10. pontnál).

Pr. József műegy. 1938/39. II.
60. e.

Lechner Jenő dr.

Mattyasovszky Miklós dr., okl. ügyvéd, jog- és államtudo tor, műegyetemi c. ny. rk. tanár, a műegyetemen és a Kir. M Péter-Tudományegyetemen az agrárpolitika magántanára, a: Földbirtokrendező Bíróság tanácselnöke, a Magyar Tudomán mia levelező tagja, a Darányi Ignác Agrártudományos Társa és választmányi tagja, a Vitézi Szék, az Állami Földmérési I Hatásköri Bíróság tagja, a Magyar Közgazdasági Társaság, Társadalomtudományi Társaság választmányi tagja, Heve törvényhatósági bizottsági tagja. Műegyetemi ny. rk. tanári c 1922. május 16-án. IV., Váci-u. 54.

Jordan Károly dr., bölcsészettudományi doktor, egyetemi tanár, a „Valószínűség-, differencia- és biztosítási című tárgykör magántanára, a Matematikai és Fizikai Társas mányi tagja, a Magyar Meteorológiai Társaság levelező tagj rican Statistical Association tiszteletbeli tagja, a London M Society, a Société Mathématique de France, a Circolo Mat Palermo, az American Mathematical Society, a Physico-M Society of Japan stb. tagja. Egyetemi ny. rk. tanári címet k július 9-én. VIII., Mária-u. 46. Távbeszélő: 143—815.

Goldziher Károly dr., okl. középiskolai tanár, bölcsésze doktor, egyetemi c. ny. rk. tanár, a politikai és kereskedel magántanára, nyug. tanárképző-főiskolai r. tanár, a Biztosítási nak kinevezett tagja, a Bizotosítás-matematikai Szakértői Vizs ság tagja, a Magyar Statisztikai Társaság és a Magyar Társaság rendes tagja, az Országos Gazdaságstatisztikai é túrakutató Bizottság tagja, a magyar és több külföldi biztosít társulat tagja, a Magyar Biztosítástudományi Társaság v tagja és matematikai-statisztikai szakosztályának volt elnöke. E rk. tanári címet kapott 1935. április 10-én. I., Mészáros-u. 12. 150—606.

Lechner Jenő dr., „A renaissance és barokk építőművészet Magyarországon" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősítetett 1918. június 27-én. (L. 10. pontnál is.)

József nádor tájék

1910/11. 60. l.

eod
eBooks on Demand

E-könyvek
igény szerint

BIBLIOTHECA NATIONALIS HUNGARIAE

eod
eBooks on Demand
http://www.oszk.hu/edk

Rendelje meg kedvenc régi könyve digitalizálását!
Order the digitization of your favourite old book!

BIBLIOTHECA NATIONALIS HUNGARIAE

SZÜLETÉSNAPI csomag

LIBINFO

MATARKA

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

KÉRŐLAP

Helyszám: **(Seat No.)**

Jelzet: **(Shelf No.)**

Szerző: **(Author)** _____

Olvasójegy száma: **(Reader Pass No.)**

Cím: **(Title)** _____

Olvasó neve: **(Name)** _____

Év, hó: **(Year, month)** _____

Dátum: **(Date)** _____

Az OSZK munkatársa tölti ki:

- ☐ Olvasóterem
- ☐ Szolgálat
- ☐ állapota miatt nem forgalmazható
- ☐ hiány
- ☐ jelzet pontosítása
- ☐ kihelyezve: _____
- ☐ üres szám:
- ☐ egyéb: _____

☐

☐ Helyszám: **(Seat No.)**

Olvasójegy száma: **(Reader Pass No.)**

Jelzet: **(Shelf No.)**

Cím: **(Title)** _____

Év, hó: **(Year, month)** _____

Dátum: **(Date)** _____

☐ ☐

Lechner Jenő dr

Híd 1943

14. SZ. Nagy Lajos krónikája. *Tamási Áron:* Érzelem a népiségről. — A hétesztendős fiú (cigányballada, Juhász Géza fordítása). — Anglia bombázása egy angol regényíró tükrében. — *Nagy István:* A vizek testvérisége (elb.). *Féja Géza:* Cs. Szabó László aggodalmai. *Örkény István:* Tűz (elb.). *Bakó József:* Vers. *Jánosházy György:* Vers. *Melocco János:* A kövön ülő hölgy (kis regény). *15. SZ. Zilahy Lajos:* Virradat előtt. *Márkus László* krónikája. *Nadányi Zoltán:* Vers. *Sztrókay Kálmán:* A Tihanyi Biológiai Intézet. *Kardeván Károly:* Imre tisztiszolgám, a nyelvművész. *Kelemen Lajos:* Szicilia a noteszemben. *Vikár Béla:* Vers. *Mihály László:* Vers. *Muraközy Gyula:* Ravasz László: Korbán. *Mezőssy Mária:* Aknaszilánk (elb.). *Dr. Kismarty-Lechner Jenő:* Üdvleldék. *József Jolán:* Pilikán ikrei (kisregény). *Nechanszky Lajos:* Tűz a tanyán (elb.).

Hilt csekkeljek.

Ha valaki 50 fillért küld is a lapra, köszönettel fogadjuk! Kérjük a mellékelt csekklapot felhasználni.

Budapest, 1936. január 15.

AZ EGYHÁZ VEZETŐSÉGE.

Bethlen-nyomda rt.

A m. kir. vallás- és közo

13257 szám.

Műemlékek

tér. Eh

Hivatalból
Közszolgálati ügyben.
Dij átalányozva.

Lechner Jenő

155 A főhajóban felállitott tronus a koronázáskor
*156 „Accipe coronam"
157 Az intronizációs tronus a koronázáskor

Céhbelick VI. kiáll
1926.

Nemzeti Szalon

55. Gát

Lechner Jenő dr

Cékbelick VI. kiáll

Kat.

Neuzeti halon

1926

156. Lechner Jenő: „Accipe Coronam"

Lechner Jenő dr

Az Alma Mater átalakítása

A Képzőművészeti Főiskola épületeinek három év előtt megindított nagyobbarányú tatarozásai főként az Andrássy-úti főépületben hoztak örvendetes eredményt. Világos, levegős előcsarnok és lépcsőház fogadják a belépőt: végre világosság — annak az intézménynek épületében, ahol a jól látás egyik legelsőrangú követelmény. Az Andrássy-úti épület még 1937-ben új központi fűtést kapott. **Megyer-Meyer Antal** 1937/38-1938/39. tanévi rektor kezdeményezésére megindított belső átépítések a főépületben örvendetesen járultak hozzá az egészségtelen viszonyok megjavulásához. Az I. emeleti volt Bory-féle szobrászműtermekből **Dr. Lechner Jenő** főisk. r. tanár tervei szerint díszterem épült, amiáltal a Főiskola végre megfelelő díszteremhez jutott egyrészt ünnepélyes életmegnyilvánulásainak méltó megrendezésére, másrészt annak megfelelő belső kiképzése folytán kiállítási célokra való felhasználására is.

A Főiskola epreskerti épületei inkább csak az égetően szükséges tatarozási munkákban részesültek. A kilátásba helyezett további fedezet során ezekre is bővebb sor kerülhet.

7

Képzőm. Közlöny

1939 3-4. sz.

JVÉSZET

ELSEJÉN – GEREVICH TIBOR KÖZREMŰKO-
ZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: KIRÁLYI
T, VIII., MÚZEUM-KÖRÚT 6. TELEFON 146—145.
IZETÉSI DÍJ ÉVI 20 P. SZÁMONKÉNT 2 P. —
A SZÁM: KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA
MAGYAR EGYETEMI NYOMDA, BUDAPEST

. — *A mellékleteknél a fényképész nevét nem közöljük.*

Lechner Jenő dr

Jókai emlékkönyv,
Jenti I. díjat
nyert terve

Repr.

Építő Ipar – Építő
Művészet. 1925. 19. l.

Thirring Lajos dr., államtudományi doktor, miniszteri titkár és a népességstatisztikai osztály vezetője a m. kir. Központi Statisztikai Hivatalban, az Országos Községi Törzskönyv-bizottság tagja, a Magyar Statisztikai Társaság titkára, a Nemzetközi Népességtudományi Unió Magyarországi Csoportjának titkára, a Journal de la Société Hongroise de Statistique szerkesztője, a Deutsche Statistische Gesellschaft tagja, a Magyar Társadalomtudományi Társulat számvizsgáló-bizottságának tagja, a Magyar Családvédelmi Szövetség népesedésügyi szakosztályának főtitkára, a „Népességi statisztika" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett 1939. március 7-én. *II., Zsigmond király-útja 1.*

Zelovich László dr., közgazdasági mérnök, közgazdaságtudományi doktor, ny. külügyminiszteri segédtitkár, a lengyel Polonia Restituta-rend tiszti keresztjének és a Lengyel Köztársaság érdemkeresztjének tulajdonosa, a „Vámpolitika" című tárgykör magántanára. Magántanári képesítése megerősíttetett a volt M. Kir. József-Műegyetemen 1931. október 24-én, a M. Kir. József Nádor Műegyetemen 1935. október 19-én. *I., Döbrentei-utca 10.*

Lechner Jenő

wód

Magyar Vilmos: A budapesti calvintéri terv-pályázat. Építő Ipar 1913. 24. sz. képekkel.

Részt vett a terv-pályázatban

sőt a felső ajkat is fehér fényvonallal varázsolja tikusabbá. Giovanni di Paolonak úgy a sienai fonarioban, mint a táblaképeken megnyilatkozó jegyei maradéktalanul felismerhetők a budapes dexben. Nem hisszük, hogy a részletek alapos vetése után még kételkedni lehetne Giovanni di szerzőségében.

Giovanni di Paolo a sienai Antifonariot a l augusztinus-konvent részére festette. Lehet, látszik valószínűnek, hogy a budapesti Antiphor már korábban a sienai S. Francesco számára k talán egyidőben azzal az elvesztett képpel, a a Fondi-család megbízásából festett a sienai S. cesco-nak. DE NICOLA feltételezi Giovan Paolo-ról, hogy járt Assisiben is. Feltételez sienai Opera del Duomoban őrzött, Szent Feren jelenését ábrázoló képre alapítja: nézete szerin kép az Assisi felső templom freskójának más Ha Giovanni di Paolo csakugyan járt Assisiba könnyen elképzelhető az is, hogy a budapesti k az assisi bazilika számára készítette. A bu Antiphonarium díszes kivitelezésével minde méltó lehetett arra, hogy a Poverellonak, Itál nagyobb művészei által kifestett bazilikájában r elhelyezést. *BERKOVITS I.*

A lakáskérdés megoldását célzó külföldi és hazai tevékenység. (Folytatás.)

Összeállították: **K. Császár Ferenc** és **Nagy Márton.**

g) *Anyagárak leszorítása.*

Az 1921. március 11-i cseh törvény árvizsgáló-bizottságot állít fel, mely az építőanyagok árát egy-egy évi hatállyal megállapítja. Az árak emelésére nincs joga. A munkabéremelkedésből származó előállítási többköltséget csak akkor van joga tekintetbe venni, ha a munkabérmegállapítás az ugyanezen törvénnyel életrehívott döntőbíróság közbenjöttével történt.

A belföldön termelhető építőanyagok előállítását az állam az üzemeknek adott kedvezményekkel segítse elő. A külföldi anyagok kompenzációs úton szereztessenek be és elosztásukat az állam intézze. (Közm. Tanácsa beadványa. K. M.)

Az amerikai New-Jersey állam az anyagárak leszorítása érdekében törvényt hozott, mely szerint minden építőipari gyár, üzem, vállalat adómentességet élvez. (Közlöny 1921. V. 15.)

Az 1920. február 6-i cseh törvény biztosítandó az állam befolyását az építőanyag beszerzésére, felhatalmazza a kormányhatóságot az építőanyagok gyártásával és szállításával foglalkozó vállalatok üzemvezetésének az állam érdekeinek szempontjából való ellenőrzésére. Amennyiben ez nem felel meg, az állam az üzem élére vezetőt állíthat, aki az árakat is megállapítja.

Építőipari anyagárak csökkenését okozná, ha az OKÁB a „Wirtschaftlicher Abbau" keresztülvitelére rendeletileg felhatalmaztatnék, szem előtt tartva azt, 1. hogy az anyagárak lehetőleg közeledjenek a békebeli arány szerint bennük rejlő munkaértékhez, a kartell stb. része költségek és a valutaváltozással járó káros játékértékek kiküszöbölésével. 2. A beruházások ne egyszerre írassanak le, hanem frank vagy dollár értékű elkönyveléssel, több évi törlesztésre elosztva. (Építő Ipar 1921. 65. old.)

h) *A munkabérek csökkentése.*

A gazdasági válság leküzdésére Amerikában, Angliában, Franciaországban és Svájcban a munkabérek leszállítását tartják alkalmasnak s azt Svájc kivételével már részletesen meg is valósították. Svájcban az építkezések, földmunkák, talajjavítási munkák segélyezésével igyekszik az állam a munkanélküliségen enyhíteni.

Németországban lábrakapott a „Selbsthilfe" mozgalom, mely arra irányul, hogy a lakásra szorulókat megfelelő vezetés alatt tömörítik s az építőmunka nagy részét velük végeztetik el szabad idejükben. Effektív építési költségmegtakarítás 20—50%. (Közlöny 1921. I. 23. és 1922. I. 15.)

Angliában építőcéhek (Guild of Buildere Lmtd.) alakultak, melyek a tiszta építési összeg után mindössze körülbelül 6%-ot számítanak föl vállalati haszon címén. (Közl. 1920. XII. 12.)

i) *Tayloring.*

Németországban Taylor és Gilbrath nyomán erősen foglalkoznak az építés egyszerűsítésével az eszközök javítása, könnyű állványok, gépek szerkesztése útján.

Az építőösszeg leszorításának jogi feltételeihez tartoznak:

a) *A közhasznú építőtársaságok alakulásának elősegítése és azok működése.*

Az 1921. április 15-i osztrák törvény a közhasznú építőtársaságok alakulásának előmozdítására az építési alapot felhatalmazza, hogy üzletrészeket jegyezhessen és betéteket helyezhessen el.

Az 1920. január 10-i német birodalmi törvény az állami „elveszett" segélyeket csak építőtársaságok számára folyósítja, melyekben több üzem vagy gyár munkásai tömörülnek s amelyben a községi hatóság is megfelelő képviselethez jut.

1. A „közcélú építkezési vállalatok" megvizsgálják, hogy a munkaadók alkalmazottjai (kinek munkásai az épületben lakni fognak) mennyiben vesznek tényleg részt az anyagtermelés, gyártás és kivitel egész munkájában vagy a hópénz-hozzájárulásban s vajjon ez a részesedés biztosítva van-e? 2. Technikailag s gazdaságilag felülvizsgálják az építési menetet. 3. Javaslatot tesznek a birodalmi, tartományi, községi segélyek nagysága tárgyában. 4. Tárgyalnak, szerződnek az építtetővel, vállalkozóval. 5. A birodalmi és más segélyeket nekik folyósítják. 6. Ilyen építőtársaságok tevékenységére vonatkoznak az alábbi példák:

Erwerbshäuser Eigenheim Briesnitz bei Dresden. Alkalmazott típusok: *a)* Sarokházak (4 házzal). *b)* Ikerházak (2 házzal). *c)* Négyes családi házak emeletenkint 3 lakással, kert 120—130 m^2, lakott terület 65—100 m^2, lakbér M. 9 a lakott alapterület 1 m^2-e után.

Omsevitz bei Dresden. „Landes siedelungs Gesellschaft Sächsisches Heim." 1200 m^2-es bekerített telek. Vételára 2500 M. Egységes tervek alapján épít.

A telepesek egyesületet alkotnak (Siedler Verein). Ennek meghatalmazottja (Vorstand) tárgyal az építőtársasággal, az építő tanács keretében (Bauberratung). Építtetőket csak a szerződés aláírása előtt hallgatják meg közvetlenül, különös súlyt helyeznek a háziasszonyok meghallgatására.

Mehrgeschosshäuser in Loptau (bei Dresden) am Crispi-Platz. 5 emeletsoros mansarddal. Építtető: „Dresdauer Spar- und Bankverein". 9000 taggal à min. 300 M. részesedéssel, összesen 5,000.000 M. befizetett tőkével. Eddig (1920—1921) épült 400 lakás; 60—80 m^2 lakott alapterülettel. Lakbér 11—11.50 M. à m^2 lakott alapterület, ide számít: lakószoba, előtér, klosett, fürdő, éléskamra, konyha. Nem számít lakott területnek: lépcső, mosókonyha, padlás, pince (még ha műhely is), erkély, falak.

Építési költség: 1919-ben 1 m^3 = 90—100 M. 1921-ben 1 m^3 = 260 M.

Köbméter-ár számításánál alapterületben az erkélyek, összes helyiségek, falak is számításba vétetnek; magasságot pedig „50 *cm*-rel" a pincetalaj alatti mélységtől a legfelső födém szintjéig mérik.

Zweigeschosshäuser (kétemeletes lakóházak mansarddal) in Guna (bei Dresden). Minden ház vagy 4, vagy 1 család részére, lakásonként 70—120 m^2 külön kerttel. Építi: „Bauerverein und Gartenheim Dresden-Guna". Tervezve 700 lakás, eddig felépült 428 lakás. Befizetett tőke: 3,000.000 M. Taglétszám 2000. Részjegy (Auteil) 300 M.

Építési költség: 1919-ben 35.000 M. 1920-ban 80.000 M. 1921-ben 58.000 M. W. C. Csatorna, 270 + 30 magas cserépkályha. 1921-ben u. a. 45.000 M. pöce, 230 + 25 magas téglakályha, 4 m^2-rel kisebb terület, mázolatlan lépcső, ajtó.

Lakbér 10—14 M à lakott m^2.

2—4 szobás lakások 55—100 m^2 lakott területtel bírnak.

100 m^2-es 4 szobás ház bére 950—1 M. 1300 M.

b) *A munkaviszony szabályozása.*

Az 1920. szeptember 1-i cseh nemzetgyűlési határozat szerint azok a munkások, akik vonakodnak közmunkában, pl. munkásházak építésében részt venni, elvesztik a munkanélküli segélyre való igényüket.

Az 1920. március 11-i cseh törvény az építő ipar zavartalan menete érdekében döntőbíróságot létesített a munkások és munkaadók közti viszony szabályozására, kollektív szerződések kötésére, viszályok megszüntetésére. Sem kizárás, sem sztrájk nem proklamálható addig, míg a döntőbíróság nem foglal állást.

A M. M.- és É.-E. javaslatában az iparfelügyelőség ügyében kéri, hogy a nemzet egyetemére hátrányos esetleges üzemszünetelések, sabottage-ok stb. kiküszöbölésére kellő rendszabályok alkalmaztassanak s hogy sztrájk, bojkott esetén a munkásügyi bíróságnál az építőipari felügyelőség az állami érdek képviselése céljából részt vegyen.

Az Építő Ipar 1921. IV. 14. 51. és 65. old. szerint a szakszervezeti obulusok inkább munkásjóléti s lakásépítési célokra volnának fordítandók.

A munkafegyelem s munkakényszer az építőipari munka megindulásának egyik kelléke lévén, kell, hogy a felelőtlen izgatások intézményesen megakadályoztassanak s megtoroltassanak. (Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG

A telekértékadó eltörlése. A főváros közgyűlése az antiszociális telekértékadó eltörlését már rég kimondotta. Most a Tanács is elhatározta, hogy a telekértékadó beszedését megszünteti és az adószámviteli osztályokat erről a határozatról értesíti. Így a telekértékadó, melyet erőszakos úton csempésztek be a főváros adói közé, végre meg fog szűnni, a tőkeszegény ingatlantulajdonosok nagy örömére.

A téglakartell és az építkezés. A fővárosi téglagyárakban mintegy 25—30 millió darab tégla van raktáron, ebből a mennyiségből 30—40 háromemeletes házat lehetne felépíteni. A kartell júliusban lement 1200 koronás árra, azt gondolván, hogy a tégla drágasága késlelteti az építkezés megindulását. Ez az akció azonban eredménytelen volt, úgyannyira, hogy két hónap mulva újra fel kellett emelni az árakat, amelyek ma az előállítási költséget sem fedezik. Az olcsósági hullám egyetlen nagyobb rendelése az Országos Lakásépítési Tanács 10 millió darabos rendelése volt, melyet az állami kislakásépítő akció számára használtak fel. A békebeli évi 460 millió darab termelési képességgel szemben a gyártás ma csaknem teljesen szünetel.

A házak vagyonváltsága. A kormány benyujtotta a házak vagyonváltságáról szóló újabb törvényjavaslatot, amelynek legfontosabb újítása, hogy a váltság progresszív. Váltságköteles az, aki a törvény életbelépésekor a tulajdonosa a háznak. A váltságolás alapja az 1921. évi házbéradó alapjául vett nyers jövedelem összege. 10.000 K évi jövedelemig annak 2-szerese, 100.000 K évi jövedelemig annak 3-szorosa, 200.000 K évi jövedelemig annak 3·5-szerese, 200.000 K-án felüli évi jövedelemig annak 4-szerese.

Ha az ingatlan 1914 óta gazdát cserélt, akkor a minimum ez:

0·5	millió	korona	vételárig	annak 5%-a
1	„	„	„	„ 6%-a
2	„	„	„	„ 7%-a
3	„	„	„	„ 8%-a
4	„	„	„	„ 9%-a
5	„	„	„	„ 10%-a
6	„	„	„	„ 12%-a
8	„	„	„	„ 14%-a
10	„	„	„	„ 16%-a
15	„	„	„	„ 18%-a
15	millión	felül	„	„ 20%-a

Megengedett levonások:

Az 1920. év végéig bekebelezett tartozás 3 évi kamata, a 25 évre kötött amortizációs kölcsön 3 évi annuitása és a románok okozta károk a váltság 10%-a erejéig. A beváltási kényszer nem általános. A kivetést az adófelügyelőség (pénzügyi igazgatóság) végezi. Tizenöt napra közszemlére teszi ki, nyolc napon belül észrevételek tehetők és harminc napon belül panasznak van helye a közigazgatósági bírósághoz. A befizetési módok: 1. készpénzben, 2. záloglevéllel, 3. tizenöt évi törlesztésre. Készpénzfizetés esetén a felét hadikölcsönnel lehet leróni.

Kényszerépítkezési terv Szegeden. Szegeden a napokban érdekes terv vetődött fel az építkezések megindítására. *Ottovay* Károly kereskedő, a Kereskedők Szövetségének elnöke a lakásépítkezés előmozdítása érdekében tervezetet készített, amely szeirnt minden olyan milliomos, aki a városban lakik, de háza a városban nincsen, törvényileg köteleztessék házat építeni. Ennek keresztülvitelére leghelyesebbnek tartaná *Ottovay*, hogy a városokban lakó, legalább öt millió korona vagyonnal rendelkező egyéneknek lakása november 1-ére felmondandó és nekik lakás bérbe nem adható.

A Nemzeti Hitelintézetnél kipattant tisztviselőmozgalom teljesen befejeződött. Az intézet igazgatósága a mozgalom irányítóit eltávolította, a tisztviselői kar többi része pedig belátta az akció helytelen voltát és hajlandóságát jelentette ki arra, hogy az intézetet továbbra is szolgálja. Az igazgatóság a tisztikar nagyobb részével szemben a legmesszebbmenő jóakarat álláspontjára helyezkedett. A kedélyek megnyugtatására kért és a Pénzintézeti Központ részéről folyamatban levő revizió lesz hivatva az egész incidens végleges befejezését megadni és beigazolni, hogy a tisztviselői mozgalomnak semmi üzleti alapja és jelentősége nem volt.

KRÓNIKA

Olvasóinkhoz. Felkérjük lapunk előfizetőit, hogy a megküldött postatakarékpénztári lap felhasználásával az előfizetési díjat — évi 200 koronát — sürgősen beküldeni sziveskedjenek, hogy lapunkat fennakadás nélkül nyomathassuk és küldhessük nagybecsű címeikre.

Az építő ipar becsületéről és megbecsülésének fontosságáról tartott hatalmas szónoklatot *Alpár* Ignác műépítész, az Építőmesterek Ipartestületének érdemes elnöke, az Országház kupolacsarnokában, a magyar királyi miniszterelnök előtt, rámutatván arra, hogy szép Budapestünket a világ legelső városai közé a régi építtetők főúri gesztusa emelte, akik nem haszonlesés céljából, de úri kedvtelésből emelték a körutak pompás bérházait, melyeknek akkor nem volt párja az egész világon s a bécsi Ringek építésénél hozzánk jöttek kopírozni. Nálunk nem volt szükség angol és francia befolyásra, itt magas építészkultura folyt a mult században, német iskolákban tanult magyar építőművészek vezetésével. Az építő munka becsületét és megbecsülését kérte *Alpár* a miniszterelnöktől, mert ha nem adjuk meg a módot a tatarozásokhoz, úgy szép fővárosunk romhalmazzá lesz, ahol — mit egy államtitkár említette neki — csak az utcaközépen lehet majd járni veszély nélkül. A nagy alkotó mester hatalmas szónoklata, mely az építő ipar fellendítésének feltételeit domborította ki a miniszterelnök előtt, a megjelent több száz főre rugó építőipari érdekeltségek zajos helyeslésével találkozott és a miniszterelnök is meghatva szorított kezet a nagy mesterrel. A budapesti háztulajdonosok is nagy tömegben járultak *ugyanekkor* a miniszterelnök elé és a lakások teljes felszabadítását kérelmezték. Egyik szónokuk kijelentette, hogy ha a lakások felszabadulnak, nem lesz szükség építkezésre, mert lakás bőven lesz. *Alpár* Ignác tagadó fejmozdulata védte ki a nem sikerült beállítást.

Bethlen István gróf miniszterelnök a beszédekre a következő választ adta: A polgári társadalom — mondotta — *a tulajdon szabadságán épült fel.* Az a társadalom, amely a tulajdon szabadságát nem tiszteli, vagy nem polgári társadalom, ha pedig polgári társadalom akar lenni, akkor a tulajdon tiszteletét helyre kell állítani. A háború alatt a magyar állam sok téren kénytelen volt a magántulajdonba mélyen belenyúlni, de amint más téren történt, a háztulajdon terén is vissza kell térni a szabadság rendszerére. A mai állapot, amely már majdnem odavezetett, hogy a házak épsége veszendőbe megy, *tovább fenn nem tartható.* Tudatában van a kormány annak is, hogy sürgős intézkedésre van szükség, hogy a nemzeti vagyon egy jelentékeny része a pusztulásnak oda ne dobassék. Bejelenti, hogy a kormány *külön minisztertanácsot hív össze*, amely csak ezzel a kérdéssel foglalkozik és megigéri, hogy a kormány nem fog anélkül határozni, hogy az itt megjelent szervezeteket és azok felszólalóit meg ne hallgassa.

Előadás a turáni népek művészetéről. A Turáni társaság előadássorozatában febr. 1-én a turáni népek művészetéről *Lechner* Jenő dr. értekezett tartalmas és vetített-képekkel kísért előadásban, különösen azokat a kapcsokat emelve ki, melyek a magyar népművészetet a keleti testvérnépek művészetéhez fűzi.

Az előadó megvilágította, hogy a nyugati kultura megalapozásában, fejlődésében és irányításában minő szerepe volt a turáni népeknek, amelyek az emberiség bölcsőjét is ringattták az ősi Kaldeában, ahonnan a kultura magvai sudárba szöktek.

A legrégibb nép, amelyről a história tud, s amelynek már akkor, amikor Európa még őskorát élte, magas kulturája, írástudománya, sőt történetírása volt, a turáni eredetű sumir, Kaldea és Babylonia őslakó népe. Kulturáját átveszik az asszirok és a szomszéd ős-perzsák, akiket később a turáni pártusok hódítanak meg. Itt alakul ki a szaszanida-művészet, amely a székely népművészettel olyan csodálatos rokonságot mutat. Érintette ezután az ősi Baktria és India művészetét, kimutatva azokat a művészeti motivumokat, amelyek a skyta befolyás javára írandók és amellyel a magyar népművészet oly sok rokonvonású motivuma is magyarázható.

Azután Kína, Korea és Japán művészetét ismertette, főleg azokra a sajátságokra irányítva a figyelmet, amelyek a mezopotámiai — tehát voltaképpen turáni — befolyás eredményei, minő a terraszszerű monumentális épületcsoportosítás a templomoknál, a ritmikus pagoda-toronyalakítás (Indián át) és a nagykapu-kultusz, ami a székely népművészetnek is sajátja.

A hun és mongol birodalmak művészi multjáról csak nyomok vannak, annál beszédesebb képet rajzolt *Lechner* a török testvérnép művészi eredményeiről, amely irányt szabott az iszlám-művészetnek, amely a spanyol félszigeten a középkori ízlést (gótika) termékenyítette meg.

A görög művészet, amely alapja az egész ké őbbi európai művészetnek, a kisázsiai és mezopotámiai területen gyökerezik, itt pedig a turáni népek szelleme és tevékenysége termékenyítette meg a művészet talaját. Atitatta ezt az iszlám, amelynek fejlődésére pedig döntően hatott a turáni törökség, a turáni új-perzsa és a skita-hódoltságú India-művészet.

A II-ik előadását február 8-án tartotta dr. *Lechner*. Ezúttal azoknak a turáni népeknek a kulturáját ismertette, amelyek a turáni liliomos mezőkről az Uralon innen európai területre jöttek és itt államokat alkottak. Attila hun birodalmának szétbomlása után a turáni avarok lepik el hazánk földjét, művészeti kulturájuk a hunokéval olvad össze s csak az egykori lovas-sírok leleteiből kikerült emlékek tájékoztatnak róla valamelyest. Az európai területen máig is fennálló államot alkotó népek a törökök, finnek, bolgárok és a magyarok. A finnek őskulturájáról keveset tud a történelem, egész közművelődésük a svéd, később az orosz közművelődés hatása alatt fejlődik, amelyeknek politikai elnyomását nyögték évszázadokon keresztül. Bulgária művészete a szomszédos török birodalom mohamedán szellemében és a keleti egyház iszlám szellemétől átitatott bizánci művészeti kultura hatása alatt állott. Egyetlen turáni nép van Európa területén, amelyik ezer éven át megőrizte őskulturáját, ez a magyar, amelyik Szent István óta ugyancsak a nyugati művelődéskörben él, de népe, kivált a hun-utód székelység, Erdély bércei között, egy külön világot őrzött meg számunkra, olyat, amely ősiségében ma már a magyar népben másutt is alig-alig ismeretes. Vetített képekkel illusztrálta *Lechner* e nép művészi örökségét és annak Perzsia és India területén, valamint az ősi babyloni kulturában gyökerező előképeivel való tagadhatatlan rokonságát. E ma is élő ősi keleti formavilágot a magyarság emlékleleteinek ornamentikája kapcsolja a székely népművészet motivumaihoz. Érdekes képeket mutatot be a felsőmagyarországi pártázatos reneszánsz-építményekről is és frappáns ázsiai példákkal illusztrálta azt a felfogását, hogy e műveink a szomszédos lengyel és cseh hasonló építményektől e keletre utaló reminiscenciák megnyilatkozásaiban különböznek, ami lengyel és cseh földön ismeretlen.

A tanulságos és sok érdekes problémát felvető felolvasást nagyszámú közönség hallgatta végig.

A főváros és a lakásügy. Az építkezésekre vonatkozólag a főváros helyesnek tartja a kisemberek építkezésének állami garanciával szerzett kölcsön útján való biztosítását. A város belsejében ki nem használt magántelkek igénybevételének kérdésében a főváros nem kíván állást foglalni és csak abban az esetben tartja megvalósíthatónak, ha a háztulajdonos nem kötelezi magát a záros határidőn belül való építkezésre.

A főváros saját telkeit a tervezett szükségépítkezésekre felajánlja. A manzard-lakásoknak nem a háztulajdonos által való építését tartja kivihetetlennek a főváros, de megvalósítható a terv emeletráépítés formájában, ha a háztulajdonos államilag garantált kölcsönhöz jut. A főváros helyesnek tartja a vállalatoknak építkezésre való kötelezését és már a telep engedélyezése alkalmával kívánatosnak tartja az építkezésre való kötelezést. Ha azonban a miniszter magánvállalatokat kötelezni akar alkalmazottai részére való építkezésre, akkor az állam sem zárkózhatik el attól, hogy hivatali, tisztviselői és üzemi alkalmazottai számára hasonló építkezést kezdjen meg. A főváros ezt a kötelezettséget magára vonatkozóan elismeri, de azt is hangsúlyozza, hogy a vagonlakók és menekültek elhelyezése tisztára állami feladat, mely a maga egészében sem más hatóságra, sem magánvállalkozásra át nem hárítható.

A lakásrendeletet illetően a fővárosnak a luxuslakások felszabadítása ellen nincs kifogása, de kijelenti, hogy csak olyan lakást szabad luxuslakásnak minősíteni, melynek nagysága a családtagok számával nincs arányban. Tekintetbe veendő az ügyvédek, orvosok, mérnökök stb. különleges elbírálást igénylő helyzete. Az üzlethelyiségek és irodák szabaddátétele tekintetében a felmondás korlátozásának mai szabályait óhajtja továbbra is fenntartani a főváros és bírói revizió alá kívánja venni a szabad bérmegállapítást. A kislakások bérének a miniszteri tervezet szerint való fölemelését (az 1917-es bér háromszorosa) nem teszi kifogás tárgyává a főváros és elvállalja az igényjogosultság megállapítását és a lakáscsere intézését.

Makoldy József kettős kitüntetése. A Nemzeti Szalon Molnár Viktor díját a Balaton kiállítás zsűrije *Makoldy* József: *„Halászat a Balatonon"* című festményének ítélte.

Ugyanekkor *Kuzsinszky* Bálint dr. egyetemi tanár, a Székesfővárosi és Aquincumi Múzeumok igazgatója kezdeményezésére *Buzáth* alpolgármester és *Lobmayer* tanácsnok hozzájárulásával a Székesfővárosi Múzeum részére megvásárolták *Makoldy* József: *„Verbőczy-palota Budán"* című festményét.

Osztálymérnöki állás betöltése. A pécsi polgármesteri hivatal pályázatot hirdet egy osztálymérnöki állásra. A kérvények Pécs szab. kir. város főispánjához címezve, 1922. évi február 28-ának délután 5 órájáig adandók be a polgármesteri hivatalnál.

Székesfehérvár szab. kir. város városrendezésére kiírt tervpályázatra összesen 13 pályaterv érkezett be. Az I. díjat 30.000 K, *Varga* László és dr. *Lechner* Jenő, a II. díjat 20.000 K, *Csonka* Pál és *Winkler* Vilmos, a III díjat 15.000 K, *Rados* Jenő nyerte meg.

Tervpályázat. Szilasbalhás község előljárósága pályázatot hirdet egy községi orvosi lakás és községi jegyzői lakás építési tervrajzának elkészítésére. I. díj 3000 K, II. díj 2000 K. A tervek beküldési határideje 1922. március 3.

SZAKIRODALOM.

Epületszerkezettani táblák. *Sándy* Gyula műegyetemi ny. r. tanár falitáblái után rajzolták a m. kir. József-műegyetem III. éves építészhallgatói. II. kiadás. Ára 132 kor.

A hatalmas, 35/50 *cm* nagyságú kiadvány 44 sűrűn berajzolt lapon az összes előforduló épületszerkezetek pontos kiviteli rajzait tartalmazza és pedig nemcsak a régi, hanem a legújabb szerkezeteket is elénk tárja. Építész, építőmester nem nélkülözheti szorgos munkája közben eme részletes rajzokat, melyek nemcsak a momentán szükséges szerkezetek képét adják a részletrajzokhoz, hanem új, fontos és ma alig elkerülhető szerkezetekről is pontos felvilágosítással szolgálnak. A műegyetem kiváló szerkezettan-professzora által évek folyamán összegyűjtött és a hallgatók számára kidolgozott falitáblák rajzait kapjuk kézhez eme értékes gyűjteményben. Az összes födési módok (deszka, zsindely, kátrány, aszfalt-terrasz, facement, különböző pala, cserép, bádog), oromszegélyek, tűzfalcsatlakozások, csatornaszerkezetek, fedéljárdák, kimászók, villámhárítók, hófogók, padlásablakok, tetőcsúcsok, fahéjdíszek, kocsiút- és járdaburkolatok, lapburkolatok, puhafa- és parketburkolások, rácsok, ácsolt kapuk és ajtók, asztalos munkájú különféle ajtótípusok, tolóajtószerkezetek, harmónikaajtók, forgó- és ingaajtók, különleges ajtószerkezetek, ablakszerkezetek, üzleti kirakatszekrények, bronzportálok és gördülő rácsok, különböző csatornázási mintadarabok stb. részletrajzai vannak összegyűjtve fenti kiadványban, mely *Németh* József könyvkiadóvállalatában jelent meg s megrendelhető kiadóhivatalunk útján.

Gazdasági építészet. Második, bővített kiadás. Irta: *Groffits* Gábor gazdasági akad. tanár, műegyetemi magántanár. Kiadja a földmívelésügyi m. kir. minisztérium támogatásával az OMGE könyvkiadóvállalata. Budapest, 1922. 356 oldal, 356 ábrával. Ára 242 korona.

A könyv két főrészre oszlik. Az első rész az épületek anyagát és szerkezeti részeit tárgyalja a következő fejezetekkel: 1. Építőanyagok. 2. Falak. 3. Födémszerkezetek. 4. Tetőszerkezetek. 5. Padozatok és burkolatok és végül az épületek tatarozása. A II. főrész a gazdasági épületek leírásával foglalkozik és pedig 1. Termények és eszközök eltartására szolgáló épületek. 2. Istállók és azok melléképítményei. 3. Cselédlakások. 4. Majorok berendezése és vízzel való ellátása.

A könyv szövege röviden, tömören és szakszerűen, de azért könnyen érthetően van megírva. Értékét növeli a számtalan ábra. A mai nehéz viszonyok között, amidőn úgy az anyagárak, mint az építési költségek magassága ellenére az építkezéseket meg kell kezdeni, az igen értékes és teljes tájékozódást nyujtó kiváló szakkönyvet a gazdasági építészettel foglalkozó kartársak különös figyelmébe ajánljuk. Megrendelhető kiadóhivatalunk útján.

A vagyonváltság második törvénye. (1921 : XLV. t.-c.) Az ingatlanok, felszerelési tárgyak, az árúraktárak, ipari üzemek és egyéb jószágok vagyonváltságáról. Összeállította és magyarázatokkal ellátta *Károly* Rezső dr., min. tanácsos, az Orsz. Mezőgazd. Üzemi Intézet igazgatója. Ára 176 K. Kiadta a „Pátria" irodalmi vállalat és nyomdai r.-t.

Az 1922. évben kerül a vagyonváltság kivetésre, az ingatlanok, gazdasági felszerelések, árúraktárak és egyéb jószágok után, ami súlyos terhet hoz minden vagyonra. A vagyonváltság 2-ik törvényéről eddig még nincsen olyan kiadás, amely annak szövevényes szerkezetében az eligazodást megkönnyítené. Jelen munka az első e téren, amely beosztása, a hozzáfűzött magyarázatok, a részletes tartalomjegyzék és betűsoros névmutató miatt az eligazodást könnyűvé teszi. A munka kivonatosan közli a földbirtoktörvényt, mely a vagyonváltság második törvénnyel szoros kapcsolatban áll, valamint a vagyonváltság első törvényét is, amelyre a második törvényben utalások foglaltatnak. Nemcsak a gazdák, hanem a mérnökök, kereskedők, iparosok stb. hasznos támogotót nyernek e munkában. Mindenkinek, aki csak legkevesebbet is érdekelve van a vagyonváltság második törvénye által, e munka megszerzése melegen ajánlható és nélkülözhetetlen útmutató. Megrendelhető kiadóhivatalunk útján.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK

HADVISELT MÉRNÖKÖK, ÉPÍTÉSZEK ÉS MŰSZAKI TISZTEK NEMZETI SZÖVETSÉGE.

Esküvő. *Tőtössy* Géza okl. gépészmérnök, Szövetségünk tagja, jan. 28-án Veszprémben tartotta esküvőjét *Kis* Mária úrleánnyal. Gratulálunk!

ORSZÁGOS KÖZPONTI ÁRVIZSGÁLÓ BIZOTTSÁG.

A cement és mész ármegállapítása. (969/1922. OKÁB számú rendelet.) Az égetett és oltott mész, valamint a portlandcement kereskedői árait a gyári árak f. évi február 1-jével történt emelésének figyelembevételével f. évi február 15-től való érvénnyel Budapest területén a következőkben állapítom meg:

I. Égetett (darabos) mész.

		Korona
A)	Gyári árak:	
a)	Magyar Általános Kőszénbánya R.-T. gyártmánya: ab vagon Felsőgalla ... pr. *q*	200.—
b)	A Dunántúli Mészipar R.-T. gyártmányai: ab vagon Sümeg, Szentgál, Ajka, Ugor stb. ... pr. *q*	230.—
c)	A Hungária Mészipar R.-T. gyártmánya: ab vagon Dorog ... pr. *q*	230.—
d)	Az Unió Bányászati R.-T. gyártmánya: ab vagon Várpalota ... pr. *q*	230.—
B)	Nagykereskedői árak:	
a)	Vagontételben ab gyár, vagy ab budapesti telep, de az eredeti vagonban való árusítás esetén: a gyári ár + 6% + igazolt vasúti fuvarköltség.	
b)	Fuvartételben a Mész és Műhabarcs Árúsító R.-T. útján, fuvarozás nélkül: a felsőgallai ... pr. *q*	235.—

	Korona
c) 25—30 *q*-ás fuvarokban, a Mész- és Műhabarcs Árusító R.-T. útján, fuvarral a főváros belterületén, felsőgallai mész ... pr. *q*	272.—
d) Ugyanaz, de külterületen, magaslaton, vagy szomszédos községben fekvő helyre szállítva ... pr. *q*	280.—

C) Detailkereskedői árak:

	I. 1000 *kg* felül	II. 100—1000 *kg*-ig	III. 1—100 *kg*-ig
Felsőgallai mész esetében ...	pr. *q* 320.— K	pr. *q* 370.— K	pr. *kg* 4·20 K
Mész- és Műhabarcz Árusító R.-T., vagy Újlaki Mészégető áruja esetében ...	pr. *q* 360.— K	pr. *q* 410.— K	pr. *kg* 4.60 K
Dorogi (Hungária) mész esetében ...	pr. *q* 360.— K	pr. *q* 410.— K	pr. *kg* 4·60 K

II. Oltott mész.

A) Nagykereskedői árak:

a) Fuvartételben a Mész- és Műhabarcs Árusító R.-T.-tól ab telep, kocsira rakva, fuvarozás nélkül, felsőgallai mészből ... pr. m^3	1570.—
b) Fuvartételben, mint előbb, de fuvarozással a főváros belső területére ... pr. m^3	2000.—
c) Fuvartételben, mint előbb, de fuvarozással a főváros külterületére, vagy magaslataira ... pr. m^3	2160.—

B) Detailkereskedői árak; a mész származására való tekintet nélkül átlagos árban számítva, az eladó telepén, kocsira rakva, de fuvarozás nélkül:

Űrmérték szerint kimérve

a) Fuvartételben, m^3-kint, ab ... pr. m^3	1800.—
b) Hektoliterenkint (0·1 m^3-en felül) ... pr. 100 *l*	210.—
c) Literenkint (0·1 m^3-en alul) ... pr. *l*	3.20

Súly szerint kimérve:

d) 1250 *kg*-on = 1 m^3-en felül ... pr. *q*	144.—
e) 100 *kg*-on felül 1250 *kg*-ig ... „ *q*	168.—
f) 1 *kg*-on felül 100 *kg*-ig ... „ *kg*	2·60

Megjegyzés: az űrmérték szerint való kimérésnél hitelesített mérőedények használandók. Akó, veder, láda stb. elnevezések alkalmazása, a pontos litertartalom feltüntetése nélkül, szigorúan tilos. A számlázás ily esetben csakis liter, hektoliter vagy m^3 szerint történhetik.

III. Portlandcement.

Portlandcement származását tartozik eladó mindenkor hitelesen igazolni és számlájában kifejezetten megnevezni.

Csakis oly ár számlázható, amely az illető gyártmány részére meg van állapítva.

A) Gyári árak:

a) Magyar Általános Kőszénbánya R.-T. M. Á. K. jelű portlandcementje ab Felsőgalla, vagonba rakva, csomagolás nélkül ... pr. *q*	250.—

B) Nagykereskedői árak:

a) Vagontételekben, ab gyár vagy ab budapesti telep az eredeti vagonban való árúsítás esetében: a gyári ár + 5% + vasúti fuvar.

C) Detail kereskedői árak, eladó telepén, kocsira rakva, fuvarozás nélkül.

	I. 1000 *kg*-on felül	II. 100—1000 *kg*-ig	III. 1—100 *kg*-ig
a) M. Á. K. portl.-cement papiros vagy papírszövet gyári csomagolással ...	pr. *q* 440.— K	pr. *q* 462.— K	pr. *kg* 5.— K
b) M. Á. K. portl.-cement jutazsákban, zsák használati díjjal	pr. *q* 390.— K	pr. *q* 410.— K	pr. *kg* 5.— K

Budapest, 1922. február hó 11-én.

Az elnök helyett: *Schilling* s. k. alelnök.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPÍTÉSZ-EGYLET.

Jegyzőkönyv, mely felvétetett az 1920—21-ik évi *Fittler*-érmet odaítélő bizottság üléséről.

A díjra dr. *Kotsis* Iván műegyetemi magántanár pályázik egyedül a következő művekkel: 1. Az olasz renaissance építőművészet alaktana, 1917. 2. Tervezet a kir. József-műegyetem építészi osztályának önálló épületére, 1918. 3. Családi házak, 1920. 4. Különféle rendeltetésű és helyszínrajzú épületek alaprajzi megoldásai, 1920. 5. Az olasz renaissance építőművészet formaképzése, homlokzati és téralakításai, 1921.

A bizottság megállapítja, hogy a Fittler-érem szabályzat előírásainak, mint a legutóbbi évadban megjelent irodalmi mű csupán az 5. sz. alatt jelzett munka felel meg. Ez a munka viszont úgy tartalma, mint szakszerű és szép kiállítása folytán abszolut beccsel bír, ami műszaki irodalmunkban hézagot pótol, úgy hogy a kiküldött bizottság az 1920/21-ik évi Fittler-érmet dr. *Kotsis* Iványnak az „Olasz renaissance építőművészet formaképzése" stb. című munkájának ítéli oda. Budapest, 1921 október 19-én.

A mű- és középítési szakosztályok 1922. január hó 16-án tartott üléséről. Elnök: *Schulek* János. Jegyző: *Dörre* Endre. Jelen volt 24 tag. Jegyzőkönyvet hitelesítik: *Szabolcs* Ferenc és *Brunner* Zoltán.

Elnök megemlékszik *Fittler* Kamill, az Egylet volt főtitkárának önzetlen munkásságáról, majd kiadja az 1920/21. évi Fittler-érmet dr. *Kotsis* Iványnak, ki a szakirodalmat már sok becses művével gyarapította és akitől még sokat vár. *Kotsis* köszöni az elismerést, tudja, hogy a kiadott plakett rá kötelességeket ró, melyek teljesítésére igéretet tesz. *Bobula* János felszólítja a szakosztályokat, hogy szerezzenek érvényt az egyleti díjszabásnak, mert a különböző hatóságok egészen önkényesen állapítják meg az építészi honoráriumot. Példával illusztrálja, hogy egyes minisztériumok még ma sem szereztek tudomást az 1921. évi díjszabásról.

Elnök javasolja a percentuális tabellák értékhatárának a mai viszonyoknak megfelelő felemelését.

Schodits Lajos és *Sándy* Gyula hozzászólása után a szakosztályok örömmel veszik tudomásul a választmány határozatát a napidíjak felemelését illetőleg és felkérik az Egylet elnökségét, szervezze meg ehhez a minisztériumok hozzájárulását. Felkéri továbbá az egyleti díjszabásbizottságot, hogy a tabelláris díjszabás megváltoztatására is tegyen konkrét propoziciót, hogy a legközelebbi választmányi ülésen tárgyalható legyen. *Uy* Károly javaslatára vonatkozólag felszólítják javaslattevőt, hogy foglalja kérdő pontokba kérését, mely majd a díjszabásbizottságnak fog kiadatni tanulmányozás és javaslattétel végett. A tervpályázati szabályrendelet népszerű magyarázatának elkészítésével a szakosztályok dr. *Neuschloss* Kornéllal kiegészítendő tervpályázati bizottságot és a szakosztály elnökségét bízzák meg.

Nagy-Virgil-emlékünnepet elkészítő bizottságba megválasztattak: *Kertész* Róbert, *Kommer* József, dr. *Lechner* Jenő, dr. *Neuschloss* Kornél és *Wälder* József.

Szakosztályi tagul felvétettek: *Banner* Zoltán okl. ép., *Erős* Egon okl. ép., *Fekete* Kálmán okl. mérnök, *Lomjánszky* István ép. m. és *Niegreisz* Béla ép. m.

Jegyző felolvassa a kereskedelemügyi miniszter leiratát, melyben értesíti az Egyletet, hogy a tervpályázati szabályrendeletet aképpen módosította, hogy a tervpályázatok bíráló-bizottságába tagkiküldésre ezentúl a M. É. Sz. helyett a Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége szólítandó fel.

Reisenleitner Lajos ép. m. vitás kérdésben szakvéleményt kér. Kiadatik *Hoffer* Imrének.

A Magyar Építőmesterek Egyesülete a lakásépítkezés megindítása tárgyában feliratot intéz a kormányhoz és felkéri az Egyletet, hogy támogassa eme lépésében. A szakosztályok K. *Császár* Ferenc, *Medgyaszay* István és *Báthory* Istvánt kérik fel a felirat sürgős áttanulmányozására és javaslattételre.

Jegyző felolvassa az Amerikai Vöröskereszt anya- és csecsemővédő akciójának átiratát, melyben tájékoztatja az Egylet a népjóléti vándorkiállítások lefolyásáról, illetve programmjáról. Az ülés ezzel véget ér.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztálya febr. 6-án teljes ülést tartott, melyen *Szentirmay* Ödön dr. táblabíró, katonai koronaügyészhelyettes igen érdekes előadás keretében foglalkozott a lakásügy megoldásának kérdésével. Kifejtette, hogy a lakásbéreket az egész évi bér hat-, illetve tízszeresére kellene felemelni azzal, hogy a bértöbblet felét tartozik a háztulajdonos tatarozásra fordítani, felét pedig a kincstárnak beszolgáltatni. Ebből az összegből az állam házakat építtetne, amelyeket — ugyanezen alap javára — árverésen eladna. Elítélte s alkotmányellenes helyzetnek minősítette azt, hogy magyar bírák, mint bírák a lakásügy körében közigazgatási funkciót végezzenek. Végül a nagylakások, irodák stb. felszabadításának terve ellen foglalt állást. A hallgatóság *Szentirmay* dr. előadását nagy tetszéssel fogadta.

MAGYAR MÉRNÖKÖK ÉS ÉPÍTÉSZEK NEMZETI SZÖVETSÉGE

Meghívó. *A Magyar Mérnökök és Építészek Nemzeti Szövetsége* 1922. évi március hó 4-én, szombaton, délután 4 órakor, Pest vármegye székházának dísztermében (IV., Városház-utca 7. sz.) tartja *III. évi rendes közgyűlését.* Tárgysorozat: 1. A közgyűlés megnyitása, két jegyzőkönyvhitelesítő felkérése. 2. *Edvi Illés* Aladár elnöki megnyitó beszéde. 3. Titkári jelentés. Előadja: *Dalmady* Ödön főtitkár. 4. Az évi zárószámadás megvizsgálása, a felmentvény megadása. 5. Az 1922. évi költségvetés megállapítása, a zárószámadást megvizsgáló bizottság megválasztása. 6. Az igazgató-választmány kilépő hét rendes tagja helyett hét tag, továbbá öt új választmányi rendes tag és tíz pótló tag választása. 7. A munkáskérdés. Előadja: *Gálocsy* Árpád. 8. A magyar mérnökök munkástovábbképző tevékenységéről. Előadja: *Sztrókay* István. 9. Az erdészeti technika országos kérdése. Előadja: *Kaán* Károly. 10. Esetleges indítványok. Elnöki zárszó Budapest, 1922. január hó. Feltétlen megjelenést kér az Elnökség.

A jelölő elnöki bizottság javaslata az igazgató-választmányba (Alapszabályok 7. §) rendes tagokul a lelépő hét tag helyett: *Kol* Ferenc, m., p. és t. műszaki főigazgató, *Knuth* Károly, gm., gyáros, *Nagy* Károly, ép., műegy. adjunktus, *Poschl* Imre, gm., a Ganz Villamos R.-T. főmérnöke, *Térfy* Béla, em. közélelmezési miniszter, *Wünscher* Frigyes, m., ny. Ksod. igazgató helyettes, *Zorkóczy* Samu, km., a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű R.-T. központi igazgatója. Újabb öt tagul: *Péch* Béla, m., ny. min. tan., *Ruzitska* Lajos, m., máv. felügyelő, *Markóczy* Lajos, gm., magánmérnök, *Sóváry* Emil, gm., Ganz Villamossági R.-T. mérnöke, *Ulbrich* Hugó, gm., máv. gépgyári főmérnök. Pótló tagokul: *Bánhegyi* István, m., vasúti és haj. biztos, *Guoth* Béla dr. m., magánmérnök, *Hubert* Lajos, m., min. oszt.-tan., *Lanér* Kornél gm.. vasúti

HIVATALOS.

AZ ÉPITŐMESTERI KÉPZETTSÉG MEGVIZSGÁLASÁRA SZERVEZETT BIZOTTSÁG

Kemény Béla építőmesternek (Budapest) május 11-én és *Stefkovits* Lajosnak (Nyitra) május 14-én letett szakvizsgálat alapján a képesítő bizonyítványt kiadta.

FŐVÁROSI ÜGYEK.

A középítési bizottság f. hó 7-iki ülésén elhatározta, hogy a Veres-Pálné-utcának a Borz- és Szerb-utca közt levő része kiszélesíttessék. Az államvasutak angyalföldi állomásának kibővítéséhez szükséges 10.447 négyzetöl áráúl a leltár az irántytadó. A kispesti munkástelep csatornája a városi hálózatba torkol; ebbe a bizottság beleegyezik. Elfogadta a budai Fő-utca, a műegyetem előtti kőpart burkolásának, azután a Szabolcs-, Cserkesz- és Alkér-utca csatornájának a terveit.

A magánépítési bizottságnak május 10-én tartott ülésén

új építkezésre nyert engedélyt:

Belvárosi Takarékpénztár: ötemeletes palota; terv. Schmahl Henrik.

35175. Ruppert Vilmos, István-út 4305/1. hrsz. négyemeletes ház; é. m. Paulheim és Perndl.

38759. Friedmann József és Oser Jakab, Vörösmarty-u. 3300. hrsz. háromemeletes ház; terv. Kőrösi Albert.

39072. Lechner Jenőné, Mészöly-u. 13300. hrsz. háromemeletes ház; terv. Lechner Jenő.

36759. Schütz Rezső, Munkácsy-u. 2984/22 hrsz. négyemeletes ház.

34330. Beckker Lajos, Fürj-u. 12808. hrsz. emeletes nyaraló; terv. Szultzberger Ignác.

32997. Schweighardt Ottó, Bimbó-u. 14. emeletes toldalék; é. m. Machan József.

37754. Klenovits és Báthory, Rottenbiller-u. 4252. hrsz. em. toldalék.

35267. Schuller Antal, Zugló-u. 34. emeletes ház.

29600. Csető Gyuláné, Alkér-u. 7984. hrsz. emeletes ház; é. m. Steinbeisz Károly.

32788. Perndl István, Filatori-dülő 6293. hrsz. földszintes ház; é. m. Nagy Károly.

35478. Raab István, Szérüskert-u. 6656. hrsz. földszintes ház; é. m. Schaffer István.

35490. Horváth József, Komáromi-u. 47. földszintes ház; é. m. Scheiring János.

35181. Magyar kereskedelmi r.-t., Váci-körút 32. toldalék; terv. Messinger Alajos.

35479. Goldinger Károly, Szérüskert-u. 6444. hrsz. földszintes ház; é. m. Schaffler István.

38733. Kerbler Ferenc, Mexikói-út 23. nyaraló; é. m. Gyurkóczy M.

38734. Bereczky János, Öv-u. 39. földszintes ház; é. m. Gyurkóczy M.

33749. Wacsek József, Bokor-u. 1. földszintes ház.

Átalakításokra:

36005. Linczenpolcz Mátyás, Bécsi-út 2.
34168. Özv. Stern Mihályné, Zichy-u. 5.
35713. Gr. Cziráky Antal, Ferenciek tere 9.
35468. Dr. Zsoldos Károly, Lajos-u. 27.
35272. Lovag Pepfovszky Sándorné, Sasad-dülő 12332/1. hrsz.
35641. Kozma Dénes, Horváth-u 11.
36363. Villányi János, Főherceg Sándoru. 30.
33343. Schmidt és Császár, Csobánc-u. 7267. hrsz.
34333. Havecz Ferencné, Zalán-u. 55.
31177. Kott Boldizsárné, Hidegkúti-út 66.
34603. Stulz Ferenc, Práter-u. 54.
39388. Szabó Lajos, Klauzál-u. 2. é. m. Dura és Szabó.
38740. Ullmann Gyula, Vörösmarty-u. 11.
38702. Laurenz Ferenc, Zugló-u. 52.
37749. Gernedl György, Bécsi-út 150.
37560. Barcza Adolf, Magdolna-u. 34.
38703. Kollerich Pál, Ferenc József-rakpart 20.
38139. Konopi Kálmánné, Petőfi-tér 1.
38735. Dotzauner Károly, Hunyadi-u. 10.

Jóváhagyásra ajánltattak:

34578. Szigethy József, Mátyás-hegy 4892. hrsz.
11247. März Károly, Fürj-u. 12854.
35177. Incze József, Törökvész-dülő 5757. hrsz.
33658. Haggenmacher Henrik, Szentkirályi-u. 5399. hrsz.
40726. Frint Antal, Hidegkuti-út 7965.
33766. Glatz Márton, Apaffy-u. 8154.
32980. Dreher Antal, József-u. 6158. hrsz.
35024. Jankovich B. Gyula, Andrássy-út 109.
35002. Bödör József, Pillangó-u. 27.
32782. Márthé Károly, Országbiró-u. 1653. hrsz.
36004. Wessely János, Szőllő-u. 1575 hrsz.
37751. Schumayer István, Riadó-u. 7039. hrsz.
39077. Lindenbaum Mór, Nádor-u., 1126. hrsz.
34989. Klőtz Tamás, Zsivora-u. 2215 hrsz.
32536. Zandler József, Sashegy 12533.
36369. Radványi János, Orbánhegy 10226. hrsz.
36725. Hauer József, Verbőczy-u. 2319. hrsz.
37139. Gilicze József, Budafoki-út 13577. hrsz.
32794. Stercz Gáspár, Polgár-tér 1.
37748. Petrich Józsefné, Kiskorona-u. 20.
37116. Schüt Pál Filatori-dülő 6245.
38147. Véber József, Szentendrei-út 25.
39387. Kőbányai első keresztény fogyasztó szöv., Kápolna-u. 7.
38750. Özv. Graf Györgyné, Kereszt-u. 12.
32787. Glücksmann Jakab, Dávid-u. 3588. hrsz.

Gépekre és felvonókra:

35273. Első magyar csavargyár r.-t., Váci-út 168.
35480. Lov. Gottschlig Agost, Martinovits-tér 9.
34997. Schlesiger Samu, Krisztina-körút 45.
34773. Mocsonyi Sándor, Gizella-tér 2.
23278. Schmitt és társai, Daróci-út 3.
35734. Lift magyar felvonókészülékek gyára, Budafoki-út 2.

Elutasíttatott:

35467. Sárközi János, Remetehegy 2148 hrsz.
37261. Auer Mátyás, Szentendrei-út 24.
35709. Bicskey Kálmánné, Erzsébet-királyné-út 12.
18903. Hazai kőolajipar r.-t., Gyömrői-út 8555. hrsz.

TERVPALYÁZATOK.

máj.	*21.*	Hódmezővásárhelyi ref. egyház: templomterv (orgona és harang nélkül 75,000 k.); díjak: 400 és 200 k.
jún.	*1.*	Igazságügymin.: Kézdivásárhelyen törvényszék és fogház (l. a f. é. 14. számban).
„	*1.*	Miskolci görög katholikus egyház: templom terve (70000 k.)
„	*1.*	Vallásmin.: Sárospatakon tanítóképző intézet; díjak 2000, 1500, 1000 k. (l. lapunk f. é. 19. számában.).
„	*6.*	I. Horvát takarékpénztár Zágráb: bankpalota-tervezés: díjak 3000, 2000 és 1000 k.
„	*15.*	Ceglédi ipartestület: fürdő-, hivatal- és vendéglő-épület tervei; díjak 400, 200 és 100 k.
„	*30.*	A római kiállítás végrehajtó bizottsága: modern lakóházak; díjak: 150.000, 100.000, és 50.000 lira. Nemzetközi pályázat.
júl.	*1.*	Karcag város: a városház újjáépítésének tervei; díjak: 1200, 800 és 400 k.
aug.	*31.*	Szamosujvár plgm.: vigadó, városház, vágóhíd tervei; díjak: 2000, 1200 és 800 k. (L. lapunk 20. sz.)
szept.	*30.*	Vallásmin.: Rákóczi-síremlék (250000 k.); díjak: 6000, 5000, 2×3000 és 2000 korona. (L. lapunk 1908. 39. sz.)
okt.	*31.*	Erzsébet-emlék Budán; díjak 6000, 5000 és 4000 k.
nov.	*27.*	Magyar Mérnök- és Építész-Egylet: falusi iskola tervei; díj: ezüstérem és 100 k.
1910. jan.	*3.*	Magyar Mérnök- és Építész-Egylet: nagy árúház tervei; díjak: aranyérem és 1200 k.
júl.	*1.*	Zalaegerszegi szoborbizottság: Csányi László szobrának tervei (30—50 ezer k.); díjak: I. megbízás, II. 500 k., III. 250 k.

VERSENYTÁRGYALÁSOK.

május	*16.*	Bács m. alispánja Zombor: **útfenntartás** (bp. 300—300 k.).
„	*17.*	Borsodm. alispánja, Miskolc: **hídépítések** (3220, 1848, 4480 és 1166 k.).
„	*17.*	Deési á. é. hiv.: **bádogfödés**.
„	*17.*	Alispán, Aranyosmarót: **kavicsszállítás** 1909. és 1910-ben és 1330 db 6·5—10 *m* hosszú **telefonoszlop**.

máj. *17.* Balassagyarmati á. é. hiv.: **iskolaépítések** Salgótarjánban (124950 k.).
„ *17.* Beregszászi á. é. hiv.: **iskolaépítés** Iloncán.
„ *17.* Nyitrai á. é. hiv.: **egyházi épületek helyreállítása** Kisapponyban (3784·93 k.), — **egyházi épületek tatarozása** (2046·39 k.), — **hídpallók** (3206 k.), — **4 híd faszerkezete** (11037·55 k.), — **híd följáró** (1554·26 k.), — **útkorlátok** (3220·61 k.).
„ *17.* Salgótarján község előlj.: **iskolaépítések** (124950 k.).
„ *17.* Zilahi á. é. hiv.: **iskolaépítés** Szentpéterfalván (13511.81 k.).
„ *18.* Kisszeben polgm.: 12 *m* **vasbétonhíd építése.**
„ *18.* Szamosújvár város tanácsa: **vasbétonfödém** (22084 k.).
„ *18.* Újvidékváros tan.: **téglajárda-fektetés**; bp. 2800 k.
„ *18.* Nagyvárad város tanácsa: **bazalt-útburkolás** bp. 2000 k.
„ *18.* Nagykőrös város polgármestere: **artézikútfúrás.**
„ *18.* Pécsi kir. ügyészség: **fogház építése.**
„ *19.* Versec város tanácsa: **iskolaépítés**; (65560·32 k.).
„ *19.* Komáromi á. é. hiv.: **templomjavítás** Eketen.
„ *19.* Pénzügyministerium: **a kispesti áll. munkástelep csatornázása** (65000 és 150000 k); **vas-csatornaszerelvények** (30000 k.); **uteai közcsatornák** (300000 k.).
„ *19.* Sepsiszentgyörgyi á. é. hiv.: Cófalván **iskola építése.**
„ *19.* Máv. igazg.: **négy db fordítókorong** (l. a hirdetések közt).
„ *19.* Szombathelyi á. é. hiv.: **hidak helyreállítása** (1274, 1036, 1352 és 758 k.).
„ *19.* Barkaszói (Bereg m.) ref. egyházközség **paplaképítés** (13782·77 k.).
„ *19.* Pelsőcz község (Gömör m.) elülj.: **főjegyzőlakás építése** (17703·07 k.).
„ *20.* Szentlőrinc község (Baranya m.) elülj.: **téglajárdák fektetése** (19480·52 k.).
„ *20.* Számos község (Torontál m.) elülj.: **jegyzőlak átalakítása** (4430·47 k.).
„ *20.* Ujcsanálos község (Zemplén m.) elülj.: **községházépítés** (22315·05 k.).
„ *20.* Újpesti izr. hitközség: **templomkibővítés**; bp. 2000 k.
„ *20.* Hosszúfalu község (Pozsony m.) elülj.: **iskolabővítés.**
„ *21.* Temesvár város tanácsa: **kályhák és csengők berendezése.**
„ *22.* Máv. igazg.: Istvántelken **olajgázgyár** (l. hirdetések közt).
„ *22.* Soproni á. é. hiv.: **vasbétonhidak építése.**
„ *22.* Vallás- és közoktatásügyi ministerium: **tanítóképző építése** Stubnyafürdőn; bp. 250.000 k.-ig 5%, azonfelül 2%.
„ *23.* Battonyai g. kel. szerb hitközség: **templomjavítás** (9761·21 és 4428 k.).
„ *23.* Miava község (Nyitra m.) előlj.: **irodaépítés.**
„ *23.* Dettai tűzoltó-egylet: **tűzoltó- és víztorony** építése 24100 k.
„ *24.* Veszprémi á. é. hiv.: **műtárgyhelyreállítás.**
„ *24.* Lőcsei á. é. hiv.: **templom- és paplak-helyreállítása** Ó-Lublón 615·11 k.
„ *24.* Pozsonyi á. é. hiv.: **iskolák építése** Halmoson.
„ *24.* Besztercebányai á. é. hiv.: **iskolaátalakítás** 11052·21 k.
„ *24.* Szepesremete község előlj.: **községi házak fölépítése.**
„ *24.* Alispán, Nagybecskerek: **338 gazdasági munkásház építése.**
„ *24.* Vallás- és közoktatásügyi miniszterium: **főgyimnasium építés** Tordán; bp. 250.000 k.-ig 5%, azonfelül 2%.
„ *24.* Rózaszentmárton község (Heves m,) előlj.: **iskola- és tanítólakás építése** (15121·57 k.).
„ *24.* Lugosi á. é. hiv.: **óvoda-építés** (3220·61 k.).
„ *24.* Pozsonyi á. é. hiv. **iskola és tanító-lakás építése.**
„ *24.* Nagyváradi á. é. hiv: **iskolaépítés.**
„ *24.* Alsókubini á. é. hiv.: r. k. **egyházi épületek tatarozása** (7924·72 k.).
„ *25.* Vallás- és közoktatásügyi ministerium: a székelykeresztúri új **tanítóképző intézet építésének összes munkái.**
„ *25.* Lugosi g. kath. püspökség: **templomépítés** Klopodián (16706·97 k.).
„ *25.* Zombor város tanácsa: **kioszképítés.**
„ *25.* Ungv. honvédparancsnoks: **lőtérhelyreállítás** (5168·42 k.).
„ *25.* Szanád község (Torontál m.) elülj.: **artézi-kútfúrás.**
„ *26.* Eger város polgármestere: **lelkészlakás-építés.**
„ *26.* Nyiregyházi á. é. hiv.: **útépítés** Demecseren.
„ *26.* Esztergomi á. é. hiv.: a dunahíd falazatának **javítása, faburkolása** és **mázolása.**
„ *27.* Rimaszombati á. é. hiv.: r. k. **épülettatarozások** (6595·78 k.).
„ *27* Rimaszombati á. é. hiv.: pénzügyőri **kaszárnya javítása** (6455·16 k.).
„ *28.* Máv. igazg.: Nagyszebenben **fordító korong** (l. a hirdetések közt).
„ *28.* Hódmezővásárhely város tanácsa: **közvágóhíd építése.**
„ *28.* Máramarossziget i á. é. hiv.: **iskolaépítés** (75137·35 k).
„ *28.* Nagykárolyi honvédparancsnokság: **lőtérhelyreállítás** (3719·69 k.).
„ *28.* Szolgabírói hiv.: Tab (Somogy m.): **bétonáteresztők építése** (691, 673, 240 és 298 k.).
„ *28.* Varjas község (Temes m.) előlj.: **uteaburkolat.**

máj. *28.* Zalaegerszegi á. é. hiv.: 14 db **áteresztő építése** (6200·49 k.).
„ *29.* Magyaróvári á. é. hiv.: **iskolaépítés** (28552·39 k.).
„ *29.* Alispán, Pécs: 13449 *m* **útépítés.**
„ *29.* Sarkad község (Bihar m.) elül.: **kútfúrás.**
„ *29.* Kiskozár község (Baranya m.) előlj.: **körjegyzőiroda építése** (27799·76 k.).
„ *29.* Székelyudvarhelyi á. e. hiv.; **hidak építése** (4777, 2166, 4970, 4303 és 1360 k.).
„ *31.* Gr. Andrássy-uradalom, Letenye (Zala m.): **béton- és kőművesmunka.**
„ *31.* Kölpény község (Bács m.) előlj.: **óvodaépítés** (15632·97 k.).
jún. *1.* Tass község: **iskolaépítés.**
„ *1.* Gyulai ref. egyháztanács: **templomjavítás.**
„ *1.* Lőcsei á. é. hiv.: **épülethelyreállítás** 501, 9385·07 k. és napszám.
„ *2.* Székelyudvarhelyi á. é. hiv.: **bétonáteresztők építése** 6342·94 k.
„ *2.* Vallás- és közoktatásügyi minisztérium: **tanítóképző és internátus építése** Sztubnya-fürdőn.
„ *2.* Herkules-fürdő igazg.: **vízvezetéki alkotórészek** (l. a hirdetések közt).
„ *2.* Beregszászi á. é. biv.: **2 iskolaépítése.**
„ *3.* Trencsén á. é. hiv.: **iskolaépítés.**
„ *3.* Magyaróvári á. é. hiv.: **iskolaátalakítás** (5509·57 k.).
„ *3.* Máv. jobbparti üzletvezetőség: Bánhidán altiszti **lakóház** (l. a hirdetések közt).
„ *3.* Gömör m. alispánja, Rimaszombat: **útépítések** (107799·48 és 70063·37 k.).
„ *3.* Ungvári á. é. hiv.: **iskolaépítés** (15391·73 k.).
„ *4.* Budapest székesfőv. tanácsa: **közcsatornaépítés** III., Zátony-, IV. Üteg-, Lovag-, Kmetty- és Gömb-, VIII., Csokonay-utcában, bp. 90, 230, 500, 200, 280 és 380 k.; **makadamburkolás** és **járdakövezés** a Műegyetem előtti rakparton és Bertalan-utcában, bp. 2650 k.; **útkövezés** a III., Tímár-utcában, bp. 130 k.; **kövező előmunkák** VI., Király-, VIII., Vas-, IX., Angyal-utcában, bp. 1330, 250 és 140 k.; **járdaaszfaltozás** III., Zátony-, VI., Király-, VIII., Vas-, IX. Angyal-utcában, bp. 63, 1570, 450 és 150 k.; **kocsiútaszfaltozás** VI., Király-utcában *a)* tömörített aszfalt, bp. 8570 k.; öntöttaszfalt, bp. 1230 k.; VI., Hunyadi-téren, VIII., Vas-, IX., Angyal-utcában bp. 300, 1000 és 150 k.; **útkövezés** III., Zátony-, Rupp Imre-, V., Árboc-utcában, VIII., Teleky-téren és Ér-utcában bp. 77, 300, 620 és 300 k.
„ *5.* Rimaszombati á. é. hiv.: **paplakás építése** (4398·90 k.).
„ *5.* Aradi á. é. hiv.: 7·90 *m* **híd átalakítása.**
„ *5.* Sepsiszentgyörgyi m. kir. pénzügyigazg.: **laktanya-tatarozás.**
„ *7.* Dési á. é. hiv.: **két iskolaépítés** (39930·68 k.).
„ *7.* Deési á. é. hiv.: **iskolahelyreállítás** 22.977·87 k.
„ *9.* Fiumei dohánygyár igazg.: **padlózás és tetőfedés.**
„ *10.* Bajai járásbíróság: **épülethelyreállítás.**
„ *12.* Nagyváradi honvéd hadapródiskola: **vízvezeték és padozás** 13560 és 28629·27 k.
„ *14.* Zalaegerszeg, alispán: 1910—1915. évben évenkint 270000 k. **útfedőanyag** szállítása.
„ *15.* Hódmezővásárhely polgármestere: 8·954 *km* **útépítés.**

VERSENYTÁRGYALÁSOK EREDMÉNYE.

A budapesti Orczy-ut kocsiútjának kövezésére Pesel Lajos 433347·81 k., Reinisch Henrik 37889·23 k., az oldalútak keramit-burkolatára a M. Ker. Gyár r.-t. 89970·03 k., Pesti Kőszénbánya és Téglagyár r.-t. 89347·41 k., az ugyanide szükséges 3/4 bazaltkockára a Korláti bazalt b. r.-t. ezrét 490 k., Krepuska G. 500 k; — a Málna-utca aszfaltjárdájára Neuch. Asph. C. 1209·00 k., Uj. Asph. r.-t. 1189.50 k., Helvey Tivadar 1170·00 k; 4 *cm* aszfaltkocsiútjára Neuch. Asph. C. 2164·50 k., M. aszf. r.-t. 2125·50 k; — a Parlagi-utca csatornájára Walla J. r.-t 2953·80 k., Schäfer és Wellisch 2623·56 k., Pessi G. 2259·61 k., Deutsch Imre 2023·42 k; — a Tóth-Kálmán-utca csatornájára Walla J. r.-t. 12279·94 k., Halász H. 10425·74 k., Melocco P. 10243·78 k., Klein H. I. 10157·55 k., Kleindl I. 10150·80 k., Deutsch I. 10556·65 k., Schäfer és Wellisch 9601·73 k., Pessi G. 8908·29 k; — az Ügynök-utca csatornájára Melocco P. 7513·57 k., Walla J. r.-t. 7202·79 k., Kleindl I. 6816·77 k., Schäfer és Wellisch 6354·76 k., Halász Hubert 6301·27 k. ajánlkozott.

A budapesti m. kir. állatorvosi főiskola élettani és vegytani épületének kibővítésén szükséges 24 csoportba osztott építőipari munkákra a következő legolcsóbb ajánlatok érkeztek: az összes munkálatokra: Pucher István 229.476·29 k., a bontás, föld. kőmíves és elhelyező, valamint a rabitzmunkára Pucher István 79.648·69 k., vasbéton födémmunka Mód Lajos 7734·38 k. (4% eng.), kőfaragómunka Holdampf Sándor 5627 k., ifj. Walla József 3630 k. (műkőből), vasmunka Danubius-gyár 10.072·20 k., az ácsmunkára Lux János 6684·20 k., cserépfedő-munka Mód Lajos 4756·01 (4% eng.) bádogos munka Lammel Ferenc 3654 30 k., asztalos-munka Csepreghy János 7553 k., lakatosmunka Berényi és Lengyel 5985 mázolómunkára Erdős Lajos 3471·10 k., üvegesmunka Glatz András 1758 k., burkolómunka Mód Lajos 7841·51 k., tölgyfapadló-fektetés Mód Lajos 1023·13 k., (4% eng.), aszfaltburkolatra dr. Helvey Tivadar 4430·40 k., vízvezeték és csator-

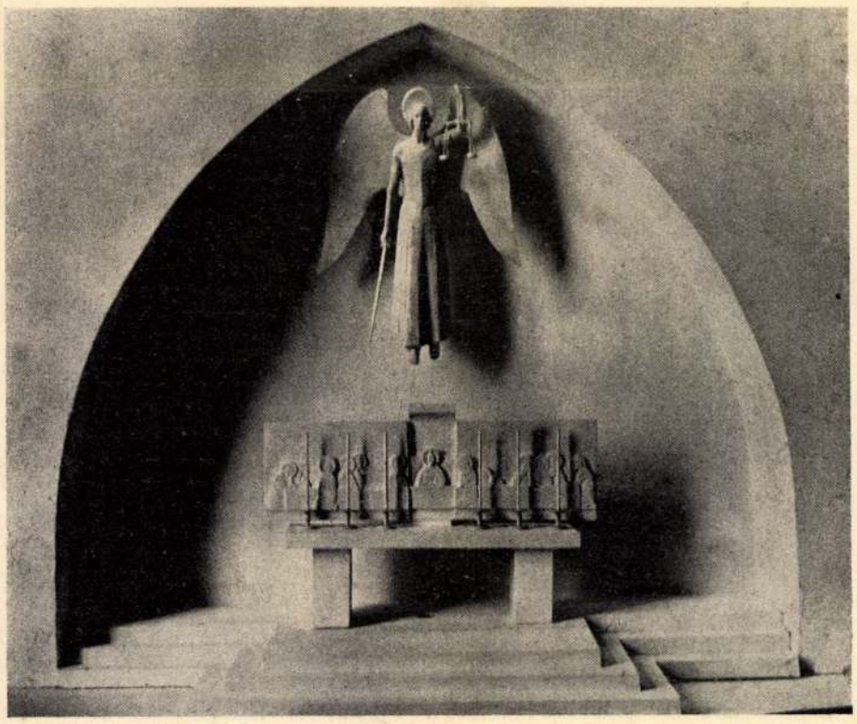

Az albertfalvai Szent Mihály plébániatemplomból. Fent: Nézet a Szentély felé. Tervezők: dr. Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő. Lent: A főoltár vázlata. Wilt Tibor műve. — Aus der Pfarrkirche des Heiligen Michael in Albertfalva. Oben: Perspektive nach dem Allerheiligsten. Entwurf von Dr. Eugen Lechner und Eugen Lechner junior. Unten: Skizze des Hochaltars. Werk von Tiberius Wilt.

MAGYAR IPARMUVESZET
1942.

Az albertfalvai Szent Mihály plébániatemplomból. Részletek. Tervezők: Dr. Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő. — Teile aus der Pfarrkirche des Heiligen Michael in Albertfalva. Entwurf von Dr. Eugen Lechner und Eugen Lechner junior.

Segítségért kiált az ezeréves város omladozó multja

Lechner Jenő dr

A középkori Pest rekonstruktiv képekben — Milyen volt a Margitsziget — Az „ősrégi Budavára" — a legfiatalabb

A *Budapesti Hirlap* hasábjain az utóbbi időben többször megemlékeztünk azokról a már-már veszendőbe menő csodálatos szépségű műemlékekről, amelyek kevés számban ugyan, de méltón hirdetik *Budapest gazdag multját.* Szerencsére az utolsó években felengedett az a hosszú közömbösség, amely ebek harmincadjára juttatta a főváros mérhetetlen értékű, multbaveső, legendás kincseit és *az illetékesekben megvan a művészi ízlés és a jóakaratú hajlandóság arra, hogy megmentsék a pusztulástól ezeket a történelmi jelentőségű régiségeket.*

Sajnos azonban, minden nagy terv legnagyobb akadálya, az anyagi fedezet, hiányzik ahhoz, hogy az ezeresztendős város omladozó, de még megmenthető műemlékeit *egytőlegyig restaurálják, vagy rekonstruálják.* Erről persze nem is lehet komolyan beszélni addig, amíg tető alá nem kerül az új fővárosi múzeum, amelyben az egységes elvek szerint összegyüjtött anyag a maga pompás egészében tárhatná elénk a város multját. Minden egyébtől eltekintve, elsősorban célszerű lenne a meglévő kövek, okmányok és rajzok nyomán *rekonstruálni a régi Pestet,* amely művészi és műtörténeti értéken kívül *rengeteg téves közhiedelmet oszlatna szét.* Így például a magyar publikum nagy részénél az az általános felfogás, hogy Buda az ezeresztendős ősrégi város, Pest csak később keletkezett, valójában csak *betolakodott idegen.* A képekben rekonstruált magyar középkor mutatná meg csak hatásosan, hogy mennyire helytelen ez a felfogás: a legendák ellenére is *Pest a régi, ezeresztendős város,* amely már a honfoglalás idejében itt volt. A honfoglaló magyarok idején kezdett terjeszkedni ez a város, átnyult a víz partján és *elfoglalta a mai Tabánt.* Ez volt az eredeti *Pest,* a neve, a „Pest" szó szláv nyelven *kemencét* jelentett. A később betelepedett németek nevezték aztán el *Ofennek,* amely természetesen ugyanazt jelenti, amit a *Pest* szó. Ebből is látszik, hogy nyugati szomszédaink tudatlanságára vall az a gúnyos elnevezés, hogy *Budapestet* olykor *Ofenpestnek* hívják. *Ofenpest* nem más, mint *a kemence szónak ismétlése.*

Harminchat középkori templom

A leendő fővárosi múzeum rekonstrukciós anyagából az is kitünne, hogy a közhit szerint *ősinek nevezett Budavára készült el legkésőbben.* A tulajdonképpeni *Buda,* amit már a legrégibb korban is *Budának* neveztek, a mai *Óbuda,* illetőleg *Aquincum* táján terült el. Itt épült fel először az Árpádházi királyok palotája és e körül terjeszkedett Buda városa.

A Várhegyen, a tatárjárás után IV. Béla építette csak fel a várat, amely jóval később, *Zsigmond* király idején ment át lényeges fejlődésen, mignem Mátyás király megépítette a pompás palotát, amelyet aztán a törökök leromboltak.

Ez a három részből eggyé forrt régi város *mindenütt tele volt értékes műemlékekkel.* Így például kövekből, ásatásokból és okmányokból Budán harminchat középkori templom nyomait ismerjük. A pesti oldalon nem maradt fenn ennyi középkori templom nyoma, mind a mellett tudjuk, hogy az angol kisasszonyok zárdájának a helyén középkori templom volt, a *Ferenciek-terén* volt *Szent Péter* temploma, a Belvárosi templom helyén is középkori templom állt, végül pedig a Váci-utcában, *az új városháza helyén* szintén műemlékszámba menő középkori templom volt valaha.

Szép feladat lenne tehát mindezt képekben rekonstruálni és egységesen összeállítva olyan helyen kiállítani, amely *mindenki számára hozzáférhetővé tenné ezt a kultúrhistóriai szempontból felbecsülhetetlen értékű gyüjteményt.* A fővárosi múzeum helyéül *Lechner* Jenő dr. műépítész legcélszerűbbnek az I. kerületi elöljáróság épületét gondolja. Ez az épület ugyanis mai hivatásának úgy sem felel meg, ezzel szemben maga is műemlékszámba megy, miután a korai barokk stílusban épült kis palota még a XVIII. században épült.

Mátyás király bronz kandelábere

Ennek a múzeumnak természetesen számos *más* feladata is lenne. Így például elsősorban itt lehetne összegyüjteni az egyesített három város *omladozó műemlékeinek megmaradt romjait,* amelyek rekonstrukciós rajzok társaságában pompásan szemléltetnék a multat. Valójában nincs is olyan sok műemlékről szó. De mindenesetre ide kellene, hogy kerüljenek annak a XIII. századbeli óriás méretű pálos templomnak gótikus poltozattöredékei, amelyek jelenleg a svábhegyi, Béla király-kútjába befalazva teljesen elszigetelten állanak a nyilvánosságtól.

Ugyancsak a múzeumban lenne a helye annak a hat díszes faragású renesszánszkorabeli márványból való oltárrészletnek, amelyek egész a legutóbbi időig a belvárosi templom északi tornyába voltak befalazva, mígnem aztán *Lechner* Jenő dr. javaslatára a főváros kibontatta ezeket és egyelőre jobb hijján, a szentélyben helyeztette el azokat.

Ugyancsak a belvárosi templomban van az a XV. századból való márvány szenteltvíztartó, amely felfordítva perselytartóul szolgálhat. Célszerű lenne ezt is rekonstruálni és múzeumban elhelyezni.

A fővárosi múzeum jelenlegi alkalmatlan helyén, a városligeti 1885-iki kiállítás képzőművészeti csarnokában, továbbá a *Nemzeti Múzeumban* hevernek szétszórtan *Mátyás* király *meseszép kastélyának töredékei.* Természetesen ezeket is össze kellene gyüjteni és egy helyen kiállítani.

Ugyancsak itt lenne a helye a *Margitszigetet* modeleken rekonstruált multjának, amelyet a laikus közönség el sem tud képzelni a megmaradt romokból. Kitünően lehetne rekonstruálni Mátyás palotáját is, miután e tekintetben nagyszámú adatt áll a műtörténészek rendelkezésére. A megmaradt kőtöredékek segítenék a közönséget a model után a valóság elképzeléséhez.

Ehhez azonban a többek közt meg kellene szerezni Konstantinápolyból azt a hatalmas *bronzkandelábert,* amelyet a török dúlások idején raboltak el Mátyás palotájából és amely *azóta is a konstantinápolyi Hágia-Szófia-templomban van.*

A következő feladat lenne a megcsonkított és idegen rendeltetést szolgáló épületek rekonstrukciója, így elsősorban a rokkantak kápolnája a *Városházában,* a *Klarissza*-templom az Uri-uteában, végül pedig a várbeli *Karmelita*-templomé, amelyet II. József *Kempelen* Farkassal, *a sakkozógép világhirü feltalálójával alakittatott át a ma is meglévő Várszínházzá.*

Folyamatban van a kőbányai *Kápolna*-téren levő kis, XVIII. századbeli kápolna restaurálása, amely teljesen hasonló a Rókuskápolnához. Ezt tudvalevően a XVIII. században *maga a közönség építette a nagy pestis idején;* a téglahordó és építkező polgárok munkáját egy tábornok vezette.

Régi városi kúriák

Elfelejtett és züllésnek indult épület az óbudai *Zichy*-kastély, amelyet *elsőr a világtól a katonai ruharaktár.* Ha majd egyszer errefelé szabályozzák a várost, mindenesetre gondoskodni kellene arról, hogy ez a finom kis palota kiszabaduljon a környező raktárfalak közül. Rekonstruálni lehetne itt *a kastélykápolnát* is, amelynek oromfala világosan felismerhető a raktárépület északi falán.

De nem szabad engedni, hogy veszendőbe menjenek a neoklasszikus épületek. Így elsősorban a *Károlyi*-palota, amelynek Kaplony-utcai tűzfalát eltávolítva, a régi Pest egyik pompás emlékéhez jutna hozzá a főváros.

Ezenkívül műemlékké kellene nyilvánítani a *Központi Városház* városházutcai frontját, amelynek *kétszáz esztendős gyönyörű barokk homlokzata* semmi szín alatt sem szabad, hogy az előbb-utóbb bekövetkezendő városrendezés áldozatául essék.

Végül gondoskodni kellene a régi városi kúriák két megmaradt emlékéről, a Piaristautcában levő kis *Grabovszky*-kúriáról, az úgynevezett *Krisst*-házról és a *Batthyányi*-téren levő *Grassalkovich*-palotáról. Ezek a bájos kis rokokóépületek ugyan útjában állanak a városfejlődésnek, de a mai technikai viszonyok között az épületek emelésével vagy eltolásával mindenesetre megmenthetők.

Fontos lenne a *Lloyd*-palota megmentése is, amit talán úgy lehetne elérni, ha *valami színházfélévé alakitanák át.* A Ferenc József-téren figyelemreméltó még a főkapitányság két épülete: *Ullmann* báró egykori bérháza és az egykori *Európa*-szálló.

Gliptotéka a Várhegy tövében

Végül pedig *Lechner* Jenő dr. a következő régi kedvenc tervét adta elő:

— Szeretném, hogyha a mai *Várbazárt* szoborcsarnokká, *gliptotékává* alakitanák át, a firenzei *Loggia dei Lanzi* mintájára. Tudvalevő, hogy *Ferenc József* jóvoltából a *Várbazár termeit szobrászok és festők foglalták el:* ezekből a műtermekből került ki *Strobl* Alajos *Arany Jánosa* és *Fadrusz* János pozsonyi *Mária Terézája.* A nyirkos és sötét helyiségek azonban nem igen felelnek meg céljuknak, éppen ezért célszerű lenne *műtermekből bérházat építeni, ezeket a szépen boltozott helyiségeket pedig megszabadítani üvegfalaiktól.* Itt lehetne aztán elhelyezni *a történelmi arcképcsarnok különböző helyeken szétszórt mellszobrait,* a nemzet nagyjainak emléktábláit és az állami vásárlásokból kikerülő *jelesebb szobrászati alkotásokat.* A Várhegy tövében *ez a gliptotéka a főváros egyik pazar látványossága lehetne.*

Kevés emlék maradt meg az ezeréves város multjából. Sietni kell, *nehogy ez a kevés megmaradt emlék is a ködös multba vesszen.*

(n. k.)

B. K. 928 VII 29

...tja a nemzetet, hogy ne legyen gyenge.

NYARALÁS RSZÁGON

A üdülőtelepi kultúra fejlesztése

Irta Gerlóczy Zsigmond dr.,
egyetemi tanár, a felsőház tagja.

A nyaralás kérdése Magyarországon akkor is a legnehezebben megoldható kérdések közé tartozott, amikor a mienk volt a Felvidék és Erdély a maga festőien szép mérföldekre terjedő fenyveseivel, balzsamos levegőjű üdülőtelepeivel, kincsekkel fölérő forrásvizeivel; amikor a mienk volt Bártfa, Boroszn6, Herkulesfürdő, Koritnica, Pöstyén, Szliács, Trencsénteplic, valamint a tátrai csodaszép klimatikus telepek sokasága.

Jobbmódú családok akkor is szívesebben mentek a stájerfürdőkbe, Tirolba, osztrák fürdő- és üdülőhelyekre, a gyógyulást keresők ezrei pedig tudomást se szerezve a hazai gyógyfürdőkről, a reklám szárnyain nagy hírre vergődött és céltudatosan fejlesztett csehországi fürdőkbe (Karlsbad, Marienbad, Franzensbad). Akkor is inkább törekedtek a Wörthi-tó mellé, a starenbergi-tó mellé, semhogy a magyar föld legfőbb ékességét, a mi gyönyörűséges Balatonunkat keresték volna föl. Idegenbe vitte ki a pénzét a jobbmódú magyar fürdőközönség, mert hazai fürdőink legtöbbjében nem találta meg azt a kényelmet, amiben a külföldnek sokszor természeti szépség dolgában a mienknél hátrább álló helyein része lehetett. A szerényebb anyagi helyzetben levők pedig ha el is mentek valamelyik kies fekvésű, pompás levegőjű, kitünő gyógyító-forrásokban bővelkedő magyar fürdőbe, oda újból vissza nem kívánkoztak, mert azok nagy része kezdetleges berendezése mellett, árak dolgában felülmulta az osztrák, stájer és tiroli fürdő- és nyaralótelepeket.

Ma e megcsonkított ország fővárosának lakói talán még fokozottabban érzik a szükségét annak, hogy meneküljenek valami csöndes vidékre, ahol nem hallják az autók sokszor velőkig hatoló tülkölését, a mondhatnám közutálatnak örvendő, számos emberáldozatot követelő, benzinmotoros szörnyalkotások pufogását, nem ritkán negyedórákon át zakatoló vergődését, egyhelyben való kínlódását, nem hallják a kora reggeli órákban a szemeteskocsik vasfedélzetének, házról-házra menve, kíméletlen csapkodását és sok minden más utaci zajt, amely a fővárosban tartózkodni kénytelen dolgos ember amúgyis csak néhány órára terjedő éjjeli nyugalmát minduntalan megzavarja és nyári életét valósággal elkeseríti.

Ellenállhatatlan vágy fog el bennünket, hogy csak egy-két hétre is valami csöndes helyre meneküljünk, ahol teli tüdővel szívhassuk be az éltető üde levegőt, ahol szemünket lombos fákon, örökzöld fenyőkön, frisszöld füvön, nyíló virágokon legeltethetjük, s ahol a szabad Természet e jóleső harmóniájába oly édesen illeszkedik be egy-egy bégetés, a madarak bájos éneke, az állatvilág aprajának, nagyjának sokféle hangja s az autók tülkölése helyett egy-egy kolomp lágy hangja!

Nyár idején, különösen ilyen forró nyár idején, mindnyájan kívánjuk a levegőváltozást és ilyenkor nagyobb a fogékonyság arra, hogy fürdőink ügyével foglalkozzunk.

Örvendetes és dicséretreméltó az a törekvés, amit mostanában mind gyakrabban tapasztalhatunk, hogy a multak vétkes mulasztásait pótolni akarják s hogy a fürdőügyekkel már évtizedek óta foglalkozó komoly egyesületek, mint az Országos Magyar Balneológiai Egyesület, a Balatoni Szövetség, a Balatoni Társaság és újabban a Budapest Fürdőváros Egyesület hangját kezdik meghallani az illetékes körök.

Kívánatos is, hogy meghallgattassanak azok, akik hivatásszerűen foglalkoznak balneológiai kérdésekkel, mert bizony csupán az idegenforgalom növelésének tetszetős propagandája, ha talán az elevenebb reklám meg is mozdítja az eddig érdeklődést nem mutató közönséget a magyar fürdők felé, ha talán néhány száz idegent ide is tudnak vele csalogatni, ettől a reklámtól még nem fognak tartósan benépesülni a magyar fürdő- és üdülőtelepek.

Itt van Budapest, amely csodás vízű és gazdagságú forrásaival, nagyszerű hévvizeivel, világhíres keserűvizeivel joggal nevezhető a világ legnagyobb fürdőjének, legnagyobb ásványvíztelepének s amely a képzelhető legszebb keretbe foglalva tudja nyujtani mindazokat az értékeket, amikkel a külföldiek ezreit lehetne idevonzani, noha fürdői sokat fejlődtek az utóbbi két évtized alatt, még mindig messzire áll az őt megillető fölkarolástól.

A József Ferenc kir. herceg Ő Fensége elnöklete alatt álló Budapest Fürdőváros Egyesület hatalmas munkát végzett már eddig is abban, hogy Budapestet mint fürdővárost a külföldön is megismerjék. Az 1929-re tervezett budapesti nemzetközi balneológiai kongresszussal kapcsolatban nemzetközi balneológiai kiállítás is lett volna és pedig a Gellérthegyen, amely valóban fenséges keretül szolgált volna a több hónapon át tartó kiállításnak. Kiváló építészünk, a nemrégen elhúnyt Alpár Ignác nagyszabású terve, a Citadella kiállítási területté és óriási előadó teremmé való átalakítására már kivitelre készen állott, József Ferenc kir. herceg, amint ismeretes, a külföldi államokat többheti fáradságos utazással személyesen hívta meg a kongresszusra, szóval a Budapestre egybehívott nemzetközi kongresszus és kiállítás intéző- és végrehajtóbizottsága mindent megtett arra nézve, hogy ez a nagyszabású kongresszus és az azzal kapcsolatos kiállítás olyan keretekben folyjon le, ami örökre emlékezetes maradjon a világ minden tájáról ideérkező orvosoknak és általában a fürdők iránt érdeklődő idegeneknek. Hallottuk és olvastuk, hogy a székesfőváros polgármesterének és tanácsának legjobb igyekezete elé micsoda akadályokat állított föl a hivatását nem mindig helyesen megállapító demokratikus irányzat, amely nem akart költségeket megszavazni erre a nagyszabású tervre azzal a különben nagyon dicséretes megokolással, hogy előbb kórházakat építsen a főváros s csak aztán gondoljon olyan fényüzéses építkezésekre, amelyek a látványosság szolgálatába állíttatnak. Ha valaki, úgy elsősorban én vagyok az, aki hivatalos állásomnál fogva, mint a székesfővárosi közkórházak központi igazgatója, örül minden olyan megmozdulásnak és hálásan fogad minden olyan törekvést, amivel a közkórházak építési ügyét előbre viszik. De a gellérthegyi Citadella nagyszabású építkezését megakasztani nem volt helyes dolog, mert hiszen az olyan befektetés lesz, ami Budapest idegenforgalmát valóban óriási méretekben fogja emelni s a nagy idegenforgalmú fővárosnak könnyebben rendelkezésére fog állani a községi új közkórházak megépítésére szükségelt nagy összeg.

A nemzetközi fürdőügyi *kiállítást* tehát a hónapokon át tartott huzavona miatt 1929-re már el nem készülhető gellérthegyi tervezet alapján nem lehetett megtartani és a Budapest Fürdőváros Egyesület nagyválasztmánya szerencsére megszívlelte azok tanácsát, akik a fürdőügyi nemzetközi kiállításnak a városligeti Iparcsarnokban tartását ellenezték és amellett harcoltak, hogy a Citadella *nap*-tól és amikor az idén feltünően lanyhábbnak mutatkozott az érdeklődés a balatoni nyaralás irányában, mint az előző években. *Az a jószándékú igyekezet, hogy a mi Balatonunkra a külföld figyelmét úgy irányítsák reá, hogy mi propagandát csinálunk a külföldi fürdőknek és nyaralótelepeknek és ennek viszonzásaképpen a külföld hívja föl a figyelmet a mi Balatonunkra és a mi „Budapest fürdővárosunk"-ra, reánk nézve nem járt a kívánt eredménnyel.* A mieink tömegesen utaztak el a külföldi nyaralótelepekre, a külföld azonban alig reagált a mi hirdetéseinkre. Azt, hogy a magyarok az itthon jól reklámozott külföldi fürdőket elözönlötték, bizony nagyon sajnálhatjuk azt azonban, hogy ezzel szemben kevés külföldi jött ide, a magam részéről *ezidőszerint* nem tartom nagy szerencsétlenségnek, mert meggyőződésem az, hogy amíg nincsenek meg az előfeltételei annak, hogy a nagyobb igényű külföldiek a Balaton mellett minden tekintetben jól érezzék magukat, nem olyan nagy baj, ha kevesen jönnek el, mint volna az, hogyha tömegesen idejönnének és arról kellene meggyőződniök, hogy sem lakás, sem ellátás dolgában nem találják meg azt, amit vártak.

Mit fognak tapasztalni itt az idegenek? El lesznek ragadtatva a Balaton szépségétől. Be fogják látni, hogy pompásabb fürdés a világ egyetlen tóparti üdülőhelyén sem kínálkozik annál, amit a Balaton nyujt.

Aztán látni fogják a nagy embertömeget, különösen azokon a fürdőhelyeken, amelyek a kultúrnap programjába valamelyes felvonulással, versenyzéssel vagy egyéb mutatvánnyal vannak beillesztve. Látni fognak egynéhány zsúfolt vonatot, amely a főbb állomásokon százával ontja ki magából a gőzvasút füstjétől, koromjától és az út porától szürkés utasokat, amikor is nyomban mindenki előtt felvetődik a kérdés, miért nem honyolítják le ezen a gyönyörűséges útvonalon a vasúti közlekedést elektromosvasutakkal. Igaz, hogy látni fognak egyik-másik állomáson tiszta korom- és pormentes elektromoskocsikat is: a „sínautók"-at, de egyben csodálkozni fognak azon, hogy a nagyszerű tó mentén elterülő nyaralótelepek között nincsen gőzhajójárat (a kultúrnapon talán lesz vagy két gőzhajó is). És — Isten óvjon attól, hogy úgy legyen — megtörténhetik az a nem ritkán előforduló baleset, hogy a sehol másutt olyan színpompában nem látható naplenyugta után, a fürdőtelepek villamosvilágítása felmondja a szolgálatot és barátságtalan, a kedélyt lehangoló sötétség borul a fürdőtelepre, a vendéglőkre és a szállodákra, mint ahogyan Magyarország sok száz orvosának is volt része e kellemetlen meglepetésben a Siófokon néhány évvel ezelőtt megtartott orvoskongresszuson, ahol az üléseket és az esti ismerkedési vacsorát elégtelen számban, hirtelen előszedett piszlogó gyertya- és petróleumvilágítás mellett lebonyolítani.

Belőlem a félő aggodalom beszél, amikor ezeket leírom. Ez az augusztus 5-iki kultúrnap minden esetre alkalmul fog szolgálni arra, hogy észrevegyék, hogy a mi szépséges Balatonunk megérdemli a legnagyobb szeretettel kiépítendő kultúrát, amelynek hál' Istennek egynémely kezdő felét már láthatjuk. Látjuk, hogy a Délivasút igazgatósága néhány jobban felkarolt balatoni üdülőtelep régi, ugyszólván őrház nívóján álló állomási épületét milyen csinos, milyen ízléses új állomási épülettel cserélte föl, amelyek valóban kiállják a versenyt a svájci, tiroli és stájer üdülőtelepek állomási épületeivel. Ilyen szép és kedves új állomási épülete van már Balatonföldvárnak, Szemesnek és Bélatelepnek. Ezeknek az útjait is nagy áldozattal rendbehozatta az állam. Az olajjal öntözött pompás utakon nem képződik immár porfelhő. Símán gördülnek azokon végig az autók és egyéb kocsik. Mint nyaralótelepek is szépek, kedvesek, sőt mondjuk kultúráltságot mutatók: Balatonföldvár, Siófok, Szemes, Fonyód-Bélatelep s a túlsó oldalon Balatonfüred. De ezeken a szép helyeken sincs sehol elegendő és kényelmes szállodai szoba.

Elsősorban is nagy szállodai épületek kellenek, amelyek olyan kényelemmel legyenek be-

POLOSKÁKAT házilag kiirtani petéikkel együtt csakis a LÖCHERER CIMEXIN -nel min Buda

TELEFON: ...
Magyar Nemzet

Kismarti Zechner Jenő

2 db 139

Vasárnap, 1957. december 15. Magyar

LEGYEN A VÁR *a kultúra vára?*

Ezzel a címmel tesz javaslatot *Mihályfi Ernő* a Magyar Nemzet november 27-i számában. A különbség csak az, hogy én egy kérdőjelet is biggyesztek a cím után. Teszem ezt pedig azért, mert egyetértek utolsó mondatával: »*Vitassuk meg ezt a javaslatot*«, és írásának még sok más pontjával is, de ugyanakkor néhány kérdéssel nem egyezem vagy legalábbis vitázni szeretnék felettük.

Igaz megállapítás, hogy a Vár »ma már nyugtalanítóan időszerűtlen rom«, melynek azonban semmiféle »ritkasági értéke« nincs. Ritkaságnak ritkaság, de nem érték. Ebben a ritkaságban sok oly érték fekszik romokban, amit élővé kell minél hamarabb tenni. Milyen szomorú tény, hogy »a személyi kultusz idejében és szellemében« zárt kormányzati negyedet akartak a Várból kialakítani és amikor végre ezt a tervet el lehetett vetni, akkor új terv nem született és a város minden pontjáról látható romot konzerváltuk. És milyen szomorú tény az is, hogy e terv végrehajtásának érdekében — mielőtt még megbukott volna —, a várásatás során feltárt sok értékes építészeti emlék újból a föld alá került.

Csak örülni lehet annak, hogy »ismét napirendre kerül a Vár sorsa« és ennek illetékes gazdája is van végre, méghozzá olyan, aki szeretettel is foglalkozik a kérdéssel. És itt jön az alapvető kérdés, vagyis folytatni kell a vitát ott, ahol több mint két éve elakadt: »Mi legyen a Várban?« És itt jön Mihályfi Ernő cikkének lényege: »legyen a Vár a kultúra vára«. »*Központjává válna a magyar kulturális életnek és talán hamarosan olyan híre lenne, mint Mátyás király idejében volt.*«

Valóban csábító perspektíva és méghozzá sok realitással. És éppen ezért vitázzunk, keményen, de az igazságot és a valóságot keresve.

Nem ott kezdeném az érvelést a javaslat mellett, ahol Mihályfi Ernő kezdi, hogy »két célt érnénk el ezzel egyszerre«, vagyis a romok újjáépítését és sok kulturális intézményünknek nagy gondot okozó elhelyezését. Ő a végére hagyja, mint »egyetlen ellenérvet« azt, hogy a Vár igenis kiesik a forgalomból.

Még ha el is fogadom ezt a tényt egyetlen ellenérvként, akkor is ez igen súlyos ellenérv, melyet a régi Sikló helyén építendő mozgólépcsővel még csak megközelítően sem lehet leszerelni.

Mindannyiunk előtt, akik múzeumokkal, kiállításokkal és más kulturális intézményekkel foglalkozunk — sokunk évtizedek óta — tudott dolog, hogy mennyire fontos tényező a látogatottság szempontjából a központi fekvés, a könnyű elérhetőség.

Miért oly látogatott a lebontásra ítélt Nemzeti Szalon? Mert központi fekvésű, ahová sokan olyanok is betérnek, akiket az éppen soronlevő kiállítás nem is érdekel különösebben. Ugyanakkor például a Műcsarnok kamaratermében rendezett kiállítást igen sokan nem nézik meg, pedig »érdekelt volna«! Ide már csak a »nagy kiállítások« vonzzák a látogatókat.

Közbevetően: a Nemzeti Szalonra egy külön cikkben szeretnék visszatérni, mert az művészeti életünk egyik legfontosabb kiállítóhelyisége,

Várban a legoptimálitőségek között sem

a magyar kul-

kell vetnünk e megoldást. De ez ma már jó tervezéssel biztosítható.

Az »egyetlen ellenérv« mellé még egy másodikat, sőt harmadikat is állítanék. A második — és ez talán nem is ellenérv, csak *kikötés* —, ha a Vár a kultúra vára lesz, akkor azon a területen belül ne legyenek közigazgatási szervek irodaépületei, de még helyiségei sem. Tehát pontosan az ellenkezője legyen annak, amit az első tervezés idején elhatároztak a zárt kormányzati negyeddel, legyen zárt kulturális negyed, félreismerhetetlenül és kizárólagosan! Nem hiszem, hogy ezt a követelményt komolyabban kellene indokolni.

A harmadik már *követelmény:* a magánlakások számát — nem a hivatali lakásokét — fokozatosan csökkenteni kell, hogy a Vár tényleg a kultúra várává válhasson.

Egyetértek Mihályfi azon érvelésével, hogy megoldódna a Vár újjáépítése és sok kulturális intézményünk kielégítő elhelyezése. De ehhez is szeretnék valamit hozzáfűzni. A tervezésnek az egyes intézmények elhelyezésénél nem szabad szűkmarkúnak lennie. Minden egyes kijelölt intézménynek, mely a Várba költözik, oly reális terjeszkedési lehetőséget kell biztosítani, mely legalább ötvenéves nyugalmi állapotot jelent számukra. Könyvtárakat, múzeumokat nem lehet minden évtizedben költöztetni! (Tudom, sok szakember százévet fog megszabni. Én derűlátó vagyok.)

Most pedig hadd térjek rá arra, amiben egyáltalában nem egyezem Mihályfi Ernő írásával. Ez pedig az a rész, amit így vezet be: »*Melyek azok az intézményeink, amelyeknek elhelyezése egyre sürgetőbb, egyre nagyobb gondot okoz?*« — Fel is sorolja őket fontossági sorrendben: *Széchényi Könyvtár, Természettudományi Múzeum, Műszaki Múzeum, Budapesti Történeti Múzeum.* — Kulturális intézmények: *Párttörténeti Intézet, Nemzeti Szalon, Népművelési Intézet, Állami Népi Együttes.*

A felsorolásban véleményem szerint a könyvtár és a három múzeum elhelyezésének kérdése elsődleges a többi intézménnyel szemben, kivéve a Nemzeti Szalont, melyről, amint mondottam, külön kell igen sürgősen vitáznunk.

A könyvtár és a három múzeum közé azonban csak egyenlőségjelet lehet tenni. Itt nincs fontossági sorrend. Egyformán fontos gyűjteményei és tanúi népünk kulturális törekvéseinek és eredményeinek.

Mint a *Néprajzi Múzeum* egyik dolgozója igen rossz néven veszem és nem értem Mihályfi Ernőt, hogy erről a múzeumról még mellékesen sem emlékezik meg. Vajon szocialista államunkban, a munkásparaszt szövetség idején ez a páratlan értékű gyűjtemény, a parasztság művelтségének országos gyűjtőhelye ugyanazt a sorsot lesz kénytelen hordozni, mint a Horthy-korszakban? Vajon nem éppen olyan fontos, mint a Széchényi Könyvtár, a Természettudományi Múzeum, a Műszaki Múzeum és a Budapest Múzeum?

Lehet a Néprajzi Múzeumról megfeledkezni? Lehet-e katasztrofális problémát — melyről külön is fogok írni — figyelmen kívül hagyni? Csak néhány napja, hogy a társbérletben levő iskola a vízhiányra való tekintettel három irodahelyiségünket vízzel elárasztotta és ami sokkal tragikusabb, világviszonylatban is jelentős Afrika-gyűjteményünk közel háromszáz darabját támadta meg a lefolyó víz, igen jelentős károkat okozva.

De a felvetett kérdés nem egy múzeum kérdése, hanem annál sokkal több, ahogyan Mihályfi Ernő a témát megadta.

Ezek szerint részemről így adnám meg a sorrendet — miután kiindulásként elismerem, hogy a Várból lehet kulturális centrumot alakítani:

Biztosítható-e a több oldalról való megközelítése az intézményeknek;

biztosítható-e, hogy csak kulturális intézmények lesznek itt elhelyezve és különböző közigazgatási szervek nem;

biztosítható-e, hogy a magánlakás-kérdés fokozatosan leépül;

olyan lesz-e a tervezés, mely a jelentős gyűjteményeknek legalább egy félévszázadnyi fejlődési lehetőséget biztosít?

Még valamit! Komoly hozzáértő szakemberekből álló szűk bizottság döntsön arról, melyik gyűjtemény, intézmény hol, mily terjedelemben kaphat — helyesebben kell kapnia — helyet.

Ez a kérdés nem oldható meg adminisztratív alapon!

Ily feltételekkel lehet a Vár a kultúra vára.

Domanovszky György

Hozzászólás *Mihályfi Ernő cikkéhez*

Mihályfi Ernő a »Magyar Nemzet«-ben a budai várpalota rendeltetésére vonatkozó figyelemre méltó cikkében vitára szólítja fel az érdeklődőket. Legyen szabad, mint a magyar építőművészet egyik nesztorának, szerény észrevételeimmel a bizonyára szép számmal jelentkező vitatkozók között szót kérni. Bármennyire tisztelem az illusztris cikkíró és mások véleményét, és elismerem a jeles cikkíró felsorakoztatott kulturális érveit, nem tudok javaslatával egyetérteni. Szerény véleményem szerint a budai várpalotát egyrészt lehetőleg változatlanul, régi alakjában kell restaurálni. Mint a palotaépítő tervezőirodájának még utolsó élő tagja, hadd szóljak ez alkalommal egy füst alatt már jóvátó olyan kérdések-

s kiszag

feljáró építmény restaurálása és a városképbe illesztése. Magát a kertet természetesen meg kellene nyitni a nyilvánosság részére, a kertben mostanában feltárt középkori romokat is rekonstruálni kellene, amint az esztergomi várban történt. Az európai viszonylatban is páratlan építőművészi alkotásból, a Várbazár épületből azt antihigiénikus, penész szagú műtermeket ki kellene üríteni és az épületet nyílt árkádsorokká kellene átalakítani a firenzei Loggia dei Lanzi, vagy a müncheni Feldherrnhalle mintájára utcai szoborcsarnokká, esetleg a Rudas-fürdő forrásvizeinek odavezetésével ivócsarnokokká avatni. Egyben látványos, szép utcaképet varázsolhatnánk a mai züllésnek indult műteremsor helyére.

Nemzet

Barcsay Jenő kiállítása

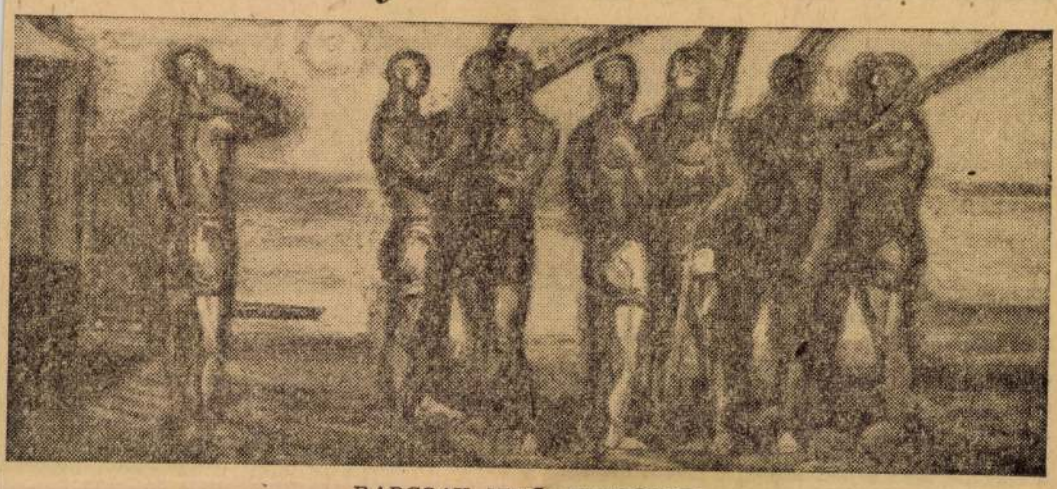

BARCSAY JENŐ: EVEZŐSÖK

AZ ÚJJÁSZÜLETŐ modern magyar művészet egyik legjelesebb mestere *Barcsay Jenő*. A Nemzeti Szalon termeiben most megnyílt tárlata ünnepe művészi életünknek. A szépség és gondolat talál kifejezést műveiben, a humanizmus demonstrációja ez a kiállítás, ahol mesterművek sorozata igazolja előttünk a művészt és hitelesíti törekvéseit.

Barcsay Jenő művészi útja egyenes, határozott. Elmélyült munkásság keltette életre e képeket, a legkorábbiaktól az utolsó évek gazdag terméséig egy koncepció, azonos elv igazítja látását: a lényeg-kifejezés, tiszta, egyszerű formálás. Ezért van az, hogy művei előtt állva a kifejezés véglegességét, a formák változtathatatlanságát érezzük; nem lehet hozzátenni, nem lehet elvenni belőle, mert annyit mond, amennyi állandó a dolgokban.

Egyetemes viszonylatban is büszkén tekintünk munkásságára. A Cézanne óta alakuló modern piktúra sok irányban, elgondolkodtató forma-analízisekben kereste a kibontakozást, ellene mondva minden akadémizmusnak, kiábrándulva a felületfestő, látványnál ragadt festészetből. A becsületes törekvések célja tudatosan vagy nem: egy új festési mód keresése a lényeges dolgok kimondására. Barcsay művészetében, úgy érezzük, túl vagyunk a keresésen. Új alkotásaiban nincs kísérletezés többé; eredménnyé lesz sokak próbálkozása és a modern forma-analízisek felhasználásával kristálytiszta, apriori igazsággá egyszerűsödik minden mondanivaló.

SOK ESZTENDŐS, fáradhatatlan munka előzte meg e kiállítást. Tíz éve múlt, hogy utoljára bemutatta műveit, s bár minden esztendő reprezentatív kiállításán szerepelt néhány rajzával — melyek gyöngyszemei voltak azoknak a tárlatoknak —, de művészetének nagyságát teljességében megérteni csak most tudjuk, amikor grafikái mellett végre festményeit is láthatjuk.

Művei középpontjában az ember áll. Az erős, győzedelmes ember, aki viselője és egyben ura az életnek. Benne testesül meg minden erő és nagyság. A művész a humanizmus modern himnuszát alkotta meg ezekben a képekben. Majd minden művén róluk beszél, s kompozícióit ők emelik monumentálissá. Első megfogalmazása e típusnak az 1928-ban készült Munkásasszonya. A festmény tiszta konstrukciója az alak határozottságát, a szeliem és test erejét demonstrálja. Terembelépésekor elsőként fogad, mintegy szimbolizálva a művész hitét és törekvéseit. Egy másik képén három asszony alakja emelkedik a térbe. Az erős kontúrokkal összefogott figurákat mélytüzű tónusok és egy-egy fényfolt teljesíti ki, olyan egyszerűen, érthetően, hogy örök szimbólummá alakulnak a művész keze által. Vagy egy magános alak jelenik meg előttünk, súlyos megformáltságával nyugalmat, harmóniát árasztva. Sokszor csak egy fej tölti ki a teret, klasszikus megoldottságban, monumentális erővel. E kisméretű képeken hatalmas felületet érzünk, a határokat feszítik a formák.

És megjeleníti a tárgyakat is, amik között ezek az emberek élnek. Tiszta erős alakzatok, nagyvonalú konstrukciók adják szépségüket. Izzó színekkel, határozott formákkal új ritmust éleszt bennük. Minden tárgy olyan egyszerű, mert a hétköznapokat szolgálja: az asztal, a kancsó, a szék, a festőállvány. És éppen egyszerűségében nemes és magától-értetődő.

MENNYI IGAZ SZÉPSÉG fogalmazódik meg azokon a festményeken, melyeken Szentendréről szól. Van harminc éve, hogy ismerője a helynek, ahol csodálatos, furcsa kanyargású utcák, régi házak ihlették újra és újra művészetét. Kopott, öreg falakat nemesít meg az ecsetjéből áradó fény, színei más és más ritmust kölcsönöznek a szürke szegényes házikóknak. Vonalai erős, biztos formákká változtatnak mindent, visszaadva a dolgok konstrukcióját, mintha a pusztulástól védené meg ezzel.

A kisvárost körülölelő táj szintén témája művészetének. A Duna vonalát követő lágy dombú vidéket gazdag színvilággá szerkeszti, a festőiség finom lírájával örökítve meg szépségét: a dús vegetációt. A konstrukció itt is elsődleges. Formává szilárdulnak a természet alakzatai.

Az embert és környezetét nemcsak a festmények, hanem grafikái is megörökítik. Nincs felesleges vonás, fogalmazása itt is szűkszavú, éppúgy szerkezetes, komponált, mint a festmény. A színeket a fekete-fehér harmóniája pótolja: ceruzája halk, lágy vonallal követi a formát, vagy uralva a teret, a szén erős feketéjén csak ott csillan fehér folt, ahol a forma megköveteli.

A grafikák között ott találjuk, világviszonylatban is ismert, Művészeti Anatómiájának néhány illusztrációját és most nyomtatás alatt levő Ember és drapéria című kiadványának rajzait.

BARCSAY JENŐ kiállítása nagy jelentőségű modern művészetünk alakulása szempontjából. Fiataljaink, akik küzdenek a korunkhoz adekvát kifejezési mód megértéséért, itt megfelelő választ kapnak problémáikra. De a válasz természetesen egész művészeti közéletünket érinti: a monumentalitás, a lényegkifejező konstruktivitás és komponálás megoldása, amit Barcsay nyújt, olyan tanulságul szolgál művészeink számára, mely feltétele a tovább haladásnak, progresszivitásnak. Ez párosulva a művesség értésével, a manuális felkészültséggel és tudással, Barcsayt reneszánszi értelemben mesterré emeli. Itt nincsenek felületesen munkált, elhanyagolt részletek, hanem teljes értékű alkotások, valóban mesterművek szolgálják és gyönyörködtetik az embert.

Dávid Katalin

NAGY PIROSKA:

GYÖRGYI

A kislányok szeretnek tükörbe nézegetni, de Györgyi kivétel volt. Nem szerette azt a szeplős, vékonycsontú leánykát, azzal az egérfarkincányi copffal, aki a tükörből tekintett rá vissza. Kiöltötte rá a nyelvét, grimaszokat vágott féléje. Valósággal haragudott

Otthon kissé türelmetlenül csapta össze a házi feladatot, egyre az első süteménye izgatta. Megtörte a mandulát, s nagy önmegtartóztatással csak egyet-kettőt kapott be, hogy mindegyik tészta tetejére jusson. Aztán kétségbeesetten bir-

A kislány állt megmeredve, mint a gyertyaszál, felnézett az égre s végképpen nem értette, hogyan történhetett meg övele ekkora igazságtalanság. A sütemény között egyetlen egy sem volt, amit bevihetett volna mutatóba a lányoknak. Elsírta magát, aztán bánatában kinyalta a mézeslábast s hozzálátott, hogy valami vacsorát főzzön, mert az apja minden percben megérkezhet. Körülnézett a kamrában s úgy találta, legjobb, ha paprikáskrumplit főz. Igaz, tegnap is az volt, de ezt tudja legjobban főzni, a paprikás krumpli mindig siker[illegible] lehet olyan sokáig [illegible] nyolckor már n[illegible] vább várni.

Lechner Jenő dr

K

62. Albertfalvai templom vázlat-terve. I.
63. Albertfalvai templom vázlat-terve. II.
64. Szociális testvérek templomának vázlat-terve. Schlachta Margit tulajdona.
65. Szociális testvérek templomának vázlata. II.
66. Kápolna-tervezet.
67. Ármentesítő Társulat székházterve. 1934. Társszerző: Várallyay Sándor.
68. Debreceni hősök mauzóleuma. Társszerző Szontagh Pál. 1934.
69. Városközpont pályaterve. Károly-körút.
70. Rudasfürdő átépítési terve.
71. Rudasfürdő átépítésének távlati képe.
72. Városközpont pályaterve. Andrássy-út.
73. Budavári Bécsi-kapu. Weszelowszky Béla tulajdona.
74. Egyetemi hősök emlékműve. Zala György dombormüve.
75. Hősi emlékmű tervezete. 1933.
76. Síremlék-tervezet.
77. Hősi emlékmű tervezete, 1933.
78. Jókai-síremlék pályaterve. Társszerző: Füredi Rikárd.
79. Jókai-síremlék a kerepesi temetőben.
80. Síremlék-tervezet.
81. Hősi emlékműtervezet, 1933.
82. Hősi emlékmű tervezete, 1933.
83. lipótujvári Stróbl Alajos: dr. Lechner Jenő arcmása. Bronz.
84. Dr. Lechner Jenő irodalmi munkássága. (Asztal-vitrinben.)

37. A megkoronázott királyi pár trónusa. I. Székesfőváros tulajdona.
38. A megkoronázott királyi pár trónusa. II.
39. A Koronázó templom főoltára. Székesfőváros tulajd.
40. Az eucharisztikus világkongresszus főoltára. 1938. A Székesfőváros tulajdona.
41. Az eucharisztikus világkongresszus főoltára.
42. A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom mellékoltára. (Feszty Masa oltárképe.)
43. A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom homlokzata. 1930.
44. A Rezső-téri Ferenc József-emléktemplom pályaterve.
45. A Károlyi palota oldalhomlokzatának pályaterve.
46. Bécsikapu-téri ház új udvara.
47. A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom pályaterve.
48. A belügyminisztérium dísztermének rekonstrukciója. 1929.
49. Felsőszölnöki állami iskola.
50. Mester-utcai bérház.
51. Albertfalvai templom vázlat-terve.
52. Németvölgyi plébániatemplom vázlat-terve.
53. Hermina-úti zárdatemplom.
54. Székesfővárosi Szeretetház pályaterve.
55. Remetekertvárosi templom távlati képe.
56. Vázlat-terv a Feszty körkép elhelyezésére.
57. Vázlat-tervek egy Szentlélek-templomhoz.
58. Remetekertvárosi templom kriptája.
59. Remetekertvárosi templom belseje.
60. Nagyboldogasszony-úti lakóház. 1933.
61. Nagyboldogasszony-úti lakóház. 1933.

12. A koronázó templomba tervezett Mátyás király epitáfium Stróbl Alajos domborművéhez.
13. Chicagói ujságpalota pályaterve. 1923.
14. Mezőkövesdi városház pályaterve.
15. A Néprajzi Múzeum pályaterve.
16. A kassai Rákóczi Múzeum tervrajza. 1914.
17. A Regnum Marianum templom pályaterve.
18. Attila-emlékmű terve.
19. Sárospataki Tanítóképző Intézet. 1912.
20. Pasaréti templom terve.
21. Mészöly-utcai bérház sgrafitto erkélye.
22. Debreceni városház pályaterve.
23. Rózsahegyi Kálmán lakóháza.
24. Hantos-úti lakóház.
25. Erzsébet-emlékmű pályaterve. 1916.
26. Lechner Ödön Ferenc József templom tervének belső kiképzése.
27. Az Eskü-úti Medgyaszay színház. 1918.
28. Az Eskü-úti Medgyaszay színház színpada.
29. Az Eskü-úti Medgyaszay színház tervrajzai.
30. A Károlyi palota oldalhomlokzatának pályaterve.
31. Erzsébet-emlékmű pályaterve. 1916.
32. A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom belseje. I. 1930.
33. A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom belseje. II. 1930.
34. Az eucharisztikus világkongresszus főoltára. 1938. A Székesfőváros tulajdona.
35. Az eucharisztikus világkongresszus főoltára. 1938. Hoffmann Ferenc tulajdona.
36. A koronázó főtemplom dekorációja IV. Károly király koronázásakor. 1916.

9. Via Appia. Tempera.
10. Hunor és Magyar.
11. Mária Jézussal. Tempera. Mgt.
12. Villa Doria Pamphili. Tempera.
13. Dabóczy Mihályné Mgt.
14. Kis tér Rómában.
15. Feleségem.

CZ. HIKÁDY ERZSÉBET:

16. Angyalfej. Tempera.
17. Hármas oltárkép. Tempera.
18. Önarckép.
19. Angyali üdvözlet.
20. Csendélet.

APÁTFALVI CZENE JÁNOS:

21. Csendélet hallal.
22. Római tájkép.
23. Golgotha.
24. Olasz csendélet.
25. Kettős arckép.
26. Római táj alakkal.
27. Feltámadott.
28. Rozsó arcképe.
29. Rózsacsendélet.

XXI. TEREM

DR. LECHNER JENŐ.

Műépítész. Született 1878-ban Budapesten. Építőművészi tanulmányait a Műegyetemen végezte, ahol 1902-ben oklevelet nyert. Behatóan foglalkozott az északmagyarországi renaissance és a palatinus kori magyar építészettel és 1915-ben „A magyarországi reneszánsz építés története" címen írt tanulmányával műszaki doktori címet szerzett. 1916-ban IV. Károly király koronázásakor a budavári koronázó főtemplom díszítéseit tervezte. Számos szoborműpályázaton sikerrel szerepelt, díjat, illetve megbízást kapott, így az Erzsébet királyné szobormű, a Jókai-síremlék, a Néprajzi Múzeum, a Chicago Tribune székházának nemzetközi pályázatán. Tervezte az irredenta szobrok talapzatait. Széleskörű irodalmi munkásságot fejtett ki a hazai műemlékvédelem és a főváros építészeti multjából vett tárgykörben. Számos magán- és középületet tervezett Budapesten és a vidéken és nagyobbszabású stílushű épülethelyreállítási munkákat végzett Budapesten. Műegyetemi magántanár, tulajdonosa a kormányzói Signum Laudisnak és a Corvin Koszorúnak.

1. Nyaraló Balatonkenesén. 1904.
2. Mauzóleum-tervezet. 1908.
3. Középiskolás diákkori terv-vázlatok.
4. Középiskolás diákkori terv-vázlatok. II.
5. Emlékművek.
6. Elemér-utcai iskola. 1910.
7. A nyíregyházai rendőrségi székház első terve.
8. a) Pasaréti-úti villa. b) Hatvani elemi iskola.
9. Munkácsi internátus első terve. 1912.
10. Pesterzsébeti iskola. 1914.
11. Mátyás király dombormű vázlata.

Kiállítás. 1939. őszi tárl.

Telefon: 227-051, 2...

Magyar Nemzet

Kismarty Lechner Jenő

610

LEGYEN A VÁR *a kultúra vára?*

Ezzel a címmel tesz javaslatot *Mihályfi Ernő* a Magyar Nemzet november 27-i számában. A különbség csak az, hogy én egy kérdőjelet is biggyesztek a cím után. Teszem ezt pedig azért, mert egyetértek utolsó mondatával: »*Vitassuk meg ezt a javaslatot*«, és írásának még sok más pontjával is, de ugyanakkor néhány kérdéssel nem egyezem vagy legalábbis vitázni szeretnék felettük.

Igaz megállapítás, hogy a Vár »ma már nyugtalanítóan időszerűtlen rom«, melynek azonban semmiféle »ritkasági értéke« nincs. Ritkaságnak ritkaság, de nem érték. Ebben a ritkaságban sok oly érték fekszik romokban, amit élővé kell minél hamarább tenni. Milyen szomorú tény, hogy »a személyi kultusz idejében és szellemében« zárt kormányzati negyedet akartak a Várból kialakítani és amikor végre ezt a tervet el lehetett vetni, akkor új terv nem született és a város minden pontjáról látható romot konzerváltuk. És milyen szomorú tény az is, hogy e terv végrehajtásának érdekében — mielőtt még megbukott volna —, a várásatás során feltárt sok értékes építészeti emlék újból a föld alá került.

Csak örülni lehet annak, hogy »ismét napirendre kerül a Vár sorsa« és ennek illetékes gazdája is van végre, méghozzá olyan, aki szeretettel is foglalkozik a kérdéssel. És itt jön az alapvető kérdés, vagyis folytatni kell a vitát ott, ahol több mint két éve elakadt: »Mi legyen a Várban?« És itt jön Mihályfi Ernő cikkének lényege: »legyen a Vár a kultúra vára«. »*Központjává válna a magyar kulturális életnek és talán hamarosan olyan híre lenne, mint Mátyás király idejében volt.*«

Valóban csábító perspektíva és méghozzá sok realitással. És éppen ezért vitázzunk, keményen, de az igazságot és a valóságot keresve.

Nem ott kezdeném az érvelést a javaslat mellett, ahol Mihályfi Ernő kezdi, hogy »két célt érnénk el ezzel egyszerre«, vagyis a romok újjáépítését és sok kulturális intézményünknek nagy gondot okozó elhelyezését. Ő a végére hagyja, mint »egyetlen ellenérvet« azt, hogy a Vár igenis kiesik a forgalomból.

Még ha el is fogadom ezt a tényt egyetlen ellenérvként, akkor is ez igen súlyos ellenérv, melyet a régi Sikló helyén építendő mozgólépcsővel még csak megközelítően sem lehet leszerelni.

Mindannyiunk előtt, akik múzeumokkal, kiállításokkal és más kulturális intézményekkel foglalkozunk — sokunk évtizedek óta — tudott dolog, hogy mennyire fontos tényező a látogatottság szempontjából a központi fekvés, a könnyű elérhetőség.

Miért oly látogatott a lebontásra ítélt Nemzeti Szalon? Mert központi fekvésű, ahová sokan olyanok is betérnek, akiket az éppen soronlevő kiállítás nem is érdekel különösebben. Ugyanakkor például a Műcsarnok kamaratermében rendezett kiállítást igen sokan nem nézik meg, pedig »érdekelt volna«! Ide már csak a »nagy kiállítások« vonzzák a látogatókat.

Közbevetően: a Nemzeti Szalonra egy külön cikkben szeretnék visszatérni, mert az művészeti életünk egyik legfontosabb kiállítóhelyisége, amit a Várban a legoptimálisabb lehetőségek között sem lehet pótolni.

Lehet-e a Vár a magyar kultúra vára? Lehet, de alaptétel oly közlekedés megteremtése, amit nem egy, hanem több különböző helyről kiinduló mozgólépcső és más közlekedési eszköz tesz igen könnyen hozzáférhetővé. Legyünk őszinték önmagunkhoz! Még mindig nem tartunk ott — minden elért eredmény ellenére —, hogy a nagy tömeg a kulturális intézmények eléréséért törje magát. Szembe kell jönni vele. A Vár pedig csak úgy lehet a kultúra vara, ha a nagy tömegekhez szól és nem csak kisszámú »beavatottakhoz«.

A vitában tehát e tételből induljunk ki, mert ez a realitás és ez szabja meg a lehetőségeket. Ha a megközelítés az elmondottak alapján nem biztosítható, akkor már eleve el kell vetnünk e megoldást. De ez ma már jó tervezéssel biztosítható.

Az »egyetlen ellenérv« mellé még egy másodikat, sőt harmadikat is állítanék. A második — és ez talán nem is ellenérv, csak *kikötés* —, ha a Vár a kultúra vára lesz, akkor azon a területen belül ne legyenek közigazgatási szervek irodaépületei, de még helyiségei sem. Tehát pontosan az ellenkezője legyen annak, amit az első tervezés idején elhatároztak a zárt kormányzati negyeddel, legyen zárt kulturális negyed, félreismerhetetlenül és kizárólagosan! Nem hiszem, hogy ezt a követelményt komolyabban kellene indokolni.

A harmadik már *követelmény:* a magánlakások számát — nem a hivatali lakásokét — fokozatosan csökkenteni kell, hogy a Vár tényleg a kultúra várává válhasson.

Egyetértek Mihályfi azon érvelésével, hogy megoldódna a Vár újjáépítése és sok kulturális intézményünk kielégítő elhelyezése. De ehhez is szeretnék valamit hozzáfűzni. A tervezésnek az egyes intézmények elhelyezésénél nem szabad szűkmarkúnak lennie. Minden egyes kijelölt intézménynek, mely a Várba költözik, oly reális terjeszkedési lehetőséget kell biztosítani, mely legalább ötvenéves nyugalmi állapotot jelent számukra. Könyvtárakat, múzeumokat nem lehet minden évtizedben költöztetni! (Tudom, sok szakember százévet fog megszabni. Én derűlátó vagyok.)

Most pedig hadd térjek rá arra, amiben egyáltalában nem egyezem Mihályfi Ernő írásával. Ez pedig az a rész, amit így vezet be: »*Melyek azok az intézményeink, amelyeknek elhelyezése egyre sürgetőbb, egyre nagyobb gondot okoz?*« — Fel is sorolja őket fontossági sorrendben: *Széchényi Könyvtár, Természettudományi Múzeum, Műszaki Múzeum, Budapesti Történeti Múzeum.* — Kulturális intézmények: *Pártörténeti Intézet, Nemzeti Szalon, Népművelési Intézet, Állami Népi Együttes.*

A felsorolásban véleményem szerint a könyvtár és a három múzeum elhelyezésének kérdése elsődleges a többi intézménnyel szemben, kivéve a Nemzeti Szalont, melyről, amint mondottam, külön kell igen sürgősen vitáznunk.

A könyvtár és a három múzeum közé azonban csak egyenlőségjelet lehet tenni. Itt nincs fontossági sorrend. Egyformán fontos gyűjteményei és tanúi népünk kulturális törekvéseinek és eredményeinek.

Mint a *Néprajzi Múzeum* egyik dolgozója igen rossz néven veszem és nem értem Mihályfi Ernőt, hogy erről a múzeumról még mellékesen sem emlékezik meg. Vajon szocialista államunkban, a munkásparaszt szövetség idején ez a páratlan értékű gyűjtemény, a parasztság műveltségének országos gyűjtőhelye ugyanazt a sorsot lesz kénytelen hordozni, mint a Horthy-korszakban? Vajon nem éppen olyan fontos, mint a Széchényi Könyvtár, a Természettudományi Múzeum, a Műszaki Múzeum és a Budapest Múzeum?

Lehet a Néprajzi Múzeumról megfeledkezni? Lehet-e katasztrofális problémát — melyről külön is fogok írni — figyelmen kívül hagyni? Csak néhány napja, hogy a társbérletben levő iskola a vízhiányra való tekintettel három irodahelyiségünket vízzel elárasztotta és ami sokkal tragikusabb, világviszonylatban is jelentős Afrika-gyűjteményünk közel háromszáz darabját támadta meg a lefolyó víz, igen jelentős károkat okozva.

De a felvetett kérdés nem egy múzeum kérdése, hanem annál sokkal több, ahogyan Mihályfi Ernő a témát megadta.

Ezek szerint részemről így adnám meg a sorrendet — miután kiindulásként elismerem, hogy a Várból lehet kulturális centrumot alakítani:

Biztosítható-e a több oldalról való megközelítése az intézményeknek;

biztosítható-e, hogy csak kulturális intézmények lesznek itt elhelyezve és különböző közigazgatási szervek nem;

biztosítható-e, hogy a magánlakás-kérdés fokozatosan leépül;

olyan lesz-e a tervezés, mely a jelentős gyűjteményeknek legalább egy félévszázadnyi fejlődési lehetőséget biztosít?

Még valamit! Komoly hozzáértő szakemberekből álló szűk bizottság döntsön arról, melyik gyűjtemény, intézmény hol, mily terjedelemben kaphat — helyesebben kell kapnia — helyet.

Ez a kérdés nem oldható meg adminisztratív alapon!

Ily feltételekkel lehet a Vár a kultúra vára.

Domanovszky György

Hozzászólás *Mihályfi Ernő cikkéhez*

Mihályfi Ernő a »Magyar Nemzet«-ben a budai várpalota rendeltetésére vonatkozó figyelemre méltó cikkében vitára szólítja fel az érdeklődőket. Legyen szabad, mint a magyar építőművészet egyik nesztorának, szerény észrevételeimmel a bizonyára szép számmal jelentkező vitatkozók között szót kérni. Bármennyire tisztelem az illusztris cikkíró és mások véleményét, és elismerem a jeles cikkíró felsorakoztatott kulturális érveit, nem tudok javaslatával egyetérteni. Szerény véleményem szerint a budai várpalotát egyrészt lehetőleg változatlanul, régi alakjában kell restaurálni. Mint a palotaépítő tervezőirodájának mé[illegible] ja[illegible] m[illegible] rő[illegible] h[illegible] l[illegible] a[illegible] c[illegible]

[illegible]dig ő olyan pon[illegible]
[illegible] ki mindenből az a[illegible]
[illegible] végre is kiszaggat[illegible]
[illegible]tve, a tepsiben állot[illegible]
[illegible]ű: szív, csillag és vi[illegible]
[illegible] formált mézestész[illegible]
[illegible]i elégedetten nézeg[illegible]
[illegible]in behunyta a szem[illegible]
[illegible]nekem, most jön a l[illegible]
[illegible] sütés ... Amikor [illegible]

feljáró építmény restaurálása és a városképbe illesztése. Magát a kertet természetesen meg kellene nyitni a nyilvánosság részére, a kertben mostanában feltárt középkori romokat is rekonstruálni kellene, amint az esztergomi várban történt. Az európai viszonylatban is páratlan építőművészi alkotásból, a Várbazár épületből azt antihigiénikus, penész szagú műtermeket ki kellene üríteni és az épületet nyílt árkádsorokká kellene átalakítani a firenzei Loggia dei Lanzi, vagy a müncheni Feldherrnhalle mintájára utcai szoborcsarnokká, esetleg a Rudas-fürdő forrásvizeinek odavezetésével ivócsarnokokká avatni. Egyben [illegible]ányos, szép utcaképet va[illegible]ánk a mai züllésnek [illegible]eremsor helyére.

[illegible]marty-Lechner Jenő
építész,
egy. r. k. tanár,
[illegible]sz. Képzőművészeti
[illegible]skola ny. tanára

Barcsay Jenő kiállítása

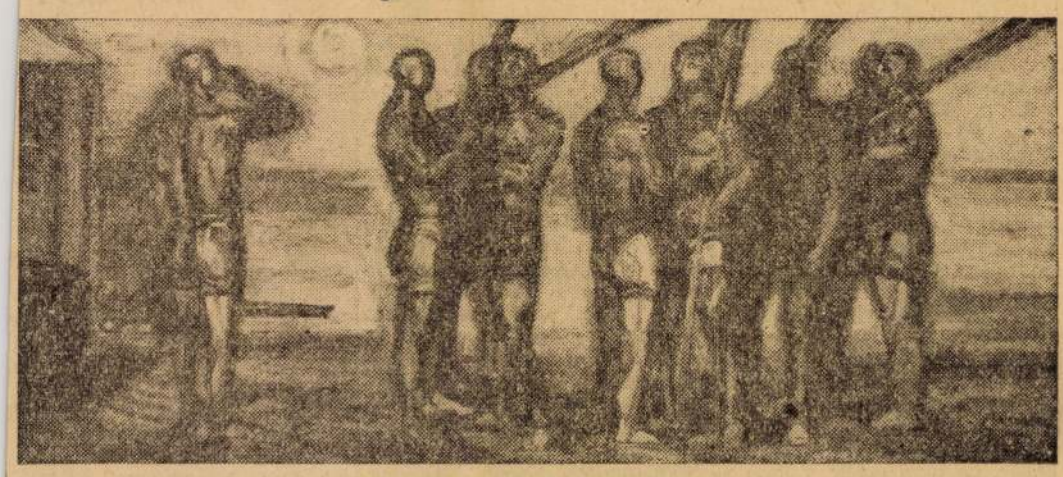

BARCSAY JENŐ: EVEZŐSÖK

AZ ÚJJÁSZÜLETŐ modern magyar művészet egyik legjelesebb mestere *Barcsay Jenő*. A Nemzeti Szalon termeiben most megnyílt tárlata ünnepe művészi életünknek. A szépség és gondolat talál kifejezést műveiben, a humanizmus demonstrációja ez a kiállítás, ahol mesterművek sorozata igazolja előttünk a művészt és hitelesíti törekvéseit.

Barcsay Jenő művészi útja egyenes, határozott. Elmélyült munkásság keltette életre e képeket, a legkorábbiaktól az utolsó évek gazdag terméséig egy koncepció, azonos elv igazítja látását: a lényeg-kifejezés, tiszta, egyszerű formálás. Ezért van az, hogy művei előtt állva a kifejezés véglegességét, a formák változtathatatlanságát érezzük; nem lehet hozzátenni, nem lehet elvenni belőle, mert annyit mond, amennyi állandó a dolgokban.

Egyetemes viszonylatban is büszkén tekintünk munkásságára. A Cézanne óta alakuló modern piktúra sok irányban, elgondolkodtató forma-analízisekben kereste a kibontakozást, ellene mondva minden akadémizmusnak, kiábrándulva a felületfestő, látványnál ragadt festészetből. A becsületes törekvések célja tudatosan vagy nem: egy új festési mód keresése a lényeges dolgok kimondására. Barcsay művészetében, úgy érezzük, túl vagyunk a keresésen. Új alkotásaiban nincs kísérletezés többé; eredménnyé lesz sokak próbálkozása és a modern forma-analízisek felhasználásával kristálytiszta, apriori igazsággá egyszerűsödik minden mondanivaló.

SOK ESZTENDŐS, fáradhatatlan munka előzte meg e kiállítást. Tíz éve múlt, hogy utoljára bemutatta műveit, s bár minden esztendő reprezentatív kiállításán szerepelt néhány rajzával — melyek gyöngyszemei voltak azoknak a tárlatoknak —, de művészetének nagyságát teljességében megérteni csak most tudjuk, amikor grafikái mellett végre festményeit is láthatjuk.

Művei középpontjában az ember áll. Az erős, győzedelmes ember, aki viselője és egyben ura az életnek. Benne testesül meg minden erő és nagyság. A művész a humanizmus modern himnuszát alkotta meg ezekben a képekben. Majd minden művén róluk beszél, s kompozícióit ők emelik monumentálissá. Első megfogalmazása e típusnak az 1928-ban készült Munkásasszonya. A festmény tiszta konstrukciója az alak határozottságát, a szellem és test erejét demonstrálja. Terembelépésekor elsőként fogad, mintegy szimbolizálva a művész hitét és törekvéseit. Egy másik képén három asszony alakja emelkedik a térbe. Az erős kontúrokkal összefogott figurákat mélytüzű tónusok és egy-egy fényfolt teljesíti ki, olyan egyszerűen, érthetően, hogy örök szimbólummá alakulnak a művész keze által. Vagy egy magános alak jelenik meg előttünk, súlyos megformáltságával nyugalmat, harmóniát árasztva. Sokszor csak egy fej tölti ki a teret, klasszikus megoldottságban, monumentális erővel. E kisméretű képeken hatalmas felületet érzünk, a határokat feszítik a formák.

És megjeleníti a tárgyakat is, amik között ezek az emberek élnek. Tiszta erős alakzatok, nagyvonalú konstrukciók adják szépségüket. Izzó színekkel, határozott formákkal új ritmust éleszt bennük. Minden tárgy olyan egyszerű, mert a hétköznapokat szolgálja: az asztal, a kancsó, a szék, a festőállvány. És éppen egyszerűségében nemes és magától-értetődő.

MENNYI IGAZ SZÉPSÉG fogalmazódik meg azokon a festményeken, melyeken Szentendréről szól. Van harminc éve, hogy ismerője a helynek, ahol csodálatos, furcsa kanyargású utcák, régi házak ihlették újra és újra művészetét. Kopott, öreg falakat nemesít meg az ecsetjéből áradó fény, színei más és más ritmust kölcsönöznek a szürke szegényes házikóknak. Vonalai erős, biztos formákká változtatnak mindent, visszaadva a dolgok konstrukcióját, mintha a pusztulástól védené meg ezzel.

A kisvárost körülölelő táj szintén témája művészetének. A Duna vonalát követő lágy dombú vidéket gazdag színvilággá szerkeszti, a festőiség finom lírájával örökítve meg szépségét: a dús vegetációt. A konstrukció itt is elsődleges. Formává szilárdulnak a természet alakzatai.

Az embert és környezetét nemcsak a festmények, hanem grafikái is megörökítik. Nincs felesleges vonás, fogalmazása itt is szűkszavú, éppúgy szerkezetes, komponált, mint a festmény. A színeket a fekete-fehér harmóniája pótolja: cerúzája halk, lágy vonallal követi a formát, vagy uralva a teret, a szén erős feketéjén csak ott csillan fehér folt, ahol a forma megköveteli.

A grafikák között ott találjuk, világviszonylatban is ismert, Művészeti Anatómiájának néhány illusztrációját és most nyomtatás alatt levő Ember és drapéria című kiadványának rajzait.

BARCSAY JENŐ kiállítása nagy jelentőségű modern művészetünk alakulása szempontjából. Fiataljaink, akik küzdenek a korunkhoz adekvát kifejezési mód megértéséért, itt megfelelő választ kapnak problémáikra. De a válasz természetesen egész művészeti közéletünket érinti: a monumentalitás, a lényegkifejező konstruktivitás és komponálás megoldása, amit Barcsay nyújt, olyan tanulságul szolgál művészeink számára, mely feltétele a tovább haladásnak, progresszivitásnak. Ez párosulva a művesség értésével, a manuális felkészültséggel és tudással, Barcsayt reneszánszi értelemben mesterré emeli. Itt nincsenek felületesen munkált, elhanyagolt részletek, hanem teljes értékű alkotások, valóban mesterművek szolgálják és gyönyörködtetik az embert.

Dávid Katalin

NAGY PIROSKA:

GYÖRGYI

A kislányok szeretnek tükörbe nézegetni, de Györgyi kivétel volt. Nem szerette azt a szeplős, vékonycsontú leánykát, azzal az egérfarkincányi copffal, aki a tükörből tekintett rá vissza. Kiöltötte rá a nyelvét, grimaszokat vágott feléje. Valósággal haragudott magára, amiért kisebb, mint a többi tizenkétéves leány. Az iskolában már némelyiknek domborodni kezdett a blúza eleje, rohamosan nőtték ki a szoknyákat s majdan bekövetkezendő, titkos dolgokról suttogtak, amelyek végképpen nagyleánnyá avatják őket. Györgyi haragudott rájuk, ő még legszívesebben babájával

Otthon kissé türelmetlenül csapta össze a házi feladatot, egyre az első süteménye izgatta. Megtörte a mandulát, s nagy önmegtartóztatással csak egyet-kettőt kapott be, hogy mindegyik tészta tetejére jusson. Aztán kétségbeesetten birkózott a ragacsos, sárga tésztával, amely sehogyan sem akart elválni a nyújtódeszkától, pe[illegible]tosan dekázta[illegible]da-got. De[illegible]va, feldíszí[illegible]t a nagy m[illegible]rág alakra[illegible]ta. György[illegible]et-te, azt[illegible]ét: — Jaj[illegible]eg-[illegible]pe-[illegible]ott [illegible]kis [illegible]aj-[illegible]te, [illegible]os [illegible]pt [illegible]ol-[illegible]ég [illegible]ég [illegible]ö-[illegible]r-[illegible]or [illegible]p-[illegible]a-[illegible]l-[illegible]a [illegible]e-[illegible]n-[illegible]y a

A kislány állt megmeredve, mint a gyertyaszál, felnézett az égre s végképpen nem értette, hogyan történhetett meg övele ekkora igazságtalanság. A sütemény között egyetlen egy sem volt, amit bevilhetett volna mutatóba a lányoknak. Elsírta magát, aztán bánatában kinyalta a mézeslábast s hozzálátott, hogy valami vacsorát főzzön, mert az apja minden percben megérkezhet. Körülnézett a kamrában s úgy találta, legjobb, ha paprikáskrumplit főz. Igaz, tegnap is az volt, de ezt tudja legjobban főzni, a paprikáskrumpli mindig sikerül. De hol lehet olyan sokáig apu? Este nyolckor már nem bírta tovább várni, megvacsorázott egyedül. S álmos is volt már, szeretett volna lefeküdni, hiszen holnap megint délelőttös az iskolában. De apu még kilenc órakor sem volt otthon. Mi történhetett apuval? Györgyi egy ideig az ablak mellett leste, fülét is a falhoz szorította, vajon jön e már? Messziről megismerte a kopogását. De apu nem jött s Györgyi már félni kezdett. Hiszen itt van egyedül ebben a lakásban s apu nélkül egyedül az egész világon. Tíz óra felé fázósan bebújt az ágyba. Minden este, amíg el nem aludt, anyjával beszélgetett gondolatban. Lehunyta a szemét s máris látta anyját. Amikor meghalt, a szomszédasszonyok azzal vigasztalták: »Ne sírj, Györgyi

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
BUDAPEST, VII., LENIN-KÖRÚT 9—11
Telefon: 227-651, 221-285

Magyar Nemzet

1956 JUL 11

Kismarty-Lechner Jenő dr.

Nemzet

Javaslat Óbuda újjáépítése tervéhez

Ha a bécsi országúton Budapest felé közeledünk és autónk Óbuda utcáin robog, a külváros szegényes benyomásai senkiben sem keltik fel azt a büszke öntudatot, hogy a Szentendre felőli úton kétezredéves útvonalon, a főváros legősibb lakóterületein, egy romokba temetkezett római város utcáin halad, ahol amellett lépten-nyomon a magyar hajdankor ragyogó műemlékeinek egy-egy hírmondó kőfalazatát, vagy beszédes művészi faragványát leli fel.

Észrevételeimet s javaslataimat ezzel kapcsolatban még a 30-as években megírtam a »Műszaki Világ« egyik számában, de az illetékes hatóságoknál akkor süket fülekre talált. Talán most több megértéssel fogadják.

A „Via antiqua"

Az óbudai új dunahíd építésével kapcsolatban csak a legutolsó években merült fel konkrét formában Óbuda területének városrendezési problémája s ma már a legközelebbi jövő feladatai között szerepel Óbuda újjáépítése.

Az elmúlt esztendőben zajlott le egy városrendezési tervpályázat — a legilletékesebb hatóság rendezésében —, amely hivatva volt a nagyszabású újjáépítéshez ötleteket szolgáltatni. Csodálatos módon a pályaművek között csak *egyetlen* akadt, amelyik *a rendezés tengelyéül a rendezendő városrész nagy történelmi múltját állította be* és még csodálatosabb, hogy a döntő faktorok, bár elismeréssel adóztak a szép gondolatnak, érdemben nem méltatták a megérdemelt figyelemre. A hivatalos tervek teljesen figyelmen kívül hagyták az Olgyay-fivérek nagystílű »Via antiqua« elgondolását. Ez a Királyhegy helyén kiásott amfiteátrumtól az aquincumi, régen feltárt amfiteátrumhoz vezető *két évezredes római utcát állítja helyre és teszi az óbudai úthálózat tengelyévé.* Nincs kultúrnép, amelyik hasonló helyzetben nem két kézzel ragadná meg a gondolatot, hogy alkalom kínálkozik városa évezredes múltjának ilyen nagyszabású dokumentálására. Örömmel értesülünk, hogy a főváros hivatalos köreiben is tekintélyes szószólói akadtak Olgyay eszméje valóraváltásának. Ez a Via antiqua nemcsak hogy szervesen illeszkednék Óbuda forgalmi úthálózatába, de azt a büszke nemzeti öntudatot ápolhatná, hogy közel kétezer éves úttestén közelíthetjük meg a főváros múltjának a rómaiak idejébe visszanyúló maradványait. Az úttest két oldalán square-szerű parksávon állíthatnók fel a római kor műemlékeit, amelyek ma a Nemzeti Múzeum alagsorában vannak a nagyközönség részére szinte hozzáférhetetlenül elrejtve. Elképzelhető az is, hogy e töredékek megvédésére stílszerű árkádokat építünk az útvonal mentén, ami csak fokozná monumentális jellegét. Minő lélekemelő és vonzó hatást keltene a Bécs felől jövőkre a beérkezés a magyar fővárosba azon az útvonalon, amelyen az Árpádok és Anjouk is közlekedtek!

Ideális lakóváros

Óbuda szélesen elnyúló területének szabályozása nem állítja a várostervezőket komplikált feladatok elé. A forgalmi úthálózat főbb irányai adva vannak, nem igényelnek jelentősebb változtatásokat. Mindössze az új dunahíddal való szerves forgalmi kapcsolatok oldandók meg: a hídforgalomnak a Lajos utcával, az alsó és felső rakparttal való keresztezés nélküli összeköttetése és a Vörösvári, illetve Szentendrei utakkal való szerves kapcsolatai. A hídlejárók a külföldi, hasonló esetekben jól bevált úgynevezett »bajuszlejárókkal« könnyen megoldhatók, amint azt a tervpályázaton szerepelt nem egy tervezet megoldotta. Kettős kanyarulattal az alsó rakpart megközelítésére is ötletes megoldás kínálkozik. E lejárók egy a hídfőnél elhelyezett parksávban helyezkednének el, amely egyúttal Óbuda két értékes műemlékének, a barokkstílű Zichy-kastélynak és neoklasszikus ízlésű zsinagógának hatásos plasszirozására is egyszerű lehetőséget nyújt. Óbuda két barokktemplomán és az ún. Schmidt-kastélyon, az egykori Trinitárius kolostor szépfekvésű épületcsoportján kívül nincs is a szabályozási vonalak útjába eső, illetve azt bármiképpen is korlátozó középület, vagy műemlék.

Fontos még a hegyvidékre felvezető szerpentin út helyes bekapcsolása. Tagadhatatlan, hogy *Óbudán minden lehetősége megvan annak, hogy elöregedett, rozoga viskói helyére a legmodernebb igényeknek megfelelő ideális lakóváros épüljön.* Sajnos, felelős hatóságaink nem nyúltak ehhez a problémához azzal a megértéssel, amelyet megérdemel. Az eddig ismert tervek nélkülöznek minden fantáziát és mellőzve a legújabb lakóvárosépítési törekvéseket, megelégedni látszanak egy jól-rosszul megtervezett sablonnal, amelyet az évenként rendelkezésre álló fedezeti összegek felhasználásával részletekben építenek ki. Ez a szűz terület pedig a legalkalmasabb arra, hogy egy egyszer s mindenkorra meghozandó áldozattal egységes terv alapján egyszerre megépíttessék — a városépítési tudománynak a lakónegyedre vonatkozólag kialakult legkorszerűbb eredményei figyelembevételével.

A Via antiqua megvalósításával és a fenti szempontok kielégítésével Óbudát a főváros legszebb kerületévé varázsolhatjuk, ahol történelem és modern városépítési tudomány szerencsés harmóniában ölelkezhetnék.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő,
műegyetemi rk. tanár,
a Képzőművészeti Főiskola
ny. tanára.

LAPKIADÓ VÁLLALAT
SAJTÓFIGYELŐ SZOLGÁLAT
BUDAPEST, VII., LENIN-KÖRÚT 9—11
Telefon: 227-651, 221-296
Magyar Nemzet
1372 — Jókai-nyomda

NAPI KRÓNIKA

Évek óta nem volt ilyen olcsó az újburgonya

A Nagyvásártelepre kedden reggel 116 vagon élelmiszer érkezett, ebből uborka 13, főzőtök 15, újburgonya 15, meggy 18, vegyes zöldfőzelék és gyümölcs 32 vagon. Évek óta nem volt ilyen olcsó az újburgonya, mint az idén. Kedden az állami kiskereskedelmi boltokban, a csarnoki és a piaci állami zöldség- és gyümölcslerakatokban a legszebb újburgonyát 2 forintért árusították. Tavaly, hasonló időpontban 2,60, tavaly előtt pedig 2,40 forint volt az ára. Olcsóbb lett az uborka és a zöldbab is. A salátának való uborkát 2,80, a kovászolnivalót 3,60 forintért adták, a vajbab ára 2,20 forint lett. Megjelent a piacon a kiskunsági szegfűkörte, ára 4,80 forint kilónként. A nyári körtét 3,80 forintért árusították.

— **Matolcsi** János földművelésügyi miniszter vezetésével mezőgazdasági küldöttség tekintette meg a Lipcsei Mezőgazdasági Kiállítást. A küldöttség kedden visszaérkezett Budapestre.

— Elkészült az első négy magyargyártmányú szénosztályozó vibrátor. Az új géptípus 20 százalékkal könnyebb a külföldieknél.

— **120 óra helyett** 90 óra alatt végezték el az egyiptomi eltabbini turbina főtengely kovácsolását a DIMÁVAG esz-

— **Az első idei búza** megérkezett a debreceni Hortobágymalomba: az ohati állami gazdaság szállított 100 mázsát. Utána ugyancsak 100 mázsát a tiszacsegei malomba vittek.

— **Sedlmayr Kurt** Kossuth-díjas akadémikus, a Sopronhorpácsi Kutató Intézet vezetője, az NDK földművelésügyi miniszterének meghívására Berlinbe utazott. Szakkérdéseket beszél meg és előadást is tart Berlinben.

— **Kiállításon mutatják be** a Műanyagfeldolgozó Szövetkezetek termékeit a Sztálin út 11. számú házban. A kiállításon, amelynek célja, hogy megismertessék ezeknek a szövetkezeteknek munkáját, kérjék a vásárlóközönség véleményét — mintegy 600 közszükségleti cikk látható.

— **50 000 tonna szenet termeltek** már az eddig kihasználatlan tatabányai palahányóból. A pala szállítószalagon a törőműbe kerül, ott megőrlik s vibrátorokon keresztül magasnyomású vízsugarakkal kimossák belőle a szennyező anyagot.

Helyesírási kísérlet

Magyar textilm Egyipto

A *Metrimpex* Külkereskedelmi Vállalat és a *Textilipari Kutató Intézet* júniusban textilműszer-kiállítást rendezett a világ egyik legnagyobb gyapotipari központjában, *Alexandriában*. Az Egyiptomban járt magyar tudós-küldöttség vezetője, *Földes* Pál, a Textilipari Kutató Intézet igazgatója, hazatérve beszámolt a kiállítás sikeréről. Többek között elmondta: a magyar küldöttség célja az volt, hogy a gyors ütemben fejlődő egyiptomi pamutipar szakembereivel megismertesse *a magyar textilműszereket*. A textilműszereket laboratóriumi egységben mutattuk be a gyapotfeldolgozás különböző folyamatai szerint.

A kiállítás anyagából az alexandriai egyetem agrárfakultásának, *Bisher* profesz-

A parlament láto

A külföldi turisták, valamint a főváros és a vidék dolgozói közül az utóbbi időben mind többen látogatják a magyar parlament gyönyörű épületét. A látogatottság arányára jellemző, hogy júliusban volt már olyan nap, amikor ezren keresték fel az országgyűlés házát.

A nagy érdeklődés szükségessé teszi, hogy bizonyos módosításokat vezessenek be a látogatásokkal kapcso-

A JÖVŐ ÉV

Gyermekruhákat, bakfis »toilette«-eket, iskolaruhákat mutattak be hétfő délelőtt a Ruhaipari Tervező Vállalat bemutatótermében. Az ipar az év utolsó negyedében kezdi meg e ruhák gyártását, hogy *tavaszra* a szülők minél többféle gyermekholmi közül választhassák ki a megfelelőt.

Célszerűség, változatosság és szép kivitel jellemezte a bemutatott gyermekruhák nagy részét. Vászon, karton, flanell, szövet, düftin, piké, alperi, kordbársony felhasználásával olyan gyermekruhákat láthattunk, amelyekben a gyermek *a nap minden szakában* — tehát az iskolában is — rendes és csinosan öltözött. Parányi szőke kislány fehér pikégalléros, piros-fehér petyes flanellruhája, egy iskoláskorú leányka zöld-fehér pepita szövetből készült kötényruhája mellett legjobban tetszett az őzbőrszínű, bő düftinszoknyácska, melles kantárral és piros blúzzal: óvodásnak, iskolásnak mindhárom igen alkalmas viselet.

Különösen jól gondoskodtak a kollekcióban a *serdülő korú leányokról*. Régi csorbát küszöböl ki ezzel a konfekcióipar és a kereskedelem: a szülők válláról nagy gondot vesz le

nyári hőség
NŐI BALLONRUHA
FÉRFI VÁSZONÖLTÖNY

Lechner Jenő
építészművész

A Műcsarnok Téli Tárlata

A Mücsarnok *Téli Kiállitása* ezidén is hü marad hagyományaihoz és tiszteletreméltó bátorsággal reprezentálja azokat a müvészi irányzatokat, amelyek felett a haladó szellem már évtizedek óta huzza a lélekharangot.

Saját őszintén vallott akademizmusán kivül az is jogot ad a korszerü bátorságtól és modern kezdeményezéstől való elforduláshoz, hogy a Mücsarnok közönsége nem is látná szivesen a kisérletezést és tökéletesen megelégszik azzal, ha egy-egy fiatalabb müvész óvatos modernségével frissiti fel az évről-évre változó és mégis változatlan müanyagot.

A kiállitás keretében, az V. teremben érdekes vázlattervek kerülnek bemutatásra. A Rezső-téri Magyarok Nagyasszonyáról nevezett és *I. Ferenc József* emlékezetére épült plebánia-templom belső müvészi kialakitásához készült tervekről van szó. A klasszicizáló stilusban készült szép templomot a kiváló *Lechner* Jenő tervezte, a belső részek, menynyezet, sikfelületek, frizek stb. dekorálására azonban még nem történt semmi intézkedés. Tiz festő és nyolc szobrász, nevezetesen: *Aba Novák* Vilmos, *Feszty* Masa, *Leszkovszky* György, *Márton* Ferenc, *Nagy* Sándor, *Kontuly* Béla, *Rakssányi* Dezső *Rozgonyi* László, *Stein* János és *Szőnyi* István, illetve *Füredy* Richárd, *Lux* Elek, *Medgyessy* Ferenc, *Ohman* Béla, *Pásztor* János, *Patzay* Pál, *Sidló* Ferenc és *Tóth* Gyula összeálltak és ingyenesen terveket készitettek, hogy a templom müvészi kiképzése mielőbb megkezdődhessék. *Lechner* Jenő összegyüjtötte és most remélhetően bemutatja ezeket a terveket, amelyek szemléltetően bizonyitják, hogy egyházi, müvészi és szociális okokból is mennyire kivánatos volna a mielőbbi döntés, egyuttal azonban arra is figyelmeztetnek, hogy a különböző stilusokat csak nagy gonddal lehet majd harmóniába hozni.

A *Téli Tárlat* XV. teréből és 532 mintadarabjából ezuttal egyet sem állithatunk megkülönböztetetten előtérbe. Az idősebb generáció köréből *Karlovszky* Bertalan gróf Esterházy Móricot ábrázoló, nagy tudással megfestett, minden izében artisztikus aremását és *Magyar-Mannheimer* Gusztáv 43. számu tájképét kell kiemelnünk. *Boruth* Andor,

Nemzeti Ujság
1934. I. 13

Mendlik Oszkár, *Nadler* Róbert és *Thurmayer* Gyula szokott jó dolgaikkal szerepelnek. A derékhad legjobbjai ezuttal is *Benkhárd* Ágost, *Czencz* János, *Kukán*, *Márton* Ferenc, aki külön teremben kiállította a cserkész-jamboreen készült bravuros rajzait is, a kitünő *Vidovszky* Béla, *Mihalovits* Miklós, *Horváth* Béla, *Marothi Major* Jenő, *Merész* Gyula. *Kövesdy* Géza, *Sárkány* Gyula (gróf Károlyi Gyula egész portréja) *Sárdy* Brutus, *Zombory-Moldován* Béla, *Gaál* Ferenc, a nemrégiben elhunyt tehetséges *Müller* Béla, *Hadzsy* Olga, *Baránszki* E. László, *Kövér* Gyula, *Valik* Zoltán, *Koszkol* Jenő, *Komáromi Kacz* Endre, *Gulyás* Sándor, vitéz *Darvassy* István, *Raksányi* Dezső, *Győrffy* István, *Kemény* Nándor, *Juszkó* Béla, *Fayl* Frigyes és *Boros* Károly.

A portrék között feltünik *Hosszu* Márton *Rapaich* altábornagyot ábrázoló erőteljes munkája.

A fiatalok között *Istokovits* Kálmán és *Paizs Goebel* Jenő a legerősebb, mellette *Csóka* István, *Kézdi-Kovács* Elemér, *Boldizsár* István, *Heintz* Henrik, *Fenyves* Edith, *Tobisch* Ilona és ismét *Szántó* Magda, *Kolbe* Mihály, *Basilides* Barna és Sándor. Továbbá a tehetséges *Rombay* István és a szép fejlődést igérő Balló-díjas *Vinkle* László tünnek fel.

Az akvarellisták anyagáról *Diósszy* Antal, *Baranszky* E. László, *Heszky* Iván, *Biczó* András, *Toth* János, *Juhászné Ráth* Olga, *Jeney* Zoltán, *Neogrády* Antal és *Nagybányai Nagy* Zoltán képeit emeljük ki a grafikusok között v. *Pataky* Ferenccel és *Avedik* Félixszel együtt.

Egy kis teremben épitészeti terveket is kiállitottak. *Gyenes* Lajos, *Györgyi* Dénes, *Gregersen* Hugó, vitéz *Irsy* László, *Thomas* Antal és *Szivessy* Tibor tervei a legszebbek.

A rengeteg szobor között kevés a kiemelkedő érték, inkább a közép színvonal jó. A nagy tömegből kiemeljük felsőeőri *Fülöp* Elemér, *Szamosi Soós* Vilmos, *Füredy* Richárd, *Somló* Sári, *Maugsch* Gyula, *Bory* Jenő, *Cser* Károly, *Damkó* József, *Kalotai Kreipel* Ernő, *Csillag* István, *Ilyefalvi Löbl* Éva és *Esseö* Erzsébet nevét. *(m. v.)*

dr Lechner Jenő
építészművésze

Pesti Hirlap
1934 I. 17

z ellenzéket, hogy *a bírósági vizsgálato*
selékményekkel akarta befolyásolni. C
niszterelnök bejelentette, hogy a korm
szközzel fenntartja a rendet.
A politikai helyzet nagyon feszü
imű lap figyelmezteti a kormányt, ne
llenzéket szélsőségbe és sürgősen mossa
ára attól a gyanutól, hogy részes vol
etben. *(Sz.)*

A Műcsarnok téli tárlata.

II.

A Műcsarnok tizenegy oldaltermében százszámra sorakozik műveszeink mult évi termése. Olyan termés, melynek kenyeret kellene adni a termelőknek, de nincs reá fogyasztás.

Egy terem mégis pozitivum. Itt mutatják be a Magyarok Nagyasszonyáról nevezett és I. Ferenc József emlékezetére épült Rezső-téri plébániatemplom belső művészi diszitésének vázlatterveit. A szépen elgondolt bazilika homlokzatát, belsejét és szentélyét dr. *Lechner Jenő*, a tervező épitész rajzai ismertetik, a belső kiképzésben pedig a tervező mester idősebb és ifjabb festőink és szobrászaink egy részét állitotta sorba. A festők közül Aba Novák, Feszty Masa, Leszkovszky György, Márton Ferenc, Nagy Sándor, Kontuly Béla, Rakssányi Dezső, Rozgonyi László, Stein János, Szőnyi István és Unghváry Sándor, — a szobrászok közül Füredy Richárd, Lux Elek, Medgyessy Ferenc, Ohman Béla, Pásztor János, Pátzay Pál, Sidló Ferenc és Tóth Gyula kapott itt megbizatást; a szobrászok főleg egyes szentek és a kálváriastációk megmintázásával, a festők a szentek és magyar szent királyok korának, Szt István, Szt László, a törökverő Hunyadi János, Magyarország Védasszonya megfestésével.

Külön kis teremhez jutott *Márton Ferenc* is, aki a gödöllői világjamboree alkalmával a táborképekről és egyes szereplőkről rengeteg művészi rajzvázlatot készitett, az ő ismert, kitünő rajztudásával.

A jobboldali termek során feltünik *Merészné Coreth Erzsébet* grófnő „Iskolásleány"-a, *Turmayer Sándor* erőteljes portrait-tanulmánya, *Csillag Józseftől* a „Kazalrakás" és „Cséplés", Csallóközi *Farkas Lőrinctől* a „Benczúr-utca hó alatt", *Rákosi Ulz Jánostól* a „Rákospatak", *Wagner Géza* balatoni tája. *Kampis Jánostól* a „Vágy a messzeségbe", Bácskai *Szánthó Mária* „Táncosnő"-je, *Kövesdy Gézától* Tihamér Lajos arcképe, *Mányai József* önarcképe, *Barkász Lajostól* a „Leleplezett találka", *Gy. Sándor Józseftől* az „Árverés". A tavaly elhunyt *Zombory Lajos* emlékét egy sereg kisebb állatképe idézi fel, itt van még *Háry Gyulától* a „Pesti Dunapart", *Mihalovits Miklóstól* a „Lomnici csúcs", *Mérő István* „Vasárnap"-ja és „Udvar" c. képe, *Gaál Ferenc* cigányleánya, *Pállya Celesztintől* a „Hortobágyi vásár", *Nádler Róbert* szép vászna: az „Olvasásba merülve", — *Sárkány Gyula* „Bacchansnő"-je, *Páldy Zoltán* jó képmása. Ujabb teremben *Edvi-Illés Aladártól* „A bártfai öregtemplom", *Thomas Antal* „Tabán"-ja, a müncheni *Kálmán Péter* „Ivó nő"-je, *Aradi Edvi Illés* szép gyümölcscsendélete, *Náray Auréltől* a „Rózsák", *Vitéz Mátyástól* a „Szoba belseje", *Koszkol Jenőtől* a parlamenti muzeum Deák Ferenc-szobája; két ujabb név: *Rezes Molnár Lajos* („Sokácruhás leány"), Técsői *Bálint Géza* („Kurucles téli ködben"). A kilencedik terem fő művei *Komáromi-Kacz Endre* válogatott női szépségei tiz képmásban, mellettük *Komáromi-Kacz Endréné* poétikus virágképei (a „Fehér álom", — Őszi fehérség"), azután *Szlávik Dezső* „Rokfort és füstölt hal" c. képe, *Gulyás Sándor* „Aratás"-a, *Maróthy Major Jenő* „Olvadás"-a, *Vigh Bertalantól* a „Kreutzer-szonáta", *Rakssányi Dezső* szép templomi intérieurje.

A baloldal első termében *Gimes Lajos* két erőteljes amsterdami képe mellett szerepel *Kézdi-Kovács Elemér* „Kártyavetőnő"-je (ötletes, modern felfogással), nagy méretével tünik fel *Kárpáthy Jenő* szépen megfestett „Tavaszi virágzás"-a, ősmagyaros tárgy *Juszkó Béla* „Csaba ébred" cimü vászna, erőteljes a *Kemény Nándor* „Borus alföld"-je, *Horváth Béla* „Cséplés"-e, *Nagy Vilmostól* a „Mosónők". Feltünőbb képmás *Hosszu Mártontól* Rapaich Richárd altábornagy portraitja és *Wellmann Róbert* arcképe.

A grafikai termekben *Rökk Károly*, *Hessky Iván*, *Halápy Ede* friss téli képei mellett *Diósszy Antal* kitünő aquarelljei („Lövölde-tér", „Erzsébet-tér", „Őszi fák alatt"), *Biczó András* kedvesen benépesitett biedermayeres témái („Szüret", „Huszárok"), *Gy. Takách Béla* („Budai Dunapart"), *Baranski E. László* („Budai hegyvidék"), Nagyenyedi *Jeney Zoltán* („Lement a nap"), *Bundschuh Ottó* („Délelőtti napsütés"), *Kássa Gábor* („Horgászók"), *Edvi-Illés Ödön* („Trencsén vára"), *Mátrai Vilmos* („Budai udvar"), *Neogrády Antal* (virágos kert-részletek) képviselik a

jobb vizfestést. Figurálisban *Kunwald Cézár* női portraitja, *Reutter Ágosttól* Mme Pedenon arcképe, *Almássy István* „Kata"-feje, *Lohwag Ernesztin* szép miniatür képmása (vizeki Tallián Zsigmondnéról) válik ki.

Az építészek kistermében friss ötleteket látunk. *J. Gyenes Lajos* templomterve a torony négy oldalán alkalmazott monumentális keresztekkel, *Tóth András* templomhomlokzata orgonaszerű bizarr kiképzéssel, *Martonosi Baráth Lajos* ujtipusu bérház terveivel, *Gregersen Hugó* felhőkarcolókra emlékeztető torony-terveivel tünik fel. Igen finom *Györgyi Dénestől* a pittsburgi tudományegyetem magyar termához készült pályaterve, festői szépségükkel hatnak *Thomas Antal* falusi családi házai, érdekes a *Szivessy Tibor* mozi-terve.

Az utolsó két teremben feltünik gróf *Almássy Teleki Éva* önarcképe és különösen a Sachsenfelsi Dietrich Alfréd altengernagyról festett pasztell képmása, igen érdekes jellemzésével. Hatásosan festette meg *Kunwald Cézár* Prohászka Ottokárt, sok finomsággal *Englerth Emil* a női arcképét. Feltünőbb kép még itt: Szapudi *Laendler István* „Fekvő akt"-ja, *Pap Domokos* szép lusu női aktja, *Rézmán Gyula* portraitja, *Kopeczky Raul* „Parasztokrácia" c. nép életképe, *Pólya Istvántól* az „Ebéd a mezőn", vitéz *Darvassy Istvántól* a „Libapásztorleány", a fiatal *Horváth Géza* „Kanászlegény"-e, *Döbrentey Gábor* „Vándor"-a, *Unghváry Sándortól* a „Corella mors", *Tamássy Miklóstól* a „Kisérletezés"; — Rainer *Istvánffy Gabriella* szép „Perzsamacská"-ja, vitéz *Komárnoky Klaudy Gyula* „Zuzmará"-ja, Halasi *Horváth István* pasztellje, a „Rózsadomb télen", *Radnai Józseftől* a szines „Spalatói kikötő", *Csizik Gyula* „Virradat"-a, *Szabó Csapó Márton* „Kora tavasz Óbudán" c. képe, *Klammer Mariskától* „Az ujlaki templom belseje", Szatmári *Horváth Kálmántól* a „Szépvölgy", Csabai *Wágner József* „Havas utcá"-ja, Dolányi *Benczur Ida* szép rózsás csendélete.

Ez körülbelül tükörképe a téli tárlatnak.

Ha a versenytudósitásokba még azt is beveszik: melyik ló maradt le az egyes futamokban, akkor talán azokat a versenyző művészeket is felsorolhatjuk, akik némileg előbbre jutottak a pályafutásukban.

Kézdi-Kovács László.

Ujból megválasztják a saarv kormánybizottság tagja

Genf, jan. 16. *(A Pesti Hirlap tudósítója.)* A Népszövetség tanácsa előreláthatólag zárt ülésén megválasztja a saarvidéki kormánybizottságnak tagjait, amelyeknek választása majd a Népszövetségi körökből kiszivárgott hirek

— Festik, — volt az egykedvű válasz.

Festik?! Ez az egy szó is fölötte meglepte a csendbiztost, — ha lett volna ideje, bizony odanézett volna a bognárhoz, — de az igazi meglepetés csak hadnagy uram házánál várt rá. Itt olyan fordulatot vett Damazér hadnagy uram tréfája, amilyenre még ő maga sem számitott.

Éppen vacsoránál ültek, amikor sunyitva benyitott a Jóska: — Hadnagy uram, alázatosan jelentem, egy szerdahelyi kocsis vár odakint. Elkötötték az istállóból a gazdája két hintólovát és ő kérni akarja hadnagy uramat, hogy kutassa ki és fogja el a tolvajt.

— Ejnye, aki áldója van! — fakadt ki a hadnagy ur mérgesen. — Ott vannak Szerdahelyen a pandurok s ő én hozzám jön, hogy keressem a tolvajt?!

— Mert hát azt mondja az a szerdahelyi kocsis — magyarázta meg Jóska és a falatozó csendbiztosra sanditott, — hogy neki csak a hadnagy urhoz van bizalma, a szerdahelyi pandurokhoz nincsen.

De már erre a csendbiztos nagyon dühös lett. Kirugta maga alól a széket: — Hol van az a gézenguz, hadd nézzem meg!

Ki is robogott a tornácra és ott — a saját kocsisát látta meg . . .

. . . A szerdahelyi járásban még egy év mulva is nevettek a dolgon: Damazér hadnagy urtól ellopták a kocsiját és ő nem ment el a pandurokhoz, hogy nyomozzák ki, a csendbiztos lovait meg elkötötték szerszámostul és saját kocsisának csak a hadnagy urhoz volt bizalma.

Ezt a csattanóját a tréfájának maga Damazér Gergely uram sem várta.

Lechner Jenő

1926 XI. 11.

MAGY

Lechner professzor teret akar varázsolni a Nemzeti Muzeum elé

Nagyszabásu átalakitási munkálatok a Nemzeti Muzeumban

— *A Magyarság tudósitójától* —

A *Nemzeti Muzeum* épületében nagyszabásu átalakitási munkálatok folynak már hosszu idő óta és november 21-ére már teljesen átalakitva várja látogatóit a muzeum. Nagy szükség volt ezekre az átalakitási munkálatokra, mert mindenki észrevehette, hogy a Nemzeti Muzeumban eldugott, sötét folyosókon kellett megközeliteni a különböző osztályokat és mindenütt, a vesztibulumban, a lépcsőföljárókban és az ásvány- és állattár előtt mindenütt, örökös félhomály uralkodott. *Lechner* Jenő dr., müegyetemi professzor, a kiváló müépitész, hat hónap óta dolgozik az átalakitási munkálatokon és az ő nagyszabásu tervei tették lehetővé, hogy a muzeum ezentul sokkal világosabb lesz, a gyönyörü följáró, a termek és az épület minden szépsége sokkal jobban ki fog emelkedni és az elhelyezés sokkal praktikusabb lesz, mint eddig volt. A vesztibulumban és fönt a második emeleten, a főrendiház volt üléstermében, mindenütt hatalmas állványok épültek és nyolcvan munkás dolgozik az átalakitási munkálatokon *Havas* Sándor épitőmester és *Beszédes* Ottó vezetése mellett. Az előbbi az átalakitási munkálatok vállalkozója, az utóbbi pedig a festőmunkálatokat vezeti.

A bejárathoz egészen uj, modern szerkezetü szélfogót tervezett Lechner professzor, amelynek azonban kivitele olyan lesz, mintha együtt épült volna a muzeummal. Magából a vesztibulumból eltávolitották az összes kiállitott köveket és régiségeket. Eddig főképp gipszutánzatok voltak itt elhelyezve, de ezek a háttérben lévő ablakok elől teljesen elvették a világitást. Egészen ujra kellett festeni a vesztibulumot és igy lehetett elérni, hogy most

Az átalakitásokkal kapcsolatban a muzeum beosztása is teljesen megváltozik. Mivel a muzeum számára nemrégiben a kultuszminisztérium megvásárolt egy bérpalotát a Barossutcában, az egész természetrajzi gyüjteményt ide fogják szállitani. A Nemzeti Muzeum *egész első emeletén könyvtár lesz*, az egyik oldalon az olvasótermek, a másik oldalon pedig *a könyvmuzeum*, ami eddig teljesen hiányzott a muzeumban. A ritka könyvpéldányokat, a korvinákat és a kódexeket fogják itt kiállitani és ezek a nagyértékü könyvritkaságok egész külön osztályon lesznek elhelyezve. A második emeletet *teljesen a régiségtár fogja uralni*. Minden kiállitás előcsarnokból nyilik ezután, ami sokkal impozánsabbá fogja tenni az egész muzeumot.

A legérdekesebb azonban Lechner Jenőnek az a terve, amellyel *külön teret akar fölállitani a muzeumnak*. A professzor terve szerint a Muzeum-körut baloldaláról, a muzeum elől ki kellene gyomlálni a fákat és Arany János szobra elől el kellene távolitani a keritést. A Muzeum-kert azért bekeritve maradna, ugy, hogy a muzeum széles följárójától jobbra és balra *félköralakban vonulna végig a kerités*, majdnem a két szegélyező utca sarkáig. *Eszerint a muzeum előtt egy széles, félköralaku tér képződnék, középen az Arany-szoborral, a háttérben pedig a muzeum hatalmas lépcsőivel és oszlopaival.* A professzornak ebben a tervében egyelőre még nincs döntés. Egyébként a muzeum átalakitási költségei körülbelül *1800 millió koronára rugnak.*

nek a közeli választásokra, jöllehet feligmeddig hivatalosan ma ismét a mandátummeghosszabbitás lehetőségét kolportálták politikai körökben. A parlamentben különösen az ellenzéki folyosóra érkeztek egyre-másra azok a hirnökök, akik nemcsak kétségbevonták, de határozottan tagadták a házfeloszlatást s mindenáron azt igyekeztek elhitetni a képviselőkkel, hogy *Bethlen* István gróf a legkomolyabb formában foglalkozik a mandátummeghosszabbitás gondolatával. Az ellenzéki képviselők csakhamar kideritették, hogy e hirnökök megbizásra dolgoznak, azzal a szándékkal, hogy a lehetőség szerint lankaszszák az ellenzék választási készülődését. Amig ugyanis a baloldali folyosó a mandátummeghosszabbitás hirétől volt hangos, addig a kormánypárti oldalon miniszterek, államtitkárok, képviselők és önjelöltek egyforma buzgalommal osztogatták szét egymás között a kerületeket.

Kiderült rövidesen az is, hogy minden cá-

tatott tárgyalásokon, értesülésünk szerint, *a kormány biztositotta is ezt a birtokállományt*, ekkor azonban ujabb kivánságok merültek föl, amelyeknek teljesitéséről döntés még nem történt. Mint beavatottak mondják, *a miniszterelnök megállapodásra jutott a fajvédőkkel is, akik huszonkét mandátumot kértek.* Bethlen kilátásba helyezte a kérés teljesitését, kikötötte azonban, hogy *látni kivánja a jelöltek névsorát* s amennyiben valaki ellen kifogása volna, ugy a fajvédőpártnak el kell ejteni az illetőt.

Az aranyközéputas politika kivánalmainak megfelelően *a miniszterelnök a mérsékelt liberális pártok felé is közeledik*, hogy ezek segélyével a fővárosban is biztositson egy-két mandátumot a kormánypárt részére. *Kállay* Tiborék szervezkedése ugyanis csőddel fenyeget s igy elengedhetetlenül szüksége mutatkozik annak, hogy néhány ismert liberális vezér legyen a kormánypárti listák vezetője a fővárosi lajstromos kerületekben. Jól informált körökben ugy tudják, hogy a választási paktum ezen az oldalon is rövidesen létrejön.

Andrássy Gyula gróf a rajtaütésszerü választásról

Andrássy Gyula gróf tiszadobi birtoká-

gorú munkakötelességgel ezek a kisorsolt fórumok egészen bizonyosan emberi számításszerinti tökéletes munkát végeznek.

Lehet külön művásárló bizottságot kisorsolni.

Lehet külön külföldi kiállítási bizottságot összeállítani.

Lehet általános művészi parlamentet összehívni, de minden esetben előre kell tudnia a bizottsági tagoknak, hogy miről fognak tanácskozni az összehívandó gyülésen.

Nem volt véletlen, hogy éppen a fenntebb említett két bizottságot is szóbahoztuk, mert száz szónak is egy a vége, ez az a két fájó pontja a magyar művészek egyetemességének, amelyet K. T. mai összetétele, szervezete nem tud meggyógyítani, amelynek enyhítésére próbáltuk az új K. T. szervezetre az előbbi hevenyészett javaslatot megtenni.

Ennél jobbat is lehet csinálni, s ez nem nehéz feladat, mert a mait olyan rossznak tartják, hogy ha akárhogyan változik is meg — az csak jobb lehet.

Boross Mihály.

SZENES FÜLÖP: *„Guy de Maupassant".*

DUDITS ANDOR: *Eskü a Vérmezőn.*
A Benczúr-Társaság kiállításáról.

Turáni hatások a magyar népművészetben

Irta: Dr. LECHNER JENŐ, műegyetemi tanár

Hazánk területén már a honfoglalás előtt is turáni népek kultúremlékeivel találkozunk és nagy jelentőségűnek találom *e népeknek idevándorlásuk közben .kifejtett megtermékenyítő hatását* a művészet terén.

Az ázsiai északi nagy alföldről az ókor és kora középkor évszázadaiban kirajzó turánok két útvonalon kerültek európai területre, északon és délen. A déli vándorlók közül a törökség is behatol Európába, ahol a XV. században megveti lábát és az egész Balkán félsziget közművelődésére irányító befolyást gyakorolt. A keleti egyház művészetére gyakorolt hatásukkal pedig a mohamedán világ formáiba öltöztették egész Keleteurópa művészetét mindenütt, ahol a keleti egyház uralkodott, így nagy Orosz birodalom területén is. Az Uralon *északról* átkelt népek útjokban kétségkívül érintették az árja őslakók kultúráját. A déloroszországi síkon számos kőemlék emlékeztet az itt járt turáni ősökre. Attila hódító hunjainak kulturális szerepére pedig ittjártuk idejéből a *sírleletek* dokumentálják az ázsiai őshaza formavilágát, *amelyet beoltogattak az igájuk alá hajtott germán népek művészetébe.*

Attila birodalmának bukása után a turáni *avarok* alapítanak hazánk területén egy új birodalmat. A tiszamelléki gepidákat leigázván, hazánk keleti síkságát foglalták el, majd a longobardok továbbköltözése után a hajdani Pannóniát is birtokukba vették. Heraklius hadjáratán a perzsa Chosroes szövetségesei voltak, ami a kelettel való kulturális kapcsok tekintetében figyelemreméltó momentum.

Míg a hunkori és gepida emlékek a magyar archeologiai kutatás terén alig nyújtanak valamelyes tájékozást e népek művészi tevékenységéről, az avarkori leletek gazdagabbak, kivált fegyverekben és szerszámokban. Érdekes ezek közül néhány fonadékdíszű — határozottan keleti jellegű — szíjvég lemezes ékítménye. *Találkozunk a germánoknak tulajdonított fonatdíszítéssel is, amely a román stil ornamentikáját jellemzi. Hampel* József e leleteket hazai területen előállított munkáknak ítéli, nem innen is, onnan is összerablott holminak, mint sokan vélik. Voltak ötvöseik és nemcsak lovaik szerszámaira, de a vitézek és asszonyaik ékítésére is drága fémekből maguk készítették az ékszerket. A nagyszentmiklósi kincseket is avar fejedelmek udvari ötvöseinek tulajdonítja, akik szerinte Indiától Lombardiáig, Egyiptomtól az északi germán területekig szedték össze mintáikat s így kerülnek leleteiken elő az indus, perzsa, skita, sőt kinai motivumok. Ezzel szemben azt hiszem joggal föltehetjük, hogy a keleti motivumok alkalmazása ősi keleti tradicióinkban gyökerezik. A legszebb példákat erre a székely népművészetben találjuk, akik mint avar utódok, ma is kultiválják a keleti formákat, holott ma már e formák ott nem is élnek, de meg nincsen is semmiféle kapcsolat e formák ideszármaztatására.

A honfoglaló *magyarság* művészeti kultúráját is csak a sírleletek emlékei őrzik számunkra. A külföldi írók, kivált a németek a népvándorlási kori leletek során kizárólag a germán törzsek emlékeivel és sírleleteivel foglalkoznak. Már Szalay képet ad arról a *merész munkásságról, hogy a népvándorlást egyenesen a német nemzet történetének egy részeként tárgyalják, minthogy a keresztény-római civilizációt is keresztény-germán kultúrának jellemzik.* A népvándorláskori emlékekről így munkájuk kétségkívül hiányos és egyben téves is, mert *elmulasztják kutatni a hunnok, avarok, magyarok, bolgárok, finnek, általában a turáni mezőkről évszázadokon át szakadatlanul özönlött népek szerepét a gótok, longobárdok és más északról bevándorló és útjokba került, hazájokból tovaűzött germán népekre.* Hiszem, hogy bizonyára jelentékenyen megváltozna e kutatások nyomán a germán ősnépek archeologiája is. A honfoglaláskori magyar sírokból kiemelt ereklyéket eddig úgy magyarázták, hogy azok a nyugaton portyázó magyarok zsákmányaiként, idegenből, nyugatról kerültek magyar földre. Elfelejtették, hogy a gótok, gepidák, longobardok hazánkban is tartózkodtak, s pogány sírjaink régiségei mennyire elütnek e germán törzsek emlékeitől. Figyelmen kívül hagyták, hogy korai leleteink nagy mértékben különböznek a turáni népek megjelenése utáni időkből való sírleletektől. Egy pillantás elég a germán *szilágysomlói* és a hun-avar *nagyszentmiklósi* leletekre. Utóbbin keleti jellegű ornamentika, turáni figurális alak jelenik meg, megjelenik a székely kapuk ma is divatozó motivumai is, az istenfa, a griff, a szarvas, az asszir szárnyas állat, indiai jellegű ornamensek és olyan motivumok, amelyek utóbb az arab ornamentikában is föltünnek és sajátossá válnak.

A turáni honfoglalóknak az északi népekkel való érintkezését jelentőségében tehát alig lehet fölbecsülni, ha elgondoljuk, hogy a mezopotámiai és kisázsiai kulturán alapuló görög római művészetet a germán népvándorlás ősművészete formálta át azután középkori művészetté. Csak

Képzőművészet
1927. 5. 7. 4. l. kép

id. Lechner Jenő
építész

*** A kolozsvári építészeti pályázat nyertesei.** A kolozsvári Mátyás király-tér építészeti kialakításának tervére az országos irodalmi és művészeti tanács a kultuszminiszter felhívására nyilvános pályázatot hirdetett. A kiküldött bizottság megbírálta a pályaműveket és a három, egyenként 1500 pengővel jutalmazott első díjat idősebb és ifjabb Lechner Jenőnek, második helyen Kaffka Péternek és Achay Lászlónak, harmadik helyen Gerő Lászlónak ítélte oda. Megvásárolta a bizottság egyenként 500 pengőért Koromzay Vilmos, Papp Imre és Wollmann Károly tervezeteit. A pályaművek a május 10-én megnyíló kolozsvári építészeti kiállításon kerülnek bemutatásra.

Új Magy. 1942. V. 9.

A gubacsi híd felavatása országos ünnep keretében ment végbe. *Bethlen* miniszterelnök vezetésével ott volt az egész kormány, kiket *Maurer* Gyula a kikötő építés kormánybiztosa üdvözölt. A híd terveit *Sajó* min. o. tanácsos készítette, a híd alapozást a *Zsigmondy* cég végezte. A híd vasszerkezeteit néhai dr. *Zielinsky* Szilárd tervezte és az állami gépgyárak készítettek dr. *Michailich* Győző, dr. *Gállik* István, *Novák* Ferenc, *Szikszay* Gerő, *Kölber* Ernő és *Dieter* János felügyelete mellett. A híd építése 300.000 m³ föld munkát, 7900 m³ betont és falazatot és 1400 mázsa vasszerkezetet igényelt és beleknrült 1·7 millió aranykoronába.

A mű- és középítési szakosztályok december 15-én tartott ülésén *Wälder* Gyula elnökölt, jegyző *Dörre* Endre volt. Elnök ismertette a pályázatok ügyét. Igy a Kéler Napoleon-féle pályázatra nem érkezett egyetlen pályamunka se be. (Gondolkozásra késztető körülmény. *Szerk.)* Az Ybl Miklós pályázatra viszont 14 pályamű érkezett be, melyeket *Csonka* Pál ismertetett, közöttük nem egy valóban művészi munka, ám a zsüri egyet sem talált méltónak a különben sem létező Ybl-érem jutalomra. (Ezen is lehet gondolkodni. *Szerk.)* A Kossuth pályázatra a hazai építőanyagok ismertetését javasolják a szakosztályok kitüzni. *Francsek* Imre felszólalásából megtudtuk, hogy az Egylet nagy pályázatának kitüntetettjei máig sem kapják meg az egyleti érmet, nemhogy aranyból de még — mint előadó szeretné — bronzból sem, mert az érem negativja Bécsben van (!!!). Mindenesetre talán itt is kellene valamit tenni. Végül *Szöllősy* Aurél igen alapos és finoman kidolgozott inditványt terjeszt elő a birói szakértői dijak egységesitéséről, melyet szakosztályok *Sándy* Gyula és *Schulek* János hozzászólásai után elfogadnak. A Kossuth közgazdasági pályázát biráló bizottságába megválasztották: *Hoepfner* Guidó és *Schulek* János tagokat. A Hollán-bizottságba *Kommer* Józsefet.

A forgalmi adó ellenőrzés szokatlan jelenségeire hivták fel figyelmünket több oldalról, előkelő tervező műépitészek, akik azt panaszolják fel, hogy valamiképen az otthon szentsége elleni merényletszámba vehető módon történnek ezek a kiszállások, mely alkalommal az illetők legintimebb magán levelezéseit, feljegyzéseit kikutatják, felforgatják, irataikat, könyveiket széthányják, mint valami bünöst vallatják és egyéb vexaturákban részesitik őket. Mi szivesen adunk helyt a panaszoknak igy általánosságban, mert hiszan a műépitész művész, akinek műhelye templom, melybe idegeneknak behatolni még sem szabadna, pláne felforgató célzattal. Szomoru az, hogy ma, mikor a konszolidáció rég helyreállott, épen ami foglalkozásunk körében fordulhatnak elő oly esetek, mely a nyugodt, ihletett munkát és elmélyedést a feladatok megoldásánál lehetetlenné teszik, hisz az illetőnek mindig rettegnie kell mikor törnek rá bejélentés nélkül. Még szomorubb az, hogy a tervező műépitész otthonát nem védi senki, ily esetekben ugy látszik még mindig nincsen fórum, mely tiltakozását felemelné. Mi azt gondoljuk, hogy a Mérnöki Kamara feladata lenni tagjait hasonló vexaturáktól megvédeni és megvagyunk róla győződve, hogy ezt a kötelességet a Kamara teljesiteni is fogja. Egyéb megnyugtatást a hozzánk fordult kartársaknak sajnos nem nyujthatunk.

A szegedi fogadalmi templom kereszthajójának felavatása. *Glattfelder* Gyula csanádi megyéspüspök megáldotta a szegedi fogadalmi templom már teljesen elkészült kereszthajóját. A méreteiben hatalmas arányu románstilü székesegyház épitését *Foerk* Ernő épitésztanár vezeti. Meg kell állanunk egy pillanatra e rövid hir előtt. Mert oly nagyszabásu, hatalmas alkotás van itt keletkezőben, melyről még békevilágban sem volt példa Magyarországon. Ott jártunk Szegeden és elcsodálkoztunk az uj templom monumentális méretein. Ugy épül, mint egy középkori csoda, a munkások százai sürögnek-forognak és a templom készül, egyre készül. *Foerk* Ernő a nagy mesterek nyomdokait követi. Oly hatalmas tér művészetet ad, mely nevét minden időkben ismertté fogja tenni a magyar épitészet történetében. Az ő csodálatos tettereje és lelkének nemes derüje élteti, emeli, virágoztatja készzé a hatalmas művet. Üdvözöljük a mestert és munkatársait. *(D. F. G.)*

A lelépési dijak házadó alá vonása. Az érvényben lévő lakásrendelet szerint a lakás, vagy lakás céljára épült helyiség céljára épült helyiség bérletét átruházni, vagy ilyen helyiség használatát átengedni csak a háztulajdonos (bérbeadó) beleegyezésével és csak helybenlakásra jogosult egyén részére lehet. Az átruházás vagy átengedés érvényéhez a lakásügyi hatóság engedélye szükséges, amit a hatóság lakásigazolvány kiállitásával ad meg. Ha a háztulajdonos (bérbeadó) beleegyezése és az átruházást kérő helybenlakásra jogosultsága igazolva van, az engedélyt meg kell adni és a lakásigazolványt ki kell állitani. A háztulajdonos (bérbeadó) beleegyezése hiányában az engedély csak akkor adható meg, ha mindkét fél tényleges szolgálatban álló közszolgálati alkalmazott és ha az átruházás szolgálati érdekből indokolt, vagy ha az átruházást kérő az átruházó félnek közeli hozzátartózója és igy jogosultsága kétségtelen és ha kimutatja, hogy az átruházást legalább három hónappal megelőzőleg az átruházó féllel együtt lakott.

A szakértő véleménye és saját tapasztalata. A m. kir. Kuria IV. 3528/1923. számu itéletével kimondotta, hogy a polgári pörrendtartás 358. §-a nem irja elő azt, hogy a szakértő véleményv megalkotásához szükséges adatokat feltétlenül és minden körülmények között csakis a saját, közvetlen tapasztalatból meritheti, sőt a 359. és 361. §-ok egybevetéséből kétségtelenül kiderül, hogy a szakértő véleménye megalkotása végett másoktól — tehát tudakozás utján is — szerzett adatokat felhasználhat. A szakértő véleményét egymagában az a körülmeny, hogy a tudakozódáson alapul, elfogadhatatlanná nem teszi.

A városi Mérnökök Országos Szövetsége a központi várossáza tanácstermében közgyülés keretében avatta fel az idei szegedi vándorgyülésen elnökké választott Fock Ede okleveles mérnök, fővárosi tanácsnokot. Fock Ede elnököt meleg ovációban részesitették és Sipőcz Jenő polgármester köszöntötte meleghangu beszédében, mint a legkiválóbb szakembert és a legodaadóbb munkatársat és mérnökök tiszteletreméltó nagy testületének figyelmébe és szeretetében ajánlotta. A kereskedelemügyi minisztérium képviseletében Buday Béla államtitkár, a pénzügyminisztérium részéről Lukács Ödön miniszteri tanácsos üdvözölték az ünnepelt elnököt. A népjóléti minisztert *Jendrassik* Alfréd államtitkár és Hoffmann Károly min. tan. képviselte. A közgyülés a legünnepélyesebb hangulatban ért véget.

SCHLICK-NICHOLSON
GÉP-, VAGON- ÉS HAJÓGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.
BUDAPEST, VI. KER., VÁCI-UT 45—47.
Hajógyár: ÚJPESTEN. Alapitási év: 1869.
Gőzgépek, Szivattyuk, Motorok, Kazánok
Vasszerkezetek, Épületlakatosmunkák, Daruk
Vagónok, Hajók, Jéggyári berendezések, Mezőgazdasági gépek

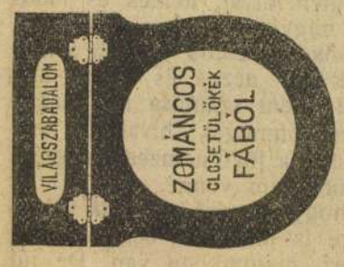

bármily n szinben és méretben, hygenikusak, moshatók, vizállók, nem törékenyek, olcsók
PETROLIGNUM R.-T.
Budapest, VIII. kerület, Nagytemplomucca12/b
Telefon: József 131-15.
Kérjen árajánlatot!

A JELENKOR LEGJOBB KÁLYHÁJA.

A salgótarjáni „PERPETUUM“ folytonégő hálylia, mely bármely hazai barna szénnel gazdaságosan fűt, állandó, kellemes, egyenletes meleget szolgáltat.

VE SENYEN KIVÜL. ÓVAKODJUNK UT NZATOKTÓL.

„Korona“ „Isis“ irrendszerü folytonégők | „KALOR“ lemezköpenyes hengeralaku folytonégő kályha | „Radius“ sz. lefelé égő folytonégő kályha | „Oeconom“ főző- és fütőkályha.

KAPHATÓK JOBB VASKERESKEDÉSEKBEN, VAGY KÖZVETLENÜL A

Budapest-Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntőde r.-t. (Hirsch és Frank)

Budapesi, VI. kerület, Aréna-ut 128. — Telefon: 171—88.

és épitő ipar iránti lángoló szeretet ily nemes veretü müveknek létrehozására sarkalt. Csodálatos! Ha ifju nemzedékünket kérdezzük, mit tudnak Budapest épitőiről, úgy mélységesen hallgatnak, de elmondják kis idegen városok sokszor lényegtelen emlék müveinek történetét. Ha idősebb, sőt a még élő legidősebb mestereinkhez fordulunk e kérdéssel, bizony tőlük sem kapunk kielégitő feleletet.

Elfeledtük Budapest épitőit! Már-már sem nevüket, sem alkotásaikat nem ismerjük. Annál kevesebbet tudunk arról az óriási küzdelemről. mely szép fővárosunkat szülte.

Hát ez bizony rut hálátlanság a multtal, a nagy idők nagy embereivel szemben. Ha már mi magunk gyengék és tehetetlenek vagyunk, legalább iparkodjunk megbecsülni, fenntartani és szent hagyományként utódainkra átszármaztatni a mult nagy eseményeit és alakjait.

Az „Épitő Ipar- Épitő Művészet“ egyetlen hü krónikása Budapest épitőművészeti fejlődésének. Ez a lap **közeledik 50 éves jubileumához** ami annyit jelent, hogy itt ötven év krónikája van leszögezve. Hála az alapitó nagy mesterek előrelátásának, akik megérezték a krónika szükségességét és mikor lapunkat megalapitották, tulajdonképen akkor is a mi érdekünkben cselekedtek, velünk tettek jót, hisz lapunk nélkül 50 év épitészeti történetéből alig tudnánk ma már valamit. Legyen áldott az ő emlékük.

Nekünk gyenge utódoknak szintén szent kötelességeink vannak. Nemcsak az, hogy az általuk alapitott krónikát, e lapot továbbra is fenntartani iparkodjunk, hanem az is, hogy a mi utódjainknak vele és általa mintegy krónikát nyujtsunk, melyből minden időkben megtudhassák mi történt hazánkban az épitészet terén. Ki mit alkotott, mikor és hol épültek köz- és magánépületek korunkban.

Az „Épitő Ipar- Épitő Művészet“ tehát nem konjunktura, üzleti, efemer értékekre alapozott lap, hanem igenis szent és magasztos hivatást betöltő organum, melyet erősiteni, fenntartani minden magyar épitésznek és épitőmesternek hivatásából származó szent kötelességének kell ismernie, aki ezt meg nem érti, aki ezirányban kötelezettséget vállalni nem tud, vagy nem akar, az ellentétben áll nagynevü elődeinknek Budapest egykori épitőinek, lapunk alapitóinak szándékaival, intencióival, nemes és áldozatos lelkületével. Mert nagyon szomoru lenne az, ha a mai nemzedék ideális áldozatok hozására már képtelen volna, ha csak azt nézné és venné, ami pillanatnyi előnyt, üzletet jelent számára igy magasabb látókörből tekinteni önmagát, hivatását nem tudná és a szent tradiciókat a jövő nemzedék részére megőrző krónikát semmibe sem venné.

Nem hisszük azt, hogy ennyire jutottunk volna. Mert ha anyagilag tönkre is jutottunk, de kulturánk tönkre nem ment, hisz ez magunkban van. De jól vigyázzunk. hogy az épitészkulturát szolgáló, hordozó és a jövő generációnak fenntartó eszközt, jelesül az „Épitő Ipar- Épitő Művészet“ szaklapunkat cserbe ne hagyjuk, hanem inkább buzgó támogatással iparkodjunk erősiteni, hogy az irásban és képekkel valóban a jelen épitészet kulturhü krónikása legyen.

Nekünk, kik a lapot mint nagy terhet épen ily gondolatok ösztönző hatása alatt átvállaltuk, nem lehet nagyobb szomoruságunk, mintha látjuk, hogy titáni küzdelmünkben egyedül állunk, hogy a kartársak nem eszmélnek rá, hogy itt *egy nagy és szent kötelesség teljesitéséről van szó*, mely nem egy embernek, hanem minden magyar épitésznek kötelessége. Viszont örömben repes a lelkünk, ha megértő, odaadó, itt-ott egy kis áldozatra is kész szép iparunkat művelő egyénekre találunk, akik tul üzleten és hasznon a magasabb célokat tekintik és igy valamikor talán egy jobb idő gyermekeinek hálás elismerésére tarthatnak számot.

A mi szent évünk közeledik. Jövő ilyenkor ünnepet ül az Épitő Ipar- Épitő Művészet. Barátaink! Álljatok mellette kitartó hűséggel. A mult nagy alakjainak elismerése, a jövő nemzedék hálája lesz hűségtek jutalma.

Dr. Fábián Gáspár.

KRÓNIKA

FELKÉRJÜK ELŐFIZETŐINKET, hogy lapunk jelen számához csatolt befizetési lapon, lehetőleg az egész évi előfizetést küldjék be, igy mentesülnek az év közben felmerülő áremelkedésektől.

Jókai-emlékműpályázat, melyet az Országos Képzőművészeti Tanács irt ki, eldölt. Mintegy 20 pályázó volt, épitészek és szobrászok külön és együttesen. Meg kell állapitanunk örömmel hogy az épitészeti megoldások vezettek, sőt a legjobbnak itélt mű is tisztán épitészeti megoldás *Lechner* Jenő dr. műépitész bájos és rendkivül artisztikus megoldása. Valószinüleg a paritás miatt kerültek a II-dik és III-dik dijra szobrászati alkotások *Beck* Ö. Fülöp és *Szántó* Gergely szobrászok művei, melyek teljesen nélkülözik az épitészeti megoldást. Pedig a feladat tulnyomó részben épitészeti, sőt térrendezési, hiszen a Kerepesi temető Árkád sorának impozáns befejezését kell adnia. Ezt oldotta meg dr. *Lechner* Jenő páratlan sikerrel. Ugyancsak pompás megoldást készitett *Rerrich* Béla és *Katona* Mihály is, akiknek művét megvételre érdemesitették. Meg kell még emlékeznünk *Gerlóczy* és *Bogdánfy* közös tervéről valamint *Thomas* Antal és *Horváth* Béla alkotásáról. A szobrászok között kiválik *Szódy* Szilárd monumentális alkotása.

TÓTH ISTVÁN elektrotechnikai és műszaki vállalata I., Szt János-tér 4. Telefon J. 62—24.

Szervezkednek, szervez, szervezked

nek, kedves Szerkesztő ur, szervezkednek. Mindenki szervezkedik kérem. Oly szomoru vagyok. Amerre járok, amerre kelek, ahová esetlek és ahová botlok esetleg, mindenütt csak szervezkednek. Vörös meg fehér, meg kék, meg zöld plakátok ragadnak a tőlem már megszokott utcákon a házfalon, minden plakáton szervezkednek. Szervezkedjünk! Szervezkedni! Szervezvezkedési! szervezkedését szervező! Mit tegyek itten, kihez forduljak, hová legyek kedves Szerkesztő ur, mit szóljak, mit mondjak én? A polgárok szervezkednek, a hat kerületi polgárok a kerületben, a kilenckerületi polgárok a kilenc kerületben, mind a kerületben, azután a katonák szervezkednek, ugymint tisztek szervezkednek és katonák szervezkednek, azután altisztek szervezkednek, azután rokkantak szervezkednek, azután kereskedő segédek szervezkednek, azután magántisztviselők szervezkednek, azután meg a gimnazisták szervezkednek, azután nyugdijasok szervezkednek, de nem azután, hanem egyszerre kérem, mind egyszerre, csak ugy mondom, hogy azután ahelyett hogy és kérem. A halál évei megakadtak, megint élnénk vagy mi, s az elrekedt jajt, az ocsudó lelket, a borzadályt és szenvedést, vagy az örömöt és megszabadulást ki veszékeli, ki zengi s zugja! ki harsonázza most? Szervezkednek. Teli van a szép magyar hon cseh meg román meg szerb ruhás gyöngédtelen emberekkel. Ki könyököl le busulni, ki sóhajt egy hosszut Kárpátoktól Adriáig? Szervezkednek, szervezkednek. Az özvegyek meg az árvák, akiknek mindenök a temetőben van, az özvegyek meg az árvák szervezkednek. Az ujságirók szervezkednek. Az irók szervezkednek. A színésznők meg a színészek szervezkednek. Ugy-e Szerkesztő ur, ugyebár ez lelkesiti önt legközelebbről, ez hogy a szinháznál szervezkednek. Szervezett színésznők és színészek lesznek most már Pesten. Olyan szomoru vagyok, ne tessék haragudni. Elismerem, hogy szervezkedni kell máma, elismerem én. Nem tudnám valami könnyen igazolni magamat, hogy hát mért vagyok olyan szomoru. Elpróbálok képzelni egy szervezett Márkus Emiliát. Nem tudom elképzelni. Kihullottam a világból. Jaj hát egy szervezett Nyárai. Tóni hát szervezve vagy? Végem van. Egy Nagy Jenő, teszem azt, aki szervezve van, hát él az tovább, hát élhet az? Hogy vagy Nagy Jenő? Te mesélted nekem az ifjuságban, a Bohém-kávéházban, hogy nikor Debrecenben pályáztál mint kezdő kardalos, hát a kvártélyodon olyan kemény deszkán háltál, hogy minden öt percben felkeltél pihenni. Szegény Nagy Jenő, visszajöttél már a katonaságtól? Kérem igen kedves Szervező ur, felnézek itt magam egyedül a csillagos égre. A A Gönczöl szekerét szétszedik, mert el van a rudja törve. A Sánta Katit, azt a szép gyémánt csilagot, aki félkettőkor kél fel, felszólitották, hogy már alkonyatkor tessék neki kijönni, mikor a többiek jönnek és hogy ne hencegjen ugy, a fele fényességét lesrófolták. Attól a csábos Vénusz-csillagtól is megvonták a villanytöbbletet, meg a Kaszás-fivérek fényes kirakatát se szabad most már csak egy lámpával világitani. Szegény Hold, ábrándom imádott Fensége, látom, hogy sáppadsz sáppadozva, halavány-ságra térsz, tudod, hogy le kell az uralkodásról mondani. Jól van csillagok, tudom, hogy a homokról beszéltek, hogy az az igazi, a homok, mert abban minden szem egyforma. Pedig nem is ugy van, nem, mert a homokban is akadnak külön tündökletek, csak tik olyan magasból nem veszitek észre. Különben meglehet, hogy ezentul eltörlik a homokban is azt a zavaró csillanást. Most nem látni homokat, mert hó van rajta. Szervezett hólepel. Elmegyek a fák közt. Kis ropogások hallatszanak, töreteg nesz, sugdolózás. Pszsz, szervezkednek.

Szép Ernő.

A MÜSOR. A francia megszálló csapatok érkezésére való tekintettel Zádor Dezső, az Operaház főrendezője akkép állitotta össze a két heti müsort, hogy abban nagyrészt francia szerzők müvei és francia tárgyu operák, mint a Bohémélet szerepelnek. Természetes dolog, hogy ez a speciális müsortervezet nagy gondot okozott Zádornak, aki igy sóhajtott fel:

— Nagy munka volt, nehéz munka volt, de azért még mindig elég jól jártam. Istenem, mit is csináltam volna, ha Budapestet — szerb csapatok szállták meg.

megnézni a technikai felszerelést. A szinpad a modern szinjátszás minden eszközével tökéletesen fel van szerelve. Tiz méter a mélysége, a szinpadnyilás tizenegy méter, maga a szinpad hét méter széles és öt méter magas. Hátul a legmodernebb körhorizont van ráépitve, amely teljes csillagos ég és bármilyen égbolt illuzióját tudja adni, hozzá a legagyafurtabb és legraffináltabb szinezőgépek. Vámos Árpád szinpadtechnikai találmánya a felső rivalda-sor, amely az alsó rivaldának a szinészarcokra vetett árnyékát ki tudja küszöbölni. Van a szinpadnak egy hatalmas reflektorhidja is, erről esőt, havat, tüzet, vizet, villámot, felkelő holdat, naplementét, mindenféle természeti tüneményt tökéletesen lehet vetiteni magáról a szinpadról.

A szinpad hátsó harmadának a deszkája olyan, mint a gyerekek összerakható fakockajátéka. Teljesen szét lehet szedni ezt a részt apró darabokra, hogy mikor szükség van rá, alulról jöhessen fel lépcső a diszlet tulsó végén, vagy egy hegy tetejének az illuzióját lehessen megcsinálni, a tulsó oldalon lefelé haladó völggyel. Ez a szinpad mindent tud.

A szinpad alatt külön helyiségei vannak a különféle mühelyeknek és van zongoraszoba is, kazánterem, meg egyéb. A szinpad mellett két emeletsoron tizennégy tágas és modern kényelemmel berendezett öltöző. És végül hátul egy ajtó. Hova lehet itt kijutni? A Duna-utcára. Közben a két utca között az egész tömböt az uj szinház mindenféle helyisége foglalja el.

A Medgyaszay-szinház — a háboru alatt — valóságos épitészeti csoda. Európában a párját keresni kell. Az igen nagy siker fele ez.

FEHÉR DARAB. Szó van arról, hogy legközelebb fehér darab kerül szinre a Magyar Szinházban. Az uj darab szerzője *Vágó* Géza, érdekessége pedig az, hogy mindössze két szereplője van, ellőreláthatólag *Bayor* Gizi és *Törzs* Jenő. Valaki azt kérdezte Vágótól, hogy fehér-e az uj darabja?

— De mennyire! — szólt a szerző. — Hogy is lehetne más, mint „fehér" az olyan darab, amelyben nincs is — *harmadik.*

SZILÁGYI RÓZSI PAULAY ERZSI.
Belvárosi Szinház: „Tilla". *Papp felv.*

egyik oldala zöld, a másik oldala aranysárga: a függöny nehéz szövetének a szine finoman kvadrál kifelé is, befelé is. Ugyancsak ebből az előcsarnokból vezet a nézőtér mentén egy hosszu, elegáns folyosó a szinpad mellé, és vezet egy oszlopos lépcső az igazgatósági irodákhoz és a páholyokhoz. Ez az utóbbi lépcső lefelé is folytatódik: a szuterrénben van a büffé. Köröskörül bársonypamlag, a büffé-asztala éppen olyan, mint a ruhatári asztal, butorgyártási remekmunka.

Az előcsarnokból behunyott szemmel a nézőtérre lépni és ott hirtelen szétnézni, valóságos tündérálom. Gyönyörü kis szinház, az egész kontinensen párját kell keresni. Az erősen lejtő földszinten tizenhét sor piros plüsfotel, kényelmes, széles zsöllyék, darabja drágább volt ötszáz koronánál. Oldalt nemes empire-pillérek öt-öt mezőre osztják a két falat jobbról és balról. A pilléreken utánozhatatlanul kedves falikarok. A pillérek fejénél friz fut végig a falon. A friz körülbelül bizonyos drága alturien-tányérok széldiszének müvészi hatását utánozza. Két-két sárga és fehér relief között van egy dekorativ panneau. A reliefek szinpadi figurákat ábrázolnak, a panneauk pedig allegorikus festmények. Gyönyörü. Alattuk a falat nehéz sárga selyemtapéta boritja. Szemben a szinpadra hatalmas bayreuthi függöny borul, a drapériája sárga, minta selyemtapéta, görögös ráncokkal, maga a függöny bibor plüss, pompéji modorban függőleges aranyhimes levélsorok osztják több mezőre, minden mezőben egy-egy applikált szines selyemfigura. Ezeket az applikációkat, amelyekről még laikusok is beszélni fognak, özvegy Mirkovszky Gézáné csinálta Unghváry tervei után. A bayreuthi függöny drapériája felett folytatódik a friz. A reliefek a Szentivánéji álmot, mint tökéletes szinmüvet, a Don Juant, mint tökéletes operát, a Hoffmann meséit, mint tökéletes operettet ábrázolják, a negyedik relief pedig egy ballet-jelenettel teszi teljessé a müfajok apotheozisát. A négy relief között három panneau a felhőt, a napot és az éjszakát ábrázolja.

† BARÓ HERCZEL MANÓ
Vadász Miklós rajza

Ha az ember most háttal fordul a szinpadnak, az erkély tünik elé. Bübájos kis erkély: két piros zsöllyesor van rajta és ezek fölött hat páholy. Ez a hat páholy elragadóan kedves: pazar és gazdag kalitkáknak látszanak, antik drapériájuk a párisi Nagyopera páholyaihoz teszi őket hasonlóvá. Az erkély mellvédjén is friz: egy-egy relief a görög tragédiát és a görög komédiát ábrázolja, közöttük egy panneau szép festménye vándorszinészek biedermeyeres ekhós szekerét ábrázolja. A kocsin ülő hölgyek között meg lehet ismerni Medgyaszay Vilmát, a kocsi mellett pedig fehér cilinderrel az igazgatót, Vámos Arpádot. A páholyoknak hátrafelé elegáns és pompázó kis promenoir-erkélyük van, amely nyitott és a vesztibül fölé ugrik ki.

Az első zsöllyesorból a zenekarba is lehet vetni egy pillantást. Bayreuthi elv szerint épitett láthatatlan zenekar. Ez is minden komforttal fel van szerelve: a talaja parkett. A karmester a szinpadi személyzettel: ügyelővel, rendezővel, függönyhuzóval nem csengő, hanem fényjelek utján érintkezik. Fényjelek utján tudja majd dirigálni a szinpadon láthatatlan külső kórusokat is.

Mindez eddig a néző birodalma. És hasonló benyomás kél a szinházi szakemberben is, aki felmegy a szinpadra

Az uj szinház

Uj szinház nyilik Budapesten. A nagy érdeklődés, amely ezt a nyitást várja, nemcsak az uj vállalkozás müvészi irányának, szinészeinek, iróinak, darabjainak szól, hanem magának a szinháznak is. Régi dolog, hogy a szinházi esténk a felvonásköze éppen olyan fontos, mint bármelyik felvonása. Szép, kellemes, elegáns szinházban, ahol a szünetekben jó publikum hullámzik, szivesebben ül az ember, mint másutt.

A Medgyaszay-szinházat remekbe épitették. A pénzt zsákból szórták minden kicsi részletéhez, ahogy Vámos igazgató maga mondja: tudatos baleksággal. Két millió koronába került, egy félévé kezdték, már kész. Csak szakember érti, hogy ez milyen példátlan teljesitmény a háborus anyagbeszerzési nehézségek és munkás-nélkülözések közepette. Azonkivül dr. *Lechner* Jenő müegyetemi magántanárnak, aki a szinházat tervezte, le kellett győzni mindazokat a nehézségeket, amely a bérházban való épitkezéssel járnak: a távozó kereskedők sok ügyes-bajos akadálya, a füstelvezetés, a lakásokon keresztül, a lakók pincéinek a háborgatása és még ezer egyéb baj. De a kitünő müépitész minden nehézséget megoldott és bravuros munkáját még egy rekorddal tetézte: a Medgyaszay-szinház teljesen magyar produktum, minden anyaga magyar gyártmány, minden részlettervezője magyar müvész. Az első nagy sikert ebben a szinházban Lechner aratja: a megnyitás után egy csapásra hires szinházépitő lesz belőle.

Az Eskü-téri hid tövében van az uj szinház bejárása. A graciózus és finom márkiz már izlést és eleganciát mutat. Ahogy aztán belép az ember az előcsarnokba, meg kell állani, olyan szép. József nádor-korabeli pesti empire a szinház stilusa, körülbelül az a stilus, amely a Nemzeti Kaszinó vagy a Lloyd-palota belső berendezésének elegáns kellemét adja.

Ez a vesztibül a maga zöld dór oszlopaival, a mennyezetnek kazettákba süllyesztett reliefjeivel, végtelen kellemes és finom benyomást ad. A mozaikpadlón négy kirakott csoportozatot lehet látni: négyféle táncos párt. Ezek a mozaikok Unghváry Sándor, a kitünő fiatal festőmüvész tervei után készültek, általában a szinház pikturális munkáját mind Unghváry végezte, mint ahogy a reliefmunkák mind a kitünő nevü Füredi Richárdtól valók. Ebben az előcsarnokban van a ruhatár is, amelynek S-alakuan hajlitott asztala (hogy a lejárás praktikusan kényelmes legyen) nem olyan mindenféle ruhatári asztal, hanem butorgyári ritkaság. Cseresznyefából való, olyan fekete intarziákkal, amelyeket müvész tervezett. Ilyen ruhatári asztal aligha van egész Európában.

Az előcsarnokból három nagy ajtó vezet a nézőtérre. Tükörüvegajtók ezek, mögöttük gazdag portière, amelynek

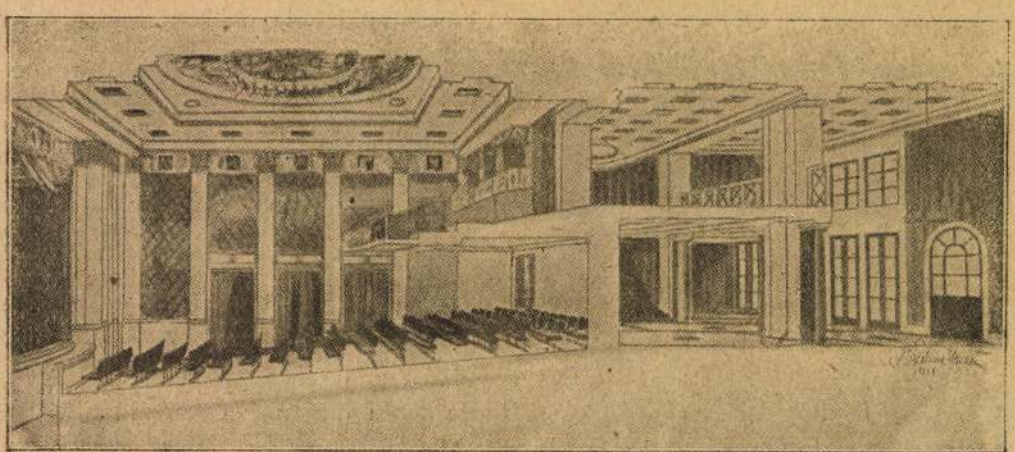

A MEDGYASZAY-SZINHÁZ KERESZTMETSZETE

Dr. Lechner Jenő rajza

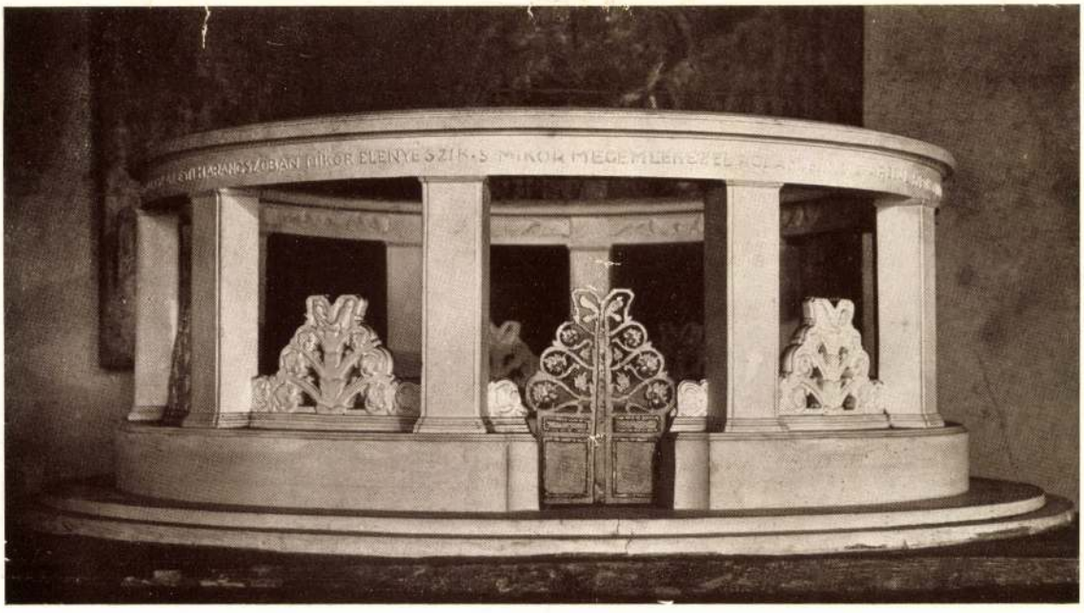

Dr. Lechner Jenő: Panteon-kripta a budapesti egyetemi templomban. A mennyezetet Groh István festette. Dr. Lechner Jenő és Füredi Rikárd: A Jókai-síremlék terve. — Pantheongruft der Universitätskirche in Budapest. Deckenmalerei von Prof. Stefan Groh. Modell des Jókai-Grabdenkmals. (Entwurf.) — Pantheon dans l'église de l'université à Budapest. Plafond de M. Prof. E. Groh. Modèle du monument funéraire du romancier Jókai. (Projet.)

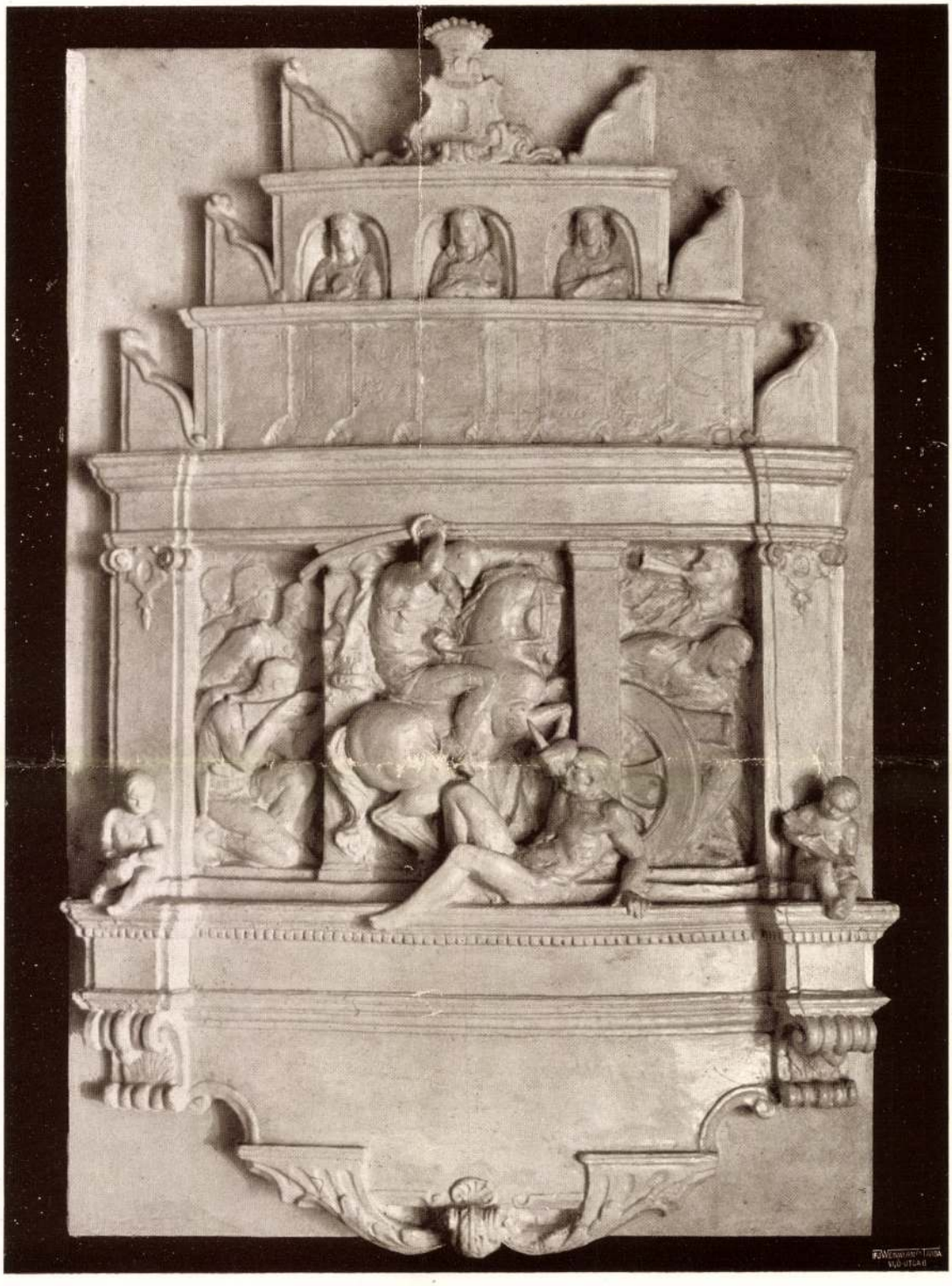

Dr. Lechner Jenő építőművész és Lux Elek szobrászművész: Hősiemlék-epitáfium. — Krieger-Gedenktafel. — Monument commémoratif.

Dr. Lechner Jenő: A sárospataki állami tanítóképző-intézet főkapuzata. A szobrászmunkák Füredi Rikárd szobrászművész művei. — Hauptportal des Lehrerseminars in Sárospatak. Skulpturen von Richard Füredi. — Portail de l'école normale de Sárospatak. Les sculptures par Richard Füredi.

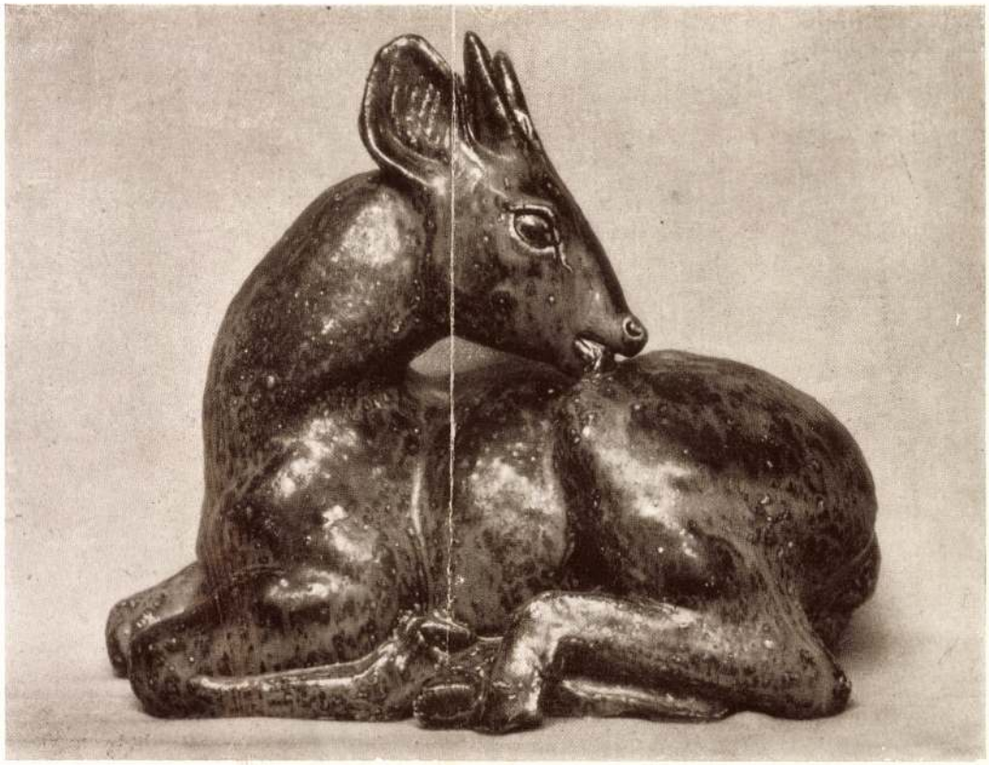

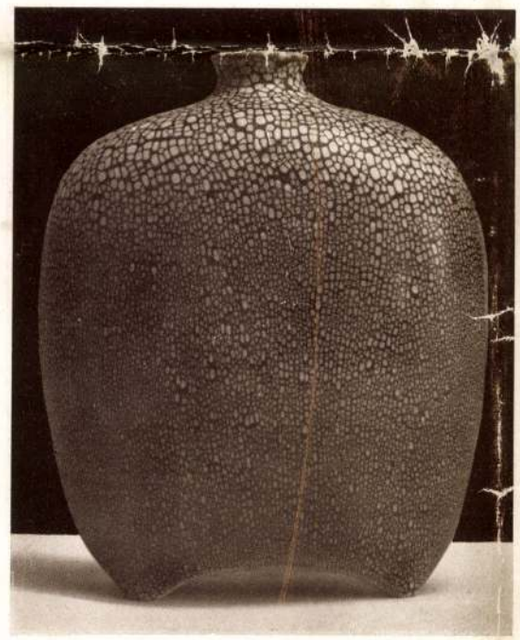

A kopenhágai kir. porcellángyár újabb munkáiból. Őzike, vörös kőedény. »Kígyóbőr«-váza. Békásváza. — Neuere Erzeugnisse d. Kopenhagener Kön. Porzellanfabrik. Reh. Rotes Steinzeug. »Schlangenhaut«-Vase. Froschvase. Beide Porzellan. — Produits nouveaux de la Manufactur royale de porcelaine de Kopenhague.

Magyar Iparművészet

1928.

Borozóhelyiség Lingel Károly pincéjében. — Trinkstube. — Salle de cabaret.

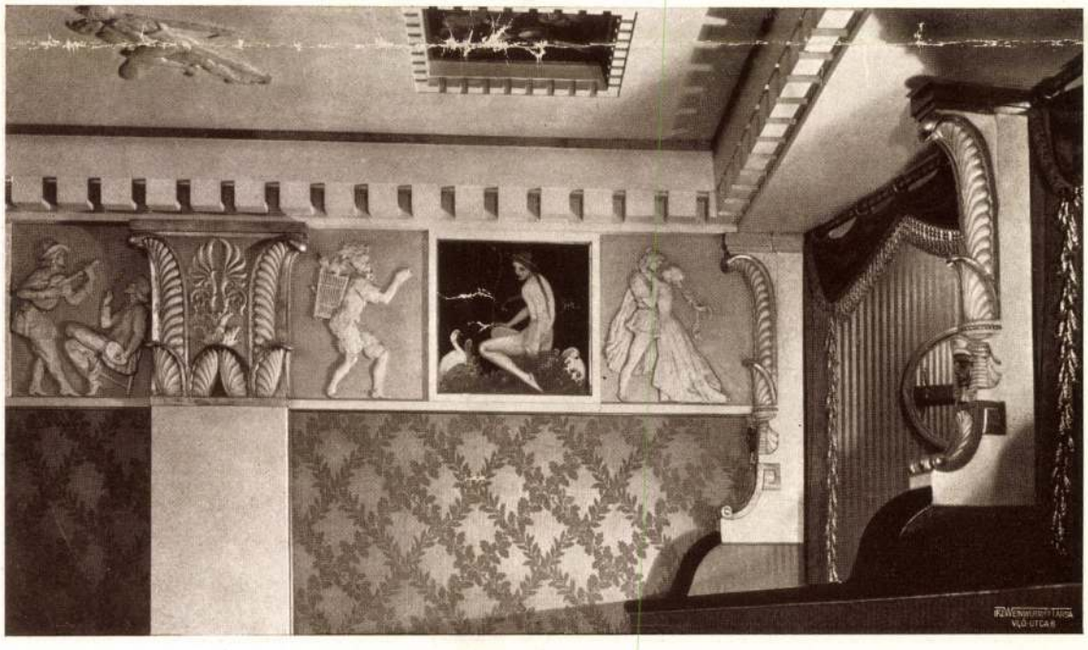

Dr. Lechner Jenő: Részlet az esküúti Medgyaszay- (Orion-) Színház nézőteréről. A festmények Unghváry Sándor, a dombormüvek Füredi Rikárd müvei. — Teilansicht vom Zuschauerraum des Medgyaszay-Theaters. Gemälde von Alexander Unghváry, Reliefs von Richard Füredi. — Detail de l'intérieur du Théâtre Medgyaszay. Peintures de A. Unghváry, sculptures de R. Füredi.

MŰVÉSZI SÍREMLÉK-TERVEK TÓTH ISTVÁN, FÜREDI RICHÁRD ÉS LECHNER JENŐ KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

bazárban ki is állított egy egész sereg siremlék-tervet, a mi jóformán kivétel nélkül megérdemelné, hogy a valóságban is odakerüljön a temetőkbe. Nem emlékművekről van szó, a melyeknek az árát tizezres számokkal lehet csak kifejezni s a melyeknek a fölállítása évekbe kerül. Egyszerűen a kegyelet jelképezésére szánt emlékek, de egyszerűségökben is művésziek, és ámbár művésziek, ár dolgában semmivel sem rónak több terhet arra, a ki halottainak megbecsülését és emlékezetét maradandó jellel akarja megörökíteni.

A kis művésztársaságot, a melynek tagjai közül kivált *Füredi* Rikárd mélyedt el nagy szeretettel a kérdésben, hozzáértők állandóan munkára s a munkában kitartásra serkentették. De hogy nemcsak a művészet, de a közönség szempontjából és érzése szerint is szükség volt az ilyen irányú törekvésre, bizonyítja a Várbazárban rendezett kis műtárlat váratlan sikere. Már az első napokban százszámra kereste fel a közönség, s a mi a legjelentősebb, a művészek már is megbizást kaptak több sikerült modellnek a nagyban való kivitelére. Hosszú, türelmes és mélyenjáró művészi munka jutalma ez, s az benne a legörvendetesebb, hogy a ki pártfogóul szegődik e nemes törekvéshez, egyszerre több irányban végez missziót: kegyeletének a sablontól eltérően és hasonlíthatatlanul értékesebb módon ad kifejezést s egyúttal új éltető nedvekhez juttatja a magyar képfaragás nem épen tulságosan viruló fáját.

—*r*. —*r*.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» márcziusi száma élén *Thán* Károlynak, a magyar kémiai tudomány vezérszellemének kis tanulmánya áll «Kulturánk és a természetbuvárkodás» czímmel. A kitünő tudós nyugodt, tárgyilagos hangon, a tények beható ismeretével mond véleményt természettudományunk állapotairól s kifejti az e tanulmányokkal való foglalkozás fontosságát nemzeti életünkre, jelenünkre és jövőnkre nézve. Egy másik czikkben *Hatvany-Deutsch* Sándor a gyakorlati ember széleskörű jártasságával szól a magyar czukoriparról. Bizonyos aktualitással bir *Berki* Miklós tanulmánya *Brunetière*-ről, a nevezetes franczia kritikus halála alkalmából. Az arczkép, melyet rajzol, talán kissé «retoucheirozva» van, de érdekes és ügyes kézzel van papírra vetve. Aktuális gazdasági tárgyat fejteget *Bogdánfy* Ödön czikke a Duna és Tisza közti csatornáról; gróf *Vay* Péter folytatja ausztrál-ázsiai jegyzeteinek és naplótöredékeinek közlését, *Hegedüs* Pálnak a III. Napoleon harmadik császárságáról szóló tanulmányából a harmadik közleményt olvashatjuk. Szépirodalmi közlemények: De Amicis «Furió» czímű elbeszélésének befejező része *Elek* Arthur fordításában, *Gyulai* Pál kedves kis költeménye s egy műfordítás angolból. Egy névtelen író *Mikszáth* Kálmán Jókairól szóló könyvét ismerteti részletesen, kelleténél akadékoskodóbb, pedáns hangon, a kritizált munka lényege iránt igen kevés érzékkel. Összefüggésükből kikapott mondatok összeállításával, apró tévedések felnagyításával agyon lehet ütni a legnagyobb remekművet is, — a megértésnek nem ez az útja. A füzet tartalmát az «Értesítő» rovat egészíti ki. A «Budapesti Szemle» *Gyulai* Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hó elején jelen meg; előfizetési ára fél évre 12 korona, egyes füzet ára 2 korona.

Az idegességről, korunk e legtöbbeket kinzó nyavalyájáról igen derék, hasznos kis munkát írt a «Magyar Könyvtár» számára dr. *Salgó* Jakab. Erre a kis könyvecskére nagy szükség volt. Az idegbajost egyebek közt épen az jellemzi, hogy szeret a bajáu töprengeni s mindenféle keze ügyébe eső népszerű orvosi műveket olvasgat. Ezt tudva, élelmes külföldi kiadók elárasztják a könyvpiaczot többnyire szakértelem nélkül összeférczelt iratokkal; nagyobbára német füzetek ezek, de próbálkozott már ilyen németből roszul fordított kiadványokkal egyikmásik budapesti antikvárius is. Az ilyenek aztán épen mert a beteg emberek nyugtalankodó érzésére spekulálnak, csak félrevezetik a felvilágosítást keresőt, nem egyszer kárt is tesznek benne. Dr Salgó füzete az elméletileg és gyakorlatilag egyarán jártas szakember tájékozottságával, biztos tudással, világos előadásban mondja el mindazt, a mi az idegességről a nagyközönségnek tudnivaló s nagyon alkalmas arra, hogy tiszta fogalmat kapjon az ember belőle az idegesség okairól, tüneteiről, egész mivoltáról. Ha sikerül a forgalomban levő férczműveket kiszorítania, akkor jó szolgálatot tesz egészségesnek, betegnek egyaránt.

Szalánczvár eredete és nevezetesebb eseményei. Abauj-Tornamegyében, a Sóvár-Tokaji hegyláncz főgerinczének keleti oldalán egy meredek kúpalakú szirten emelkedik Szaláncz vára. Homályba vesző időkben, az Árpádok alatt épült, nevezetes történeti szerepet játszott nem egyszer. Itt ostromolta IV. László király a felségsértő hatalmas Finta nádort, baja volt tulajdonosaival, az Aba-nemzetséggel Róbert Károlynak is, mert a vár urai Csák Mátéval tartottak s az ő kezdésére jutott a vár 1330-ban Drugethek kezére. Az ő kihalásuk után a Lossonczyak lettek Szalánczvár urai s mikor ennek a családnak is magva szakadt 1601-ben, az ősrégi Hunt-Pázmán nemzetségből származó gróf Forgách-család kapta a várat adományban. Az ő kezén van ma is. A vár fentartása körül nagy érdemeket szerzett gróf *Forgách* József, a ki 1815-ben restauráltatta donjonját, mely nélkül a sok vihart látott ősi vár tökéletesen rom lenne már. Ugyancsak ő összeállitotta Szalánczvár történetének adatait is latin nyelven. Dédunokái, gróf *Forgách* László és gróf *Forgách* István most kiadták ősük följegyzéseit, melyeket ismert történettudósunk, *Csoma* József fordított s rendezett sajtó alá. A kegyeletes czélú kis monografiát a két kiadó gróf saját fényképfölvételei alapján készült, Szaláncz várára s a tulajdonos családokra vonatkozó képek egészitik ki.

Magyar írók élete és munkái. *Szinnyei* József nagy művéből most a 102. füzet jelent meg (a XII. kötet 2, füzete), a mely a *Sántha* és *Schams* nevek közé eső 203 író életrajzát foglalja magában, köztük néhány nevezetesebb régi és ujabb írót. A nagy munka, irodalmunknak ez az aprólékos bőségű lexikona, az eddig megjelent füzetekben 21,580 író életrajzát sorolja fel, munkáik jegyzékével együtt.

Nemzeti Lant. Lírai költők szoktak leghamarabb jubileumot ünnepelni: *Palágyi* Lajos még fiatal ember s máris költői munkásságának huszonötödik évfordulóját ünnepli. És pedig nem a szokásos módon, hanem egy kis könyvvel, melyben «Nemzeti Lant» czímen összeállította pályája folyamán irt hazafias költeményeinek java részét, vagy negyven kisebb-nagyobb verset. A kis könyv kiállítása, formája, papirosa, még czíme is elmult időkre emlékeztető, de épen ezért illik a tartalomhoz, mert Palágyi, főleg hazafias költeményeiben, sok tekintetben a Vörösmarty-iskola hagyományaihoz kapcsolja magát, technikában, műformákban s a hang szónokiasságában egyaránt. Ép ezért könyve leginkább ifjusági szavalókönyvnek alkalmas.

A Franklin-Társulat új kiadványai. A Franklin-Társulat-nak, mely most a Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) részvénytársasággal karöltve az eddiginél is fokozottabb munkásságot fejt ki, most jelent meg szokásos kiadói jelentése, mely ezuttal az 1906-ban ujonnan megjelent és új kiadású könyveket sorolja fel. Maga a czímek szerint való száraz felsorolás huszonhárom nagy negyedrét oldalt tölt meg; a könyvek, melyek az idén a Franklin sajtóját elhagyták, bizvást megtöltenének egy jókora könyvtárt is. Az elmult 1906. évben — a több kötetes műveket nem számítva — félezernél több kiadvány szerepel a kettős czég kiadványai között. A könyvárjegyzéknek is kitünően használható kiadói jelentést az intézet szivesen megküldi mindenkinek, a ki ez iránt a Társulathoz fordul.

Uj könyvek:

Az idegességről. Irta dr. *Salgó* Jakab. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság. (Magyar Könyvtár); ára 30 fillér.

Szalánczvár eredete és nevezetesebb eseményei, Ghymesi és gácsi gróf *Forgách* József szerzőtől. Mándok, 1906.

Magyar írók élete és munkái. A M. T. Akadémia megbizásából irta *Szinnyei* József. XII. kötet 2. füzete. Budapest, Hornyánszky Viktor kiadása. Egyegy füzet ára 1 korona.

Nemzeti Lant. Szavalatok és egyéb hazafias költemények. Irta Palágyi Lajos. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság; ára 1 korona.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Gróf Széchenyi Andor, Széchenyi Ödön basának, a konstantinápolyi tüzoltóság parancsnokának fia 42 éves korában Auszterlitzben. — Gallé Antal volt budai várkapitány Görzben, a hol egy penzionátusba vonult viszsza, 56 éves korában. — Kemenes János vasuti főfelügyelő a Kassa-oderbergi vasut forgalmi szakosztályának főnöke 55 éves korában. — Orbán Jácint kiérd. házfőnök, rendi örökös kormánytanácsos, a szeged-felsővárosi hiveknek 21 évig volt lelkipásztora 68 éves korában Szegeden. — Cziffra László, a 12-ik gyalogezred alezredese Abbáziában. — Nyáry Gyula báró, a nyáregyházi báró Nyáry család nesztora 81 éves korában Pilisen. — Lampérth Sándor, 74 éves korában a veszprémmegyei Mencshelyen. Az elhunytban Lampérth Géza az ismert költő édes atyját gyászolja. — Jarvas József kerületi esperes, lajosmizsei plébános, 54 éves korában Kecskeméten. — Nemes Valkó György 75 éves korában Nagykőrösön. — Dlauhoveczky Károly báró lovassági tábornok, néhai Ottó királyi herczeg volt főudvarmestere, Bécsben. – Rámanyai Czógler György lovag, nyug. császári és királyi ezredes, 60 éves korában Fehértemplomban. — Weber József, 18 éves korában Budapesten. — Dr. Köblös Lajos m. kir. honvéd törzsorvos, a katonai érdemérem tulajdonosa, 49 éves korában Kolozsvárott. — Kaffka Ignácz nyug. királyi itélőtáblai biró 81 éves korában Miskolczon. — Madi Kovács János földbirtokos, Tolna vármegye törvényhatósági bizottsági tagja 68 éves korában Gyapa községben. — Wagner Alajos volt negyvennyolczas honvédtizedes Körmöczbányán. — Kropácsy Jenő ügyvéd, Nyitra vármegye törvényhatósági bizottsági tagja Nagytapolcsányban. — Vargha Torma Mihály 48-as közhonvéd 79 éves korában Suuron. — Csokalyi Fényes Géza ügyvéd 60 éves korában B.-Ujfalun. — Spitzer Mór nyug. tanitó Budapesten. — Strausz Simon pusztaalsókörtvélyesi földbirtokos, 48-as honvéd, 42 éven át a sárbogárdi hitközség elnöke, Sárbogárdon. — Steiner Mór dunapentelei magánzó élete 82-ik évében. — Id. Stadler Sándor, a Kassai Takarékpénztár nyug. igazgatója 68 éves korában. — Kepes Ignácz 68 éves korában Budapesten. — Lindenmayer Ferencz támfalvi nyug. kath. plébános 89 éves korában Körmenden. — Kiszely Ernő borsodmegyei földbirtokos 82 éves korában. A szabadságharczot mint a Vilmos-huszárok kapitánya, Görgei alatt végig küzdötte és harminczegy ütközetben vett részt.

Katona Géza éttermei IV. kerület, Váczi-utcza 38. szám. Münchení Hofbräu-sör a bajor királyi udvari serfőzdéből Részvény udvari-sör a Kőbányai részvény-serfőzdéből. Külön páholyok és termek nagyobb társaságok részére. Tiszta fajborok és izletes ételek

ÁSZ. — Garay Ákos tréfás rajzai.

sal viaskodó érzés szólal meg benne, a zeneszerzőnek pedig csak ez kell: érzés, hangulat, a mely aztán az ő zenéjében visszhangot leljen.

Ifjabb Ábrányi Emil, a zene szerzője, alig 24 éves, de szép tehetsége már teljes virágában van, a művészet technikai, azaz megtanulható eszközeinek pedig már föltétlen ura. Még a függöny felgördülte előtt hatásosan szólaltatja meg az ostromolt, éhező város jajszavát; majd a szép lelkű öreg Marco (Guidónak atyja) jelenete ad alkalmat nemes vonalú dallamokra; míg beáll a drámai összeütközés: Guidó meghallja az ostromló kegyetlen föltételét; innen túl I. felvonásbeli szerepe csupa háborgás, csak egyetlen, de annál szebb dallam sugározza be («Ó édes asszony, tiszta, szent!»). Az eddig angyali lelkű, most már hőssé magasztosult Monna Giovanna jelenete, a mint már túlesve nagy lelki küzdelmén, előadja a megmásíthatatlanba belenyugodva, hogy ezrek jóléteért ő kész koczkára tenni életét és becsületét — a férj erős indulatának s az összegyűlt nép édes-bús, szánalommal vegyes örömének kifejezését öntötte a megkapó zenébe. A II. felvonás a várakozó Prinzivalle ábrándozásával kezdődik s csupa dallam; a régies, bájos tánczzenével kezdődő epizód tüzes tarantellába fúl, a drámai Trivulzio-jelenet után a nagy kettős jön; a mindent felejtő katona kiönti szivét: mint tizenkét éves fiú, játszadozott Vannával, azóta hordja szívében az ő képét; nehéz viszontagságok után most van első és bizonyára utolsó alkalma ezt be is vallani; megteszi a nélkül, hogy a helyzettel legkevésbbé is vissza akarna élni. Vanna is mint kis gyermekleány szerette játszótársát, de azóta elfeledte. A költői szép jelenet, megkapó zene kíséretében, azzal végződik, hogy az eddigi ostromló átpártol, az ellenfélből szövetséges lesz; Prinzivalle Vannával együtt indul az örvendő, gyönyörűen kivilágított város falai közé, diadalmas zene fölemelő hangjai közben. — A III. felvonás Guidó sötét tépelődésével kezdődik; az érkező Vannát a harag kitörésével fogadja; mikor megtudja, hogy kit hozott magával: szilaj örömmel hirdeti a városnak, hogy itt a boszú órája. Vanna nem birja megértetni Guidóval, hogy Prinzivalle nemesen viselkedett; férje ezt nem bírja, nem akarja felfogni, — a nő erre megigéri, hogy ő maga fogja Prinzivallét kegyetlenül kivégezni; mi azonban tudjuk, hogy együtt fog vele szökni a nem hozzájuk való emberek közül. Vannának az operát befejező szavai: «Rút álom volt csupán — most kezdődik a szép», csakugyan álmodozó, gyönyörű zene közben hangzanak el; az egész est nagy zenei élvezetei a legnagyobbal tetőződnek be. Az eddig művészettel alkalmazott vezérdallamok és túlbőségükkel többékevésbbé figyelemfárasztó szövevények helyett tiszta lírát, andalító dallamot kapunk, csillogó hangszerelésben; a mindvégig szép műnek utolsó hatása a leghódítóbb.

K. I.

MŰVÉSZI SIREMLÉKEK.

Két jónevű képfaragónk, *Füredi* Rikhárd és *Tóth* István, szövetkezve *Lechner* Jenő építőművészszel, az úttörők sulyos és művészi téren különösen hálátlan mesterségéhez fogtak. Forradalmat hirdetnek és épen ott, a hol minden az örök elpihenést, az ellentmondás nélkül való megnyugvást szimbolizálja: a temetőben, a csupa-csont Imperátor csöndes birodalmában. Manapság a temető csakis a — halottaké. De nem mindenütt. Olasz földön, az északi Lombardia európaibb kulturáju vidékén épen úgy mint Kalábria vagy Sziczilia legdélibb részein, a hol az emberek hitében százszor több a babona a vallásos meggyőződésnél s a hol minden teremtett lélek a legszilárdabb meggyőződéssel vallja, hogy nincs nála jobb keresztény, holott — valójában — nincs nála igazibb — pogány: a temető mindenütt az élők és halottak közös birtoka. Ha a kalendáriom szerint valamely *giorno di festa*, ünnepnap következik, a virágárusok nem csak a mulatságok, hanem a temetők számára is megkezdik a munkát. Drága babérkoszoruk és egy soldós bokréták kerülnek a sirokra, suhogó selymes *signorák* és pamutkendős *popolánák* lepik el a temetőkert minden járható részét. És az arczokon sehol sem látni a megvigasztalhatatlan, reménytelen szomorúságot. A halálra még nem gondoló kicsinyek s a halállal már közel találkozásra váró öregek egyaránt valamely megmagyarázhatatlan, szinte pogány gyönyörűséggel nézegetik az olasz temetők ezernyi természetes és művészi szépségeit. Nem tudom, a halottaknak eme lélekemelő kultusza okozta-e, hogy a szobrászvéső olasz mesterei szinte versengenek egymással a temető széppé varázslásában, vagy fordítva: hogy a *Campo Santo*-k minden zugában elhintett temérdek művészi alkotás vonzotta-e a temetők felé a minden művészi megnyilvánulás iránt öröklött hajlandóságú olaszokat? Annyi bizonyos, hogy az olaszság képfaragó művészete a temetőkben olyan terrénumot födözött fel, a mely egészen új, egészen külön sajátosságú formáit teremtette meg a szobrászatnak: az elmulás, az örök megsemmisülés költészetét — átlehelve Karrara márványának, meg az alabástromnak a lágy vonalaiba. Itáliában nemcsak élni szép, de meghalni is poétikusabb valami mint egyebütt s ennek a hitnek a dokumentálói azok az angolok, amerikaiak, francziák, sőt még — németek is, a kik minden olasz temetőben jó egynéhány helyet elfoglalnak.

A magyar temetők sivárságát szeretné megenyhíteni, idők folyamán egészen el is tüntetni az a merész iparkodású kis művész-szövetség, a mely közös erővel megalkotott és a budai Vár-

KALAPÁLÓ KOVÁCSOK.

KOVÁCSMŰHELY ELŐTT.

Ujabb merényletet kíséreltek meg Párizsban

Az uccán robbant fel a pokolgép

Párizs, szeptember 24. Ma délben az egyik párizsi uccában heves robbanás rázkódtatta meg a levegőt.

A vizsgálat során megállapították, hogy egy robbanóanyaggal megtöltött ércláda éppen abban a pillanatban robbant fel, amikor a köztisztasági hivatal egyik kocsija arra haladt el.

A további vizsgálat során állítólag kiderült az is, hogy merényletet kíséreltek meg. Részletek még hiányoznak a merényletről.

Az alispán feleségének „vendégvizsgálata" a szoboszlói csodafürdőben

Rásó Istvánné „jelentése" nyomán orvosolják a fürdő bajait

Hajduszoboszló, szeptember 24. *(A Magyarország kiküldött tudósítójától.)* Percenként 3000 liter forró gyógyvizet ad Szoboszlónak ajándékba a csodaforrás, de a kinccsel ma is alig tud mihez kezdeni a város. A várost ugyanis nagyon elfoglalják a *közigazgatási* élet izgalmai. Ha most mégis megindul a javulás, a *hajdumegyei alispán — feleségének* köszönhetik, aki elment fürdőzni Hajduszoboszlóra és kellemetlen személyes tapasztalatairól hivatalos komolysággal tett jelentést férjének. Nemrég a borsodmegyei főispán feleségének betegsége derített fényt a miskolci közkórház szomorú állapotaira, most majd egy fürdő köszönheti ügyeinek rendbehozását annak az örömteljes ténynek, hogy *a magyar közigazgatás feladatai nemcsak annak vezetőit, de szerencsére még azok családtagjait is érdeklik.*

Nyáron a fürdő vendégei — mint emlékezetes — kifogásolták, hogy *a hajduszoboszlói fürdőben kevés a tiszta víz és a kényelem.* Vizsgálat indult, jegyzőkönyvezés folyt, majd három kitiltott fürdővendégnek távoznia kellett Szoboszlóról. De ez még nem segített a bajokon.

Feljelentés, feljelentés

Márton Gábor polgármester nyakába szakadt a rohamlépéssel fejlődő fürdő irányítása, neki kell megbirkóznia a fizetési nehézségekkel küszködő Hajduszoboszló anyagi bajaival is. Legélesebb ellenfele *Nagy* Ferenc ipartestületi jegyző, szabómester, aki tagja a képviselő-testületnek és a megye törvényhatósági bizottságának is.

Az ipartestületi jegyző egész sereg vádpontból álló fegyelmi följelentést tett a város vezetősége ellen, *Rásó* alispán a följelentés alapján megindította a vizsgálatot, fegyelmi lett a dologból és a *szoboszlói városházán ügykezelési szabálytalanságokra bukkantak.*

A vizsgálat lefolytatása után a polgármester, mint az elsőfokú iparügyi hatóság, a vizitet az Ipartestületben adta vissza egy ügykezelési vizsgálattal és saját hatáskörében felfüggesztette tisztségétől Nagy Ferenc ipartestületi jegyzőt.

Az ipartestületi szék erre kijelentette, hogy a testületi jegyző *semmiféle szabálytalanságot* nem követett el. Most másodfokon az alispán bírálja felül, hogy melyik fórumnak volt igaza az ügyben.

Most a *pénzügyminisztérium* is feljelentést kapott Hajduszoboszlóról. Iparosok panaszolják, hogy *a városi közüzemeknél az iparos-számlák benyujtásakor levonják jogosulatlanul a számla összegéből a nyugtabélyeg-illetékeket és a szállító iparosokat egyre-másra megleletezték a pénzügyi hatóságok.* A följelentés nyomán a debreceni pénzügyigazgatóság egyik kiküldött főtisztviselője vizsgálatot tartott.

A sok háborúságban szinte megfeledkeztek a szoboszlói fürdő ügyéről, amelyben érdekes fordulat készül. *A vármegye megelégelte a szoboszlói gyógyfürdő körüli panaszokat és huszárvágással akarja megoldani a fogas problémát:* elválasztja az egyre nagyobb jövedelmet adó gyógyfürdőt Hajduszoboszló közigazgatásától.

Az alispán felesége „vizsgálatot tart"

A fürdővendégek nyári »lázadása« érlelte meg a vármegye vezetőségében azt a meggyőződést, hogy *a közigazgatás képtelen az immár európai hírű gyógyfürdőt hasonló gyógyfürdőtelepek színvonalára emelni.* Az elmult hetekben *Rásó* István alispán felesége *Hajduszoboszlóra* érkezett. Az előkelő úriasszony Európa leghíresebb gyógyfürdőinek látogatója volt eddig, szoboszlói tartózkodásának első napján szembetalálkozott a páratlan értékű szoboszlói fürdő közönségbosszantó kényelmetlenségeivel.

Kötelességének tartotta, hogy *tövéről-hegyéig tanulmányozza a fürdő vezetését.* Ezt a kutatómunkát a legnagyobb csendben, feltünés nélkül végezte két héten keresztül és tapasztalatairól hazaérkezése után részletesen tájékoztatta férjét.

Az alispán felesége ugyanazt állapította meg, amit a nyáron a panaszkodó fürdővendégek sérelmeztek. Az első megállapítása az volt, hogy *bár a csodaforrás annyi vizet ad, hogy csak egy részét tudják felhasználni, a medencék vizét nem cserélik elég sűrűn.* Megállapította, hogy amikor a fürdőt naponta sokezer ember veszi igénybe, *nincs elegendő kabin,* egy kabint átlag négy fürdővendég kénytelen használni.

Debrecenben beszéltünk *Rásó* alispánnal, aki széleskörű alapossággal ismeri a szoboszlói fürdő problémáit.

— A feleségem valóban *derekas munkát* végzett, — mondja — a legkisebb részletekig megfigyelt mindent és *megfigyeléseinek valóban nagy hasznát vettük.*

— A vármegyei tisztifőorvost utasítottam a probléma részletes tanulmányozására és *előterjesztést* várok tőle. Rövid időn belül *Hajduszoboszló megkapja tőlem a fürdő további fejlesztésére vonatkozó részletes utasításokat.* Valóban lehetetlen állapot, hogy a fürdő egyre számottevőbb *jövedelmét* nem a fürdő fejlesztésére fordítják, hanem a házipénztárt dotálják vele.

Lehetetlen helyzet, hogy *nincs mindig kifogástalan tiszta víz,* nincs megfelelő *hűtőkészülék,* nincs elegendő *kabin.* A fürdőnek nincs törülközője sem, egy kereskedőt bíztak meg a kölcsönzéssel, így ellátni fürdővendégeket nem lehet.

Félmilliós kölcsön

— A város *félmillió pengő OTI-kölcsönt kaphat* a fürdő fejlesztésére, a kölcsön felvétele mellett foglaltak állást, de most értesülök arról, hogy *el akarnak tekinteni a kölcsön igénybevételétől.* Erre a kölcsönre is *szükség van,* Szoboszló nem vidéki fürdő, hanem ezrek és ezrek által látogatott gyógyhely, nagyszerűen jövedelmez, így nem nélkülözheti a hírnevével, látogatottságával és gyógyhatásával kapcsolatos higiéniai és kényelmi követelményeket.

Hajduszoboszlón az alispáni leiratból értesülnek majd arról, hogy *a fürdő életében új korszak kezdődik:* a városi adminisztrációtól *független vezetőséget* alakítanak.

A szoboszlói fürdő valóban *aranynyal fizet.* Az idei költségvetést úgy készítették el, hogy a tavalyinál jóval nagyobb bevételre: 165.000 pengőre számítottak és befolyt — 230.000 pengő! Még tavaly alig *tizenegyezerre* rúgott a legalább három napig Hajduszoboszlón tartózkodó fürdővendégek száma, az idén kerek *tizenhatezer* ilyen vendég volt.

A »futóvendégek« száma pedig tízezerről tizennégyezerre emelkedett. Volt olyan nap, hogy *hétezer vendég* kereste fel a fürdőt, ekkora tömegre nem számítottak.

De ezzel alig törődnek, mert a hajduszoboszlói közélet most megint új *viszályok* miatt *forrong.*

Pedig ezt a »*forró*« hangulatot igazán teljesen átengedhetnék az aranyat érő csodavíznek.

Raczkó Lajos

Holnap temetik Horthy István tábornokot

Bécs, szeptember 24.

Vitéz *nagybányai Horthy* István lovassági tábornok felravatalozott holtteste mellett a bécsi Theresianum egyenruhás növendékei állnak díszőrséget a *Collegium Hungaricum* dísztermében. Az épület bejáratát fekete posztóval vonták be. A lépcsőházban gyászfátyollal bevont lámpák égnek. *Horthy* István tábornok koporsóját ideiglenesen leszögezték és fedelére helyezték el az elhúnyt sisakját és kardját. A koporsón van ifjabb *Horthy* István fehér rózsákból kötött virágcsokra. A koporsón ott van a bécsi magyar intézmények, továbbá magasrangú osztrák katonatisztek és osztrák szervezetek koszorúja.

Ma délután fog végbemenni a bécsi gyászszertartás, amelyet egy református lelkész végez. A gyászszertartás ideje alatt *osztrák díszszázad* fog felállni a *Collegium Hungaricum* előtt. A bécsi szertartás után *Budapestre szállítják vitéz Horthy István koporsóját és a Kálvin téri templomban ravatalozzák fel.* Szombat délelőtt tíz órakor kezdődik a budapesti gyászszertartás, amelyet *Ravasz* László püspök végez. A kormányzó bátyjának holttestét *különvonat szállítja Kenderesre,* amely szombat délben 12 óra 55 perckor indul a nyugati pályaudvarról. A különvonat 5 óra 33 perckor indul vissza Kenderesről a gyászolókkal Budapestre. A kenderesi gyászszertartást *Makláry* Károly debreceni református püspök végzi.

Október 17-én leplezik le a tüzéremlékművet

A Magyar Tüzér Emlékmű leleplezését október 3-ára tűzték ki. Az emlékmű bizottsága most értesíti a közönséget, hogy *a leleplezés nem 3-án, hanem 17-én 11 órakor lesz.* A bizottság egyébként felkéri azokat a háborút járt bajtársakat, akik eddig a tüzérösszejöveteleken nem vettek részt, jelentkezzenek az összejövetelek rendezőinél.

A vér felfrissítése céljából — kiváltkép olyan egyénnek, akinek bél ürülése elégtelen s ezért emésztése meg van zavarva és éjjel nem tud aludni — ajánlatos néhány napon át korán reggel egy pohár természetes Ferenc József keserűvizet inni. Kérdezze meg orvosát.

Christl Giampietro
az énekes paródiák utolérhetetlen művésznője és
Adler Tibor—Fejér György 2 zongorán, esténként a
DUNACORSO KÁVÉHÁZBAN

AZ OLVASÓ VÉLEMÉNYE

52 pengőt kapott a lánchídi öngyilkosjelölt

Igen tisztelt Szerkesztő Úr! A *Magyarország* megrázó riportjából értesültünk szegény *Kovács* Gyula színész tragédiájáról, aki öngyilkossági szándékból felmászott a Lánchíd pillérére és onnan a Dunába akarta vetni magát. Növendékeimmel együtt segítségére akarunk lenni a szerencsétlen fatalembernek, ezért gyüjtést rendeztünk iskolámban és sikerült *52 pengőt összeszedni.* A pénzt már el is juttatunk Kovács Gyula lakására. Kiváló tisztelettel: *Horváth* bokszmester.

Nagykőrös polgármesterének levele

Mélyen tisztelt Főszerkesztő úr! A *nagykőrösi Arany-napok* lezajlása után kötelességemnek tartom, hogy Főszerkesztő Úr lapjának és Főszerkesztő Úrnak, mint a lap legfőbb szellemi irányítójának, hálás köszönetet mondjak azért a megértő és lelkes támogatásért, mellyel ünnepi hetünk eseményeit lapja hasábjain figyelemmel kísérte és támogatásra érdemesítette.

Nagykőrös város mindenkor a nemzeti életben vállalt feladatának pontos teljesítésével tűnt ki. Éppen ezért örömmel és megelégedéssel tapasztalta, hogy amikor ennek a munkának bemutatására falai közé hívta az ország lakosságát, maga mellett érezte az egész magyar sajtó támogatását.

Nem mulaszthatom el tehát, hogy ezért a megértésért Főszerkesztő úrnak, lelkes munkatársainak, de a lap kiadóhivatalának is legőszintébb köszönetemet tolmácsoljam és ezúton is kérem, hogy Nagykőrös ügyeit a jövőben is hasonló megértéssel méltóztassék kezelni.

Legőszintébb nagyrabecsülésem kifejezése mellett vagyok Főszerkesztő úrnak

Nagykőrös, 1937 szeptember 23.

készséges tisztelője
Dezső Kázmér
polgármester

A Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás köszönete

A következő levelet kapta a *Magyarország:*

Mélyen tisztelt Főszerkesztő Ur! A *Magyar Nemzeti Nyomtatványkiállítás bezárult.* Bezárult sikerének tetőpontján, amikor naponta ezrek látogatták, sajnos azonban zárnunk kellett, mert a Műcsarnok helyisége már egy más kiállítás számára volt bérbeadva.

Nem mulaszthatjuk el, hogy a nyilvánosság szine előtt ne mondjunk köszönetet azért a példátlanul lelkes támogatásért, amelyben bennünket az Ön nagyrabecsült lapja részesített, úgy a kiállítás megnyitása előtt, mint annak tartama alatt.

Az a sok részletes ismertetés irásban és képben, amely a nagyközönség figyelmét kiállításunkra terelte, megbecsülhetetlen jelentőségű volt számunkra és kérjük Főszerkesztő Urat, hogy fogadja ezért a kiállítás egész rendezőségének leghálásabb köszönetét.

Főszerkesztő Ur iránt megkülönböztetett tiszteletünk kifejezésével *Kertész Árpád* elnök, *dr. Brády László* ügyvezető alelnök.

Most jelent meg!
Dr. Kosutány István:
A kézvonalak titka
Gyakorlati diagnózis és prognózis a gyermek és felnőtt életkilátásairól. 316 ábrával. 224 oldal
Ára 6.— pengő
Kapható Az Est könyvkereskedésében, Erzsébet körút 18

A Római parton senki sem verekedett, csak mindenkit megvertek

Ma délelőtt vonta felelősségre a budapesti büntetőtörvényszéken *László* Dezső bíró azokat a fiatalembereket, akik július 20-án éjszaka a *Római parton megtámadták a vikendezőket.* Magánlaksértéssel, könnyű testi sértéssel és ingóvagyon rongálással vádolják *Sági* István, *Oláh* László, *Wieszt* Ferenc és György, *Böckel* György és *Sztanek* János fiatalembereket, mert behatoltak a *Schnürmacher*-féle vikendházba, bántalmazták *Farkas* Ödön rendőrőrmestert, *Schnürmacher* Györgyöt és *Bürgermeister* Károly vendéglőst.

Sági István, az elsőrendű vádlott kihallgatásakor elmondotta, hogy *nem ők kezdték a verekedést, őket támadták meg.*

— Nem igaz, nem támadta meg magukat senki, — mondta a bíró.

Sági különben azt vallotta, hogy ő *csak nézte* a verekedést. Ezután a többi vádlottakat hallgatta ki a bíróság.

Valamennyien tagadták, hogy ők kezdeményezték volna a verekedést. Böckel arra hivatkozott, hogy őt *revolverrel úgy fejbevágták, hogy elveszette eszméletét.*

Schnürmacher György elmondotta, aludt kabinjában, amikor a lármára felébredt, kiment. *Rátámadtak, megverték,* behatoltak a kabinjába, törtek-zúztak. Később a verekedést a *Dunaparton* folytatták, itt *Farkas* rendőrt verték meg. A rendőr segélykiáltásaira kijött *Bürgermeister* vendéglős, akinek lapáttal vágtak a fejére.

Ezután a *tanukat* hallgatták ki, de mivel ezeknek csak egy része jelent meg, a tárgyalást további tanukihallgatások céljából elnapolták.

Eldőlt az eucharisztikus kongresszus nagy oltárpályázata

A 34. nemzetközi eucharisztikus kongresszus tervpályázatának zsűrije ma ülést tartott és meghozta döntését *a beérkezett 14 oltárterv felett.* A zsüri egyhangulag magáévá tette az előkészítő bizottság javaslatát és az első díjat dr. *Lehner* Jenő és ifjabb *Lehner* Jenő pályatervének ítélte, mert a bizottság véleménye szerint *ez a munka oldotta meg úgy gyakorlati, mint formai szempontból legsikeresebben a kitűzött feladatot* és a terv művészi nyelven fejezi ki az építmény ünnepi és egyben ideiglenes jellegét.

A második díjat *Károlyi* Antalnak ítélte a zsüri, az ő terve kitűnően illeszkedik a milleneumi emlékmű építményébe és hatalmas, kiemelkedő főoltárával nagyon szép és érdekes megoldást jelent. A harmadik díjat *Pázmádi* István kapta, megoldása artisztikus és sikerült. Az említetteken kívül megvette a főbizottság *Vasváry* László és *Müller* Miksa, *Quittner* Ervin és *Fischer* József, továbbá *Tiefenböck* József, valamint ifjabb *Gerő* László tervét. A díjazott és megvásárolt terveket a zsüri kiadta a műszaki bizottságnak azzal, hogy a végleges kiviteli terv elkészítésére és vállalatba adására tegyen javaslatot a főbizottságnak.

x **Prostatatúltengésnél és hólyagtágulásnál,** amikor igen fontos, hogy a betegnek erőlködés nélkül mindennap könnyű bélürülése legyen, akkor reggelenkint éhgyomorra egy kis pohár természetes »Ferenc József« keserűvíz a lehető legjobb szolgálatot teszi.

Középének kezdete

E heti sorozatunk minden rejtvényéből kikeresendő három olyan főnév, melyek közül az első a másodikkal és a második a harmadikkal összetett szót ad. (Pl.: Gyűrű-hinta-ló). A hat középső szó (például a »hinta«) kezdőbetűi nagy magyar színész (†) nevét adják. Ez a név küldendő be szerdáig (szept. 29) s mellékelendő hat »Középének kezdete« cím. Jutalmak: 1 darab 10 pengős.

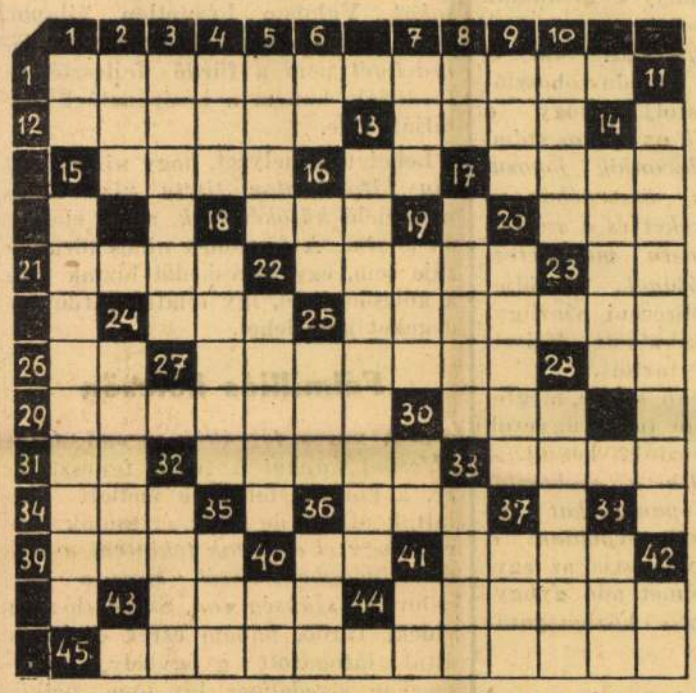

VÍZSZINTES:
1. Fa, szén, koksz
12. Nagyon vizes lesz, vagy túl sok bort iszik
13. Az erő székhelye
15. Régi csőr
16. K. T.
17. Csupa
18. Mutató szó
20. Római háziisten
21. Nemrég elhúnyt kiváló szobrászművész
22. Helyhatározó szó
23. Egyik nem
24. Leó betűi keverve
25. Odafordítja fejét
26. Dupla — görög összetételekben
27. A szuterén helyes magyar neve (nem »alagsor«)
28. Vissza: erdei állat
29. Másformájúvá csinálá
30. Vissza: mutatószó
31. Adok — latinul
32. Stílus — magyarul
33. Uros néven is ismert magyar történelmi alak
34. Testen hordjuk
36. ... boga
39. Idegen pénznem
40. B. S.
41. Fényes bevonata
43. Lettország fővárosa
44. Erre ne tessék számítani
45. Egész földön

FÜGGŐLEGES:
1. Személyes névmás
2. »Allt« ellentéte
3. Lobogó
4. Ő az
5. Olasz pénz
6. Névmás
7. Vissza: számnév
8. Mutatónévmás
9. Omladék
10. Magasabbra visz
11. A koktélparti bajor elődje
13. Kalapáccsal való dolgozás
14. Rátekint (ék. hiba)
15. Rabságból kimentő
16. Tegnapután
17. Vissza: sütemény
18. Ily hibából gyakran baj származik
19. Művészet — idegen nyelven
20. Tok
22. Hibásan papírra vetett
24. Leánynév
25. Batár közepe
28. Állam
30. Y. G.
32. Operaénekesnő (Lola)
33. Máli
35. Shakespeare — király (fon.)
36. Hímállat
37. Válásban van
38. Vissza: időegység
40. Német igekötő
41. Szólít — röviden
42. Német prepozíció

MELEG IDŐ

A Meteorológiai Intézet jelenti szeptember 24-én délben 12 órakor:

Európa felett az alacsonyabb légrétegekben napok óta uralkodó északi áramlás lényegesen gyengült és a sztratoszférában tomboló viharos déli szél változatlanul tovább tart. Az intézet ma délelőtti 18.000 méter magasságig terjedő ballon-szélmérése szerint a déli szél legerősebb 12 kilométer magasságban, másodpercenkénti sebessége 24 méter. Az északi és déli légtömegek érintkezési helyein ismét zivataros jellegű eső keletkezett.

Hazánkban főkép a Pilis—Börzsöny hegység vidéke kapott kiadósabb esőt. Esztergom és Kisinóc 8, Visegrád 11, Dobogókő 22 millimétert. Éjjel a talajmenti lehülés sok helyen a 10 fokot sem érte el.

Európában ma reggel a légnyomás legmagasabb értéke 768 milliméter a Német Középhegységben, legalacsonyabb értéke 738 milliméter Izlandban.

A Balaton vizének hőfoka ma reggel Keszthelyen, Siófokon, Kenesén 18, Balatonfüreden 19, Bogláron 17 fok; a Duna vízhőmérséklete Budapesten 16 fok volt.

Budapesten szeptember 24-én

délben a hőmérséklet 22 Celsius fok,

a tengerszintre átszámított légnyomás 764 milliméter, mérsékelten emelkedő irányzatú.

Várható időjárás a következő huszonnégy órára:

Mérsékelt légáramlás. Változó felhőzet. Helyenként — főként a délután folyamán — eső, zivatar. A hőmérséklet alig változik.

Féja Géza betegsége miatt elnapolták a „Viharsarok"-tárgyalást

A büntetőtörvényszék Méhes-tanácsa mára tűzött ki tárgyalást *Féja* Géza bűnügyében, aki ellen a kir. ügyészség a »Viharsarok« című könyve miatt osztályelleni izgatás és nemzetgyalázás címén emelt vádat. A mai tárgyaláson Féja Géza nem jelent meg. Védője, dr. *Vajda* Ödön ügyvéd, *hatósági orvosi bizonyítványt csatolt be,* amely szerint Féja Géza súlyos gyomorbajban szenved és orvosi kezelés alatt áll. Emiatt *kérte a tárgyalás elnapolását.* Vitéz *Tamásy* László kir. ügyész arra való hivatkozással, hogy az orvosi bizonyítványból nem állapítható meg, hogy a vádlott felgyógyulása mikorra várható, indítványozta Féja Géza törvényszéki orvosszakértővel való megvizsgáltatását.

Bejelentette ezenkívül a kir. ügyész, hogy Féja Géza ellen könyvének második kiadása miatt, újabb bűnvádi eljárás indult meg izgatás címén és kérte a két ügy egyesítését. Dr. *Vajda* Ödön védő hozzájárult az egyesítéshez, egyúttal bejelentette, hogy Féja Géza ellen a könyv miatt négy rágalmazási per is indult meg, amelyekben főmagánvádlottként őrgróf *Pallavicini* Alfonz, Szentes városa, Csongrád vármegye törvényhatósági bizottsága, valamint a Körös—Tisza Ármentesítő Társulat szerepelnek. Kérte ezeknek az ügyeknek is Féja két izgatási ügyével való egyesítését. A törvényszék úgy határozott, hogy a négy rágalmazási pört egyelőre nem egyesíti az izgatási ügyekkel, elrendelte ezenkívül *Féja* Gézának dr. *Orsos* Ferenc egyetemi tanár, törvényszéki orvosszakértővel való megvizsgáltatását annak megállapítása végett, hogy milyen jellegű a vádlott betegsége és hogy körülbelül mennyi időt igényel kórházi ápolása. A tárgyalás ezzel véget ért.

PINTÉR JENŐ
Magyar irodalom története
Tudományos rendszerezés. 7 kötet, 5700 lap.
Rövid ideig 60%-kal olcsóbban kapható
350.— pengő helyett: 140.— pengő.
Kapható
Az Est könyvkereskedésében, Erzsébet körút 18—20.

111.177 műlap, értéke — az 1937/38. évi 2442 P 02 f. és az 1938/39. évi 3569 P 97 f. értékben történt beszerzési és kötési költségek beszámításával — 600.028 P 88 f.-t tesz ki. A könyvtári berendezés 7973 P 57 f. értéket képvisel.

Az olvasók száma 1937/38-ban 3500, 1938/39-ben 3850 volt.

A Főiskola leltári vagyona ez évben a következő ajándékozások révén gyarapodott.

Székely Bertalan életnagyságú, gyulafirátóti márványból faragott fejszobra, amelyet Osváth Imre volt V. é. szobrászhallgató 250 P-s pályadíjjal jutalmazott műve után maga a szerző faragott. E fej az Epreskerti II. pavillon bejárója előtt sóskuti kő talpazaton állítatott fel. Komjátszegi Kelety Gusztáv márvány emlékműve a Főiskola főépületének lépcsőházában felállítatott a vkm. áldozatkészségéből 900 P költséggel. Réti István volt rektor gipszmása, mely a rektori hivatalban a többi rektori képmások közt helyeztetett el, Szentgyörgyi István r. tanár ajándéka, Sas Brunner Ferencné és leánya „Mystic India" c. művét, a Pázmány P. Tud. Egyetem Bölcsészeti kara 17 drb. műtörténeti tárgyú 1936/37-ben készült értekezést, Varga N. Lajos r. tanár „Adattár a magyar művészi grafikához" és „A rézmetszet" c. műveit, Huszár Károly a Szent Imre év jubileumi albumát, a World Youth szerkesztősége egy amerikai hölgy ajándékozása révén lapja egy évi példányait, Dr. Lechner Jenő r. tanár 2 drb. díszes függőlámpát, az Áll. Felső Ipariskola igazgatósága 60 éves fennállása jubileumi évkönyvét 2 példányban, ajándékozta intézetünknek. A nemes ajándékozóknak a Főiskola ezuton is kifejezi hálás köszönetét.

A V. K. M. művészeti ügyosztályának intézkedéseiből a Főiskola leltári állománya a következő ajándéktárgyakkal rövekedett: 9443/938., illetve 12.128/938. sz. r.-tel egy vonatrendszerű Wörner nyomdagép, amely a Főiskola grafikai osztályán már üzemben van, 10.634/938. sz. r. Zala György hagyatékából megvett s a Szépművészeti Múzeumba került könyvanyag egy része, amely most kerül részletes leltározás alá, 14.249/938. sz. r. Ybl Ervin dr.: „Mester és mesterművek" c. műve 2 péld., 15.824/938. sz. r. Le Biennali di Venezia dopo Guerra és le Biennali dell anteguerra c. mű, 14.581/938. sz. r. Lotz Károly élete és művészete c. mű, a 12.847/938. sz. r.-tel a Tér és forma c. folyóirat egy évre előfizettetett, a 9281/938. sz. r. Th. Dahs: János vitéz és a Magyar Anthologia angol fordítása 2 példány, a 14.806/939. sz. r. a The Studio 1937. évi két száma, a 9246/939. sz. r. a Magyar Művészeti Könyvtár 3 teljes sorozata, a 14.871/939. sz. r.-tel Romhányi K. A Magyar könyvkötés művészete a XVIII. és XIX. században c. mű 2 példány, a 14.850/939. sz. r.tel az Iparművészet c. folyóirat 2 példányára előfizettetett.

lépcsőházi lejáró készült, ami ezen itt olyannyira fontos intézmény érdekében hozott jóeső, rég óhajtott változást. A Bajza-utcai 3 pavillon belső helyreállítása, festése és padlózása végeztetett el még az elmúlt tanévben, úgyhogy örömmel állapíthatjuk meg e tatarozások nyomán az addigi nehéz helyzet gyökeres javulását, amely a vkm. hathatós támogatása révén még az 1939. évben tovább folytatódik. A már engedélyezett újabb tervezet a főépület belsejének további átalakítására ad módot, padlók átcserélése, világítás javítása, W. C. átépítése s újabb belső festések kerülnek sorra s megvalósúl a Főiskola egy régi óhaja: az I. emelet Andrássy úti frontján az új aula kiképzésével. Ezzel a Főiskola végre megfelelő helyiséghez jut egyrészt reprezentatív életmegnyilvánulásainak méltó megrendezhetésére, másrészt pedig ezen aula megfelelő belső kiképzése és átalakíthatósága révén, azt kiállítási célokra veheti igénybe, amit már oly régen és sajnosan nélkülöz. Ezidőszerint már a tanév folyamán számos főiskolai pályázat anyaga kerül itt elbírálásra (állami, közalkalmazotti gyermeki, Balló tanári, Korb éremdíj, Székely kompozitiós pályázat stb.), sőt a Főiskola gyüjti össze az anyagát a fővárosi négy 600 P-s ösztöndíjpályázatnak, az Orsz Ösztöndíjtanács külföldi ösztöndíjpályázatainak, a V. K. M. által hirdetett Balló ösztöndíjak pályázatainak stb., mi a jelen helyzetben, amikor mindezt a Főiskola e célokra alkalmatlan világítású könyvtári termeiben kényszerül lebonyolítani, nemcsak a könyvtár használhatása stb. szempontjából kedvezőtlen, de a pályamunkák megfelelő bemutatására sem kedvező.

Igy elsőrendű szükséglet oldódik meg a rektorátus kezdeményezésére az új aula kiképzésével, amelynek kivitelezését a V. K. M. megértése s anyagi gondoskodása máris dülőre juttatott. Még e nyáron fog előreláthatólag az elkészülni cca 350 főnyi befogadó képességgel. Dr. Lechner Jenő r. tanár tervei szerint, amelyeket ezen agilis tanárunk, aki a 12.486/936. III. vkm. sz. r. alapján már elejétől fogva önzetlenül vesz részt a főiskolai tatarozások műszaki ellenőrzésében és segítője a Főiskola vezetőségének tatarozási javaslatok elkészítésében is, olyannyira készséggel készített el.

Tatarozási munkák folytak a Főiskola miskolci művésztelepén is, amely célra két ízben 5000—5000 pengő folyosíttatott. Ez összegekből a vezető tanári lakáson és műtermen kívül elsősorban a biztonsági okokból szükséges javítások eszközöltettek, valamint a hallgatóság oktatását és elhelyezésére szolgáló helyiségek tataroztattak gyökeresen, úgyhogy a korábbi állapotokkal szemben az 1938/39. tanévi tanfolyam már türhető elhelyezési körülmények között indulhatott meg. A telepen egyébként szükséges tatarozások folytatására a V. K. M. által már biztosított további fedezetből még az 1939. év folyamán kerül sor.

Az intézet könyvtárát, amelynek a szemléltető oktatásban igen fontos szerepe van, — az adott anyagi helyzethez képest, a lefolyt két év alatt kiadósabban sikerült gyarapítani. Állománya az év végén 13.534 kötet és

Ferképzőmfoiskèvk
1937/39.

ÚTÉPITÉS

Szerkeszti: SÁMY SÁNDOR

A közuti közmunkák 1938. évi költségkerete

Magyarország közmunka tevékenységének igen jelentős részét alkotják az *utfenntartási* és *utépitési* munkák, melyeknek költségvetési alapjait ilyenkor rakják le, illetve ilyenkor válnak ismeretessé az állami hitelek és ilyenkor kerül jóváhagyásra a törvényhatóságok közuti alapjainak a városok, községek háztartásainak költségelőirányzata és ezekből a *közuti közmunkák* terjedelme.

Ezek a költségvetések szabják meg a financiális keretet az ezévi közuti fenntartási és épitési programnak.

Naptári évre az utmunkák terjedelmét tulajdonképen pontosan nem lehet elhatárolni, mert mig *az állami hitelek nem naptári évre szólnak*, hanem mindig az év julius 1-étől a következő év julius 1-ig terjedő időre — addig a *törvényhatóságok* közuti alapjainak hitelét a városok, községek költségvetéseit *naptári évre* állapitják meg.

Az állami igazgatásu közuti közmunkák kereteiről már tájékoztattuk olvasóinkat a benyujtott állami költségvetés alapján.

Nehezebb képet adni a *megyei és városi* törvényhatóságok *közuti alapjainak, a 10 th. városnak, 45 megyei városnak, a 10.000 léleknél több lakossal biró 59 nagyközségnek és kereken 3300 községnek* gondozásban levő *utak, uccák, gyalogjárók* költségkereteiről.

Ezek a költségvetések nem kerülnek — különösen együttes feldolgozásban — olyan nyilvánosságra, mint az állami gondozásu utak költségei az állami költségvetésekben, — és a statisztikai hivatal sem gyüjti azokat össze; mégis az alábbiakban ezekre nézve is egy hozzávetőleges keretet próbálunk nyujtani.

I. Az állami utak

utfenntartási és átépitési valódi hitelkerete, — vagyis leszámitva a beruházásoknál a hitelezés mellett épült utak *Bon*-jainak kifizetésére esedékes 7.3 millió pengőt, a következő:

Az államutak fenntartására jut	6.8 millió
Az államutak továbbépitésére jut	1.3 millió
Összesen:	8.1 millió

Ehhez jön a beruházási törvény alapján az állami utak átépitésére szánt 50 millióból, mint első részlet *10 millió*, továbbá a bekötőutak épitésére szánt 30 millióból, mint első részlet *6 millió*. Ekként tehát *az állam az 1938/9. év év folyamán 24.1 milliót fog kiadni közuti munkálatokra*. Ebből az 1938. évre jut, ennek fele s az előző költségvetési adatok alapján az 1938. évi első felére jutó hitel összege, amely hozzávetőlegesen együtt kitesz mintegy *20 millió* pengőt.

II. A törvényhatósági közutak

költségvetési keretéről időnként a kereskedelmi és közlekedésügyi minisztérium *Közgazdasági értesitőjében* és a vármegyei és a thjf. városok *Hivatalos Közlönyeiben* találunk ide vonatkozó közleményeket és adatokat.

Ezek szerint a 25 megyei törvényhatóság és 10 törvényhatósági joggal felruházott város közuti alapjának évi költségelőirányzati összege *átlag 30 millió pengő* körül mozog.

Az adminisztrációs kiadásoktól eltekintve, bennünket az *utfenntartásra* és *utépitésre* forditott *valódi* kiadási előirányzatok érdekelnek, mert a közmunkáltatás szempontjából ezek az irányadók.

A *„Fedanyag"* tétel alatt vannak előirányozva e költségvetésekben a burkolattal vagy vizes makadám kőpályával kiépitett utak *fenntartási költsége* és a vizes makadám utak fenntartásához szükséges *kavics és zuzott kőanyagok beszerzése*, beleértve az évi hengerlésekre forditandó anyagokat és a hengerlési költségeket is.

Ez a kavics-, illetve zuzottkő mennyiség a kereken 16.000 km. makadámszerüleg kiépitett törvényhatósági és vicinális utnál mintegy évi 400.000 m^3-t tesz ki.

Ennek körülbelül egyharmadát az utak közelébe eső kőbányákban és kavicsgödrökben termelik ki és ezek közvetlen a kőtermelő helyről kocsifuvarral jutnak az utra; *kétharmadát szállitják a nagyobb kőbányaüzemek* és ezeket vasutak viszik a legközelebbi vasuti állomásra és onnan kerülnek kocsifuvarral az utakra.

Ezekre az utfenntartási költségekre esik az összes megyei és városi thgoknál mintegy *8 millió pengő* egy naptári évben.

A thgok kezelésében levő *kiépitetlen thgi és vicinális* utak kiépitésére a mult évben *9.3 millió pengőt* forditottak, tehát csaknem annyit, mint az állami utak átépitésére maga az állam kiad.

Ugyanerre az 1938. évben *10.5 milliót* irányoztak elő.

Ebből az összegből azonban tulnyomóan csak makadám-utak épülnek és alig 15% esik végleges burkolt utak épitésére, mert sajnos, a törvényhatóságok kezelésében levő utakból 6000 km. még mindig csak földut, amely még egyszerü vizes makadámmal sincs ellátva, tehát először ezeket kell kiépiteni.

A törvényhatóságok ebből a 10.5 milliós előirányzatból juttatnak továbbá egyharmad kiépitési hozzájárulást a *bekötő utak épitéséhez* is, sőt legtöbbször kölcsönt a szegényebb községeknek a rájuk eső egyharmadrész fedezéséhez.

III. A th. városok, megyei városok, nagy- és kisközségek közutainak

ucca-, gyalogjáró épitésének költségvetési adatairól az egyes közületek háztartási költségvetései nyujtanak felvilágositást és itt már a pontos adatgyüjtés körülményesebb. Uccák, járdák épülnek hitelezéssel is, amit vámbevételekből, háztulajdonosok hozzájárulásaiból törlesztenek.

Ujabban a városok *inségsegélyeket* is kivetnek, a téli 3 hónap idején, amelynek nagy részét szintén *uti közmunkákra* fordítják. Tudomásunk van róla, hogy ebből például a Pest-környéki városok nemcsak makadámutakat, de vizvezető beton csatornákat, betongyalogjárókat is készitenek *inségmunkák* cimén.

Hozzávetőleges becslésünk szerint a *10 thgi joggal felruházott város, 45 megyei város, 59 nagyközség és 3300 község* saját háztartásában — bele számitva a különféle vámokból beszedett közuti bevételeket és a szabályrendeletek szerint a háztulajdonosok által fizetendő hozzájárulásokat, inségmunkákat — *mintegy évi 12 millió pengőt* költ el ucca- és gyalogut épitésekre és fenntartásokra.

Budapest székesfőváros pedig rendes évi költségvetése szerint mintegy *5 milliót*.

Nem számitva a személyzeti és egyéb kiadásokat, összesen tehát a *városok és községek évi ucca- és gyalogut fenntartási és épitési kiadásai a fővárossal együtt mintegy évi 17 millióra becsülhetők*.

Ebben a becslésben benne van az a közel 3 millió pengőt kitevő közmunka is, amelyet a törvényhatósági utalapok átengednek a községeknek és megyei városoknak s amelyet nagyrészben természetben szolgálnak le kézi és igás napszámok alakjában s annak csak legfeljebb 50%-át váltják meg pénzen.

Ha ezek után összegezzük a f. évi közuti közmunkáltatásra forditandó hitelkereteket, az tünik ki, hogy Magyarországon az 1938. év folyamán

az állam részéről — — —	20	millió
megyei és városi thgi közuti alapok részéről — — —	18.5	„
a thj. városok, megyei városok; nagy és kisközségek részéről — — — — —	17.0	„
	55.5	millió,

vagyis együttesen 55.5 millió értékü közuti-, uccai és gyalogjáró közmunkáltatásra lehet számitani.

Ez az összeg esetleg növekedni fog, ha *Budapest* székesfőváros a 30 milliós, 6 évre tervezett közuti beruházását meginditja, — még *5 millióval*.

Hogy a városi uccák és járdák épitésére és fenntartására forditott összegekből milyen terjedelmü uj uccák és járdák épülnek, erre nem tudunk megközelitő számot sem megadni, de az országutak terén kilátás van arra, hogy *ez évben közuti állományunk mintegy 106 km szilárd burkolatként átépitendő államuttal, — 30 km szilárd burkolatként és 320 km vizes makadámként kiépitendő thgi és vicinális uttal fog növekedni*. Ezenkivül mintegy 500 km. legalább 3.0 méter széles egyszerü kavicsolással vagy hengerelt vizes makadámmal biró *bekötő uttal* gyarapodhatunk.

Az utfenntartási közmunkák már az egész országban megindultak és folyamatban vannak a mult évben meginditott, de be nem fejezett utépitések is.

Most már csak az szükséges, hogy az előkészitett *utépitési tervek és műszaki műveletek* alapján a hosszadalmas tárgyalások és adminisztrációs eljárások lehető meggyorsitásával az *utépitési munkákat* és pedig nemcsak a nagyobbakat, de a kisebbeket is mindenütt az országban inditsák meg, mert a *vállalkozók, a gyáripar es a munkásság*, de az ország egész *közgazdasága* is türelmetlenül várják ezeket az utépitési közmunkákat.

S—y.

MAGYAR ASPHALT R. T.

BUDAPEST, V., NÁDOR-UCCA 4. SZÁM. TELEFON: AUT. 1-838-41, 42, 43.

Vállal: Öntött, hengerelt és tömöritett aszfaltkocsiut és gyalogutépitéseket, fedéllemez préseltkavics, facement tetőfedést és mindennemü szigetelést.

Különleges utburkolatai: „Dernolit" öntöttaszfalt, synthetikus tömöritett aszfalt, bitumenes sétányjárdák. Utak olajjal való portalanitása „Pixor" anyaggal.

Gyárt és szállit: Mindenféle fedéllemezt, „Elastit" bőrlemezt, aszfalt szigetelőlemezt, különleges kiöntőanyagot, kocsikenőcsöt, gépzsirt (tovotte-ot) és mindennemü zsiradékot.

Vasmegye elégedetlen az állami főközlekedési ut-programmal

Azzal a főközlekedési uti programmal, mely szerint az állam 3650 km utat készül kiépiteni 220 millió pengő költséggel és amelynek első 5 éves részletére az uj milliárdos beruházás 50 milliót juttat — *Vas megye* legutóbbi közgyülése foglalkozott és megállapitotta, hogy az Vas megyére azért kedvezőtlen, mert a *bécs—balatoni* összekötő utat nem *Sopron—Kőszeg—Szombathelyen* át akarja megteremteni, hanem *Sopron—Győr—Veszprémen* át s még a *sopron—jánosháza—sümeg—balatoni* vonalat is csak a második kategóriába sorozta. A *lövő—kőszeg—szombathelyi* utra pedig talán két évtized mulva kerülne csak a sor.

A közgyülés véleménye szerint a vármegyének mindent el kell követnie, hogy *Szombathely a nemzetközi jellegü utforgalomból ki ne maradjon*.

A közgyülés után küldöttség járt a kereskedelmi minisztériumban, ahol egyelőre elrendelték a *sopron-, vas-* és *zalamegyei* államépitészeti hivataloknak, hogy a *sopron—lövő—kőszeg szombathely—körmend—zalaegerszeg—keszthelyi* utvonal átépitési tervét és költségvetését dolgozzák ki.

Egyszerre épül két vasuti fővonal és két főforgalmi ut

Illetékes helyen elhatározták, hogy a milliárdos beruházásból megindítják a kecskemét—dunaföldvár—sárbogárdi fő vasuti vonal és a kecskemét—dunaföldvári főforgalmi ut, továbbá a debrecen—miskolci fővasuti vonal és főforgalmi ut épitéseit.

Az előbbeni vasut dunaföldvár—solti szakasza nagyrészt már kész, legközelebb kerül a solt—fülöpszállási másfél milliós szakasz kiirásra. A dunaföldvár—kecskeméti főforgalmi ut kiirása pedig 51 km. hosszban megtörtént.

A tiszapolgári áthidalás épitése, mely a debrecen—miskolci vasutat és utat van hivatva kiszolgálni, szintén még ez évben megindul, amit nyomon követ majd a 83 km. hosszu vasutvonal és utvonal átépitése és részben egészen uj nyomon való átépitése.

Az ország minden vidékének közmunkával való egyenletes ellátása érdekében azonban kivánatos lenne olyan programot kidolgozni, hogy ne egy időben készüljenek az egymás mellett haladó vasut és utépitések.

Bérhengerlést

3 kerekü és tandemhengerekkel vállalunk.

Motor és Gépgyár MARTOS és HERZ

Budapest, VII., Erzsébet királyné-út 87.

Telefon: 97-2-39.

Uthengerlést vállal

elsőrangu eredeti hengerek

WOLFF ERNŐ

Budapest XI., Horthy Miklós-ut 149-151 (Kelenföldi pu. mellett) Tel. 25-99-30

RÖVID UTÉPITÉSI HIREK

A rákospalota—fóti ut épitése, melynek 7 km hosszban 6.0 m. szélességben való kiburkolása 700 ezer pengőbe kerül, azért késik, mert Rákospalota nem tudja vállalni a ráeső 150 ezer pengős költséget.

Veszprémvármegye legutóbbi közgyülésén a füzfő—kádártai leendő államut-kiágazás épitési költségeihez 20 ezer pengő hozzájárulást szavazott meg.

Gyöngyösön megkezdték a Papp, Rákóczi, Arany János, Sebők és a Széchenyi uccák aszfaltozását. A munkákat az Epitőipar Rt. végzi.

Sopron városon átvezető államuti szakasz átépitésére és a Várkerület rendezésére a napokban tartották meg a helyszini bejárást. Az egész utátépités és rendezés költsége több mint 1 millió pengőbe kerül.

Szeged város elkészitette a Szent István tér feltöltési és burkolási tervét, továbbá a térre nyiló uccák burkolásainak tervezetét is. A munkákat valószinüleg még ez év folyamán megindítják.

Békésmegyében elhatározták a Gyula—vári—solymosi ut épitését, amelyet Ant község irányában a határig akarnak kiépiteni. A mintegy 10 km. hosszu ut épitésére a napokban tartották meg a helyszini bejárást.

A székesfehérvár—gráci állami ut herendi, kislődi és ajkarendeki utszakaszain az aszfaltszőnyeg készitést nem lehetett május közepére elkésziteni. Itt a munkák az eucharisztikus kongresszus ideje alatt szünetelni fognak. A városlődi szakasz csak októberre lesz kész.

Baja város a Deák Ferenc-, Liszt Ferenc és Pázmány Péter uccák meghosszabbitását, illetve megnyitását tervezi, amelyekhez szükséges területek megszerzésére vonatkozó előterjesztést a kisgyülés elfogadásra ajánlotta a közgyülésnek.

Celldömölkön megkezdte a Magyar Aszfalt Rt. a nagyközség kocsi- és gyaloguti aszfaltburkolatainak javitását.

Sarkad község legutóbbi képviselőtestületi közgyülésén örömmel vette tudomásul, hogy Bihar- és Békés vármegyék a sarkad—dobozi utat felvették a megyei utak sorába és azt ki fogják épiteni.

Fonyód fürdőtelepen az ottani fürdőegyesület hozzájárulásával az állami ut mentén 3.0 m. széles gyalogjárót és sétányt létesitenek. A gyalogsétány és a műut között pedig parkositanak.

A Rákóczi-ut és a Dohány-ucca között uj ucca nyilik a fővárosban

A Rákóczi ut 6. számu átjáróházat, amely a Dohány uccával köti össze a Rákóczi utat, rövidesen lebontják és a telket ugy fogják ismét beépiteni, hogy azon egy 10 méter széles forgalmi uccát nyitnak meg. A főváros az uccanyitáshoz az engedélyt megadta.

Baranya megye közuti ügyben panasszal él a Közigazgatási Birósághoz

Baranya vármegye közuti alapjának 1938. évi költségelőirányzatát a kereskedelemügyi miniszter a megye határozatától eltérően hagyta jóvá.

A vármegye legutóbbi közgyülésén kimondotta, hogy a közigazgatási birósághoz panasszal él, mert a miniszteri rendelkezés a törvényhatóság önkormányzati jogát megsértette s a miniszter a vármegye alispánjának a sérelmes rendelkezés megváltoztatását kérő felterjesztése dacára — eredeti döntéséhez ragaszkodott.

UTÜGYI JEGYZETEK

A SVÁJCI 6500 km. hosszú szövetségi fő uthálózatból kőburkolattal van ellátva: 426 km. (6.5%); betonut 97 km. (1.5%) cementmakadám vizüveget 37 km. (0.5%), a többi 5940 km (91.5%) aszfaltos és kátrányos ut. A tisztán csak kátrányozással készült utak hossza mintegy 1400 km. (22%).

*

A KERÉKPÁR okozta balesetek száma az összes közuti balesetek 39%-a Svájcban; 26%-a Angliában; 19%-a Németországban. A kerékpárutak létesitésének szüksége mindenütt előtérbe nyomul. Ausztriában most rendeznek kerékpárforgalom számlálást és ezen az alapon egyelőre az utpadkáknak a kerékpárforgalomra alkalmas módon való kiképzését tervezik legalább a fő utakon.

LAPZÁRTA UTÁN

Borsodmegyei községek villamositása

BUDAPEST. (Novaj, Ostoros és Sajókápolna községek villamos energia ellátására) hirdet 15.109/XI—1938. sz. alatt junius 2-án fél 11 órára versenytárgyalást az iparügyi minisztérium. (II., Lánchid u. 2, földszint.) Felbontás 11 órakor. A teljes kiirási müvelet 20 P-ért megszerezhető.

GYÖR. (Izzólámpák és villamos motorok szálszállitására) tart junius 7-én versenytárgyalást a város polgármestere. *(L. a hivatalos hirdetményt a 7. oldalon.)*

BUDAPEST. (28.000 q daraszén, 4000 q kocka- es 400 q diószén, 2230 q kocka- és 230 q diókoksz, 1800 q nemesitett lignit, valamint 800 q dorongfából apritott tüzifa szállitására) hirdet 459/1938. sz. alatt junius 13-án 12 órára versenytárgyalást a József nádor müszaki és gazdaságtudományi egyetem gazdasági hivatala. (XI., Müegyetem rakpart 3. fszt. 59.)

ALBERTFALVA. (Ravatalozó és őrlakás épitési munkáira) tartott május 18-án versenytárgyalást az előljáróság. Ajánlatot adtak be:

összes m-ra: Tőke György 14.665.61; Balázs Horváth István 14.853.52; Gavora Zsigmond 15.684.29; Machart Ferenc 16.304.15; Jedlusek Károly 16.979.09; Oroszi Ferenc 15.959.03; Wieland Károly 13.064.50; Hegyi György 13.842.34; Diener Márton aszt,. villany munka nélkül 11.708; Baranyai Lajos (Bpest) 14.678.65; Haider Edömér (Nagytétény) 13.252.07; Wachtler József 14.129.82; Rózsa András (Albertfalva) 14.463.23; Popják Pál 13.671.76 P-vel;

részleges ajánlatok csak kőmüves munkára 8754 22; Szuromy József (pest) asztalos, lakatos stb. m-ra 2622; Till József tetőfedő m-ra 483; Kanyó Lajos bádogos m-ra 311.50 P-vel.

RÁKOSKERESZTUR. (Hullaház épitési munkáira) tartot május 11-én versenytárgyalást az előljáróság. Ajánlatot adtak be: Schuster András (Bpest) 2590; Ponizsil László (Rákoskeresztur) 2953.87; Liebe Antal (Rákoskeresztur) 2357.73; Paulovics Pál (Rákoskeresztur) 2507.28 P-vel. **Elfogadtatott: Liebe Antal** ajánlata 2357.73 P-vel.

SZEKSZÁRD. (Udvari községi jegyzői lakás épitési munkáira) tartott május 16-án versenytárgyalást a szekszárdi m. kir. államépitészeti hivatal. Ajánlatot adtak be: Kajdi József (Kölesd) 15.269.64; Benedek Lajos és Schönfeld János (Kistormás) 14.868.36; Streitenberger és Társa (Szakadát) 14.876.24; Schüszler Ferenc (Szakadát) 14.919.63; Wunderlich Ferenc (Nagydorog) 13.563.37; Wéber Antal (Kocsola) 14.945.32; Varga Elek és társa (Nagydorog) 14.896 57; Tillmann József (Diósberény) csak az ácsmunkára 3032.40; Geier Márton (Udvari) 15.705 57 P-vel. A terveket készitette: Kajáry Sándor okl. mérnök.

RÁKOSKERESZTUR. (Fertőzőbeteg-szállitó fogatos kocsi szállitására) tartott május 11-én versenytárgyalást az előljáróság. Ajánlatot adott be: Bogenfürszt György (Budapest) 1600 P-vel, kinek ajánlata el is **fogadtatott.**

7451/1938. pm.

Versenytárgyalási hirdetmény

Győr szab. kir. város polgármestere a városi villamosmű részére a magasabb feszültségre való áttérés alkalmával

a fogyasztóknál kicserélésre kerülő izzólámpák és villamos motorok szállitására, valamint egyéb fogyasztó készülékek átalakitására

nyilvános versenytárgyalást hirdet.

A szállitott anyagokért, azok megfelelő minőségéért és kiviteléért egy évi jótállás köttetik ki. Csak az érvényben levő MOSz és MEE szabványoknak megfelelő anyagok szállithatók.

Az aláirt **ajánlatokat** sértetlen boritékban elhelyezve, pecséttel lezárva **Győr szab. kir. város üzemeinek vezetőségénél** (Győr, városháza, II. em. 61. sz. helyiség) **1938. évi junius hó 7. napján d. e. 11 óráig** személyesen vagy posta utján **kell benyujtani.** Ugyanezen időpontig, az ajánlat szerinti értéknek **2%-át bánatpénzül** készpénzben vagy egyéb értékben kell letenni.

Győr szab. kir. város üzemeinek vezetősége a szállitást esetleg megosztva fogja kiadni, ajánlatokat részmennyiség szállitására is lehet tenni.

Az ajánlatok felbontása a benyujtás napján déli 12 órakor történik, amelyen a magukat igazoló ajánlattevők, vagy azok meghatalmazással ellátott képviselői jelen lehetnek.

Az ajánlati minta és mellékletei Győr szab. kir. város üzemeinek vezetőségénél, a hivatalos órák alatt megtekinthetők és 3 P ellenében megszerezhetők.

Győr, 1938. május hó 18.

Koller Jenő s. k.
helyettes polgármester.

AZ EUCHARISZTIKUS KONGRESSZUS FŐOLTÁRA ÉS TRIBÜNJEI A HŐSÖK TERÉN

A napokban mutatták be a székesfőváros bizottági tagjainak és a sajtó képviselőinek azokat a nagyszabásu munkálatokat, amelyeket az eucharisztikus kongresszussal kapcsolatban létesitettek. A közmunkák megtekintésén résztvettek dr *Szendy* Károly polgármester, dr *Lamotte* Károly alpolgármester, *Király* Kálmán, dr *Bódy* László és dr *Salamon* Géza tanácsnokok, valamint *Morbitzer* Dezső kertészeti igazgató is.

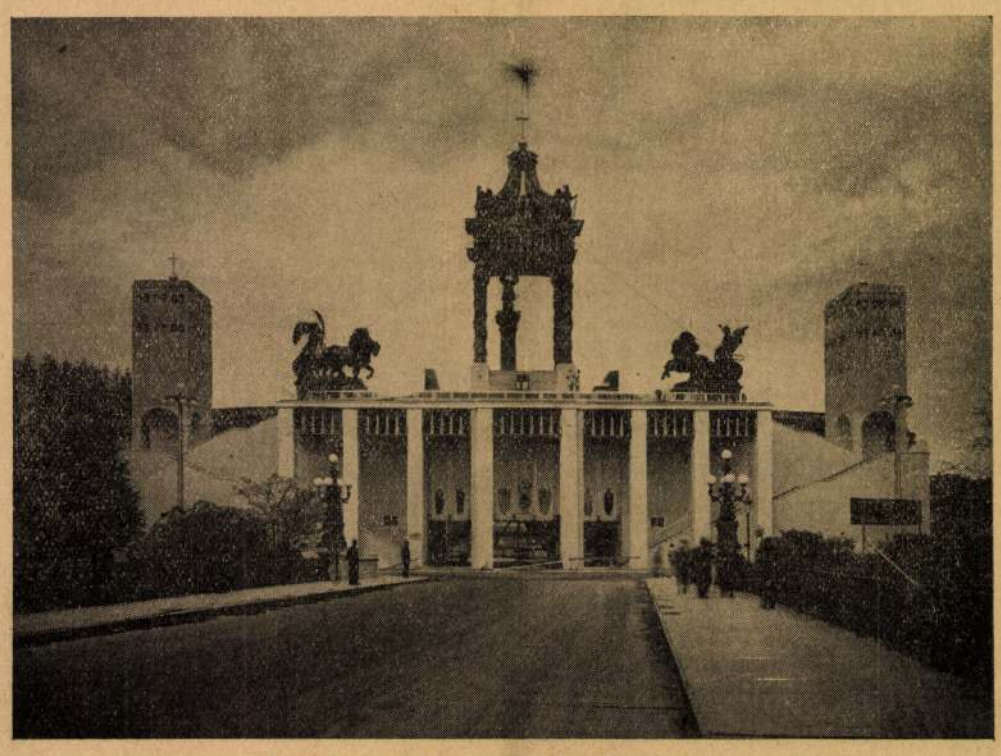

A főoltár homlokzata a városligeti tó felől. (Foto: Seidner.
Tervezték: Dr *Lechner* Jenő és ifj. *Lechner* Jenő müépitészek.

Az összesen 1,800.000 pengőt kitevő munkák közül először a *Hősök Tere* átépitését tekintették meg, ahol *Petrovácz Gyula* bizottsági tag ismertette a tribünök és az oltár épitkezéseit. A Hősök Tere átépitését szükségessé tette oly tér létesitésének szüksége, amely a nagy ünnepségek alkalmával befogadja a nagy tömeget. Tekintetbe kellett venni a lehető legnagyobb terület biztositását, folytatólagos, tagozás nélküli átmenetet a kocsiut és gyalogut között, az utfelületnek lehetőleg egységes anyaggal való burkolását, ünnepségek alkalmával a tömegek, a katonai egységek felvonulási lehetőségét. A Műcsarnok és a Szépművészeti Muzeum előtt épitett tribünök a hivatalos előkelőségek és a meghivottak részére szolgálnak, a városligeti tó aszfaltján pedig 70.000 darab kettős pad 140 ezer résztvevő számára készül. A 16 biborosnak és a pontifikáló pápai legátusnak az oltár két oldalán van a helyük. Az oltár 40 méter magas, ugyanolyan mint a milleniumi emlékmü.

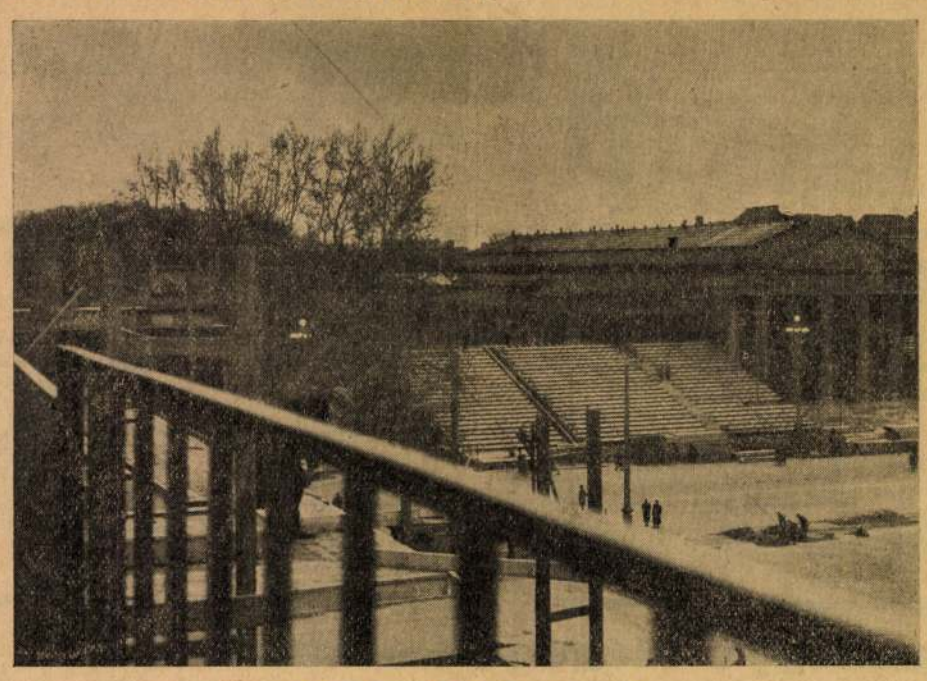

Tribün részlet a Hősök terén.
Kivitelezte: *Hellenbrand* Ödön ácsmester.

Az oltáremelvény alapterülete 1000 négyzetméter. Erre kétkaru lépcső vezet fel.

Az utóbbi időben Magyarországon ilyen nagyszabásu szerkezetü ácsmunka nem készült. Nagy felkészültséget, körültekintést igényelt a munka, amelynek kivitelét kitünően oldotta meg Hellenbrand Ödön ácsmester. A tribünökkel együtt 170.000 néző számára lesz hely; a tribünök minden részéről egyforma áttekintés nyilik majd. A fa-anyagot a Fischer Henrik cég szállitotta. A diszitő munkálatokat Beszédes Ottó cég végezte, amely családi tradiciók alapján több évtizede végez egyházművészettel kapcsolatos munkálatokat. Igy a görögkatholikus templom, a Gát uccai, a szegedi Fogadalmi Templom müvészileg kiváló teljesitményü diszitő munkálatai ugyancsak a Beszédes cégtől kerültek ki. A diszitőmunkákat pedig Roggenbauer Rezső végezte. A Hősök Terén és a városligeti tó területén tartandó *egyházi ünnepségek* szükségessé tették a tó betonfenék burkolatának jókarbahelyezését is.

A nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus főoltárának épitészeti megoldására hirdetett tervpályázaton, mint ismeretes, dr Lechner Jenő épitésztanár és fia, ifj. Lechner Jenő közös terve nyerte el az első dijat és a tervezőket bizták meg az épitkezés müvezetésével. Az emlékmü oszlopzatának párkánymagasságában mintegy 500 személy elhelyezésére amfiteátrálisan emelkedő üléssorok létesültek, a középen magas lépcsőzetre állitott főoltár menzájával. A terraszt a tervezők magas pillérekre állitották, a tó felől két széles lépcsőfeljárattal, elől és hátul loggiás kiképzéssel. A magas emelvény faszerkezeti kárpitos munkával függönyszerüen takarták le. Az alépitmény épitészeti megoldása korszerü, szerkezete fából készült, jutavászon burkolatára vakolattal.

Az oltáremelvény kiemelkedő pontján nagyméretü baldachin, amelynek tagozása szándékosan nem korszerü, hanem szimbólikus idézet gyanánt a római Szent Péter-templom főoltárának, Bernini remekének mása. Ugyancsak faszerkezet gipsszel kombinálva a tizenöt méter magas emelvényen a 25 méter magas baldachin, 4 méter magas keresztjével, tehát 44 méter összmagasságot ér el a konstrukció. Az emelvényen imazsámolyos széksorok 500 püspök részére, a felső terraszon pedig kétoldalt 15 biboros számára mennyezetes trónus. Az oltárépitmény előtt 50 tagból álló asszisztencia fér el.

Teljesen szokatlan az ilyen hatalmas méretü ideiglenes jellegü épitmény, amely rendkivül szerkezetei és statikai problémái miatt különös nehézségekbe ütközött. Gondoskodni kellett a tetővizek levezetéséről, villámháritóról, csatornázásról, egészségügyi berendezésről.

Az emelvényre felvezető lépcsők fölött két hatalmas toronyban 8—8 fülke a rádiószpikerek számára, akik innen áttekinthetik az egész terrénumot. Tizenhat telefonfülke szolgál a sajtó rendelkezésére. A villanyos felszerelés az épitmény éjjeli kivilágitását tökéletesen oldja meg a rejtett világitótestekkel. A fényhatásokat a tervező művészek különös gonddal vették számiásukba.

A fehér selyemfüggönyökön az árpádházi és az eucharisztikus szentek gyönyörü applikációs munkával lettek ábrázolva. Müvészeik Ungváry Sándor és Börcsök László, a himzőmunkát a herminauti ferencrendi apácák készitették.

A baldachin szobrászmunkáit a Höna és Pillmayer cég végezte. A nagy szobrok Füredy Richárd szobrászművész kezei alól kerültek ki.

Bár az időjárás igen kedvezőtlen volt, a kitüzött programot, a tizheti munkaidőt sikerült betartani. Az épitmény kölségei nem haladták tul az előirányzott 100 ezer pengőt.

Biztositani kellett a hatalmas méretü függönyöket a szél, a tüz, a viz ellen.

Igen érdekes momentum, hogy a vállalkozók a beépitett anyagokot visszanyerik és igy tulajdonképpen csak kölcsöndijakkal kalkuláltak. Emiatt az épitmény gondos leszerelése is különleges feladattá válik, hogy az iparosok lehetőleg ép állapotban kaphassák vissza anyagjaikat.

Az állványozó-, ács-, elhelyező- és falvakolómunkálatokat, valamint a szigeteléseket Wihart Ferenc épitőmester végezte nagy körültekintéssel. A kárpitosmunkálatok Roggenbauer Rezső nevéhez füződnek. A selyemfüggönyökre alkalmazott nagyméretü aranyozott bojtokat Reichenberger József szobrász készitette.

A bádogosmunkák a Petik János, a vizvezeték- és csatornázómunkák a Harsányi Dezső cég és a villamosberendezések a Thermolux cég kitünően sikerült vállalkozásai.

A világ minden tájairól idesereglő hivők bizonyára csodálkozással fogják szemlélni az ideiglenes jellege mellett is nagyhatásu épitkezést. Dr. Lechner Jenő másodizben készit országos jellegü diszitő architekturát. Emlékezetes a Károly király koronázása alkalmával nyujtott teljesitménye: a koronázó Mátyás-templom lenyügöző hatásu diszitése.

*

Itt emlitjük meg, hogy Budapest területein több más létesitmény is figyelmeztet a nagyarányu kongresszusra. A *Kossuth Lajos tér* monumentális diszitése, a *Ferenc József téren,* a Lánchid tengelyébe helyezett hatalmas kereszt, a kiemelkedő közlekedési pontokon látható amblémák a kegyeletes ünnepség hirnökei.

Az Eszme szolgálatában szabadult ki a Szent István plébániatemplom, a „Bazilika" részben eltakart főhomlokzata azáltal, hogy a Zrinyi uccának a Wekerle és Sas ucca által határolt bérházait lebontották és a szabaddá lett szomszéd tüzfalat csinosan bevakolták. Ezáltal széles térség, a templomnak méltó előtere keletkezett, amelyet szép burkolattal láttak el.

MOST LEGOLCSÓBBAN UTAZHAT NÉMETORSZÁG-ba

PL. ODA VISSZA	II. o.	III. o.		II. o.	III. o.
Wien	kb P 47.—	kb P 33.—	Bregenz (München)	kb P 109.—	kb P 75.—
Salzburg	„ „ 79.—	„ „ 54.—	Graz	„ „ 62.50	„ „ 44.—
Innsbruck	„ „ 97.50	„ „ 67.—	Berlin (Passau)	„ „ 129.—	„ „ 88.50
München	„ „ 91.50	„ „ 62.50	Hamburg (Passau)	„ „ 147.50	„ „ 101.50
Bregenz (Innsbruck)	„ „ 114.—	„ „ 78.50	Bremen (Passau)	„ „ 143 —	„ „ 98.—

Használja ki ezt a kedvező alkalmat már

PÜNKÖSDKOR

600.- MÁRKÁIG FELÁRNÉLKÜLI HITELLEVÉL IGÉNYELHETŐ

FELVILÁGOSITÁSSAL SZOLGÁLNAK AZ ÖSSZES UTAZÁSI IRODÁK ÉS A NÉMET-BIRODALMI VASUTAK IDEGENFORGALMI IRODÁJA, BUDAPEST, IV., VÁCI-U. 3.

Tokmenti falhézagok, kőfugák tartós tömitése

HERMETISOL eljárással

tatarozásnál, központi fütésü épületeknél rendkivül gazdaságos. Tizévi jótállás.

Költségvetéssel szolgál:

BALÁZS ARTHUR

IX., LÓNYAY UCCA 19. TELEFON: 189-316.

A cseh katonarendőr szörnyű multja

Pozsony, okt. 23.

(Saját tudósítónktól.) Az itteni törvényszék ítélkezett másodizben Erneger Mátyás, volt pozsonyi katonarendőr felett. Erneger 1919-ben mint tényleges szolgálatot teljesítő katonarendőr a pozsonyi télikikötőbe csalta megunt szeretőjét és új kedvese szemeláttára a vízbe dobta. A szerencsétlen leány kiuszott és menekülni próbált, de Erneger elfogta és bicskával felmetszette hasát és úgy dobta be újból a vízbe. A lány néhány perenyi vergődés után megfulladt.

Erneger később feleségül vette szeretőjét, aki szemtanuja volt a gyilkosságnak. Az asszony 14 éven át titokban tartotta a gyilkosságot, de most valamin összeveszték s az asszony feljelentést tett férje ellen. A törvényszék 12 évi fegyházra ítélte Ernegert, de néhány héttel ezelőtt a brünni legfelsőbb törvényszék új tárgyalásra utasította az elsőfokú bíróságot. A bíróság tegnapi ítéletében hatévi fegyházbüntetésre ítélte a gyilkos katonarendőrt.

UJJÁSZÜLETETT AZ EGYETEM

Fény és levegő a régi sötét zeg-zugok helyén — Lechner Jenő tanár és Kontuly Béla festőművész nagy alkotásukról

(Saját tudósítónktól.) Később kondult meg az idén az egyetemi templom Veni Sanctere hívó harangja, később tartott ünnepélyes, tanévnyitó ülést az egyetem tanácsa, de ez a késői megnyitás *meglepetést hozott.* A régi, elhanyagolt épület helyett *új, átépített otthonra talált a tudomány,* a sötét, rideg előcsarnok világos fényekkel telt meg, hófehér, csiszolt ajtók villognak a barátságtalan, barna színek helyén, eltüntek a homálybaveszö, félelmetes folyosók, fény és fény, fehérség és tisztaság fogadta a látogatót.

Ujjászületett az egyetem.

Két év munkában eltöltött vakációja hozta meg ezt a kellemes változást, két év malterszagú építkezése teremtette meg újra a Pázmány Péter tudományegyetem épületét, amelyben az indokolatlan oszlopok és céltalan erkélyek megszüntek, a szecessziós gipsz-stukkók helyét stílus foglalta el és ez a munka dr. *Lechner* Jenő műépítész-tanárnak köszönhető.

Ő volt az, aki az első év munkás vakációja után, az idén szinte teljesen kicserélte az egyetem elsőemeleti auláját és harmadikemeleti kupolatermét, elgondolása a két zsúfolt terem helyére teret, mozgási lehetőséget varázsolt, stílust teremtett a hibrid konstrukciója helyén.

A *8 Órai Ujság* munkatársa felkereste *Lechner* Jenőt, hogy nyilatkozatot kérjen az elmult két nyár munkájáról.

— *Nehéz munkám volt,* — mondotta a professzor, — *a megadott térlehetőségek között újat alkotni. De, azt hiszem, sikerült.*

— Az egyetem 1899-ben épült és bizonybizony a mai kornak az akkori architektura nem felel meg. Ugy hogy voltaképpen nagy alaprajzi változtatásokat is kellett eszközölnöm. *Zuglépcsőházakból előszobákat kellett elvágnom, folyosókat kellett fénnyel elárasztanom.*

— Az idei nyarat az aula és kupolaterem átépítésére szántam. Az aula stilustalanságát eltüntettem és a homlokzat új-barokk modorával hoztam összhangba. Régi márványoszlopcsoportokat helyeztem máshová, hogy a teret jobban kihasználhassam. A stilus egységessége mellett szép fényhatásokra is törekedtem. A kupolaterem lehetetlen megoldását is megváltoztattam, modernizáltam, hogy az egyetemnek ezt a legnagyobb tantermét valóban célszerűvé tegyem.

— Természetesen a *takarékosságot* tartottam leginkább szem előtt az átépítés alatt és a megadott tér és anyagi keretek között olyan barokk épületet sikerült megteremtenem, amely olyan, mintha korabeli volna.

— Munkám végeztével köszönetet kell mondanom *Magyary* Zoltán, *Martin* Aurél és *Baranyay* Jusztin professzoroknak, akiknek lelkes támogatása lehetővé tette az egyetem ujjászületését. De meg kell emlékeznem *Kontuly* Béláról is, akinek *hat négyzetméteres festménye* olyan művészien és olyan stilusosan illeszkedik bele az új aulába...

Valóban stilusos és valóban gyönyörű Kontuly Bélának, a fiatal festőművésznek *Pázmány Péterről, az egyetem alapítójáról festett képe,* amely a hatalmas díszterem bejáratának jobb oldalát foglalja el. A novecento festőgárdájának architektonikus törekvése teljes mértékben kifejezésre jut a festményen és amellett, hogy összhangban marad az aula új-barokk stilusával.

— Két és fél hónapig dolgoztam a képen, — mondotta műtermében a fiatal művész a *8 Órai Ujság* munkatársának. — Hosszú előtanulmányokat folytattam az esztergomi érseki kincstárban, hogy Pázmány korának ötvösművészetével megismerkedjem. A képen látható ékszereket, keresztet és tintatartót ugyanis ott rajzoltam le.

— A kép a római iskola eredménye, *az új-klasszikus törekvés megtestesítése, amely a modern levegőt is kibirja.* A képpel a *Balló-díjat* is megnyertem. Remélem, hogy az egyetem vezetősége és Lechner Jenő, az újjáteremtő, meg van vele elégedve.

— Egy-két év mulva, ha az anyagom már együtt lesz, kiállítást szeretnék rendezni, hogy döntő sikert érhessek el. A Hermina-úti kápolnában már van néhány freskóm, amelyet velencei tanulmányutam eredményeként mutathatok fel: Szegeden és a gödöllői premontreieknél is van egy-egy képem. Főleg vallásos és irodalmi tárgyú képeket festek a portrék mellett.

Ecsetek és vázlatok között igy beszél Kontuly Béla, a fiatal festőgárda egyik legtehetségesebb tagja Pázmány Péterről, munkájáról, terveiről.

Lechner Jenő mellett ő is részese annak a munkának, amely a tudománynak új hajlékot adott.

Magyar Királyi Osztálysorsjáték

mai húzásának teljes nyereményjegyzéke

33. sorsjáték, 1. oszt., 2. nap, okt. 23.

15.000 pengőt nyert: 23050
10.000 pengőt nyert: 49315
2000 pengőt nyert: 77884
1000 pengőt nyertek: 22473 50943
500 pengőt nyertek: 17367 67138 71894 73152
300 pengőt nyertek: 3886 15509 29379 40656 49739
150 pengőt nyertek: 13323 17393 17684 25003 25263 47125 48660 49764 52007 57642 60759 75857 80397 83821

A második osztályra sorsjegyek már kaphatók
BENKŐ BANK R.-T.
Budapest, Andrássy-út 56. szám.

60 pengőt nyertek:

26 36 110 261 272 347 354 430 833 885
7046 164 569 589 628 717 793 925
2032 116 154 171 235 244 261 264 362 477 563 612 717
3280 334 407 542 552 642 709 713
4047 205 211 324 365 377 550 624 757 774 806 871 939 948 968 971 973
5031 195 207 440 496 511 617 712 735 740 782 935
6015 139 400 593 651 789 798 929 938
7006 021 045 265 374 381 457 563 844
8085 352 372 522 625 636 657 718 905 972
9047 252 424 544 693 696 772 798 877 895 968
10064 091 156 536 620 686 720 879 975
11135 307 416727 814 832 835 855 859 860 939
12032 080 086 088 181 220 240 411 445 563 611 792 864 893 900 969 970
13163 246 604 769 785 970 987
14003 192 280 301 641 700 727 766 936 974
15165 177 310 379 446 472 521 612 806 826 962
16065 087 124 143 157 171 174 239 296 501 516 607 614 688 704 807 885 908
17011 078 149 255 279 501 502 677 712 716 865 939
18049 161 268 284 448 540 901 909 928
19225 299 300 346 371 390 587 637 770 804 979
20050 079 125 132 192 217 218 255 458 557 610 739 743 814 830 944
21059 165 251 275 476 618 620 669 767 832 939 998
22080 209 236 306 321 367 453 672 747 915 933 977 997
23138 180 197 231 370 405 429 434 578 650 720 789 912 970
24094 105 216 220 250 335 343 808 937 945 988
25135 256 354 389 566 640 658 770 945
26086 111 124 259 394 449 514 556 842 904 932 957 988 993
27018 085 104 123 333 648 727 788 897 907
28037 062 494 540 580 632 640 677 803 815 819 867
29093 273 281 432 501 567 611 799 720 737 753 760 821 833.
30113 118 129 139 204 217 241 326, 489, 518, 719 802 835 847 895 967
31068 264 484 490 503 544 614 895 917
32040 050 160 246 379 457 471 558 602 604 613 643 697 780 802
33208 460 549 649 661 731 823 832 922 988
34016 075 261 271 300 395 511 563 642 858 905
35021 088 168 176 194 197 279 283 305 354 472 532 575 595 663 708 934 954
36052 208 250 362 375 399 441 491 547 692 786 796 816 846 885 995
37174 267 327 343 693 715 729 820 994
38033 108 112 251 253 315 452 468 477 530 576 664 821 861 887 901
39157 196 232 375 434 937 988
40003 040 120 227 285 332 389 400 548 562 631 634 774 975
41288 326 697 707 731 830 849 924 988
42031 099 288 337 568 665 847
43033 056 274 309 321 518 559 636 672 735 788 815 862 889 951 987
44017 145 255 271 545 609 748 797 862 869 873 877 944
45007 306 449 594 605 668 680 682 731 760 795 818 876 958
46025 077 093 100 127 265 280 447 477 512 548 842
47180 411 578 594 597 635 673 943
48103 175 188 254 260 277 307 330 399 470 483 765
49015 161 587 714 742 807 854 899
50066 210 289 345 374 460 463 513 546 631 679 730 757 809 814 950 968 979 998
51033 094 103 310 351 415 503 571 807 819 820 892 912 954
52065 076 173 231 235 302 501 550 608 612 655 685 924 962
53019 469 476 554 592 662 738 908 909
54072 074 094 133 281 302 404 561 729 794 801 907
55032 224 299 480 554 620 806 955
56029 069 227 312 363 402 537 648 755 853 917
57104 114 157 200 230 302 318 429 438 441 452 552 711 948 966
58045 069 436 535 571 615 819 847 862 865 884 897
59008 024 078 123 237 291 326 349 569 626 702 710 997
60044 093 107 150 275 375 414 492 539 694 709 765 853 880 961
61168 176 664 678 729 756 798 938
62168 227 350 360 440 593 683 737 825 874 925 961 978 980
63002 180 258 334 453 482 575 579 795 889 948 958
64180 229 527 601 737 862
65031 053 203 410 429 720
66005 009 010 119 120 226 257 317 378 448 460 526 872 949
67298 302 310 347 357 392 424 705 957
68009 024 072 300 400 510 738 933 955
69062 150 245 302 359 558 611 713 745 878 972
70018 043 259 285 304 595 618 730 807 890
71156 260 267 375 504 514 658 670 722 933
72006 011 018 053 056 118 315 380 516 756 820 849 874 970 983
73101 112 329 409 580 755 774 868 904 933 937 999
74234 245 264 277 364 476 528 558 600 611 702 706 830 837 838 933 996
75183 230 283 305 310 364 400 503 678 735 847 900
76088 091 323 378 653 865 882
77082 298 330 467 497 842 872
78227 237 398 457 466 547 587 591 647 701 712 747 801 837 852 998
79146 217 226 292 370 484 605 645 727 886
80103 128 136 205 242 708 749 839
81360 429 590 637 656 844 870
82001 155 206 255 354 431 547 665 718 792 889 906
83144 385 483 571 582 984

*

A magy. kir. osztálysorsjáték húzásairól a gyorsjegyzéket Dembinsky B. bankház osztálysorsjegy főárusító (Budapest, II., Zsigmond-u. 8.) adja ki.

*

Esetleg előforduló sajtóhibákért felelősséget nem vállalunk.

Csók a volán mellett

Mi a vőlegény kötelessége?

London, október 23.

(Saját tudósítónktól.) Az eppingi rendőrbíróság közlekedési kihágásért vonta felelősségre Roy Atride fiatal földbirtokost. Két rendőr tett ellene feljelentést.

— Feltünt nekünk, — adták elő zord komolysággal a rendőrök, — hogy egy autóban, amely a népes útvonalon ötvenkilométeres sebességgel haladt, a vezető kedélyes beszélgetést folytatott egy mellette ülő csinos, szőke leánynal. Ebből még baj lehet, gondoltuk. Motorkerékpáron utána robogtunk és vagy 15 kilométert tettünk már meg, amikor kiderült, hogy balsejtelmünk nem volt alaptalan. Az egyik fordulóban a fiatalember balkarjával magához ölelte a leányt és megcsókolta. Ugyanakkor az autó hirtelen kiugrott a vonalból és majdnem neki szaladt egy kocsinak, amely az út szélén állott. Csodával határos, hogy nem történt szerencsétlenség...

A fiatalember nem is igen tudott védekezni.

— Az én figyelmem egy pillanatra sem lanyhult, — mondotta. — Igaz, hogy megcsókoltam a mellettem ülő hölgyet, aki egyébként, bátor vagyok megjegyezni, a menyasszonyom, de hát — tetszik tudni, — *a vőlegénynek nem illik fakir módjára ülni menyasszonya mellett,* időnként meg kell csókolni. A biztos urak is egy ilyen obligát csókot láttak...

— *Semmi kifogásom sincs a gyengéd vőlegényi csók ellen,* — jegyezte meg mosolyogva a bíró, — *de a volán mellett még sem szabad csókolózni...*

Roy Astride, a csókos úrvezető, húsz shilling pénzbüntetéssel úszta meg a kihágási ügyet.

Énekeltem Toscanini kórusában

A nagy hangverseny a szinpadról nézve

Toscanini hangversenye a Városi Színházban. Este

7 óra,

már szállingóznak az óvatosak. A Tisza Kálmán-tér minden oldalán rendőrök konferenciáznak, hogy kellő egyöntetűséggel dirigálhassák majd az érkező kocsi- és embertömeget. A rikkancsok a kivételes alkalomhoz illő izgalommal és jókedvű rakoncátlansággal kínálják a bejárat előtti reflektor fényében a műsort: *„Hivatalos magyarázat Toscanini részletes tartalmával... — Hivatalos műsor a Bécsi Filharmónikusok teljes leírásával..."*

Háromnegyed 8.

A ruhatárban nagy sürgés-forgás. A nők gyönyörűen elegánsak: rókapelerinek, hermelinek, uszályok, szenzációs „gyürhetetlen selyembársony" toalettek, villogó üvegdíszek és ékszerek, finomművű gyöngyök a hamvasra puderezett nyakakon és minden szép kis kézben az idei divat nagy slágere, a *„kis kepp"*. Minden fejen a fodrász művészkeze és a homlokok körül, szabályos egyöntetűséggel ott ível az új fejdísz: a *„csontreif"*. Az urak szmokingja fölényes nyugalommal keretezi a nők pompás fantáziájú divatrevüjét.

8 óra.

A nézőtér megtelt. A mozdulatlan függöny mögött ugyanolyan a nyüzsgés, mint a közönség között. A színpadon elhelyezkedik a kórus, a karigazgatók a bécsi siker sajtóhireivel doppingolják az énekeseket. A kulisszák mögött az ügyelők és tüzoltók furcsán nézik a frakkos, estélyiruhás szereplőket és civilszereplőket. Mert ilyenek is vannak. Nincs maszk, nincs kosztüm és igy *senki sem tudja, ki a szereplő és ki a „civil"*. Senkit sem mernek a színpadról leparancsolni. Ebben a zürzavarban én is feljutok a színpadra és elszántan leülök a kórus soraiba. Nagyon drukkolok, hogy feltünő lesz a „nem éneklő" kórista, de körülnézve, rögtön meglátom, hogy nem vagyok egyedül: *minden sorban ül pár álénekes.* Kottalappal a kezemben, egész jól asszimilálódom. Mellettem arisztokratikus szépségü hölgy: sötét mályvaszinü uszályos toalettjén fekete nercprémes belépő. *Mayr* Richárd kamaraénekesnek, az est egyik főszereplőjének felesége. Már neki sem jutott hely a zsufolt nézőtéren. Ő is felesapott „énekesnőnek".

Negyed kilenc.

A bécsi muzsikusok beülnek a pultokhoz. A fehérkabátos ügyelő vésztjóslóan jelenti: *Vigyázz, megy a függöny!*

És már szét is húzódik a kortina. A színpadon is, a nézőtéren is a meglepetés, csodálkozás, várakozás elnyujtott „áááh"-ja morajlik. Itt is, ott is teljes a világitás, jól megnézheti egymást a szembeforduló két világ.

Közben megtudom, hogy kóristának lenni nem is olyan könnyü.

Az egész Kodály-zsoltárt és a Kilencedik Szimfónia egy harmadát *állva kell végigénekelni.*

Egy perc mulva

már lehetne kezdeni. Toscanini még nem látszik sehol. Mi itt a kórusban nagyon benfentesek vagyunk. Kicsit drukkolunk, mert a maestro tiz perccel ezelőtt *egyszerűen eltünt a szobájából.* Le akarták rajzolni, fényképezni és ő ezt semmiféle országban, semmiféle alkalommal nem szereti, hangverseny előtt pedig czerszeresen tiltakozik. A zenekar derüs nyugalommal mondogatja, bécsi dialektusával: *„Hát az is lehet, hogy nem dirigál. Ha haragszik, minden elképzelhető..."*

Toscanini.

Felcsattan a taps. *Toscanini...* Dehogy haragszik. Fürge léptü, rövidlátóan előrehajló járással már a dobogóján áll. És már felénk fordul. Kezében a bűvös pálca. Kis Chaplin-bajusza alatt zárt ajak, a szemében szikrázó tüz. Égető tüz.

*

Már szinte sajnálom, hogy idemerészkedtem az első sorba. *Mayrné* ugyan biztat, hogy nem lehet baj, mert ők évek óta igen jól ismerik egymást és végre be kell látnia Toscanininek, hogy a férjét hallani akarja. Szivdobogva állok mellette. Toscanini arcán nem rándul egyetlen izom. Jobbkezével dolgozik, azzal hivja elő a hangokat, bal kezével csittit, fékez. Arcán mozdulatlan komorság. Nagynéha balkezének mutatóujjat szájára teszi: ez a teljes pianissimo jele.

Csak a szeméből ömlik, feltartóztathatatlanul, mint a tüzes láva, a mindent elöntő parancsoló erő, mely a kottalapok és hangszerek némaságából ellenállhatatlanul hipnotizálja elő az élő, hangzó, igaz muzsikát.

Amint nézem, *ő is rámnéz.* Jaj. Kinyitom a számat. Csoda, hogy nem kezdek énekelni, hiszen erre a tekintetre még a némának is megszólalna az ajka. *Tátogatok, mintha énekelnék.* Nem lehet a szemébe hazudni. És nem veszi le rólam a szemét. Nézem Mayrnét. Ő is lesüti a tekintetét, mintha nem is akarná látni Toscaninit. És a maestro előveszi a balkezét is. Int nekünk, világosan érthető a mozdulata: *„jobban, erősebben énekeljenek, még jobban, mert nem hallom..."*

Végre fontosabb dolga akad. A hegedűkhöz fordul. Felszabadulunk. De mi lesz még Beethovennél? Minden karmester, zeneművész, előadás közben lehúnyja néha a szemét. *Toscanini soha.*

*

A tapsorkánban egyszer-kétszer megbajlik. De csak messziről. Előreküldi *Kodályt, Rössler* Endrét és aztán *Schumann* Elisabethet, *Szántó* Enidet, *Mayer* Richardot. Elfáradt, megizzadt, pedig a legkevesebbet mozgó dirigensek közé tartozik.

Egy fellobbanás.

A kulisszák között megbújó fényképész magnézium-fényt robbant. Toscanini futva hagyja el a színpadot. Többet nem jön ki. De néhány autogramot mégis ad. Lerajzolni azonban végleg nem hagyja magát. Közben megkérdezi, hogy miért nem énekelt a kórus minden tagja? Ő rövidlátó ugyan — mondja — de *kevesebb hangot hallott, mint ahány embert látott.* Hát ebben is igaza van...

Kóla Margit.

VILÁGREKORD: 70 ÓRA 25 PERC

Felére csökkent a 20.000 kilométeres ausztráliai út időtartama — Scott és Black diadalútja a melbourni célnál

Melbourne, október 23.

(Saját tudósítónk távirata.) Az angol *Scott* és *Black* ma reggel 6 óra 33 perckor megérkeztek Melbourne-ba. A huszezerkilométeres utat *két nap, 22 óra és 25 perc* alatt tették meg.

Melbourne, október 23.

(Saját tudósítónk távirata.) Izgalmas éjszakája volt Melbournenak. Az ausztráliai távrepülés utolsó útszakaszáról érkező jelentéseket ébren, virrasztva várta be a közönség. Már tegnap este kétségtelennek látszott, hogy a diadalmas két angolt a *„repülő hollandusok"* nem tudják beérni és a húszezerkilométeres, idegtépő hajszának győztese Scott és Black, a két angol pilóta lesz.

Hajnali 3 órakor kezdődött meg a közönség áramlása a flemingtoni versenypályára, amelyet gazdagon feldiszitettek a győztes pilóták fogadására. Scott és Black éjfél után 59 perccel vágtak neki Charlevilleből az utolsó útszakasznak. Három óra felé már körülbelül

ötvenezer ember

szorongott a tribünökön, aggodalmasan nézve az alacsonyan járó sürü felhőket. A versenypálya felett húsz gépből álló repülőraj húzott el:

ausztráliai pilóták

indultak győzelmes bajtársaik üdvözlésére. Három óra után működésbe léptek a hangszórók és gyors egymásutánban adták le a jelentéseket a repülők útjáról. Scott és Black gépe hosszabb ideig vesztegelt Charlevilleben, mert az egyik motorjukat ki kellett javítani. Már a Timor-tengert is egy motorral repülték át és a charlevillei leszállásnál nagy nehézségeik voltak.

Öt óra felé zsufolásig megtelt a versenypálya és az emberek néma csendben kémlelték a látóhatárt a szitáló esőben. Végre

éles motorbúgás

hangzott fel és megjelent a kisérő repülőraj első három gépe: rövidesen pedig az ausztráliai repülőktől körülvéve feltünt *Scott és Black hatalmas, kétmotoros repülőgépe is.* A repülőgép tiszteletkört irt le a pálya fölött, azután simán leszállott.

Leirhatatlan lelkesedés fogadta a győzelmes pilótákat és *a százezres tömegek tombolva ünnepelték az izgalmas verseny hőseit, akik*

felére rövidítették meg a hosszú út repülési rekordját.

A közönség áttörte a kordonokat és ujjongva kapta vállára a kimerült repülőket, akik mindössze néhány órát pihentek csak a hosszú út alatt. A két győztest, *a 31 éves Charles Scottot és a 35 éves Campbell Blacket*

diadalmenetben vitték be a városba.

A lapok különkiadásban emlékeztek meg a nagy eseményről és a két pilóta szállodája előtt óriási tömeg gyülekezett össze. A két repülőnek alig sikerült megszöknie az ünneplés elől. Melbourne városa Scott és Black tiszteletére nagyszabású ünnepséget rendez és a pilótákat

magas kitüntetésekben

fogják részesíteni. Scott és Black megnyerték *a győztesnek kitüzött 160.000 pengős dijat.* A repülők teljesítménye páratlan a maga nemében és a két pilóta győzelme nemcsak az angol repülősport, hanem az angol repülőgép-ipar diadalát is jelenti.

Gazdaggá ugyan nem tesz!

de könnyebben oszthatja be konyhapénzét, ha reggelire és uzsonnára Kathreiner malátakávét és Franck kávépótlékot használ. Vagy legalább is, bőven keveri.

Az „Üstökös" ünneplése

London, okt. 23.

(Magyar Távirati Iroda.) A Melbourne melletti flemingtoni versenypályán a heves zápor ellenére 30.000 főnyi tömeg tomboló lelkesedéssel üdvözölte az *„Üstökös"*-t, a london—melbournei 11.296 mérföldes távrepülési verseny győztesét, midőn lassan leszállt a versenypályán. Scott és Black, a győztes repülők gyürött, borotválatlan arcán végtelen kimerültség tükrözött, midőn gépükből kiszállva, barátjaik karjaira támaszkodva, a közeli hangárba tántorogtak.

A motorok szakadatlan dörgése következtében *ideiglenesen elvesztették hallásukat*, úgy hogy eleinte még a tömeg zúgó eljenzését sem hallották.

Öt perc mulva *MacFarlane*, Viktória állam első államtitkára rövid beszédben üdvözölte a repülőket és hangoztatta, hogy nagyszerű teljesítményeik bebizonyították, hogy még ma is élnek azok a kiváló erények, amelyeknek az angol birodalom megalapítását lehet köszönni. Scott a rekedtségtől alig hallható hangon elmondott válaszában igy felelt:

— *Ugy tetszik, mintha évszázadokig tartott volna az út. Állandóan a gép sorsáért aggódtunk és mindig az volt az érzésünk, hogy egy mértföldet repülünk előre, kettőt hátra.*

A walesi herceg, MacDonald miniszterelnök, Lord Londonderry légügyi miniszter és Thomas dominiumügyi miniszter táviratilag üdvözölték a győztes angol repülőket.

Mollisonék az ötödik helyen

London, okt. 23.

(Saját tudósítónk távirata.) Az anglia—ausztráliai repülőverseny második helyén a holland *Parmentier* és *Moll* pilóták feküsznek. Gépük három utast szállit, köztük Rascho Theát és megérkezésük néhány órán belül várható Melbourneba.

A *Turner* vezetése alatt álló amerikai gép a Timor-szigeten, Kupangban kényszerleszállást végzett, de egyelőre még a harmadik helyen van.

Mollisonék az ötödik helyet foglalják el. A versenyzők mezőnye részben még Kis-Ázsiában repül, részben pedig útban van Kis-Ázsia felé. A húsz induló közül tizennégy van versenyben.

Tűz a Wander-gyárban

(Saját tudósítónktól.) Ma délelőtt a *Wander*-gyár Kereszturi-út 30. sz. telepén az egyik laboratórium olajtartálya *kigyulladt.* A veszedelmesnek látszó tüzet *a közelben tartózkodó munkások eloltották* és mire a tüzoltók kiértek a telepre, a tüznek már nyoma sem volt. A kár jelentéktelen.

MAGYAROK a NAGY VILÁGBAN

ZSUZSIKA NE NŐJJÖN FEL ANYÁTLANUL

Zsuzsika hétéves, vidám, aranyos kislány. Második osztályba jár. Az elsőt jeles eredménnyel végezte, de az a terve, hogy a másodikból kitűnő bizonyítványt hoz haza. Minden kilátása megvan erre, hiszen az első osztályban hónapok mulasztását kellett pótolnia, és az elért siker megnövelte önbizalmát és ambícióját.

Csivitelő, hancúrozó, népes gyermekhad közepén láttam először Zsuzsikát. Egyik kis barátnője hívta fel rá a figyelmemet. *„Tetszik tudni, hogy ez a kislány disszidált? Bizony! Kanadából jött haza az apukájával."* *„Igaz ez, Zsuzsika?"* — kérdezem. — Mintha sötét felhő árnyékolná be egy pillanatra a kedves gyermekarcot. *„Igaz, de mi nem szerettünk ott lenni. Itthon sokkal jobb."* A felhő eloszlik. A gyerekek játszanak tovább. Jólesően hallgatom önfeledt kacagásukat.

•

Horányi János, az Ikarus-autógyár munkaügyi előadója 1956. december első napjainak egyikén, az akkor öt esztendős Zsuzsika lányával elhagyta budapesti otthonát. Ausztriába mentek, majd onnan Kanadába. Családi okok miatt szánta rá magát erre a meggondolatlan lépésre. Az okokat részletezni nem akarja, nem is firtatom. A családi dolgok azóta rendeződtek, a harmónia helyreállt — és ez így helyes és így jó. Zsuzsika nem a kanadai Kitchener városka egyik rideg boarding house-ában nő fel, hanem a Thaly Kálmán utcai kényelmes, szép otthonában.

— *Nem akartam, hogy a kislányom anya nélkül nevelődjön. Azért sem vállalhattam jó lelkiismerettel a felelősséget, hogy ott esetleg nyomorba kerüljön, ha munka nélkül maradok. Ez a veszély állandóan a fejem felett lebegett. Nagyon sok volt a munkanélküli és a számuk egyre nőtt. Velem is előfordult, hogy csak 25—30 órát dolgoztam egy héten. A kereset ilyenkor a legszükségesebbre is alig futott. Két munkahelyem volt Kitchenerben. Az egyik egy gépesített, szalagrendszerű baromfifeldolgozó üzem, hasonló a mi kecskeméti baromfifeldolgozónkhoz. 90 centes órabért fizettek, de amikor kevesebb lett a munka, leszállították az órabért 80 centre. Ugyanezért a munkáért a nőknek 10 centtel alacsonyabb volt az órabérük. A másik munkahelyem egy textilgyár volt. Itt egy dolláros órabért kaptam. A két gyár között „pendliztem". Hol az egyikben „fogyott el" a munka, hol a másikban. Hét hónap alatt hétszer voltam kénytelen a munkahelyemet változtatni. Keményen kellett dolgozni és kemény küzdelmet kellett folytatni azért is, hogy legyen az embernek munkája.*

Zsuzsika közben óvodába járt, majd 1957 szeptemberében iskolába került. Gyorsan és könnyen megtanult angolul, sőt németül is. Mégsem tudott megszokni idegenben. Az az általánosan elterjedt felfogás, hogy a gyerek mindenütt otthon van, nála csődöt mondott.

Sokféle magyar él Kanadában. A régebben itt élők közül sajnos csak olyanokkal találkoztam, akikben a legcsekélyebb segítőkészség sem él embertársaik iránt. Ridegek, a pénz az istenük. Az újonnan bevándoroltak közül pedig azok, akiknek nincs baj a fején, előbb vagy utóbb haza szeretnének jönni. Kétségtelenül vannak, akik anyagiakban jobban megtalálták a számításukat. Beszéltem egy magyar szakmunkással, aki havi 500 dollárt keres és kijelentette, hogy nagyon elégedett. Egy másik ismerősöm, autókarosszéria lakatos, heti 100 dollárt visz haza. Ritka nagy kereset ez, különösen a magyarok között. Ismerősöm mégis azt mondta: „Nem tudok itt megszokni. Semmit sem vásárolok. Az a célom, hogy »összeverjek« 4—5000 dollárt és akkor hazajövök." Sokan szégyellnek hazajönni. Én is így éreztem, de szerencsére ott volt az élő lelkiismeretem, a kislányom ...

„Ha nem tudnám, hogy nagy ostobaságot követsz el, amikor hazamégy, azt mondanám, hogy bátor ember vagy." Ezt mondta az egyik disszidens Horányinak, amikor meghallotta, hogy haza készül. Börtönről, internálásról beszéltek mások. Lehet, hogy maguk is elhitték, amit olyan sokat szajkóztak a fülükbe.

— *Szívesen fogadtak, semmi bántódásom nem esett, pedig tagadhatatlanul volt bennem egy kis szorongás. Olyan vastagon kenik odakint a népi Magyarország elleni propagandát, hogy az többé-kevésbé mindenkire hatással van. Ez a mérgező hatás aztán egyszeriben megszűnik, amikor az ember újból hazai levegőt szív és beleilleszkedik a hazai életbe.*

Hozzátartozóik keresik

ESZTERGÁLYOS LÁSZLÓ BÉLÁT, aki 1931-ben született Budapesten, anyja Pál Mária és 1945-ben került Ausztriába, keresi édesanyja.

VITORIO KREJCIT, anyja Szenice Anna és Jugoszláviából vándorolt ki 1925-ben Brazíliába, keresi testvére, Pepi.

BALOGH GÉZÁNÉT, született Lengyel Mária, Sarud, 1925. május 5. és 1956-ban távozott Kanadába, keresi édesanyja.

BERDA GYÖRGY, született Drávatamási, 1884-ben, anyja Czinger Anna, 1912-ben USA-ba vándorolt és Milwaukee, Wisconsinban lakott, azonban kb. egy éve nem ad életjelt magáról. Családja hírt szeretne kapni felőle, él-e?

GERECZ LAJOST, aki 1938-ban vándorolt ki Orosházáról, s anyja neve Pukánszky Katalin, keresi rokona, Gerecz Árpád, Budapest.

Dr. KEGLEVICH IMRE, akinek húga Zsigmond Rezsőné Lukácsházán, utoljára ez év januárjában írt Caracasból húgának, aki kéri, hogy írjon új címéről neki.

JULIUS ALTMANT, aki 1903-ban született Földesen, anyja Robitsek Róza, keresi Izraelben élő rokona.

TAMÁS JÁNOST, volt budapesti lakost, akinek anyja Soponyai Emma, és 1948-ban vándorolt ki Ausztráliába, Melbournebe, keresi családja, akinek régen nem adott hírt magáról.

RÓZSA ERNŐT, aki 1921-ben született Biharugrán, anyja Nagy Lujza, és 1951-ben vándorolt ki Ausztráliába, Windangs, N S W-be, keresi leánya.

MATUSKA VINCÉT, akinek anyja Vaczák Rozália, 1914-ben vándorolt ki Milwaukee, Wisconsin USA-ba, keresik hozzátartozói

MOLNÁR IRÉNT, aki Kecskeméten 1926. április 16-án született, anyja neve Móréh Rozália és aki 1945-ben tűnt el Budapestről, keresi édesanyja.

Kérjük kedves Olvasóinkat, ha ismerik a keresett honfitársainkat, vagy tudják címüket, írjanak a Magyarok Világszövetségéhez, Budapest 62, P. O. Box 292 Hungary, ahonnan a leveleket továbbítják a keresőkhöz.

Hazám és helyem sehol nem találom

Az első magyar, akit Londonban megismertem — újságíró. A tekintélyes nyugati lapban, amelynek munkatársa, főleg Magyarországról, Csehszlovákiáról, Jugoszláviáról ír, mint aki „specialista" (?) ez országok kérdéseiben.

Pamlagos szerkesztőségi szobában fogadott. Hosszú szipkáján keresztül oly előkelő nyugalommal füstölt, mint egy londoni gyárkémény. Találkozásunk véletlen volt, mert egy másik magyar származású urat kerestem, aki azonban vidéken tartózkodott.

Azzal kezdte, hogy örül találkozásunknak, de azzal folytatta, hogy nagyon fáradt s nem is tudja miért hívták le, amikor éppen ebédelni akart. Találkozásunk okozta bosszúságát egyáltalán nem palástolta. Hangja hol nyájas volt, hol majdnem cinikus. Lereszkedő, vállveregető gesztussal beszélt. Elmondtam, hogy életemben először vagyok Londonban — azt hittem érdeklődve hallgatja. Elmondtam neki, hogy nincs egy pennym se s ezért gyalog indultam a magyar táborból, 20—25 km után vett fel autó — azt hittem meghatódik. — Elmondtam, hogy Pesten egyetemista voltam s most itt állok Shakespeare hazájának fővárosában azzal a szándékkal, hogy elsajátítsam a nyelvet, jobban, mint az angolok — azt hittem, az intellektuel szolidaritásával fogadja kijelentésem, de ő még mindig füstölt, hallgatott. Szó sem volt szolidaritásról, meghatódásról, de még érdeklődésről sem. Végtelen harag és unszimpátia ébredt, gyülemlett bennem. Láttam, szemét is lehunyja, nemhogy szíve nyílna meg előttem. Arcvonásai azt a fajta unottságot árulták el, amely majdnem határos az undor jelzésével. Mintha nem is egy újságíróval, nem is egy magyarral állnék szemben, hanem egy rossz diplomatával, egy hidegvérű angol kereskedővel, vagy akár egy fáradt hentessel.

Végül felnyitotta szemét s elnyújtott hangon megszólalt:

— Talán tud róla, az események alatt (1956) Magyarországon voltam. Az ott töltött két hét nagyon kimerített — kis szünet után folytatta —, arra nem is gondoltam, hogy közvetlenül segíthetnék a magyarokon. Én cikkeket írok. Adok azonban magának egy telefonszámot, magyar úré, aki talán segít valamit. — Azzal máris felállott.

— Ugye nem haragszik, ha most elválok — s még mindig fülembe búg megvető tompaságával az utolsó mondat.

— Nyugodtan szeretnék megebédelni.

Ezzel zsebébe nyúlt, hosszan kotorászva, mint aki kulcsot keres, öngyújtóját, vagy néhány fillért egy koldusnak az utcán. Fehér ezüstpénzt vett elő. Kés és fél shillinget (4—5 forint). Megnézte s az alamizsnát adó mozdulatával odanyújtotta nekem. Szabadkoztam. Kezem mintha megbénult volna. Tudtam a pénz filléres értékét s láttam azt a gesztust, ahogyan adta. Arcán leereszkedő mosoly ült s szemében a nagyelkűség tudata csillogott.

Amint kezemben éreztem a pénzt, egész testemben mozdulatlan maradtam. Mintha nem egy hideg ezüstpénz, de egy tüzes acélkocka égetné a tenyerem. Hátamon bizsergés futott végig. Egy pillanatra lehunytam a szememet s akaratlanul is a frankfurti repülőteret láttam magam előtt. Káprázta tó világítás, ízléses, drágán berendezett kis reklámkirakatok, sétáló urak és hölgyek, akik New Yorkba szállnak, Párizsba vagy Monte Carlóba, a fénytől és modernség gazdagságától szinte nehéz teremben ott állok, otromba magyar csizmában, hosszú hajjal, kopott zakóban és sovány orromon érzem a gépre váró urak szórakozó tekintetét. Egy vöröskeresztes nő csomagot nyom kezembe, kedves szavakkal, de arcán mosoly ül s szeméből ugyanazt a szórakozást olvasom, mint a távolabb állókéből. Visszarémlett elémbe a kép, amint mindenki felbontotta a csomagot, kivette a szappant, a fogkefét, meg a kekszét, én azonban ott álltam éppoly mozdulatlanul, mint most. Már akkor, abban az előkelő, fényes teremben megértettem, hogy hazám és helyem sehol sem találom ... A képek hirtelen eltűntek s ismét a szerkesztőségi szobában lévén, körülnéztem, nem szórakozik-e rajtam valaki kedvesen mosolyogva — hiszen helyzetem oly szánalmas.

Torkom száraznak éreztem, fojtónak a szoba levegőjét és idegesítőnek a csendet. Lassan indultam az ajtónak. Szinte kiszédültem a híres szerkesztőségi épületből. Megszégyenülten, keserűen csalódtam. Bánatosan feltekintettem az égre, mintha szálló darvakat látnék, holott szemem nedvességét szárítottam csak fel a londoni járókelők elől.

Mátrai Miklós
London

Dr. Kismarty-Lechner Jenő

80 éves az ősz mester, aki sok dicsőséget, becsületet szerzett a nagyvilágban a magyar névnek. A földkerekség minden pontjára szétszóródott véreink, különösen az építőművészek büszkeséggel ejtik ki Kismarty-Lechner Jenő nevét. Nemcsak a magyarok tisztelik és becsülik az építőművészet e kiváló tudósát, hanem szaktekintélynek ismerik el a világ különböző országaiban. Hosszú és gazdag életpályáján, hazai művészi és tudományos sikerei után két világrész hódolt munkássága előtt. Pályadíjakat, arany- és ezüst érmeket kapott *Milánóban, Csikágóban.* Nemzetközi városrendezési tervpályázatokon vesz részt *Belgrádban, Antwerpenben, Ausztráliában.* 1930-ban *Genfben* kiadják önéletrajzát, *angol* lexikonok méltatják alkotó munkásságát.

A jubiláns ősz mester pályafutását *Hauszmann Alajos* műtermében kezdte és ma az utolsó élő tagja ennek az egykor oly nagyhírű tervező irodának. (Itt készültek a budai királyi palota tervei is.) Dr. Kismarty-Lechner Jenő fiatalon, 1908-ban elnyeri a Mérnök és Építészegylet Czigler-plakettjét azért a kitűnő előadásáért, melyet a modern és nemzeti építőművészetről tartott. Külföldön egyik legnagyobb sikerét az újságpalota tervével aratta, ezért az *Északamerikai Egyesült Államok* szakköreinek elismerését vívta ki. A *párizsi Louvre* Magyarországon járt igazgatója megcsodálta azt a tervező munkát, melyet Dr. Kismarty-Lechner Jenő a Nemzeti Múzeum épületének bővítésével kapcsolatban végzett. A múzeum rejtett harmadik emeletét oly zseniálisan oldotta meg a magyar építőművész, hogy *Franciaország* leghíresebb múzeumának igazgatója is a magyar minta után oldja meg hazájában ezt a feladatot.

Külföldi szakkörökben és magyar egyházi körökben Dr. Kismarty-Lechner Jenőt a templomépítés mesterének nevezik. Nemcsak a budapesti Szent István Bazilika leégett kupolájának újjáépítése fűződik nevéhez, hanem számos modern templom tervezése és építése. Egészen korszerű a budapesti Hermina úton épült zárdatemplom, mely vasbetonszerkezetű építmény. Külföld által is elismert híres templomépületei az ősz mesternek az albertfalvai és a remetekertvárosi plébánia-templomok. Ezeket mértékadó helyen úgy értékelték, mint a modern újkori templomépítés európaszerte legkiválóbb alkotásait. Miért? Mert nem iparművészeti kiállítási csarnokok, — mint sok új templomépület — hanem egyben sacralis szempontból is mesterművek.

A ma is tevékeny 80 éves mester külföldön is ismert szakirodalmi munkássága oly gazdag, hogy itt csak a legfontosabbakat érinthetjük. Ő írta a Tudományos Zsebkönyvtárban az *Építési Enciklopédia* négy kötetét. A *Budapest Műemlékei* c. munkájáért aranyéremmel tüntették ki. *Pest és Buda* fejlődését tárgyaló művét a szakemberek forrásmunkául használják. Monográfiát írt a *Nemzeti Múzeumról.* Külföldön is kedvelt írása a *krakói Wawelről* szóló ismertetése. Megírta a *magyar Secessió történetét,* melyben a magyar építőművészet hőskorát tárgyalja. A *genfi „Meister der Baukunst"* kiadványsorozatban nem ok nélkül szenteltek illusztrált kötetet a külföldi magyarok körében is megbecsült magyar mester munkásságának.

Halácsy Dezső

Látogatás a Május 1. Ruhagyárban

A Május 1. Ruhagyár nemrégen ünnepelte jubileumát. Az évfordulón sok szó esett arról, honnan indult és hová jutott el a magyar ruhaipar.

Mit mond erről Budapest Székesfőváros Statisztikai Zsebkönyvének 1940-es kiadása? A tízezernyi adat között szerényen húzódik meg az egyik: Az utolsó békeévben a felsőruha üzemek 1830, a fehérneműgyárak pedig mindössze 800 embert foglalkoztattak. A statisztika számai azt is megmutatják, hogy amikor elmúlt a szezon, a munkások több mint felét elbocsátották.

Csak 1948-ban létesültek Magyarországon számottevő ruhagyárak.

Amikor a jubileumi ünnepségen találkoztak azok, akik annak idején az első lépéseket tették, vég nélkül sorolták élményeiket. Emlékszel? Nem voltak akkor kész gyárépületek, csak romok, vagy idejétmúlt kis „kócerájok". Gép? Került az is innen-onnan, bár inkább csak olyanok, amilyenekkel Mici néni szegi otthon a lepedő szélét. A ruhaipari mérnök vagy technikus fogalma alig ismert. S az első vezetőknek alig volt tapasztalatuk. Jól tudtak szabni-varrni — de a nagyüzem szervezéséhez, az anyagbeszerzéshez, az értékesítéshez kevesen értettek.

Tíz esztendő — nem nagy idő. S ez a fiatal ipar ma már 20 000 embernek ad kenyeret. Évente 15 millió kabát, ruha, öltöny és fehérnemű kerül ki a ruhagyárakból. Akik annak idején az alapköveket rakták, már elvégezték az egyetemet vagy a technikumot és kijárták a gyakorlat iskoláját.

Egy műszak, 4000 kabát

A Május 1. Ruhagyárban egyik vagy másik szalag elejéről egy szövetdarab indul s a szalag végén már a kész kabátot emelik le. Ezalatt a varrónők nem kevesebb mint kétszáz műveletet végeztek. S mire eljön az este, 4000 kabát, kosztüm, fiúruha sorakozik a raktárban.

Valamikor ajkbiggyesztve mondták ki azt a szót, hogy „konfekció". Egyet jelentett ez az igénytelenséggel, a sablonszerűséggel. Aki készruhát vett, az utcán, villamoson minduntalan összetalálkozott öltözetének hasonmásával. Nincs olyan nő, aki ezt jókedvvel elviselné.

Ennek már vége. Ugyszólván meg sem lehet különböztetni a kész kabátot a rendeltől.

Eltűnik a tű, a gyűszű és az olló

A lábbal hajtható, ódivatú varrógépek mind eltűntek már — helyüket villanygépek foglalják el. Mindamellett a gyár- és általában a ruhaipar — elmaradt a gépesítéssel. Túl sok még a kézimunka.

Ez az esztendő meghozta a fordulatot. Új gépek születtek, ötletes újítások, találmányok láttak napvilágot.

Gépesítették már a fércelést, amit jellegzetesen kézimunkának tartottak. Sima varrógépet alakítottak át fércelőgéppé az újítók. A tűzés nélküli, láthatatlan varrással készült férfikabátok varrását eddig csak a legkitűnőbb szabómesterek vállalták, olyan nehéz és kényes munka ez. Most ezt is gépesítették, s egy betanított munkás is elvégezheti.

Tű, gyűszű, olló vasaló — ez a négy dolog szinte elválaszthatatlanul összekapcsolódik képzeletünkben a „szabó" fogalmával. De most már nemcsak a tűt és a gyűszűt száműzik lassanként, hanem az olló és a vasaló szerepét is kisebbre szorítják. A szabászatról már régen eltűnt az olló, fürge, könnyű gépek vágják a kabátanyagot. Most a leigazításhoz is kitaláltak az újítók egy okos kis gépet. Ami pedig a vasalást illeti — a Férfiruhagyárban már olyan gőzpréseket alkottak, amelyek automatikusan elvégzik a vasalás műveletét.

Juhász Lászlóné

A magyar műszerek világsikere

Az Országos Geodéziai Konferencián, amely a Magyar Optikai Művekben ült össze, érdekes előadást artott Pósch Gyula, a MOM igazgatója.

Ismertette a magyar geodézia műszergyártás gazdasági szempontjait, helyzetét és vázolta azokat a feladatokat, amelyek megoldása a gyakorlati szakemberekre vár.

Elmondotta, hogy a magyar geodéziai műszergyártás ipari szempontból történelminek mondható. A mai modern műszerek minden ősét megtalálható már az 1900-as évek programjában. Azóta a magyar műszerek évről évre sikereket érnek el különböző nemzetközi kiállításokon. Így többek között 1892-ben a plovdivi nemzetközi kiállításon aranyérmet, 1897-ben a brüsszeli nemzetközi kiállításon nagydíjat, az 1900-as párizsi nemzetközi kiállításon aranyérmet nyertek az akkori Süssgyár műszerei. A mai gyártás — mondotta — méltó folytatása a hagyományoknak. Ezt bizonyítja, hogy a MOM-műszerek az idén Brüsszelben ismét nagydíjat nyertek. A mai geodéziai műszergyártás világosan mutatja, hogy jól használjuk fel örökségünket.

— Igen nagy exportot bonyolítunk le — hangsúlyozta Pósch Gyula. — Geodéziai műszereink exportjának százaléka megközelíti Nyugat-Németország geodéziai műszerexportját. A világ minden tájára exportálunk, elsősorban Kínába és a többi népi demokratikus országba. A külföldi vélemények szerint a MOM világviszonylatban az elsők között van a geodéziai műszerek gyártásában.

A harmonikás csikós

Még csak ez hiányzott. Mint a vén csataló, amikor hallja a kürtöt, — ők is rangosabbangangosabban szedegetik lábukat. Úgy defelliroznak körbekarikába, hogy még a katonai vakparádén se látni különbet!...

*

Hogy mindez nem csalás, nem ámítás, arra bizonyíték, hogy az „attrakció" megtekinthető a Herceghalmi Kísérleti Gazdaságban. A magyar félvér és az ügető keresztezéséből származott új magyar lófajta csikósménesében! **(e-s)**

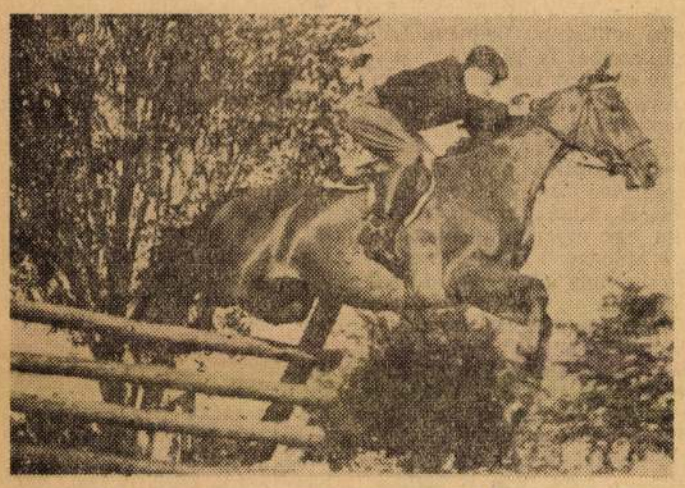

„Napot abrakol" a herceghalmi csikó-ménes. Magyarán: a fellegeken átütő fényben hancuroznak...

A csikós meg — mi mást tehet? — felül az istálló előtt a karámra, előveszi harmonikáját s rákezd. A legelő legeslegvégén is felkapják fejüket az ifjonc remondák. Valósággal megtáltosodnak a harmonikaszótól. S mint pusztai őseik a karikásostor csattogásától, egyetlen dübörgő turmába verődve nekilódulnak a karám irányába. Körülállják a csikóst s fülüket hegyezve lesik a hangcsináló szerszámot.

Nem oda Buda! — mondja a csikós, mert csakugyan, mármár a harmonikát rágogatják a feneketlen zeneszomjúságtól — hát feláll s otthagyná a túlontúl muzikális jószágokat. Nem úgy a csikók. Mit törődnek szárazdadájuk érzékenységével, csapatostól követik a jártában is muzsikáló csikóst. Bökögetik vállát, könyökét, nyakába szuszognak, újráztatnák a mezei koncertet.

A csikós enged a nagy noszogatásnak. Új indulóba kezd.

Családfilm
Több mint fénykép
Viszontlátja távoli kedveseit a
CSALÁDFILMEN
Tájékoztatást ad és megrendelést felvesz:
Hungarofilm-Családfilm akció
Budapest, V, Báthory u. 10.
Telefon: 312—777,
vagy az IKKA ügynökségek

PEREG A film

Micsoda éjszaka

Kedves, könnyű, szórakoztató, de mondanivalójában igen emberi filmet mutatott be a magyar filmgyártás az elmúlt napokban, MICSODA ÉJSZAKA címmel. A forgatókönyv, Boldizsár Iván, Illés Sándor és Révész György kollektív munkája, ez utóbbi rendezésében. A könnyűzenei műfaj kiváló ismerője, Bágya András zenei aláfestésével készült produkció színészgárdája biztosíték a magyar közönség érdeklődésére. Főszerepben látjuk Latabár Kálmán kétszeres Kossuth-díjas kiváló művészt, Tolnay Klári kétszeres Kossuth-díjas kiváló művészt, Rózsahegyi Kálmánt, Pethes Sándor érdemes művészt és a színésztársadalom más kiválóságainak egész sorát. A film a bemutatón nagy sikert aratott.

*

Dr. Törös tanár úr rosszkedvűen siet reggel az iskolába. Szokottnál is szigorúbb a matematika órán. Reggel a gyerekek „Hej mambó"-ordítása rázta fel legszebb álmából, pedig már épp az oltár elé akarta vinni hófehérruhás álombeli menyasszonyát, Karsai tanárnőt. Rosszkedvét csak fokozza, hogy a tanárnő nem kedves hozzá és szemrehányást tesz, amiért oly szívtelen és szigorú diákjaihoz. Törös azt fejtegeti, hogy régebben még ingyen magánórákat is adott szegényebb gyerekeknek, de rájött, hogy az emberek rosszak, nem érdemes rajtuk segíteni. Karsai tanárnő a vitát későbbre akarva halasztani, meghívja a férfit estére egy feketére.

Este Törös felszegen nyit be a kollégnőhöz, ahol ismeretlen emberek jönnek-mennek, telefonálnak. Végre előkerül Klára és elmeséli, hogy a házban beteg egy kisfiú, akinek reggelig feltétlenül meg kell kapnia egy gyógyszert, amit itt nem gyártanak és ki kell kutatni, hogy a napokban kinek érkezett külföldről ilyen.

Törös vállalja, hogy felkeresi tanítványa postatiszt apját és kéri a segítségét. Hufnágel papa az ágyból kiugorva siet a postahivatalba, ahol egy orvos címére bukkannak. Dr. Gonda Mihály a Naphegy utcában lakik. Taxi éjjel nincs. Egy postaautó vezetőnője ajánlja fel segítségét. A villához érve, Törös meglepetten látja, a kapu nyitva van. Az előszobába érve, rablók karmai közé kerül, akik tudva, hogy az orvos elutazott, csomagolják az értékeket, köztük ott az orvosságos doboz. A rablók a tanárt leütik és elmenekülnek.

Ájulásából ébredve, Törös sok kalandon keresztül nyomozza és üldözi a rablókat. Nincs egyedül. Sofőrök, fiatal szerelmesek, diákok, rendőrök segítik, míg végre ráakad a rablók vezérére, Vilire és sikerül megszereznie a gyógyszeres dobozt, mellyel fáradtan ér a nő lakására. Kezében a dobozzal, boldogan nézi Klárát, aki a dobozt kinyitja. Rémülten látják, hogy az üres.

A rémületből fel sem ocsúdó párt csengetés riasztja fel. Férfi áll az ajtóban. Dr. Gonda vagyok — mutatkozik be az idegen. — Lillafüreden hallottam a rádióban, hogy milyen gyógyszert keresnek, kocsiba ültem és elhoztam a laboratóriumból, otthon csak az üres dobozt hagytam.

Meg van mentve hát a kisfiú, megvan a gyógyszer, amiért Törös annyit fáradozott, hiába. Ez a kalandos éjszaka azonban jó lecke volt, másképp nézi már az embereket és Karsai tanárnő sem tartja már szívtelennek, hisz olyan kedvesen hívja, hogy igyák meg az elmaradt feketét.

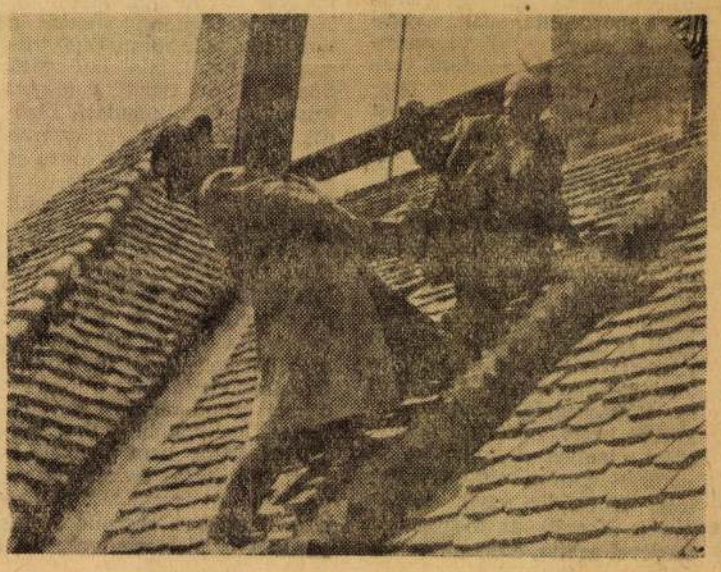

Lechner Jenő

K

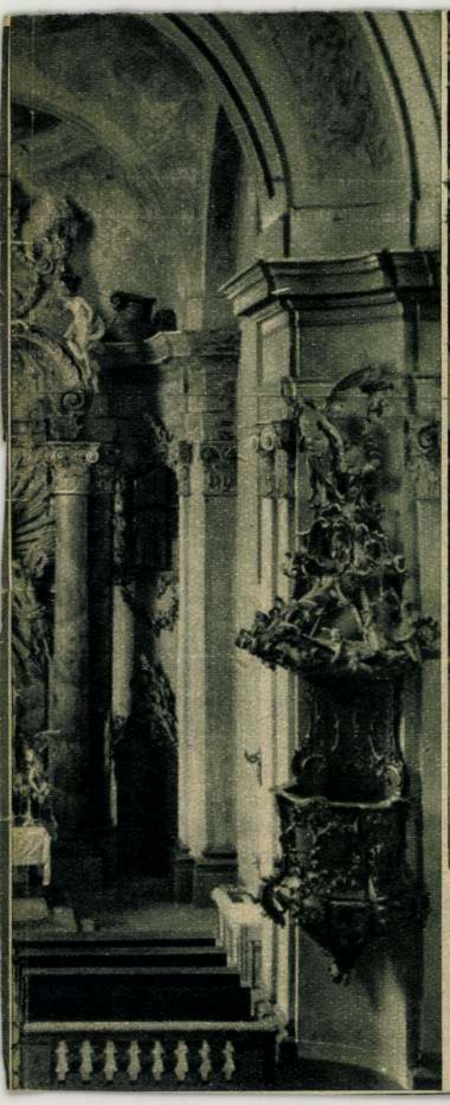

Székesfehérvári népviselet

Nemzeti Újság képes mell. 1937 okt. 3

A városháza kapuja

A Károly király-tér

A Hősök-terén emelendő diszoltár tervpályázatának első díjat nyert terve.
Tervezők: dr. Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő

A Hősök-tere mai állapotában

Kaptam 1954. jul. 22.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő életrajza.

Született Budapesten, 1878 augusztus 23-án. épitész. A Müegyetemen 19o - ben épitészi ,1915-ben müszeki/épit szi/ doktori oklevelet szerzett. Előbb Hauszmann Alajos tervező irodájában, a királyi várépitésnél dolgozott, 19o5-bena József-müegyetemen Nagy Virgil professzornál az Okori épitési tanszéken tanársegéd, majd 19o8-ban adjunktussá lett. 1915-ben ugyanott a reneszánsz és barokk épitészet magántanárává habilitálták ,majd később rendkivüli tanári cimmel ruházták fel. 19.8-tól az Orsz. Képzőművészeti Főiskola épitész-tanára,ahol 1944-ig müködött. M.Kir. Kormányfőtanácsos, Orsz. Középitési tanácsos és az Orsz. Müvészeti Tanácsnak és a Müemlékek Orsz. Bizottságának tagja. Stb. tiszteleti.

Épitőművészi önálló munkásságát akkor kezdte, amikor nagybátyjának, Lechner Ödönnek modern és nemzeti szellemü stiluskialakitásra irányuló törekvései irányitották a magyar épitőművészetet. O ezeket a törekvéseket egyéni felfogással a felsőmagyarországi pártázatos reneszánsz épitésmodor szellemében követte. Első sikerét e téren a kassai Rákóczi epitáfium pályatervével aratta. Ebben a szellemben épült jelentősebb müvei: a sárospataki állami tanitóképző intézet,egy kalotaszegi népi impressziókban fogant szines sgaffitó erkélyes bérház a Mészöly utcában, egy iskolaépület Pestszenterzsébeten, több villa és lakóház a fővárosbab és a vidéken, az Elemér utcai fővárosi elemi iskolaépület stb. Ebben a szellem ben készültek a kassai Rákóczi Muzeum, a Néprajzi Muzeum,a mezőkövesdi Városháza, egy lo emeletes "Magyar Történelem Tornya, egy nagyszabásu Panteonterv stb. Ezt a stilustörekvését mütörténeti kutató munkássággal is alátámasztotta. Amennyiben kényszeritő körülmények eklektikus szellemü tervezésre kényszeritették, a régi pásti Palatinu stilus követője volt. Igy épült a Ferenc József jubileumi templom a Tisztviselő telepen, de ennek dekorativ kialakitásában mellőzve a klasszikus ornamentikát, a magyar honfoglaláskori leletek nyomán alakitotta diszitményeit. Ebben a stilusban tervezte az ostromban elpusztult Eskü uti Medgyaszay Szinházat és az Ostrom utcai Lukácpalotát.Egyéb nagyobb épitkezései még a Nyirekyháza Rendőrségi palotája, a munkácsi Főgimnáziumi Internátus épülete stb. Ezt a Palatinus korszakot is gazdag mütörténeti munkássággal dolgozta fel.

1916-ban a Koronázó Mátyás templom monumentális belső dekorációját tervezte nemzeti stilustörekvéseinek szellemében alakitott oltársátrával és baldachinos tronusaival. 1928-ban a Nemzetközi Eucharisztikus főoltár tervezője. Müemlékvédelmi munkássága keretében restaurálja,részben átépiti és rejtett III. emelettel bőviti a Nemzeti Muzeum épületét, rekonstruálja és kiépiti a Várbeli Belügyministerium copfstilü disztermét, átépiti a Pázmány egyetem egész belső architekturáját, restaurálaja és Panteonkriptaa rekonstrukcióval kiegészitiő az Egyetemi templomot, átépiti a Papnevelő Intézet épületét, rekonstruálja a Várban a Béci-kaput stb.

Végül a legkorszerübb modern stilusban épiti a remetekertvárosi ,az albertfalvai és Hermina uti templomokat, két villát a Gellérthegyen,a Hősök Mauzóleumát a debreceni katonai temetőben és számos templomtervet készit egy tervbevett monumentális Arpádházi Szentek templomához.
19o8-ban Füredi Rikárd szobrászmüvésszel "Kulatár" cimen kiállitást rendez modern siremlékmodellekből és vállalatikban nagy számmal készitenek siremlékeket. Nagyobbszabásu sirboltok a Misner és Adler családéi a zsidótemetőben a Jókai siremlék, a Paulheim családé a kerepesi uti temetőben és a magyaróvári Cseháti siremlék.

Jelentősebb emlkművei a Szabadságtéren állott szónoki zászlótartós emelvény, az Egyetemi Hősök emlékműve/Zala Györggyel/, a Vé tanuk emékműve a Vécsei utca tengelyében/Füredi Rikárddal/, A Lengyel emlékoszlop Mohácson, és a Mátyás templomben felállitani szándékolt Mátyás király epitáfium /Stóbl Alajossal/. A Jókai siremléket is Füredivel egyutt tervezte, akivel egy monumentális Attila emlékmü gipszmodelljét is elkészittette.

Épitőmüvészi és müvészettörténeti/müemlékvédelmi/ irodalmi müvei:

1966-ban Epitészeti Alaktan. /Litografált sokszorositásban/
1903 - Épitési Enciklopédia négy kis kötetben.
1904 - Epitők Zsebkönyve./ Warga László társszerzővel/
1913 - Tanulmányok a Lengyelországi és Felsőmagyarországi Reneszánsz Épitésől.-/ Hollán-pályadijjal kitüntetett ü/
1914 " A Krakói Wawel és Reneszánsz Müemlékei.
1915 " A Pártázatos Reneszánsz Épités Magyarország Határai Körül.
1915. A Reneszánsz Épités Magyarországon./Kéziratban/
1917 " Reneszánsz Épitési Emlékek Szamosujvárott.
1915 " Feldult Tüzhelyeink./Wigand Ede illusztrációival/
1918 " Az Okori Épités Története/Nagy Virgil tanár előadásain ak vezérfonala/
1918 " Képek Buda és Pest Fejlődésének Történetéből.
1917 " Budapest Epitőmüvészeti Topografiája/Kézirat, letétben a Muzeumok és Müemlékek Orsz. Felügyelőség könyvtárában/
1920 " Az Elszakitásra Itélt Magyarország. /Az elcsatolt országrészek mütörténeti emlékei/
1921 " A Müemlékvédelem Magyarországon és jövő feladatai.
1922 " A Régi Pest és Buda. 1922 " Az Okori Epités Története /II. kiadás/
1923. A Turáni Népek Müvészete. /Kézirat/
1923 " A Turáni Népek Müvészete./Különlenyomatban előbbinek kivonata/
1924 " Budapest Müemlékei. / A Magyar Mérnök és EpitészEgylet aranyérmével kitüntetett mü szerkesztője és részben szerzője/
1927 " A Magyar Nemzeti Muzeum Épülete.
1929 " A Szepesség és Sáros Vármegye Müemlékei./ Különlenyomat/
1924 " Budapest müemlékszerü épitményeinek lajstroma. /Hivatalos használatra a Főváros által sokszorosittatva/
1930 " Épitészeti Enciklopédia Képekben.
1938 " Budapest Városrendezési Feladatai./ Különlenyomat egy cikksorozatból/
1939 " Épitőmüvészet és a Képzőmüvészetek./Különlenyomat/
1940 " Az Epitőmüvészet Kis Tükre.
1940 " A Magyar Epitőmüvészet A Reneszász Korától A Millenniumig ésAz Épitészeti Stilusok./ Két cikk különlenyomata a Pesti Hirlap A Szépmüvészetek Könyve cimü kötetéből.
1942 " A Katolikus Templomépités Liturgiai Követelményei.
1945 " Lpitőmüvészetünk a XIX. Század Második Felében.
1954 " Secessió. A Müvészetek Forradalma és a Magyar Epitőmüvészet Hőskora./ Kézirat 360 fényképpel/

Ezenkivül számos tanulmányt irt a napisajtóban, hazai és külföldi folyóiratokban.

Városrendezési munkái/Warga László és Forbát Imre társszerzőkkel:

1904 "ben A Kossuth szobor elhelyezésének pályamüve. /I.dij és ezüst éremmel kitüntetve/
1911 " ~~Budapest~~ Brassó városrendezésének pályaterve. / II. Dij./
1913 " Antwerpen város nemzetközi tervpályázata a város erődgyürüjének rendezésére./ III.Dij./
19.. " A váci rokkanttelep és háztipusainak tervpályázata./II.dij/
1920 " Belgrád városrendezésének nemzetközi pályázataó/I.Dij./
19.. " Kassa városrendezési pályaterve. /I.dij./
19.. " A kispesti Wekwelw telep Rendezésterve./III. Dij/
1822 " Székesfehérvár rendezési Pályaterve./I.Dij/
Önálló várostervei:

Kolozsvár Főterének renndezési Pályaterve./I.Dij./
A Lágymányosra tervezett Stadion és sporttelep pályaterve

/A Főv. Közmunkák Tanácsa ez

a tervet ezüst érmével tüntette ki.

Iparmüvészeti müvei:

A Nemzeti Muzeum, Belügyi termek, Egyetemi templom, Pázmány egyetem Koronázó Mátyás templom ös sz s csillárai és a falikarok. Tervei szerint épitett négy templomában az összes berendezési tárgyak/csillárok, oltárok, szószékek, gyontató szekrények, katafalkok, perselyek, keresztelő medencék stb/. Selre tyeberendezések. Az Egyetemi templom nagy katafalkja és kandelláberei. Szabadtéri oltármarquis és sekretyesz krény Bodajkon .

Ötvösmüvei:

---------- még 1897-ben egy teljes egyházi kegyfelszerelés terve az Iparmüvészeti Muzeum stilusában.

191o: A Kertész K. Robert tiszteletére készült Rákóczi-kupa./ezőst és email/

1929: Az Egyetemi templom főoltár örökmécse/ezüst/

193o: A Corvin serleg /ezüst/

1943: Az albertfalvai templom ciboriumkelyhe/ezüst és elefántcsont/

195o: Kovácsolt vas örökmécs a székesfehérvári maroshegyi templomban.

Kitüntetések müvészi munkáért:

----------Tulajdonosa a Corvin koszorunak, a bolgár "Merite Civile" rendjelnek, A Városligeti Hősök Emlékmüvének felállitásáért Signum Laudis rendjelnek, és az összes Magyarországon elnyerhető épitészi tervekért és kiállitásokon nyerhető arany-ezüst-,bronz-és egyéb érmeknek és plaketteknek. Milánóban Ezüst éremmel, Chikágóban Honorable Mentionnal lett kitüntetve.

A Genfben megjelent "Meister der Baukunst" kiadványsorozat külön kötetben számol be német és angol nyelven illusztrációkkal épitőmüvészi munkásságáról/193o/ és au angol "Who,s Who" irodalmi és müvészlexikon is megemllékezik róla.

Fenti lajstromból kimaradt adatok még:

191o-15-ig felelős szerkesztője és heti ~~xxxxxxxxx~~ vezércikkirója volt a"V llalkozók Közlönyének".

Épitkezések még: Vármegyei bérház és Muzeumépület Nyiregyházán.
Fővárosi nagy bérpalota a Mester utcában.
1948: A Szt István Bazilika leégett kupolájának ujjáépitése
1948: A városligeti bombasérült Park Club helyreálli ása

Kivitelre nem került nagyobbszabásu tervek még:

Az ujvidéki vizvezetéki telep pavillonjai és pártázattos kiképzésü viztornya.

A budapesti Vámpalota átépitési terve természetrajzi Muzeummá.
A remetekertvárosi cottage-gimnázium terve.
Az epreskerti Képzőmüvészeti Főiskola terve.
A veszprémi papnevelde terve.
A Regnum Marianum t mplom terve.
Az ó-budai plébániatemplom terve.
A rákosfalvi plébániatemplom terve.
A korláti " " "
A nyiregyházai Korona Szálloda átépitési terve.
A Szt Benedekrend Bosnyáktéri rendháza és gimnáziumának terve, melynek keretében Lechner Ödön pályanyertes Ferenc József templomtervét szándékolta a Főváros plébánia templomként vele felépittetni.
A Tervezett Nemzet Mozgó tervei .

1908-ban a M.Mérnök és Épitész Egyletben előadást tartott a Modern és Nemzeti Epitőművészetről, mely ugy a napilapokban, mint a müvészi folyóiratokban élénk vitát idézett fel. Még a 20-as években is vita tárgyát képezte a XX. Század folyóirat nasábjain.

Előadása nyomában Hauszmann Alajos és Nagy Virgil is tartottak ugyanerről a témáról előadásokat ,de az Egylet a 3 előadás közül Lechner Jenőét tüntette ki a Czigler éremmeló

Fenti előadása is megjelent különlenyomatban.

Lechner Jenő

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, VIII., Blaha Lujza-tér 3
Telefon: 139-292

1957 MÁR 24

NÉPSZABADSÁG

MAGYARORSZÁG „NAGY ÖREGEI"

470

Lechner Jenő

Két világrész hódolt munkásságának előtt arany- és ezüstérmekkel, plakettel és díszoklevéllel, pályamunkája első díjat nyert Milánóban és Chicagóban. Az „Építőművészet Mesterei" sorozatban jelenik meg életrajza Angliában, az angol lexikonok részletesen méltatják sikereinek valamennyi állomását, s még csak azt sem mondhatja, hogy nem volt próféta saját hazájában. A hivatalos Magyarország elhalmozta minden kitüntetéssel, ami a grófok és földesurak országában művésznek juthatott. Éppen csak nagydíjakkal és elismeréssel jutalmazott, szívén melengetett tervei közül valósíthatott meg alig néhányat. Micsoda álmok voltak ezek! Kőbe, *betonba képzelt látomások a sajátságosan magyar stílusú építőművészet szabad kiteljesedéséről*, az ősi motívumú magyaros ornamentika térhódításáról.

(Zádor István rajza)

Nem sok idő választja el a pátriárkai 80. esztendőtől, szeme meggyengült, de szelleme s harci kedve ma is lankadatlan. Jottányit sem engedett meggyőződéséből, hogy építőművészetünk felemelkedésének nincs más útja, mint amelyiken Feszl Frigyes, a Vigadó tervezője, indult el a hatvanas években, s amelynek nagybátyja, *Lechner Ödön zsenije mutatott határozott irányt* a századforduló hatalmas fellendülésének termékeny korszakában.

A Vigadó, amely a romantikus stílusnak európai viszonylatban reprezentatív alkotása — figyelmeztet —, *magyar szempontból páratlan érték, mert első kísérlet magyar zamatok kifejezésére architektúránkban. S hogy milyen sikeresen megoldott kísérlet, mutatja, hogy Hansen Teofil, a világhírű dán építész, a bécsi parlament tervezője, „kikristályosodott csárdás"-nak nevezte. Méltán. Mert az izlám—román—reneszánsz motívumok mellett az oszlopfőkön, keresztboltozatokon egy sajátságos magyar építőművészet bontakozik ki, amit a laikus szemlélő is felfedezhet a huszárkötés-díszítéseken.*

Helyrehozhatatlan kár volt ezt a csodás építészeti remeket átengedni a pusztulásnak. Legelőször be kellett volna fedni, ugyanúgy a vár épületét is, ahol rengeteg műértéket megmenthettünk volna. A veszendőbe ment értékek sorsa szinte követeli, hogy — ha megkésve is — a legkiválóbb szakértők bevonásával tanácsadó testület alakuljon műemlékeink védelmére. Erre hívja fel a figyelmet a Szovjetunió példája is, ahol egyetlen cári címer, szobor, dombormű sem pusztulhatott el, ha művészi értéke, történelmi hagyománya volt. Nálunk azonban, sajnos, a műemlék-védelemnek nem volt valódi gazdája.

Borongás halkítja le Lechner professzor hangját. Nem indokolatlanul, hiszen a magyar építészeti stílus kialakítása mellett régi műalkotásaink megőrzése, helyreállítása, rekonstruálása volt második életcélja. Nemcsak szeretettel foglalkozott vele, értett is hozzá. Bizonyság rá a Nemzeti Múzeum, az egyetemi templom, a régi budai képviselőház nagy művészi erővel megoldott korhű újjáépítése, amit a magyar építőművészet hagyományainak tiszteletben tartásával sikerült megoldania. Most is részt vesz az ellenforradalom során kigyulladt Nemzeti Múzeum megsérült szárnyának helyrehozatalában, mint szakértő-tanácsadó.

— *Rettenetes volt a pusztulás* — szörnyülködik. — *De azért az építés vágya erősebb a rombolásnál.*

A meggyőződés biztonsága keményíti szavait, míg visszakanyarodik emlékezései szerpentinútján beszélgetésünk induló pontjához, a magyar építőművészet megújhodásáért vívott csatározásokhoz.

— *A nemzeti gondolat Lechner Ödön munkásságában jelentkezett először öntudatosan építőművészetünkben. Bármekkora örömöt jelentett számomra a klasszikusok tanulmányozása, magával ragadott nagybátyám törekvése, aki megteremtette az indiai építőművészettel és ornamentikával rokon magyar népművészetet és egybeolvasztotta a francia reneszánsz csodálatosan könnyedvonalú építőművészetével. A nyugatnak behódolt közvélemény és a maradi művészek azonban idegenkedve fordultak el ettől a merészen új irányzattól. Mégis igyekeztem hozzájárulni az önálló magyar építőművészeti stílus kialakításához.*

Lechner professzor nemcsak elméletben alakította, fejlesztette népies építőművészetünket. Ezt példázzák a többi között a Néprajzi Múzeum, a kassai Rákóczi-Epitaphium és múzeum díjnyertes tervei, s megannyi elképzelése, amelyeknek megvalósulását a gazdasági viszonyok, váratlan sorsfordulatok akadályozták meg. Mint művészeti író is számos könyvében szállt síkra az önálló magyar építőművészeti sítlus kialakításáért.

Fáradhatatlanul dolgozik ma is. „*Secessio, a művészetek forradalma és a magyar építészet hőskora*" című munkáját közelgő 79. születésnapjára reméli befejezni. Közben sajtó alá rendezi *Pest-Budai Krónikák* címen várostörténeti tanulmányait.

— *A munka öröme feledteti velem a fájdalmakat, sérelmeket. Azt is, hogy legkedvesebb alkotásom, az egykori Eskü téri volt Medgyaszay Színház romos épületét lebontották. Azt is, hogy az Akadémia minősítő bizottsága néhány évvel ezelőtt úgy döntött: nem erősíti meg 1915-ben szerzett építészeti doktorátusomat, mert múltbeli munkásságom nem kielégítő... Az is lehet azonban, hogy az Akadémia bizottságában gondolatolvasó is volt, s így tudomására jutott, hogy jómagam valóban nem vagyok megelégedett munkásságommal. Ezért ma is igyekszem gyarapítani tudásomat. Szeretném továbbfejleszteni kísérleteimet a magyar építészeti stílus alkalmazására a vasbeton-konstrukcióknál. Hiszen minden forma szerkezeti gondolatban gyökerezik.*

Már nem gondol sérelmére. Mint a munkájukba feledkező nagy öregek, Lechner professzor is előre néz, a jövőbe. S azt a szocialista holnapot látja, amelyben boldog a nép, virul a tudomány, a művészet és véletlenül sem kövezik ki akadályokkal, sérelmekkel az alkotók útját.

Lengyel István

Elindultam, összeszorult a szívem, tele voltam aggodalommal és szemrehányással; féltem, hogy megelőznek.

Reáltanoda utca 1. Ódon, egyemeletes belvárosi ház, nagy udvar, vastag, kétszázéves falak, boltíves kapualj. Az udvari raktárhelyiségben már vagy tizenöten szorongtak. Hárman egy lyukas szalmakerevetre ültek. Ezek az „elsőszülöttek". Valahányszor versenytárs érkezik, még kényelmesebben fészkelődnek, lábukat nyújtogatják, ásítanak, hogy ismét leszögezzék jogaikat.

— Bocsánat — fordulok egy cigányképű, hosszúhajú, feketeruhás fiatalemberhez, akinek az arcán némi lenézést, öngúnyt és finomságot találtam. — Bocsánat — ismételtem, mert réveteg tekintete a társaságon függött és nem hallott.

— Felvettek már valakit?

— Nem — felelte, méregetve a hozzászólót. — A paradicsom még betöltetlen!

— Köszönöm.

A szalmakereveten ülő rozmárbajszú öreg a fűtetlen és nedves raktárban többször megborzongott és hörgő, száraz köhögésére a szomszédja elfordult tőle.

— Már jöhetne az a cégvezető, mit váratnak minket — dörmögte az öreg —, elvégre az idő pénz!

A cigányképű megszólalt: — Ne túlozzon, öregem! — Kövér, jólápolt úr jött ki, körülötte ismeretlen kölni illata és puha, nőies, párnás kezekkel magyaráz. Csak négy emberre van szükségük. Bár hasonló munkáért mindenütt három pengőt fizetnek, ők négyet is hajlandók, hadd lássuk, hogy van bennük szociális érzés. De akit felvesznek, az naponta köteles az ezer darabot megcímezni. Repcemagot ajánlunk vidékre. Sürgős a munka.

Zordan, szomorúan, közönyösen és türelmetlenül álldogáltunk eddig. Arra a szóra, hogy csak négy ember kell, az arcokon figyelem, odaadás, udvariasság, szemérmes szegénység, halk panasz, hetyke mindaddig tartott, amíg el nem váltunk.

Kocsárd úr, a raktárnok, az udvar túlsó oldalára vezetett bennünket. Két cukros ládát cipelt utánunk. Az egyikben címzetlen borítékok tömege volt, a másikba a megcímzettek kerülnek majd.

Boltíves falak, két nagy ablak az utcára néz. Előttünk abrakolnak egy borkereskedő lovai. A sarokban nagy vaskályha áll, azzal szemben Flóra kisasszony asztala. A kisasszony kezeli a telefont, de szabad idejében borítékokat, bélyeget ragaszt. Ha a telefon cseng, unottan, fáradtan ismétli: — Láng igazgató urat. Igen, kapcsolom.

Komáromi, amint beléptünk, két lépésnyire megállt Flóra kisasszony előtt, bokája megint összekoccant és így szólt: — Komáromi vagyok.

Flóra kisasszony fogain ínyéig húzódott fel az ajka, mintha mondani akarna valamit, de meggondolta magát, s így szólt: — Jónapot!

Két-két asztal egymással szemközt, két villanyégő leng szinte a fejük felett. — Foglaljunk helyet — mondta Komáromi, akiben csodálatos érzék volt, hogy magától értetődő dolgokat szavakkal kísérjen. A díjnok zavarban volt, homályosan érezte, hogy Flóra kisasszony magaviselete fölényes, sértő és gőgös. Igaz, mekkora a távolság egy véglegesített telefonosnő s az ideiglenes címírók között! Kopott, kifényesedett nadrágban, foltos kabátban, megtört lelkek, utcán lézengők, munkára lesők, önérzet vesztett fickók voltunk, mit is kívánhattunk volna Flóra kisasszonytól?

Nekiláttunk. Vermes, aki szakember volt s már több éve űzte ezt a nemes foglalkozást, mint a tanítványait, dicsekedve és fölényesen oktatott bennünket.

— Ne írjon szépen, ez nem szépírásóra! Ne írjon nagy betűkkel, mert tovább tart! Ne írjon cikornyásan, mert időbe kerül. A címzésnél mindig nagy M-betűt írjon, mert itt sohse lehet

gyenkezéssel vetti
nánkat; szégyelltü
már tervezgettünl
csi hosszan, nagy
mesélt kivánatos
lelkesedéssel, az e
ra gyönyörűségéve
ban éreztük az íz
pen keveset beszélgettünk, hajszoltuk magunkat... Mayer bácsi kitette ötpengős nagyságú nikkelóráját és célokat tűztünk magunk elé: százat egy óra alatt. A tollak percegtek, a telefon csöngött. Komáromi fájdalmas pillantást vetett a sarokasztal felé és akkorát sóhajtott, hogy azzal egy szandolint is meghajthatott volna, s asztalunk alatt halomba gyűltek a borítékok. Ezen az estén tudta meg Komáromi, hogy végleg lemondhat Flóra kisasszonyról. Végeztünk. Mayer bácsi már a kapu alatt járt esküdt ellenségével, Vermessel, én még álldogáltam, Komáromit vártam. Jött is. Mögötte Flóra. Már azt hittem, hogy sikerült a barátkozásuk, amikor a borospince ajtaja előtt, magas, vállas egyetemista lépett Flórácskához. Mintha elektromosság futott volna végig a csendes, unalmas leányon, felélénkült, karonfogta a fiút és futva indultak a Károlyi-kert padjai felé.

Komáromi csak állt és hosszan utánuk bámult, mintha mélyen emlékezetébe akarná vésni ezt a képet. — Ilyenek a nők, látja öcsém, mind ilyen, csak pénzes férfi kell nekik, vagy legalábbis csinos legyen az ember és fiatal. Láttam, amint sovány, csontos arcomat „méltányolta". És éreztem, engem is befogad a boldogságból kirekesztett emberek körébe. — Pedig elhiheti, két dologért érdemes csak élni: a nőkért és a sakkért.

Szenvedélyes sakkozó volt. Özvegy anyjával egy földszintes, Lajos utcai házban lakott. Vasárnap kispesti és kőbányai kávéházakban valami véget érni nem akaró bajnokságért játszott az óbudai sakkcsapatban, a negyedik táblán.

Hétfőn lesújtottan jött be az irodába. — Mi baja? — faggatta

tonosan fecseg, szemtelenkedik, lassabban is ír, mint mi és mégis megvan neki az ezer?

— Ez igaz.

— No, látja — mondta diadalmas, leleplező hangon — ez az!

— Tudja, hogy miért van meg az öregnek az ezer? — de válaszra sem várva, kivágta a feleletet

— Az öreg lop!

— Lop? Mit lop?

— A megírt borítékokat lopja. Mindennap hatvanat, hetvenet, százat! Huszat-huszonötöt magától, a Komáromitól és tőlem. Azután összekeveri a saját ládájában.

Hallgattunk. — Holnap megvárom, míg mindenki bejön, a Komáromi, maga, meg a Flóra kisasszony s akkor leleplezem a vén csibészt.

— Idehallgasson — csillapítottam Vermest. — Ne tegye! Ne bántsa ezt a beteg, hatvanéves öreget. Elégedjen meg azzal, hogy többé nem teszi.

— Nem, nekem ez nem elégtétel! — makacskodott Vermes és szürke volt a dühtől.

A Ferenc körút sarkán, úgy látszott, hogy meggyőztem a megsértett alakot.

Reggel Mayer bácsi mégis feltúrva találta a ládáját. Arca vörös lett a hajlongástól s az izgalomtól. Köhögött, fuldokló, száraz köhögéssel és leroskadt a székre. Fejét munkájára hajtotta, dolgozott, remegő kézzel és nem nézett a szemünkbe. Máskor már kilenckor kezdett érdeklődni az idő iránt. Izgalommal várta a tíz órát, hogy ehessen végre. Most semmi sem érdekelte. Elmúlt kilenc, fél tíz, tíz, sőt tizenegy is, Mayer bácsi nem evett. Nem fecsegett, nem mesélt büszkeségéről, a nagyobbik fiáról, aki véglegesített segéd volt a Pá-

kis értekezése a múzeum egy eddig fel nem ismert képének szerzőjét állapítja meg Piero di Cosimóban. A nemrég elhúnyt jeles műtörténeti kutató e szép posztumus értekezését a Szinyei-Társaság Léderer emlékének szentelt felolvasóülésén olvasta fel Lázár Béla dr. *Pigler* Andor bemutatja a múzeum két Guido Reni rajzát. F. *Takács* Zoltán kristályfaragványokat mutat be a Hopp-Múzeum anyagából és jegyzeteket közöl Munkácsy ifjúkorához. Értekezésében Munkácsy néhány eddig ismeretlen ifjúkori rajzát és festményét ismerteti, igyekezve a művész fejlődésére befolyt hatásokat kielemezni. Végül *Ybl* Ervin a ráckevei kastélyt építészet-történeti szempontból fejtegeti, kimutatva, hogy a kastélyt Szavojai Jenő herceg Hildebrand Lukácscsal 1702-ben építtette. Ybl e megállapítását stíluskritikai alapon a bécsi Jahrbuchban közölt Hildebrand-levelek felhasználásával végezte, s a kastély építészettörténeti jelentőségét kimutatja. A kötetet a múzeum 1920—23-iki működéséről szóló behatő beszámoló jelentés zárja be.

VITTORIO PICA: Nel Mondo delle Arti Belle. Serie prima. (Milano, 1923.)

Vittorio Pica, ki az olasz művészeti írók közül legrégebben és legnagyobb érdeklődéssel figyeli korunk művészeti mozgalmait, folyóiratában, az *Emporium* különböző évfolyamaiban megjelent tanulmányait kötetté gyüjtötte össze. Könyvében az utóbbi negyedszázad tizenkét megragadó művészegyéniségéről rajzol arcképet. Képviselve van gyüjteményében úgyszólva egész Európa: az olaszok közül Vincenzo Migliaro, Ulisse Caputo, az orosz Pavel Besrodny, a belga Eugène Laermans, a francia Alfred Delaunois és Henri Le Sidaner, a spanyol Ignacio Zuloaga és a nagyszerű baszk testvérpár: Valentin és Ramon de Zubiaurre, a délszláv Mestrović és két magyar: *Csók István és Perlmutter Izsák.* Velence és Róma nemzetközi kiállításain nyilt alkalma megismerkednie az olasz kritikusnak ezekkel az idegen művészekkel és hazájuk művészetével. Tanulmányaiban — s könyvének reánk nézve ez a legnagyobb érdekessége és értéke — először jelenik meg a mai magyar művészet a világ egykorú művészetével párhuzamba állítva. Először halljuk egy jóindulatú és tájékozott külföldi szakember véleményét mai művészetünk jelentőségéről. Perlmutterrel foglalkozó tanulmányát 1913-ban írta Pica, a Csók művészetét méltatót 1914 októberében (tehát a háború kitörése után!). Mind a két művész oeuvre-jét jól ismeri és jól jellemzi. Perlmutterben a színes látású naturalistát érzi meg, Csókban a színfantázia emberét, ki — úgymond — miképp Hokusai a „rajz bolondjá"-nak nevezte magát, a „színek bolondjá"-nak nevezhetné magát. A Perlmutter-cikk előljáró részében, rámutatva arra, hogy Lázár Béla vezette be 1901-ben a magyar modern művészeket Olaszországba, azt vizsgálja, hogy miért telt olyan nagy időbe, amíg a magyar művészet elismerést vívott ki magának az olasz közvéleményben. Szerinte első olaszországi bemutatkozásainkon művészetünkön még nagyon megérzett, hogy képviselői Münchenben és Párizsban tanultak. Vagyis kevés volt művészetükben a nemzeti sajátosság. Csak az 1911-iki római magyar pavillonban, amelyben mai művészetünk előzményei teljes jelentőségükben mutatkoztak be s amelyben Munkácsy neve új fényt kapott és Szinyei Merse Pál művészete revelálódott, bontakoztak ki művészetünk összefüggései és tárultak föl nemzeti sajátosságai. A Csók-tanulmány bevezetésében Pica az új magyar művészet küzdelmeit ismerteti, melyeket a régibb művészet hagyományaiban elfogódott hivatalos körökkel és a közvéleménynyel vívott elismertetéséért. Kiemeli Nagybánya szerepét és a példájára alakult többi festő-kolóniáét. Mindezt sommásan, de nem pontatlanul és egészében helytállóan. A háború előtti magyar művészet „három legegyénibb és legjelentősebb képviselőjének" Csókot, Perlmuttert és Iványi-Grünwaldot ítéli. A háború óta Pica lett utódja Antonio Fradelettónak a veneziai „biennalé"-k főtitkári székében. Ebben a fontos pozíciójában művészetünk iránt eddig is tanusított jóindulatának bizonyára nagy hasznát látjuk majd. Hogy könyvében művészetünk két kiválóságának akkora helyet biztosított (s fejtegetéseit igen gazdag illusztrációs anyaggal kíséri, melyben Csók és Perlmutter oeuvre-jének majd minden jellemző alkotása benne foglaltatik), azért külön hálánkra szolgált rá. *(e. a.)*

BÉNÉDITE, Léonce: La peinture au XIXième siècle. Paris. Flammarion. 1925.

A mult század festészetének összefoglalását a német műtörténészek sokszor megkísérlették, ki — mint Maier-Graefe — a fejlődés főbb vonalait, ki — mint a Lübke, Springer-féle műtörténetek újabb átdolgozói s főleg Muther — a különböző népek művészeinek minél teljesebb felsorolását tűzvén ki maga elé célul. A francia irodalomban mindmáig nem volt olyan műtörténet, mely az egész modern európai művészetet felölelte volna. A Luxembourg igazgatója, *Bénédite* könyve ezt a hiányt pótolja. Gazdag illusztratív anyaggal dolgozik, s minden európai nemzet művészetét tárgyalja. Aránylag a legvázlatosabban éppen a magyart. Ki kell azonban emelnünk, hogy e vázlatos felsorolás is jobb, mint a német kézikönyvek bármelyikéé. Mert Bénédite nem elfogult, nem vezeti tollát rosszindulat, amit társai némelyikéről éppenséggel nem mondhatunk. Mert mit mondjunk arról a műtörténészről, aki a nyugat művészeti kultúráját három

vaskos kötetben jellemzi, de a magyar művészetet tökéletesen elhallgatja? Ilyen író Fritz Knapp, aki Munkácsy nevét is csak egyszer írja le, Liebermannal kapcsolatban, mondván, „1872-ben Párizsba ment, hol Munkácsyt és Bonnat-t megismerte". Ha Liebermannak jelentett valamit ezzel a Munkácsyval megismerkedni, miért nem veti fel magának a kérdést, hogy ki is volt ez a Munkácsy? Ez a felületesség vagy elfogultság vagy talán rosszindulat nem elszigetelt jelenség a németeknél. Bénéditenél erről szó sincs. Ő sem meríti ismereteit közvetlen élményekből, úgy látszik nem járt nálunk soha, Munkácsyt azonban hírből, Paál-t, Benczúrt, Szinyeit, Bruck Lajost, Ferenczyt és az újabb mestereket Csókot, Rippl-Rónait és Zemplényit pedig legalább névről ismeri, s felemlíti. Csak Munkácsyval és László Fülöppel foglalkozik behatóbban. Amit róluk ír, az jó adatismeretről tanuskodik, s amit jelesen Munkácsyról mond, — terjedelemben és súlyban, kiemelve, hogy Ausztria-Magyarországnak Matejko, Makart és Munkácsy a három legjelesebb mestere — igen hizelgő reánk, mert Munkácsyt a másik kettő fölé emeli. Az illusztratív anyag csak Munkácsy Krisztus Pilátus előtt-jének és László Fülöp Hohenlohe herceg arcképének közlésére szorítkozik. *(l. b.)*

VASARI: A renaissance mesterei. Fordította és jegyzetekkel ellátta *Honti* Rezső. Győző Andor kiadása. Budapest, 1925.

Nem csodálatos-e, hogy a művészettörténet atyjának bájos naivitással írt művészéletrajzai magyarul még szemelvényes kiadásban sem jelentek meg eddig? Mert hiszen Vasari könyvének művészettörténeti fontosságát mindenki elismerte, egész irodalom foglalkozott jelentőségével, a műtörténeti kutatás rajta alapul, nagy tudományos értékű kiadásokban és fordításokban terjedt el, de magyarul még népies kiadásban sem kísérelték meg lefordítását.

E hiányon segít most ez a kötet, mely Cimabue, Giotto, Ghiberti, Brunelleschi, Donatello, Masaccio, Fra Giovanni da Fiesole, Luca della Robbia, Fra Filippo Lippi, Bellini, Ghirlandaio, Botticelli, Verrocchio, Perugino, Signorelli, Leonardo, Giorgione, Correggio, Raffaello és Michelangelo életrajzait tartalmazza. A válogatás igen szerencsés, a fordítás magyaros és síma, Honti Rezső olasz nyelvismerete kiváló és a jegyzetek is nagyrészt helytállók. A kiadó csinos formában, néhány jó reprodukcióval díszítve, adta ki a könyvet, melynek sikerében bízhatunk.

BIBLIOGRAFIA

LECHNER Jenő: Budapest műemlékei. Budapest székesfőváros és a Műemlékek orsz. bizottsága kiadása. (Klebelsberg Kúnó gróf, dr. Sipőcz Jenő és Kertész K. Róbert előszaván kívül: *Gárdonyi* Albert: Budapest története, *Lechner* Jenő: Budapest város műemlékei, *Kuzsinszky* Bálint: Aquinkum, *Szőnyi* Ottó: A román stíluskorszak, *Lux* Kálmán: A gótika műemlékei, *Csányi* Károly: A reneszszánsz stíluskorszak, *Foerk* Ernő: A török hódoltság műemlékei, *Kertész* K. Róbert: A barokk stíluskorszak műemlékei, *Lechner* Jenő: Budapest műemlékei József nádor korától a főváros egyesítéséig.)

Sikabonyi Antal: Magyar Bibliofil Szemle I. 5—4. sz. Budapest. Kiadja Lantos könyvesboltja. (*Fraknói* Vilmos: A bib. Corviniana. — *Czakó* Elemér: Az iskolásgyermek első könyve. A könyvszemlében Fogel József ír Hevesy Andor: La bibliothèque du roi Mathias Corvin-járól.)

A SZINYEI-MAJÁLIS, melyet a Szinyei Tarsaság Barátainak Köre 1925. május hó 20-án, szerdán délután 1/2 6 órai kezdettel a Szent Gellért szálló télikertjében és parkjában rendez, a magyar művészetpártoló társadalom nevezetes eseménye lesz. A Baráti Kör tagjai között sorsolásra kerülnek festmények és szobrok, melyeket a Szinyei-Társaság művésztagjai közül Csók István, báró Hatvany Ferenc, Herman Lipót, Iványi-Grünwald Béla, Kandó László, Kisfaludi-Stróbl Zsigmond, Mattyasovszky-Zsolnay László, Pólya Tibor, Rippl-Rónai József, Rudnay Gyula, Szőnyi István, Vaszary János, Vidovszky Béla, Zádor István, a Baráti Kör tagjai közül Fränkel Ernő, Rallos Ernő, Silbermann Ábris és Révay Ödön bocsátották a sorsolás rendelkezésére. A majális zártkörű lévén, azon csak meghívóval lehet megjelenni. Akik még nem tagjai a Baráti Körnek és meghívóra igényt tartanak, telefónon 120—14. szám alatt naponta 11—1-ig bejelenthetik az Ernst-Múzeumban Ernst Endrénél, kinél minden további felvilágosítás megtudható.

Lapunk legközelebbi számát Munkácsy Mihály emlékének szenteljük.

A szerkesztésért Majovszky Pál dr. felelős.

Az Athenaeum r.-t. mély- és könyvnyomása.

Magyar Művészet
1925. 1. 7.

Tér és Forma. 1928. V.

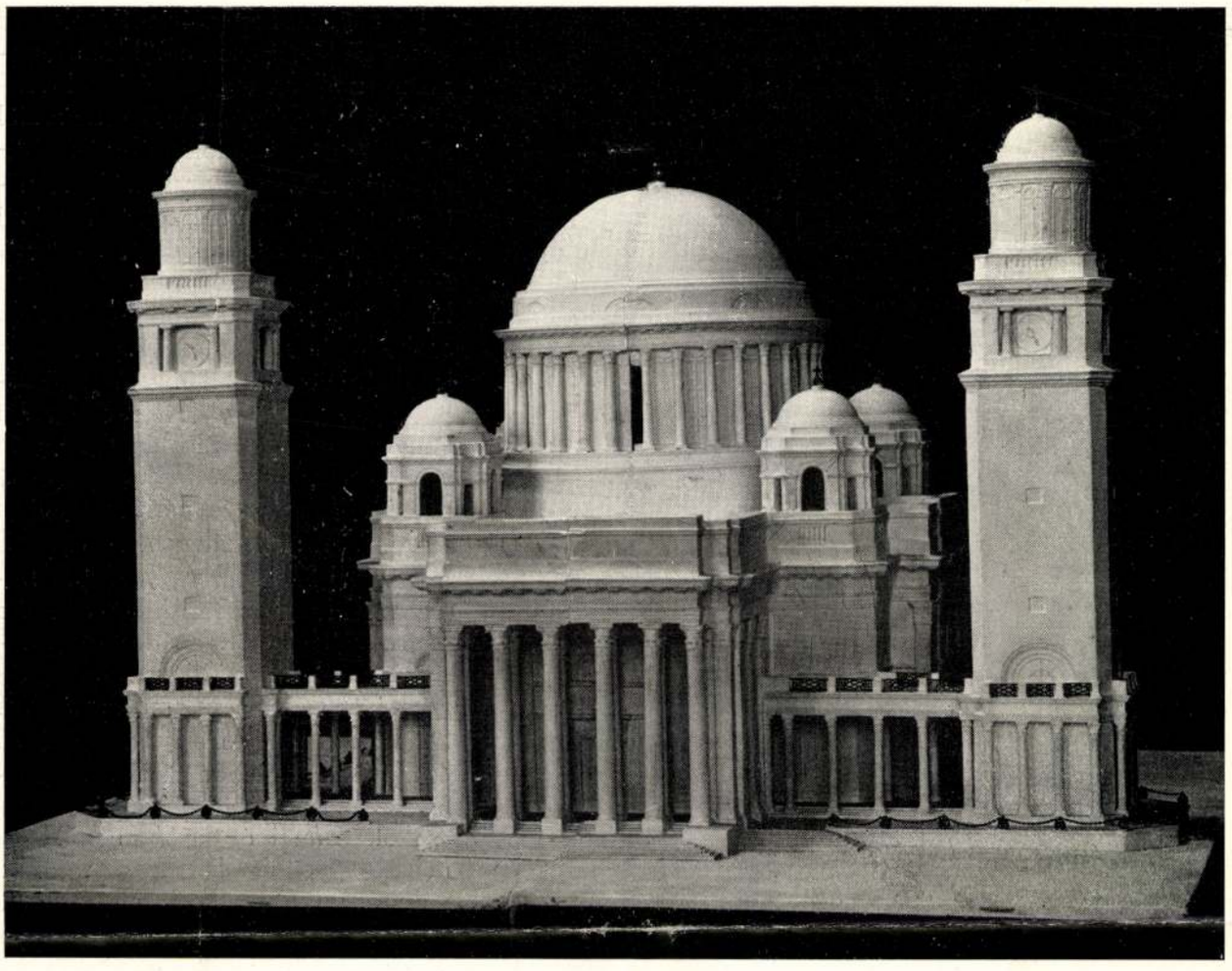

1. ÁBRA. DR. LECHNER JENŐ: I. FERENCZ JÓZSEF JUBILEUMI TEMPLOMA

TEMPLOMÉPITÉSZET

A tradiciónak szükséges respektálását talán az épitészet egyetlen műfajánál sem hangoztatják annyira, mint a templomépités művészeténél. Ma, amikor tradició és uj formák, épitőeszmék elkeseredett küzdelemben állanak egymással, a templomépités a többi épületnemtől meglehetősen elszigetelten áll. Ennek az elszigeteltségnek talán legfontosabb oka abban keresendő, hogy ennél a műfajnál nem érvényesitheti a modern épitőirányzat a maga elveit száz százalékig. A racionális épitést templomnál csak bizonyos erőltetett belemagyarázással lehet konzekvensen végrehajtani. Itten más szempont is kell, hogy szerepet játsszék. Itten nem elég egy gyülekezet befogadására és szertartás elvégzésére alkalmas csarnokot épiteni. Mert hiszen, ha ez igy volna, akkor a legideálisabb modern templom nem sokban különböznék egy gyárépülettől, mindössze csak a gépek helyett székek vagy padsorok töltenék meg a helyiséget.

A templomnak azonban embertömegek befogadásán kivül egyéb szerepet is be kell töltenie: alkalmas miliőt kell nyujtania a vallás transcendens eszméihez, be kell, hogy állitva legyen a szertartás valószinűvétételére, a prédikáció hatásának növelésére. Ezen a területen azonban a modern épitészet még nem oldotta meg a racionalizálást. A pszichológia területén még nem találták meg azt a hidat, amely átvezet a kétezeréves áhitattól a modern istenszemlélethez. És főleg nem találták még meg ennek a hidnak pilléreit az épitészetben.

Templom tömegek számára épül és a vallás gyermekeinek megvan a maguk templomideálja.

Hosszu évszázadokra nyulik vissza a templomépités fejlődésének láncolata. Csodálatos tulajdonsága az emberi létnek az *istenszükséglet*. Nincs olyan korszak, olyan népfaj, ahol a lakás épitése mellett ne látnók mindenütt a templomépitészet nyomait. Ugyanolyan szükséglet az *Ismeretlen* imádása és a szertartás számára szolgáló épület, mint a család védelmére és elhelyezésére készült lakás. Hogy azután

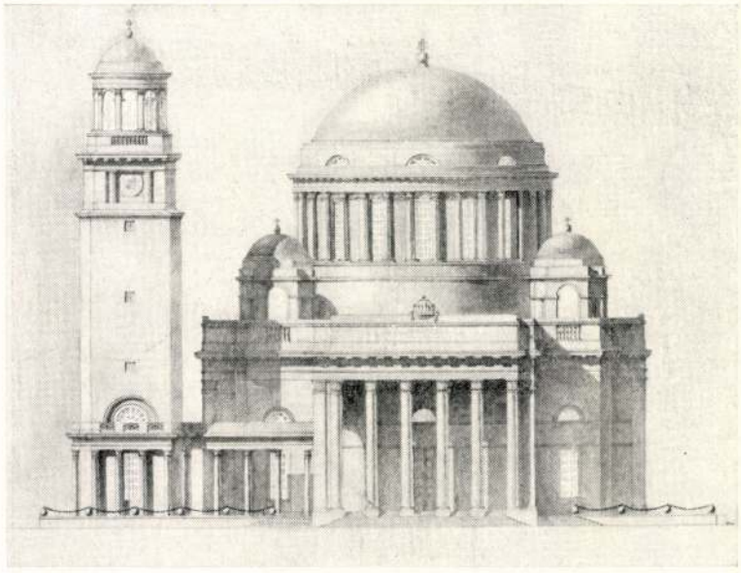

2. ÁBRA

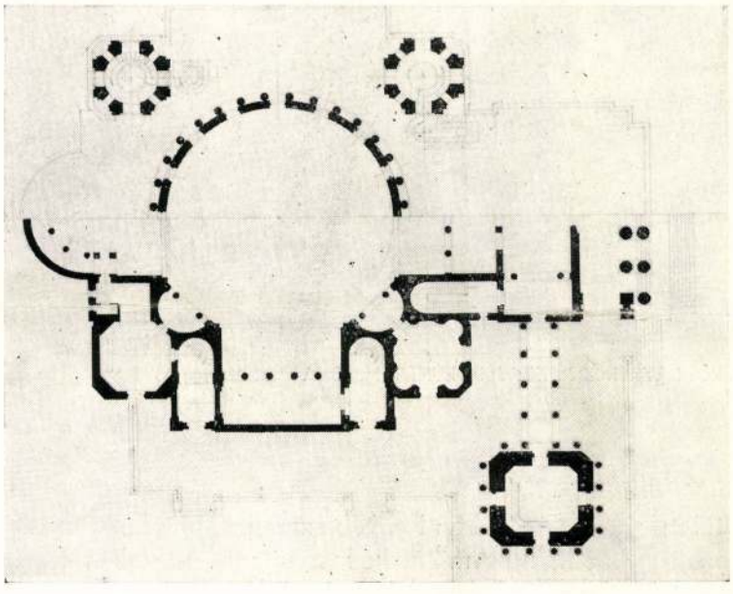

3. ÁBRA
DR. LECHNER JENŐ: I. FERENCZ JÓZSEF JUBILEUMI TEMPLOMA

népfajok és korok szerint a vallások és ezzel a templomok funkciói is változtak, az már csak a kérdés részleteit érinti. Az egyptomi templom arra épült, hogy a fáraonak a papok segédletével sikerüljön megnyernie az istenség kegyeit. A népet távol tartották a szentélytől és csak az udvarba nyert bebocsátást. Mindamellett, hogy az egyptomi templom nem sikerült épitészeti alkotás, hanem inkább a gigantikus méretek, egyéni diszitő művészetek gyűjtő területe, mégis szoros az összefüggés a görög templommal, amely azonban már egy más szellem szülötte. *A templom mindig a vallás lényegét fejezi ki.* A vallás pedig kifejezi a népek szellemét. A kereszténység kezdetéig nem volt internacionális vallás. Úgyszólván minden ország a maga módján imádkozott. Minden népnek, minden vallásnak meg volt a maga jellemző templomstilusa és a templomok különbözősége a vallások szertartásainak, a népek szokásainak különbözőségeihez alkalmazkodott.

Egyedül a keresztény templomok változtak lényegesen a fejlődés folyamán. Az ókeresztény bazilikától a középkori kupolaépitményen keresztül a modern templomokig óriási az átalakulás, hatalmas az alkotások, ujitások tömege. Természetes a mai uj templom nehéz kialakulása, mert sok évszázados tradició szunnyad még a hivők belsejében, amelytől nehéz szabadulni. A követelmények, amelyekkel a templom látogatói a küszöböt átlépik, annyira kialakultak, sőt annyira szilárdan állanak fenn még ma, hogy nem marad kétséges, hogy például hova megy a párisi katholikus szivesebben: Perret vasbeton templomába (4, 5, 27. ábra) vagy a Nôtre Dameba. Én azt hiszem, hogy a Nôtre Dameba. Nemcsak azért, mert megszokta, hogy oda járjon, hanem más miatt is. Ha épitenének ma egy gotikus templomot, mely lehet jelentőségében és művészi értékében messze a Perret-féle alkotás mögött, akkor is a „megszokott" formák és templomterek lesznek látogatottabbak és fognak céljuknak — ma még — jobban megfelelni.

Mint ahogyan a lakásépités művészetében már folyamatban van az ujraértékelés, az „esztétikus", a „dekorativ", a „hangulatos" csődje, mindjobban nyilvánvalóvá lesz, ugy a templomépitészetben nem lehet még beszélni korszerű vivmányokról, revideált épitőformákról. Ma még az a helyzet, hogy a „Zweckbau" templomoknál még mindig a gót, román, barokk, mint amely formák legjobban megfelelnek a célnak, az egyéni vallásos érzés tömegben megsokszorozódó kifejezési helyszinének.

Ezeken a stilusokon belül azután minden nemzetnek meg vannak a maga különleges forma- és térképző sajátságai. Ma, amikor annyira éles harc folyik a magyar nemzeti épitőstilus körül, oda kellene, hogy az egymás ellen elfecsérelődő energiák összpontosuljanak, hogy végre felfedezzék: miben áll ez a magyar stilus, vagy ha még nem léteznék, akkor miben kell hogy álljon. Épitészeink egy része *Lechner Ödön* művészetét tartja a magyar stilus legpregnánsabb kifejezőjének, másik tábor *Pollack Mihály*

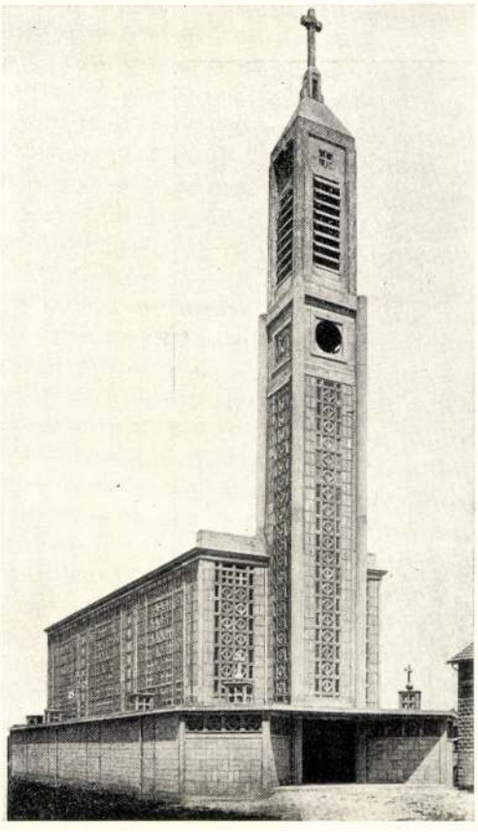

4. ÁBRA

5. ÁBRA

A. ÉS G. PERRET: SZENT TERÉZ TEMPLOMA

6. ÁBRA

7. ÁBRA. DR. LECHNER JENŐ AZ EGYETEMI TEMPLOM KRIPTÁJA

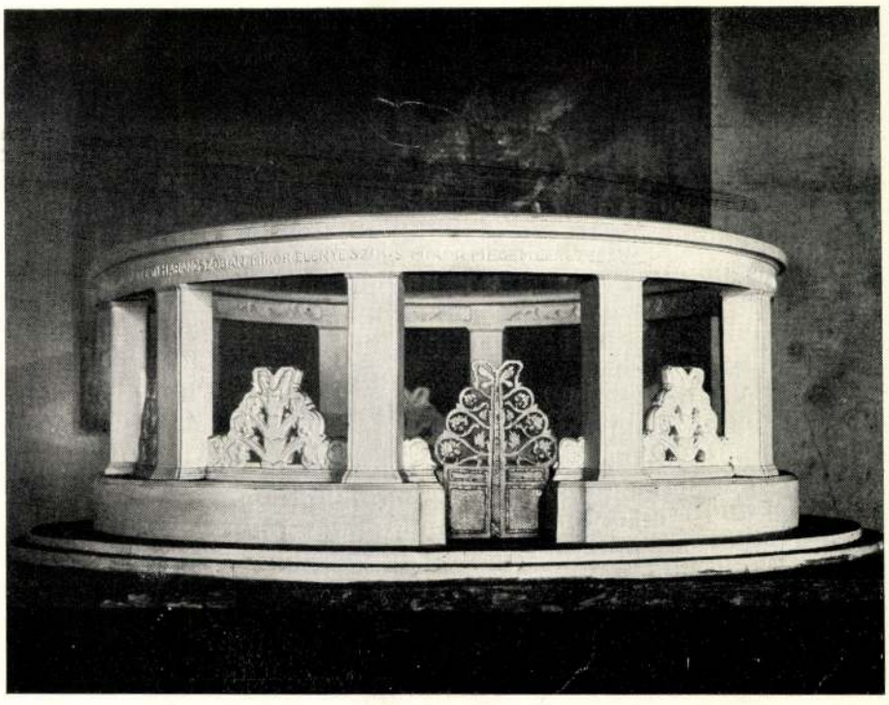

8 ÁBRA. DR. LECHNER JENŐ: JÓKAI SIREMLÉKE

9. ÁBRA. DR. LECHNER JENŐ: SZT. FERENC JUBILEUMI TEMPLOM TERVE

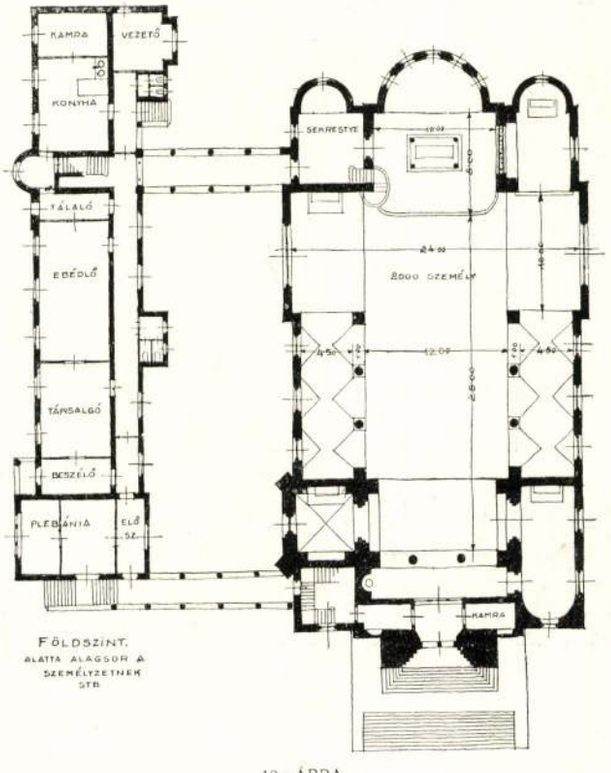

10. ÁBRA
DR. LECHNER JENŐ: SZT. FERENC JUBILEUMI TEMPLOM TERVE

egyéni empirejét tekinti a magyar építőművészet legspeciálisabb megnyilatkozásának. Ez utóbbi empire-neoklasszikus stilusban készül dr. Lechner Jenő Rezsőtéri jubileumi temploma is (1,, 2. és 3. ábra). Ez a tornyos-kupolás, centrális templom érzésben a legközelebb az esztergomi bazilikához áll és tervezője itt kapcsolódik Hild Józsefen keresztül a magyar hagyományokhoz. Lényegesen több az individualitás Lechner másik két templomában (9., 10., 28., 29. és 30. ábra) amelyek közül különösen a Regnum Marianum pályázatára készült kompozició reprezentálja azokat az egyéni és érdekes, északmagyarországi tradicióban gyökerező törekvéseket, amelyeket ennél a művésznél megfigyelhetünk. Ő megkisérli a templomeszme elválhatatlan gotikáját a magyar pártázattal összeházasitani. A Regnum Marianum-templom még mint a Damjanich-utca tengelyében levő motivum is szép városképet eredményezett volna érdekes, merész, egyenes vonalú tornyával.

Volt bérház- és családiház-épitkezéseknek is egy időszaka, amikor lakható, egészséges lakások, az élet szükségleteihez szabott *villák* helyett alkalmatlan lekicsinyitett, eltorzitott görög templo-

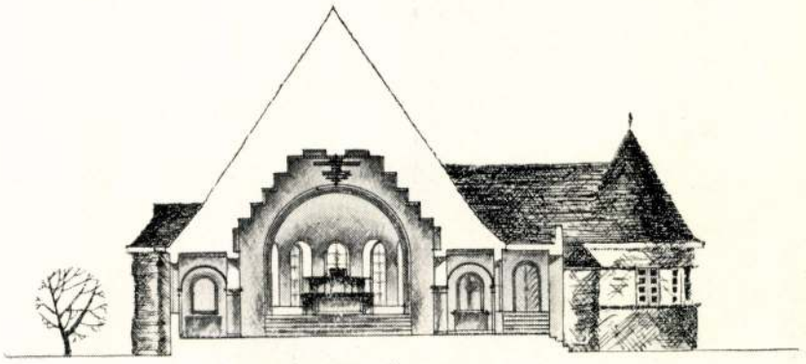

11. ÁBRA

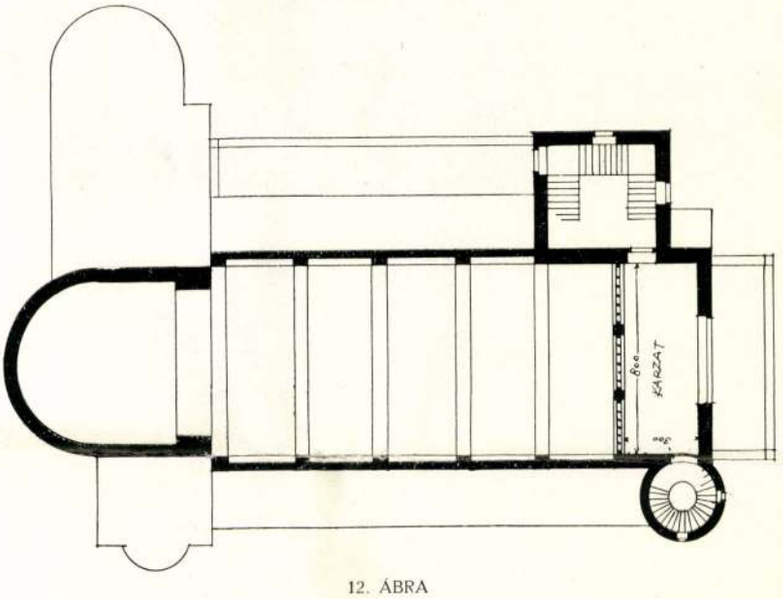

12. ÁBRA

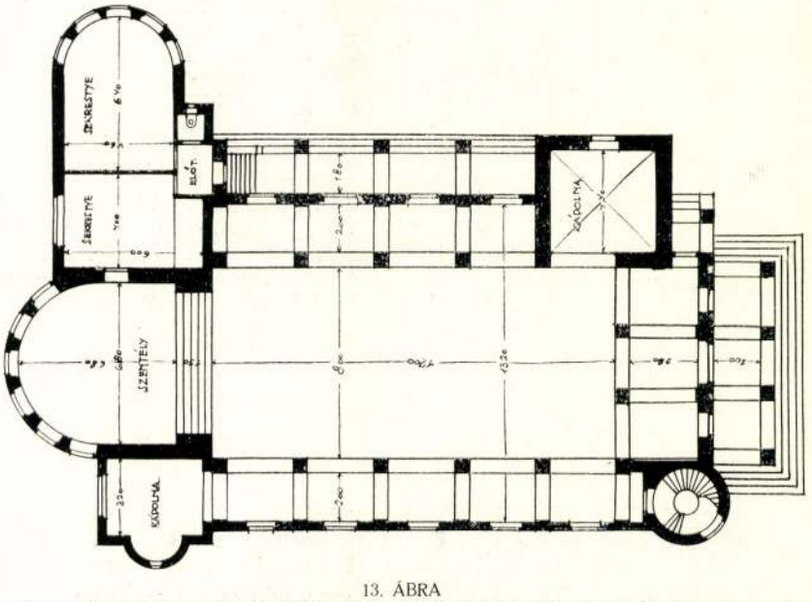

13. ÁBRA
AZ UJ HATVANI TEMPLOMPÁLYÁZAT III-IK DIJAS TERVE. KÉSZITETTE ÁRKAY BERTALAN

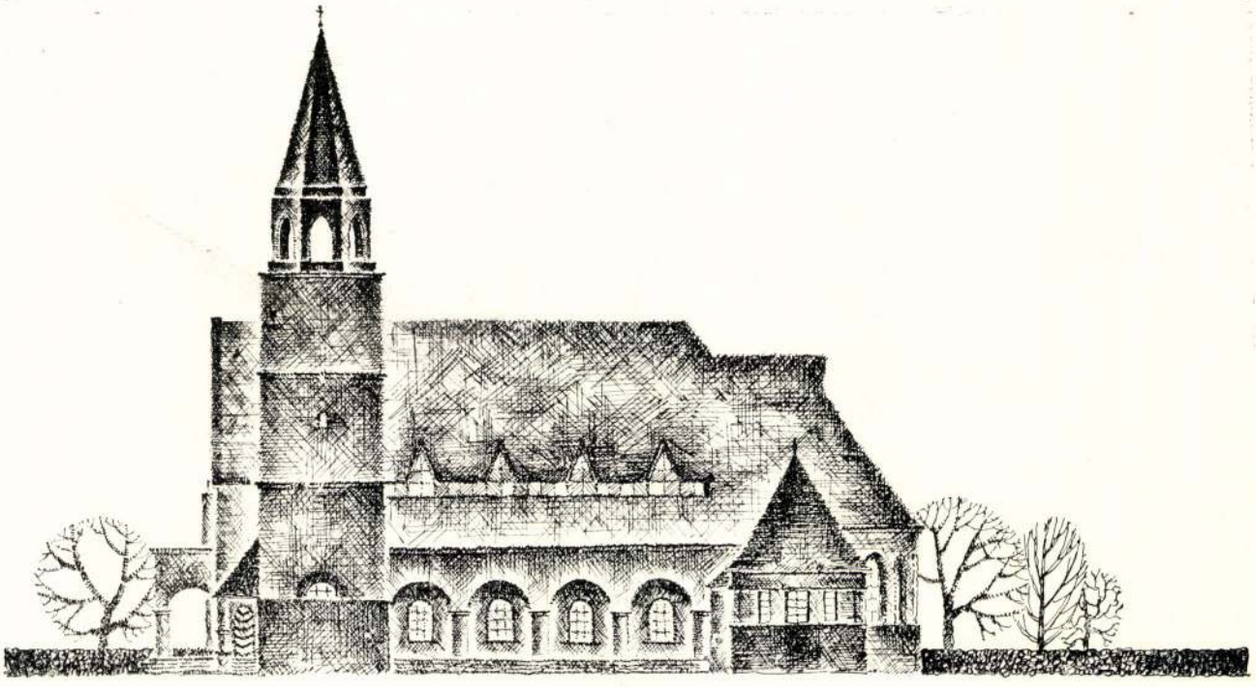

14. ÁBRA

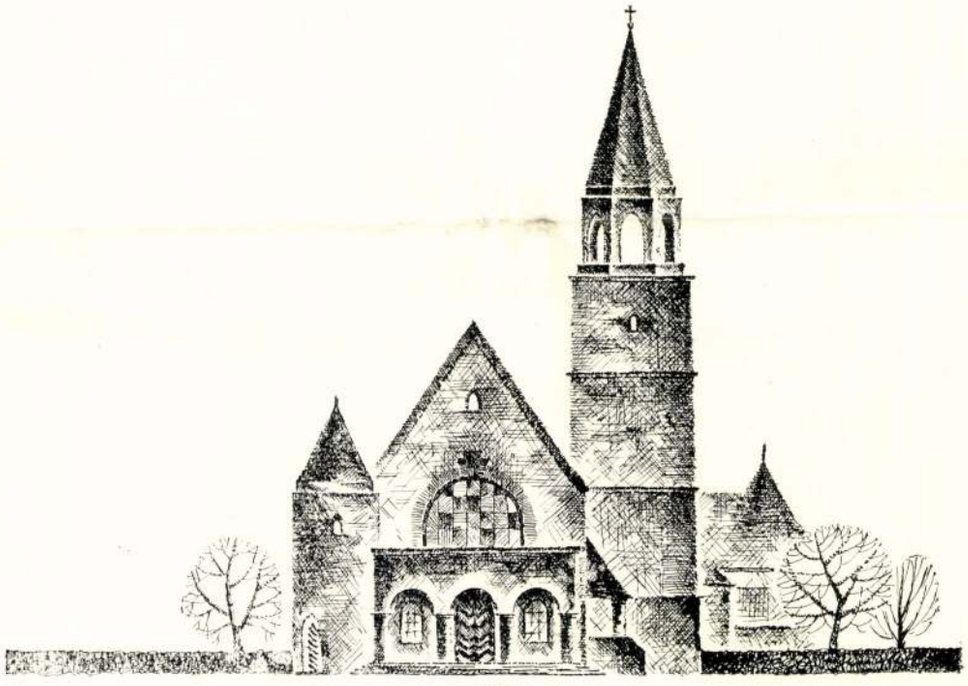

15. ÁBRA

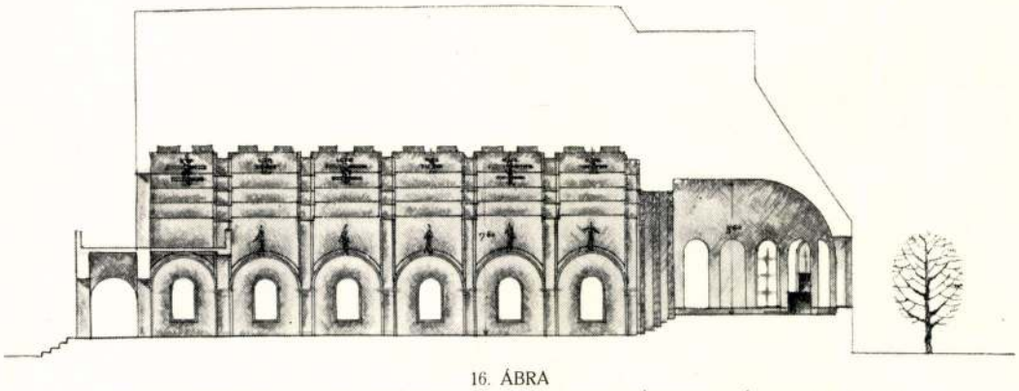

16. ÁBRA
AZ UJ HATVANI TEMPLOMPÁLYÁZAT III-IK DIJAS TERVE. KÉSZITETTE ÁRKAY BERTALAN

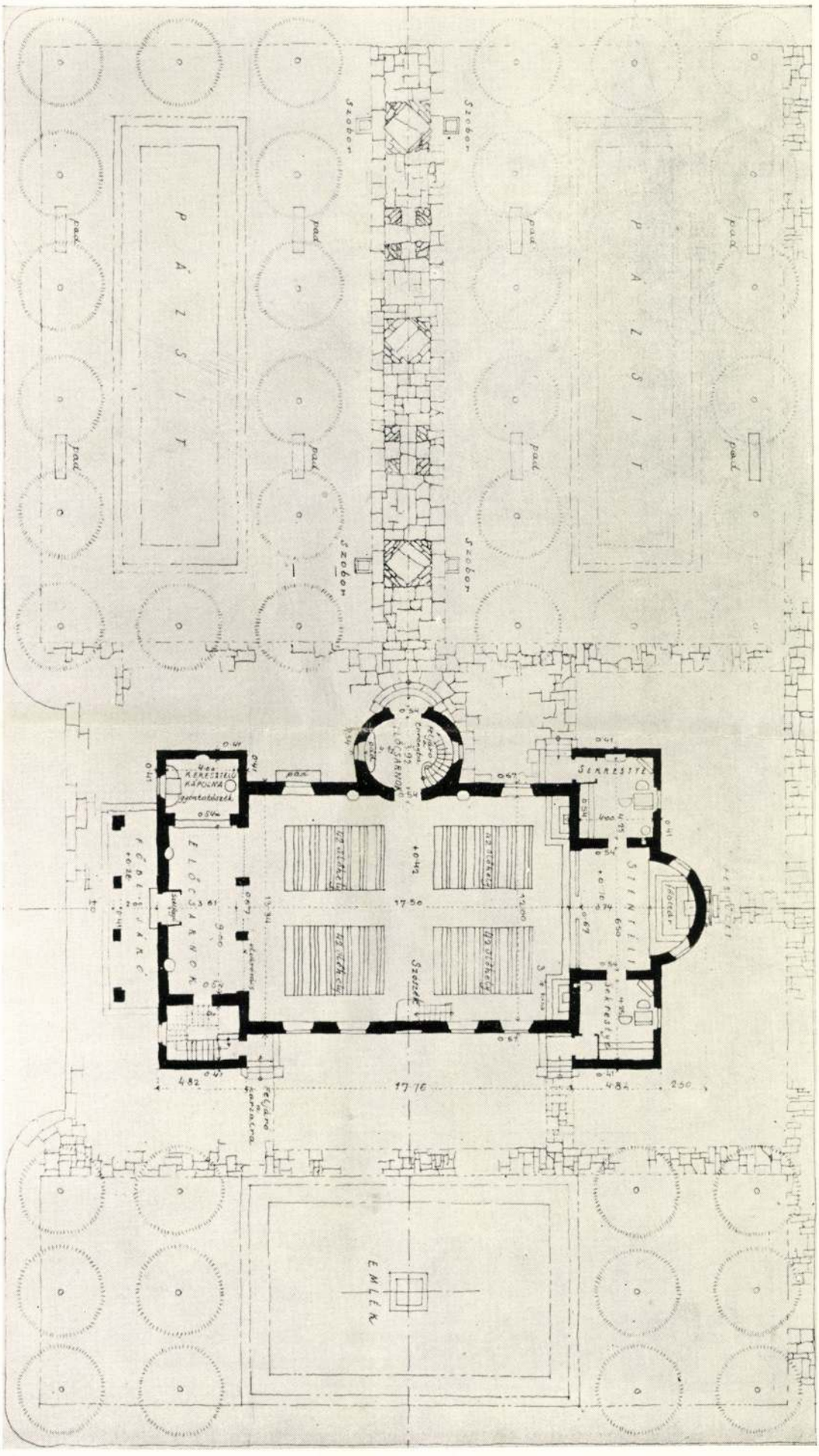
Szobor
Szobor
Szobor
Szobor
P Á Z S I T
P Á Z S I T
pad
pad
pad
pad
pad
pad
pad
pad
Szobor
Szobor
Szobor

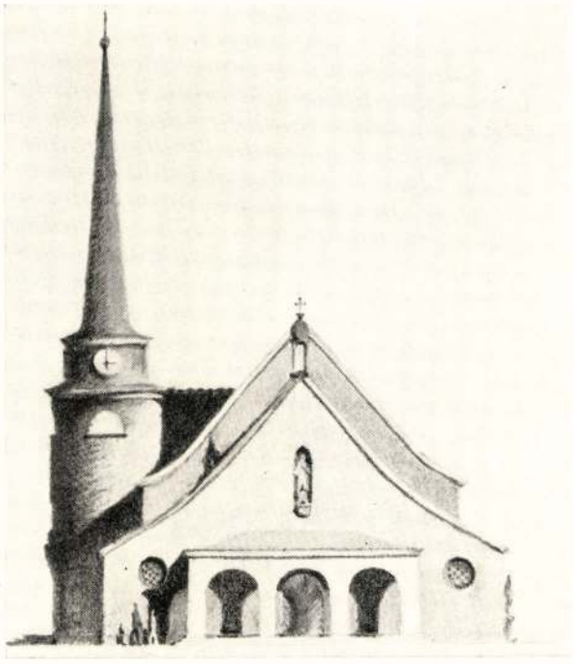

18. ÁBRA

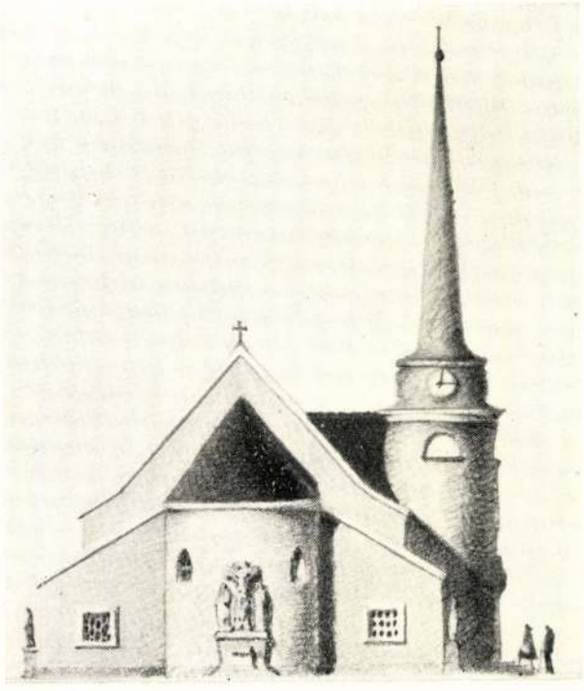

19. ÁBRA

AZ UJ HATVANI TEMPLOM TERVPÁLYÁZATÁBÓL. — JELIGE: LAUDETUR

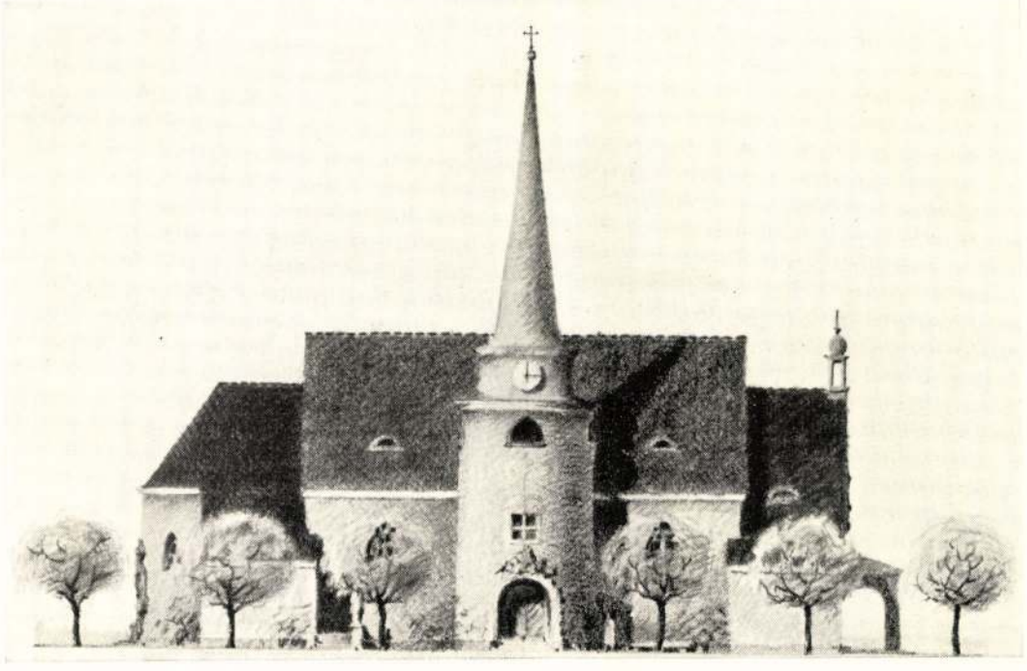

20. ÁBRA

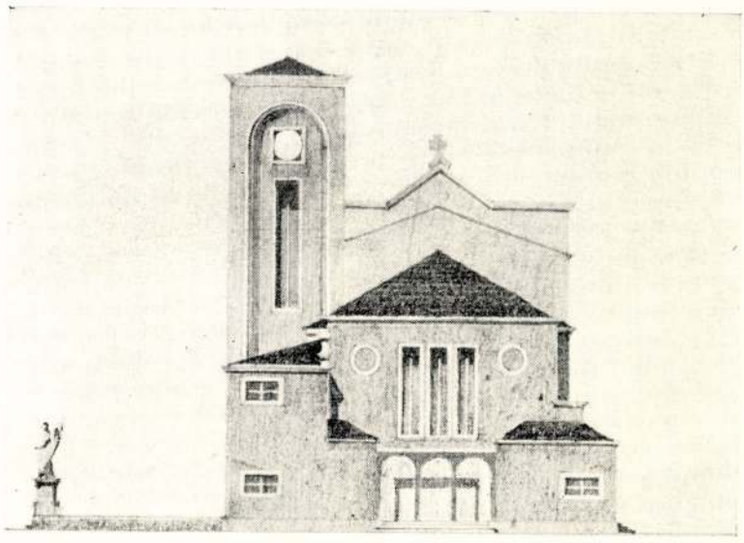

21. ÁBRA

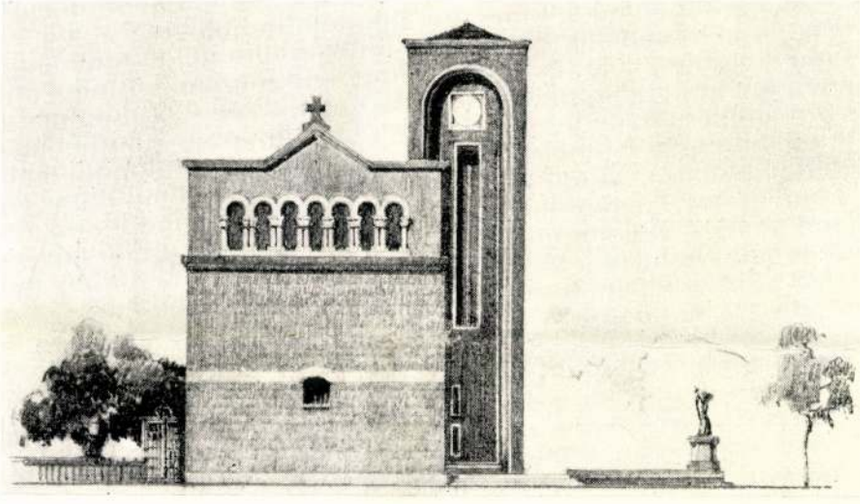

22. ÁBRA

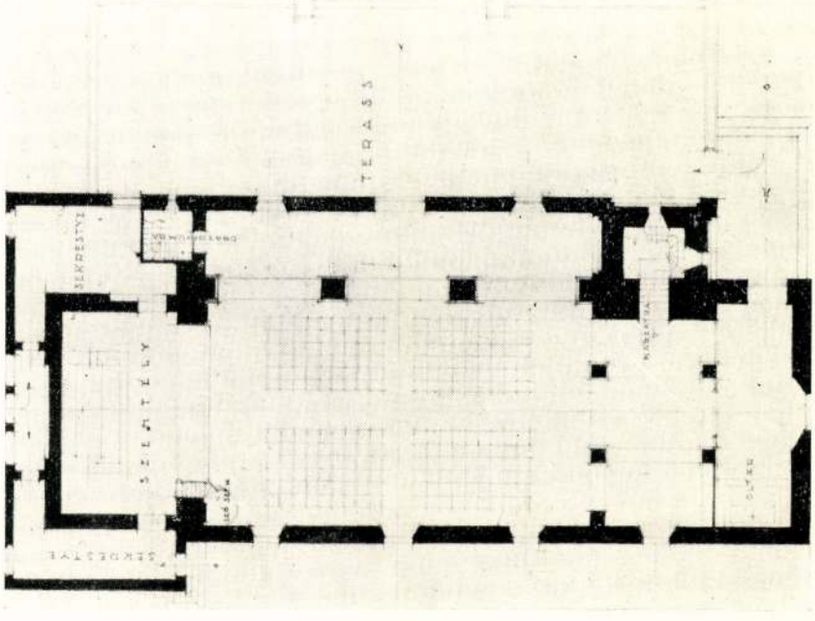

23. ÁBRA
AZ UJ HATVANI RÓM. KATH. TEMPLOMPÁLYÁZAT ANYAGÁBÓL. JELIGE: ISTVÁN

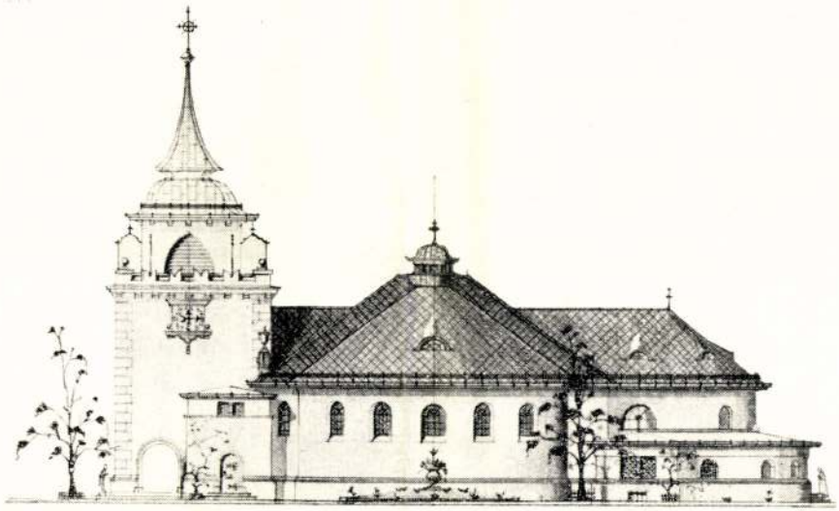

24. ÁBRA

AZ UJ HATVANI RÓM. KATH. TEMPLOMPÁLYÁZAT ANYAGÁBÓL. JELIGE: SZENT ANTAL

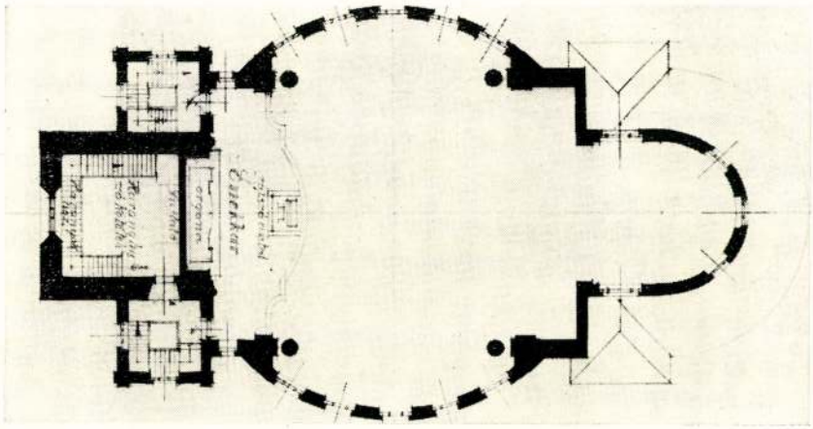

25. ÁBRA

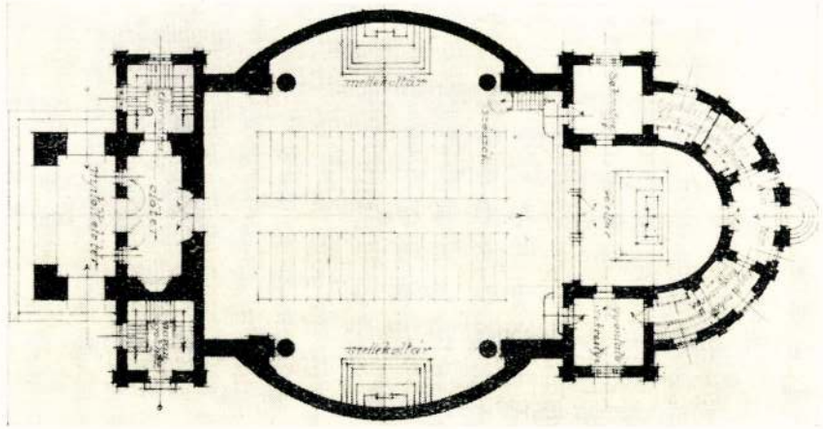

26. ÁBRA

mokat, mauzoleumokat és vakolatból készült Strozzi-palotákat épitettek. A templomoknál ma is még azt láthatjuk, hogy nincs meg a törekvés a nagyképüségről való lemondásra. Ha valamely község templomot épit, akkor nem tekinti ezt a problémát az egyedül helyes nézőpontból, hanem arra törekszik, hogy akármilyen csekélyek is a rendelkezésre álló összegek, minél többet „mutató", minél jobban imponáló legyen az uj templom.

A leggyakoribb esetben az a törekvés, hogy a templom minél jobban elüssön a lakóháztól, hogy lehetőleg ne is emlékeztesse az egyházközség egyetlen tagját se otthonára, lakására. Figyelmen kivül hagyják, hogy az egyszerű ember, aki a maga otthonát szereti, a templomot akkor is szeretni tudná, ha nem volnának benne aranyozott oszlopok, nagy tarka festmények és a maga egyszerű lényével merő ellentétben álló egyéb diszitések. De nemcsak a diszités, hanem templomaink szokásos helyszine sem alkalmas a hivők otthonosságára. Minden nemzet a maga módján imádkozik. Az amerikai a templommal hangversenytermet, autókiállitási csarnokot és sportpályát épit össze, melyek üzleti vállalkozások és jövedelmük eltartja a templomot. Hollandiában a legtöbb templom (Berlage) gyermekjátszótérrel, iskolával épül egy födél alatt. Az amerikaii nem alterálja temploma mellett az operettszámok részére is nyitva álló hangversenyterem, futballtelep. Őneki van érzéke az üzlet emberi mivolta iránt és ami nálunk, vagy Angliában képtelenség volna, ottan magától értetődik. Hollandia nagy gyermekkultusza megmagyarázza a templom és iskola gyakori összeépitését.

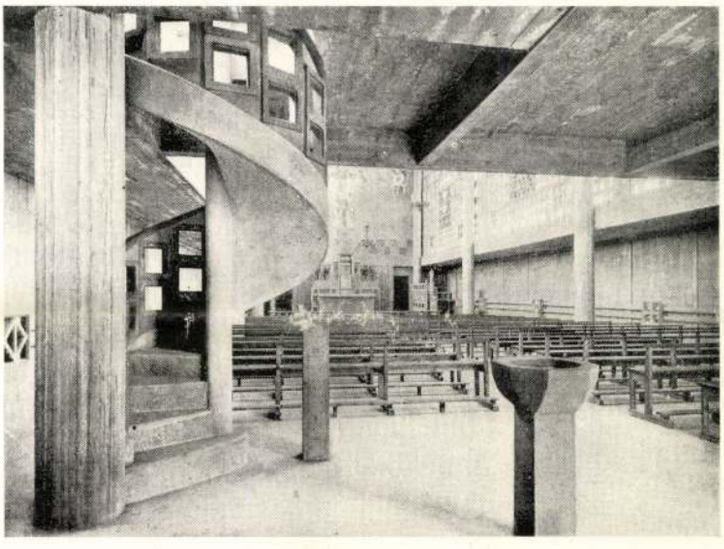

27. ÁBRA. A. ÉS G. PERRET: SZENT TERÉZ TEMPLOMA

Magyarországon a templomok vagy a napos, poros főutcában, vagy legjobb esetben a templomtéren állanak. Mindeddig nagyon kevés történt azirányban, hogy a templom épületét önmagáért is vonzóvá tegyék. A magyar nép szereti a virágot, tulipánt, bazsalikomot, szereti a virágzó gyümölcsfát. Miért nem épitenek a magyar falvakban templomokat virágos kertek közepére? Hiszen talán ma már nem kétséges, hogy a környezet, a szinek, épitészi formák nem is annyira az esztétikai érzékre, mint inkább a kedélyre hatnak. A keresztény vallás a virágok, gyermekek, ártatlan boldogok vallása, miért nincs ennek a vallásnak a nép gyermekei részére méltó és lényegéhez simuló otthona?

A hatvani róm. kath. egyházközség pályázatot hirdetett létesitendő új templomának terveire. Itt lett volna az alkalom, hogy épitészeink felállitsák a problémát egy vidéki magyar nagyközség méltó templomának megoldására. Itt lett volna mód, hogy új alaprajzi, helyszinrajzi és architekturabeli ideákkal gazdagodjon a magyar sacralis architektura. Új eszméket láttunk, sőt láttunk igen egészséges és szép megoldásokat is; a nagy tömeg, a tervpályázatok szokásos staffázsa itt is a szokott rossz volt. Sajnos, a megvett, sőt dijazott tervek legtöbbje sem képvisel kivételes klaszszist. A kiselejtezettek között találtuk a legtöbb értéket.

Egyike a legjobbaknak a hatvani templompályázat „Laudetur" jeligéjü terve, amelynek szerzője szépen megoldott kertbe helyezi meseszerű kis templomát (17—20. ábra). Ez az a tipus, amelynek eddig hiányát érezzük. A barokk hagymatorony(ilyenek voltak az I. és II. dijas terveken) ma már tulontul közkeletű és ez az Ausztriából ideplántált forma sehogysem indokolja azt a nagy elterjedést, amelynek örvend. A dijazott tervek közül *Árkay Bertalané* a legjobb (III. dij 11—16. ábrák) érdekes asszimetriákkal, igen szépen megrajzolva. Az István és Isten Hajléka jeligéjü tervek nem tartalmaznak sok uj gondolatot, azonban érdekes architekturájukkal kitüntek a sok szürke, unalmas megoldás közül. (21—23. ábrák). A Szent Antal jeligéjü tervnek alaprajza érdekes (25 - 20.), kár, hogy az épitész nem komponált ehez az alaprajzhoz méltó architekturát. (24.)

Egy ilyen pályázat alkalmával látható igazán, hogy milyen nagy a bizonytalanság, a kapkodás az épitészek között. A pályázatok összbenyomása, ha véletlenül nem halálosan unalmas, akkor legalább is oly heterogén elemek-

28. ÁBRA. DR. LECHNER JENŐ: A REGNUM MARIANUM TEMPLOM PÁLYATERVE

ből tevődik össze, hogy joggal kérdezhetjük: hát annyira átmeneti időket élünk, hogy a legkisebb feladat is, mint például ez a hatvani templom, a nézetek és meggyőződések egész ellentétes légióját sorakoztatja fel, amelyek azonban nem emelkednek a rég megszokott megoldások fölé?

Bevezető sorainkban beszéltünk arról a kényes és különleges helyzetről, amelyet a modern épitőtörekvések a templommal szemben elfoglalnak. A modern architektura ellen ma gyakori a vád, hogy uniformizál, tipizál, eltörli a határokat az egyes nemzeti épitőstilusok közt. Nevezik is skatulyaművészetnek, bolsevikiművészetnek stb. Tény az, hogy a modern architekturák mai kialakulatlan formájukban nem tól *Perret* vasbetontemplomáig. Michelangelo mindannak betetőzése volt, ami előtte történt, a mai kor azonban nem is szülhet Michelangelot, mert itt még csak kezdődik valami, aminek még csak a körvonalai bontakoztak ki.

Akik azt az ellenvetést teszik, hogy a templomépitészet sohasem fog a tradiciótól elszakadni, mert a multhoz köti az, ami a templomot létrehozza: vallás; azok nem gondolnak arra, hogy az emberi élet még sokkal régibb és sokkal több hagyományt tartalmaz, mint a kereszténység és mégis lehetséges volt az emberi lakás modernizálása. Ha a multban a stilusok változása a templomok épitésével állott összefüggésben, ugy ma áttevődött a változás szintere a lakóházra, gyárra, sportépitményekre. Azon-

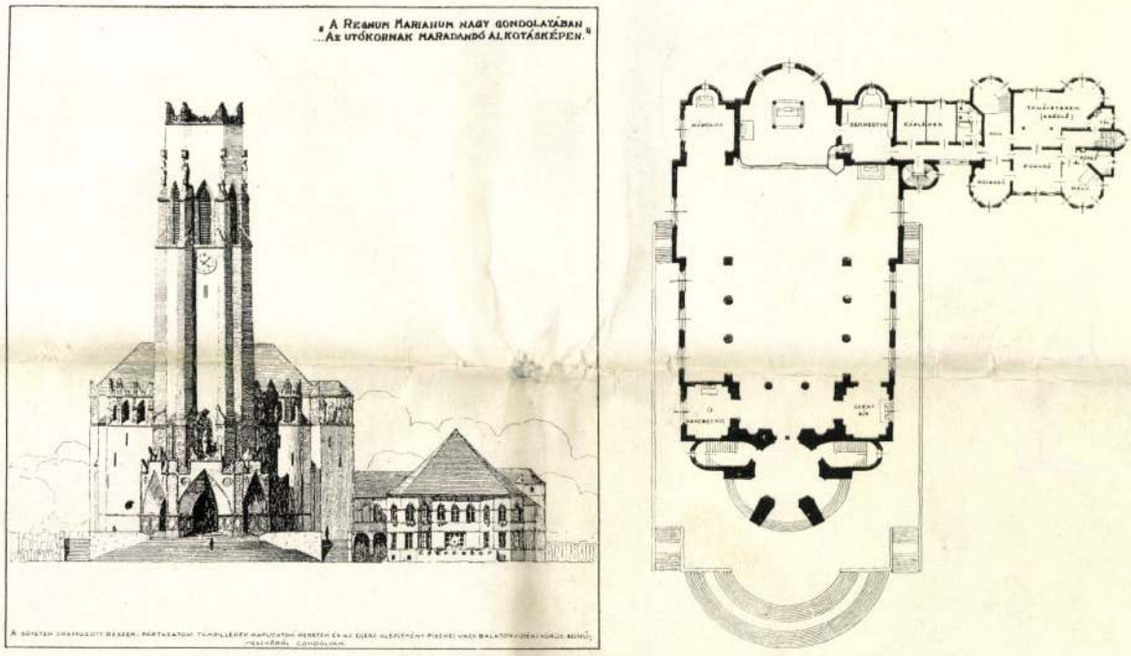

29. ÉS 30. ABRA. DR. LECHNER JENŐ: A REGNUM MARIANUM TEMPLOMÁNAK PÁLYATERVE

sok különbséget mutatnak országonként. Azonban bizonyos, hogy a *modern stilusokban is ki fog alakulni az egyes nemzetek karakteres külön épitésmódja, mihelyt általános lesz az elmult stilusok félrevetése és megindul a munka a jó architektura irányában.*

Pszichologiailag akkor lesz előkészitve a talaj a templomok modernizálása felé, amikor a lakás modernizálása már végre lesz hajtva.

Aki lát és megérzi az idők szavát, az tudja, hogy nagy korszak kezdetét éljük. Kicsi és halálraitélt az az ellentállás, amely meg akarja állitani ennek a korszaknak a kifejlődését. Az *amrithi* templomcelláktól *Michelangelo* kupoláiáig nem olyan nagy az ut, mint Michelangelo-ban elszigetelten a templom sem fog sokáig állani, hiszen gyér jelek máris mutatkoznak.

Mire a mai fiatal generáció felnő és szóhoz jut, talán már kezdetét fogja vehetni a munka, amelynek eredménye az kell, hogy legyen, hogy a templom mai elszigeteltsége megszünik és modern házakban lakó emberek modern templomterekben fognak imádkozni. Az összekötő kapocs azonban már most kialakulhatna. Ez pedig nem volna más, mint az intim templom, a világosság, életöröm és boldog nyugalom temploma, amely tipustól még ma messze vagyunk. Elszigetelt kisérletek történtek már nálunk is, azonban a probléma még megoldásra vár, remélhetőleg már nem sokáig. *Komor János.*

TERVEZTE: HIKISCH REZSŐ

Balázs Hugó gyáros Ilka-utcai családi háza.

Általános elrendezés: 600 öles sik városi telek, melyen a házat az utcától egy 20 méter mély kertsáv választja el. A ház egy 50 cm.-es feltöltésen áll.

Kivitel: Beton alapfalak, tégla falazat és vasbeton födémek. Hódfarku cserépfedés. Ablakok a ház stilusának megfelelően külső kifelé — belső befelé nyiló szárnyakkal és belső spalétákkal. Tölgyfa parketta és mettlachi lap burkolatokkal. Lépcsők kivül haraszti kő, a belső helyiségekben tölgyfa. Központi melegvizfütés, a hallban valódi kandalló.

Épült 1922. március—december.

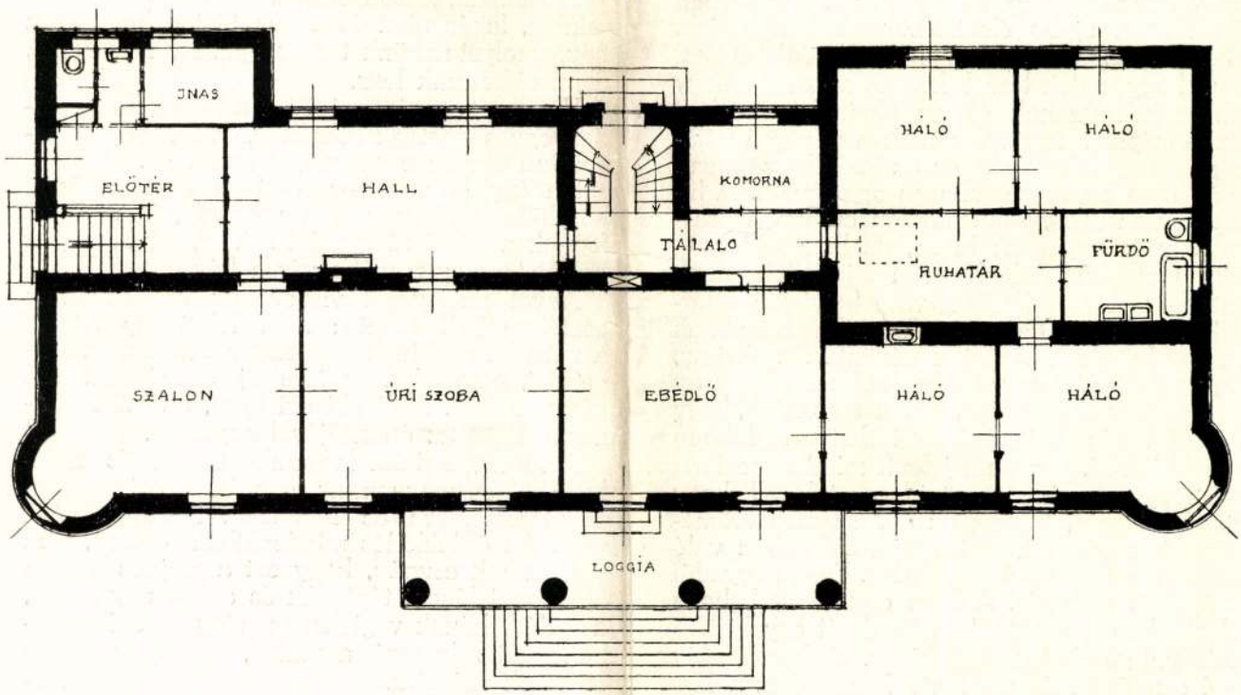

CSALÁDI HÁZÉPITÉS

Az utolsó évek állandóan visszatérő, mindig eleven égető problémája. Vizsgálja a kérdést mindenki: építészeti, gazdasági, szociális szempontból. Összehasonlitják, mérlegelik a kérdést, egyrészt az öröklakásos házakkal, másrészt a bérházakkal kapcsolatban. És bár nagyon sokszor kimutatják, vagy jobban mondva kimutatni igyekszenek azt, hogy a teherbirása a legtöbb embernek nem birja ki a családi ház felépitését és fentartását, az ilyen kimutatások és logikai következtetések sem tudják elnyomni az emberek élő, örök vágyát a családi ház után.

A családi háznak a társadalom szempontjából legfontosabbja az *ethikai tartalom*. Birtokot jelent, röghöz kötöttséget, otthont. Bizonyos, hogy a családi élet sokkal mélyebbé, tisztábbá fejlődik a családi házon belül. Az angol és a francia példák már generációkon végig ezt igazolják. Hiszen nálunk a bérlakásban lakók gyermekei mindenkor kénytelenek az örökölt butorok, könyvek és más tárgyak nagy részét eladogatni, mert a saját lakásukban nem találnak helyet a megőrzésükre. Ezért nem maradnak meg generációkon át a középosztály embereinek könyvtárai, gyüjteményei. A családi ház amellett, hogy stabilitást, állandóságot, tehát otthont jelent, egyben nagyobb alapterületü, mint a vele arányba hozható bérlakás.

Paradoxonnak hangzik, de mégis ugy van, hogy az állandóság érzetével együtt a szabadság és függetlenség érzetét is erősen kifejleszti. A másoktól való függés, amely a bérházak lakóinál a házirend ezer paragrafusával együtt állandó rettegés forrása, ismeretlen olyan embernél, aki egész életét a saját családi házában éli le. A ház melletti kert pedig — ha még oly kicsi is — avval, hogy a természetet hozza a nap és év minden szakában közelünkbe, ujabb életörömöknek lesz forrása.

Sajnos azonban, nem hallgathatjuk el azt sem, hogy e kérdéssel kapcsolatban is nagy nehézségek vannak és az álomtól, a családi ház elképzelt képétől annak valósággá válásáig sok a hibaforrás és az ebből származó hibák nem egyszer gyilkosan sorvasztók. A hibák forrása itt is, mint minden emberi akarásban egy és ugyanaz: hibás, de hangos jelszavak, mellékes dolgoknak tulajdonitott nagy fontosság és a tekintéllyel való helytelen sáfárkodás. Nem árt, ha ezeknek a hibaforrásoknak egyszer bátran a szemébe nézünk. Az első az, hogy sokszor bizony beigazolódik azoknak az óvatosaknak az igazsága, akik azt mondják, hogy a családi ház fentartásának terhét a legtöbben nem birják ki. Ez nem jelenti minden esetben azt, hogy a tulajdonos rövidesen tul kell, hogy adjon a házán, hanem az élet számos öröméről való lemondást, ami a saját otthonban való lakásnak öröméből sokat elvesz. Ebben egyedül az épittető a hibás. A hiba onnan ered, hogy a legtöbben a családi ház fogalmát egy kisebb kastéllyal gondolják egyenlőnek. Emberek, akik 3—4 szobás lakásban laktak, amelyhez a legszükségesebb mellékhelyiségeken kivül egy hallnak nevezett csöpp előszoba, a függő folyosó egy darabja, egy pince és padlásrekesz tartozott, nem tudják elképzelni a családi házat máskép, mint nagyszabásu lépcsővel, téli kerttel, terraszokkal és ami a legsulyosabb teher, erejükhöz nem arányos kerttel, házmesterrel és az életviszonyaiknak meg nem felelő nagy kiszolgáló személyzettel.

Sajnos ezen a téren a hatósági intézkedések egynémelyike is alkalmas arra, hogy ezt a tévhitet elevenen tartsa. A parcellázott telekméretek a legtöbb esetben tulnagyok. Az épitési szabályrendeletek megkivánta föltételek bár helyes alapgondolatból indulnak ki, még sem tartanak az élet parancsoló szavaival lépést. Azonban itt is azt mutatja a praxis, hogy a szabályzatok helyes értelmezésével és értelmezőivel még mindig könnyebb megbirkozni az épitésznek, mint az épittetők egy nagy kategóriájának veleszületett telhetetlenségével.

Az épittetők inkább belemennek a silányabb kivitelbe, mint az igényeknek olyan lefokozásába, amit tulajdonképpen nem is éreznének hiánynak. Mert kérdezem: miért kell a háztartás személyzetének háromszorosra vagy még többszörösre emelkednie, miért kell nekem valakinek ingyen lakást adnom akkor, mikor az életemben és körülményeimben semmi egyéb nem változott meg, mint az, hogy a bérlakásból saját házamba költöztem? Ugy látszik, hogyha evvel a kérdéssel bátran szembe merünk nézni, ha a telekvételnél, az épület megtervezésénél ilyen értelemben is tárgyaljuk a kérdéseket az épitésszel, akkor sokkal több családi ház fog épülni és a családi házaknak lakói elégedettebbek lesznek. Mondjuk el az épitésznek életmódunkat, szokásainkat, viszonyainkat. Mutassuk meg butorainkat, lakásunkat és akkor biztos, hogy az a ház, amelyet nekünk tervez, igazán a mi házunk, a mi otthonunk lesz.

Ha ugy tervezi az épitész a házat, hogy minden egyes adatnak birtokában van, csupán akkor tud eleven organizmust teremteni.

Ha igy lesz, akkor a stilus kérdése és a körülötte folyó harc is megszünik, mert nem fogunk a külső után mást sejteni, mint amilyen belsőt tényleg magába zár a ház.

Avval az eggyel viszont az épitésznek is tisztában kell lennie: nem lehet egy napról a másikra senkinek sem megváltoztatni az életmódját, nem lehet senkire uj szokásokat reá kényszeriteni. Mert, aki ezt teszi, az bünös önmagával és az épittetőjével szemben.

A hibák, amikről megemlékeztünk és amelyek sajnos megvannak, csupán *épitészeti kultura* teremtésével és fejlődésével szüntethetők meg. Az érdeklődés mindenkiben eleven, arra vigyázzunk csupán, hogy ezt a sajnos későn fellobbant lángot tápláljuk és akkor ugy véljük, a családi házak végtelen sora fog kinőni a földből, derüs kacagó arcokkal, boldog munkás emberek számára.

M. P.

TERVEZTE: HIKISCH REZSŐ

TERVEZTE: DR. LECHNER JENŐ

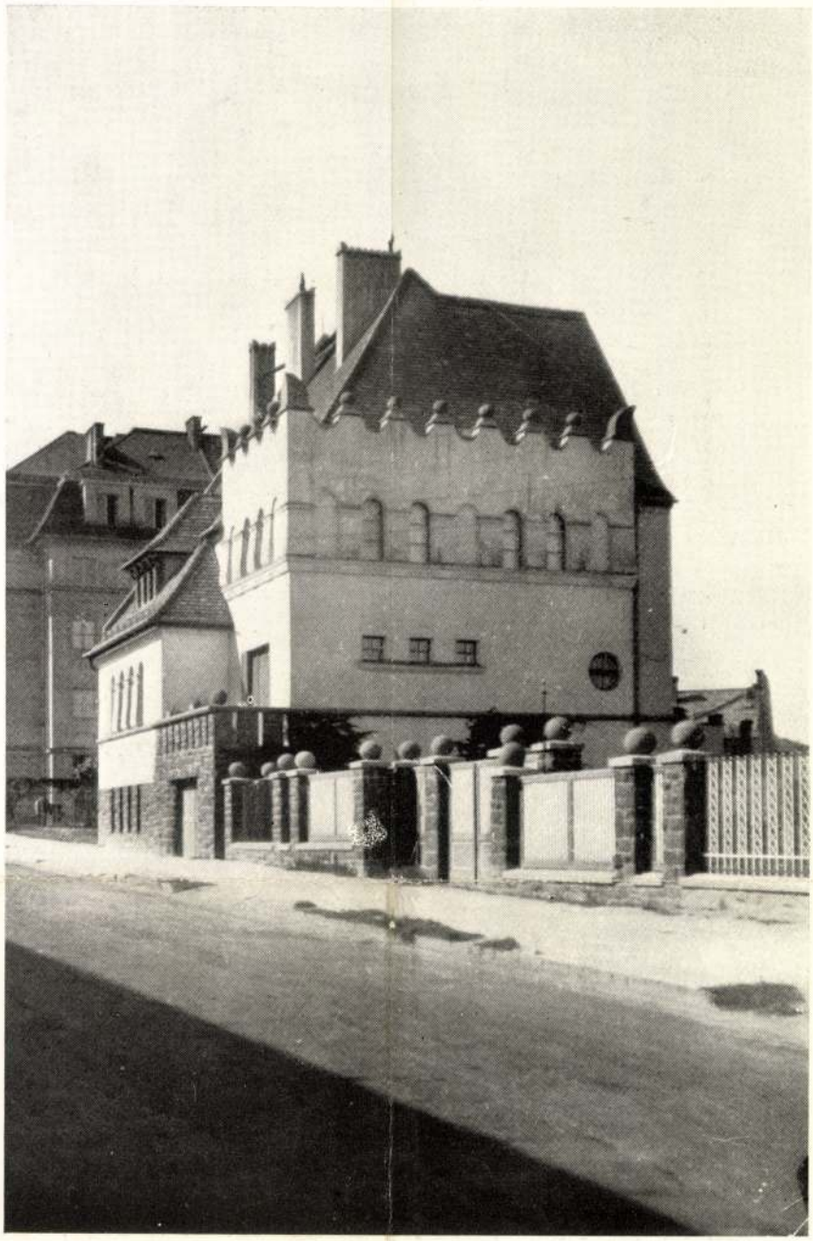

Építtető: „Szénatéri Bérházépítő R.-T." (Ingéfa.)
Később dr. Vajda Ernő ügyvéd.
Az épület Budapesten, I., ker. Hantos-ut 9. sz. alatt van.

Általános elrendezés: Tulajdonképpen három villa épült egységes elgondolás alapján. A szabályzat zártsoru beépitést ir elő és ennek olyan módon tesz a terv eleget, hogy a jobb- és baloldali villák a szomszédos tűzfalakhoz csatlakozóan, mig a középső épület szabadonállóan, az utca vonalától beljebb terveztetett.

A kivitel: Egyszerü polgári lakásoknak megfelelően készült. A széles, 3 és 4 szárnyu üvegajtókon és a hallokban készitett tölgyfalépcsőkön kivül, különlegesebb szerkezetek nem épültek. A falak téglából, födémek vasbetonból, a réteges homlokzati kőlábazat balatonalmádi-i vörös kőből készültek. Az összes ablakok belső spalettákkal vannak fölszerelve.

Az épület 1925.-ben készült el.
Építési költség m^3-ként cca 40 pengő.

megismeréséhez szükséges adottságok felvétele. Pl.: Beépített területek, szabad területek, lakásviszonyok, laksürüségek, zöld területek, különböző közlekedési hálózatok adatai, forgalom sürüség, közművek, geológiai adatok, főleg építőanyagok lelőhelye szempontjából, műemlékek, védendő tájak stb. Az adott helyzet pontos diagnosztikája. A 2. ábrán bemutatunk egy ilyen felvételt, mely az egyes községekben a kis-, közép- és nagylakások arányszámát érzékelteti. Az építési tevékenység irányítása szempontjából igen fontos adat. Egy kör az ugyanazon községbe eső lakások mennyiségét ábrázolja, mely körök nagysága az összes lakások számaival arányos. Minden kör három szeletre van osztva: A fekete szelet a nagy-, a vonalozott a közép-, a vonalozatlan a kis-lakásokat ábrázolja — viszonylagos számainak megfelelően.

3. *Alkotó munkálatok:* Az országrendezéssel összefüggő tulajdonképeni tervező munkálatok, kiindítva az adottságok felvételéből: Lakótelepülések, parcellázások, ipari vidékek terjeszkedési felülete, erdősítések és zöld területek fejlesztési terve, energiaellátás és közműhálózat tervezetei, közlekedési hálózat stb. Az összes azonos jellegű műszaki feladatoknak külön-külön és egymás közti összefüggésben való legalaposabb megtervezése: A felfektetett terveknek az élethez állandó hozzáidomítása és javítása. Időszerű, kivitelre kerülő, konkrét feladatoknak a nagy, egész szervezetbe való szerves beállítása. A 3. ábra egy ily részlet-feladatot mutat. A felső bal sarokban van a község által a bizottságnak véleményezésre beküldött telepítési terv. A felső jobb ábrarész a telepítési terv helyét mutatja a környezetbe állítva. Az alsó ábrarész a benyujtott telepítési terv átdolgozása, a környező területtel tervszerűen összehangolva.

*

A magyar országrendezés irányelvei

Az országrendezési ankét a teendőknek ezt a hármas csoportosítását vette alapul. E szerint:

1. *Szervezési munkálatok terén:* A magyar országrendezés munkálataira nékünk is szükségünk van. A magyar építészi és mérnöki kar intézményes bevonásával egy munkaszervezet létesítésére. Javaslat hangzott el, hogy ily szervezet felállítására a mérnökegyletek sürgősen dolgozzanak ki javaslatot.

2. *Előkészítő munkálatok:* Sajnos kitűnt, hogy a legkezdetlegesebb állapotban vannak. E nélkül pedig minden országos elgondolás csak elmélet marad. Sürgős és nagy teendők várnak reánk.

3. *Alkotó munkálatok:* E téren gondolatok tömegét hozta az ankét. Csak példaképen említjük meg a minket főleg érdeklő építészi vonatkozású javaslatokat:

BUDAPEST ÚJ TEMPLOMAI (1930–1933)

II. A Rezső-téri r. kat. templom. Tervezte: Lechner Jenő dr.

Lechner *Jenő dr. azok közé az úttörő építészek közé tartozik, akik a magyar építőművészet megteremtésének lelkes hivei. A Rezső-téri templomnál ebből a szempontból nehéz feladatra kellett vállalkoznia. Rakaszkodnia kellett a XIX. század palatinus-stilusához, s mint emléktemplomnál, a centrális kupola megoldáshoz. Ennek ellenére a templomnak mégis van két szembetünő sajátossága:* modern arányai *és a részletekben a* honfoglalás korabeli motívumok *felhasználása. Eszünkbe juttatja ez a „kereszteződés"* Lechner Ödönnek *nagy vivódását, aki kezdetben a francia reneszánsz és a magyar népművészet keresztezéséből próbálta megteremteni a sajátosan magyar stílust. „Nemsokára rá kellett jönnöm, — írja Lechner Ödön önéletrajzában, —* hogy ez a két irányzat, amit én itt egyesíteni akartam, sehogysem bírják el egymást." *A történelmi stílusokról végül is kialakult az a felfogása, hogy „ezek nagy, felséges hagyományok, melyeket lehet ápolni, kombinálni,* de újat, jobbat, különbet e stílusok keretében lehetetlen alkotni." *(1902-ben Szegeden tartott előadásából.) Lechner Jenő dr. templomára nem lehet találóbb kritikát mondani annál, mint amit Lechner Ödön ezekben a vallomásaiban elmondott.*

Telepitési kérdés tervszerű és intézményes megoldása.

Tanyarendezés. A magyar föld súlyos kérdése, melynek egyik legegészségesebb megoldása lenne a tanyaváros rendszerű telepítés. (Lásd: az „Építőmunka" 2. számában a telepítési tervpályázat ismertetését.)

Községrendezés: A városrendezés tervszerűségének kiterjesztése a községekre is. Nagy munkalehetőség a munkanélküli magyar mérnöki karnak.

Városrendezés: Az egész magyar városrendezési ügy átállítása a belterjes építkezésre. Eszköze — egyrészt *a városias körzet* kijelölése, melyben a közművek és közterületek a megfelelő népsűrűséggel, a lakosság teherviselőképességével helyes arányban épiten-

Építőmunka
1933. 3. szám

dók ki, — másrészt a *falusias körzet* (Hahlbländlich) kis lakósűrűséggel, kertes rendszerrel, igen takarékos közművekkel. További eszköz a két csoportba osztott utcahálózatoknak fejlesztése. Ezek az erős forgalom és kis forgalmú útvonalak drágább és olcsóbb létesítési költsége. A belterjes építkezés egyik legfontosabb eszköze a bontva építés rendszere, mint amely jelenlegi gazdasági konstellációnak legjobban megfelel: A belterületen csak annyit építeni, amennyit bontunk: — Az építési tevékenység regenerálásának leghatásosabb módja.

Gyógyfürdők, idegenforgalom: Fürdőtelepeink, Balaton intézményes fejlesztése, idegenforgalmi és műemlékszerűség szempontjából fontos városaink fejlesztése.

Röviden ezekben foglalható össze az országrendezési ankétnak minket, építészeket legjobban érdeklő anyaga. A magyar föld felépítéséhez szükséges nagy műszaki munkálatok keretei fel vannak rajzolva és bizalommal várjuk, hogy a kezdeményezés megértésre talál és meg fog indulni a magyar országrendezés nagy munkája is.

ÉPÍTŐTÁRSADALOM

— A nemzetfenntartó tömegek legtekintélyesebb része az építőmunka hatalmas hálózatához tartozik — Az építőtársadalom szervezetlen — Csoportöntudat és sovinizmus — A láb, a fej és a kéz különálló beteges élete — Jobbra-balra lekötött szaksajtó Az építőipari törvény halogatásának következményei — A hivatalos testületek közönye — Békének nevezett kompromisszumok — Vagy-vagy előtt áll az építőtársadalom — Friss levegőt, új erőket és módszereket.

Az építőtársadalom megszervezésének a gondolata a közvéleményben egyre szélesebb körökben gyűrűzik. Sokan kérdezik, mit értünk építőtársadalom alatt. Mások a gondolatjelentőségét hangsúlyozzák. A szociológusok szerint érdekes társadalomtudományi kérdés. Az építőipari érdekképviseletek egyelőre tanácstanul állanak vele szemben és legfeljebb utópiának minősítik.

Országrendezés: 2. ábra

A való helyzet egyszerűen az, hogy építőtársadalom van. A nemzetalkotó és nemzetfenntartó tömegek legtekintélyesebb része az építőmunka hatalmas hálózatához tartozik. Abból él, tőle függ, vele van szerves kapcsolatban. Gyárak, üzemek, műhelyek, irodák, munkástömegek az építőmunka függvényei. Hatalmas tábor, melynek azonosak a létfeltételei, céljai és érdekei. Sorsközösségbe zárt kör, egymásra utalt és egymást kiegészítő emberek közössége: társadalom. Az építők társadalma. Az egyetemes magyar társadalomnak egy zárt köre, a nagy testnek egyik legfontosabb szerve. A nemzeti kultúrának legfőbb eszköze, mert nemcsak idői és átmeneti jelentőségű, hanem évszázadok és évezredek kultúrájának az alapjait fekteti és generációk életfunkcióinak a medrét ássa. E mellett aktuális jelentősége is mindig a legnagyobb.

Ezekkel a pozitívumokkal szemben áll ma a negatívumoknak egész sora. Az építőtársadalom keretein belül az egyes csoportok a legegyoldalúbb széttagoltságban élik egymás mellett és egymás ellen öncélú életüket. Nincs átfogó koncepció, amely a felparcellázott testben egészséges vérkeringést biztosítana. Az egyes csoportok öncélúsága: kőművesmesterek szemben az építőmesterekkel, az az építőmesterek szemben a mérnökökkel, a mérnökök az építőmesterek ellen, a kőművesmesterek a mérnökök ellen egymást keresztülkasul keresztezve húzzák az öncélúság demarkációs vonalait. Nagy permanenciával folyik a határrevíziós mozgalom, üléseznek a békekonferenciák, elnapolással, felfüggesztéssel, kompromisszumokkal. Nincs az építőmunkának *életrendszere* és ezért nincs összeforrott építőtársadalom. Az elvek nem egy nagy átfogó életrendszerben olvadnak össze és ezért a láb, a fej és a kéz különálló beteges élete

Lechner Jenő dr K

Szoborművek:

17. ÓHMAN BÉLA: Mátyás király emléktábla. Szeged.
18. GÁRDOS ALADÁR: Bólyai Farkas.

XI. TEREM.

MŰEMLÉK-VÉDELEM.
BUDAPEST.

1. Szent Anna templom.
2. A Szent Anna templom belseje.
3. Dominikánus-torony Mátyás király emléktáblájával. Rekonstruálta dr. LUX KÁLMÁN.
4. Az Egyetemi templom főkapuja. Dr. LECHNER JENŐ restaurálása.
5. Az Egyetemi templom stallumai. Dr. LECHNER JENŐ restaurálása.
6. Az Egyetemi templom restaurált mennyezetképe. Restaurálta GROH ISTVÁN.
7. Az Egyetemi templom padjai I. Restaurálta dr. LECHNER JENŐ.
8. Az Egyetemi templom padjai II. Restaurálta dr. LECHNER JENŐ.
9. Az Egyetemi templom. Sekrestyeajtó. Restaurálta dr. LECHNER JENŐ.
10. Az Egyetemi templom. Szószék. Restaurálta dr. LECHNER JENŐ.
11. Az Egyetemi templom. A főhajó. Restaurálta dr. LECHNER JENŐ.
12. Az Egyetemi templom. A főoltár. Restaurálta dr. LECHNER JENŐ.
13. Az Egyetemi templom. Mellékoltár. Restaurálta dr. LECHNER JENŐ.

Jordult

Klebelsberg emlékkiáll. tárgym. 1933.

Dr. LECHNER JENŐ:

14. Az Egyetemi templom katafalkja. Terv.
15. Az Egyetemi templom kriptája. Terv.

A Nemzeti Múzeum megújítása.

16. Kupolaterem.
17. Előcsarnok.
18. Oszlopok az előcsarnokban.
19. Főhomlokzat.
20. A mennyezet freskói.
21. Előcsarnok.
22. Díszterem.

23. POGÁNY MÓRIC: A Szentháromság szobor újjáépítése.
24. Salamon tornya. Visegrád. SCHULEK JÁNOS rekonstrukciója.
25. Salamon tornya. Délről. SCHULEK JÁNOS rekonstrukciója.
26. Salamon tornya. Délről. SCHULEK JÁNOS rekonstrukciója.
27. A gödöllői kálvária. Rest. SCHULEK JÁNOS.
28. A gödöllői kálvária restaurálás előtt.
29. A gödöllői Mária Immaculata emlék. Restaurálta SCHULEK JÁNOS.
30. A gödöllői Nep. Szent János szobor. Restaurálta SCHULEK JÁNOS.
31. A szegedi Ferencrendi templom. Tornyát rest. Dr. LECHNER JENŐ.

32. A zsámbéki templom. Rest. MÖLLER ISTVÁN.
33. A zsámbéki templom. Rest. MÖLLER ISTVÁN.
34. Az ócsai ref. templom. Kibővítette FOERK ERNŐ.

A KOMORNYIK TRAGÉDIÁJA

A komornyikot Siber Samunak hívják, hatvanhárom éves, a Nemzeti Kaszinó nyugalmazott „másodpénztárnok"-a, havi negyvennyolc pengő nyugdíjjal. Kint lakik Budán a Lejtő-uton Siber bácsi, egy kúriaszerű, csinos kis villában, amelynek kapuján tábla hirdeti, hogy a villa huszonhétezer pengőért azonnal eladó. Kis kert van a villa előtt, az a bizonyos öreg nyugdíjasoknak való kis városi villakertecske, amelyben tenni-venni lehet tavaszi reggeleken, nyári estéken egy kényelmes nádszékben megpihenni, a verőfényben elsütkérezni... Öreg cseléd nyit kaput, — íme, öregségére azért az öreg komornyiknak is van szolgálója, — ami azért meglepő, mert hiszen azért keressük fel Siber bácsit, mert azt hallottuk róla, hogy negyven éves kaszinói szolgálatának minden gyümölcsét, eredményét, egész kis vagyonát, mintegy százezer pengőt — otthagyta a kaszinóban. Siber Samu fogalom volt a Kossuth Lajos-utca fellegvárában, ő volt az úgynevezett játékpénztárnok, rajta keresztül folyt a nyereség- és veszteség-kliring. Komornyik volt, — de tisztviselői címmel és jelleggel. A tagoknak minden szerdán délben kellett megfizetni a játékadósságukat és minden tagnak heti négyezer pengő hitele volt. Ha a tag szerdán nem fizetett, akkor a pénztár fizetett helyette, vagyis — Siber Samu. Ez bizalmi állás volt, tőke is kellett hozzá és Siber Samunak volt tőkéje. Persze, azért bőséges borravaló járt, ha valamelyik tagnak, akinek momentán nem volt együtt a pénze a póker-veszteség kifizetésére, Samu bácsi megtette azt a szívességet, hogy helyette fizetett. Siber bácsi szerepét úgy kell elképzelni, hogy a kasszának meg kellett volna állni, ha valamelyik tag a következő szerdán sem fizetett volna. Akkor senki sem kapott volna pénzt: Siber arra kellett, hogy a kassza ne álljon meg akkor sem, ha valamelyik úr pillanatnyi pénzzavarban szenved. Az urak így gyakran vették igénybe Siber Samut, szerdán egész délelőtt szólt a telefon, s majdnem mindegyik beszélgetés úgy kezdődött, hogy „Kedves Siber bácsi, legyen olyan szíves..." És Siber bácsi volt olyan szíves. Addig volt olyan szíves, amíg — hatvanhárom éves lett és minden pénze kinn volt a telefonálóknál. Akkor nyugdíjazták. Azokkal a tagokkal, akik tartoznak neki, egyességet kötött kivel heti, kivel havi részletfizetésre, de az egyességet alig tartotta be valaki és Siber bácsi lassankint eladogatta mindenét, most már a kis kertes villa is eladó, amint a tábla is hirdeti a kapun...

Legfinomabb, vékony, puha, selyemujjú szarvasbőrmellényben fogad Siber bácsi. Igen jó anyagú oxford-ing van rajta, az egész ember választékos és elegáns, meglátszik rajta, hogy sok időt töltött arisztokraták között. A felesége finom, öreg dáma, — húsz évvel ezelőtt még csodaszép lehetett —, „szép pár"—, amint mondani szokás: olyanok egymás mellett, mint egy meisseni porcellángrupp, két finom, öreg ember. A család harmadik tagja egy törpe ratler. Siber néni a kiskutyát így mutatja be:

— Az egyetlen barátunk...

Itt kapcsolódunk be a témába s rövid bevezetés után megindul a panasz a két öregemberből. Szomorúan, leverten, s azért mégis szinte szemérmesen panaszolják el, hogy őket mindenki elhagyta...

— Huszonnégy évig szolgáltam, uram, a Nemzeti Kaszinóban — mondja az öreg Siber —, sokszor tettem az uraknak szívességet, de hálára, úgylátszik, a mai időben, nem lehet számítani. Az egész kis vagyonom kinn van kölcsönben a kaszinói uraknál. Majdnem százezer pengő. Egy krajcárt sem vagyok képes visszakapni. Az utolsó két esztendő alatt mindent eladogattam, hogy meg tudjunk élni. A szék, amin ülni tetszik, már nem is az enyém. Most jöttem ki a Vöröskereszt-kórházból, nagy beteg voltam. Azt hiszi, uram, hogy az urak közül bárki az ujját is megmozdította volna értem? A feleségem tíz levelet is írt a betegségem alatt a .... gróf úrnak (itt egy fiatal és különösen a turfról, valamint egy többszázezer pengős bukméker-afférjáról ismert arisztokrata nevét említi), hogy legalább száz pengőt küldjön kórházi költségekre. Még csak választ sem kaptunk a levelekre, pedig egyszer még a Ritzből is kiváltottam a gróf urat...

— Az egész lelkem beletett abba a levél — mondja rossz magyarsággal Siber néni s a könnyeit törölgeti. Siber bácsi megkér, hogy neveket ne írjunk, egyessége van az urakkal, hogy ujságoknak nem adja ki őket. Egy urat nem bán csak, egy duplakeresztnevű grófot, aki 1927 óta tartozik neki 800 pengővel, akkor megegyezett vele, hogy havi negyven pengővel törleszti az adósságát, egyszer fizetett és soha többet. Erre nagyon haragszik az öreg Siber, szidja, mint a bokrot. De a kaszinóval sincs megelégedve.

— Huszonnégy évi szolgálat után negyvennyolc pengő nyugdíjat kapok. Másodpénztárnok voltam, a játékot kezeltem, rengeteg pénz fordult meg a kezemen, soha semmi baj nem volt velem; egyszer revideáltak, de a kaszinó akkori igazgatója leintette a dolgot, fel volt háborodva. „Siber bácsiban meg lehet bízni..."

Siber bácsi a kommunistáktól megmentette a kaszinó ezüstjét, a bútorokat, a szőnyegeket, egy csésze sem hiányzott, mikor az urak újra bevonultak s a „kaszinó mégis ilyen hálátlan irántam" — panaszolja az öreg. Csak a Park Club volt jó hozzá, kiutalt neki 20.000 koronát jutalomképpen, mert annak inventárját is megmentette. „Két-három igazi gavallér van az urak között, aki jó volt hozzám, — a többi..." És Siber bácsi keserűen legyint a kezével.

— A feleségemnek egy öreg barátnőjétől kapjuk a kosztot, már egy fél éve. Ingyen. Nem így képzeltem el az öregségemet. Londonban voltam, a Cecilen Hotelben, Skóciában, Invermenben, letettem az idegenvezető-kurzust is, franciául, angolul, németül folyékonyan beszélek; Franciaországban négy évig voltam; ide jutottam.

Most már az öregember is könnyezik. Két öreg galamb, akik arra gondoltak, azért dolgoztak, hogy vénségükre majd meghúzódhatnak a ducban s most betevő falatjuk nincsen. Kisérteties ez az egész, az ember igazán el sem hinné, ha az öreg szolga nem dobálódzna oly szavahihetőnek tetsző nyiltsággal a legismertebb nevekkel. Ha egy tag nem fizetett határidőre a kaszinóban, kifüggesztették a fekete táblára a nevét s ha három napon belül ezekután sem fizetett, akkor automatikusan kigolyózódott az illető. Siber bácsi tehát komoly, becsületbeli szívességeket tett a kaszinó urainak.

— Akárhánynak a bőrét mentettem meg, s most senki sem akar rólam tudni, nem is válaszolnak, ha a pénzemet kérem. Igazuk van, én csak egy komornyik vagyok.

Szétnézünk a tiszta, ízléses lakásban, szép metszetek a falon, kedves bútorok s közöttük a két öreg ember, — valóban, tragikus a sorsuk. Nem lehetne egyszer a kliringgel rendezni az öreg Siber ügyét is a kaszinóban?

E. Z.

Itt az M.D.Cs. rádió

első két modellje

2+1 lámpás készülék lémsaszéba épitett **nagytipusu lengőnyelves hangszóróval.** Beépitett hullámszürő és hálózati antenna. Hullámhatár 200—900 méterig

P 66.-

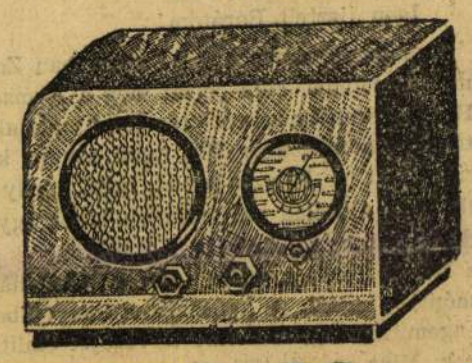

2+1 lámpás nagyteljesitményü készülék, 3 wattos **dinamikus hangszóróval.** Kivilágitott óra dial, szabályozható hullámszürő. Hullámhatár 200—2000 méterig. Elsőrangu hangszinezet és hangerő a nagyobb európai adók vételénél. Kapható egyenáramra is.

P 99.-

A III. emeleten minden rádióalkatrész olcsón kapható.

Rádióosztályunk készséggel áll rendelkezésére mindenkinek dijmentesen, szakszerű felvilágositással, minden rádióra vonatkozó kérdésben.

Postai megrendeléseket utánvéttel, dijmentesen szállitunk!

MAGYAR DIVATCSARNOK

RÁKÓCZI-ÚT 72—74.

Sulyosan terhelő vallomások a Pyramis-pör tárgyalásán

A Pyramis-bűnpör szombati főtárgyalásán a tanuk kihallgatását folytatta a budapesti büntetőtörvényszék Kovács-tanácsa. Az első tanu, Iványa Lajos, a csődbejutott vállalat volt tisztviselője elmondotta, hogy *a Pyramis nagyban játszott a tőzsdén.*

— A vizsgálat során — jegyezte meg Kovács Miklós elnök — azt vallotta, hogy *a főkönyvelő panaszkodott: olyan mérleget kivánnak tőle, amely nem egyezik a lelkiismeretével.* Emlékszik erre?

— Pontosan már nem, — felelte Iványa, — de valószínű, hogy Gunszt olyan utasitást kapott, amelyet nem szivesen hajtott végre.

Meller István magántisztviselő szerint az igazgatósági tagok közül néhányan, ha kölcsönt kaptak a vállalattól, kevés kamatot fizettek, de ha folyószámlájukon követelés volt, a szokásosnál magasabb kamathoz jutottak. Szerinte a szindikátus kisajátította az ügyvezetést. *Gláser* Géza, aki szintén tagja volt a Pyramis igazgatóságának, hangoztatta, hogy *amikor könyvvizsgálatot indítványozott, Szász Ernő Strausz és Ajtai közreműködésével megakadályozta, hogy komoly vizsgálat történjék.* A Pyramis kölcsönt vett fel és a pénzt Strausz használta fel villatelek vásárlására. Szász egyeseknek olcsó részvényt adott. Ilyen vezetés mellett előrelátható volt a bukás.

Lonkai Géza földbérlő, aki sértettként is szerepel az ügyben, azt vallotta, hogy a nehézségeket csak 1925 februárjában közölték vele. Forrai megmondotta azt is, hogy visszaélések történtek, de ő (Lonkai) akkor még bajtársainak tekintette az igazgatósági tagokat és segiteni akart. *Akkor még nem sejtette, hogy bünszövetkezet karmai közé jutott...*

— Ne használjon ilyen kifejezéseket, — utasította rendre az elnök.

— *Arról, hogy van egy szindikátus,* — folytatta a tanu — *csak véletlenül értesültem.*

Lonkai ezután elmondotta, hogy a dollárkölcsönről nem volt tudomása s nagyon felháborodott, mikor megtudta, hogy *Sváb Gyulának pénzt adtak ki a bajbajutott vállalat ügyeinek rendezése alatt.* Kijelentette végül, hogy pontos számitás szerint *ő és fivére egymilliótizezer pengőt veszitett a Pyramison.* Az elnök ezután hétfőre halasztotta a tárgyalás folytatását.

Kiszakasz

E rovat dijszabása milliméterseronként 30 fillér. A legkisebb hirdetés ára 3.—P

2000 m. butorszövet P 4.- iőí TORONTÁLI SZŐNYEGEK. Épinyléh. velurok VÁGÓ Arnold és Társa Kammermayer Károly-utca 10. (Evangélikus Egyház Épület)

Szines hall, villa, kombinált szoba, konyhaberendezés Lapidesnél, Nagymező-utca nyolc Teréz templomnál

SZORME bizalmi cikki Éppen ezért, mielőtt szőrmét vásárol, tekintse meg DUNYES illése szőrmeáru, Andrássy-út 53 sz.

VALÓDI Porcelán csésze aljával..... 58 fillér Porcelán étlányér fehér és szines kis szépségh bával..... 48 fillér Barosstéri Árucsarnok Baross- ér 2. József főherceg szálló épületében

Fényképet igazolványra azonnal 2 drb rendelénél darabja 48 fillér MŰTEREM PARISI NAGY ÁRUHÁZ

MAGYAR PERZSAK, TORONTÁLI BUKLÉ és minden egyéb szőnyegfélék óriási választékban legolcsóbban! SCHILLINGER Szőnyegnagyáruház VI., TERÉZ-KÖRUT 15

SZŐNYEG újdonságok BACK ÉS GERŐ cégnél IV. Hajó-u. 12-14. Belváros

MONTECARLO HOTEL RAVEL MODERN HÁZ — A TENGERPART közelében. Kitünő konyha. Mérsékelt árak

Lechner Jenő válaszol Zala Györgynek és Márton Ferencnek

Lechner Jenő dr. a következő levelet intézte lapunk főszerkesztőjéhez:

Igen tisztelt Barátom!

Lapodnak november 9-i számában Zala mester tollából cikk jelent meg a Nemzeti Hősök Emlékművének tervbevett átalakításáról, a november 10-i szám azután közölte Márton Ferenc tervét, mint amely a tér mai, állítólag művészietlen képét egyedül hivatott az Ezredéves Emlékművel és a Hősök Terének egész városképével harmóniába hozni. A kapcsolatos interjúban engem, mint az emlékmű tervezőjét említenek. Mint az irányításod alatt szerkesztett lapok legrégibb előfizetőinek egyike és az Általad képviselt eszméknek mindenkor változatlanul lelkes híve, számítok arra, hogy a szóbanforgó művészi kérdésben felvilágosításomnak és megjegyzésemnek már csak az audiatur et altera pars elve alapján is helyet fogsz adni.

Mindenekelőtt helyre kell igazítanom azt a téves beállítást, mintha a Nemzeti Hősök Emlékművének én volnék a tervezője. Köztudomású, hogy az emlékmű tervezésére annakidején nyilvános eszmei tervpályázat iratott ki, mely eredménytelen volt. Klebelsberg Kúnó gróf kultuszminiszter azután művészeti ügyosztályának vezetőjét, Kertész K. Róbert építőművészt kérte fel javaslattételre, s miután Kertész vázlattervét és elhelyezésének megoldását helyeselte, azt az Országos Képzőművészeti Tanács bírálata alá bocsátotta. A Képzőművészeti Tanácsban a tervezet hosszú és beható megvitatás tárgya volt, ahhoz tehát a magyar építő- és képzőművészgárda legkiválóbb tagjai szólottak hozzá. Ennek a tanácsnak tagja volt Zala mester is és módjában állott a végleges megoldásra befolyást gyakorolni. Az ülések jegyzőkönyvéből megállapítható, hogy a tanács kiváló tagjai éppen a Milleniumi Emlékmű érdekében helyezkedtek arra az egyhangú álláspontra, hogy *a Nemzeti Hősök Emlékművét alkotó hatalmas monolit kőtömb minél egyszerűbb keretben tartassék* és még a szegélyező kandalláberekre vonatkozó javaslatokat is elvetette, hogy kerüljön minden kicsinyes motívumot, mely a kompozíció monumentális egységét és az abban rejlő méltóságot zavarhatná. Egyedül Szőnyi Ottó javaslatát honorálták, aki az emlékmű felső lapjára a legősibb magyar sírkeresztnek, II. Endre királyunk tihanyi sírkeresztjének motívumát javasolta alkalmazni. A tervet tehát nem suba alatt, a közvélemény kritikáját megkerülve valósította meg a kormány, hanem *a legilletékesebb országos testület szakértőinek véleménye alapján.* Az én szerény szerepem mindössze abból állott, hogy a Tanács megbízásából lebonyolítottam az építkezést, melynek legnehezebb feladata az óriásméretű, 46 tonna súlyú kőtömbnek a budakeszi kőbányából több, mint félévig tartó helyszínre szállítása volt.

Csak ennyi szerepem volt az emlékmű létesítésében, mégis legyen szabad e helyreigazító sorokon felül a felmerült átalakítási gondolatokhoz is hozzászólnom. Sokan csodálkozhatnak azon, hogy Zala mester csak most, hat esztendő elmúltával eszmélt rá váratlanul arra, hogy a Hősök Emlékműve megbontja az ő alkotásának művészi képét és ezt a harmóniát egyedül a Márton Ferenc festői részletekben gazdag elgondolásával véli helyreállítani, tehát éppen olyan motívumok csoportosításával, aminőket annakidején a Képzőművészeti Tanács éppen Zala mester nagyszabású alkotása érdekében mellőzött. Mindenesetre le kell szögeznem, hogy a Hősök Emlékművét Kertész K. Róbert elgondolásában már szentesítette a közvélemény és sem a leleplezéskor, sem az azóta eltelt idő alatt egyetlen lekicsinylő vagy kifogást emelő sor nem jelent meg sem a napi-, sem a szaksajtóban. A fővárosunkat látogató külföldiek véleménye is mindenkor elismerő volt, ami már magában bizonyítéka annak, hogy az emlékmű mai formájában és egyszerűségében méltó kifejezője azon a helyen a hozzáfűződő gondolatnak.

Az egyszerűség és nagyvonalúság nélkülözhetetlen kritériumai a monumentalitásnak. Az a magasztos gondolat, amely az emlékműhöz kapcsolódik, nem tűr meg olyan elemeket, melyek a látványosság és szenzációkeltés eszközei. A párisi névtelen katona sírja az Arc de Triomphe boltíve alatt elhelyezett egyetlen 6 négyzetméteres márványlap, tetején egyszerű, tagozatlan bronzüstben lobogó öröklánggal. A francia közvélemény felháborodását vonná maga után, ha valaki ide mozaikokat, kivilágított kereszteket, katonai őrbódékat javasolna. A párisi, egyszerűségében monumentális emlékművel szemben hatásban messze mögötte marad a bécsi hősök kápolnája a Burgwache alacsony termében, mely részleteiben művészi megoldás ugyan, de nélkülözi azt a megrázó, hatalmas benyomást, melyet a berlini Ehrenmal nagy termében a márványpadlóra helyezett egyszerű bronzkoszorú kelt.

Nem éppen elképzelhetetlen, hogy a budapesti Hősök Emlékműve gyepmezejének lesüllyesztésével Márton Ferenc elgondolása szerint egy, a koszorúk befogadására szánt alacsony, loggiás akna létesíttessék — amire véleményem szerint a rendelkezésre álló terület szűk —, de az így felmerülő kívánságoknak megfelelő terv kidolgozására kizárólag az emlékmű tervezője illetékes. Ha szó nélkül belenyugszunk abba, hogy az egyik művész a másik élő művész alkotását átalakítsa, akkor el lehetünk készülve arra, hogy valaki holnap Tisza István szobrára készít módosító tervezetet, holnapután ismét másvalaki az *új* köztemető hősi emlékoszlopát kívánja kápolnává kifejleszteni. Ha Márton Ferenc csakugyan mindinkább a szobrászat és építészet felé sodródik, hamarosan rá fog eszmélni arra, hogy nem lehet a Millenáris Emlékmű renaissance architektúrája tövében egyidejűleg „pseudodór" oszlopos árkádot, magyaros stílusú kandallábereket, modern fekete klinkerburkolatot, a falakon tarka mozaikképeket alkalmazni és ezen felül még a monumentalitást az emlékmű nagy keresztje mögé felállított világító kereszttel és őrtoronnyal fokozni. Csak csodálkozni tudok Zala mester nyilatkozatán, hogy ezeket a nyugtalan festői motívumokat, mint műve harmónikus kiegészítését el tudja képzelni.

Mindenkor tiszteletben tartom mások művészi meggyőződését és bármennyire méltányolom Márton Ferenc barátom lelkesedését, meg fogja érteni, ha ugyanolyan jogon más „tízezrek" nevében művészi meggyőződésem egész hevével tiltakozom a felmerült terv ellen.

Fogadd Főszerkesztő Uram soraim leközléséért hálás köszönetemet és kiváló tiszteletem kifejezése mellett baráti üdvözletemet.

Lechner Jenő dr.

Márton Ferenc Lechner Jenő észrevételeiről

Még mielőtt Lechner Jenő cikkét közreadtuk volna, megmutattuk azt *Márton* Ferencnek, hogy így az ő válasza Lechner Jenő cikkével együtt láthasson napvilágot. *Márton* Ferenc Lechner Jenő cikkére a következőket válaszolja:

„Lechner Jenő barátom soraiból meglehetősen sok keserűség és malícia csendül ki. Mingyárt itt elől hangsúlyoznom kell, hogy ami engem illet, a hősi emlékmű átervezésében engem *semmiféle mellékcél nem vezetett.* Lechner Jenő barátom tudhatja — hisz nagyon értelmes ember —, hogy ha egy művész alkotott valamit és azt a köznek már átadta, az alkotás azontúl *szabad kritika tárgyává vált* s ha időálló anyagból alkotta művét, kritika tárgya marad időtlen időkön át. Ennek ellenére én ez esetben *nem kritikát gyakoroltam,* hanem ősi magyar ösztönömtől és tehetségemtől, bocsásson meg Lechner Jenő, igenis: *tehetségemtől* „sodrottan" tervet készítettem vagy mondjuk: *agyaltam ki,* amúgy góbé módra, a jelenlegi, én szerintem éppen nem monumentális hatású emlékmű kiegészítéséül. Mert igenis, végre is nyiltan meg kell mondani, hogy a jelenlegi emlékmű bizony *szegényes* és egyáltalában nem jelentőségéhez mérten monumentális. Lechner barátom ugyan válaszával arra a *másik tízezer* emberre hivatkozik, aki az ő megoldását tartja helyesnek. ezzel szemben azonban meg kell vallanom, hogy *én még nem találkoztam ebben az országban emberrel,* különösen beleértve ebbe a *katonákat,* aki a jelenlegi emlékművel *ki lett volna békülve.* Egyrészt ez is indított engem arra, hogy Lechner építményét eszmeileg megemeljem és kiegészítsem.

Ami viszont az emlékmű kivilágítását s azt a megjegyzést illeti, hogy mindez nyugtalan festői motivum csak annyit engedjen Lechner Jenő megjegyeznem, hogy a jelenlegi emlékművet *többször is próbálták már kivilágítani* éppen azért, hogy az emlékműben bennragadt hatást kivilágítással *pótolják.* Olvastam ezentúl azt is, hogy a városházán már egyes tényezők egyenesen *interpelláltak is,* hogy a hősi emlékmű körül végre cselekedni kell valamit, mert *nem jó így, ahogy áll.*

De gyerünk tovább. Lechner Jenő cikkének elolvasása óta *Zala* mesterrel én nem beszéltem, de minden ellenkező állítás mellett sem igen tudom elhinni, hogy Zala mester valamiképpen is hozzájárulhatott a mai megoldáshoz. Annyival kevésbé hihető ez, mert jól emlékszem rá, hogy egy régebbi beszélgetésünk alkalmával egyenesen *tiltakozott* Zala mester például az ellen, hogy „valaki" az Aréna-úttól emelkedően *feltölttette az emlékmű felé eső terepet,* úgy, hogy az emlékmű körül lévő legalsó lépcsősor ki sem látszik a földből, holott pedig ezen a ponton már süllyed is a terep. Nem valószínű tehát, hogy már csak emiatt is hozzájárult volna Zala mester a mostani terv keresztülviteléhez.

A továbbiak során azt is említi Lechner barátom, hogy *Klebelsberg* Kunó boldogult kultuszminiszter, mivel az eszmei pályázat eredményre nem vezetett, *Kertész* K. Róbert építőművészt kérte fel javaslattételre. Kertész K. Róbert azonban akkoriban kultuszállamtitkár volt, így aztán mindenki megértheti, hogy Lechner Jenőnek már csak azért is szerepelnie kellett az emlékmű megalkotójául, mert ellenkező esetben a közvélemény joggal háborodhatott volna fel. Hogy pedig *Zala* György annakidején a képzőművészeti tanács vitájában nem tiltakozott az emlékmű mai formája ellen, erre csak annyit szeretnék megjegyezni, hogy a tanács megalakulása után egyesek olyan furcsa formában támadták meg a nagy mestert, hogy ő Karlovszky Bertalannal együtt *otthagyta nemcsak az ülést, hanem a tanácsot is örökre.* Azóta a tanács mintegy 160—180 tagú korporációvá gyarapodott, amelyben minden csupán az elnöki tanács intézett s így a tanácsban különösebb viták nem fejlődhettek ki. Jómagam is számtalan mindenféle gyűlésen vettem részt, de mindenütt azt tapasztaltam, hogy a hivatalos körök vagy *az elnöki tanács véleményével nem igen szállhatnak szembe* a gyűlésen résztvevő magányos emberek, pláne, ha művészek az illetők, mert hisz a nehéz viszonyok között a művészek csak felülről, a hivatalos személyiségektől várhatnak munkát és csak így biztosíthatnak maguknak megélhetést. Hogy én mindezt csak most láttam be, *annak hátrányát egész életemben éreztem és érzem még ma is.*

Engedjen meg Lechner Jenő még egyet énnekem. Én, az én elgondolásomat csak oly hosszan mondhattam el, amennyire azt a lap számomra engedett kerete megengedte, egyszóval, meglehetős röviden. Figyelmes olvasó azonban abból sem olvashatta ki azt, hogy én *őrbódékkal* vagy *keresztekkel* akarnám tarkítani a hősök terének Zala György által elgondolt és megalkotott monumentalitását. Abban a cikkben igenis az van, hogy én az adott helyzet *mai külső formái megjelenésének teljes respektálásával, szinte elbújva* szeretném közvetlenebbé, szebbé és a gyakorlati szükségleteknek megfelelőbbé tenni a hősi emlékművet. S hogy én magyar lámpákat terveztem? Azt terveztem én, csakhogy *nem amolyan tulipános magyarságú lámpát, mint amilyenre* Lechner Jenő barátom gondol, hanem amolyan, a magam képzeletéhez illő, *lélekben* magyar valamit, amelynek konszonánsságáról szintén megnyugtathatom az én harmóniáért aggódó Jenő barátomat. Nem tudom megérteni azt sem, hogy a Névtelen Hős emlékművének átépítésével *miért kellene éppen Lechner Jenőt megbízni,* mikor nekem adott vászában is hangsúlyozza, hogy az eredeti emlékmű kivitelénél is csak *szerény kivitelező szerepet* vállalt, így hát most vajmi kevés jogcíme lehet arra, hogy a dolgot tovább fejlessze. Miért nem jött ő az átépítés gondolatával, hisz lett volna rá elég ideje, mióta a hiányosságokra rámutattam? A gondolat igenis az enyém és ha én gondoltam el, az én dolgom is annak megvalósítása és semmiképpen nem értem, *miért kelljen nekem házalni ezzel.*

Lechner barátomnak van egy igen malicíózus célzása címemre írt válaszában s ez pedig a köztemető hősi emlékművére vonatkozik. Azt írja, hogyha én hozzányúlhatok a Névtelen Hős emlékművéhez, megérhetem, hogy valaki az új köztemetőben lévő és általam alkotott hősi emlékművet akarja kápolnává kifejleszteni. Hát erre nézve csak azt jegyzem meg, hogy kifejezetten az új jegyzem meg, hogy kifejezetten az új köztemető hősi emlékművére építészeti pályázatot tűztek ki, A tisztán építészeti pályázatot két menetben és 127 pályamunka közül én nyertem meg, dacára annak, hogy mint Lechner Jenő barátomtól magától tudom, *ő maga három tervvel is szerepelt* ezen a pályázaton. Csak természetes, hogy mivel én nyertem meg a pályázatot, a terv kivitelezését is énrám bízták. Én meg is csináltam, mégpedig a bizottság és igen-igen sok ember — laikus és művész — egybehangzó véleménye szerint: *jól.* Igy hát, hogy őszinte legyek, én nem nagyon félek, hogy az új köztemetőbeli hősi emlékmű átépítésre kerül. Ám, ha egyszer ez mégis megtörténik velem, nyilvánvalólag valaki, *őszintén izzó művész, a szíve legforróbb és legtisztább sajgását vinné bele ebbe az átépítésbe* és csak a gondolat tökéletesítését akarná szolgálni vele.

Végezetül még csak annyit szeretnék megjegyezni, hogy engem nem a gáncs és nem is a kritika hajtott, ami abból is kitetszik, hogy én nem kritikát írtam, hanem *tervet csináltam* s tettem ezt — még egyszer és utoljára hangsúlyozom, — a legtisztább művészi meggyőződéssel s anélkül, hogy az eredeti mű tervezőjét vagy kivitelezőjét *bántani akartam volna.* Csak azt mondtam, amit annyian mondanak mások, amit magam is még egyszer mondhatok, hogy: *nem jól van ez az emlékmű-dolog így, ahogy van, kedves Jenő barátom."*

ISTEN
HAZA
KIRÁLY

e hármas eszme vezette
VAJTA FERENCET,
amikor megirta könyvét,
mely az igazi ezeréves
örökségünknek, a ma
egyre erősbödő kollektiv
magyar öntudatnak a
szószólója.

A könyv 352 oldal terjedelmű,
ára: P 5.80
Kapható az ÚJ MAGYARSÁG könyvosztályánál
Rákóczi-út 30. szám.

A csehek a lengyelek ellen

Varsó, november 16.

A félhivatalos *Gazeta Polska* hosszú cikkben számol be a cseh-sziléziai lengyelek helyzetéről és ismerteti azokat a megállapodásokat, amelyeknek értelmében a csehek kötelezték magukat, hogy a lengyel kisebbség jogait tiszteletben fogják tartani. Ezeket a megállapodásokat a csehek nem tartják be, s emellett *általdományos érvekkel* igyekeznek kimutatni azt, hogy a csehsziléziai lengyelek tulajdonképpen csak ellengyelesedett morvák. Ezzel az ürüggyel azután csehesítik a lengyel gyermekeket, kötelezve a lengyel munkásokat, hogy gyermekeiket cseh iskolába küldjék. Az erőszakos csehesítéssel és az élesebb lengyelellenes irányzattal kapcsolatban a csehek szeretnének megszabadulni a mährisch-ostraui lengyel konzulátustól. A csehek azt állítják, hogy hajlandók a lengyel kisebbség kérdését nemzetközi döntőbíróság elé is vinni; ez azonban téves beállítás, mert *ez nem két ország közötti ellentét, hanem a cseh kormány által vállalt kötelezettség be nem tartása.* Lengyelország követeli, hogy a cseh kormány tartsa be a megállapodásokat.

Az Illustrowanny Curjer Codzienny képekkel illusztrált cikket közöl arról, hogy *a csehek 1919-ben mily kegyetlenül gyilkolták le a védtelen lengyel foglyokat.*

tonos, alkotmánytvédő küzdelemnek symboluma volna Kossuth alakjával szemben a 48-as küzdelmek vértanújának, Batthiány Lajosnak szobra.

E két szobor nem ronthatja le egymás hatását, csak kiegészítené egymást s egyúttal térrendezési és aesthetikai szempontból megoldaná a szoborelhelyezés oly régen vajudó problémáját.

A mellékelt ábrán bemutatjuk azt a tervet, mely a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet pályázatán I-sső díjat nyert. A térnek, illetőleg a ma még ki nem épített két rövidebb oldalnak tervezett szabályozása, a térbe torkoló Báthory- és Szalay-utcára való tekintettel, nem volna megjusson, a földmívelésügyi minisztérium palotájának homlokzata azonban az eléje kerülő szobor felállítására nincs befolyással.

Ezenkívül mindkét szobor beleesnék a térnek érvényre jutó hossztengelyébe.

Miután a forgalom lebonyolítására a térkörüli útvonalak, továbbá a képviselő- és főrendi ház előtt, és főleg a főbejárat előtt elterülő nagyméretű szabad tér elegendő, a szobrokat parkokkal kellene körülvenni, miáltal a térnek szabálytalan volta s a szobrok esetleges méretkülönbsége egyátalán nem jutna érvényre. Természetesen emellett a Kossúth-szobor architektónikus keretezését illetőleg, a

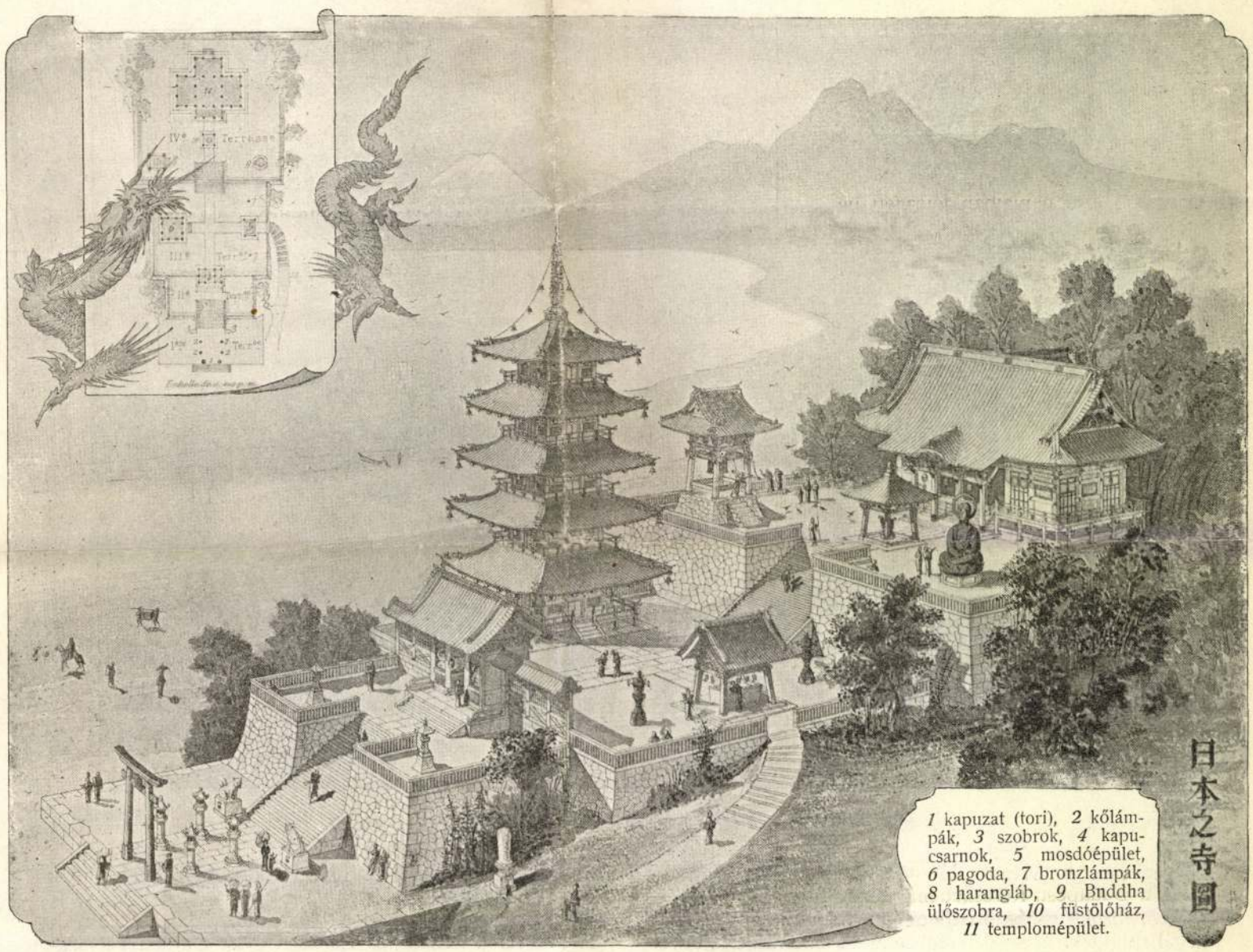

1 kapuzat (tori), *2* kőlámpák, *3* szobrok, *4* kapucsarnok, *5* mosdóépület, *6* pagoda, *7* bronzlámpák, *8* harangláb, *9* Bnddha ülőszobra, *10* füstölőház, *11* templomépület.

Egy ideális japán templom képe.

okolt; a térnek ez a ferde lezáródása e tér óriás méreteinél fogva sem a szobrok elhelyezésére nincs befolyással, sem pedig a perspektivikus képet nem zavarja. Ez oldalak tehát a betorkoló utcák irányában feltétlenül meghagyandók.

A térnek a képviselőház előtt elterülő *nagyobbik* részére volna elhelyezendő a Kossuth-szobor, úgy, hogy a Szabadság-térről is látható volna; másrészt a mögötte fekvő telektömb bárminő kiépítéssel is, a szobornak helyes hátteret adna. A térnek a főrendiház előtti részén volna felállítandó a Batthiány-szobor, melynek legalkalmasabb helyét a Curia-épület és a szobor mögött leendő épület tengelyének metszőpontja adja. A helyszíni szemle alapján ugyanis kitűnt, hogy a Curia épülete megkivánja, hogy az előtte elhelyezett szobor az épület tengelyébe művésznek teljesen szabad keze lehetne. Fontos az, hogy ily módon a parkban levő s az országházat szolgáló költséges berendezésű szellőző kutak is helyükön megmaradhatnak.

Lechner Jenő.

Japán művészete.

(*Kertész* K. Róbert fölolvasása a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet mű- és középítési szakosztályainak január 30-iki ülésén.)

(Folytatás.)

Az építészet magas művészi niveaut ér el a templomépítészetben. Hogy már most a legtypikusabb rendszert bemutathassam, azt hiszem, leghelyesebb egy ideális elrendezést kiinduló pontul venni. Ilyen teljességében és

alakja van; az országház erősen kiugró főrisalitja azt 2 külön részre osztja, melyeknek tengelykereszteződésébe azért nem állítható szobor, mivel a risalittengely az épület főbejáratára nyíló Alkotmány-utcával kellemetlen törést ad; tehát az utca tengelyébe állított szobormegoldás a térről volna élvezhetetlen, az épülettengelybe állított szobor pedig az utcából csak felerészben volna látható, ami félszeg képet nyújtana.

Nem mellőzhetjük azt a körülményt sem, hogy a szobornak ide állítása akadályul szolgálna egyúttal az épülethez vezető ünnepélyes felvonulásoknak, vagy egyéb hasonló alkalmaknak. Nagy, szabad területre ilyen helyen mindig szükség van. A Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek e kérdésben tavaly rendezett tervpályázata is, de a főváros részéről történt többszöri modellfelállítás is kétségen kívül megállapították, hogy e téren centralis elrendezésű, egyetlen szoborral sehogy sem lehet megoldást találni.

A jury most a szoborpályázatok elbírálásakor kimondotta, hogy mégis ragaszkodik ehhez a megoldáshoz, s kivánatosnak tartja, hogy a Kossuth-szobor az épülettengelyben álljon, arccal a parlament főbejárata felé; a megoldásnak ily módon való művészietlen perspectivája pedig akképen eliminálttassék, hogy a szobor architektonikus keretezéssel (hemicyklikus arkádsor stb.) elzárassék a tértől. Így az csupán a parlament felől volna látható, a tér más pontjáról csak architektonikus formákat mutatna.

Világos, hogy a tér összhatása sokat szenvedne ezzel a megoldással. A főváros azonban valószínűleg hozzá járul ehhez a teret feldaraboló programmhoz, és akkor ezen az alapon fogják rendezni az új pályázatot. Ezért nem fölösleges megvilágítani e kérdést más szempontból is, úgy, hogy amellett a szobornak e helyen való felállítása a célzott politikai caracteréből ne veszítsen.

Mondtam, hogy a modellpróbák s a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet pályázata, — melyen egy, a jury ezen fentvázolt eszméjéből kiinduló pályamű szerepelt is, — megállapították, hogy centralis elrendezésű *egyetlen szoborral nem lehet helyes megoldást találni.* Kérdés most az, ha *két* szoborral *kell* megoldást találni, mi a feladat? Lehetséges-e ez annak az említett történelem-politikai jellegnek elejtése nélkül?

Hát igenis, lehetséges, — s ha művészeink itt subjectiv szempontokból indultak volna ki, találtak volna helyes megoldást. Rájöttek volna ugyan, hogy Kossuth alakjához pendant-alakot nem találnak a magyar történelemben, hanem igenis, találtak volna olyan alakot, aki az ő általa

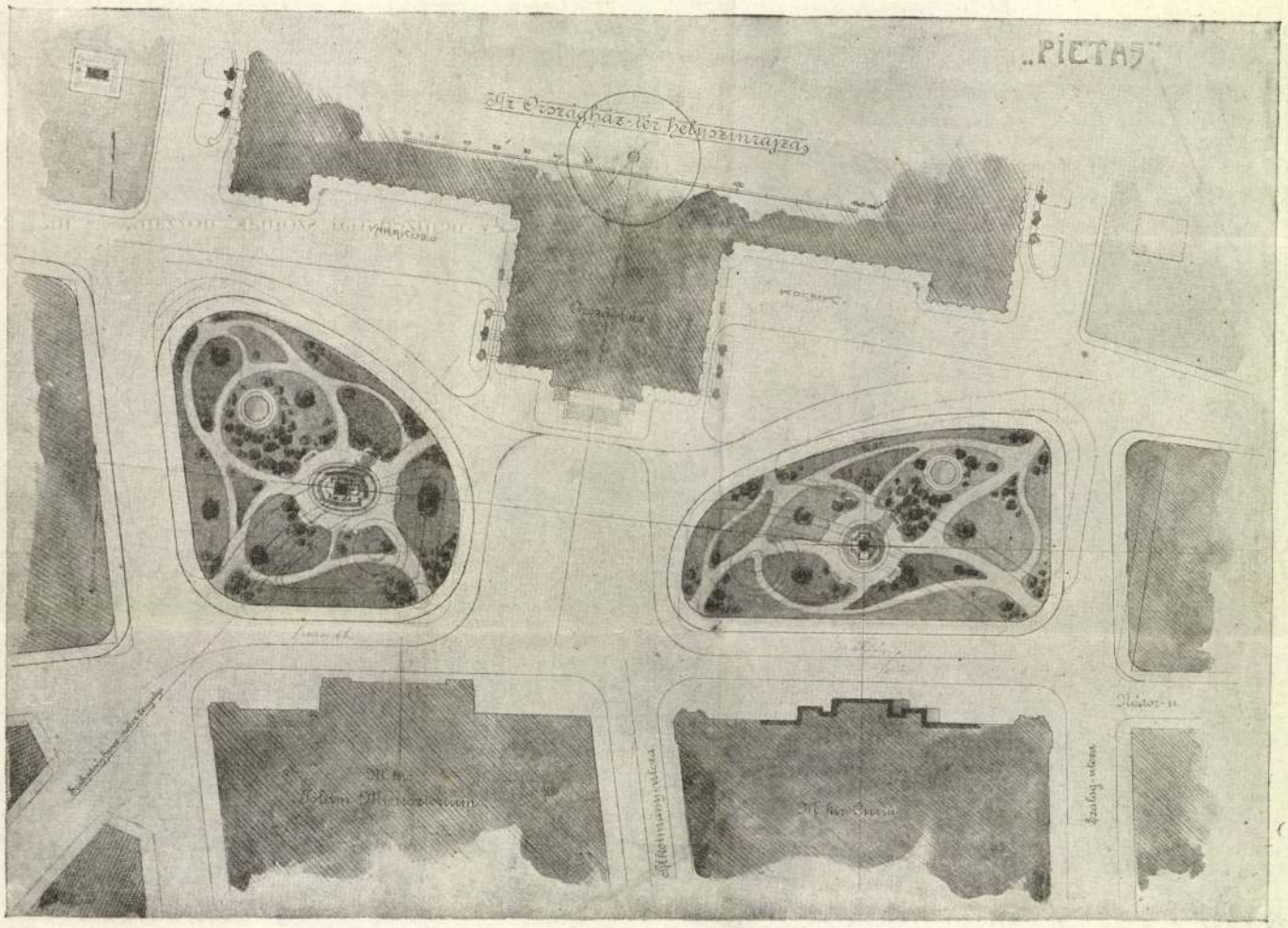

A Kossuth-szobor elhelyezése a budapesti Országház-téren. *Lechner Jenőtől.*

képviselt eszmekörbe beleillik, s azt kiegészíti. Ilyen alakot találnak Batthiány személyében, akinek emléke amúgy is szintén szoborral volna megörökítendő.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet említett pályázatán voltak olyan pályázók, kik Rákóczit helyezték pandantszobornak; ez azonban nem ellensúlyozná a Kossuth-szobor egyoldalas elhelyezését, hanem ellenkezőleg, a szobrok jelentőségükből kölcsönösen veszítenének. A Kossuthtal szemben szükségképpen felállítandó másik szobor nem lehet más, csak olyan egyén alakja, aki az ő nevéhez fűződő események részese, kiegészítője. Alkotmányos életünk legjobban kifejezésre jut, ha Kossuth és Batthiány szobrát állítjuk fel e téren, mely elég nagy is és alakja is megfelelő ahhoz, hogy ott két szobor állíttassék fel, melyek dimensióikban sem kötik egymást.

Ha azok az eszmék, melyeknek Kossúth szolgálatában állott, teljesen diadalra jutottak volna, s — beszéljünk őszintén — ma absolut független nemzet *volnánk:* akkor kétségkívül Kossuth alakjával egyedül is kifejezésre jutna alkotmányunk. Ámde tudjuk mindnyájan, hogy e nemzet erejének javát lépten-nyomon alkotmányának védelmére kell hogy fordítsa, s ennek a másik eszmekörnek, e foly-

levegőben (t. i. zárt bádogszekrényben, amelyben állandóan víz volt), másik részét állandóan víz alatt tartottam. Utóbbiak természetesen szétrepedeztek, de a nedves térben levők 1904. június 11. óta (tehát 11 hónapja) teljesen kifogástalanok maradtak, sem elgörbülést, sem repedést nem mutatnak és keménységük sem változott.

b) Hogy egyrészt a nyers téglához tapadását, másrészt térfogati állandóságát *a nyers téglán* vizsgálhassam, 1904. március hó közepe táján egyes nyers téglákra kenettem átlag $1^1/_2$ *cm* vastag tiszta satorin-habarcsot és a téglák egyrészét a laboratorium levegőjén, másrészét víz alatt raktároztam. Az elsők 14 hónap után is kifogástalan kemények, símák, teljesen repedéstelenek és a téglákról csak vésővel feszíthetők le; — a vízalattiak már néhány hét alatt meglágyúltak, tehát ezek nem felelnek meg.

c) Az időjárás változásának direkt befolyását a műegyetem épületének udvari falaira — amelyeket mindig kellően ellenőrízhettem — 1904. március hó közepe táján készített 12 drb egyenkint 1—1 m^2 nagyságú, különféle színű, síma, valamint különböző kidolgozású *vakolatpróbákon* vizsgáltam (l. 1. ábra *). Ezek közül a nyugati és az északi oldalon levő 6-ot a múlt nyáron a 28—30 C^0-os melegben és a télen $-10 \sim -12$ C^0 hidegben állandóan naponta vízvezetéki vízzel, erős sugárral lelocsoltattam. Az összes próbák 14 hónap óta kifogástalan kemények, megtartották színüket és készítéskor nyert minőségüket minden nyitott hajszálrepedés nélkül. [1])

Megjegyzem, hogy a szászvárosi magyar kir. postaépület összes homlokzatai két év előtt satorinvakolattal készültek (2. ábra) és eddig semmi panasz rájuk, tudtommal nem érkezett. Továbbá a gyárosnak próbavakolásai (3. ábra) saját telepén is két év óta kifogástalanul állanak. Végül fölemlítem, hogy a satorin a M. Á. V. balparti üzletvezetőségének Teréz-körút 60. és Gyár-utca 49. sz. alatti épületén, értesülésem szerint már 1903. év októberében alkalmaztatott a földszinti homlokzat egy részén.

Ezekből következtethetjük, — amennyire ez egy éves kisérletek alapján jogosult, — hogy a tiszta satorin és víz keverékéből készült habarcs szabad levegőn használva is igen kemény, vízfölvétel után könnyen kiszáradó, az időjárás változásait kiálló vakolati anyag; amelyről így föltehető, hogy semmi tatarozásra nem fog szorulni. A talajvíz, állandó nedvesség, fölszívódó víz ellen azonban föltétlenül meg kell védeni; miért is legalkalmasabb csak a lábazat fölötti falrészek vakolására. — Itt a készítésre nézve megjegyzem, hogy ügyelni kell, nehogy a víz a satorintól teljes lekötése előtt elvonassék, vagyis amire vakolunk, az jó nedves legyen és a szél és nap ellen lekötés alatt megóvassék; különben leválhatik, vagy repedezhetik.

(Vége köv.) *Bresztovszky Béla.*

A budapesti Kossuth-szobor elhelyezéséről.

Annak a napokban elbírált pályázatnak az eredményéről, melynek célja volt az emelendő Kossuth- és Szabadságharcszoborhoz eszmét nyújtani, már megemlékezett e lap a múlt heti számban; de még a friss benyomások hatása alatt állván, nem tartjuk fölöslegesnek, hogy hozzáfűzzünk némely gondolatot a Kossuth-szobor elhelyezése dolgában, mely annyi gondot okoz a fővárosnak is, s amely, mint a pályázat mutatta, ezúttal is teljesen megoldatlan problema maradt. Ha a jury panaszkodott az eszmei pályázat sikertelenségéről, sokkal inkább megütközhetett volna azon a körülményen, hogy a pályázó művészek közül, noha a Kossuth-szobor elhelyezésében a pályázati programm szabad kezet nyújtott nekik, ezt a kérdést senki sem oldotta meg, még csak megközelítőleg sem, valamelyes kielégítő művészi eredménynyel.

Az a vád érte a művészeinket, hogy nem nagy conceptiokért hevülő geniek lelkesedését vitték bele pályaműveikbe, hanem érzelgős epizodokat producáltak, s egy-egy poetikus jelenet ábrázolásával igyekeztek tartalmat vinni a compositioba. A kritika pedig azt is megjegyezte, hogy nem politikáról van itt szó, hanem művészetről. Hát ezek téves nézetek, amik tisztázásra szorulnak.

Kezdjük azzal, hogy igenis, örömmel láttuk, hogy szobrászaink nem elégedtek meg a puszta külső művészi formák harmoniájával, megfelelő művészi tömegeket és silhouetteket nyújtó poseok alakításával, hanem a feladat átgondolásakor lelkükben megjelent képekből ragadtak ki egy-egy tartalmas, vagy kifejező mozzanatot, s ezt igyekeztek — több-kevesebb sikerrel — művészileg alakítani. A szobrok némelyikén a mellékcsoportok, melyek nagyrészt Rodin-szerűen az anyagból kibontakozó alakok — mint egy-egy nemzeti dal szólnak hozzánk — már e kis vázlat-mintákból is; mivé emelkedhettek volna ezek egyik-másik ügyes kezű szobrászunk vésője alatt, aminőkben utóvégre is nem szűkölködünk. Ha tehát tartalmilag eredménytelennek nem mondható a pályázat, mint azt a jurybe meghívott francia mester, Bartholomè, is constatálta, ha így fogják fel nagyrészt a pályázók feladatukat, annál inkább csodálkozunk, hogy őket a szobor elhelyezésének kérdésében semminemű subjectivitás nem vezérelte.

Ez a kérdés továbbá nem csak művészeti, hanem igenis politikai is. Hiszen a szobrot politikai pályán működött nagyság emlékére emeljük s tudjuk jól, hogy nemcsak a főváros közönségének kívánsága, de az egész országban megnyilatkozott az az óhaj, hogy Kossuthnak, ki a magyar népképviseletet s vele a magyar alkotmány jövőben való kiépítésének alapját megteremtette, szobra az Országházteréen állíttassék fel. Aminthogy nem választhatók el azok az eszmék az ő nevétől, épp úgy az ő alakja sem azon eszmék megtestesülésétől, a népképviselet tényezőinek befogadására emelt épülettől, a parlamenttől.

A Szabadság-tér — onnan nyerte nevét is, helyesebben Szabadságharc-tér volna a neve — a szabadságszobor részére van lefoglalva, aminthogy a szoborpályázaton annak helye itt meg is volt állapítva. E teret nem lehet egy egyénnek lefoglalni, még akkor sem, ha a szabadság eszméjének felélesztése Kossuth nevéhez fűződik is. Ezt azért hangsúlyozzuk, mert szó volt arról is, hogy Kossuth szobra a Szabadság-térre helyeztetnék, a Szabadság-szobor részére pedig más helyet keresnének. Külön szobrot kívánnak Kossuthnak, külön emléket a szabadságharcnak, tehát Kossuth szobra nem veheti el helyét a szabadságszobornak. Mindkét szobor pedig nem helyezhető el úgy, ahogy egyik-másik pályázó tette, a Kossuth szobrát a Szabadság-tér és Széchenyi-tér kereszteződő tengelyére állítva. Kossuth szobra oly megoldást érdemel, hogy egy téren *dominálólag* emeltessék fel, másrészt a fentebb említett politikai háttér megköveteli, hogy a szobor felállítása körül felmerülő minden akadály ellenére is *feltétlenül* a parlament előtt állíttassék fel.

Maradjunk tehát az Országház-téren (különben úgy tudom, ez már véglegesen meg is állapíttatott) és helyezzük el a szobrot most már úgy, hogy az az aestetikai követelményeknek is megfeleljen, ami természetesen egyenrangú kérdés a fentemlített, s az elhelyezést ide contempláló kérdéssel.

E megoldás nehézségei elől művészembernek megfutamodni s ama nagy eszmének, mely a szobrot ide állítani követeli, elvetésével más teret keresni, szégyenletes kishitűség volna. Azonban a tapasztalat meggyőzött arról, hogy a legidealisabb elhelyezés, a szobornak a téren való középpontos, dominálo, s így jelentőségét leginkább kifejező elhelyezése lehetetlen, mert a térnek szerencsétlen

*) Az ábrákat csak jövőre közölhetjük. *A szerk.*

[1]) Az előadás után *Hauszmann* Alajos műegyetemi rektor úr hogy nagyobb és a gyakorlatnak megfelelőbb próbákat tehessek, — tekintettel a kérdés tudományos érdekére — volt szíves megengedni, hogy hasonló próbavakolásokat az új műegyetem telkén levő régi épületeken a szélnek és viharnak jól kitett falakra is készíttethessek; hasonlólag hálásan kell fölemlítenem, hogy *Alpár* Ignác építész úr is megengedte, hogy a Rózsadomb tetején levő villáján készíttethessek próbavakolásokat.

A „satorin“ homlokzat-vakoló anyag.

Az építész arra törekszik, hogy épülete harmónikus egészet alkosson és a művészi hatás összhangjába minden egyes alkotórész beleolvadjon. Evégett nemcsak a szerkezeti részeket — a tetőt, tornyot, a párkányt, oszlopot, pillért, a lépcsőzetet stb. — kell megfelelően alakítania, hanem a külső falterületeket, sőt az ezeket borító vakolatot is. Ennek színét, tagozását, kidolgozását olyképpen szabja meg, hogy szervesen függjön össze az épület alakításával és emelje annak festői benyomását. Emellett természetesen azt is megkívánja, hogy a homlokzati vakolat színe, tagozata, az időjárás változásaival dacolva, tartósan ugyanaz maradjon.

Mindezt a legolcsóbb vakoló anyaggal, a fehér mészszel, — mint ismeretes — elérni nem sikerül. Ezért nyultak a drágább anyagokhoz, milyenek: a cémentek, a borítótéglák, kőporvakolatok, és — főleg a külföldön — különböző hangzatos nevű keverékek, mint a terranova, selenit, tripolith, maltalit stb. Nálunk újabban Sátori Mór gipszgyáros készít egy homlokzat-vakoló anyagot, az ú. n. *„satorint“*, amelyet körülbelől $1^1/_2$ év előtt mutatott be a Magyar Mérnök- és Építész-Egyletnek.*

A satorin ez idő szerint fehér, szürke, rózsaszín és sárga színnel készül égetett gipsznek és mészkőnek a keverékéből. A nyers gipszkövet *Oláh-Nádas, Sztána* és *Tóttelke* kolozsmegyei bányákban fejtik; *Mezőtelegden* (Biharm.) égetik és őrlik porrá. A különböző színű, kemény mészkövet *Dévény-Ujfalu, Hidegkút, Pilis-Csaba, Pomáz* és más helyütt lévő kőbányából nyerik és itt Budapesten a színek szerint osztályozva őrlik meg. A két őrleményt aztán határozott arányban, igen behatóan összekeverik és poralakban, zsákokba öntve adják kereskedelembe.

A satorin-por éles tapintatú és az ú. n. 64-es szitán, — amelynek 1 cm^2-jére 64 lyuk esik, — átlag 5—8% maradékot ad, vagyis a szemeknek átlag 5—8%-a nagyobb körülbelül 1 *mm*-nél; a 900-as szitán 24—34%, a 2500-ason 9—11% a maradék és a 2500-ason átmegy 45—60% a különböző fajták szerint. Volumen-súlya 2·6 és 2·7 között van.

Litersúlyaira — a poralakú kötőanyagok vizsgálatára fennálló normálék szerint meghatározva — 96 mérés átlagai szerint a következőket találtam:

a) kézzel tölcséren beeresztve ... 1050 *g*
b) géppel tölcséren beeresztve ... 1060 *g*
c) beszitálva ... 1120 *g*
d) géppel 6000-szer rázva ... 1720 *g*.

A por vízzel keverve lassan kötő habarcsot ad, amelyről a gyáros nyomtatott ismertetésében a többek között ezeket mondja: „teljesen vízálló és fagymentes; kötés után a legkeményebb kő keménysége van; nedves időben és helyen épp oly jól köt, mint szárazon“. Tekintettel arra, hogy a satorin egyik főalkotó része égetett gipszpor, ezek a kijelentések ellentétben látszanak állani az építő körökben majdnem átalánosan elterjedt azzal a nézettel, hogy a gipszhabarcsot csak száraz helyen, az épület belsejében jó alkalmazni; mert a levegő nedvességét, az időjárás változásait, az esőt, fagyot ki nem bírja.

A látszólagos ellenmondás eloszlatására tekintetbe kell vennünk azt, hogy a gipszkőnek égetésével igen különböző és egymástól nagyban eltérő terméket kaphatunk az *égetésnek a foka* szerint.

A természetes gipszkő chemiailag tiszta állapotban víztartalmú kénsavas mész *($CaSO_4 + 2H_2O$)*, vagyis összetétele súlyszázalékokban kifejezve:

CaO	32·56%
SO_3	46·51%
H_2O	20·93%
összesen	100·00%.

* Ez egyesületnek mű- és középítési szakosztályai akkoriban arra kértek föl, hogy az anyagról véleményt mondjak, amit — hogy az ügy ne húzódjék — már 1 évi kisérletezés után, — előterjesztettem a cikkel velejében egyező előadás keretében az 1905. évi április 17-iki szakülésen. *B. B.*

Ez a nyers gipszkő porrá zúzva és tiszta vízzel leöntve, tudvalevőleg, habarcscsá nem keverhető; hanem *Poggiale* vizsgálatai szerint 393 rész + 35 C^0-ú vízben föloldódik, más hőfokban pedig valamivel több vízben.

De ha körülbelül 130—160 C^0-ra hevítjük, 20·93% kristályvizéből a hőfok emelkedésével mind többet és többet veszít el és porrá zúzva vízzel habarcscsá keverhető lesz. Ez a keverék, *Le Chatelier*[1]) szerint, túlságosan telített oldat, amelyből a keverés után azonnal víztartalmú és a jelzett összetételű kénsavas mész kezd kikristályosodni; a fölös víz pedig elpárolog. Innen van, hogy a gipszhabarcs a neki adott alakban — körülbelül 1% térfogatnövekedéssel[2]) és csekély hőfejlődéssel — megmerevedik; még pedig annál gyorsabban, minél kevesebb vizet hajtottunk ki belőle az égetéssel, vagyis minél kisebb fokra hevítettük, — esetleg pár perc alatt is. Megkeményedés után a keletkezett $CaSO_4 + 2H_2O$ kristályok állandó nedvességben, vagy víz alatt természetesen idővel oldódnak és a gipsztest elmállik. A kisfokú égetésnél fogva olcsóbb előállítása miatt a gyakorlatban kiterjedt alkalmazása van; használják főleg rábitzfalak, gipszlapok, öntvények, díszítések, belső vakolatok és menyezetek készítésére. Innen a neve: *menyezeti* (vagy stuccatur) *gipsz*. Vízzel szemben tanusított csekély mértékű ellenállása oka annak az elterjedt nézetnek, hogy a gipszet a nedvességnek kitenni nem ajánlatos.

Ha a gipszkövet — Fr. *Schott* vizsgálatai szerint — 170—200 C^0-ig hevítjük, minden kristályvizét elveszti. A keletkező *anhydrit* vízzel keverve még képes elég gyorsan megkeményedni. 300 C^0-ra hevítve azonban vizet csak hosszú idő múlva vesz föl és habarcscsá keverve csak igen lassan (hónapok, sőt évek múlva) keményedik meg. Ezért az ennyire égetett gipszet a gyakorlat nem használhatja. Innen a neve: *agyonégetett gipsz*.

Az égetéssel még tovább menve, ez az anhydrit-gipsz zsugorodni tehát tömörödni kezd, mindinkább kevesebb vizet képes fölvenni, mígnem a kezdő vörös izzáskor (400—500 C^0) hydraulikus modificatióba megy át. Porrá őrölve körülbelül félannyi vízzel keverhető habarcscsá, mint a menyezeti gipsz, sokkal lassabban köt le[3]), de mivel egyrészt az anyag tömörebb, másrészt a részecskék a lassú keményedés alatt mindjobban és jobban közeledhetnek egymáshoz, a lekötés után sokkal sűrűbb, keményebb is lesz és eme tulajdonságai nedves levegőben sem változnak meg. Víz alatt azonban, oldhatóságánál fogva, ez is szétmálik. Ezt a kezdő vörös izzásig hevített gipszet *cément-gipsznek* hívják.[4])

Minthogy a satorinnak egyik főalkotó része ez a cément-gipsz, innen magyarázhatók meg a satorinnak a menyezeti gipszet fölülmúló kiváló tulajdonságai. Ezeknek vizsgálatára kisérleteket foganatosítottam, amelyek azonban egyrészt az idő rövidsége, másrészt a kisérleteknek laboratoriumban való keresztülvihetősége miatt csak néhány fontos kérdésre terjednek ki.

*

Ezekkel a kisérletekkel a satorint — több, mint 2000 db próbatárgyon — három irányban vizsgáltam, ú. m.:

1. *ellenállás* az időjárás változásaival szemben,
2. *szilárdság* nyomás és húzásra,
3. *keverés* különböző anyagokkal.

1. Az időjárás változásaival szemben tanúsított ellenállás vizsgálatára többféle kisérletet foganatosítottam.

a) Készítettem üveglapokon tiszta satorin és víz keverékéből 10 *cm* átmérős, korongalakú próbatesteket, az ú. n. *lepényeket*, amelyeknek egy részét állandóan nedves

[1]) „Compt. rend. de l'Acad. d. sciences. „Sur quelques cas anormaux de solubilité“. 1896. p. 746.
[2]) *Feichtinger:* „Chem. Technologie d. Baumaterialien“. 1885.
[3]) Teljes lekötésre 24 órát is találtam.
[4]) V. ö. „Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye“ 1898., pag. 22.: „Ujabb tapasztalatok a gipsznek mint vakolatnak alkalmazásáról.

hatása *Lederer*-en (1871.) is megfigyelhető. Utánuk a szobrászati egyéniségek dús változata él.

A *belga szobrászat* lendítette még előre e művészetet, midőn a valóságformáló *Steppan* (1843.) iskolát nyitott. A lendületes *Lambreaux*-nak csak eredeti tanítványától *Lagae*-tól (1862.) és *Rousseau*-tól (1865.) van e kiállításon szobor. *Meunier* (1831—1905.) volt az első, aki a munkáséletben hatásosságot látott s leegyszerűsített formaképzéssel tette azt új alkotások forrásává. Ellene *Minne* (1866.), mint az expresszionizmus hangsúlyozója szerepel.

A *dánoknál Neujd* (1872.) díszítő jellegű. *Nielsen* (1882.) hősi vonásokkal lett valóságkeresővé.

Az *olasz* szobrászat ez időben francia hatást mutat, mint *Andreotti* (1877.). Az új olasz szobrászat a valóságosan nagyszerű hatásokat keresi, mint *Messina* (1900.) és a futurista, kubista áramlatok alatt ezekre a mezőkre is elkalandozik, mindig művészien és tartalmasan.

Izelítőül látni a kiállításon *horvát* szobrászokat is. *Mestrovich* (1883.) különleges technikájával nagyvonalú, epresszív. *Franges-Mihausvic* (1872.) pedig díszítő jelleget mutat.

A kiállítást *Csánky* Dénes rendezte páratlan gonddal, nehéz akadályok ellenében. A szűk tizenkét teremben elhelyezhető műtárgyakat kellett összeválogatni tizenhárom nemzet művészetéből. Százhetvenhárom kép és ötven szobor van itt. A német közöttük számszerű erejével, a francia benső értékével hat. A képek megtisztítva frissek és üdék, a szem gyönyörűségei és így öntudatlanul tanulságosak. Külön látványosság a rendbehozott termek díszes környezete. *k. b.*

BUDAY BÁLINT:

HALK KÖZBESZÓLÁS

Az irodalmi viták néha igen hevesek de mind üdvösek. Még az olyan ellenséges hangú háborúskodásokból is, mint aminő Ady körül, a költő barátai és Rákosi Jenőék között lezajlott, kijegecesedik valami olyan, ami hasznos lendítő kerekül szolgál a további fejlődés számára. Kizáróan ebből a szempontból lehet értékelni azt a vitát, amelyik most Németh László „Kisebbségben" című tanulmánya körül folyik és amelyikhez egyre szélesebb keretekben jelentkeznek véleményükkel a hozzászólók.

A „Kisebbségben" az asszimiláció és disszimiláció kérdésével foglalkozik Németh László. A szerző nem feltétlenül mondható az asszimiláció hívének, illetve, hogy pontosabbak legyünk, szeretné az asszimilációt, de szerinte ez nem következett be. A véleménye az, hogy a magyarság kisebbségben van és a magyar szellem fényesnek tanított korszakaiban is súlyos fejlődés zavarokkal küzdött s 67-re a magyar szellem annyira felőrölte magát, hogy az asszimilánsok csak beköltöztek az ürességbe...

Anélkül, hogy Németh Lászlóval vitatkozni kívánnánk, avagy akár hozzászólnánk Babits Mihálynak a „Híg magyarok" című tanulmányához, esetleg Katona Jenő cikkéhez: „Megítélt halhatatlanok és halandók"-hoz, e válaszokhoz, képviselőházi nyelven szólva most a kérdés felvetéséhez kérünk szót. Arról kívánunk beszélni, hogy egyáltalán helyes-e vitatkozni az asszimiláció és a disszimiláció kérdéséről, célirányos-e ma ezeket a kérdéseket felvetni és így ellentéteket felélesztení akár a társadalmi életben, akár közelebbről az irodalomban.

Lehet arról vitatkozni, hogy a magyarság közé került különböző idegen fajtáknak az irodalmi asszimilációja nem volt tökéletes, ami azután azzal az eredménnyel járt, hogy az irodalom az asszimilánsok kezében elmagyartalanodott. A magyarságáért legnagyobb lelkesedéssel és leglendületesebb akarással küzdő írónk Szabó Dezső egy életet áldozott ennek a kérdésnek az elintézésére, megállapította, hogy hol, mikor és miért magyartalan a magyar irodalom, de ennek a küzdelemnek egyenesen tragikus a meddősége. Szó sincs róla, Szabó Dezső megmozdulása mutatott bizonyos utat az új magyar szellemiség kialakulása felé, de talán mégsem megy olyan jól nekünk magyaroknak, hogy ezért megtagadhatjuk Babitsot, Herczeg Ferencet és egy sor más olyan írót, akik a szabódezsőizmus szerint nem voltak kellően és eléggé magyarok. Ismételjük: a kérdés lényegét nem kívánjuk érinteni és csupán azt a, mondhatnánk külsőséget említjük meg, hogy akármilyen magyar vagy nem magyar Babits Mihály, annyira mégis magyar, hogy a XX. század irodalmi kulturája az ő munkásságát nem nélkülözheti. A magyar kultúréletnek, a magyar irodalomnak sosem ment olyan jól, hogy szemben Arany Jánossal megtagadhatta volna

Basilides Barna: Májusi eső
Plue de mai
A Műcsarnok Őszi Tárlatáról — De la Galerie d'automne

Petőfi Sándort. És nem adhat irgalmat egy sor más írónak, akik véletlenül az asszimilánsok sorába tartoztak. Ezek az asszimilánsok minden esetben és minden körülmények között magyarul akartak írni, magyaroknak érezték magukat; és itt alkalmaznunk kell Széchenyi István mondását a gyilkosokról, akiknek szintén meg kell bocsátani, ha magyarok. Ez a szellem, ez a mentalitás kell, hogy uralkodjon irodalmi életünkben. Abba kellene hagyni annak vizsgálatát, hogy ki mennyire és milyen mértékig magyar. Nem szabad erről beszélnünk és nem szabad erről írunk, ha asszimilánsok vagyunk, ha nem azok, mert éppen ez a kérdés az ahol a hüvös, objektivitás mindig hiányozni fog. A lényeg az, hogy minél többen legyenek magyar írók.

Megint csak a kérdés fölvetésével kapcsolatban még arról is beszélni kell, hogy vajjon az író hibás-e abban, ha esetleg nem tud tökéletesen asszimilálódni. Gondoljunk csak itt az unalomig sokat hánytorgatott Tain-féle milieu-elméletre és hozzuk ezzel kapcsolatba az asszimiláció problémáját. Más korok, másként értelmezték a nemzeti érzést, de az igazi magyarság érzete különböző időszakokban különbözőképpen kellett, hogy megnyilvánuljon. 1848 lendülete Petőfi Sándort produkálta asszimilációs eredményeként a magyar irodalomban, a liberalizmus Németh László szavaival élve kissé talán „hígabb" korszaka Rákosi Jenőt, aki asszimiláns létére álmodni mert harmincmillió magyarról. Minden kornak más a jelentősége és mások az emberei. Minden kor megteremti önmagának azokat az embereket, akikre szüksége van, tehát megteremti magának a maga íróit is. Az asszimilált írók olyanoknak teremtődnek a különböző időszakokban, amilyenekre éppen szükség van. Elképzelhető tehát, hogy mai magyar szemmel az ötven esztendővel ezelőtt asszimilálódott író nem volt eléggé magyar, de ugyanakkor a korszak törzsökös magyarja sem látszhatik eléggé magyarnak mai szemmel nézve.

Harmadszor és utoljára még egy szó a kérdés felvetéséhez. Vajjon szabad-e annyira lebecsülni és semmibevenni a magyarság vonzóerejét és azt a készséget, hogy más népek egyedeit tökéletesen magábaolvasztani képes, mint ahogy azt most teszik? Azzal, hogy olyasmit írnak vagy mondanak, az írók némelyike vagy akár egész csoportjai nem tudtak tökéletesen asszimilálódni, alapjában véve a magyarsáarra a szerepre, hogy kovász legyen Középeurópágot kicsinyítik le és szinte alkalmatlanná minősítik ban, ami a politikai béke biztonsága, de ezenfelül az európai kultura végvára szerepét töltse be a Balkán felé. Az asszimiláció és disszimiláció kérdése helyett talán üdvösebb lenne ismét programba iktatni a harmincmillió magyar álmát, annak a Rákosi Jenőnek a szellemében, aki asszimiláns volt, de aki magyarnak érezte magát és irodalmának igaz őszinte magyarságát nem lett volna hajlandó seminő körülmények között cserbenhagyni. Ma a magyar írók nagy feladatok előtt állnak. Ez a korszak nem alkalmas arrá, hogy górcsövön vizsgáljuk az asszimiláció és disszimiláció kérdéseit. Ahogy Arany János egy úton lépdelt Petőfivel, ugyanúgy egy úton kell járni egymással a ma törzsökös és asszimiláns íróinak is.

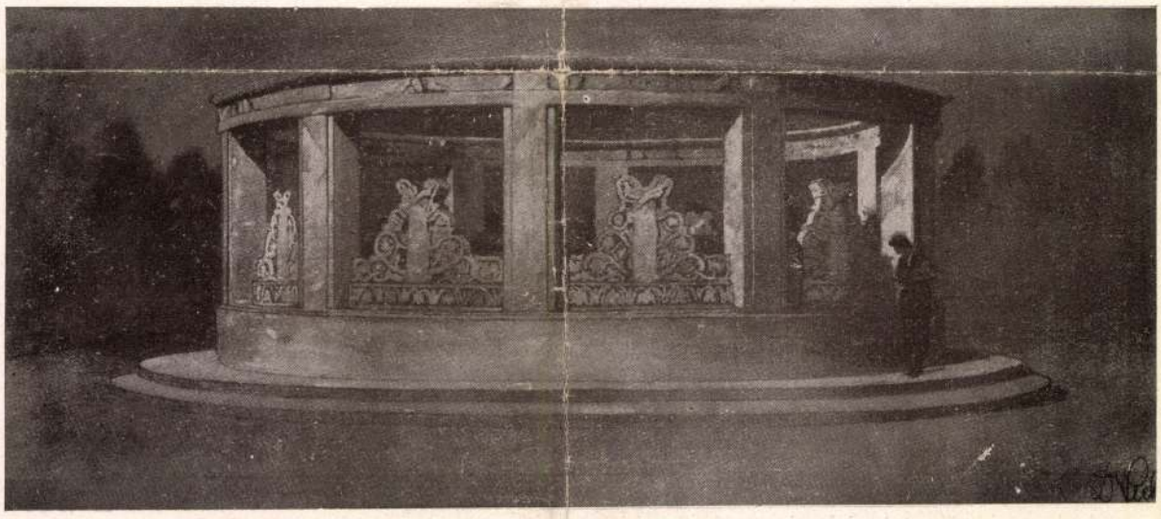

Lechner Jenő és Füredy Richárd: A Jókai síremlék pályaterve — Plan du mausolée Jókai

A Műcsarnok Őszi Tárlatáról — De la Galerie d'automne

RIEDL MARGIT:

MOZDULATMŰVÉSZET ÉS KÉPZŐMŰVÉSZET

Talán idegenszerűen hat két oly különbözően érvényesülő művészet összehasonlítása és vonatkozásainak keresése, különösen akkor, amikor hajlamosak vagyunk a képzőművészetet már anyagszerűségből következtetően: a stabilitás, a mozdulatművészetet, táncot: az idő, a labilitás s állandó változás művészetének tekinteni.

Célunk, hogy az ellentéteseknek látszó művészetek tartalmi és formai kapcsolataira rámutassunk.

Művészet
1939. 29. 27.

~~Füredi Richárd~~

mint céd. Lechner Jenő

írád

Urmánczy Nándor:

Beszámoló a Szabadság-téri zászlótartóról. Pesti Hirlap

1928. aug. 17.

Toscan mester

1094

1094. Andrea del C

A mester sz. Castagnoban 139
augusztus

Feszület.

A feszületen látjuk a Me
vér csorog. Dicsfényéből vörö
fehér lepellel kötötték át s lábá
kereszt tövében levő koponyái
lilaszinű ruhában és sötétzöld
pedig szt. János imádkozik piro
tösben. Fejöket dicsfény övezi.

Fa, méretei 220 : 117·5 cm
1893 november 21-én L. Resimini
Elszámoltatott 1894 deczember 1
lásra nézve lásd az 1895 márczi
május 10-iki 22919 sz. előadmá
elfogadta az 1900 november 28
1901 augusztus 26-iki 373 eln.

Jegyzet. L. az 1896-iki lajstr
Preisliste Nº 129.

11

Vét. 1893

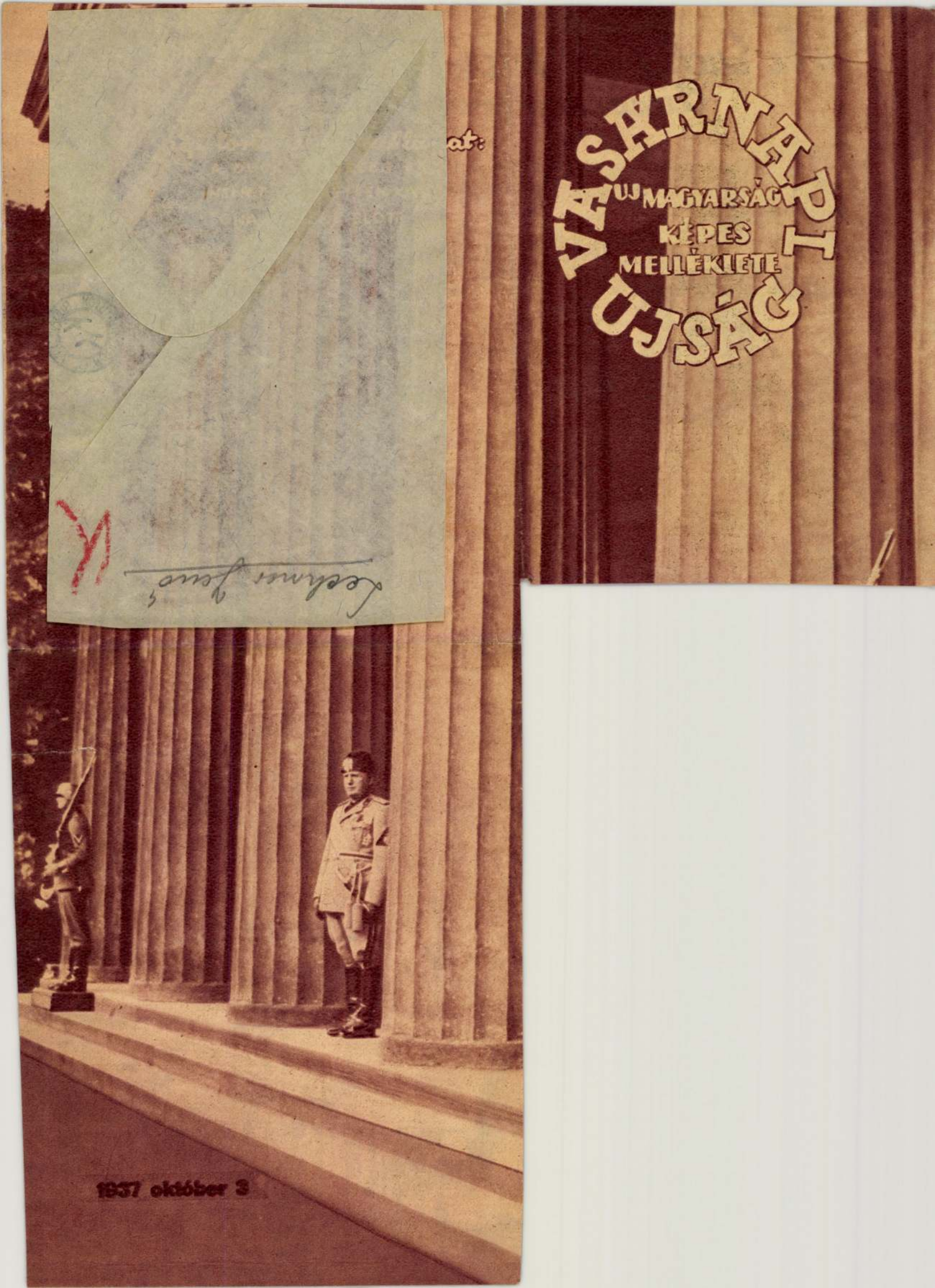
VASÁRNAPI
ÚJSÁG
ÚJ MAGYARSÁG
KÉPES
MELLÉKLETE
1937 október 3

Az Eucharisztikus Világkongresszus díszoltártervei a Hősök-terén

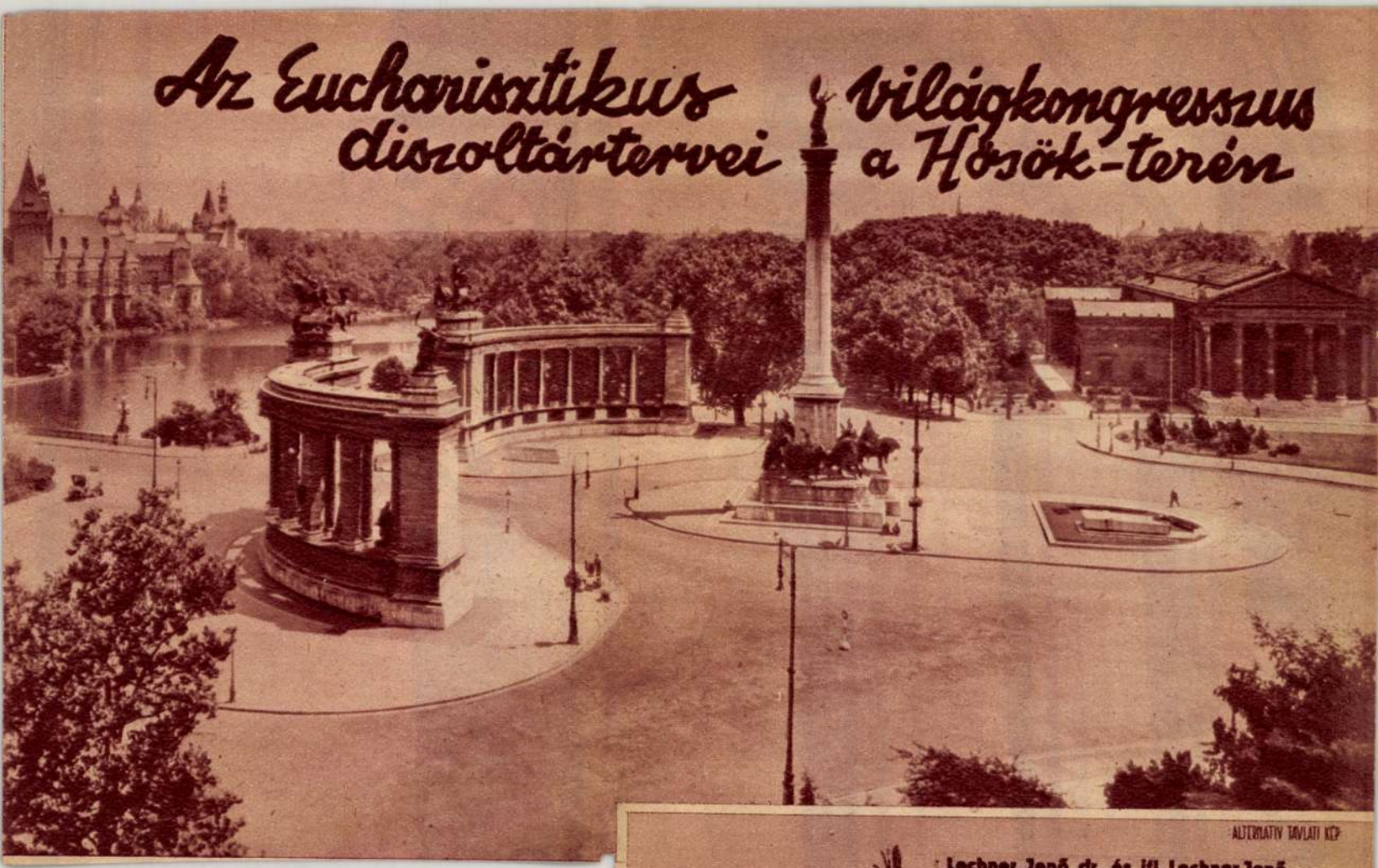

ALTERNATIV TAVLATI KÉP

Lechner Jenő dr. és ifj. Lechner Jenő első díjat nyert alternativ tervpályázata

Lechner Jenő dr. és ifj. Lechner Jenő első díjat nyert tervpályázata

Az építőiparosság tüntetése a házadómentesség mellett

Vasárnap délelőtt ült össze a Vigadó zsufolásig telt termében az országos építőipari nagygyülés a közel 400 építőipari érdekeltség tagjainak jelenlétében. *Hoepfner* Guidó nyitotta meg az ülést, üdvözölve a megjelent *Petrovácz* Gyula, *Müller* Antal és *Bródy* Ernő országgyülési képviselőket.

— *Ütött az óra,* — mondotta — *mert az építési évad kezdetén állunk. Ha a kormány uj kedvezményekkel nem siet az építkezés támogatására, ugy a már folyamatban levő munkák befejezése után a teljes megállás fenyeget.* A pénzügyminisztérium olyan álláspontot foglalt a házadómentesség kérdésében, amely egyértelmü az egész építési tevékenység elfojtásával. Az érdekelt testületek felhozott érvelését, adatait és számításainak tömegét sem a pénzügyminiszter, sem vezérkara mindezideig nem vették figyelembe.

Papp József az Ipartestületek Országos Központja, *Schmitterer* Jenő a Mérnöki Kamara támogatását jelentette be, majd *Petrovácz Gyulának adta meg az elnök a szót, aki viharos tetszés közben közölte, hogy már a keddi ülésen a képviselőház elé terjeszti az építési nagygyülés követeléseit. Antal* Dezső boncolta ezek után az állitólagos fővárosi lakásfelesleg kérdését és kimutatta, hogy az üres lakások egyrészt egészségtelenek, más részben tul drágák. A gazdasági válság folytán tömeglakásokba, pincelakásokba és barakokba zsufolódik össze a szegényebb lakóréteg. Előadta, hogy a háboru óta ugyszólván alig bontottak Budapesten, máig sem üritették ki az ideiglenes jellegü 3000 barakot és ilymódon egy egészségtelen, de olcsó lakástömeg szivja el a bérházak lakóit.

Báthory István, az épitőmesterek ipartestületének elnöke hangsulyozza, hogy *az épitőipar a városoknak épp olyan fontos, mint a mezőgazdaság a vidéknek,* de az épitőipar támogatása sokkal kevesebbe kerül. *Dános* László kormányfőtanácsos, az Iparosblokk elnöke fejtette ezután ki, hogy az állam az épitőipar letörésével oly hatalmas adó- és illetékjövedelmektől esik el, hogy annak pótlására semmi lehetőség nem mutatkozik. Különben is a 30 éves házadómentesség megadásával az állam csak a 16-ik évtől számitva vállal áldozatot, mert a 15 éves állami adómentesség uj épületeknél az állami adókra ugyis fennáll, viszont a város már bejelentette, hogy a maga adóiról szivesen lemond, mert az épitkezés folyamán ezt kárpótló jövedelmekhez jut. *Kovatschek* Ferenc a Kőmüvesmesterek Országos Szövetségének elnöke, nagyhatásu szavakkal ecsetelte az iparosság elkeseredését, amely már-már odáig fajul, hogy utcai tüntetésekben jut kifejezésre. *Ha volt pénz borházakra* — mondta —, *akkor legyen épitkezésre is.* Az OTI és MABI protekciósok házait vásárolja, ahelyett, hogy az ipartól elvont milliókat épitkezésre forditaná. A pénzügyi kormánynak ez a politikája csak azoknak a számát szaporitja, akik az ingyen konyhákra járnak.

Ligeti Pál fejtette ezután ki, hogy az üres, egészségtelen lakások nyomják a bérbeadott lakások bérét és az egyensuly csak akkor áll helyre, ha az avult házak lerombolása helyén folytatjuk az épitkezést. Ma már fokozott igénye van a lakónak, a lakás komfortja, levegője, napja iránt és semmiesetre sem fog visszatérni az üres kulturálatlan lakásokba. Itt az alkalom, hogy ne csak egyes házak lebontásával, hanem egész háztömbök eltüntetésével korszerü telek- és városrendezést végezhessünk. *Ligeti* Pál érveléseit nagyban alátámasztotta *Bierbauer* Virgil bejelentése, aki ismertette *Mussolininak* az ülés tartama alatt elhangzott beszédét, melyben *kijelenti, hogy 450.000 házat lebontat és 370.000-et átalakittat, mert azt akarja, hogy az olasz nép emberségesen éljen. Sándy* Gyula müegyetemi tanár a középitkezések megindítását sürgette. Ifj. *Tóth* László a Nyiregyházi Ipartestület elnöke a vidéki épitőipar panaszairól szólott, majd vitéz *Sándor* József a Tervező Magánépitészek Országos Egyesülete főtitkára a fiatal épitészek nevében beszélt. Csődszagu szellem az — mondotta —, amely nemzeti munkahetet rendez, de amikor kivitelre kerül a sor, kicsavarja a munkás kezéből a szerszámot. A fővárosi polgár menekül a spekulációs bérházak egészségtelen környezetéből és a saját otthonban keresi az élet nyugalmát és biztositékát. Nem lett volna forradalom és Trianon, ha a megpróbáltatások idején nem az elszegényedett középosztály, hanem a maga tulajdonát védő törzsökös kispolgárság áll a nemzeti élet tengelyében. *Nekünk fiataloknak nem 80 pengős gyakornoki állások kellenek, mi komolyan csak erős, életképes magángazdaságban dolgozhatunk.* Munkanélküli munkásömegek állanak a hátunk mögött a munkanélküliség ma még csak kopogtat, de holnap betöri az ajtót.

Vági István, a Debreceni Ipartestület elnöke szólalt ezután fel. A bürokrácia — mondotta — nem ismeri kötelességét az iparossággal szemben, az adóhatóságok letiltják a kisiparosok néhánypengős követelését, amely kenyérre kell. *Márovics* Andor a pécsi iparosság, *Füredi* Lajos 13.000 asztalos csatlakozását jelentette be. Vitéz *Kánya* Péter az egri iparosok nevében beszélt. Volt már egy miniszter — ugymond —, aki nem akart katonát látni és összeomlott a katonai front, a mai sem akar épitést látni és össze fog omlani a gazdasági front. *Pintér* Oszkár mérnök ismertette ezután a határozati javaslatokat, melyeket a nagygyülés egyhanguan elfogadott. A határozat szerint 25, illetve 30 éves házadómentességet követel a nagygyülés, kivánja a pince- és barakklakások kiüritését és megszüntetését és azt, hogy az OTI és MABI, valamint a biztositók és nyugdijalapok taralékjaikat ne meglévő házakba, hanem uj épitkezésekbe és olcsó épitési kölcsönökbe fektessék.

Ausztria kikergeti a keleti zsidókat?

A Heimwehr követeli a zsidókérdés megoldását

Bécs, március 19

(A Magyarság tudósitójától.) A szocialista forradalom letörésével egy igen jelentős pártpolitikai és erőhatalmi tényező esett ki az osztrák köztársaság politikai életének hullámjátékából, — a forradalom vizeinek lefolyása után azonban a jobboldal számára igen sok kérdés maradt megoldatlanul, amelyeknek felvetődése elkerülhetetlen lesz a történtekből kifolyólag, éppen azért, mert tulajdonképpen függvényei azoknak az okoknak, amelyeknek kihatásai az elmult hetek eseményeire vezettek. Az osztrák jobboldal, nevezetesen a *Dollfuss*-kormány és a *Heimwehr* szemben fogja találni magát mindazokkal a kérdésekkel, amelyek egy baloldali uralom letörése után, egy erőteljes jobboldali áramlat előtt szükségszerüen felmerülnek: igy tehát a *zsidókérdéssel* is, amely eddig is mindenütt felvetődött, ahol a jobboldal erőteljes formában jutott uralomra és ahol zsidókérdés egyáltalán létezett. A forradalmi baloldal megsemmisitése a baloldali gondolat élén haladó, intellektuális zsidóság politikai elhanyatlását is jelenti Ausztriában és elsősorban Bécsben, a hatalmi helyzet módosulása azonban társadalmi téren is a megváltozott helyzet konzekvenciáinak levonására fog vezetni.

Messze, még a véres események előtt, *Starhemberg* herceg a Heimwehr egyik ünnepségén nyilvánosan felszólitotta *Dollfuss* kancellárt, hogy *a vörös városházát tisztitsa meg;* a városházáról azóta kiüzték a marxizmust, a zsidó városházi vezetőemberek börtönbe kerültek, vagy emigráltak, Bécs külső képén és népességi összetételén azonban a lezajlott harcok keveset változtattak.

Starhemberg herceg emlékezetes fellépésének idején az osztrák jobboldali sajtó tele volt azokkal a számadatokkal, amelyek *Ausztriának és különösen Bécsnek a tizenötéves austromarxizmus uralma idején történt elzsidósitását mutatták ki.* Bevándorlási engedélyek, állampolgársági és honositási okmányok kiszolgáltatása, az adatokból kitünőleg, soha olyan mértékben nem folyt, mint a bécsi vörösök uralma idején s amint a lapok számoszlopai kimutatták, *ezeknek a honositásoknak tulnyomóan nagy többségét a főleg Galiciából de egyebünnen is Bécs felé tódult zsidóság bevándorlói nyerték el.* A vörös városháza igyekezett a maga képére formálni a vörös fővárost s amikor a jobboldal harca elindult és eldőlt a vörös városháza ellen, a győztes jobboldal és annak legagresszivebb egysége, a *Heimwehr* tömegei körében természetszerüleg indul meg egy olyan mozgalom, amely a szocialista rendszer megsemmisitése után változtatni kiván mindazokon a következményeken is, amelyek a szocialisták uralmával jártak.

A Heimwehr terve a zsidóság három kategóriájáról

A külföldi sajtó körében az utóbbi hetekben ismételten történtek hiradások arról, hogy a Heimwehr, amely vérét ontva állt ki a lázadás napjaiban az osztrák kancellár mellé, a győzelem után most már *követeléssekkel áll elő a kancellárral szemben.* A különböző politikai és társadalmi követelések közt, hir szerint, a Heimwehr a zsidókérdést is fel akarja vetni s a közlések szerint a Heimwehr éppen *Dollfuss* kancellár római tartózkodásával járó politikai szélcsendet használta fel arra, *hogy kidolgozza részletes követeléseit a zsidókérdésben.*

A jelentések szerint a Heimwehr tervezetet dolgozott ki az elmult napokban, amely a polgári jogok szempontjából a zsidó felekezetü osztrákokat *három kategóriába sorozza.* Az elsőbe tartoznak a már a világháboru előtt Ausztriában polgárjoggal birt zsidók, akiket a Heimwehr *teljesjogu osztrák állampolgároknak* ismer el, akiknek mai gazdasági, foglalkozási, társadalmi és politikai helyzetét érinteni *egyáltalában nem kivánja.*

A második kategória *a háboru alatt,* 1914 december 31-ike óta beköltözött és állampolgárságot nyert zsidókat, a harmadik kategória pedig *a szocialista uralom alatt letelepedett galiciai zsidókat foglalná magában.* E két utóbbi csoport számára a Heimwehr nem akarja megadni a teljesjogu állampolgárságot a magasabb kiképzés, továbbá bizonyos meghatározott pénzügyi, gazdasági, ipari és müvészeti tevékenységek területén, sőt azokat, akik az utóbbi időkben vándoroltak be, *el akarja kergetni Ausztria területéről.*

A *Heimwehr* ilyen értelemben ismertetett követeléseit *hivatalos Heimwehr-körökben még nem erősitették meg* s a sajtóközlemények nyomán a Heimwehr részéről azt hangsulyozták, hogy a zsidókérdés inkább *csak magánbeszélgetések alakjában — mint olyan kérdés amit a mai idők szelleme hoz magával — került szóba.* Az osztrák lapok nem foglalnak állást a kérdésben, a mai Ausztria szelleméből azonban arra lehet következtetni, hogy ez a kérdés előbb-utóbb nyilvánosan és részletesen is napirendre fog kerülni s Ausztria nem fogja eltürni, hogy a marxisták által becsempészett keleti zsidók az országban megmaradhassanak.

Magyarországnak fel kell készülnie egy esetleges beáramlás elháritására

Annyi mindenesetre tény, hogy ezek a hirek nagyon nyugtalanitják a Bécsben letelepedett galiciaiakat, akik már számitgatják hogy merre lehetne továbbállni? A német birodalomból kiözönlött zsidó tömegek Franciaországot, Párist, azután Csehországot és Prágát annyira elleptek, hogy *a hatóságok semmiesetre sem néznék tétlenül bárhol is a zsidóság nagyobbarányu beáramlását.*

Az első hely, amely felé egy ilyen áramlat megindulna, feltétlenül Budapest, illetve Magyarország lenne, amely a szomszédban van s eddig is egyik gócpontja volt az európai zsidóság Berlin—Bécs—Budapest közötti áramlásának. Berlin *tilos* hely s ha Bécs is *kellemetlen* hellyé kezdene válni, nekünk feltétlenül számolnunk kellene egy Bécsből jövő nagyobb arányu zsidó beözönléssel. A multak példája pedig nem biztató. Annak ellenére, hogy a magyarországi zsidóüldözésekről a világ összes lapjai nagy tudósitásokat közöltek, a valódi helyzet az, hogy *a keleti zsidóság beszivárgása még mindig tart.* Ezrével élnek nálunk galiciai bevándorlottak, akiknek érthetetlen módon, semmiféle bántódásuk nem esik, holott régen ki kellett volna már toloncolni valamennyit az országból. Ausztria megmozdulása most megint bennünket fenyeget, éppen ezért jó előre fel kell készülni arra, hogy ezeket a valóban nem kivánatos elemeket távol tartsuk a magyar határtól.

Megkezdték Bukarestben a vasgárdista gyilkos összeesküvők pörének tárgyalását

Bukarestből jelentik: Hétfőn reggel a bukaresti hadbiróság előtt megkezdődött *Duca* miniszterelnök gyilkosának és a velük szövetkezett összeesküvők nagy pöre. A gyilkossági pör tulajdonképpen a feloszlatott vasgárda pöre, mert az összeesküvők valamennyien a vasgárda vezetői. A pör ötvenkét vádlottja, köztük *Zelea Codreanu,* a pár nappal ezelőtt elfogott vasgárdista vezér és *Cantacusino* nyugalmazott tábornok, mind vizsgálati fogságban van. A vásgárdistákat hatvankét ügyvéd védi és a *tanuk száma hétszáznál is több,* ugy, hogy valószinünek tartják, hogy a tárgyalás hetekig tart. A hadbiróság öt tábornokból áll, *Ignat* tábornok elnöklésével. A tanuk között szinte valamennyi ismertebb román politikus megtalálható, a tárgyaláson azonban kitünt, hogy az előkelő tanuk közül egy sem jelent meg. A vádlottak közül sokan román népviseletben jelentek meg a biróság előtt. A hétfői tárgyalás reggeltől estig formalitásokkal telt el. A védők kifogásait, amelyeknek kiséretében negyvennyolcórás elnapolást kivántak, a biróság elvetette. A vasgárda vezére, *Codreanu,* tiltakozott az egyik védő ellen, mondván, hogy azt senki sem kérte fel a pörben való közreműködésre. Késő este keddre halasztották a tárgyalás folytatását.

Leleplezték a forradalom vértanuinak emlékmüvét

Az Országos Emlékmü Bizottság és a Fehérház Bajtársi Egyesület együttes rendezésében, vasárnap leplezték le ünnepi külsőségek közt *az 1918—19-es évek nemzeti vértanuinak emlékmüvét.* Az országos ünnepséget a Szent István bazilikában szentmise, a Kálvintéri református, a Deáktéri evangélikus és a Koháry-utcai unitárius templomban ünnepélyes istentiszteletek vezették be, majd dél felé népes csoportokban gyülekeztek a résztvevők a Kossuth Lajos-térre torkoló *Vértanuk-terén.*

Megjelent az ünnepségen: *Lázár* Andor igazságügyminiszter a kormány képviseletében, *Almásy* László, a képviselőház elnöke, *Beöthy* László, a felsőház alelnöke, vitéz *Kárpáthy* Kamilló, a honvédség főparancsnoka, *Mikes* János gróf megyéspüspök, *Kelemen* Krizosztom pannonhalmi főapát, *Huszár* Aladár főpolgármester, *Sipőcz* Jenő polgármester, *Senn* Ottó, a MÁV elnökigazgatója, *Putnoky* Móric képviselőházi háznagy, *Árz* Artur báró, ny. vezérezredes, *Domony* Móric, vitéz *Szinay* István tábornok, a csendőrség főfelügyelője, *Márkus* Miksa, a Magyar Ujságirók Egyesülete elnöke és számosan mások. Az országházból a szoborhoz diszmagyarruhás hölgyek menete vonult, amelyet *Szelőczey-Kovách* Aladárné nyitott meg *Botond* Évi és *Botond* Györgyike apródok kiséretében, a hölgycsoportot *Melczer* Lilla országgyülési képviselő vezette.

Néhány perccel féltizenkettő előtt kürtszó harsant s a diszőrségül megjelent katonai, levente- és cserkészcsapatok vigyázz-állásban, zászlóikat meghajtva tisztelegtek az érkező *Horthy* Miklós kormányzó előtt, akit leánya, *Károlyiné* grófné *Horthy* Paulette, valamint első szárnysegéde, vitéz *Koós* Miklós alezredes kisért. Ugyanekkor érkezett meg *József* főherceg tábornagy, *Auguszta* főhercegasszony, akik között a kormányzó elfoglalta diszhelyét. A zenekar eljátszotta a magyar nemzeti imádságot, majd *Pekár* Gyula, az emlékmübizottság elnöke lépett a szónoki emelvényre.

— *Recrudescunt vulnera:* — mondotta —, a nagyságos fejedelem, *Rákóczi* Ferenc szavával tör elő mély sóhajunk, ahogy ebben az ünnepi percben innen a multba visszatekintünk s visszagondolunk arra az időre, amidőn ezt a világháborutól vérző hazát a legádázabb zsarnokságok és árulások vették birtokukba. *Belső szemünk előtt az imbolygó lelkek százainak seregétől népesedik az emlékmü tája:* félezer vértanu... Itt vannak: *Tisza* István, *Návay* Lajos, a két *Hollán, Ferry* Oszkár, *Borhy, Menkina, Nikolényi, Lemberkovics, Stentzel, Dobsa, Berend* Miklós, *Buttykay* Ferenc, nagyok és kicsik, egészen a tiz éves *Prokay* Erzsikéig s a nyolc éves *Hejszán* Feri iskolás-fiucskáig; itt vannak a társadalom minden rétegének ellenállói: papok, tanitók, diákok, tisztviselők, iparosok, kereskedők, földmivelők... Magyarok, ezek a vértanuk csak azt kérik tőletek: *emlékezzetek és ne feledjetek!*

Pekár Gyula beszéde közben lehullt a lepel az emlékmüről, amelynek tervezője *Lechner* Jenő dr. épitőmüvész-tanár, mig a környező szobormüvek *Füredy* Rihárd alkotásai. Ezután az Országos Magyar Dalosszövetség egyesitett kara *Szeghő* Sándor országos karnagy vezényletével elénekelte a *Magyar Himnuszt,* majd *Sipőcz* Jenő dr. polgármester beszéd kiséretében vette át a szobrot a főváros nevében.

Ezután vitéz *Somogyváry* Gyula szavalta el *„Vértanu-emlék avatására"* cimü költeményét, majd *Szelőczey-Kovách* Aladárné, *Rombay* Lily adta elő *Kiss* Menyhért *Magyar Miatyánk*-ját, a dalkar pedig elénekelte a *Szózatot.* Ezután elsőnek vitéz *Koós* Miklós alezredes-szárnysegéd helyezte el a kormányzó hatalmas babérkoszoruját az emlékmüvön, amelyet az összes intézmények és előkelőségek koszorui követtek.

Vasárnap este félkilenc órai kezdettel a Zenemüvészeti Főiskola nagytermében jótékonycélu *diszhangverseny* volt a vértanuk emlékére.

Kedd

Miért nem csinálnak filmet az Odisszeából?

Abból az alkalomból, hogy az európai mozikban nagy kasszasikerrel mutatják be a VIII. Henrik magánéletéről szóló filmet, a londoni *Times* vezércikkben felveti az *Odisszea* megfilmesitésének az ötletét. Az elbeszélő költemények között ugyanis egy sincs, amelyik olyan érdekes anyaggal és a gyönyörü fotografálás lehetőségével ezüstvászonra kivánkozna, mint Homeros remek éposza. Megfigyelte a *Times*, hogy az ujságolvasókat és a mozi közönségét mostanában rendkivül érdeklik a regényes utleirások, az Odisszeánál izgalmasabb utikalandot pedig alig lehet elképzelni. A menyországban, a földön, a pokolban játszódik le az ókori történet, a tragédia és a vigjáték egyvelegével; van benne egy nagy szinésznek és három kitünő szinésznőnek való pompás szerep, s vannak az éposznak olyan epizódjai, amelyek a drámai szinpadon nem jutnának érvényre, csak a fénykép tudja megeleveniteni szépségüket. Odisszeusz tizéves vándorlása, szenvedései, majd diadalrajutása óriási szinészi feladat, Circe megtestesitése pedig ambiciója lehetne a legkitünőbb „vamp" szinésznőnek is. A felvételeket természetesen ott kellene készziteni: a kék tenger partján, a lisztszinü homokban, ahol Nausicaa királyleány ugrált játszótársnőivel. A *Times* szerint a rendezői feladatot igazi hivatottsággal csak *Rennel* lord tudná megoldani, aki Itaka szigetét történeti valóságának megfelelően restaurálta, megtette a tengeren ugyanazt az utazást, mint Odisszeusz, s akit éppenugy, mint Homeros hősét a kikötőben csaknem hajótörésért.

Olyan nagy visszhangja támadt a *Times* vezércikkének, hogy nemcsak a lap olvasói, hanem *Caclamanos*, Görögország londoni követe is hozzászólt az érdekes irodalmi, művészettörténeti és filmesitési problémához. Alig lehet festőibb, a szemet és a lelket egyaránt gyönyörködtető témát feldolgozni — mondja a görög követ, mint Homeros hősének a kalandozását. A követ meg is nevez néhány kitünő angol szinészt, akiket alkalmasaknak tartana Odisszeusz szerepére. Csakhogy, mint a lap egyik hölgyolvasójának a hozzászólásából kiderül: nincs már uj dolog a nap alatt és alig maradt már olyan téma, amit a mozi számára a könyvszekrényekből ki ne ásták volna. Ez a mozira jongó hölgy ugyanis figyelmezteti a *Times* szerkesztőségét, hogy Odisszeusz kalandjait husz évvel ezelőtt már filmre vitték, be is mutatták az angol régiségtani intézet növendékeinek Athénban. A filmek akkori kezdetlegessége mellett azonban igen komikusan hatott, hogy a hős uszónadrágban jelent meg a vásznon a hajótörés pillanatában. Azóta azonban sokat változott a filmtehnika, mert abban az időben még nem is álmodtak a mai hangosfilmekről.

A világ legnagyobb zenei honoráriuma

Jónéhányszor megénekelték már a keserü nélkülözésért, amely elmult korok müvészeinek és iróinak végzetévé vált. Az általánosságban véve szomoru sorsok alól azonban kivétel is akad. Ilyen kivétel volt *Bach* Sebestyén János, a hires zeneszerző, akinek a polgári jólétet messze tulhaladó anyagi viszonyairól különböző legendák szállnak szájról-szájra. Annyi bizonyos, hogy Bach igen szépen keresett, a legtekintélyesebb tiszteletdijat azonban a cári kormány drezdai követétől, *Kayserling* gróftól kapta. Az ugynevezett „Goldberg-variációkról" van szó, amelyek 1742-ben jelentek meg, mint a zongoragyakorlatok negyedik része és Bach müvészetének egyik leghatalmasabb magasbaszárnyalását jelentik. Ez a klasszikus mü tulajdonképpen Kayserlingnek köszönheti megszületését: a követ állandó álmatlanságban szenvedett és a hosszu éjszakák unalmának elüzésére komponálta Bach a hires akkordokat. A harminc darabból álló zenemü azután annyira megtetszett a követnek, hogy valóban fejedelmi ajándékkal lepte meg az ekkor már neves zeneszerzőt: aranykelyhet nyujtott át neki, amely — száz darab dukát-arannyal volt megtöltve.

Jubilálnak a szakácsok

Érdekes és érdemes szakma tartott hétfőn jubileumi ünnepséget: harminc évvel ezelőtt tömörültek egyesületbe a magyar szakácsok, megalakitván a Magyar Szakácsok Körét. Régen, a magyar szakácstudomány hőskorában, csak egy-egy pohár borra ültek össze valamelyik kiskocsma derüs asztala mellett a hirneves fogadók konyháiból szabaduló mesterek, összeültek, tereferéltek, mig nagy lassan az asztaltársasági összejövetelekből kialakult az a nagyvonalu keret, amely ma a konyhamüvészet jeles alkotóit eggyéfogja egy érdemes testületben, hirnevét pedig meghordozza és öregbiti a kontinensen, sőt a messzibb külföldön is. Mert a magyar szakácstudománynak messzi földön hire járja...

Pályázat — gulyásreceptre

Ennek a lepergett harminc esztendőnek története sok küzdelmet, vivódást, igyekezetet tár fel, amig a mai szinvonalához ért el a magyar szakácstudomány. Különösen érdekes esemény volt 1908 januárjában, amikor a kör — ki hinné, hogy ilyesmire szükség van Magyarországon? — 80 koronás pályázatot hirdetett, csengő aranyakban *egy eredeti magyaros gulyásreceptre*. És akkor történt a még meglepőbb fordulat: az egész szakácsszakmából egyetlen egy pályázó nem akadt, aki a négy huszkoronás arany reményében papirra vetette volna egy jó gulyás elkészitésének bonyolultnak alig képzelhető módját.

„Kötelező a fehér ruha"

1909-ben a kör hideg büffé-kiállitást rendezett a Vigadóban. Eltekintve attól, hogy a kiállitás rendkivüli siker jegében zajlott le, mert hiszen a meghivottak azon menten meg is kóstolhatták a sok minden jót, érdekességet kölcsönzött a tánccal is megtetézett nagy debünek, hogy ezuttal először, kötelezően azonban, fehér szakácsruhában jelentek meg a mesterek. Fehér pikében, de voltak, akik csillogó, fényes selyemben.

Ennek az uttörő kiállitásnak a sikere tette lehetővé, hogy a következő év decemberében megnyiljék Budapesten az első szakácsmüvészeti, rokonipari és élelmiszerkiállitás. A közönség ezuttal is tüntető szeretetébe fogadta a magyar szakácsokat és a kiállitás páratlan anyagi és erkölcsi siker jegyében zajlott le.

Mit főzzünk a magyar középosztálynak?

A gulyás-pályázat után más kérdést vetett fel a szakácsok közönsége: ezuttal már 500 koronás pályázatot irt ki a racionális főzésre. A kérdés, mely ma még aktuálisabb, mint valaha volt, igy szólt: „Miképpen kellene a mai, hátrányos étkezési módot és rendet oly irányba terelni, hogy az étkek ugy készitésük módjára, mint anyagukra nézve, tekintettel tápláló erejükre és emésztési idejükre, a jelen megélhetési viszonyok között leginkább megfeleljenek a magyar középosztály egyéniségének, igényeinek és anyagi viszonyainak". Valahogy nem nagyon szeretnek pályázni a szakácsok: mindössze ketten vettek részt rajta.

Verseny a robogó vonaton

Az 1914-iki országos szakácsmüvészeti kiállitáson a nemzetközi hálókocsi-társaság 30 szakácsa is részt vett. Harminchét tál különféle remekbekészült étellel, de ugy ám, hogy a kiállitásra kerülő ételeket a robogó vonat étkezőkocsijainak kis konyháiban kellett elkészziteni. A vonaton még étkezni is nehéz — bizony hányszor a gribedli felé dugja a falatot a száj helyet a megzökkent kar — hát még sütni-főzni, szeletelni? A siker mégis nagyszerü volt.

Brillat Savarin nyomában

Hánytvetett évek után a magyar szakácstársadalom ma ujra a békebeli évek lendületes korát éli. Nagysikerü kiállitásokat rendez, de ott van mindenütt, ahol külföldön babérágat szerezheti sikereinek dus koszorujába. De nemcsak ezzel fejlődik a szakma, mert *Bereczky* László elnök meghonositotta a legnivósabb szakelőadások sorát is, ahol ő és legjelesebb munkatársai közlik, fejlesztik a főzéstudomány számos csinyját-binját.

A jubiláló szakácskör természetesen a mai ünnepségek záróakkordjaképpen pompás vacsorával kedveskedik meghivott közönségének, amelynek étlapján egytől-egyig válogatott ételujdonságok szerepelnek.

Undi Imre

Muskátli a rákkutatás szolgálatában

A tudományos kutatások, kisérletezések szenvedő alanyai nagyrészben állatok. Ezeket oltják, vagdalják, boncolják az orvosi laboratóriumokban. Egy-egy nagy felfedezésig az állatoknak sokszor valóságos hekatombáit ölik meg, a tudomány nevében. Az állatok mellett a modern tudósok a növényeket is besorozták a tudományos kisérletezések szolgálatába. A rákutatók is szivesen dolgoznak növényekkel. A két kiváló francia biológus, *Gosset* és *Magrou* muskátlikat állitott kisérleti alanynak, az állatok helyett. Egész sereg virágzó muskátlira oltottak rákszerü daganatokat. *Lakhovsky* grániumokkal kisérletezett, ugyancsak rákbaktériumokat oltva beléjük. A három olasz szaktekintély: *Agostini, Baldino és Castaldi* vizinövényekkel végzett megfigyeléseket. A kisérleti egyedek küönböző virágfajtához tartoztak, a kisérletezés alapgondolata azonban megegyezett. Az öt tudós abból indult ki, hogy nagy fontosságot tulajdonitott azoknak a hatásoknak, melyek mint sugárzások hatnak az élő lényekre. Ezek a sugárzások a légkörből áradnak a testekre. A légkörbe pedig az ugynevezett világürből jutnak le, ahova a csillagokról, a Tejutról, a bolygókról áradnak. Ezek az interplanetáris sugaraknak, ürsugarknak nevezett elektromágneses sugarak állandóan légkörünkben vibrálnak. Állandó jelenlétükkel, elektromágneses erejükkel élénkitőleg, vagy bénitólag hatnak a sejtekre, fokozva, hátráltatva azoknak müködését. Ezeknek a szervezetre nagyhatásu sugarknak távoltartása, vagy áradási erejüknek csökkentése volt a fentnevezet tudósok kisérletezésének alapgondolata.

Gosset és *Magrou* módszere a következő volt: a rákdaganattal beoltott muskátlikat rövid — mindössze kétméteres — elektromágneses sugarak hatásának tették ki. A muskátik másik részét pedig sorsára hagyták és nem kezelték semmivel. Az eredmény az volt, hogy az elektromágneses sugaraknak kitett beoltott muskátlik pár hét alatt meggyógyultak. A többi muskátlik elpusztultak. A tudósok ugy magyarázák a gyógyulást, hogy a megbetegitett muskátlikra bocsátott elektromágneses sugarak a légkörben vibráló interplanetáris sugarakkal érintkezve, azokat közömbösiteték.

Lakhovsky nem fejlesztett elektromágneses sugarakat, csak egyszerüen elvezette a beteg növényről az ürsugarakat. Ez ugy történt, hogy a beteg növény köré rézdrótot erősitett. E rézdrótot félkör-alakura hajlitotta és két végét szigetelő ebonit-hüvelybe illesztve, azt a növény melett a földbe dugta. A rézdrót elvezette az ártalmas kozmikus, azaz ürsugarkat a beteg növényről, miáltal annak megbolygatott sejtrezgései eredeti egyensulyukba visszalendültek. A sejtrezgéseknek egyensulya aztán visszaadta a növény egészségét.

A növényeken végzett kisérletezéseket átvitték az emberekre. A párisi rákklinikán réz karpercek, derékövek, nyakörvek és egyéb formáju és nevü rézből készült és emberi testre kapcsolható készitményekkel látták el a rákbajban szenvedő betgeket. Ezek a rézből való nyilt rezgőkörök azáltal, hogy a betegre áradó sugárzásokat elvezették, hasonló eredményt okoztak, mint a növényeknél. Visszaállitották a beteg testrész megbolygatott rezgési egyensulyát, ezzel meglepő eredményeket értek el.

Jobb időt várnak — a kutyákra

A bécsi állatvédőegyesület beadvánnyal fordult Bécs városának uj vezetőségéhez, amelyben a kutyákra kiszabott szájkosárviselési kötelezettség sürgős megszüntetését kéri. A beadvány arra hivatkozik, hogy ma már sehol sincsen kötelező szájkosár-viselet (ez tévedés, lásd Budapestet!) és hogy a szájkosár nélkül futkározó kutyák nem jelentenek veszedelmet. Az egyesület Berlint is megemliti, ahol 1927-ben szüntették meg a szájkosárviseletet, pedig ott 185.000 kutya szaladgál, tehát kétszer annyi, mint az osztrák fővárosban. A beadvány végül kifejezi azt a reményét, hogy a régi „kutyaellenes" városi vezetőség bukásával ezt a kérdést az ebek és gazdáik javára meg lehet majd oldani. Igy találkozik tehát a politika és — a szájkosár.

Legyen-e agglegényadó?

Diákkisasszony irja: Ugylátszik, az agglegények nehezen értik, vagy nem akarják megérteni a szót. Hiszen egyetlen országban se az a célja az agglegényadónak, hogy házasságra kényszeritse, vagy akár csak nógassa is öket. Sőt bizonyosra vehetjük, hogy éppen fajvédelmi szempontok miatt az agglegények legtöbbjének nem is lehet, nem is szabad házasodnia, egyenesen törvénnyel kellene öket eltiltani. Ámde az is képtelenség, hogy mikor a többi állásbanlevő egész családot tart el és nevel föl a nemzetnek, addig az agglegény, csak azért, amiért testileg vagy lelkileg nyomorék, egymagára költse ugyanazt a fizetést. Igen, ha anyját vagy más családtagjait tartja el — éppen erről szólt a cikk —, mentesüljön az agglegényadótól. Egyébként fizesse, és pedig a végleges fizetésre való kinevezése percétől kezdve. Aztán nevezzék ezt az adót akár agglegény-adónak is.

Egy vidéki menyasszony leveléből: Az agglegénységnek, valljuk be, nagyrészt a mai fényüző, versenyt divatmajmoló és szórakozást-hajhászó nők az okai. (Ma más a modernség Német-, sőt Franciaországban is.) Az ilyen nők és férfiak csak hadd vesszenek ki mielőbb utódok nélkül, irmagjuk se maradjon. Van még azért bátor, munkás, családját és fajtáját szerető magyar férfi és nő is elég. Hogy mily kortól kezdődjék az agglegény-adó? Legegyszerübb megoldás: hagyjuk el az agg jelzőt s emlegessük, mint legényadót. Csak legyen erélyes az illető miniszter ur, és alkalmazza azt a régi közmondást: „Forró vizet a kopaszra."

*

Bodor Aladár és *Bartók* Iréne cikkei után szeretnék én is hozzászólni ehhez a ma különösen időszerü kérdéshez. Az agglegényadó ellen érvelő férfiak ugyanis a rabulisztika iskolapéldáit mutatták be. A *vezérigazgató* azt állitja, hogy ezzel az adóval nem tenne szert jelentős jövedelemre az állam. (Ha ugy volna is, nem baj; elkel az államnak a kisebb bevétel is.) Az *egyetemi tanár* kifogása az, hogy adó még sohasem csinált kedvet a házassághoz. (Nem is az a célja.) A *festőmüvész* ugyan mindjárt rácáfol, mondván: inkább megnősül, de nem fizet. Ő ártatlan abban, hogy nem nősülhetett s ezért nem érdemel büntetést. (Hát egyelen adónemet sem szántak büntetésnek.) Hivatásának megfelelően, legravaszabbul érvel az *ügyvéd*. Hogy nehéz volna megállapitani, ki mennyit fizessen. (Bizza csak rá az adókivető bizottságra, annak ilyesmiben van némi gyakorlata.) Ugyis elég sokféle cimen fizetünk adót. (Annál kisebb az akadálya.) Ott talál elevenre az ügyvéd, mikor az adó neve ellen tiltakozik, mondván, ő még nem *agg*.

Ebben igaza van. Az adó elnevezése bántó. Sőt hibás is. Ne legyen se *agg-*, se *legény*-adó. Az uj adónem csak akkor válik azzá, aminek szánták, vagyis valamennyi adó közül a legigazságosabb, a szociális érzéket legjobban kielégitő, ha azt *mindkét nemre* kiterjesztik.

Volt nekünk valamikor egy, már szinte feledésbe ment adónemünk, a hadmentességi adó. Nem nézték, mekkora az állam jövedelme. Nem várták tőle, hogy kedvet csináljon a katonáskodáshoz. Nem is szánták büntetésnek, mert hiszen tulnyomóan nyomorékokra vetették ki. Megtalálták a módját annak is, ki mennyit fizessen. Aki ezt az adót fizette, anyagilag még mindig jobban járt annál, aki katonai szolgálatot teljesitett.

Ennek az adónak a helyét kitünően betölthetné most, a megváltozott viszonyok között, a *családmentességi adó*. Ez legyen az uj adó neve, kifejezvén ezzel lényegét. S ha igazságos (pedig az!), hogy X *férfi*kollégám, ki VII. fizetésosztálybeli jövedelmét egyedül saját becses személyére költi, tehát más hasonló jövedelmü polgártársaihoz képest jobban él s ezért megadóztatható: akkor viszont igazságos az is, hogy Y kolleganőm, ki a VI. fizetésosztálybeli illetményeit élvezi, ugyancsak családtalanul, egyedül becses személyében — ő is fizesse az uj adót, a családmentességi adót. És ha ez az adónem csak annyival növeli az állam bevételeit, hogy belőlük valamicskét megjavithassa azt a nyomorult kis családi pótlékot: akkor máris a legteljesebb mértékben elérte a cél.-ját. *Egy tanár.*

Kossuth Népe 1945 szept-5.

Reális érdekeink is a Szovjet-Unióhoz fűznek

— mondotta Szakasits Árpád Csepelen

A Szociáldemokrata Párt csepeli pártszervezetének heti értekezletén *Szakasits Árpád* is megjelent és nagy beszédet mondott. Beszéde elején hallgatóságát a legutóbbi hetek eseményeiről tájékoztatta.

— Magyarországon sokan akarnak különbséget tenni nyugat és kelet között — mondotta. — Ezek a reakciós körök a nép hiszékenységére számítanak. Nekünk azonban kötelességünk, hogy felvilágosítsuk a népet az igazságról, a valódi helyzetről. *Senki értelmes ember nem kételkedhetik abban, merre kell nézni a magyar külpolitikának. Történelmi helyzetünk, földrajzi adottságunk, a germán igából való kiszabadulásunk, a hála és köszönet érzésén túl minden reális érdekünk is a Szovjet-Unió felé fordít bennünket* és a szomszédos népekre utalnak. Ez azonban *nem jelenti azt, hogy ne tárjuk ki országunk ablakait a nyugat felé* is és ne ismerjük el a nyugati demokrácia hősi küzdelmét.

Beszéde további részében a demokrácia eddigi eredményeivel foglalkozott és a közös lista kikerülhetetlenségét bizonyította.

— *A történelem parancsolja az együttműködést a másik munkáspárttal* — mondotta *Szakasits*. — *Ezt kívánja az ország és a munkásosztály érdeke*, de az együttműködés nem egybeolvadás.

Mi mindent tud összeharácsolni egy feketéző sofőr?

A VI. kerületi rendőrkapitányság bizalmas bejelentést kapott, hogy *Kern Izidor* lengyel állampolgár, gépkocsivezető, az Eötvös-utca 28. szám alatt lévő lakásán nagymennyiségű árut tart, amivel fekete üzleteket bonyolít le. A rendőrség házkutatást tartott Kern Izidor lakásán és ott rengeteg valutát, többek között *25.000 pengő készpénzt, 870 dollárt, 1 darab húszdolláros arc[illegible] pénzt, 40 angol fontot, 10.000 rubelt, 2000 szlovák koronát, 400 zlotyt és 1000 leit találtak, közel hárommillió pengő értékben.* Ezenkívül volt a lakásban *két pár kincstári bakancs, hat darab fényképezőgép, két nagy doboz optikai lencse, három ezüst cigarettatárca, egy tangóharmonika, négy doboz autógyertya, 12 pumpagumi, nagymennyiségű cigaretta és dohány, 13 kg. kristálycukor, 2 kincstári sátorlap, 13 autógumi, bőrök, 18 ezüstróka, hatszemélyes ezüst evőkészlet* és még sok más minden. Kern Izidor nem tudta igazolni, hol szerezte a lakásában felhalmozott holmikat és így nyilvánvaló, hogy azokat feketézésre használta fel. A kerületi kapitányságról a főkapitányságra vitték, onnan pedig internálási javaslattal a toloncházba kisérik.

Mi újság a Közmunka Tanácsnál?

A **Fővárosi Közmunkák Tanácsa** most tartotta meg első — pestkörnyéki tagokkal kiegészített — teljes tanácsülését. Elhatározták egy propagandabizottság kiküldését, hogy a főváros újjáépítésével kapcsolatos kérdéseket minél népszerűbbé tegyék.

Szakértőkül meghívták Tabéri Iván építészmérnököt, dr. Némethy László miniszteri osztályfőnököt, Szakasits Antal miniszteri osztályfőnököt, Novák Edo építészmérnököt és Weichinger Károly építész-tanárt.

A várbeli épületek történelmi és műemlék jellegére való tekintettel a Tanács szakbizottságot létesített, amelynek feladata lesz a Vár megrongált épületeinek helyreállítása.

A Tanács — mint ismeretes — kétezer budapesti házat nyilvánított romházzá. A határozatok ellen csak néhány fellebbezés érkezett, amelynek legnagyobb részét a Tanács fenntartotta, de megengedte, hogy azokban a romházakban, ahol még lakók vannak, annyi helyreállítási munkát végezhessenek, amennyit a bentlakók érdeke megkíván.

24 új tankönyv készül

Hétfőn az iparügyi minisztériumban *Vajda Pál* papírgazdálkodási miniszteri biztos elnöklésével a tankönyvek nyomására számbajövő nyomdák megbizottai megbeszélést tartottak. Megállapították, hogy a tanév küszöbönálló megkezdésére való tekintettel a legsürgősebben *24 új tankönyvre;* ezekhez pedig *hat vagón papírra* van szükség. Azok a nyomdák, amelyekben tankönyv készül, kölcsönkapják a papírt olyanoktól, amelyek nem állítanak elő tankönyveket. A még hiányzó mennyiséget a papírnagykereskedők készleteiből válogatják majd ki. A most befejeződött készletbejelentés folytán sikerült azonkívül a tankönyvpapír-minőséghez legközelebb álló papírfajták tárolási helyét megállapítani s így ezt a papírt is bekapcsolják a termelésbe.

HÍREK

— **Kerekesházy József — tanácselnök.** Dr. Kerekesházy József népfőügyészt az igazságügyminiszter előterjesztésére tanácselnökké léptették elő.

— **Ötvenezer hadifogoly és visszatelepülő** érkezett az elmult héten a budapesti pályaudvarokra. A Magyar Vöröskereszt a Nemzeti Segéllyel s a többi társadalmi szervezettel karöltve meleg étellel, az átutazókat ezenfelül útravalóval látta el. Több mint 100.000 élelmiszeradagot osztott szét. Csupán a Nyugati p.-u.-on közel 40 mázsa kenyér került kiosztásra.

— **A Központi Statisztikai Hivatal** felhívja a közönség figyelmét, hogy a hivatal a magánosokat is ellátja statisztikai adatokkal s amennyiben közérdekű munkája megengedi, kisebb adatösszeállításokat díjtalanul, nagyobbakat költségmegtérítés ellenében végez. A hivatal egy tisztviselője minden nap délelőtt 9—2-ig II., Keleti Károly-utca 5—7. sz. épületében készséggel áll a közönség rendelkezésére.

— **Haza lehet szállítani a külföldre hurcolt értékeket.** Az üzleti életben ma szinte nélkülözhetetlen leleményességnek és ha a közérdek megkívánja, áldozatvállalásnak is igen szép példáját mutatta a Hermes Nemzetközi Szállítmányozási Rt. (Zoltán-u. 16.), amely egészen komoly áldozatot hozva megtalálta a módját annak, hogy az elmult rezsim által önkényesen külföldre szállított értékeket, gépi berendezéseket stb. hazaszállítsa és azokat igazolt tulajdonosaiknak rendelkezésre bocsássa. Ma, amikor az országnak éppen úgy mint az egyéneknek fokozottabban kell arra gondolni: termelni, alkotni mentől többet, mentől jobbat, hogy ezzel új lehetőséget, új életet teremtsünk, példaképpen kell nevezett vállalatot odaállítani, hogy túl a rideg üzleti életen, akarattal, szorgalommal sok minden megvalósítható, amelyre esetleg azt is mondhatnánk — nem lehet. Ha a kereskedelmi életünkben sok hasonló kezdeményezés és ha kell, áldozatvállalás is lesz, nem kell félnünk, hogy a ma súlyosnak látszó problémáinkat nem tudjuk megoldani.

— **A magyar közönség érdeklődése a szovjet zene iránt.** A Szovjet Távirati Iroda beszámol a magyar közönség érdeklődéséről a szovjet zene iránt. Megemlíti, hogy a budapesti rádió műsorán gyakran szerepelnek orosz zeneművek, valamint hogy a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság több nagysikerű koncertet rendezett.

— **Keresztyén Intentiszteletet tart a Jó Pásztor az izraelita ünnepek alatt** 7-én, este 6 órakor, 8-án délelőtt 10, délután 4, 15-én 4 órakor, utána imaóra, 16-án délelőtt 10 órakor a Skót Misszió Webster-termében (Vörösmarty-utca 49) és 16-án este 6 órakor a Vas-utca 2/c. alatt.

— **Újrendszerű gyógyszerészképzésben** részesülnek 1946 őszétől kezdve az egyetemi hallgatók, az idén azonban még a régi rendszer szerint tanulhatnak, akik október 15-éig leteszik a gyakornoki vizsgát.

— **Az „Uj Szó" napilap lett.** Az „Uj Szó", a Vörös Hadsereg magyarországi lapja, amely eddig hetenként háromszor jelent meg, csütörtöktől hétfő kivételével minden nap meg fog jelenni.

— **Dr. Szücs András** főállamügyészi helyettest igazságügyminisztériumi miniszteri osztálytanácsossá nevezték ki.

— **A Fészek Klub délutánja.** A Fészek Művészek Klubja csütörtökön, szeptember 6-án, öt órakor kiváló művészek részvételével műsoros délutánt rendez.

Egy eset a sok közül

Elkeseredett asszony. Egy szál ruhában érkezett Budapestre. Az ura postamester volt Mezőtúron, ahonnan 1939 májusában áthelyezték a Léva melletti Nagysáróba. Erős baloldali beállítottsága miatt a nyilasok később elvitték és mai napig sincs hír róla. Feleségét rendőri felügyelet alá helyezték.

Színváltozás.

Szlovák hatóságok engedélyt adtak az asszonynak, hogy férje hazaérkezéséig Nagysárón maradhat, egyben a zeliezovcei hatóságok írásával rendelkezik, hogy ingóságait majd szabadon magával viheti.

Eddig az igéretek.

1944 július 24-én detektívek jelennek meg a lakásán és felszólítják, hogy egy órán belül álljon útrakészen. Áttették a határon, egy szál ingóság nélkül és mint most értesült, összes ingóságait eltávozása után elvitték, még azt az 50 kilós csomagot is, melyet az útra magának előkészített. Most itt van Budapesten egy szál ruhában, minden pénz és hozzátartozó nélkül.

Egy eset a sok közül.

— **A Volt Hadifoglyok Országos Bajtársi Szövetsége** szeptember 8-án, délelőtt 10 órakor tartja alakuló közgyűlését a MaDISz VI. kerületi székházában (Vörösmarty-u. 38). Kérik a már hazatért bajtársakat, hogy minél nagyobb számban jelenjenek meg a közgyűlésen.

— **Az 1. sz. honvéd helyőrségi kórház üzemi bizottsága** szombaton jól sikerült kulturházavatási ünnepélyt rendezett. A honvédelmi miniszter képviseletében megjelent dr. Király László vezérőrnagy és a minisztérium számos magasrangu tisztviselője. Ünnepi beszédet mondott Németh István, az üzemi bizottság elnöke és Bokor Győző kórházparancsnok. Az ünnepélyen számos kiváló művész működött közre.

— **Dr. Kismarty-Lechner Jenő: „Építőművészetünk a XIX. század második felében".** Szép könyv, értékes könyv és — szerencsés könyv. Szép, mert szépről szól — szegény, háborúsújtotta, szép városainkról —, értékessé teszi a tudós és avatott szerző szakértelme, súlya és stílusa, — szerencsés: 1945-ben ilyen témájú könyvet ilyen ragyogó kiállításban kihozni... — egyenesen kulturínyenceknek szánt ritka meglepetés. Kismarty-Lechner rehabilitálja az építőművészet eklektikus korszakát, melyet egykor éretlen divat volt lebecsülni. Fényes seregszemle a díszesen illusztrált kötet, amelyben a szerző többek között Ybl Miklós európai színvonalú munkásságáról is nagyszerű képet ad. Kitér a könyv az idegen származású mesterek magyar mivoltára, magyar lelkiségére, magyarrá vált emberi és művészi magatartására is. Kismarty-Lechner Jenő legújabb könyve első fecskéje a magyar művészet halhatatlan géniuszának s amikor méltó emléket állít az eklekticizmus mestereinek, ugyanakkor biztató igéretet jelent az építő alkotó magyar jövő számára is. (kr)

— **A „Jövendő"-nek,** a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság képes hetilapjának harmadik száma jelent meg. Külön érdekessége, hogy ebben a számban indul meg a negyedmilliós rejtvénypályázat. A „Jövendő", mely a magyar-szovjet kapcsolatok kulturális kifejezője, változatos és érdekes tartalmával máris meghódította a közönséget.

— **GRÉ kozmetika** dr. Kuttnáné és dr. Nemesné Breyer Erzsi vezetésével újra IV., Petőfi Sándor-u. 10.

Futó eső

A Meteorológiai Intézet jelenti: Budapesten kedden délben a hőmérséklet 21 fok.

Várható időjárás szerdán estig: valamivel élénkebb északi, északkeleti szél. Kisebb felhőátvonulások, keleten esetleg jelentéktelen futó eső. A hőmérséklet nem változik.

Felelős szerkesztő: **Felkai Ferenc**
Felelős kiadó: **Dr. Biró Miklós**

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Bpest, V., Bajcsy-Zsilinszky-út 78.

Szerkesztőségi telefon: 380—195

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egy hóra — — — — — P 100.—
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza.

Légrády Testvérek R.-T. nyomása
Felelős nyomdavezető: Jánosi Péter

FREUND és Társa ISMÉT VESZ uj és használt férfi, női ruhát, fehérneműt, irógépet, szőnyeget, textilárut legmagasabb árban. MOST: Károly-körút 5. üzlet

VESZEK villanytűzhelyet és hőtárolót (Boylert). Audion, VI. Nagymező-utca 31.

Uj ruhája lesz, ha **ÁRPÁD** ruhafesték-kel fest. Lerakat: Ó-utca 27.

Urania TOGHIA ÉS NÉMETH perzsaszőnyeget komb. butort, függönyt, drapériát MAGAS ÁRON VESZ. Vétel, eladás csere. Károly-körút 3-c.

Sok pénzt fizet férfi ruháért, szövetekért. Kivánatra házhoz megy. GÉ-SA, József-körút 47. üzlet.

Eladó. Üzletberendezés, építési anyag. Sérült házát kijavitom „Szabadalom eladó" kiadóba.

Interlock, overlock, Singer 103-as gépek uj állapotban sürgősen eladók. May, Baross-u. 98.

Cigarettapapir békebeli minőség legolcsóbb még mindig György Imrénél Deák Ferenc-utca 15. Telefon: 386—515.

Comb. szobá-ért, hálóért, rekamiéért, konyhaért rengeteg pénzt fizetünk, eladás, csere, nagy választék. Lev. laphivásra azonnal jövünk. Fried, Csengery-u. 12.

Eladó egy fekete férfi télikabát Megtekinthető naponta délelőtt 12—1 óra között Kossuth Népe szerkesztőségében 16. sz. szobában. Bpest, Bajcsy Zsilinszky-ut 78.

Irógép vétel magas áron CSERE! 47 Andrássy-út

Jókarban levő fehér konyhabutor eladó. Cim a kiadóban.

Vigszinháznál pompás legalább 12,000.000 értékü V. em. liftes bérpalota negyede potom 1,000.000-ért. Endler, Eötvös-utca 26-b.

ELADÓ többféle ruha, cipő, fehérnemü. Róth, Nagy Sándor-utca 3.

IRÓGÉPEK! FACIT és BRUNSVIGA szövőgépekben ÓRIÁSI árak mellett HOLNÁR

Veszek prec. mérőműszereket (Volt, Ampére, normamétert, manométert, mikrométert Audion VI., Nagymező-utca 31.

Öröklakásokat, villákat, családi házakat keres nagyszámu ügyfeleinek Bertók ir., Erzsébet-krt 30. sz.

HASZNÁLT RUHÁKÉRT óriási árat fizet Spiegel, Teréz-krt 2. I. 9.

6 vagy 12 szem. ezüst evőeszközt vennék. Vitrai, Ferenciek-tere 1. Bank mellett.

Öröklakások 1—2—3 szobásak alkalmi árakért nagy választékban eladók. Keresek családi házat, telket, házat, részházat sérülten is, legmagasabb árakért nagyszámu ügyfeleimnek. Bertók iroda, Erzsébet-körut 30.

Eladó 3 szoba, összkomf. és 3 helyiséges magas földszint, villa 300 négyszögöl, szép kilátás, beköltözhető Hüvösvölgy, Széphalom. Érd. 83. végállomás, Tisztviselő üzlet.

Perzsaszőnyegeket veszek legmagasabb árban Saglam Ismet, VI. Gróf Zichy Jenő-utca 10. fszt.

Irógépet (irodait vagy táska) jó állapotban levőt priváttól vennék. Wesselényi-utca 35. I. 1. D. u. csak 5 után.

METEOR CSILLÁR VI., Podmaniczky-utca 27. VIII., József-körut 44.

Családi házak: Pestszentlőrincen kettőszobás, összkomfortos 380.000. Kápolnásnyéken háromszobás 200.000. Pestszentimrén szoba konyhás 95.000. Telkek: Kőbányán 212-es 110.000-ért. Kis-Velencén 170, 166, 150 ölesek. Keresek ügyfeleimnek eladó ingatlant bárhol. Bálint, Garay-utca 7.

SALGÓ 150 P-t fizet Elfujta a szélért, Egy asszony 3 életéért, Ady, József Attila, Babits összes verselért Nagymező-utca 38.

Perzsaszőnyeg eladó Csillaghegy, Árpád-utca 114.

Autószerelők! Vomág teherautó fölépitéséhez szerelőket keresek „Ellátással" jeligére New York hirdetőbe, Erzsébet-körut 9.

Cigarettapapír külföldi áru nagy tételben és mindennemü papiráru

Lipótvárosi papirfeldolgozónál kapható. V. Csanády-u. 6-b.

Neuburgi krétát minden tételben veszek Hofer, XIV. Cserei-u. 14.

Irógép-számológép Eladás — Vétel — Javitás. Funk József iró gépszaküzlet, Csáky-utca 4.

Üzletét üzemét kocsmáját MA bejelenti, holnap eladja Bertók ir. Erzsébet-körut 30.

Keresek házakat, villákat, örök lakásokat, telkeket, földbirtokokat. Mária-utac 15. Marosy iroda

Telep Váci-uton 800 öl, épületekkel, vasuti vágánnyal, osztva bérbeadó. Váci-ut elején nagyobb üzlethelyiség átadó. László, Bajcsy Zs.-ut 29.

Ügynököket, hölgyeket, urakat, jómegjelenésüeket, napilap és képeslapok fővárosi és vidéki terjesztéséhez azonnal felveszünk. Jelentkezés okmányokkal, 3 drb fényképpel hétköznap reggel 8—9-ig, Sándor-tér 3. III. 5.

Bejáró takarítónőt keres fiatal házaspár garszonlakáshoz. Jelentkezés reggel 7 és fél 9 óra között. V., Wahrmann-utca 28. I. 2. sz.

Autószerelőket, karosszéria lakatosokat ellátással azonnal felvesz Biczó Sándor, Ócsa.

Megnyilt a Christophoros utazási és menetjegyiroda, Bp. V. Báthory-utca 5. Sorba állás nélkül megválthatja vasuti jegyét 9-től 3-ig.

Nőiszabósághoz angol munkaerők önállók, kézileányok és tanulólányok felvételetnek. Blahó és Társa, Krisztina-körut 8—10.

Kádárt jó fizetéssel állandó alkalmazásra felveszünk. Steiner bor nagykereskedés, Thököly-ut 44.

Asztalossegédeket épület javitására felveszek Jelentkezés reggel 7—9-ig Csalogány-utca 3-d.

Idős nyugdijas urat keresek albérlőnek. Bpest mellett Odryné, XIV ker. Kerepesi-ut 120

1.5 t. teherautóval helyben olcsón, a jövő héttől vidékre is **fuvart vállalok** Nagy, X. Onódi-u. 10.

Pest megyében mustborvásárláshoz tőkés megbizót keresek.

RÉZÜSTÖT fixre vennék. Steiner, József-utca 51.

Békebeli anyagból magas antenna szerelést vállalok olcsón garancia mellett. Pápai Gyula, XIII. Róbert Károly-körut 90.

3 éves és 11 hónapos kislányom mellé kisasszonyt keresek. Jelentkezés délután 3—4-ig IV., Kecskeméti-utca 9. IV. 2.

VILLA Hüvösvölgyben 3 szoba teljes komf. 400 □, garage, modern épület eladó.

ÖRÖKLAKÁSOK nagy választékban. Engel, Teréz-körut 5. Tel. 422—914.

Egyszobás lakást vagy házat Kispesten bérelnék. Építész, József-körut 18.

Bútorozott szobát, lakrészt, lakást díjmentesen kiadja Bertók ir. Erzsébet-körut 30.

Ki tud Balogh Lajos t. hadnagyról, vagy alakulatáról? Őrezredgyüjtőtábor pság. Tp. F—497. dec. 19-én Nagykálnáról (Léva alatt) irt utoljára. Értesitést kér felesége Budafok, posta.

1-2-3-4 szobás lakásokat keres nagyszámu ügyfeleinek butorral, költségtérítéssel, sérülten is.

LAKÁSOK 1—2—3—4 szobásak nagy választékban állandóan kaphatók Bertók ir. Erzsébet-krt 30

LAKÁST KERESEK költséget térítek, butort megveszem, sérültet rendbehozok. Öröklakást veszek. László ir. Bajcsy Zs-ut 29.

Átutazó szobát keresek hetenkint kétszerre. „V—VI. kerület" jeligére kiadóba.

Lakásban levő **SZABÓMUHELY** jó fölszereléssel kiadó. „VI. ker." jelige kiadóba.

LAKÁSCSERE! Elcserélném Csalogány-u. 4-d. alatti 2 szoba, komfortos lakásomat pesti oldalon, jó helyen fekvő hasonlóval. Cim Balogh, Csalogány-utca 4-d.

Kocsmaengedély van, pénzes üzlettársat keresek. Ügynökök kizárva. Lakás X. Szállás-u. 16. II. 35. Hamvas Rezső. Található 12—4-ig.

Ki tud Molnár József (1922. julius 5.) hdp. őrmről, akit 1944 dec. 12-én a jutasi hdp. iskolával vittek Németországba. Esetleg az iskola hollétéről. Értesitse Molnár Józsefnét. Sióagárd.

Hirdetések dijszabása:

Apróhirdetés
sürű szedéssel szavanként
hétköznap . . . . . P 12.—
vasárnap . . . . . P 17.—
Állást kereső hirdetés szavanként hétköznap . . . . . P 6.—
vasárnap . . . . . P 9.—
(Az első és minden más vastagon szedett szó két szónak számit.)
Kiemelt szedéssel 1 mm.
hétköznap . . . . . P 16.—
vasárnap . . . . . P 22.—
Nagyhirdetés
1 mm. hétköznap . . . . . P 30.—
vasárnap . . . . . P 40.—
(Legkisebb hirdetés 10 milliméter.)
HIRDETÉSEK FELADÁSA LEGKÉSŐBB DÉLI FÉL EGY ÓRÁIG.

Leonid Pervomajszki ukrán költő Budapesten

Petőfi ukrán fordítója, a Vörös Hadsereg őrnagya, cikkeket és könyvet akar írni a magyar szellemi életről

Leonid Pervomajszki, a híres ukrán költő s drámaíró, Petőfi ukrán fordítója, Budapestre érkezett. Szabatosabban kifejezve: visszaérkezett Budapestre. Mint a Vörös Hadsereg őrnagya ugyanis résztvett a magyarországi előnyomulásban és Budapest ostromában.

Amikor a város felszabadítása befejeződött, a hős katonatiszt lőfegyverét a szellem fegyverével, tollával cserélte fel. Verset írt „Budapesti levél" címmel. A kötelesség teljesítése akkor tovább parancsolta innen a költőt. Verseskönyve, közte a „Budapesti levél", egy Kunszentmártonban Petőfi Sándorhoz címzett verse és néhány korábbi alkotása azonban megjelent az első magyar szabad könyvnapra.

„Meghódított Petőfi költészete"

Most, amikor a bűnös kezek által felgyujtott világégés mindenhol elült, ismét eljött Budapestre. Csöndesen beszélgetünk arról, hogyan ismerkedett meg Petőfivel?

— Petőfi a szabadság költője — mondja. Nemcsak a magyar szabadság, hanem *minden nemzet szabadságának költője* ő. Engem elsősorban a magam népének, az ukrán népnek az érzésével fogott meg. Petőfi szavainak hangja, költészetének heve, a szabadságért való lelkes kiállása annyira rokon, annyira az ukrán nép szabadságérzéséhez közeli, hogy amikor megismerkedtem néhány versével, lehetetlen volt a hatása alól szabadulni. Valósággal meghódított. Nagyon közelinek éreztem Petőfit az ukrán nép nagy költőjéhez, Tarasz Sevcsenkóhoz. Hogy megérthessem Petőfit, végigtanulmányoztam az 1848—49-es magyar szabadságharc és a magyar reformkorszak történetét. Minél jobban belemélyedtem ezekbe a tanulmányokba, annál erősebben fogott meg Petőfi szelleme, költészete.

E tanulmányokból ismeri Vörösmartyt, Kisfaludyt, Arany Jánost, Jókai több művét, Madách Ember tragédiáját. Az orosz polgárháború idején, Kiev felszabadításában sok magyar vörösgárdista is résztvett. Ezekkel megismerkedve, közülük különösen *Zalka Máté* szabadsághőssel, majd később *Illés Béla* íróval került szorosabb barátságba. Az ő segítségükkel és a megfelelő történelmi előtanulmányokkal jutott közelebb Petőfi lelkéhez és kezdte verseit ukrán nyelvre fordítani. Különben Kievben él, mint az egyik legnevesebb ukrán költő, elbeszélő és drámaíró.

Halkan kezdte a beszélgetést, de a hangja mind lelkesebb, ahogy Petőfiről, a magyar írókról, költőkről beszél. Megtudjuk, hogy mást is fordított, így például a székely népballadák közül Kádár Kata történetét, Fogarasi István népballadáját.

Budapest

— *Budapesten hogy tetszik most? — kérdezzük.*

— Amikor a téli ostrom napjaiban láttam — már január 14-én Pest belsejében voltam —, nem gondoltam volna, hogy néhány hónap mulva ilyen lesz. A még füstölgő romok közül előbúvó, legyöngült emberek bizony erőtlenül imbolyogtak. Amikor most megérkeztem, egészen más várost találtam itt. Talán a lakosság nem is veszi észre, csak a visszatérő idegen, milyen óriási változáson ment keresztül ez a város. De éppen ez az örvendetes változás bizonyítja, hogy lakóiban hatalmas belső erő van. Víz, gáz, villany, villamos működik, a kereskedelmi, ipari élet lüktetése, az újjáépítés ereje mind biztatónak mutatkozik.

Budapesti tervei

— Mint író és ujságíró jöttem most újból Budapestre — tér vissza az irodalmi témára. — Szeretném beutazni azokat a helyeket, ahol Petőfi élt, a magyar népköltészetet megismerni, népmeséket gyüjteni. Meg akarok ismerkedni személyesen azokkal a magyar írókkal, többek között *Illyés Gyulával, Zilahy Lajossal, Kárpáti Auréllal, Ortutay Gyulával*, akiknek munkáit különben ismerem. Érdekel a magyar írók helyzete, érdekel hogyan fejezik ki a demokratikus világban érzelmeiket, hogyan és mit dolgoznak, hogyan vesznek részt a független, demokratikus Magyarország felépítésében.

— Ezt akarom megismerni és meg akarom ismerni a magyar színházi kultúrát, a népművészetet és a szépművészetet. Cikkekben fogok beszámolni mindenről, esetleg könyvet is írni Budapestről, a magyar írókról, a demokratikus Magyarország szellemi életéről. *Azt kutatom most itt, hogyan él a mai magyar írókban Petőfi hagyománya.*

Halkan, meggyőződéssel beszél ez a nagyon érdekes ember. Költő és katona most egy személyben. A *Szabadság* katonája, aki eljött egy távoli országba megismerni a közös eszméért, a szabadságért hősi halált halt, de halhatatlanná lett Petőfi Sándort, Petőfi népét és Petőfi szabaddá lett népének épülő új országát. **Szabó Béla**

A szlovákiai magyarok

közös szentmiséje és találkozója szeptember 8-án, Kisboldogasszony napján d. e. fél 12 órakor lesz a hüvösvölgyi Magyar Szentföldön. (XII., Heinrich István-út 3. Széll Kálmán-téren a 83-as villamosra kell felszállni és a Heinrich István-útnál kell leszállni.)

Ma jelenik meg

a Magyar-Szovjet Művelődési Társaság hetilapja.

Szerkesztő: Aranyossi Pál. Főmunkatárs: Gábor Andor.

36 oldal, 80 pompás kép és illusztráció.

A harmadik szám tartalmáról:

1. Gábor Andor: A Horthy-korszakról.
2. Zsolt Béla: Orlovka, 1943.
3. Szalai Sándor: A meg nem értett demokráciák.
4. Szentgyörgyi Albert, Rákosi Mátyás, Szakasits Árpád, Tildy Zoltán, Kovács Imre, Gyöngyösi János, Zilahy Lajos, Hay Gyula, Kossa István és Palkó Sándor nemzetgy. képviselő vezérigazgató üzenetei a „Jövendő"-nek.
5. Alexej Tolsztoj: Az orosz népjellemről. (Novella.)
6. Markos György: Az új ötéves tervről.
7. Alföldi András: A magyar őstörténet bölcsőjéről.
8. Sztrókai Kálmán: A pesti gáz.
9. Békés István: A 30 millió dolláros árúcseréről.
10. Krümov regénye: „Derbent, a tankhajó".

Háztartás, egészség-ápolás, divat, rádió, sakk stb.

—

Ebben a számban indul meg a negyedmillió pengős rejtvényverseny.

1945 szept. 5. **Kossuth Népe** 3

Sztálin napiparancsa a Japán feletti győzelemről

Sztálin generalisszimusz a japán fegyverletétel alkalmával napiparancsot adott ki a győztes Vörös Hadseregnek: Szeptember 3-án este hazánk fővárosa, Moszkva, a haza nevében 324 ágyú 24 sortüzével köszönti a hadsereg hős csapatait.

Attlee a jövő feladatairól

Clement Attlee, Nagy-Britannia miniszterelnöke, hétfőn este nagy rádióbeszédet mondott, amelyben kitért a háború után megoldásra váró összes problémákra.

A megszállás legnehezebb időszakára — mondja — valószínűleg ezen a télen kerül sor, amikor a kikerülhetetlen élelmiszer-, üzemanyag- és nyersanyaghiány zavaró hatást fog kifejteni. Ki kell vennünk részünket az európai normális állapotok helyreállításából. Kötelezettségeink vannak Délkelet-Európában, a Földközi-tenger térségében és a Közép-Keleten. Ez a felelősség mint győztesekre hárul reánk. Egyetlen törekvésünk: lehetővé tenni a népek akaratának érvényesülését és mindenütt olyan kormányok létrehozását elősegíteni, amelyek a közvélemény óhaján alapszanak.

Ünnepélyes külsőségek között alakult meg az Országos Nemzeti Bizottság

Kedden délután, a Kereskedelmi és Iparkamara termében alakult meg az *Országos Nemzeti Bizottság*. Az első sorokban foglaltak helyet: *Zsedényi Béla*, a nemzetgyűlés elnöke, *Gyöngyösi János* külügyminiszter, *Vörös János* honvédelmi miniszter, *Bán Antal* iparügyi miniszter, *Nagy Ferenc* újjáépítési miniszter, *Kállai Gyula* miniszterelnökségi államtitkár, *Szent-Györgyi Albert*, *Kodály Zoltán* és sokan mások a politikai és szellemi élet előkelőségei közül. A himnusz eléneklése után a Budapesti Nemzeti Bizottság elnöke, *Szakasits Árpád* mondott megnyitó beszédet.

— Ahogy a győzelmes Vörös Hadsereg lépésről-lépésre szabadította fel az ország területét — mondotta —, úgy jelent meg a színen

a magyar népi demokrácia eddig új és ismeretlen szerve: a Nemzeti Bizottság,

hogy átvegye a vezetést, az irányítást az élet megindításában.

Felolvasta ezután az *Országos Nemzeti Bizottságnak* a pártok által delegált tagjai névsorát, a tisztikart és közölte, hogy a bizottságot szellemi életünk kiválóságával, *Szent-Györgyi Alberttel egészítették ki*. Végül üdvözölte *Tildy Zoltánt*, aki az *Országos Nemzeti Bizottság* elnöke lett.

Tildy Zoltán, elfoglalva az elnöki széket, mondott azután nagyobb beszédet.

— Ha nem lettek volna nemzeti bizottságok, amelyek átvették a hatalom gyakorlását, a forradalom másként folyhatott volna le. Az Országos Nemzeti Bizottság feladata többek között a pártok közötti belső összekötő vonal fenntartása. *Rákosi Mátyás, Szakasits Árpád és ő (Tildy) megállapodtak abban*, hogy együttesen törekszenek a kormányzat tekintélyének és hatalmának biztosítására.

Rákosi Mátyás beszélt ezután, a *Magyar Kommunista Párt* nevében. Az Országos Nemzeti Bizottságot úgy tekinti, mint a fiatal demokrácia új bástyáját.

A Szociáldemokrata Párt nevében *Kéthly Anna* üdvözölte az Országos Nemzeti Bizottságot.

A Nemzeti Paraszt Párt nevében *Kovács Imre*, a Szakszervezeti Tanács nevében *Kossa István*, végül *Szent-Györgyi Albert* beszélt. A gyűlés a Szózat hangjaival ért véget.

10 deka finomliszt

A polgármester úgy rendelkezett, hogy a főváros készletében lévő öt vagón finomlisztet a Községi Élelmiszerárusító üzem és a Fogyasztási Szövetkezet üzleteiben a szeptemberi élelmiszerjegyek kényérjegy szelvényeire szelvényenkint 10 deka mennyiségben hozzák forgalomba. A lisztárak rendezése után finomlisztet a kiskereskedők útján is ki fognak osztani.

— **A Magyar-Angol Társaság** előkészítő bizottsága *Kodály Zoltán*, a Magyar-Amerikai Társaság előkészítő bizottsága pedig *Baranyai Lipót* vezetésével előkészíti a társaságok alakuló közgyűléseit.

Balogh István államtitkár vacsorája Geraszimov szovjetorosz festőművész tiszteletére

Dr. *Balogh István* miniszterelnökségi államtitkár a Fészek Művészek Klubjában vacsorát adott *Geraszimov*, a Magyarországon tartózkodó szovjetorosz festőművész tiszteletére. A vacsorán résztvettek *dálnoki Miklós Béla* miniszterelnök, *Sviridov* szovjetorosz tábornagy, *Puskin* követ, *Ossukin*, a követ helyettese, *Barulin* és *Grigorjev* követségi tanácsosok, *Baranikov*, a TASS-iroda budapesti képviselője, *Ollványi Imre* pénzügyminiszter, *Kállai Gyula* és *Millok Sándor* miniszterelnökségi államtitkárok, valamint a magyar képzőművészet sok kiválósága. A vendégeket a Fészek Klub vezetősége nevében *Korcsmáros Nándor* ügyvezető elnök fogadta.

Balogh István államtitkár pohárköszöntője után a magyar művészek üdvözletét *Kisfaludy Strobl Zsigmond* tolmácsolta, majd Geraszimov köszönte meg a szíves fogadtatást.

ARATÓ HIRDETŐIRODA
uj, VÉGLEGES
Telefonszáma: 423-330

Művészeti könyv
műszaki, vegyészeti és minden tudományos legjobb vevője LANTOS antikvárium, Múzeum-körút 3., félemelet. KÖNYVTÁRAK, RITKASÁGOK vétele.

Kéttonnásra átalakítható
6 hengeres hibátlan amerikai autó
gumik nélkül, áron alul, iratokkal eladó. Üröm-ut 26., III. 4.

Felhivás.
Üzemek részére kiutalt margarint át lehet venni a Községi Élelmiszerüzem telepén, IX., Soroksári-út 58. sz.

Kénlap, kénpor, borkősav, salétromsav stb.
vegyiekkek VÉTELE ÉS ELADÁSA HOLLY, IX., ERKEL-U. 6. SZ.

Szövők, szövönők,
azonnal felvétetnek sima vászon szövésére. Ehrenfeldné, Izabella-u. 67. sz.

Mindenkinél többet fizetek
Irógépért,
számológépért,
rádióért (sérültért is)
csövekért, műszerekért
foto- és villamossági cikkekért
gramofonlemezért.
ÁRUFORGALMI, KIRÁLY-U. 28.

Aranyat, aranypénzt, brilliánst, ezüstöt veszek, eladok. Jegygyűrűt, ékszert készítek, javítások megvárhatók. — SCHWARZ aranyműves, Dohány-utca 22., I. 4.

Perzsaszőnyeget,
textilárút, szövetfüggönyt, átvételt vesz UNGAR, Király-u. 14.

FOTOKOPIA RÁD Andrássy-ut 52. (Oktogon-térnél.)

A légynek sem árt

Jámbor természetű, jól idomított vegyszerekből, békebeli minőségben készül: a HYPO. Meghitt viszonyban van a fehérneművel, minthogy az öldöklő kefélést feleslegessé teszi. További előnyei: negyedrész munka, harmadrész tilzelő és félannyi szappan szükséges a mosáshoz! Aki nem hiszi: mossa Hypoval. Aki elhiszi: régen Hypoval mos!

Lechner Jenő ifj.
épitész

Pesti Hirlap 1935
jan. 27.

— **Kiállitás a Cisztercita gimnáziumban.** A budapesti Szent Imre Cisztercita gimnázium volt tanitványai, a gimnáziumnak a Szent Imre-herceguton levő uj épülete disztermében kiállitást rendeztek, amelyet szombaton délben nyitottak meg. Az intézet, amely 15 év óta tanitja és neveli a fiatalságot, ezuttal adott először alkalmat volt tanitványainak annak bemutatására, hogy pályájukon nemcsak megindultak, de már megállapodottan termelni is tudtak. — A kiállitáson három épitészmérnök és három festőművész vett részt. Az épitészmérnökök közül *Ághi Benkhardt Ágost* villaterv mintákat mutatott be; valamennyi rendkivül ötletes, teljesen modern felfogásu, anélkül, hogy tulzásokba esnék. — Szépek és figyelemreméltóak ifjabb *Lechner Jenő* és *Magyar-Meyer Attila* tervei is. — A festők: *Nagy Nándor*, a gimnázium jeles rajztanára *Bartha László*, a Szinyei-Merse-társaság fiataljai kiállitásán dijat nyert művész és *Ács Sándor*, akinek ismert műve a svábhegyi fogaskerekü vasut plakátja; mindhármuk műveit érdemes megszemlélni. A megnyitáson nagyszámu érdeklődő közönség jelent meg.

tsenszkynek jobb üzlet volt bécsi nyomatait árulni nálunk is, mint Pesten külön üzemet fenntartai. A litográfia ekkor már igen elterjedt és jó üzletnek bizonyult, amit a privilégiumért folyamodók nagy száma is bizonyít.

Straub Vencel (32) az ekkor (1820) Pesten állomásozó tüzérezred rajzoló műhelyének (Institutum Graphidis) volt vezetője. Ebben a nyomdában jobbára csak házi nyomtatványok, blanketták, napi parancsok készültek. Pest városának a Helytótanácshoz 1821. január 21-én tett jelentése szerint Straub elkészítette Lajos főherceg arcképét, amelynek egyik lenyomatát a Történelmi Képcsarnokban találtuk meg. Straub ezen ügyeskezű rajzolónak mutatkozik; stilusa Füger klasszicizmusába kapcsolódik.

Hartvig Ede csupán számadási táblázatokat készített. A Lanfranconi Gyüjtemény (Szfv. Muz.) őriz egy általa kivitelezett térképet, amelynek rajzolója Straub. Egyéb müveinek eddig nem sikerült nyomára akadni.

Rzisabell, aki a jelentés szerint „egy festővel" Brudern báró részére dolgozott, — hogy mit, nem tudjuk — ekkor már eltávozott Pestről.

Az időrendben első, s a vállalkozás komolyságában és mé-

Lechner Jenő dr

épitész

Gentmüeml

20.57 (tobbnór)

77. l.

éltóságú

i m. kir. ministerium!

műemlékek országos bizottságának
zólyomi várban levő m. kir.
helyiségének kibővítése céljából
vallás és közoktatási m. kir. mi-
i julius 21-én 35.903. szám alatt kelt
bérbe adott lovagterem és korona fo-
nalkozó és a műemlékek országos bi-

4. Arad, 1900.	kiállítási nagy érem és oklevél	7. Budapest, 1896. 8 Páris. 1900.	diszoklevél diszoklevél

Különlegességei: gőzhengerrel tömöritett asphalt-burkolat. Sajtolt asphalt burkoló lapok.

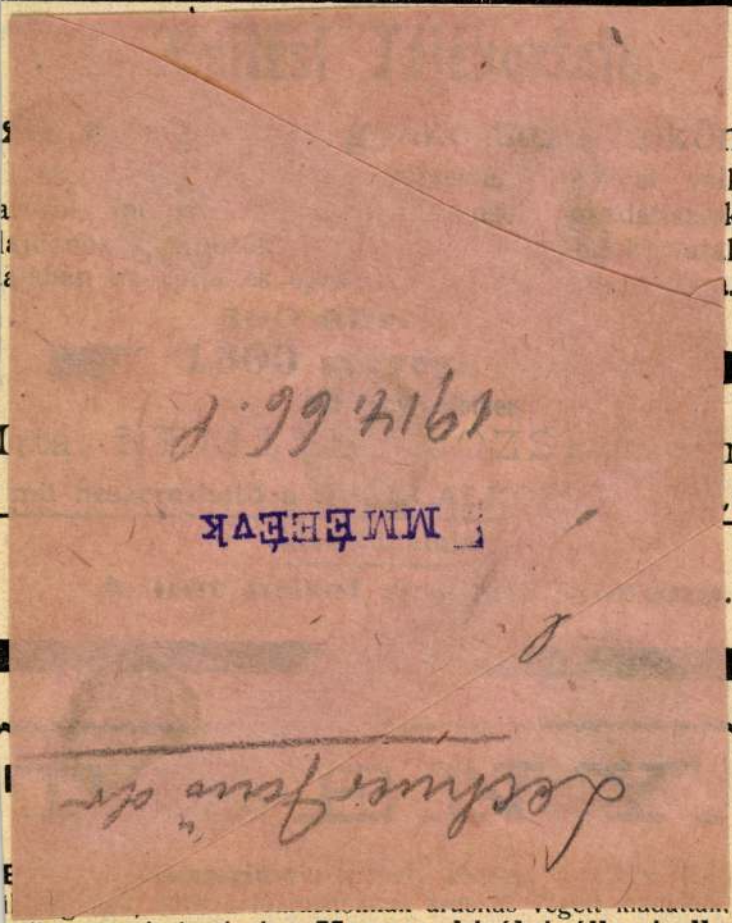

Szab.

atik meg. A huzások a **Magyar királyi állami ellenőrző** uzási teremben Sorsjegyek a Magy. Kir. Szab.

pécsváradi törvényhatósági közut 7.254—19.703 km. szakaszán és a kátolyi elágazásnak kiépitési és ezzel kapcsolatos munkáira

Az ajánlatok **1909. évi május hó 29-ik napjának dé előtti 9 óráig** Baranyavármegye alispánjánál (Pécs) nyujtandók b

Bánatpénzül készpénzben, vagy biztositékképes értékpapirol ban az ajánlati költségösszeg 5%-a **1909. évi május hó 28-i napján délelőtt 12 óráig** a pécsi magyar királyi adóhivatalna tehető le. Bánatpénzt az ajánlathoz csatolni nem szabad, hane az ajánlathoz a bánatpénz letételét igazoló, 30 filléres bélyegg ellátott nyugta, vagy annak közjegyzőileg hitelesitett másolat avagy esetleg a bánatpénz összegéről szóló postai föladóvevén csatolandó, mely utóbbiról az ajánlattevő kivánatra átvételi elis mervényt kaphat.

A versenytárgyaláson az ajánlatok fölbontásánál az ajánla tevők, vagy azok igazolt képviselői jelen lehetnek.

A kiirt munkálatokra vonatkozó műszaki művelet és ajánla minta a pécsi m. kir. államépitészeti hivatalnál (Pécs, Mária utc 13. szám) tekinthető meg, az ajánlathoz csatolandó és egységárak kal ellátandó ajánlati költségvetési irat ivenkint egy koronáé ugyanott beszerezhető, az ajánlati mintalap pedig dijtalanul megkap ható. A munka odaitélése legkésőbb a versenytárgyalás napjától számitott 60 nap alatt, azaz 1909. évi julius hó 29-ig fog megtör ténni, mely napig ajánlattevők ajánlataikkal kötelezettségben maradnak

Azon pályázók, kik a szóban lévő munkák teljesitésére tör vényes képesitéssel nem birnak, kötelesek ajánlatukban ily képe sitéssel biró megbizottat megnevezni és annak képesitését igazolni

Azon pályázók, kik Baranyavármegye alispánjával még ner állottak üzleti összeköttetésben, illetőleg az alispán előtt ismeret lenek, tartoznak megbizhatóságukat az illetékes kereskedelmi é iparkamara bizonylatával igazolni.

A m. kir. kereskedelemügyi miniszter ur, ki az ajánlatol elfogadása felett végérvényesen határoz, fenntartja magának azon jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között az ajánlott árakra való tekintet nélkül szabadon választhasson.

Az ajánlati minta, vagyis ajánlat egy koronás bélyegge látandó el, az ajánlati költségvetésre pedig ivenkint ragasztandó 1 koronás bélyeg.

Távirati és utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

A korlátokra vonatkozólag megjegyeztetik, hogy ajánlato nemcsak a szabványos fakorlátra, hanem bármely rendszerü vas- továbbá vasbetétes betonkorlátra is — a vonatkozó terv csatolás mellett — tehető.

Valamely szabadalmazott korlátrendszer alkalmazása eseté azonban a szabadalom tulajdonosa által netán támasztott igénye

Lechner Jenő ifj
építész
MMÉE Évk
1937.225.l.

márk—baktai th. uton a 9, 17, 18, 19. sz. átereszek ujból épitésére Abauj-Torna vármegye alispánja szeptember 28-án árlejtést tartott. Ajánlatot tettek: Gergely Samu (Miskolc) az almás—jablonicai utra 1351 kor. 80 fill., a szikszó—vendégi utra 2414 k., Grosz Ernő (H. Zsadány) a kassa—ujhelyi utra 4203 kor. 67 fill., Tischler Mihály (Kassa) a kázsmárk—baktai utra 911 kor. 20 fill. egységárral.

Mind a három ajánlatot elfogadták.

Kőmives és ács

mesteri képesités megszerzéséhez
:: biztos sikerrel készit elő: ::

Molnár Sándor

Épitőmesterek Iskolája

Budapest, VII., Rákóczi-ut 78. II. 9.

A tanitás mellett egész nap elméleti és ◇ rajzbeli gyakorlat. ◇

TÖRVÉNYILEG VÉDVE!

Megfordítható huzamú és páraelvezető csatornáju kettős mészégető :: kemence ::

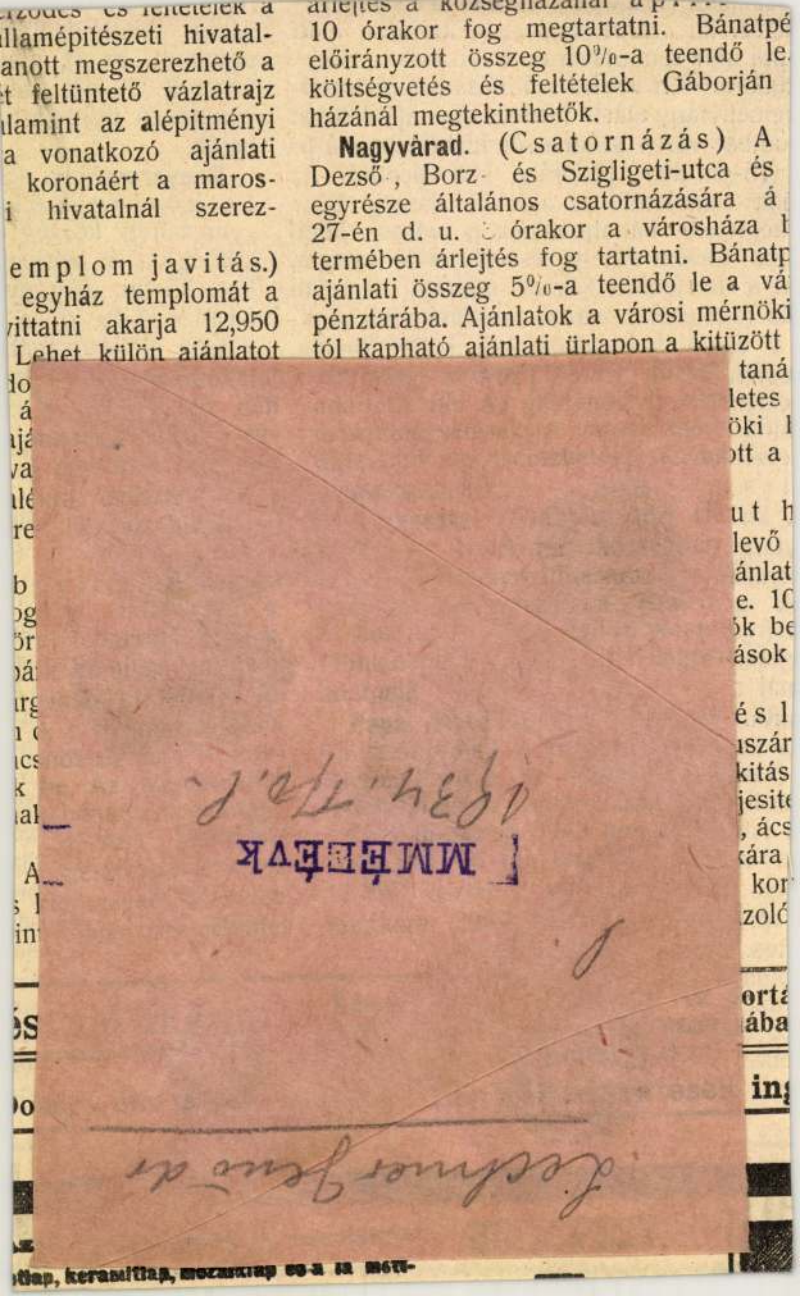

Lechner Jenő dr

l.

MMÉEÉvk

1934. 170. l.

ıt sz. kir. város tanácsa a kezelése alatt
ami utak fentartására a folyó évben szük-
000 m³ tört kavics szállításának biztositá-
versenytárgyalást hirdet. Az ajánlatokat
ombat város számvevői hivatalában á p-
15-én déli 12 óráig kell beadni. Az
ioz csatolandó az ajánlati összeg 5%-
megfelelő bánatpénznek a városi letéti
nál történt elhelyezéséről szóló nyugta,
ıt a felajánlott kavics mintája. Ajánlati
és feltételek a városi műszaki tanácsnok-
a városi számvevőségnél betekinthetők.

esfehérvár. (É p ü l e t h e l y r e á l l i t á s.)
esfehérvári m. kir. méntelep épületének
llitása 4779 kor. 99 fill. erejéig enge-
etvén, e munkának biztositása céljából
l i s 14-én d. e. 10 órára a székesfehér-
. kir. államépitészeti hivatalban tartandó
ytárgyalás hirdettetik. Az ajánlathoz az
lyezett összeg 5%-ának megfelelő bánat-
k az állampénztárnál történt letételét
nyugta csatolandó. A müszaki müvelet
zletes feltételek nevezett államépitészeti
nál megtekinthetők.

uta. [Zala m.] (I s k o l a é p i t é s.)
a község előljárósága á p r i l i s 13-án
0 órakor árlejtést tart 11,302 kor. 60
költségelőirányzat keretében létesitendő
i iskola épitésére. Bánatpénzül 600 kor.
a község birájánál letétbe helyezendő.
ek és feltételek a bánokszentgyörgyi
zői hivatalban megtekinthetők.

tes. (T é g l a g y á r b ő v i t é s.) Szentes
anácsa a város tulajdonát képező tégla-
üzembe helyezteti és e célból uj kör-
e épitésére, a meglevő melléképületek
ására, artézi kut furására, valamint a
eti berendezés szállitására és szerelésére

város kiadóhivatalá
ugyanott az a) alat
ürlapok 3 koronáér
vonatkozó ürlapok p
hetők.

Magyarcsaholy. [S
é s k ö r j e g y z ő i
gyarcsaholy község
községház és körjeg
kor. 35 fill. előirány
r i l i s 4-én d. e
község előljáróságáh
5% leteendő. A ter
lek a magyarcsaholy
tekinthetők.

B.-Csaba. (É p ü
A békéscsabai ág.
javitásánál előfordu
lakatos, bádogos, s
gyártó munkákra
ajánlatok á p r i l i
gondnoki hivatalbai
tételek is megtudha

Arad. (M a g a s é
á l l o m á s o n.) A
versenytárgyalást h
létesitendő marhar
felvételi épület kibő
lataira megjegyezvé
séges anyagok köz
(rostálatlan állapo
keritéséhez szükség
aradi üzletvezetősé
vállalkozó köteles
a szerződés tervez
költségszámitások a
fentartási osztályába
mellett beszerezhet

elymes mérnök és Társa BUI
VII., R
TEL

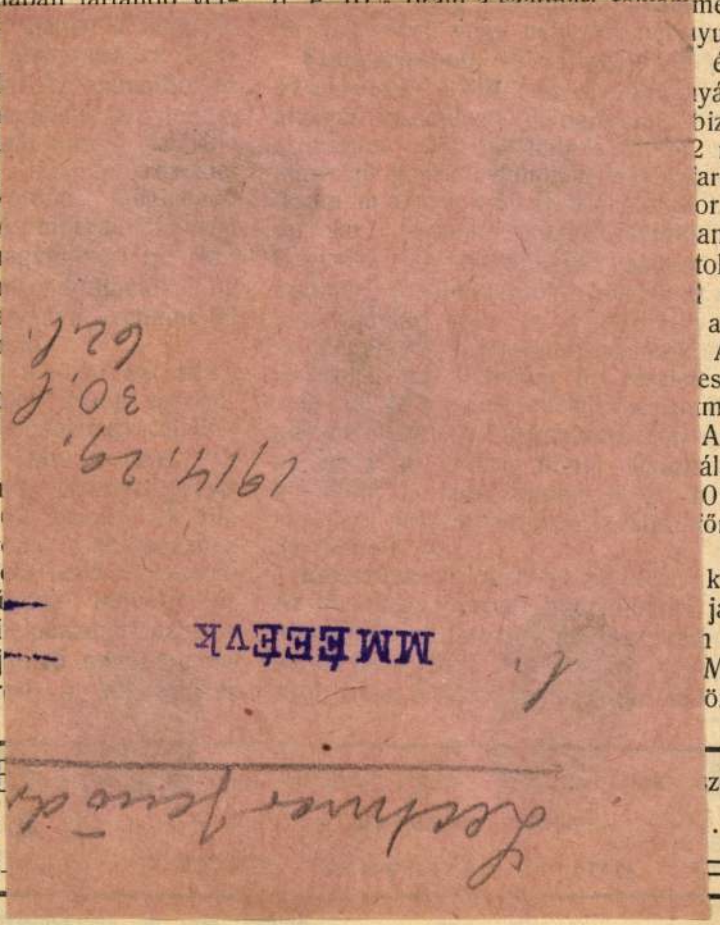
MMEEEVK

s 22-én déli 12 óráig adandók be. vők kötelesek bánatpénzül 14,000 k.-át mely biztositék az ajánlatok elfogadása 0%-ra lesz kiegészitendő. (L. a hir- k között.)

lu. [Brassó m.] (Vizvezeték bő- Bácsfalu község előljárósága árlejtést özségi vizvezetéknek kibővitésére 12.098 fillér előirányzattal. A terv, költségvetés lek Bácsfalu községházán, valamint az vizépitési igazgatóság közegészségügyi osztályában (Budapest, V., Gorove-u. kinthetők, a műszaki művelet, ajánlati égelőirányzati ürlapok 5 koronáért megszerezhetők. Az ajánlatok Bács- ég előljáróságához április 26-án óráig adandók be 600 kor. bánatpénz- özségi pénztárnál történt letételét iga- gtával felszerelten. A teljes szö- hivatalos kiirás lapunk ámának hirdető részében zzétéve.

tháza. [Torontál m.] (Templom z á s.) Erneszháza község előljárósága ath. templom tatarozása és ujból való iránti munkálatok kiadása céljából s 20-án d. e. 10 órakor szó- és irás- tést tart. Előirányzat 8585 kor. 51 fill., z ennek 5% a, mely az árlejtés napján 10 óráig a község pénztáránál leteendő, n időpontig adandók be az irásbeli is. A költségvetés és feltételek a községi betekinthetők. (L. a hirdetések t.)

udvarán létesitendő nyá kor. erejéig engedélyezt tása céljából április a nagyenyedi m. kir. ál zárt ajánlati versenyt ajánlathoz az ajánlati 5%-ának megfelelő bá pénztárnál vagy adóhiva igazoló pénztári nyugta művelet és részletes f épitészeti hivatalnál meg minta 10 fillér, az ajá ként egy-egy koronáért

Fogaras. (Hidfelsz állitása.) A törcsvár és 186. sz. hidak felszerk a fogarasi m. kir. áll április 27-én tartan dettetik. Bánatpénz 5% feltételek nevezett áll betekinthetők.

Orsova. (Villamo Orsova nagyközség e telep létesitésével kapcs dezési munkálatokra á latokat Orsova nagyl május 31-ig kell be vetés és feltételek Orso kinthetők.

Nagykálló. (Vizvez A nagykállói m. kir. el ben levő vizvezeték át munkálatokra az árlejté 10 órakor fog megtart

ISZTIÁN SÁNDOR szobrász

em : VI. KMETTY-UTCA. 20. Telefon 24—64

épület mű- és vasszerkezet la

ad 669 1908.

Hirdetmény.

Kürt község elöljárósága **a községháza és jegyző ujonnan való felépitésének** biztositása céljából **1909. évi á hó 15-ik napjának d. e. 10 órájára** zárt ajánlati verse gyalást hirdet.

Előirányzat: 19227 kor. 88 fillér. Zárt ajánlatok **5%** natpénzzel az árlejtés napjának **d. e. fél 10 órájáig** adand

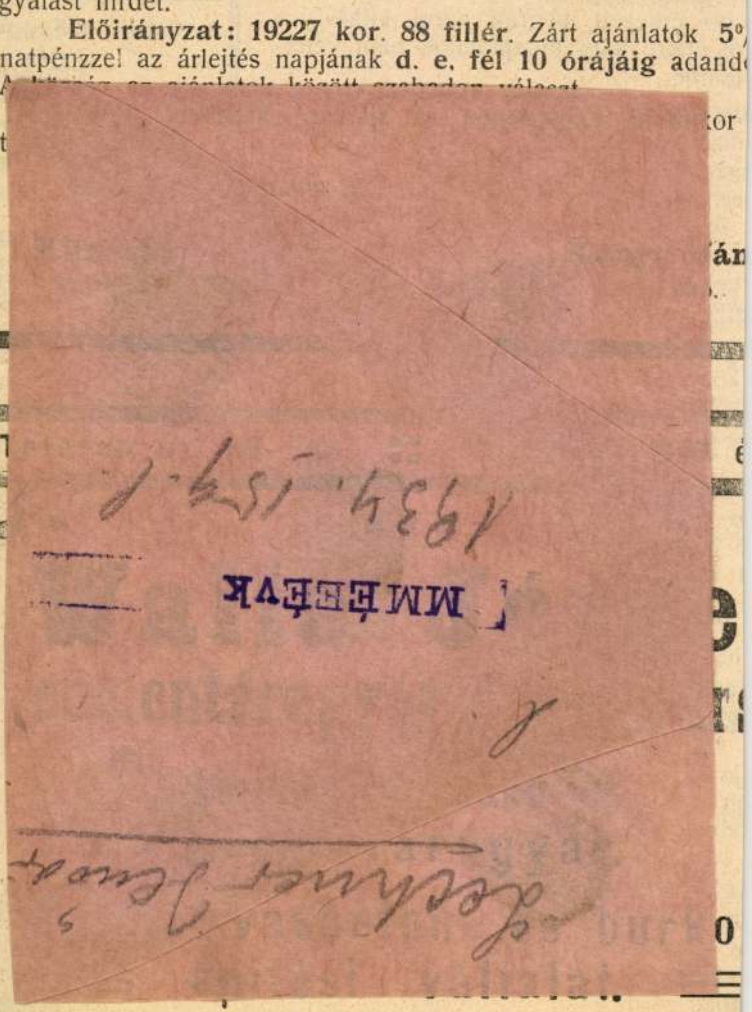

. 12 óráig a szabadkai „Szerb
énztár részvénytársaságnál“ Sza-
(Kállay-utca) nyujtandók be. Az
k 1909. évi április hó 22-én d. u.
fognak nyilvánosan felbontatni a
szerb egyházközség irodájában
án, mely eljáráson az ajánlattevők,
k igazolt képviselői jelen lehetnek.
őbb érkezett, távirati uton küldött, a
ől eltérő vagy utóajánlatok nem vétet-
lembe.
tozik az ajánlattevő az ajánlati összeg
itevő bánatpénzt a szabadkai Szerb
nztár r.-t. betétkönyvecskéiben a sza-
erb takarékpénztárba az ajánlat benyuj-
letenni és az erről szóló nyugtát az
z csatolni; készpénz, takarékpénztári
vek vagy értékpapir az ajánlathoz
zül nem csatolhatók.
ajánlattevők ajánlataikkal a végleges
kötelezettségben maradnak, ellenben az
kötelezettsége csak a hitközség és a

Pittel & Brausewetter Po

Központ

Budapest, V., Bálvány

Fiók

Pozsony, V., Virágvölg

Üzletkör: tervezések, kö szaki véleme

A. osztály: Közegész

Csatornázás pek, tartány

B. osztály: Vizépités

Vizierőmüv binakamrák

C. osztály: Hidépités

Hidak csömösz lönösen „Mela

D. osztály: Mélyépité

Pneumatiku alapok, szárazz

E. osztály: Magasépi

Födémek, bolto és vasbetonból „Melan“, Ex rendszer szerin

HIRDETÉS.

z Első Magyar Általános Biztositó Társaság Miskolcon
ő bérpalotája összes munkálatainak biztositására zárt ajánlati
t hirdet a következő feltételekkel:

Ajánlat csak az összes munkanemekre tehető.

Az ajánlatok zárt boritékban lepecsételve tartalmuk külső
lésével legkésőbb f. év április 17-ének déli 12 órájáig az
agyar Általános Biztositó Társaság Igazgatóságához (Buda-
igadó-tér 1. sz.) küldendők.

Az Első Magyar Általános Biztositó Társaság Igazgatósága
ja magának azt a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között
on választ, avagy azokat, amennyiben valamely oknál fogva
elnek meg, teljesen figyelmen kivül hagyja.

Az ajánlati általános és részletes feltételek, valamint a
vetés kitöltetlen példányai korlátolt számban az Első Magyar
os Biztositó Társaság miskolci vezértitkárságánál, vagy pedig
n Aladár és Ullmann Gyula müvezető épitészeknél (Budapest,
-u. 22.) megszerezhetők. Ugyanott a vonatkozó tervek is be-
tők.

... ajánlati összeg 5%-ának megfelelő bánat-

~~Varasdy~~

A Műemlékek Orsz. Bizottsága előadássorozatában vasárnap Dr Lechner Jenő műegyetemi magántanár tartott előadást a magyarországi reneszánsz és barokk műemlékeiről. ~~Előadása~~ Először a reneszánsz hazánkban kialakulásáról, terjedéséről, fejlődésének az új stílusban irányító főképviselőiről volt, ismertette a humanizmus tárgyalásait hazánkban, a mely már Mátyás királyt megelőzően fejlődésnek korában elvetette. A nagy király, I Mátyás idejében ~~fejlődött~~ nagyrészt idegenek, főleg olasz mesterek működésére ~~építészeti~~ építészeti a magyar reneszánsz kultúrát, ~~amelyek~~ E korban műemlékei csak töredékek, a mely egyben pompázó alkotásairól tanúskodnak. A reneszánsz műemlékek másik csoportját az önálló töredékek alkotják, főleg oltár-díszítő kivételek, ragok, a melyben a magyar népművészet sajátosságai nyilatkoznak meg. Erdélyben nagyobbszámú ilyen fragmentumok maradtak fenn. Legyakrabban a kastélyépítkezései a reneszánsz építőművészetének nagyszerű elterjedését dokumentálja. Fájdalom, műemlékeink nagyrészt pusztuló ~~félben~~ félben. E kor emlékei a török hódoltság állomásaivá lettek. Legérdekesebb és legrendszeresebb reneszánsz műemlékeink a felsőmagyarországi pártázatos kastélyok, város és városi lakóházak, a melyek ~~építészeti~~ építészeti kivételek, ~~kivételek~~ kivételek ~~kivételek~~ kivételek ~~kivételek~~ kivételek

utánzatai. Műemlékeink ~~[illegible]~~ kimutatta, hogy nemzeti sajátossá-~~[illegible]~~ gokkal bírnak és eredeti lombardiai befolyások alapján hazai mesterek ~~[illegible]~~ alkotásai. ~~[illegible]~~ Lechner előadásának végén a török hódoltság csekély számban fönnmaradt műemlékeit ~~[illegible]~~ ismertette ~~[illegible]~~ vetített képekkel. Ez a török korszak a művészeti kultura terén meddő volt és a hódoltság fájdalom megakasztotta a fejlődésnek induló magyar renesszánsz művészet kialakulását is.

Erősen vitatta a német renesszánsznak ~~befolyás~~ tulajdonított befolyást is, mert ilyen jellegű műemlékünk az építészet terén még a német nemzetiségű vidékeinken sincsen.

1923

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő dr

tervei szerint
1927-ben épült Szabolcs
vármegye Egyház-
utcai kétemeletes pa-
lotája♀, melyben tiszt-
viselőlakások, állam-
építészeti hivatal és a
Jósa-muzeum nyer-
tek elhelyezést.

Hunek

57. l.

♀ Nyíregyházán

1205	200	1258	10	1311	1000	1
1206	200	1259	10	1312	125	1
1207	64	1260	50	1313	125	1
1208	80	1261	30	1314	200	1
1209	80	1262	40	1315	100	1
1210	48	1263	10	1316	176	1
1211	16	1264	10	1317	30	1
1212	24	1265	50	1318	160	1
1213	4	1266	80	1319	40	1
1214	8	1267	24	1320	160	1
1215	8	1268	24	1321	300	1
1216	12	1269	24	1322	50	1
1217	4	1270	80	1323	100	1
1218	12	1271	24	1324	4	1
1219	12	1272	8	1325	4	1
1220	4	1273	16	1326	8	1
1221	20	1274	8	1327	4	1
1222	100	1275	8	1328	4	1
1223	160	1276	8	1329	64	1
1224	160	1277	120	1330	48	1
1225	40	1278	800	1331	24	1
1226	10	1279	300	1332	24	1
1227	160	1280	480	1333	80	1
1228	120	1281	320	1334	48	1
1229	80	1282	200	1335	100	1
1230	120	1283	200	1336	80	1
1231	100	1284	240	1337	80	1
1232	60	1285	40	1338	80	1

hogy kisebb, egytornyú és egyhajós templomainknál a templomtestbe beékelt homlokzati torony alsó, boltozott szakasza, még a gótika korában is, egyúttal a hajó előteréül szolgál. A magyar építészet alapvonásai a stílusváltozások keretében a gótika, a renaissance és a barokk idején is, érvényesülnek, az utóbbinál különösen korai szakaszában, s a lényeget tekintve, modern templomépítészetünket is kitüntetik. Építészetünk minden stíluskorszakában ugyanaz a nemzeti géniusz munkál. Hivatkozzunk csak két oly kiváló példára, mint a kassai dómra és a jezsuita-, mai premontrei templomra. Amannak zárt tömegű északi tornya, a gótika anyagbontó szellemének ellenére fejezi ki a magyar formaakaratot; a hajók és a szentély közé kétoldalt beiktatott sugárkápolnák organikusan kapcsolják össze és forrasztják egységgé az egyes térrészeket, növelik a templom megkapó térhatását. Az 1680-ban épült kassai jezsuitatemplom tömbszerű megjelenése, tiszta és határozott tagozása alapján közelebbi rokonságban áll romankori emlékeinkkel, mint az osztrák vagy délnémet barokk nyugtalan vonaljátékban szenvelgő, tömegekben fellazított alkotásaival.

A mai egyházművészet egyik legkényesebb, nagyfontosságú feladata a műemlékjellegű templomok díszítése. A helyes elv az, hogy a díszítés és az új felszerelés — ahol ennek szüksége mutatkozik — ne igyekezzék utánozni a már elpusztult és nem ellenőrizhető régit. Ne akarjon »stílszerű« lenni, ne archaizáljon. Igyekezzék a mai, az élő művészet eszközeivel, simulva a templom építészeti hangulatához, de nem plagizálva a multból, feladatát megoldani. Valóban tündöklő példát adott rá a pozsonymegyei Deáki ősi románstílű s a XIX. században Schulek Frigyestől szerencsés beleérzéssel kibővített templomának, a jelen év folyamán véghezvitt belső díszítése, hatalmas falképekkel és domborművekkel, valamint teljes berendezésének — oltárainak, szószékének, padjainak, orgonájának — megújítása. Csak az a kár, hogy ez a templom nem Budapesten áll, régi és új részeiben egyaránt díszére válnék.

A munkálatok műemléki részének tökéletességét Lux Kálmánnak, a magyar műemlékek atyamesterének felügyelete biztosította, aki rajta tartotta szemét a belső munkákon is, amelyek Goszleth Lajos egységesítő irányításával, a berendezési darabokban az ő tervei szerint, Kontuly Béla, Jeges Ernő és Dex Ferenc, valamint a szobrász Madarassy Walter közreműködésével készültek. A siker legfőbb biztosítéka azonban az a szeretetteljes érdeklődés, liturgikus és művészi tekintetben egyaránt minden részletre kiterjedő figyelem és útbaigazítás volt, amelyben a bőkezű mecénás, maga az ország bíboros-hercegprímása, Serédi Jusztinián a nagyszabású munkát részesítette s ami a kiváló fiatal művészeket legjobb tudásuk és tehetségük kifejtésére ösztökélte. Nagy megnyugvására szolgál ez egyházművészetünk helyes irányú fejlődésének, amelynek a legmagasabb egyházi hely bizalmára a jövőben is méltónak kell mutatkoznia. Akkor tudni fogjuk, hogy helyes úton járunk.

GEREVICH TIBOR

Városmajori templom. Terv. Árkay Bertalan.

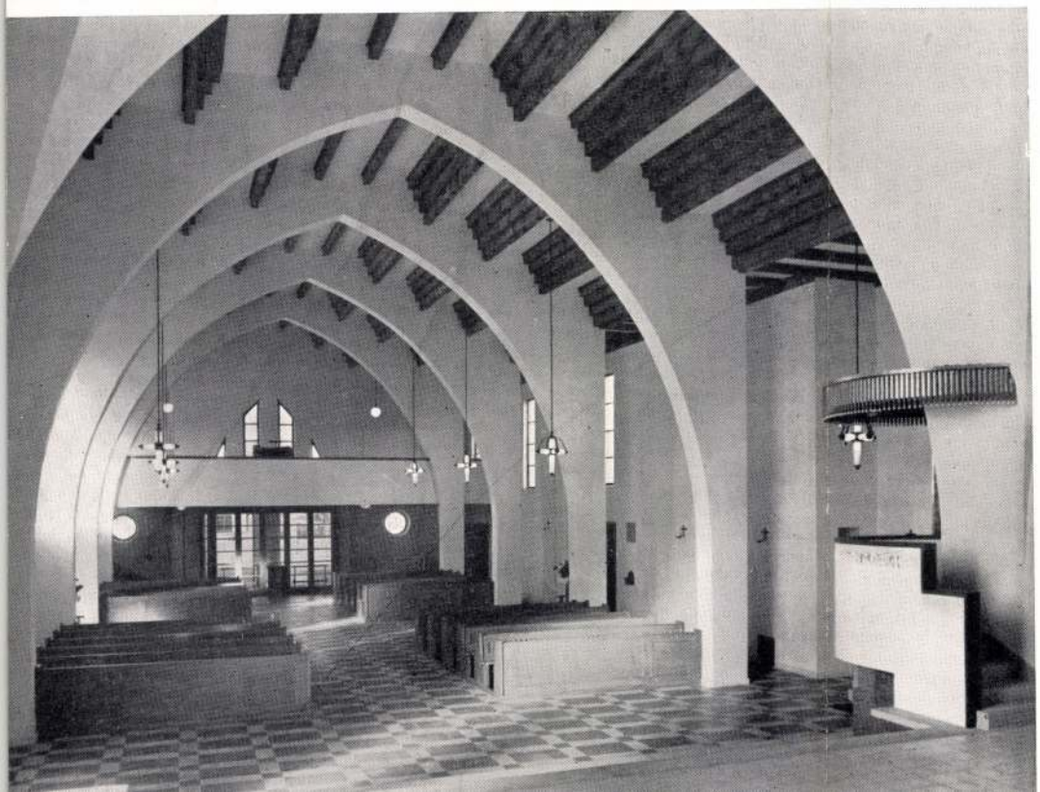

Albertfalvai róm. kat. templom

Tervezők: Dr. LECHNER JENŐ
és ifj. LECHNER JENŐ

A templom kizárólag a hívek áldozatkészségéből a legszerényebb anyagi eszközökkel, de mégis a liturgiai és a modern építészeti igényeknek megfelelő módon, nemes anyagok felhasználásával épült fel. Csúcsíves alakú vasbetón keretek alkotják a templom fővázát. A torony és a falak téglából épültek, a fedés hullámeternit-lemezzel készült. Belső mennyezete a csúcsívet követő gerendákon nyugvó egyszerű lépcsős faszerkezet. A belső tér fehér falaival szemben a színes üvegablakok és a vörösmárvány lemezekkel borított, valamint részben aranyozott tölgyfából készült oltárok és azok kovácsoltvas alkatrészei artisztikus ellentétet mutatnak.

A homlokzat fődíszét a bejárat fölötti nagy csúcsíves nyílásba tervezett kőből faragott Kálvária alkotja. A kőoltár faragású reliefjeit és szobrát Vilt Tibor szobrászművész mintázza. Az üvegablakok Ungvári Sándor festőművész kartonja után készülnek. A templomot körülvevő teret a legmodernebb kertészeti elvek szerint rendezték.

A templom cirkulációs légfűtésberendezéssel készült, építési költsége a belső berendezéssel együtt 160.000 pengő volt.

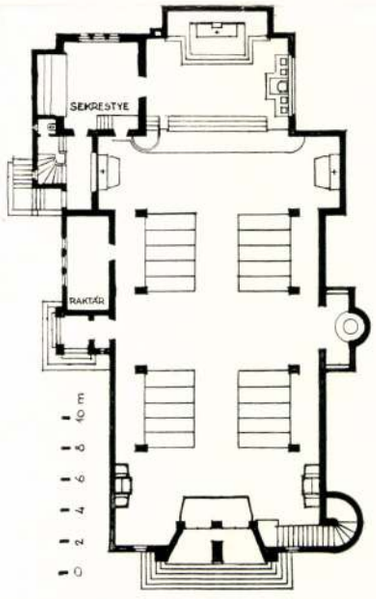

A róm. katolikus templom építkezéséhez az összes belső berendezéseket tölgyfából, úgymint padok, szószék, imazsámolyok, sekrestyeberendezés, gyóntatószékek és a többszárnyú szélfogóajtót készítette DOMOKY JÓZSEF asztalosmunkák gyára, Budapest, XIV., Várna-utca 5—7. Telefon: 496-103. Úgy az egyházközség, mint a tervező építész teljes megelégedését nyerte el, szakszerűen kivitelezett munkájáért.

A festést és a különleges mázolómunkát BESZÉDES OTTÓ FIAI festő- és mázolómesterek, Budapest, XIV., Róna-utca 189, telefon: 299-850 végezték.

A fő-oltár, Mária-oltár, Szentsír-oltár, szenteltvíztartók és szószék alatti lábazat márványmunkáit KRÁL GYULA kőfaragómester cége, Budapest, III., Lajos-utca 77—79, telefon: 163-116, készítette.

Magyar Építőművészet
1941. 12. sz.

Korunk építőművészetének épp úgy megvan sajátos jellemző stylusa, — bár folytonos átalakuláson megy is keresztül, mint a hogy ment minden korszak stylusa, — s a jövő századok a jelenkor jellemző stylusát épp úgy fogják a történelmi stylusok közé sorolni, mint mi most a gothot, románt, renaissanceot vagy barockot.

A szóbanforgó bizottsági programm alapján nem lehet művészi értékű, tartalmas conceptiójú alkotáshoz jutni. Semmiféle bizottságnak nem volna szabad a pályázati feltételek megállapításakor a művészeknek statisztikai adatoknál egyéb instructiót nyujtani. Vagyis meg kell határozni, hogy mennyibe kerülhet az emlékmű, mennyi idő alatt kell elkészíteni; megállapítható továbbá a hely és méret is; de ha valami, éppen a stylus megállapítása feltétlenül egyedül a művész joga. Ő fogja legjobban tudni, micsoda eszmét, hangulatot hogyan fejezzen ki, mert az igazi művész stylusa egyéniségéből és nem bizottsági határozatokból alakul ki. A művészlélek a modern kulturától nem tudja magát annyira isolálni, hogy a barocknál barockabb, gothikusnál gothikusabb s ugyanakkor annál magasabb, fejlettebb ízlésű művet producáljon. Hasonlót nem nehéz teremteni csekély tudással és ízléssel is, mert ehez gazdag szertárul szolgál a sok műtörténeti munka és felmérés. De az igazi művészlélek ambitióját nem meríti ki ez a rideg másolás és mások gondolat- és eszmekörén való élősködés, ő szebbet, sőt *újat* akar nyujtani. Már pedig ez idegen formanyelv mimelésével lehetetlen.

A Rákóczi-emlék is első sorban szép kell, hogy legyen; azt pedig, hogy stylusa hogy fogja kifejezni ama kor szellemét, bízzuk a pályázó művészekre, mert tévedés azt hinni, hogy azt csak az építmény kikötött barock stylusa fogná érvényre juttatni. Maguk a barock-formák még nem biztosítják a Rákóczi-kor hangulatát, hanem a művész azt az ő saját bensőjéből merítve, saját eszközeivel is el tudja érni. Pedig valószínűleg ez az, amin a bizottság tévedése alapul.

De felmerül amellett még az a kérdés is, miért legyen kizárva a jellemzésből az a nemzedék, mely éppen a hamvakat hazaszállítja és az emlékművet kegyeletesen föléje emeli. E momentum a jelené. A művészi szempontok mellett tehát ethikai okokból is lehetetlen, hogy korunk formavilága ez alkotásból ki legyen zárva. Rákóczi idejének barock stylusa mellett az emléket állító jelenkor művészete is követeli osztályrészét.

Egyébként a művész kezének ilyetén megkötése mindenkor halálát jelenti az alkotás művészi becsének.

Lechner Jenő.

VEGYESEK.

Rákóczi síremlékenek kijelölése végett folyó hó 27-én *Alpár* Ignác, *Strobl* Alajos, *Schulek* Frigyes és *Tóth* István, *Lippich* Elek osztálytanácsossal Kassán jártak és abban állapodtak meg, hogy az emléket az északi fal mellé kell állítani. A tervpályázatot rövid időn kihirdetik.

A budapesti építőmesterek munkazárlata dolgában a kereskedelemügyi miniszteriumban folyó hó 27. és 28. napján *Szterényi* József miniszteri tanácsos elnöklete alatt tartott értekezletre ezek voltak kijelölve: az ipartestület részéről *Jakabffy* Ferenc, *Kauser* Gyula, *Erőss* Sándor dr., *Pucher* István, *Majorossy* Géza, *Sziklai* Zsigmond s *Biró* Gyula építőmesterek; a munkások részéről: *Bokányi* Dezső, *Garbai* Sándor, *Knittelhoffer* Ferenc, *Jerzsán* János, *Schian* Ferenc s *Szvoboda* András kőművesek. Mint lapunk zártakor értesülünk, a hosszas tancskozás sikeres volt, mert megegyeztek.

Az Egyesült Parkétgyárak Részvény-társaság legutóbbi ülésén elnökké, az elhunyt Neuschlosz Marcell helyébe, eddigi alelnökét sághi *Gregersen* Nilst, alelnökké pedig *Benedek* Sándort választotta meg.

Haagában tudvalevőleg a Carnegie-alapítványok vezetősége békepalotát akar emelni, melynek terveit egyes kiváló építőművészektől óhajtották megszerezni. A hollandi építésztársulat azonban, mely az építőművészet előmodítására alakult, közbenjárt, hogy e megbízás helyett *nyilvános pályázatra* bocsássák a tervezést. Mint most értesülünk, az alapítvány vezetősége hozzájárult e kérelemhez és már legközelebb *nemzetközi* pályázatot rendeznek a palota terveire. *D.*

A szinházak tűzbiztossága az újabb nagy szinházégések, különösen a chicagoi Iroquoys-szinház borzalmas tűzesete óta, mind erősebb tanulmányozásokra serkenti a szakköröket. *Hellmer* ismert bécsi műszaki főtanácsos már hosszabb ideje foglalkozik különösen a szinházi tűzesetek alkalmából eszközlendő építészi mentő kisérletekkel, és ezek gyakorlati kipróbálására — meglehetős költséggel — egy kis szinházmodellt készíttet, melyben mesterséges szinházégést fognak rendezni. A szinházmintát vasbétonból a Wayss G. A. és Társa vasbéton-cég építi: a szinpad 7·5 *m* széles és 6 *m* mély, a nézőtér 5·5 *m* széles és 7 *m* mély; e kettőt szabályszerű vasfüggöny fogja egymástól elválasztani. A zsinórpadlás és a szinpad galériái, melyet mesterséges záporra rendeznek be, tisztán vasból készül. Azonkívül lesz e kis szinházban mindenféle dekoratió és kulissza éppúgy, mind rendes szinházban és ezeket fogják meggyújtani próbakor. A próbákban főképp arra fordítják majd a főfigyelmet, hogy a füst kibocsátó tetőszelepek mily sikerrel és mily könnyedséggel lesznek alkalmazhatók a fojtó füst kiterelésére és a vasfüggöny teljes biztossággal védi-e meg a két teret egymás tűzétől. Ugyanekkor a különböző világító módszereket is tanulmányozzák, hogy vajjon meddig és miképp functionálnak tűz esetén. A kisérletek eredményéről annak idején beszámolunk olvasóinknak. *D.*

A fővárosi középitési bizottságnak ezen a héten nem volt ülése.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

A mű- és középitési szakosztályok ülése április 25-én Elnök *Ney* Béla, jegyző *Kabdebó* Gyula, jelen volt 26 tag A Török-bankház tervpályázatának 3 tagú biráló bizottságába *Kabdebó* Gyula választatott meg. Az orsz. iparegyesület a bádogos munkák szerződési föltételei dolgában küldött átirata véleményezés végett a működő bizottságnak adatott ki; *Pekló* Lászlónak a horvát építőmesterekre vonatkozó kérdésére pedig a szakosztályok az építőmesterek megvizsgálására szervezett bizottságtól kérnek fölvilágositást. Temesvári László menyezeti gerendákra kér véleményt; ezt *Hübschl* Kálmán fogja megadni. A pancsovai ev. hitv. egyház előljáróságának a templom tervpályázata dolgában küldött átirata fölött a szakosztályok napirendre tértek.

Az április 27-én *Ney* Béla elnöklete alatt tartott **egyetemes szakülésen** *Sándor* Ödön (vendég) körülbelül 100 vetítőkép bemutatásával az »Északamerikai vasszerkezetű magasépitkezések«-ről tartott előadást, melyben az amerikai 20—30 emeletes házak vasszerkezetét tárgyalja. Az európai nagyvárosok építésrendőri szabályai korlátozzák a házak magassági méreteit. A szabad Amerika e tekintetben sem tűr korlátokat és ma már New-York, Chicago, Philadelphia, Cleveland, Baltimore stb. kereskedelmi centrumokban körülbelül száz darab húsz-harmincemeletes ház hirdeti a technika rohamos fejlődését. A kereskedelmi forgalom centralizálása és a telkek drágasága tették szükségessé a magasba való terjeszkedést. Ez természetesen lehetetlen azokkal az eszközökkel, melyekkel a régi építésmód dolgozik. Az Amerikáéhoz hasonló német gazdasági élet is hovatovább megköveteli a hasonló módon való terjeszkedést, azért a német állam a st.-louisi kiállítás alkalmával kiküldte Müller berlini műegyetemi tanárt az új építésmód tanulmányozása céljából. Az általa gyűjtött anyagot ismertette az előadó.

szó, — és azzal, hogy az állami munkaközvetítő intézetet eltiltotta attól, hogy oly helyre küldjön munkást, ahol strike ütött ki; egyben a boycottot strikenek nyilvánította.

A folytonos boycott arra bírta az építőmestereket, hogy a munkások vezéreivel, az 1903. nyár folyamán egyezségre lépjenek, melynek értelmében a kőműves minimális órabére 34 fill.-ben állapíttatott meg olyképp, hogy az átlagos órabér 36 fillér legyen; továbbá a bizalmi férfi mint ilyen elismertetett. De ezek a bizalmi férfiak, kiknek feladata lett volna a munkás és munkaadója közti apró súrlódásokat kiegyenlíteni, beleelegyedtek a mester jogkörébe; ha kivánták pl., hogy egyes neki nem tetsző munkás, sőt pallér elbocsáttassék stb., annak eleget kellett tenni, mert máskülönben új boycott volt a válasz.

Az építőmesterek e tarthatatlan állapotok folytán 1904. télutóján szövetséget kötöttek, melynek célja volt az önvédelem a munkások túlkapásai és főleg boycottjai ellen, egyben kötelezettséget vállaltak a munkabér nagysága, egyöntetüsége és abban a tekintetben, hogy az ezután kötendő szerződésekben a strike-ot, boycottot és munkazárlatot vis-majorként ki fogják kötni. Hogy e szövetség nem a bérek leszorítását célozta, mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a falazó kőművessegéd bérét óránkint 36—50 fillérben állapította meg, tehát a minimális bér az elmúlt évi átlagos bér magasságában állapíttatott meg. Ekképp vélték a békés munkálkodást biztosíthatni, de sajna, a munkások, elkapatva az eddig elért sikereiktől, ezzel nem elégedtek meg; főleg az fájt nekik, hogy a mesterek a már egyszer elismert bizalmi férfiak működését újabban el nem ismerték; a boycottokat tehát újból rendszeresen inscenálták, melyek ellen a mesterek úgy védekeztek, hogy a boycottba lépett munkások névsorát a többi mesterrel közölve, azoknak máshol való munkába lépését megakadályozták. De ez mit sem használt, a boycottoknak se szeri, se száma nem volt. Erre augusztus hó vége felé a mesterek felhívásban fordultak a munkásokhoz, hogy hagyják abba a boycottokat, mert különben az összes munkásokat ki fogják zárni; de ez falra szórt borsó volt, minek következtében a munkazárlat szeptember első napjaiban foganatosíttatott; ez a zárlat szeptember hó végéig tartott.

A IV. ker. előljáróságnál megkisérlett békéltető tárgyalások eredményre nem vezettek, úgyszintén meddők voltak a Lode Rezső iparfelügyelő előtt lefolytak is, de az utóbbi előtt a zárlat olyképp mégis megszünt, hogy a munkások igérete ellenében, hogy a boycottokkal felhagynak, viszont a mesterek kijelentették, hogy a munkások jogos kivánságainak eleget téve, a munkabér megállapított nagyságát leszállítani nem engedik. Tulajdonképp béke nem is jött létre, hanem az építőmesterek, belátva, hogy a zárlat további fentartása legnagyobbrészt megbízóikat, az építtetőket sujtaná, mert az épületek december hó 31-ig tető alá nem jutnának és így 1905. évben nem válnának lakhatókká, a zárlatot megszüntették annál inkább, mert a fővárosi tanács is, és a főv. közmunkák tanácsa is megigérte, hogy az építésügyi szabályzat 360. §-át sürgősen meg fogják változtatni és mert a kereskedelemügyi miniszter az építőmesterek támogatását közel jövőre, de csak a zárlat megszüntetése utáni időre helyezte kilátásba.

A munka megkezdése után való második hétben már újból kezdődtek a boycottok és az év végéig szünet nélkül dühöngtek, amit a mesterek, bízva a kapott igéretekben, tűrtek. Október havában a belügyminiszterium körrendeletében a zavargások elleni védekezést hathatósabbá teszi, a kereskedelemügyi miniszterium pedig az említett Láng-féle rendeleteknek hatályon kívül való helyezésével, az ipartörvény 159. §-át újra hatályba lépteti.

Az építőmesterek szövetsége az ez idei tél folyamán 42 vidéki város építőiparosaival szerves kapcsolatot létesített; helyi szövetségeket létesített, melyeknek célja azonos a budapestiével, mely szervezetek központja a budapesti szervezet. Az e mozgalomról értesült munkásszervezet ennek behatása alatt szóbeli tárgyalások után békeajánlattal fordult az építőmesterekhez, amelynek folytán a tárgyalások megindultak, amit e lapok f. évi április 9-én megjelent 15. számában „A budapesti kőművessegédek bérmozgalma“ című cikkemben ismertettem. E tárgyalások azonban eredményre nem vezettek. Időközben a kereskedelemügyi miniszterium körrendeletben intézkedik, hogy az állami építkezésekben a strike-ot és boycottot vis-majornak elismeri és hasonló intézkedésre hívja fel a közhatóságokat is.

Minthogy ez idén is több helyen a minden jogalap nélküli boycottok újból kezdődtek, sőt a dolgozni akaró munkások testi épségét is veszélyeztették a többiek, a munkaadó szabad elhatározását és intézkedési jogát támadták meg: azért az építőmesterek szövetsége, és a budapesti építőmesterek stb. ipartestülete a mesterek strike-ját kimondotta és ezen a héten életbe is léptette oly célból, hogy ez által a békés munkálkodás alapjait több évre megvesse, újból kijelentvén, hogy célja nem a bér leszállítása és kérvén hatósági biztosítékot, hogy a békekötés feltételei a munkások részéről is megtartassanak.

Szterényi József miniszteri tanácsos elnöklete alatt már f. hó 27-én megkezdődtek a békéltető tárgyalások, amelyek reggeltől késő estig tartottak és 28-án is folytak, és van remény, hogy mire e sorok megjelennek, a béke, kölcsönös engedékenység folytán, több évi időtartamra meg fog köttetni, mely, ha azt mindkét rész pontosan meg fogja tartani, az építő iparnak a rég nélkülözött megállapodottságát lesz hivatva megteremteni. Úgy legyen!* *Sziklay Zsigmond.*

II. Rákóczi Ferenc síremléke.

A műemlékek országos bizottsága és a képzőművészeti tanács illetékes szakosztálya által megállapított pályázati javaslat meghatározza, hogy a tervezett emléknek Rákóczi-korabeli barock stylusa legyen. E határozat ellen most a napilapok hasábjain és a műszaki és művészeti lapok rovataiban élénk tiltakozás indult meg; mert nem gondolták meg, hogy ezzel a megszorítással egyúttal lehetetlenné tették, hogy művészember szívvel-lélekkel, ambitiosus munkával vegyen részt e pályázatban. Az eredmény csakis üres hangulatmásolás lehet. A számos tiltakozó cikk közül kimagaslik a „Művészet“ legújabb számában olvasható elmefuttatás és egy másik szaklap cikke. Az utóbbi többek között — igen helyesen — úgy argumentál, hogy ha senki sem ütközik már meg azon, hogy a szobrászok teljesen szakítottak a régi korok stylusaival, s alakjaik egészen modernek, mert a kor kényszeríti őket arra, hogy változó felfogása szerint haladjanak, miért csak éppen az építész legyen köteles elmúlt korokkal érezni? Csak az építésztől kivánják azt Magyarországon, hogy becses ereklye gyanánt szedje elő mindazt, amit idegen nemzetek már régen lomtárba helyeztek? — És igaza is van. Egy festmény-pályázaton pl. még sohasem avatkoztak abba, minő legyen az ecsetkezelés, en plein-air, vagy tompa színekkel festessék-e, Botticelli vagy Rubens korának modorában kezeltessék-e. Azt se hallottuk soha, hogy egy operapályázaton megállapították volna, hogy az Wagneriada legyen, avagy Beethoven, vagy Mozart stylusában legyen concipiálva. Pedig mindenki tudja, hogy ez is lehetséges volna. Zenészember e modorokat épp úgy tudná utánozni, mint építész a történeti stylusokat. Ki ne emlékeznék egy-egy oly zenekari előadásra, amikor az valamely ismert melodiát a különböző zeneművészek stylusában travestálva adott elő. Mégis a zenészek mindig egyéni modorukban componálnak, sőt köztük a legcsekélyebb modulatiók átvételét elítélik; a festők, szobrászok szintén csak modern irányzattal tudnak elismerésre szert tenni; csak az építésztől követelik, hogy renaissance, barock, gothikus vagy román stylusban tervezzen, mintha századunk hatalmas evolutiója nélkülözné azt az inventiót, amivel az elmúlt századok bírtak.

* Erről a Vegyesek rovata szól. *A szerk.*

Vita az Építőművészek Szövetségében:

milyen legyen Sztálinváros főtere

Orlov Sztálin-díjas építőművész látogatása óta a magyar építészet is átvette a hasznos eredménnyel járó és a fejlődést nagyban elősegítő szovjet tanítást: mind gyakrabban rendez *nyilvános vitát* a megvalósítás előtt álló városrendezési és építészeti kérdésekről. Az eddigi építészeti ankétokon kiderültek az egyes tervek hiányosságai, hibái, és a hozzászólások, javaslatok nagy mértékben tökéletesítették a magyar építészek elgondolásait.

A napokban ismét igen jelentős városrendezési és építészeti probléma felett folyt élénk vita az *Építőművészek Szövetségében*. Sztálinváros főterének és környékének rendezését, beépítési módját tűzték napirendre és bemutatták a terveket.

A falon köröskörül függtek a pályatervek, az előtérben helyezték el a Sztálinváros elképzelt főterét bemutató modelleket.

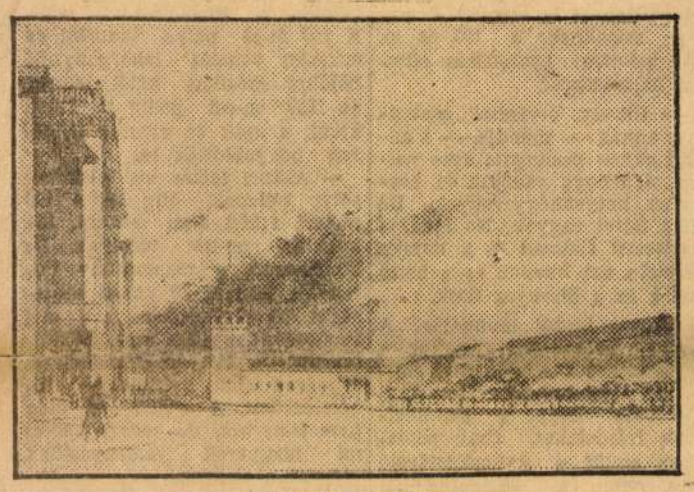

Weiner Tibor terve

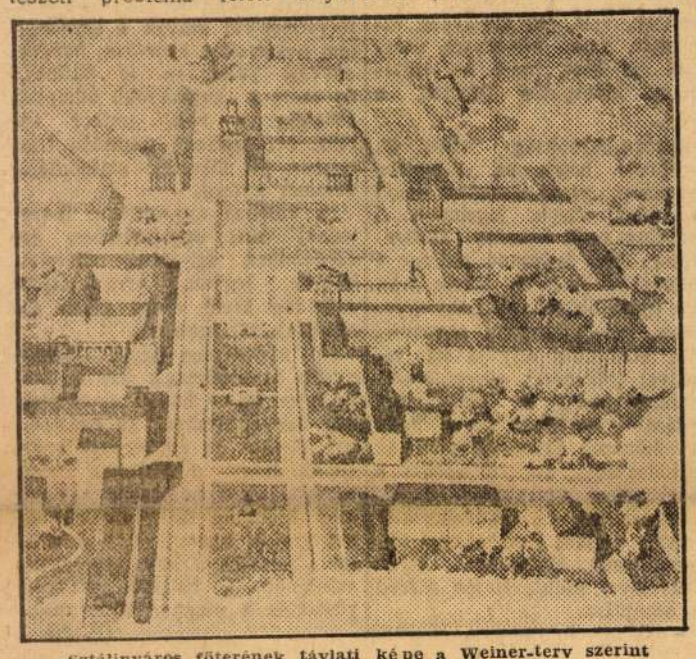

Sztálinváros főterének távlati képe a Weiner-terv szerint

objektumokkal, elsősorban a párházzal.

A tervezők egybehangzó véleménye szerint *a kialakítandó főtér tornyos építményt igényel*, ami kihangsúlyozná ünnepi jelentőségét. A pályázaton részt vett építészek különböző elhelyezésben és megoldásban tervezték a sztálinvárosi főtér tornyát.. A *Zsitva—Valentiny—Lux-féle terv* a térbe torkolló utak metszőpontjába állította a hatalmas méretű tornyot, a tervbíráló bizottság azonban nem értett egyet a torony campanile-szerű kiképzésével, mert elnyomná a környező épületeket. A *Kismarty Lechner—Mester—Pfannl-féle terv* legjelentősebb gondolata a már felépült pártszékház belekomponálása a térbe. A *Perényi—Faragó—Barek* elgondolás a jelenlegi pártszékház helyett új épületet javasol, mely esetben a meglévő épületet valamelyik társadalmi szerv rendelkezésére bocsátanák. *Schömer — Csorba — Malomsoky — Medvedt — Bánóczy* közös terve különösen a kultúrpalota elhelyezése szempontjából figyelemreméltó. Általában minden pályatervben volt sok életrevaló elgondolás és ezek részbeni felhasználásával született meg *Weiner Tibor pályázaton kívüli monumentális terve, amely most már végleges alapjául szolgál Sztálinváros városközpontjának kialakításához.*

A Weiner-féle terv kielégíti a felmerült szempontok összességét, nemcsak a tér kialakítását, a körülötte létesítendő reprezentatív épületek elhelyezését oldotta meg sikeresen, hanem kitűnő gondolattal talált helyet *a nagyméretű Sztálin-szobor számára* is. E terv szerint a városközpont hatalmas arányú térségéből a Duna felé egy keskenyebb, elnyujtott újabb teret nyit, amelynek tengelyébe állítja a Sztálin-szobrot.

A bemutatott tervek felett széleskörű vita indult meg. Az ankét részvevői állást foglaltak a torony mellett, amelynek kiképzésénél a *klasszikus hagyományok* kell hogy vezessék a tervezőket és a kivitelezőket. Egyhangú helyesléssel fogadták Weiner Tibor tervét a meghosszabbított tér tengelyében elhelyezendő Sztálin-szoborral kapcsolatban, amely mintegy szimbolizálná, hogy Sztálin szelleme őrködik a szocialista magyar város felett. A Sztálin-szoborral szemben, a tér másik oldalán pedig a *munkásparasztszövetséget jelképező szoborcsoportozat* kerülne felállításra.

Sztálinváros kiépülésének, fejlődésének jelentős állomása volt ez a vitaest. A javaslatok és megjegyzések felhasználásával dolgozzák most ki végleges formában Sztálinváros főterének terveit.

G. J.

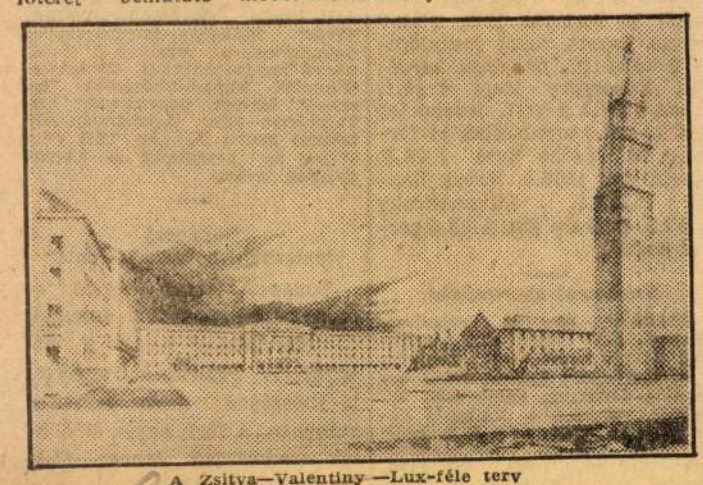

A Zsitva—Valentiny—Lux-féle terv

Bonta János műegyetemi adjunktus ismertette az építészek elé kitűzött feladatot. Sztálinvárosnak, első szocialista városunknak, eszmei tartalmában ki kell fejeznie, hogy nagy építkezéseink megindulását a felszabadító Szovjetunió tette lehetővé, hogy e város *Sztálinnak köszönheti megszületését.* A város főtere elsősorban hivatott kifejezésre juttatni ezt az eszmei tartalmat. Itt kap helyet a tanácsház, a párt-székház, a kultúrház, a társadalmi szervezetek központjai és itt áll majd a város nagy névadójának, Sztálinnak szobra is. A reprezentatív tér egyben a város forgalmi centruma, beletorkollik a pályaudvarhoz vezető főút, a Budapest felőli forgalmi főútvonal, innen kell kapcsolatot teremteni a Duna és a város zöld területei felé. Ugyanekkor azonban számolni kellett az adottságokkal, a kialakítandó tér mentén már meglévő

ARATÓK KÖZÖTT DÉLEGYHÁZÁN

Reggel három órakor kezdődött el a munka a határban. Éppen hogy csak pirkadt keleten, amikor megjelentek a kaszások, a marokszedők és a kötélterigetők. Ilyenkor jó kötelet fonni a harmatos szalmából, nem törik később, le is takargatják, a keresztek tövébe rejtik a nap elől. A fiatalok fürgébben fonják, az öregek inkább a kaszákat készítik. Mert amire a nap felbukkan, már nekiállnak a rendnek.

Négy óra lehet, talán még annyi se, de már mindenütt suhognak a kaszák. Van, ahol abba se hagyták, tegnap este óta vágják. Holdvilág van, lehet dolgozni éjszaka is. *Berki* Gábor és *Kozma* Sándor egyénileg dolgozó parasztok éppen most fejezték be az éjszakai aratást. Leülnek az akácosok alá, előkerül a tarisznyából a szalonna, utána pihennek egy kicsit, majd nekifognak a kukoricakapálásnak.

A falu, Délegyháza csak pár házból áll. Valamikor major volt, később tanyacsoport és Bugyihoz tartozott. 1949-ben lett önálló község. Mindössze 1100 lakosa van és 3500 hold föld tartozik a határához. Homokos a földje, szereti az akácfa, minden kis tanya olyan most, mint a zöld sziget a sárga kalászrengetegben.

De a kalászosok fogynak, a tarlókat is megeszi az ekék vasa, lám, a Kristófi-dűlőben már vetőgép is ballag. A *Szabadság*-termelőszövetkezet veti a rövid tenyészidejű kukoricát, a céklát, a muhart. Később paraj, saláta, fehér mustár kerül a földbe és augusztus 20-ig az őszi árpát is elvetik.

Verseny a búzamezőn

Mintha víz csapódna a partokhoz, simán, loccsanás nélkül, úgy suhognak a kaszák, a rendek meg dőlnek sorra, villogva szedi a marokszedő sarlója, nyalábbal viszik a leterített kötélre, — így gyűlnek a kévék és a keresztek a határban.

Szerdán reggel kezdték az aratást a Szabadság termelőszövetkezet földjén és hétfőn estig befejezik. A harminc hold árpát gép vágta le, a rozstáblában a kaszások aratnak, de a műhelyben holnapra elkészülnek a fűkasza átalakításával és két géppel állnak neki a búzának. Egy-egy aratógép 12—13 holdat vág le naponta, de a brigádok sem hagyják magukat. A négy kaszás-brigád napi teljesítménye 14 hold. Minden brigádban két kaszás van, két marokszedő, egy kötélterítő és egy kötöző.

Az aratóbrigádok egymással versenyezve dolgoznak. A legjobb teljesítményt a négy nap alatt a *Gombos—Farkas* aratópár érte el. *Gombos* Sándor a brigádvezető, a termelőszövetkezet elnöke. Párja, *Farkas* József, a kertészet vezetője, de aratás alatt ő is kaszát fogott, mint mindenki a csoportban, aki mozogni tud.

Az egyénileg dolgozó parasztok is meg-megálltak a rozstábla szélén, mert *hire kelt a versenynek.* Figyelték a munkát, latolgatták az esélyeket. A negyedik nap végével szilárdan tartja az első helyet a Gombos-brigád. Átlagos teljesítménye 179 százalék. Második a Batta-brigád 149, a harmadik a Kocsis-brigád 135 és a negyedik a Komáromi-brigád száz százalékos teljesítéssel.

Bednarik János nem marad ki

A Komáromi-brigádnak megvan a külön érdekes története. Az aratók mondják el, amikor egy pillanatra megállnak szuszszantani a dülőút végén. Meghúzzák a cserépkorsót, kibontott ingük aljába törölik verejtékező homlokukat, és a kasza nyelére dőlve mesélik.

Úgy történt, hogy egy este összeültek és megszervezték a brigádokat. Három aratópár részére jelölték ki a területet, beosztották melléjük a marokszedőket, a kötélterítőt és a kévekötözőt. Kiélesítették a kaszákat és várták a nagy napot. Bugyiról a gépállomás agronómusa minden nap átjött és végigjárta a határt, figyelte a szemet a kalászban. Kicsit hűvös volt az idő június végén, lassan ért be a szem, de azért egyre közeledett a nap, mikor majd egy reggelen megkezdődik a nagy aratási csata a földeken.

Olyanok ilyenkor a földdel dolgozó emberek, mint a harcra készülő katonák. Ilyenek voltak a Szabadság tagjai is, szinte az arcuk is megváltozott, a járásuk, a tekintetük, amely sűrűn fordult az ég felé, hogy a felhők járását figyelje. Csak *Bednarik* János járt-kelt úgy, mintha az orra vére folyna. Ha szóltak hozzá a többiek, a vállát vonogatta, de nem válaszolt. Egyszer aztán mégis kitört belőle a keserűség. Az elnök elé állt és megmondta keményen.

— Nem volt szép, hogy engem kihagytatok a kaszások közül. Ezt nem vártam. Mindig becsülettel dolgoztam.

— De János bácsi, hiszen maga már idős ember. Azt hittük...

— Eh, mit hittetek? Csak most múltam 66 éves. Bírom én még a kaszát. Nem nézhetem tétlenül az aratást. Üljek a hűvösben? Kinevetnek a többiek. Szégyen volna.

— Hát ha nagyon akarja, szervezünk mi még egy brigádot. De ki legyen hát a párja?

— Komáromi Sándor. Igaz, hogy ő fiatalabb, csak 55 esztendős, de állom én vele a versenyt.

Így alakult meg a Komáromi-brigád. A két kaszás már deresházú ember, de akik mögöttük dolgoznak, mind fiatalok. Komáromi Imre marokszedő 18, Komáromi Lajos pedig 16 esztendős. A kötöző Hallai Sándor csak 14 éves. Náhlik Mária, a kötélterigető most múlt 19 és mindig énekelne, nótára áll a szája.

Koreáról beszélgetnek

Lassan tizenegy óra felé járhat az idő. Itt, a mezőn csak a nap állásáról olvassák az idő múlását. Most érte el a kereszt árnyéka a tarlószántás barázdáját. Ilyenkor már sokszor feltekint a kaszás ember, mert érzi izmaiban az elvégzett munkát. Nem kis dolog reggel négytől déli 11-ig a kasza nyelét fogni, különösen ebben a hőségben. Árnyékban is lehet 30 fok meleg, hát még itt, a nyílt mezőn!

Délután három óráig pihennek az aratási harc hős katonái, azután ismét nekiállnak a rendnek. Este 8-ig, vagy még tovább folyik a munka.

Gombos Sándor brigádja is készülődik. *Kovács* Andrásné most szedi az utolsó kévékre való markot, a 15 esztendős *Forgó* Rozália pedig a cserépkorsót babusgatja. *Gombos* Feri, a kötélterítő, megszúrta a lábát a tarlón és most azzal van elfoglalva.

Már éppen indulni akarnak, amikor feltűnik az útkanyarban egy kerékpáros. Feléjük tart. Piros kendője van. Az elnök messziről megismeri, *Marosi* Zoltánné a kerékpározó. Az MNDSZ ügyvezetője.

Az asszony leszáll a kerékpárról, a többiek körülállják.

— Mi újság?

— A bélyegeket hoztam. A koreai bélyegeket, elnök elvtárs.

Csend van most a határban, szinte hallani a kenyér érését a kalászokban. A napbarnított arcok fényes verejtékben fürdenek. Aztán elindulnak az emberek. Jönnek a kukoricaföldről is a lányok, asszonyok. A fa alatt állnak, az árnyas udvaron, nyolc kasza fénye csillog, nyolc sarlóra tapadnak rá erősen az ujjak.

Az elnök megköszörüli a torkát, de aztán csak azt mondja:

— Koreában most harc folyik.

Végighordozza tekintetét az udvaron, előbb az arcokon, aztán az épületeken. Majd tovább száll a tekintete, ki a mezőre, ahol harmadszor is megkapálták már a kukoricát és ahol a dorombolo motor folyton öntözi a tíz hold konyhakertészetet.

— Tavaly 165 százalékra teljesítettük a beadást — szólal meg a nagy csendben *Farkas* József. — Az idén, félévi beadásunkat 120 százalékra.

A többiek értik. Látni az arcokon az elszántságot. Az öreg *Bednarik* János is szót kér, felemeli a kaszáját.

— Hétfőn délig befejezzük az aratást.

Ennyi volt az egész. *Marosi* Zoltánné már indul is tovább. Negyvenhét tagja van a csoportnak, negyvenhét bélyeget hagyott itt.

A fiatalabbak követik a tekintetükkel, már ott megy a falu alatt. Egy búzatáblánál megáll. Beszélget egy ideig az emberekkel Koreáról. Aztán már csak a kendője villan, piros láng a szőke határban. Apró tüzek keletkeznek nyomában a szívekben és szaporodnak a búzakeresztek a tarlókon.

Illés Sándor

DEREK KARTUN *londoni levele*

CHURCHILL „GAZDASÁGI RIADÓJA"

(Saját tudósítónktól.) Anglia tory-kormánya ismét megkongatta a vészharangot az ország gazdasági helyzetéről. Az ilyen »gazdasági riadók« mindig a néptömegek életszínvonala ellen intézett újabb támadások nyitányát jelzik. A mostani komor figyelmeztetés magának a miniszterelnöknek: Churchillnek szájából hangzott el. Utána két héten át London, Párizs és New York vezető gazdasági köreiben szüntelenül a font-sterling esetleges leértékelésének lehetőségeit latolgatták.

Churchill kijelentette az egyik díszebéden, hogy az angol nép nincs tisztában azzal: milyen veszedelmes helyzetben van. A súlyos gazdasági helyzetet jellemezve megállapította, hogy szavai nem egyszerű figyelmeztetést (*alert*), hanem már riadót (*alarm*) jelentenek. A miniszterelnök szerint az ország ugyan pillanatnyilag még a gazdasági egyensúly helyzetében van, »fejünket a víz felett tartjuk, de nem elegendő az árral való sodródás, csupán az úszás segít«. Churchill felhívta az országot, hogy szilárd és állhatatos magatartást kell tanúsítania a gazdasági nehézségek közepette és töretlenül kell szembeszegülnie az ellenszélnek. A konzervatív vezér kiemelte, hogy Nagy-Britannia *gazdasági élete ingatag alapokon nyugszik.*

Kihámozva Churchill szavaiból a lényeget, kiderül, hogy Anglia fegyverkezési hajszája megnyomorítja az ország gazdaságát és *újabb nagy válság előjelei érezhetők.* Különösen súlyos az Egyesült Államokkal és a dollárterület többi részével kapcsolatos kereskedelem és fizetési egyenleg helyzete.

A befolyásos *News Chronicle* legutóbb megállapította: *»közel vagyunk a csődhöz«.* A lap nem túlzott. Valóban, a kormány nemrégen tette közzé jelentését arról, hogy Anglia arany- és dollártartalékai csupán nyolc hétre fedezik a legfontosabb importköltségeket.

Nem első esetben fordul a gazdasági helyzet ilyen válságosra. Az angol népet az döbbenti meg leginkább, hogy az új válság előjelei alig néhány hónappal a toryk által életbeléptetett drasztikus gazdasági intézkedések és a tömegekre nehezedő áldozatvállalás után mutatkoznak. *Állandóan emelkedő adók,* a fogyasztási javak hiánya éppen annak következménye, hogy a kormány ilyen áron akarta rendezni az alapvető gazdasági problémákat. Mindebből időközben az derült ki, hogy a hatalmas fegyverkezési programmot a dolgozó tömegekkel fizettetik meg.

Anglia naponta nagymennyiségű aranyat veszít a többi európai országgal, az amerikaiak ellenőrzése alatt álló Európai Fizetési Unió tagjaival folytatott ügyletein. *Közben az amerikai gyárosok sorra hódítják el a piacokat az angoloktól,* s az Egyesült Államok kormánya megakadályozza, hogy Anglia tisztességes kereskedelmi kapcsolatokat építsen ki a szocialista világ országaival. Az amerikai mesterkedések az árupiacokon — különösen a gumi-, ón- és gyapjúpiacon — súlyos milliókat vesznek ki az angol zsebekből a Wall Street javára. Az amerikaiakkal való háborús szövetség megfosztja az angol exportipart legfontosabb nyersanyagaitól, s ennek következtében *az ország exporthelyzete a lehető legrosszabb.*

A konzervatív *Daily Telegraph hangsúlyozta:* »Ma már nagyon távoliaknak látszanak azok a remények, hogy gazdasági nehézségeinkből őszre kiutat találunk.« Cyril *Osborne*, tory képviselő ugyanakkor megállapította: »Anglia minden iparága a legnagyobb áresésekkel számolhat.« »Igen kevesen mernének arra vállalkozni, hogy megjósolják, hová halad Anglia gazdasági élete az elkövetkezendő hónapokban« — írja a *Manchester Guardian.*

Az angol nép egészen világosan látja, hogy a toryk hirhedt költségvetése, amelyet az év elején »Mentsük meg az ország költségvetését« jelszóval harangoztak be, voltaképpen »mentsük meg az uralkodó osztályok költségvetését« jelszó alatt összefoglalható valósággá vált. A tömegek felismerték, hogy *a fegyverkezés nyomort és pusztulást hoz,* s a különböző pénzügyi manipulációk mit sem változtatnak a tényeken. Arra is rájöttek az angol milliók, hogy az annyit hirdetett »szoros baráti kapcsolatok« az Egyesült Államok és Nagy-Britannia között a gyakorlatban az amerikai gazdasági fojtogatás eszközei.

Számos nagy angol szakszervezet béremelési kérelmet intézett a kormányhoz az utóbbi hónapokban az emelkedő életfenntartási költségek ellensúlyozására. Mióta a toryk eltörölték az árak ellenőrzését, *a bérek állandóan messze az emelkedő árak mögött kullognak* és a dolgozók nem tudják megvásárolni a legnélkülözhetetlenebb szükségleti cikkeket sem. A profit közben minden idők legmagasabb rekordját érte el.

Az angol dolgozók nem csodálkoznak ezeken. Alaposan kiismerték a konzervatívokat korábbi kormányzásaik idején. A tömegek erőteljesen követelik a mielőbbi választásokat. A toryk visszautasítják a választások kitűzését, mivel tudják, hogy *feltétlenül megbuknának.* Az elmult évben is csak a választók kisebb része szavazott a tórykra, akik azóta súlyos vereségeket szenvedtek a községi választásokon. A Churchill-kormány tehát napjainkban nem képviseli az angol választópolgárok akaratát és működése *óriási károkat okoz az országnak.*

HASZNÁLT FÉNYKÉPEZŐGÉPEKET

MAGAS ÁRAKON

vásárolnak

az OFOTÉRT-boltok

Budapesten és az ország minden részén.

Olympia előtt...

5 SPORTFILM

boxolásról,
birkózásról,
atletikáról

FÁKLYA MOZI

Július 10—16-ig

SIESSEN
MEGVÁLTANI JEGYÉT!!

NAPI KRÓNIKA

A francia képzőművészet „támogatása"

Laglenne, a francia képzőművészek szövetségének elnöke tiltakozott az ellen, hogy Párizs városa rendkívül csekély összeget szavazott meg a költségvetésben műalkotások vásárlására. 1884-ben a város költségvetése 300.000 frankot irányzott elő erre a célra, amely összeg ma 70 millió franknak felel meg. Ezzel szemben jelenleg csak 10 milliót szavaztak meg. Vagyis ma a város hatszor kevesebb összeget fordít műalkotások vásárlására, mint 70 évvel ezelőtt. A fiatal képzőművészek 70%-a művészi tevékenysége mellett kénytelen másik mesterséget is folytatni, hogy meg tudjon élni. (Lettres Francaises V. 16.)

— **A »Drapeau Rouge«**, a Belga Kommunista Párt lapja »Rákosi Mátyás egyik fontos tanulmánya« címmel részletesen ismerteti Rákosi Mátyás »Népi demokráciánk útja« című művét. A lap közli Rákosi Mátyás fényképét is.

— **A bányásznapi vándorzászlóért** folyó verseny eddigi eredménye alapján első a Sajókazinczi Szénbányavállalat, második a Lovászi Kőolajtermelő Vállalat, harmadik a Dorogi Bányagépgyár, negyedik a Recski Ércbánya vállalat, ötödik a Hegyaljai Ásványbányászat.

Színes aszfalttal díszítik a moszkvai utcákat

A moszkvai utcákon és tereken helyenként színes aszfalt is látható. Kék és rózsaszín aszfalt díszíti például a Nyeglinnaja-utca egyik szakaszát. Színes aszfalt jelzi az utcai átkelőhelyeket is.

Az új útburkoló-anyaggal kapcsolatos laboratóriumi kísérleti munkálatok befejeződtek. Megtalálták bármely színű aszfalt készítésének módját. A színes aszfalt ugyanolyan tulajdonságokkal rendelkezik, mint a szürke és széleskörű alkalmazást nyer majd az utcák és terek díszítésében.

— **A cséplési díj módosításáról** hozott határozatot a minisztertanács. Azok számára, akik közös szérűn csépelnek, 0.5 százalékkal kevesebb díjat állapítottak meg. A határozat nem érinti a cséplő-munkacsapat részesedését, viszont megszünteti az elmúlt években sok vitára alkalmat adó külön vontatási pótlékot.

— **A ferencvárosi pályaudvar »gurító dombján«**, ahol a szerelvények összeállítása, rendezése folyik, eddig kézi vagy fényjelzésekkel irányították a munkát. Most a Szovjetunióban esztendők óta bevált módszert vezettek be: mintegy százezer forintos beruházással megépítették az első vasúti rádiótávbeszélő berendezést. Ultrarövid hullámon, négy különböző hullámhosszon működik a tízkilométeres hatósugarú rádió adó-vevő berendezés, amelyet az irányítótoronyban szereltek fel és adóvevő berendezést kapott az itt dolgozó két tolatómozdony is. Az őszi csúcsforgalom lebonyolításához mindez komoly segítséget jelent.

— **A postaügyi minisztérium** közli, hogy július 15-én hat újabb értékkel (8, 10, 12, 50, 70, 80 fillér) egészíti ki az ötéves Terv egyes építkezéseit ábrázoló általános forgalmú, kisalakú bélyegsorozatot. E bélyegeket valamennyi postahivatal árusítja.

— **A miskolci megyei kórház onkológiai osztályát** szombaton adták át rendeltetésének. Az avatás alkalmából Miskolcon »Onkológiai Napot« rendeztek, amelyen dr. Kuti László beszámolt a rákszűrés eddigi eredményeiről, Wald Béla, az Országos Onkológiai Intézet igazgatója a korai diagnózis jelentőségéről, dr. Drexler Miklós egészségügyi miniszterhelyettes pedig a rákos megbetegedések elleni szervezett küzdelemről mondott beszédet.

— **Könnyűipari mintaboltokat** létesítenek a közeljövőben. Textilméterárú bolt, cipőbolt, férfi és női ruházati bolt és gyermekruházati mintabolt nyílik. A Gyermekruházati bolt a Szervita-tér 4. sz., a Textilméterárú bolt a Kristóf-tér 4. szám, a Cipőipari bolt pedig a Szent István-körút 2. szám alatt nyílik meg.

— **A Közlekedési Műszaki Egyetem** pályázatot hirdet az ezidáig nem véglegesen betöltött: matematika tanszékvezető docensi, ábrázoló geometria tanszékvezető docensi és mechanika tanszékvezető egyetemi állásra, valamint újonnan szervezendő: fizika-elektrótechnika docensi, geodézia tanszékvezető docensi és géptszerkezettan tanszékvezető egyetemi tanári állásra. Részletes felvilágosítást az egyetem dékánja ad. (Szeged, Vásárhelyi S.-u. 79.)

Súlyos ítélet a társadalmi tulajdon megsértői ellen

Vesztegetési és csalási bűnügyben ítélkezett a budapesti megyei bíróság. A 24/1. építőipari vállalat mérnöke: *Falvay* János és főárelemzője: *Osváth* Zoltán azzal a feltétellel biztosították munkát *Halmi* Róbertné és *Sirok* Ferenc kulákfuvarosoknak, hogy azok a bruttó fuvardíj 6 százalékát nekik adják át. Igy fejenként félév alatt 7—8000 forint körüli összeget kaptak.

A két fuvaros, továbbá harmadik társuk: *Nagy* Róbert megvesztegette *Szücs* Verát, a vállalat anyagkezelőjét is. Rövid idő alatt 6—7000 forintot adtak neki s ennek fejében az anyagkezelő nagyobb teljesítményt számolt el a javukra. A vesztegető fuvarosok és cinkosaik négy és fél hónap alatt több mint 120.000 forinttal károsították meg a nép államát. *Glaser* Sándort, a vállalat szállítási felelősét is mulasztás terheli, mert nem ellenőrizte Szücs Vera hamis fuvarigazolványait.

A megyei bíróság *Halmi* Róbertnét három és félévi, *Sirok* Ferencet két és félévi, *Falvayt* másfélévi, *Osváthot* 14 havi, *Szücs* Verát kétévi, *Nagy* Róbertet 8 havi, *Glaser* Sándort 6 havi börtönre ítélte, azonban Glaser büntetésének végrehajtását próbaidőre felfüggesztette. Valamennyien súlyos pénzbüntetést is kaptak.

A meleg mérséklődik

A Keleti-tenger vidékéről nagy erővel áramlik dél felé a hideg levegő. Hazánkban szombaton a keleti megyékben voltak délutáni zivatarok. A hőmérséklet országszerte 33—36 fokig emelkedett. Budapesten szombaton 21 órakor a hőmérséklet 28 fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 765 milliméter, gyengén emelkedő irányzatú.

Várható időjárás vasárnap estig: déli, délutáni felhőképződés. Több helyen újabb záporok, zivatarok. Időnként élénkebb északi, északkeleti szél. A meleg mérséklődik. Várható hőmérsékleti értékek Budapestre: vasárnap reggel 18—20, délben 31—33 fok között.

TÖBB SZENET A HAZÁNAK

A Bányász Szakszervezet XV. közgyűlése

Szombaton délután kezdődött meg a Magyar Bányaipari Dolgozók Szakszervezetének XV. közgyűlése, amelyen megjelent *Kiss* Károly külügyminiszter is. Részt vett a közgyűlésen *Grigorij Novzsilov* vezetésével a szovjet bányászok küldöttsége, *Jan Teper* vezetésével a csehszlovák bányászküldöttség, továbbá a hazánkban üdülő osztrák bányászok több képviselője.

A küldöttközgyűlést *Pothornyik* József, a bányászszakszervezet elnöke nyitotta meg, majd *Blaha* Béla főtitkár mondotta el beszámolóját. Közölte, hogy a magyar bányákban szovjet segítséggel ma már a jövesztésnek 24, a munkahelyi szállításnak pedig 45 százalékát gépek végzik. A termelés növeléséért vívott harcban komoly felelősség hárul a bányászszakszervezetre. Ezért felkarolták a »Termelj ma többet mint tegnap« mozgalmat, és öt vállalatnál megszervezték a havi versenyt.

A beszámoló után *Kiss* Károly külügyminiszter tolmácsolta a párt központi vezetőségének és népünk szeretett vezérének, *Rákosi* Mátyásnak üdvözletét. Méltatta a dicső multra visszatekintő szakszervezet munkáját és vázolta a reá váró feladatokat.

— Pártunk és az ország népe azt várja, hogy a küldöttközgyűlés határozata nyomán *tovább emelkedjék a munkaverseny lendülete*, az élenjárók *előbbre* lendüljenek s a lemaradók hozzák be lemaradásukat. A szakszervezet feladata, hogy a rendelkezésünkre álló, *kimeríthetetlenül gazdag szovjet tapasztalatokat az egész bányamunkásság közkincsévé tegye.* Legyen tudatában a bányaipar minden kétkezi és értelmiségi dolgozója annak, hogy azzal a munkával, amelyet pártunk a szakszervezet széles tömegeitől kíván, hozzájárulnak ötéves tervünk sikeréhez, építik a szocialista Magyarországot és erősítik a világ békeszerető népeinek hatalmas táborát.

A nagy tapssal fogadott beszéd után *Tajkov* András munkaérdemrendes sztahanovista vájár, *Kasza* Zoltán pusztavámi bányamérnök és több küldött szólalt fel és felolvasták Henri *Turrel*, a Szakszervezeti Világszövetség bányászati tagozata főtitkárának üdvözlő táviratát. A vitát vasárnap folytatják.

Versenyben aratnak a Bács-Kiskun megyei termelőcsoportok

Zala és Veszprém megyében megkezdődött a cséplés

Az aratás gyors befejezése és a beszolgáltatási kötelezettség teljesítése érdekében számos helyen versenyszerződést kötöttek az aratás határidő előtti befejezésére. *Bács-Kiskun megyében 151 termelőszövetkezetben 200 brigád és 470 munkacsapat áll aratási versenyben.* A brigádokon és munkacsapatokon belül több mint 2300 azoknak a száma, akik az aratási munka megindulásakor párosversenyre léptek egymással. Ez a növekvő versenylendület azt eredményezte, hogy már az elmúlt héten több mint 230 termelőszövetkezetnél befejezték az őszi árpa aratását és sok helyen a rozs aratását. A megye legnagyobb termelőszövetkezetében, a *kiskunfélegyházi* »Dózsa«-ban június 30-ig 330 npld gabonát arattak le és 110 hold másodnövényt vetettek el. Végeztek az őszi árpa aratásával a *kecskeméti* »Dózsa«-ban is.

Veszprém megyében sem maradtak el a versenylendülettől. A *kertai* »Vörös Csillag« tsz *békearatást* szervezett. Felhívásához eddig 33 termelőcsoport csatlakozott. Sok csoport még a kertalak vállalását is megrövidítette, a *romándi* »Kossuth« tsz például vállalta, hogy *július 31-ig a cséplőgéptől száz százalékra teljesíti beadását.* A megyében sok helyen *megkezdték a cséplést.* A *káptalantóti* első típusú tszcs már be is fejezte az őszi árpa cséplését és 30 mázsa árpát *a cséplőgéptől szállított a begyűjtőhelyre.* Átlagtermésük 13 mázsa. Folyik a cséplés *Zala megyében* is, ahol a termelőszövetkezeti csoportok 100 százalékig befejezték az őszi árpa aratását. Alkotmányunk ünnepének tiszteletére sok termelőszövetkezeti csoport tett felajánlást a cséplés és terménybeadás határidő előtti teljesítésére.

Jelentés a begyűjtés állásáról

A begyűjtési minisztérium jelentése szerint az elmúlt héten országszerte megkezdődött a cséplés és nyomában megindult a gabonabeadási kötelezettségek teljesítése, *közvetlenül a cséplőgéptől.* A dolgozó parasztok egymásután tesznek vállalásokat községük gabonabegyűjtési tervének határidő előtti teljesítésére. A tanácsok részéről azonban egyes helyeken vannak lemaradások a mozgósítás terén. *Somogy-, Zala- és Hajdú megyékben,* az elcsépelt gabonamennyiséghez viszonyítva, lemaradás mutatkozik a beadás teljesítésében. Azokkal a termelőkkel szemben, akik a begyűjtési rendeletet nem tartják be, alkalmazni kell *a helyszíni elszámoltatást, a csépléstől számított 48 órán belül.*

Az első félévi tervek teljesítésében az elmúlt héten *Komárom megye* érte el a legjobb eredményt. A megyék versenyének összesített értékelése alapján első *Szabolcs megye*, utolsó *Bács megye*. A járások versenyében első a *mátészalkai* járás. A községek közül *Győrtelek* vezet.

Lósport

A vasárnapi galoppversenyekre jelöltjeink a következők: I. Echezeaux — Szaladó. II. Vakarcs — Álmodozó — Fukar B. III. Csaplárosné — Adria II. — Fuccs II. IV. Gazember — Adu ász II. — Szélvihar. — V. Gulianar — Tuszafa — Beduin. VI. Sarlós — Látlak. VII. Kócos — Csacska II. — Huszonegy. VIII. Luca — Inánes — Sólymos. IX. Dinamit Nárcisz — Nurmi.

Szombati ügetőeredmények: I. 1. Aranykéz 2. Adonis T: 10, h: 11, 37. bef: 134. II.: 1. Vilmos D. 2. Tamara III. T: 12, h: 12, 16, bef: 45. III.: 1. Riadó 2. Gyilovam 3. Kati T: 36, h: 14, 16, 20, bef: 45 és 105. IV.: 1. Uli, 2. Had T: 11, bef: 58. V.: 1. Champion junior 2. Darnó gyöngye 3. Dursuline T: 33, h: 14, 14, 22, bef: 99 és 243. VI.: 1. Avanti II. 2. Romeo 3. Api T: 43 h: 12, 11, 13, bef: 67 és 127. VII.: 1. Janika 2 Meridian III. 3. Kereső D. T: 99, h: 32, 27, 34, bef: 391 és 646. VIII.: 1. Csapláros 2. Béla király 3. Captain Bellwood.

— **A déljapáni árvíz** következtében körülbelül 70.000 ember vált hajléktalanná. Igen sok ember meghalt vagy eltűnt. Az árvíz következtében megsemmisültek a rizsvetések.

SPORT

Beszélgetés az első olimpia magyar bajnokával

»A sport nem cél, hanem eszköz« — mondja Hajós Alfréd építészmérnök

A Mezőgazdasági Épület és Telepítéstervező Irodában dolgozik, mint irányító tervező építészmérnök, *Hajós* Alfréd, aki 1896-ban, *az első olimpiai játékokon* két győzelmet is szerzett a magyar színeknek: a 100 és az 1200 méteres gyorsúszás olimpiai bajnokságát.

— Bizony, ötvenhat esztendeje annak — mondja — s miután akkor tizennyolc éves voltam, akárhogy csűrjük és csavarjuk, hetvennégy vagyok. De azért fiatal vagyok. No igen, a sportszerű életmód és a munka szeretete, azt hiszem, ez a kettő együtt az a bizonyos titok.

Lelkesen beszél munkájáról. A multban nem sokat törődtek a mezőgazdasági építészettel, amióta a Mezőterv-nél van, egymás után kapja a szebbnélszebb feladatokat. Csak példaképen említi a gyümölcstároló típustervét, a kazincbarcikai ételgyárat, a Mezőgazdasági Múzeum restaurációját és a legújabbat, az állati fehérjefeldolgozó vállalatot.

— Hja, más világ volt az egykori és más ez a világ — mondja —, *más a munka értéke, értelme ma, de más a sporté is.* Az én időmben a fiatalságnak egyenesen tiltották, a diák *lopva járt ki* a tréningre: nem tréfálok, volt, aki álszakállt ragasztott, míg oda-vissza megtette az utat, mert ha rajtaérték, kicsapatás lehetett a vége.

Európa-bajnokság adott rá jogcímet, hogy az olimpiára mehessen, *pénzt azonban senki sem akart adni* a jogcímhez. A kormány csak hosszas közbenjárásra volt hajlandó fedezni a költség — *felét.* A másik felét úgy tudta biztosítani, hogy egyesülete, amely szegény egyesület volt, átengedte egy másik, valamivel jobbmódú egyesületnek. Amikor pedig a műegyetem dékáni hivatalában kérte, hogy egy hónapig távol lehessen az előadásokról, azt mondták: a sport léha szórakozás. És figyelmeztették a következményekre, amiket tanulmányai félbeszakítása előidézhet. Ilyen útravalóval indult Hajós Alfréd az olimpiára.

— Maga a verseny, bizony, mai szemmel nézve, *nem volt a legsportszerűbb* — folytatja. — Leginkább a *szakszerűtlenség* jellemezte. Az úszóverseny színhelye a Pyreusi-öböl egyik melléköble, a Phaleroni-öböl volt. A 100 m-es pálya indulási és érkezési vonalát lehorgonyzott bójákra erősített kötél jelezte, az 1200 m-est pedig az öblön kívül, *a nyílt és viharos tengeren* bonyolították le.

— Akkori időim ma talán mosolyt keltenek. Míg én a 100 métert 1:22.2 alatt úsztam, ma már 55 mp-nél tartanak. De Stephenson, a gőzmozdony feltalálója is csak 32 km-es sebességet ért el óránként s a mai repülőgép az 1000 km-t is túlszárnyalja. Az úszás technikája félszázad alatt szédületesen tökéletesedett. *A crawlt mi még nem ismertük,* de váltott karral mi magyarok versenyeztünk először a világon.

— Persze, nagy öröm volt a győzelem? — kérdjük.

— A győzelem percében — válaszolja — egyáltalán nem tudtam örülni. Bármennyire is bekentem faggyúval a testemet, a húsba vágó sós hideg víz bizony nagy fájdalmat okozott. Csak órák múlva kezdtem örülni s jelentőségét csak évek múlva fogtam fel. De mindig fülembe csengtek az egyetemi figyelmeztető szavak s igyekeztem *nemcsak a sportban, hanem építészi pályámon is* kitűnni. És ezért a legnagyobb olimpiai örömöm az volt, amikor az 1924. évi szellemi olimpián Párizsban is sikerült stadiónterv-vemmel győzni.

Ez valóban egyedülálló. Hogy valaki *testi* sportszámban és *szellemiben* egyaránt olimpiai bajnok legyen, arra Hajós Alfrédon kívül nincs példa az olimpiák történetében.

— Életpályám egyik legnagyobb tanulságának azt tartom — fejezi be —, hogy *a sport nem cél, hanem eszköz.* Az egészséges életnek az egyik eszköze és annak, hogy munkánkat minél jobban, minél teljesebben, minél több örömmel és gyönyörűséggel tudjuk végezni. Úgy érzem, ezt a tanulságot kell figyelmébe ajánlanom a helsinki olimpia küszöbén a magyar ifjúságnak.

(F. J.)

Kettesi, Szőke Kató és Novák Éva szombaton pompás időket úsztak

A Bástya szombati úszóversenyén több számban indultak az olimpiai jelöltek.

Igen fontos szám volt a 200 méteres gyorsúszás, mert az olimpiai 4x200 méteres váltó IV. helyét kellett eldönteni, Kettesi hosszú betegsége után ismét jó formába jött, 2:12.9 percet úszott, ezzel megoldotta a váltó IV. helyének kérdését. Záborszky ideje 2:15.1, Ipacs 2:17.4 p volt. Örvendetes 100 m női gyorsúszóink jó formája is. Szőke Kató 1:06.3, Novák Éva 1:06.6, Novák Ilonka 1:07.4, Littomericzky 1:07.8, Székely Éva 1:08.4 percet úszott.

Vasárnapi sportműsor

Atletika: Honvéd versenye, Kispest, 5 ó. **Kajak:** Ifj. bajnokság, Margitsziget pesti Dunaág, 5 ó. **Kerékpár:** Szabad Nép országúti versenye, kecskeméti országút, reggel 6 ó. Válogató pályaverseny, Millenáris, 6 ó. **Labdarúgás:** NB II. Toto-mérkőzések: Sopron, Pápa, Csongrád, Szeged, Győr Kapuvár és Nyíregyháza. **Lovaglás:** Traktor országos versenye Siófokon. **Motor:** Honvéd motorcsónakversenye, Margitsziget pesti Dunaág, reggel 9 ó. Honvéd salakpálya motorversenye, Népliget, d. e. 10 ó. **Tenisz:** Budapest bajnoksága, Margitsziget, Tenisz-stadion, 3 ó. **Torna:** Munkaerőtartalékok bajnoksága, Kilián Gy.-u. reggel 9 ó. **Úszás:** Válogató verseny, Sportuszoda, 4 ó. Munkaerőtart. úszóbajnoksága Görömbölytapolcán. **Vívás:** Haladás kardversenye, Semmelweis-u., reggel 9 ó. Tatabánya kardbajnoksága. **Vízilabda:** Olimpiai kupamérkőzések: Vasas—V. Meteor, Sportuszoda, 6 ó. Tatabánya—Eger, Tatabányán. **Általános sport:** X. ker. TSB versenyei és bemutatói a koreai gyűjtés javára.

Budapest teniszbajnokságának döntői

Budapest tenisz egyéni és csapatbajnokságának szombati döntőmérkőzései során a női egyest W. Peterdy Márta nyerte Hidassyné ellen 6:2, 6:1 arányban. A férfi egyes elődöntők eredményei: Jancsó—Bujtor 7:5, 3:6, 1:6, 6:4, 6:2, Katona—Vad 6:3, 6:3, 6:1.

Színházak és mozik műsora

Madách Színház: V: A pirossapkás lány (7), H, K: nincs előadás. Sze: Liliomfi, az újpesti Április 4-téri Szabadtéri Színpadon (8), Cs: A pirossapkás lány. Csajkovszkij-park (8), P: Liliomfi, Kosciuszko Tádé-utca, Szabadtéri Színpad (8), Szo: Liliomfi, Csajkovszkij-park (8), jövő V: A pirossapkás lány, városmajori Szabadtéri Színpad (8).

Magyar Néphadsereg Színháza: V: Legény a talpán (7), hétfőtől nyári szünet.

Ifjúsági Színház: V: Két találkozás (7), hétfőtől nyári szünet.

Fővárosi Operettszínház: V: Állami áruház (7), hétfőtől nyári szünet.

Vidám Színpad: V: Hideg zuhany (7), hétfőtől nyári szünet.

Margitszigeti Szabadtéri Színpad: V, K, Sze, Cs: Páris lángjai (8), Szo, jövő V: János vitéz (8).

Állatkerti Szabadtéri Színpad: V: Denevér (8), Sze: VII. ker. Tanács előadása (8), Cs: Filharmónia előadása (8), Szo: Rigoletto (8), V: Rigoletto (8).

Fővárosi Nagycirkusz: Artista olimpia (4, 8).

A Rádió színházi műsora:

V: Csinn-Bumm! Gyermekcirkusz (Kossuth 10.00), Macskaház. Mesejáték (Petőfi 16.00). H: Széles mezők (Kossuth 20.55), K: Nyaralás Kismartonban (Kossuth 15.50), Hajótörés a tengeren (Kossuth 16.20), Sze: Felragyognak a csillagok (Kossuth 16.20), Cs: Aida (Kossuth 20.45), P: Párizsi fiúk (Petőfi 9.20), Szo: Hunyadi László (Petőfi 19.30), jövő V: Misi mókus kalandjai (Petőfi 16.00) Vidám Vásár (Petőfi 18.40), Warrenné mestersége (Kossuth 20.20).

Mozik műsora:

NAGY KONCERT (színes szovjet film): SZIKRA (Lenin-krt. 120.) n5, f7, 9, MÁJUS 1. (Mártírok útja 55.) 4, n7, f9.

HIV A TENGER (német film): URÁNIA (Rákóczi-út 21.) 4, n7, f9, ALKOTMÁNY (Újpest) 4, n7, f9.

MAGNÁS MISKA (magyar filmvígjáték): DUNA (Fürst Sándor-u. 7.) f5, h7, 9.

NINCS BÉKE AZ OLAJFÁK ALATT (olasz film): PUSKIN (Kossuth Lajos-u. 18.) f4, h6, 8, MUNKÁS (Kápolna-u. 3/b.) n6, f8, v. 3, TÁTRA (Pesterzsébet, Kertmozi) h6, n9, v. f4.

A CARNÖ CIPŐJE (vidám szovjet film): DÓZSA (Róbert Károly-krt. 59/61.) 5, 7, 9.

CSODA MILÁNÓBAN (olasz film): VÖRÖS CSILLAG (Lenin-krt. 45.) prol. f5, h7, 9, CORVIN (Kisfaludy-köz) prol. h4, 6, f9.

EXPRESSZ SZERELEM (színes szovjet filmvígjáték): TÁNCSICS (Csepel) f6, h8, v. f4.

JANIKA (magyar filmvígjáték): SZABADSÁG (Bartók Béla-út 64.) 4, n7, f9.

BÁTOR EMBEREK (szovjet film): GORKIJ (orosznyelvű mozi, Akácfa-u. 4.) h6, 8, v. f4.

MILLIÓK SPORTJA (magyarul beszélő színes német film): VILÁGOSSÁG (Pesterzsébet) f6, h8, v. f4, f6, 8.

SZOVJET BÁLNAVADÁSZOK (színes szovjet film): KÁRPÁT (Csillaghegy) 6, n9, v. 4.

VADVIZORSZÁG (színes magyar természetfilm) FORUM (Pestszentlőrinc) h6, 8, v. f4, VILÁG (R-mihály) h6, 8, v. f4.

KÉPZETT BETEG és MAGYAR DOKUMENTMŰSOR (Olvasztárok, Nőmunkás, Hegyek mozdulnak, 2. sz. Magyar tudomány és technika: FÁKLYA (Lenin-krt. 88.) 3, hétre prol. f5-től 11-ig folyt., FÉNY (Újpest) 3, hétre prol. 5-től f10-ig, v. f4-től f10-ig folyt., RÁKÓCZI (Csepel) Kertmozi h4, h6, 8.,

HIRADÓ: (Lenin-krt. 13.) 1. Magyar híradó, 2. Szovjetunió ma, 3.. Balaton, 4. A selejt bosszúja, 5. Ürgevadászok. — Reggel 9-től este 11-ig folyt.

1950. MÁJUS 1. KOREÁBAN: Kísérőfilm a DÓZSA, SZABADSÁG, VÖRÖSMARTY, UGOCSA mozikban.

HARCOLÓ KOREA: Kísérőfilm a HAZÁM és KÖLCSEY (Kispest), valamint 5—6. a JÓKAI (Budatétény) moziban.

KOREA SZABADSÁGÁÉRT: Kísérőfilm a BÉKE (R-palota) moziban

MEGVÉDJÜK A BÉKÉT: Kísérőfilm a BÁNYÁSZ és TÜNDÉR (Újpest) mozikban..

HELGOLAND A BÉKÉÉRT: Kísérőfilm a VILÁGOSSÁG (P-erzsébet) moziban.

A KIS KAKAS GYÉMÁNT FÉLKRAJCÁRJA: Kísérőfilm a FÓRUM (P-lőrinc) és VILÁG (R-mihály) mozikban.

Ifjú sasok (koreai film): **BRIGÁD** (P-lőrinc) 5-én: f6, h8.

Legyőzhetetlenek (magyarul beszélő koreai film): ZUGLÓI (Angol-u. 26.) h4, 6, f9.

Az én hazám (magyarul beszélő koreai film): TINÓDI (Nagymező-u. 8.) f4, h6, 8.

Sportbecsület (színes szovjet film): BRIGÁD (P-lőrinc) 3—4. és 6—9. f6, h8, v. n4, PETŐFI (N-tétény) h6, 8, v. f4, SZABADSÁG (P-imre) h6, 8, v. h4.

Rettegett Iván (szovjet történelmi film): ZRINYI (Lenin-krt. 26.) h4, 6, v. 9.

Gyermekéveim (magyarul beszélő szovjet film): JÓZSEF ATTILA (R-palota) h6, f9, v. n4.

Emberek között (magyarul beszélő szovjet film): ÉVA (Erzsébet királyné-út 36/b.) f4, h6, 8

Tűzkeresztség (magyar film): OTTHON (Beniczky-u. 3—5.) f4, h6, 8, KELEN (Kelenvölgy) 5—6 f6, h8, v. n4.

És felkel a nap (magyarul beszélő szovjet film): TERV (P-újhely) f6, h8, v. n4.

Leány a talpán (szovjet film): SPORT (Thököly-út 56.) 4, n7, f9.

Elítélt falu (német film): CSOKONAI (Népszínház-u. 13.) f4, h6, n9, ATTILA (B-fok) Kertmozi 6, n9, v. h4.

Útközet békében (magyar film): PENTELE (Lenin-krt. 39.) 10, 12, 2, 4, 6, 8, CSABA (R-csaba) n6, f8, v. 3, csüt. szűnnap, KULTURA (P-hidegkút) h6, 8.

Nyugati övezet (magyar film): BEM (Mártírok útja 5/b.) f11, f1, f3, f5, f7, f9, PARTIZÁN (Üllői-út 101.) 4, n7, f9, SZIGETHY (Albertfalva) 5—6, h6, 8, v. f4.

Civil a pályán (színes magyar sportvígjáték): BÁSTYA (Lenin-krt. 8.) 11, 1, 3, 5, 7, 9.

A BENFENTES MONDJA:

. . . hogy pénteken mutatták be a legujabb magyar filmet és máris kavarodás támadt az *Egy éj Velencében* körül. A film zenéjének megkomponálásával ugyanis annakidején *Angyal* Lászlót bizták meg, a tehetséges fiatal muzsikust, aki annakidején a *Fejős*-film zenéjét is komponálta. *Angyal* annak rendje és módja szerint el is készitette a film muzsikáját, sőt személyesen irányitotta a film zenei munkálatait, de legnagyobb meglepetésére most, mikor végre a film kijött és hirdetni kezdték, a plakátokon, az ujságreklámokban és mindenütt, ahol a filmről valami megjelent, tapasztalta, hogy a szövegrészben mindenütt ez olvasható: *„Zenéjét összeállitotta Johann Strauss motivumai alapján Angyal László"* A fiatal komponistát természetesen nem érintette kellemesen ez a beállitás, éppen ezért azonnal tiltakozott ugy a filmet forgalombahozó kölcsönzőnél, mint a film rendezőjénél nevének ilyenmódon történő felhasználása ellen. *Angyal* ugyanis azt állitja, hogy a film zenéjét teljesen saját fantáziájából komponálta, semmi köze nincs Johann Straussnak a filmhez, a halhatatlan muzsikus nevét *bizonyára reklámból biggyesztette oda a cég?* A helyzetet még komplikálja, hogy a filmszalagon is ugyanezt a szöveget lehetett olvasni a bemutatón. *Angyal* azonnal ügyvédi felszólitást küldetett a céghez és ha ezt a sérelmet, amely szerinte rajta esett, nem reparálják, *perre viszi a dolgot* Filmkörökben érdeklődéssel figyelnek az ügy fejleményeire, annál is inkább, mert alig volt példa arra, hogy *egy filmet megjelenése napján szerzőjogi perrel támadjanak meg!*

*

. . . hogy szigoru kordon zárta el az érdeklődők ostroma elől a *Vigszinházban* a *Tovaris* főpróbáját. Jacques *Deval* darabját szombaton este mutatja be a szinház és a péntek délelőtti főpróbát mindössze ötven boldog meghivott nézhette végig. Azok, akik látták a *Tovaris* bécsi előadását, azt mondják, hogy a vigszinházi produkció sokkal jobb és *Titkos Ilona játéka felülmulja Darvas Lili teljesitményét.* Az a néhány ember, aki a főpróbán résztvett, nem egyszer nyiltszini tapsot rögtönzött, amire régen nem volt példa a Vigszinházban az ilyen szigoruan zárt főpróbák alatt.

*

. . . hogy *Voinovich Géza, a Nemzeti Szinház kormánybiztosa is megjelenik „Az ember tragédiája" bécsi premierjén.* A *Nemzeti Szinház* kormánybiztosát annál jobban érdekli *Madách* halhatatlan müvének bécsi premierje, mert *„Az ember tragédiája"* hamarosan szinrekerül Budapesten is *teljesen uj rendezésben* és igy a két előadás megtekintése után érdekes megfigyeléseket tehet. *Röbbeling* igazgató, aki maga rendezi a *Burgtheaterben Madách* drámáját, szinte naponkint küld valakit Budapestre, akik a darabhoz szükséges szcenikai, kosztüm és egyéb más müszaki természetü problémák megoldását keresik a *Nemzeti Szinházban.* A filléres gyors azonban, amelynek inditását még mindig remélik Budapesten, aligha röpiti utasait a premier napján Bécsbe, mert a *Burgtheater* nagy szenzációjának premierjére a legtöbb jegy már elkelt és igy *Röbbeling igazgató nem tudja a filléres gyors utasait mind elhelyezni a nézőtéren.* Ezért valószinüleg a második vagy a harmadik előadásra inditanak különvonatot Bécsbe.

Minden gyermeknek látni kell!

Vasárnap délelőtt ½11 órakor a Vigszinházban *Lakner bácsi gyermekszinháza* parádés előadását, amelyen a szezonban utóljára kerül szinre *Király* Ernő felléptével az *Édes mostoha,* bübájos gyermekdalját 3 felvonásban. Irta: *Lakner* Artur, zenéjét szerezte *Zakál* Dénes, továbbá *Lakner bácsi és Inasa* ragyogó tréfája.

Jegyek rendkivül olcsó áron a Vigszinház pénztáránál válthatók.

— **Bajor Gizi állapota javult.** A beteg *Bajor* Gizi állapota a hét végén javult. Orvosai szerint körülbelül még két hétig kell a betegszobát őriznie és csak azután szerepelhet ismét a szinpadon. A Nemzeti Szinház azonban nem akarja a betegségéből felépült Bajor Gizit rögtön munkába állitani és csak teljes felgyógyulása után kezdik meg *A nők elmondják* cimü amerikai darab próbáit. Ebben a darabban a női főszerepet játssza majd Bajor Gizi.

— **A Céhbeliek kiállitása.** A „Céhbeliek" jubiláris kiállitása január 13-án, d. u. fél 6 órakor nyilik meg ünnepélyes külsőségek között a *Nemzeti Szalonban.*

— **A Bál a Savoyban — huszonötödször.** *Ábrahám* Pál nagy operettje pénteken este került huszonötödször szinre a Magyar Szinházban. A darab gyönyörü muzsikája, pazar kiállitása és a szinészek kitünő játéka most is nagy sikert aratott. Zsufolt nézőtér tapsolta *Harmath* Hilda, *Rökk* Marika, *Lázár* Mária, *Kabos* Gyula, *Törzs* Jenő és *Ráday* Imre pompás alakitását.

— **Magyar rendező reprezentáns francia filmje.** A párisi Marignan-szinházban most mutatták be *Farkas* Miklós *„Csata"* cimü filmjét, amely Claude Farrere ismert regénye nyomán készült. A film a magyar rendező első nagyobb alkotása. A főszerepeket Charles *Boyer* és *Annabella* játssza. A bemutatón különös tetszést arattak a tengeri csata-jelenetek. A filmet a sajtó nagy elismeréssel fogadta.

— **Müvészi bábjáték.** A *Magyar Asszonyok Nemzeti Szövetsége* és az *Uj Művészek Egyesülete* január 17-én délután 5 órakor a Gellértszálló márványtermében közös tea-délutánt rendez. A müsor kiemelkedő pontja *Büky* Béla müvészi bábjátéka, amelynek zenei részét *Ságody* Ottmár tervezte. Énekelnek: Edvi Illés István és Rády Elza. Müsor után tombola. Belépődij nincsen.

Szinház, müvészet

A Műcsarnok Téli Tárlata

A Mücsarnok *Téli Kiállitása* ezidén is hü marad hagyományaihoz és tiszteletreméltó bátorsággal reprezentálja azokat a müvészi irányzatokat, amelyek felett a haladó szellem már évtizedek óta huzza a lélekharangot.

Saját őszintén vallott akademizmusán kivül az is jogot ad a korszerü hátorságtól és modern kezdeményezéstől való elforduláshoz, hogy a Mücsarnok közönsége nem is látná szivesen a kisérletezést és tökéletesen megelégszik azzal, ha egy-egy fiatalabb müvész óvatos modernségével frissiti fel az évről-évre változó és mégis változatlan müanyagot.

A kiállitás keretében, az V. teremben érdekes vázlattervek kerülnek bemutatásra. A Rezső-téri Magyarok Nagyasszonyáról nevezett és *I. Ferenc József* emlékezetére épült plebánia-templom belső müvészi kialakitásához készült tervekről van szó. A klasszicizáló stilusban készült szép templomot a kiváló *Lechner* Jenő tervezte, a belső részek, menynyezet, sikfelületek, frizek stb. dekorálására azonban még nem történt semmi intézkedés. Tiz festő és nyole szobrász, nevezetesen: *Aba Novák* Vilmos, *Feszty* Masa, *Leszkovszky* György, *Márton* Ferenc, *Nagy* Sándor, *Kontuly* Béla, *Rakssányi* Dezső *Rozgonyi* László, *Stein* János és *Szőnyi* István, illetve *Füredy* Richárd, *Lux* Elek, *Medgyessy* Ferenc, *Ohman* Béla, *Pásztor* János, *Patzay* Pál, *Sidló* Ferenc és *Tóth* Gyula összeálltak és ingyenesen terveket készitettek, hogy a templom müvészi kiképzése mielőbb megkezdődhessék. *Lechner* Jenő összegyüjtötte és most remélhetően bemutatja ezeket a terveket, amelyek szemléltetően bizonyitják, hogy egyházi, müvészi és szociális okokból is mennyire kivánatos volna a mielőbbi döntés, egyuttal azonban arra is figyelmeztetnek, hogy a különböző stilusokat csak nagy gonddal lehet majd harmóniába hozni.

A *Téli Tárlat* XV. teréből és 532 mintadarabjából ezuttal egyet sem állithatunk megkülönböztetetten előtérbe. Az idősebb generáció köréből *Karlovszky* Bertalan grof Esterházy Móricot ábrázoló, nagy tudással megfestett, minden izében artisztikus aremását és *Magyar-Mannheimer* Gusztáv 43. számu tájképét kell kiemelnünk. *Boruth* Andor, *Mendlik* Oszkár, *Nadler* Róbert és *Thurmayer* Gyula szokott jó dolgaikkal szerepelnek. A derékhad legjobbjai ezuttal is *Benkhárd* Ágost, *Czencz* János, *Kukán, Márton* Ferenc, aki külön teremben kiállitotta a cserkész-jamboreen készült bravuros rajzait is, a kitünő *Vidovszky* Béla, *Mihalovits* Miklós, *Horváth* Béla, *Marothi Major* Jenő, *Merész* Gyula. *Kövesdy* Géza, *Sárkány* Gyula (grof Károlyi Gyula egész portréja) *Sárdy* Brutus, *Zombory-Moldován* Béla, *Gaál* Ferenc, a nemrégiben elhunyt tehetséges *Müller* Béla, *Hadzsy* Olga, *Baránszki* E. László, *Kövér* Gyula, *Valik* Zoltán, *Koszkol* Jenő, *Komáromi Kacz* Endre, *Gulyás* Sándor, vitéz *Darvassy* István, *Raksányi* Dezső, *Györffy* István, *Kemény* Nándor, *Juszkó* Béla, *Fayl* Frigyes és *Boros* Károly.

A portrék között feltünik *Hosszu* Márton *Rapaich* altábornagyot ábrázoló erőteljes munkája.

A fiatalok között *Istokovits* Kálmán és *Paizs Goebel* Jenő a legerősebb, mellette *Csóka* István, *Kézdi-Kovách* Elemér, *Boldizsár* István, *Heintz* Henrik, *Fenyves* Edith, *Tobisch* Ilona és ismét *Szántó* Magda, *Kolbe* Mihály, *Basilides* Barna és Sándor. Továbbá a tehetséges *Rombay* István és a szép fejlődést igérő Balló-dijas *Vinkle* László tünnek fel.

Az akvarellisták anyagáról *Diósszy* Antal, *Baranszky* E. László, *Heszky* Iván, *Biczó* András, *Toth* János, *Juhászné Ráth* Olga, *Jeney* Zoltán, *Neogrády* Antal és *Nagybányai Nagy* Zoltán képeit emeljük ki a grafikusok között v. *Pataky* Ferenccel és *Avedik* Félixszel együtt.

Egy kis teremben épitészeti terveket is kiállitottak. *Gyenes* Lajos, *Györgyi* Dénes, *Gregersen* Hugó, vitéz *Irsy* László, *Thomas* Antal és *Szivessy* Tibor tervei a legszebbek.

A rengeteg szobor között kevés a kiemelkedő érték, inkább a közép szinvonal jó. A nagy tömegből kiemeljük felsőeőri *Fülöp* Elemér, *Szamosi Soós* Vilmos, *Füredy* Richárd, *Somló* Sári, *Maugsch* Gyula, *Bory* Jenő, *Cser* Károly, *Damkó* József, *Kalotai Kreipel* Ernő, *Csillag* István, *Ilyefalvi Löbl* Éva és *Esseö* Erzsébet nevét. *(m. v.)*

Szinházak müsora

MAGY. KIR. OPERAHÁZ. Szombat: Tosca (D. 14.); vasárnap délután: A cremonai hegedüs, Elssler Fanny (Bérletszünet); este: Carmen (Bérletsz.) (3, fél 8).

NEMZETI SZINHÁZ. Szombat: A szerelem órája; vasárnap délután: Nyári éjfelek muzsika nélkül (E.); este: Szegény Mavrier. (3, fél 8).

VIGSZINHÁZ. Szombat és vasárnap este: Tovaris; vasárnap délelőtt: Gyermekelőadás; délután: Kabaré. (21, fél 4, 8).

MAGYAR SZINHÁZ. Egész héten minden este és vasárnap délután: Bál a Savoyban. (3, 8).

BELVÁROSI SZINHÁZ. Egész héten minden este és vasárnap délután: Helyet az ifjuságnak. (4, 8).

KAMARASZINHÁZ. Egész héten minden este és vasárnap délután: Mákvirág. (Fél 4, 8).

FŐVÁROSI OPERETTSZINHÁZ. Egész héten minden este és vasárnap délután: Sárga liliom. (Fél 4, 8).

KIRÁLY SZINHÁZ. Egész héten minden este és vasárnap délután: Kék Duna. (Fél 4, 8).

VÁROSI SZINHÁZ. Szombat: Hamburgi menyasszony. (8).

BETHLEN-TÉRI SZINPAD. Minden délután és este: Valuta. (Fél 6, fél 9). Vasárnap délután 3 órakor: Gyermekelőadás.

ANDRÁSSY-UTI SZINHÁZ. Minden este, vasár- és ünnepnap délután: Oh! Papa! (4, 9).

TERÉZ-KÖRUTI SZINPAD. Egész héten minden este, vasár- és ünnepnap délután: Teljes gőzzel! (4, 9).

UJ SZINPAD. Minden este fél 9 órakor: Bobby sir, Bobby nevet.

PESTI SZINHÁZ. Vasárnap: Fehérvári huszárok (4, 8, 11).

ROYAL ORFEUM. Mindennap 7 és 9.30, vasárnap fél 5 és fél 9 órakor Josephine Baker és társulata vendégjátéka.

KOMÉDIA KABARÉ. Minden este, vasár- és ünnepnap délután: Ujévi malac. (Fél 5, fél 9).

Mozgófényképszinházak müsora

CITY FILMSZINHÁZ. (Vilmos császár ut 36—38. Tel.: 111—40.) Prolongálva! **Egy modern asszony szive** (I. Dunne) — **Klondikel betyár. — Micki-Maus. Magyar és Fox Világhiradó.** — Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadás mindennap félhelyárakkal.

CORSO. (Váci-ut 9. szám. Telefon: 57—4—02.) **Egy modern asszony szive.** (Irene Dunne). — **Hiradók.** — Előadások kezdete mindennap háromnegyed 4, háromnegyed 6, háromnegyed 8 és háromnegyed 10 órakor. A hétköznapi első előadás félhelyárakkal.

ELDORADO. (Népszinház-utca 33. Tel.: 331—71.) **A vörös rém.** (Nagy Kató, Hans Albers). — **Nevess és szeress.** (Lucie English). — **Muzsák kedvence. — Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, háromnegyed 7, háromnegyed 10, vasár- és ünnepnap háromnegyed 2-től folytatólag. Az első előadás mindennap mérsékelt helyárakkal.

URANIA FILMSZINHÁZ. (Rákóczi-ut 21. Tel.: 460—45, 460—46.) **Extázis. — Légi országutak.** Kulturfilm. — **Miki legujabb burleszkje. — Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap fél 4, fél 6, fél 8, fél 10, vasár- és ünnepnap fél 2, fél 4, fél 6, fél 8 és fél 10 órakor. Az első előadás félhelyárakkal.

UFA FILMSZINHÁZ. (Teréz-körut 60. Telefon: 197—67, 197—68.) **Extázis. — Légi országutak.** Kulturfilm. — **Miki legujabb burleszkje. — Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadás félhelyárakkal.

CORVIN FILMSZINHÁZ (József-körut és Üllői-ut sarok. Telefon: 389—88, 395—84.) **Az ellopott szerda.** (Hajdu Éta, Szőke Szakáll stb.) — **Karácsonyi mese. — Hiradó.** Előadások hétköznap fél 4, fél 6, fél 8, fél 10, vasár- és ünnepnap fél 2, fél 4, fél 6, fél 8, fél 10 órakor. — Az első előadás félhelyárakkal.

FÉSZEK MOZGÓ. (József-körut 78. Telefon: 460—40.) **A vörös rém.** (Nagy Kató, Hans Albers). — **Nevess és szeress.** (Lucie English). — **Majomszeliditők.** (Stan és Pan). — **Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, háromnegyed 7, háromnegyed 10, vasár- és ünnepnap háromnegyed 2-től folytatólag. Az első előadás mindennap mérsékelt helyárakkal. — Vasárnap délelőtt 10 és 12 órakor matinéelőadás.

GLORIA FILMSZINHÁZ. (Thököly-ut 56. Tel.: 488—00.) **A szőke bestia.** (Anny Ondra, Ida Wüst és Paul Otto). — **A vörös rém.** (H. Albers, Nagy Kató). **Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, háromnegyed 7 és fél 10 órakor, vasár- és ünnepnap fél 2 órától folytatólag.

HOMEROS MOZGÓ. (Hermina-ut 7. Tel.: 961—00) Rákóczi induló. (Csortos Gyula, Kiss Ferenc, Dayka Margit, Halmai Tibor). — **Nőé apánk. — Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8 és 10 órakor, vasár- és ünnepnap 2 órától folytatólag. Az első előadás félhelyárakkal.

KAMARA MOZGÓSZINHÁZ. (Dohány- és Nyár utca sarok. Telefon: 440—27.) **Egy éj Velencében.** (Csortos Gyula, Balla Lici, Verebes Ernő, Gózon). — **Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8 és 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadások mérsékelt helyárakkal.

ROYAL FILMSZINHÁZAK

ROYAL APOLLO. (Erzsébet-krt 45. Tel.: 429—46) Prolongálva! **Az alagut.** (P. Hartmann, Olly v. Flint, Elga Brink és Gustav Gründgens). — **Hiradók.** — Előadások hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

FORUM FILMSZINHÁZ. (Kossuth Lajos-u. 18. Telefon: 897—07 és 895—43.) **Nápolyi szerenád.** (Lauri Volpi, L. Dietz, V. de Sicca). — **Hiradó.** Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

DÉCSI FILMSZINHÁZ (Teréz-körut 28. Tel.: 259—52 és 213—43.) **Nápolyi szerenád.** (Lauri Volpi, Lilian Dietz és Vittorio de Sicca). — **Világhiradó.** — Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8, 10. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

CASINO FILMSZINHÁZ. (Eskü-ut 1. Telefon: 831—02.) **Allbi.** (Clive Brook, Frances Dee és Charles Ruggles). **Bimbó a karneválon.** Trükkfilm. — **Hiradók.** — Előadások hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8, 10. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

PALACE. (Erzsébet körut 8. Telefon: 365—22.) Prolongálva! **Zöld méreg.** (Lionel Atwill). — **Hiradó. — Mi ujság a nagyvilágban?** — Előadások hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadáson mindennap félhelyárak.

KORONA MOZGÓ. (Attila körut 15. Tel.: 533—18) **Rákóczi induló. — Aréna királya.** (Ken Maynard). — **Hangos Magyar Világhiradó.** — Előadások kezdete hétköznap 4, háromnegyed 6, fél 7, háromnegyed 8 és 9 órakor, vasár- és ünnepnap fél 2 órától folytatólagosan.

OMNIA FILMSZINHÁZ. (VIII., Kölcsey-utca 2. Telefon: 301—25.) 9 sztár ragyogó filmje: **Vacsora nyolckor. — Mi ujság a nagyvilágban? — Hiradó.** Előadások kezdete hétköznap 4, 6, 8, 10, vasár- és ünnepnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. Az első előadás mindennap félhelyárakkal.

PÁTRIA MOZGÓ. (Népszinház-utca 13. Telefon: 456—73.) **Szőke bestia.** (Anny Ondra). — **A nőrabló.** (Jack Holt). — **Noe apánk.** (Szines rajzfilm). — — **Hiradók.** — Előadások kezdete hétköznap 4, háromnegyed 7 és háromnegyed 10, vasár- és ünnepnap háromnegyed 2-től folytatólag. Az első előadás mindennap mérsékelt helyárakkal.

Metro Goldwyn Mayer RADIUS METRO FILMPALOTA Nagy mező utca 22—24

Telefon: 220—98, 292—50.) **Egy éj Velencében.** (Csortos Gyula, Balla Lici, Verebes Ernő, Gózon Gyula). — **Téli sport Kalifornlában.** Sportfelvétel. — **Karácsonyi mese.** Prolongálva. — **Szigetek az Egyenlitő alatt.** Utifilm. — **Hiradók.** — Előadások hétköznap 2—6-ig folytatólagosak, azután 6, 8, 10, vasárnap 2, 4, 6, 8 és 10 órakor. — Vasárnap délelőtt 11 órakor: **Gyermekmatiné.**

A magyar könyvpiac nagy eseménye

GÁSPAR JENŐ

két uj regénye

A világ orvosa

(Szent István Társulat)

és

Az aranypáva

(Palladis Rt.)

Kapható minden könyvkereskedésben és kiadóhivatalunkban: V., Honvéd-u. 10.

Uj filmek

Egy éj Velencében

Róbert *Wiene* produkciójában készült ez a film, amelynek meséjét *Vaszary* János irta. A történet nagyon mulatságos, helyzetkomikumával egyenesen filmre kivánkozik, vidám fordulatai mindig ébren tudják tartani az érdeklődést. A rendező *Czifra* Géza, első nagy filmjében természetesen még néha megbotlik, de hibáit nem lehet észrevenni, mert a kitünően összeválogatott szinészek friss lendülettel játszanak. Ez elsősorban *Gózon* Gyulára áll, akinek játékában mindig örömünk telik. Most is elragadóan kedves és csillogó humoru. Kiváló *Csortos* Gyula és nagyon jó filmen *Verebes* Ernő, *Gombaszögi* Ella, *Balla* Lici és *Simon* Zsuzsa nevét kell még felemliteni a szereplők közül.

A filmben felhangzó néhány hangulatos dalt *Angyal* László komponálta tehetségesen.

A film meséjének egy része Velencében pereg le és ezek a tájfelvételek nagyon szépek és ebben a részben még emeli a hangulatot Tino di *Pattierának* férfias, melegfényü organuma.

A filmen sokat nevetett a publikum a premieren.

— **Buster Keatont adócsalás miatt perlik.** *Londonból* jelentik: Az Egyesült Államok kormánya Buster *Keatont*, a hires filmszinészt jövedelemadó-eltitkolás miatt 13.774 dollárra perelte be.

— **Napoleon szerepét játssza el legközelebb Chaplin.** *Londonból* jelentik: Hollywoodi hirek szerint rövidesen beteljesül *Chaplin* titkos álma, aki egész életében mindig tragikus szerep eljátszása után vágyódott. A *Warner*-fivérek Napoleon életéről szóló hatalmas filmet akarnak készitteni és a cimszerepet *Chaplinnek* fogják felajánlani.

— **Brada táncintézetében** (IV., Királyi Pál-u. 7.) jan. 16-án uj tánckurzus felnőttek részére.

— **A magyar női ötös nagy sikere Rómában.** Az olasz sajtó meleg hangon foglalkozik a *Szathmáry—Ragyóczy—Puky—Nagy—Kotsky* magyar női kvintett tegnapesti római hangversenyével. A Tribuna hosszabb beszámolójában főleg a magyar hölgyek kiváló összetanultságát és tökéletes technikai készségét emeli ki hangoztatva, hogy a hangversenytermet teljesen megtöltő közönség valóban megkapta azt a tiszta müélvezetet, amelyet várt. *Dohnányi* kvintettje (op. 1.) a lap szerint igen figyelemreméltó alkotás és azt a zenekar nemcsak kiváló technikával, hanem mély müvészi átérzéssel tolmácsolta. A Popolo di Roma szines tudósitásában hangoztatta az együttes tökéletes zenei fegyelmezettségét és kiváló technikai felkészültségét, amellyel az előadott müvek zenei finomságát a legtökéletesebben adta vissza. A magyar együttes szombaton a Liceum Romanoban szerepel, vasárnap egynegyed 2 órakor pedig a római rádióban hangversenyez. Rómából Reggio Calabriába, majd Cataniába mennek vendégszerepelni.

— **Szonáta-est.** Ritka és magas müvészi szinvonalu élvezetben volt része a kamarazenélés rajongóinak pénteken este a Zeneművészeti Főiskola nagytermében: *Bartók* Béla, világhirü komponistánk és pianistánk, valamint *Waldbauer* Imre, a róla elnevezett kitünő vonósnégyes primariusa tartották szonátaestjüket. Különleges zenei eseménynek hatott a két eminens virtuóz produkciója. Tökéletes összjátékuk, előadásuk meggyőzően magávalragadó ereje és nagyszerü stilushüséggel telies szonátázsuk maradéktalan szépségükben szólaltatta meg a *Brahms:* A-dur, a *Mozart:* B-dur, a *Debussy* és a *Beethoven:* Kreutzer szonátákat. A hálás közönség szünni nem akaró, tüntető lelkesedéssel ünnepelte *Bartók* Bélát és a kitünő *Waldbauer* Imrét.

Találkozó

A késkárki m. kir. állami felsőkereskedelmi iskolában az 1908—1909. tanévben érettségizettek 25 éves találkozójuk megfelelő előkészitésére közlik cimüket Baranyai István ügyv. igazgatóval, Endrőd, Békésmegye. Endrőd—Gyomai Takarékpénztár Rt.

Amerika pénzügyi bojkottot rendel el a nemfizető államok ellen?

Washingtonból jelentik, hogy a szenátus törvényjavaslatot fogadott el, amely *büntetés terhe alatt megtiltja, hogy bárki is kölcsönt nyujtson olyan adós államoknak, amelyeknek fizetési hátralékuk van*, vagy vásárolja ilyen államok pénztári utalványait. A törvényjavaslat, mely tulajdonképen *a nem fizető államok pénzügyi bojkottját jelenti*, kimondja, hogy *tizezer dollár pénzbüntetéssel és öt évig terjedő börtönbüntetéssel* sujtják azokat, akik olyan államok kötvényeit vagy pénztárjegyeit vásárolják, amelyek az Egyesült Államokkal szemben fennálló fizetési kötelezettségeiknek nem tettek eleget. A törvényjavaslathoz még *a képviselőháznak is hozzá kell járulni*, hogy törvényerőre emelkedjék. Valószinü, hogy *maga a szenátus is mégegyszer megvizsgálja a javaslatot*, mert a kérdés megvitatásakor a Házban csak nagyon kevesen voltak jelen.

Az értéktőzsdén a kölcsönkötvények iránt megélénkült a kereslet

Az értéktőzsdén ingadozó irányzattal indult a forgalom, azonban rövidesen megindultak a fedezővásárlások s ezek nyomán az irányzat megszilárdult. Az érdeklődés előterében ma is a szénpapirok állottak. Nagyobb forgalom fejlődött ki a fixkamatozásu értékpapirok piacán, ahol a külföldi értékpapirpiacokról érkezett kedvező jelentésekkel kapcsolatosan nagyobb tételekben vásárolták a Speyer-kötvényeket, ugyszintén a fővárosi kölcsönkötvényeket is. Az aranypiacon, bár a kinálat megélénkült, az irányzat mégis szilárd maradt és a jegyzések magasabbak voltak a tegnapi jegyzéseknél. A szinarany ára 5015—5000, a Napoleon-arany ára 30.40—30.50 pengő között mozgott.

Hivatalos árfolyamok (az első zárójelben a legutóbbi, a második zárójelben a pénteki záróárfolyamok): Állami pénztárjegy 1933-as (100) 100 (100), Pénztárjegy 1917-es (—) 0.12 (0.12), Székesfővárosi kölcsönkötvény 1914-es (39) 39.15—39.4 (39.25), Székesfővárosi kölcsönkötvény 1927-es (29.875) 30.25—30.75 (30.375), Hadikölcsön 6 százalékos I—V. kibocsátású (0.22) 0.24 (0.23), Hadikölcsön VI—VII. kibocsátású (0.17) — (0.17), Hadikölcsön II—VII. kibocsátású (0.17) 0.16—0.17 (0.16), Hadikölcsön IV. kibocsátású (0.14) — (0.14), Hadikölcsön V. kibocsátású (0.16) — (0.15), Hadikölcsön VIII. kibocsátású (0.15) — (0.16), Nemzeti Bank (131.1) 132.1—133 (132.5), Első Budapesti Malom (10.5) — (9.5), Hungária malom (5.6) — (5.6), Bauxit (23) 22.5—23.4 (23), Beocsini (14) 14.25 (14.25), Cementia (112) — (115), Szentlőrinci (1.8) — (1.8), Aszfalt (7) 6.75 (6.75), Köszén (259) 254—260 (258), Nagybátonyi (23.5) 25 (25), Salgó 19.6) 19.5—20.2 (19.8), Urikányi (34.5) 34.7—35 (35), Athenaeum (19.5) — (19.5), Stephaneum (5) — (5), Fegyver (52) 51.8—52.2 (52), Ganz (9.5) 9.5 (9.5), Győri vagon (6.5) — (6.5), Rima (17.8) 17.1—17.7 (17.6), Schuller (10) — (10), Ofa (4) — (4), Nasici (61) 61 (61), HÉV (36) — (36), Nova (14.5) 14—14.5 (14.25), Trust (73) 71.75—72 (71.5), Államvasut (12) 12.5 (12.5), Délcukor (66.8) 67 (67), Magyar Cukor (75) 75—76.25 (75 5), Georgia (13.5) 13.5 (13.5), Stummer (32) 32 (32), Izzó (283) 285—287 (286), Gschwindt (92) 92 (92), Részvénysör (76) 76 (76), Krausz Szesz (61) 61—62 (62), Royal (21) — (21), Goldberger (30) — (30), Juta (12) 11.7 (11.7), Pamutipar (44.5) 41.25 (41), Szegedi kender (13) — (13), Chinoin (3.2) — (3 2), Flóra (8.5) — (8.5), Mütrágya (8.75) 8.75 (8.75), Szikra (194) 195 (195), Felten (105) — (105), Gumi (29) 29—29.75 (29.75), Vasuti forgalmi (15.5) 15.95 (15.8), Telefon (5.5) — (5.5).

Javul a nemzetközi tőzsdeindex. A világtőzsdék az uj év első részében feltünően kedvező alaphangulatot mutatnak, mely főleg Berlinben és Londonban, szerényebb méretekben Zürichben és Brüsszelben, valamint Stockholmban az árfolyamok megszilárdulásához vezettek. Mig a Wall Streeten, mely Roosevelt elnök aggodalmat keltő szenzációs ujévi bejelentéseinek hatása alatt állott, továbbá Bécsben és a francia pénzügyi botránytól erősen nyugtalanitott párisi tőzsdén árfolyamelgyengülések léptek fel, addig Amsterdam és Prága tőzsdéi az utóbbi hét eredményeképen alig változott árfolyamnivót mutatnak. A tiz legnagyobb értékpiac részvényindexszámaiból kiszámitott nemzetközi tőzsdeindex (1927 végén 100 százalék), az uj év első hetében további kerek háromnegyed százalékkal 41.7 százalékról 42 százalékra szilárdult, szemben a mult év julius elejei 45.7 százalékos legmagasabb és ugyszintén multévi április elejei 36.6 százalékos legmélyebb értékkel szemben.

Ismét emelkedett a francia aranykészlet. Párisból jelentik: A Francia Banknak január 5-én lezárt és ma közzétett mérlegében hivatalos jelentés szerint *az aranykészlet 142 és félmillió frankkal emelkedett*. Az aranykészlet *77.240,542.000 frank*. Az ércfedezet százalékszáma 78.39-ről 78.92-re emelkedett.

Aranyfolyam árasztotta el Angliát. *Londonból* jelentik: A legujabb külkereskedelmi kimutatás szerint Angliát az elmult évben valóságos *aranybehozatali folyam árasztotta el*. A behozatal *251,646.839 font* volt, amely *minden idők legmagasabb aranybehozatala*. A kivitel ellenben csupán *60 311.811 font volt*, ugy hogy *több mint 191 millió font értékü arany maradt végleg Angliában*. Ebből a mennyiségből körülbelül 105 millió font került az Angol Bank páncélpincéibe, a megmaradt 86 millió font egy részét az angol fontkiegyenlitési alap szerezte meg, a többit magánaranyhalmozók, főként amerikaiak és franciák helyezték el az angol magánbankok páncélrekeszeiben. Az aranybehozatal egész összegéből 137 millió font származott az angol dominiumokból. Körülbelül ez a mennyiség felel meg annak az aranynak, amelyet az Angol Bank és az angol fontkiegyenlitési alap szerzett meg.

Közgazdaság

A törvényszék hivatalból megsemmisitette a Nova alapszabálymódositását

Igen érdekes és egészen szokatlan határozatot hozott a budapesti törvényszék mint cégbiróság. *Megsemmisitette egy részvénytársaság alapszabálymódositását*, mert az alapszabályoknak olyan pontját akarták megváltoztatni, amelynek megváltoztatását *a kereskedelmi törvény egyáltalában nem engedi meg*. A kereskedelmi törvény nevezetesen 179. §-ában kimondja, hogy az alapszabályoknak azokat a pontjait, amelyeket *az alapitási tervezetből vettek át*, amelyek tehát a részvénytársaság céljáról, üzletköréről szólnak, *nem szabad megváltoztatni*. Egyedül *az alaptőke leszállitása vagy fölemelése* kivétel, mert ezt a törvény külön megengedi.

A kereskedelmi törvénynek ebbe az intézkedésébe ütközött a *Nova Közlekedési és Ipari részvénytársaságnak* az a mult év november 30-án tartott rendes közgyülésén hozott határozata, amely az alapszabályok első pontját ugy módositotta, hogy *a NOVA kiterjeszti üzletkörét* ipari, kereskedelmi vagy egyéb gazdasági vállalatok létesitésére, vagy azok létesitésében való résztvevésre is. A törvényszék ezt az alapszabálymódositást *törvénytelennek* nyilvánitotta és épp ezért felügyeleti jogánál fogva *ezt az alapszabálymódositást hivatalból megsemmisitette* és elrendelte, hogy ezt a körülményt a közgyülés jegyzőkönyvébe hivatalosan is feljegyezzék.

E birói határozatnak indokolása hangsulyozza, hogy a törvény, valamint a kifejlődött állandó gyakorlat értelmében a vállalat tárgyának, illetve üzletkörének módositása csak akkor lehetséges, ha az ilyen természetü alapszabálymódositást elhatározó közgyülésen *az egész alaptőkét képviselő összes részvényesek egyhangu határozattal* igy döntenek. Megállapitotta a biróság, hogy a NOVA közgyülésén *nem volt képviselve az egész alaptőke* és igy *nem hozhattak jogérvényesen* olyan alapszabályt módositó határozatot, amely az üzletkör kiterjesztésével a vállalati kockázatok növekedését jelentheti.

Az indokolásnak ez a része már *bizonyos engedményt* jelent a törvény eredeti rendelkezésével szemben, mert a biróság arra a *szabadabb fölfogásra* alapitotta döntését, hogy az egész alaptőkét képviselő részvényesek összességének meg kell adni az üzletkör megváltoztatásának jogát.

Olyan hiradások is jelentek meg egyik kőnyomatos nyomán, hogy a cégbiróság a Nova Rt. közgyülési határozatait s igy a közgyülést is megsemmisitette. Értesülésünk szerint ez a hir nem felel meg a valóságnak, mert a cégbiróság — az alapszabály módositástól eltekintve — a többi közgyülési határozatot jóváhagyta.

Konvertálják a 6%-os bécsi dollárkölcsönt. *Bécsből* jelentik: Bécsi tőzsdekörök szerint Bécs város pénzügyi vezetősége arra gondol, hogy *az 1927. évi 6 százalékos dollárkölcsön hitelezőinek a kölcsönnek schillingkölcsönné való önkéntes konvertálását ajánlja fel* értékállandósági klauzulával, a 4 százalékos osztrák nyereménykölcsön mintájára. Egyesek szerint a kamatláb 6 százalékról 5 százalékra szállna alá, mások szerint a kamatláb változatlan maradna és a dollárt 6.50-es árfolyam szerint számitanák át. Olyan hir is járja, hogy az átszámitás a kibocsátáskor érvényben volt 7.11-es árfolyam alapján történnék.

Nagygyülést tartanak a Vigadóban az élelmiszerkereskedők. Az élelmiszerkereskedelmi szakmák a Füszerkereskedők Országos Egyesülete kezdeményezésére döntő lépésre határozták el magukat a kiskereskedelmi középosztály megmentése érdekében. E tárgyban az érdekeltek a Füszerkereskedők Országos Egyesülete helyiségében érdekképviseletközi megbeszélést tartottak, amelyen elhatározták, hogy az élelmiszerkereskedelem sulyos helyzetére országos gyülésen hivják föl a kormány figyelmét. A gyülést február második felére a Vigadóba hivják össze.

A Közgazdasági és Közlekedési Tudósító legujabb száma vezető helyén közli a diplomás ifjuság elhelyezésére irányuló érdekes gazdasági kezdeményezéseket, majd arról ad hirt, hogy monopóliumot akar szerezni a vadászok biztositására egy nagy intézet. Részletesen ismerteti a Vámpolitikai Központ jelentésének érdekes adatait, ezen kivül beszámol az uj költségvetés összeállitásáról, az államvasutak, a bankvilág, az idegenforgalom legujabb hireiről, ugyszintén az automobilizmus válságának ujabb fázisáról.

Valuta- és devizapiac. A Magyar Nemzeti Bank hivatalos árfolyamai. Devizák: Amszterdam 231.55—232.75, Belgrád 7.89—7.90, Berlin 135.80—136.60, Brüsszel 79.26—79.74, Bukarest 3.41—3.43, Kopenhága 83.60—84.60, London 18.76—18.90, Milanó 30—30.18, Newyork 366—372.—, Oszló 94.20—95.—, Páris 22.33—22.47, Prága 16.35—17.05, Szófia 4.11 és háromnegyed—4.14 és egynegyed, Stockholm 96.70—97.50, Varsó 64.75—65.15, Zürich 110.80—111.40. — Valuták: angol font 18.70—19.10, belga 79.16—79.74, cseh korona 16.95—17.07, dán korona 83.40—84.60, dinár 7.80—8.30, dollár 362—372.—, francia frank 22.30—22.50, holland forint 231.35—232.75, lengyel zloty 64.65—65.15, lei 3.42—3.46, leva 4—4.26, lira 20.90—20.20, német márka 135.70—136.60, osztrák schilling 78.70—80.70, norvég korona 94—95.—, svájci frank 110.70—111.40, svéd korona 96.50—97.50, kanadai dollár 356—376.—. — Clöringárfolyamok: Berlin 136.20, Brüsszel 79.50, Bukarest 3.42, Milanó 30.0926, Páris 22.401, Szófia 4.13, Bécs 80.454.

Bécs, január 12. (Devizazárlat.) Budapest 124.295, Amszterdam 284.30—285.90, Belgrád 12.516, Berlin 168—169.—, London 23.— és fél—23.20 és fél, Milanó 37.13—37.33, Newyork 451.50—455.50, Páris 27.71—27.87, Prága 20.97—21.09, Zürich 136.90—137.70.

Berlin, január 12. (Devizazárlat.) London 13.56 és fél—13.69 és fél, Newyork 2.6860—2.6920, Bukarest 2.4880—2.4920, Amszterdam 168.63—168.97, Milanó 22.01—22.05, Belgrád 5.6640—5.6760, Páris 16.42—16.46, Prága 12.45—12.47, Zürich 81.17—81.33, Bécs 47.20—47.30.

Zürich, január 12. (Devizaforgalom.) Páris 20.23 és fél, London 16.84, Newyork 331.—, Milanó 27.10, Amszterdam 207.70, Berlin 122.65, Prága 15.34, Belgrád 7.—, Bukarest 3.05, osztrák schilling 57.75.

Prága január 12. (Devizazárlat.) Budapest 589.75—591.75 névleg

Külföldi értékpapirpiacok

Bécs, január 12. (Értéktőzsde.) A mai értéktőzsde tulnyomórészt szilárdabb irányzattal nyitott. Az árfolyamok nem tüntettek fel nagyobbarányu változásokat, kivételt csupán a Rima képezett, melyben jelentős budapesti vásárlásokat eszközöltek. — Zárlat: Államvasut elsőbbségi I—X. 63, Duna Száva Adria Vasut elsőbbségi 64.20, Österr. Nationalbank 155, Borsz Pakr. 45, Dunagőzhajózási 2.50, Államvasut 16.30, Magyar Általános Kőszén 312, Urikányi 42.25, Rima 20.25, Magyar Cukor 89.80, Magyar Vasutforgalmi 18.25.

Berlin, január 12. (Értéktőzsde.) A mai tőzsde csendes irányzattal nyitott. A nagyfoku üzletlenség következtében forgalom alig fejlődhetett ki. Az áralakulás nem volt egységes, az alaphangulat azonban barátságos volt. — Zárlat: Osztrák aranyjáradék 4 százalékos C. C. 19 és egynyolcad, Osztrák koronajáradék 4 százalékos 0.30, Magyar államkölcsön 4 és fél százalékos 1913-as 5.10, u. a. 1914-es 5, Magyar aranyjáradék 4 százalékos 5.30, Magyar államkölcsön 4 százalékos 1910-es 5.35, Magyar koronajáradék egynegyed, Budapesti kölcsön 1914-es 43 és fél, Berl. Handelsgesellschaft 88, Commerz- und Privatbank 50, Deutsche Bank und Disconto 57 és háromnegyed, Dresdner Bank 61, Reichsbank 166 és hétnyolcad, A. E. G. 26 és ötnyolcad, Bemberg 45 és háromnegyed, I. G. Farben 125, Gesfürel 90, Harpener 88 és háromnegyed, Rhein. Braunkohle 199, Rhein. Stahl 87 és egynyolcad, Siemens 147 és fél, Ver. Stahlwerke 38.

Genf, január 12. (Értéktőzsde.) Nasici 40, Magyar Általános Kőszén 176, 175.

Fémpiac

London, január 12. (*Fémtőzsde.*) Réz tartott, ón jóltartott, ólom és horgany lanyhuló. Vörösréz standard 31¾—31 13/16, 3 hónapra 31⅞—31 13/16, lesz. árf. 31¾, elektrolyt 35—35½, best. sel. 34¼—35½, ón standard 227—227¼, 3 hónapra 227⅜—227½, lesz. árf. 227, banca ón 232¼, straits 232, ólom külföldi prompt 11 1/16, 3 hónapra 11 5/16, lesz. árf. 11⅛, horgany prompt 14½, 3 hónapra 14 13/16, lesz. árf. 14½. — *Nemhivatalos jegyzések:* ezüst prompt 19 5/16, kés. száll. 19⅜, arany 127.2, platina 7¾, öntöttvas 62½, réz strong sheets 62, aluminium belföld 100, antimon regulus 39—40, nikkel bel- és külföldi 225—230, higany 9½—9¾, antimon kinai 21¾—22¼, Wolframérc 26½—27½, fehérbádog 16¼—16½.

Mezőgazdaság

Hütőházi és konzervtojást kinálnak nekünk a bécsi és a németországi tojáskereskedők

Az utóbbi időben a fogyasztó közönség nagy megdöbbenésére különös jelenségek történtek a tojáspiacon. A felhozatal csökkent, a tojás csaknem eltünt a piacokról s ezzel kapcsolatosan természetesen jelentékeny mértékben meg is drágult a tojás. Ezt a jelenséget a Külkereskedelmi Hivatal hivatalos közlönye, a Magyar Exportkurir a következőképpen magyarázza:

A rendkivüli decemberi időjárás folytán a *tojáskészletek Magyarországon teljesen kimerültek*, annál is inkább, mert a kiviteli feltételek és lehetőségek olyanok voltak, hogy exportőreink az egész ősz folyamán dolgozhattak. *Január 1-én már csak minimális mennyiségü tojás volt a budapesti hütőházakban*, ellentétben Béccsel és a németországi városokkal, ahol a spekuláció erősen dolgozott és nagy mennyiségeket tartott vissza. Emiatt állott be a reakció és előfordult az a ritka eset, hogy *Bécsben és Németországban a konzerv- és hütőházi tojás jelenleg olcsóbb, mint Magyarországon és a magyar tojáskereskedőkhöz ezekből az országokból érkeztek eladási ajánlatok*. Ausztria és Németország *friss tojást keres és selejtesminőségü konzervtojást akar eladni*, mert nem gondoskodtak arról, hogy a hütőházi áru idejében értékesitésre kerüljön. Az idő javulásával azonban remélhető, hogy a tojástermelés rövidesen megindul és legkésőbb a hónap vége felé megindul az exporttevékenység is és a magyar tojás ismét megjelenhetik természetes nyugati fogyasztópiacain.

Mindenesetre furcsa, hogy külföldi selejtes minőségü tojást kináljanak nekünk, exportáló államnak megvételre, mert a belső fogyasztást saját termelésü tojással nem tudjuk kielégiteni. Hogy idáig jutottunk, *valahol hiba történhetett. A belföldi fogyasztást teljesen figyelmen kivül hagyták, amikor az exportot erőltették*, de ugyanekkor, ugylátszik, *csődöt mondtak azok a csodatojófajták, amelyeknek elterjesztésére sulyos ezreket folyósitottak*. A tojástermelés és értékesités megfelelő, céltudatos *megszervezésére* a mostani tapasztalatok alapján szintén *elkerülhetetlenül szükség van*.

Tervezetet dolgoztak ki a világpiacokon bevezetendő egységes minimális buzaárra

A Londonban székelő nemzetközi buzaellenőrző bizottság a nemzetközi buzaegyezmény kiegészitése céljából albizottságot alakitott azzal a feladattal, hogy az dolgozza ki a *piacszabályozó rendelkezéseket*. Ez az albizottság most — mint jólértesült forrásból jelentik — bizalmas jelentést készitett, amelyet *a január 29-én összeülő főbizottság elé terjeszt*.

A bizalmas jelentés — a kiszivárgott hirek szerint — *az egyes buza- és lisztfajtákra egységes minimális árak megállapitását javasolja*. A minimális árak megállapitásával, amelyek *jóval a jelenlegi világpiaci árak fölött mozognának*, elsősorban a buzát importáló államokat hoznák abba a helyzetbe, hogy *a kilátásba helyezett vámmérsékléseket megvalósitsák*. Másrészről viszont ilyenmódon a nemzetközi buzatermelést és vetésterületmegállapitást is rentabilis alapokra lehetne fektetni. A javaslat *az árakat nem jelöli meg részletesen*, hanem azok megállapitását a későbbi tanácskozásokra bizza. *A számitások alapjául a Manitoba II. buza évi átlagárát akarják venni, még pedig a liverpooli jegyzés alapján*. A javaslat elfogadása mindenesetre *lényeges lépést jelentene a mezőgazdasági termelés mai válságos helyzetének javitása felé*.

Vasárnap tartja tisztujitó közgyülését a Gazdatisztek Országos Egyesülete. Január 14-én, vasárnap délelőtt 10 órakor tartja a Köztelken a Magyar Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesülete tisztujitó közgyülését dr. *Haidecker* János hatósági biztos elnökléséve., akit a panaszos gazdatisztek felebbezésére a belügyminiszter állitott a régi elnökség helyett az egyesület élére. Elnökül báró *Vay* Miklós országgyülési képviselőt, alelnökökül *Bayer* Jánost, *Legány* Ödönt és *Baranyovits* Rezsőt fogják megválasztani. Ugyancsak kicserélődik az egész régi választmány is, amely legközelebbi ülésén ügyvezető igazgatót választ. Erre a tisztségre: *Fáber* Györgyöt, az Alsódunántuli Gazdatiszti Kör titkárját választják.

Ujból megállapitották az exportburgonya termelői árát. A Magyar Burgonyakiviteli Egyesülés mult év november 2-án megkezdett müködése óta összesen 1800 vagon burgonyát adott el Olaszországba. Az Egyesülés fagymentes napokon ismét teljes erővel szállit, ugy, hogy az elmult héten is jelentékenyebb mennyiségü burgonya hagyta el a magyar határt. Ezidőszerint magyar Ella-burgonyáért Postumia paritásban 18—19 lira érhető el 100 kg-ként. Ezt az árat alapul véve, az Egyesülés ellenőrzőbizottsága csütörtökön tartott ülésén megállapitotta, hogy az Egyesülésnek január 12-től kezdődőleg *exportminőségü Ella-burgonyáért* a szabolcs—nyirségi terme övkörzetben q-ként legkevesebb 3, a dunántuli termelővidékeken pedig 3.40 pengőt kell a termelőnek igazoltan fizetnie. Ezek az árak a további megállapitásig maradnak érvényben.

A borpiacon folytatódik az áremelkedés. A borpiacon az elmult hetek szilárdsága fokozódott, sőt azt lehet mondani, rendkivüli arányokat öltött anélkül, hogy a termelők részéről nagyobb kinálat lenne, a borárak ugrásszerüen emelkedtek. A Magyar Mezőgazdák jelentése szerint az Alföldön kistermelőknél alacsonyabbfoku borokért 1.60—1.80 pengőig, 10 fok körüli borokért 1.80—2.— pengőig fizettek hektoliterfokonként, anélkül, hogy ilyen árak mellett is nagyobb mennyiség jelentkezett volna a piacon. Az uradalmi tételeknél az árak 2—2.20 pengőig alacsonyabbfoku boroknál, magasabbfoku boroknál 2.20 és ezenfelüliek, részben seprővel fejtve, ab termelő állomás. A szines árut még jobban keresték. Az óborokban, különösen 12—13 Malligand foku iránt a kereslet még erősebb és az árak még magasabbak. A kereskedelmet az a rendkivüli áremelkedés aggodalommal tölti el, mert a fogyasztás felvevőképessége nemcsak, hogy nem emelkedett, hanem az állandó munkanélküliség következtében még inkább csökkent. Az exporttevékenység a felemelt árak mellett rendkivül nehéz.

Rövidesen döntés történik a gyapjuértékesités megszervezése ügyében. A gyapjupiacon az elővételi üzletek teljesen megszüntek, mert a termelők a gyapjuértékesités megszervezését célzó mozgalom fejleményei miatt várakozó álláspontra helyezkednek. A vonatkozó tárgyalások egyébként már az illetékes minisztériumokban folynak és igy rövidesen döntés várható. Az elmult napokban a Futura jelentése szerint, nógrádmegyei gyapjuból 1.75 pengős áron cserélt gazdát. A külföldi piacokon Ausztráliában és Délafrikában az árak legutóbb 10—12 százalékkal tovább emelkedtek. Az irányzat mindenütt rendkivül

a román, szláv, germán és zsidó, majd az olasz, francia és angol s újabban a közlekedési és érintkezési eszközök fejlődésével, távoli világrészek uralkodó népeinek a faji lelkével is harcolnia kell. Elzárkóznia lehetetlen volt, ahhoz pedig, hogy legyűrje a rátörő különböző faji lelkeket, nem volt elég ereje, éppen csak hogy a mai napig fenn tudta magát tartani. Ebben a helyzetben a magyar lélek majdnem elvesztette azt, ami turániságát tette, de vele szemben a többi lélek sem tudván túlsúlyra jutni, a nemzeti lélek olyan keverékállapotba került, mely az erőcsoportok elhelyezkedése és a külhatások szerint örökösen ingadozik, mert nincs meg a képessége arra, hogy határozott irányba forduljon. Kelet és Nyugat az a két főirány, amelyek között végül is választani fogunk és különösen a Kelet híveinek igen erős munkát kell kifejteniök, hogy ezt a fordulást sikeresen előkészítsék. Ha nyugatra fordulunk, akkor több mint bizonyos, hogy nyugodni is fogunk, mert a keveredés tovább fog folyni, míg nemcsak a vérünk, hanem turáni lelkünknek a maradéka is fel fog oszlani az erősebb, a kapzsibb faji lelkek között. Kelet ezzel szemben életet jelent a számunkra, mert onnan friss turáni lélek fog ömleni elkorcsosodott faji tudatunkba. Néhány száz vagy ezer török-tatár családnak a betelepítése — az ezeréves Magyarországba — rövid néhány esztendő alatt óriási változást idézne elő az életünkben, aminek a jelentőségét fokozza az a tény, hogy a tatárok kitünően értenek a kereskedelemhez.

A faji kérdéssel a jövőben mint elsőrendű kérdéssel kell foglalkoznunk. Példaképpen álljanak előttünk a nem áthasonult zsidók minden jó tulajdonságaikkal. A test és a vér támpontokat nyujthat valaki fajiságának a megállapítására, jó és igaz magyar embernek azonban tartsuk azt, akinek a lelke magyar s mivel pedig a lélek boldogulása Istentől függ, pontosabban: akinek a lelke keresztény, magyar lélek.

*

A turáni faj testi jellegzetességeinek az ismertetésére egy szaktudóst kértem fel, aki azonban közbejött betegsége miatt nem tudta teljesíteni a kérésemet. Hirtelenében magam vállalkoztam arra, hogy az ismertetést szakkönyvek alapján megírjam. Bele is kezdtem és ez lett belőle. Ugyanis fontosabbnak tartom az eddigi anyagias elméletekkel szemben rámutatni arra, hogy a faji kérdésben is a lélek játssza a döntő szerepet. Tanulmányomnak a lényegét helyesnek érzem, mert kizártnak tartom, hogy a lélek milyensége és minősége, tulajdonságai stb. a testtől függjenek. A lélek úr a test fölött s legfeljebb az akaratát nem tudja vele szemben érvényesíteni, ami azonban csak akkor fordul elő, ha a test beteg, rossz. A lélek felsőbbrendűségét ez semmivel sem csorbítja, amint a gépkocsivezető sem veszít az értékéből azzal, ha kocsijának az egyik kereke az ő hibáján kívül az árokba szalad. *Schiller.*

A faji öntudat

Faj és nyelv nem fedik egymást. Nyelvet cserélhet nép és ember egyaránt, de vért, fajt nem, mert a vér mindig megmarad s még a keveredésnél is csak korcsokat hozhat létre, amelyek a faj átütő képessége szerint lesznek aztán egyik vagy másik alkotójukhoz hasonlók.

Újabban sok tudós ellene mond a faji alapokon való népkacsolatok lehetőségének s történeti példákkal áll elé arra vonatkozólag, hogy eppen az egy fajhoz tartozók között milyen rettenetes testvérirtó harcok dühöngtek. Látszólag igazuk van a multra, de a jövőre nincs. Sőt a multra is igen megszívlelendő tényezők vannak előttünk, amelyeket ha boncolgatunk, rendesen kiderül, hogy ezek az ellentétek nagyobb részükben nem is az egy fajhoz, csak az egy nyelven beszélőkhöz tartozók között dultak s alapjuk éppen a faji különbségek voltak. Szibéria legkeletén a jukagir, kamcsadál, itelmén és korják népeket ma hiába keressük, elvesztették nyelvüket, oroszok lettek. De ha színről színre megnézzük őket, sem testi mivoltukban, sem lelkületükben nem lettek oroszok, csak nyelvük veszett el. A németség büszkén üt mellére s úgy mondja, hogy „Ich bin ein Deutscher!" (Német vagyok). Nyelvük igaz, hogy német, de azért alig találni nagyobb ellentétet, mint amilyent az északi és déli németség mutat. Azok az évszázados harcok, melyekben egymást pusztították, s az a nagy gyűlölet, mellyel ma is viseltetnek egymás irányában, bizony nem faji egységnek, hanem a külön fajiságnak a következménye.

Állatnál, embernél megvan az a természet, hogy az egymáshoz tartozók összetülekednek egymással, pillanatnyi felhevülésben vagy életemmegosztás miatt. De ha közös baj fenyegeti őket, akkor még a farkas is csordába verődik, hogy létfenntartását biztosíthassa. És az ilyen tömörülésbe bizony nem kerül bele másfajtájú. A jó sorsban az összetartozás érzete meglazulhat, de a szenvedésekben csak megerősödik. *A faji összetartozás a* **vér szava, a vér szava Isten szava,** *amely belénk oltotta a faj és fajta minden jellegzetes vonását s amely ellen hiába küzd az egyes, mert ez a világrend s az ez ellen lázadónak elbukás a vége.*

Bármilyen erősek és öröklődők a faji ösztönök és tulajdonságok, mégis istápolásra szorulnak. A macska kölykeihez viszi az élő egeret, hogy megtanítsa annak elfogására. Az embernél is kell istápolni vére erkölcseit. Mint gondolkozó lénynél az egyszerű utánzáson kívül szellemi alapok is számításba jönnek a faji öntudat felébresztésénél és fenntartásánál. A családban az elődök tettei épolyan példányképek, mint a nemzetnél vagy fajnál a történelmi mult, amelyből a büszkén dacos nemzeti és faji öntudat fakadt.

Nincsen nemzet a földön, amely ne lenne büszke nemzetére s majdnem mindenik a világ legelsejének hiszi magát. Való tény, hogy minden nemzetnek van valami olyan a multjában, amire büszke s amire hivatkozva neveli gyermekeit. A nemzeti nagyság megalapozásának ez volt mindig a legfontosabb tényezője. Az angol arra tanítja gyermekét, hogy aki nem angol, nem is ember s aki velük akar beszélni, tanuljon meg angolul. A francia úgy nevelt, hogy a négyéves gyermek kést ragadott a kezébe, ha a német nevét hallotta.* A német iskolamesterek rövid idő alatt olyan nemzedéket neveltek, amely a gloiretól megittasodott franciát 86 nap alatt legyürte. Az amerikai azt mondja, hogy ő a világ legelső népe s minden nap megesketi a nemzeti zászló alatt minden tanulóját a ovodától az egyetemig a nemzethűségre. A zsidóság kétezeréves szétszórtsága ellenére megtartotta fajiságát, mert nemzeti ontudatra nevelt. Még az oláhság is, melynek mai álláspontja szerint, nem sok dicsekedni valója van történeti multjával, gyárt ilyent magának s belemesterkedi nemzete lelkébe a

* És a franciák máig sem változtak. Arra a körkérdésre, hogy hogyan kell viselkedni az idegenekkel szemben, a francia gyermekek szinte egyöntetűen azt válaszolták, hogy nem szabad velök érintkezni, sőt még a köszönésüket sem szabad fogadni, mert így parancsolta a mama. Ezt egy francia folyóirat nem szégyelte közölni. Íme!

(Szerk.)

1931 dec 20 Lechner Jenő

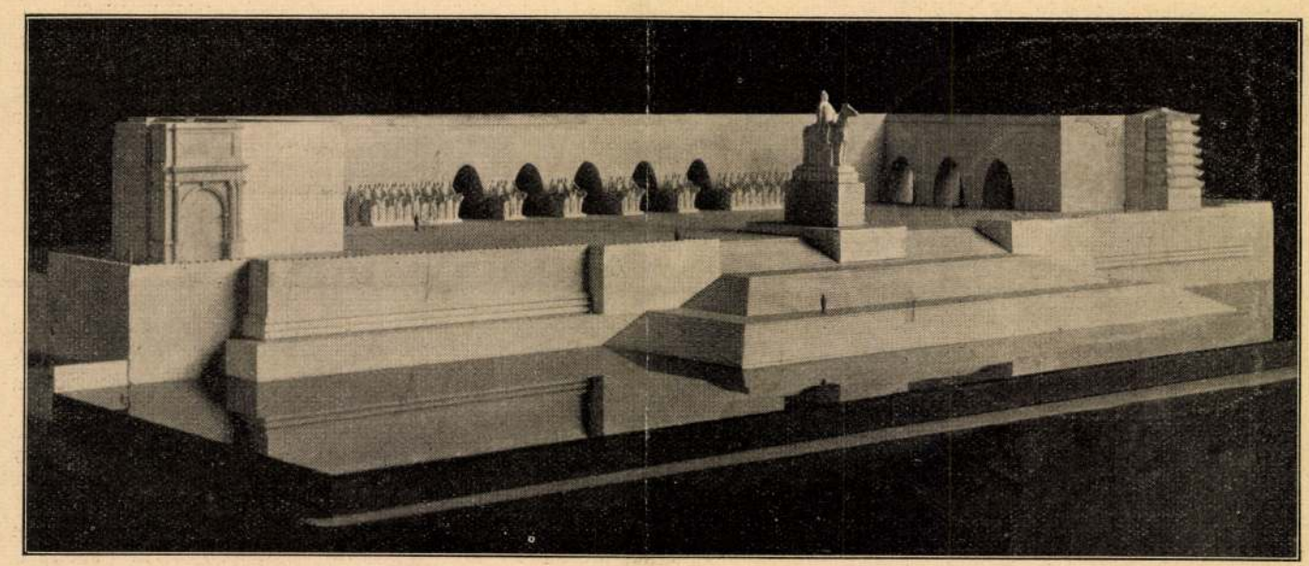

Dr. Lechner Jenő építőművész-tanár és Füredi Richárd szobrászművész egy Atilla-emlékmű vázlattervét készítették el és azt felajánlották a Turáni Társaságnak. A hódító Atilla főalakja mögött a turáni szellemű architektónikus keretből az eljövendő új világot jelentő hunn sereg bontakozik ki. Az emlékmű szélein felépített római diadalkapu és kínai pagoda a nyugattól a távolkeletig kiterjedő hódító és retteg ett hatalmat szimbolizálja. Az emlékmű előtt széles, nagy víztükör zárja le a kompoziciót. A Vérmező középtengelyére tervezett emlékmű teljes hossza 170 m, szélessége kb. 70 m, a terrassz maga a víztükör felett 8 m magas, a hatalmas víztükörtől széles lépcsőzet középtengelyében áll a főalak, melynek teljes magassága 14 m, maga a szobormű magassága 8 m. A terrasszt szegélyező építmények 12 m magasságban övezik az emlékművet, amely hátával az Atilla-utcának támaszkodik és onnan 5 nagy nyiláson át közvetlenül megközelíthető.

másik vért megalvasztja. Az alvadt vér pedig halált okoz.

A vérnek a szerepe a faji különbségek, illetve jellegzetességek létrehozásában még távolról sincsen tisztázva, bizonyos azonban, hogy nagy jelentősége van. A legrégibb népek is nagy fontosságot tulajdonítottak neki. Büszkék voltak a magzatjaikra, ha azok valami szép cselekedetet hajtottak végre, mondván: *az én vérem.* Ellenben a halálig elkeseredtek, ha az utódok nem bizonyultak méltóknak az ősi vérhez. Az utóbbi időben azonban egyesek túlértékelték ezt a jelentőséget és úgy nyilatkoztak a vérről, mint a fajiság egyedüli hordozójáról. Azt tartották, hogy a fajt a vér teszi és ennek az összetétele határozza meg a faji lelket is. Ez a felfogás szerintem nem lehet helyes, mert anyagias s aki vallja, az az életet adó lelket alárendeli az anyagnak, ami egyenesen istentagadás. Aki hisz a lélek felsőbbrendűségében és örökéletében, az éppen fordítva látja ezt a dolgot. A faji különbségek, illetve jellegzetességek elsődleges okainak a lélekben kell lenniök, mert a vér, a test csak eszköze a léleknek, a megnyilvánulásai a lélek megnyilatkozásai, a lélek kisugárzásai az életbe, a teremtésbe, melyekkel javít, épít vagy rombol.

Ez állításom mellett szól az a tény, amelyre „Hogyan szolgáljuk a turáni eszmét" című tanulmányomban mutatok rá. T. i. az oroszok, annak ellenére, hogy a vérüknek igen nagy százaléka turáni, a cselekedeteikben, megnyilatkozásaikban nincsen semmi sem, ami turáni volna, sőt, amint a történelem mutatja, a turáni népekkel szemben csak ellenséges magatartást tanusítottak és tanusítanak ma is. Miért? Ha a faji jellegzetességek elsődleges és döntő oka a vérben volna, akkor a vérkeveredés és összeszokás folyamatára eső időt leszámítva, már legalább is 100—150 év óta a legnagyobb barátságban kellene élniök a turáni népekkel. Ezzel szemben ma is egyenesen irtják őket, aminek az oka csakis a lélekben keresendő, az ő szláv lelkükben, melyet az anyag fölött valóságánál fogva, az alsóbbrendű vér, az anyag nem tud befolyásolni.

De vegyük ennek a példának a fordítottját. Itt vannak bolgár testvéreink. Az ő turáni vérük annyira elszlávosodott, hogy a történészek szerint, az általuk meghódított szlovén tömegben valósággal feloldódtak. A megnyilatkozásaik, az egész lelkületük ennek ellenére mégis turáni maradt. Miért? Azért, mert turáni faji lelkük a nekik behódolt népeknél erősebbnek bizonyult s a vér, az alsóbbrendű anyag nem tudott rá hatni.

Szerintem tehát valakinek a fajiságát nem a test külsőségei, illetve a vér határozzák meg, hanem a lélek. A faji különbségek a lélekben rejlenek, a testben létező különbségek pedig csak bizonyos fokig korlátozott szerepet játszó függvények, melyek anyagi voltuknál fogva nagy változásoknak vannak alávetve. Belőlük természetesen lehet következtetni valakinek a fajiságára, de ez különösen a kevert népeknél csak ritkán fog sikerülni, a faji tisztaságukat megőrző népeknél ellenben majdnem minden esetben. Ezek a népek vérük tisztaságával megőrizték faji lelküknek a tisztaságát is.

A faji lélek hatalmának szemléltetésére példának hozom fel a zsidókat vagy izraelitákat, akik más népek közé keveredve, de faji zárkózottságukat bizonyos fokig megtartva, az egész földön elterjedve, csoportosan élnek. Rendkívüli faji öntudatuk, ősi vallásuk s ma már csak a vallástudományukban használt ősi héber nyelvük oly erős kapcsot alkotnak közöttük, hogy ókori sajátságaikat kevés kivétellel a mai napig tökéletesen megőrizték, sőt gazdasági alapon szétszórtságukban is nagy hatalomra tettek szert.

Nekünk, magyaroknak nagyon elkeveredett a vérünk. Ez földrajzi helyzetünknek a következménye. Ennek az erős és — tegyük hozzá — vegyes keveredésnek tulajdonítható, hogy a faji gondolat magyar népünknél a tudat alá zsugorodott s a nemzeti gondolat meg éppen hogy tartja magát. Az előbb felhozott példákban két-két faji lélek került szembe egymással s egynek-egynek csak egy-egy idegen lélekkel kellett megküzdenie. Magyarországon más volt, illetve más a helyzet. Itt a turáni faji léleknek,

Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő: Az Eucharisztikus Kongresszus főoltára

A kegyes sors már másodízben juttatott abba a helyzetbe, hogy világraszóló ünnepség középpontjába helyezett dekoratív feladatot oldjak meg. IV. Károly király koronázásakor, 1916-ban, a koronázó főtemplom belső díszítését bízta rám a kultuszkormány. Ott annyiban volt könnyebb a feladat, hogy nem kellett architekturát is szerkeszteni, ez adva volt teljes egészében, csak stilszerű dekorálásról volt szó. Monumentális hatású világítási effektusokról, fejedelmi trónusokról és kárpitosmunkával létesíthető baldachinokról. Anyagi szempontból szinte korlátlan keretek között mozoghattam és duskálhattam a valódi selymekben, bársonyokban és brokátokban. Az eucharisztikus kongresszus főoltár-építkezésének viszont a legkülönbözőbb pályázatnak egyik feltétele volt. A tervpályázaton — mint emlékezetes — az első díjat és a kivitelre való megbízatást mi nyertük el, közösen készített tervünkkel. Ebben a tervben igyekeztünk elfogadható megalkuvást kötni a milleniumi emlékmű röneszánsz formáival és az építőművészet korszerű követelményeivel. A sikert az az ötlet biztosította, hogy a modernebb felfogással tervezett, főképp dekoratív jelleggel hangsúlyozott terraszépítményre jelképes motívumként felállítottuk a római Szent Péter templom Bernini-féle főoltárának csaknem eredeti nagyságú mását. Ezzel kettős célt értünk el: Egyrészt kihangsúlyoztuk azt, hogy a világkongresszus idejére idehelyeződött a katolikus világ középpontját jelentő pápai főoltár, más-

részt elkerültük azt a korszerűtlenséget, hogy az emlékmű történelmi stilusához idomuló eklektikus oltármenyezetet tervezzünk.

Végül erősen megkötötte kezünket az a körülmény, hogy szigorúan meghatározott pénzügyi keretek között, még pedig az óriási méretekhez, a kifejtendő pompához és egyéb követelményekhez viszonyítva nagyon szegény keretek között, ideiglenes jelleggel és olcsó anyagok felhasználásával kellett számolnunk.

A „Művészet" olvasóit kevésbé érdeklik azok a technikai nehézségek, amelyekkel meg kellett küzdenünk, így főképp a statikai követelmények figyelembevétele, a villámhárítók, vízelvezetések, világító berendezések, stb. Ezért e helyütt főképp a művészi kiképzés részleteiről kívánok beszámolni.

Monumentális megoldást találtak munkatársaink úgy a főoltár építészeti-, mint díszítő elemeinek összhangzatos megválogatásán. A Hősök-tere átrendezésével oly hatalmas nézőteret sikerült teremteni, hogy már magában véve ez a térbőség is megkövetelte a nagyobb arányokat a főoltár térkiképzésében.

A barokk baldachin mozgalmas vonalai a tervezők meggyőződése szerint harmonikusan illettek össze a milleniumi emlékmű neobarokk szellemű figurális alakításával. A baldachin hatalmas méretű figurái természetesen leegyszerűsített másolatai az eredetinek és Fürédi Richárd elgondolásai. A gazdag dekorációs szobrászmunkákat fényképek nyomán Hőna és Pillmeyer mintázták. Az architektura kasirozott gipsz, szilárd szerkezetű, a földbe lehorgonyozott faszerkezetre vannak applikálva. Az eredeti bronzfüggönyök helyett bibordrapériákat alkalmaztunk, mert a magas szélrácsszerkezetet kellett vele elfednünk, és mert ritmikusan meg kellett csendesítenünk, idefönn a magasba is, az alépítményen hangsúlyozott színakkordot.

Az alépítmény faszerkezetét jutavászonra fröcskölt vakolással borítottuk. Lehetőleg kevesebb architekturát, mint az ideiglenes jelleget hangsúlyozó dekorációt igyekeztünk itt produkálni. Ezért loggiaszerű pillérsorokat terveztünk, melyeknek nyilásait nagymértékű selyemfüggönyökkel borítottuk. Ezek eltakarták a roppant méretű faalkotmány egész szerkezetét és deszkaburkolatát. Az aranypaszomántokkal szegett függönyökre a magyar szentek és az eucharisztika főbb szentjeinek figuráit applikáltuk, színes szövetekből összevarrva és zsinórokkal tamburirozva. A szentek kartonjait Unghváry Sándor, a tó felőli loggiákban levőket pedig Börtsök László rajzolták. A kivitel a Ferencrendi Mária Misszionárius apácáknak kezemunkáját dicséri.

Végül meg kell említenem, hogy az oltárépítmény ünnepélyes jellegét a milleniumi emlékmű szigorú kőarchitekturájával összehangolandó, ennek oszloptörzseit — Cserhalmy Jenő közreműködésével — zöld lombdíszítéssel és fesztonokkal láttuk el, ami nagyban hozzájárult a nem mindennapi feladat megoldásánál a művészi összhang biztosításához.

Lechner Jenő
~~Füredi Richard~~

KULATÁR. E rejtélyes cím alatt Tóth István, Füredi Rikárd szobrászművészek és Lechner Jenő műépítő modern temetődíszekből, sírkőmintákból kiállítást rendeztek várbazári műtermökben. A figyelem a halottak emlékeinek művészi megörökítésére ma már oly széleskörű, hogy e kiállítás is érdeklődésre tarthat számot. Van néhány figyelemreméltó darab alkotásaik közt, különösen amelyek alapformáit a régi magyar fejfák inspirálták. A közönségnek bizonyára tetszeni fog a szelid galambok s a rózsaindák szimbolikája is. Ez érdekes síremlék-tervezetekből néhány szemelvényt májusi füzetünkben közlünk.

Magyar Iparművészet
1907. 107. l.

dési engedélyt ismét megadta neki a Helytartótanács. A nyomdának azonban még ezután is sokáig igen rosszul ment. Trentsensky és Höschl ugyanis nem értették meg egymást, s mivel a berendezésben Höschlnek is volt része, hosszú ideig pereskedtek is. Höschl 1831-ben politikai röpiratot adott ki, amiért a Trentsensky nyomdát bezárták, öt pedig 8 napra becsukták, (V.ö. Isoz: i.m..... seltiltották a litográfia gyakorlásától. A nyomda ettől kezdve 1834-ig, a privilégium

A VÉRTANUEMLÉK

melynek ma van a leleplezési ünnepe. Füredi Richárd szobrászművész és dr. Lecfiner Jenő építész alkotása

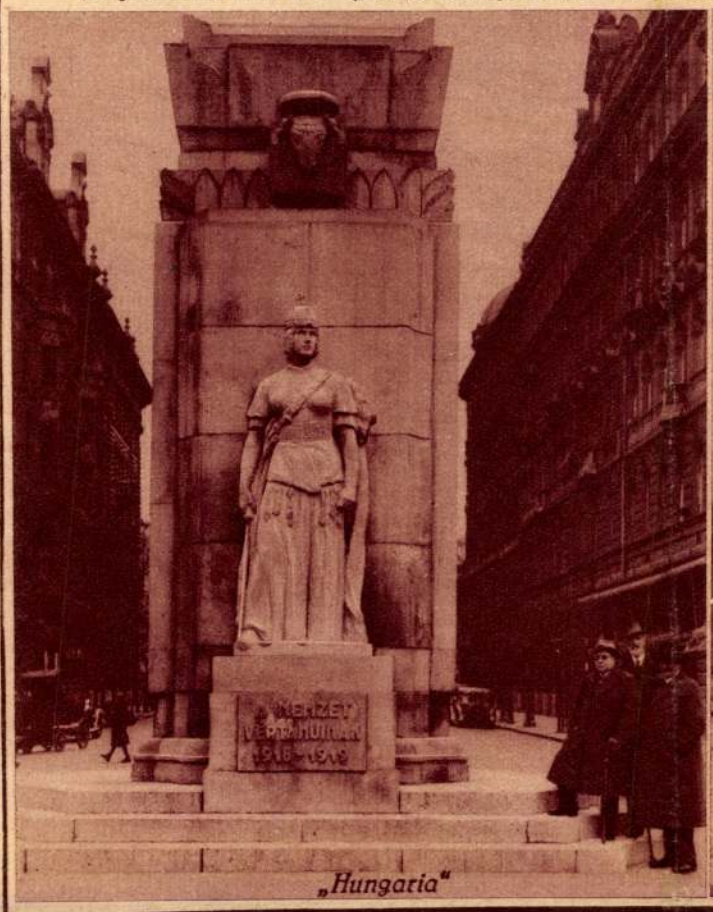

„Hungaria"

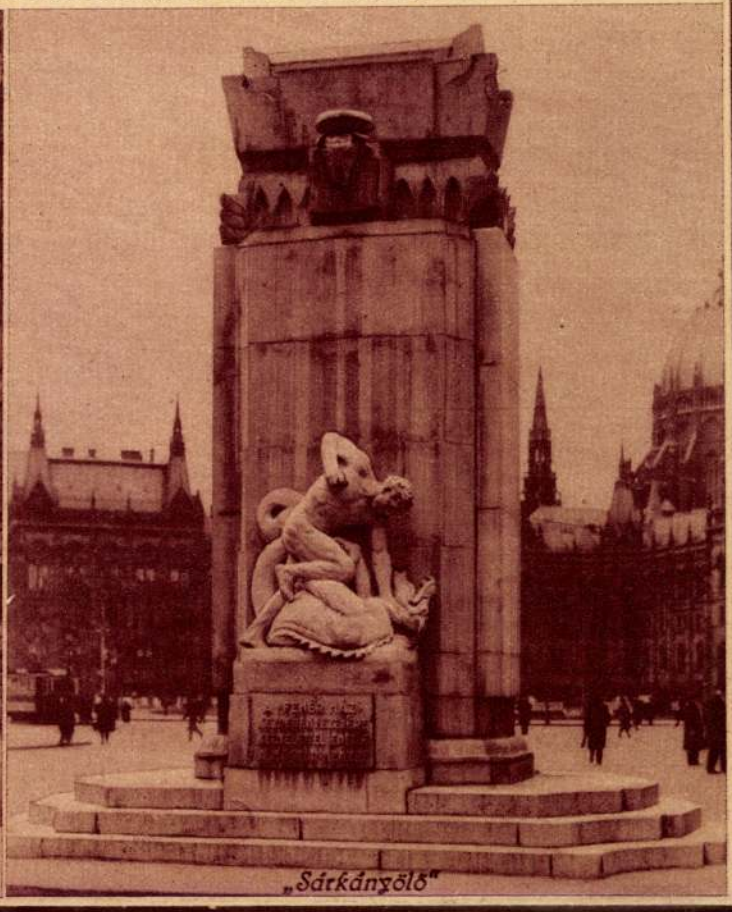

„Sárkányölő"

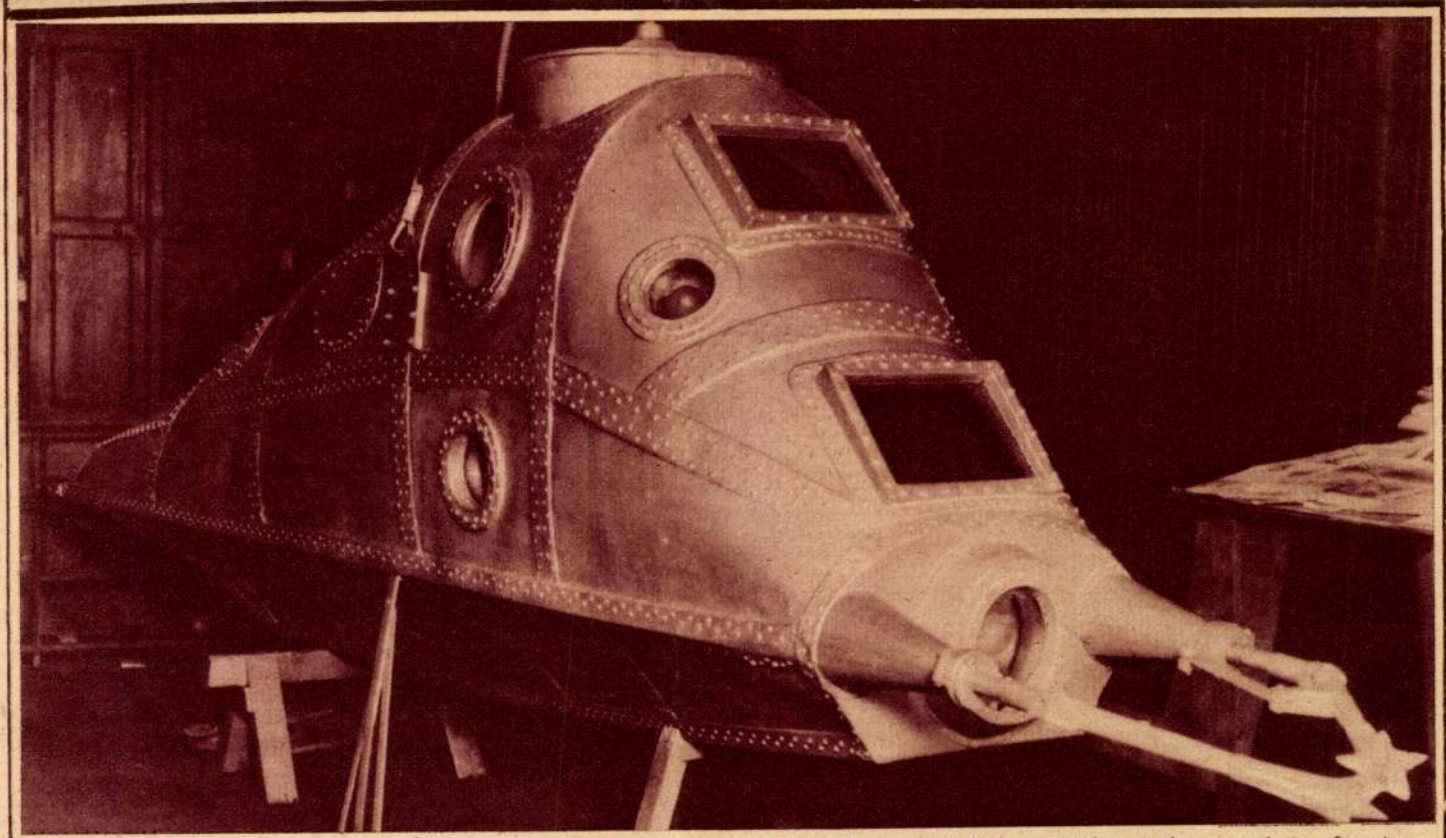

Képünk a legujabb amerikai tengeri monstrum, — egy vizi tank — modelljét mutatja, mely azonban harcias kinézése ellenére is békés célokat szolgál; ugyanis a legmodernebb, legtökéletesebb buvárharang, melyet a mai tecfinika óriási lefietőségei mellett elképzelni lefiet. A találmány Kulik Emil volt tengerészkapitány eszméje és legfőképen abban rejlik óriási fölénye az eddigi fiasonló tankok felett, fiogy rendkivül gyorsan (percenként 2 kilométert) fialad és igen mélyre sülyedfiet, aminek a pontos fiatárát eddig még nem tudták megfiatározni. Hivatalos bemutatása májusban lesz New-Yorf előtt

Festői részlet, szinte regevilágkép a Niagarától, melyet az utóbbi napok abnormális utótele varázsolt a világhirü vizesésre, szeszélyes kontrasztként a rengeteg pusztitással szemben, amit kegyetlen hidegével okozott

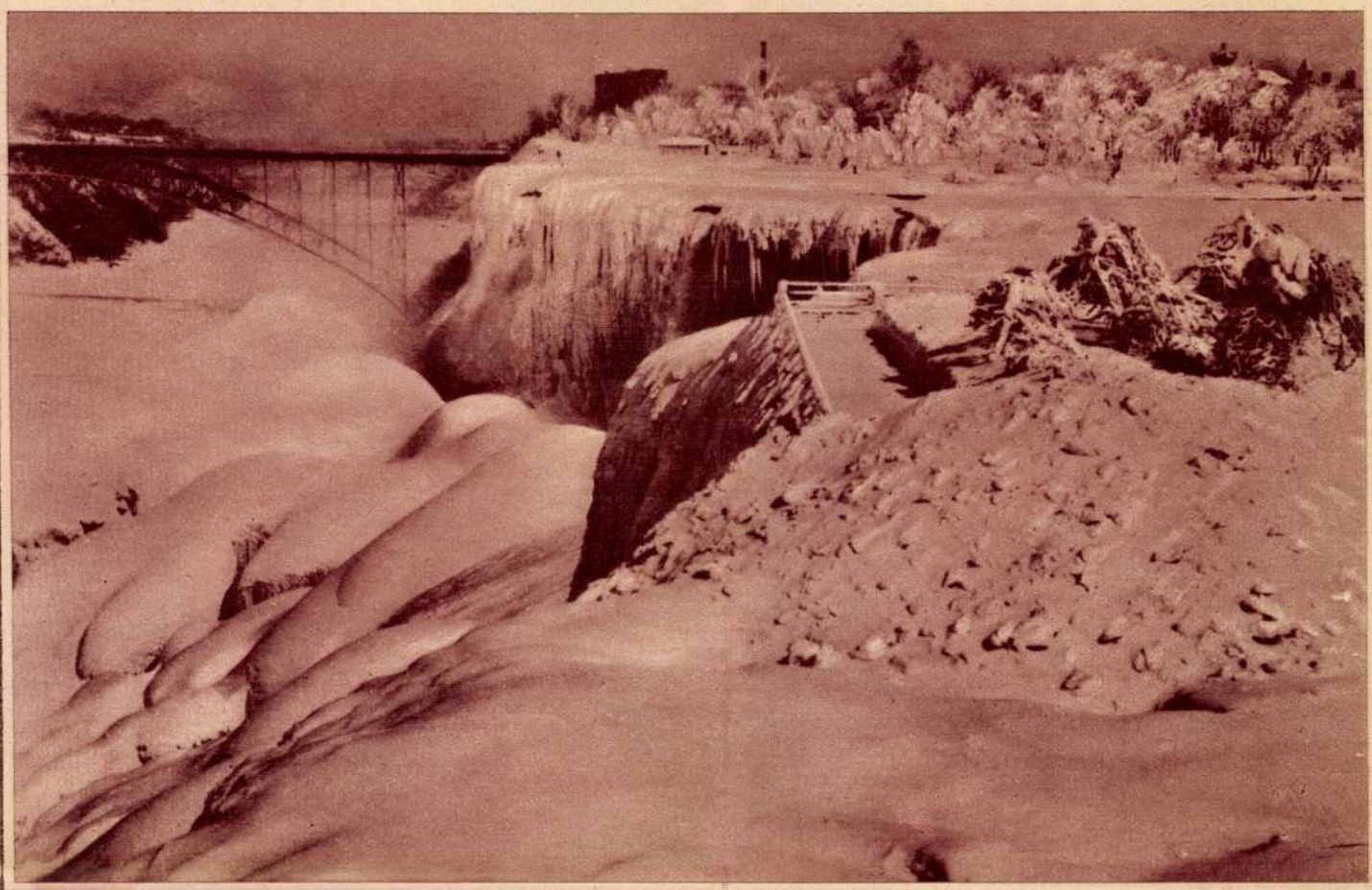

Társadalmi, — politikai karikaturák a humoristák Párisban most rendezett kiállitásán

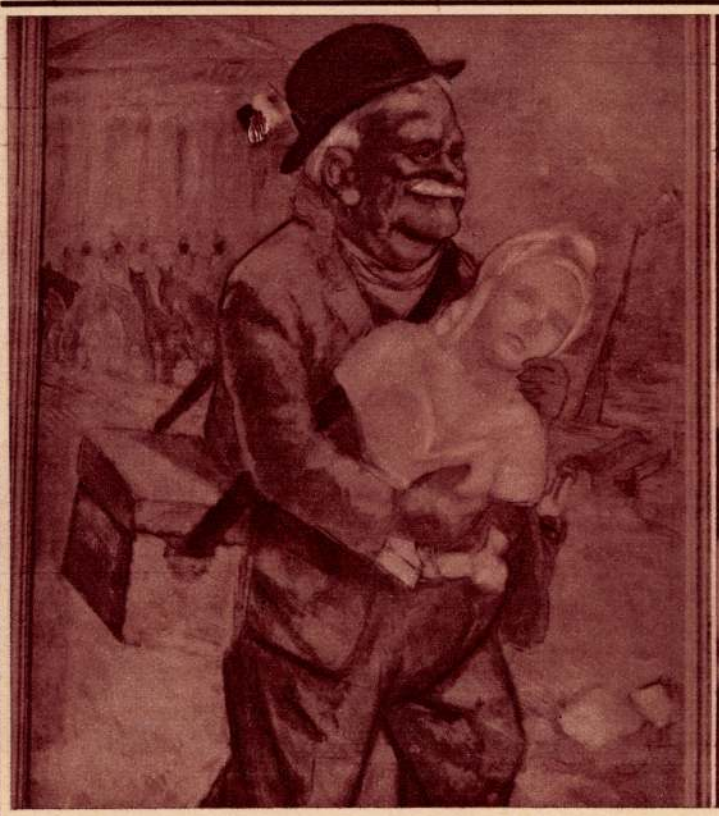

Schem rajzolóművész: „A RESTAURÁLÓ". (Az uj miniszterelnök javitani viszi a Franciaországot jelképező megsérült női szobrot)

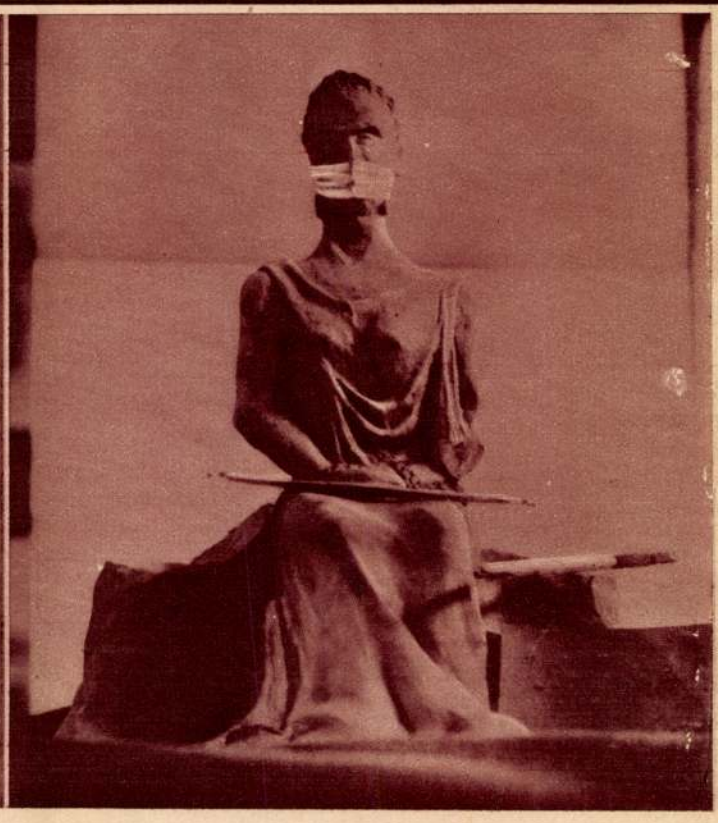

Bénic rajzolóművész: „A BAYONNE! JUSTICIA" [Az Igazság Istenasszonya bekötött szájjal és eltörött mérleggel. (Utalás a Stavisky-botrányra)]

~~Tüzedi Richard~~

Lechner Jenő dr

tovább

Ybl Ervin: A Jókai-
siremlék. Budapesti
Hirlap. 1929. jun. 2.

1929-ben avatták
fel.

i

A m.kir. vallás- és közoktatásüg
a keb.számvevőség VII.osztályáho
ténak másolata.

Utasitom a

O t t ó, a M.O.B. előadója részé
Budapestről Zsámbékra és vissza
felmerült utiköltségeiről és nap

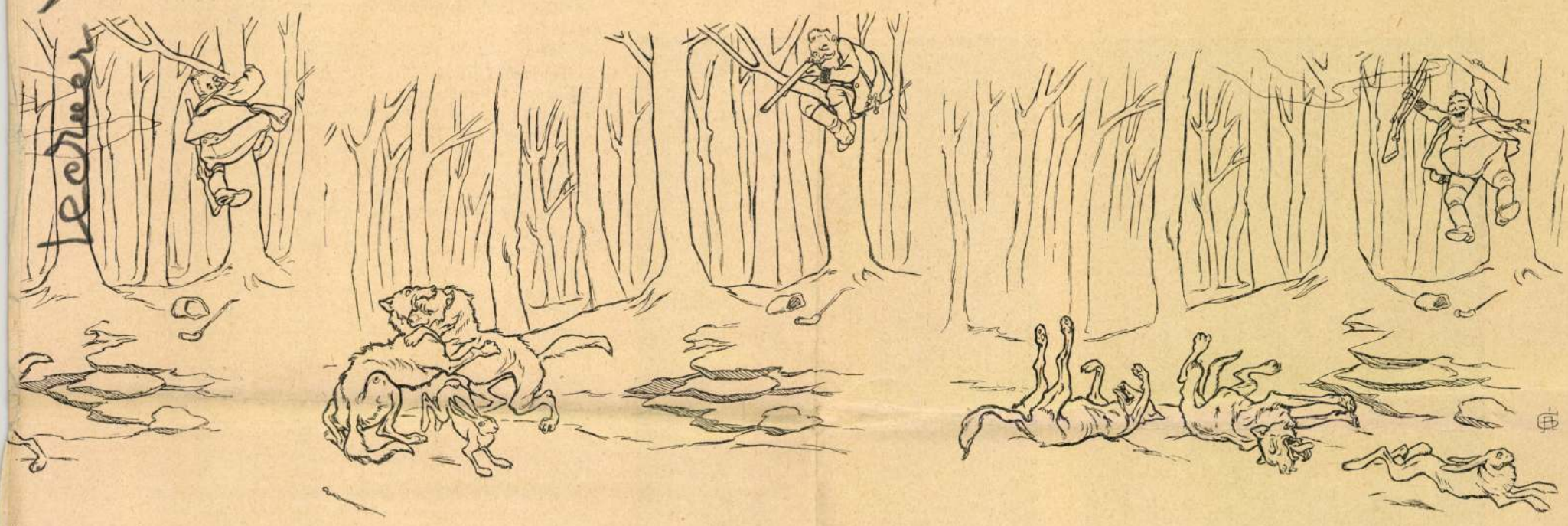

DÁSZ. — Garay Ákos tréfás rajzai.

sal viaskodó érzés szólal meg benne, a zeneszerzőnek pedig csak ez kell: érzés, hangulat, a mely aztán az ő zenéjében visszhangot leljen.

Ifjabb Ábrányi Emil, a zene szerzője, alig 24 éves, de szép tehetsége már teljes virágában van, a művészet technikai, azaz megtanulható eszközeinek pedig már föltétlen ura. Még a függöny felgördülte előtt hatásosan szólaltatja meg az ostromolt, éhező város jajszavát; majd a szép lelkű öreg Marco (Guidónak atyja) jelenete ad alkalmat nemes vonalú dallamokra; míg beáll a drámai összeütközés: Guidó meghallja az ostromló kegyetlen föltételét; innen túl I. felvonásbeli szerepe csupa háborgás, csak egyetlen, de annál szebb dallam sugározza be («Ó édes asszony, tiszta, szent!»). Az eddig angyali lelkű, most már hőssé magasztosult Monna Giovanna jelenete, a mint már túlesve nagy lelki küzdelmén, előadja a megmásíthatatlanba belenyugodva, hogy ezrek jóléteért ő kész koczkára tenni életét és becsületét — a férj erős indulatának s az összegyűlt nép édes-bús, szánalommal vegyes örömének kifejezését öntötte a megkapó zenébe. A II. felvonás a várakozó Prinzivalle ábrándozásával kezdődik s csupa dallam; a régies, bájos tánczzenével kezdődő epizód tüzes tarantellába fúl, a drámai Trivulzio-jelenet után a nagy kettős jön; a mindent felejtő katona kiönti szivét: mint tizenkét éves fiú, játszadozott Vannával, azóta hordja szívében az ő képét; nehéz viszontagságok után most van első és bizonyára utolsó alkalma ezt be is vallani; megteszi a nélkül, hogy a helyzettel legkevésbbé is vissza akarna élni. Vanna is mint kis gyermekleány szerette játszótársát, de azóta elfeledte. A költői szép jelenet, megkapó zene kíséretében, azzal végződik, hogy az eddigi ostromló átpártol, az ellenfélből szövetséges lesz; Prinzivalle Vannával együtt indul az örvendő, gyönyörűen kivilágított város falai közé, diadalmas zene fölemelő hangjai közben. — A III. felvonás Guidó sötét tépelődésével kezdődik; az érkező Vannát a harag kitörésével fogadja; mikor megtudja, hogy kit hozott magával: szilaj örömmel hirdeti a városnak, hogy itt a boszú órája. Vanna nem birja megértetni Guidóval, hogy Prinzivalle nemesen viselkedett; férje ezt nem bírja, nem akarja felfogni, — a nő erre megigéri, hogy ő maga fogja Prinzivallét kegyetlenül kivégezni; mi azonban tudjuk, hogy együtt fog vele szökni a nem hozzájuk való emberek közül. Vannának az operát befejező szavai: «Rút álom volt csupán — most kezdődik a szép», csakugyan álmodozó, gyönyörű zene közben hangzanak el; az egész est nagy zenei élvezetei a legnagyobbal tetőződnek be. Az eddig művészettel alkalmazott vezérdallamok és túlbőségükkel többékevésbbé figyelemfárasztó szövevények helyett tiszta lírát, andalító dallamot kapunk, csillogó hangszerelésben; a mindvégig szép műnek utolsó hatása a leghódítóbb. *K. I.*

MŰVÉSZI SIREMLÉKEK.

Két jónevű képfaragónk, *Füredi* Rikhárd és *Tóth* István, szövetkezve *Lechner* Jenő építőművészszel, az úttörők sulyos és művészi téren különösen hálátlan mesterségéhez fogtak. Forradalmat hirdetnek és épen ott, a hol minden az örök elpihenést, az ellentmondás nélkül való megnyugvást szimbolizálja: a temetőben, a csupa-csont Imperátor csöndes birodalmában. Manapság a temető csakis a — halottaké. De nem mindenütt. Olasz földön, az északi Lombardia európaibb kulturáju vidékén épen úgy mint Kalábria vagy Sziczilia legdélibb részein, a hol az emberek hitében százszor több a babona a vallásos meggyőződésnél s a hol minden teremtett lélek a legszilárdabb meggyőződéssel vallja, hogy nincs nála jobb keresztény, holott — valójában — nincs nála igazibb — pogány: a temető mindenütt az élők és halottak közös birtoka. Ha a kalendáriom szerint valamely *giorno di festa*, ünnepnap következik, a virágárusok nem csak a mulatságok, hanem a temetők számára is megkezdik a munkát. Drága babérkoszoruk és egy soldós bokréták kerülnek a sirokra, suhogó selymes *signorák* és pamutkendős *popolánák* lepik el a temetőkert minden járható részét. És az arczokon sehol sem látni a megvigasztalhatatlan, reménytelen szomorúságot. A halálra még nem gondoló kicsinyek s a halállal már közel találkozásra váró öregek egyaránt valamely megmagyarázhatatlan, szinte pogány gyönyörűséggel nézegetik az olasz temetők ezernyi természetes és művészi szépségeit. Nem tudom, a halottaknak eme lélekemelő kultusza okozta-e, hogy a szobrászvéső olasz mesterei szinte versengenek egymással a temető széppé varázslásában, vagy fordítva: hogy a *Campo Santo*-k minden zugában elhintett temérdek művészi alkotás vonzotta-e a temetők felé a minden művészi megnyilvánulás iránt öröklött hajlandóságú olaszokat? Annyi bizonyos, hogy az olaszság képfaragó művészete a temetőkben olyan terrénumot födözött fel, a mely egészen új, egészen külön sajátosságú formáit teremtette meg a szobrászatnak: az elmulás, az örök megsemmisülés költészetét — átlelhelve Karrara márványának, meg az alabástromnak a lágy vonalaiba. Itáliában nemcsak élni szép, de meghalni is poétikusabb valami mint egyebütt s ennek a hitnek a dokumentálói azok az angolok, amerikaiak, francziák, sőt még — németek is, a kik minden olasz temetőben jó egynéhány helyet elfoglalnak.

A magyar temetők sivárságát szeretné megenyhíteni, idők folyamán egészen el is tüntetni az a merész iparkodású kis művész-szövetség, a mely közös erővel megalkotott és a budai Vár-

T KALAPÁLÓ KOVÁCSOK.

KOVÁCSMŰHELY ELŐTT.

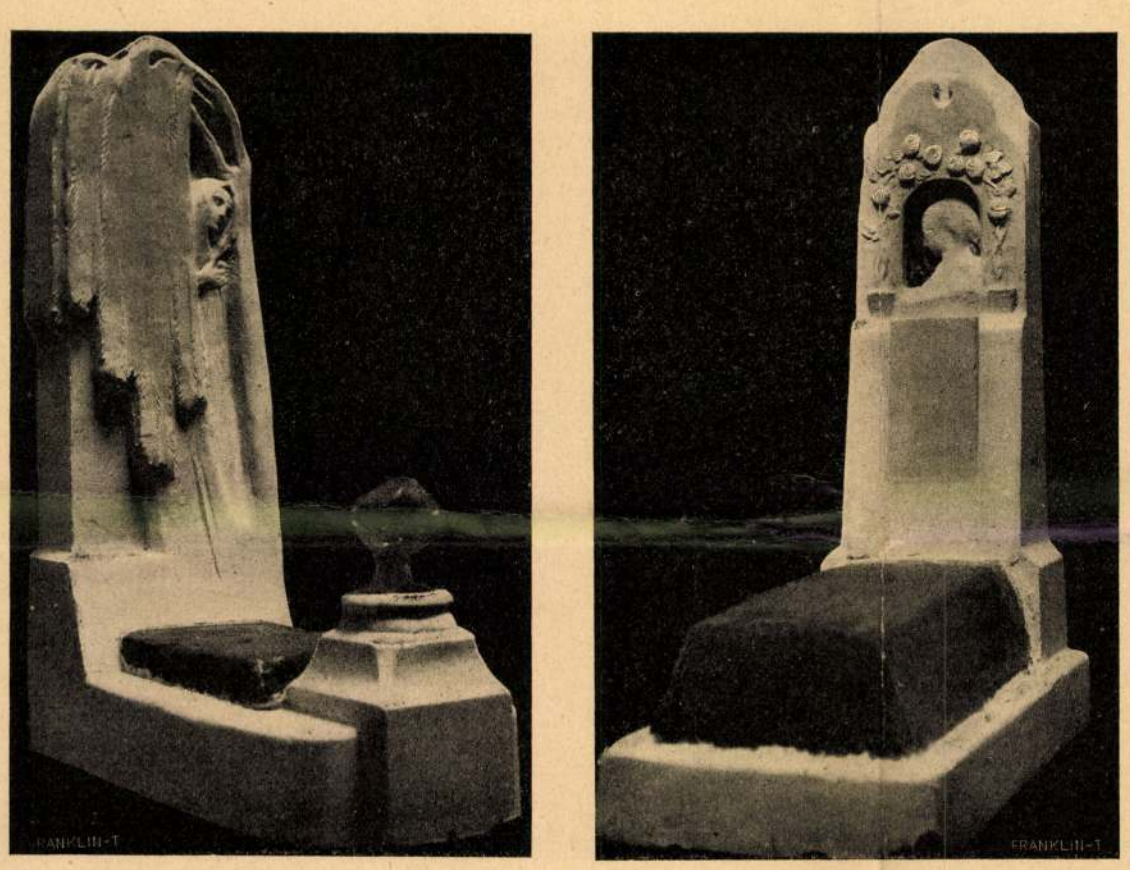

MŰVÉSZI SÍREMLÉK-TERVEK TÓTH ISTVÁN, FÜREDI RICHÁRD ÉS LECHNER JENŐ KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

bazárban ki is állított egy egész sereg siremlék-tervet, a mi jóformán kivétel nélkül megérdemelné, hogy a valóságban is odakerüljön a temetőkbe. Nem emlékművekről van szó, a melyeknek az árát tizezres számokkal lehet csak kifejezni s a melyeknek a fölállítása évekbe kerül. Egyszerűen a kegyelet jelképezésére szánt emlékek, de egyszerűségökben is művésziek, és ámbár művésziek, ár dolgában semmivel sem rónak több terhet arra, a ki halottainak megbecsülését és emlékezetét maradandó jellel akarja megörökíteni.

A kis művésztársaságot, a melynek tagjai közül kivált *Füredi* Rikárd mélyedt el nagy szeretettel a kérdésben, hozzáértők állandóan munkára s a munkában kitartásra serkentették. De hogy nemcsak a művészet, de a közönség szempontjából és érzése szerint is szükség volt az ilyen irányú törekvésre, bizonyítja a Várbazárban rendezett kis műtárlat váratlan sikere. Már az első napokban százszámra kereste fel a közönség, s a mi a legjelentősebb, a művészek már is megbizást kaptak több sikerült modellnek a nagyban való kivitelére. Hosszú, türelmes és mélyenjáró művészi munka jutalma ez, s az benne a legörvendetesebb, hogy a ki pártfogóul szegődik e nemes törekvéshez, egyszerre több irányban végez missziót: kegyeletének a sablontól eltérően és hasonlíthatatlanul értékesebb módon ad kifejezést s egyúttal új éltető nedvekhez juttatja a magyar képfaragás nem épen tulságosan viruló fáját.

—r. —r.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemle» márcziusi száma élén *Thán* Károlynak, a magyar kémiai tudomány vezérszellemének kis tanulmánya áll «Kulturánk és a természetbuvárkodás» czímmel. A kitünő tudós nyugodt, tárgyilagos hangon, a tények beható ismeretével mond véleményt természettudományunk állapotairól s kifejti az e tanulmányokkal való foglalkozás fontosságát nemzeti életünkre, jelenünkre és jövőnkre nézve. Egy másik czikkben *Hatvany-Deutsch* Sándor a gyakorlati ember széleskörű jártasságával szól a magyar czukoriparról. Bizonyos aktualitással bir *Berki* Miklós tanulmánya *Brunetière*-ről, a nevezetes franczia kritikus halála alkalmából. Az arczkép, melyet rajzol, talán kissé «retoucheirozva» van, de érdekes és ügyes kézzel van papírra vetve. Aktuális gazdasági tárgyat fejteget *Bogdánfy* Ödön czikke a Duna és Tisza közti csatornáról; gróf *Vay* Péter folytatja ausztrálázsiai jegyzeteinek és naplótöredékeinek közlését, *Hegedüs* Pálnak a III. Napoleon harmadik császárságáról szóló tanulmányából a harmadik közleményt olvashatjuk. Szépirodalmi közlemények: De Amicis «Furio» czímű elbeszélésének befejező része *Elek* Arthur fordításában, *Gyulai* Pál kedves kis költeménye s egy műfordítás angolból. Egy névtelen író *Mikszáth* Kálmán Jókairól szóló könyvét ismerteti részletesen, kelleténél akadékoskodóbb, pedáns hangon, a kritizált munka lényege iránt igen kevés érzékkel. Összefüggésükből kikapott mondatok összeállításával, apró tévedések felnagyításával agyon lehet ütni a legnagyobb remekművet is, — a megértésnek nem ez az útja. A füzet tartalmát az «Értesítő» rovat egészíti ki. A «Budapesti Szemle» *Gyulai* Pál szerkesztésében s a Franklin-Társulat kiadásában minden hó elején jelen meg; előfizetési ára fél évre 12 korona, egyes füzet ára 2 korona.

Az idegességről, korunk e legtöbbeket kinzó nyavalyájáról igen derék, hasznos kis munkát írt a «Magyar Könyvtár» számára dr. *Salgó* Jakab. Erre a kis könyvecskére nagy szükség volt. Az idegbajost egyebek közt épen az jellemzi, hogy szeret a baján töprengeni s mindenféle keze ügyébe eső népszerű orvosi műveket olvasgat. Ezt tudva, élelmes külföldi kiadók elárasztják a könyvpiaczot többnyire szakértelem nélkül összeférczelt iratokkal; nagyobbára német füzetek ezek, de próbálkozott már ilyen németből roszul fordított kiadványokkal egyikmásik budapesti antikvárius is. Az ilyenek aztán épen mert a beteg emberek nyugtalankodó érzésére spekulálnak, csak félrevezetik a felvilágosítást keresőt, nem egyszer kárt is tesznek benne. Dr Salgó füzete az elméletileg és gyakorlatilag egyarán jártas szakember tájékozottságával, biztos tudással, világos előadásban mondja el mindazt, a mi az idegességről a nagyközönségnek tudnivaló s nagyon alkalmas arra, hogy tiszta fogalmat kapjon az ember belőle az idegesség okairól, tüneteiről, egész mivoltáról. Ha sikerül a forgalomban levő férczműveket kiszorítania, akkor jó szolgálatot tesz egészségesnek, betegnek egyaránt.

Szalánczvár eredete és nevezetesebb eseményei. Abauj-Tornamegyében, a Sóvár-Tokaji hegyláncz főgerinczének keleti oldalán egy meredek kúpalakú szirten emelkedik Szaláncz vára. Homályba vesző időkben, az Árpádok alatt épült, nevezetes történeti szerepet játszott nem egyszer. Itt ostromolta IV. László király a felségsértő hatalmas Finta nádort, baja volt tulajdonosaival, az Aba-nemzetséggel Róbert Károlynak is, mert a vár urai Csák Mátéval tartottak s az ő kezdésére jutott a vár 1330-ban Drugethek kezére. Az ő kihalásuk után a Lossonczyak lettek Szalánczvár urai s mikor ennek a családnak is magva szakadt 1601-ben, az ősrégi Hunt-Pázmán nemzetségből származó gróf Forgách-család kapta a várat adományban. Az ő kezén van ma is. A vár fentartása körül nagy érdemeket szerzett gróf *Forgách* József, a ki 1815-ben restauráltatta donjonját, mely nélkül a sok vihart látott ősi vár tökéletesen rom lenne már. Ugyancsak ő összeállitotta Szalánczvár történetének adatait is latin nyelven. Dédunokái, gróf *Forgách* László és gróf *Forgách* István most kiadták ősük följegyzéseit, melyeket ismert történettudósunk, *Csoma* József fordított s rendezett sajtó alá. A kegyeletes czélú kis monografiát a két kiadó gróf saját fényképfölvételei alapján készült, Szaláncz várára s a tulajdonos családokra vonatkozó képek egészitik ki.

Magyar írók élete és munkái. *Szinnyei* József nagy művéből most a 102. füzet jelent meg (a XII. kötet 2, füzete), a mely a *Sántha* és *Schams* nevek közé eső 203 író életrajzát foglalja magában, köztük néhány nevezetesebb régi és ujabb írót. A nagy munka, irodalmunknak ez az aprólékos bőségű lexikona, az eddig megjelent füzetekben 21,580 író életrajzát sorolja fel, munkáik jegyzékével együtt.

Nemzeti Lant. Lírai költők szoktak leghamarabb jubileumot ünnepelni: *Palágyi* Lajos még fiatal ember s máris költői munkásságának huszonötödik évfordulóját ünnepli. És pedig nem a szokásos módon, hanem egy kis könyvvel, melyben «Nemzeti Lant» czímen összeállította pályája folyamán írt hazafias költeményeinek java részét, vagy negyven kisebb-nagyobb verset. A kis könyv kiállítása, formája, papirosa, még czíme is elmult időkre emlékeztető, de épen ezért illik a tartalomhoz, mert Palágyi, főleg hazafias költeményeiben, sok tekintetben a Vörösmarty-iskola hagyományaihoz kapcsolja magát, technikában, műformákban s a hang szónokiasságában egyaránt. Ép ezért könyve leginkább ifjusági szavalókönyvnek alkalmas.

A Franklin-Társulat új kiadványai. A Franklin-Társulat-nak, mely most a Lampel R. (Wodianer F. és Fiai) részvénytársasággal karöltve az eddiginél is fokozottabb munkásságot fejt ki, most jelent meg szokásos kiadói jelentése, mely ezuttal az 1906-ban ujonnan megjelent és új kiadású könyveket sorolja fel. Maga a czímek szerint való száraz felsorolás huszonhárom nagy negyedrét oldalt tölt meg; a könyvek, melyek az idén a Franklin sajtóját elhagyták, bizvást megtöltenének egy jókora könyvtárt is. Az elmult 1906. évben — a több kötetes műveket nem számítva — félezernél több kiadvány szerepel a kettős czég kiadványai között. A könyvárjegyzéknek is kitünően használható kiadói jelentést az intézet szivesen megküldi mindenkinek, a ki ez iránt a Társulathoz fordul.

Uj könyvek:

Az idegességről. Irta dr. *Salgó* Jakab. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság. (Magyar Könyvtár); ára 30 fillér.

Szalánczvár eredete és nevezetesebb eseményei, Ghymesi és gácsi gróf *Forgách* József szerzőtől. Mándok, 1906.

Magyar írók élete és munkái. A M. T. Akadémia megbizásából írta *Szinnyei* József. XII. kötet 2. füzete. Budapest, Hornyánszky Viktor kiadása. Egyegy füzet ára 1 korona.

Nemzeti Lant. Szavalatok és egyéb hazafias költemények. Irta Palágyi Lajos. Budapest, Lampel-Wodianer részvénytársaság; ára 1 korona.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: Gróf Széchenyi Andor, Széchenyi Ödön basának, a konstantinápolyi tüzoltóság parancsnokának fia 42 éves korában Auszterlitzben. — Gallé Antal volt budai várkapitány Görzben, a hol egy penzionátusba vonult vissza, 56 éves korában. — Kemenes János vasuti főfelügyelő a Kassa-oderbergi vasut forgalmi szakosztályának főnöke 55 éves korában. — Orbán Jáczint kiérd. házfőnök, rendi örökös kormánytanácsos, a szeged-felsővárosi hiveknek 21 évig volt lelkipásztora 68 éves korában Szegeden. — Cziffra László, a 12-ik gyalogezred alezredese Abbáziában. — Nyáry Gyula báró, a nyáregyházi báró Nyáry család nesztora 81 éves korában Pilisen. — Lampérth Sándor, 74 éves korában a veszprémmegyei Mencshelyen. Az elhunytban Lampérth Géza az ismert költő édes atyját gyászolja. — Jarvas József kerületi esperes, lajosmizsei plébános, 54 éves korában Kecskeméten. — Nemes Valkó György 75 éves korában Nagykőrösön. — Dlauhoveczky Károly báró lovassági tábornok, néhai Ottó királyi herczeg volt főudvarmestere, Bécsben. – Rámanyai Czógler György lovag, nyug. császári és királyi ezredes, 60 éves korában Fehértemplomban. — Weber József, 18 éves korában Budapesten. — Dr. Köblös Lajos m. kir. honvéd törzsorvos, a katonai érdemérem tulajdonosa, 49 éves korában Kolozsvárott. — Kaffka Ignácz nyug. királyi itélőtáblai biró 81 éves korában Miskolczon. — Madi Kovács János földbirtokos, Tolna vármegye törvényhatósági bizottsági tagja 8 éves korában Gyapa községben. — Wagner Alajos volt negyvennyolczas honvédtizedes Körmöczbányán. — Kropácsy Jenő ügyvéd, Nyitra vármegye törvényhatósági bizottsági tagja Nagytapolcsányban. — Vargha Torma Mihály 48-as közhonvéd 79 éves korában Suuron. — Csokalyi Fényes Géza ügyvéd 60 éves korában B.-Ujfalun. — Spitzer Mór nyug. tanitó Budapesten. —, Strausz Simon pusztaalsókörtvélyesi földbirtokos, 48-as honvéd, 42 éven át a sárbogárdi hitközség elnöke, Sárbogárdon. — Steiner Mór dunapentelei magánzó élete 82-ik évében. — Id. Stadler Sándor, a Kassai Takarékpénztár nyug. igazgatója 68 éves korában. — Kepes Ignácz 68 éves korában Budapesten. — Lindenmayer Ferencz támfalvi nyug. kath. plébános 89 éves korában Körmenden. — Kiszely Ernő borsodmegyei földbirtokos 82 éves korában. A szabadságharczot mint a Vilmos-huszárok kapitánya, Görgei alatt végig küzdötte és harminczegy ütközetben vett részt.

Katona Géza éttermei IV. kerület, Váczi-utcza 38. szám. Münchení Hofbräu-sör a bajor királyi udvari serfőzdéből Részvény udvari-sör a Kőbányai részvény-serfőzdéből. Külön páholyok és termek nagyobb társaságok részére. Tiszta fajborok és izletes ételek

AZ 1934. ÉVI

TÉLI KIÁLLITÁS

TÁRGYMUTATÓJA

JANUÁR 14—FEBRUÁR 11.

ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT
BUDAPEST, VÁROSLIGET, MŰCSARNOK.

ELADÁSI FELTÉTELEI.

Az eladó művek árai a kiállítási termek ajtói mellett, vagy a termek sarkában vannak kifüggesztve. A *vásárlások közvetitését kizárólag a főtitkár végzi.* Azok a művek, melyeknek eladási árai nincsenek kiirva, *nem eladók.* Ugy az ajánlatoknál, mint a vétel megkötésekor a vevő egy vásárlási nyilatkozatot köteles aláirni, amely föltétlen fizetésre kötelezi az aláirót a kitüntetett összegig, megállapitott határidőn belül. A vételár egynegyed része a nyilatkozat aláirásakor azonnal lefizetendő, a maradvány legkésőbb *tizennégy nap alatt* a Társulat pénztárába készpénzben szolgáltatandó be, a törvényes forgalmi adóval együtt. Ha a felajánlott összeget a művész elfogadta, a mű az ajánlattevő, illetve a vásárló tulajdonát képezi és másoknak el nem adható. *Az eladó művek nagy része havi részletfizetésre is megszerezhető, külön egyezség alapján,* melyre nézve felvilágositással a titkári hivatal szolgál.

A kiállitott és megvásárolt művek biztositásáról azok tulajdonosai tartoznak gondoskodni.

A megvásárolt műveket a Társulat a Műcsarnok helyiségeiben köteles átadni a kiállitás bezárása után, a befizetést igazoló nyugta és az aláirott átvételi elismervény ellenében. Elszállitásukról a tulajdonosok tartoznak gondoskodni saját terhükre.

Az 1934 február 28-án túl visszahagyott művekért a Társulat semminemű felelősséget nem vállal.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT IGAZGATÓSÁGA.

Légrády Testvérek nyomdai műintézet, Budapest.

186. SÁNDOR BÉLA: Pihenő leány. Ceruzarajz.
187. TORDAI SCHILLING OSZKÁR: Táncosnő. Ceruzarajz.
188. HENDE VINCE: Angyal. Karton a belvárosi templom freskóihoz. Magántulajdon.
189. HENDE VINCE: Apostol. Karton a belvárosi templom freskóihoz. II. Magántulajdon.

V. TEREM.

VÁZLATTERVEK

a Rezső-téri Magyarok Nagyasszonyáról nevezett és I. Ferenc József emlékezetére épült plébániatemplom belső, művészi kialakításához.

RÉSZTVEVŐ MŰVÉSZEK:

ABA NOVÁK VILMOS	KONTULY BÉLA
FESZTY MASA	RAKSSÁNYI DEZSŐ
LESZKOVSZKY GYÖRGY	ROZGONYI LÁSZLÓ
MÁRTON FERENC	STEIN JÁNOS
NAGY SÁNDOR	SZŐNYI ISTVÁN

festők,

FÜREDY RICHÁRD	PÁSZTOR JÁNOS
LUX ELEK	PÁTZAY PÁL
MEDGYESSY FERENC	SIDLÓ FERENC
OHMAN BÉLA	TÓTH GYULA

szobrászok.

Összegyüjtötte és elrendezte dr. Lechner Jenő, a templom tervező építésze.

VI. TEREM.

OLAJFESTMÉNYEK.

Eladók.

A magántulajdonnak jelzett művek nem eladók.

215. M. CORETH ERZSÉBET GRÓFNŐ: Iskolás leány.
216. TURMAYER SÁNDOR: Tanulmány. Magántulajdon.
217. CSALLÓKÖZI FARKAS LŐRINC: A Benczur-utca hó alatt.
218. OLAH SÁNDOR: Akt.
219. WAGNER GÉZA: Naplemente a Balatonon. Magántulajdon.
220. KAMPIS JÁNOS: Vágy a messzeségbe.
221. WAGNER GÉZA: Alkonyat a Balatonon.
222. NAGY VILMOS: Gyöngyök.
223. GY. SÁNDOR JÓZSEF: Havas utca.
224. SZABÓ AURÉL: Mármarosi férfi.
225. GÁL JÁNOS: Ősz a budai hegyek között.
226. BÁCSAI SZÁNTHÓ MÁRIA: Diana.
227. CSILLAG JÓZSEF: Kazalrakás.
228. ROTTMANN MOZART: V. M arcképe. Magántulajdon.
229. CSILLAG JÓZSEF: Cséplés.
230. BÁCSAI SZÁNTHÓ MÁRIA: Táncosnő.
231. RÁKOSI UITZ JÁNOS: Utcarészlet.
232. GAÁL FERENC: Városligeti részlet.
233. KLIMÓ ISTVÁN: Delelő.
234. MÁNYAI JÓZSEF: Önarckép.
235. VITÉZ MÁTYÁS: Lőcse külvárosából.
236. CSÓKA ISTVÁN: Akt. Magántulajdon.
237. SZABÓ DEZSŐ: Vándorcigányok.
238. KÖVESDY GÉZA: Dr. T. L. arcképe. Magántulajdon.
239. ROTTMANN MOZART: Ebéd után.
240. RÁKOSI UITZ JÁNOS: Rákospatak.
241. BORUTH ANDOR: Női arcképtanulmány.

Az ökölvivó villámtorna győztese a BTK

A magyar ökölvívó szövetség zsúfolt nézőtér előtt a nemzeti sportcsarnokban bonyolította le a nagy érdeklődéssel várt ökölvívó csapatvillámtorna mérkőzéseit a négy legjobb egyesület részvételével. A torna nagyszerű küzdelmeket és igen jó sportot nyujtott. A győzelmet a budapesti testgyakorlók körének sokszoros bajnokegyüttese szerezte meg a Csepel előtt. Végeredmény: 1. BTK 5 pont, 2. Csepel 4 pont, 3. BVSC 3 pont, 4. FTC 0 pont. A részletes eredmények a következők:

BTK—BVSC 10:6. Torontáli BTK és Kovács I. BVSC között a küzdelem döntetlenül végződött, Németh BTK pontozással győzött Kovács II. ellen, Torma III. BTK és Horvát BVSC között döntetlenül végződött a mérkőzés, Vajda BVSC pontozással győzött Bán ellen, Barinka II. pontozással verte Mitterert, Marton BTK hasonló győzelmet aratott Dudás felett, Torma II. BTK öldöklő küzdelemben pontozással győzött Dévai ellen, Tamási BVSC pontozással verte Herbsztet.

Csepel—FTC 15:1. Regős Csepel pontozással győzött Fehér ellen, Kovács Csepel hasonló győzelmet aratott Barassó felett, Bogács Csepel és Szumega FTC között döntetlenül végződött a küzdelem, Váczi Csepel ellenfél nélkül győzött, Baráth Csepel pontozással verte Gált, Bicsák Csepel hasonló győzelmet aratott Barinka felett, Dióslaki Csepel szintén pontozással verte Révészt s végül Bene III. nagy meglepetésre, de megérdemelten ugyancsak pontozással győzött Homolya ellen.

BTK—FTC 12:4. Torontáli BTK Fehér ellen, Barassó FTC Németh ellen, Torma III. BTK Sumega ellen pontozással győzött, Bán BTK győzött ellenfél nélkül, Barinka II. BTK győzöt Gál ellen, Marton BTK pontozással Barinka ellen, Tormá II. BTK kiütéssel Révész ellen, Homolya FTC pontozással győzött Herbszt ellen.

BVSC—Csepel 8:8. Kovács I. BVSC pontozással győzött Regős ellen, Kovács Csepel ugyancsak pontozással verte Kovács II-t, Horváth BVSC ellenfél nélkül győzött, mert Bogács sérülése miatt nem állott ki, Vajda BVSC győzött Váczi ellen, Baráth Csepel győzött Mitterer ellen, Dudás BVSC ugyancsak győzött Bicsák ellen, Dicslaki Csepel kiütéssel verte Dévait, Bene III. Csepel pontozással győzött Tamássi ellen, Dévai BVSC súlyos lábsérülést szenvedett.

BVSC—FTC 11:5 Kovács BVSC győzött Fehér ellen, Barassó kiütéssel verte Kovács II. BVSC-t, Horváth BVSC Sumega FTC döntetlen, Vajda BVSC győzött ellenfél nélkül, Mitterer BVSC Gál FTC döntetlen, Dudás BVSC győzött Barinka ellen, Kocsis BVSC győzött ellenfél nélkül, Tamássi BVSC Homolya FTC döntetlen.

BTK—Csepel: 8:8. Torontáli BTK Regős Csepel döntetlen, Kovács Csepel verte Némethet, Torma III. BTK győzött ellenfél nélkül, Váci Csepel pontozással győzött Bán ellen, Barinka BTK Baráth Csepel döntetlen, Marton BTK győzött Bicsák ellen, Torma BTK kiütéssel verte Dióslakit, Bene III. Csepel ellenfél nélkül győzött.

A hetvenötéves BBTE

A szép sikereket elért és mindig gyökeresen magyar, népszerű budapesti budai tornaegylet most ünnepli fennállásának hetvenötéves fordulóját. A tornaegylet szép jubileuma alkalmával beszélgettünk *Tatár* István kereskedelmi iskolai igazgatóval, az egyesület egyik vezetőjével, aki a következőket mondta:

— A BBTE mindig a lelkemhez nőtt egyesület volt, hiszen magam is itt ismerkedtem meg a különböző sportágakkal. Amint a jubileum mutatja, az egyesület 1869-ben alakult és kizárólag torna-sporttal foglalkozott. Amellett azonban még tűzoltói feladatokat is ellátott, amin nem is kell csodálkoznunk, hiszen a „tornamesterí" tisztet először *Szidamits* Ferenc tűzoltófőparancsnok töltötte be. Az első tagtoborzó felhívásunkat magyarul és németül adtuk ki ugyan, de rá hat esztendőre, a tornacsarnok megnyitójára már csak magyarul jelent meg a meghívó. Első elnöke, *Karácsony* Guidó gróf vezetésével nagy magyarosító munkát végzett azokban az években az egyesület. Később a torna mellé felvette az egyesület a turistaságot és a korcsolyázást. A Széna-téri „téglavetőgödör" volt a pályánk. Ezen a téren hagyománytisztelő az egyesület, hiszen a mostani pálya is a Pasaréten, az egykori Draschegödör helyén van. *Az egyesület annyira magyar szellemiségű volt már a kezdet kezdetén, hogy törvények nélkül sem vettünk fel zsidót tagjaink közé.* 1912-ben bizonyos kényszerítő okok miatt volt ugyan két zsidó tag, de csakhamar mindkettő önként távozott. 1892-ben már több szabadtéri sportot vett fel az egyesület, 1895-ben tizennégy tagú sícsapatunk volt. 1899-ben kezdődött a tenisz, 1905-ben a vívás és az úszás, szakosztályok nélkül. Azután a labdarugáson kívül fokozatosan minden sportágat felvettünk. Az első világháború alatt kezdődött a BBTE reneszánsza *Demény* Károly elnöksége idején. Ő már tizennégy sportágban versenyeztette a tagokat. Mint az OTT alelnöke, magas szemszögből nézte a sport nemzetnevelő jelentőségét. Nagyon sokat, szinte a legtöbbet köszönhet neki az egyesület. 1939-ben költöztünk a mai pályánkra, a Pasarétre. Jelenleg nincs elnökünk. A legutóbbi *Moldoványi* István volt, akit 1941-ben Nagyváradra az ítélőtábla elnöki székébe helyeztek. Azóta hármas-, jelenleg pedig kettes bizottság vezeti az egyesületet, *Beszterczei-Jakoby* Roland és szerény személyem. A BBTE továbbra is abban a szellemben és azon az úton akar haladni, ahogy eddig működött: *teljesen keresztény és nemzeti alapon kívánja előbbrevinni a magyar sport ügyét.*

Sportkicsek

() **Az MTI sportegylet** rendezésében a következő teniszbajnoki eredményeket érték el: Willer KEAC—Káplán Testvériség 6:0, 6:1, Szilágyi MAFC—Remenár Mabi 6:0, 6:1, Kanta BSE—Kovács NTE 6:1, 6:4 Szilléry dr. MAFC—Mihók dr. földmívelésügyi min. 6:3, 3:6, 6:3, Szentpéteri dr. MTI—Szentpéteri dr. BEAC 8:6, 6:2, Ozmor dr. Ungvár—Dévényi Gamma 6:1, 6:0, Rác BTKE—Pálfalvi MTI 7:5, 6:2, Szalai dr. Futura—Vadinszki UTE 6:0, 6:3, Blaske Gamma—Maszlai BSE 6:3, 6:2.

() **A nyomdász-kupa** során a Pallas-Stádium 7:2 (2:1) arányú értékes győzelmet aratott az állami nyomda csapata felett. Az Athenaeum 9:3 (4:2) arányban verte a Rigler együttesét.

() **A magyar kerékpáros szövetség** vasárnap délután 5 órai kezdettel rendezi meg a millenáris sporttelepen a Szent László-versenyt. A gazdag és változatos műsor minden egyes száma pompás sportot igér. A legnépszerűbb versenyszámban, az 50 kilométeres páros versenyben elöreláthatóan 14 egyesületi pár áll rajthoz.

() **A vízipóló bajnokság** mérkőzései keretében a következő eredmények voltak: BSE—Csepel 3:1 (2:1), UTE—MAFC 4:0 (1:0).

() **Az utazó labdarugó csapatok** részesedést kapnak a bevételből. Az OSK átiratban felkérte a magyar labdarugók szövetségét, hogy augusztus 5-ig dolgozzon ki tervezetet, amely a futbalmérkőzések pályabevételének jelenlegi helytelen rendszerét igazságosabbá tegye. Ugyanis jelenleg a pályajövedelem mindig teljes egészében a pályaválasztó egyesületet illeti és a vendégegyesület a mérkőzés jövedelméből százalékos részesedést nem kap. A kisebb befogadóképességű pályákkal rendelkező, tehát elsősorban a vidéki egyesületek ilyenformán jelentős anyagi hátrányba kerülnek.

() **A BETE országos úszóversenyét** a margitszigeti nemzeti sportuszodában rendezi vasárnap délután 5 órai kezdettel. A lebonyolításra kerülő versenyszámok közül a 100 méteres gyorsúszásban Eleméri, Körösi és Hámori, a 800 méteres gyorsúszásban Vörös, Galambos és Végházi, a 100 méteres meliúszásban Szegedi és Németh összecsapása, azonkívül a 100 m-es hátúszás erős mezőnye, valamint a hölgyek részére kiírt versenyszámokban Novák Ilona és Novák Éva, továbbá Somhegyi Zsuzsa indulása biztosítja a jó eredményeket. Az úszóverseny után kerül sor a MAC—BSE I. osztályú vízilabdázó bajnoki mérkőzésre, a rangadó küzdelemre, amely az idei bajnokság sorsát dönti el.

() **Az FTC úszói** Szegeden vendégszerepelnek vasárnap. A zöld-fehérek úszógárdája és vízilabdázócsapata Tátossal az élén utazik le a tiszaparti városba, hogy összemérje erejét a SzUE legénységével.

Jubileumi-díj Megyeren

A pestvidéki versenyegylet nyári műsorának egyik legszebben dotált versenyét, a Jubileumi-díjat futják vasárnap a megyeri versenypályán. A kísérleti jellegű főversenyben kitűnő kétévesek küzdenek gyors pesti lovakkal. Tizennégyes mezőnye lesz az ünnepi főversenynek és a súlyviszonyok alapján a fiatalok sorából várjuk a nyerőt. Közülük Flamma és Színésznő mutattak annyit, amennyi ide elég lehet a győzelemhez. A gátverseny a műsor látványos számának ígérkezik. Több jobboszályú háromféves ló rajtol idősebbekkel. A nyilvános formák alapján Flórián ráduplázhat legutóbbi győzelmére. Péter és Hordár az ellenfelei. A többi számban is érdekes és izgalmas küzdelmekre van kilátás, míg a kétévesek rekordmezőnyéből Manci kerülhet ki győztesen. Jelöltjeink:

I. **Drága kincs — Diadalittas — Kandur.**
II. **Flórián — Hordár — Péter — Tinkle.**
III. **Szóvirág — Marcona — Pillangó II**
IV. **Flamma — Színésznő — Marosfő.**
V. **Manci — Torkos — Parádés.**
VI. **Lókötő II. — Marcona — Ujjé.**
VII. **Comfidens — Bolondos — Harsogó.**

A versenyek délután 3 órakor kezdődnek és az utolsó különvonat 2 óra 30 perckor indul a Nyugati-pályaudvarról.

*

Amennyiben vasárnap délelőtt a rádió Budapesten légiveszélyt jelezne, vagy légiriadóra kerülne sor, a délutáni versenyek elmaradnak.

Villamosipari világvállalat
azonnali belépésre keres németül tudó, rádiotehnikai és különleges gyenge—erősáramú iparcikkek eladásában jártas
okleveles mérnököt
műszaki kereskedelmi osztályára. Ajánlatot „Őskeresztény 1944" jeligére vitéz NAGYSELY hirdetővállalathoz, VII. Erzsébet-körút 23. szám.

Kisszakasz

Milliméter sor ára hétköznap 90 fillér, vasárnap és ünnepnap 1.20 P. Legkisebb hirdetés (10 mm) 9.— P, illetve 12.— P. Álláskeresőknek 50% kedvezm.

Ügyvédi iroda
régi, jól menő, haláleset miatt, Dumántúl, Tapolcán azonnal átvehető. özv. dr. Sólyom Gyuláné, Tapolca.

Házasság

MAR SOK SZERENCSÉS és jól sikerült házasság díszkrét létrehozója Méltóságos Asszony, Bpest Főpostafiók 304. Válaszboríték. Vagyonos özvegyek, hajadonok férjhezmennének!

Fiatal, csinos,
intelligens, zenéhez értő, 28 éves hugomat férjhezadnám 30—45 év közötti diplomás emberhez, kinek gazdagság nem számít. Gyermek nem akadály. „Anya" jeligére.

Levelezés

Bogárkám, ha Te úgy lennél egyedül, mint én évek óta, másként néznéd nyárnak elmúlását. Megértetted mire várunk?

Péterkém! Mindég azt mondod, hogy egy a fontos, de sajnos én nem azt tapasztaltam nálad. Mert, ha valami, vagy valaki megjelenik, akkor neked az a fontos. Nem haragszom, csak fáj és szerintem kár, mind a kettőnkért. Szeretetem azonban változatlan. Esztered

Foglalkozás

Az ORION-GYAR keresztény
munkásnőket keres
felvételre. Jelentkezés hétfőn és csütörtökön reggel 8 órakor Bpest, Váci-út 99, vagy Ujpest, Váci-út 77.

Üveggyár központi irodája részére gyakorlott, átíró könyvelésben jártas
segédkönyvelőt
keres. „Üveggyár" jeligére Blocknerhez, Vilmos császár-út 33

Az ORION-GYAR keresztény
rádióamatőröket rádiómüszerészeket villanyszerelőt
keres. Jelentkezés hétfőn és csütörtökön reggel 8 órakor Budapest, Váci-út 99, vagy Ujpest, Váci-út 77.

massőrgát azonnalra felvesszek 300.— pengő havi fizetéssel, teljes ellátással. Megfelelés esetén nyugdíjintézeti tagság. Ráckeve, postafiók 22.

Nagy iparvállalat
keres
folyószámla-vezetőt (nőt)
azonnali belépésre. Ajánlatokat: „Biztos jövő" jeligére Reklám Service Hirdető Irodába, VII., Erzsébet-körút 32 kérjük

Négy személyes háztartásba keresek megbízható nem egészen fiatal mindenes szobalányt. Szakácsnő van. Főszolgabíró, Rozsnyó

Nagyvállalat főpénztárosa, adó- és személyzeti ügyekben jártas, őskeresztény, tűzharcos és tűzkeresztes, családi okok miatt állását változtatná. „Vidék középiskolával" jeligére kiadóba

Kibombázott vagy egyedülálló 15 és 30 év közötti úrileány v. özv. asszony (esetleg gyermekével), ki háztartásom vezetését, vagy 2 kis gyermekem nevelését vállalná, családtagként befogadnám

Önálló levelezésben vagy könyvelésben, valamint gépirásban
perfekt, 18—28 év közötti őskeresztény hölgyek nagyvállalatnál felvétetnek. Ajánlatokat „Biztos nyugdíj" jeligére a Magyar Hirdető Irodához, VIII., Sándor-u. 7.

Gyakorlattal bíró
ügyvédjelöltet
azonnali belépésre keresek. Jelentkezés: Dénes István dr. ügyvédnél, Teréz-körút 40-42.

Gépíró-irodakisasszonyt
némi gyakorlattal
látszerész-segédeket,
kik optika és fotóraktár kezelését is vállalják,
optika-fotó eladónőket,
valamint 4 középiskolát végzett ifjakat látszerész.
tanulónak
azonnal felvesz BARNA optika-fotó, Andrássy-út 26.

Gép- és gyorsirónő
gyakorlattal azonnal felvétetik. Érdeklődés a reggeli órákban és délután, telefon: 188-200.

Intelligens, kiegyensúlyozott kedélyű
urinőt keresek
beteg feleségem mellé társnőnek, szép, nyugalmas vidéki helyre, ellátásért „Jó lélek" jeligére a kiadóhivatalba.

Gépészmérnök
azonnal felvétetik. Érdeklődés a reggeli órákban és délután, telefon: 188-200.

NEVELŐNŐ
jó bizonyítvánnyal két gyermek mellé kerestetik. Telefon: d. u. 6-tól 140-748.

Erdélyi
erdőkitermelési hadiüzem keres szakembert, termelésben, adminisztrációban egyaránt perfekt legyen. Kedvezményes élelmezés. Háborútól kímélt gyönyörű vidék. „Főnök helyettes" jeligére a kiadóhivatalba.

Beszerző — eladó tisztviselőnőt
szakmai gyakorlattal, utazót, — mérlegképes órakönyvelőt keres, vegyi és „Festéknagykereskedés" jeligére Monkhardt hirdetőbe, Szent István-körút 9. sz.

VEGYÉSZ
keresztény, gyakorlattal bíró, elhelyezkedne, üzem vezetését vállalja. „Erélyes" jeligére a kiadóba

Könyvelőnő
gyakorlattal azonnal felvétetik. Érdeklődés a reggeli órákban és délután, telefon: 188-200.

Többévi gyakorlattal rendelkező
telefonközpont kezelő hölgyet
mielőbbi belépésre keresünk. Csak olyan egyének pályázzanak, akiknek telefonközpont kezelésében hosszú gyakorlatuk van. „Telefonos" jeligére Selmeci hirdetőbe, VII. Damjanich-utca 26/a.

Budai ötlakásos villába kertgondozáshoz és központi fűtéshez értő
házmester
felvétetik. Mikle Károly építészmérnök, Tündérlaki-mélyút 6. — Telefon: 269-065.

Iparvál alat keres
kereskedelmi ismeretekkel rendelkező fiatal, keresztény
tisztviselőket
Ajánlatok iskolai végzettség, eddigi gyakorlat és fizetési igény megjelölésével „Nyugdíjas állás" jeligére Haasenstein és Vogler rt. hirdetőirodába, V. Dorottya-utca 8.

Ruházkodás

Legszebb gyermekruhák
(horgolt vagy kötött) nagy választékban.
Aranytex
IX. Horthy István körút 11 (volt Vámház-körút). Telefon: 185-309.

S. perzsaláb bundák
1600 P-től, különféle bundák, használt és új 800 P-től, alakítás divatlap szerint FRITZ szűcsnél, Hegedüs Sándor-utca 10.

Figyelem!
Komoly, tőkeerős, kereskedelmi, vállalatok!
(Mezőgazdasági, ipari)
Az ország minden megyéjében több helyen is, megszervezett és kiépített, MEGBIZHATÓ szervezetem van. Ezen hatalmas tőkémmel reális vállalatot keresek. „Agilis kereskedelmi munkaerő 777" jeligére Blocknerhez, Városház-u. 10.

Társ
PÉNZÉT
Gyümölcsöztesse 1000 P után
havi 30—50 P haszonnal. Pénzre fedezet van. Előköltség nincs! Kössön
Csendestársulást
Tőkekereslet 1000—10 millió P-ig. Tel.: 334—726. Lift.
Forgalmi Iroda
Rákóczi-út 61, III. 6

15 éves gyakorlattal rendelkező
MÉRNÖK
autó- és rokonszakmában, üzemi után elfoglaltságot keres. Nagy műhely és kereskedelmi gyakorlattal bír. Esetleg fenti szakmájú céghez betársul. Jelige: „3-tól 7-ig"

Bútor
Asztalosok és kárpitosok
termelő és értékesítő szövetkezete
Podmaniczky-utca 14
Eladási helyek: Üllői-út 15, Baross-utca 9. Üzleteinkben óriási választékban kombinált bútorok, mindennemű kárpitozott áruk, komplett lakásberendezések valamint újdonságunk „Extra", a tökéletes kétszemélyes kanapéágy.

BUTORT legjobban „BÖG-MIL"
bútorüzleteiben vásárol, VI. Vilmos császár-út 43. Báthory utcával szemközt. Kombinált szobák, hálók ebédlők dús választékban.

BUTORT LEGOLCSÓBBAN
nagyon részletre is
MEISZTERTŐL
Budapest Andrassy-út 66.
Ujpest, Árpád-út 120. sz.

IRODABÚTORT IS
KOCSIS JÁNOSTÓL vegyen
Üzlet: Visegrádi-u. 14. T.: 112-821

SZÉP KOMB. BERENDEZÉS 7 drb 1880 P. Darabonként is olcsón. Hálók 1000 P-től. Fizetési kedvezmény BUTORMAGAZIN, Mária-utca 48.

Irodabútort
ifj. Martini gyárból, XIV. Nagy Lajos király-útja 108. T.: 497-534

BUTORT
kárpitosárut bizalommal vegyen OLAH-nál József-körút 66. szám

Kárpitos butor
modern és stil
BUTOROK, GARNITURÁK
teljes lakberendezés csak a készítőnél
MAGYAR ÉS LADA
kárpitos- és asztalos mesterek, VIII., Déri-utca 3. sz.

Régi és új
STYLBUTOROK
garniturák. Révészné bútorterme, József-körút 8 I em. 3.

Oktatás

Tanítónő jövő tanévre elemista magántanulóhoz ajánlkozik, esetleg azonnal is. Klausz, Kápolnásnyék, Vörösmarty-ház.

Fenyő Miksa

továbbítással

Nagy vidéki pamutszövő és kikészítő gyár azonnali belépésre keres lehetőleg textilgyakorlattal rendelkező

gépészmérnököt,

erőtelepének és javítóműhelyének vezetésére. Ajánlatokat „Biztos jövő 17" jeligére a kiadóba kérjük.

Műkedvelő szélhámos

(Corvin)

Csupa derű és mosoly ez az egészséges humorú, könnyű német vígjáték. Meséje egyszerű, de furcsa ötletet visz a végletekig, mégsem távolodik el a való élettől, s a félreértések zuhatagában sem lehet a mesterkéltség és erőszakoltság nyomait felfedezni. A helyzetkomikum uralja a játék egész menetét s mégis minden kis részlet emberileg igaz. A történet azzal kezdődik, hogy a neves, jómódú regényíró lemarad a nyílt pályán megálló, majd továbbgőzölő vonatról, ott áll ég és föld között ingujjban, fillér nélkül — és mit tehet mást, elindul a legközelebbi falu felé. A rendező már itt a kezdetnél előtérbe lép. Először rokonszenvessé teszi a fiatalembert, akit ötletesen ismertet össze a vasútállomás felé kocsizó leánnyal, azután rokonszenvessé teszi a leányt is és végigjátszat velük egy kedves komédiát, ami a legtisztább szórakozást jelenti mindenki számára. A leány azt hiszi, hogy a férfi kicsit szélhámos, de azért megváltja a vasúti jegyét Boroszlóig s azután tovább pártfogolja, sőt állást is szerez neki. A férfi belemegy a játékba, csak a végén árulja el, hogy kicsoda s így aztán most már semmi akadálya nem lesz boldogságuknak. Nincsenek ebben a vígjátékban ravasz fordulatok, nyakatekert bonyodalmak, idegesítő izgalmak: minden az önmagáért való játék jegyében történik. A szerelmes regényírót Hans Holt játsza pajkos, kamaszos jókedéllyel, a leányt pedig Winnie Markus aranyosan, kedvesen, nőies gyöngédséggel és ragaszkodással. Hozzájuk szegődik a féltékeny állatkereskedő szerepében az egyéni humorú Paul Kemp s ezzel kész a hármasfogat, amellyel a film rendezője megnyeri a versenyt a vígjátéki közönség előtt.

Gyakorlott magdiszponenst

keres fővárosi nagyvállalat. Gazdasági magvak vásárlásában, eladásában és a kötött üzletek bonyolításában jártassággal bíró erők ajánlatát kérjük „Mielőbbi belépés 1080" jeligére Blockner J. hirdetőbe, Városház-u. 10.

Szovjet-filmvállalat Rómában

Róma, julius 15.

Rómában szovjetorosz tőkével megalakult a „Proletfilm" filmgyártó vállalat. A társaság a bolsevista világnézet alapján álló propaganda- és kultúrfilmeket szándékozik készíteni az örökvárosban. A Bonomi-kormány hír szerint állami támogatásban részesíti az új vállalatot.

* **Bérletváltás az Operaházban.** Az Operaház igazgatósága közli mind régi, bérlőivel, mind a most a bérlők sorába lépni kívánókkal, hogy a következő évad bérletének tervezetét és ártáblázatát augusztus hó folyamán kellő időben közzé fogja tenni. Az igazgatóság a hozzá fordult érdeklődőket csak e hirdetések útján tájékoztatja.

* **A kolozsvári nemzeti színház jövő évi programja.** Mihályfi Béla, a kolozsvári nemzeti színház igazgatója megkezdte a szeptember közepén induló új évad előkészületi munkálatait. Nagyjából már összeállította a műsortervezetet és eszerint a színház az 1944—45-ös évadban harminckét eredeti bemutatót és felujítást tartana. Ezeknek egyrésze prózai darab magyar és külföldi szerzők műveiből, másik része pedig opera, illetve operett. A végleges műsortervet jóváhagyás után később teszik közzé.

* **Hat játékfilm egy műsoron.** A Mesterfilm legközelebb „Szerelmes szívek" címmel hat rövid játékfilmet mutat be, hat filmnovellát. Mindegyik önálló kis mese és a szerelemről szól. Az eredeti és különleges újdonságban számos népszerű színész lép fel, így többek között Szilassy László, Hajmássy Miklós, Sárdy János, vitéz Benkő Gyula, Halász Géza, Palotás Imre, Bordy Bella, Egry Mária, Szallay Alice és Kertay Lili. A kísérő muzsikát Chopin, Kodály, Strauss és Lavotta műveiből állították össze. A filmeket Hamza D. Ákos, Balogh István, Kerényi Zoltán, Szuchy Emil és Martonffy Emil rendezték.

* **Barna látszerspecialista** szemüvege 25 év óta márka, Andrássy-út 26 (Opera mellett.)

* **Jubileum a Márkuspark-színházban.** Létraz „Szakítok magával" című vígjátéka most ért el huszonötödik előadásához a Márkuspark-színházban. A darab előadását Simor Erzsivel, Turay Idával, Kovács Károllyal, Perényi Lászlóval és Kőváry Gyulával a főszerepekben tovább folytatja a színház.

Gyakorlott könyvelőt

keres fővárosi részvénytársaság. Idősebb férfi vagy női munkaerő előnyben. Ajánlatokat „Osztatlan munkaidő" 1080" jeligére Blockner J. hirdetőbe, Városház-u. 10.

Színház, Film, Művészet

Átmenetileg Mester Miklós államtitkár látja el a filmkormánybiztosi teendőket

A hivatalos lap pénteki száma közölte a minisztérium 1880/1944. M.E. számú rendeletét *a filmügyek egységes intézésének szabályozásáról.* A rendelet a honvédelmi törvény alapján *filmkormánybiztost* rendel a filmügyek élére, aki működését a vallás- és közoktatásügyi miniszter fennhatósága alatt fejti ki. A rendelet szerint a kormánybiztos kinevezéséig *a kormánybiztosra bízott tennivalókat ideiglenesen a vallás- és közoktatásügyi miniszter látja el. Antal* István vallás- és közoktatásügyi miniszter pedig a filmkormánybiztosi tennivalók ellátásával *átmenetileg Mester Miklós államtitkárt bízta meg.*

Az átszervezéssel kapcsolatos tennivalókról *Mester* Miklós államtitkár a következő nyilatkozatot tette:

— Ez a rendelet, amióta a magyar film az ország kulturális és gazdasági életében jelentőssé növekedett, egyike a legnagyobb reformoknak. Olyan eredmény, amelyet több éve a magyar filmügy minden hivatalos vezetője és szakmai szakértője kívánt és szorgalmazott. A magyar film eddig nem volt alkalmas nagyobb művészi erőkifejtésre, mert az erők és érdekek, valamint az azok képviseletére hivatott különböző szervek között szétforgácsolódott és a helyzet végeredményben odavezetett, hogy voltaképpen nem volt gazdája a magyar filmügyeknek. A most kiadott rendelet lehetővé teszi a magasabb szempontú, egységes elvek által irányított céltudatos tevékenységet a filmélet minden vonatkozásában. E korszakalkotó rendelkezés napvilágrakerülésekor rá kell mutatnom arra, hogy létrejöttének egyik mozgatója Antal István miniszter úr volt, aki nem ma ismerte fel a film korszakjelző értékét, hanem azt már akkor állapította meg, amikor közéleti tevékenysége során elsőízben jutott kapcsolatba a közvéleményt irányító lehetőségekkel és intézményekkel, hogy a magyar film ezek között az első helyet igényli magának és közel egyévtizedes munkát fejtett ki, különböző magas állami tisztségeiben a filmügy egységesítésének létrehozására.

— Nem akarok elébevágni a kinevezendő filmkormánybiztos elvi és művészi intézkedéseinek és az én egész rövid időre tervezett átmeneti megbízatásomat az újjászervezés halaszthatatlanul sürgős és szükséges intézkedéseire kívánom felhasználni. Magának a hivatalnak megszervezése mellett párhuzamosan a legsürgősebb feladatnak a gyártás megindítását tartom. Itt azonban olyan feltételeket kell teremteni, amelyek biztosítják, hogy a készítendő filmek magasabb művészeti követelményeknek, feleljenek meg és anyagi felépítésük biztos alapokon nyugodjék.

— Általában az egész kormányrendelkezés a racionalizálás, az egyszerűsítés és az egységes szempontok érvényesítése jegyében született. Egységesíteni kívánjuk a filmtervek előzetes elbírálását, az elkészült filmek utólagos megvizsgálásával, a filmcenzúrával. Ez fokozott felelősséget ruház a filmek bírálóira, de éppen ezért elsőrangú kritikusokat biztunk meg a filmtervek elbírálásával, akik a gyártás menete során felmerülő problémákban is tanáccsal és elhatározással rendelkezésre állnak. De módot adunk a bírálóknak arra is, hogy az elkészült filmek cenzúráztatása alkalmával kifejthessék azokat a szempontokat, amelyek a megvalósítást kívánatossá tették. Azt hiszem, ezzel sikerült biztosítani az elbírálás következetességét és a filmalkotások nyugodtabb kidolgozását.

— A filmkormánybiztosság helyiségeit az Eskü-tér 6. számú ház második emeletén helyezzük el, ugyanabban az épületben, amelynek első emeletén a filmcenzura működik. Ezzel lehetővé válik, hogy a filmgyártók és filmkölcsönzők, valamint mozgóképszínházak a rendeletben foglalt minden ügyüket egy épületben tudják elintézni, míg korábban egyes komplikált filmügyek elintézése végett úgyszólván minden minisztériumot fel kellett keresniök.

— Az elmondottak a filmkormánybiztos működésének úgyszólván csak a tehnikai keretét jelzik, annak tartalommal és programmal való megtöltése a kinevezendő kormánybiztos feladata lesz, a filmügy mindhárom nagy ágazatában: a gyártásban, a kölcsönzésben és a bemutatásban a mozgóképszínházakban.

Az államtitkár végül annak a reményének adott kifejezést, hogy a nagykoncepciójú intézkedés a kinevezendő filmkormánybiztos felkészültségével párosulva meghozza a magyar filmügy újjászületését.

Egyre újabb művészi értékekkel gazdagodik Buda egyik legszebb temploma Remetekertvárosban

A hüvösvölgyi végállomás közelében lévő Remetekertváros világosra festett villái szinte káprázatják a szemet a nyári napfényben. A kis kertekben a meggyfák és ribiszkebokrok zöld lombjai között piros gyümölcsök mosolyognak, a kerítésekre dúsan virágzó krimzonrózsák kapaszkodnak. A Máriaremete felé vezető út oldalán, szelíd domb lejtőjén áll a kertváros új temploma, amelyet két évvel ezelőtt szentelt fel *Svoy* Lajos székesfehérvári püspök. A 2500 hívőt számláló villatelep plébánosának, *Bozsik* Pál dr. prépostnak köszöni, hogy már van temploma, még pedig olyan templom, amely *nemesen egyszerű vonalaival, harmónikus arányaival és a díszítések művészi kivitelével figyelemreméltó helyet foglal el a modern építészeti irány alkotásai között.* Modern szellem, de semmi túlzás nem vezette *Kismarty-Lechner* Jenő műépítészt, amikor az épület tervét elkészítette s műve szerencsésen nélkülözi azt a ridegséget, ami az újabban létesült épületeknél elég gyakran tapasztalható.

Széles lépcsősor vezet a templom bejáratához, a főhomlokzatot három magasba szökellő csúcsív díszíti, az elválasztó oszlopokra egy-egy szent alakja kerül. A templom belseje főhajóra és két oldalhajóra oszlik, mindegyik oldalon 7—7 üvegablakkal, amelyeket *Unghváry* Sándor tervezett. Áhítatos hangulatot kelt a zöld márványból készült, misztikus megvilágítású főoltár, emögött hatalmas csúcsíves kiképzés van, amelyet ideiglenesen aranysárga függöny borít be, később az ittlévő falmezőre *Kontuly* Béla fest freskót. A nemrég épült templom díszítése még nincs befejezve, a tervezett munkák az anyagi helyzethez mérten fokról-fokra kerülnek kivitelre, mert az egyházközség lelkes, agilis plébánosának és a tervező építésznek egyaránt az a szigorúan elhatározott intenciója, hogy *a templom összes díszei csakis elsőrangú művészek kezéből kerüljön ki.*

A templomot a Szentlélek tiszteletére emelték, de *a szobrok jórésze magyar szenteket ábrázol, az oltárokat ugyancsak magyar szentek képei díszítik.* A bejárati oszlopokon már állnak Szent István és Szent László kőszobrai, ide kerül még majd Szent Imre és Szent Erzsébet alakja. A jobboldali oltárt *Feszty* Masa festménye díszíti, amelyen Magyarország Nagyasszonya látható magyar szentek körében. Ezt az oltárképet még a felszenteléskor helyezték el a templomban. A művészi munkát nemcsak a remetekertvárosi templom látogatói ismerik, előzőleg a fővárosban számos kiállításon szerepelt és mindig nagy elismerést aratott.

A baloldali kápolna Szent Margit kultuszát szolgálja. Az oltárt *R. Szörédi* Ilona háromrészes képe ékesíti, amely tavasszal a Műcsarnok tárlatán keltett feltűnést és nemrégiben helyezték el a Margit-kápolnában. A művésznő témáját a Ráskai Leafele Margit-életrajzból vette, amely szerint az egyik apácának az a látomása volt, hogy Mária megkoronázza Margitot. Áhitatos hívő szellem hatotta át *Szörédi* Ilonát, amikor ezt a művét megalkotta. A középrész előterében *Szent Margit* térdel fehér szerzetesi ruhában, mellén keresztbetett kezekkel, *halvány arcán az elhivatottak átszellemült kifejezése ül.* Szemei a messzeségbe tekintenek, mintegy éreztetve azt, hogy a szent a földi életet csak előkészületnek tartotta arra, hogy az Úrnak szolgálva, elérhesse a mennyei boldogságot. Mögötte *Mária* alakja magaslik, amint aranykoronát helyez a térdelő apáca fejére. A Szűzanya mellett két kecses mozdulati putto lebeg, tekintetük Mária felé fordul, akinek ajka körül boldog mosoly játszik. Margit mellett két angyal áll égő gyertyával kezükben. Egészen eredeti elgondolás, hogy az angyalok a megszokott redőzött kosztüm helyett *csinkekötényes, szalagos, magyaros öltözékben vannak, ami kihangsúlyozza azt, hogy a kép magyar szentet örökít meg.* Nagyon sikerült a két oldalfigura is: jobbról *Boldog Kinga* áll kezében liliommal, balról *Boldog Jolánta* imakönyvvel kezében. Szent Margit két nővérének kötői szépségű alakja méltóan egészíti ki az egész kompozíciót, amelynek *az arányos elosztása, a színek finomsága és a felfogás ihletett volta az új egyházművészeti alkotások legjobbjai között biztosít helyet.*

A Margit-kápolnát két gótikus ablak is díszíti, amelyeket *Sztehló* Lili tervez. Mindegyik Szent Margit életének egy-egy jelenetét fogja ábrázolni. Két kitűnő szobrászművész, *Antal* Károly és *Ohman* Béla Szent Antal, illetve Kis Szent Teréz szobrát készíti el a egyre jobban szépülő templom számára.

— Úgy, amint anyagi lehetőségeink megengedik — mondja kérdésünkre *Bozsik* Pál prépost úr —, újabb és újabb művészi díszítményekkel látjuk el a templomot. A most még nyers pilléreket zöld márvánnyal boríttatjuk be, a stációkat *Nagyné Kovács* Mária faragja kőbe. Egyik büszkeségünk a Kismarty-Lechner professzor által tervezett orgona, amely *3000 sípjával az ország egyik legnagyobb és legmodernebbül felszerelt orgonája.* Nagy örömömre szolgált, hogy nemrégiben idehozhattuk *Szörédi* Ilona oltárképét, amely *a művésznő egyik legtökéletesebb alkotása.* Áhitat és olasz derű önti el a képet és érdekes az a világítási hatás, hogy a templomba lépő pillantása mindjárt erre a műre terelődik.

— Annakidején egy fillér sem állt templomépítésre rendelkezésemre — folytatja a prépost — s ekkor szembe jutott, hogy külföldön több templomot láttam, amelyek kripta-alépítményen nyugszanak. Ennek a gondolatnak sikerült megnyernem az egyházi és világi hatóságokat és ezen az alapon hozzáfogtunk a templom megvalósításához. A kripta-alagsorban 550 sírfülke van és amint ezek értékesítése megindult, olyan tempóban haladt részletekben a templom építése. Így épült fel templomunk, amelynek oltárai és díszítményei a hívek adakozásaiból készültek el. A még üres sírfülkék eladásából mintegy másfélmillió pengőt remélek, amelynek egy részéből elvégeztetjük a még hátralévő művészi munkákat és rendbehozatjuk a templom környezetét. A fennmaradó nagyobb összeget pedig arra szánom, hogy ezen a szép fekvésű, jó levegőjű helyen *gimnáziumot és internátust létesítsünk.* Remélem, a Gondviselés éppúgy hozzásegít ennek a tervemnek a megvalósításához, mint a hívek és a szakemberek által egyaránt osztatlan elismerésben részesült, szép templomunk felépítéséhez...

Bartók Irén

Dunántúli őskeresztény cukorgyár

azonnali felvételre keres kereskedelmi osztálya részére

őskeresztény

a) lehetőleg felsőkereskedelmi iskolát végzett német nyelvtudással bíró nőtlen

tisztviselőt

és

b) perfekt magyar-német

gyors- és gépirónőt

Ajánlatokat fizetési igény megjelölésével „Dunántúli cukorgyár" jeligére Magyar Hirdető Irodához, Sándor-u. 7. kérünk.

Keresünk

Budapest környéki hadiüzem földmunkájához

KORDÉS fogatokat

„Sürgős munkábaállás" jeligére Hirdető Service, Izabella-u. 12.

Eladó 1 drb.

SIMONICS-LANZ

rendszerű kazán

cca 160 m² ff., 10 atm.

1 drb. TISCHBEIN kazán

cca 220 m² ff., 12 atm. „Üzemképes állapotban" jeligére Hirdető Service, Izabella-u. 12

A KOMORNYIK TRAGÉDIÁJA

A komornyikot Siber Samunak hivják, hatvanhárom éves, a Nemzeti Kaszinó nyugalmazott „másodpénztárnok"-a, havi negyvennyolc pengő nyugdíjjal. Kint lakik Budán a Lejtő-uton Siber bácsi, egy kúriaszerű, csinos kis villában, amelynek kapuján tábla hirdeti, hogy a villa huszonhétezer pengőért azonnal eladó. Kis kert van a villa előtt, az a bizonyos öreg nyugdíjasoknak való kis városi villakertecske, amelyben tenni-venni lehet tavaszi reggeleken, nyári estéken egy kényelmes nádszékben megpihenni, a verőfényben elsütkérezni... Öreg cseléd nyit kaput, — íme, öregségére azért az öreg komornyiknak is van szolgálója, — ami azért meglepő, mert hiszen azért keressük fel Siber bácsit, mert azt hallottuk róla, hogy negyven éves kaszinói szolgálatának minden gyümölcsét, eredményét, egész kis vagyonát, mintegy százezer pengőt — otthagyta a kaszinóban. Siber Samu fogalom volt a Kossuth Lajos-utca fellegvárában, ő volt az úgynevezett játékpénztárnok, rajta keresztül folyt a nyereség- és veszteség-kliring. Komornyik volt, — de tisztviselői címmel és jelleggel. A tagoknak minden szerdán délben kellett megfizetni a játékadósságukat és minden tagnak heti négyezer pengő hitele volt. Ha a tag szerdán nem fizetett, akkor a pénztár fizetett helyette, vagyis — Siber Samu. Ez bizalmi állás volt, tőke is kellett hozzá és Siber Samunak volt tőkéje. Persze, azért bőséges borravaló járt, ha valamelyik tagnak, akinek momentán nem volt együtt a pénze a póker-veszteség kifizetésére, Samu bácsi megtette azt a szívességet, hogy helyette fizetett. Siber bácsi szerepét úgy kell elképzelni, hogy a kasszának meg kellett volna állni, ha valamelyik tag a következő szerdán sem fizetett volna. Akkor senki sem kapott volna pénzt: Siber arra kellett, hogy a kassza ne álljon meg akkor sem, ha valamelyik úr pillanatnyi pénzzavarban szenved. Az urak így gyakran vették igénybe Siber Samut, szerdán egész délelőtt szólt a telefon, s majdnem mindegyik beszélgetés úgy kezdődött, hogy „Kedves Siber bácsi, legyen olyan szíves..." És Siber bácsi volt olyan szíves. Addig volt olyan szíves, amíg — hatvanhárom éves lett és minden pénze kinn volt a telefonálóknál. Akkor nyugdíjazták. Azokkal a tagokkal, akik tartoznak neki, egyességet kötött kivel heti, kivel havi részletfizetésre, de az egyességet alig tartotta be valaki és Siber bácsi lassankint eladogatta mindenét, most már a kis kertes villa is eladó, amint a tábla is hirdeti a kapun...

Legfinomabb, vékony, puha, selyemujjú szarvasbőrmellényben fogad Siber bácsi. Igen jó anyagú oxford-ing van rajta, az egész ember választékos és elegáns, meglátszik rajta, hogy sok időt töltött arisztokraták között. A felesége finom, öreg dáma, — húsz évvel ezelőtt még csodaszép lehetett —, „szép pár"—, amint mondani szokás: olyanok egymás mellett, mint egy meisseni porcellángrupp, két finom, öreg ember. A család harmadik tagja egy törpe ratler. Siber néni a kiskutyát így mutatja be:

— Az egyetlen barátunk...

Itt kapcsolódunk be a témába s rövid bevezetés után megindul a panasz a két öregemberből. Szomorúan, leverten, s azért mégis szinte szemérmesen panaszolják el, hogy őket mindenki elhagyta...

— Huszonnégy évig szolgáltam, uram, a Nemzeti Kaszinóban — mondja az öreg Siber —, sokszor tettem az uraknak szívességet, de hálára, úgylátszik, a mai időben, nem lehet számítani. Az egész kis vagyonom kinn van kölcsönben a kaszinói uraknál. Majdnem százezer pengő. Egy krajcárt sem vagyok képes visszakapni. Az utolsó két esztendő alatt mindent eladogattam, hogy meg tudjunk élni. A szék, amin ülni tetszik, már nem is az enyém. Most jöttem ki a Vöröskereszt-kórházból, nagy beteg voltam. Azt hiszi, uram, hogy az urak közül bárki az ujját is megmozdította volna értem? A feleségem tíz levelet is írt a betegségem alatt a .... gróf úrnak (itt egy fiatal és különösen a turfról, valamint egy többszázezer pengős bukméker-afférjáról ismert arisztokrata nevét említi), hogy legalább száz pengőt küldjön kórházi költségekre. Még csak választ sem kaptunk a levelekre, pedig egyszer még a Ritzből is kiváltottam a gróf urat...

— Az egész lelkem beletett abba a levél — mondja rossz magyarsággal Siber néni s a könnyeit törölgeti. Siber bácsi megkér, hogy neveket ne írjunk, egyessége van az urakkal, hogy ujságoknak nem adja ki őket. Egy urat nem bán csak, egy duplakeresztnevű grófot, aki 1927 óta tartozik neki 800 pengővel, akkor megegyezett vele, hogy havi negyven pengővel törleszti az adósságát, egyszer fizetett és soha többet. Erre nagyon haragszik az öreg Siber, szidja, mint a bokrot. De a kaszinóval sincs megelégedve.

— Huszonnégy évi szolgálat után negyvennyolc pengő nyugdíjat kapok. Másodpénztárnok voltam, a játékot kezeltem, rengeteg pénz fordult meg a kezemen, soha semmi baj nem volt velem; egyszer revideáltak, de a kaszinó akkori igazgatója leintette a dolgot, fel volt háborodva. „Siber bácsiban meg lehet bízni..."

Siber bácsi a kommunistáktól megmentette a kaszinó ezüstjét, a bútorokat, a szőnyegeket, egy csésze sem hiányzott, mikor az urak újra bevonultak s a „kaszinó mégis ilyen hálátlan irántam" — panaszolja az öreg. Csak a Park Club volt jó hozzá, kiutalt neki 20.000 koronát jutalomképpen, mert annak inventárját is megmentette. „Két-három igazi gavallér van az urak között, aki jó volt hozzám, — a többi..." És Siber bácsi keserűen legyint a kezével.

— A feleségemnek egy öreg barátnőjétől kapjuk a kosztot, már egy fél éve. Ingyen. Nem így képzeltem el az öregségemet. Londonban voltam, a Cecilen Hotelben, Skóciában, Invermenben, letettem az idegenvezető-kurzust is, franciául, angolul, németül folyékonyan beszélek; Franciaországban négy évig voltam; ide jutottam.

Most már az öregember is könnyezik. Két öreg galamb, akik arra gondoltak, azért dolgoztak, hogy vénségükre majd meghúzódhatnak a ducban s most betevő falatjuk nincsen. Kisérteties ez az egész, az ember igazán el sem hinné, ha az öreg szolga nem dobálódzna oly szavahihetőnek tetsző nyiltsággal a legismertebb nevekkel. Ha egy tag nem fizetett határidőre a kaszinóban, kifüggesztették a fekete táblára a nevét s ha három napon belül ezekután sem fizetett, akkor automatikusan kigolyózódott az illető. Siber bácsi tehát komoly, becsületbeli szívességeket tett a kaszinó urainak.

— Akárhánynak a bőrét mentettem meg, s most senki sem akar rólam tudni, nem is válaszolnak, ha a pénzemet kérem. Igazuk van, én csak egy komornyik vagyok.

Szétnézünk a tiszta, ízléses lakásban, szép metszetek a falon, kedves bútorok s közöttük a két öreg ember, — valóban, tragikus a sorsuk. Nem lehetne egyszer a klíringgel rendezni az öreg Siber ügyét is a kaszinóban?

E. Z.

Itt az M.D.Cs. rádió
első két modellje

2+1 lámpás készülék lémsaszéba épitett **nagytipusu lengőnyelves hangszóróval.** Beépitett hullámszürő és hálózati antenna. Hullámhatár 200—900 méterig

P 66.-

A III. emeleten minden rádióalkatrész olcsón kapható.

Amor

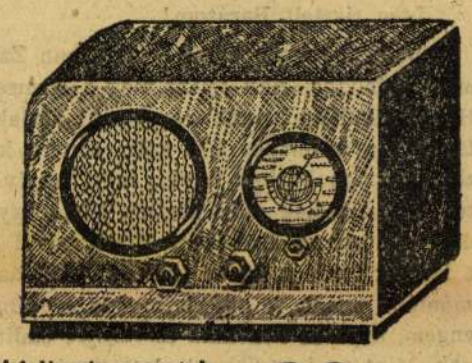

2+1 lámpás nagyteljesitményü készülék, 3 wattos dinamikus hangszóróval. Kivilágitott óra diál, szabályozható hullámszürő. Hullámhatár 200—2000 méterig. Elsórangu hangszinezet és hangerő a nagyobb európai adók vételénél. Kapható egyenáramra is.

P 99.-

Rádióosztályunk készséggel áll rendelkezésére mindenkinek dijmentesen, szakszerű felvilágositással, minden rádióra vonatkozó kérdésben.

Postai megrendeléseket utánvéttel, dijmentesen szállitunk!

MAGYAR DIVATCSARNOK
RAKOCZI-UT 72—74.

Sulyosan terhelő vallomások a Pyramis-pör tárgyalásán

A Pyramis-bűnpör szombati főtárgyalásán a tanuk kihallgatását folytatta a budapesti büntetőtörvényszék Kovács-tanácsa. Az első tanu, Iványka Lajos, a csődbejutott vállalat volt tisztviselője elmondotta, hogy *a Pyramis nagyban játszott a tőzsdén.*

— A vizsgálat során — jegyezte meg Kovács Miklós elnök — azt vallotta, hogy *a főkönyvelő panaszkodott: olyan mérleget kívánnak tőle, amely nem egyezik a lelkiismeretével.* Emlékszik erre?

— Pontosan már nem, — felelte Iványka, — de valószínű, hogy Gunszt olyan utasitást kapott, amelyet nem szivesen hajtott végre.

Meller István magántisztviselő szerint az igazgatósági tagok közül néhányan, ha kölcsönt kaptak a vállalattól, kevés kamatot fizettek, de ha folyószámlájukon követelés volt, a szokásosnál magasabb kamathoz jutottak. Szerinte a szindikátus kisajátította az ügyvezetést. *Gláser* Géza, aki szintén tagja volt a Pyramis igazgatóságának, hangoztatta, hogy *amikor könyvvizsgálatot indítványozott, Szász Ernő Strausz és Ajtai közreműködésével megakadályozta, hogy komoly vizsgálat történjék.* A Pyramis kölcsönt vett fel és a pénzt Strausz használta fel villatelek vásárlására. Szász egyeseknek olcsó részvényt adott. Ilyen vezetés mellett előrelátható volt a bukás.

Lonkai Géza földbérlő, aki sértettként is szerepel az ügyben, azt vallotta, hogy a nehézségeket csak 1925 februárjában közölték vele. Forrai megmondotta azt is, hogy visszaélések történtek, de ő (Lonkai) akkor még bajtársainak tekintette az igazgatósági tagokat és segiteni akart. *Akkor még nem sejtette, hogy bünszövetkezet karmai közé jutott...*

— Ne használjon ilyen kifejezéseket, — utasitotta rendre az elnök.

— *Arról, hogy van egy szindikátus,* — folytatta a tanu — *csak véletlenül értesültem.*

Lonkai ezután elmondotta, hogy a dollárkölcsönről nem volt tudomása s nagyon felháborodott, mikor megtudta, hogy *Sváb Gyulának pénzt adtak ki a bajbajutott vállalat ügyeinek rendezése alatt.* Kijelentette végül, hogy pontos számitás szerint *ő és fivére egymilliótizezer pengőt veszitett a Pyramison.* Az elnök ezután hétfőre halasztotta a tárgyalás folytatását.

Kiszakasz

E rovat dijszabása milliméntersoronként 30 fillér. A legkisebb hirdetés ára 3.—P

2000 m. butorszövet
P 4.- tól
TORONTALI SZŐNYEGEK, Epinyléky. velurok
VÁGÓ
Arnold és Társa
Kammermayer Károly-utca 10. (Evangélikus Egyház Épület)

Szines hall, villa, kombinált szoba, konyhaberendezés Lapidesnél, Nagymező-utca nyolc Teréz templomnál

SZÖRME bizalmi cikki Éppen ezért, mielőtt szőrmét vásárol, tekintse meg DUNYES
Illés szőrmét, Andrássy-út 53 sz.

VALÓDI Porcelán csésze aljával..... 58 fillér
Porcellán éttányér fehér és szines, kis szépséghibával..... 48 fillér
Barosstéri Árucsarnok
Baross- ér 2.
József főherceg szálló épületében

Fényképet igazolványra azonnal
2 drb rendelésénél darabja 48 fillér
MŰTERMI PARISI NAGY ÁRUHÁZ

MAGYAR PERZSAK, TORONTÁLI BUKLÉ
és minden egyéb szőnyegfélék óriási választékban legolcsóbban!
SCHILLINGER
szőnyegnagyáruház
VI., TERÉZ-KÖRUT 15

SZŐNYEG
ujdonságok BACK ÉS GERŐ cégnél IV., Hajó-u. 13-14. Belváros

MONTECARLO HOTEL RAVEL
MODERN HÁZ — A TENGERPART
közelében. Kitünő konyha. Mérsékelt árak

Lechner Jenő válaszol Zala Györgynek és Márton Ferencnek

Lechner Jenő dr. a következő levelet intézte lapunk főszerkesztőjéhez:

Igen tisztelt Barátom!

Lapodnak november 9-i számában Zala mester tollából cikk jelent meg a Nemzeti Hősök Emlékművének tervbevett átalakításáról, a november 10-i szám azután közölte Márton Ferenc tervét, mint amely a tér mai, állítólag művészietlen képét egyedül hivatott az Ezredéves Emlékművel és a Hősök Terének egész városképével harmóniába hozni. A kapcsolatos intervjúban engem, mint az emlékmű tervezőjét említenek. Mint az irányításod alatt szerkesztett lapok legrégibb előfizetőinek egyike és az Általad képviselt eszméknek mindenkor változatlanul lelkes híve, számítok arra, hogy a szóbanforgó művészi kérdésben felvilágosításomnak és megjegyzésemnek már csak az audiatur et altera pars elve alapján is helyet fogsz adni.

Mindenekelőtt helyre kell igazítanom azt a téves beállítást, mintha a Nemzeti Hősök Emlékművének én volnék a tervezője. Köztudomású, hogy az emlékmű tervezésére annakidején nyilvános eszmei tervpályázat íratott ki, mely eredménytelen volt. Klebelsberg Kúnó gróf kultuszminiszter azután művészeti ügyosztályának vezetőjét, Kertész K. Róbert építőművészt kérte fel javaslattételre, s miután Kertész vázlattervét és elhelyezésének megoldását helyeselte, azt az Országos Képzőművészeti Tanács bírálata alá bocsátotta. A Képzőművészeti Tanácsban a tervezet hosszú és beható megvitatás tárgya volt, ahhoz tehát a magyar építő- és képzőművészgárda legkiválóbb tagjai szólottak hozzá. Ennek a tanácsnak tagja volt Zala mester is és módjában állott a végleges megoldásra befolyást gyakorolni. Az ülések jegyzőkönyvéből megállapítható, hogy a tanács kiváló tagjai éppen a Milleniumi Emlékmű érdekében helyezkedtek arra az egyhangú álláspontra, hogy *a Nemzeti Hősök Emlékművét alkotó hatalmas monolit kötömb minél egyszerűbb keretben tartassék* és még a szegélyező kandalláberekre vonatkozó javaslatokat is elvetette, hogy kerüljön minden kicsinyes motívumot, mely a kompozíció monumentális egységét és az abban rejlő méltóságot zavarhatná. Egyedül Szőnyi Ottó javaslatát honorálták, aki az emlékmű felső lapjára a legősibb magyar sírkeresztnek, II. Endre királyunk tihanyi sírkeresztjének motívumát javasolta alkalmazni. A tervet tehát nem suba alatt, a közvélemény kritikáját megkerülve valósította meg a kormány, hanem *a legilletékesebb országos testület szakértőinek véleménye alapján.* Az én szerény szerepem mindössze abból állott, hogy a Tanács megbízásából lebonyolítottam az építkezést, melynek legnehezebb feladata az óriásméretű, 46 tonna súlyú kőtömbnek a budakeszi kőbányából több, mint félévig tartó helyszínre szállítása volt.

Csak ennyi szerepem volt az emlékmű létesítésében, mégis legyen szabad e helyreigazító sorokon felül a felmerült átalakítási gondolatokhoz is hozzászólnom. Sokan csodálkozhatnak azon, hogy Zala mester csak most, hat esztendő elmúltával eszmélt rá váratlanul arra, hogy a Hősök Emlékműve megbontja az ő alkotásának művészi képét és ezt a harmóniát egyedül a Márton Ferenc festői részletekben gazdag elgondolásával véli helyreállítani, tehát éppen olyan motívumok csoportosításával, aminőket annakidején a Képzőművészeti Tanács éppen Zala mester nagyszabású alkotása érdekében mellőzött. Mindenesetre le kell szögeznem, hogy a Hősök Emlékművét Kertész K. Róbert elgondolásában már szentesítette a közvélemény és sem a leleplezéskor, sem az azóta eltelt idő alatt egyetlen lekicsinylő vagy kifogást emelő sor nem jelent meg sem a napi-, sem a szaksajtóban. A fővárosunkat látogató külföldiek véleménye is mindenkor elismerő volt, ami már magában bizonyítéka annak, hogy az emlékmű mai formájában és egyszerűségében méltó kifejezője azon a helyen a hozzáfűződő gondolatnak.

Az egyszerűség és nagyvonalúság nélkülözhetetlen kritériumai a monumentalitásnak. Az a magasztos gondolat, amely az emlékműhöz kapcsolódik, nem tűr meg olyan elemeket, melyek a látványosság és szenzációkeltés eszközei. A párisi névtelen katona sírja az Arc de Triomphe boltíve alatt elhelyezett egyetlen 6 négyzetméteres márványlap, tetején egyszerű, tagozatlan bronzüstben lobogó öröklánggal. A francia közvélemény felháborodását vonná maga után, ha valaki ide mozaikokat, kivilágított kereszteket, katonai őrbódékat javasolna. A párisi, egyszerűségében monumentális emlékművel szemben hatásban messze mögötte marad a bécsi hősök kápolnája a Burgwache alacsony termében, mely részleteiben művészi megoldás ugyan, de nélkülözi azt a megrázó, hatalmas benyomást, melyet a berlini Ehrenmal nagy termében a márványpadlóra helyezett egyszerű bronzkoszorú kelt.

Nem éppen elképzelhetetlen, hogy a budapesti Hősök Emlékműve gyepmezejének lesüllyesztésével Márton Ferenc elgondolása szerint egy, a koszorúk befogadására szánt alacsony, loggiás akna létesíttessék — amire véleményem szerint a rendelkezésre álló terület szűk —, de az így felmerülő kívánságoknak megfelelő terv kidolgozására kizárólag az emlékmű tervezője illetékes. Ha szó nélkül belenyugszunk abba, hogy az egyik művész a másik élő művész alkotását átalakítsa, akkor el lehetünk készülve arra, hogy valaki holnap Tisza István szobrára készít módosító tervezetet, holnapután ismét másvalaki az új köztemető hősi emlékoszlopát kívánja kápolnává kifejleszteni. Ha Márton Ferenc csakugyan mindinkább a szobrászat és építészet felé sodródik, hamarosan rá fog eszmélni arra, hogy nem lehet a Millenáris Emlékmű renaissance architektúrája tövében egyidejűleg „pseudodór" oszlopos árkádot, magyaros stílusú kandallábereket, modern fekete klinkerburkolatot, a falakon tarka mozaikképeket alkalmazni és ezen felül még a monumentalitást az emlékmű nagy keresztje mögé felállított világító kereszttel és őrtoronnyal fokozni. Csak csodálkozni tudok Zala mester nyilatkozatán, hogy ezeket a nyugtalan festői motívumokat, mint műve harmónikus kiegészítését el tudja képzelni.

Mindenkor tiszteletben tartom mások művészi meggyőződését és bármennyire méltányolom Márton Ferenc barátom lelkesedését, meg fogja érteni, ha ugyanolyan jogon más „tízezrek" nevében művészi meggyőződésem egész hevével tiltakozom a felmerült terv ellen.

Fogadd Főszerkesztő Uram soraim leközléséért hálás köszönetemet és kiváló tiszteletem kifejezése mellett baráti üdvözletemet.

Lechner Jenő dr.

Márton Ferenc Lechner Jenő észrevételeiről

Még mielőtt Lechner Jenő cikkét közreadtuk volna, megmutattuk azt *Márton* Ferencnek, hogy így az ő válasza Lechner Jenő cikkével együtt láthasson napvilágot. *Márton* Ferenc Lechner Jenő cikkére a következőket válaszolja:

„Lechner Jenő barátom soraiból meglehetősen sok keserűség és malícia csendül ki. Mingyárt itt elől hangsúlyoznom kell, hogy ami engem illet, a hősi emlékmű átervezésében engem *semmiféle mellékcél nem vezetett.* Lechner Jenő barátom tudhatja — hisz nagyon értelmes ember —, hogy ha egy művész alkotott valamit és azt a köznek már átadta, az alkotás azontúl *szabad kritika tárgyává vált* s ha időálló anyagból alkotta művét, kritika tárgya marad időtlen időkön át. Ennek ellenére én ez esetben *nem kritikát gyakoroltam,* hanem ősi magyar ösztönömtől és tehetségemtől, bocsásson meg Lechner Jenő, igenis: *tehetségemtől* „sodrottan" tervet készítettem vagy mondjuk: *agyaltam ki,* amúgy góbé módra, a jelenlegi, én szerintem éppen nem monumentális hatású emlékmű kiegészítéséül. Mert igenis, végre is nyiltan meg kell mondani, hogy a jelenlegi emlékmű bizony *szegényes* és egyáltalában nem jelentőségéhez mérten monumentális. Lechner barátom ugyan válaszával arra a *másik tizezer* emberre hivatkozik, aki az ő megoldását tartja helyesnek. ezzel szemben azonban meg kell vallanom, hogy *én még nem találkoztam ebben az országban emberrel,* különösen beleértve ebbe a *katonákat,* aki a jelenlegi emlékművel *ki lett volna békülve.* Egyrészt ez is indított engem arra, hogy Lechner építményét eszmeileg megemeljem és kiegészítsem.

Ami viszont az emlékmű kivilágítását s azt a megjegyzést illeti, hogy mindez nyugtalan festői motivum csak annyit engedjen Lechner Jenő megjegyeznem, hogy a jelenlegi emlékművet *többször is próbálták már kivilágítani* éppen azért, hogy az emlékműben bennragadt hatást kivilágítással *pótolják.* Olvastam ezentúl azt is, hogy a városházán már egyes tényezők egyenesen *interpelláltak is,* hogy a hősi emlékmű körül végre cselekedni kell valamit, mert *nem jó így, ahogy áll.*

De gyerünk tovább. Lechner Jenő cikkének elolvasása óta *Zala* mesterrel én nem beszéltem, de minden ellenkező állítás mellett sem igen tudom elhinni, hogy Zala mester valamiképpen is hozzájárulhatott a mai megoldáshoz. Annyival kevésbé hihető ez, mert jól emlékszem rá, hogy egy régebbi beszélgetésünk alkalmával egyenesen *tiltakozott* Zala mester például az ellen, hogy „valaki" az Aréna-úttól emelkedően *feltölttette az emlékmű felé eső terepet,* úgy, hogy az emlékmű körül lévő legalsó lépcsősor ki sem látszik a földből, holott pedig ezen a ponton már süllyed is a terep. Nem valószínű tehát, hogy már csak emiatt is hozzájárult volna Zala mester a mostani terv keresztülviteléhez.

A továbbiak során azt is említi Lechner barátom, hogy *Klebelsberg* Kunó boldogult kultuszminiszter, mivel az eszmei pályázat eredményre nem vezetett, *Kertész* K. Róbert építőművészt kérte fel javaslattételre. Kertész K. Róbert azonban akkoriban kultuszállamtitkár volt, így aztán mindenki megértheti, hogy Lechner Jenőnek már csak azért is szerepelnie kellett az emlékmű megalkotójául, mert ellenkező esetben a közvélemény joggal háborodhatott volna fel. Hogy pedig *Zala* György annakidején a képzőművészeti tanács vitájában nem tiltakozott az emlékmű mai formája ellen, erre csak annyit szeretnék megjegyezni, hogy a tanács megalakulása után egyesek olyan furcsa formában támadták meg a nagy mestert, hogy ő Karlovszky Bertalannal együtt *otthagyta nemcsak az ülést, hanem a tanácsot is örökre.* Azóta a tanács mintegy 160—180 tagú korporációvá gyarapodott, amelyben mindent csupán az elnöki tanács intézett s így a tanácsban különösebb viták nem fejlődhettek ki. Jómagam is számtalan mindenféle gyűlésen vettem részt, de mindenütt azt tapasztaltam, hogy a hivatalos körök vagy *az elnöki tanács véleményével nem igen szállhatnak szembe* a gyűlésen résztvevő magányos emberek, pláne, ha művészek az illetők, mert hisz a nehéz viszonyok között a művészek csak felülről, a hivatalos személyiségektől várhatnak munkát és csak így biztosíthatnak maguknak megélhetést. Hogy én mindezt csak most láttam be, *annak hátrányát egész életemben éreztem és érzem még ma is.*

Engedjen meg Lechner Jenő még egyet énnekem. Én, az én elgondolásomat csak oly hosszan mondhattam el, amennyire azt a lap számomra engedett kerete megengedte, egyszóval, meglehetős röviden. Figyelmes olvasó azonban abból sem olvashatta ki azt, hogy én *őrbódékkal* vagy *keresztekkel* akarnám tarkítani a hősök terének Zala György által elgondolt és megalkotott monumentalitását. Abban a cikkben igenis az van, hogy én az adott helyzet *mai külső formai megjelenésének teljes respektálásával, szinte elbújva* szeretném közvetlenebbé, szebbé és a gyakorlati szükségleteknek megfelelőbbé tenni a hősi emlékművet. S hogy én magyar lámpákat terveztem? Azt terveztem én, csakhogy *nem amolyan tulipános magyarságú lámpát, mint amilyenre* Lechner Jenő barátom gondol, hanem amolyan, a magam képzeletéhez illő, *lélekben* magyar valamit, amelynek konzonánságáról szintén megnyugtathatom az én harmóniáért aggódó Jenő barátomat. Nem tudom megérteni azt sem, hogy a Névtelen Hős emlékművének átépítésével *miért kellene éppen Lechner Jenőt megbízni,* mikor nekem adott válaszában is hangsúlyozza, hogy az eredeti emlékmű kivitelénél is csak *szerény kivitelező szerepet* vállalt, így hát most vajmi kevés jogcíme lehet arra, hogy a dolgot tovább fejlessze. Miért nem jött ő az átépítés gondolatával, hisz lett volna rá elég ideje, mióta a hiányosságokra rámutattam? A gondolat igenis az enyém és ha én gondoltam el, az én dolgom is annak megvalósítása és semmiképpen nem értem, *miért kelljen nekem házalni ezzel.*

Lechner barátomnak van egy igen maliciózus célzása címemre írt válaszában s ez pedig a köztemető hősi emlékművére vonatkozik. Azt írja, hogyha én hozzányúlhatok a Névtelen Hős emlékművéhez, megérhetem, hogy valaki az új köztemetőben lévő és általam alkotott hősi emlékművet akarja kápolnává kifejleszteni. Hát erre nézve csak azt jegyzem meg, hogy kifejezetten az új köztemető hősi emlékművére építészeti pályázatot tűztek ki, A tisztán építészeti pályázatot két menetben és 127 pályamunka közül én nyertem meg, dacára annak, hogy mint Lechner Jenő barátomtól magától tudom, *ő maga három tervvel is szerepelt* ezen a pályázaton. Csak természetes, hogy mivel én nyertem meg a pályázatot, a terv kivitelezését is énrám bízták. Én meg is csináltam, mégpedig a bizottság és igen-igen sok ember — laikus és művész — egybehangzó véleménye szerint: *jól.* Így hát, hogy őszinte legyek, én nem nagyon félek, hogy az új köztemetőbeli hősi emlékmű átépítésre kerül. Ám, ha egyszer ez mégis megtörténik velem, nyilvánvalólag valaki, *őszintén izzó művész, a szíve legforróbb és legtisztább sajgását vinné bele ebbe az átépítésbe* és csak a gondolat tökéletesítését akarná szolgálni vele.

Végezetül még csak annyit szeretnék megjegyezni, hogy engem nem a gáncs és nem is a kritika hajtott, ami abból is kitetszik, hogy én nem kritikát írtam, hanem *tervet csináltam* s tettem ezt — még egyszer és utoljára hangsúlyozom, — a legtisztább művészi meggyőződéssel s anélkül, hogy az eredeti mű tervezőjét vagy kivitelezőjét *bántani akartam volna.* Csak azt mondtam, amit annyian mondanak mások, amit magam is még egyszer mondhatok, hogy: *nem jól van ez az emlékmű-dolog így, ahogy van, kedves Jenő barátom.*"

ISTEN HAZA KIRÁLY

e hármas eszme vezette VAJTA FERENCET, amikor megírta könyvét, mely az igazi ezeréves örökségünknek, a ma egyre erősbödő kollektiv magyar öntudatnak a szószólója.

A könyv 352 oldal terjedelmű,

ára: P 5.80

Kapható az ÚJ MAGYARSÁG könyvosztályánál Rákóczi-út 30. szám.

A csehek a lengyelek ellen

Varsó, november 16.

A félhivatalos *Gazeta Polska* hosszú cikkben számol be a cseh-sziléziai lengyelek helyzetéről és ismerteti azokat a megállapodásokat, amelyeknek értelmében a csehek kötelezték magukat, hogy a lengyel kisebbség jogait tiszteletben fogják tartani. Ezeket a megállapodásokat a csehek nem tartják be, s emellett *általudományos érvekkel* igyekeznek kimutatni azt, hogy a csehsziléziai lengyelek tulajdonképpen csak ellengyelesedett morvák. Ezzel az ürüggyel azután csehesítik a lengyel gyermekeket, kötelezve a lengyel munkásokat, hogy gyermekeiket cseh iskolába küldjék. Az erőszakos csehesítéssel és az élesebb lengyelellenes irányzattal kapcsolatban a csehek szeretnének megszabadulni a mährisch-ostraui lengyel konzulátustól. A csehek azt állítják, hogy hajlandók a lengyel kisebbség kérdését nemzetközi döntőbíróság elé is vinni; ez azonban téves beállítás, mert *ez nem két ország közötti ellentét, hanem a cseh kormány által vállalt kötelezettség be nem tartása.* Lengyelország követeli, hogy a cseh kormány tartsa be a megállapodásokat.

Az Illustrowanny Curjer Codzienny képekkel illusztrált cikket közöl arról, hogy *a csehek 1919-ben mily kegyetlenül gyilkolták le a védtelen lengyel foglyokat.*

Lechner Jenő építész (1874-1962)
Polonyi Károly: Mecset Budán?

Mecset Budán?

A városok — melyekre az egymást követő nemzedékek újra és újra rányomták saját ízlésük és szellemiségük bélyegét — tele vannak a történelem emlékeivel, az élet reliktumaival. Fővárosunk sem kivétel: az elmúlt korok emlékei olyan drámai gazdagsággal követik egymást, mint például a hajdani Római Birodalom limese mellett vezető út nyomán kialakult útvonalon az amfiteátrum, a középkori lakótorony maradványai, a Király fürdő török kupolája, a barokk térhódítás egyházi és polgári emlékei, a nagyvárossá válás sodró lendületének épületei, s közben kétoldalt egymás után tárulnak fel a látványteremtő akarat legjellegzetesebb alkotásai: a Parlament, a Halászbástya és a Királyi Palota is.

A türbe Budapest 1944-45-ös ostroma előtt

A türbe ma

GÁZ VOLT - FÖLDGÁZ VAN

A fővárosban befejeződött a földgázprogram

Az elmúlt napokban zárult le a fővárosi gázszolgáltatás átállításának utolsó üteme, ezzel véget ért egy 18 esztendőn át tartó, nagy erőfeszítéseket igénylő, szerteágazó munka. A földgáz felváltotta Budapesten a városi gázt, mely 132 esztendőn át biztosította a lakosság és az ipar különböző célú, változó és fejlődő igényeit.

Az 1856 decemberében üzembe helyezett Lóvásár téri (jelenleg Köztársaság tér) első gázgyárat még további kisebb üzemek építése követte, a központosított termelőüzem, a korszerű Óbudai Gázgyár pedig 1913-ban kezdte meg működését.

Az idő múlásával változtak a fogyasztási célok is, a gázvilágítás mellett a sütés-főzés, később a vízmelegítés, majd a kommunális és ipari fogyasztás növekedett egyre nagyobb mértékben.

A Lispéről érkező földgáz 1949-ben jelent meg a fővárosban először, ahol felhasználásra került a városigáz egyik alkotójaként. Később — 1962-ben — a megépített 70 kilométeres vezetéken Dunaújvárosból érkező távgáz tette lehetővé a gázszolgáltatás volumenének növelését.

A nagy fordulat 1963-ban következett be, amikor a kiépült országos földgáz-távvezetéken folyamatosan biztosíthatóvá vált a főváros földgázellátása. Ez magával hozta a földgázbázisú városigáz-termelés kifejlesztését, melynek keretében megépült az Albertfalvai Gázgyár és a Kőbányai Gázgyár, az Óbudai Gázgyárban pedig bontóberendezések megépítésére került sor. Így lehetővé vált napi 3,5 millió köbméter városigáz szolgáltatása a korábban szénből termelt városigáz egymillió köbméteres csúcsértékével szemben. A nagy ütemű fejlesztéshez jelentős segítséget nyújtott a Fővárosi Tanács vezetése, többek között a szükséges területbiztosításokkal, hatékony intézkedésekkel és jelentős anyagi támogatással.

Ezzel egyidejűleg megkezdődött Budapesten a közvetlen földgázellátás is. Kiépült a fővárost övező körvezeték, melynek átadóállomásain keresztül az időközben kialakított és folyamatosan továbbfejlesztett nagyközépnyomású földgázrendszerbe, majd innen nyomásszabályozókon keresztül az elosztóhálózatba jut a földgáz. Közvetlen földgázellátásban részesültek az erőművek, nagyobb ipari fogyasztók és az újabb lakótelepek.

A növekvő lakossági igények jobb kielégíthetősége érdekében 1968-ban végrehajtott kalóriaemelést követően a korábbi 4000 kalóriával szemben 5000 kalóriás városigáz került szolgáltatásra. Ez növelt földgázadagolással volt elérhető és eredményeként a hálózat kalorikus szállítókapacitása kb. egyharmadával megnövekedett.

A további tennivalót a meglévő városigáz fogyasztóhelyek közvetlen földgázszolgáltatásra történő átállítása jelentette. Ez a munka 1971-ben vette kezdetét. Megvalósításához a hálózatot, az épületen belüli vezetékeket alkalmassá kellett tenni földgáz szállítására, továbbá valamennyi üzemelő fogyasztókészüléket át kellett állítani földgázfelhasználásra. Kezdetben igen sok gondot okozott a hálózatátállítás. A munkát a jelentős részben igen régi építésű, különböző anyagú és kötésmódú vezetékszakaszok miatt nagyobb volumenű rekonstrukcióval, csőcserével kellett végrehajtani. A legrégebbi típusú háztartási fogyasztókészülékek nem voltak átállíthatók földgázra, gondoskodni kellett ezek kicseréléséről is. Az átállítás munkája a lakosság számára nem jelentett anyagi megterhelést, ennek valamennyi költségét a Fővárosi Gázművek fedezte. A Fővárosi Tanács anyagi támogatásával a lakosság érdekét szolgálta még, hogy az egyhetes átállítási ciklusok alkalmával a tűzhelyeket már a gázcsere első napjának estéjén használni lehetett, a folyamatos gázhasználat tehát gyakorlatilag biztosítva volt. A vízmelegítők, fűtőberendezések átállítását és a befejező munkákat a hét további napjaiban végezték el.

Az utóbbi években felgyorsult a munka, a korábbi évi néhány ezres átállítási ütemmel szemben 30-30 ezer fogyasztóhely átállítása történt meg évenként. A gyorsabb ütemű befejezést a városigáz termelőberendezések már aggasztó mértékű állagromlása is szükségessé tette.

A földgázszolgáltatás a korábbi városigáz-ellátással szemben számos előnnyel jár. Elmaradnak a városigáz-termeléssel kapcsolatos műszaki nehézségek és gazdaságossági hátrányok. A fővárosban jelenleg kb. évi 2,5 milliárd köbméter földgáz kerül felhasználásra. Ez kalorikus értékét tekintve kb. ötvenszerese annak a legnagyobb éves városigáz-mennyiségnek, amely még szénbázisú termelés időszakában került szolgáltatásra. Ilyen volumenű gázenergia kőszénből nem lett volna előállítható, márcsak az ehhez szükséges import nyersanyag, annak szállítási problémái, a feldolgozáshoz szükséges berendezések beruházási költsége és az ezzel járó környezetszennyezés miatt sem.

A közvetlen földgázellátás a fogyasztók számára a szolgáltatási színvonal számottevő növelését teszi lehetővé. A városigázhoz viszonyítottan kétszeres égéshőjű földgáz miatt a hálózat szállítókapacitása nagymértékben megnövekszik, javulnak a zavartalan ellátást biztosító nyomásviszonyok, lehetővé válik korábban ki nem elégíthető — elsősorban fűtési — igények biztosítása. A főváros jelenlegi több mint 600 ezer gázfogyasztójából a gázfűtéssel ellátott lakások száma meghaladja a 350 ezret. A szolgáltatás színvonala azáltal is növekszik, hogy míg a nedves városigázból a legnagyobb téli hidegek idején nehezen kerülhetők el a csatlakozó vezetékek elfagyásából adódó üzemzavarok, ezzel a száraz földgáz szolgáltatása esetén nem kell számolni, tehát növekszik az ellátás biztonsága.

A gázenergia — és ezen belül a földgázhasználat — elterjedése a főváros energiaellátásának fejlesztésében az utóbbi esztendőkben meghatározó szerepet játszik. A nagyobbrészt magánerős építkezésekhez kapcsolódó helyierős gázvezeték-építések elsősorban a peremkerületekben eredményezték a gáztelítettség növekedését és a korszerű, kényelmet biztosító gáz-energiahordozó rendelkezésre állását a lakosság számára. Az sem közömbös, hogy az energiaellátás fejlesztésének ez a módja gazdaságos, és a lakossági anyagi erőforrások bevonását is lehetővé teszi.

A földgázra átállítás befejezését követően a Fővárosi Gázműveknek az egykori városigáz-termeléssel foglalkozó dolgozói átképzéssel és átcsoportosítással a szolgáltatás területén folytatják munkájukat. Ezáltal lehetőség nyílik a hálózatrekonstrukció ugyancsak időszerű feladatainak gyorsabb ütemű elvégzésére, másrészt pedig a vállalat jelentősen bővíti a lakossági szolgáltatások volumenét, többek között megrendelések teljesítésével gázszerelési munkák elvégzését. A megváltozó profilnak megfelelően történik a vállalat telephelyeinek korszerűsítése.

Amikor a budapesti gázellátás jelentős alakulásáról emlékezünk meg, nem feledkezhetünk meg azokról a munkatársakról, akik évtizedeken át helytálltak a városigáz-termelés és -szolgáltatás nehéz munkájában, továbbá azokról a dolgozókról, akik a földgázra átállítást végezték. Gondolni kell ugyanakkor a gázfogyasztó lakosságra, megértő és támogató türelmükre, mely sokat érő segítséget jelentett a meglehetősen bonyolult és a gázfelhasználókat elkerülhetetlenül zavaró munkában.

A földgázra átállítás a műszaki tennivalókon túlmenően nagy volumenű szervezőmunkát igényelt, ebből a vállalati dolgozókon kívül kivették a részüket az illetékes kerületi tanácsi szervek is.

A Fővárosi Gázművek arra törekedett, hogy a fejlett gáziparral rendelkező országok gyakorlatától eltérően — ahol az átállítás kapcsán esetenként napokig gázellátás nélkül maradt a lakosság — a gázcsere csak a legrövidebb ideig jelentsen fennakadást a gázszolgáltatásban. Ha minden igyekezetünk ellenére az átállítás nem mindenki számára volt teljesen zökkenőmentes, úgy ezért a fogyasztóink szíves megértését és elnézését kérjük.

Nem alaptalan az a remény, hogy az elvégzett nagy munka gyümölcseként a főváros lakossága és ipari üzemei magasabb szolgáltatási színvonalon részesülnek a korszerű gázenergia használatának előnyeiből.

ZOMBOR GÁBOR
a Fővárosi Gázművek vezérigazgatója

Még az emlékezés olyan csendes szigete — mint a Gül Baba türbe környéke — is csak néhány száz lépésnyire van ettől az útvonaltól, a budai termálfürdőknek a középkori fürdők fölé épített kupoláitól és a magyar reformkor klasszicizmusának jelentős emlékeitől.

A török Gül Babáról vagy — ahogyan magyarul nevezni szokták — Rózsa Apóról, a Rózsadomb névadójáról sokféle hagyomány és legenda él ma is. Szulejmán szultán kíséretében jött Budára, és 1541. szeptember 2-án az akkor dzsámivá alakított Nagyboldogasszony-templomban a hálaadó imádság közben érte a halál. Akkor a városon kívüli domboldalon temették el. Sírja fölé türbét, majd a sír gondozói számára kolostort építettek. Buda visszavétele után a türbe a jezsuiták birtokába került, akik kápolnává alakították át. A jezsuita rend feloszlatása után elhagyott épületként magántulajdonba került. Később, a XIX. század végén villaépülettel vették körül. Ekkor újra mohamedán zarándokhellyé vált. Az első világháború előtt a Monarchiához muzulmánok lakta területek is tartoztak, és a várbeli Nádor-laktanyában egy mohamedán bosnyák ezred állomásozott. A Monarchia feloszlása során összezsugorodott Magyarországon ugyan csak néhány tucat mohamedán maradt, de még az 1930-as években is felmerült a gondolat, hogy a türbe helyén nagyvonalú mecsetből és zarándokhelyből álló iszlám központot kellene építeni. Lechner Jenő akkor ennek a terveit is elkészítette. Egy vallási és kulturális központ itteni létesítését nemzetközi iszlám vallási szervezetek azóta is szorgalmazzák.

A türbe az 1944-45-ös ostrom után elsősorban műemlékhelyreállítási probléma volt. A romos Wagner-villa lebontása óta annak támfalai tartották a teraszt, amelynek közepén a türbe állt. A múlt, a táj, a kilátás azonban e páratlan hatású gyógyfürdőkkel, előkelő villanegyeddel, modern nagyvárossal körülölelt pontján — a magánerős lakásépítés és az idegenforgalmi beruházások még mindig tartó építési konjunktúrája idején — építési tilalommal már nem védhető.

1981-ben a Budapesti Műszaki Egyetem Építészkarán a hallgatók számára pályázatot írtunk ki a türbe környékének a hely jellegével összeegyeztethető fejlesztésére. A szép elgondolások megvalósításához, persze, nem lehetett a szükséges anyagi erőt előteremteni. Ezt követte egy olyan terv, amely egy Montmarte vagy Grinzing jellegű „vigalmi negyedet" kívánt volna e helyen külföldi tőkével megvalósítani. Ezt a tervet a Fővárosi Tanács nem fogadta el, azzal az indoklással, hogy annak megvalósítása nagyon sokféle érzékenységet sérthet. Sértheti az itt lakókét, a budapestiekét, az országét, de még az idegenforgalomét is. A türbe a törököknek nemzeti emlékhelye, akár nekünk a rodostói Rákóczi-ház. (Európa számára sem közömbös, hiszen kultúrájába régen beépült a törökkel való sok száz éves kapcsolat.) Mint iszlám szent helyet a világ 44 mohamedán országa is számon tartja. Ezek érzékenysége is sokféle. Köze van hozzá, természetesen, Budapest mohamedán közösségének is, amely ma a korábbinál lényegesen nagyobb az iszlám országok budapesti külképviseleti szervének alkalmazottai és azok családtagjai, az ide látogató turisták, üzletemberek és a nálunk tanuló diákok megnövekedett száma következtében.

E sokféle érzékenység felbecsülésére a Budapesti Műszaki Egyetem és a Magyar Építőművészek Szövetsége rendezésében 1983 óta kétévenként megrendezett nemzetközi alkotótábor 1987. évi témájául a Gül Baba türbe környékének újjáélesztését választottuk. Szokott szponzoraink mellett ezúttal a Fővárosi Tanács V.B. vállalta a fővédnökséget, és fedezte a költségek nagyobb részét. A SZOT-nak a Margitszigetnél horgonyzó Visegrád üdülőhajóján felejthetetlen két hetet töltöttünk. 23 országból érkezett 83 lelkes résztvevő, köztük professzorok Törökországból, Egyiptomból és Pakisztánból. A mesterek köré szerveződött munkacsoportok munkájukhoz is, de egyénileg is készültek javaslatok arra, hogy miképpen tudná a sokarcú nagyváros e

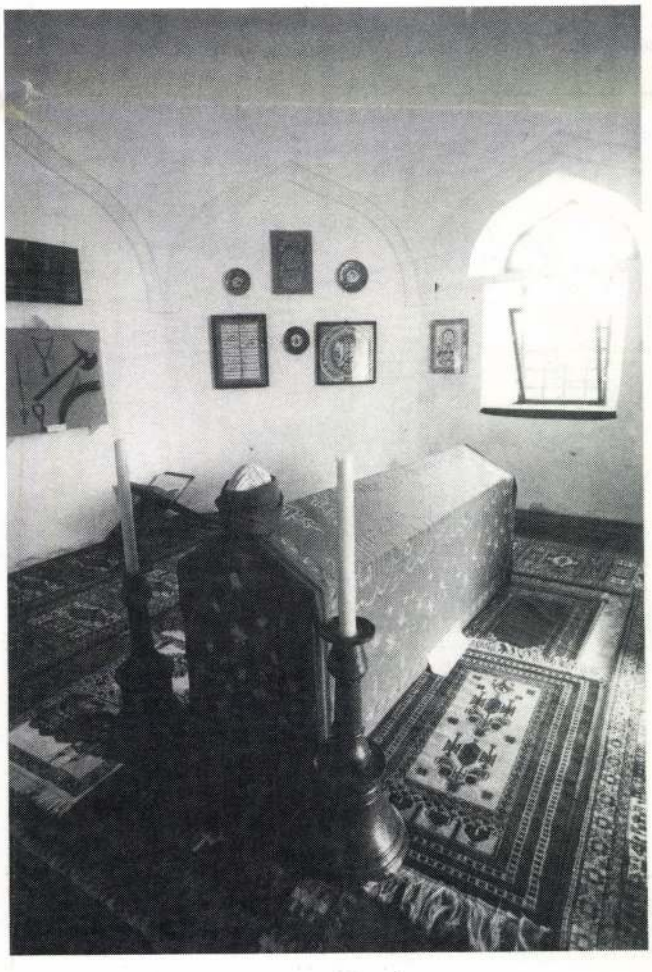

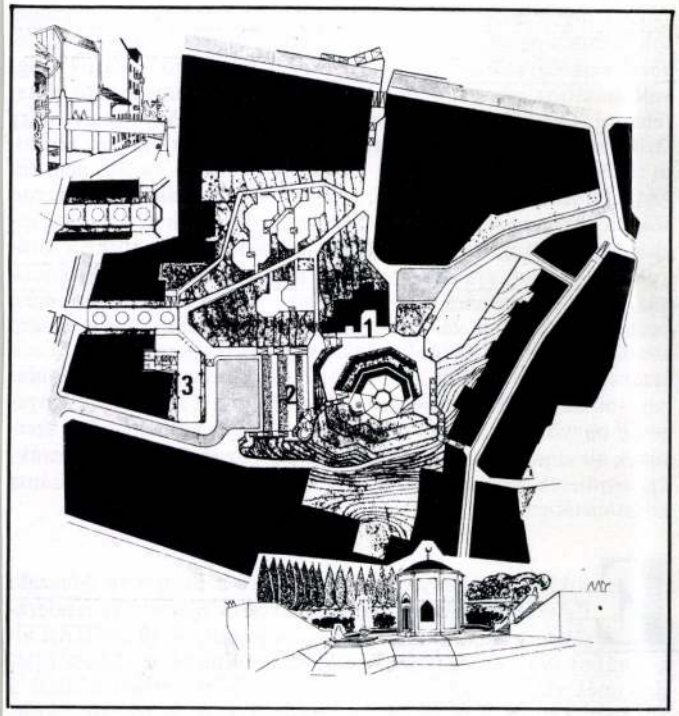

Selahattin Onur (Ankara) a Wagner-villa megmaradt támfalának elbontásával a domboldal helyreállítását javasolja

1. Gül Baba múzeum, rózsaárusítás, gondnoklakás a műteremház átalakításával

2. Rózsakert

3. Ottomán emlékek múzeuma a Mecset utcai tűzfalat letakaró épületben: kiállítás, konferenciaközpont és irodák

páratlan adottságokban, emlékekben gazdag csendes szigete további elemeket befogadni. (Olyanokat, amelyekkel egy potenciális beruházó kapacitás azzal teheti hatásosabbá a színpadot, hogy minél kevesebbet gesztikulálva, további alkalmi színpadokat teremt, anélkül, hogy veszélyeztetné a hely ,,territoriumának'' jellegét.)

Az 1923 óta szekularizált modern Törökország, ma — az iszlám fundamentalizmus befolyásának növekedésétől fenyegetve — a türbét elsősorban Szulejmán birodalmának egykori kiterjedésére emlékeztető nemzeti kegyhelynek tekinti, és inkább méltó környezetet, parkot és múzeumot szeretne itt látni, mint mecsetet. Az ankarai Közép-Keleti Műszaki Egyetemen tanító *Selahattin Onur* javaslatában még a Wagner-villa meghagyott támfalrendszerét is elbontva a régi domboldal visszaállítását javasolta.

Nehezen vitatható az az elgondolás, hogy ha Budapesten olyan mecset, pontosabban iszlám vallási és kulturális központ épülne, melynek jellege és nagyságrendje összeegyeztethető a Gül Baba türbe környékének léptékével, annak a Mecset utcában vagy annak környékén kellene felépülnie. Az viszont egyáltalán nem szükséges, hogy az épület az építészet utóbbi ,,válságos évtizedében'' a világ nagyvárosaiban épített kupolás, elefántcsonttal, színes üvegekkel, arany levelekkel, műkővel, öntöttvassal és a fürdőszobacsempével kicifrázott mecsetekre hasonlítson. *Enis Kortan*, a Közép-Keleti Műszaki Egyetem professzora hangsúlyozta, hogy a félgömb alakú kupola nem annyira a mecset rendeltetésének, mint inkább a rendelkezésre álló építési technológiának felelt meg. A centrális tereket, a mecseteket éppúgy, mint a fürdőt, egy nagy kupolával fedték le, a hosszú folyosókat pedig kupolasorral. A kairói *Hazem Ibrahim* professzor szerint még a minaret sem elengedhetetlen követelménye a mecsetnek, ha a hívők, akiket innen hívnak imára, nem a mecset közvetlen környékén laknak. A nagyváros számtalan tornya, kéménye, antennája között ma már a tájékozódást sem segítené. Az ima idejét a hívőknek a karjukon lévő kvarcóra jelzi, míg a városba érkező idegen nem toronyiránt, hanem térkép segítségével találja meg a mecsetet.

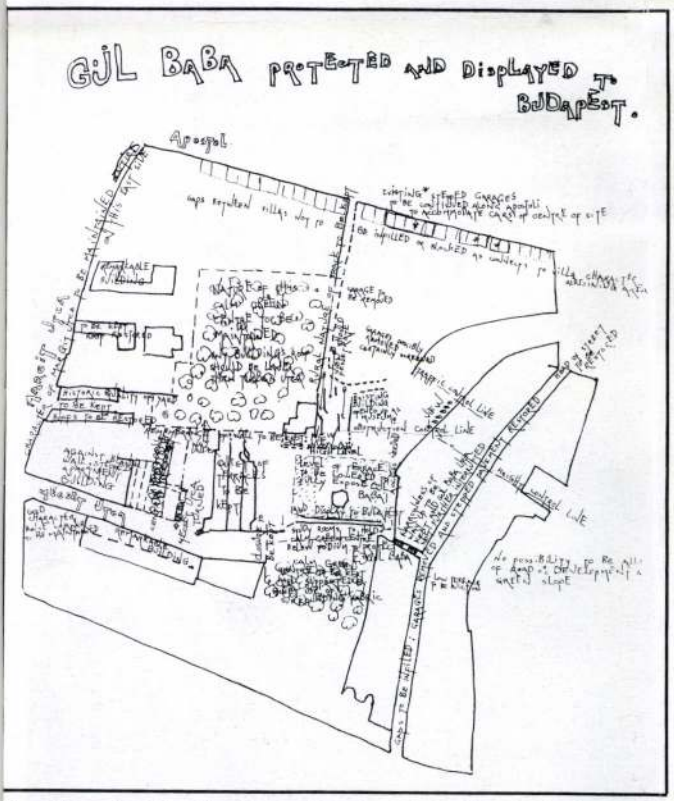

Az Alison és Peter Smithson (London) és Polónyi Károly (Budapest) által irányított csoport a (magyaros sokféle hangulatával körülölelt) tömb nyugalmát, a ,,rus in urbe'' (falu a városban) hangulatot szeretné megóvni

A négy világrészből érkezett 83, jórészt fiatal építésznek — részben a hagyományos iszlám építészeti formavilágának felhasználásával — készített valamennyi javaslata, az alkotótáborban elhangzott előadások kivonataival együtt, megtalálható a tábornak az Akadémiai Kiadó gondozásában megjelent 202 oldalas ,,jelentésében''. Ízelítőül itt csak a Londonból érkezett *Alison és Peter Smithsonnal* együtt irányított hétfagú, hatnemzetiségű csoportunk javaslatát ismertetném, mely a nagyváros sokféle hangulatával körülölelt Gül Baba-tömb csendjét a nagyvárosi házak közé szorult, kertes házakkal körülvett, dús növényzettel borított oázisokra emlékeztető nyugalmát, a sziget ‚rus in urbe' (falu a városban) minőségét kívánta megőrizni, minimális beavatkozás eszközeivel megvédeni az áhítat számára, amely az emlékhely elengedhetetlen velejárója. A Turbán utcától délre a Margit utca lakóházainak hajdan szőlőművelésre használt, régen pagonnyá vadult kertjeibe, hivalkodó homlokzatok nélkül, de a környék támfalainak hangulatát erősítő szalagszerű rámpákon megközelíthető, a városképben alig megjelenő vallási és kulturális központ létesítésére tettünk javaslatot. Magam ma ennek a javaslatunknak az egykori Wagner-villa támfalainak elbontásával a domboldal helyreállítására tett javaslattal való kombinációira szavaznék.

Hogy a régóta sokszor elhatározott budai mecsetre készített javaslatok újabb variációit valóban fel fogják-e használni a döntéshozók, vagy a potenciális beruházók, azt nem tudhatjuk. Annyi azonban biztosan megállapítható, hogy az alkotótábor — költségeit és eredményeit tekintve — jobb hatásfokkal mérhette fel a hely adottságai hasznosításának, a feladat megoldhatóságának lehetőségeit, mint akár egy lényegesen nagyobb ráfordítást igénylő nemzetközi tervpályázat. (A tervpályázat esetében ugyanis a kiírásban már rögzíteni kell a programot, így annak résztvevői részére csak ezek esztétikai vagy műszaki megfogalmazása maradhat hátra.)

POLÓNYI KÁROLY

Lechner Jenő

P.N.930.III.30.

Vasárnap 930.III.30 PESTI NAPLÓ

Nemzeti vagy nemzetközi stílus?

Ujabb hozzászólások a „Kövekbe írt magyar drámá"-hoz

A magyar nemzeti építészet kérdését tisztázó ankét során ma folytatólag a következő hozzászólásokat közöljük:

Lechner Jenő

műegyetemi tanár, a Lechner Ödön Társaság elnöke:

„Lechner Ödön műveiben a jövő nemzeti építőművészet életenergiái szunnyadnak"

Kárpáti Aurél tragédiának cseteli nagybátyám közismert küzdelmes munkásságát, de ez közös sorsa évszázadok óta az új eszmék hordozóinak, s talán túlzás az ő sorsát vigasztalanabbnak ítélni hasonló jelentőségű művészegyéniségeknél. Bizonyára sok szép álmát vitte magával sírjába, sok értéket produkálhatott volna, ha *megértőbb közvélemény* áll mögötte és képességeihez mérten látja el feladatokkal; de tagadhatatlan, hogy kultúrmunkásságunk egyik legtermékenyebb korszakában élt és több nagyobbszabású állami és más közhatósági megbízatás keretében hódolhatott újító szellemének. Törekvéseinek jogosultságáról, azt hiszem, fölösleges vitatkozni, csak a módszerekről, melyek kitűzött céljához vezethetnek.

Minden magyar művésznek egyet kell értsen abban, hogy csak modern és nemzeti jellegű építőművészet lehet fejlődéstörténetünkben jelentősége és nemzetközi relációban megbecsülése. Csak az odavezető utat keresik építőművészeink különbözőképpen. *Lechner* Ödön panaszolt meg nem értése s az a körülmény, hogy ért zsenialitása ellenére nem ragadta magával erővel az egész magyar közvéleményt, meggyőző- on szerint a gyarló és kicsinyes társadalompolitikai on kívül abban gyökerezik, hogy az a keleti orien-, amely a magyar népművészet és az ornamentika lmányozóját kivédhetetlenül magával ragadja, a nyugati művészet emlőin nevelődött magyar társadalom előtt érthetetlen, exotikus és idegenszerű. Azt mondhatnám, nem ismeri fel önmagát, mert nem mélyedt el soha ősi kultúrájának tanulmányozásába és szerencsétlen politikai helyzetünk folytán évszázadok óta idegen kultúrforrásokból táplálkozik, olyannyira, hogy — ami más nemzetek történetében példátlan — saját fajának kultuszát állandóan lekicsinyelte és elgáncsolta. A nemzeti eszme azonban győzhetetlen és a közöny vagy az idegenimádat vagy az úgynevezett művelt nyugat divatjainak erőszakos portálása csak ideig-óráig nyomhatják el, elemi erővel tör fel újra meg újra, mígnem lebírhatatlanná izmosul. *Ez a véleményem nagybátyám újszerű törekvéseiről is.* Az ő egész gondolatvilága és követőinek többé-kevésbé értékes eredményei gazdag kincsesbányái lesznek egy eljövendő építésznemzedéknek, amely ismét majd abban az eszmekörben fog élni, mint Lechner Ödön és követői.

Nagyon tévednek azok, akik azt vallják, hogy a mai *Sachstil* örökre elnémította az emberiség játékos formakereső kedvét. A mai, a laikusok előtt sivárnak tetsző modernség bizonyára értékes átalakító hatást fog gyakorolni korunk stílusalakulására, de azt a mérnöki mentalitást, mely ma uralkodik építészeink szellemén, épúgy hamarosan fel fogja váltani egy játszi fantáziájú korszellem, mint ahogy a XVI. század szigorú klasszicizmusát felváltotta a szeszélyes barok és rokokó, amely után a lehiggadt XIX. századeleji neoklasszicizmust is elnémította a feltámadt romanticizmus. *Sturm und* *áradó magyar szellem*, amelyet azok népies zamatú, tektonikus alakításaiban felismertem és továbbfejleszthetőnek vélek. Úgy érzem, hogy ez a tektonikus formaképzés történeti, szerves építészeti fejlődés eredménye lévén hazai földön, a nyugati építészeti formavilággal szorosabb kapcsolatban kevésbé idegenszerű módon vezethet nemzeti szellemű architektúrához, mint azoké, akik a monumentális feladatokra kevésbé alkalmas népies faarchitektúra vagy a merőben exotikus keleti építészet mintájára igyekeznek ezt a célt megközelíteni. Mindenesetre becsüljük meg egymás meggyőződését, munkáját, ha az őszinte és következetes, mert ezek a komponensek eredményezik azt az eredőt, mely *közös ideálunkhoz, a nemzeti karakterű magyar építőművészethez elvezet.*

Ifj. Masirevich György építész,

az Új Építészet Nemzetközi Választmányának tagja:

„A jövő nemzedék egészsége fontosabb, mint a stíluskérdések"

Ha gondosan olvassuk végig a nyilatkozatokat, melyeket *Kárpáti* Aurél nagyerejű, vitára hívó cikkére feleltek az idősebb építészgeneráció kiválóságai, jellegzetes alaphangot figyelhetünk meg, amely végigvonul az összes cikkeken. A rég idejét multa l'art pour l'art-elv alapján állanak építőművészeink és elválasztják az építészetet — az élettől. Stílusról, formákról, pártázatról, gazdag mecénásokról írnak, de egyik sem gondol arra, hogy megvizsgálja, vajjon mennyire változott meg huszonöt év alatt *az ember*, akinek építenek.

Örök igazság, hogy építészet magasabb célok, hit, meggyőződés nélkül ephemär, értéktelen. Az építészet mindig a korszellem kifejezője és benne a kor dominálló, vezető eszmeáramlatai tükröződnek vissza.

Az építész sohasem állhat távol, elkülönülve kora világnézeti ideáljaitól. A háború utáni Európa legnagyobb determinálló, társadalmat formáló adottságai: az óriási technikai fejlődés és az ezzel szoros kapcsolatban álló szociális kérdés. »A mai kor technikai organizációja visszatükröződik a társadalmak szociális organizációjában« — mondja Coudenhove-Calergi.

Az új generáció építészeti felfogása olyan alapvető kérdésekben különbözik a háború előtti felfogástól, hogy számára a formai kérdések, az épület dekorativ kiképzése csak külsőségek. Az új nemzedék reális és szociálökonómiai tanulmányokon élessé vált tekintete hideg csodálkozással olvassa a háború előtti évtizedek harcát a magyar stílusért, melyben építészek és publicisták csak formákért küzdöttek és nem látták azt, hogy közben a téruzsorázó, egészségtelen bérházak egész sora épül fel és Budapest városrendezésében végzetes hibák történnek. A kritikusok és művészek a pártázaton, az ablaklezárások ívein, vakolatdekorációkon vitatkoztak, de hogy a homlokzatok mögött emberek is laknak, az másodrendű kérdés volt.

Lechner Ödön geniális, de magányos álmodó volt, akinek iránya álomvilágokból táplálkozott és nem állt elég szoros kapcsolatban a kor adottságaival, hogy termékeny stílussá válhasson az utódok számára is.

Az új Európa építésze [illegible] lékművekről, kastélyok és örökéletű paloták építéséről álmodik, hanem világos, tiszta munka- és irodaépületeket, vidám kertvárosokat, napfényes, csupaüveg házakat akar teremteni a dolgozó tömegeknek, ahol hatalmas játszótereken egészséges gyermekek ezrei kacagnak a nap felé. Ma nálunk minden építésznek az egészséges és olcsó kislakás problémáján kell fáradhatatlanul dolgoznia, *mert a jövő nemzedék egészsége fontosabb minden stíluskérdésnél.*

Absztrakt stílusvitákkal az építést, amely az ember legprimärebb szükséglete és melyet az esztétikán kívül rengeteg egyéb tényező is befolyásol, elintézni nem lehet. A lakás az ősember odujától egész a mai lakásig nemcsak gyönyörködtetésünkre szolgál, hanem elsősorban egészségügyi és szociális igényeinket kell, hogy kielégítse. Az építészetnek a művészetek közül leginkább kell számolni gazdasági és pénzügyi adottságokkal.

A technikai fejlődés útjába állni nem lehet. És ahogyan a kézműipar örökét átveszi a gyáripar, úgy változnak át az egyes mesterek egyéni invencióját mutató kézműipari formák a sorozatos gyártásra alkalmas, célszerű és a közösség szempontjából feltétlenül értékesebb standardizált típusokká. A népművészet, a kézműipar formái fejlődésük gyökerében különböznek a technika által kitermelt formáktól és keveredésük általában a legszörnyűbb giccseket hozza létre.

A jövő építésze a technikai haladás minden eredményét, a racionalizált gyáripar minden lehetőségét fel fogja használni, hogy mentől több embernek nyujthasson egészséges, a biológiai követelményeknek megfelelő lakást.

Az új építés óriási szociális célok megvalósításán dolgozik és megdönthetetlen etikai alapon áll, mert célja több mint a szép forma — a boldog, egészséges ember.

Jövő vasárnapi számunkban folytatjuk ankétot. *Pogány* Móric építőművész érdekes szefoglaló tanulmányának közlésével.

festőművésznek. Róma és Milánó után Kossuth Lajos hangján írtak róla. Mint a magyar falu festőjét mél- olopis Sándor turini konzul családjával, gróf Glória fő- Torinó megye elnöke, a belga konzul, a városi mú- megnyitó beszéde után felolvasták Clerici tábornok, az kívánságait küldte a kiállítás sikerére. A római ország- a turini városi múzeum egy-egy képét vásárolták meg vésznek

KÜLFÖLDÖN

CHARLES A. KLINE, PITTSBURG MAGYARBARÁT POLGÁRMESTERE AUGUSZTUSBAN BUDAPESTRE JÖN

Érdekes vendége lesz augusztusban Budapestnek. Felkeres minket Charles A. *Kline*, Pittsburg város magyarbarát polgármestere. Minden augusztus 6-án fog érkezni és tíz napot tölt valószínűség szerint a magyar fővárosban.

Kline polgármester nemcsak szónokolt magyar érzéseiről, hanem a *legnagyobb lelkesedéssel állott a magyarság mellé.* Amikor az 500 tagú magyar küldöttség meglátogatta az amerikai magyar telepeket, *Pittsburg* városa ünnepélyesen meghívta a magyar delegátusokat. A város rengeteget áldozott a magyarok fogadtatására. *Pittsburg városháza magyar színekbe öltözött*, a hatalmas amerikai város dísztermét magyar zászlók ékesítették, a polgármesteri szék fölött *Kossuth Lajos Amerikában készült képe díszlett.* A küldöttség vezetőit Pittsburg városa *díszpolgároknak választotta meg és a város aranykulcsaival ajándékozta meg.*

Charles A. Kline

Nagy jelentősége volt a polgármester akciójának éppen Pittsburg városában, ahol megkötötték a csehek a tótokkal a pittsburgi egyezményt, amely valójában születési bizonyítványa Csehszlovákiának. Erről [illegible] erősen tá-

hogy adja vissza nekünk a látogatást. Már akkor megígérte, hogy *pár esztendő multva eljön hozzánk.* Az idén nyáron európai körútra indul, s amikor az utazási iroda összeállította részére a programot, kijelentette, hogy *nem áll meg Bécsnél, hanem tovább utazik Budapestre*, meglátogatja barátait, akiket »nemcsak én szeretek«, — mondotta, — »hanem, akik engem is szeretnek.«

Charles A. Kline egyike a legérdekesebb vezető embereknek, akikkel a magyarok Amerikában megismerkedtek. Jimmy *Walker*, Newyork város polgármestere kedvence egész Amerikának. Mindig meglepetéseken dolgozik, igazi primadonna, szeszélyes, kedves, ötletes, akit mindenki a keresztnevén szólít. Kline polgármestert nem ilyen fából faragták. *Nem is annyira amerikainak látszik, mint inkább angol-szász típus.* Reggeltől estig együtt volt báró Perényivel és Sipőczel. Mindkettőnél legalább egy fejjel magasabb. *Nyugodt, higgadt, aki egész életét városának, városa fejlődésének szentelte.*

Pittsburgot a füst városának szokták nevezni, Pennsylvania hatalmas vaskohói és gyárai központjában fejlődött ki ez az előretörő metropolis. A polgármester kedvesen magyarázta, hogy *ebből a füstből sok minden születik. Pittsburgban több árut állítanak elő, mint Csikágóban vagy Newyorkban.* A füst városa Pittsburg, de a polgármestere nem túri, hogy a *városában* »egyék a füstöt«. Arra törekszik, hogy a *város tiszta és szép legyen.* A város fejlesztésére igen sok gondot fordít.

Pár hónappal ezelőtt új választás alá került. Erősen szervezkedtek ellene, — természetesen a csehek is, akik nem tudják megbocsátani nagy magyar barátságát. De hiába volt minden[illegible]

sást tartott. *Rácz* Lili magyar ruhában lépett a dobogóra és kedves jelenettel aratott tapsokat. *Révész* László művészies hegedűszólója igen sok tapsot aratott, zongorán *Schulz* Pál, a grenoblei magyar kolónia legrégibb tagja kísérte. A Szózat eléneklésével az ünnepély véget ért. A társasvacsorán az első felköszöntőt Magyarország kormányzójára mondották.

Használjunk magyar neveket külföldön! *Ricker* János berlini magyar egyetemi hallgató érdekes levelet írt nekünk. Elmondja, hogy a magyaroknak leghatalmasabb fegyvere a magyar kultúra, amelyet azonban nem nagyon domborítunk ki. Igen sok magyar szép sikert ér el külföldön, de *nem nagyon tudják róla, hogy magyar származású.* Ennek egyik oka az, hogy a *keresztneveket idegen nyelvre le szoktuk fordítani.* A középiskolában német órán, ha megkérdeztek, hogy hogy hívnak — Ricker — »ich heisse Johann Rickers« volt a válasz, amelyett, hogy úgy tanítottak volna bennünket: »*Ich heisse János Rickers*«. Németországban mindenki tudja, hogy *Franz* Molnár és *Emerich* Kálmán zseniális emberek, ellenben idegenül hangzik *Ferenc* Molnár és *Imre* Kálmán, holott *ha így szerepelnének, úgy tudnák róluk, hogy magyarok.*

Egy német hölggyel beszélgetett a levélíró, aki *nem akarta elhinni, hogy Molnár magyar.* Szerinte lehetetlen, hogy magyar legyen, mert John Galsworthy nem szerepel Németországban mint *Johann* Galsworthy és Ivan Mosjoukinet sem úgy ismerik mint *Johann* Mosjoukinet. A magyarok ellenben így írják a neveiket Berlinben: *Hans* Székely, *Ernst* Verebes, *Karl* Huszár, *Käthe* von Nagy.

Ebben mind igaza van a levél írójának, de igazán akkor cselekedne helyesen, ha *nemcsak a János nevéhez ragaszkodna, hanem a Ricker nevet is megmagyarosítaná.*

Magyar fiú az amerikai elnök hajóján. *Hoover* elnök a »*Maryland*« hadihajón utazott annakidején Dél-Amerikába és ezt a hajót mint az elnök híres hajóját emlegetik. Kevesen tudják, hogy a hadihajó személyzete között *magyar fiú is volt.* Tóth Elemér elkriver-i farmer fia futotta meg ezt az érdekes karriert. Mint 24 éves gyerek *négy évvel ezelőtt* állt be az Egyesült Államok haditengerészetébe, kiképzése után a kaliforniai *San Diegoba* került, ahol tanulmányait folytatta. Az elnök hajóján már bejárta az egész világot. A magyar fiú igen muzikális, most búcsút mond a haditengerészetnek és Newyorkban zenei tanulmányokat fog folytatni.

A legjobb magyar propaganda Amerikában — a rádió. Már írtunk arról, hogy Amerikában nagyon megkedvelték a magyar muzsikát. A rádiótársulatok egy-

Gábor Eszter

„...e műemlékeinkben a történelmi magyar hangulatoknak mélységes tengerét bírjuk" *

Lechner Jenő kísérlete a magyar nemzeti historizmus megteremtésére.

„A Rákóczi-ephitaphium pályázata alkalmával mélyen beleéltem magam abba a történelmi korszakba, melyet Rákóczi korának nevezünk. Nem építőstylust kerestem, legkevésbé a kívánt barock építőstylust, hanem csak korszerű érzéseket s azok kifejező eszközeit minden művészeti ágban. Nem minden keserűség nélkül tapasztaltam, hogy építőművészi nevelésünk alatt olyan világ csodás szépségeit s a történelmi magyar hangulatoknak egy oly mélységes tengerét tartjuk rejtve a fiatal nemzedék előtt, melynek szelleme új életre volna képes kelteni a magyar géniusz alkotó erejét. A magam részéről éreztem teljes erőmből, hogyha ebbe a lelkemhez oly közelférkőző világba belétemetkezem, hogy külföldieskedésünkből ne lássak és ne halljak, csak ennek a kornak magyar lelkét szívom teletüdővel magamba, akkor bármit alkossak tehetségemhez képest szépet vagy kevésbé szépet, modern eszközökkel és szabad fantáziával, de vissza fogja tükrözni azt a korszellemet, melynek milieujében a nagy fejedelmet a historiában szerepelni látom."

„Korunk szelleméből fakadó individuális kifejező formákkal dolgozunk bár, ha historiai zománcért traditiókra kell támaszkodnunk, mint ahogy ilyen és hasonló feladatoknál ezt nem mellőzhetjük, semmi esetre sem mehetünk érettük idegenbe. A történelmi hangulat *eszközeit* is csak ott találhatjuk, ahol maga a hangulat uralkodik.".[1]

1908 április 13-án a Magyar Mérnök és Építész Egyletben tartott előadásában Lechner Ödön unokaöccse, az alig 30 éves Lechner Jenő hirdette meg ílymódon nemzeti historizmus programját. A magyar nemzeti építészet mibenlétéről ekkor már csaknem egy évtizede folyó viták és gyakorlati kísérletek mindeddig a historizmussal szemben próbálták definiálni azt.[2] A korábbi kísérletektől elhatárolólag, vitathatatlanul konzervatív felhanggal szólalt meg az új „programnyilatkozat".

A neoreneszánsz (így, minden jelző nélkül, az itáliai, pontosabban a firenzei és római előképekhez igazodót jelentette) a 19. század második felének internacionális stílusa volt. Az emberiség közkincsének tekintett itáliai reneszánsz kultiválásával párhuzamosan — a romantika nemzeti azonosságtudatának továbbéléseként — kialakultak a helyi tradiciókra támaszkodó nemzeti neoreneszánsz formák is. Németországban már a schwerini kastély átépítésekor (G.A. Demmler és A. Stüler, 1843-57) megjelent a német-neoreneszánsz, amely egészen a hétköznapiság szintjéig jutott G. Hirth mintalap funkciójú kiadványaival.[3] Franciaországban sem volt ismeretlen a helyi reneszánsz modorban történő kiegészítés (pl. Párizs, *Hotel de Ville*, E.H. Godde és J.B.C. Lesueur, 1837-46.) és építés (pl. Poitiers, *Hotel de Ville*, A.G. Geuerinot, 1867-76). A „lokális" neoreneszánsz leginkább helyi tradiciókon alapult, de előfordult „francia reneszánsz stílű" épület a német nyelvterületen is. Az „angol reneszánsz stílű" épület esetleg személyes kapcsolatot jelzett, mint pl. az özvegy német császárné palotája (Kronberg im Taunus, Friedrichshof, E. Ihne, 1889). A német reneszánsz hatása a német területtől főleg kelet felé terjedt.

Alkalmazható helyi reneszánsz emlékek hiányában Magyarország hálás befogadója volt a különböző változatoknak. Az általánosan kedvelt és alkalmazott itáliai mellett — a hosszas franciaországi tanulmányok után hazatért — Lechner Ödön, de Kauser József és még a Korb és Giergl cég is jelentős épületeket emelt francia reneszánsz modorban. A német reneszánszt egyes német származású mesterek kedvelték, pl. Schmall Henrik és Petschacher Gusztáv — de ők is az itáliai mellett.

A paletta színes volt ugyan, de a helyi árnyalat valóban hiányzott róla. Azt kereste Lechner

* Lechner J.: Tanulmányok a lengyelországi és felső-magyarországi reneszánsz építésről. Bp. 1913. 7.

Sub minervae nationis praesidio. Bp., 1989

LECHNER Jenő

26. Franz Oelmann: Hausurnen oder Speichurnen? Bonner Jahrbücher 1930.
27. Lükő Gábor: A magyar lélek formái. Reprint az 1942-es kiadás alapján, Pannónia könyvek, Pécs, 1987.
28. Pap Gábor: Az igazat mondd, ne csak a valódit. Művészet 1976/11.
29. Gervers - Molnár Vera: Magyarországi rotundák. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.
30. Pap Gábor: A mindenséggel mérd magad. Kézirat (Részlete illusztrációkkal megjelent az Archithesa 1987/3. számában)
31. Képét közli Vámos monográfiája (16.sz jegyzet) 61.
32. A boglyaív metszetű dongaboltozatra a Huszka motívomgyűjtései révén ismertté vált kultúrkörbe tartozó Kteszifon palotájának megmaradt csarnoka a legjelentősebb történeti előkép.
33. Művészet 1902.
34. Magyar Pályázatok 1904.8.sz. 7.
35. Bakonyi Tibor-Kubinszky Mihály: Lechner Ödön. Budapest, Corvina Kiadó, 1981. 174.
36. mint 35., 175.
37. Keserű Katalin szíves közlése, akinek további segítő megjegyzéseiért is köszönettel tartozom.
38. Építő Ipar 1894.
39. Keserű Katalin: A szimbolizmus nyomai a 20. század eleji magyar építészetben. Művészettörténeti Értesítő 1983/4.
40. Építészhallgatók tervkiállítása. Magyar Pályázatok 1907/1.
41. Magyar Építőművészet 1912/7-8. (Torinói pavilon)
42. Lélek és forma. A Magyar Nemzeti Galéria kiállítási katalógusa 1986. 143. (Margitszigeti hadikiállítás) A témát részletesebben kifejti a katalógusban található tanulmány: Gerle János: Építészet a kiállításokon.
43. Gerle János: Motívum vándorúton. Muzsák 1987/4.
44. Magyar Iparművészet 1908. 114.
45. A Ház 1908.
46. Magyar Építőnűvészet 1909/5.
47. Magyar Építőművészet 1908/10.
48. Magyar Építőművészet 1910/3.
49. Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye 1914.
50. Magyar Építőművészet 1914/3.
51. Toroczkai Wigand Ede; Architektura. Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda kiadása 1936.
52. Gerle János-Kovács Attila-Makovecz Imre: Magyar építészet a századfordulón. Budapest, Széchenyi Kiadó, (Megjelenés előtt) A könyv az itt felsorolt épületek részletesebb adatait és további példákat is tartalmaz.
53. Rácz Zoltán: Borsos József és az alföldi téglaépítészet. Magyar Építőművészet 1985/1.
54. Thomas Antal. A Magyar Építészeti Múzeum kiállítási katalógusa. Budapest, 1988.
55. Lechner Jenő. (Az építész saját bevezetőjével.) Genf, Verlag „Meister der Baukunst" 1930.
56. Hermann Finsterlin. A Staatsgalerie Stuttgart kiállítási katalógusa, Stuttgart, 1988.
57. Ilyen épületek: Nieuw Lekkerland, protestáns tamplom (Jan Wils, 1916)
Amszterdam, Betlehem temploma (Adrian Moen, 1924)
Amszterdam, zsinagóga (Jacob Baars, 1927)
Renkum, protestáns templom (Egbert Reitsma, 1927)
Groningen, protestáns templom (Egbert Reitsma, 1928)
Apeldoorn, protestáns templom (Mensink ì Mensink, 1928)
Hilversum, protestáns templom (Bakker ì Bakker, 1928)
Amszterdam, zsinagóga (Harry Elte, 1929)
Haarlem-Halfveg, katolikus templom (Jan Kuyt, 1929)
Utrecht, főposta (Jan Crouwel, 1924)
Amszterdam, lakóházak a De Lairene utcában
Brüsszel, Szent János templom
(A hollandiai templomokra vonatkozó adatok forrása: J.G.Wattjes: Moderne Kerken in Europa en Amerika. Amsterdam, Kosmos, 1931.)
Lars Sonck hasonló jellegű templomai Finnországban: Mariehamn, 1927, Paimio, 1929 és Helsinki, Mikael Agricola templom, 1935. Ld. 6. sz jegyzet.
58. Dimitri Tselos: Richardson's Influence on European Architecture. A.W. Reinink: American Influences on Late 19th Century Architecture in the Netherlands. Mindkettő a Journal of the Society of Architectural Historians 1970 májusi számában.
59. Afanasjew: Ideen, Projekte, Bauten. Sowjetische Architektur 1917-32. VEB Verlag der Kunst, Dresden, 1973.
60. Hajlék. A Pécs csoport kiállítása a Budapest Galériában. Kiállítási katalógus, 1987.
MAKONA Tervező Kisszövetkezet. Válogatott munkák 1985-88. Házi kiadvány.
A tanulmány megírása után hívta fel figyelmemet Széphelyi F. György a Niederdeutsche Beiträge zur Kunstgeschichte 1970-es kötetére (München-Berlin, Deutscher Kunstverlag), amelyben Ludwig Screiner írása található Wilhelm Tappe munkásságáról. Tappe 1818 és 1823 között nyolc füzetből álló sorozatot (Darstellung einer neuen, äusserst wenig Holz erfordernden und höchstfeuersichern Bauart) jelentetett meg építészetelméleti tevékenységének összefoglalásával. A köríves és csúcsíves stílus mellett általa harmadik alapstílusnak leírt, elliptikus rendszerben tervezett megoldásokat szinte minden elképzelhető épülettípusra. Rendszerének alapeleme a „Hütte", a gazdaságossága, állékonysága, építéstechnológiai előnyei alapján legősibbnek feltételezett épületforma: a boglyakupola. Hipotézise és példái részben egybecsengenek Vámos Ferenc fejtegetésével. Példatárának egyes megoldásai rendre előlegezik a boglyakupola és boglyaív huszadik századi előfordulásait. Tappe tevékenysége a Ruhr-vidék Hollandiához közel eső, északnyugati területéhez kötődik, így joggal feltételezhető a kapcsolat Karl Buschhüter és az általam említett holland építészek munkássága és Tappe elmélete között.

Ödön is, aki az *eddig nem volt* új magyar formanyelv *megteremtésére* törekedett. Lechner Jenő — vele szemben — a történeti emlékek között akarta *megkeresni* a feltételezett magyar formanyelvet, és azt kívánta *feleleveníteni*. Nem volt könnyű olyan építészeti emlékcsoportra találnia, amelyről a „speciális magyar karakter" kimutatható. A középkor építészetéből, ami egyáltalán fennmaradt, internacionális stílusú volt, a barokk szintén, és ráadásul erős német hatásról vallva. A reneszánsz kínálkozott volna, mint a nemzeti királyság kora, de Mátyás építkezéseiből ekkor még nem volt ismert semmi. Adott viszont az egykor három részre szakadt ország királyi területe, és ott az ugynevezett felsőmagyarországi reneszánsz építészet.

A német és az itáliai reneszánsz hatás határterületén: Alsó-Ausztriában, Cseh- és Morvaországban, Felső-Magyarországon — elsősorban Szepes és Sáros vármegyékben-, Sziléziában és Lengyelország délkeleti területén elterjedt építési mód jellemzője a némettől eltérő, nem csúcsos-oromzatos, hanem horizontális épületlezárás — a felfalazott pártázat, amely nem déli típusú lapostetőt, hanem süllyedő vonalú, az éghajlatnak megfelelő, magastetőt takar. Az észak-itáliai (velencei) erődépítő mesterek hatásának tulajdoníthatóan e pártázatok általában lőrés motívumokból dekoratív elemmé alakult „fokokkal" végződnek. A falfelületek díszítésének leggyakoribb eszköze az ornamentális, nem ritkán figurális sgrafitto. A szakirodalom szerint a felsőmagyarországi pártázatos reneszánsz lengyel hatás nyomán keletkezett.[4] Lechner Jenő eleinte elfogadta ezt a tételt, hiszen bizonyítható volt a Lengyelország és Felső-Magyarország közötti kölcsönös kapcsolat, amelyben a magyarok nemcsak kaptak, hanem adtak is. (Később éveket fordított arra, hogy felkutassa ennek az építési modornak elterjedését, és bizonyítsa, hogy a magyarországi emlékek korábbiak, mint a lengyelek.)[5]

A kérdés azonban nem ennyire egyszerű. 1908 már nagyon késői időpont a nemzeti historizmus meghírdetésére. A historizmus nagy korszaka már elmúlt, sőt a szecesszió is késői fázisába jutott, fokozatosan megindult a klassicizálódás útján. A művészetek nemzeti formáját ekkor már nem a múltban keresték, hanem a folyamatosan élő népi művészetben.

A nemzeti szecesszió (Lechner Ödön és köre) új anyagokat és technikákat alkalmazó, korszerű igényeket is kielégítő nagyvárosi építészet volt, speciális formavilággal. Alkalmas volt nagyméretű épületek megépítésére, elviselte a nagy nyílásokat és nagy felületei maradtak a dekoráció számára is.

A közvetlenül megelőző években feltünt fiatal építészek (Kós Károly és köre) a népi építészetben keresték az építészet nemzeti megújításának forrását. Eszmeileg vitathatatlan elképzelésüknek az volt a gyenge pontja, hogy meghatározott körülmények között, meghatározott funkciók kielégítésére létrejött építészeti formákat kívántak más körülmények között, más funkcióra is alkalmazni. (Rerrich Béla már egyidejűleg is figyelmeztetett erre a veszélyre.[6]) Lényegi probléma adódott abból, hogy a méretek megnövekedése miatt az arányok megbomlottak. (Egy 3-4 helyiséges földszintes paraszthaz arányait semmi módon sem lehetett átmenteni egy sokemeletes városi bérházba vagy középületbe. A családi ház, illetve a családi házas telep volt az a terület, ahol ez a törekvés leginkább igazolódott.)

A népi tájékozódású építészet értőinek köre is meglehetősen szűk volt. Elsősorban fiatal művészek vonzódtak hozzá, és talán még egy szűk értelmiségi réteg. (Ha lett volna kifutási ideje, talán az alsó néposztályok körében is kedveltté válhatott volna otthonossága miatt, és azért, mert jól alkalmazkodott életmódjukhoz. Azonban a magyarországi alsóbb néposztályok a század első évtizedében — mint ahogy később sem — nem preferáltak építészeti irányzatokat, nem válogattak, mert nem válogathattak az építészeti objektumok között, azt használták, ami jutott nekik, és reflexiójuk kimerült abban, hogy jól vagy rosszul érezték magukat benne: mívelték kertjeiket vagy kocsmába mentek.)

A városi közép és felső rétegek, polgárok és mágnások nem kötődtek a falusi (népi) építészethez. Számukra a tradició a városi életmód volt; természetesként lakták a zártsorú magas épületek tágas és gazdagon kialakított lakásait, természetes környezetként használták a historikus középületeket is. A vidékről a városba települő középrétegek — a dzsentri és a polgár egyaránt — felemelkedésként élték meg a városba költözést. A városhoz kívántak idomulni, és a legkevésbé sem kívánkoztak a falusi életformát idéző környezetbe.

Az értelmiségnek a polgári léttől megcsömörlött, a folyamatos fejlődés tanából kiábrándult rétege, amely számára az elveszett paradicsom jelképe volt a romlatlan falu, vágyott arra, hogy a hajdani természetes életformából legalább valamit átmentsen az épített környezet felidézése révén.

A középosztályt nem vonzotta a „primitívség"; a parasztit és a nemzetit nem tekintették szi-

nonimának. „A népies fogalom nem is fedezi mindenkor azt, amit *nemzeti* alatt értün ta Hauszmann Alajos,[7] aki a nemzeti építészet fejlesztése céljából azt *is* kívánatosna „hogy az elmúlt századok nemesi és főúri otthonait megismerjük."[8]

Ehhez a koncepcióhoz csatlakozott Lechner Jenő, amikor a „magas művészetbe olyan átemelhető „stílust", amelyben nemzeti sajátosságokat is fel tud mutatni; olyan világot, amely a „műveltebb rétegek" számára is szalonképes. „... a magyarországi tradiciókban kerestem kiinduló pontot egy olyan korszak építőművészetében, melyben érzésem szerint, a nemzeti géniusz erőteljesebben megnyilatkozott, de folytonossága és továbbfejlődése történelmünk viharaiban megakadt. Ez a felsőmagyarországi pártázatos reneszánsz építés volt, melynek egyes épenmaradt emlékei megőrizték számunkra a reneszánsz építés magyar nemzeti szellemű kiteljesülését. Az itt ellesett tektonikus formákat vettem alapul építőművészeti törekvéseimhez."[9]

A fent említett 1908 áprilisi előadásában Lechner Jenő, nemzeti építészeti koncepciója definiálásának részeként, kitért a hasonló célú törekvésekhez való viszonya meghatározására is. A népiektől elválasztó nézeteit tömören fogalmazta: „Nem *művészetért* fordulunk a paraszthoz, hanem *érzésekért*." [10] (eredeti kiemelés)

A Lechner Ödön-i építészet elleni támadást még Hauszmann intonálta: „Nem szükséges tehát, hogy idegen elemeket importáljunk, mert sem a Kelet színdús és phantastikus építészetének alkalmazása, sem pedig a bécsi secesszió nyerességének utánzása nem fog bennünket előbbre vinni. Ezekből az elemekből; vagy bármely más idegen formának összekeveredéséből és átültetéséből nem fogjuk a magyar stylust megalkotni." [11] A további támadás — amelyet Lechner Jenő folytatott — már művészeten kívüli területre tévedt: „Talán sokan érzik, hogy az a munkásság, mely ma Lechner Ödön egyéni inspiratioi nyomán szolgálja a szép cultusát az ő, nálunk egyedülálló inventiójával magadott keretek között igyekszik a népművészetből átplántált nemzeti szellemet érvényesüléshez juttatni, nem tud szabadulni egy oly befolyástól, melynek *egyedül* tulajdonítható műveinek a magyar lélektől való idegensége s ez a faji jelleg, mely ma még domináló erővel jut a követők műveiben kifejezésre, s mely a magyar faji jellegtől erősen különbözik." (...) „senki sem tagadhatja, aki gondolkodni képes, hogy a *zsidó* faji jelleg él. Hogy él, erőteljes és intellectuális, nagy mértékben eredeti, sajátos és tagadhatatlanul a keleti nép sajátosságaival rokon. Innen magyarázom ennek az ugynevezett magyar stílusnak határozottan keleti irányzatát is. Sőt egyenesen ebben látom subjectív vonzó hatását a követőkre, akiknek úgyszólván 90-100 százaléka ezen nemzetség leszármazottja; mindenesetre oly jelenség, amely mellett nem haladhat el észrevétlenül a psychológus és a műtörténész."[12] (eredeti kiemelések) (Itt némi zavar mutatkozik a gondolatmenetben: nem tisztázott ugyanis, hogy a zsidó követők okozták-e a keleti jelleget, vagy a magyar fajtól idegen keleti jelleg vonzotta-e a zsidókat Lechner Ödön köré?)

A század első évtizede nem az antiszemitizmus nagy korszaka, bár ekkor is megbélyegzően hangzik az, hogy zsidó. Ez a vád nem életveszélyes — mint később lesz -, de arra biztosan alkalmas, hogy valamit gyanússá tegyen. A magyar nemzetbe integrálódni vágyó német-magyar és zsidó-magyar építészek versengtek azon, hogy melyikük az igazibb magyar — szinte nemes rivalizálás folyt, adott esetben nemtelen eszközzel. Ebbe a versenybe a magyar-magyarok nemcsak azért nem szálltak be, mert nem kellett bizonyítaniok magyar voltukat, hanem azért sem, mert a pályán szinte jelen sem voltak. „Színmagyar ember régebben nemhogy vállalkozónak, de a szalonképesebbnek, úribbnak látszó tervezői pályára sem ment el" — írta Jánszky Béla. [13]

Minden bizonnyal lehet találni közvetlen magyarázatot arra, hogy mi váltotta ki Lechner Jenő váratlan megnyilvánulását. Bizonyos, hogy az építészek között megnőtt a zsidók aránya, bizonyos, hogy Lechner Ödön körében — talán kizárólag — ők szerepeltek, de mindez önmagában kevés a liberalizmus szellemétől ennyire idegen, a fajelmélet csíráit is magában foglaló hangütéshez. Talán igaza volt Komor Marcellnek, hogy a „lekésettek" kívánták ilymódon megelőzni az előnyhöz jutottakat, talán a Lechner-kör egységes megjelenése hatott irritálóan, de az is lehet, hogy korát megelőzve a lappangó ellenszenv vagy a lefojtott gyűlölet csapott itt fel. [14]

Lechner Jenő félévszázad távlatából sem adott eligazító magyarázatot. A közben történtek miatt érthetően, némileg szépítette az eredeti történetet: „Előadásomban elismeréssel adóztam a mestert követőknek; és tárgyilagosan kerestem a közvéleményben felismerhető idegenkedés pszihológiai indokait. Előadásom elfogult vitákat váltott ki. Komor Marcell a *Vállalkozók Lapjában*, Gerő Ödön *A Ház* hasábjain intéztek éles kirohanást ellenem..." [15]

E két eltérő hangnemű cikk valóban határozottan visszautasította Lechner Jenő téziseit. Ge-

rő elsősorban azt nehezményezte, hogy „az arisztokratikus építészettel a népies művészet érvényesülését meg akarja akadályozni." [16] Irónikus hangú okfejtéssel Lechner Jenő tudományosként előadott tételeit vitatta, azt, hogy a lengyel eredetű felvidéki reneszánszt előbbrevalónak tartotta a valódi magyar (nép) művészetnél, azt, hogy ennek bizonyítására többek között azt hozta, hogy sok magyar műtárgy található Lengyelországban. Nem tekintette tudományos bizonyítéknak a „kicsillanó történelmi hangulatokat" sem, amint azt sem, hogy a „Lechner Ödön és követői által művelt magyar stílus „határozottan keleti irányzatú" ", mert, ha itt valóban zsidó faji jellegről lenne szó, „akkor a zsidóvallású vagy fajú építészeknek világszerte „úgynevezett magyar nemzeti stílben" kellene építeniök." [17] Gerő Ödön — tapintatlanul — zavaros gondolatnak minősítette Lechner Jenő kezdeti fajelméletét.

Komor Marcell „Bántjuk egymást" címen írt vezércikkében arra reagált, hogy Lechner Jenő az egész Lechner kört ki kívánta rekeszteni a nemzeti építészet táborából. Ő nem volt éles, nem volt irónikus, hanem inkább rémült. A megosztási, kirekesztési kísérletben — nem indokolatlanul — veszélyt sejtett, és a legrosszabb jelnek — szintén nem indokolatlanul — azt találta, hogy Lechner Jenő teóriáját az építész közönség elfogadta. „Elvégre joga van mindenkinek sajátságos és egyéni teoriákat felállítani, de hogy egy tisztes nagy társaság felül az ilyen teoriáknak, s hogy megragadja az alkalmat lélekbeli művészeti törekvések lefokozására, az csakugyan lehangoló." [18] (Annál is inkább, mert Lechner Jenő munkásságából ez volt az egyedüli olyan megnyilvánulás, amelynek hatása még évtizedek múltán is kimutatható.)[19]

„A késmárki (Kezmarok) templom érdekes toronyalakítása, a szepességi pártázatos sgrafitto díszű harangtornyok, a magyar történelem hősi alakjainak képeivel ékes pártás fricsi (Fricovce) kastély voltak olyan reneszánszkori műemlékeink, melyek architektúrájáról úgy éreztem, magyar szellemiség sugárzik. Ezek voltak mintaképeim, de nem másoltam alakításaikat, hanem hasonló szellemű formákkal törekedtem magyaros jelleg kifejezésére". [20]

„A sárospataki Tanítóképző Intézet új épületére 1909-ben kiírt tervpályázaton első díjat nyertem el és magát az építkezést is. (...) Ez volt első kísérletezésem nagyobbszabású épületen a magyar reneszánsz hagyományaira támaszkodó stílustörekvéseimben. Díjnyertes tervemet Warga László kartársammal, aki a pályázaton is társam volt fel is építettük." [21] Ez a korai, de mindvégig Lechner Jenő főművének tartott épület valóban a felső-magyarországi pártázatos reneszánsz hangulatát idézi. Meglepő azonban, hogy Lechner Jenő valójában csak dekorációként alkalmazta a pártázatot, annak szerkezeti alapja, az oly jelentősnek elismert „felfalazás", oromfal nélkül. Csak a főhomlokzat jobb oldalán (a bejárati torony melletti négy axisban) alkalmazott arkaturás, sgrafittoval díszített oromfalat. A szabadon kezelt oromdíszes (fogazatos) pártázat így nem takarja az — egyébbként is túl magas — tetőzetet (mint az az előképeken általános), tehát az oly jellemző lezárási forma elmarad. Lechner Jenő még a toronynál sem tudott lemondani a magas sisakról, ami a pártázat mögül kiemelkedve teljesen megtöri a hatást.

„...ezt követte egy fővárosi iskolaépület, hasonló stílusban." A Dembinszky utca 42. szám alatti fővárosi iskola (1910) sarokrizalitján, a tetőemeleti íves ablaksor fölött alkalmazott felfalazást, ennek köszönhető, hogy ez a toronyszerűen megformált tömeg, összes műve közül leginkább, megközelíti a választott előképet — a pártázatos reneszánsz modort. Igaz ez annak ellenére, hogy a pártázat az előképeken szokásosnál, vagy a sárospataki tanítóképző épületén alkalmazottnál is nagyobb részelemekből áll. Egy-egy párta-motívum alkotórészei nem jelennek meg önállóan (pl. félkörrel koronázott négyzet — Késmárk; egymásnak forduló voluták — Eperjes; volutáktól közrefogott törpepillér, bimbós taréjos koronázással — Sárospatak); a pártázat egy lendületből formált, dekoratív vonalvezetésű, és inkább Lechner Ödön pártázataira utal (Földtani Intézet, Posta-takarékpénztár), mint a történeti előképekre. A sarokrizalit magas kontytetőjének taréjdísze is Lechner Ödönt idézi. (Megemlítendő talán az is, hogy Lechner Ödön művein is mindig feltűnik a magas tető a pártázat mögött — ezt nála az élete végéig ható francia iskolázottságának tulajdoníthatjuk.)

„... majd egy fővárosi bérház a Mészöly utcában, melynek három emeletsort összefogó zárt erkélyfalát, a kalotaszegi menyasszonyi ládák mintájára gazdag színes sgafittodekorációval borítottam." A Mészöly utca 4. számú bérházon (1910) a pártázat a főhomlokzat kb. egyharmadára korlátozódott mindössze. Jelentősége el is törpül a hangsúlyos, fent említett zárterkély mellett. A kert felé nyíló loggiák nyomott arányai, csúcsíves és félköríves nyilásai Wigand Ede terveire utalnak, a loggiák feletti, 3. emeleti pergolás teraszok viszon Medgyaszay Istvánra; a kerti front meredek tetője az erdélyi építészet hatásáról vall. Az épületen fellelhető különböző hatások mind közvetettek, másodkézből vettek, és azt mutatják, hogy Lechner Jenő is kacérko-

dott a népi építészet motívumainak alkalmazásával, de óvatosan, már mások által kipróbált elemekkel. Az épület, mindennek ellenére, alapvetően a századelő berlini-charlottenburgi bérházainak oldottabb szerkesztési módjához igazodik leginkább.

1961-ben Lechner Jenő mindössze ezt a három megvalósult művét említi nemzeti építészeti törekvéseinek illusztrálására. Volt azonban még néhány kevésbé sikeres próbálkozása e téren. A Warga Lászlóval közösen tervezett Pasaréti út 59. szám alatti villáján a főhomlokzat magasföldszinti, arkatúra összhatású ablaksora fölött magas felfalazást alkalmazott, a sárospataki Tanítóképző pártázatának sűrűbben elhelyezett motívumaival koronázva. A főhomlokzat baloldala az akkor szokásos hatosztású ablakokkal és a magas kontyolt tetővel, teljesen más formarendben épült. A formai zavart tovább bonyolította a pártamotívumok alapjául szolgáló lizenák középmagasságában — a megszakított vállpárkányon — végigfutó quasi putti-fríz.

A Tartsay Vilmos utca 11-15 szám alatti együttesen (a középső épület az egykori Rózsahegyi villa) a padlás-emelet arkatúrás ablaksora fölötti attika falazata egyszerű, félkör homorlatokból képzett és gömbökkel koronázott pártázatban folytatódik.

A megvalósult épületek mellett még több terven kísérletezett Lechner Jenő a felső-magyarországi pártázatos reneszánsz motívumainak alkalmazásával, anélkül, hogy megértő építtetőre talált volna. 1930-ban megjelent könyvében találhatók olyan példák, ahol a pártázatos épülettery mellett megvalósult klasszicizáló épület szerepel. (Internátus épület Munkácson, 1912; rendőrkapitányság Nyíregyházán, 1923.)[22]

A legmerészebb ilyenirányú kezdeményezése kétségkívül a Chicago Tribune székház pályázatára beküldött terve volt, ahol a tizenegy emeletes, 5x6 axisú főtömeget koronázta kettévalasztott fecskefark motívumos sarokmegoldású pártázattal. A főtömeg középtengelyében elhelyezett kilenc emeletes, 3x3 tengelyes torony már szerényebb, lényegében csak a befelé völgyelő sarokmotívumokból álló koronázást kapott, amely a csúcson, közvetlenül a sisak alatt — itt már fecskefark motívummá visszarendeződve — megismétlődött. (Dícsérő oklevéllel jutalmazták a tervet.)[23] A garancspetróci templomtorony, a poprádi és a szinyei harangtornyok pártázatának motívumaiból abstrahált, befelé lejtő sarokmotívum Lechner Jenő kedvelt formája volt, de csak tervein szerepelt, megvalósítania nem sikerült.[24]

Az 1908-as programnyilatkozat, a következő évek tudományos anyaggyűjtése és az azzal párhuzamosan megépített néhány jó színvonalú épület végül is nem gyakorolt nagy hatást a magyar építészetre. Lechner Jenő elképzeléseivel csaknem magára maradt. Épült még néhány pártázatos lezárású épület, de önálló irányzat nem jött létre.[25]

Lechner Jenő, amikor a *nemzeti historizmus* alapelvéhez kívánt következetes lenni, a magyar klasszicizmusban keresett újabb előképet. A modern Magyarország kezdetének, a nemzeti öntudatra ébredés korának „palatínus stílus"-ként emlegetett építészetét idézte fel, bölcsen eltekintve ennek a stílusnak általános elterjedtségétől.

Jegyzetek

1. Építő Ipar 1908. 200. Lechner J.: Modern és nemzeti építőművészet.
2. Vállalkozók Lapja, 1902. jun. 11. Lechner Ö.: A magyar építőstílusról; Művészet, 1906. 1-16. u.ő.: Magyar formanyelv nem volt, hanem lesz!
3. G.Hirth: Das deutsce Zimmer der Renaissance, München, 1880. u.ö: Das Formenschatz der Renaissance, München, 1877-. (1879-től változott címmel.)
4. Pasteiner Gy.: Építészeti emlékek Felső-Magyarországon. in: Osztrák-Magyar monarchia írásban és képben, (15.kötet) Magyarország 5. kötet, Bp. 1899. 164.
   Divald K.: Szepesvármegye művészeti emlékei. I. Építészeti emlékek. Bp. 1905. 68.
5. Lechner J.: Tanulmányok a lengyelországi és felső-magyarországi reneszánsz építésről. Bp. 1913. (Első megjelenés: Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye. 1913. 397-415, 421-433, 441-455.) u.ő: A pártázatos építés Magyarország határai körül, Bp. 1915. (Első megjelenés: Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye 1915. 189-205. L.J.: A pártázatos reneszánsz építés eredetéről; Építő Ipar- Építő Művészet 1915. 239, 245, 254, 262. L.J.: A Pártázatos renaissance építés a német császárság keleti határterületein. u.o. 278, 285, 293, 302. L.J.: Pártázatos renaissance építés Csehországban és a Morva őrgrófságban. u.o. 307, 314. L.J.: Pártázatos építés Sziléziában. u.o. 319. A renaissance építés Oroszországban.
6. Magyar Mérnök és Építész Egylet Közlönye, 1908. 221-224. Rerrich B.: Magyaros Törekvésekről az építészetben a „housing-conference"-szel kapcsolatban.
7. Építő Ipar, 1908. 137. Hauszmann A.: Néhány szó a modern építészetről.
8. u.o.
9. Kismarty-Lechner J.: Lechner Ödön, Bp. 1961. 102.

10. mint az 1. jegyzet 201.
11. mint a 7. jegyzet 137.
12. mint at 1. jegyzet 201.
13. Janszky B.: A magyar formára való törekvés kritikai megvilágításban. Bp. 1938. 9.
14. Vállalkozók Lapja, 1908. április 22; Janszky, mint a 13. jegyzet 19-20.
L.J. megnyilatkozásának megdöbbentő voltát mutatja, hogy 1917-ben a Huszadik Század-nak az antiszemitizmusról rendezett körkérdésén is szóbakerült. (Újra közölve: Zsidókérdés asszimiláció antiszemitizmus. Szerk. Hanák P.: Bp. 1984. 47.)
15. mint a 9. jegyzet 139-140.
16. A Ház, 1908. 50. Gerő Ö.: Újabb nemzeti stílus.
17. u.o. 52.
18. Komor M. mint a 14. jegyzet
19. Csak kiragadott példaként: Fábián G.: Nagy magyar építőművészek I. Bp. 1936. 28.; Janszky i.m. 12.
20. mint a 9. jegyzet 143.
21. u.o.
22. Jenő Lechner. Mit einer Einleitung vom Künstler. Genf, 1930. 23, 53.
23. mint a 22. jegyzet 35.
24. Ez a motívum a sarkokat hangsúlyozza, ott a legmagasabb, közép felé lejt, s ha van esetleg középen is kiemelkedő tagja, annak magassága nem éri el a sarkokét. Ezzel szemben a lőcsei városháza restaurálásakor Schulek Frigyes által épített második emelet „németes" oromsora középen magas és szélek felé lejtő oromzatokból áll.
25. 1930-ban a XII. Nemzetközi Építészkongresszus alkalmával a Műcsarnokban rendezett nagy kiállítás kiegészítéseként a Nemzeti Szalonban külön kiállítás keretében mutatták be a magyaros építészeti törekvéseket. A kiállítás négy részből állt: 1. Feszl-Lechner-Lajta; 2. Lechner Ödön követői; 3. magyar építészek pártázatos munkái; 4. magyar építészek népies törekvésű munkái. (A pártázatos munkák közé kerültek olyan eszmeileg rokon, de a pártázatos formavilágtól távoli munkák is, mint Medgyaszay István veszprémi és soproni színházai, amelyeknek idesorolását mindössze az indokolhatta, hogy a többi kategóriától még távolabb álltak.) Ide sorolták Sándy Gyula Krisztinavárosi Posta épületét és Wälder Gyula Erzsébet sugárút tervét (megvelósulva: Madách tér), amely tervek még szabadabban alkalmazták a felső-magyarországi reneszánsz formákat, bár a pártázat tömeg-lezáró funkcióját komolyabban vették, mint Lechner Jenő.

Ferkai András

A „nemzeti" problematikája a két világháború közötti építészeti gondolkodásban

A nemzeti jelleg kérdése Feszl és Lechner kezdeményezése óta szinte megszakítás nélkül jelen van a magyar építészetben, a két világháború közötti korszakot pedig elejétől a végéig átszövi a „nemzeti" építészet problémája. Abban a rendszerben, mely politikai ideológiájának középpontjába a nemzeti eszmét állította, egyetlen művészeti csoportosulás sem tehette meg, hogy ne tisztázza viszonyát — akár pro akár kontra — a „nemzeti" fogalmához. A Horthy-korszak építészetében számos „nemzeti" értelmezéssel találkozunk: az egymásra torlódó generációk, a különböző indíttatású csoportok és az ezeken belül, vagy tőlük függetlenül haladó alkotók mind igyekeztek megfogalmazni saját nemzeti koncepciójukat. A nemzeti törekvések furcsa módon inkább szóban és írásban, azaz előadások, cikkek, viták formájában, valamint tervpályázatokon és meg nem valósult tervekben nyilvánultak meg, kivitelezett épületet viszonylag keveset tudnak fölmutatni.[1] „Az ember azt hitte volna, hogy a fellángoló nemzeti érzés kapcsán újra lángot fog a nemzeti stílus utáni kívánság hamvadó parazsa. Ha történtek is mozdulások, azok inkább az irodalomban foglaltak helyet... és nem a tömegek lelkében gyökereztek". [2] — emlékezett vissza a húszas évekre Wälder Gyula. Mi lehet az oka annak a sajátos ellentmondásnak, hogy a „keresztény-nemzeti" kurzus, fennen hirdetett nacionalizmusa ellenére sem támogatta a magyar formatörekvéseket? Miért tört meg a nemzeti építészetért korábban folytatott küzdelem lendülete?

Tisztán kell látnunk, hogy a magyaros törekvéseknek már a tízes években formálódó korszellem sem kedvezett. A szecesszió ellenhatásaként mutatkozó tisztulás, lehiggadás egyrészt egy újfajta, racionális, puritán építészethez vezetett, másrészt, az iparosodás előtti „békeidők" egyszerű, kézműves hagyományait fölelevenítve, klasszicizáláshoz, a barokk és a biedermeier újraértékeléséhez vitt el. Ezt a tendenciát erősítették 1918-19 nemzetköziség-eszméi is. Ligeti Pál 1919-ben úgy vélte: „...a háború kitörésekor már sem a Lechner-vonal, sem a Lajta, Kós, Zrumeczky féle kísérlet aktuális nem volt". Az új stílust vizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy „építészeti stílust teremteni nemzeti gondolat nem tud".[3]

A Tanácsköztársaság bukása után következő reakció és általános letargia természetesen nem az új stílusnak, hanem a múltba fordulásnak kedvezett. A tízes évek tendenciái közül a neoklasszicizmus, neobarokk és más historizáló törekvések erősödtek fel. A nemzeti építészet tábora meggyengült: legjobbjait elveszítette[4], s a megmaradtakat a munkaalkalmak hiánya, a mindennapos kenyérharc megalkuvásra, az építtetők sekélyes ízléséhez való igazodásra kényszerítette. A kurzussal uralomra jutó dzsentroid „harmadik nemzedék"-nek a vérében volt a másolás szokása, s még a kor művelt politikusai is idegenkedtek a magyar formanyelv címén megnyílvánuló individualizmustól. Akárcsak Wlassits Gyula 1902-ben, gróf Klebelsberg Kunó a húszas években szecessziós jellegére hivatkozva utasította el a magyar stílust: „Az öreg Lechner zsenialitását készséggel elismerem... De kevésbé szerencsés utánzói alapjában véve a bécsi szecesszió szellemében bizonyos ál-magyar stílust igyekeztek kreálni, amelyet a magyar nemzet esztétikai érzéke nem tett a magáévá". [5]

A trianoni országvesztés is érveket adott a konzervatívoknak a magyaros építészettel szemben. Kotsis Iván úgy vélte, hogy csak ez a sokk ébresztette rá az építészeket arra, mennyire nem becsülték meg az ország építészettörténeti emlékeit. Korábban „...a szertelen stylusirányzatok eltompították látásukat a történelmi szép iránt...".[6] Azok az építészek, akik a „történelmi szép" iránt fogékonyak voltak (Wälder, Lechner Jenő, Kotsis Iván), úgy gondolták, ebből a hagyományból kell inspirációt meríteni, nem csupán a népművészetből. Kotsis figyelmeztetett, hogy nem szabad összetéveszteni a „magyaros" jelleg fogalmát a „népies"-sel, s a népies jelleget a

A Credo-Tanács üdvözölte a miniszterelnököt

Budapest és környéke Credo egyesületeinek tanácsa *Szőke* Gyula felsőházi tag elnökletével ülést tartott, amelyen *negyven* Credo egyesület volt képviselve. *Szőke* Gyula a Credo egyesületek örömét fejezte ki afölött, hogy a magyar katolikus hitélet terén a multban és jelenben sokat dolgozott Szent Domonkos-rend ismét visszakapta önálló rendtartományi jellegét az ősi *„Provincia Hungaria"* néven. P. *Böle* Kornél országos egyházi elnök ismertette az egyes Credo egyesületek inditványait, melyek között a *pestujhelyi* Credo a kirakatokban megnyilvánuló erkölcstelenséget kivánja megrendszabályoztatni. A *salgótarjáni* Credo azt kivánja, hogy a kegytárgyak terjesztésével csak katolikusok foglalkozzanak. Javasolta, hogy az EMSzO-mozgalmat a Credok szeretettel támogassák s kivánatosnak tartja, hogy az Eucharisztikus Kongresszus emlékeit muzeális módon megőrizzék. Referált Árpádházi Boldog Margit szenttéavatási pörének állásáról. A Credo Tanács hálával veszi tudomásul, hogy a kereszt kifüggesztési mozgalom az egész országban előrehaladt. Méltatta ezután az Eucharisztikus Kongresszus mélységes erkölcsi sikerét. Különösen kiemelte a legnagyobb eseményt, a férfiak éjjeli szentségimádásának csodálatos ünnepségét. Hogy ez az eredmény elérhető volt, *köszönet jár a rendezőségnek, de hála az évtizedek óta folyó katolikus szervezeti és hitbuzgalmi munkának.*

Szőke Gyula végül a napi politikától mentesen örömmel állapitotta meg, hogy vitéz *Imrédy* Béla miniszterelnök hitvallást tett és gróf *Teleki* Pál kultuszminiszter a hitvallásos iskolák fenntartása mellett szint vallott. Inditványozta, hogy ezért mind a két államférfiut a Credok üdvözöljék. *Korodi-Katona* János v. országgyülési képviselő határozati javaslatot terjesztett elő, amelyben arra kérik a miniszterelnököt, hogy a Szent Év örömére ajándékozza meg az országot a lehető legteljesebb vasár- és ünnepnapi munkaszünet egységes törvényes rendezésével és emelje az egyházi házasságot ismét állami érvényre. A határozati javaslat végül kéri a többgyermekes családok védelmének érvényesitését. *A Credo Tanács lelkesedéssel járult hozzá a javaslathoz.*

A dorogi templom

Fővárosunk környéke szegény művészi szeptemplomokban. Nem szegélyezi régi kis faluk ősi kulturája, mint Bécset.

A gyönyörü *fóti* templom és *Mária-Besnyő* kegytemploma mellett — mely a tiszavirág életü Grassalkovits-család sirhelye — talán mindjárt a *dorogi* korabeli barok templom következik.

1767—1775-ben épitette tiszta barok stilben az esztergomi főkáptalan Szent József tiszteletére. Páratlanul könnyed ugy strukturájában, mint ornamentikájában. Könnyedsége és finomsága miatt — mellyel a halom lejtőjéről atyailag rátekint a falujára — piciny templomnak látszik, pedig ma is elég tágas a népes község befogadására.

Évekre nyuló gondos, művészi renoválás az épitészetileg ugyis figyelemre érdemes templomot egyik legszebb vidéki Isten-házává fejlesztette. Az oltárokat és a szószéket 1933—36-ban renoválták. Céltudatos, művészi munkát végeztek, mely türelmesen tudott várni, mig az egész templom művészi restaurálása és festése 1938-ban megtörténhetett.

A stilus tisztaságát gondosan megőrizték az egész vonalon. Az ornamentikai rész már rendkivül finom rokokó, de azért harmonikusan simul a barok jelleghez. A rendkivül meleg vonalu boltozat falfestményei — az Angyali üdvözlet, Krisztus mennybemenetele, Szent István szent korona-felajánlása a *Magyarok Nagyasszonyának* és a Szentháromság — ugy kompozicióban, mint szinben megmaradt ebben a finom barok-rokoko levegőben.

A szinek finomsága és harmoniája feltünően emlékeztet a budapesti egyetemi templom mennyezet-festményeire.

Nagyon jó és kedves elgondolás, hogy a renoválás magyar levegőt is hozott a templomba, diszkrétül elhelyezett cimereivel és a pompás Szent István-képpel, mely egyuttal hódolat az országot és hitünket megalapitó nagy apostoli szent király halálának kilencszázéves jubileumára.

Az ujonnan festett dorogi templom interieur-je finom aranyozásával, gazdag, de sohase tulhalmozott vagy elexaltált festett ornamentikájával valahogyan közel áll a mai emberéhez is, ki szereti az Isten házában a nem fárasztó, hanem megnyugtató és egyuttal a lelket felemelő szépet.

A *„Rockbarock"* templomok tulhalmozottsága mozgásban, szinben és aranyozásban sokszor mondén müpompát és folytonos nyugtalanságot lehel, ami szinte fáj a mai fáradt, kifosztott embernek. A modern festők pedig rémesen nehezek, szinte letepernek, vagy a problémák tömegét zuditják a hivőre, ki pedig a templomban a maga fáradt lelkével kissé megpihenni akar és csendes imában Istenre tekinteni.

Igazán elismerés illeti dr. *Trinkl* Kálmán dorogi plebánost, kié az érdem teljessége hogy nem elsietett, rikitó, olcsó hatásvadászatra pályázó, hanem szolid, tiszta művészet ékesiti templomát és emeli a legszebb falusi Isten-házak gyér sorába.

Nemcsak megszerezte a szükséges anyagi eszközöket, de megtalálta azokat a művészeket is, kik feladatukat ilyen remekül megoldották.

A művészek jó iskolába jártak, mert alkotásukon egyrészt megérezni a nagy Maulpertsch hatását, ki szerte ez országban annyi gyönyörü barok remekművel gazdagitott bennünket és amely hatás biztositja a hamisitatlan barok levegőt, másrészt megérezni *Megyer-Mayer* Antal professzor hatását, kinek őszinte, mély vallásossága és gazdag vallási fantáziája elsőben hivatott templomi művészetre. De ez a hatás viszont megszólaltatja a ma emberét. *Nagyistók* István, *Mihály* Gyula kitünő tervei, rajzai és közreműködésével *Fundschler* Móriccal festették a templomot.

Amennyire művészileg vagy még inkább kortörténetileg elhibázott dolog ma barokban épiteni, mert hiszen minden kor mindig a maga lelkéből épitett, a mai ember lelke pedig nem gondolkodik barok-stilusban, annyira mérhetetlenül fontos, hogy az immár történelemmé vált korabeli barok templomok megrenoválásában a legnagyobb gondosság fordittassék a stilszerü és a történelmet megértő munkára.

Erre mintakép az egész ország számára a dorogi templom megrenoválása és kifestése.

Dr. Tiefenthaler József.

Szinpompás füzet az Eucharisztikus Kongresszusról

Huszár Károly v. miniszterelnök, a májusi eucharisztikus kongresszus előkészitő propaganda bizottságának elnöke „Az Eucharisztikus Kongresszus csodálatos éjszakája" cimmel megirta az ünnepségek rövid történetét, különösen a férfiak közös szentségimádását és a közös szentáldozás felejthetetlen éjszakájának csodás történetét. Ez a művészies illusztrált, két szinben nyomott és költő lendületü emlékfüzet a legalkalmasabb eszköz arra, hogy a kongresszus lelki hatását fokozza és megrögzitse a hivekben. A füzet maradandó és kedves emlék lesz egyrészt mindazok számára, akik az ünnepségeken résztvettek, másrészt teljes tájékoztatót nyujt azoknak is, akik nem jöhettek el Budapestre. Az emlékfüzet darabonként 30 fillér, de 50 példány rendelése és a pénz előzetes beküldése esetén postaköltséggel együtt darabonként 20 fillérért szerezhető meg a szerzőnél. A németajku hivek és a külföldiek számára hasonló izléses kiállitásban német nyelven is megjelent a füzet. Megrendelhető: Huszár Károly, Budapest, IV., Ferenciektere 7., II. em. cimen.

Papi jubileumok. *Rétay* Kálmán miskolci felsővárosi katolikus plebánia apátplebánosa most ünnepelte pappászentelésének 50. évfordulóját. A hivek nevében *Béres* Endre üdvözölte a jubilánst, akinek 50 aranykalászból összeállitott virágcsokrot nyujtott át. Az apát-plebános aranymiséjét a Szent Anna-templomban mutatta be. Utána katolikus kulturházban ünnepség volt, amelyen számos beszéd hangzott el, méltatva *Rétay* apátplebános érdemeit és működését. Az ünnepséget diszebéd követte, majd este a Felsőmiskolci Dal- és Működvelő Kör működvelői gárdája diszelőadást rendezett. *Rétay* apátplebános 73 éves, több mint három évtizedes munkássága magában foglalja mindazt, ami Miskolc katolikus hitéletének fejlődésében kiemelkedő volt. Nevéhez füződik a Katolikus Tudósitó cimü hitéleti lap, a Miskolci Katolikus Olvasókör s a Katolikus Kör megalapitása. — *Miller* József székesfehérvári prelátus-kanonok, zsámbéki prépost, szombaton, pappászentelése 50. évfordulóján mutatta be aranymiséjét. A jubiláns csendes visszavonultságban ülte meg e ritka évfordulót, de hivei, tisztelői és barátainak nagy serege ennek dacára elhalmozta őt üdvözlésekkel. — *Csintalan* József szentszéki tanácsos, a diósgyőr vasgyári plebánia esperesplebánosa, most ünnepelte pappászentelésének 25. évfordulóját, amely alkalommal az egyházközség képviselőtestülete élén *Bánky* József vasgyári főmérnök, h. főgondnok köszöntötte az ezüstmisés lelkészt. *Turek* Antal vasgyári főfelügyelő, egyházközségi főgondnok a hivek gyüjtéséből fölajánlott aranyozott misekelyhet adta át a jubilánsnak. A plebánia káplánjai a jubileum alkalmából a diósgyőri járási szegényház részére ágyalapitványt tettek. *Csintalan* József ezüstmiséjét Pereces bányatelep templomában mutatta be. — *Leiner* Mihály óbudai plebános Szent Péter és Pál napján tartotta ezüstmiséjét. Ebből az alkalomból *Kerékgyártó* Tibor hittanár mondott beszédet, amelyben a papi hivatás magasztosságáról szólott. A plebános 18 év óta működik. Az ezüstmisés plebánost az egyházi hatóság s a papság nevében *Molnár* Lajos apát, esperes-plebános, *Wossala* Sándor, a kegyuraság, *Botzenhard* János felsőházi tag az egyházközség, hanti *Haidecker* János előljáró a kerület, *Draschkovits* Károly s. lelkész pedig a kerületi papság nevében köszöntötte. A jubiláns megható beszédben válaszolt az elhangzott üdvözlő beszédekre. Az ezüstmise alkalmából *Leiner* Mihály plebános az egyházközség szegényei számára 300 teritékes ebédet adott s a Karitász szervezetnek pénzadományt juttatott. — *Loschert* Kázmér villányi esperes-plebános az Apostolfejedelmek ünnepén tartotta ezüstmiséjét a pécsi székesegyház Mária-kápolnájában. — Ugyanezen a napon teljes lelki magányban és a nyilvános ünnepeltetéstől elvonulva mutatta be ezüstmiséjét *Mayer* József sárbogárdi plebános. — *Pinezich* Rezső, a győri egyházmegyéhez tartozó Kisbarátfalu esperes-plebánosa junius 27-én, hétfőn mutatta be pappászenteltetése negyedszázados évfordulója alkalmából ezüstmiséjét. — *Hauser* Imre bátaszéki plebános a pécsi székesegyház Jézus Szive-kápolnájában szerdán tartotta ezüstmiséjét, ahol kézvezetője Merényi Ferenc karkáplán volt. — A bodajki kegyelemhelyen vasárnap délelőtt 10 órakor mutatta be ezüstmiséjét P. *Horváth* Reg. Péter esztergomi ferences házfőnök. Mivel 9 évnél hosszabb ideig működött annakidején Székesfehérvárott, az ősi koronázó városból vonaton is igen sokan mentek ki Bodajkra, hogy a jubiláns áldásában részesülhessenek és régi hálájukat lerójják vele szemben. Jelenlegi működési helyéről, Esztergomból is többen vettek részt a jubileumi misén, melynek végeztével a jubiláns áldásában részesitette a megjelenteket. — *Gyulai* Mihály püspöki tanácsos, csengeri plebános julius 2-án, szombaton ünnepelte pappászenteltetése negyedszázados évfordulóját és mutatta be ezüstmiséjét.

A Katolikus Szemle a családi munkabérről. A családi munkabér a mezőgazdaságban, ugylátszik, most már a megvalósulás utjába lép. Erről a ma talán legfontosabb nemzetvédelmi kérdésről szól igen kiváló tanulmányban a *Katolikus Szemle* legujabb számában *Szeibert* János, aki tizoldalas tanulmányában ezt a fontos kérdést minden oldalról megvilágitja. A gyakorlati szakemberek megcsinálták a maguk számitásaikat és már szinte tető alá hozták az erre vonatkozó kormányintézkedéseket, de azért ez a tanulmány, amelyhez hasonló még nem jelent meg a magyar sajtó hasábjain, olyan hozzájárulás, amelynek megállapitásait bizonyára az illetékes tényezők is figyelembe fogják venni. Nem lehet elégszer hangsulyozni, mennyire fontos a családi munkabér kérdése általában a magyar társadalomban, de különösen ebben a legszélesebb magyar néprétegben. Ezt a célt szolgálja a kitünő tanulmány, amely *Hilbert* Károly, *Lukács* Gáspár, *Török* Árpád, *Erdélyi* Ferenc, *Kiss* István, *Lippay* Lajos, *Kárl* János, *Artner* Edgár, *Fejér* Adorján, *Szirák* Ferenc, *Dénes* Tibor, tanulmányaival, Halmossy Dénes külföldi szemléivel, a különféle ismertetésekkel együtt igen tartalmassá teszi a Katolikus Szemlének *Mihelics* Vid egyetemi magántanár kitünő szerkesztésében megjelenő számát, amelynek ára 1 pengő. Az évi előfizetés 10 pengő. (Szentkirályi-utca 28.)

Szent László szobrának leleplezése Máriaremetén. A máriaremetei kegyelemhelyen a Szent István jubileumi év emlékére szerdán avatták fel ünnepélyes keretek között Szent László magyar király szobrát, *Krasznai* Lajos szobrászművész sikerült alkotását. P. *Virágh* András S. J. szentbeszéde után az ünnepélyes főpapi szentmisét *Merva* Imre prépost, kispesti plebános celebrálta, aki a mise után megáldotta az uj szobrot. Az ünnepségen mintegy 800 zarándok vett részt. Délután fél 3 órakor ünnepélyes litániával zárult a hazafias ünnepség.

Papszentelés a fővárosban.) A kapucinusrend templomában (II., Fő-utca) julius 3-án (vasárnap) d. e. a 10 órai szentmise keretében *Uzdóczy Zadravecz* István püspök áldozópappá szenteli *Kiss* Gábrielt, *Bayer* Cirillt, *Matula* Szerafint és *Benke* Konrádot, a Kapucinusrend tagjait, valamint *Hargitai* Venancot és *Dávid* Xav. Ferencet, a Szüz Máriáról elnevezett (pesti) Szent Ferencrend tagjait.

Kitüntetés. XI. Pius pápa Őszentsége *Lachnit* Károly kir. közalapitványi igazgatónak a budapesti Apostoli Nunciatura érdekében sok éven át teljesitett szolgálatainak elismeréseképpen a Szent Szilveszter-rend lovagkeresztjét adományozta. A Szentatya kitüntetését Angelo *Rotta* c. érsek, budapesti apostoli nuncius személyesen adta át.

Papszentelés Győrött. A győri székesegyházban vasárnap dr. *Breyer* István megyéspüspök egyházmegyéje hét szerpapját áldozópapokká, két alszerpapját pedig szerpapokká szentelte. A lélekemelő szertartással és püspöki szentmisével kapcsolatosan dr. *Somogyi* Antal egyet. magántanár mondotta a szentbeszédet, amelyben felvilágositotta a hiveket a papszentelés lényegéről és a papi hivatás magasztosságáról.

A pécsi Pius-kollégium növendékeit kihallgatáson fogadta a pápa

(A Vatikánvárosból jelenti a Nemzeti Ujság tudósitója.)U XI. Pius pápa kihallgatáson fogadta a pécsi Pius Collegium harmincnégy növendékét, akiket P. *Lenner* S. J. vezetett. A Pius Collegium növendékei Olaszország zarándokhelyeit látogatják meg és julius 4-én térnek vissza Magyarországba. XI. Pius pápa a kihallgatás alkalmával beszédet intézett a növendékekhez, akikre áldását adta.

— *Különös örömömre szolgál, hogy a nagyon szeretett Magyarország fiait láthatom itt, akik Jézus nevében jönnek a dicsőséges jezsuita rend vezetésével, abból a Magyarországból, amely a budapesti Eucharisztikus Világkongresszus alkalmából példát adott a világnak hitvallásával és jámborságával, hüségével Jézus és az Egyház iránt.*

Külön áldását adta a pápa azokra, akik keresztény szellemben végzik Magyarországon a tanitást.

Lelkigyakorlatok

a péceli lelkigyakorlatos házban

Julius 13—17-ig 3 napos a rákosszentmihályi Mária Kongregáció tagjai részére, augusztus 1—10-ig 8 napos azok számára, akik már többször végeztek lelkigyakorlatot, augusztus 12—16-ig 3 napos Szüz Mária különösebb tisztelői számára, augusztus 21—27-ig 5 napos azok számára, akik már többször végeztek lelkigyakorlatot, augusztus 27—31-ig 3 napos urnők és urleányok részére. A lelkigyakorlatokon való részvételt előre kérjük bejelenteni Jézus Szive Népleányai Társasága, Pécel, Szilágyi-tér 1.

Pacelli államtitkár és Serédi hercegprimás elismerése egy tanárnőnek. A Szent István-év alkalmából S. *Müller* Ágosta festőművész, az V. kerületi Szemere-utcai polgári leányiskola rajztanárnője tanitványaival eredeti magyaros népies motivumokkal diszitett miseruhákat terveztetett. Az ezekről készült fényképek egy sorozatát átnyujtotta *Horthy* Miklósnénak, a kormányzó feleségének, *Pacelli* pápai legátusnak és *Serédi* Jusztinián biboros-hercegprimásnak. Mind a hárman melegen megköszönték a fényképek megküldésével tausitott figyelmet. *Pacelli* bibornok ezzel kapcsolatban *Müller* Ágosta vezető tanárnőnek és tanitványainak áldását küldte. *Serédi* Jusztinián hercegprimás köszönőlevelében a következőket irja:

— Az a lelkület, amely a kis [illegible]ak kezét a finom rajzok elkészitésénél vezette, legszebb biztatásunk és bizodalmunk, mert amig ez a lelkület él gyermekeink szivében, addig számithatunk az Ur Krisztus kegyelmére is, aki ugy szerette a gyermekeket. A kis tervezőkre és tanárnőjükre szivből adom főpásztori áldásomat.

Főpapok nyári szabadsága. Dr. *Hamvas* Endre protonotarius-kanonok, a hercegprimási iroda igazgatója, ugyszintén dr. *Csársxky* István protonotarius-kanonok, az érseki főszentszék elnöke julius hónapjára nyári szabadságra utaztak.

A pécsi székesegyház bucsuja. Péter és Pál apostolok ünnepén tartották meg a pécsi székeshegyház bucsuját, mely alkalomból az ünnepélyes főpapi szentmisét dr. *Hanuy* Ferenc püspöki helytartó celebrálta, a szentbeszédet pedig *Loschert* Kázmér villányi esperes-plebános mondotta.

Kérjen mutatványszámot

KATOLIKUS SZEMLE

FELELŐS SZERKESZTŐ: MIHELICS VID

1938

JÚLIUS

Hilbert Károly: Pszichászka és a nőnevelés — Szeibert János: Családi munkabér a mezőgazdaságban — Lukács Gáspár: Hogyan látja Krisztust Renan, Papini és Mauriac? — Török Árpád: Merre vezet a politikai fejlődés? — Erdey Ferenc: Gredt József skolasztikus bölcselete — Kiss István: Etelka főhercegnő a magyar tanyakérdésről — Lippay Lajos: Az uniós mozgalom — Karl János: Rejtelmes Kina — Artner Edgár: Magyar nyelvű egyháztörténelem — Szirák Ferenc: Erdélyi József költeményei — † Fejér Adorján: Az epigramma a korrajz szolgálatában — Birálatok — Dénes Tibor: Filmek — Magyar problémák / Házasság előtti orvosi vizsgálat — Dsida Elemér: A szovjet-világállam és a nemzeti szuverénitás — Halmossy Dénes: Külpolitikai krónika — Külföldi folyóiratok

Az osztrák püspökök válasza

KIADJA A SZENT ISTVÁN TÁRSULAT (Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.)

Ára évi 10 P.

Az előfizetők kedvezményes előnyáron kapják — tankönyvek kivételével — a társulati kiadványokat

ORSZÁGOS ÜVEGFESTÉSZET

JOHAN HUGÓ

BUDAPEST, VI., Lenel-utca 14. IV. em. 10.

MÜVÉSZI TEMPLOMABLAKOK KÉSZITŐJE

Shvoy Lajos: Amerikai levelek

Székesfehérvár püspöke, mint arról annak idején többizben megemlékeztünk, még a mult évi március végén kiment Amerikába, hogy a Budapesten tartandó Eucharisztikus Kongresszusra személyesen hivja meg az Egyesült Államok püspöki karát és katolikus hiveit, elsősorban a magyarokat. Négy teljes hónapot vett igénybe ez a munka. Ez alatt az idő alatt egyházmegyéje minden papjának küldött legalább egy képeslapot s hogy hivei se érezzék magukat egészen árván, *számukra is küldött minden héten egy-egy levelet (összesen 32-t),* melyek *az egyházmegyei ujságban jelentek meg.* A szines, meleg hangon irt levelek az egyházmegye határain tul is nagy érdeklődést váltottak ki és mind több oldalról merült föl a kivánság, hogy könyvalakban kiadva, az egész ország számára hozzáférhetővé váljanak. Ez a kivánság — ime valóra vált.

A levelek tartalmáról egész röviden csak ennyit: Nem utleirást akarnak adni, sőt rendszeres naplót sem. *Egy izig-vérig lelkipásztor püspöknek beszámolói arról a hihetetlenül nagy munkáról, amit négy hónapon át két kisérőjével végzett, egyben élethü ismertetései kivándorolt magyar testvéreink életének.* A levelek minden során lehet érezni, hogy lélekből és lélekkel iródtak, de éppen ezért ugy meg tudják fogni az olvasó lelkét, mint a legérdekesebb regény: nem lehet letenni, mig az ember végig nem olvasta.

A püspök-szerző azonban nemcsak érdekes olvasmányt akart adni, hanem e levelek komoly hazafias célt is szolgálnak *Fölébreszteni akarják a magyar közlelkiismeretet, hogy tartsuk kötelességünknek külföldre szakadt testvéreink gondozását.* Meg akarják értetni, mily fontos dolog az amerikai magyarság számára nevelni és kiküldeni minél több lelkes magyar papot, magyar nővért, kiküldeni minél több magyar folyóiratot, ifjusági iratot, imakönyvet stb. Ha a felvidékről Amerikába vándorolt szlovákokkal nem a c[illegible], hanem mi, magyarok tartjuk a kapcsolatot, a pittsburghi szerződés sohasem jött volna létre.

A külföldön élő katolikus magyarok lelki gondozását a *Szent László Társulat* intézi, amelynek egyházi elnöke éppen az *Amerikai levelek* irója, világi elnöke pedig kultuszminiszterünk, gróf *Teleki* Pál. Biztosra veszem, hogy aki végigolvasa e könyvet, lelkiismereti kötelességének fogja tartani belépni a Társulat tagjai közé — és az *Amerikai levelek* legszebb és legmaradandóbb gyümölcse éppen az a sokezer uj tag lesz, akik most, Szent István apostoli királyunk jubileumi évében állnak a *Szent László Társulat* zászlaja alá.

Dr. Zsigovits Béla.

Áthelyezések a Szent Benedek-rendben. Kelemen Krizosztom pannonhalmi főapát az 1938—39. iskolai évre a Szent Benedek-rendben a következő áthelyezéseket rendelte el: *Pannonhalmán:* Dr. Niszler Teodóz perjel, a Bencés Diákszövetség központi igazgatója, Blazovich Jákó alperjel, főkönyvtáros, a Pannonhalmi Szemle főszerkesztője, dr. Kocsis Lénárd főiskolai igazgató, Rezner Tibold főjószágkormányzó, Vidóczy Asztrik főszámvevő, Diósi Ákos házgondnok, dr. Pénzes Balduin főiskolai tanár, Deák Anasztáz főiskolai tanár, Vida Szabolcs főiskolai tanár. *Budapesten:* Virágh Teofil kat. középisk. főigazgatósági irodaigazgató. *Esztergomban:* Dr. Horváth Detre tanár. *Győrött:* Dr. Bánhegyi Jób házfőnök, dr. Holenda Barnabás gimnáziumi igazgató, Barcza Kornél tanár, Nagy Vencel jószágkormányzó, Sághegyi Medárd tanár. *Kőszegen:* Pálos Ferenc tanár, Villányi Anaklét tanár. *Pápán:* Rozmán Erik tanár, Kerényi Oláf tanár, Kapuy Vitál tanár. *Sopronban:* Dr. Tardos Vida erdészeti tanulmányokat végez. *Bakonybélben:* Dr. Hetyei Modeszt alperjel, Csernák Szaniszló nyugalomban. *Celldömölkön:* Kardos Benő segédlelkész. *Zalaapátiban:* Dr. Erdélyi László perjel, dr. Kál Adorján alperjel, plebános, Serédi Dénes nyugalomban, Fehér Bálint házgondnok, levéltáros. *Balatonfüreden:* Gácser Kalazant fürdőigazgató, a tihanyi gazdaság jószágkormányzója. *Tanulmányuton:* Dr. Sámson Edgár (finn nyelv), Helsinki. Jordán Emil (teologia) Budapest, Szigeti Kilián (egyházi zene) Róma, Polgár Vilmos (francia nyelv) Páris.

— **Zsolt Nándor emlékezete.** A magyar zenei élet korán elköltözött kiváló egyénisége, néhai *Zsolt* Nándor zeneművészeti főiskolai tanár, az európai hirü zeneköltő és karnagy halálának második évfordulóján ez idén is kegyelettel adózik a kiváló muzsikus emlékének a magyar zenei világ. Az elhunyt művész lelkiüdvéért julius 4-én, hétfőn reggel 9 órakor gyászmisét mutatnak be a terézvárosi plebánia-templomban.

A GELLÉRTHEGYRE GONDOLTA EL MISS MARGARET BRUNSWIG A SZENTLÉLEK VILÁGTEMPLOMÁT

Megemlékezett már a *Nemzeti Ujság* arról a lélekbemarkoló elgondolásról, hogy az Eucharisztikus Világkongresszust Budapesten örök időkre a Szentlélek világtemploma örökitse meg. Ezt a gondolatot szolgálta a *Szentlélek Szövetség* és a *Pro Domo Templomépitő Szövetség* közös gyülése, amelyen érdekes angolnyelvü felszólalás hangzott el az Eucharisztikus Kongresszus egyik amerikai látogatója részéről. A losangelesi Miss Margaret *Brunswig,* aki édesanyjával együtt a Szociális Testvérek vendége volt s a kongresszus után is fővárosunkban maradt, már régebben belekapcsolódott a Szentlélek Világtemplom gondolatába és most, amikor ennek megvalósitása küszöbön áll, felajánlotta saját művészi elgondolását, a keresztet kifejező 170 méter magasságu monumentális tervet, amelynek kivitelezését Amerika egyik legkiválóbb épitőművésze, Lloyd *Wright* készitette elő. Most ugyan egyelőre csak arról van szó, hogy az Eucharisztikus Világkongresszus baldachinépitményének és főoltárának felhasználásával a Szentlélek Világtemplom előkészitésére hamarosan épüljön fel az a Szentlélek templom, amelynek terveit dr. *Lechner* Jenő műépitész készitette. Miss Brunswig elgondolása végleges templomra vonatkozik, amelyet az Eucharisztikus emléktemplom csak előkészit, hiszen az anyagi lehetőségek nincsenek egyelőre arra meg, hogy a Szentlélek Világtemplomát is fel lehessen épiteni.

Miss *Brunswig* a maga tervével és a templomépitő gyülésen elhangzott felszólalásával kapcsolatban nyilatkozott a *Nemzeti Ujság* munkatársának az Eucharisztikus Kongresszussal kapcsolatban való benyomásairól s azokról az elgondolásokról, amelyek a Szentlélek Világtemplom megalkotásához vezetnének.

— Bár távol idegenből jövök, látom azt a diesfényt, amely Szent István neve körül sugárzik és amelyet a magyarságra örökségül hagyott. Ma reggel, mikor tisztelettel ott állottam a koronázó főtemplom mellett, lovasszobra előtt és hallgattam hangtalan és mégis beszédes szavait. Kilencszáz évvel ezelőtt lélekkel és karddal hozott kereszténységet a négy folyó országának. A mai nemzedéknek harcos szellemben kell az ő élő felhivására válaszolnia és gondoskodni arról, hogy ez a szellem uralkodjék és láthatóan álljon mindenki előtt.

A magyar kereszténység szimboluma

— Épitsék bele a Szent István által hozott kereszténység szimbólumát, a keresztet olyan fenséges templomba, amely mindenki előtt hirdesse azt az erőt, amely sok évszázad multán is él és áthat egy egész nemzetet.

Miss *Brunswig* ezt az elgondolását a maga művészi lelkével már formába is öltötte, mert mint annakidején már jelentettük, a világkongresszus emlékére egy gigantikus templomtervezetet ajánlott fel a Szentlélek Szövetségnek, amelyet lapunk vasárnapi számának képes mellékletében bemutatunk. A modern katedrálisnak ezt a gondolatát Amerikának egyik legismertebb nevü műépitésze, Lloyd *Wright* öltöztette formába. A templom görög kereszt alapon épülne olyformán, hogy négy szemben álló és egymást keresztező szárnya lenne, amelyek élén a kereszt nyer nagyon előtérbe lépő kifejezést. A gigantikus 170 méter magas kizárólag acélból, márványból, kőből és üvegből épülne. Falai az alapzattól egészen pereméig áttörtek és az élen levő kereszt vastag üvegből készülve nyugodt vonalat mutat. Az esti átvilágitásnál ez különösen kiemelné a kereszt jelleget, mert mig a falakon csak csipkeszerüen törhetne át a belülről kizuduló világosság, a vastag üvegfal egyenletes és domináló egyöntetüséggel domboritja ki *a kereszt jelleget.* A tervezők az épület lábainál gondolták el azokat az aránylag alacsony épületeket, amelyekben a lelkigyakorlatozó szobák, a Szentlélek Szövetség irodái stb. nyernének elhelyezést.

Miss *Brunswig* érdekes elgondolásáról és annak mintegy lelki kialakulásáról a következőket mondotta:

— Mint az épitőművészetek iránt is érdeklődő szobrász, sokat gondolkoztam azon a jelenségen, hogy az ujkori épitőművészet nagyszerü alkotásai mind a materiális életnek szólnak. A középkorban az épitkezésben is a templom mutatott irányt. A mai templomépitészet legfeljebb gyenge kisérletekkel próbálja követni az uralkodó modern stilusokat, de nem vezet és igy számottevő katedrálisaink külső megjelenésükben csupán emlékei a multnak.

— Ezek a gondolatok töltöttek el, amikor egy alkalommal Newyorkban a 47-ik emeleten fekvő műtermem ablakából néztem az *Empire State Building* óriási épülettömbjét, amelyhez viszonyitva még egy katedrális is csak gyermekjátéknak látszik. Amint elmerültem a világ leghatalmasabb épületének szemléletében, tekintetem az általa vetett árnyékra tévedt, amely keresztalakot mutatott. És ekkor szinte ellenállhatatlan vágy égett a lelkemben, hogy ezt a keresztet templom alakjában kiépitve láttam, hatalmasan, nagyméretüen, egyszerüen, nemesen és a többi épületek felett uralkodóan. Vágytam arra, hogy a templom ismét az épitőművészet élén állva mutasson irányt s igy született meg az a templommodell, amely los angelesi könyvtárunkban *Slachta* Margit szociális testvért, a Szentlélek-templom gondolatának felvetőjét olyan lelkesedéssel töltötte el.

170 méter magas kereszt

— Mikor aztán ideérkeztem a budapesti Eucharisztikus Kongresszusra, magammal hoztam az általam elgondolt modell képét. Hogy miért, azt nem tudom megmondani. És ime, itt a földgolyó minden részéről összetalálkozott testvéreink között *megkapott az a gondolat, hogy a Szentlélek világtemploma egyuttal a Szent István év emléktemploma is legyen.* És itt, ebben a gyönyörü dunaparti metropolisban, ennek csak egy helyet tudok elképzelni: a *Gellérthegyet.* Ha ez a 170 m magas templomkereszt fog emelkedni, merem mondani, hogy ez vetekedni fog a világ minden látványosságával. Nemcsak a Budapestre jövő idegenek számára lesz megkapó látvány, hanem mondani merném, hogy sokan csak azért jönnek, hogy ezt meglássák, sőt többet mondok: idezarándokoljanak. Mert a világmegváltó Kereszt és a világlelket eltöltő Szentlélek gondolata egybekapcsolódva a Szent István év keretében lefolyt impozáns méretü Eucharisztikus Kongresszussal, olyan gondolatokat domborit ki épitészeti megoldásban, amely egy világvárosnak örökké büszkesége lehet.

— Lelkemet mélyen megfogta a gondolat, hogy a Szentlélek világtemplom alapgondolata: *„az Ur lelke betölti a földkerekséget"* és ezt azzal akarta kifejezni, hogy a szentélyt a magasságba helyezi, mintegy a világürbe, ahol minden gondolat oda szállhat a földgömb összes tájairól. Lehet, hogy elgondolásom nem nyer teljes megvalósitást, de azt hiszem, hogy csak a Kereszt által hordozott világot töltheti el az Ur Szent Lelke.

— Szivből kivánom, hogy amint annyi helyen kártyabarlangokkal, luxussal, talán léhaságokkal is akarják odavonzani az idegeneket, sikerüljön a mélyen vallásos magyar nemzetnek ilyen elgondolásu alkotással nemcsak idevonzani az idegeneket, de megajándékozni is őket lélekben és hozzájárulni a materializmussal szemben bontakozásban levő szellemibb és kereszténybb világ kialakitásában.

Az esztergomi bazilika karnagyának harmincéves jubileuma. *Buchner* Antal, a jeles zeneszerző julius 2-án, szombaton töltötte be karnagyi működésének 30. évfordulóját. A Zeneművészeti Főiskolát 1908-ban végezte el és előbb szepesi, majd szatmári karnagy volt, 1911 óta pedig az esztergomi bazilikának a karnagya. Számos egyházi és világi zeneművet irt, 38 misét, gradualét, offertoriumot, 3 oratóriumot, számos szinpadi művet, köztük 1 operát, továbbá kisebb és nagyobb zenekari, orgona-zongora és hegedü-művet. Működése alatt 11 izben nyert pályadijat és 1928-ban megalapitotta az esztergomi zeneiskolát, melynek 9 éven át volt igazgatója. A rádióban eddig 149 művét adták elő.

Személyi hirek. Virág Ferenc pécsi megyéspüspök Hábel Vince szekszárdi káplánt szálai plebánossá nevezte ki, mig Fodor József naki plebánost saját kérelmére nyugdijba helyezte. A megyéspüspök egyuttal Kovács Kálmán kisaszszonyfai adminisztrátort Nakra rendelte adminisztrátori minőségben, Miklósy István szálkai adminisztrátort pedig Mozsgóra küldte ki káplánnak. Kovács Pál káplánt Mozsgóról Szekszárd belvárosba, Bárka Jánost Nagykónyiból Dunaszekcsőre, Simon Lajost Szigetvárról Nagykónyiba, dr. Légár Pált Regölyből Pincehelyre, Benkő Pált Kővágószőllősről Regölybe, Hidasy Jánost Püspöknádasdról Kajdácsra, Gergely Sándort Paksról Koppányszántóra, Fodor Jánost Tevelről Gyimesházára helyezték át káplánnak. Az ujmisések közül Nagy Ferenc levéli káplán lett.

Rövidesen megnyilik a székesfehérvári egyházmegyei muzeum. Székesfehérvárott már két éve folytak az előkészitő munkálatok az egyházmegyei muzeum felállitására. Az uj kulturális intézmény csodásan gazdag anyagának összegyüjtése már nagyrészt elkészült s igy a muzeum nemsokára a nagyközönség számára is megnyitható lesz. A muzeum stilusos butorzatát és a most folyó rendezési munkálatokat *Shvoy* Lajos megyéspüspök bemutatta a székesfehérvári egyházmegye tagjainak és *Csitáry* B. Emil polgármesternek, akinek ugyanakkor köszönetét fejezte ki azért a támogatásért, melyben a város a készülő muzeumot részesitette.

Julius hava a Manrézában. A zugligeti Manréza zárt lelkigyakorlatos ház juliusi rendje a következő: Julius 3-tól 10-ig tartják meg a Szivhetet, majd 10—21-ig szünetelnek a lelkigyakorlatok. Julius 21-én papok számára kezdődnek 8 napos lelkigyakorlatok. A juliusi lelkigyakorlatokra még lehet egyszerü levelezőlapon jelentkezni a Manréza igazgatóságánál (Budapest, I., Labanc-ut 57.).

Az első magyar pálos bibliafordító emléke. A hárshegyi Báthory-barlangnál vasárnap délelőtt 10 órakor *Gyéressy* Ágoston pálos atya szentmisét celebrált és szentbeszédet mondott az első magyar bibliafordító pálos szerzetes: Boldog *Báthory* László emlékezetére. A szentmisén igen sok hivő és kirándulo vett részt.

Másolat az eredetiről

XXXIV. NEMZETKÖZI EUCHARISZTIKUS KONGRESSZUS BUDAPEST 1938.

11.979—1938

Nagyságos

Szlezák László Urnak

harangöntő-mester

Budapest, VI.,
Petneházy-utca 78. szám

A XXXIV. Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus mindenben igazolva a hozzáfüzött reményeket, a legszebb sikerrel véget ért.

A Kongresszus felejthetetlen szép napjai a külföldiek és belföldiek előtt egyformán igazolták a magyar katolikus társadalom mélységes hitéletét és az egész magyar nemzet keresztény lelkületét.

Amikor a világkongresszus befejezése után hálával gondolunk mindazokra, akik a nagyszabásu ünnepségek fényét és sikerét előkészitették, megragadom az alkalmat, hogy köszönetet mondjak a Hősök-terén felállitott harangokért, melyek a hivek százezreit hivták az eucharisztikus Krisztus Király imádására. Isten áldása legyen munkásságán, hogy nagy odaadással készitett harangjai szerte az országban a hivek százezreinek gondolatát irányithassák a Mennyei Atya felé.

Budapest, 1938. junius hó 20.

Őszinte tisztelettel

Dr. Serédi Jusztinián s. k.,
bibornok, érsek,
Magyarország hercegprimása.

Falusi leánykörök vezetői számára a Faluszervező Iroda az elmult hónapban Salgótarjánban és Székesfehérvárott tartott tanfolyamokat, amelyek minden várakozást felülmuló érdeklődésre és lelkes fogadtatásra találtak. Julius és augusztus hónapban a következő helyeken lesznek zárt lelkigyakorlatokkal egybekötött tanfolyamok:

Szegeden: julius 10-től 17-ig lelkigyakorlattal. Jelentkezés: Illéssy Mária tanárnőnél, Mezőtur, Berettyó-utca 34. *Kiskunfélegyházán:* augusztus 16-tól 19-ig, esetleg előtte lelkigyakorlattal. Jelentkezés: Katolikus Nőszövetség Központja, Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 7. *Karcagon:* augusztus 20-tól 26-ig lelkigyakorlattal, esetleg utána kézimunkanap. Jelentkezés: Illésy Mária tanárnőnél, Mezőtur, Berettyó-utca 34. *Győrött:* augusztus 21-től 28-ig lelkigyakorlattal, utána kézimunkanap. Jelentkezés: Horváth Margit tan.-nőnél, Győr, Vörösmarty-utca 6. *Kaposvárott:* augusztus 26-tól szeptember 1-ig lelkigyakorlattal. Jelentkezés: Nagy Erzsébet tanitónőnél, Kaposvár, Géza-utca 10. *Egerben:* augusztus 28., 29., 30. Jelentkezés: Faluszervező Iroda, Budapest, II., Jurányi-utca 9. A résztvevőknek a megjelölt időpontok *előtti* napon kell megérkezniök, mert mind a lelkigyakorlatok, mind a kurzusok esti bevezető előadással kezdődnek, amelyeket nem lehet elmulasztani. A napi ellátási dij előreláthatólag 2.50 és 3 P között mozog. Ez az összeg a beszerzési lehetőségek szerint változik. Beiratási dij a kurzushallgatók számára személyenként 3 P, mely összegből az előadók utiköltségét és ellátását fedezik.

Leiner Mihály óbudai plebános ezüstmiséje. *Leiner* Mihály óbudai plebános Szent Péter és Pál napján, temploma bucsunapján tartotta ezüstmiséjét. *Kerékgyártó* Tibor hittanár ünnepi beszédében a papi hivatás fenségét dicsérte és a jó Isten áldását kérte az ezüstmisés plebánosra, aki a 25 év fáradságos munkájából 18 évet e kerületben töltött el. *Molnár* László apát, esperes-plebános az egyházi főhatóság és a budai papság nevében, *Wossala* Sándor tanácsnok, mint a kegyur képviselője, dr. *Botzenhardt* János örökös bizottsági és felsőházi tag az Egyházközség, dr. *Hanthy-Haidekker* János előljáró a kerület és *Draskovits* Károly segédlelkész a kerületi papság nevében üdvözölte a jubiláló plebánost. Ezt megelőző nap este az óbudai ének és zenekarok karöltve a hivek több ezernyi tömegével ünnepélyes felvonulással és zenés szerenáddal kedveskedtek a kerület közszeretetben álló plebánosának. Az üdvözlő beszédek után *Leiner* Mihály plebános válaszában elháritotta magáról az ünneplést, hálaimáját küldte a Mindenható Istenhez az elmult 25 évért és kérte a jó Isten segitségét, hogy a jövőben is, mind eddig, igazi papként mindenkinek mindene tudjon lenni. Az ezüstmise alkalmával 300 szegény kapott a kerület plebánosától 3 fogásos ebédet és a kerület minden jótékonysági alapon álló egyesülete pénzadományban részesült.

Ifjusági-est Lőrinciben. A lőrinci-i kat. legényegylet *Kékes* Mihály esperesplebános meghivására jun. 27-én este rendkivüli gyülést hivott egybe, amelynek rendezője *Viskolcz* József lőrinci-i káplán volt. Az ifjusági gyülésen felszólaltak dr. *Darás* Sándor min. szv. főtanácsos, akit a gyülés egyhangulag választott meg diszelnökévé. A megnyitót *Viskolcz* József káplán mondotta, majd *Kékes* esperes méltatta a legények munkásságát. *Kovács* Alajos hitoktató mondott záróbeszédet.

Szent Erzsébet-templom Buenos Airesben. *Buenos Airesből* jelentik: Buenos Aires egyik külvárosában szegényes kis kápolna áll, amelynek védőszentje *Szent Erzsébet.* A kápolnát egy igen szükös viszonyok között élő német szerzetes-rend tartotta fenn. Most mozgalom indult meg, hogy *magyarországi Szent Erzsébet* emlékezetére méltó templomot épitsenek. Az uj templomot a mostani kápolna helyén akarják emelni.

Standard
GRAND SUPER
KP. ÁRA: P 537.—
ARANY SOROZAT

Készséggel bemutatjuk:
Barta & Társa
VI., Podmaniczky-utca 39.
Fióküzlet: Rákóczi-ut 30. (Nagydiófa-utca sarok.)
Képes árjegyzék díjtalan.

Rádióvásárlás — bizalom kérdése
Sternberg
Telefon: 136—068, 144—354, 137—708
Nagy, kir. és udv. hangszergyár
VII., Rákóczi-ut 60.
Az ország legnagyobb és legszebb rádióterme

tikai gondolatának azzal a sarkalatos elvével, hogy nem szabad részekre töredezni a magyar társadalmat és nem szabad ellentéteket mesterségesen teremteni ott, ahol azok már nincsenek. Eleget ártottak neki életében bizonyos körök, hagyják legalább nyugodni halála után! Hagyják, hogy elfeledjük a klikkrendszer minden csufságát és kártevését, ne akarjanak ujra betörni a

mosoly eltünt arcáról, szigoruan a kalauzra pillantott és elővette pénztárcáját.

— Itt a jegy ára — nyujtotta át a pénzt és lovagiasan a lány felé biccentett: — Engedje meg, kérem...

A lány hálásan rebegte:

— Nagyon szépen köszönöm.

A kalauz elment, a lány remegő kézzel táskájába gyürte a jegyet, aztán leküzdve felindulását ujra a professzorhoz fordult:

— Nagyon, nagyon köszönöm. Hová szabad majd megküldenem a pénzt?

Edes hangja bársonyosan simogatta a professzor szivét, akinek lelkivilágában azonban nagy változás zajlott le közben, drámai gyorsasággal.

— Óh, szóra sem érdemes — mondta szintelen, csaknem elutasító hangon. — Adja majd valami jótékony célra.

Visszahuzódott a sarokba és kinézett az ablakon. A lány még egy köszönömfélét suttogott, majd, hogy zavarát leplezze, ujra táskájában kezdett kutatni, mintha még mindig az eltünt pénztárcát keresné a titokzatos rekeszekben.

A professzor szive ismét rendesen vert. Fanyar derüvel gondolta át az eseményeket. Most már nem ismerkedhetik össze a lánnyal. Lovagiatlan és nem uri eljárás lenne, ha visszaélne a helyzettel. Nem hozhatja zavarba a lányt, akit a véletlen ilyen komiszul kiszolgáltatott neki.

A villamos már a belső városrészek palotasorai közt döcögött. Az egyik átszállóhelynél a lány felállt. A professzor még jobban elforditotta fejét, mintha az ablakon tul különösen lekötné valami a figyelmét.

— Mégegyszer nagyon köszönöm — hallotta maga mögött a lány halk hangját és az ablaküvegben látta, hogy kecsesen megbólintja felé a fejét. Ugy tett, mintha nem is hallotta volna a köszönést. Homlokát az üveghez szoritotta, ugy várta meg, mig a lány leszáll a kocsiról.

Hazaérve iróasztalához ült és kicsit fájó szivvel hozzáfogott nagyszabásu uj művének tizennyolcadik fejezetéhez, amely fölé kevés hittel ezt a cimet irta: „A kereskedelmi jog alapelvei és rendszere".

közéletbe — a volt miniszterelnök fejfájával! Ha valóban szolgálni akarják Gömbös Gyula emlékezetét, hagyják nyugodni az elhunytat és maradjanak csendben, szótlanul ők is a jótékony homályban.

Angol-francia terv a spanyol kérdés megoldására

A Népszövetség abbahagyta a leszerelés ügyének tárgyalását — A külpolitika eseményei

Genf:

Genfben az olasz—német találkozóról kialakult vélemény szerint a négyhatalmi együttmüködés régi terve, amelyből Szovjetoroszország ki van zárva, esetleg megvalósulhat. A szovjetorosz befolyás meggyengült, sőt egyenesen a szovjetorosz politika kudarcáról lehet beszélni. Egyelőre azonban még korai dolog jóslatokba bocsátkozni, mert minden attól függ, milyen eredménnyel járnak Mussolini és Hitler megbeszélései.

Franciaország és Anglia — az olasz fővárosban elterjedt hirek szerint — felajánlotta Olaszországnak, hogy elismeri az abesszíniai olasz császárságot, ha az olasz kormány visszavonja az olasz önkénteseket Spanyolországból és lehetővé teszi a spanyol problémának az angol és francia javaslatok értelmében való rendezését. A külföldi lapok már szombaton reggel megirták, hogy a francia kormány az angol kormány támogatásával közvetlenül Mussolini németországi utjának megkezdése előtt javaslatot tett Rómában, hogy hivjanak össze háromhatalmi értekezletet a Földközi-tenger problémáinak és különösen a spanyol kérdésnek a rendezésére. Szombaton délután olasz illetékes körökben is megerősitették, hogy Franciaország és Anglia ügyvivői pénteken délelőtt valóban megjelentek az olasz külügyminisztériumban és előterjesztették ezt a javaslatot.

*

A Népszövetség leszerelési bizottsága szombaton tartott második ülésén befejezte munkálatait. A bizottság hivatalos közleményében megállapitja, hogy „a politkai és gazdasági helyzet most *nem olyan jellegü, amely biztosithatná az egész leszerelési kérdésnek a megvitatását*, amint azt a leszerelési értekezlet munkarendje tartalmazza". A bizottság *mindösze arra szoritkozott, hogy ajánlja a Népszövetség tagjainak a fegyver- és hadianyaggyártás, valamint a fegyverkereskedelem ellenőrzését.*

Bécs:

A Reichspost a magyar—kisantant tárgyalásról.

A félhivatalos *Reichspost* vezető helyen hosszabb cikkben foglalkozik *Magyarország és a kisantant genfi tárgyalásaival.*

Örvendetes és felemelő látvány — irja többek között a lap —, hogy *az az ország, amely a háboruban sulyos véráldozatot hozott, amelyet a békeszerződések megcsonkitottak, jövőjébe és európai küldetésébe vetett megingathatatlan hittel türelmesen szenteli magát sebei gyógyitásának és lépésről-lépésre visszaszerzi tekintélyét és érvényesülését.* Az a tény, hogy Magyarország fegyverkezését még mindig a trianoni szerződés katonai rendelkezései korlátozzák, *oly megdöbbentő*, hogy a magyar kormány a mai nemzetközi helyzetben nyugodtan kijelenthette volna, hogy *nem tekinti többé kötelezőnek magára nézve a trianoni szerződés katonai korlátozásait.*

Kánya Kálmán külügyminiszter, akiben megvan az erély ilyen lépés megtételére, mégis jobbnak látta, hogy az ügyet az érdekelt hatalmakkal folytatott *közvetlen tárgyalások utján tisztázza, anélkül, azonban hogy a három kisantant-állam hozzájárulását bármiféle alku tárgyává tette volna.*

Magyarországnak ezt a magatartását *megkönnyitették a kisantant kebelében bekövetkezett bizonyos eltolódások.* A magyar államférfiak azonban *sokkal jobb politikai iskolába jártak*, semhogy ezt a Magyarországra nézve kedvező pillanatot arra használják fel, hogy *haragot mutassanak, holott ez emberileg érthető lett volna.* De amit oly sokáig elhanyagoltak s ami ellen oly sokat vétkeztek, *azt nem lehet most egyszeriben rózsavizzel megoldani.*

A genfi tárgyalások középpontjában, ugylátszik, *a kisebbségi kérdés állott.* Magától értetődik, hogy e kérdésnek *Magyarország jogos nemzeti érzéseit teljes mértékben kielégitő vagy legalább megnyugtató megoldás nélkül nem lehet szó Magyarország és a kisantant-államok viszonyának normálissá tételéről és lassu megjavulásáról.*

*

A *Prágai Magyar Hirlap* irja:

A csehszlovákiai magyar kisebbség *visszafojtott lélegzettel várja a kisantant és Magyarország közt folyó tárgyalások kimenentelét* és ezzel sorsának jobbrafordulását. Teljes értékü kissebbségpolitikai konszolidáció csak ugy jöhet létre, *ha a magyar kisebbség megkapja a kormányzattól nemcsak papiroson, hanem ténylegesen a gyakorlati életben is mindazokat a jogokat*, amelyek a békeszerződések és az alkotmány értelmében megilletik, ha a kormányzat nevében *a magyar nép többségének képviseletével köti meg a megegyezést*, nem pedig a csehszlovák pártokban *lézengő törpe kis magyar töredékkel*, amelynek a demokrácia elve szerint *semmi erkölcsi jogcime nincs arra, hogy a magyar nép többsége nevében beszélhessen.* Az ugynevezett *aktivistákkal* való alku nem lehetne teljes értékü megoldás. A magyar kisebbség törvényes képviseletét a nép érdeke megalkuvást nem ismerő erkölcsi imperativusza vezette és vezeti az ellenzékiség utján.

Sangháj:

Ujabb öt bombatámadás Nanking ellen.

A japán légiflotta a szombati nap folyamán nem kevesebb, mint *öt bombatámadást intézett a kinai birodalom fővárosa, Nanking ellen.* Az első támadásban huszonkilenc repülőgép vett részt, a későbbiekben 12—15. A kinai légvédelem egyre jobban működik s a légelhárító ütegek és vadászgépek *hét japán repülőt lőttek le.* A bombatámadást természetesen nem tudták teljesen megakadályozni s a japán repülőrajoknak több esetben sikerült elérniök a déli városrészt, ahol Nanking legfontosabb pályaudvarai és rakodópartjai vannak. A japán repülőbombák közül több a pályaudvarok és rakpartok környékén elterülő sürün lakott déli városrészben robbant és *nagy pusztitást vitt végbe a lakosság körében.*

A pénteki *hankaui* repülőtámadásról kiadott hivatalos kinai jelentés szerint a japán légibombák *650 embert öltek meg s 850 sulyos sebesültet kórházban ápolnak.* A könnyebben sebesültek száma az *ezret* is meghaladja. A japán bombák szétrombolták az áramtelep fővezetékét is, ugy hogy *Hankau városára egész éjszaka teljes sötétség borult.*

Szombaton reggel a sangháji japán csapatok megerősitést kapva *uj rohamot intéztek Lotien és Kiangvan között a kinai hadállások ellen.* A kinai főhadiszállás jelentése szerint a kinai csapatok a japánoknak sulyos veszteséget okozva, *visszaverték ezt a támadást.*

Páris:

Franco továbbra is Irun katonai parancsnokának tekinti Troncosot.

Szombaton este Irunból félhivatalos jelentés érkezett, amely szerint *a Franco-kormány továbbra is Irun katonai parancsnokának tekinti az előzetes letartóztatásba helyezett és a bresti fogházban őrzött Troncoso alezredest.* Ezzel megcáfolták azokat a hireszteléseket, mintha *Franco* tábornok elejtette volna *Troncosot.*

A *C.* 2. ügyében folyó bresti vizsgálat egész szombaton folyt. A buvárhajó tisztjei és matrózai azt állitották, hogy *Troncoso* személyesen is résztvett a szöktetési kisérletben. Ezzel ellentétben a bresti autógarázs alkalmazottai és egy vendéglő tulajdonosnője azt állitják, hogy *Troncoso* nem volt a spanyolok között. Maga *Troncoso* alezredes is kitart eredeti vallomása mellett, hogy a szöktetési kisérletben aktiv szerepe nem volt, csak *az értelmi szerzője* volt a vállalkozásnak.

Ágykabátok, pongyolák
dus választékban
SZÉKELY JENŐ Petőfi Sándor-u. 9 és Váci-utca 7.

EGER VÁLASZA TÁMADÓJÁNAK

Eger, szeptember 25.

Eger város képviselőtestülete szombat délután négy órakor tartotta rendes közgyülését, melynek tárgysorozatán szerepelt *Szabó* Zoltánnak Egerrel foglalkozó támadó cikke is. A cikk ügyében dr. *Frank* Tivadar városi főjegyző, helyettes polgármester határozati javaslatot terjesztett elő. A határozati javaslat a következőket mondja:

— A kitünő technikával megirt, azonban nyilvánvalóan tendenciózus, sőt egyenesen rosszindulatu információ alapján összeállitott közlemény Eger városát oly ferde megvilágitásba helyezi, hogy a város legfőbb intéző hatóságának foglalkoznia kell vele. Végtelenül sajnálatos, hogy a cikkiró nem ellenőrizte informátorainak adatait, amikor ezt a legkönnyebben megtehette volna. A legkevésbé sem akarjuk azt állitani, hogy a multnak és a jelennek nincsenek hibái ugy szociális, mint gazdasági téren és tiltakozni sem akarunk az ellen, hogy e hibákra rámutasssanak. Szivesen vesszük ezt, mert azt akarjuk, hogy ezek köztudomásuvá váljanak s fölöttes hatóságaink és közönségünk támogatásban részesitsék a város vezetőségét a hibák és bajok orvoslására irányuló őszinte és nemes törekvéseiben.

— Érezzük azt, hogy szociális téren a szegényebb néposztály jóléténck megteremtése érdekében a tennivalók óriási tömegének elvégzése hárul a város vezetőségére és ebben a tudatban a város vezetősége egyenesen azt a célt szolgálja, amely a gazdasági termelés terén észlelhető elmaradottságot van hivatva rövid idő alatt megszüntetni.

— Különösen nehézményezzük a cikk következő megállapitásait: Eger halódó város, tulajdonképpen minden városias jelleg nélkül való, ahol sem a város vezetősége, sem a vezető társadalmi osztályok nem állanak hivatásuk magaslatán s ahol különösen kifogásolható a katolikus főpapságnak, a város legfőbb hatalmi tényezőjének a mai kor haladó szellemével össze nem egyeztethető szerepe." Eger a vidéki magyar városok között egyike a legszebben fejlődő városias jellegü magyar városoknak, amely nemcsak a multban, hanem a jelenben is fejlődését a katolikus főpapság áldozatkészségének, szociális megértésének köszönheti. Osztályellentétek városunkban nem voltak es ma sincsenek s ha van város Magyarországon, amelyik polgárai legnagyobbjai áldozatkészségének igénybevételével törekszik a gazdasági fejlődés és szociális jólét megalapozására, ugy Eger az, amelyet etekintetben érsek-főpásztora negyedszázados kormányzása alatt mindig fejedelmi bőkezüséggel valóban példát mutató szociális megértése támogatott.

A javaslathoz *egy kereskedő és három földmives képviselőtestületi tag szólt hozzá, akik mindnyájan egyértelmüleg elitélték a támadó cikk tartalmát.* Ezután a képviselőtestület egyhangulag elfogadta a helyettes-polgármester által előterjesztett határozati javaslatot.

Margithid-Pensio
V., Szent István-körut (Lipót-körut) 2., V. 27. Lift. Telefon: 11-48-75. Központi fütés. Szép dunaparti szobák. Kellemes otthon. Jó ellátás. Polgári árak.

Keveset használt férfiruhák nagy választékban kaphatók.
Frakk, zsakett és szmoking ruhák kölcsönzése
Telefon: 12-35-92.
POLACSEK és BERGER VI., ANKERKOZ 1. sz. Félemelet. (Anker-palota).

HÁLÓ-EBÉDLŐ-KOMBINÁLT. BUTOROK
Nagy választék, jó minőség, olcsó árak.
BOG-MIL, VI., Vilmos császár-ut 43.

Időjárás: Várható időjárás a következő 24 órára: Gyenge légáramlás. Reggel helyenkint köd. Nappal felmelegedés, délután esetleg még kisebb zápor

NEMZETI UJSÁG

XIX. évfolyam 219. szám ◆ VASÁRNAP ◆ Budapest 1937 szeptember 26

Mussolini Münchenből a német hadgyakorlatokra utazott

Angol—francia terv a spanyol kérdés megoldására — Szombaton ötször bombázták a japánok Nankingot — A Reichspost a magyar—kisantant tárgyalásokról

Éliássy Sándor lett Budapest főkapitánya

Lechner Jenő és

ifjabb Lechner Jenő műépitészek kapták az Eucharisztikus Világkongresszus diszoltár-tervpályázatának első diját

Arthur Chance dublini sebészprofesszor tanulmányozza a magyar klinikákat

A fejfa árnyékában...

A mult vasárnap Sztranyavszky Sándor, a képviselőház elnöke Murgán, Gömbös Gyula szülőfalujában az elhunyt miniszterelnök szülőházát megjelölő emléktábla előtt beszédet mondott, amelyben felvetette a Gömbös Gyula Társaskör megalakitásának a gondolatát.

— Mindazok, — mondta, — akik az ő eszméjéhez hüek vagyunk, alakitsuk meg a napi politikától mentesen a Gömbös Gyula Társaskört. Zárjon ki ez a baráti kör minden napi politikát s csak a nemzet egyetemes érdekét szolgálva, legyen otthona mindenkinek, aki ezt az eszmét szellemi téren, vagy a keze munkájával szolgálni kivánja.

Azóta egy hét telt el s Sztranyavszky Sándor felhivására nem történt semmi. Azt kell hinnünk, hogy a képviselőház elnöke nem készitette kellően elő ezt a felhivást és nem beszélte meg azokkal, akikkel együtt a Gömbös Gyula Társaskört megakarja alapitani, hanem csupán a pillanatnyi hangulat hatása alatt dobta be a közvéleménybe a társaskör megalakitásának gondolatát.

A visszhangtalanság, amely a képviselőház elnökének felhivását követte, első és kézzelfogható bizonyitéka annak, hogy a társaskör megalakitására — nincsen szükség. Vannak azonban más szempontok is, melyek amellett szólnak, hogy a képviselőház elnöke — nem először — olyan egyéni kezdeményezésekbe bocsátkozott, melynek az esetleges megvalósulása pontosan az ellenkezőjét szolgálná mindannak, amit az ilyen társaskörök általában szolgálni szoktak.

Ártana mindenekelőtt Gömbös Gyula emlékének.

Most lesz egy éve, hogy Gömbös Gyula meghalt. Egy év a világ eseményeinek erős sodrában ma jóval többet jelent és mélyebb nyomokat hagy a nemzetek életében, mint normális viszonyok között tiz esztendő. Sokat és gyorsan élünk, az események rohanvást követik egymást, feledésbe mosnak hibákat és sérelmeket, uj sebeket ütnek és gyorsabban gyógyitják a régieket. Azok, akik Gömbös Gyula politikáját veszedelmesnek tartották s az ellen még Gömbös Gyula életében meggyőződéses, kemény harcot vivtak, ma már megbékélten állanak a volt miniszterelnök sirja előtt és sorsában sokkal inkább az emberi tragikumot látják, mint a más meggyőződést valló, vezető politikus hibáit. Gömbös halála óta eltelt egy év, betömte a réseket, amelyeket az ő nevében csinált poltika szakitott a nemzet testében, az ellentétek elsimultak s azok, akik ellen Gömbös Gyula nevével csináltak politikát, ma gondosan vigyáznak arra, hogy ne bántsák meg ennek a forrólelkü, jószándéku, hibáiban és erényeiben egyaránt érdekes egyéniségnek az emlékezetét. A halál csendet és békét teremtett Gömbös sirdombja körül, — szabad-e ezt a csendet megháboritani uj, fölösleges és erőszakolt szervezkedéssel?

Legkevésbé szabad azoknak, akikre ennek a társaskörnek a megalapitásánál elsősorban gondolni lehet, gondolni kell. Gömbös Gyula kormányzatának egyik legnagyobb tévedése volt, hogy a miniszterelnök közvetlen környezetét szerencsétlenül választotta meg. Gömbös módszeréhez tartozott, hogy hirtelen és meglepetésszerüen emelt ki embereket az ismeretlenségből, adott nekik cimet és hatalmat s türte, hogy ezek az emberek az ő nevével csinálják igen sokszor pontosan az ellenkezőjét mindannak, amit ő maga a nyilvánosság előtt hirdetett. Klikk-rendszer alakult ki Gömbös Gyula körül s ez ártott a legtöbbet nemcsak Gömbös népszerüségének, politikai sikerének, hanem nyilvánvalóan egészségi állapotának is. Kegyencek nyüzsögtek körülötte, akik ezt a közelséget élelmesen felhasználták a saját érvényesülésük érdekében. Hizelgés és tömjénezés kapott lábra, al- és mellékvezérek teremtődtek és minden igyekezetük kimerült abban, hogy a miniszterelnököt elzárják a kegyencrendszer által teremtett helyzet világos megismerésétől. Rózsaszinü ködbel vették körül a Szent György-téri palotát, Potemkin-felvonulásokat, ünnepeltetéseket rendeztek, megrendelt hódolatokat, müsikereket prezentáltak akkor, amikor már mindenki látta, hogy Gömbös Gyula jóhiszemü elgondolása teljesen megbukott a klikkrendszer tehetségtelen, önző és kártékony keresztülvitelén. A népszerüséget és bizalmat, amely Gömbös Gyula kormányalakitását kezdetben sok helyen fogadta, tökéletesen eljátszották és népszerütlenné tették a büvöletükben tartott miniszterelnököt. Az ország azt látta, hogy irtóhadjáratot folytatnak minden és mindenki ellen, akit addig értéknek ismert a közvélemény s a hatalmi poziciókba, még inkább az ujonnan teremtett jól jövedelmező helyekre olyanok kerülnek, akiknek erre a földkerekségen semmi más jogcimük nem volt, mint hogy leplezetlenül kérkedtek a miniszterelnök barátságával.

Ezekből akarnak alakitani Gömbös Gyula Társaságot?... Kegyeletsértés és bün volna ez Gömbös Gyula emlékezetével szemben. Megbontása volna annak a nemzeti egységnek, amely Gömbös halála óta kialakult. Szembehelyezkedés volna ujra Gömbös eredeti poli-

NYUGTALAN SÉTA

IRTA: **SIMOR MIKLÓS**

A professzor nyugtalan őszi sétája a villamos végállomásánál fejeződött be. Nagy darab erdőt bejárt délután a citromsárga, rozsdavörös lombok alatt lehullt levelekkel takart hullafoltos tisztásokon és olyan érzékeny volt a professzor lelke mire felszállt az üres kocsira, mint a felszántott, meleg föld: hasadtan szétnyilt, hogy beléhulljon a csirázásra váró mag.

Megmutatta bérletét a kalauznak és leült az ablak mellé. A kalauz csak rápillantott a pirospozsgás, kopaszodó, szemüveges uriemberre és máris ment vissza a peronra. Emberismerete tévedhetetlen biztonsággal megállapitotta: ez az utas nem csal. Kis pocakján arany óralánc, kövérkés, szeplős ujján vastag gyürü — a professzor a polgári tisztesség élő szobra volt.

A második megállónál poros turistacsapat szállt fel és külön egy fiatal lány: lapossarku, barna antilopcipő, kis zöld bőrzeke, barna baszksapka, sovány, fius termet és fátyolos tekintettel meszszenéző, világoszöld szempár, akár a professzoré. Szigoru kis száját összezárta, vékony lábát maga alá huzta, igy ült csendben, szemben a professzorral.

— Az erdő leánya — gondolta első pillanatban liraian a professzor, de aztán elemezni kezdte a jelenséget és kiderült, hogy a lány semmiben sem hasonlit ahhoz a képhez, amit „az erdő leánya" (egyébként is mozicimszerü) elnevezés alatt a természettudomány és esztétika alapjain állva általában elképzelünk.

Bizonyos, hogy volt valami megejtően kedves és természethü ebben a barna-zöld őszi lányban, mert a professzor nem tudta róla levenni a szemét.

— Pedig egyáltalán nem szép — nézegette nyugtalanul és szemérmesen, nehogy a lány észrevegye. — Az elfogulatlan szemlélő bátran csunyának, sőt jelentéktelennek is mondhatná — részletezte magában a lányt.

Itt egyszerre megtorpantak gondolatai.

— Az elfogulatlan szemlélő? — ismételte magában. — És én?... Én mért nem vagyok elfogulatlan?

A kérdésre nem tudott magának választ adni. Félre is tette hát hamarosan, mert a lány felől lassu, láthatatlan hullámokban feléje vert egy övéhez hasonló élet érütése, amelynek rezdüléseit ott érezte egyszerre a saját bőre alatt. Szivdobogtató gondolata támadt:

— Ha megszólitanám!

A vakmerő elképzelés sulya alatt egész kicsire huzódott össze a professzor az ülés sarkában. Onnan nézett körül óvatosan: nem látta-e meg valaki a gondolatát?

Soha nem szólitott még meg ismeretlen hölgyeket s ez a közeli lehetőség most diákos izgalommal boritotta el.

— Mert mi történhetik? — latolgatta a lehetőségeket. — Ilyen fiatal lányt az én külsőmmel nyugodtan megszólithat valaki — gondolta gyáván. — Valami kedves, természetes bevezetéssel. Például...

Játszott az ötletével. Mondatokat talált ki, amelyekkel elindithatná a beszélgetést. Mindez azonban csak játék és elmélet volt egyelőre. A különböző elképzelt megszólitások olyan messze estek a gyakorlatiaktól, hogy a professzor ártatlan időtöltése hovatovább elveszitette az első pillanatok izgalmát is. „Erdei kislány", „Ősz leánykája", „Mesekisasszony" — csupa ilyen megszólitásra gondolt. Csak akkor remegett meg ujra, amikor eszébe jutott az első szó, amit minden veszély nélkül valóban kimondhatott volna: „Ugyebár, gyönyörü egy ilyen magányos, őszi séta?"

A kalauz közben a poros turisták jegyeit vizsgálgatta és beszélgetett a poros turistákkal.

— Jó dolga van egy ilyen kalauznak — gondolta irigykedve a professzor. — A jegykezelés ürügyével bárkit megszólithat és annyi ismeretséget köthet, amennyit akar.

Ujra a lányt nézte. Igyekezett mégegyszer józanul átgondolni a helyzetet. Előbbi kritikai tárgyilagossága azonban rohamosan fogyott, a lányt egyre vonzóbbnak és nyugtalanitóbbnak találta és bármennyire igyekezett önmagával is elhitetni, hogy hirtelen támadt beszélgetési vágyának csupán az ideális rokonszenv a szülője — pirospozsgás arca egyre vörösebbre gyult.

Kicsit kiegyenesedett, összeszedte minden bátorságát, elszántan köhhentett kettőt és előrehajolt, hogy megszólitsa a lányt.

Ebben a pillanatban közéjük lépett a kalauz.

— Szabad kérném szépen?

— Átszállót kérek — nyult kis barna táskájához a lány.

A professzor biztatóan és bácsisan rámosolygott, miközben, mint valami szerencsehozó fétist, gyorsan megtapintotta kis piros csokornyakkendőjét.

A lány belekotort a táskába, a kalauz letépte és kilyukasztotta a jegyet, a professzor feszülten várta, hogy vége legyen a jegyváltásnak. Elhatározása, hogy megismerkedik a lánnyal, férfias erővel tört utat minden gátláson keresztül.

A lány hosszan kotorászott a táskában, világosság felé tartotta, kiöntött belőle mindent az ölébe, végül kétségbeesetten felnézett a kalauzra.

— Kérem... én nem is értem... ugy látszik, elveszitettem a pénztárcámat — hebegte elpirulva.

A kalauz hivatalos gőggel tornyosodott a lány fölé.

— Már kilyukasztottam a jegyet — mondta, mint egy törvényt. — Én nem fizethetek rá.

A lány segitséget esdően nézett körül.

— Kérem... én nem tehetek róla... természetesen meg fogom fizetni... elküldöm majd a cimére...

— Ezt már mondták nekem — vágott közbe rezignáltan és egyszerre emberivé enyhült hangon a kalauz. Érezni lehetett, hogy keserü emlék csalódottsága beszél belőle.

A professzor nem tudta tovább nézni a lány vergődését. Az előbbi barátkozó

Lapunk mai száma 32 fillér

LECHNER JENŐ:

AZ EUCHARISZTIKUS FŐOLTÁR

Az eucharisztikus kongresszus számára a Hősök terén épített főoltár művészi sikere könnyen azt a gyanut keltheti, hogy egyikmásik szakértő kartársam hallgatagon szemrehányást tehetne azért, amiért túlsok engedményt tettem a konzervatív felfogásnak, bár az oltármű társszerzője a fiam: ifj. Lechner Jenő. Jó alkalom nyilt tehát arra, hogy megvédjem művészi álláspontunkat és megokoljam koncepciónkat.

megszorítások, anyagi és technikai korlátok közepette kellett, hogy megvalósuljon.

Ugy tudom, Petrovácz Gyuláé az érdem, hogy a főoltár a Hősök Terén volt felépíthető. Beigazolódott, hogy ennél monumentálisabb és méltóbb keretet a fővárosban nem lehetett volna számára találni. A tervezést ellenben megalkuvásokra kényszerítette a milleniumi emlékmű kötött stilusa, amelyhez való harmonikus alkalmazkodás a főoltár terveire kiírt nyilvános terv-

Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő: Az Eucharisztikus Kongresszus főoltára

A kegyes sors már másodízben juttatott abba a helyzetbe, hogy világraszóló ünnepség középpontjába helyezett dekoratív feladatot oldjak meg. IV. Károly király koronázásakor, 1916-ban, a koronázó főtemplom belső díszítését bízta rám a kultuszkormány. Ott annyiban volt könnyebb a feladat, hogy nem kellett architekturát is szerkeszteni, ez adva volt teljes egészében, csak stilszerű dekorálásról volt szó. Monumentális hatású világítási effektusokról, fejedelmi trónusokról és kárpitosmunkával létesíthető baldachinokról. Anyagi szempontból szinte korlátlan keretek között mozoghattam és duskálhattam a valódi selymekben, bársonyokban és brokátokban. Az eucharisztikus kongresszus főoltár-építkezésének viszont a legkülönbözőbb

pályázatnak egyik feltétele volt. A tervpályázaton — mint emlékezetes — az első díjat és a kivitelre való megbízatást mi nyertük el, közösen készített tervünkkel. Ebben a tervben igyekeztünk elfogadható megalkuvást kötni a milleniumi emlékmű röneszánsz formáival és az építőművészet korszerű követelményeivel. A sikert az az ötlet biztosította, hogy a modernebb felfogással tervezett, főképp dekoratív jelleggel hangsúlyozott terraszépítményre jelképes motívumként felállítottuk a római Szent Péter templom Bernini-féle főoltárának csaknem eredeti nagyságú mását. Ezzel kettős célt értünk el: Egyrészt kihangsúlyoztuk azt, hogy a világkongresszus idejére idehelyeződött a katolikus világ középpontját jelentő pápai főoltár, más-

Művészet. 1938. 18–19. 4.

Szőnyi István: Szent István
A Műcsarnok Szent István kiállításáról

részt elkerültük azt a korszerűtlenséget, hogy az emlékmű történelmi stílusához idomuló eklektikus oltármenyezetet tervezzünk.

Végül erősen megkötötte kezünket az a körülmény, hogy szigorúan meghatározott pénzügyi keretek között, még pedig az óriási méretekhez, a kifejtendő pompához és egyéb követelményekhez viszonyítva nagyon szegény keretek között, ideiglenes jelleggel és olcsó anyagok felhasználásával kellett számolnunk.

A „Művészet" olvasóit kevésbé érdeklik azok a technikai nehézségek, amelyekkel meg kellett küzdenünk, így főképp a statikai követelmények figyelembevétele, a villámhárítók, vízelvezetések, világító berendezések, stb. Ezért e helyütt főképp a művészi kiképzés részleteiről kívánok beszámolni.

Monumentális megoldást találtak munkatársaink úgy a főoltár építészeti-, mint díszítő elemeinek összhangzatos megválogatásán. A Hősök-tere átrendezésével oly hatalmas nézőteret sikerült teremteni, hogy már magában véve ez a térbőség is megkövetelte a nagyobb arányokat a főoltár térkiképzésében.

A barokk baldachin mozgalmas vonalai a tervezők meggyőződése szerint harmonikusan illettek össze a milleniumi emlékmű neobarokk szellemű figurális alakításával. A baldachin hatalmas méretű figurái természetesen leegyszerűsített másolatai az eredetinek és Fürédi Richárd elgondolásai. A gazdag dekorációs szobrászmunkákat fényképek nyomán Hőna és Pillmeyer mintázták. Az architektura kasirozott gipsz, szilárd szerkezetű, a földbe lehorgonyozott faszerkezetre vannak applikálva. Az eredeti bronzfüggönyök helyett bibordrapériákat alkalmaztunk, mert a magas szélrácsszerkezetet kellett vele elfednünk, és mert ritmikusan meg kellett csendesítenünk, idefönn a magasba is, az alépítményen hangsúlyozott színakkordot.

Az alépítmény faszerkezetét jutavászonra fröcskölt vakolással borítottuk. Lehetőleg kevesebb architekturát, mint az ideiglenes jelleget hangsúlyozó dekorációt igyekeztünk itt produkálni. Ezért loggiaszerű pillérsorokat terveztünk, melyeknek nyílásait nagymértékű selyemfüggönyökkel borítottuk. Ezek eltakarták a roppant méretű faalkotmány egész szerkezetét és deszkaburkolatát. Az aranypaszomántokkal szegett függönyökre a magyar szentek és az eucharisztika főbb szentjeinek figuráit applikáltuk, színes szövetekből összevarrva és zsinórokkal tamburirozva. A szentek kartonjait Unghváry Sándor, a tó felőli loggiákban levőket pedig Börtsök László rajzolták. A kivitel a Ferencrendi Mária Misszionárius apácáknak kezemunkáját dicséri.

Végül meg kell említenem, hogy az oltárépítmény ünnepélyes jellegét a milleniumi emlékmű szigorú kőarchitekturájával összehangolandó, ennek oszloptörzseit — Cserhalmy Jenő közreműködésével — zöld lombdíszítéssel és fesztonokkal láttuk el, ami nagyban hozzájárult a nem mindennapi feladat megoldásánál a művészi összhang biztosításához.

Lechner Jenő

Nemzeti Újság képeslap. 1937. X. 3.

Meinl

kávé-kóstoló

most itt a

fióküzletben!

Lechner Jenő

Nemzeti Újság Képes mell. 1937. X. 3

:ALTERNATIV TAVLATI KÉP:

A Hősök-terén emelendő díszoltár tervpályázatának első díjat nyert alternatív terve. Tervezők: dr. Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő

Meinl

kávé-kóstoló

most itt a

fióküzletben!

A LÉLEK SZAVA SZERKESZTŐSÉGE BELÜLRŐL

Slachta Margit szerkesztő.

Főmunkatársak: *Rónai Paula* és *s. Balázs Benedicta.*

A Szentlélek-imádásról ír: *Veress Ernő.*

A tisztítóhelyen szenvedő lelkek megsegítéséről: *s. Balázs Benedicta.*

A Szociális Testvérek Társaságáról: *Ikrich Auguszta.*

A hivatásról: *Rónai Paula.*

A Szent Benedekrend szelleméről: *Rónai Petra.*

A liturgiáról: *Bartha Béla.*

Hétköznapok lelkiségéről: *Stadler Frieda.*

Szociális figyelő: *Slachta Margit.*

Rónai Paula szociális testvér, A Lélek Szava főmunkatársa.

Slachta Margit szociális testvér, a Szentlélek-Szövetség elnöke.

Radnay Árpádné, a Pro Domo elnöke.

Dr. Lechner Jenő magy. kir. kormányfőtanácsos, építész tanár.

s. Balázs Benedicta, A Lélek Szava főmunkatársa.

Dr. Mészáros János ált. érseki helytartó, a Szentlélek-Szövetség lelkiigazgatója.

Dr. Krizs Árpád apát-plébános, a Pro Domo egyházi tanácsadója.

Dr. Slachta Irén, a Szentlélek-Szövetség és Pro Domo ügyvezetője.

Akik

a Szentlélek-Szövetséget és Pro Domo-t szivükben és vállaikon hordozzák

Mit akar a Szociális Testvérek Társasága?

A Társaságot a legújabb idők hívták létre. Benne az ősi szerzetes gondolat a legmodernebb fejlődés élén való haladáshoz kapcsolódik. A Társaság teljesen átéli és kifejezi a hivatásos élet lényegét: *a léleknek isteni szeretetben való jegyesi átadottságát,* de munkában eddig *nem ismert mozgásszabadsággal* adja *tagjainak.*

Munkakörét tekintve, nem tart fenn intézményeket, hanem a meglévő katolikus intézetek és intézmények számára, továbbá általános szociális munkatérre *képez munkaerőket.* Ez a Társaságnak annyira féltett programmja, hogy szabályzata egyenesen *kizárja saját intézmények létesítését,* nehogy ettől a programmjától a szervezeti önzés valaha is elcsábítsa, vagy erejét, mellyel mások rendelkezésére kellene állnia, önérdekek kiszívják.

Második programmja: *a külföldre szakadt magyarság szolgálata.* A Társaság története ideiglenes kényszerkivándorlással kezdődött. Ez bepillantást engedett a testvéreknek a sors mostohasága folytán szétszórt magyarság életébe. Így került bele a programmba a *külföldi misszió.*

Legsajátosabb és úttörő feladatának a Társaság azt tekinti, hogy *a közéletnek neveljen* olyan munkásokat, akiknek hivatásbeli feladata, hogy *katolikus közérdekeket,* a család, nő és gyermek ideiglenes és örök boldogulásának érdekét képviselje.

Ezért a Szociális Testvérek Társasága olyan Krisztus-katonákat akar nevelni, akik a szó erejével, a szervezkedés technikájával, szellemi fegyverekkel, megelőző tevékenységben, tömegeket felölelve, jövő generációkra kihatóan állnak őrt hivatásból, *az Egyház érdekei, a család javai mellett.*

A Társaság a maga gyengeségét és semmitmondó szürkeségét látva, visszarettenne ugyan a feladat nagyságától, de bizalomra ébred, ha *Arra* tekint, kitől minden hivatás jő és ki mindenkit megerősíthet.

Munkabeli hivatása belső összefüggésben van *a Szentlélek Úristen kultuszával.* Mivel tagjait exponált helyekre állítja, töretlen utakra küldi, a ma, sőt a holnap problémáinak oldozgatásával bízza meg, állandóan választaniok, döntenie, különböztetniök, helytállniok, ellentállniok, kitartaniok és kezdeményezniök kell. Munkaterületeiken nincsenek paragrafusok, fedezékek. Itt meglátja mindenki saját elégtelenségét és naponta átéli, hogy nincs élete a mindent megújító Szentlélek nélkül.

Élve a lélekkel teltség boldogságát és minden emberi boldogtalanság okát a lélektelenségben látva, a testvérek különlegesen szeretetthivatásuknak tekintik a Szentlélek-kultusz terjesztését a többlélek után szomjazó világban.

A Társaság lelkiéletét a szerzetek nagy patriárkájának, *Szent Benedeknek szellemében* alakítja. Kifejezést nyer ez a közösségi szellem átélésében, a jóban való fokozott haladásban, a Társaság pozitív és úttörő irányzatában, az egyházias szellem tudatos ápolásában.

Ezzel az irányzattal belső összefüggésben van a testvérek kifelé való működésének stílusa, sohasem visszavonulni valamitől, mert az nem jó, vagy nem szép, vagy veszélyeket rejt, hanem belehatolni, meghódítani a jónak és szépnek és legyőzni a veszélyeket.

Ma, mikor a Társaság még csak gyermekkorát éli, ez a típusa plasztikusan még nem alakulhatott ki. De szem előtt tartva a célt és programmot és a típusideált, minden év közelebb hoz a jó Isten segítségével hozzá.

*

A közhit azt tartja, hogyha az ember sokat néz egy arcra, mely előtte nagyon kedves, idővel hasonlóvá lesz hozzá.

Slachta Margit

Kassa, Kassa, Kassa!

1926 októberében *Margit* testvér Los Angelesben tartózkodott az ottani alapítás ügyében. Itt érte utól a levél, melyet Balassa Józsefné régi iskolatársa írt s melyben hívja a Társaságot Kassára az ottani elszakitott magyarság szolgálatára.

Mivel a Társaság munkakörének tűzte ki a külföldi magyarság szolgálatát, ez az ajánlat teljesen megfelelt programjának. A következő év nyarán már Kassán voltak az első testvérek, otthonul a *Regina Pacis* alapítványi házat kapták meg, melynek egyrészében női pensiót rendeztek be.

Az egész kassai letelepedést Istenben boldogult *Fischer-Colbrie Ágoston* püspök pártfogásába ajánlották, mert a meghívást is neki tulajdonitották.

Kassáról indult ki a másik szlovenszkói csoport Komáromba 1932-ben, ugyancsak ilyen irányú magyar munkára. Az általános szervező és egyesületi munkán kívül itt szegénygondozást, hitoktatást végeznek és vezetik a városi fiúárvaházat. A Népjóléti Központ gyermekebédeltetési akciója s a magyar siketnéma gyermekek hitoktatása is munkájuk volt.

1937 szeptemberétől Pozsonypüspökiben is végeznek hitoktatást és egyházközségi gondozó munkát.

A cseh megszállás ideje alatt éveken át állandóan rendőri megfigyelés mellett, a magyar ügyet féltve, a legóvatosabb módszerekkel lehetett csak szolgálni ezt a kétszeresen kedves munkateret, hiszen annak idején nem is sejthette a Társaság, hogy miért állította a Gondviselés mintegy őrszemnek a drága magyar lelkek és ifjúság mellé. Az ifjúság átmentését, a jövőt, a magyar jövőt szolgálta ott a Társaság csendes, névtelen munkával. A visszacsatolás után ezek a házak és munkaterületek a magyar kerület kötelékébe kerültek.

A szenvedő lelkek világából:

A tiszta szeretet (bűntelenség) helye a mennyország. A gyűlölet (halálos bűn) helye a pokol. A reménység helye a tisztítóhely.

A jó Isten minden egyes embert boldogságra teremtett. Ezt a boldogságot az Isten és az emberszeretet adja. Aki ez ellen súlyosan vét, az megöli magában a szeretet lelkét. Ha nem súlyosan, akkor is megsebzi, megszomorítja magában a lelket.

A tisztítóhely emberileg ki nem fejezhető összes szenvedés-fokozataival a megbánt, meggyónt, föloldott, (megbocsátott) de jóvá nem tett súlyos bűnökért és a fönnmaradt bocsánatos bűnökért van.

Ez alkalommal a bocsánatos bűnnel foglalkozunk azért, hogy hatását lássuk: 1. az emberi lélekben, 2. a tisztítóhelyen.

A bocsánatos bűn kis dolgokban a jó Isten szándékos megbántása. Azaz: Isten tíz és az Anyaszentegyház öt parancsának kis mértékben (mert a tárgyak mind nagyok), szándékos megszegése. Vegyük ez alkalommal a VIII.-ik parancsot: hamis tanúságot ne szólj felebarátod ellen. A hamisság hazugság és jogtalanság. A megszólás nem hazugság, de az is ide tartozik. A VIII. parancs ellen vétkezik, aki más jó hírnevében, becsületében kárt tesz. A jó hírnév és becsület nagy kincse az embernek, tehát megsértése *lehet* halálos bűn. De ha az okozott sérelem csak kis méretű, (a ráfogott vagy felfedezett bűn csekély, vagy a sértettnek amúgy se sok a becsülése, vagy a sértőnek csekély a szavahihetősége,) a bűn csak bocsánatos *lesz.* A megszólás is lehet halálos, viszont a rágalmazást a vele járó hazugság nem teszi magában halálossá. A bocsánatos bűn hatása az ember lelkére: gyöngíti a megszentelő kegyelmet s erősíti a rosszra való hajlamot. Ahány bocsánatos bűn, annyi gombostűszúrás a lélek elevenjébe. *Nem öl, csak megsebzi, gyöngíti a lélek fő tehetségét, az akaratot a jóra.*

Ó, csak csekélység!

Mindezeket *tudva,* mármost gondoljunk a tisztítóhely azon részére, hol azok szenvednek, kik a VIII.-ik parancs ellen vétettek. Azaz: a megszólás bocsánatos bűnét követték el és nem tették jóvá. Csak egy kis szeretetlen beszéd. Egy, több, sok számtalan apró megszólás, illetéktelen kritizálás, jogtalan megítélés és a tisztítóhelyen szenved, vezekel a lélek azért az egy, tíz, száz, ezer gombostűszúrásért, amellyel *önmagát* megsebezte.

Ó, csak csekélység, — gondoljuk, — de a tisztuló lélek, aki a bűnt nemcsak jelenségében, hanem *lényegében* is már látja, mondhatatlan kínokat szenved azért, hogy a bűn legkisebb foltjától is megszabadulhasson. — Ha hasonlattal élhetnék, ami némiképen is megközeliti, úgy gondoljunk csak arra, mennyire iparkodik az ember a kezét megmosni minden szennytől. A kéz lényegéhez hozzátartozik természetes *teremtett* tisztasága. Így lényegével ellenkezik a szenny, azért iparkodik attól szabadulni. Ugyanígy a tisztuló lélek is. Látja, milyennek kellene lennie és mert még nem olyan, attól szenved és önként vezekel, hogy tiszta s boldog lehessen.

Segítsünk törleszteni, büntetés- vagy bocsánatos bűn-adósságukat főleg azoknak, akik a VIII.-ik parancs ellen vétettek. Készítsük útjukat a mennyország örök boldogságába.

s. Balázs Benedicta.

Utban az „egy akol, egy Pásztor" felé

Serédi Jusztinián bíboros-hercegprimás papjaihoz intézett, most megjelent pásztorleveléből:

„A zsidók mostanában nagy számban jelentkeznek a keresztség felvételére. E lépésre *bizonyára az idők viszontagsága is sarkalja őket,* akik nemcsak az örök, hanem a földi boldogságot törekszenek a maguk és gyermekeik számára biztosabbá tenni. Mégis kegyetlenül és igazságtalanul járnak el azok, akik az ilyen jelentkezőket bizalom hiányában, *kivétel nélkül* visszautasítják; de épen úgy azok is, akik a szándék előzetes megvizsgálása és alapos oktatás mellőzésével *sietnek nekik a keresztség szentségét feladni.*

Szabály legyen, hogy mindenkit, ki meg akar térni, szeretettel kell fogadni; azután legalább 3 hónapi próbára bocsátandók a felnőttek, mely idő alatt legalább heti 2 órán át oktassa őket a plébános, vagy helyettese a katekizmus igazságaira. A keresztelés ne történjék meg az egyházfő engedélyének kikérése és a polgári törvények rendelkezéseinek betartása nélkül. Vigyázni kell azonkívül arra — s ez az egyházfőhöz intézett beadványban külön is fölemlítendő —, *vajjon érvényes-e, vagy legalább is érvényessé tehető-e az a házasság,* amelyben a keresztelésre jelentkezettek élnek. Ha nem — így pl., ha a házastársak között köteléki akadály áll fenn —, a keresztség szentségét nem lehet kiszolgáltatni. Akik pedig azt vélik, hogy a zsidók házasságát a keresztelés után az Egyház előtt újból meg kell kötni és így érvényessé tenni, azokat fel kell világosítani arról, hogy *ez a véleményük téves, mivel az ilyen házasság a természeti törvény alapján érvényes* és magának a keresztségnek felvétele folytán a szentség méltóságára emeltetik."

Nemzeti Ujság: 1938. XII. 22.

Dr. L e c h n e r J e n ő gyüjteményes kiállitása
a Mücsarnok őszi tárlatán.

A Mücsarnok ezidei őszi tárlatán az épitőmüvészetet Dr. Lechner Jenő képviseli, aki hatvanadik életévének betöltése alkalmából 35 évi munkásságának eredményéről számol be. Egy hatalmas termet töltött meg 82 drb rajz, fénykép és festménnyel, amelyeknek csoportositása megvilágitja müvészpályájának törekvéseit és külömböző állomásait. A terem főfalát nagyszabásu reprezentációs munkáit illusztráló képek töltik ki, igy IV.Károly koronázásáról a Székesfővárosi Muzeum tulajdonában levő szinpompás képek a Koronázó Templom általa tervezett ünnepélyes hatásu dekorációiról, a királyi trónusról, a főoltárról és a ma is még használatban levő diszvilágitás megoldásáról. Itt vannak legutolsó hatalmas alkotásáról, az Eucharisztikus Világkongresszus főoltáráról készitett festmények és fényképek is.

A terem baloldalán sorra követhetjük Lechner korai munkásságától fogva épitőmüvészi felfogásának fejlődését, amelyet mindvégig a nemzeti gondolat látszik irányitani. Feltünést keltenek még gimnazista korában készitett épitészeti vázlatai, melyek arról tanuskodnak, hogy nagybátyjának, Lechner Ödönnek törekvései már korán megmozgatták épitészi fantáziáját. Már első müve, egy még 1904-ben épült balatoni nyaraló a ma széltében hangoztatott balatonmenti népies jelleget tükrözi. Egy egész falat töltenek meg magyaros stilustörekvései, abból a korszakból, mikor a modern épitészi törekvések keretében a nemzeti jelleg kidomboritása volt a követendő jelszó. Lechner Jenő az általánosan követett indiai és magyar népies irányzattal szemben tektonikus formákban kereste a megoldást, alapul véve a felsőmagyarországi pártázatos reneszánsz nemzeti karakterü tradicióit. Igy épült a sárospataki tanitóképző, néhány lakóház és iskola. Nagyobbszabásu elgondolásai, mint az I. dijat nyert Néprajzi Muzeum és a kassai muzeum csak papiron maradtak. Ép igy a Strobl Alajos mester Mátyás reliefjéhez készitett epitáfium tervezete, melyet a Mátyás templomba terveztek.

A világháboru után az épitészet a klasszicizmus modern ujjáélesz-

Dr. L e c h n e r J e n ő gyűjteményes kiállítása a Műcsarnok őszi tárlatán.

A Műcsarnok ezidei őszi tárlatán az építőművészetet Dr. Lechner Jenő képviseli, aki hatvanadik életévének betöltése alkalmából 35 évi munkásságának eredményéről számol be. Egy hatalmas termet töltött meg 82 drb rajz, fénykép és festménnyel, amelyeknek csoportosítása megvilágítja művészpályájának törekvéseit és különböző állomásait. A terem főfalát nagyszabásu reprezentációs munkáit illusztráló képek töltik ki, így IV.Károly koronázásáról a Székesfővárosi Muzeum tulajdonában levő szinpompás képek a Koronázó Templom általa tervezett ünnepélyes hatásu dekorációiról, a királyi trónusról, a főoltárról és a ma is még használatban levő diszvilágítás megoldásáról. Itt vannak legutolsó hatalmas alkotásáról, az Eucharisztikus Világkongresszus főoltáráról készitett festmények és fényképek is.

A terem baloldalán sorra követhetjük Lechner korai munkásságától fogva építőművészi felfogásának fejlődését, amelyet mindvégig a nemzeti gondolat látszik irányitani. Feltünést keltenek még gimnazista korában készitett építészeti vázlatai, melyek arról tanuskodnak, hogy nagybátyjának, Lechner Ödönnek törekvései már korán megmozgatták építészi fantáziáját. Már első müve, egy még 1904-ben épült balatoni nyaraló a ma széltében hangoztatott balatonmenti népies jelleget tükrözi. Egy egész falat töltenek meg magyaros stilustörekvései, abból a korszakból, mikor a modern építészi törekvések keretében a nemzeti jelleg kidomboritása volt a követendő jelszó. Lechner Jenő az általánosan követett indiai és magyar népies irányzattal szemben tektonikus formákban kereste a megoldást, alapul véve a felsőmagyarországi pártázatos reneszánsz nemzeti karakterü tradicióit. Igy épült a sárospataki tanitóképző, néhány lakóház és iskola. Nagyobbszabásu elgondolásai, mint az I. dijat nyert Néprajzi Muzeum és a kassai muzeum csak papiron maradtak. Ep igy a Strobl Alajos mester Mátyás reliefjéhez készitett epitáfium tervezete, melyet a Mátyás templomba terveztek.

A világháboru után az építészet a klasszicizmus modern ujjáélesz-

tésével kisérletezett, sőt az épitészeket az épittetők, főleg a hatóságok, az eklektikus tervezés terére is kényszeritették. A neobarokk és neoklasszicizmus e periodusában is Lechner Jenő a magyar tradiciókban keresett támogatást és mütörténeti kutatásaival párhuzamosan a pesti nádorkorabeli épitészet hangulatát elevenitette fel, dekorációs részleteiben az antik diszitések helyett az ősmagyar ornamentika felhasználásával. Ily müvei közül valók a Rezső téri hatalmas Ferenc József emléktemplom és a mozivá átalakitott bájos kis Eskü-uti szinház.

Nagyszabásu restaurációs illetve átépitési munkái közül / Nemzeti Muzeum, Tudományegyetem, Egyetemi templom, Papnövelde / csupán a belügyminiszteriumi diszterem képét szerepelteti, mint amely nagy részében önálló tervezéssel járó feladat volt.

A terem következő falát végül Lechner Jenőnek azok a tervei foglalják el, a melyek a legmodernebb épitészi törekvések szellemében készültek. A nagyboldogasszonyuti villa, a debreceni hősök mauzoleuma, a Jókai siremlék és legujabb templomtervei tanui annak a szellemi rugalmasságnak, melyet Lechner ifjukorától a mai napig meg tudott őrizni s mellyel versenyre tud kelni a legifjabb épitészgenerációval is.

Közismert emlékmüvek / Egyetemi hősök emléke, Országzászló, Vértanu Emlék, Bécsi kapu stb / egész serege egészíti ki a gyüjteményt és egy vitrinben irodalmi munkásságát is bemutatja, mintegy 20 darab főleg müvészettörténeti tárgyu önálló munkával.

Lechner Jenő dr

Az Eucharisztikus Világkongresszus díszfőoltárának végleges terve, Lechner Jenő professzor és ifj. Lechner Jenő alkotása. Fent: a Hősök terén épitendő oltár előrésze, lent: hátsó nézetben.

Képes Pesti Hirlap 1938. januar 11.

(S)

Lechner Jenő dr

gróf Ciano olasz külügyminiszter Budapestre érkeztek; a pályaudvaron Darányi Kálmán külügyminiszter fogadták a vendégeket. Alsó kép: a fogadtatásra kivezényelt díszszázad.

Szenasy Hoffmann

és társa r. t.

37 NOV 22

4 HL

A RÁDIÓ 30 BARÁT

V, Bécsi-utca 6.

Méltóságos—Nagyságos

Szentiványi Miklós

urnőnek—urnak

Budapest

XI **ker.** Budafoki -utca -ut -tér 10/c IV. 1 **szám**

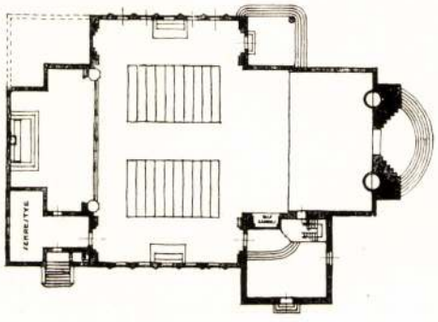

DR. LECHNER JENŐ:
A NÉMETVÖLGYI RÓM. KATH. TEMPLOM

Lechner Jenő dr
Részére
Fogadalmi példány

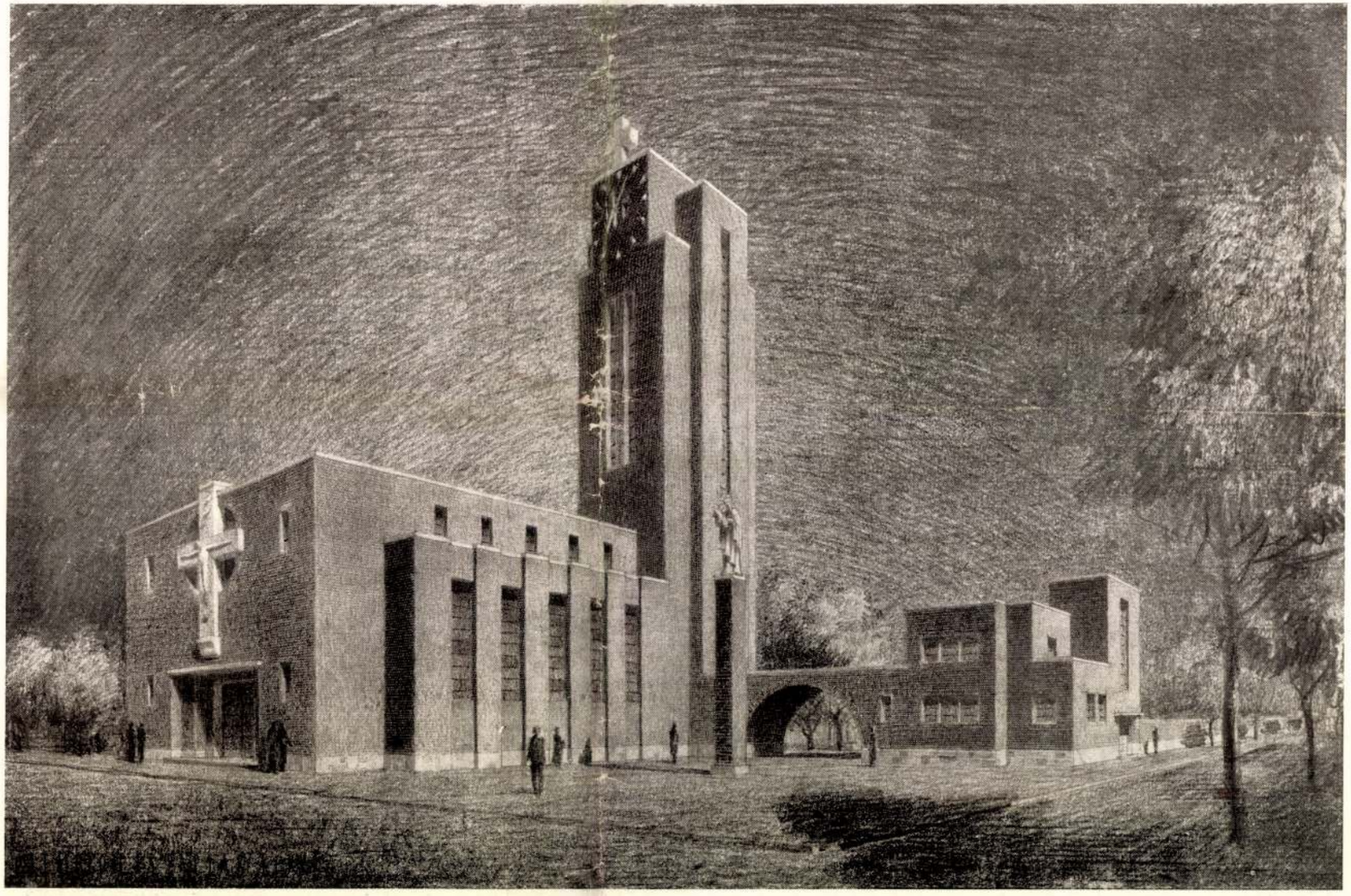

IFJ. GYENES LAJOS: RÓM. KATH. TEMPLOM ÉS PAPLAK

Magyar építőművészet 1931. XXXI. évf. 7-9. sz.

1

Radnics Jenő

† 1917 január 5-én.

Radnics Jenő

2

2. A koronázási főtemplom főhomlokzatának díszítései. A zászlódíszt Györgyi Dénes, a főbejárat baldachinját dr. Lechner Jenő tervezte.

2. Teil der festlich geschmückten Krönungskirche. Fahnenschmuck nach Angaben von D. Györgyi, Baldachin von Dr. E. Lechner.

Magyar Iparművészet
1917.

9. ÁBRA. DR. LECHNER JENŐ: SZT. FERENC JUBILEUMI TEMPLOM TERVE

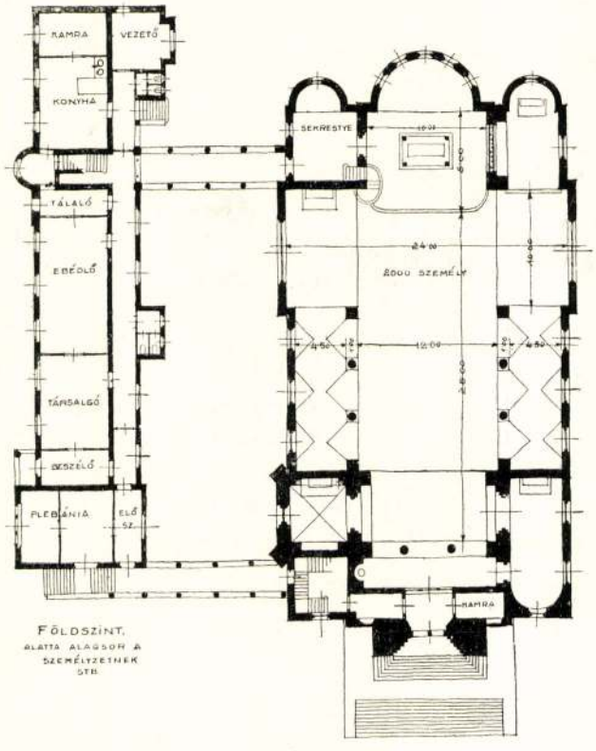

10. ÁBRA
DR. LECHNER JENŐ: SZT. FERENC JUBILEUMI TEMPLOM TERVE

egyéni empirejét tekinti a magyar épitőművészet legspeciálisabb megnyilatkozásának. Ez utóbbi empire-neoklasszikus stilusban készül dr. Lechner Jenő Rezsőtéri jubileumi temploma is (1,, 2. és 3. ábra). Ez a tornyos-kupolás, centrális templom érzésben a legközelebb az esztergomi bazilikához áll és tervezője itt kapcsolódik Hild Józsefen keresztül a magyar hagyományokhoz. Lényegesen több az individualitás Lechner másik két templomában (9., 10., 28., 29. és 30. ábra) amelyek közül különösen a Regnum Marianum pályázatára készült kompozició reprezentálja azokat az egyéni és érdekes, északmagyarországi tradicióban gyökerező törekvéseket, amelyeket ennél a művésznél megfigyelhetünk. Ő megkisérli a templomeszme elválhatatlan gotikáját a magyar pártázattal összeházasitani. A Regnum Marianum-templom még mint a Damjanich-utca tengelyében levő motivum is szép városképet eredményezett volna érdekes, merész, egyenes vonalú tornyával.

Volt bérház- és családiház-épitkezéseknek is egy időszaka, amikor lakható, egészséges lakások, az élet szükségleteihez szabott *villák* helyett alkalmatlan lekicsinyitett, eltorzitott görög templo-

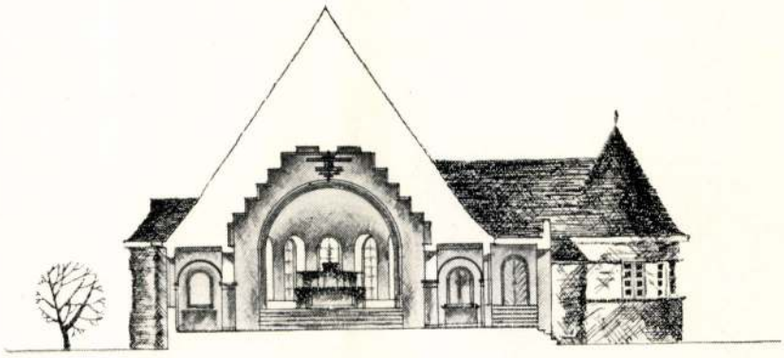

11. ÁBRA

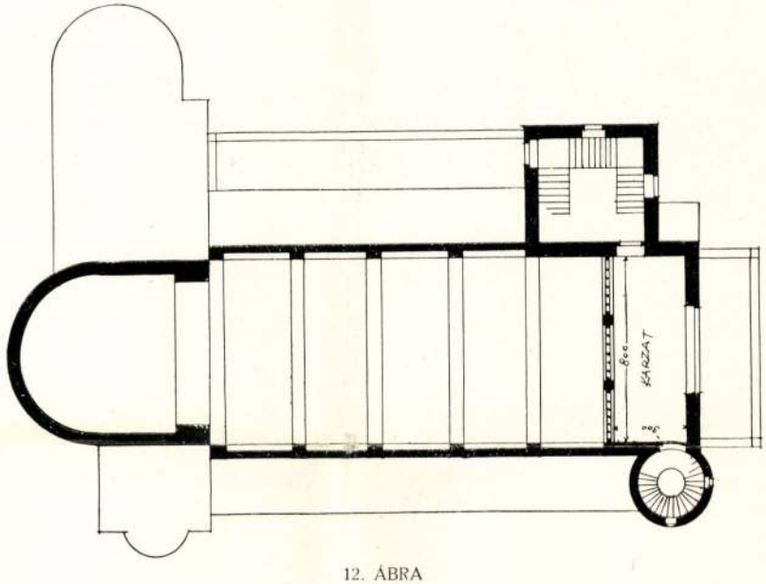

12. ÁBRA

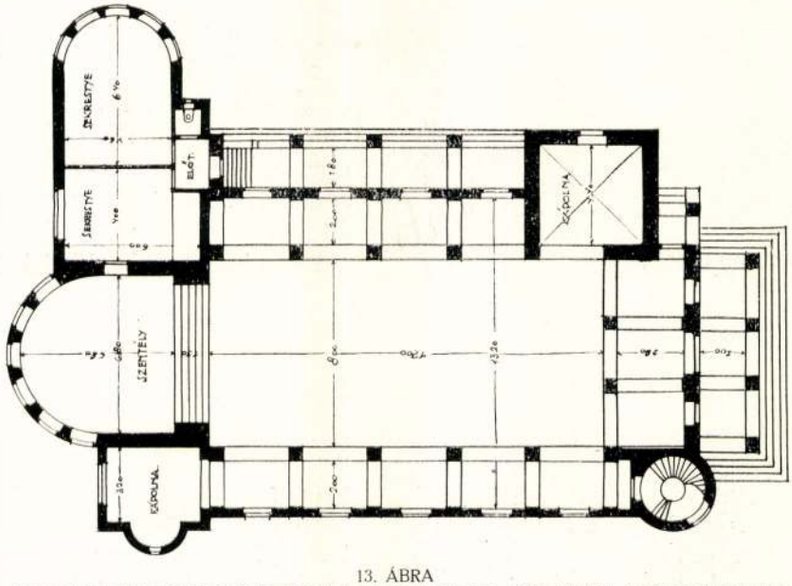

13. ÁBRA
AZ UJ HATVANI TEMPLOMPÁLYÁZAT III-IK DIJAS TERVE. KÉSZITETTE ÁRKAY BERTALAN

Tér és Forma
1928. I. évf. 1. sz.

A FERENC JÓZSEF FOGADALMI TEMPLOM

A mult év kora őszén szentelte föl Serédi Jusztinián bíbornok, Magyarország hercegprímása a *Magyarok Nagyasszonyáról* nevezett és boldogult I. Ferenc József apostoli királyunk emlékére, a budapesti tisztviselőtelepi Rezső-téren épült fogadalmi templomot.

A monumentális egyház az újabban emelt templomoknak annak a csoportjába tartozik, amelynek nemcsak a hívő lélek, hanem a műértő szem is örvendezni tud. Igaz, hogy Lechner Jenő professzornak, a tervező-építésznek fantáziáját a stílus előírásaival itt is megkötötték, de így is sikerült neki valóban művészi alkotással a fővárost megajándékozni.

Közvetlenül a háború előtt, 1913. évben zajlott le a templom első tervpályázata. Akkor néhai Lechner Ödön, a magyar építőművészet egyik legnagyobb mestere került ki győztesen a versenyből. Egyéni ízű, román stílusú, kupolás templomot tervezett, amely azonban a mester halála, a viszonyok változása és az építkezési költségek megfogyatkozása következtében nem kerülhetett kivitelre. Az 1913. évi pályázat többi nyertesei is mind meghaltak azóta. 1927-ben ezért új, szűkebb pályázatot hirdettek, melyre tíz építészt szólítottak fel. Lechner Jenő terve vitte el a pálmát és ennek alapján indult meg az építkezés. Boldogult Izabella királyi hercegasszony érdeme, hogy a szándékot ilyen hamar tett követte. Az ő lelkességének, befolyásának köszönhető, hogy elhárultak az építkezés akadályai. És Izabella királyi hercegasszony volt az, aki a templom stílusának meghatározásában is döntő szavával befolyt. 1927 körül lettek készen ugyanis a Magyar Nemzeti Múzeumnak, Pollák Mihály remekének helyreállítási munkái, melyeket Lechner Jenő végzett. Az ujjászületett épület még inkább ráterelte a figyelmet a magyar klasszicizmus sajátos szépségeire, helyi karakterére és ezért határozták el, hogy a Ferenc József fogadalmi templomnak is az úgynevezett palatinus-stílusban kell épülnie. Egymillió-ötszázezer pengőre rugtak a költségek. Ötszázezer pengőt adott a katholikus vallásalap, a főváros pedig majdnem egymillió pengőt áldozott az építkezésre, hogy kiegészítse a gyüjtés eredményét. Az építész érdeme, hogy az előirányzott költségeket nem lépték túl.

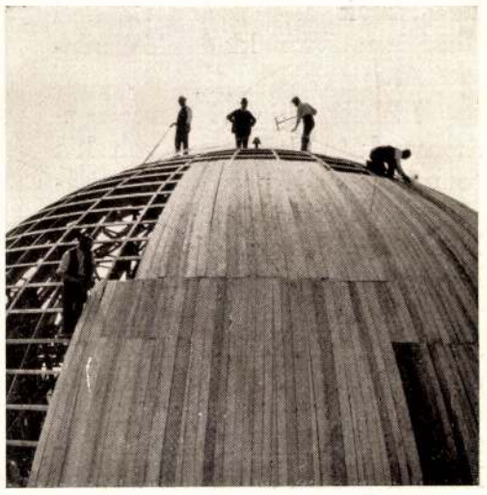

DR. LECHNER JENŐ: A REZSŐTÉRI TEMPLOM A VASBETONT KIVITELEZTE: DÉNES ÉS ERŐS MÉRNÖK ÉS ÉPÍTŐMESTER

A tágas Rezső-tér egyik oldalán emelkedő épület kétségtelenül az esztergomi Bazilikát juttatja eszünkbe, de ennél méreteiben kisebb, viszont arányaiban, szellemében fínomabb alkotás. A templom központi elrendezését nemcsak a nagyméretű, oszlopsorral övezett kupola, hanem az épület külső tömegelosztása is kifejezi. A nagy kupola tövében, a templom sarkain még négy kisebb kupola is hang-

súlyozza a centrális gondolatot. Bramante római Szt. Péter templomtervének kései, magyar talajba átplántált eszméjét ismerhetjük fel benne. Az épület tömör tömegén a nagy síkok uralkodnak, amelyeket szerencsésen tagolnak a jellemző félköríves és a magas, négyszögletes nyílások. Elől gazdag oszlopcsarnok hangsúlyozza a bejáratot, a koronázó párkány fölött pedig erőteljes, egyenes attika vonul végig.

A templom belső térhatása igen szerencsés. Világos, mint a kupolás, klasszicizáló templomokban szokásos. A fény a kupola ablakain és a hajók félköríves, nagy nyílásain árad a belsőbe. A szentélyt és a hajókat díszítő, meg a karzatokat taró oszlopokat malachitzöld színű stucco-márványzás fogja borítani. Az oltár körül a tervező építész, a családja és az építési vállalkozó áldozatkészségéből ez már elkészült. A falak jelenleg még szintén fehérek, de később világossárga tónusú viaszkfestéssel látják el, ami a formákat, a plasztikai díszeket majd jobban kiemeli. A kupolát tartó négy pillér szegélyén levő evangelista domborműveket Füredi Richárd mintázta, viszont Pásztor János faragja márványból a főoltárt koronázó Patrona Hungariae-szobrot. Maga a márvány főoltár modernebb fölfogásával, fejezet nélküli plasztereivel kissé eltér a templom történeti klasszicizmusától. Igen fínom a mellső kis sarokkupolák alatt levő, kerek kápolnák architekturája. A templompadok és a gyóntatószékek formája, fekete-sárga színe szintén a mult század első harmadának stílusát mímeli. Kár, hogy a központi elrendezés gondolata a kupola alatt a templom padozatának mintájában nem érvényesül, ettől azonban — bizonyára a költségkímélés okából — el kellett tekinteni. Igen figyelemreméltó és dícséretes viszont az a törekvés, ami Lechner Jenőt az előírt klasszicizmus ellenére is az ősi magyar motívumok alkalmazására vezette. Úgy az oszlopfejezeteken, mint a rácsok, a vas- és famunkák részleteiben ötletesen, de a klasszicizmussal harmónikusan érvényesítette az ősi, faji ornamentika elemeit. Csak a figyelő szem veszi észre az antik formáknak a népvándorláskori díszítő motívumokkal való gazdagítását.

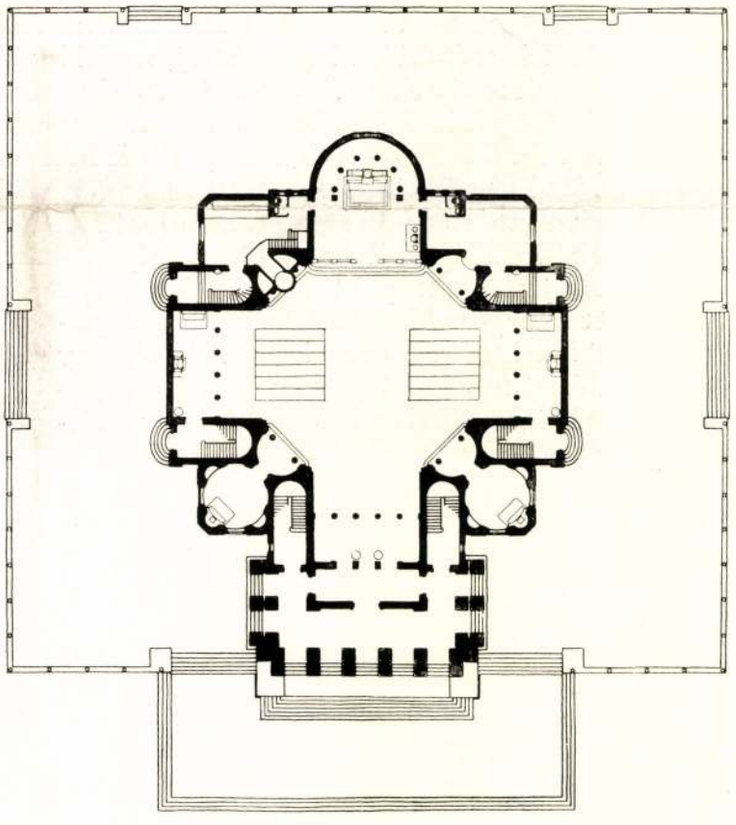

ALAPRAJZ

DR LECHNER JENŐ: A REZSŐTÉRI FOGADALMI TEMPLOM

Izabella királyi hercegasszonynak érdekes tervei voltak a templommal kapcsolatban. Családja temetkezési helyéül akarta kijelölni, sőt arra is gondolt, hogy néhai I. Ferenc József apostoli királyunk hamvait is ide kellene átszállítani a bécsi kapucinuskriptából és itt a kupola alatt kellene neki olyan sírboltot építeni, mint aminő Napoleoné a párizsi Dom des Invalides-ben. Természetesen ez csak szép gondolat, amely aligha valósulhat meg. Egyelőre még a fő-

DR. LECHNER JENŐ: A REZSŐTÉRI FOGADALMI TEMPLOM

KIVITELEZTE: PUCHER ISTVÁN ÉPÍTŐMESTER

DR. LECHNER JENŐ: A REZSŐTÉRI FOGADALMI Ttemplom

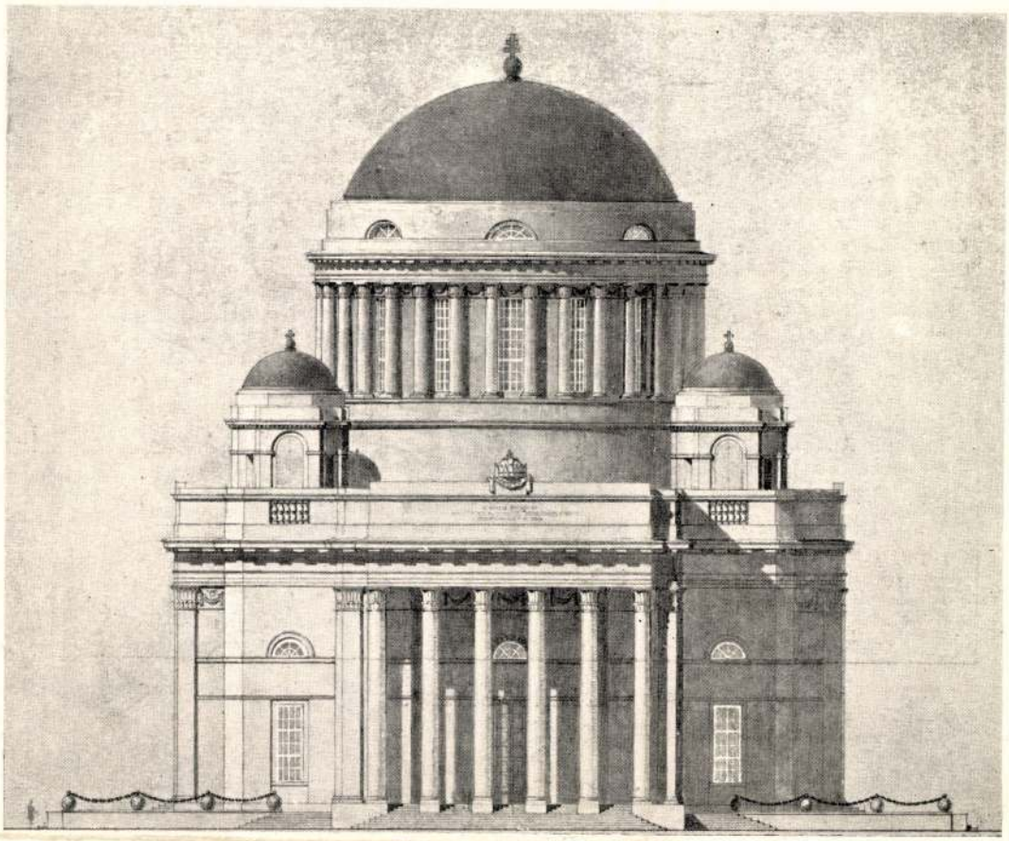

DR. LECHNER JENŐ

I. DÍJ

FŐHOMLOKZAT

A FERENC JÓZSEF JUBILEUMI TEMPLOM TERVPÁLYÁZATA

DR. LECHNER JENŐ

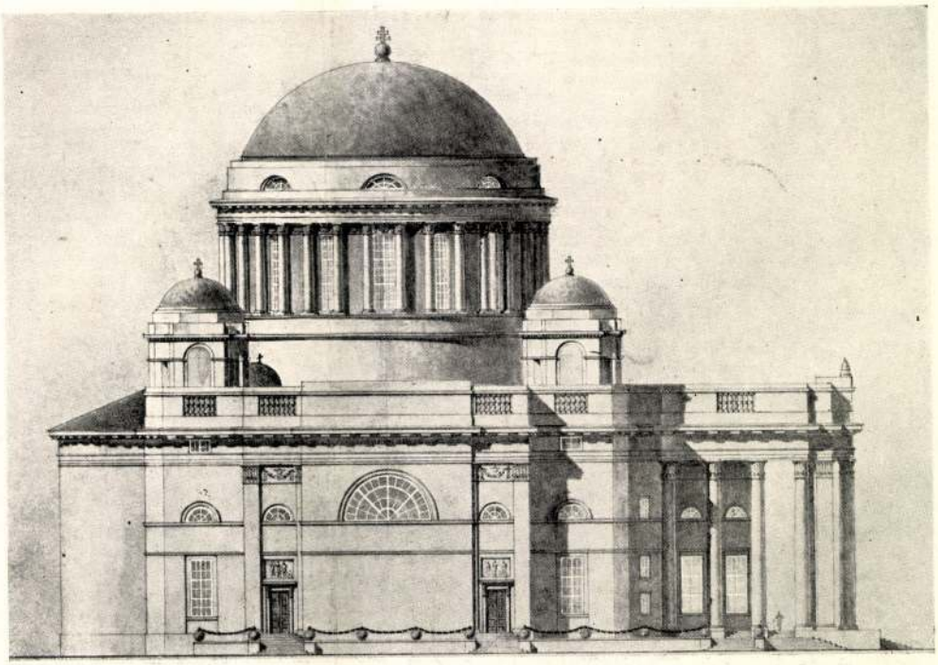

OLDALHOMLOKZAT

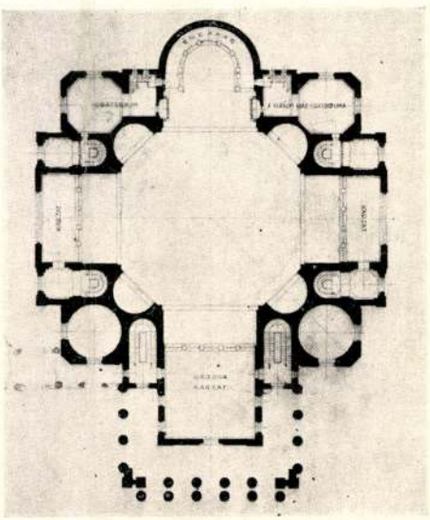

I. DÍJ FÖLDSZINTI ALAPRAJZ

A FERENC JÓZSEF JUBILEUMI TEMPLOM TERVPÁLYÁZATA

Műmelléklet az „Építő Ipar—Építő Művészet“
1928 április 15-iki számához

FERENCZ JÓZSEF JUBILEUMI TEMPLOM

Dr. LECHNER JENŐ I. DÍJAT NYERT PÁLYAMŰVE

Lechner Jenő dr

Dr. LECHNER JENŐ:

A FERENCZ JÓZSEF JUBILEUMI TEMPLOM TERVPÁLYÁZATA
ALTERNATÍVA HARANGTORNYOKKAL

20807. — Révai-Nyomda, Budapest.

Katolikus templom Albertfalván

Tervezték: **dr. Lechner Jenő** és **ifj. Lechner Jenő**
Statikus: **Szontagh E. Pál**
Kivitelezte: **felsőszöllősi Szöllősy Imre**
Felvételek: **Magyar Film Iroda**

Tér és Forma.

Eternit hullámlemezfedés

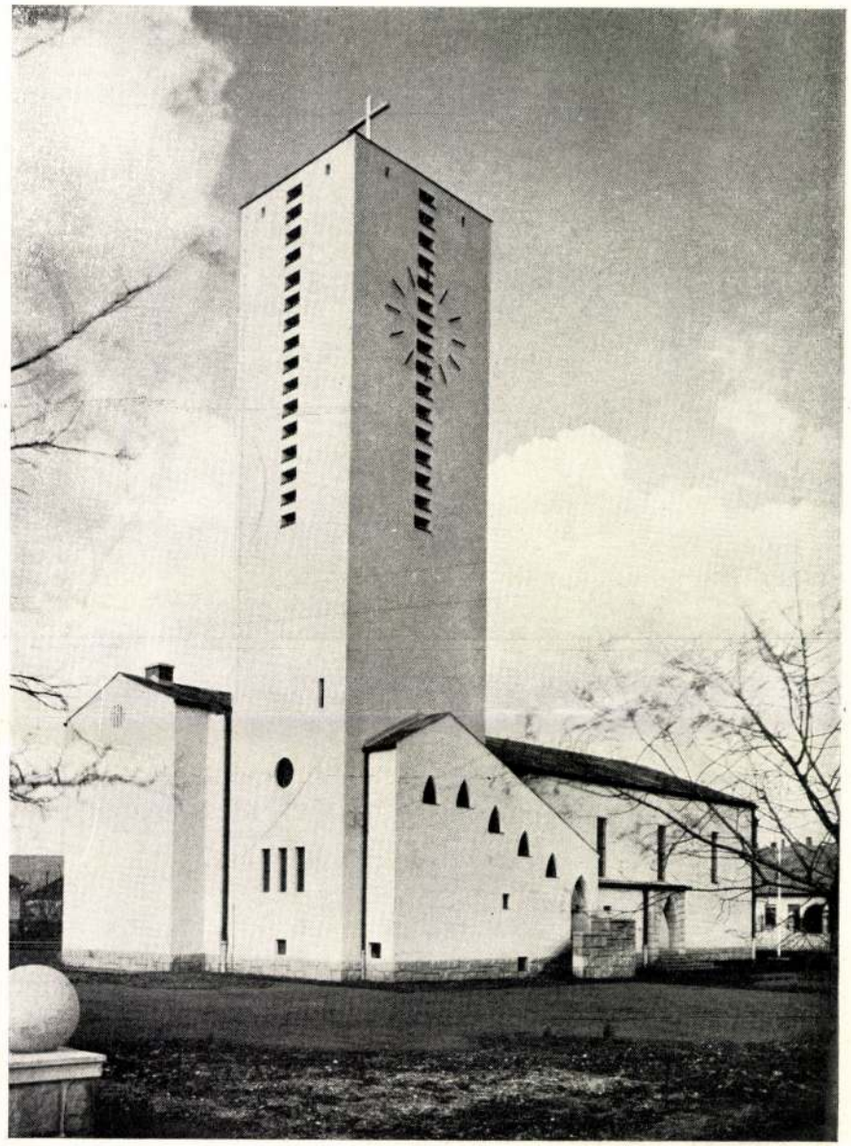

Tíz éve annak, hogy az első korszerű gondolatokból fogant templomot e hasábokon bemutattuk. Azóta jelentősebb templomaink nagyrésze e szellemben épült, mind ritkábban látjuk azt,

Katholische Kirche in
Albertfalva
Arch. Jenő von Lechner
und Sohn

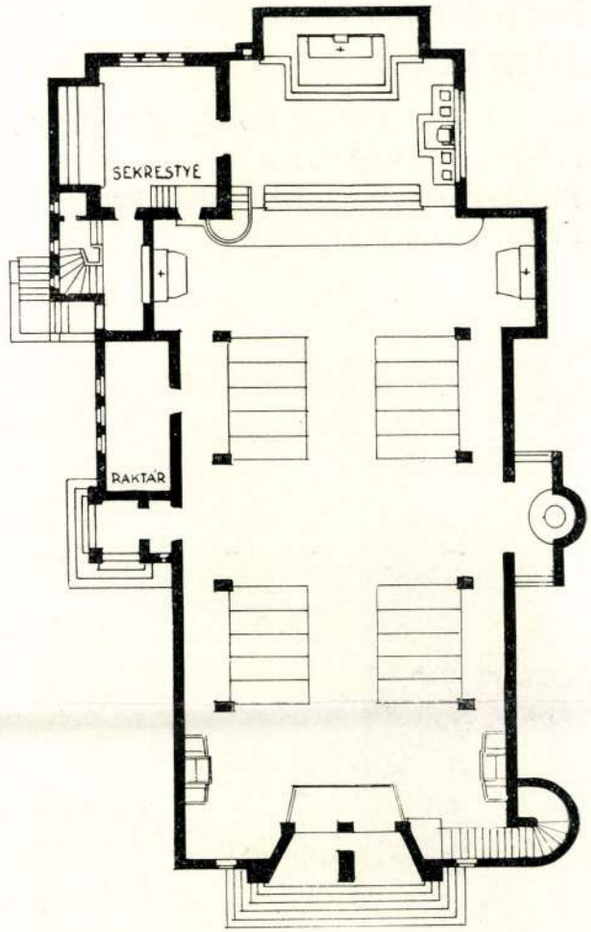

Csillárok:
Meteor Csillárgyár Rt.

Chiesa in Albertfalva
Arch. J. de Lechner
e figlio

hogy a mult formáival kontárul kacérkodva épülnek templomok. Ez a katolikus templomoknál csak természetes, mert hiszen kétezer év óta a római egyház az európai építészet hordozója, templomait mindenkor az élő hitből, a hitnek eleven formáiból vezette le.

A közelmult templomépítészetének terén a legsúlyosabb hibákat a kisvárosokban és a nagyvárosok külvárosaiban követték el — annál nagyobb öröm, hogy a főváros külterületén oly kitűnő művészek, mint dr. Lechner Jenő és fia, ifj. Lechner Jenő, meg Vilt Tibor szobrászok együttes munkájából fínom arányú,

egyszerűségében nemes, művészi díszű templom valósulhatott meg. Az albertfalvai templom szimpla épületteste a kis templomok legszebb ékességével teljes, a keleti oldalhajó és a szentély síma falsíkja igazi építészeti oázist jelent a kontár módra agyondíszített formátlan házak dzsungeljében. A templom tagolását nem indokolatlan, felragasztott „ékítmények" adják, hanem a bejárat szép kiképzése és főként a toronynak, feljárójának és az oldalbejáratnak mozgalmas csoportja. Ami azonban különösen megkap, az, hogy ez a csoportosítás lényegében mennyire magyar: a Székelyföld építőmesterei hasonlóan formálták templomaikat, a déli előcsarnok, a toronyfeljáró együttese e táj templomainak ősi motivuma. A tervezők szinte öntudatlanul a tér szükségleteiből kiindulva, azokat formálva és csoportosítva, jellegzetesen magyart alkottak, anélkül, hogy külsőségekkel és részletek másolgatásával fáradoztak volna, úgy, ahogy azt a minden áron magyarkodók szokták tenni, ilyetén munkáju-

Szószék

Szekrény a keresztelőkápolnában

Luminator világítás: Meteor Csillárgyár Rt.

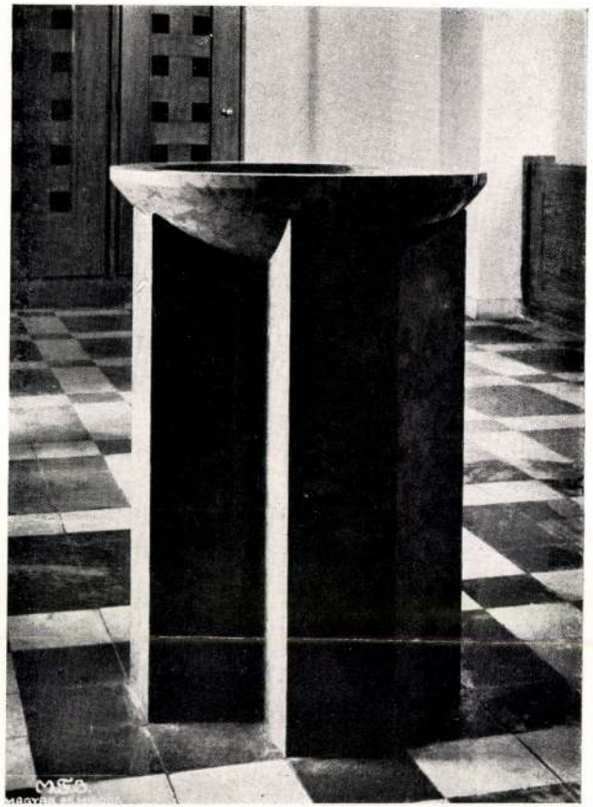

Szenteltvíztartó

kat megtoldván azzal, hogy e külsőséges dolgokban látják a magyar építészet útját.

Amilyen megnyerő a templom külseje, olyan megkapó a belső alakítása: a városmajori templom óta általánossá vált keskeny, csak közlekedést szolgáló oldalhajók szellemes, anyagtakarékos szerkezetéből született az ötletes mennyezetkiképzés.

A templom eddig elkészült berendezési tárgyaiból az alkotók szeretetteljes munkája sugárzik: kitűnő a szószék hangvisszaverő mennyezete, a püspöki szék mellett álló remek luminátor, és egészen kiváló gondolat valósult meg az egyszerű, kenderköteles felhúzószerkezetű örökmécses formálásában, ahol is a kereszt alkotja az ellensúlyt. Az egyelőre csak megmintázott főoltárt Vilt Tibor előttünk ismert legszebb művének tartjuk.

Dr. Bierbauer Virgil

Készülő főoltár modellje
Vilt Tibor szobrász műve

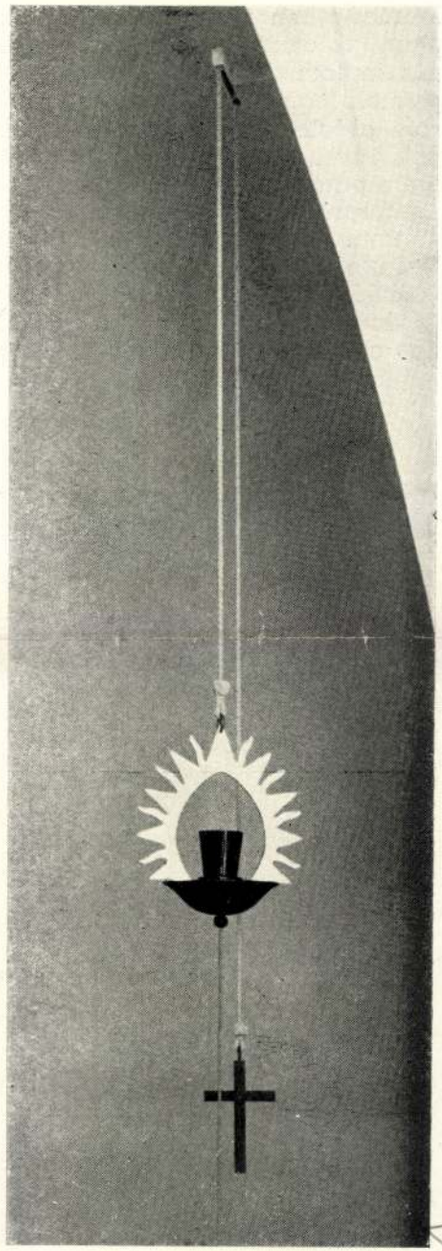

Örökmécses

Curriculum vitae.

Dr.Kismarty Lechner Jenő.

Budapesten született 1878 évi augusztus hó 23-án, régi pesti magyar keresztény családból, melynek kulturális multja és előkelő társadalmi helyzete közismert. Iskoláit Budapesten végezte, s ugyanott a József Müegyetemen 1902-ben épitészi oklevelet szerzett. 1915-ben ugyanez az egyetem őt a müszaki tudományok doktorává avatta. 1918-ban pedig "A reneszánsz és barokk épités Magyarországon" cimü tárgykörből magántanárrá habilitáltatott s végül 1923-ban a müegyetemi ny.rendkivüli tanári cimmel ruháztatott fel.

Gyakorlati müködését Hauszmann Alajos professzornál a királyi palota épitkezési irodájában kezdte meg. 1905.évi december hó 5-én a Müegyetem Tanácsa a V.K.M. 87825/905.sz. rendeletével jóváhagyott határozatával az Ókori Épitési tanszéken az adjunktusi teendők vitelével bizta meg. E teendőkben azután 18 évig megszakitás nélkül müködött, miután folytatólag 1907.aug.31.-én II.o.tanársegéddé neveztetett ki /75.942/1907.V.K.M./ és ugyanakkor okt.7.-én a hivatali esküt is letette.

1914. ápr.2.-án I.oszt.adjunktussá neveztetett ki /V.K.M.3o935/1914.sz.r./. Állandó meghosszabbitásokkal ezt a tisztségét 1923.VIII.31.-ig viselte, amikor is a V.K.M. 97.528/IV. rendeletével illetményei megtartásával 1924.évi szeptember hó 1-ig terjedő időre szabadságot kapott. 1921-ben a Müemlékek Orsz.Bizottságában a V.K.M. előadói tisztség munkakörének id.

betöltésével bizta meg s e minőségében a Bizottság jövő munkaprogrammját dolgozta ki, melyet a minister a Bizottság munkásságának irányitó direktivájául fogadott el.

Ez időben az Orsz.müemlékbizottsági előadói munkakör betöltéséből folyóan intenziv részt vett a Bizottság munkájában mint annak müködő bizottsági tagja is és e munkálatokat teljesen dijtalanul végezte.

Az 1924.évtől a főiskolán való kineveztetéséig, majd azután is épitészi gyakorlatot folytatott, jórészt a V.K.M. megbizásából és nyilvános pályázatokon való dijnyertes szereplléssel középületeket restaurálva és épitve.

Az 1928.évben kormányzói legf. elhatározással az Orsz.M.Kir. Képzőművészeti Főiskola rendes tanárává neveztetett ki /59724/1928 sz.r./, ahol ezóta az épitészeti enciklopédia c. tárgyat adja elő.

--- . ---

Dr.Kismarty Lechner Jenő müködése ilykép négy főszre tagozódik, pedagógiai, gyakorló épitészi, szakirodalmi és társadalmi munkásság.

I. Pedagógiai munkáját első részében 1905-1923-ig a Müegyetemen fejtette ki mint adjunktus, tanársegéd és később mint habilitált magántanár. Itteni müködésel928.augusztusában kezdődik.

Miután eddig az épitészet c. tárgy egész anyagát itt egy tanár látta el, munkakörére vonatkozó utasitás hiján kezdetben a tárgykör anyagának megosztásával kezdte meg müködését. Később, felismervén a főiskola hallgatóinak e tárgykörre

[illegible]

vonatkozó művészettörténeti tanulmányaikhoz nélkülözhetetlen különleges igényeit, a tanulmányi szabályzat előirt keretein belül előadásainak és a gyakorlati oktatásban is uj rendszerét dolgozta ki. Az épitészetet, mint téralkotó művészetet ismertette és a téralakitás történelmi fejlődése utján vezette le a szerkezetekből kialakuló formákat, ami természetesen mellőzhetetlenné teszi a teljes épitéstörténet vázlatos felölelését. Előadásainak rövid kivonatát vezérfonalul az 1941-ben megjelent "Épitőművészet kistükre" cimü, illusztrált könyv alakjában bocsátotta hallgatói rendelkezésére, akik azt szemlátomást érdeklődéssel fogadták.

Szobrásznövendékei gyakorlati oktatásánál mellőzte az eddigi gyakorlatot, amely az épitészi tagozások és történelmi formák céltalan másolásában merült ki és szobortalapzatoknak, szökőkutaknak, siremlékeknek, szóval a szobrászok munkakörébe vágó feladatoknak mintázásával foglalkoztatta őket, a megmintázott feladatokat pedig épitészeti rajzokban, vetületi ábrázolásokban dolgoztatta ki. Ez a módszer annyira megkedveltette velük a munkát, hogy - a tapasztalat szerint - ez időtől kezdve a IV.évf.szobrászhallgatóknak az épitészet c. tárgyánál a fakultativ tanárválasztás évek során át kivétel nélkül az ő javára dőlt el, s igy az épitészi oktatás e részét kizárólag ő végezte.

Az előadottakon kivül felemlitendő még, hogy Dr.Kismarty Lechner Jenő a Főiskolán öt éven keresztül dijtalanul vezette a főiskola épületeinek tatarozási és átépitési munkáit és ahhoz irodájában saját költségére tervrajzokat és költségvetéseket készittetett.

Emlitendő még, hogy előadásai érdekében a tanszéke

szertárát mintegy 1500 vetitőlemezzel szerelte fel, nagyrészt saját rajzai alapján, épitészi irodájában pedig számos falitáblát és térképet rajzoltatott saját költségére.

II. Gyakorló épitészi kiterjedt munkásságát pedagógiai müködésével párhuzamosan folytatta. Nagyszabásu állami feladatokat, épitkezéseket, restaurációkat és rekonstrukciókat hajtott végre, gyakran önzetlenül állván a kultuszkormány, vagy hatásköre alá tartozó intézményeknél tervbevett programmok előkészitése érdekében tervekkel, javaslatokkal, rendelkezésre.

Épitőművészi munkásságát céltudatos nemzeti törekvések irányitották, főleg a magyarországi tradiciók továbbfejlesztése révén a nemzeti jelleg kidomboritása volt a célja. Evégből, mint a felsőmagyarországi Rákóczi Muzeum tervpályázatának és a kassai Dómban emelendő Rákóczi epitáfium pályázatnak dijnyertese, a felsőmagyarországi jellegzetes pártázatos épités speciális történeti buvára lett, tanulmányutakat tett északi határainkkal szomszédos országokban és a művészettörténeti eredmények alapján, melyeket több tanulmányban tett közzé, a felsőmagyarországi tradiciók nyomán uj utakon követte az akkori lázas nemzeti törekvéseket. Más épitkezéseinél a pesti Nádor-korabeli tradiciókat ápolta.

Nagyobbszabásu épitészeti alkotásai:

1910. A sárospataki tanitóképző intézet épületcsoportja /I.dij alapján/

1910. A bpesti Elemér-utcai iskola

1912. A Munkácsy gimnáziumi internátus

szertárát mintegy 1500 vetítőlemezzel szerelte fel, nagyrészt saját rajzai alapján, építészi irodájában pedig számos falitáblát és térképet rajzoltatott saját költségére.

II. Gyakorló építészi kiterjedt munkásságát pedagógiai működésével párhuzamosan folytatta. Nagyszabásu állami feladatokat, építkezéseket, restaurációkat és rekonstrukciókat hajtott végre, gyakran önzetlenül állván a kultuszkormány, vagy hatáskőre alá tartozó intézményeknél tervbevett programmok előkészítése érdekében tervekkel, javaslatokkal, rendelkezésre.

Építőművészi munkásságát céltudatos nemzeti törekvések irányitották, főleg a magyarországi tradiciók továbbfejlesztése révén a nemzeti jelleg kidomboritása volt a célja. Évégből, mint a felsőmagyarországi Rákóczi Muzeum tervpályázatának és a kassai Dómban emelendő Rákóczi epitáfium pályázatnak díjnyertese, a felsőmagyarországi jellegzetes pártázatos építés speciális történeti buvára lett, tanulmányutakat tett északi határainkkal szomszédos országokban és a művészettörténeti eredmények alapján, melyeket több tanulmányban tett közzé, a felsőmagyarországi tradiciók nyomán uj utakon követte az akkori lázas nemzeti törekvéseket. Más épitkezéseinél a pesti Nádor-korabeli tradiciókat ápolta.

Nagyobbszabásu építészeti alkotásai:

1910. A sárospataki tanitóképző intézet épületcsoportja /I.díj alapján/

1910. A bpesti Elemér-utcai iskola

1912. A Munkácsy gimnáziumi internátus

1916. IV.Károly király koronázásakor a koronázó templom diszitése.

1917. A Meggyaszay-szinház

1924. A Székesfőváros Mester-utcai bérpalotája

1924. A Lukács-palota a Bécsikapu téren

1926. A nyiregyházai Rendőrség palotája

1927. A nyiregyházai vármegyei bérpalota

1927. A Magyar Nemzeti Muzeum restaurálása

1928. A Magyar Nemzeti Muzeum kibővitése

1929. A Belügyministeriumi diszterem rekonstruálása

1929. Az Egyetemi templom restaurálása és a panteon-kripta kiépitése

1930/31. A Ferenc József fogadalmi templom /I.dij alapján/

1934. A Tudományegyetem központi épületének és diszterménak átépitése

1935. A pesti papnevelő intézet átépitése

1935. A várbeli Bécsikapu ujjáépitése

1935. A Ferences apácák rendháza és temploma

1940. Az albertfalvai plébánia templom

1938/41. A remetekertvárosi plébánia templom

1938. Az Eucharistikus világkongressus főoltárépitménye a Hősök terén /I.dij alapján/

Számos bérház, lakóház és kisebb iskolaépület Budapesten és a Néprajzi Muezumhoz és a kassai Rákóczi Muzeumhoz, vidéken készitett pályadijnyertes tervei, a világháboru miatt megépitetlenül maradtak, igy a zuglói Bencés rendház, gimnázium és internátus, valamint az ezekkel kapcsolatosan tervezett Bosnyáktéri templom tervei is.

Emlékmüvek:

Jókai siremléke a kerepesi temetőben /I.dij alapján/

1916. IV.Károly király koronázásakor a koronázó templom diszitése.

1917. A Megyaszay-szinház

1924. A Székesfőváros Mester-utcai bérpalotája

1924. A Lukács-palota a Bécsikapu téren

1926. A nyiregyházai Kendőrség palotája

1927. A nyiregyházai vármegyei bérpalota

1927. A Magyar Nemzeti Muzeum restaurálása

1928. A Magyar Nemzeti Muzeum kibővitése

1929. A Belügyministeriumi diszterem rekonstruálása

1929. Az Egyetemi templom restaurálása és a panteon-kripta kiépitése

1930/31. A Ferenc József fogadalmi templom /I.dij alapján/

1934. A Tudományegyetem központi épületének és disztermének átépitése

1935. A pesti papnevelő intézet átépitése

1935. A várbeli Bécsikapu ujjáépitése

1935. A Ferences apácák rendháza és temploma

1940. Az albertfalvai plébánia templom

1938/41. A remetekertvárosi plébánia templom

1938. Az Eucharistikus világkongressus főoltárépitménye a Hősök terén /I.dij alapján/

Számos bérház, lakóház és kisebb iskolaépület Budapesten és a Néprajzi Muzeumhoz és a kassai Rákóczi Muzeumhoz, vidéken készitett pályadijnyertes tervei, a világháboru miatt megépitetlenül maradtak, igy a zuglói Bencés rendház, gimnázium és internátus, valamint az ezekkel kapcsolatosan tervezett Bosnyáktéri templom tervei is.

Emlékmüvek:

Jókai siremléke a kerepesi temetőben /I.dij alapján/

A Hősök mauzoleuma a debreceni katonai temetőben

A szabadságtéri ereklyés Országzászló

Az Egyetem-téri egyetemi ifjak hősi emléke

A hősök emléke a bölcsészeti kar épületében

A Budapesti Vértanuk emléke a Vécsey-utcában

A Lengyel Hősök emlékműve Mohácson

A Nemzeti Hősök Emléke a Hősök-terén.

Továbbá nagyszámu siremlék a budapesti és vidéki temetőkben.

Monumentális tervet készitett egy Attila emlékműhöz, azonkivül megbizásból tervek készültek a Suum Cuique telep iskolaépületeihez és kápolnájához, valamint a veszprémi papnevelde és a remetekertvárosi gimnázium és internátus épületcsoportjához.

Legutóbb terve I.dijat nyert a kolozsvári Mátyás-tér rendezési tervpályázatán.

Az 1917/18 években szakértő épitésze volt a leégett Gyöngyöst ujjáépitő kormánybiztosságnak, ahol temérdek vázlatot készitett a rekonstrukciók érdekében. Itteni munkássága teljesen dijtalan, közérdekü tevékenység volt. Hasonló önzetlen tevékenységet fejtett ki 3 évtizeden át a Müemlékek Országos Bizottsága munkakörében.

III. Szakirodalmi munkássága:

1904. Épitészeti Alaktan.

1903. Épitési Enciklopédia 4 füzetben.

1904. Épitők Zsebkönyve.

1913. Tanulmányok a Lengyelországi és Felsőmagyarországi reneszánsz épitésről.

A Hősök mauzoleuma a debreceni katonai temetőben

A szabadságtéri ereklyés Országzászló

Az Egyetem-téri egyetemi ifjak hősi emléke

A hősök emléke a bölcsészeti kar épületében

A Budapesti Vértanúk emléke a Vécsey-utcában

A Lengyel Hősök emlékműve Mohácson

A Nemzeti Hősök Emléke a Hősök-terén.

Továbbá nagyszámu siremlék a budapesti és vidéki temetőkben.

Monumentális tervet készitett egy Attila emlékműhöz, azonkivül megbizásból tervek készültek a Suum Cuique telep iskolaépületeihez és kápolnájához, valamint a veszprémi papnevelde és a remetekertvárosi gimnázium és internátus épületcsoportjához.

Legutóbb terve I.dijat nyert a kolozsvári Mátyástér rendezési tervpályázatán.

Az 1917/18 években szakértő épitésze volt a leégett Gyöngyöst ujjáépitő kormánybiztosságnak, ahol temérdek vázlatot készitett a rekonstrukciók érdekében. Itteni munkássága teljesen dijtalan, közérdekü tevékenység volt. Hasonló önzetlen tevékenységet fejtett ki 3 évtizeden át a Műemlékek Országos Bizottsága munkakörében.

III. Szakirodalmi munkássága:

1904. Épitészeti Alaktan.

1903. Épitési Enciklopédia 4 füzetben.

1904. Épitők Zsebkönyve.

1913. Tanulmányok a Lengyelországi és Felsőmagyarországi reneszánsz épitésről.

1915. A pártázatos reneszánsz épités Magyarország határai körül
1917. Reneszánsz épitési emlékek Szamosujvárott
1918. Képek Buda és Pest fejlődésének történetéből
A régi Buda és Pest
A Krakói Wawel és reneszánsz emlékei
1920. Az elszakitásra itélt Magyarország
1915. Feldult tüzhelyeink
1922. Az Ókori épités története
A reneszánsz épités Magyarországon /Kézirat/
1924. Budapest müemlékszerü épületeinek lajstroma /Kézirat/
1920. Budapest Epitőművészeti topográfiája /Kézirat/
1921. A Müemlékvédelem Magyarországon és a jövő feladatai
A Turáni népek müvészete /Kézirat/
1924. Budapest Müemlékei
1927. A Magyar Nemzeti Muzeum épületének története
1930. Épitőművészeti Enciklopedia képekben
1937. Budapest városrendezési feladatai
1939. Épitőművészet és a képzőművészetek
1940. Az Épitőművészet kis Tükre
1940. 2 fejezet a Szépmüvészetek Könyve kötetében
A Szepesség és Sáros-vármegye müemlékei
1942. A katolikus templomépités liturgiai követelményei.

Négy évtizeden át nagyszámu cikket, mütörténelmi és müszaki tanulmányt irt a napilapokban, a szaksajtóban és társadalmi folyóiratokban, ugy itthon,mint külföldön. Egyidejüleg különféle egyesületekben nagyszámu előadást tartott, főleg a magyar müemlékvédelem és ismertetés érdekében. Munkásságában állandó harcosa volt már 1908.óta a kereszt-

tény és nemzeti gondolatnak. Főiskolai tanári müködésével párhuzamosan magántanári előadásokat tartott a Müegyetemen és legutóbb annak továbbképző tanfolyamán id.

IV. Közéleti müködése is kiterjedt. Miután katonai szolgálatra nem volt alkalmas, tevékenyen közremüködött a világháboru utáni közmunkák előkészitésében s az e célból alakitott bizottság jegyzője volt. A kommün után élénk részt vett az ellenforradalmi és később reformmozgalmakban. Része van az irredenta szobrok létesülésében, a területvédő liga számára könyvet irt az elszakitásra itélt magyar területek történelmi emlékeiről és még 1908-ban elsőnek vetette fel müvészi közéletünkben a zsidókérdés problémáját. /M.M. és É.E. közlönye, 1908. V.3./

V. Dijai, kitüntetései.

Az Épitész Egylet ezüst érme
Az Épitész Egylet Hollán-pályadija
Az Épitész Egylet Czigler érme.
Az Épitész Egylet nagy aranyérme
A Képzőmüvészeti Társulat Épitészeti nagydija
A milanoi monzaimkiállitás ezüst érme
1923. Chikago, Honorable Mention
1917. A bolgár Merite Civile Rend tiszti keresztje
Az Épitész Egylet ezüst érme /másodszor/
A Magyar Corvin koszoru
M.kir.Kormányfőtanácsos
Signum Laudis
1941. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa Ezüst érme

tény és nemzeti gondolatnak. Főiskolai tanári működésével párhuzamosan magántanári előadásokat tartott a Műegyetemen és legutóbb annak továbbképző tanfolyamán id.

IV. Közéleti működése is kiterjedt. Miután katonai szolgálatra nem volt alkalmas, tevékenyen közremüködött a világháboru utáni közmunkák előkészitésében s az e célból alakitott bizottság jegyzője volt. A kommün után élénk részt vett az ellenforradalmi és később reformmozgalmakban. Része van az irredenta szobrok létesülésében, a területvédő liga számára könyvet irt az elszakitásra itélt magyar területek történelmi emlékeiről és még 1908-ban elsőnek vetette fel müvészi közéletünkben a zsidókérdés problémáját. /M.M. és É.E. közlönye, 1908. V.3./

V. Díjai, kitüntetései.

Az Építész Egylet ezüst érme

Az Építész Egylet Hollán-pályadija

Az Építész Egylet Czigler érme.

Az Építész Egylet nagy aranyérme

A Képzőmüvészeti Társulat Építészeti nagydija

A milanoi monzaimkiállitás ezüst érme

1923. Chikago, Honorable Mention

1917. A bolgár Merite Civile Rend tiszti keresztje

Az Építész Egylet ezüst érme /másodszor/

A Magyar Corvin koszoru

M.kir.Kormányfőtanácsos

Signum Laudis

1941. A Fővárosi Közmunkák Tanácsa Ezüst érme

Számos hazai és nemzetközi épitészi, emlékmüvi és városrendezési tervpályázaton az I. és II.dij nyertese.

Dr.Kismarty Lechner munkásságát az évek során számos szakfolyóirat külön számokban is méltatta. /Az Élet, Magyar Épitőmüvészet Vasárnapi Ujság Magyar Iparmüvészet stb./ a sweizi "Meiser der Baukunst" 1930-ban könyvsorozatában külön kötetben ismertette munkásságát.

(S) Kismarty Lechner

Jenő dr

Dr. L e c h n e r J e n ő /Gyula fia/ önéletrajza.

Budapesten születtem 1878.augusztus 23-án. Anyai nagybátyám, Doppler Ferenc, a kiváló magyar zeneszerző, egyben keresztapám is, zenei hajlamaimat kifejlesztendő, Bécsbe akart vinni neveltetésre. Szüleim ebbe nem egyeztek bele. Középiskoláimat Budapesten végeztem és már a felső gimnáziumi tanulmányaim idejében szenvedélyesen érdeklődtem az építőmüvészet alkotásai iránt. Még az érettségi lezajlása előtti időben nagybátyámnak, Lechner Ödönnek, magyar stilustörekvései foglalkoztattak élénken. A müegyetemet Budapesten végeztem a Müegyetemen, ahol Czigler Győző, Hauszmann Alajos és Steindl Imre tanitványa voltam. Müegyetemi tanulmányaim idejében épitette Ödön nagybátyám [illegible]yám Fehérvári-uti házát, ennek kapuját 1899-ben én terveztem. 19oo-ban két technikus kollégámmal egy litografált épitészeti alaktant szerkesztettünk, melynek rajzait én készitettem. IV.éves technikus koromban irtam a Stampfel kiadásában megjelent Épitési enciklopediát négy füzetben. Ugyanekkor egy müvészettörténeti enciklopediát kezdtem szerkeszteni, melynek első füzete a görög müvészetről elkészült,de kéziratban maradt. Ugyancsak kiadatlan maradt a textil iparról készült enciklopediám is. 19o2-ben épitészeti oklevelet nyertem. Ennek birtokában Hauszmann Alajos irodájába kerültem,ahol a királyi várpalota épités befejező munkálataiban segédkeztem. Itt önállóbb munkát a Csekonics palota belső márvány munkáin,Hauszmann tátrafüredi villájának berendezésén és a Budafoki-uti bérházon végeztem. 19o5-ben a Müegyetem ókori épitési tanszékéhez kerültem,mint tanárse-

A Lechner Balád történetébe helyezendő: 62 - 69. l.

géd,Nagy Virgil professzor mellé, ahol 18 esztendeig müködtem, 19o8-tól mint a tanszék adjunktusa. Kezdetben Nagy Virgil professzor magán épitészi irodájában közreműködtem, résztvettem a nagyváradi püspöki palota és az egri székesegyház restaurációs munkáiban, valamint a jászkiséri plébánia templom festési és berendezési munkáiban. Utóbbinak román stilü oltárain, szószékein stb.valamint egyházi edényein magyar ornamentikát alkalmaztam Nagy Virgil professzor intentióinak megfelelően, aki ily irányu hajlamaimat szabadon hagyta érvényesülni.

Első épitőművészeti sikerem 19o3-ban a "Művészet" cimü folyóirat családiház tervpályázata volt,amelyen Lechner-stilusu mindkét tervemmel dijat nyertem. Ebben az időben épitettem is első izben önállóan, Kenessén egy parasztházból nyaraló épületet alakitottam, tornácos pitvarral és magyaros faszerkezettel. Munkásságom jelentősebb fordulatot nyert 1912-ben, amikor a kassai Rákóczi epitáfium pályázatán első dijat nyert tervemen először kiséreltem meg a magyar reneszánsz tradicióinak szellemét épitőművészi formába rögziteni. E müvemet Füredi Richárd szobrászmüvésszel terveztem. Ettől az időtől kezdve arra törekedtem,hogy a magyar épitőművészet uj irányát szabjam meg, nagybátyám Lechner Ödön törekvéseitől eltérőleg,a felsőmagyarországi pártázatos reneszánsz hagyományaira alapitva, amelyekben nemzeti szellemü tektonikus alakitásokat véltem felismerni. Ezt a gondolatomat 19o8-ban a Magyar Mérnök és Épitészegyletben tartott a "Magyar és nemzeti épitőművészetről" cimü előadásomban fejtettem ki, amely épitész körökben feltünést keltett s az Egylet érte a Czigler éremmel tüntetett ki.

Felfogásomat a gyakorlati épités terén is kifejezésre juttattam és vele 1912-ben a sárospataki állami tanitóképző intézet tervpályázatán Warga Lászlóval társas viszonyban készült tervemmel sikert arattam. Tervünk első dijat nyert és 1912-ben részletesebb tanulmányok alapján átdolgozott formában fel is épült. Akkoriban müvészettörténetileg is élénk irodalmi tevékenységet fejtettem ki. A felsőmagyarországi pártázatos reneszánsz épités eredetét kutatva tanulmányutakat tettem Felsőmagyarországon, Lengyelországban, Csehországban, Sziléziában, Ausztriában és Felsőolaszországban, valamint a magyar népmüvészet tanulmányozása céljából több izben Kalotaszegen, Torockón és a Székelyföldön. E tanulmányokra az is serkentett, hogy 1912-ben a kassai Rákóczi muzeum zártkörü tervpályázatán ugyanebben a szellemben készitett tervemmel ismét első dijat és az épitésre is megbizatást nyertem. A terv gipszmodellben maradt fenn, épitése a háboru miatt elmaradt.

A háboru alatt főkép müvészettörténeti munkásságot fejtettem ki és pedig a magyar reneszánsz épitéstörténetét kutattam, majd pedig a magyar müemlékek kultuszát propagáltam, s főleg Budapest müemlékeivel foglalkoztam. Idevágó irodalmi müveim:

1./ 1913. Tanulmányok a lengyelországi és felsőmagyarországi reneszánsz épitésről /Hollán jutalom/.

2./ 1914. A krakkói Wawel és reneszánsz müemlékei.

3./ " Felsőmagyarországi mütörténelmi kalauz a K.S.O.D. menetrendjében.

4./ 1916. Reneszánsz épitési emlékek Szamosujváron.

5./ 1916. A pártázatos reneszánsz épités emlékei Magyarország határai körül.

6./ 1917. Budapest épitőművészeti topografiája /kézirat/

7./ 1918. Képek Buda és Pest fejlődésének történetéből.

8./ 1922. A régi Pest és Buda.

9./ 1924. Budapest müemlékszerü épitményeinek lajstroma. / kézirat/ stb.

Budapest müvészetével foglalkozva József nádor korának épitészeti emlékei ragadták meg figyelmemet.Fejérpataky igazgató felkérésére megirtam a Nemzeti Muzeum monografiáját, mely csak 1927-ben jelent meg a muzeum restaurációjával egyidejüleg, és ekkor annyira beleéltem magamat a kor szellemébe, hogy 1918-ban az Eskü-uti szinházat ebben a palatinus stilusban terveztem meg. 1915-ben müszaki doktorátust tettem, doktori értekezésemnek tárgya "A magyarországi reneszánsz épitkezés története"volt,mely munkám csak kéziratban van meg. 1918-ban a Müegyetemen "A magyarországi reneszánsz és barokk épitőművészet" tárgykörből magántanárrá habilitáltak.

Jelentősebb mozzanata volt ez időben életemnek IV.Károly király koronázásakor a Koronázó templom belső diszitésének munkája,amelyet magyar, Árpádok korabeli szellemben terveztem meg, melyről készült festmények a Székesfőváros muzeumában vannak. Ez alkalommal a bolgár cár a "Merite Civile" rendjel tisztikeresztjével tüntetett ki.

19o8-ban Füredi Richárd szobrászmüvésszel tervbe vettük a magyar sirkőipar nemzeti szellemü kifejlesztését,s e célból "Kulatár" cimen modelljeinkből kiállitást rendeztünk. Jelentősebb munkáink a Kerepesi-uti temetőben: Kautz Gyula, Paulheim stb. siremlékek, az izr.temetőben az

Adler és Miesner család siremléke, Magyaróváron a Cserháti siremlék. Tőlünk származik a Lajta Béla által megépitett Bródi féle siremlék első konceptusa is. Füredi Richárddal együtt számos szobormü pályázaton is résztvettem. Az Erzsébet emlékmü pályázatain két izben nyertünk dijat. Egyik tervünkön megkiséreltem a görög oszloprend arányainak modernizálását. Legutóbb a Jókai siremlék pályázatán I.dijat nyertünk, amely klasszicizáló épitészeti keretben magyaros szellemben készült.

Épitészeti munkásságomat hosszu ideig Warga Lászlóval társas viszonyban folytattam. Vele együtt szerkesztettem még 1914-ben az "Épitők Zsebkönyv"-ét. A sárospataki tanitóképző épületén kivül számos magánházat terveztünk és épitettünk. Együtt készitettük el a pannonhalmi Benedekrend Zuglóban tervezett rendházát, gimnáziumát, internátusát és ezen épületcsoporthoz megrajzoltuk Lechner Ödön pályadijnyertes Ferenc József jubileumi templomának kiviteli tervét. Az egész épület komplexum gipszmodellben is elkészült, épitése a háboru miatt elmaradt. A Néprajzi Muzeum tervpályázatán magyaros tervünk I.dijat nyert. A "Chicago Tribune" ujságpalota nemzetközi tervpályázatán pártázatos magyar reneszánsz stilusban megtervezett pályatervem "Mention Honorable" kitüntetést nyert. Itt jegyzem meg, hogy a sárospataki tanitóképző intézet tornyának és kapuzatának rajzát 1923-ban a Milano-monzai kiállitáson ezüst éremmel tüntették ki.

Warga László társammal a városrendezés terén is élénk tevékenységet fejtettem ki. Brassó város tervpályázatán II.dijat, az antwerpeni nemzetközi várostervpályázaton III.dijat, a belgrádi nemzetközi városterv-

lyázaton I.dijat nyertünk. Ugyancsak I.dijakat nyertünk Kassa, Székesfehérvár és Vác várostervpályázatain. Rerrich Béla kollégámmal a budapesti Országház tér rendezésére és a Kossuth szobor elhelyezésére készitettem tervrajzot, amelyet az összes illetékes testületek kivitelre javasoltak. A Kossuth szobor elhelyezésére egyébként még 19o4-ben a Magyar Mérnök és Épitész Egyletben benyujtott pályamüvem I.dijat és az egyleti ezüst érmet nyerte el.

Buzgón közremüködtem a müszaki és müvészeti közélet terén is. 192o-ban helyettes előadója voltam a Müemlékek Országos Bizottságának, ahol Kertész K.Róbert miniszteri biztossal uj programmot dolgoztam ki, amelyet a Bizottság jövő munkássága irányitásául elfogadott. Ekkor irtam "A müemlékvédelem Magyarországon és jövő feladatai" cimü brösurát. 192o-ban a Területvédő Liga mükődésében vettem részt, ekkor irtam az "Elszakitásra itélt Magyarország " cimü müvemet, mely elsőnek öleli fel az elszakitott területek mütörténeti értékeit. Ugyanekkor közremüködésemmel jöttek létre a budapesti irredenta szobrok, amelyeknek talapzatait is terveztem. Ezzel egyidejüleg számos cikket irtam a hazai és külföldi folyóiratokba. A Müemlékek Országos Bizottsága rendezésében megtartott előadásokból született meg a "Budapest müemlékei" cimü diszmunka, amely 1925-ben a Magyar Mérnök és Épitészegylet nagy aranyérmével nyert kitüntetést.

Három évig jegyzője voltam a Magyar Mérnök és Épitészegylet mü és középitési osztályának, 1919-ben főtitkára az Okleveles Épitészek Egyesületének, majd 192o-ban elnöke a Magyar Mérnökök és Épitészek Nemzeti Szövet-

sége építészi szakcsoportjának. Az Országos Magyar Képzőművészeti Tanácsnak 1931-ben alelnökévé neveztettem ki, tagja és elnöki bizottsági tagja vagyok a Turáni Társaságnak, amelynek előadás sorozataiban több izben résztvettem a turáni népek művészetéről, illetve a magyar népművészettel való kapcsolatairól szóló előadásaimmal.

1924-ben a Müegyetemen viselt adjunktusi állásomtól megváltam, ekkor a müegyetemi rendkivüli tanári cimet kaptam, a Kormányzó pedig ugyanekkor a magyar királyi kormányfőtanácsosi cimmel tüntetett ki.

Nagyobb épitkezéseim még az 1912-ben épült munkácsi gimnáziumi internátus és az Elemér-utcai székesfővárosi elemi iskola. 1925/26 években a nyiregyházi rendőrségi palota, valamint vármegyeházbővités, továbbá a Székesfőváros Mester-utcai bérháza. 1923-ban az Ostrom-utcai Lukács palotát épitettem, 1924-ben a Regnum Marianum templom pályatervével a Mücsarnok kiállitásán az épitészeti nagy dijat nyertem el. 1924/25-ben a nyiregyházi rendőrségi palota és vármegyeházbővités, valamint a Székesfőváros Mester-utcai bérháza épitése foglalkoztattak. Ugyanezen időben az I.Ferenc József emléktemplom tervpályázatán I.dijat nyertem és a templomot pesti empire stilusba ojtott ősmagyar ornamentikával 1929/3o-ban fel is épitettem. 1926-ban a Magyar Nemzeti Muzeum restaurációját hajtottam végre, később pedig egy rejtett emelettel is kibővitettem. E munkám eredményeképen 1928-ban az Országos Magyar Képzőművészeti Főiskola rendes tanárává neveztettem ki. 1928-ban rekonstruáltam a budavári régi országház disztermét, restauráltam az egyetemi templomot és annak Pantheon kriptáját is megépitettem. Legutóbb el-

készitettem a "Bécsi kapu" rekonstruktiv tervrajzait is. 1927-ben a Szabadság-téri országzászló szónoki emelvényét épitettem meg. 1929-ben megbizattam a Nemzeti Hősök emlékművének végrehajtásával, amely munkálatokért a Kormányzó a Signum Laudis kitüntetéssel jutalmazott, 1930-ban Zala György szobrászmüvésszel az egyetemi hősök emlékművét, Füredi Richárddal pedig a Nemzeti Vértanuk emlékművét épitettem.

Dr. Lechner Jenő s.k.

\+ + + + +

Lechner Jenő dr. 1906-ban nősült. Feleségül vette Unger Mariannát, Unger Leo pesti kereskedő leányát, albertfalvai Coppy József tábornok unokáját és anyai ágon Pollák Mihálynak a hirneves épitőmüvésznek dédunokáját. Házasságukból született gyermekeik: Marianne /sz. 1907/ iparmüvésznő és jeles grafikus, Jenő /sz. 1906/ és Emil /sz. 1910./.-

3 pld.
9-re

Curriculum vitae.

Dr Kismarty Lechner Jenő.

Budapesten született 1878 évi augusztus hó 23-án, régi pesti magyar keresz ény családból, melynek kulturális multja és előkelő társadalmi helyzete közismert. Iskoláit Budapesten végezte, a József müegyetemen 19o2-ben épitészi oklevelet szerezte. 1915-ben ugyanez az egyetem a müszaki tudományok doktorává avatta. 1918-ban pedig a reneszánsz és barokk épités Magyarországon cimü tárgykörből magántanárrá habilitált. Végül 1923-ban a müegyetemi ny. rendkivüli tanári cimmmel ruháztatott fel.

Gyakorlati müködését Hauszmann Alajos professzornál a királyi palota épitkezési irodajában kezdte meg. 19o5-évi december hó 5-én a Müegyetem Tanácsa a V.K.M. 87825/9o5 sz. rendeletével jóváhagyott határozatával az Ókori Épitési tanszék az adjunktusi teendők vitelével bizott meg. E teendőkben 18 évig megszakitás nélkül müködött, miután folytatólag 19o7 aug. 31-én IIo. tanársegéddé neveztetett ki/75 942/19o7 V.K.M./ és ugyanakkor X.hó 7Én a hivatali esküt is letette.

1914 ápr. 2-án I.oszt. adjunktussá neveztetett ki. (V.K.M. 3o935/1914/17.r.) Állandó meghosszabbitásokkal ezt a tisztét 1923-ig viselte. VIII.31-ig

V.K.M. 97.528/lv rendeletével illetményei megtartásával 1924 évi szeptember hó i-ig terjedő időre szabadságot kapott. 1921-ben a Müemlékek Orsz. Bizottságában a V.K.M. az előadói tisztség munkakörének id. betöltésével bizott meg s e minőségben a Bizottság jövő munkaproggrammját dolgozta ki, melyet a Minister a Bizottság munkásságának irányitó direktivájul fogadott el.

Ez időben a orsz. müemlékbizottsági előadói munkakör betöltéséből folyóan intenziv részt vett a Bizottság munkájában mint annak müködő bizottsági tagja és e munkálatokat teljen dijtalanul végezte.

1.)

Az 1924 évtől a főiskolán való kinevezetésig egyetem is épitésze gyakorlatot folytatott, jövedt a V.K.M. megbizásából és nyilvanos pályázatokon való díjnyertes szereplésszel közepületek restaurálva és épitve.

Az 1928 évben kormiszási legf. elhatározással az Ord. M. kir. müvészeti főiskolhoz rendes tanárnak nevezetett ki (59724/1928 sz. r.) ahol egyéb az egyetemi encyklopedia c. tárgyat adja elő.

— x —

Dokumentumok tehát szerő munkáról igy nyújtanak tanúsitást. Pedagogiai, gyakorlati egyetemi, és pálmodalmi és tervezés munkásig

I Pedagogiai munkáját első részben 1905–1923 ig a Mű egyetemi tejtette ki mint adjunktus, tanársegéd és hetőbb mint habilitált magántanár. Itemi munkáról 1928 tól kezdődik, ~~[illegible]~~

Miután ~~eddig~~ adag az épitészet ~~tárgykörének~~ c. tárgy egész anyagát egy tanár látta el, munkakörére vonatkozó utasitás hiján kezdetben a tárgykör anyagának megosztásával kezdtem mdg müködésemet. Később, felismervén a főiskola hallgatóinak e tárgykörre vonatkozóan müvészettörténeti tanulmányaikhoz nélkülözhetetlen ~~speciális~~ kutatásilag igényeit, a ~~szerzezeti~~ tanulmányi szabályzat előirt keretein belül előadásainak és a gyakorlati oktatásnak is uj rendszerét dolgoztam ki. Az épitészetet, mint téralkotó müvészetet ismertettem és a téralakitás történelmi fejlődése utján vezettem le a szerkezetekből kialakuló formákat, ~~Ez~~ ami természetesen mellőzhetetlenné teszi a teljes épitéstörténet vázlatos felölelését. Előadásainak rövid kivonatát vezérfonalul az 1941-ben megjelent Épitomüvészet kis tükre cimü, ~~1941-ben~~ illusztrált könyvalkjában bocsátottam hallgatóim rendelkezésére, akik azt szemlátomást érdeklődéssel fogadták.

Szobrásznövendékeim gyakorlati oktatásánál mellőztem az eddigi gyakorlatot ~~volt~~ amely ~~XXXXXXXXXX~~ céltalan az épitészi tagozások és történelmi formák másolásában és szobortalapzatoknak, szökőku-

2)

taknak, siremlékeknek, szóval a szobrászok munkakörébe vágó feladatoknak mintázásával foglalkoztattam őket, a megmintázott feladatokat pedig épitészeti rajzokban, vetületi ábrázolásokban

[IV. Cof. szobrászhallgatói mint az emlékeket c. tanárnál] 3a

dolgoztattam ki. Ez a módszer annyira megkedveltette velük amunkát, hogy a tapasztalatom szerint ez időtől kezdve a fakultativ tanárválasztás évek során át kivétel nélkül ~~[illegible]~~ a ő gyarra dőlt ek, s igy az épitészi oktatás e részét kizárólag ~~engem terhelt.~~ ő végezte.

Az előadottakon kivül felemlitendő, még, hogy S. Lechner Jenő Kismarty-

~~Nem mulaszth tom el annak leszögezését sem, hogy~~ a főiskolán öt éven keresztül dijtalanul vezettem a főikola épületeinek tatrozási és átépitési munkáit és ahhoz irodámban saját költségére ~~készitettem~~ te vrajzokat és költségvetéseket. jó rendezett.) Emlitendő még, hogy

[Előadásaim érdekében a tanyára szertáramt mintegy 1500 vetitőlemezzel szereltem fel, nagyrészt saját rajz aim alapján, épitészi irodámban pedig számos falitáblát és térképet rajzoltatott saját költségére.]

II. Gyakorló épitészi kiterjedt munkásságát

Pedagógiai müködésével pár huzamosan ~~kiterjedt épitőmüvészi gyakorlatot~~ folytattam, ~~és széleskörü irodalmi és közéleti tevékenységet fejtette, ki.~~ Nagyszabásu állami feladatokat, épitkezéseket, restaurációkat és rekonstrukciókat hajtottam végra, gyakran önzetlenül állván a kultuszkormány, vagy hatásköre alá tartozó intézményeknél tervbevett programmok előkészitése érdekében tervekkel, j avaslatokkal, rendelkezésre.

Épitőmüvészi munkásságát céltudatos nemzeti törekvések irányitották, főleg a magyarországi tradiciók továbbfejlesztése révén a nemzeti jelleg ~~egyéni~~ kidomboritása volt a célja. E végből, mint A felsőmagyarországi Rákóczi Mu zeum twervpályázatának és a kassai Dómban emelendő Rákóczi epitáfium pálxázatnak dijnyertese, a felsőmagyarországi jelle zetes pártázatos épités speciális történeti buvára lettem, tanulmányutakat tettem

3)

északi határainkkal szomszédos országaikban és a müvészettörténeti eredmények alapján, melyeket több tanulmányban tettem közzé, a felsőmagyarországi tradiciók nyomán uj utakon kerestem követtem az akkori lázas nemzeti törekvéseket. Más épitkezéseimnél a pesti Nádor korabeli tradiciókat ápoltam.

Nagyobbszabásu épitészeti alkotásai:

1910 A sárospataki tanitóképző intézet épületcsoportja /I dij alapján/
1910 A bpesti Elemér utcai iskola
1912 A munkácsi gimnáziumi internátus
1916 IV Károly király koronázásakor a koronázó templom diszitése
1917 A Medgyaszay-szinház
1924b A Székesfőváros Mester utcai bérpalotája
1924 A Lukács palota a Bécsikapu téren
1926 A nyiregyházai Rendörség palotája
1927 A nyiregyházzai vármegyei bérpalota
1927 A Magyar Nemzeti Muzeum restaurálása
1928 A " " " kibővitése
1929 A Belügyministeriumi diszterem rekonstruálása
1929 Az Egyetemi templom restaurálása és a panteon-kripta kiépitése
1930/31 A Ferenc József fogadalmi templom/I dij alapján/
1934/35 A Tudomány Egyetem központi épületének és disztermének átépitése
1935 A pesti papnevelő intézet átépitése
1935 A várbeli Bécsi kapu ujjáépitése
A Ferences apácák rendháza és temploma
1940 Az albertfakvai plébánia templom
1938/41 A remetekertvárosi plébánia templom
1938 Az Eucharistikus világkongressus főoltárépitménye a Hősök terén /I dij alapján/

Számos bérház, lakóház és kisebb iskolaépület Budapesten és vidéken.
A néprajzi muzeumhoz és a kassai Rákóczi muzeumhoz készitett pályadijnyertes terveim a világháboru miatt megépitetlenül maradtak, igy a zugkói Bencés rendház, gimnázium és internátus, valamint az ezekkel kapcsolatosan tervezett Bosnyáktéri templom tervei is.

Emlékmüvek:

Jókai siremléke a kerepesi temetőben/I dij alapján/
A Hősök mauzoleuma a debreceni kontoni temetőben
A szabadságtéri ereklyés országzászló
az egyetem téri egyetemi ifjak hősi emléke
A hősök emléke a bölcsészeti kar épületében
A budapesti Vértanuk emléke a Vécsey utcában
A Lengyel hősök emlékmüve Mohácson
A Nemzeti Hősök Emléke a Hősök terén

Továbbá nagyszámu siremlék a budapesti és vidéki temetőkben

Monumentális tervet készitettem egy Attila emlékműhöz, azonkivül megbizásból tervek készültek a Suum Cuique telep iskolaépületeihez és kápolnájához, valamint a veszprémi papnevelde és a remetekertvárosi gimnázium és internátus épületcsoportjához.
Legutóbb terve I dijat nyert a kolozsbári Mátyás tér rendezési terv8 pályázatán.

4)

Az 1917/18 években szakértő épitésze voltam a leégett Gyöngyöst ujjáépitő kormánybiztosságnak, ahol terméredek vázlatot készitettem a rekonstrukciók érdekében. Itteni munkásságom teljesen dijtalan, közérdekü tevékenység volt. Hasonló önzetlen tevékenységet fejtettem ki 3 évtizeden át a Müemlékek Országos Bizottsága munkakörében.

III. Szakirodalmi munkássága:

19o4 Épitészeti Alaktan.

19o3 Épitési Enciklopédia 4 füzetben

19o4 Épitők Zsebkönyve

1913 Tanulmányok a Lengyelországi és Felsőmagyarországi reneszánsz épitésről
1915 A pártázatos reneszánsz épités Magyarország határai
1917 Reneszánsz éiitési emlékek Szamosujvárott körül
1918 Képek Buda és Pest fejlődésének történetéből
A régi Buda és Pest

A Krakói Wawel és reneszánsz emlékei

192o Az elszakitásra itélt Magyarország

1915 Feldult Tüzhelyeink

1922 Az Ókori épités története

A reneszánsz épités Magyarorzában /Kézirat/

1924 Budapest müemlékszerü épületeinek lajstroma /Kézirat/

192o Budapest Épitőmüvészeti topografiája/Kézirat/

1921 A Müemlékvédelem Magyarországon és jövő feladatai

A Turáni népek müvészete (Kézirat)

1924 Dudapest Müemlékei

1927 A Magyar Nemzeti Muzeum épületének története

193o Épitőmüvészeti Enciklopedia képekben

1937 Budapest városrendezési feladatai

1939 Épitőmüvészet éds a képzőmüvészetek

194o Az Épitőmüvészet kis Tükre

194o 2 fejezet a Szépmüvészetek Könyve kötetében

A Szepesség és Sáros vármegye müemlékei

1942 A katolikus templomépités liturgiai követelményei

Négy évtizeden át nagyszámu cikket, mütörténelmi és müszaki tanulmányt irtam a napilapokban, a szaksajtóban és társadalmi folyóiratokban, ugy itthon, mint külföldön. Egyidejüleg különféle egyesületekben nagy8 számu előadást tartottam, főleg a magyar müemlékvédelem és ismertetés érdekében. Munkásságomban állandó harcosa voltam már 19o8 óta a keresztény és nemzeti gondolatnak. Főiskolai tanári müködésemmel párhuzamosan magántanári előadásokat tartottam a Müegyetemen is és legutóbb annak továbbképző tanfolyamán is

IV Közélti müködésem is kiterjedt. Miután katonai szolgálatra nem voltam alkalmas, tevékenyen közremüködött a világháboru utáni közmunkákkel elékészitésében saz e célból alakitott bizottság jegyzője voltam. A kommün után élénk részt vettem az ellenforradalmi és későbbi reformmozgalmakban. Részem van az irredenta szobrok létesülésében, a területvédő liga számára könyvet irtam az elszakitásra itélt Magyar területek történelmi emlékeiről, és, még 1908-ban elsőnek vetettem fel művészi közéletünk ben a zsidókércés problémáját. (M. M. i. É. Közlönye 1908. V. 3)

V. Dijak, kitüntetések:

Az Épitész Egylet ezüst érme
AZ " Hollán pályadija
az " Czigler érme
Az -"- nagy arany érme
A Képzőmüvészeti Társulat Épitészeti nagydija
A miláno-monzaimkiállitás ezüst érme
1923 Chicago, Honorable Mention
1917 A bolgár Merite Civile Rend tiszti keresztje
Az Épitész Egylet ezüst érme/"2odszor/
A Magyar Corvin koszoru
M. Kir, Kormányfőtanácsos
Signum Laudis
1941 A Fővárosi Közmunkák Tanácsa Ezüst érme

Számos hazai és nemzetközi épitészi, emlékmüvi és városrendezési tervályázaton az I és II dij nyerteye.

Munkásságomat az évek során számos szakfolyóirat külön számokban is méltatta/Az Élet, Magyar Epitőmüvészet, Vasárnapi Ujság, Magyar Iparmüvészet, stb/a sweizi "Meister der Baukunst" 1930-ban könyvsorozatában munkásságomat külön kötetben ismertette.

6)

Kismarty Lechner
Jenő dr

lásd a börzsanyagot
Lechner Jenő dr.
alatt.

Lechner Jenő dr

K

mics céd 2

Pollack Mihály

Vállalkozók Lapja.

1926. dec. 1. (Az újjászületett Nemzeti Muzeum.)

XI.

KIMUTATÁS

az 1938/39. tanévben kiosztott különböző ösztöndíjakról, pálya- és jutalomdíjakról, valamint tanulmányi segélyekről.

I. Belföldi tudományos kutatási ösztöndíjak.

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr az Országos Ösztöndíjtanács javaslata alapján *belföldi tudományos kutató ösztöndíjat* adományozott:

1. *800 pengős ösztöndíjat kapott* (I—II. félévre):

Lechner Jenő okl. építészmérnök; dr. Gerlai Arnold okl. erdőmérnök és dr. Kádár László okl. középiskolai tanár, díjtalan tanársegéd.

A bánya-, kohó- és erdőmérnöki kar könyvtárának használata az 1938/1939. tanévben :

Kölcsönképen 751 hallgató 811 könyvet vett igénybe.

Az olvasóteremben 4.101 hallgató 4.355 könyvet használt. A hallgatók nagy része saját jegyzeteit használta.

A mezőgazdasági és állatorvosi kar állatorvosi osztályának könyvtára.

Könyvállomány	Művek száma	Kötetek száma
Álladék az 1937/38. tanév végén ..	23.378	30.295
Gyarapodás az 1938/39. tanév folyamán	1.133	1.323
Álladék az 1938/39. tanév végén	24.511	31.618

A közgazdaságtudományi kar könyvtára.

A munkák minősége	Kötetek száma
Önálló munkák és bekötött folyóiratok	17.139

< Lechner Jenő dr. >

cikkei

< > Schulek Frigyes.

Reggeli Hírek

1919. szept. 10.

KÖNYVKERESKEDÉS **MAGYAR JENŐ** ANTIQUÁRIUM
BUDAPEST, IV., MÚZEUM-KÖRÚT 31.
TELEFON: 883-64 LEGOLCSÓBB BESZERZÉSI FORRÁS TELEFON: 883-64

T.

Müemlékek Országos Bizottsága,

Budapest.

Rákos-u 1o.

Lechner Jenő dr

nincs
céd
z

Pollack Mihály

K

erőd
z
Magyarság.

1926. nov. 11.

(Lechner professor
teret azon vará-
zsolni a Nemzeti
Muzeum elé.)

LECHNER JENŐ

a Bécsikapu mai formájának
építésére (1936-ban épült, a vár
visszafoglalásának 250-ik évforduló-
jára)
a kapu fényképe megtalálható a
könyv 4. táblájára

A budai vár Bp., 1958.

20

Lechner Jenő

tervezte a Zala György mintáfott „Egyetemi Hősi Emlékmű" építményét.

Gádor E.: Budapest pobrai, Budapest, 1955. 521.

Lechner Jenő

Füredi Richárddal közösen készítette el az ellenforradalmi emlékművet.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 301

dr. Lechner Jenő, építész

egyetemi magántanár kérni a Tanácskoztársaság után
nyugdíjazott Dr. Éber Lánló hegére.

Dr. Barcza Géza: Műemlékvédelem a magyar
Tanácskoztársaság idején, Bp. 1964.
460 o.

MDK

Lechner Jenő dr.

Siremlék, repr.

Mezőkövesdi városház terve, repr.

Tér és Forma 1930. 9.sz.

MDK.

Lechner Jenő dr.

Az Egyetemi templom padjai I. Restaurálta dr.Lechner Jenő.
Az Egyetemi templom padjai II. Restaurálta dr.Lechner Jenő.

Klebelsberg emlékkiáll.tárgym. 1933. 33.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Az Egyetemi templom.Sekrestyeajtó. Restaurálta dr. Lechenr Jenő.
Az Egyetemi templom. Szószék. Restaurálta dr.Lechenr Jenő.

Klebelsberg emlékkiáll.tárgym. 1933. 33.lap

MDK

Lechenr Jenő dr.

Az Egyetemi templom. A főhajó. Restaurálta dr. Lechenr Jenő.
Az Egyetemi templom. A főoltár. Restaurálta dr. Lechenr Jenő.

Klebelsberg emlékkiáll.tárgym. 1933. 33.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Az Egyetemi templom. Mellékoltár. Restaurálta dr. Lechner Jenő.
Az Egyetemi templom katafalkja. Terv.

Klebelsberg emlékkiáll.tárgym. 1933. 33, 34.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Az Egyetemi templom kriptája. Terv.
A szegedi Ferencrendi templom. Tornyát rest. Dr. Lechner Jenő.

MDK

Lechner Jenő dr.

A magy.irodalmi és művészeti kongresszus fontosságát ismerteti.

Cikk: A mű- és középitési szakosztályok ülésének jegyzőkönyve.

A Magy.Mérnök. és Épitész-Egylet Közlönye,1928. IV.15. 107.lap

MDK

Lechner Jenő dr. műegy. tanár

Az első irodalmi és művészeti kongresszus épitőművészeti szakosztálya alakuló közgyülésén, az épitőművészeti szakosztály elnökévé választották.

Cikk: Megalakult a magy. irodalmi és művészeti kongresszus épitőművészeti szakosztálya.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.Máj.1. 67.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

"B" telepitési csoport. II.dij: "Inségdomb"; szerzője dr. Lechner Jenő.

R.Nászay Miklós: A Földmiv.min. telepitési tervp.

Épitőmunka, 1933. 2.sz. 28.lap

Lechner Jenő

építész

Ferenc Józseftemploma

303.o.

Borsos- Sódor-Zádor: Budapest. Bp. 1959.

MDK

Lechner Jenő és Warga László

Sós Aladár: A Néprajzi Muzeum tervei. Világ,
1923. nov. 15.

MDK

Lechner Jenő

d.r: Két kiállitás. Függetlenség, 1937.márc.21.
8 l.

Dunaalmás (Komárom)

R.k.templom, ~~egyetlen~~ homlokzat
homlokzatszélek. Egykoru kapusz
három oldalával záruló szentély
hajó, félkupolás szentély. Délr
szentségtartó, 1750.

(Komárom vármegye. MVéh. V. kp. é.

MDK

dr. Lechner Jenö, építész
/a Müemlékek Országos Bizottságának/ kezdeményezésére a szék. föv. tanácsa a keleti homlokzattal szomszédos iskolaépület tűzfalát müvészi körerkéllyel kedves városképpé fejlesztette.

dr. Lux Kálmán: A budavári Szent-Miklós s torony.
MME Közlöny, havi füzetei. 1925. II. évf. 4-6 sz.
46-51.l.

MOK

dr Lechner Jenő, építész

Egyet. templ. 1925 vége. restaurálásának
vezetője.

Építő Ip. – Ép. művészet. – 1927 II. 15. – 27. l.
Bp. – i Egyet. templ. – Rozinay Istvánné

Lechner Jenő MDK

A Nemzeti Muzeum helyreállitása.1926.

395.o. 53. jegyzet.

ZADOR ANNA: Pollack Mihály. Bp. 1960.

MDK

lo. Lechner Jenö, épitész

részt vett Füredi Richárd szobrász és Körösföi K.Aladár, festö közös tervében.

A Rákóczi emlékmü tervpályázat.
Vállalkozók Közlönye. Bp.1909 okt. 6. 6.l.

MDK

Lechner Jenő, építész

jó építészeti fervod szerepelt a
kiállításon.

Mücs. Nemz. képzőmüv. kiáll. - Magy. Szemle, 1933 XVIII. 2.
166. l. Gerevich

MDK

Lechner Jenö, épitész

helyreállitása után a M. Nemzeti Muzeum terme. Illusztráció a 12o. oldalon.

Magyar Iparmüvészet. 193o. 117-.2o. l. Képek.

MDK

Dr. Lechner Jenö, épdtész

homlokzata turáni emlékeket gerjeszt a szemlélöben.

Ép. Iparép. Müvészet. Dór.: A néprajzi Muzeum pályterve

1923. okt. 25.

MDK

Lechner Jenö, épitész

Warga László épitésszel közösen réstvett a pályázaton.

Ezrey:Tanulmánytervek. A Nérajzi Muzeum pályatervei.
Vállalkozók L apja. 1923. okt. 17.

Lechner Jenö, épitész

közös pályázata Füredi Richrd8al és Körösföi Kriesch Aladárral megérdemelten nyerte el a második dijat.

Illusztr. 1oo1.1.

A Rákóczi-sirenlék.-Vasárnapi Ujság.1909.48.Sz.
56.évf. 999.1.

Lechner Jenő építén M.D.K.

emlitve

Kampis, hagy. műv. Bp. 1960 551

MDK

Lechner Jenő dr.

Az Egyetemi templom főkapuja. Dr.Lechner Jenő restaurálása.
Az Egyetemi templom stallumai.Dr.Lechner Jenő restaurálása.

Klebelsberg emlékkiáll.tárgym. 1933. 33.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr. és Lechner Lóránt terve dicséretet nyert a debreceni városháza tervp.

Weichinger Károly: A debreceni városháza.

Tér és Forma, 1931. 188.lap képpel.

Lechner Jeno dr.

Lechner Jeno dr. és Lechner Györgyi Terve diszdekorációval a debreceni városházán terve.

Weichinger Károly: A debreceni városháza.

Tér és Forma. 1931. 188.lap képpel.

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr. és Szontágh Pál tervezték Debrecenben a Hősök Mauzoleumát.

V.Sz.T.: Hősök Mauzoleuma Debrecenben.

Tér és Forma, 1932. 273, 274.lap Képekkel és alaprajzzal.

MDK

Lechner Jenő dr.

Az albertfalvai Szent Mihály plébániatemplomból, nézet a szentély felé. Terv.: dr.Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő. Repr.

Magyar Iparművészet, 1942. 33.lap 34.lap

MDK

dr.Lechner Jenö, épitész

A tárlat egyéb épitészeti alkotásai kiszorultak a hátsó folyosóra, ami feltétlen háttérbeszoritását jelenti az épitömüvészetnek, azonban itt is feltünik kiváló épitészünk alkotása.

Dór. Epitészet a Mücsarnok tavaszi tárlatán.
EPIP - EPMÜ 1925. jun. 1. 49. évf. 21-22. sz. 75-76. l.

Lechner Jenő.

a Műcsarnokban rendezett Ady-
séremlékpályázaton kürtös alakú
pályaműve szerepel. (említve.)

a Reggel, 1928. febr. 13

MDK

Lechner Jenő dr. építesz

A m. építőművészet Párisban és Milanoban.
Vállalk. Lapja 1935. máj. 11.

Lechner Jenő épitész

Rákóczi-siremlék tervpályázata. Épitő Ipar. 1909. okt. 5. 362 l.

dr. Lechner Jenő, építék M.D.K.

tervei szerint alakitották át az egyhori budai Országházat belügyminisztériumi reprezentatív épületté, melyet József császár megbizásából Hillebrandt Ferenc Antal udvari főépiték a Klarisszák kolostorából épitett át Országházzá.

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp.
1929. 63. kót. 146. old.

dr. Lechner Jenő, építész

M.D.E.

Warga Lászlóval közösen készített tervével első díjas nyert a belgrádi nemzetközi városrendezési pályázaton

Bierbauer Virgil: A városépítés művészete

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1929. 63. köt. 273. old.

Lechner [Jenő], építész M.D.K.

és Füredi [Richárd] Kerepeci temetőben levő Jóhai sírémlékét körli a szerző, melyet „szigorúnak, sőt ridegnek" tart „idegennek a nagy romantikus mesélőnk... egyénisegétől..."

Csöregh Éva: Temetői séta

BUDAPEST, Bp.1966. IV.évf. 8. sz. 28. old.

ifj. Lechner Jenő MDK

Eldőlt az óbudai hidfeljáróra kiirt tervpályázat.
Pesti Napló 1937. ápr. 25.

MDK

Dr.Lechner Jenö, müépitész

Szül.1878-ban Budapesten. Müegyetemet végzett. 1902 ben nyert oklevelet. Müszaki doktori diplomamunkája" A magy.o.-i reneszánsz épités története"1915. 1916-ban a budavári Koronázó Főtempl. diszitéseit tervezte IV.Károly király koronázása alkalmából. Erzsébet királyné szobormü, Jókai-siremlék, Néprajzi Muz.,tervezte.Nemzetközi vonalon a Chicago Tribune-t.Stb. Signum Laudis, Corvin Koszoru tulajdonosa.

Naraló Balatonkenesén. 1904.
Mauzóleum-tervezet.1908.

Mücsarnok.-Öszi tárlat. 1939.okt.8.-nov.19. Kat. 36.1.

MDK

Dr.Lechner Jenö, müépitész

Középiskolás diákkori terv-vázlatok.
Középiskolás diákkori terv-vázlatok II.
Emlékmüvek.
Elemér-utcai iskola.
A nyiregyházai rendörségi székház elsö terve.
a/Pasaréti-uti villa.b/Hatvani ele.iskola.
Munkácsi internátus elsö terve.1912.
Pesterzsébeti iskola. 1914.
Mátyás király dombormü vázlata.

Mücsarnok.-Öszi tárlat. 1939.okt.8.-nov.19. Kat. 36.1.

MDK

dr.Lechner Jenő, müépitész

A Koronázó Templomba tervezett Mátyás király epitáfium Stróbl Alajos dombormüvéhez.
Chicagói ujságpalota pályaterve. 1923.
Mezökövesdi városház pályaterve.
A Néprajzi Muzeum pályaterve.
A kassai Rákóczi Muzeum tervrajza. 1914.
A Regnum Marianum templom pályaterve.
Attila-emlékmü terve.

Mücsarnok.-Öszi tárlat. 1939.okt.8.-nov.19. Kat. 37.o.

MDK

dr. Lechner Jenö, müépitész

Sárospataki Tanitóképzö Intézet. 1912.
Pasaréti templom terve.
Mészöly-utcai bérház sgrafittó erkélye.
Debreceni városház pályaterve.
Rózsahegyi Kálmán lakóháza.
Hantos-uti lakóház.
Erzsébet-emlékmü pályaterve. 1916.
Lechner Ödön Ferenc József templom tervének belsö kiképzése.

Műcsarnok.-Öszi tárlat. 1939.okt.8.-nov.19. Kat. 37.1.

MDK

dr. Lechner Jenö, müépitész

Az Eskü-uti Medgyaszay -szinház. 1918.
Az Eskü-uti Medgyaszay-szinház szinpada.
Az Eskü-uti Medgyaszay-szinház tervrajzai.
A Károlyi palota oldalhomlokzatának pályaterve.
Erzsébet-emlékmü Pályaterve. 1916.
A Rezsö-téri Ferenc-József emlék-templom
belseje I. 1930.
A Rezsö-téri Ferenc József emlék-templom
belseje II. 1930.
Az eucharisztikus világkongresszus föoltára. 1938.
/ASzék.Föv.tul./

Mücsarnok.-Ösz tárlat. 1939.okt.8.-nov.19. Kat. 37.1.

MDK

dr.Lechner Jenö, müépitész

A Rezsö-téri Ferenc József emlék-templom homlokzata. 193o.
44. A Rezsö-téri Ferenc József emlék-templom pálya -terve.
A Károlyi palota oldalhomlokzatának pályaterve.
Bécsikapu-téri ház uj udvara.
47. A Rezsö-téri Ferenc József emlék-templom pályaterve.
A belügyminiszterium dísztermének rekonstrukciója. 1929.

Mücsarnok.-Öszi Tárlat.1939.okt.8.-nov.19.. Kat.. 38.1.

MDK

dr. Lechner Jenö, müépitész

Az Eucharisztikus világkongresszus föoltára.1938.
/Hoffmann Ferenc tul./
A koronázó Főtemplom dekorációja IV.Károly király koronázásakor. 1916.
A megkoronázott királyi pár trónusa .I./Föv.tul./
A megkoronázott királyi pár trónusa II.
A Koronázó templom föoltára. /Szék.Föv.tul./
Az eucharisztikus világkongresszus föoltára.1938.
/Szék.Föv.t./
A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom mellékoltára./Teszty Masa oltárképe./

Műcsarnok.-Ősz tárlat. 1939.okt.8.-nov.19. Kat. 38.l.

MDK

dr. Lechner Jenö, müépitész

Remetekertvárosi templom kriptája.
Remetekertvárosi templom belseje.
60. Nagyboldogasszony -uti lakóház. 1933.
61. Nagyboldogasszony-uti lakóház. 1933.
Albertfalvai templom vázlat-terve I.,
Albertfalvai templom vázlat-terve II.
Szociális testvérek templomának vázlat-terve.
/Schlachta Margit tul./
Szociális testvérek templomának vázlata. II.
Kápolna-tervezet.

Mücsarnok-Őszi Tárlat.1939.okt.8.-nov.19. Kat.39.1.

MDK

dr. Lechner Jenö, müépitész

Felsöszölnöki áll. iskola.
Mester-utcai bérház.
Albertfalvai templom vázlat-terve.
Németvölgyi plébániatemplom vázlat-terve.
Hermina-uti zárdatemplom.
Székesfövárosi Szeretetház pályaterve.
Remetekertvárosi templom távlati képe.
Vázlat-terv a Feszty körkép elhelyezésére.
Vázlet-tervek egy Szentlélek-templomhoz.

Mücsarnok.-Öszi Tárlat.1939.okt.8.-nov.19. Kat.:.38.1.

MDK

dr. Lechner Jenö, müépitész

Ármentesitö Társulat székházterve. 1934.
Társszerzö:Várallyai Sándor.
Debreceni hösök mauzoleuma.
Társzerzö:Szontagh Pál. 1934.
Városközpont pályaterve .Károly-körut.
Rudasfürdö átépitési terve.
Rudasfürdö átépitésének távlati képe.
Városközpont pályaterve. Andrássy-ut.
Budavári Bécsi-kapu.

Mücsarnok.-Öszi tárlat.1939.okt.8.-nov.19. Kat. 39.1.

dr.Lechner Jenö, müépitész

Egyetemi hösök emlékmüve. Zala György dombormüve.

75. Hösi emlékmü-tervezet. 1933.
Siremlék-tervezet.

77. Hösi emlékmü tervezete. 1933.
Jókai-siremlék pályaterve.
Társzerzö: Füredi Rikárd.
Jókai-siremlék a kerepsei temetöben.
Siremlék-tervezet.

Mücsarnok.-Öszi tárlat.1939.okt.8.-nov.19. Kat. 39.1.

MDK

dr. Lechner Jenë, müépitész

Hösi emlékmütervezet. 1933.
Hösi emlékmü tervezete. 1933.

Dr.Lechner Jenö irodalmi munkássága /Asztal-vitrinben/.

Mücsarnok.-Ösz. tárlat.1939.okt.8.-nov.19. Kat. 39.

MDK

Lechner Jenő

A Kossuth szobor elhelyezése és az Országház tér rendezése. Pesti Hirlap, 1927. jan. 12. képekkel

MDK

Lechner Jenő

Pirovits A: Ép.műv.tervez, a főv.végez.
Vállalk. Lapja 1927. jan. 5.

Lechner Jenő dr.

A "Magyar Történelem Tornyának" modelljét tervezte. Bemutatták a magyar épitészeti törekvések kiáll.-án a Nemzeti Szalónban.

P.H. 930. IX. 6.

Lechner Ignó

építész

Klebelsberg-emlékkiállitás - Műcsarnokban - építési terveivel szerepel.

Magyarország
1933.11.12.

Lechner Jenő dr. müegyetemi tanár

A Lechner Ödön-Társaság épitészeti bizottságának elnöke volt.

M.929.VI.18.

Lechner

Kiállitása a Nemzeti Szalónban a XII. nemzetk. épitészeti kongresszus alkalmából.

N.U.930.IX.5.

Lechner

Kiállítás a Nemzeti Szalónban a XII. nemzetk.
építészeti kongresszus alkalmából.

N.U. 930.IX.5.

Lechner Jenő

"A magyar történelem tornya" tervmodellje a XII. Nemzetk. Építészkongresszus alkalmából rendezett építészeti kiáll.-on.

N.U. 930. IX. 7.

Lechner Ödön

† Képzőművészeti Főiskola
tanára

Pest, Napló 1937 III. 20.

Lechner Jenő

1912-ben épült tanítóképző, melyet ő tervezett. Stílusa egyidőben mintául szolgált a pataki középítkezésnél

Sárospataki Unető, Sárospatak 1957.

12

[Lechner Jenő, dr]. építész M.D.K.

művét, a Ferenc József jubiláris templomot, név nélkül a „felháborítóan mellőzött pályázatokkal kapcsolatban említi a szerző"

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967. 395.o.

/a cikk megj.: „Világ" 1913. aug. 24. /

„A magyar építészet veszedelme"

címen

dr. Lechner Jenő

A Kejzőmű. Főiskolai tanára.

Neinkreti Ujság 1937 III. 20.

Lechner Jenő

Corvin-koszorúval tüntettés ki

PH 1930. X. 26.

MDK

Lechner Jenő dr.

"A renaissence és barokk épitőművészet Magyarországon" c.tárgykör magantanára. Magantanari képesitése megerősittetett 1918.jun.27.

Pr Józsefműegyet. 1939/40. II. 58.l.

MDK

Lechner Jenő

Pirovits A: A Kossuth tér...rendezése és a K.szob. Vállalk. Lapja, 1928. okt. 31.

Lechner Jenő MDK

Fock Ede siremlékkleleplezése. 51.o.

Épitő Ipar Épitő Müvészet 1926.

MDK

Lechner Jenő

A Kossuth szob. elhelyezése. Vál.Pirovits cikkére. Vállalk. Lapja, 1927. jan. 12.

Lechner Jenő dr. MDK

Repr:

Gyalogátjárás a Rókus-kórház tömbjén.
D_r. Lechner J. javaslata alapján.

Granasztói Pál - Polónyi Károly:Budapest holnp.
Bp. 1959.

45.1.

MDK

Lechner Jenő építész

Főv.hirek. Váll. Közl. 1907. máj. 29. 9. l.

MDK

Lechner Jenő

Épitő Ipar, 1909. dec. 26, 497. o.

MDK

Lechner Jenő

Kicsinyes takarékosság veszélyezteti az Országház-tér művészi rendezését. 8 Órai Ujság, 1926.jan.9.

MDK

Lechner Jenő építész

MM és ÉE Közl. 1929. nov. 24. 303 l.

MDK

dr. Lechner Jenő építész

KMTárs őszi kiáll. 1938. nov. Műcs. 36 l.

MDK

ifj.Lechner Jenő ~~x~~ épitész

KMTárs őszi kiáll. 1938. nov. Mücs. 36 l.

MDK

Lechner Jenő

Egyetemi Templom /Bp. Eötvös L. utca/.
A pesti pálosok 1722 körül kezdték épiteni 1742-ben fejezték be. Epitésze valószinuleg Mayerhofler András volt.
Renoválták 1857-57ban / Achan János/ es 1924-26 /Lechner Jenő/, mely alkalommal Gróh István Bergl freskóit javitotta.
Helyreállitása folyik.

Repr. 184. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
102-103.l.

MDK

Lechner Jenő

Beck Ö. Fülöp: Emlékezései. Bp. 1957.
350.l.

M.D K.

KISMARTY LECHNER Jenő építész

Lásd: Lechner Jenő

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961.

M.D.K

Rados Jenő: Magyar építésze[illegible]

M.D.K.

LECHNER Jenő építész

Lőrd Kismatty Lechner

Radas Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961.

M.D.K.

Rados Jenő: Magyar épitésze[illegible]

M.D K.

KISMARTY-LECHNER Jenő építész

A klasszicizmus építészetéről tanulmányok –

Sárospatak, gimnázium

Rades Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961.

10,310-e

Rados Jenő: Magyar épitésze[illegible]

Lechner Jenő MDK

Magyar Nemzeti Muzeum.
Muzeum kőrut 14-16.

Tervezte és épitette Pollack Mihály 1837-47.
Lechner Jenő restaurálta és a tető alá rejtett ujabb szobasort huzott rá 1926-ben.
Repr. 260. kép.
A timpanon dombormüvét, részben Schaller münche cheni szobrász terve után, Rafael Monti milánói szobrász készitette horganyból.

Zgkariás G. Sándor : Budapest. Bp. 1961.
162.l.

MDK

Lechner Jenő építész

Képzőművészet, 1935. 12.o. kép.

MDK

ifj. Lechner Jenő

II.díjat kapott

Az óbudai híd budai... Tér és Forma, 1937. 6.sz
166. l.

~~Hellebrandt Franz~~
~~Tanár~~

K

Lechner Jenő dr

Mayerhoffer
budai építőmester
1783

Tallher József
1783

laid
2

Az egykori budai
magyar.
Bp. 1929.

Lechner Jenő kiebb
munkái között van

MDK

Lechner Jenő és Tóth István

A Munkácsy szobor tervpályázatán...
Vállalkozók Közlönye, 1907. szept. 11. 6.1.

MDK

Lechner Jenő építésztanár

Spectator: Képzőművészet. Bpesti Szemle, 1940, ápr.sz. 74-80 l.

MDK

dr. Lechner Jenő építész

Krónika. Építő Ipar-Építő Művészet, 1922. okt.15.
151 l.

Lechner Jenő MDK

1931-ben épitette ujjá a Bécsi kaput.

98.o.

Borsos - Sódor - Zádor: Budapest. Bp. 1959.

MDK

LECHNER JENŐ épitész

V. Nemz. Képzőm. kiáll. 1939. Kassa

1.

Lechner Jenő dr.

és Kertén kormánybiztos dolgozta ki 1920 után a műemléki szerveset munkatervét. Báró Forster előzetes tárgyalásokban felajánlja neki a megszott előadói állást (szenesaim és újhoz) míg a középkori és archeológiai ügyköst ~~to~~ dr. Lux Kálmán-nak kívánja adni Ezt el is fogadja így.

Barcza Géza: Műemlékvédelem a Magyar Tanácsköztársaság idején. Bp. 1964. 443-465. l. /Klny. Építés és Közlekedéstud. közl. 961. l.

Lechner Jenő

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács
külföldi kiállitási bizottságának tagja volt.

M.929.XII.19.

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács
külföldi kiállításai bizottságának tagja volt.

M. 929. XII. 19.

2.

Lechner Jenő dr.

1920 szept-28-tól öt biztás meg idéglenesen a MOB előadójává lette. (MOB iratták 1921. évi 266 sz.) Egyetemi magántanár.

Barcza Géza: Műemlékvédelmünk a Magyar Tanácsköztársaság idején. Bp. 1964. 443-465. l. /Klny. Építés és Közlekedéstudományi közl./

460. l.

Lechner Jenő dr.

végül az egén előadói ügyhöst kapja meg.

Barcza Géza: Műemlékvédelmünk a Magyar Tanácsköztársaság idején. Bp. 1964. 443-465. l. /Klny. Építés és Közlekedéstudományi közl./

461.

MDK

Lechner Jenő

Az egykori budai Országház. Bp. 1929.

Lechner Jenő dr. építész M.D.K.

nagy lélegzetű tanulmányban ad áttekintést műemlékvédelmünkben sokáig, politikailag elnyomott helyzetünkből, de nem egyszer legjobb tudósainknak is bizonyos, fokú érzéketlenségéből fakadó, hátramaradott állapotáról, és erősen irredenta, nacionalista szellemben lándzsát tör a nemzeti öntudatot szolgáló sar elszakított területekre is kiterjedő műemlékvédelem mellett.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.

1921. 55. köt. 247-250., és 258-261. old

Lechner Jenő dr. épitész

nagy lélegzetű kamulmány ban
ad áttekintést, mű emlék védel-
munkben sokáig politikai lag el-
nyomott helyzetem lehőt, de nem
egyes legyőt lindósain kenek is bi-
zonyos fokú érzéket lenségéből fako-
dó, hátra maradott állapotáról,
és erőren vezetés, nacionalista mel-
lemben kiadnát tőr a nemzeti önkulatot
szolgáló s az elmaritott termőtelre is kiter-
jedő mű emlékvédelem mellett.

A [illegible]

1921. 55. köt. 217-250., és 258-261. old

M.D.K.

dr. Lechner Ferenc, építész

részt vett a Chicago Tribune irodaházára kiírt magyarázási tervpályázaton, melyre 10 jeles amerikai építész külön meghívással is felszólíttatott, de azon a világ minden tájáról építésze részt vehetett. A kitűzött első díj 50.000 dollár volt. L. F. tervét dicsérő elismerés beu részesítették.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1923. 57. köt. 3-4. sz. 1. old. 1 szöv. á.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, épitész

Mint vett a Chicago Tribune
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] 10 [illegible] [illegible]
[illegible] épitést [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible], de [illegible] a [illegible] [illegible]
[illegible] épitése [illegible]. A [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible].

A Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye, Bp.
1323. 57. köt. 3-4. sz. 1 old. 1 nov. é.

dr Lechner Jenő, építész M.D.K.

a Nemzeti Museum 1926-évi restaurálási munkálatainak irányítása során, ugyanezett a Sekickedanz Albert által „elreneszánszosított" előcsarnokot a Pollack Mihály eredeti terveinek megfelelő állapotba visszahelyezni.

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye.

1926. 60. köt. Havi Füzetek, III. évf. 9-12. sz. 140. sz.

és 149. old. is

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építész

a Kossuth-szobor elhelyezésével kapcsolatosan készített tervével ismerkedik az Országház-tér rendkívül rossz alakját némileg megjavítani.

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1926. 60. köf. Havi füzetek, III. évf. 9-12. sz. 135. old.

M.D.K.

Dr. Lechner Jenő -

Rajz "A Medgyaszay-szinház "Vándor" diszlete" cimmel.

Szinházi Élet. Bp. 1918. dec. 29-jan. 5-ig
52. sz. 5. lap.

MDK

ifj.Lechner Jenő építész

A Parádon épitendő fürdő tervpályázat döntése.
Vállalk. Lapja, 1934. febr. 7. 5.l.

Lechner Jenő, dr, építész M.D.K.

egyik első díjat nyert a váci rokkanttelepre kiírt pályázaton, Warga László val közösen készített tervével.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1917. 51. köt. 264. old.

M.D.K.

M.D.K.

Lechner Jenő dr. építész

a kultuszminisztérium megbízásából tanulmánytervet készített a pozsonyi Tudományegyetem elhelyezésére. A kivitel alapjául a Kertész-Sváb tervet fogadták el.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1916. 50. köt. 295. old. 1 tábla

M.D.K.

V.: Lechner Ferenc és ifj. Lechner Ferenc

építészek

első díjat nyertek az Eucharisztikus Kongresszus oltárépítményére kiírdetett országos tervpályázaton.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1937. 71. köt. 289. old.

MDK

Lechner Jenö, ép.

173949. Dr.Iván Andrásné nev. /I.Lágymányos-u. 6.% a II. Aranka-u. 6189.hrsz.a. nyaraló.

Magánép.engedélyek Epesten.- Váll. Közl. 1908. jul.2
3.f.

MDK

Lechner Jenő

1ooo pengős 1.dij

A balatonfüredi tervpályázat győztesei. Müvészet, 1939. 29.sz. 115.l.

MDK

Lechner Jenö, ép.

a jury dicsérettel méltatta pályaművét.

Közösen pályázott Füredi Richárddal.

A Barthe-szoborpályázat. -Vállalkozók Közlönye. 1908 máj.13.

DK

Dr.Lechner Jenö, ép.

A mezökövesdi városháza dijnyertes pályaterve.

Mücs.-Az 1934.évi Magyar Kiáll. 1934.szept.27.-okt.28
Kat. 19.1.

MDK

dr. Lechner Jenő

építész

Müvészet 1941. 39. sz. 47. l.

MDK

ifj. Lechner Jenő építész

Müvészet 1941. 39. sz. 47. l.

MDK

dr.Lechner Jenő építész

S: A parádi éttermi ép. tervpályázata. Vállalk. Lapja, 1953, aug. 10. 4. l.

MDK

Lechner Jenő

Képzőművészet 1931. 42.sz. 156. o. Képek

MDK

Horvay János és Szemere Miklós

Lechner Jenő épitész

MDK

Voit Eger 72 l. 74 l.

MDK

Lechner Jenő

A Rákóczi siremlék pályázat. Épitő Ipar, 1909, okt. 31. 406.l.

MDK

MDK

Lechner Jenö, ép.

Füredi Richárddal
ki [illegible] közösen pályázott,
dicséretben részesült.

A Bartha Miklós-pályázat eredménye. -PH. 1908 V.lo.

/ LECHNER JENŐ

Az Irodalmi és Művészeti Tanács tiszteletbeli taghja

Képzőművészet, 1934. 187.oldal

MDK

Lechner Jenő

Palóczi Antal: Az Erszébet emlékmű.

Épitő Ipar - Epitő Művészet. 1916. 30-31.sz.

MDK

Lechner Jenő **építész**

Folytatjuk a kö építkezések listáját! Népszerü tudományos és techn. Napló 1932. jul.2o.

MDK

Lechner Jenő építész

Egyesületeinkből. Vállalk. Közl. 19o7.márc.2o. 4.l.

MDK

dr. Lechner Jenő

A soproni Nyugdijas Otthon tervpályázata. Vállakozók Lapja, 1933. nov. 16. 4.l.

MDK

Lechner Jenő

2. dij

A kassai székesegyházba szánt Rákóczi síremlék...
Művészet, 1959. 398 l.

Lechner Jenő MDK

épitész
Tanulmányok su egykori Károlyi palota Kaplony-utcai szárnyának átépitésére

Műcsarnok 1936. máj-jun. Jub. kiáll.

MDK

dr.Lechner Jenő építész

Kinevezték az Ó. Középitési Tanács tagjait.
ÉIÉM 1927. jul. 1. 99 l.

MDK

Lechner Jenő építész

Corvin koszorut kapott

EIÉM. 1930. 41-42.sz. 168 l.

MDK

Lechner Jenő építészmérnök

kitüntetést kapott

MMÉEKözl 1943.márc. 21. 48. l.

MDK

Lechner Jenő építész

Müépitési szakoszt.müködése 1927... MMÉEKözl
1927.X.23. 267 l.

MDK

...

épitészmérnök

Kitüntetést kapott

MMK Közl 1943.márc.21. 48 l.

MDK

Lechner Jenő dr. ép.

Tav. kiáll. Műcs. máj. 36. 1.

MDK

Lechner Jenő épitész

a Néprajzi Muz. pályaterve, I.dij.

Tav. kiáll. Mücs. 1925. máj. 13. 1.

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr: A Magyar Nemzeti Muzeum épülete 1836-1926. Bp. 1927. 52. l.

Lechner Jenő MDK

Albertfalvi plébániatemplom

Magyar Egyházmüvészeti Kiállitás
Nemzeti Szalon 1941. febr-márc.

id Lechner Jenő MDK

Albertfalvi plébániatemplom

Magyar Egyházművészeti Kiállitás
Nemzeti Szalon 1941. febr-márc.

MDK

Lechner Jenő ifj. építészmérnök

Dr.Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő alkotta
a budapesti XXXIV. Eucharisztikus Világkongres
szus Hősök-terén emelt kongresszusi oltárai

Dr.Molnár Ernő: Az Eucharisztia kongresszu
tronja.

Nemzeti Ujság, é.n. maj.23. 15.lap

Lechner Jenő, építén

L: Kozma Lajos

– A hominicas évek építénetének kronológiai táblázata 6-8

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/2

dr Lechner Jenő építész

dr Borsos József

25-28

Rácz Zoltán: Debrecen építészete a harmincas években

Magyar

Építőművészet 1983 83/2

MDK

Lechner Jenő ifj.

Az eucharisztikus főoltár. (Képekkel.)

Vasárnapi Ujság. Az Uj Magyarság képes melléklete. 1938.máj.22.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Elkészült az Eucharisztikus Világkongresszu
díszoltárának végleges terve; a tervezők
arcképével.

Nemzeti Ujság, 1938. jan.9.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Nyisztor Zoltán és Ijjas Antal:
A kongresszus 1938.máj.24.1.sz.
U.a. 1938.máj.26. 2.sz.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Cikk: Eldőlt a kongresszusi díszoltár tervpályázata.

Nemzeti Ujság, 1937. szept.25.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Az eucharisztikus kongresszus főoltára és tribünjei a Hősök-terén. (Képekkel)

Vállalkozók Lapja, 1938. máj. 19.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő: Az Eucha
risztikus Kongresszus főoltára. Repr.

Művészet, 1938. 18-19.sz. 75.lap

MDK

Lechner Jenő ifj.

A főoltár homlokzata a városligeti tó felől. Terv.: Dr.Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő műépítészek. Fényképfelv.

Cikk: Az eucharisztikus kongresszus...

Vállalkozók Lapja, 1938.máj.19. 7.l.

MDK

Lechner Jenő ifj.

A Hősök-terén emelendő díszoltár tervpályázatának első díjat nyert terve. Tervezők: dr.Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő.
Repr.

Nemzeti Ujság képes mell. 1937.okt.3.

MDK

Lechner Jenő ifj.

A XXXIV. eucharisztikus kongresszus tervp. ra beérkezett 14 oltártervből, az első díjjal Lechner Jenő dr. és ifj. Lechner Jenő pályatervét tüntették ki.

Cikk: Az eucharisztikus tervpalyazat eredménye.

Esti Kurir, 1937.szept.25.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Az Eucharisztikus Kongresszus főoltárának tervp.-án az I.dijjal dr.Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő pályatervét tüntették ki.

Cikk: Eldőlt a kongresszusi diszoltár...

Nemzeti Ujság, é.n. szept.25. 10.lap

MDK

Lechner Jenő ifj.

Lechnerék kapták az Eucharisztikus Világkongresszus diszoltár-tervpályázatának első díját.
A lap fényképüket is közli.

Nemzeti Ujság, 1937.szept.25.

MDK

Lechner Jenő ifj.

A 34. nemzetk.eucharisztikus kongresszus tervp.-nak zsürije, a beérkezett 14 oltárterv felett ugy döntött, hogy az első dijat dr.Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő pályatervének itélte.

Cikk: Eldőlt az eucharisztikus kongresszu nagy oltárpályázata.

Magyarország, 1937.szept.25. 6.lap

MDK

Lechner Jenő ifj.

Az eucharisztikus kongresszus főoltára és tribünjei a Hősök-terén. (Képekkel)

Vállalkozók Lapja, 1938.máj.19.

MDK

Lechner Jenő ifj. műépitész

Az eucharisztikus kongresszus főoltárának elkészitésére hirdetett nyilvános pályázat nyertesei Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő műépitészek, most mutatták be a főoltár szemléltető végleges tervét.

Pesti Hirlap, 1938.jan.11.

MDK

Lechner Jenő ifj.

A kerepesi temetőben épitendő ravatalozó épület tervp. dicséret.

MMÉKözl, 1939. 146.lap

MDK

dr. Lechner Jenö és ifj. Lechner Jenö, ép.-k

A díszoltár tervpályázatának első díjat nyert terve
Két repr.

A XXXIV. Eucharisztikus Világkongresszus alkalmából
a Hősök-terén emelendő díszoltár pályázatai.
Magyarságó 1937 okt. 10.-i sz.-hoz melléklet./XX
/113./

MDK

ifj.Lechner Jenö II. dijas terve.

épitész.

Két kép közölve: távlati kép, alaprajz. 169.1.

Az óbudai hid budai feljárójának tervpályázata. 2 kép.

Tér és F/orma. 1937. 6.sz. 169.1.

MDK

Lechner Jenő ifj.

A Hősök-terén emelendő díszoltár tervpályázatának első díjat nyert alternativ terve. Tervezők: dr. Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő. Repr.

Nemzeti Ujság Képes mell. 1937. X.3.

dr. Lechner Jenő, M.D.K.

építész

és Warga László körös
terve 30.000 K-ás első díjat
nyert Székesfehérvár rende-
sérére kiírt pályázaton

Vállalkozók Lapja, Bp. 1922. XLIII. évf.

febr. 4. sz. 4. old.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő: Az Eucharisztikus Kongresszus fooltára. Repr.

Művészet, 1938. 18-19.sz. 75.lap

MDK

Lechner Jenő ifj.

Cikk: a bpesti eucharisztikus világkongresszusról. Képekkel.

Kultura (Poznán) 12 czerwca 1938 r. Nr.24.

M.D.K.

ifj. Lechner Ferenc, építész

második díjat nyert a
fővárosi X. ker. Tomcsányi
uti fürdő épületének terv-
pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.
június. 28. sz. 5. old.

K.D.K.

MDK

Lechner Jenő ifj.

OTI Dob u. 10.sz. bérházának tervp.
dijazva.

MMÉEKözl, 1942. 56.1.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Magyarország, 1938.máj. 29 és 31.Képpel.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Molnár Ernő dr.: Az Eucharisztia kongresszusi trónja.

Nemzeti Ujság, 1938.máj.29. (Képekkel.)

MDK

Lechner Jenő ifj.

Cikk: Az albertfalvi templom.

Uj Fehérvár, 1941.okt.6.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Alábbi templomot terv.: Lechner Jenő dr. és ifj. Lechner Jenő.

Cikk: Uj rom.kath. templomot szenteltek fel Albertfalván.

Vállalkozók Lapja, 1941. okt. Képekkel.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Lechner Jenő dr. és Lechner Jenő ifj., a kolozsvári Mátyás király-tér rendezésére kiirt tervpályázaton első helyen dijazva.

Uj Magyarság, 1942. máj.9.

Lechner Jenő épitész MDK.

A kispesti munkáslakóház-telep tervpályázatán a tervét 5oo koronáért megvették.

Müvészet, 19o8. 419. és 42o. l.

MDK

Lechner Jenő dr.

"A renaissance és barokk épitőművészet Magyarországon" c.tárgykör magántanára. Magántanári képesitése megerösittetett 1918.jun.27.-én.

Pr Józsefműegyet 1939/40.I. 60.1.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építész

Warga Lászlóval és Forbáth Imrével közös tervvel a három második díj közül az elsőt (120.000 dinárt) nyerte el Belgrád városrendezésére kiírt nemzetközi pályázaton. (Az első díjat nem adták ki.)

Vállalkozók Lapja, Bp. 1922. XLIII. évf.

jun. 15. sz. 5. old.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Az albertfalvai Szent Mihály plébániatemplomból, nézet a szentély felé. Terv.: dr.Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő. Repr.

Magyar Iparművészet, 1942. 33.lap 34.lap

MDK

Lechner Jenő ifj.

Lechner Jenő dr. és ifj.Lechner Jenő
első díjat nyert alternativ tervpályázata
Repr.
Első díjat nyert tervpályázatuk. Repr.

Vasárnapi Ujság, az Uj Magyarság képes
mell. 1937.okt.3.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Bierbauer Virgil dr.: A kolozsvári művészeti hetek épitészeti kiállitásáról.

Tér és Forma, 1942. 100.lap

MDK

Lechner Jenő ifj.

Az eucharisztikus kongresszus ünnepi főoltára.

Magyar Kulturszemle, 1939.1.sz. 51.l.

MDK

Lechner Jenő ifj.

A kolozsvári Mátyás király-tér épitészeti kialakitásának tervére hirdetett nyilvános tervp.-on az 1500 pengővel jutalmazott első dijat idősebb és ifjabb Lechner Jenő nyerte.

Uj Magyarság, 1942.maj.9. 8.lap

MDK

Lechner Jenő ifj.

Albertfalvai róm.kath.templom.Terv.:
Lechner Jenő dr. és Ifj. Lechner Jenő
Fényképfelv. és alaprajz.

Magy. Építőművészet, 1941. 12.sz.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Az eucharisztikus világkongresszus baldachinjából a Szentlélek - világtemplom szentélye készül.

Nemzeti Ujság, 1938.jun.24.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Cikk: Bontják az eucharisztikus főoltárt és tribünöket.

Ujság, 1938.jun.4.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Az eucharisztikus kongresszus baldachinos főoltárát az épitendő Szentlélek - templomnak ajándékozta a főváros.

Az Est, 1938.jun.9.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Der architektonische Rahmen des Eucharistischen Weltkongresses.

Pester Lloyd, 1938.febr.24.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Lestyán Sándor: Az ünnepi főoltár. (Beszélgetés ifj.Lechner Jenő tervező műépitésszel.

Ujság, 1938.máj.29.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Friss Ujság, 1938.máj.22.Képpel.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Cikk: Pillanatfelvétel az építészeti kiállításról.

Magyar Ujság,(Kolozsvár) 1942. 106.sz.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Kázai Béla: A két Lechner, apa és fiú az eucharisztikus oltár építői.

Képes Krónika, 1938.máj.22. (A tervezők arcképével és az oltár képével.)

MDK

Lechner Jenő ifj.

Magyarország, 1938.máj.31.(Képpel.)

MDK

Lechner Jenő ifj.

Képes Pesti Hirlap, 1938.jan.11.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Komor Marcel: Oltárpályázat.

Vállalkozók Lapja, 1937.okt.21.

MDK

Lechner Jenő ifj.

A két Lechner által tervezett oltárt állitják fel a Hősök-terén.

A Műszaki Világ, 1937.okt.2.

Lechner Jenő ifj.

Dr.Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő: Az aucharisztikus világkongresszus diszoltára.

[illegible]

M.D.K.

ifj. Lechner Jenő, építés

terve 300 pengős meg-
vételben részesült a város-
széli telepítés-ci a munkás-
lakások típusterv-pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1932. LIII.évf.

szept. 5. sz. 3. old.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Vasárnapi Ujság, az Uj Magyarság képes mell. 1937.okt.3. Képekkel.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Lechner Jenő dr. id. és Lechner Jenő ifj. a kolozsvári Mátyás Király-tér építészeti kialakitására kiirt tervp. I.dij.

MMÉKözl. 1942. 80. és 103.lap

MDK

Lechner Jenő ifj.

Cikk: A Szentlélek Világtemplom terve.

A Lélek Szava, 1938. 7.sz. (Képekkel.)

MDK

Lechner Jenő ifj.

Magyarország képes mell. 1937.okt.10.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Az OTI Albertfalván épitendő emeletes kislakásos házak tervp. megvétel.

MMÉRKözl, 1942. 128.lap

—uk—

MDK

Lechner Jenő ifj.

L'Osservatore Romano, 1938.jun.5. (Képekkel.)

MDK

Lechner Jenő ifj.

Villamos Fogyasztók Lapja, 1938. 5-6.sz.
Képpel.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Cikk: Il XXXIV.Congresso Eucharistico Internazionale. Képekkel.

LOsservatore Romano, 1938. máj.23-24.
U.o. 1938.V.27-28.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Művész-Élet, 1932.okt.sz. 4.l.

Adm.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Építészet, 1943. 12.l.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Voit Pál: Az albertfalvi Szent Mihály templom.

Szépművészet, 1942. 10-11.lap

MDK

Lechner Jenő ifj.

Lechner Jenő dr. és ifj.Lechner Jenő.
Az albertfalvi templom (Szt.Mihály templom
képei. Repr.

Szépművészet, 1942. 10-11.lap

MDK

Lechner Jenő ifj.

Katolikus templom Albertfalván.Terv.:
dr.Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő.

Dr.Bierbauer Virgil: Katolikus templom...

Tér és Forma, é.n. Képekkel.

MDK

Lechner Jenő ifj.

The Illustrated London New. 1938.jun.4.
Képpel.

MDK

Lechner Jenő ifj.

A kolozsvári Mátyás király-tér átalakitására kiirt tervp.-on az 1500 pengős I.dijat id. és ifj. Lechner Jenő pályamüve kapta.

Pesti Hirlap, 1942.máj.9.

MDK

Lechner Jenő dr.

Nyaraló Balatonkenesén. 1904.
Mauzóleum-tervezet. 1908.
Középiskolás diákkori terv-vázlatok.
" " " " II.

KMTárs, 1939.őszi tárlat. 36.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A Maglódi-uti szeretetotthon palyatervén III. dijat nyert Kertész K. Róbert, dr.Lechner Jenő és Sváb Gyula terve. Fönt a templom nézete,leńt balra helyszinrajz, jobbra tüdőbetegpavillon.

Komor János: A Maglódi-uti szeretetotthon pályatervei.

Tér és Forma, 1929. II.évf. 5.sz. 178.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Hermina-uti zárdatemplom.

KMTárs, 1938. őszi tárl. 9.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Emlékművek.
Elemér-utcai iskola. 1910.
A nyiregyházai rendőrségi székház első terve.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 36.lap

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építész

hat fervel, vett részt a Magy. Mérnök- és Építészegylet felhívására rendezett hősi emlékmű kiállításon.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1915. XXXVI. évf.

dec. 22. sz. 8 old.

MDK

Dr.Lechner Jenö, ép.

a Mérnöki Kamara passziv szerepét tette szóvá.
Ténykedésük az épitészekre semmi elönnyel nem jár.

A Magy.Képzömüvészek Egyesületének Epitömüvészeti Szakosztálya.

ÉPIP-ÉPMÜV.máj.1.1929. 68.1.

MDK

Lechner Jenő dr.

Remetekertvárosi r.k. plebaniatemplom. Tervezte dr. Lechner Jenő. Repr.

Magyar Epitőművészet, 1941. 12.sz.

MDK

Warga László, dr. Forbát Imre, dr.Lechner Jenö ép.-k

közösen készitett terve Belgrád város rendezésére kiirt nemzetközi pályázaton az egyik első dijat nyerte.

Magyar Mérnök és Epitész Egylet Közlönye. 1922.192.1.

MDK

Lechner Jenő dr.

(Jakab Dezső - emlékünnepély)

Budapesti Hirlap, 1933.febr.1.

MDK

Lechner Jenó dr.

A Maglódi uti Szeretetotthon III.dijjal kitüntetett pályaterve, képpel és alaprajzzal.

Nemzeti Ujság, 1929.apr.7.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építész

terve 150 pengős megvételben részesült a városszéli telepítés- és a munkáslakások típusterv-pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1932. LIII. évf.

szept. 5. sz. 3. old.

MDK

Lechner Jenő dr.

Résztvett pályatervével a VI.ker.főgimn. tervp.-án.Dijat nem nyert.Lechner Jenő dr. és Warga László .

Magyar Pályázatok, 1906. 2.sz.

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr. és Füredi Richárd: Bpest
Ereklyés országzászló, Szabadság-tér.

Liber Bpest szobrai. 344.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr. Pásztor Jánossal közösen készitett terve a bpesti házi ezred (32-esek) emlékművének pályázatán III.-ik dijat nyert.

Pesti Hirlap, 1932.máj.4.
U. 3158.

Leehmer Jens Dr.

Leehmer Jens Dr. Inspektor Denkmal Köln-
sen Kölnisches Terre a Sperrt Hunt enred
(32-Bek) emlékművének palyázatán III.-ik
díjat nyert.

Pesti Hirlap, 1932. máj. 4.
U. 3158.

MDK

Lechner Jenő dr.

Magyarország képes mell. 1937.okt.10.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: A Szentlélek Világtemplom terve.

A Lélek Szava, 1938. 7.sz. (Képekkel.)

MDK

Lechner Jenő dr.

Nyisztor Zoltán és Ijjas Antal:
A kongresszus 1938.máj.24.1.sz.
U.a. 1938.máj.26. 2.sz.

MDK

Lechner Jenő dr.

L'Osservatore Romano, 1938.jun.5. (Képekkel.)

L'Osservatore Romano, 1959. Jan. 5. (Reproduced.)

MDK

Lechner Jenő dr.

Elkészült az Eucharisztikus Világkongresszus diszoltárának végleges terve; a tervezők arcképével.

Nemzeti Újság, 1938. jan.9.

MBK

MDK

Lechner Jenő dr.

Villamos Fogyasztók Lapja, 1938. 5-6.sz.
Képpel.

MDK

Lechner Jenő dr.

Az eucharisztikus főoltár. (Képekkel.)

Vasárnapi Ujság. Az Uj Magyarság képes melléklete. 1938.máj.22.

MDK

Lechenr Jenő dr.

Lechner Jenő dr. és Lechner Loránt dicséretet nyert terve a Gellért- és Rudas-fürdő környékének rendezése pályázaton.

Komor János: Pályázat a Gellért. és Rudas-fürdő környékének rendezésére.

Tér és Forma, 1931. 162, 163, 166.lap képekkel.

MDK

Lechner Jenő dr.

A Chicago Tribune ujságpalotájának tervp.
Lechner Jenő pályaterve dicsérő elismerés-
ben részesült. Munkatársai: Nendtwich An-
dor épitész, Unghváry Sándor festő, Var-
ga László épitész.

Cikk: A Chicago Tribune palotájának tervp.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1923. jan. 1.

ADK

Lechner Jenő dr.

A Nemzeti Múzeum megújitása.

Kupolaterem.
Előcsarnok.
Oszlopok az előcsarnokban.
Főhomlokzat.
A mennyezet freskói.
Előcsarnok.
Diszterem.

Kisbudapest emlékkiáll.tárgym. 1933.

MDK

Lechner Jenő dr.

Voit Pál: Az albertfalvi Szent Mihály templom.

Szépművészet, 1942. 10-11.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr. és ifj.Lechner Jenő.
Az albertfalvi templom (Szt.Mihály templom
képei. Repr.

Szépművészet, 1942. 10-11.lap

MDK

MDK

Lechner Jenő dr.

Katolikus templom Albertfalván. Terv.:
dr. Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő.

Dr. Bierbauer Virgil: Katolikus templom...

Tér és Forma, é.n. Képekkel.

MDK

Lechner Jenő dr.

Bierbauer Virgil dr.: A háboru előtti Budapest épitészete.
Évk. KMT. 1929. 179.l.

MDK

Lechner Jenő dr.

Budapest-Remetekertvárosi r.k. plébánia-templom, terv.: Lechner Jenő dr. Repr.

Magyar Építőművészet, 1941. 12.sz.
Képekkel.

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr. és Füredy Rikárd: Jókai siremlék a bpesti Kerepesi temetőben.

Klebelsberg emlékkiállitás Műcsarnok, 1933.feb.-márc.

MDK

Lechner Jenő dr.

A III.dijat nyerte a székesfővárosi Szeretetotthon tervpályázatan.
Számos műszaki rajz.

Magyar Építőművészet, 1929.

MDK

Lechner Jenő dr.

III.dijat nyert a szfőv.szeretetotthon tervpályázatán.

Rerrich Béla: Felépitik a székesfővárosi szeretethazat.

Pesti Hirlap, 1929.marc.19.

MDK

Lechner Jenő dr.

The Illustrated London New. 1938.jun.4.
Képpel.

MDK

Lechner Jenő dr.

A németvölgyi r.k.templom. Repr.

Magy. Építőművészet, 1931. XXXI.évf. 7-9.sz.
15.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Székesfővárosi bérház. Kép és alaprajz.

Magyar Építőművészet, 1931. 4-6.sz. 32.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr. és Lechner Loránt pályatervét a debreceni városháza tervp.-on megdicsérték. Repr.

Magy. Építőművészet, 1931. 4-6. sz.

MDK

Lechner Jenő id.

A kolozsvári Mátyás király-tér épitészeti kialakitásának tervére hirdetett nyilvános tervp.-on az 1500 pengővel jutalmazott első dijat idősebb és ifjabb Lechner Jenő nyerte.

Uj Magyarság, 1942.máj.9. 8.lap

MDK

Lechner Jenő dr. id.

Vasárnapi Ujság, az Uj Magyarság képes mell. 1937.okt.3. Képekkel.

MDK

Lechner Jenő dr. id.

Lechner Jenő dr. id. és Lechner Jenő ifj. a kolozsvári Mátyás Király-tér épitészeti kialakitására kiirt tervp. I.dij.

MMÉKözl. 1942. 80. és 103.lap

MDK

Lechner Jenő id.

Építészet, 1943. 12.1.

MDK

Lechner Jenő id.

A kolozsvári Mátyás király-tér átalakitására kiirt tervp.-on az 1500 pengős I.dijat id. és ifj. Lechner Jenő pályaműve kapta.

Pesti Hirlap, 1942.máj.9.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Lechner Jenő dr. és ifj.Lechner Jenő alkotását, az eucharisztikus kongresszus főoltárát az épitendő Szentlélek-templomnak ajandékozta a főváros.

Cikk: Az eucharisztikus kongresszus ...

Az Est, 1938.Jun.19.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Az Eucharisztikus Világkongresszus díszfőoltárának végleges terve, Lechner Jenő professzor és ifj. Lechner Jenő alkotása. Repr.

Képes Pesti Hirlap, 1938. Jan.11.

MDK

Lechner Jenő ifj. tervező műépitész

Lestyán Sándor: Az ünnepi oltár.

Ujság, 1938.Máj.29. 10.lap

MDK

Lechner Jenő ifj. és Lechner Jenő dr.

Gyóntatószék, repr.

Vörös márvány szenteltviztartó, repr.

Magyar Iparmüvészet 1942. 37.1.

MDK

Lechner Jenő dr.

A Chicago Triubune újságpalotájának tervp. Lechner Jenő pályaterve dicséró elismerésben részesült. Munkatársai: Nendtwich Andor épitész, Unghváry Sándor festó, Warga László épitész.

Chicago Tribune, 1922.dec.3.

MDK

Lechner Jenő dr.

A Chicago Triubune ujságpalotájának tervp. Lechner Jenő pályaterve dicsérő elismerésben részesült. Munkatársai: Nendtwich Andor épitész, Unghváry Sándor festő, Warga László épitész.

Cikk: A Chicago Triubune palotájának tervpályázata.

MMÉEKözl, 1922.dec.31.

MUA

MDK

Lechner Jenő dr.

Friss Ujság, 1938.máj.22.Képpel.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Tervpályázati eredmények.

Vállalkozók Lapja, 1923.jan.3.

Tisztelettel: dr.

ÜKK: Terjesztésre érdemnek.

Vallásközi napja, 1923. jan. 3.

MDK

Lechner Jenő dr.

M.: A Chicago Tribune tervpályázata.

MMÉEKözl, 1923.jan.28. (Képpel.)

MDK

Lechner Jenő dr.

Lestyán Sándor: Az ünnepi főoltár. (Beszélgetés ifj.Lechner Jenő tervező műépítésszel.

Ujság, 1938.máj.29.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: a bpesti eucharisztikus világkongresz-
szusról. Képekkel.

Kultura (Poznán) 12 czerwca 1938 r. Nr.24.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Eldölt a kongresszusi diszoltár tervpályázata.

Nemzeti Ujság, 1937. szept.25.

MNK

Lechner Jenő dr.

Der architektonische Rahmen des Eucharistischen Weltkongresses.

Pester Lloyd, 1938.febr.24.

MDK

Lechner Jenő dr.

Az eucharisztikus kongresszus baldachinos főoltárát az épitendő Szentlélek - templomnak ajándékozta a főváros.

Az Est, 1938.jun.9.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Il XXXIV.Congresso Eucharistico Internazionale. Képekkel.

LOsservatore Romano, 1938. máj.23-24.
U.o. 1938.V.27-28.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Bontják az eucharisztikus főoltárt és tribünöket.

Ujság, 1938.jun.4.

MDK

Lechner Jenő dr.

Az eucharisztikus világkongresszus baldachinjából a Szentlélek - világtemplom szentélye készül.

Nemzeti Ujság, 1938.jun.24.

MDK

Lechner Jenő dr.

Magyarország, 1938.máj. 29 és 31.Képpel.

Leckner Lendér.

Mangarsvaag, 1978.maj. 29 ös 31.Aspvet.

MDK

Lechner Jenő dr.

Az eucharisztikus kongresszus főoltára és tribünjei a Hősök-terén. (Képekkel)

Vállalkozók Lapja, 1938. máj. 19.

Leehner'sche Gr.

Az emberiesítés kongresszus Voltaire
és tribünjei a Nagy-terén. (Képekkel)

Vallalkozók lapja, 1936.márc.15.

MDK

Lechner Jenó dr.

The international competition for a new administration building for The Chicago Tribune MCMXXII.
Lechner Jenó tervével pályázott és Mentio honorablet nyert.

Chicago, 1922. 243.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Magyarország, 1938.máj.31.(Képpel.)

MDK

Lechner Jenő dr.

Kézai Béla: A két Lechner, apa és fiú az eucharisztikus oltár építői.

Képes Krónika, 1938.máj.22. (A tervezők arcképével és az oltár képével.)

MDK

Lechner Jenő dr.

Képes Pesti Hirlap, 1938.jan.11.

MDK

Lechner Jenő dr.

Komor Marcel: Oltárpályázat.

Vállalkozók Lapja, 1937.okt.21.

Lecturer term dr.

Donor Period: Current year.

Valladolid, Sept. 1937. Oct. 31.

MDK

Lechner Jenő dr.

A két Lechner által tervezett oltárt állitják fel a Hősök-terén.

A Műszaki Világ, 1937.okt.2.

MDK

Lechner Jenő dr.

Dr.Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő: Az eucharisztikus világkongresszus diszoltára.

KMTárs, 1938. őszi tárlat. 9.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A Maglódi uti szeretetotthon tervpályázatán a 6000 pengős III.dijat Kertész K.Róbert, Lechner Jenő dr. és Sváb Gyula nyerték.

Epitő Ipar - Epitő Művészet 1929. 53.l.

MDK

Lechner Jenő dr.

Jókai siremlék a Kerepesi temetőben.
A Rezső-téri Ferenc József emléktemplom.

Klebelsberg emlékkiáll. tárgym. 1933. 40.l.

MDK

Lechner Jenő dr.

Jókai siremlék a budapesti Kerepesi temetőben.

A Rezső-téri Ferenc József-emléktemplom:
a/ Belseje.
b/ Főhomlokzat.
c/ Szentélye.

Pollack Mihály emléke a Nemzeti Muzeum előcsarnokaban.

Klebelsberg emlékkiáll. tárgym. 1933. 39.l.

MDK

Lechner Jenő dr.

A székesfővárosi szeretetotthon tervp. III. dij.

Magyar Épitőművészet, 1929. 4. sz. Műszaki rajzokkal.

MDK

Lechner Jenő dr.

"A renaissance és barokk épitőművészet Magyarországon" c. tárgykör magántanára.

Józsefnádor tájékozt. 1941/42. 59.l.

dr. Lechner Ferenc, építész M.D.K.

Warga László-val közösen készített terve Belgrád városrendezési pályázaton első díjat nyert.

[A harmadik díjat is magyar nyerte: Vojtka József]

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1922. évf. 21-22. sz.
86. old.

M.D.K.

Dr. Lechner Jenő, építész

Kaulitzky Tivadarral közösen készített terve a „Chicago Tribune" 7 millió dolláros újságpalota pályázatán dicséretben részesült.

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1923. évf. 1-2. sz. 3. old.
Kép: 5-6. a. 15. és 16. old.

M.D.K.

Dr. Lechner Jenő, épitész

a kassai városrendezési pályázaton, Warga Lászlóval közösen készített tervével első dijat nyert.

Épitőipar - Épitőművészet, Bp. 1918.évf. 12. sz. 93. old.

Lechner Jenő

Egyetemi hősök emlékműve, Zala György dombormüve

Hősi emlékmü tervezete I-II.

Siremlék-tervezet

Jókai siremlék pályaterve

Műcsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Jenő

MDK

Debrēceni hősök mauzóleuma

Városközpont pályaterve I-II.

Rudasfürdő átépitési terve, távlati képe

Budavári Bécsi-kapu.

Műcsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Jenő MDK

Albertfalvai templom vázlatterve I-II.

Szociális testvérek templomának vázlatterve, vázlata II.

Kápolna-tervezet

Ármentesitő Társulat székházterve, 1934.

Műcsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Jenő MDK

Remetekertvárosi templom távlati képe

Vázlat-terv a Feszty körkép elhelyezésére

Vázlat-tervek egy Szentlélek-templomhoz

Remetekrtvárfoi templom kriptája, belseje

Nagyboldogasszony-uti lakóház 1933 I-II

Mücsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Jenő

Albertfalvai templom vázlatterve

Németvölgyi plébániatemplom vázlatterve

Hermina-uti zárdatemplom

Székesfővárosi Szeretetház pályaterve

Műcsarnok 1939 őszi tárlat

Lechner Jenő MDK

Bécsikapu-téri ház uj udvara

A belügyminisztérium disztermének rekonstrukciója 1929.

Felsőszölnöki állami iskola

Mester-utcai bérház

Műcsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Jenő MDK

A Koronázó templom főoltára

Az eucharisztikus világkongresszus főoltára 1938 I-II.

A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom mellékoltára homlokzata,193o., Pályaterve I-II.

A Károlyi palota oldalhomlokzatának pályaterve

Mücsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Ödenő MDK

A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom belseje I-II.

Az ezcharisztikus világkongresszus főoltára, 1938.

A koronázó főtemplom dekorációja IV.Károly király koronázásakor, 1916.

A megkoronázott királyi pár trónusa I-II.

Mücsarnok 1939 Őszi tárlat

MDK

Lechner Jenő

A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom belseje I-II.

Az ezcharisztikus világkongresszus főoltára, 1938.

A koronázó főtemplom dekorációja IV.Károly király koronázásakor, 1916.

A megkoronázott királyi pár trónusa I-II.

Műcsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Jenő MDK

Lechner Ödön Ferenc József templom tervének belső kiképzé

Az Eskü-uti Medgyaszay szinház 1918, szinpada, tervrajzai

A Károlyi palota oldalhomlokzatának pályaterve

Erzsébet-emlékmü pályaterve 1916.

Mücsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Ödön

Az Iparművészeti Múzeum épülete 1896.

A Kecskeméti Református templom tervének bélyegképe

Városháza pályaterve oldalhomlokzatának pályaterve

Városháza-emlékmű pályaterve 1916.

Dechner Jenő MDK

Debreceni városház pályaterve

Rózsahegyi Kálmán lakóháza

Hantos uti lakóház

Erzsébet-emlékmü pályaterve 1916

Mücsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Jenő MDK

Attila-emlékmü terve

Sárospataki Tanitóképző Intézet 1912.

Pasaréti templom terve

Mészöly-utcai bérház sgrafitto erkélye

Mücsarnok 1939 Őszi tárlat

MDK

Lechner Jenő

MDK

Meuőkövesdi városház pályaterve

A Néprajzi Muzeum pályaterve

A kassai Rákóczi Muzeum tervrajza 1914.

A Regnum Marianum templom pályaterve

Műcsarnok 1939 Őszi tárlat

Lecture 5 and 6

Lechner Jenő MDK

Pesterzsébeti iskola 1914

Mátyás király dombormü vázlata

A koronázó templomba tervezett Mátyás király epitáfium Stróbl Alajos dombormüvéhez

Chicagói ujságpalota pályaterve, 1923

Mücsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Jenő MDK

Jókai siremlék a kerepesi temetőben

Siremléktervezet

Hősi emlékmütervezet, 1933. I-II.

Mücsarnok 1939 Őszi tárlat

MDK

Lechner Jenő MDK

Elemér-utcai iskola 1910

A nyiregyházai rendőrségi székház első terve

Pasaréti uti villa, Hatvani elemi iskola

Munkácsi internátus első terve, 1912.

Műcsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Jenő MDK

Nyaraló Balatonkenesén 19o4

Mauzóleum-tervezet, 19o8

Középiskolás diákkori tervvázlatok YI-II.

Emlékmüvek

Mücsarnok 1939 Őszi tárlat

Lechner Jenő.

Építészeti terve szerepel a Millecsarnok téli tárlatán.

Magyarság, 1924. dec. 16.

MDK

Lechner Jenő ifj.

Albertfalvai róm.kat.templom. Tervezték:
Dr. Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő. Repr.

Magyar Építőművészet, 1941. 12.sz.

MDK

ifj. Lechner Jenő, Fischer József és dr. Lechner Jenő

Pályamunkájukat dicséretben részesitették az alábbi pályázaton

A Kerepesi temető uj ravatalozójára kiirt pályázat dijnyertesei. Magyarország 1939. ápr. 2o.

MDK

Lechner Jenő épitész 2oo kr. III. dij
/Warga Lászlóval/

A pestvidéki törvénykezési épület és fogház.
Épitő Ipar. 1.sz. 191o. jan. 2. 9 l.

MDK

Lechner Jenő épitész 2000 kr. III. dij /Warga László val/

Pályazatok tervkészitésre. Vállalkozók Közlönye. 1909, dec. 22. 4 l.

/ MDK

Lechner Jenő dr.

Jókai emlékkiállitás. A M. Nemz.Mus. kiáll. III.
Bp. 1925. 8 l.

MDK

Lechner Jenő épitész

Középitkezések listája. Pesti Napló mell. 1932. jul. 27. 2k 2 l.

MDK

Lechner Jenő épitész

Szönyi Ottó dr: A szegedi rogadalmi templom. MI. 1932.

27 l. Képekkel.

MDK

Lechner Jenő

Ybl E: A Ferenc József fogadalmi templom. Magy. Építőmüv. 1931. XXXI. écf. 7-9. sz. 31. Képek

MDK

Lechner Jenő épitész

Magy.Mérnök és épitészegyeltből. Vállalkozók Közlönye, 1907. febr.13.

M.N.

Tanács-Galéria 92. kiáll. 1938.

Lechner Jenő épitén M.D.K.

A fókai emlékmű pályázatának nyertese.

Bech Ö. Fülöp Emlékezései. Bp. 1957 350.

MDK

Lechner Jenő építész

A modern és nemzeti építőművészetről. Vállalkozók Közlönye, 1908.17.sz. ápr. 22.

Dr. vLechner Jenő, épitész
A Néprajzi Muzeum pályaterve

O.M.K.T. 1925. május. 13 1.

dr. Lechner Jenő

Regnum Marianum-templom tanulm.terv
Az Erzsébet királyné-emlékmü pályaterve
A pasaréti templom terve

O.M.K.T. 1925. május. 14 l.

MDK

ifj.Lechner Jenő épitész

Siklósi vár helyreállitása 1944.

Gerő László: A Siklósi vár
Müemlékeink 1958 2o 1.

Lechner Jenő
építész MDK M

A Nemzeti Muzeum
a várbeli régi országház
a pesti Egyetemi-templom
a belvárosi ferencrendi templom
restaurátora.

Gerő: ÉpMüe 62.o.

Lechner Jenő dr MDK
építész

A régi Országház helyreállitása az ő terve .

Gerő: ÉpM üe 419.o. 77. jegyzet.

MDK

Lechner Jenő dr. okl. épitész

Gall:

A pozsonyi egyetem elhelyezése. M.Mérnök és Épitész Egylet Közl. 1916. nov. 26. 48.sz. 2e4-2o5 l.

MDK

dr.Lechner Jenő müegy.tanár

Kinek jutottak a középitkezések... Népszerü Tud. és technikai napló. Pesti Napló mell. 1932.jul.13.

MDK

Lechner Jenő

tervezte meg a Szabadság térre szánt Báthory István szobrának, Pásztor János alkotásának talapzatát. (A szobrot végülis nem állították fel.)

Báthory István szobra.

Érdekes Ujság, Bp. 1957. november 2. 11. l.

dr. Lechner Jenő és Füredi Richárd MDK

Attila-emlékmü terve, gipszmodell

Nemz. Képzőmüv. kiáll. Műcs. 1933. ápr.

31 1.

MDK

dr. Lechner Jenő

A németvölgyi tpm. terve, vizf.

Lakóház a Nagyboldogasszony-uton, fénykép

Nemz. Képzőműv. kiáll. Műcs. 1933. ápr.

31 l.

MDK

Lechner Jenő dr.

Fábián G: Nagyszabásu épitőművészeti programm.
Épitő Ipar Épitő Művészet, 1928, jun. 1. 81-82 l.

Tata (Komárom)

Ady Endre-utca 19. Ház, egy
balra kapu, 2 középablak f
rösmárvány kut. Klasszici

(Tata Vé, MV. Bp. 1952, 2 l)

MDK

Lechner Jenő épitész

Képzőművészet, 1929. 16. sz. 23-24 l.

Tata (Komárom)

Fazekas-utca 57. Ház, földsz
kosárives kapuval, XVIII.sz.

(Tata V.é. MV. Kp. 1952, 4.l)

MDK

Lechner Jenő épitész

Néprajzi Muz, Regnum Marianum tpl. mezőkövesdi városháza, Chicago Tribune ujs.palota terve, kassai Rákóczi Muz. és "történelmi torony" gipszmodellje

Kárpáti A: Magyaros épitészeti ... kiáll. a N. Szal.-ban. Magy. Iparművészet. 1930. 161 l.

MDK

Lechner Jenő

VIII. bécsi épitészeti kongresszuson vett részt.

Vállalkozók Közl. 23.sz. 1908. jun. 3. 4 l.

Magy. Épitőművészek Szöv. közgyülése

Lechner Jenő

MDK

Bécsi kapu. Ujjáépitve 1936.

20.o.

Repr.: 24. oldal előtt.

-: A budai Vár. Bp. 1958 . /Szerk: Föv. Idegenf. Hiv./

MDK

Lechner Jenő dr.

építész pályatervét 15o pengőért vásárolta meg a főváros.

A Munkanap, 1932. szept. 14. 5 l.

MDK

ifj. Lechner Jenő

építész pályaművét 300 pengőért vásárolta meg a főváros.

A Munkanadó, 1932. szept. 14. 5 l.

MDK

Lechner Jenő

M.Nemz.Muz. restaurálta, emeletet huzott rá.

GenZakBpest, 68 l.

MDK

Lechner Jenő épitész

Épitőipar, XI. sz. 1908.aug.2. 31o 1.

MDK

Lechner Jenő dr. épitész

Épitőmüv. Szakoszt. javaslatai...
Épitőmüvészet, 1928. 13.sz. 2o5 l.

MDK

dr. Lechner Jenő müegy.tanár

Nemzeti Ujság, 1928. ~~19~~ okt. 7. mell. 38 l.

MDK

dr.Lechner Jenő

Baranski E.L: Főiskolánk a párisi 8. nemz.közi
. . . kongresszuson. Képzőműv. Főisk. Évk.
1936/37. 1.

MK

dr. Lechner Jenő épitész, O.M. Hadimuz. Egy.
II. dij

A hősi emlékek pályatervkiállitásának dijnyertesei.
Epitő Ipar-Epitő Müv. 1927. szept. 1. 152 l.

MDK

Lechner Jenő épitész, III. dij

A pestvidéki törvényszék. Vállakozók Közlönye. 15. évf. 1909. dec. 29.

K

~~Horvat János~~

Lechner Jenő

Rerrich Béla

nincs céd 2

Nyod

Magyarság

1926. aug. 15.

(Az Orszképrőmúzeneti Tanács döntése a Kossuth-nobor elhelyezéséről.)

3 P

~~Horvát Jenő~~

Lechner Jenő

Rerrich Béla

mincs
lid
2

K

Pesti Hirlap 1927.
jan. 12. (A Kossuth-
nobor elhelyezése és az
Országház-tér rendezése,
képekkel.)

3/P

~~Velete Hillem van ele.~~

3034

27. J. Kleyn.

(Sz. Nürnbergben 1792. november 24-én. † Münchenben 1875. május 21-én.)

Kilátás Scheveningenre.

A tengerpartot ábrázoló képecskén, balról a háttérben, Scheveningen épületei közül, a torony bontakozik ki, a part mentén, kikötött és a messzeségben, közeledő vitorlások láthatók; a parton pedig emberek járkálnak kettesével és hármasával. Legelől két hölgy távozik; az egyik ernyőt tart jobb kezében s utánok kutya kullog. A tenger kissé hullámzik, az égbolt felhős.

308

Fa, méretei 12: 14·6 cm.

1873: V. (II. 33.) — 1876: IV. 59. — 1878: V. 71. — 1880: V. 71. — 1881: V. 71. — 1883: V. 219. — 1884: VII. 240. — 1885: VII. 240. — 1886: VII. 240. — 1887: VII 240. — 1888: VII. 240. — 1889: VII. 275. — 1890: VII. 275. — 1891: VII. 299. — 1892: VII. 299. — 1893: VII. 374. — 1894: VII. 27. — 1895: VII. 27. — 1896: VII. 27. — 1897: VII. 27. — 1898: VII. 27.

~~Ernyi Mihály hagyománya 1871. — Magy. Képt. 241. — Lisza 157.~~

~~[illegible]~~ K

Lechner Jenő

Pogány Mórić

Tolnai Világlapja

1917. 1. sz. (?)

archeppel.

Múcz led ?

3/Pg

Kamizsa folyócska III. 121.

Lechner Jenő épitett M.O.k.

A régi budai országház helyreállitó
bizottságában részt vett.

Az egykori budai országház. Bp. 1929 10-12

Építészet - világi

Hősök mausoleuma (Debrecen)

Terv: Lechner Jenő és Szontágh Pál

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 273-274. o.

V. Sz. T.: Hősök mausóleuma Debrecenben.

Építészet - világi

Bérville - Terv. Lechner Jenő

(Br. Gellérthegy) Kir. Puchner István

Tér és Forma, 1932

V. évf. 239-248.o.

Dr. Bierbauer Virgil: A tervező épi-
tész és a családi ház.

Lechner Jenő. építész

Nouvelle Revue de Hongrie

1933. XXVI. a. XLVIII. I. 609-613. l.

Gerevich Tibor: Képzőművészeti kiállítás a Műcsarnokban.

Lechner Jenő épitész 1878

Pásztortűr, 1928. 15 sz.
337. l.
Albrecht Desső: Tir év szerzeménjen

Lechner Jenő épitész

Budapesti Szemle CCXXI. 1931.
321-353. Klebelsberg Kunó:
A gyüjtemény-egyetemek

Ferenczy Béni naplója

79, 98, 100, 112, 154,

Lechner Jenő

Pásztortűz, 1928. 15 sz.
337 l.
Albrecht Dezső: Tíz évszerzeményei

Ikonográfia, XVII.sz.

Thurzó György arcképe, ismeretlen-
től

Életképek, 1876.juni 4. I.k.4sz.
31-33.l.

György Aladár: A müiparkiállitásról.

Egyházi építészet

Lechner Ferenc József

jubileumi templomterve

Budapesti Szemle CLVIII

1914. 303-311. o. D: Tavaszi tárlatok

Lechner Jenő épitése

Budapesti Szemle CCLVII. 1940.
74-80. Spectator (Ybl Ervin):
Képzőmüvészet

Steindl Imre épitész

214, 332, 350, 383, 388, 435, 457,

L e c h n e r Jenő építész

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
206-211.
"Az Erzsébet-emlékmü"

Lechner Jenő építész

Budapesti Szemle CCXXIV. 1932.
287-304. Gál Ervin: Képző-
művészet

Lechner Jenő, építész

Művészet, II.1903.203-205.

Hazai krónika

Lechner Jenő, épitész

Művészet, II., 1903. 357.

Művészeti irodalom.

Lechner Jenő épitész

Képes Pesti Hirlap. 1923. febr. 23. 2

A Corvin-lánccal...

Lechner Jenő épitész

Pesti Hirlap. 1932. máj. 4.8

Szentgyörgyi Istvánt bízták meg
a budapesti házi ezzel
emlékművének elhelyezésével

Lechner Jenő építész

Magyar Művészet 1925.340-357.o.
Vámos Ferenc:Feszl Frigyes és kora.

Épit[illegible]t. Regnum Marianum. Lechner Jenő

Magyar Müvészet 1925. 169. o.

Gr. Beckers leánya

Krech Fridrik arcképe /Pest,XIXsz.e.f.

Századok 1874.84-102 o.
Nagy Iván:Magyarország képzőművészei

festészet (1900–1919) – Önálló táblakép.

Lechner: 2 csendélet, tájkép.

(János Edön?)

Jenő

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. t. 777–782. l.

Nagy Tarassi Tárlat (Műcsarnok).

Festészet (1900–1919) — Önálló táblakép.

Lachner: csendélelek.

(János Balán?)

Jenő

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. t. 504–505. l.

Tavassi tárlat a Nemzeti Szalonban.

Lechner Jenő mügitér.

Meyer Nemzet.
1946. VI. 29.; II. inf. 142. r.
(: Hír. :)

Lechner Jenő épitész

Magyar Müvészet 1925. 169. o.

Külföldi tanulmányut

KMK Kis Bálint festő Svájcban, Olasz-
országban és Németországban /1833/

Századok 1874.34-102 o.
Nagy Iván:Magyarország képzőművészei

Lechner Jenő építész

lásd Kismarty-Lechner Jenő alatt is.

Művészet, III., 1904. 130.

Kitüntetések.

Lechner Jenő építész

Pesti Hirlap. 1926. febr. 28. 4

k. k. l. A Cihbeliek kiállítása

Lechner Jenő építész

8 órai Ujság 1931. VIII. 8. 5.

Hír a mohácsi lengyel emlékműről

Lechner Jenő építész

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Épitész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Lechner Jenő építész

Tér és Forma, 1932.

V. évf. 273-274. o.
V. Sz. T.: Hősök Mauzóleuma
Debrecenben.

Lechner Jenő építész

Tér és Forma, 1932

V. évf. 239-248.o.
Dr. Bierbauer Virgil: A Lechner építész és a családi ház.

Lechner Jenő építén

Tér és Forma, 1931

IV. évf. 157-166.o.
kemer János: Pályázat a Gellért és Rudas fürdő környékének rendezésére.

Lechner Jenő épitész

Pesti Hirlap. 1923. apr. 5. 7

a műemlékek Orsz. Bizottsága által...

Lechner Jenő építén

Tér és Forma, 1931

IV. évf. 183-190.

Weichinger Károly: A debreceni rázos bára. Egy, terapály árat és annak tanulságai.

Lechner Jenő építés

Ter és Forma 1941. 199-202

Kal. templom Albertfalván

Lechner Jenő építén

Tér és Forma, 1929

II. évf. 175-185.

komor János: A Maglódi-úti nezetet-
otthon pályatervé.

Lechner Jenő építész

Tér és Forma, 1928

I. évf. 166-190.
Kéz családi házak bemutatása.

Lechner Jenő

Müteremház, Bpest ,kép

Tér és Forma, 1934 VII. 161

Lechner Jenő épitőmüvik.

Müvikel.

VI. évf., 1907.

131.

Lechner Jenő műépítész.

8 órai Ujság.
1929. V. 23. ,7.
(:Kir.:)

Lechner Jenő

építész

Művészet, 1939. IV. róf. 28. sz. 108. l.

Kende Béla: Ősi-tárlat a Műcsarnok-ban.

Építészet - világi

a mezőkövesdi városház terve

Lechner Jenő

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Építészet

Lírenulék — Lechner Jenő

Tér és Forma, 1930. III. évf.

382-420. o.

A XII. Nemzetközi Építész-
kongresszus alkalmával
bemutatott magyar munkák

Müvészi díj: Rákóczi sírsulék-pályázat

Lechner Jenő

Müvészet VII. évf. 1908. 128. l.

Lechner

épitész

Revue de Hongrie

1911. IV. a. VII. I. 466-468 l.

Magyarország a római nemzetközi mű-
vészeti kiállításon.

Lechner Dénes, építész

Műegyetem 1930.5-6.93.

Lechner Jenő

~~szobrász~~ ejtőn

Tisza- szobor pályaműve.: Ligeti Miklós Tisza tetván-
ja, karmoréke előtt, jól szabott öltönyben áll, –
Lechner kellemes vonulat, magyar ritmust kerülő
talapzatán

Budapesti Hirlap
1929.VI.16.

dr Lechner Jenő

épitész

Tisza István-szobor pályaművek kiállitása - Műcsarnokban - tervével szerepel, Lipitz Miklós szobrászszal együttesen. Pályaművei nagyobb architektura a vármegyék cimerciva.

Pesti Hirlap
1929, VI.16.

Lechner Jenő

Építészeti tervekkel nevezet a Kép. mű. Társulat tavaszi tárlatán a műcsarnokban

Magyarság 1925 v. 16

Lechner Jenő.

műépítész.

a Nemzeti Múzeum átépítésével bíztak meg.

Ma reggel, 1927. Nov. 4.

Der Kleine Prinz.

Illustrierte.

Verlag Kurt Wolff, Leipzig.

Lechner Jenő

* A Nemzeti Muzeum épületének története. A *Nemzeti Muzeum Barátainak Egyesülete* alig néhány hónapja tartotta meg a társadalom széleskörü érdeklődése mellett alakuló gyülését és a nagyközönség megértve az egyesület alapitóinak nemes célját, egyre nagyobb tömegben sorakozik azok mögé, akik célul tüzték ki az ország első kulturintézményének támogatását és fejlesztését. Bár első közgyülését az alapszabályok körül felmerült tehnikai nehézségek miatt csak a jövő év elején tarthatja meg az egyesület, örömmel állapitható meg, hogy a tagok létszáma máris eléri a háromszázötvenet és a taggyüjtő akció különösen az elmult hónapban vett nagy lendületet. Az egyesület egyébként is megkezdte müködését és tagilletményül a közel jövőben megküldi minden egyes tagja részére *Lechner Jenő A Magyar Nemzeti Muzeum épületének története* cimü gazdagon illusztrált diszmunkáját, mely a muzeum épületének egyuttal első tudományos monografiája. Az egyesület vezetősége más téren is törekedni fog, hogy minél szorosabbá és intimebbé tegye azt a kapcsolatot, amely tagjait a Nemzeti Muzeumhoz füzi.

XII 22 m

Magyarság, 1926. dec. 22.

1

Adresse

M.O.K.

Dr. Lechner Jenő, építész

sárospataki tanítóképrőjéner, mezőkövesdi városházának és Jókai síremlékéner fényképei, valamint a Szent Ferenc jubileumi templom és a Chicago Tribune dicséretet nyert pályatervei szerepelter a Nemzeti Szalon beli tervkiállításon. 1930. szept. 8-15.

Magar Vilmos: A XII. nemzetközi építészkogresszus tervkiállitásának mérlege.
A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1930. 64,köt. 381. old.

Lechner Jenö, müép. MDK

az épitészeti alkotások elrendezője Weichinger Károlylyal közösen a kiállitáson. Jubileumi templomát kell kiemelni. /53,o.

YBL Erwin: "Gróf Klebelsberg Kunó" emlékkiállitás a MÜcsarnokban.1933. MIP. 1933.44.1. és 53.1.

Dr.LECHNER JENŐ

A mezőkövesdi városháza dijnyertes pályaterve.

Magyar kiállitás tárgymutatója. Műcsarnok 1934.
19.oldal

MDK

ifj.Lechner Jenö,épitész

terve eredetisége miatt kiemelendö a hat második dijat nyert tervek közül. A hidfeljáró forgalmát oldja meg nagyon szerencsésen.

Mit épitsünk Óbudán ?

Nemzeti Ujság. 1937. maj.2. 15.1.

MDK

Lechner Jenő dr.müegyetemi rk.tanár

A kormányzó a Képzőművészeti Főiskolához rendes tanárrá nevezte ki.1928.jul.31.

Kincses Kalendárium 1929. 88.o.

MDK

Lechner Jenő

Architectura /Hága/ 1930. Nº 34. /aug.23./

M.D.K.

Lechner Jenő: A Ferenc József emléktemplom terve. /Makett./

Mélynyomás, -- müve után.

Panoráma. Bécs. 1928.márc.25. 13.sz. 9.p.

Lechner Jenő

MDK

épitész
A mezőkövesdi városháza terve

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Lechner Jenő MDK

építész
Rezsőtéri templom

Mücsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Lechner Jenő MDK

épitész
Debreceni hősi emlék

Mücsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Lechner Jenő MDK

épitész
Bérházrészlet

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

Lechner Jenő MDK

épitész
Bérvilla I-II.

Műcsarnok 1934. dec. 1935. jan.
Jubileumi kiállitás

MDK

.dr.Lechner Jenő épitész

dr.Lechner Jenő: Dr. velencei Hauszmann Alajos.

1952. X. 1.

M. D. a

LECHNER Jenő építész

tervek a régi Szt. Lőrincz Zárkás

gyógyszertárrá alakítására (1936.)

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 306. e.

MDK

Lechner Jenő

Cikk: A kispesti munkástelep.

Az Ujság, 1908.nov.22.

K

ÉPITŐK ZSEBKÖNYVE. Szerkesztették Lechner Jenő és Warga László okl. építészek. Budapest, Singer és Wolfner kiadása. 532 l. — Ez a zsebkönyv gyakorló építészek s olyanok számára készült, akik az építés körül fölmerülő bármely technikával foglalkoznak, amilyenek például az ács, a kőfaragó, a betonműves stb. Gyakorlati ismeret- és adattár, építési tanácsadó, amelyet a szerkesztők azért adtak közre, hogy vele kiszorítsák a nálunk közkézen forgó idegen nyelvű s idegen viszonyokhoz alkalmazott, hasonló zsebkönyveket. Különös súlyt helyeztek a hazai építési anyagokra, amelyekre nézve még a gyakorlati építészek körében is sok az elfogultság és előítélet. A közölt adatok a legújabb és főképp hazai anyagokon végzett kisérletek eredményei. Az építésügyi törvények terén a budapesti építésügyi szabályzatot vették alapul. Tíz fejezet foglalja magába mindazt a szükséges adatot, táblázatot, tudnivalót, ami az építőanyagokra, a tervezésre, a szerkezetekre, a súlyok és terhelésekre, a szilárdságra, árelemzésre, építőipari munkák elszámolására, tartósságra, időbeli sorrendre, törvények és szabályrendeletekre vonatkoznak. Egy függelék közli az építési gyakorlatban használatos matematikai táblázatokat, hivatalos mérték-rendszereket, átszámító-táblákat stb. Gondosan szerkesztett betűrendes tárgymutató minden adat gyors megkeresését teszi lehetővé.

A SZÍNES MÁSOLATOK A MŰÉLVEZETRE VALÓ NEVELÉSNÉL ÉS VETÍTÉSÜK MÓDJA. Irta Zsámboki Gyula. Különlenyomat a „Nemzeti Nőnevelés"-ből.

Művészet
1904. 349. l.

Ágostonné Zirc.

Kézdi Kovács L.: Éjszaka. Megv. Havas Ágostonné Zirc.

Pravotinszky Lajos: Hangulatos táj. Megvette ifj. Kintzing Jánosné Arad.

Glatz Oszkár: Apa fiúval. Megv. Kintzing Jánosné Arad.

Edvi Illés Aladár: Tavasz Dalmáciában. Megvette Kintzing Jánosné Arad.

Kézdi Kovács László: Őszi reggel. Megvette Farkas Ödön Tápió-Sajó.

Kézdi Kovács László: Tavaszi gondolatok. Megvette Farkas Ödön Tápió-Sajó.

Zichy Istv.: Magányos nyirfa. Megv. br. Bochus Zsigm.

Vajda Zsigm.: Magyar paraszt. Megv. Hirsch J. Budapest.

Glatz Oszkár: Öreg házaspár. Megv. a Nemz. Szal. „

Kubinyi Sándor: Chic. Megv. Münich dr. „

Radnai Béla: Első lépés. Megv. Jászai M. „

Major Jenő: Szadai utca. Megv. a Nemz. Szal. „

Helbing Fer: Naplemente. Megv. Redlich Arthur „

Honti Nándor: Címlapok. Megvette a kormány.

Pravotinszky Lajos: Dachaui tájrész. Megv. „ „

Helbing Ferenc: Hazafelé. Megvette „ „

Vadász Miklós: Tanulmány. Megvette „ „

Olgyai Victor: Noveda. Megvette „ „

Huszák Bertalan: Tanulmány. Megvette „ „

Edvi Illés Aladár: Temető. Megvette „ „

„ „ „ Konyha. Megvette „ „

„ „ „ Tájkép. Megvette „ „

Pravotinszky Lajos: Hangulatos táj. Tanulmány. Megvette a kormány.

Chabada Béla: Rézkarcok. Megvette a kormány.

Ker. 4. 1878 Bf dipl 1900

~~Hofhauser Iloak~~

K

Kismarty Lechner Jenő

Látzay Fritz Gszkár

Löllbach Kálmán

Lux Kálmán

Orbán Ferenc

Radó Sándor

Somló Emil

Tichtl György

---

arany diplomát

kaptak 1955-ben

(építészek)

MDK

Lechner Jenő dr. építőművész

az alábbi ülésen "Emlékezés Jakab Dezsőre és korának építőművészetére" c. tartott előadást

Jakab Dezső építőművész emlékére ünnepi ülés. Bpest. 1933. jan. 31. /Magyar Képzőm. Egyes. Építészeti Szakosztálya/.

Kismarty Lechner Jenő ify

és

Schömer Ervin

nincs cid

a MABI törökbálinti tüdőszanatoriumának tervpályázatán díjazva

MMÉEKözl.

1944. 152. l.

Kismarty-Lechner

Jenő dr

és

ifj. Kismarty Lechner

Jenő

lásd

Képzőművészet

1942. 182. l.

s Bewußtsein

Parlament zum europäischen Schicksalskampf gegen den Bolschewismus.

24. 11. Die Presse des neuen Europa gedenkt des 6. Jahrestages des deutsch-japanischen Antikominternpaktes, dem die europäischen Zusammenschlüsse folgten.

25. 11. Unter dem Protektorat von Minister Pavolini und Reichspressechef Dr. Dietrich wird in Rom eine Ausstellung „Die deutsche Zeitschrift" eröffnet.
In München beginnt eine Tagung des Internationalen Gemeindeverbandes.

*

Auch der November hat manche autorisierte Rede aus dem Munde deutscher oder verbündeter Staatsmänner und Politiker gebracht, in denen kluge und zukunftweisende Worte zur Zielsetzung der europäischen Arbeit gesprochen wurden. Anlässe, die in besonderem Maße zum Innehalten und zur Sichtung des Erreichten anregten, trafen gerade in diesem Monat zusammen: Italien hatte angesichts des erneuten anglo-amerikanischen Angriffs auf die Ordnung im Mittelmeerraum bei der 7. Wiederkehr des Jahrestags der Völkerbundssanktionen nur noch mehr Argumente, um die jährliche Rückschau zu einer scharfen Abrechnung werden zu lassen. Mit Dankbarkeit konnte die Slowakei das vierte Jahr ihrer Selbständigkeit im Zeichen des Dreierpaktes beginnen, einer Selbständigkeit im Zeichen jenes Paktes, dem sie im November vor zwei Jahren als dritter kleinerer Staat nach Ungarn und Rumänien beitrat. In allen drei Staaten war dieser Beitritt in den Tagen vom 20. bis 24. 11. Gegenstand zuversichtlicher Ausblicke in die Zukunft des neuen Europa. Für Rumänien trat mit einem deutsch-rumänischen Kulturvertrag, für die Slowakei mit einem deutsch-slowakischen Konsularvertrag ein weiteres Element fruchtbarer Beziehungen zu den schon historischen engen Bindungen an den Europa-

Kismarty-Lechner

Jenő itj

<> Városi lakástípusok. könyve

Bp. 1947. Kiadta a Építés- és Közmunkaügyi Miniszterium.

Ismertetve:

Kósa Zoltán: Két kis könyv a modern építészetről. Tér és Forma

1947. 134-l.

Kismarty Lechner

Jenő Ifj és

Kozma Lajos

a Magyar Művészeti Tanács és az Építés- és Közmunkaügyi Minisztérium támogatásával rendezték a Falu és Város Lakásépítési Kiállítást a Neinzeti Szalonban, amely mint többpéldányú vándor. Kiállítási anyag fogja bejárni az országot.

Borbíró Virgil dr:

Lakás vagy okhon?

Tér és Forma 1947. 132-133. l

~~Bernáth Aurél~~

~~Gyarmasztós Pál~~

Kismarty Lechner Jenő

Major Máté

Pátzay Pál

Szőnyi István

vid

Fischer József

A realizáció jegyében

Tér és Forma

1944-45, 11-17

Szovatt Társzal.

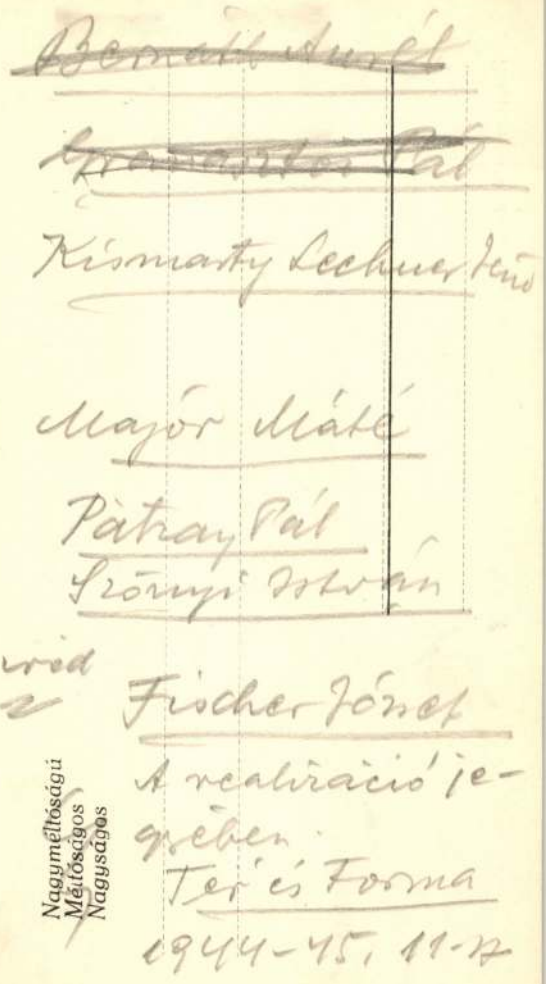

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Kismartý Lechner Jenő

(f)

MÁV vonalosház szerop.
díjnyertes és megvétel
" mellékvonali középállomás szerop.
díjnyertes
" személyzeti fürdőépület szerop.
megvétel

Benkhárd MÁV

Kismarti-Lechner
Jenő ifj.
épitén

l.

Szendy K. Bpest
wehrf. közig. évk.
1942. Bp. 1943. 363. l.

FOGARASI BÉLA

TUDOMÁNY ÉS DEMOKRÁCIA

SZIKRA

Kismarti Lechner Jenő
ifj

l.

Szendy K. Bpest
székesf. közig. évk.
1942. Bp 1943. 390. l.

m. kir. minister 1911. április 12-én
ter. állampénztárhoz intézett rende-
ének másа:

gos Bizottsága részére uti előle-
gedélyezvén, utasitom az állam-
a Müemlékek Országos Bizottsága
ra elszámolás kötelezettsége mel-
t megjelölt alnaplójában kiadáskép

prilis 12. A minister helyett:

[Kismarty-Lechner Jenő ifj.]

könyve

Városi lakástipusok.

Orsz. Építésügyi Kormánybiztosság Építésracionalizálási Osztály.

Bp. 1947

A könyvben lévő terveket részben ő készítette.

Visegrád.

Az előtér elfoglal
rából a Salamon tornyot lát
épületei bontakoznak ki a f
középtérben a Duna kanyarog
dereglye és egy fölfelé hal
hegyek foglalják el. Az égb

Vászon, méretei 13.1:

Sz. 13-909
1579-908-

Kismarty Lechner

Jenő ifj

mint épitész is

tíd Schömer Ervin

l.

T. F. G. P. 148. l.

, ábrával

tervét megvették

1901-ik é

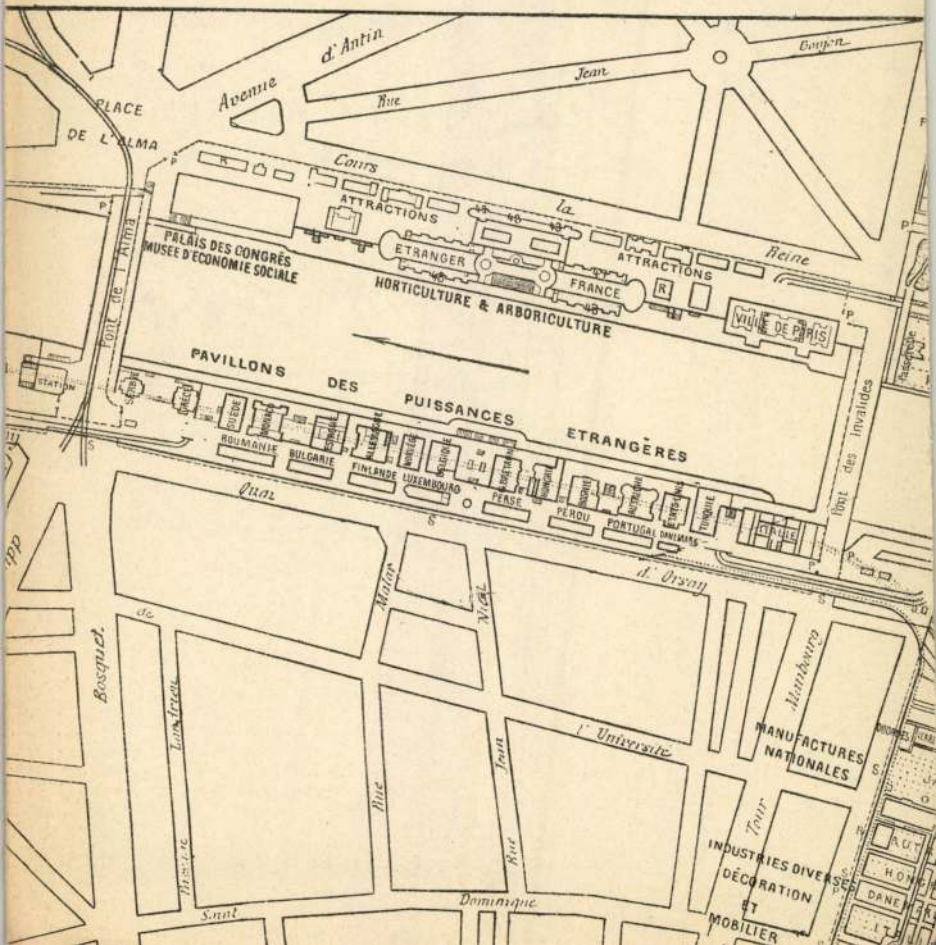

Avenue d'Antin
Rue Jean Goujon
PLACE DE L'ALMA
Cours la Reine
ATTRACTIONS
ETRANGER
FRANCE
ATTRACTIONS
PALAIS DES CONGRÈS
MUSÉE D'ÉCONOMIE SOCIALE
HORTICULTURE & ARBORICULTURE
VILLE DE PARIS
Pont de l'Alma
STATION
PAVILLONS DES PUISSANCES ETRANGÈRES
SUÈDE
ROUMANIE
BULGARIE
FINLANDE
LUXEMBOURG
PERSE
PÉROU
PORTUGAL
DANEMARK
TUNQUIE
Pont des Invalides
Quai d'Orsay
Malar
Nicol
Bosquet de
Rue Jean
Rue Jean
l'Université
Tour Maubourg
MANUFACTURES NATIONALES
INDUSTRIES DIVERSES
DÉCORATION ET MOBILIER
Dominique
Saint

dr. Lechner Jenő.

A Műcsarnok téli tárlatán régi magyaros mezőkövesdi zékház terve szerepel.
(emlétve).

Pesti Hirlap, 1928. dec. 19.

Dr. Lechner Jenő.

A Műcsarnok téli tárlatán úgy magasos mezőtörvéli zélhás terre zsegel.
(emlétve).

Testi Szilap, 1928. dec. 19.

Lechner Jenő,

---

a Műcsarnok téli tárlatán a mezőkövesdi székház magyaros terrajzával szerepel.
(emlétve.)

Magyarság. 1928. dec. 16.

Lechner Jenő.

A Műcsarnok téli tárlatán a Rerrő-téren emelendő I. Ferenc József fogadalmi templomának gipszmodelljét látjuk. (Emlékeztető.)

Magyarság, 1928. dec. 16.

<Kismarty Lechner
Jenő ify>

cikke

<> A modern
svéd építészetről.

Uj Építészet
1947. 3. sz. számos
képpel.

< Kismarty Lechner Jenő

ifj.)

cikke

< > A göteborgi
városháza. Műszaki
Világ. 1939. szept 2.

Helyszíni tanulmány
alapján írt
cikke.

Kismarty Lechner Jenő

wód

Kozma Lajos-Városi

és falusi lakásépítés-
rol. Kismarty-Vá-
rosi lakástipusok
c. könyvének ism.

Uj Építészet

1947. 3-sz 57. l.

<Kismarty Lechner
Jenő ifj.>
cikke

< > A modern épi-
tészet harája.
Nemzeti Újság
1939. jun. 8.

Köbenhavn-Helle-
rup-ból kelterett
cikk.

ANSCHBURG GUSZTÁV
ónyvkereskedése és antiquariuma
udapest, IV. Ferenciek-tere 2.

Árjeg
Nyomtatvány

Müemlékek Orsz. Bizottsá

Kismarty Lechner Jenő
I. díj (Keppel) if

tovább

Schömer Ervin
I. díj (Keppel)

Dr. Szendrői Jenő
II. díj (Keppel)

P. G. (Preisich Gábor?):
A „Mallerd lakótelep"
[Budapest és Budakeszi
határán] tervpályázata.
Új Építinet. 1948. 4. sz.
137 – 139. l.

Zárt körű pályázat
volt.

a M.

m. R

bió

kel

Br2 929. Divald graf. müint.

Kismarty Lechner
Jenő ifj.

az alábbi tervpá-
lyázaton megvétel.

Hoch István: A nékesfőváros egészségház tervpályázata.
Új Építészet 1948.
4. sz. 149. l.
150. l.
ábrákkal

est 1948 Oktober hó 31 én

Saláth Ferenc
altiszt

Kismarthy Lechner J.

Mattyasovszky László

tovább építészek

a Mátraházi Állami Tüdőbeteggyógyintézet a második világháborúban tönkrement. 1946-47. fentiek terve szerint állitották helyre az Építés és Munkaügyi Minisztérium F

Borb-Fabr 44,45.l.

(Újjáépül a Mátraházi Állami Tüdőbeteggyógyintézet)

F irányítása mellett

< Kismarty Lechner
Jenő ifj. >

<> Új építészeti formák cikke
Alvar Aalto művei-
ben. Tér és Forma
1948. 1–3. l.

ÉPÜLET,
oszlopos, benne ásványokból összerakott tájban
Krisztus az Olajfák hegyén.
Fa és kő, mag. 16 cm.
XVIII. század.

HÍMZŐ NŐ,
faberakású kép.
32×21 cm.
XVIII. század.

LEGYEZŐ,
két darab, festett jelenettel.
XVIII. század.

LEGYEZŐ,
kerek, zöld vászonból, tausírozott ezüstnyéllel
Szélessége 30·5 cm.
Német, XVIII. század.

ÉKSZERSZEKRÉNY,
ébenfa, márványdísszel.
XVIII. század.
Ipolyi, Biharvármegye, 329. szám.

ASZTALDÍSZ ÉS GYERTYATARTÓ,
utóbbi négy darab.
XIX. század eleje.

DÍSZHINTÓ-MODELL,

~~NYOMTATVÁNY.~~

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

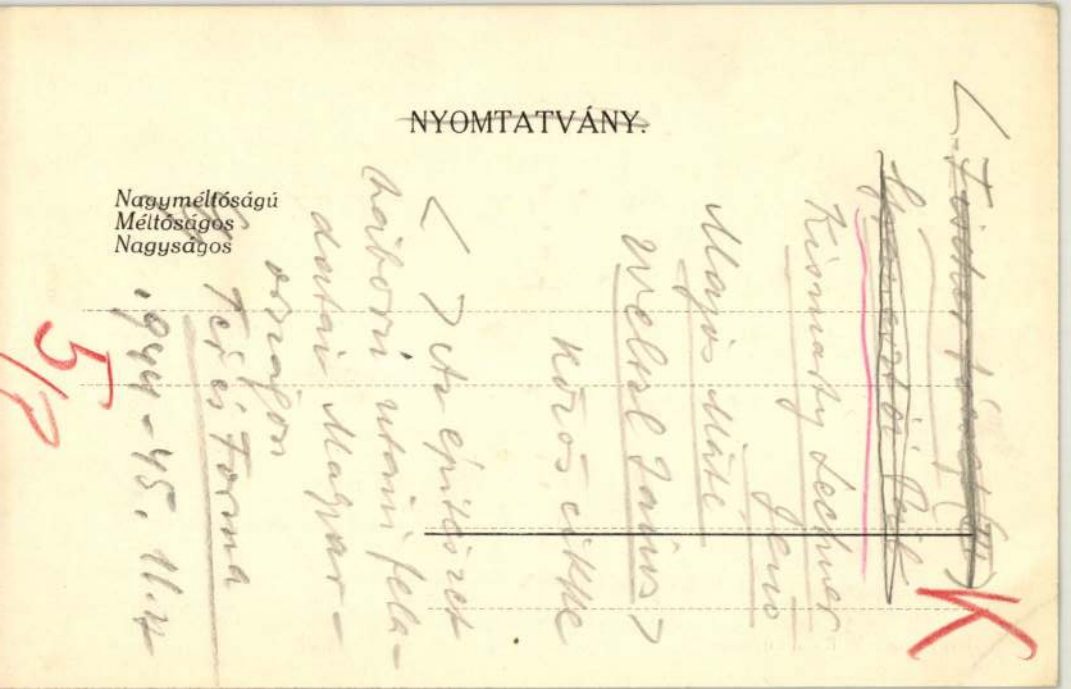

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

O ~~Bártfa László~~

~~Gádoros Lajos~~

tovább 2

ifj. Kismarty Lechner Jenő

Németh Pál

építészek tervei repr. a köv. műben.

Gádoros Lajos, ifj. Kismarty Lechner Jenőés Perényi Imre: Családi lakóházak. Bp. 1948. Kiadta az Építéstudományi Központ.

osztálytanácsos.

A hivata

m

~~Gyádoros Sajós~~

tovább

Ag. Kismarty Lechner
Jenő

Pereuyi Imre

nehezetek
a Családi lakóházak
c. munkát
Kiadta az Építés-
tudományi Központ
Bp. 1948.

A miniszter rendeletéből:

osztálytanácsos.

A hivata

m

tovább
2

~~Gádoros Lajos~~
~~A lakások berendezésérül~~
ifj Kismarty-
Lechner Jenő
A családi lakóházak tervezéséről
Rozma Lajos
Bevezető
Oxmos Imre
A lakóház kertje
Preisich Gábor
A családi ház elhelyezésérül
Röhringer Karolyi
Épitészek (?) cikkei
A Kav. műben

A családi házelőgyártás külföldi eredmenyei

Gádoros Lajos, ifj Kismarty Lechner Jenő és

Pereényi Imre: Családi lakóházak. Bp. 1948.
Kiadta az Épitéstudományi Központ

oktatásügyi Minisztérium

A m. kir. vallás- és közo
és ügyszám alatt a keb. s
rendeletének másolata:

'asitom a
. . . . . J á n o s műépitész
részére /:lakik: Budapest,
. . . . . Budapest-Nagymaros-Viseg
utazása alkalmával felmeri
kiállitott és számvevősége
alapján /:. . . . . 34.50 . . . . . :/ . H
. . . 50 . . . fillért a 127.689.
utaljon ki.- Budapest, 19
A miniszter rendeletéből:

Késmarty Lechner Jenő

1958-ban 80 éves

(fia: ifi K.L.J 50 éves)

Halácsy D:

Az építőművészet ősz mestereinél. ~~K.L.J.~~

A jubiláló Lechneráknál

Építők lapja

1958 okt. 7.

U.a.: K.L.J. M. Hirck

1958 okt. 1.

Nagy Gyula

illusztr. Vas. Nys

1897

M. D. K.

KISMARTY-LECHNER Jenő építészmérnök

A Bazilika 1947-ben leégett kupolájának helyreállítása dr Csonka Pállal

4.1

Ybl Ervin: Ybl Miklós 98.,

Lechner Jenö dr

K

Pollack Mihály

nincs
ied

Neues Pester Journal

1917. maj. 9. (Der Erbauer des Nationalmuseums.)

Lechner Jenő dr

K

mivel
céd.

Pollack Mihály

vagy

Budapesti Hirlap

1917 máj. 9. (Felolvasás a Nemzeti Muzeum épitőjéről.)

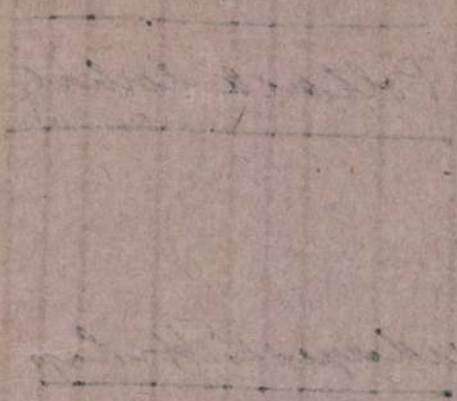

M.D.K.

dr. Lecrner Jenő, építészmérnök

terve megvételben részesült a budai ferencrendi templom bővítésére kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1939. LX. évf.

máj. 25. sz. 8. old.
+ jul. 6. " 4. "

M.D.K.

Vážíš si kozák Lepší. Bg. 1939. IX. čvl.

sz. old.

MDK

Lechner Jenő dr. müegyetemi tanár

Az Erzsébet Népakadémián Lechner Jenő dr. müegyetemi tanár adott elő a biedermeier-kori Buda és Pest műemlékeiről.

Cikk: A biedermeier Buda és Pest.

Magyarság, 1923.dec.16. 14.lap

MDK

Lechner Jenő műépitész-tanár

A Pázmány Péter tudományegyetem épületének átalakitási terve.

Cikk: Ujjászületett az egyetem.

8 Orai Ujság 1934.okt.24. 6.lap

MDK

Lechner Jenő dr. épitőművész a Képzőm.Foisk
r. és a Műegyetem rk. tanára

Dr.Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő alkották
a bpesti XXXIV. Eucharisztikus Világkongresz
szus Hősök-terén emelt kongresszusi oltárát.

Dr.Molnár Ernő: Az Eucharisztia kongresszusi
tronja.

Nemzeti Ujság, é.n. máj.23. 15.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Az Országos Levéltár és a belügyminisztérium irattára által elfoglalt termeket, a belügyminiszter helyreállittatta. Az eredetileg kolostorból az országgyülés ülései céljára átalakitott termek dr. Lechner Jenő művészi és korszerű megujitásában még pompásabbak, miként azokat Hillebrandt F. Antal főépitész megalkotta.

M.Gy.: A helyreállitott budai Országház... A Magy. Mérnök és Epitész-Egylet Közlönye. 1929. VI. 9. 146. lap

MDK

Lechner Jenő dr. műépitész

Az Eucharisztikus Világkongresszus baldachin épitményének és főoltárának felhasználásával a Szentlélek templom terveit dr. Lechner Jenő műépitész készitette.

Cikk: A Gellérthegyre gondolta el ...

Nemzeti Ujság, 1938. Jul.3. 17.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Budapest I. Hantos ut 9.sz. alatti bérvilla
Terv.: Lechner Jenő dr.
Földszint és emelet alaprajz. Repr.

Tér és Forma, 1928. I.évf. 5.sz. 169.lap

MDK

Lechner Jenő dr. főiskolai tanár

A központi egyetemi épület stilusos restaurálásával, a minisztérium dr.Lechner Jenő főiskolai tanárt bizta meg.

Cikk: A központi egyetemi épület restaurálása.

Vállalkozók Lapja, 1933.nov.9.

MDK

Lechner Jenő dr. épitőművész
A Képzőműv.Tanács határozatában megállapit
ja, hogy a Kossuth-emlék elhelyezésére és
egyszersmind az Országház-tér rendezésére
dr.Lechner Jenő és Rerrich Béla épitőmű-
vészek terve a legmegfelelőbb.

Cikk: A Kossuth szobor elhelyezése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1926.nov.1.
162.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A Turáni társaság előadássorozatában 1922. febr.1.-én a turáni népek művészetéről Lechner Jenő dr. értekezett tartalmas és vetitett-képekkel kisért előadásban.

Cikk: Előadás a turáni népek művészetéről.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1922.febr.15. 26-27.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A koronázási főtemplom trónszékei. Tervezte Lechner Jenő dr. Repr.

Magyar Iparművészet, 1917. 28.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A budai koronázási főtemplom ünnepi diszű
főoltára. A diszitést tervezte dr. Lechner
Jenő. Repr.

Magyar Iparművészet, 1917. 27.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Dr.Lechner Jenő és Rerrich Béla terve:
A Kossuth-emlék elhelyezésének és az Országháztér rendezésének a M.O.Képzőm.Tanács részéről elfogadott terve. Repr.

Dr.Ybl Ervin: A Kossuth-szobor helye az Országháztéren.

A Magy.Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye. 1926.IX.19. 222-224.lap

dr. Lechner Jenő, építész M.D.K.

terve megvételben
részesült a MÁV kassai
állomás épületének pá-
lyázatán!

Vállalkozók Lapja, Bp. 1940. LXI. évf.
aug. 22. sz. 5. old.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építész

terve megvételben részesült a budai jerencrendi templom bővítésének jályáratain.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1939, LX. évf.

máj. 25. sz. 8. old.

MDK

Lechner Jenő dr.

Zala György és dr.Lechner Jenő: Bpest
Egyetemi hősi emlék.Egyetem tér.

Liber Budapest szobrai, 379.l.

Lechner Jeno dr.

Zala György és dr.Lechner Jeno: Ujpest
Egyetemi Nosi emlék.Egyetem tér.

Liber "pest szobrai, 3?9.l.

MDK

Lechner Jenő dr. építész

A bpesti műegyetemi templom 1925-ben kezdődő restaurálási munkálatok művészi irányitója.

Rozinay István: A bpesti egyetemi templom.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1927.febr.15.
27-28.lap

MDK

Lechner Jenő dr. műegyetemi tanár

A Kossuth-szobor elhelyezése ügyében a Képzőművészeti Tanács Lechner Jenő műegyetemi tanár és Rerrich Béla épitész-tanár tervét ajánlja elfogadásra az illetékes köröknek, amely terv a Kossuth-szobrot az Országház-tér északi csúcsára, kivánja helyezni. Ezzel kapcsolatban az egész tér kertészeti megoldása Lechner és Rerrich terve szerint alakitandó át.
Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1926. 124.lap

MDK

Lechner Jenó dr.

A Magyar Mérnök- és Epitész Egyletben ki voltak állitva azok a tervek, amelyek a Ferenc József fogadalmi templom szükebb-kürü tervpályázatára érkeztek be. Az első dijjal Lechner Jenó dr. tervét tüntették ki.

Cikk: A Ferenc József fogadalmi templom tervei.

Epitő Ipar - Épitő Művészet, 1927.aug.1. 114.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: A "Nemzeti Mozgó".

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1921. Márc. 15.
33-36. l. Tervrajzokkal.

MDK

dr. Lechner Jenö, ép.

a ferences egyházközség margit-köruti templomának kibövitésére kiirt pályázaton a zsüri megvásárolta dr.L.J. pályamüvét.

Az országuti ferencesek egyházközség margit-köruti templomának...
Pesti Napló. 1939.máj. 6.

MDK

dr. Lechner Jenő

Dr.B.V.: A Liége-i nemzetk. építészeti terv-
kiáll. Tér és Forma 1930 ~~1932~~. 7.sz. 302.l.

MDK

dr.Lechner Jenö és ifj.Lechner Jenö, ép.-k

A diszoltár tervpályázatának első díjat nyert terve

Két reprodukció.

A XXXIV. Eucharisztikus Világkongresszus alkalmából
a Hősök-terén emelendő diszoltár pályázatai.
Magyarságó 1937 okt. 10.-i sz.-hoz melléklet./XX
§113./

MDK

Lechner Jenő dr.

Mátyás király dombormű vázlata.
A koronázó templomba tervezett Mátyás király epitáfium Stróbl Alajos dombormű-véhez.

KMTárs, 1939. Őszi tárlat. 36.lap és 37.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Pasaréti-úti villa. Hatvani elemi iskola.
Munkácsi internátus első terve. 1912.
Pesterzsébeti iskola. 1914.

KETérs, 1939. őszi tárlat. 36.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Sárospataki Tanitóképző Intézet. 1912.
Pasaréti templom terve.
Mészöly-utcai bérház sgrafitto erkélye.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 37.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A kassai Rákóczi Múzeum tervrajza. 1914.
A Regnum Marianum templom pályaterve.
Attila-emlékmű terve.

KMTárs, 1939. 6-ami tárlat. 37.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Chicagói ujságpalota pályaterve. 1923.
Mezőkövesdi városház pályaterve.
A Néprajzi Múzeum pályaterve.

KMTárs, 1939. évi tárlat, 37.lap

MOK

Lechner Jenő dr.

Erzsébet-emlékmű pályaterve. 1916.
Lechner Ödön Ferenc József templom tervének belső kiképzése.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 37.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Debreceni városház pályaterve.
Rózsahegyi Kálmán lakóháza.
Hantos-úti lakóház.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 37.lap

MűK

Lechner Jenő dr.

A Károlyi palota oldalhomlokzatának pályaterve.
Erzsébet-emlékmű pályaterve. 1916.

MűTárs. 1959. őszi tárlat. 37.lap

MMK

Lechner Jenő dr.

Az Eskü-úti Medgyaszay szinház. 1918.
" " " " " szinpada.
" " " " " tervrajzai.

KMTára, 1939. őszi tárlat. 37.lap

EDK

Lechner Jenő dr.

Az eusharisztikus világkongresszus főoltára. 1938. A Szfőv.tul.

Az eucharisztikus világkongresszus főoltára 1938. Hoffmann Ferenc tul.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 37.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom belseje. I. 1930.

A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom belseje. II. 1930.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 37.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A koronázási főtemplom dekorációja IV. Károly király koronázásakor. 1916.

A megkoronázott királyi pár trónusa. I. Szfőv.tul.

KmTára, 1939. őszi tárlat. 37.lap

RDA

Lechner Jenő dr.

A megkoronázott királyi pár trónusa. II.

A Koronázó templom főoltára. Szfőv.tul.

Az eucharisztikus világkongresszus főoltára 1938. A Szfőv.tul.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 38.lap

Lechner János dr.

Az eucharisztikus világkongresszus főoltára.
A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom mellékoltára. (Feszty Masa oltárképe)

Kultúra, 1939. őszi tárlat. 58.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom homlokzata. 1930.
A Rezső-téri Ferenc József-emléktemplom pályaterve.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 38.lap

Lecturer Gerd Gr.

MDK

Lechner Jenő dr.

A Károlyi palota oldalhomlokzatának pályaterve.
Bécsikapú-téri ház új udvara.
A Rezső-téri Ferenc József emlék-templom pályaterve.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 38.lap

MDK

Lechner Jenő ér.

A belügyminisztérium disztermének rekonstrukciója. 1929.
Felsőszölnöki állami iskola.
Mester-utcai bérház.

KMTárs. 1939. őszi tárlat. 38.lap

MDX

Lechner Jenő dr.

Albertfalvai templom vázlat-terve.
Németvölgyi plébániatemplom vázlat-terve.
Hermina-úti zárdatemplom.

XMTárs, 1939. őszi tárlat. 38.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Székesfővárosi Szeretetház pályaterve.
Remetekertvárosi templom távlati képe.
Vázlat-terv a Feszty körkép elhelyezésére.

Építés, 1933. évi február. 30.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Vázlat-tervek egy Szentlélek templomhoz.
Remetekertvárosi templom kriptája.
" " belseje.
Nagyboldogasszony-úti lakóház. 1933.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 38.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Nagyboldogasszony-úti lakóház. 1933.
Albertfalvai templom vázlat-terve. I.
" " " " II.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 38, 39.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A kerepesi temetőben építendő ravatalozó épület tervp. dicséret.

MMÉKözl, 1939. 146.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Dr. Lechner Jenő és Zala György: Bpest Egyetemi hősi emlék, Egyetem tér.

Liber Bpest szobrai. 379.lap

MDK

Lechner Jenő dr. tervező épitész

Vázlattervek a Rezső-téri Magyarok Nagyasszonyáról nevezett és I.Ferenc József emlékezetére épült plébániatemplom belső, művészi kialakitásához. Összegyüjtötte és elrendezte dr.Lechner Jenő, a templom tervező épitésze.

Képzőm.Társ.1934.évi téli kiáll.tárgym.
Jan.14-Febr.~~11~~.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építész

tíz művével, körtúr a Chicago Tribune pályatervével, szerepel a XII. Nemzetközi Építészkongresszus alkalmából a Nemzeti Szalonban rendezett kiállításon

Vállalkozók Lapja. Bp. 1930. évf.

szept. 6. sz. 1. old.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, épités

a Corvin-hánc hi-
tmutatésben részesült

Vállalkozók Lapja, Bp. 1930. LI. évf.

okt. 30. sz. 3. old.

M.D.K.

dr. Lecruer Jenő, építész

Kertész K. Róberttel és Sváb Gyulával körös terve harmadik díjat nyert a Maglódi-uti 1600 ágyas Szeretet-Otthon pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1929. L. évf.

apr. 10. sz. 3. old.
" 17. " 5. "

.Б.С.Е.

M.D.K.

Ifj. Lechner Jenő, építész

tervei szerint épülő
OTI Szobráncfürdő ipa-
ros munkáira kiírt
a versenytárgyalást

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.
aug. 19. sz. 5. old.

MDK

ifj. Kismarty-Lechner Jenö és Schömer Ervin ,ép.-k

a MABI törökbálinti tüdőszanatoriumának

tervpályázatán dijazva.

MMÉE Közl. 1944. 152.l.

MDK

Kismarty-Lechner Jenö dr., és ifj. Kismarty-Lechner Jenö építészek.

lásd

Szépmüvészet · 1942. 182.l.

Ifj. Leckner Jenő, építész M.D.K.

és Benkhard Ágost terveit fogadták el a főváros IX. Tomcsányi úti fürdő épületére kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1940. LXI. évf.

márc. 28. sz. 5. old.

M.D.K.

M.D.K.

Gj. Lechner Jenő, építész

és Knitl Jenő hőrös terve a három egyenlő díj egyikét nyerte el az OTI Dob. u. 10. sz. bérházcsoportjának ezmei tervpályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.

máj. 7. sz. 5. old.

.

M.D.K.

dr. Lecrner Jenő és ifj. Lecrner Jenő

épitészes

körös terve a három egyenként 1500 p-ös díjat egyiket első helyen nyerte el a kolozsvári Mátyás király tér átalakítására kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.

máj 13. sz. 5. old.

ifj. Lecznes Jenő, építés M.D.K.

Első díjat nyert a MÁK (Magy. Alt. Kőszénbánya) oroszlányi lakótelepének eszmei terepályázatán

Vállalkozók Lapja. Bü. 1942. LXIII. évf.

máj. 28. sz. 5. old.

MDK

Lechner Jenő

Pester Lloyd 1933.febr.1. (Eine Desider Jakab - Gedachtnisfeier.)

MDK

Lechner Jenő dr.

Jakab Dezsőről olvasta fel megemlékezését a Magy.Képzőművészek Egyesulete épitészi szakosztályának az épitész emlékére rendezett ünnepi ülésén.

Lechner Jenő dr.: Emlékezés Jakab Dezsőre és korának épitőművészetére.1933.jan.31.

dr. Lechner Jenő, építész M.D.K.

Füredi Richárddal
körös műve az Ady sir-
emlékpályázaton egy szar-
kofágot ábrázol, melynek
tetején egy hatalmas, kür-
tölő alak áll.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

febr. 15. sz. 6. old.

.D.K.

MDK

Lechner Jenő

A műemlékek restaurálása. A Műgyüjtő. 1928. 1o. sz. 285.l.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építész

tervei szerint a Mária remetei út 30-32. sz. telken emelendő rom. kath. templom építési munkáira.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1937. LVIII. évf.

aug. 26. sz. 6. old.

M.D.K.

ifj. Lecrner Jenő, építész

terve 800 p-ös meg-
vételben részesült a kő-
bányai uti polgári iskola
pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.

márc. 5-sz. 5. old.

M.D.K.

ifj. Lechner Jenő, építész

terve 400 p.-ös meg-
vételben részesült a jár
berémyi uti istola pályá-
zatám.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.

jan. 1. sz. 7. old.

Lechner Ferenc és ifj. Lechner Ferenc

építészek

Városi terve első díjat nyert az Eucharisztikus kongresszus alkalmából a Hősök tere díszítésére kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1937. LVIII. évf. szept. 30. sz. 9. old + okt. 21. sz. 4 old.

ifj. Lechner Jenő, építés M.D.K.

az öt, egyenként 1000 p-ös díjak egyikét nyerte el a Kiutvölgyi-uti gyógyintézet terepályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1936. LVII. évf.

okt. 15. sz. 4. old.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő és
ifj. Lechner Jenő építészet

körös terve 1500 p-ös
második díjat nyert a Bos-
nyak téren építendő róm.
kath. templom pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1941. LXII. évf.
máj. 21. sz. 4. old.

M.D.K.

ifj. Lechner Jenő, építész

terve megvételben
részesült a gabyatetői
gjógszálló terpolija
zatán

Vállalkozók Lapja. Bp. 1936. LVII. évf.

dec 17 sz. 4. old.

MDK

Lechner Jenő épitész

Magyar Nemzeti Művészet 1938. 4.sz. 65 l.

A, BUDAPEST, VIII. KÖNYVES K. KRT. 40.

kölcsönadott Kovács Ágnes.....
Adattárunk fenti címére sürgősen
ben a könyv elveszett volna, kérjük
alunk fenti címére beküldeni.

Dr. Morvay Péter sk.
osztályvezetőhelyettes

melk

dr Lechner Jenő épitész, tanár

a 30 as evékben visszautasitotta a kultusz-
minisztér megbizását, h. férőhely zaporitásért
az 1. és 2. emeleti pátolyfalakat kibontva szék-
sorokat létesitsen — mert ezzel megbontották
volna a nézőtér harmoniáját

Ybl Ervin: Az Operaház. Bp. 1962. 11. l.

MDK

Lechner Jenő dr.

Székesfehérvár szab.kir.város városrendezé-
sére kiirt tervpályázatán az I. dijat 30.000
K. Varga László és dr. Lechner Jenő nyerte
meg.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1922.febr.15.
27.lap

M.D.K.

Dr. Lechner Jenő és ifj Lechner Jenő épitészek

Körös terve mellett döntött a birottság az Eucharisztikus kongresszus oltárpályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

jan. 27. sz. 10. old.

Μ.Δ.Κ.

Ἀλλαλοσόκ Ἰαφέα. Βρ. 1938. ΙΙΧ. ἐνέ.

σελ.

-1-

M.D.K.

Leczner Jenő, építész-tanár

munkásságát méltatja a lap, L. J. hatvanadik születésnapja alkalmából. Tudományos, szakmai hutató munkáin kívül számos középületet, templomot, lakóházat tervezett. Az ő nevéhez fűződik a „Bécsi kapu" feltámasztása, a Nemzeti Muzeum és a Belügyminisztérium./.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

aug. 25. sz. 5. old.

M.D.K.

-2-

Lecrner Jenő, építész-tanár

... [az egyhori Clarissa-kolostor] fogadóterméneh átalakítása, az Eucharisztikus kongresszus főoltára a Hősök-terén, stb.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

aug. 25. sz. 5 old.

Kechner Jenő

MDK

Mezőkövesdi székház terve

Mücsarnok 1928/29 téli kiállitás

MDK

Lechner Jenő - Füredi Richárd

Erzsébet emlékmü pályaterve

Müvészet XII. évf. 1913, 2o6-11 o.
illusztr. 2o5-36 o. között

MDK

Lechner Jenő

Sárospataki tanitóképző

Jókai siremlék

terv. fenti

Magyar V.: Három magyar muzsikus. Épitő Ipar - Épitő Művészet 1931. febr. 1. 21.l.

MDK

Szántó Ferenc épitész,

A koronázómunkálatoknál Lechner Jenö, müép. müvezetője volt.

Lechner Jenö dr. ünneplése.
Az Ujság 1917. jan.5.

MDK

Lechner Jenő

Wälder Gyula: Épitészet a téli tárlaton. Vállalkozók Közl. 1909. nov. 17. 1.l.

K

Lechner Jenő

Warga Sándó

mincs cd

a sárospataki állami temitőkeprőintézet terv-pályázatán

I. díj

E terv alapján épült

cvd 1912-ben

Vállalkozók Körlönye

1909. jun. 16. (R.: A sárospataki terv-pályázat.)

jos:

terében, ~~a dombtetőn~~ egy hosszú földszin-
balra több lombos fa~~k~~ köti~~k~~le figyelmüm-
lágosság látszik. Az előtért ~~jobbra~~ ka-
s a háttérben jobbról fák ~~és~~ meg épületek
Az égbolt felhőzött és a felhők kö-
ámlik. Jelzése alól jobbra „Szlányi

216 cm.
20-án a 4924 sz. leirattal. Ára 3600 korona.
(29/900. 457/900), az elszámolást
-én a 14683 szvsz. leirat (689/900).

cm.

Lechner Jenő K

Warga László

nincs
céd
z

vród
z Hodossy Béla:
A sárospataki
állami tanítóképző
intézet értesítője
az 1913/14. tanévre
Sárospatak, 1914.
képekkel és minyaki
rajzokkal.

Az értesítő cím-
lapja hiányzott.
Utána nézni jól
vtam-e le?

1748. Szlányi Lą

Éjjel.

A dombos vidék közép
tes ház és úgy e körül, mint
Ket. A háznak ablakaiból vi
nyargó pałak foglalja el e
körvonalai bontakoznak ki.
~~gal~~ zött a hold fénye ~~tön~~ csill
L. 1899."

Vászon, méretei 150:
vétetett 1900: ~~[illegible]~~ I.

Elnámoltatott 1900: IX. 3-án
tudomásulvette 1900: XII. 17

150 x 216

Lechner Jenő

Warga Károly

Budapesti Hírlap

1908. nov. 1.

Sauter.

866 április 20-án.

ltan, hátratett balkézzel és
an ábrázolva. Feje kopasz,
sszú szakálla szőke, szeme
ye hajtókás, fekete kabátja
se fölül balra: »*G. Sauter*

cm. H Lelt. sz. 2382. — Ér-
Péter és Mór Lipót, b. Har-
Kohner Adolf, Leipziger Vil-
h Károly, Polakovics Mátyás,
mmer Lipót ajándéka 1903

atok a Szépművészeti Múzeum-
X. 9. H 1908: IX. 9. —

III
352 (2382)
649 (462).

3.52

ajándék

Lechner Jenő

K

Warga Tánts

az alábbi terop.
a két egyenlő részre
osztott — első és má-
sodik díj felét.
ugyanak

Vállalkozók Lapja
1905. febr. 15. (A ha-
lasi minház pályázata.)

Sinzendorf Fülöp Lajos:

Térden alóig állva és ne
támasztotta s baljával a talap
jának fürtjei vállaira o
aranygyapjas vitézek öltöze
A háttérben bástya fok és fé
lapzat elején „AGITATA CLA
tűzét négy angyal éleszti.
hat sorban:

PHILIPPUS LUDOVI

CAROLI VT. CÆSARIS, A SECRETIS
CANCELLARIUS, AUREI VELLERIS
IMP. THESAURIUS HÆREDITARII
IN PROVINCIA VERO SUPRA AN
PINCERNA HÆREDITARIUS, BUR
BRUNN, DOMINUS DYNASTIARU
SELOWIZ, CARLSWALD, SCHRITEN
SMILAU ET BASTINAU, DUM
AUGUSTÆ SUESSIONUM LEGA
AGERET ANNO SALUT: A

Lechner Jenő

Warga László

mücs
led
2

Építő Ipar – Építő
Művészet 1914.
jan. 4. Képekkel.

2315. Rippl-Rónai József:

Hóolvadás.

Lemezpapir, üveg alatt,
Vétetett a művésztől az
tal 1000 Kán. (150/903.)

K

< Lechner Jenő és Warga László >

nincs céd.

könyve

< > Építők Zsebkönyve. Bp. 1904.

Ism. Építő Ipar 1904. okt. 9. — Vállalkozók Lapja. 1904 sept. 7.

Spork János:

Mellig, kissé jobbra
Középütt elválasztott
vékony, a szakálla lebe
csokorra kötött nyak
alatt harom sorban.

GIOVANNI CONTE DI
CONNIVE, E CYMVLAT
GENERALE DELLA CAV

a felső jobb sarokban: „460"
s legalól balra: „A. Bloem,
jobbra: „Cor. Meyssen

Rézmetszet, me

Lechner Jenő K

mincs léd

Warga László

Magyar Építőmi-
vészet. 1911.

(A Sárospatakon
emelendő állami
tanítóképző-intézet
és internátus tero-
bályozata 9)

utána nézni!

9 mintaki rajzokkal

2321. Rubens iskolája (J. Van Ba

Jézussal szülei Egyptusba

Fa, méretei 77.8: 66.3 cm
Némethy Lajos adománya, á
76959 ex 902 sz. leirat alapjá
Becsértéke 3800 Ka.

Lechner Jenő

Warga Lászlo

mivés
led
2

Goll Elemér dr

A Pozsonyi M. Kir.
Tudományegyetem
elhelyezése. MMÉE
- köst. 1916. nov. 26.

Museo Artistico Municipale (Milano)

III. 153.

Lechner Jenő

K

mincs Cód

Warga László

Építő Ipar.

1911. jul. 16.

(A sárospataki állami tanítóképző intézet uj épülete, muszaki rajzokkal.)

76959-902

P.P.

2321. (Rubens iskolája ~~(J. van Balen)~~
A mester sz. Siegenben 1577 június 28-
Jézussal szülei Egypt

Az angyal intő szavára me
~~[illegible]~~
fánál megpihen. A fa tövében ü
Madonna az ölében ülő szők
resztelő szent Jánost látjuk k
bárányon ül és visszanézve f
áll jobbjával a fa egyik galyán
mölcsös ~~alma~~galyat ~~[illegible]~~
hátrább virágzó bokor és azon
felhős. Jelzése alul balra: P. P. R

Fa, méretei 77.8: 66.3 cm.
Némethy Lajos adománya, át
ex 902 sz. leirat alapján. (15/
Becsérték 3800 Ka.

Elszámoltatott 1903: II.

Rostélyozta Tikách Adolf

Az elszámolást elfogadta
az 1903: X. 15-iki 18308 (710-9

76959-902

Lechner Jenő

Zala György K

mincs
led
z

Uj Nemredék

1930. nov. 4. (Leleplezték a Pázmány Péter egyetem hősi halottainak emlékművét.)

sel kell közeledni müvészetéhez és
n nyujtják egyéniségét.A tudomany
gánál kell vizsgálni müvészetét,kell
ontokat,melyeket ő óriásian tovább
rteni Michelangelot,nem pedig,ha
kalmazunk s a retorika görögtüzével
kell látni azt a környezetet,mely-
olyt.Ha müvészetét vizsgáljuk,lát-
énye egész verejtékével dolgozott,de
caival,rossz természetével állandóan
ókkel nem sokat érünk.Ezt észre vet-
Varchi,aki 1564-ben elmondott Mi-
en hangsulyozta,hogy Michelangelo
ifejezőbb szót,mint azt,hogy:Michel-

ja a halál gondolata:Nem születik
a bele ne legyen vésve a halál képe
nen mi sia sculpito la morte/ irja
ő pesszimizmustá,kifejezi,hogy irá-
dott /:sculpito/.Fő témája a fájda-
it szenvedek,mondja egy másik szonet-
keserüsége kitünik a fóla készitett
ványa,Daniele da Volterra két mell-
Firenzeben van,a másik a Louvreban.
ő világnézete különösen a parisin fe-
ly a kortársaktól származik,de később
elo alakját,életének különböző jele-
n sok az irodalmiság,s melyek épen
nzei Uffiziben lévő Michelangelo-arc-
rcképe,de valószinüleg tanitványától,
jól ismerhette Michelangelot,mert ki-
i karakterét,nanem tépelődő,tragikus
nierista izléssel van elkészitve.
narcképét a Sixtusi Kápolna Utolsó

Lechner Jenő

K

mines
céd.

Zala György

vrod
z

8 Órai Ujság.

1930. nov. 4.

(Leleplezték a kösi halált halt egyetemi polgárok emlék-művét.)

Lechner Jenő[4] K

mincs céd. Warga László

cód

Az Ujság 1908.

nov. 22. (A kispesti munkástelep.)

56

1903

gulatban ábrázolt

L fordult

ős vidék~~en~~, a hol, elől, öt különféle szinű
ök a fehér a háttér felé ~~néz~~, a tar-
tta. Az égbolt felhőit a lenyugvó
se alól jobbra: E. R. Ménard.

3.5 cm.
-án kelt 28272 sz. leirattal 4800

10-én (382-903).

az 1903: VII. 4-iki 13903 (449-903) és
03) szvsz. leirat.

Lechner Jenő

Lux Elek

mint céd. Magusch Gyula

az alábbi tárlaton az Orsz. Magyar Hadimuzeum Egyesület II. díját nyerték.

Ujság. 1927. aug. 19.
(Megnyitt a Hősi Emlék Pályaterv-kiállítás.)

Émil René

2370. Ménárd ~~René Emil.~~

Sz.
Korzikai táj.

Őszi hang

~~A~~ hegyes, de csak részben erd
tehén halad az úton jobbra. Közül
ka fejü pedig fejét balra fordito
nap aranysárgára festette. Jelzé

Sugazai

Vászon, méretei 90.5: 12
Vétetett az 1903: IV. 23
Kán. (293-903)

Elszámoltatott 1903: VI.

Az elszámolást elfogadta
az 1903: X. 15-iki 18308 (710-9

904: IV. 29.

28272-903

Lechner Jenő és

Warga Sándor

az alábbi varos-
nabátyozási terop.
I. díj.

Kassai Ujság
1918. márc. 17.
(Kassa nabátyozása.)

Mazzatini, Gius. III. 153.

Lechner Jenő

K

nincs
Cíd

Pásztor János

Szerték az alábbi
szobrot

Az Est. 1936. okt. 15.
(Báthory István szobra).

A Báthory István
Emlékbizottság a fejedelem halálának 350.
évfordulója alkalmából szándékozott feállítani a szobrot Budapesten. Kivitelre
nem került.

1370. Velenczei iskola.
A XV. Századból.
Krisztus a kereszttel. (

E kép ~~Jézus~~ ~~keresztre fo~~
midőn halálra-itél és utá
Megváltó kissé előre hajlik és
fogja. Fejét tövis korona dis
jusza és szakálla szőke. Köntös
~~lagalaku minták diszitik.~~

Jte

Jézusnak

mellig látható,

Vászon, méretei 46:43
Vétetett A. Glisentitől
Elszámoltatott 1895: X.
Az elszámolásra nézve

904: IV. 25.

mics
céd
cród
2

Lechner Jenő

Martinelli Jenő

Magyarság
1931 febr. 8. (Lechner Jenő tervezi a mohácsi lengyel emlékművet.)

Oszlop a lengyel sassal. A sast Martinelli Jenő mintázta.

Az oszlopot az 1526-iki mohácsi ütközetben elesett 2000 lengyel emlékére állította a Magyar Lengyel Egyesület

fordult
~~nézve~~ tojásdad medaillonban ~~látható~~.
hosszú haja vállaira omlik, bajusza igen
eretvált. Vértbe ~~van~~ öltözöt, kettős
ckendőjének alja csipke. Felirata a kép

SPORCK SIGNORE DI LISAV,
. DEL CONS°, DI GVERRA, E
ALLERIA DI SVA M^TA, CES^A.

lel."
s, Fe, Viennae."

éretei a vonalkeretnek 18·8 : 15·3 cm.

9389

14/95 N° 292.

Lechner Jenő dr

és Lechner Jenő ítj

cód

z

Magyar Kulturszemle

1939. 1. 4. 51. l.

(Az eucharisztikus kongresszus ünnepi főoltára.)

Lechner Jenő MDK

Az Erzsébet királyné emlékmü II.dijazott pályam
rajz

Mücsarhok 1927 tavaszi kiállitás

Lechner Jenő MDK

A Rezsőtéri I. Ferenc József emlék templom gipszmodellja I.

A Rezső-téri I. Ferenc József emléktemplom metszetének gipsz modellje

Mücsarnok 1928/29 téli kiállitás

MDK

Lechner Jenő és Pásztor János

a 32-esek hősi emlékművének pályaterve

Képes Pesti Hirlap 1932, LIV. máj. 5. 2 o.

MDK

Lechner Jenő dr.

Az Alma Mater átalakitása. Képzőm. Közlöny
1939. 3-4. sz. 7.l.

M.D.K.

ifj. Lechner Jenő, építiz

a hat darab egyenként 1000 p-ös díjak egyikét nyerte el az óbudai híd feljáró pályáratán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1937. LVIII. évf.
ápr. 22. sz. 4. old.

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő itj

K

Zród

A Lélek Szava

1938. 7. n. (A Szent-lélek Világtemplom terve, képekkel.)

Delhaes I.

bra a pamlagon ülve látjuk Delhaes
támasztotta meg és baljában lévő könyv-
Hosszú haja, szeme és szemöldöke barna,
lette három foliáns [illegible] és előtte
[illegible]. Balra a szekrényen különféle
[illegible] ruhanemű[illegible], kancsó[illegible], [illegible] sisak, tá-
; tellurium, koponya, kard, több könyv,
ölő és lobogó; [illegible] a párkányokon külön-
lhelyezést. A falon képek lógnak, me-
iaskép is van és a melyek közül egy Ma-
igszeren játszó férfit, egy férfi mel-
elzése alól jobbra: Lenz.

cm.
örököseinek ajándéka.
(465/901).

1911

Lechner Jenő dr é.

Lechner Lóránt

pályatervét az alábbi tervpályázaton megdicsérték

Magyar Építőművészet Repr.

1931. 4-6. f.

(A debreceni városháza tervpályázata.)

Lechner Jenő

Lechner Jenő ifj

K

Molnár Ernő dr:

Az Eucharisztia kongresszusi trónja.

Nemzeti Ujság

1938. máj. 29.

Kejerkel.

Stoba 4-én

Delhaes I.

obbról pamlagon ülve látjuk Dalhaes István
támasztotta meg és baljában lévő könyvből
e. Hosszú haja, szeme és szemöldöke barna,
e. Mellette három foliáns és előtte az ülő-
L Balról a szekrényen különféle edény és
kancsó, sisak, tábori szék, festőáll-
a, kard, több könyv, tambura, tollas ka-
gó; a párkányokon pedig több szobor
A falon képek lógnak, melyek között a
van és a melyek közül egy Madonnát a gyer-
átszó férfit, egy férfi mellképét és egy
jobbra: Lenz 4.

cm.
k ajándéka (465-901.)
(340-902-31).

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ity

K

vod

Nyisztor Zoltán és Ijjas Antal: A kongresszus. 1938 máj. 24. 1. szám – U.a. 1938 máj. 26. 2. szám

Delhaesz I.

Kőülök balról ~~egy~~ a

polyban 1723 julius 26-án.

lovas parancsnokot

~~en~~ látjuk a ~~vezért~~, kinek ~~parancsára~~ rendeletére a po-
. ~~Balról a~~ félig meztelen erőteljes katona
er fejét csapta le. ~~Mi~~ Mellette szerzetes
feje fölött dicsfénynyel. mögötte egy
t; előtte pedig egy ifjú rogyott térdre.
sik ~~[illegible]~~ porozló támad törrel, míg a parancsno-
t nézi a véres munkát. Lábainál kutya lát-
szorút tartó angyal és négy Cherub lebeg.

ból (465-901)
~~[illegible]~~ (340-902-32.)

Lechner Jenő dr. s

Lechner Jenő ifj

K

Lvód

Nemzeti Ujság 1938.

jan. 9. (Elkészült az Eucharisztikus Világkongresszus diszoltárának végleges terve; a tervezők arcképével.)

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ity

K

cvód
2

Villamos Fogyasztók

Lapja. 1938. 5-6. sz.

Képpel

Delhaes I.

n. † München 1879 január 13-án.

borúból hazatérő és jobbra haladó vitéze-
fegyverei csillognak, a ~~2~~ öket fogadó közönséget
sapkás ~~[illegible]~~ bajor katona és a zöld-
rmekét tartó, ~~[illegible]~~ illetőleg vezető özvegyasszony ~~[illegible]~~ és
a fehér-kék korlát mellett, ~~bekötött fejű~~
va ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ kis leányka játszik
lgető asszonyok közelében, szőke gyerek futkos
nyékbeli épületek ~~emelkednek ki~~ képezik.

cm.
1(465-901)
~~[illegible]~~ (340-902-29).

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj

cod
2

Pester Lloyd

1938. febr. 20.
1300 Kirchenfürsten,
200.000 Andächtige.
Die Organisation des
Eucharistischen Kongres-
ses.)

irfa-erdőn innen a réten juhász le-
le csoportokra oszlott. Jobbról áll
ge kalapot és subát visel, A köny-
. Jelzése alól balra két sorban: Kézdi

7 cm.
12-én kelt 37661 sz. leirattal a
(361/901.)
IX. 14-én (488/901.)

elterjesztésre (~~XXX~~ 607/901) az 1902:
ámú leirattal (33/902) kiadatott a
8/902).

Vid. Muz.

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj

K

irod

L'Osservatore Romano. 1938 jun. 5.
(Képekkel.

az előtte álló fiú a hátra tett ke-
békiteni. A leányka balra fordul-
kban tüzte fel, kezeiben kötést
gombolyag fekszik, ingének ujja
. A fiú visszatekint, szegett kala-
got visel. Az előtér virányos rét
falusi ház meg facsoport látszik.
balra: NAGY VILMOS 1900.
5 cm.
12-én kelt 37661. sz. leirattal a
(361/901.)

IX. 14-én (488/901.)

Vid. Muz.

MDK

Lechner Jenő

Épitő Ipar, 19o8. febr. 23. K-o: A Rákóczi-siremlék te
tervpályázata.

MDK

Lechner Jenő épitész

Épitő Ipar, 1905. ápr. 9. 133. l. A bp.i Népszinház átalakitása

MDK

Lechner Jenő

Tolnai Világlapja, 1917. 1.sz./?/ arcképpel

MDK

Lechner Jenő

ezüstérmet kapott.

M. Képzőművészeti Egyesület... kitüntetései.
Képzőművészet, 1939. 12. o.

Lechner Jenő

MDK

Jubiláris épitészeti kiállitás a Mücsarnokban. Épitőmesterek Lapja. A Munkaadó. 1934. dec. 13.

Lechner Jenő

MDK

II. dij

A mezőkövesdi községházára kiirt tervpályázat.
A Magyar Mérnök és Épitész Egylet Közlönye
1928. II. 19. 53.o.

Lechner Jenő MDK

építész

részt vett az Erzsébet szobor 1913.évi pályázatán

Kézdi Kovács László: Az Erzsébet emlékmű
Pesti Hirlap 1913. máj. 28.

Lechner Jenő MDK

Tavasszal felépitik a debreceni hősök mauzoleumát
Épitő Ipar - Épitő Művészet 1931. febr. 15. 23.o.

Lechner Jenő: MDK

A kiskunhalasi épitkezések. irod.

Vállalkozók Közlönye 1905. okt. 11.

Lechner Jenő MDK

Ybl Ervin: A Tisza-szobor pályamunkái.
Budapesti Hirlap 19291 jun. 16.

Lechner Jenő

MTAK

Elek Artur: Erzsébet királyné emlékének pályázata.
Az Ujság 1916. jul. 5.

MDK

Lechner Jenő

Rákóczi siremlék pályázaton 3000 koronás jutalmat kapott.

Művészet, 1908. 128. l.

MDK

Lechner Jenő

O.Képzőm. Tanács döntése a Kossuth szob. elhelyezéséről. Magyarság, 1926. aug. 15.

MDK

/A Rákóczi-síremlék pályatervei repr. /

Lechner Jenő

Épitő Ipar 19o8.márc.1.

MDK

Jutalmazott müvek

Lechner Jenő

Kertész K. Róbert: II.Rákóczi Ferenc Siremléke
Budapesti Hirlap 19o8.febr.16.

M.D.K.

Lechner Jenő [helyesen: Ödön!], építész

nevét azzal a megjegyzéssel közli a szerző, hogy bizonyos rokonság áll fenn Székely Bertalannak a Vajdahunyad várába tervezett felképek vázlatai- és kartonjaiban megnyilatkozó szindús, dekoratív pompa, szeszélyes ornamentika, a szecessiós jegyek erős bodése- és Lechner [Ödön!] művészete között, mely ugyancsak a nemzeti formanyelv kialakításának szándékát jelzi.

Dobai János: Székely Bertalan emlék-kiállítás, Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts, 1956. 8.sz. 124. old.

Lechner ~~xxjxx~~ Jenő

Biloveczky József ifj: A Rákóczi siremlék pályázatai
Felvidéki Ujság, 1908.febr.18,19,20.

MDK

Lechner Jenő

Malonyay Dezső: Rákóczi siremléke. Budapesti Hirlap. 1908. febr. 11.

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj.

Vilt Tibor

tervezték Lechnerék

Vállalkozók Lapja

1941. okt. ?

(Uj rom. hat. templomot szentelték fel Albertfalván, képekkel.)

Nincs céd

irod

K

Zsófia fhgnő Ferencz Józseffel:

A karosszékben ülő föh
hajú Ferencz József főherczeg
anyjának, baljával pedig a
czegnő vállát fogja. A gyer
főherczegasszony, kinek vállára
kán gyöngyfüzért visel. A ha
balról kertre nyilik kilátás,
alatt:

„Soph

Erzherzogin von Oesterreich
alól balra: „Gemalt v. Stieler
s jobbra: „lithogr. v. G. Bodme
s legalól balra: „Gedruckt bey
s jobbra: „Herausgegeben v. G
Könyvnyomat, méretei a
Körcsajzolta: G. Bodm

Ltsa 8038.

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő ifj

K

vrod
2

Uj Fehérvár
1941 okt. 6.
(Az albertfalvi
templom.)

Kettős lap:

E lapon lát~~ok~~ ható:

1. Gyulai Ferencz:

Mellig, hét nyolcrad jobbra.
s bajusza kipödrött. Nyakra:
s mellét mindössze kilencz r
gallérja paszomant s köpenye
„Generaal Gyulai"

2. Garibaldi T.

Mellig, balra. Hátrafésül
hord. Kettős elejü s paszoma
lóg. Felirata a kép alatt:
Az ideiett ~~ekem~~ már felirásokon kívül ~~ró~~ alo
end. v. P. Blommers, te H

Könyomat, az alakok

Ltha ~~700~~

55/93 N° 90

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő úr

a Kolozsvári Magyar Királyi Tér rendezésére kiírt tervpályázaton első helyen díjazva.

erről

Új Magyarság

1942. máj. 9.

Kettős lap.

Az egymás fölé helyezett fa
látjuk és pedig:

1. V. László király

Mellig, kissé balra. Fején
hosszú haját és bajuszt hor
felett brokátpalástot visel, m
A medaillon felett, melyet a
mondatszalagon ezáll: „Ul

2. T. Amurath

Mellig, ötnyolczad balra.
bajuszt és szakált visel. K
jának lehajtott gallérjá sze
lagon ezt olvassuk: „Amur

Rézkara, négyszögle

Bergmann Carl Chr:
Kriegs-Thaten von Anno

Lechner Jenő dr K

Lechner Jenő ifj

wód
z

Magyar Ujság
(Kolozsvár)
1942. 106 n.
(Pillanatfelvétel
az építészeti kiállí-
lásról.)

3-as csoport:

Ik lapon balra Wind
be néz s kinek mellét az a
s egy csillag disziti. Közép
balra fordul s a ki a Ma
szalagon hordja. Mellét szolg
lachich tűnik szemünkbe
vállain köpenynyel, melye
csak a Mária Terezia rend
gon. Mind a hárman n
alatt:

„Windisch-Grä

s alól jobbra: „J. L. Appold

Acélmetszet, az acéll

Ltfra 7807.

Lechner Jenő dr és

Lechner Jenő ifj

K

vrod
2

Vállalkozók Lapja

1938. máj. 19.

(Az eucharisztikus kongresszus főoltára és tribünjei a Hősök-teren, képekkel.)

Lechner Jenő dr

Nendtwich Andor
épitész

Unghváry Sándor
festő

Warga László
épitész

Φ (A Chicago Tri-bune pálotájának tervpályázata.)

A Chicago Triubune
ujságpalotájának terv-
pályázatán Lechner Jenő
pályaterve diszérő elismerésben rész-
sült. Munkatársai a
irod fentiek voltak.

1.) Chicago Tribune 1922 dec. 3.

2) MMÉEKözl 1922, dec. 31 (A Chicago Tribune palota tervpályázata)

3) Épitő Ipar – Épitő Művészet 1923. jan. 1. Φ

1903. I. 23.

~~Miniszterrnek~~ ker. fellegyezés
Az 1903. évi javadalom egy részének az 1902. évi keretben belül
~~kerek~~ ~~kerekbe~~ ~~kerekbe~~ ~~kerekbe

Lechner Jenő dr

mines cód Warga László

K

cród

Vállalkozók Lapja

1923. jan. 3. (Terv-
pályázati eredmé-
nyek.)

1906. III. 13.

Hivatalból: Dr Schönherr Gyula zatmári utizámlája áttétetik a számvevőséghez (216/906)

Lechner Jenő dr

Varga László

K

Mincs
céd
z

crod
z

MMÉEKözl 1923. jan.
28. (A Chicago Tribune
terepáljárata,
(Keppel.)

L M.:

Riegl, Alois III 166.

Lechner Jenő dr.

Pollack Mihály ~~[illegible]~~.

K

nincs cíd

cíd

Pesti Hírlap.

1930. máj. 7. (Kérzül a Nemzeti Muzeum „rejtett emelete.")

Nápekkel,

14 Jozafát vt.	Első negyed 3 óra 39 pk.	**Görög** Fülöp ap **Izraelita** Kiszlev 7
Csütörtök **15** Nagy Albert et.		**Protestáns** Lipót **Görög** Guriasz **Izraelita** Kiszlev 8
Péntek **16** Ödön pk.		**Protestáns** Otmár **Görög** Máté ap. **Izraelita** Kiszlev 9
Szombat **17** Csod. sz. Gerg.	1934 **November** 30 nap	**Protestáns** Hortense **Görög** Cs. Gerg. **Izraelita** S. Vajeze

46-ik hét Nap kelte 6 óra 57 pk. — Nyugta 16 óra 22 pk.

Lechner Jenő dr. K

Pollack Mihály

műv. ed.

Magyar Hírlap

1927. jan. 29.

(Manuszardot hiznak a Nemzeti Muzeumra.)

21 B.-A. bemutat.	Holdtölte 5 óra 26 pk.	**Görög** B.-A. felaj. **Izraelita** Kiszlev 14
Csütörtök **22** Cecilia vt.		**Protestáns** Cecilia **Görög** Filémon **Izraelita** Kiszlev 15
Péntek **23** Kelemen p. vt.		**Protestáns** Kelemen **Görög** Amfilok pk. **Izraelita** Kiszlev 16
Szombat **24** Ker. sz. János	1934 **November** 30 nap	**Protestáns** Emma **Görög** Kelemen p. **Izraelita** Vajislakh.

47-ik hét

Nap kelte 7 óra 08 pk. — Nyugta 16 óra 16 pk.

dr Lechner Jenő és Zela György

Bpest Egyetemi hősi emlék,
Egyetem tér

Liber Bpest szobrai

379.

K

319.

Lehner Jenő dr. és Füred

Richárd

Bpest. Erehlyés orvágzáró, kabadvág-tér.

Liber Bpest kobrai

344.

689

Lechner Jenő dr, id
Lechner Jenő ifj

K

irod

Vasárnapi Ujság az Ujilla-
gyarság képes mell.
1937. okt. 3. képekkel

SHI

P

Lechner Jenő dr.

K

Pásztor Janossal körösen készitek terve a bpesti házi ezred (32-esek) emlékmüvének pályázatán III-ik díjat nyert.

Pesti Hirlap

1932. máj. 4.

U. 3158.

,GYETEMI NYOMDA
SBOLTJA

POSTATAKARÉKPÉNZTÁR
BUDAPEST: 37473, 57124
LEIPZIG: 29165

Budapest, 1931 december 14
IV, Kossuth Lajos-utca 18.

rak vagyunk a karácsonyi magyar
ságáról értesítést adni.

rván: Magyar festőművészet tör-
gyar idők nagyrészt elpusztult
y beszámoló. Uj kutatások ér-
gyrészt eddig ismeretlen kép rep-
os, a szakember részére egyaránt
tása, typográfiája és illusztrá-
Az izléses félpergament kötés
ti. Ára 20.- pengő.

lern lira őse: Francois Villon
ó Lőrinc kitünő müfordításaiban
an nagy mestere.

landi meritett papiron készült

Sch. J.: Földalatti vasút Párisban. (*A*) . . .
— Kövek, habarcsok, fal- és betontestek nyomó szilárdságára vonatkozó kísérletek. (*A*) . . . . . .
— Nagynyilású vasbetonszerkezetű híd. (*A*)
— Szabadalmazott fémescement. (*A*) . . .
— Sima és fényes cementöntvények. (*A*).
— Ujabb béton-szerkezetek. 7 szövegábrával. (*A*) . . . . . .
— Vasszerkezetek megvédése tűz ellen. (*A*) . . . . . .

Szépmüvészet
1942.

ó és önmagát tartó fal sokszögű
ból. 2 szövegábrával. (*A*) . . . 130
rges öntésű kerekek gyártása (*A*) 431—432
még: *hibaigazitás*).
rácsos vasgerenda-hidak szögecsei
vegábrával. (*A*) 273
it-szellőzés. (*A*) 99
ngol közúti vasútak statisztikája.
. 99
00. évi párizsi világkiállítás terv-
ata. (*A*) 97
tőanyag. 2 szövegábrával. (*A*) . 95
len mint világító gáz. (*A*) . . 105
vekben mozgó víz lökései. (*A*) . 63
arcsok kémiai alkata és kemé-
se. (*A*) 96
tlandcément szilárdulása. (*A*). . 129
rikus srófrendszer. (*A*) . . . 32
olt lemezárúk. (*A*). . . . . 434—435
g arany- és ezüsttermelése 1492
) . . . . . 357—358
g nyersvastermelése. (*A*) . . . 106—107
el edzése. (*A*) . . . . . 359 és 433
etilen-gáz. (*A*) 434
er-féle gázizzófény alkalmazásá-
ai világításra. (*A*) 277
ktromos világítás költsége gáz-
k használata esetén. (*A*). . . 148
ktromosság használata a mező-
gban. (*A*) . . . . . 147—148
öttvas technikai tulajdonságai.
. 435
ngázró meleggel. 1 szövegábrá-
. 144
nrobbanások Angolországban.
140

Lechner Jenő dr és

ifj Lechner Jenő

K

rod

Voit Pál: Az albertfalvi szent Mihály templom:

Szépmüvèszet

1942. 10-11. l.

„Századok“ Budapest, I. ker., Bécsikapu-tér 4. sz.

A Műemlékek Országos Bizottsága nagytekintetű elnökségének

Budapest

IX., Rákos-u. 10.

Lechner Jenő itj K

l

Művész-Élet

1932. okt. 11

4. l

T

Symbolum és allegoria. (Tanuln
A bécsi fogadalmi templom. Dr
— Dr. Pasteiner Gyulá
lom. — Vegyes

Illustrátiók: A bécsi fogadaln

Egész évre . . **4** frt. A
Fél évre . . . **2** frt. „

Szerkesztőség: Budap
Kiadó-hivatal: Budapest,
(Zipser és

BU
ZIPSER

Lechner Jenő úr

az OTI Albertfalván
építendő emeletes
kislakásos házak
tervp. megvétel

MMÉEKözl
1942. 128. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lechner Jenő idés

Lechner Jenő itj

l.

Épitészet

1943. 18. l.

K

Lechner Jenő dr id

Lechner Jenő ifj

mint id

a kolozsvári Mátyás-
király tér építészeti
kialakítására kiírt
terop. I. díj

MMÉEKözl

1942. 80. l.
103. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Lechner Jenő dr és
Füredy Rikárd

1933 feb márc
Jókai síremlék
a Kerepesi temetőben

Klebelsberg emlékkiállí Műcsarnok

Laden, Rosenholz, Bronzebeschlag

1678. LÁDA, diófa, berakott látképekk
eingelegte Ansichten. Deutschrena

1679. ALACSONY KÉTAJTÓS IRÓSZ
Niedriger, zweitüriger Schreibschr

1680. NAGY IRÓSZEKRÉNY, diófa,
Olasz, XVIII. sz. — Grosser Schr
Aufsatz zwei Glastüren. Italienisc

1681. SECRETAIRE, mahagónifa, feket
Mahagoni, teilweise schwarzes Ho

1682. KÉT SZEKRÉNY, egyajtós, diófa
Nussholz und Pappelwurzel. Biede

1683. IRÓASZTAL, diófa, hét fiókkal.
Biedermeyer.

1684. KOMÓD, diófa, kockás berakássa
Intarsia. Italienisch, Rokoko.

1685. KOMÓD, diófa, hasonló az előbb

1686. ÜVEGSZEKRÉNY, diófa, egyajt

rokokódiszü számlappal. Barokkstilus. — Standuhr, Nuss-
nem Rokokodekor. Barockstil.

liófa, faragott diszitéssel. Osztrák, XVII. sz. — Breites
erei. Österreich, XVII. Jh.

yedő lábakkal, piros, fehér sávos Louis XVI. selyembrokát
pee, Nussholz, mit Louis XVI. Seidenbrokat überzogen.

yer. — Bett, Nussholz, mit zwei Säulen. Biedermeyer.

ELI SZEKRÉNY, diófa, berakott barokkdisszel és orom-
n, zwei Nachtschränke, Nussholz, mit Barockintarsia und

XVI. diszitéssel. Magyar, 1800 k. — Zwei Betten, Birnen-
risch, um 1800.

ófa, XIX. sz. — Breites Bett, ein Nachtschrank. Nussholz.

toszlopos lábbal. Bidermeyer. — Tisch, schwarz gebeiztes

Lechner Jenő (dr.)
és Warga László

K

nincs cid épitésch Bpest.

irod
z
Magyar Pályázatok.

1906. 2. n. (A VI. ker. fögimnázium pályatervei.)

Részt vettek,
díjat nem
nyertek

11179/3
11180/4
11179/2
11178/13
78/11
11179/1
11178/12
VARGA IMRÉNÉ
(HUNYÓ TERÉZ)
11180/14
HURILLA LAJOS
1
GÁÁL ISTVÁ
11178/14
11178/15
2
11178/7
11178/6
HURILLA LAJOS
11178/5
3
HUNYA MÁRGIT
(OLÁH ELEK)
11178/3

Lechner Jenő et

Lechner Lorand

mics
ved
1

Magyar Pályázatok

1906. 9. 4. (A
pozsonyi vigadó
pályatervei,
minszaki rajzokhal.)

díjat nem
nyertek

– ex libris VII. 141. –)

Fogarassy könyvtár VII. 141

Lechner Jenő

Palóczi Antal

K

mûcs céd

Rerrich Béla

írod

Pirovits Aladár:

Az Országház-tér és a Kossuth szobor. ?

Vállalkozók Lapja.

1927. jan. 19.

? Válasz a Lechner-Rerrich-féle ízrevé-telekre

Szépművészeti Múzeum II. 210.

Lechner Jenő

K

Rerrich Béla

mint
cét
v

vod
z

8 Órai Ujság

1926. jun. 4. (A

Kossuth-szobor
ugyében ma ujabb
helyszíni szemle volt
az Országház-terén.)

~~Iserb II. 210.~~

Lechner Jan dr.

Rerrich Béla

nincs
led
e

rod

Ibl Ervin: A Kossuth-szobor helye az Országházterén.

MMÉEKözl

LX. kötet 34-37. sz.

helyszínrajzzal

Széchenyi István gróf II. 211

Lechner Jenő dr és

Névery Tibor

K

mint cód

a kassai vasúti állomás-
épület homlokzatára
kicsi krop-on
megvétel

MMEE Közl

1940. 179. l.

5865

40.214. — K. M. E. Ny.

Lechner Jenő dr
Rerrich Béla K

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Budapesti Hírlap.

1926. jul. 24. (A
Képzőmüvészeti
Tanács döntése
a Kossuth-szobor
[elhelyezése] ügyében.)

A Tanács fentiek
tervét fogadta
el.

Szerb ermek II. 208.

Lechner Jenő ifj

K

OTI - Dob u. 10. sz. bér-
házának terp.
díjazva

MMÉEKözl

1942. 56. l.

Lechner Jenő K

Warga László

Műnes
led
2

Építő Ipar – Építő Művészet. 1917. jan. 21. (A pozsonyi egyetem épületeinek elhelyezése, műszaki rajzokkal és keppel

Kövecseshegy, hegyközszentimrei

III. 24.

Lechner Jenő K

Warga László

Székesfehérvár
városrendezési terv.
I. díj.

Fejérmegyei Napló
1922. febr. 11. (A
városrendezési tervei.)

Mincs
cd
2

Govoni: L'origine del Danubio. Bologna, 1685. VII. 255, 256, 257.

Kismarty Lechner Jenő dr
és tsai

K

Bierbauer Virgil dr.

A kolozsvári művészeti lexikon építészeti kiállításáról

Tér és Forma

1942. 100. l.

Jézus Márthával és Máriával.

1014. Fried. Brentel.

Lechner Jenő

és Lechner Ödön

K

nincs

Cód

Cód

2

A zsidókérdés Magyarországon. A Huszadik Század Könyvtára. 64. k. Bpest 1917. (Beregi Árminciikke. 49. l.)

Lechner Jenő és

Warga László

K

tervezték a sárospataki állami tanítóképző intézetet. Épült állami költséges 1911–12 ben.

Harsányi István: Sárospataki kalauz. Sárospatak, 1928. 77. l.

Nincs
céd.

Kath. N.-karácsony
Prot. N.-karácsony

CSÜTÖRT.

26

Kath. *Sz István 1. v.
Prot. István 1. vt.

Izr. 30. Ros Khodes

PÉNTEK

27

Kath. János aps.
Prot. János

Izr. 1. Tebeth R. Kn.

SZOMBAT

28

Kath. Aprószentek
Prot. Kamilla

Izr. 2. S. Mikez Khanukkah vége

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő Ifj

K

ród
2

Nemzeti Ujság

1938. jun. 24. (Az eucharisztikus világkongresszus baldachinjából a Szentlélek-világtemplom szentélye készül.)

Delhaes I.

alatt áll Diana, kit [illegible] ketten öltöz-
ik jobb csipőjét törülgeti. Jobbkezé-
elemelve futó és egy kutyákkal foglalko-
tján, melynek vizéből vadászkutya iszik,
éretének egyik tagja térdre ereszke-
a ketten képeznek csoportot, kik közül
a lepelje. A háttér hegyes vidék vá-

2 cm.
ól.
(465/901).

29.
1897

Lechner Jenő

Lechner Jenőity

K

cred

Ujság. 1938. jun. 4.

(Bontják az eucharisztikus főoltárt és a tribünöket)

'. Lampi után.

ıárczius 5-én. † Wienben 1837-ben.

)port alatt áll a fürdőből kijött, Diana, kit ketten öltöztetnek, misipőjét törülgetik. Jobbkezével felemelve futó és egy kutyák-ı. Előtte a patak partján, melyiszik, szőke társnője fekszik; ıgja ereszkedett térdre, másika tten képeznek csoportot kék és es vidék városokkal és folyókkal.

·2 cm. — Lelt. sz. 2135. — Delhaes ısztus 21-én (465–901). — Értéke uár 3-án és 4-én (340–902). — 1902 április 10-iki 3883 sz. leirat.

III.
290 (2135).
624 (283).

290

kng

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj.

K

vrd

Kézai Béla. A két Lechner, apa és fiú az eucharisztikus oltár építői. Képes Krónika 1938. maj. 22.
(A tervezők arcképével és az oltár képével)

Lechner Jenő dr

K

"tj Lechner Jenő"

vod

L'Osservatore Romano.
1938. máj. 23-24. (Il
XXXIV. Congresso Eu-
charistico Internazio-
nale, képekkel.) —
U.o. 1938. V. 27-28.

Delhaes I.

háborúból hazatérő és jobbra haladó
s fegyverei csillognak, a fogadó közön-
ék sapkás és kabátos bajor katona, a
rmeket tartó és vezető özvegyasszony, meg az
korlát mellett, bekötött fejü asszony
épült kis leányka játszik kutyával,
közelében szőke gyerek fut hirlapokkal.
emelkednek ki.

3 cm.
ól.
(465/901).

V6
1395

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj

K

irod

Képes Pesti Hirlap

1938. jan. 11.

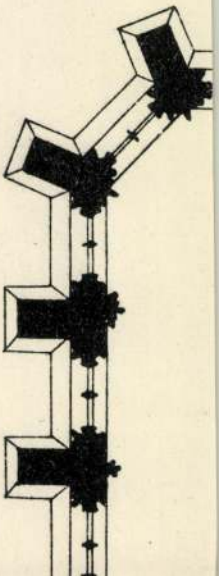

Lechner Jenő dr és

ifj Lechner Jenő

Statikus Szontagh E. Pál

Tér és Forma.

1941. 199 — 202. l.

Katolikus templom Albert-falván. Kepek-kel.

Terverték fentiek -

Bierbauer Virgil dr:

FARKAS
SÁNDOR

Lechner Jenő ifj.

Az óbudai hídfeljáró
terve.
II. díjjal kitüntetve.
Repr.

Művészet
1937. 91. l

kopásától származik. E miatt tüntek el a kidolgozás finomabb részletei is. Füle át van lyukasztva fém fülbevaló számára. Görög munka a Kr. e. IV. századból.

PAUL ARNDT: Verschleierter weiblicher Kopf. Griechisches Original. IV. Jahrhundert vor Christus.

Lechner Jenő dr.

cső

Magyar Építőművészet

1943. 45. l.

vérbosszútól sötétlő történetéből. Ugyan-
s egész nápolyi magatartásában, melyet
ellett öccse halálát megbosszuló akarat
kegyetlen meggyilkoltatása, amit politikai

alandok gazdag sorozata és a krónikás —
benne. A Silaro-folyón való átkelésnél a
gy Lajos menti ki a folyóból. Csak ebből
rténtek, ahol a királyt egy kődarab meg-
stromlott vár parancsnoka megdöbbenve
y Lajost kíméljék s maga kéri fel a királyt,
.

lovagi hadviselés elmaradhatatlan kellé-
hadak között a harctér közös kijelölése,
k felfogása indokolt, de még inkább az a
zt számították, ha a szembenálló hadak

oz, mint a magyar csapatok főparancs-
ejelentve, hogy kész seregével megvívni,
rsa és Nápoly közti síkságot jeölték ki

Lechner Jenő dr.

itj. Lechner Jenő

MAGYAR IPARMUVESZET

1912. 32. l.

(Az albertfalvai szt.

Mihály plébániatemplom.)

képekkel.

A képek bev. gyűr.

az magyar.

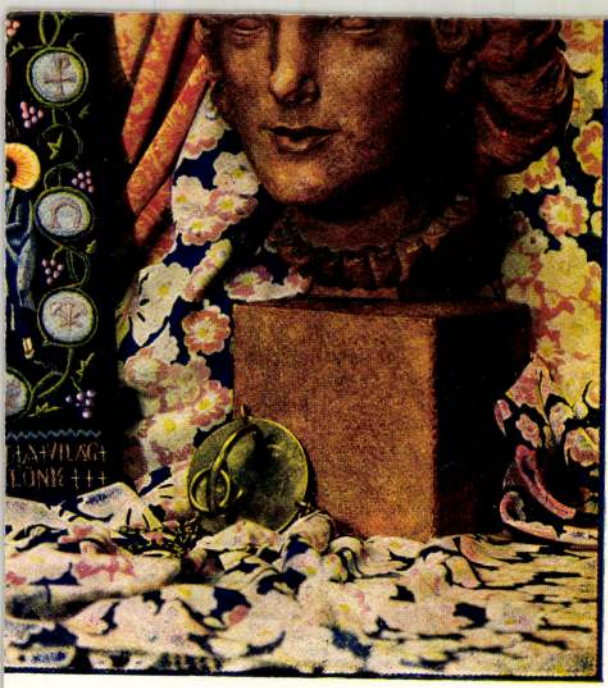

éves fennállása alkalmából rendezett kiállításról.

fj. Weinwurm Antal készítette.

Lechner Jenő dr

(Bérvilla a Gellért-
hegyen) terverte
fenti

Repr.

Tér és Forma

1932. 244, 245. l,

→ képekkel és alap-
~~sem~~rajzokkal.

GRÓF ALMÁSY-TELEKI ÉVA 1942

MŰVÉSZETI INTÉZETE (VOLT ERNST-MÚZEUM)

BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ-UTCA 8. TELEFON: 224—008.

VIII. AUKCIÓ

ÁRVERÉSRE KERÜLNEK:

FESTMÉNYEK, ÉKSZEREK, SZŐNYEGEK, EZÜSTÖK, PORCELLÁN, BUTOR STB.

Lechner Jenő dr

red

Magyar Építőművészet

1942. 47. l. (Városrendezési tervpályázat a lágymányosi Nemzeti Stadion és Nemzetközi Vásár elhelyezésére; tervrajzzal.)

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építész

... Azonban egy kisebb frakció - körtük Palóczi Antal is - azon kardoskodik (számtalan előadás, felszólalás, válasz - és viszonválaszban), hogy a szobor „ne bérkaszárnyár tengelyébe, hanem kellő parkosítással... a Parlament tengelyébe" kerüljön felállításra.

Pirovits Aladár:

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII.évf.

jan. 5. sz. 3-4. old.

M.D.K.

-1-

dr. Lecrner Jenő, építész

és Rezzich Béla, körös tervét fogadta el az Orsz. Képző művészeti Tanács a Kossuth-tér rendezésére és a Kossuth-szobor felállítására hürt pályázaton. Terverőr a szobrot jelenlegi helyére javasolják, amivel egyetért a Mérnör-és Építészeglet szakosztályának mar előzőleg benyujtott memorandum is. ./.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII.évf.

jan. 5. sz. 3-4. old.

-4-

Lechner Jenő

M.D.K.

...s a térnek körlekedési szempontból való megjavítására tez javaslatot, a Kérnökeg let pedig -sok vita alapján- eg ujabb memorandum bemyújtására határozza el magát, melyben tiltakozik az Országház-tér tervbevett beépítése ellen.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII.évf.

febr. 3. sz. 4-5

" 9. sz. 6. old.

" 16. " 4. "

-3-

dr. Lecrner Jenő, építész M.D.K.

és Rerrier Béla Kossuth-szobor felállítási és a Kossuth-tér rendezési díjnyertes javaslata körül tovább folyik a heves vita. Pirovits A. egy ujabb hiroranással védelmeri a szobornak a Parlament tengelyébe való felállítását, egy hé-sóbbi számban nyilatkozik Räde Károly, kertészeti igazgató ./.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII.évf.

Jan. 19. sz. 5. old.

Lechner Jenő dr

Pollack Mihály

Nemzeti Újság

1927. dec. 25.

(N. Z.: A Magyar Nemzeti Muzeum restaurálása.)

Lechner Jenő dr K

Pollack Mihály

mincz
cél
?

Bierbauer Virgil dr.:

Könyv a Magyar Nemzeti Muzeumról –

Nemzeti Ujság

1927. jul. 10.

Lechner Jenő

Zala György

Nincs cíd

Az Est. 1930. nov. 4.

(A nemzet halott nagyjainak, hőseinek emlékezete, képpel.)

litikával is,de nem volt határozott
övetkezetes,sőt jellemtelennek mond-
képviselt politikai elv,ha az el-
akkor legjobb barátait is kiszolgál-
tegeskedett,ami elsősorban abból kö-
r volt.Midőn Bolognában járt,három
Roland összeallitása szerint tizen-
korától kezdve állandóan gyötörte a
rja,hogy,ha egy napig dolgozni akar,
radt kimerült ember volt,mégis gigá-
att hatalmas dolgokat alkotott.A mar-
.Sok pénzt keresett,de maga szerény
zátartotóival is állandóan civako-
el az általa gyüjtött pénzt.Életét
npadi értelemben,retorikus szólamok-
rők előtt szinte hihetetlennek nang-
.Gyulával állandóan veszekedett,Egy
ta,s napokig nem engedte be.De ő visz-
ele.Ekkor mondta rá II.Gyula,hogy
későbbi retorika egy mükifejezést fa-
alkalmaztak:la terribilità di Michel
káig ezt tartották müvészete fő jel
gyéniségének volt egyik legkife-
an annyira ment,hogy magával az Is-
t meg.Küzködő,nyugtalan,pesszimisz-
soknak és sokszor nem bizott önmagá-
vonásaival magyarázható,hogy legna-
megvalósitani.Ez müvészetének legna-
brász,festő,épitész és költő is volt.
brászi gondolkodás jellemzi festésze-
ikai tömegekben fogta fel.És legna-
szi alkotásait nem tudta befejezni,
ta fejezni.Mindez azonban semmit sem
natjuk ennek dacára is és csodáljuk

Lechner Jenő dr

Pollack Mihály

cród 2

Építő Ipar – Építő – Művészet. 1928. Jan. 15. (A Magyar Nemzeti Muzeum épülete. Lechner J. könyvének ism.)

Jelleg.	Összeg	Lejárat
T.	310	VIII/1 — II/8
K.	240	
T.	70	II/8 — III/5
T.	480	
K.	600	
T.	550	III/5 — IV/25
K	530	
K	600	
K	50	IV/25 — V/20
T.	500	
T.	450	V/20 — VII/22
K	300	

Lechner Jenő dr

Pollack Mihály

tród

Kolbalgyula: Egymil-
lió pengőbe került a
Nemzeti Muzeum ujjá-
ejritése. Nemzeti Ujság
1930. aug. 3.

Lechner Jenő dr. – K

Poblack Mihály

Mincs
Led
2

Pesti Hírlap

1930. aug. 3. (A Nemzeti Múzeum ujjászületése.)

Lechner Jenő dr

Pollack Mihály

K

nincs
cél.

Hóman Bálint:

A Magyar Nemzeti
Kurzem öt évi.
Bp. 1929.

Lechner Jenő dr.

Warga Sándor

K

nincs
cid
2

Munkás lakóház-
terek

Rerrich Béla Kertes
ház. Bp. 1922.
33 és kv ll.

Starhemberg Guido:

Egész alak, állva és kiss
balját kissé felemelve ~~tartja~~.
nak gondor fürtjei vállaira
tyük a kezeken, fehér nyakke
harisnya, czipő csattal. Der
lóg. A háttér dombos vidék
kel oszromolnak. Felirata

ILLVSTR. COMES GV
ARCHIST. EXERC.

s alól a jobb sarokban: „

Rezmetszet, me

213
939

Lechner Jenő dr

Pollack Mihály

K

műcs
cd
2

Ybl Ervin: A magyar Nemzeti Múzeum épülete. Lechner Jenő könyve. Budapesti Kiadás 1929. jul. 5.

Lechner Jenő dr

Pollack Mihály

műv. ed.

Pester Lloyd

1927 (?) datum levágva

(Das restaurierte Nationalmuseum.)

2704

43.53 44

2.208 × 27.3

4416

15456

6624

60.2784

60 for

60 for

×

2.5

62.5 for

3.21 × 111.2

321

321

642

35.695 2

Lechner Jenő dr

Pollack Mihály

K

mús céd

Hel Ervin: A Nemzeti Muzeum tizéves gazdagodása.
Budapesti Hirlap
1928. máj. 24.

T	150	VI/22 — VII/20
T.	210	
T	360	VII/20 — VI/30
		R. e. T. $\left(\frac{598.60}{8}\right)\frac{598}{60} = 9.97$
T.	9.02 (3)	K $\frac{85}{90} = 0.95$ (4)
T.	1.97	Kölling összeren
T.	371.00 (3)	Tőke e.
T	371 —	VI/30 —

Lechner Jenő és Warga László

a sárospataki tanitó-
képző intézet felső
magyarországi renesszánsz
stilusban. fentiektől.

Irod

Biermodéptörekv, 534. l.

BUDAPEST
25 OKT. 24 15
LK 4 LK

Lechner Jenő dr és

Szontagh Pál

K

Hősök mauzoleuma
a Hősök temetőjében
Debrecenben. 1931.

vod
2

Ecs Debreceniképesk 43. l.

Oresztes IX. 5.

Lechner Jenő

és Füredi Richárd

Erzsébet királyné

szobrpályázat.

Építészeti részét

II. díj 2500 k

Repr.

Magyar Iparművészet

1916. 245. l.

Felz:)

"Perlasca sc."/A Rajzolatok 1837.

Színház átalakaitási terve. Homlok-
835 körül/. - Főv.Kvt.B.769/91.

. 26 21 cm. /30-as évek/ Főv.Kvt.b.

Pesther Invalideshauses. /Károlyka-
57 x 285 m/m. - Ged. in Lith.Inst.

r königl: Freystadt Pesth. /középen/
h. /körülötte 14 részelet/ "Das von
Götter Gasse.- Ansicht des königl.

Lechner Jenő és

ifj. Lechner Jenő

által

a Magyarság Képes

mell.

1937. okt. 10.

Lechner Jenő
Warga László
~~Havas Sándor~~

K

épitett

kiviteleste az alábbi
épületet Lechner
és Warga László
terve alapján

Lechner Jenő: A
sárospataki tanító-
képzőintézet új
épülete.

Bp. 1914. J. l.

Lechner Jenő

~~Havas Sándor~~

K

épitész.

Dr Lechner Jenő terve alapján belyreálisottá a belügyminiszterinnek diszterme (volt országgyűlési alsó táblai terem) 1928-29-ben.

irod

(Lechner Jenő dr) Az egykori budai országház. Bpest 1929.

1934 **AUGUSZTUS** 31 nap

VASÁRN. **12**
K. G12. Klára
P. Klára

Izr. 1. Elul Ros Khodes

HÉTFŐ **13**
K. Ipoly, Kas.
Prot. Ipoly

KEDD **14**
K. Özséb vt.
Prot. Özséb

Ógörög augusztus 1.

SZERDA **15**
K. Nagy B.-A.
Prot. Mária

CSÜTÖRT. **16**
Kath. Joákim
Prot. Ábrahám

PÉNTEK **17**
Kath. Jácint
Prot. Anasztáz

SZOMBAT **18**
Kath. Ilona
Prot. Ilona

☽ Első negyed 5 óra 33 p.

Izr. 7. S. Softim 6. Per.

33. hét.

~~Hegedüs Sándor~~ Lechner Jenő

építőmester

Dr Lechner Jenő tér-
viszont végezte
az alább helyreállító
munkálatokat.

Szepesy Sándor: II. József
budai országházának
helyreállítása. Magyar
Építőművészet. 1929.
5. f.

Lechner Jenő és

Céd 9

Warga László

az alábbi pályázaton

III. díj.

Építő Ipar. 1910.

jan. 2. (A pest-
vidéki törvény-
kereszi épület és
foghár.)

K

Fo: Sj. E. Twesci Ambrozy Emily.

Lechner Jenő dr
és Lechner Lőránd
Ced

K

Weichinger Károly:
A debreceni városháza
Tér és Forma 1931.
188. l. képpel.
dicséretet nyert terv
a fenti pályázaton

13075 szám

1933 - XIV

Méltóságos
Nagyságos
Tekintetes

A Műemlékek Országos Bizottsága tek.
Elnökségének

Budapest

Hivatalból
özszolgálati ügyben

L ÁTALÁNYOZVA VI. Ozóra út Szépművészeti Muzeum

BUD... 933 JUL 24 ... TFP 4 TFP

Budapest szökesfőváros polgármesteri XIV. (Józsefvárosi) ügyosztály

Lechner Jenő dr

és Szontágh Pál

K

nincs cíd

tervezték az alábbi épületet.

Tér és Forma.

1932, 273, 274. l.

(V. Sz. P.: Hősök mauzoleuma Debrecenben, képekkel és ~~[illegible]~~ alapfrajzzal.)

Lechner Jenő és

Füredi Richárd

céd

irod

Épitő Ipar 1913. 274. l.

(Az Erzsébet Királyné-emlékmű terepályázata,

kappel.)

és terorajzzal-

ÚVÉSZETI MÚZEUM ANTIFONÁLÉJA

A budapesti Iparművészeti Múzeum
ben több mint félszázad óta meghatár
nek egy nagyméretű, folio-alakú Antifor
Hágából, vétel útján került a múzeur
de mindezideig sem az országos kiállítá
irodalomban nem szerepelt.[1] Az Ant
és hiányos; de így is, az itáliai Corv
Magyarországon őrzött olasz Quattro
legszebb darabja. Pazar kiállításán tú
fokozza, hogy kétségkívül a Franciská
nálatára íródott és az Assisi Szent Fere
zoló káprázatosan szép miniatúrák szii
kítják az olasz miniatúraművészet Pove
sai között.

Az Antifonale 11 iniciáléba ille
miniatúrát tartalmaz, s ezek sorában
találkozunk a Poverello fínom, áhítatos
ször, a 118. psalmus „Lege pone mihi,
L iniciáléjában még fiatal ifjúként ábrá
szentet. Sárgás sziklás hegyek előtt — a
lombú fák és városfalak díszítenek –
palástban térdepel a szőkehajú, ara
imárakulcsolt kézzel: az égbolton aran
megjelenő Atyaisten felé tekint, ki me
vetkező miniatúrán, ugyancsak a 118.
cit in salutare tuum anima mea" kezdő

MDK

Lechner Jenő dr. és Szontágh Pál épitész

tervezték az alábbi müvet

V.Sz.T.: Hősök mauzoleuma Debrecen, képekkel. Tér és Forma 1932. 273,274.l. képekkel.

Lechner Jenő dr és K

ved Lechner Lorant

dicséretet nyert terv

Komor János: Pályázat

a Gellért- és Rudas-fürdő

környékének rendezésére.

Tér és Forma

1931. 162, 163. 166-1.

képekkel -

Mintapéldány

ÁRVERÉSI KÖZLÖNY

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj

K

ivód

Magyarország.

1938. máj. 31. (Keppel)

29 és

Friss. Ujság

1938. máj. 22.

(Keppel)

2139.
A. F. Maulbertsch:

Judit és Holofernes. (Judi

A bethuliai özvegy derékig
néz. Jobbjával kardját kar
baljában pedig kendőt tart. Haja hul
haja kivágott, kendője kék. A háttér
gája tünik fel.

Pergament, méretei 35.3: 2
Delhaes István hagyatékább
Átvétetett 1902: I. 12-én

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj

K

vród

Az Est. 1938. jun. 9.

(Az eucharisztikus kongresszus baldachinos főoltárát az építendő Szentlélek-templomnak ajándékozta a főváros.)

~~2140. A. Maulbertsch:~~

2140. Phoebus [illegible] (Vázla

[illegible] kov
bus, a ki bal kezében jogart ta
szőke istennő ül közelében két
ledik harsonával [illegible] és babér
pül tova és Atlas küzköd a vilá
[illegible] és [illegible] piros kend
az égbolton csillagok ragyognak

Vászon, méretei 30 : 53.2
Delhaes István hagyatékábó
Átvétetett 1902: I. 12-én

904: IX. 29.

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj

K

wod

Pester Lloyd 1938.
febr. 24. (Der architektonische Rahmen des Eucharistischen Weltkongresses.)

Delhaes I.

1).

⊥ pedig

álygó felhők között ~~[illegible]~~ trónol Phoe-
rt, a piros palástot viselő Jobbján ~~egy~~
Amorette lebeg, ~~=~~ feléje ⊥ Viktória köze-
koszorúval ~~[illegible]~~. Kissé odább Merkur rö-
ggömbbel. Balról ~~[illegible]~~ a fervő trónos ~~fekszik a kaszá~~
ős Amorette látható. A háttérben és ~~[illegible]~~
.

⊥ meg

cm.
1(465-901).
~~[illegible]~~ (340-902-35).

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő ifj.

irod

Kultura (Poznań)
12 czerwca 1938 r. Nr 24.
(Cikk képekkel a budapesti eucharisztikus világkongresszusról.)

2024. K. Kovács László.

Nyiresen.

A háttért elfoglaló ny
gelteti nyáját, mely különfé
a juhász, ki szembe néz, pör
nyen felhözött égbolt derült.
Kovács L. 1900.

Vászon, mér. 54 : 66.

Vétetett az 1901: VI.
Nemzeti Szalonban. Ára 310 K.

Elszámoltatott 1901:

Az 1901: XI. 16-iki f
I. 10-én kelt 92507 ex 901 sz
délmagyarországi muzeumnak (9

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj

K

rod
1
Nemzeti Ujság 1937
szept. 25. (Eldőlt
a Kongresszusi diszol-
tár terpályázata)

Delhaes I.

t 13. r. 11).

látható, kissé balra hajlik, de jobbra vissza-
olja át és Holofernesnek fejét fogja,
lámos, szemöldöke és szeme barna, ru-
ben piros függöny lóg és nagyfejű szol-

8.1 cm.
1.
(465/901).

1389.

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj

K

vód

Lestyán Sándor: Az ünnepi oltár. (Beszélgetés ifj. Lechner Jenő tervező műépítésszel

Ujság. 1938. máj. 29.

2138—2140.

Sz. Langenargenben 1724
augu

2138. *Alchimista.*

A kétablaku labor
ülő tudós beszélget lombil
hátrább foglalkozik, jobbr
szakállú alchimista lapoz
melyet a közelében álló
szerszám és előrehajoltan
münket. A háttérben, a
raktak, míg az ajtó mell

Vászon, méretei 22·8
István hagyománya 1893 a
80 K. — Átvételett 1902
A hagyományt elfogadta a
(340–902).

Hag. 1902
Delbaes

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő ifj.

K

vad

=

The Illustrated London News. 1938. jún. 4.

képpel.

jobbjával

Delhaesz I.

it 13.r. 11.).

g látható, kissé balra hajolt, de ~~jobbra~~
rolja ~~át és~~ Holofernes~~nek~~ fejét fogja,
a hullámos, szemöldöke és szeme barna,
háttérben, hol piros függöny lóg, ~~és~~ nagyfejü

: 28,1 cm.
ból (465-901).
n ~~[illegible]~~ (340-902-34).

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj

K

cred

A Műszaki Világ

1937. okt. 2. (A két Lechner által tervezett oltárt állítják fel a Hősök-terén.)

576. *Batthyányi Lajos* g

Egész alak és jobbrafor előremutat, balját pedig az olc latán nyugtatja. Az aranygy. szalagon viseli. Parókája gö szeme kék, arcza és bajusza kalpagjának tollas forgóján a

prémes mentéje, atillája és gyökkel kirakott; magasszár és ezüsttel himezett. Balról háttérben, a hol a fal szürk faragott lábú asztalon ezü padlózata koczkás. Felirata fe és a képről leszelt vásznan t LUDOVICUS DE BATTHYAN NA CAR. VI. & FRANCI, NEC NON INTIM. PINCERN. REG. MAG. C NEC NON CANCELLARIUS AULIC FUIT et COTTUS ... PER DECE TAB. 7VIRAL. PER SMORDINAT TATOR AC IN ALUS PERARD COM CORP COMIS ... ERO NEC NC PRAES. INCHO. & DEM. FEL. TEMES Aº 1716. NECNON 6 CO 6 REG. DIAET: IN NUMERIS Q. Augmo INTER FUIT. PERI. STAT & DEM . . CARO . VIº . PROPO PER XIII ANOS LAUDABILIT. CAVIT Aº 1746. POST QVINQV REGIS & REGNI VOLUNTAT. IN PA TENENTEM PER REGN. HUNGAR MUNI VOTO COOPTATUS«.

Vászon, méretei 211 : 122·5 c tett az 1895 márczius 20-iki 26-iki 16399 sz. leirat alapjá ményéből (81–895). — Értéke május 5. és 6. napján. — Az [illegible] határozat

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő ifj

K

rád

K[omor] M[arcel]: Oltár-
pályázat. Vállalkozók
Lapja. 1937. okt. 21.

Delhaesz I.

ott laboratoriumban balra, az asz-
bikot mutato segéddel, kinek társa
vén pápaszemes és hosszú szakállas
gy foliánst, melyet a közelében ál-
r, szerszám és egy előre hajolva
. A háttérben a falakra és a pol-
mellett, a szobor felett, mérleg lóg.

cm.
l.
465/901).

17
1388

Lechner Jenő dr

Tér és Forma

1940. 3. sz. borítón.
(B. V.: L. J.: Az
építészet kis tükre.
Bp 1940. Könyvism.)

VASÁRNAP

15

Kath. F. 14. Hétf. Sz.
Prot. F. 13. Nikodém

HÉTFŐ

16

Kath. Kornél p.
Prot. Edit

KEDD

17

Kath. Sz. Fer. sebh.
Prot. Ludmilla

SZERDA

18

Lechner Jenő dr

cvod

3

Liber Kőrépítk

25. l

bürgen beweist evident, dass an vielen
den Gebieten, auf denen die auch heute
für das Leben, die Geschichte und Ge-
später, nicht einmal so lange her
n sind und die ursprüngliche völkische
bürgen geändert haben. Mit den hand-
den der Geschichtswissenschaft und der
olle der ungarischen Kunst in Sieben-
die angemessenen Schlüsse gezogen.
chen und ausser siebenbürgischen, un-
enen wichtigen Analogien sind wir den
grossungarischen historischen Stile
ge des gesamten Schaffens in allen
chen Reiches fest legen zu können.
Siebenbürgens auch zur Zeit des unab-
wegzudenkender Teil der gesamtunga-

Lechner Jenő

irod –

Liber Kőlépik

5 sz. lép (Jókai
siremléke)

Maximianus bronzpenze VIII. 125.

Lechner Jenő dr

Ferenc József foga-
dalmi templom
(Rezső tér)
írod
Liber Kolépítk
11. 29. Sep.
-12.
Mester utcai zékes-
fővárosi lakóház
terverte fenti
írod
Liber Kolépítk
13. 4. Sep

M. N. Museum VIII. 207

Lechner Jenő dr

A rekonstruált örnag-
gyülési terem a
belügyminisztermi-
ban. Fenti tervezte
Repr.-
Liber Közepítk

52. 4. Elp.

Szentmargitbányai Könyvtár

IX. 109

L e c h n e r J e n ő

müépitész

Ujság. 1931.ápr.5. (Miért nem állitják fel Erzsébet királyné szobrát ?)

L e c h n e r J e n ő
műépitész

Pesti Hirlap. 1927.jan.13. (A Kossuth-szobor elhelyezése és az Országház-tér rendezése.) (Képekkel.)

L e c h n e r J e n ő dr.
építész

Budapesti Hirlap. 1926.jul.24.
(A Képzőművészeti Tanács döntése
a Kossuth-szobor ügyében.)

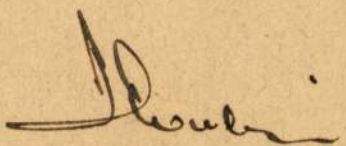

L e c h n e r J e n ő
építész

Uj Nemzedék. 1926.aug.6. (Szent István szobrát a Várhegy dunai oldalára szeretnék áthelyezni.)

L e c h n e r J e n ő
építész

Budai Napló. 1918.szept.17. (Ferenchalmi templom.)

L e c h n e r J e n ő dr.
építész

Pester Lloyd Abendblatt. 1924. jan.28. (Die Kunstdenkmäler Budapests.)

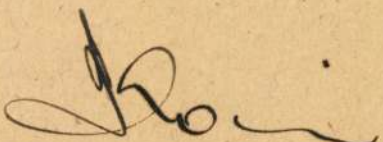

L e c h n e r J e n ő dr.
építész

Lechner Jenő dr.: Amig Pest-Budából Budapest lett. Az Ujság. 1925. febr.15.

L e c h n e r J e n ő dr. 2
építész

Esti Ujság. 1902.febr.22. (Budapest arkitekturája.)

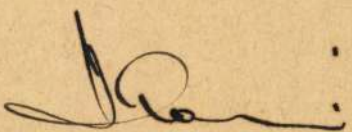

Lechner Jenő dr és

ifj. Lechner Jenő

az alábbi pályázaton

II. díj és második

tervükre ítéltek

Becz Jenő: Tervpályá-

zatok. Pádua Szent Antal

rk. plébániatemplom

a Bosnyák-téren.

Művészet. 1941. 39-47

47. l.

.

n látható ~~ullanos~~ és jobbra fordult lovát ~~fé~~
t balra visszanéz. Jobb karjára lobogós lánd.
t, H oldalán kissé görbe kard lóg. Öltözete: négy
rzattals tölgyfalevéllel, hajtókás kabát kifordított
ágés sarkantyus csizma. A háttér dombos vidék
rata alól négy sorban:

FROM GALLICIA
these Troops were
Emperor in Flanders
mpaign of 1793.
y 1st. 1794. by V. u. R. Green, Berners street Lon-
chel of Basil in Switzerland.

vonalkeretnek 20·9: 14·4 cm.

8.

Lechner Jenő dr

és ifj Lechner Jenő

Templom

Repr.

Tér és Forma

1943. 1. 22.

(Vm 2 a pillantás)

LES BÂTIMENTS PUBLICS À

EXTRAIT DU RAPPORT DU

ANDRÉ LIB

Lechner Jenő dr

cród
z

Épitőipar – Épitő"
Művészet. 1929. 84,
85. l. (Az egyhori
budai Országház.)

Kőfaragvány
65. kép. Keretkő, XII. sz. — 66. kép. Sár
67. kép. Betétdísz, XII. sz. —
(Kőtár 53., 34.,

Lechner Jenő

Cod

Gerevich Tibor:

A budapesti Ferenc József fogadalmi templom.

Magyar Katolikus Almanach. 1928. 596–60. C. képekkel–

ylet Közlönye

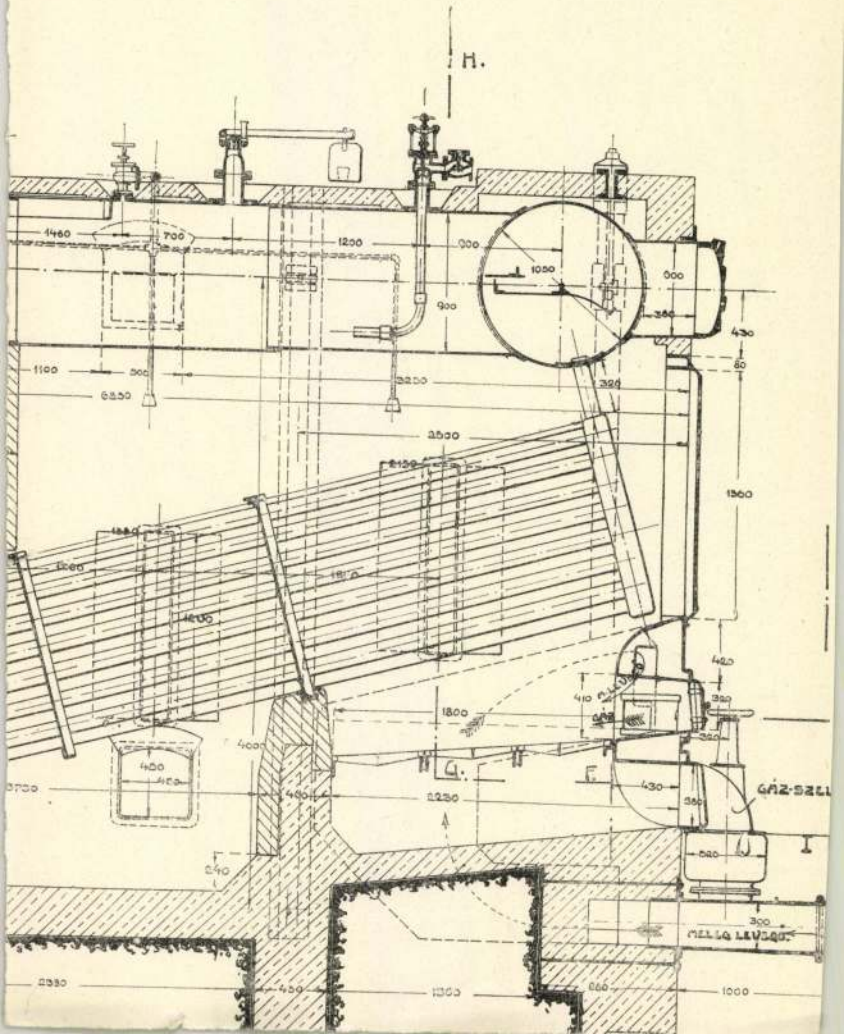

Lechner Jenő dr

Bérház

Tér és Forma

1943. 1. n. (Vinza – pillantás.)

y is chronicled in its buildings. The
and individual building, are pages
as the city may have been able to
record of its fate, the characteristics

lifications, is also applicable in the

In comparison with the creati
in Budapest, the buildings of the las
the other hand, they bear the charact
by speedy, economic and rational meth
"objectively", at a period to the hi

A great share in this work w
different corporations founded on a s
action, which, as is invariably the ca
building enterprise.

The following pages contain a d
with statistics and illustrations. Her
builders and contractors co-operated
deserving of recognition. Furthermo
for reviving private-building enterpris
that the building of tenements is e
which the authorities should, first of
of dire necessity themselves engage i
ing an untenable situation. For reas
that, during the past decade, the au
such operations.

Our esteemed guests, the fore
International Congress of Architect
reception.

It will, at all events, be fou

And if our highly-esteemed
liberations with a personal survey
endeavours to impress on it the ch

Lechner Jenő dr.

Mod
2

Épitő Ipar – Épitő
Művészet. 1929. 100. l.
(A Tisza-szabolcsi-pályázat
épitészeti része.)

is megállapítsuk. Zsigmond több
a királyi bazilikában temetkezze-
temesi főispánnak,[1] aki Marczalli
nossal is rokonságban állott. Való-
lványait őrizzük a székesfehérvári

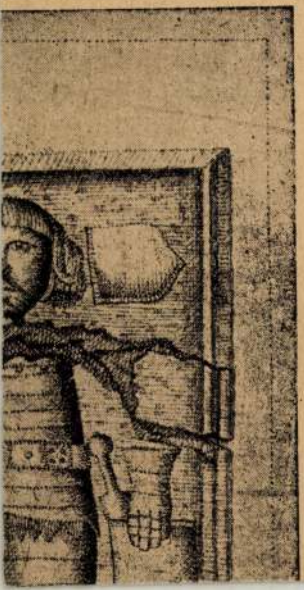

Lechner Jenő dr. –

ivéd Kormányzói elismerés

z

Épitő Ipar – Épitő Munkaszet – 1929. 92. l.

(Kitüntetések az Ekredeves Emlékmű és a Hősök emlékkövének felavatásakor.)

Töredékek Nagy Lajos sí
84. kép. Nagy Lajos címere. —
XIV. század (Kőtá

Lechner Jenő, építész

L: Csaba Rezső

Z: Csaba Lóránd: Az Építőmunka 6-7

Magyar

Építőművészet Bp. 1983 83/6

Lechner Jenő, építész (1878-1962).

Az 1849. aug. 2.-i debreceni csata helyén jött létre a hősök temetője, az ún. Honvéd temető, majd az T. vildgháborús halottait is ide temették. 1899-ben ide hozták ki a ref. templom és kollégium közötti emlékkertből Marschalkó János honvéd emlékművét, a sóskúti köből faragott „Haldokló oroszlán"-t. — 1931-ben országos pályázatot írtak ki a Hősök mauzoleumára. Lechner Jenő és Szontágh Pál tervezésében meg is valósult a 30-as évek végére a négyszögkiképzésű, kupolával borított, jó tömeghatású mauzóleum. (említve).

Sz. Kürti Katalin: Debreceni temetők művészi értékei. Műemlékvédelem, Budapest, 1983. 4. 294-300 ig. old.

Lechner Ignác

tervezte a Bp. II. Pasaréti út. 59. sz.
villát 1910-ben.

Gerle János: Elszámolás a századfordulós épületekről
Budapest 1981/11 17-21.o.

Lechner Jenő

A csendéleti festményeikkel feltünnek: Jávor Pál, Romek, Bükkerti Mariska, Poll Hugóné és az utólérhetetlen Pentelei Molnár János,-mondja kritikájában dr. Szemess Miklós: "A Képzőművészeti Társulat 60 éve a Mücsarnokban" cimmel a jubiláris tárlatról. Az ott résztvevő grafikusok között elsőrangu müveket mutatott be: Márton Ferenc, Haranghy Jenő, Conrád Gyula és Baransky László. Az épitészek közül figyelemre méltó Hikisch Rezső, Lux Kálmán és a magyar stilussal kisérletező Lechner Jenő és Lechner Loránd. A jubiláris tárlaton szereplő teljes művésznévsort lásd: Ströbl Alajos nevénél.

Élet, Bp. 1922. május 28. XIII. évf. 11. sz. 269-270. lap.

MDK

Lechner Jenő okl.épitész

"Épitők zsebkönyve" Szerkesztették: Lechner Jenő és Warga László okl.épitészek.

Vállalkozók Közlönye, 1907.Jun.5. 19.lap

MDK

Lechner Jenő -

ifj. Lechner Jenő építészek

albertfalvi plébániatemplom

M. egyházművészeti kiáll. N.Szal. 1941. II.

ifj.Lechner Jenő -
Lechner Jenő építészek

albertfalvi plébániatemplom

M. egyházművészeti kiáll. K.Szal. 1941. II.

Pásztor János és Lechner Jenő

32-es háziezred emlékmű pályázatán a harmadik díjat nyerték.

N4.932.V.4.

Lechner Jenő

A Bécsi kapu téren ~~a a~~ 1936-ban épitettet fel a ~~m~~ kaput mai formájában az ő tervei szerint.

A Budai Vár, Tőv. Idegenforgalmi Hivatal 200.
Bp. 1958

MDK

Lechner Jenó okl.épitész

Épitők Zsebkönyve. Szerkesztették Lechner Jenó és Warga László okl. épitészek. Budapest, Singer és Wolfner kiadása.

Művészet, 1904. 349.lap

MDK

Lechner Jenő

A sárospataki állami tanitóképző-intézet tervp. I.dij nyertese Lechner Jénő és Warga László.

Cikk: A Sárospatakon ...

Magy.Épitőművészet, 1909. 6.sz. 32.l.

MDK

Lechner Jenő

I.dij. Jelige:Traditió. Távlati kép.
Lechner Jenő és Warga László, Budapest.
Repr.
Főhomlokzat. Repr.
Földszinti alaprajz, I.emeleti alaprajz,
Tornaterem. Repr.

Magy.Épitőművészet, 1909. 6.sz. 19, 20,
21, 22. lap

MDK

Lechner Jenő

A sárospataki tanitóképző intézet hátsó homl kzata. Repr.
A sárpspataki tanitóképző intézet torna-terme. Repr.
Tervezte: Lechner Jenő és Warga László.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1914.Jan.11.
14.lap

MDK

Lechner Jenő

A Sárospatakon épitendó állami tanitóképző intézetre kiirt tervp. 1909-ben zajlott lé. Lechner Jenő és Warga László "Traditio" jeligés pályatervük az első dijat s ennek alapján az épitéssel való megbizatást is elnyerték.

Lechner Jenő: A sárospataki állami tanitóképző intézet új épülete.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1914.Jan.11. 14-16.lap

XIX

MDK

Lechner Jenő

A sárospataki állami tanitóképző intézet új épületének I.emeleti alaprajza. Repr. Tervezte: Lechner Jenő és Warga László.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1914.Jan.11. 15.lap

MDK

Lechner Jenő

A sárospataki állami tanitóképző intézet tervp.-án I.dijjal jutalmazott terv, szerzői: Lechner Jenő és Warga László.
A főépület nézete és metszete.Repr.
A főépület metszete, az igazgatói lakás, az ig.lakás alaprajza, a tornaterem alaprajza. Repr.
A sárospataki állami tanitóképző intézet. Repr.
Épitő Ipar, 1911.Jul.16. 283, 293,294.l.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő és Warga László: Sárospataki állami tanitóképző intézet. Repr.
A sárospataki állami tanitóképző intézet alaprajzai. Repr.

Épitő Ipar, 1911.jul.9. 284, 285.lap

MDK

Lechner Jenő tanár

A Pázmány Péter tudományegyetem épületének ujjáépitése.

Cikk: Ujjászületett az egyetem.

8 Orai Ujság, é.n. okt.24.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenőné bérháza.:
Homlokzatrészlet. Zárt erkély. Repr.
Tervezték: Lechner Jenő és Warga László.

Magyar Építőművészet, 1910. 10.sz.
Képek a 23-27.oldalakon.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő: Az Eucharisztikus Kongresszus főoltára. Repr.

Művészet, 1938. 18-19.sz. 75.lap

MDK

Lechner Jenő

A Rezsó-téri Ferenc József templom. Repr.
(A gr.Klebelsberg Kunó emlékk.)

Képzőművészet, 1933. 58.sz. 52.lap

MDK

Lechner Jenő

Magyarország. 1933.febr.12. (Egy nagy miniszter életének munkája. A Klebelsberg emlékkiállitás.)

MDK

Lechner Jenő

Cikk: A képviselőház üléseː

Pesti Hirlap, 1928. dec.13.

MDK

Lechner Jenő

Képviselőházi Napló. A Ház 1928.dec.12-iki
üléséről.

MDK

Lechner Jenő

Kabdebó Gyula: Előadások a műemlékekről.

Vállalkozók Lapja, 1923.febr.7.

M.D.K.

Dr. Leerner Jenő, építés

a váci rokkantlelepre kürt pályázaton Warga László val közösen készített tervével első díjat nyert

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1917. évf. 44. sz.

271. old.

MDK

Lechner Jenő dr.

A Rezső-téri r.kat.templom. Terv.:Lechner Jenő dr. Repr.

Építőmunka, 1933. 3.sz. 45.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A kassai vasuti állomásépület homlokzatára kiirt tervp.-on Lechner Jenő dr. és Névery Tibor terv megvétel.

MMÉEKözl, 1940. 179.l.

MDK

MDK

Lechner Jenő dr.

A Képzőművészeti Tanács döntése a Kossuth-szobor elhelyezése ügyében. A Tanács Lechner Jenő dr. és Rerrich Béla tervét fogadta el.

Budapesti Hirlap, 1926.jul.24.

MDK

Lechner Jenő dr.

Ibl Ervin: A Kossuth-szobor helye az Országházterén.

MMÉKözl LX.kötet 34-37.sz. helyszinrajzzal.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: A Kossuth-szobor ügyében ma ujabb helyszini szemle volt az Országház-téren.

8 Orai Ujság, 1926.jun.4.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Der Erbauer des Nationalmuseums.

Neues Pester Journal, 1917.máj.9.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Felolvasás a Nemzeti Muzeum épitő-
jéről.

Budapesti Hirlap, 1917.máj.9.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Készül a Nemzeti Muzeum "rejtett emelete".

Pesti Hirlap, 1930.máj.7. Képekkel.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Manzardot huznak a Nemzeti Muzeumra.

Magyar Hirlap, 1927.jan.29.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Az ujjászületett Nemzeti Muzeum.

Vállalkozók Lapja, 1926.dec.1.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Lechner professzor teret akar varázsolni a Nemzeti Muzeum elé.

Magyarság, 1926.nov.11.

Lechner Jenő úr.

Cikk: Lechner professzor teret ad a- rasoknak a Nemzeti Múzeum cí.

Budapest, 1926. nov. 11.

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr. és Lechner Jenő ifj., a kolozsvári Mátyás király-tér rendezésére kiirt tervpályázaton első helyen dijazva.

Uj Magyarság, 1942. máj.9.

MDK

Lechner Jenő dr.

Az eucharisztikus kongresszus főoltára és tribünjei a Hősök-terén. (Képekkel)

Vállalkozók Lapja, 1938.máj.19.

Becknet és dr.

Az onkarisztikus kongresszus történe
és tribünjei a Hősök-terén. (Képekkel)

Vallásikos K lapja, 1938. máj. 15.

MDK

Lechner Jenő dr.

Alábbi templom tervezője ifj.Lechnerrel.

Cikk: Uj rom.kath.templomot szenteltek
fel Albertfalván.

Vállalkozók Lapja, 1941.okt. Képekkel.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Az albertfalvi templom.

Uj Fehérvár, 1941.okt.6.

Aum

Beginner demo dx.

CLRK: An alternativi template.

03 February, 1941.okt.6.

MDK

Lechner Jenő dr.

Molnár Ernő dr.: Az Eucharisztia kongresszusi trónja.

Nemzeti Újság, 1938.máj.29. (Képekkel.)

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr.: Schulek Frigyes. című cikke.

Reggeli Hirek, 1919.szept.10.

Leehner Lenz &Cr.

Leehner Lenz &Cr.: Schmiek Fritzsche. Chem
ikkie.

Hoggell Hirsch. 1913. Sept. 10.

MDK

Lechner Jenő dr.

Györgyiujmagyépitöm.I. 95.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Hóman Bálint: A Magyar Nemzeti Muzeum 50 éve. Bp. 1929.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: A Nemzeti Muzeum ujjászületése.

Pesti Hirlap, 1930.aug.3.

MDK

Lechner Jenő dr.

Kolba Gyula: Egymilloó pengőbe került a Nemzeti Muzeum ujjáépitése.

Nemzeti Ujság, 1930.aug.3.

MDK

Lechner Jenő dr.

A Magyar Nemzeti Muzeum épülete.Lechner Jenő könyvének ism.

Épitő Ipar - Épitő Művészet. 1928.

MDK

Lechner Jenő dr.

Ybl Ervin: A Nemzeti Muzeum tizéves gazdagodása.

Budapesti Hirlap, 1928.máj.24.

MDK

Lechner Jenő dr.

Pester Lloyd, 1927. (dátum levágva)
(Das restaurierte Nationalmuseum)

Dr Lechner Jenő

Budapesti épitész. Debrecen 1931. a hősök temetőjében emelkedő 48-as mauzoleumra kiirt pályázaton első lett Szentgáh Pállal közösen készített tervével. Kivitelezve.

A képzőművészetek Debrecenben 1961. Debrecen. 146. l

MDK

Lechner Jenő dr.

Ybl Ervin: A Magyar Nemzeti Muzeum épülete. Lechner Jenő könyve.

Budapesti Hirlap, 1927.jul.5.

ifj. Lechner Jenő

Az eucharisztikus világkongresszus diszoltára

Műcsarnok 1938 Őszi tárlat

123. Lechner Leng

Lechner Jenő MDK

Az eucharisztikus világkongresszus diszoltára

Hermina-uti zárda-templom

Mücsarnok 1938 Őszi tárlat

MDK

Lechner Jenő dr.

Dr.Lechner Jenő : Szt.Ferenc jubileumi templom terve.Repr.
Dr.Lechner Jenő: A Regnum Marianum templom pályaterve. Repr.

Tér és Forma, 1928.V. 9, 17, 18.lap

MDK

Lechner Jenő dr. műegyetemi rk. tanár

A kormányzó, a m.kir. kormányfőtanácsosi címet adományozta.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1924.febr.15.
15.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A Székesfehérvár városrendezésére kiirt tervp.-on I.dijat nyert dr.Lechner Jenő és Warga László terve.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1922.márc. 15. 43.lap

MDK

Lechner Jenő dr. műépitész

Az Orsz. Képzőműv. Tanács által kiirt Jókai-emlékműpályázaton, tervével első dijat nyert.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1924.Jan.1. 3.lap

MMK

Lechner Jenő dr.

Városközpont pályaterve. Károly-körút.

Rudasfürdő átépitési terve.

Rudasfürdő átépitésének távlati képe.

Kiállítás, 1939. őszi tárlat. 39.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Ármentesitő Társulat székházterve.
Társszerző: Várallyay Sándor.

Debreceni hősök mauzóleuma . Társszerző:
Szontagh Pál. 1934.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 39.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Loránt és Lechner Jenő dr. Weichinger Károly, a debreceni tervp.dicséretet nyert terv.

Tér és Forma, 1931. 188.l. képpel.

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Loránt és Lechner Jenő dr.
dicséretet nyert terve.

Komor János: Pályázat a Gellért- és Rudasfürdő környékének rendezésére.

Tér és Forma, 1931. 162, 163, 166.lap
képekkel.

MDK

Lechner Jenő dr. műegyetemi magántanár

A Medgyaszay-szinházat tervezte.
A " " keresztmetszete.
Dr. Lechner Jenő rajza. Repr.

Cikk: Az uj szinház.

Szinházi Elet, 1918. 49.sz. 7-9.lap.
képpel.

MDK

Lechner Jenő dr.

Dr Lechner Jenő: A sárospataki állami tanitóképző-intézet főkapuzata. A szobrászmunkák Füredi Rikárd szobrászművész művei. Repr.

Magy. Iparművészet, 1928. 61. lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Jókai-siremlék pályaterve. Társszerző: Füredi Rikárd.
Jókai-siremlék a kerepesi temetőben.
Siremlék-tervezet.
Hősi emlékműtervezet. 1933.

KMTárs, 1939. őszi tárai. 39.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Hősi emlékmű tervezete. 1933.
Siremléktervezet.
Hősi emlékmű tervezete. 1933.

Műhárs, 1939. őszi tárlat. 39.lap

MDK

Lechner Jenő dr. épitőművész

Dr.Lechner Jenő épitőművész és Lux Elek szobrászművész: Hősiemlék-epitáfium.Repr.

Magy.Iparművészet, 1928. 60.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Dr.Lechner Jenő és Füredi Rikárd : A Jókai-siremlék terve. Repr.

Magy.Iparművészet, 1928. 59.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Dr.Lechner Jenő: Panteon-kripta a budapesti egyetemi templomban. A mennyezetet Groh István festette. Repr.

Magy.Iparművészet, 1928. 59.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Dr.Lechner Jenő: Részlet az esküúti Medgyaszay-(Orion) Szinház nézőteréről. Repr.

Magy.Iparművészet, 1928. 58.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A Pázmány Péter tudományegyetemi templom renoválása.

Lechner J.dr.: Az Orsz.Műemlékbizottság ujabb müködése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.Jan.15. 9-11.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Hősi emlékműtervezete, 1933.
lipótujvári Stróbl Alajos: dr.Lechner Jenő arcmása. Bronz.
Dr. Lechner Jenő irodalmi munkássága. (Asztalvitrinben.)

KMTárs, 1939. őszi tárai. 39.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Albertfalvai róm.kath.templom.Terv.:
Lechner Jenő dr. és Ifj.Lechner Jenő
Fényképfelv. és alaprajz.

Magy.Építőművészet, 1941. 12.sz.

MDK

Lechner Jenő dr. (szül.1878) műépitész

Budapesten született. Épitőművészeti tanulmányait a Műegyetemen végezte, ahol 1902-ben okl.nyert.
1915-ben "A Magyarországi reneszánsz épités története"c.tanulmányával,műszaki doktori cimet szerzett.

KMTára, 1939. őszi tárai. 36.lap

Lechner Jenő dr. (szül.1878) műépitész

1916-ban IV.Károly király koronázásakor a budavári koronázó főtemplom diszitéseit tervezte.
Számos szoborműpályázaton sikerrel szerepelt.

Kultúra, 1939. őszi füzet. 36.lap

MDK

Lechner Jenő dr. (szül.1878.) műépitész

Szoborműpályázaton dijat, illetve megb.kapott, az Erzsébet királyné szobormű, a Jókai-siremlék, a Néprajzi Múzeum, a Chicago Tribune székházának nemzetközi pályázatán.

Kutárs, 1939. évi tárai. 36.lap

MDK

Lechner Jenő dr. (szül.1878) műépitész

Tervezte az irredenta szobrok talapzatait.
Széleskörű irodalmi munkásságot fejtett
ki a hazai műemlékvédelem és a főváros
épitészeti multjából vett tárgykörben.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 36.lap

MDK

Lechner Jenő dr. (szül.1878) műépitész

Számos magán- és középületet tervezett Bpesten és a vidéken és nggyobbszabású stilushű épülethelyreállitási munkákat végzett Bpesten.Műegyetemi magántanár, tulajdonosa a korm ányzói Signum Laudisna és a Corvin Koszorúnak.

KMTárs, 1939. őszi tárl. 36.lap

MDK

Lechner Jenő dr. épitőművész

A Nemzeti Múzeum épületének belső átalakitását dr.Lechner Jenő tervei szerint végezték. Lechner rekonstruálta a belügyminisztérium régi országgyülési termét.
Az épitőművész tervei szerint rekonstruálták a Bécsi-kaput.

Liber Középitk. 23.lap

MDK

Lechner Jenö dr., épitömüvesz

értekes munkáit látjuk gipszmodellekben is megmintázva.

Becz Jenö: Epitészek.
A Mücsarnok téli tárlatáról.
Képzömüvészet. 1929. 16.sz. XX 24.1.

MDK

dr.Lechner Jenö,építész.

52. A rekonstruált "országgyülési terem" a Belügyminisztériumban. Kép.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, és ifj. Lechner Jenő

építészek

tervei szerint felépült

eucharisztikus főoltárt és

a tribünöket ismertetik

a lap két fényképpel.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1938.. LXIX. évf.

május. 19. sz. 7. old.

M.D.K.

dr. Lecruer Jenő, és ifj Lecruer Jenő

építészek

tervei szerint fog felépül-
ni az Eucharisztikus kongresszus
oltára a Kösör-terén

Vállalkozók Lapja, LXIX. évf. 1938.

jan. 27. sz. 10. old.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építés

tervét a Néprajzi Muzeum meghívásos pályázatán a négy egyenlő díj egyikével tüntették ki.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1923. XLIV. évf.

okt. 17. sz. 2. old.

M.D. K.

Dr. Leerner Jenő, építés

naglélegzetű előadást tartott „Műemlékek és műemlékvédelem Magyarországon" cimmel a Mag. Mérnök és Építésegletben, hibáztatta sok véthes könnyelműségünket és közönyünket és javasolta, hogy a Műemlékek Orsz. Bizottsága „Magyar Műemlékhivatalla" szerveztessék át.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1921. XLII. évf.

jun. 2. sz. 2. old.
" 10 " 3.

M.D.K.

Dr Lechner Jenő, építész

és Warga László ifőrös pályaterve dicséretben részesült a „Chicago Tribune" újságpalota pályázatán. [Első és harmadik dik egy-egy amerikai, második Eliel Saarinnen, azután 34 dicséret]

Vállalkozók Lapja, Bp. 1923. XLIV.évf.

jan. 3. sz. 4. old.

MDK

Lechner Jenő dr.

Bérvilla a Gellért-hegyen. Repr.

Tér és Forma, 1932. 244, 245.lap Képekkel és alaprajzzal.

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr. és ifj.Lechner Jenő
első dijat nyert alternativ tervpályázata
Repr.
Első dijat nyert tervpályázatuk. Repr.

Vasárnapi Ujság, az Uj Magyarság képes
mell. 1937.okt.3.

MDK

Lechner Jenő dr. épitőművész

"Az Országos Műemlékbizottság ujabb működése". c. irása lenti lapban.

A Magyar Nemzeti Muzeum épülete. Irta:dr. Lechner Jenő épitész, műegyetemi rk. tanár Kiadja a Magy.Nemzeti Múz.Barátainak Egyesülete. 1927.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1928.Jan.15. 9-11 lap és 11-13.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Dr.Lechner Jenő: I.Ferenc József jubileumi temploma. Repr.
Dr.Lechner Jenő: Az Egyetemi templom kriptája. Repr.
Dr.Lechner Jenő: Jókai siremléke. Repr.

Tér és Forma, 1928. V. 5,6, 8.lapok.

MDK

Lechner Jenő dr.

Hősök Mauzoleuma Debrecenben. Tervezték: Dr. Lechner Jenő és Szontágh Pál. Repr.

Tér és Forma, 1932. 273, 274.lap.Képek és helyszinrajz.

MDK

Lechner Jenő dr.

A 34. nemzetk.eucharisztikus kongresszus tervp.-nak zsürije, a beérkezett 14 oltárterv felett ugy döntött, hogy az első dijat dr.Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő pályatervének itélte.

Cikk: Eldőlt az eucharisztikus kongresszus nagy oltárpályázata.

Magyarország, 1937.szept.25. 6.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A XXXIV. eucharisztikus kongresszus tervp. ra beérkezett 14 oltártervből, az első dijjal Lechner Jenő dr. és ifj. Lechnér Jenő pályatervét tüntették ki.

Cikk: Az eucharisztikus tervpályázat eredménye.

Esti Kurir, 1937.szept.25.

MDK

Lechner Jenő dr.

Az Eucharisztikus Kongresszus főoltárának tervp.-án az I.dijjal dr.Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő pályatervét tüntették ki.

Cikk: Eldőlt a kongresszusi diszoltár...

Nemzeti Ujság, é.n. szept.25. 10.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A Hősök-terén emelendő diszoltár tervpályá
zatának első dijat nyert terve. Tervezők:
dr.Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő.
Repr.

Nemzeti Ujság képes mell. 1937.okt.3.

MDK

MDK

Lechner Jenő dr.

Szociális testvérek templomának vázlat-terve. Schlachta margit tul.

Szociális testvérek templomának vázlata.II

Kápolna-tervezet.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 39.lap

MDK

Lechner Jenő dr. műegyetemi tanár

"Turáni hatások a magyar népművészetben"
című irása a lenti folyóiratban.

Képzőművészet, 1927. I.évf. 5.sz. 4-9.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A főoltár homlokzata a városligeti tó felől. Terv.: Dr.Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő műépitészek. Fényképfelv.

Cikk: Az eucharisztikus kongresszus...

Vállalkozók Lapja, 1938.máj.19. 7.l.

MDK

Lechner Jenő dr.

A Magyar Nemzeti Muzeum épületét restaurálta.

Cs.: A Magy.Nemzeti Muzeum épülete.Irta: dr.Lechner Jenő épitész,műegyetemi rk. tanár.Kiadja...

Épitő Ipar - Épitő Művészet,1928.Jan.15. 11-13.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Bierbauer Virgil dr.: A kolozsvári művészeti hetek épitészeti kiállitásáról.

Tér és Forma, 1942. 100.lap

MDK

Lechner Jenő dr. r.tanár

Az új aula cca 350 fényi befogadó képességgel dr.Lechner Jenő tervei szerint fog elkészülni.

Ferképzomfoiskévk 1937/39. 131.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Az eucharisztikus kongresszus ünnepi főoltára.

Magyar Kulturszemle, 1939.1.sz. 51.l.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Lechner Jenő válaszol Zala Györgynek és Márton Ferencnek.

Uj Magyarság, 1935.Nov.17. 14.lap

MDK

Lechner Jenő dr. építőművész

(* Magyarország megszállt területén levő városok műemlékeit ismertető előadássorozat keretében Kepes és Sáros vármegyék műemlékeit ismertette.)

– ts.: Magyarország megszállt területén levő városok műemlékei. Városi Szemle, Bp. 1928. 339. l.

MDK

Lechner Jenö müépitész

a VK felelös szerkesztöje 1906 máj.15.-én tartotta esküvöjét Unger Marianna-val a budafoki plébánia templomban.

Fövárosi Hirek.
VK.1906 máj.16. 9.1.

Lechner Ferenc, építész M.D.K.

műegyetemi tanár, irodájával részt vett a Kongresszus Végrehajtóbizottságának munkájában

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Bp. 1931. 17. old.

M.D.K.

Lechner Jenő, épitész, müegyetemi tanár

rendezi a XII.Nemzetközi Épitészeti Kiállitáson a magyar kiállitási rész müemléki csoportját.

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931. 313.old.

M.D.K.

Lechner Jenő, épitész, müegyetemi tanár

a Kiállitási bizottság tagja

XII. Congrès International des Architectes Budapest 1930. Compte-rendu. Bp.1931.. 20.old.

Lechner Jenő MDK

Országház u. 28. E. ykori Budai országha.

Klarissza apácák tulajdona volt. Fraas Anton Hillebrandt vezette 1784-85-ben az országház és kuria számára való átalakitást.

A disztermet Lechner Jenő 1928-29-ben helyreállitotta.

Repr: Országház 2. 28.

63. kép.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

39-40. kép.

Lechner Jenő (építész)

Földúlt tűzhelyeinkért, Bp 1915. Pátria. A mű a Kárpátokban elpusztult falvak újjáépítésére vonatkozó terveit tartalmazza.

Városügyi bibliográfia.
Városi Szemle, Bp. 1916. 181. l.

MDR

Lechner Jenő építész

A Városi Szemle munkatársa 1908–1912. között.

Munkatársak.

Városi Szemle. Általános mutató az első öt kötethez 1908–1912. Budapest 1913. (3. l.)

MDK

Lechner Jenő (építész)

Körölve: Budapest új építőszabályzata c. cikke.

Lechner Jenő: Budapest új építőszabályzata.

Városi Szemle, Budapest [redacted] 1911.
IV. évf. [4. sz.] [265]-272. l.

MDK

Lechner Jenő építész

A városi szemle munkatársa 1911-ben.

Név- és tárgymutató. Munkatársak.

Városi Szemle, Budapest [redacted] 1911.
IV. évf. (Név- és tárgymutató) [III. l.]

MDK

dr.Lechner Jenö,ép.

A Néprajzi Muzeum pályaterve./I.dij./
Az Erzsébet királyné emlékmü pályaterve./II.dij.
Regnum-Mariánum-templom tanulmányterve.
A pasaréti templom terve.

OMKT-Mücs. Tavaszi kiáll. és Gyüjt.kiáll. 1928 máj.-jun.
kat. 13.l. és 14.l.

MDK

Lechner Jenö, ép.

az északmagyarországi reneszánsz formákat kezeli igen szépen és egyénien.
Sárospataki -tanitóképzö.
Jókai siremlék.
Chikágói Tribün és
Szt. Ferencrendi jubileumi templom pályaterve.

Magyar Vilmos: Három magyar muzeikus. Él-Em 1931 febr. 55.évf. 5-6.sz. 21.1.

1.

MIK

Lechner Jenő

1903-ban a MÜVÉSZET pályázatot hirdetett kis családi házak terveire, a homlokzat magyaros szellemü megoldásával. Az első dijat nyert jeligés tervet Wiegand Ede és Lechner Jenő nyujtották be.

Dr. Kismartony-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp.1961.
103.1.

Lechner Jenő MDK

A sárospataki Tanitóképző Intézet uj épületére kiirt tervpályázaton első dijat nyert Lechner Jenő terve /Warga László val társulva/, Lechner Ödön terve /Sebestyén Arturral társulva/ csak harmadik dijat nyert.

A dijnyerte tervet ~~Lé~~ Lechner Jenő és Warga László fel is épitették.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.

143.1.

/Kismarty/-Lechner Jenő: MDK

Repr9

A sárospataki Tanitóképző Intézet.1909.

141.l. 99. kép.

A Mészöly utcai bérház sgraffitto erkélye. 1910.

142. l. 100. kép.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön.Bp.1961.

Lechner Jenő

MDK

1914 tavaszán Lechner Ödön részt vesz a Ferenc József jubileumi emléktemplomra hirdetett pályázaton. A terv koncepciója Lechner Ödöné, de a tollrajzok valószinüen Vágó József keze alól kerültek ki. Mivel a terv Izabella főhercegnőnek nem tetszett, Bárczy polgármester a benedekeknek Angyalföldön tervezett gimnáziuma mellé szánta plébániának. A felépitésre Lechner Jenő és Warga László kaptak megbizást. A közbejött világháboru miatt az épitkezés évekre elmaradt. 1929-ben uj tervpályázat alapján Lechner Jenő épitette fel a Rezső téren ezt az emléktemplomot, aki klasszikus arányokba ültette át nagybátyja bizantinikus térkompozicióját.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.
114.1.

Lechner Jenő MDK

Repr: A Rezső téri emléktemplom pályaterve.

Távlati rajz és alaprajz. 1914.

115.1. 85. kép.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.

MDK

Lechner Jenő

épitész

A felsőmagyarországi pártázatos reneszánsz épitésből ellesett tektonikus formákat vette alapul épitőművészeti törekvéseihez.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp.1961.
102.1.

LECHNER JENŐ

TKM hfl. 11. o.

Bp. XI. ker.

áliskolában tanított, 1906-ban még főhadnagyi,
dra költözött. A szerző kiadásában jelent meg
munkája, kevéssel később ugyanennek a
majd Nagyváradon megjelent *A művészi*
tője és kiadója 1910- 1914 között, átvéve báró
évfolyamot megért kiadványt. A Fény állandó
olf, Gaiduschek Erzsi, Grabovszky Arthur, dr
r. A lap a magyar művészi fényképezés egyik
g Hoffmann Viktor szerkesztésében. A Soproni
-1910) között. A Photo-Club Nagyvárad
ő két évtizedére jellemző piktorialista lágy
ak, de képeinél jelentősebb volt lap- és
ejtett közösségszervezői tevékenysége
yképkiállítása 1906. tavasz Budapest (oklevél),
Művészi Fényképkiállítás 1906 Sopron, I.
Működvelő és Háziipari Kiállítás Működvelő
állítás Budapest 1910., Nemzetközi
os Művészi Fényképkiállítás 1913 Arad.
agyváradi Photo Club II. Házi Kiállítása 1913

z. 67-70.o. (praktikus tanácsokkal), *Száraz*
ezés évkönyve 1910. V. évf. 1-5.o., *Negatívek*
nyve. VI. évf. 1911-12. 9-10.o., *Utocolar*
yve. VI. évf. 1911-12. 15-17.o.
tatás és vénygyűjtemény a kezdő és

Lechner Jenő, építész-tanár M.D.K.

tervei szerint mauzoleum épül a debreceni hősök temetőjében az 1849-ési és a világháboru hősi emlékének megörökítésére, 100.000 p. költséggel.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.

ápr. 10. sz. 5. old.

M.D.K.

Dr. Lechner Jenő, építész-tanár

tervei szerint a Rerrich-téren felépített I. Ferenc József emlék-templomot ismertetjük a lap egy mai fényképével

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. ~~XXX~~ LII. évf.

márc. 11. sz. 7. old.

M.D.K

Dr. Lechner Jenő, építész-tanár

második díjat nyert a debreceni hősök temetőjében felállítandó emlékmű pályázatán. Az ő terve került kivitelre.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1931. LII. évf.

febr. 8. sz. 5. old.

~~M.D.K.~~

ifj. Kismarty-Lechner Jenő

Építész

Major Máté: Gondolatok – tettek: építése – tünk mozgatói

Kritika 1965 10 sz. 13. l.

Lechner Jenő MDK

A mezőkövesdi városháza dijnyertes pályaterve

Mücsarnok 1934 Nemzeti Munkahét kiállitás

MDK

Lechner Jenő épitőmüvész

Müvészi siremlékek. Vas. Ujs. 19o7. 1o.sz. 54.

évf. 195 l.

MDK

Lechner Jenő

Debrecen város hősök mauzóleumára irt pályázat

II. díját nyerte

Magyar Iparművészet 1931. 28.l.

MDK

Lechner Jenő

Debrecen város Hősök mauzóleumára irt pályázaton
II. dijat kapta

Magyar Iparművészet 1931. 28.l.

MDK

Lechner Jenő épitész

a debreceni hősi meuzóleum tervpályázata

II.dij

Épitő Ipar-Épitő Müvészet, 1931.II.15. 23 l.

ygyár, 1883/, s elsősorban a belga
élete iránt. Szobrászi rajzossággal
kiszinezett festményei mellett 1885-
tókorszaka első szobrának, a Kohómun-

A szénbányák és iparvidék

Lechner Jenő

MDK

Jókai siremléka Kerepesi temetőben

A Rezső téri Ferenc József emléktemplom

Műcsarnok 1933. Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

MDK

Lechner Jenő

Sirkő kiállitás a Várkert bazárban.

Müvészet, 19o7. 131 l.

Lechner Jenő MDK

Pallack Mihály emléke a Nemzeti Muzeum előcsarnokában,

Műcsarnok 1933.Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Lechner Jenő MDK

A németvölgyi templom terve, vizf.

Attila emlékmü terve, gipsz

Mücsarnok 1933. Nemzeti Képzőművészeti Kiáll.

Lecimer lenó

A németvölgyi templom terve, vízf.

Attila emlékmű terve, Fiper

MDK

Lechner Jenő, Körösfői Kriesch Aladár, Füredi Rikárd

közös pályamunkájuk az alábbi pályázaton II. dijat nyert

A Rákóczi-siremlék. Vas. Ujs. 1909. 1001.1.

MDK

Kismarty-Lechner Jenő dr., c. rk.tanár

"A renaissance és barokk épitőművészet Magyarországon" c. targykör magantanára.

Józsefnádor tájékozt. 1942/43. 15.1.

mdk.

Kismarty Lechner Jenő épitész

munkaja a Bécsi kapu mai alakja, mely a 19. sz-i átalakitás stilizált rekonstrukcióje.

Gerő László A Budai Vár
Bp. 1962

36. l

Kismarty-Lechner Jenő építész M.D.K.

Közös deklaráció, amely hitet tesz a Bauhaus és CIRPAC-elvek mellett ./1944/

/Fischer József, Granasztói Pál, Kismarty-Lechner Jenő, Major Máté/ Weltzl János

Major Máté: Egy építész szubjektiv megjegyzései

Magyar Építőművészet 1963/4. 58.l.

MDK

Kismarty-Lechner Jenö ép.mérnök

Dr. Csorba Pál.

A Bazilika 1947-ben leégett kupolájának helyreállítása dr. Csorba Pállal.

Ybl Ervin: Ybl Miklós. 98.

MDK

Kismarty-Lechner Jenö dr., és ifj. Kismarty-Lechner Jenö építészek.

lásd

Szépmüvészet · 1942. 182.1.

Kismarty-Lechner Jenö, okl. épitész

müszaki doktor, müegyet.rk. tanár, az Orsz.Magyar Kir. Képzömüvészeti Föiskola tenes tanára, m.kir.kormányfötanácsos, a Signum Laudis, a Magy. Corvin-koszoru és a bolgár "Mérite Civile" rendjel tisztikeresztjének tulajdonosa, stb. "A renaissance és barokk épitömüv

Cimzetes rendkivüli tanárok. -Epitészmérnöki oszt.

József nádor 1941/42. 34-35.l.

Magyarországon" tárgyából tanára. Ebbeli képesitése megerösittetett 1918 jun. 27-én, müegyet.rk.tan. cimet kapott 1923 jun. 23-án.

MDK

Lechner Jenő

Ferencz József emléktemplom belseje

Mücsarnok 1938 Szent István kiállitás

Leipzig 1ere

Ferenc József emlékkemplom belsője

Lechner Jenő

MDK

Hermina-uti zárdatemplom

Műcsarnok 1938 Szent István kiállitás

Lecteur Jens

Hermine-Uri Sérédatemplom

Lechner Jenő dr.

dr Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főis-
kola rendes tanárává lett kinevezve.

Művészeti Ujság, 1928. aug. 1.

M.D.K.

ifj. Lecrner Jenő, építész

terve 800 p-ős megvételben részesült az OTI albertfalvai emeletes kislakásos bérházának pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.

aug. 13. sz. 5. old.

1949.

Ifj. Kismarty Lechner Jenő építőművész

Neve megemlítve

„A város és falu" építészeti kiállítás a Városi Múzeum Kiállító-termében.

Dunántúli Napló. 1948. V. évf. aug. 12. 3. l.

MPK

dr. Kismarty-Lechner Jenő, építészmérnök
aranydiplomában részesült.

Szabad Nép, 1955 jul. 4. - Gyémánt- és aranydiplomások ünnepélye az Építőipari Műszaki Egyetemen. -

Herzlichst Ihr, Ihr [illegible] Hoffmann

Ich bin wieder [illegible] Ihnen [illegible]

Viele Grüße

[illegible]

mdk

Kismarty Lechner Jenő

építéftörténeti „Fémász" feliratú
sárospatakon készült tálja. A múzeum
tőle vásárolta s-ő levelben megírta történetét,
a különös felirat megfejtésével.
Szolnoky Lajos. A Népr. M. 1961 évi tárgyegyütése

Népr. M. Évkönyve 1962. 247. l

MDK

Kismarty Lechner Henő épitész

Aranydiplomát kaptak 1955-ben.

MDK

Kismarty Lechner Jenő építész

H.D: A templomépités magyar mesterei. Katolikus Szó Naptára, 1959. 80-82 l.

MDK

Kismarty Leckner Jenő

1958-ban 80 éves. /fia: ifj.Kismarty Leckner J.
50 éves/

M.Hirek, 1958.okt.1.

MDK

Kismarty Leckner Jenő

1958-ban 80 éves. /fia: ifj.Kismarty Leckner J. 50 éves/

Halácsy D.: Az épitőművészet ősz mestereinél. A jubiláló Leckneréknél.

Épitők Lapja, 1958. okt.7.

MDK

Kismarty Lechner Jenő dr. építész

a helyreállitási munkát végzi

Gerő László: A bazilika kupolája. Budapest 1947, 288-289 l. képpel

MDK

ifj.Kismarty Lechner Jenő, építész

a helyreállitási munkát végzi

Gerő László: A bazilika kupolája. Budapest 1947, 288-289 l. képpel

KISMARTY LECHNER Jenő épitész M.D.K.

a Képzőművészeti Főiskola tanára volt.

1879 aug. 23-án született

Budapesten végzett tanulmányai után 1904-b n nyerte épi
tészi oklevelét.

unokaöccse Lechner Ödönnek

Sárospatak, áll. tanitónőképző épülete.

Ip. Rezső téri Fogadalmi templom

Régi budai Országház diszterme, egykori Medgyaszay zin
ház , Jókai Mór siremléke, Nemzeti Muzeum helyreállitás

Remete-kertvárosi, Hermina uti, albertfalvai templom

Épitészettörténeti dolgozatok.

Magyar Épitőművészet 1962/3. 60.1.

ifj. Kismarty-Lechner Jenő M.D.K.

építész

Schömer Ervinnel közösen készített tervével a MABI törökbálinti tudószanatóriumnára kiírt pályázaton az egyik első díjat nyerte el.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1944. 78. kót. 152. old.

Kismarty-Lechner Jenő, építész MDK

Lechner Ödön unokaöccse; maga is kitűnő építész. Monográfiája jelent meg Lechner Ödönről.

Murányi-Kovács Endre: Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön 31. l.

A KÖNYV, BP. 1962

2. február II/2

Kismarty Lechner Jenő

MDK

Kismarty Lechner Lorán[illegible] 1956 szept 5-én vette át a Müszaki Egyetemen az Aranydiplómát. Az épitészet forró szeretetét nagybátyjától Lchner Ödöntől vette át. Testvérbátyjával Kismarty Lechner Jenővel egy-egy tervvel szerepelt a Chicago Tribune c. lap nemzetközi pályázatán /30 emeletes ujságpalota tervezése./ Budán Gül Baba sirja felett tervezett monumentális mecsetet a II. világháboru miatt nem épithette fel.

Benkő Tibor: Az aranydiplómás.
Épitők Lapja 1956. IX. 24.

Kismarty-Lechner Jenő MDK

1930 -ban Lechner Jenő és Györgyi Dénes kapott megbizást, hogy az Iparmüvészeti Muzeum restaurálására előterjesztést tegyenek. A restaurálást a Zsolnay gyár hajtotta végre az eredeti öntőminták felhasználásával.

Az épület 1956-ban is sulyos károkat szenvedett, a restaurálást Kismarty Lechner Loránt vezetésével a Zsolnay gyár végezte.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön.
Bp. 1961.

119-120.l.

/Kismarty /-Lechner Jenő

Középiskolás korában egy komplett egyházi kegysz szerfelszerelést, kelyhet, monstranciát, paténát, füstölőedényt rajzolt az Iparmüvészeti Muzeum dekorációinak mintájára.

Első önállá épitkezése egy kenesei villaépület 1904-ben.

Füredi Rikárd szobrászmüvésszel részt vett a kassai székesegyház bejárata fölé szándékolt Rákóczi epitáfium modelljére kiirt tervpályázaton.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő: Lechner Ödön. Bp. 1961.

1426-143.1.

/"Kismarty/- Lechner Jenő MDK

1913-ban Lechner Jenő /Jánszky Béla tervével szemben/ pályadijnyertes volt és a kivitelre is megbizást kapott a kassai Rákóczi Muzeum épületcsoportjának felépitésére.

A kivitelt a világháboru megakadályozta.

Dr. Kismarty-Lechner Jenő:Lechner Ödön. Bp. 1961. 143.l.

Lechner Jenő MDK

Regnum Marianum templom, tanulmány terv

Az Erzsébet királyné emlékmü pályaterve II.dij

A pasaréti templom terve

Mücsarnok 1925 tavaszi tárlat

Lechner Jenő MTK

MDK

Lechner Jenö segédje Szántó Ferenc épitész

a koromázási templom diszitésénél.

irod.

Fabinyi Lily: A Vár koromázási diszruhája.
A Nap.1916. dec.22.

MDK

Lechner Jenö, ép.

A müemléknek nyilvánitott templomot a rend bövi-
teni és korszerüen átalakittatni szándékozik.
Megtörtént a döntés a beérkezett pályamüvek fe-
lett. L.J. pályamüvéz megvásárolták.

Eldölt a Margit-körüti Ferences -templom bövitési
pályazata.
Pesti Napló. 1939. ~~XXX~~ junius. 2.

Leonhart Jung. sp.

MDK

Lechner Jenő és Warga László

Áll. elemi isk. Tollrajz

Áll. elemi iskolák. Tollrajz

Műcsarnok 1909/10. téli kiáll. kat. 56.l.

Lechner Jenő építész M.D.K.

A renaissance és klasszicizmus formanyelvét használ
ta fel alkotásaiban.

Kampis Antal: A képzőművészetek története

A Kultura Világa Bp. 1963. 770.l.

MDK

Lechner Jenő

Kis családi ház, dijazott palyamú Lechner Jenő terve. Repr.
Kis családi ház, dijazott palyamú Lechner Jenő terve. Repr.

Művészet, 1903. 204.lap

M.D.K.

Lechner Jenő, Csepeli építész

300 koronás harmadik díjat nyert a bácsmegyei Tavankút és Sebecsics pusztaú épitendő tanyai templomokra kivit pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

márc. 16. sz. 9. old.

M.D.K.

Lechner Jenő, építész

első díjat nyert a Kossuth szobor elhelyezésére kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XV. évf.

jun. 1. sz. 9. old.

jun. 8. sz. 8. old.

Lechner Jenő – Szontágh Pál

Hősök mauzóleuma (vegyes)

A képzőművészeket Debrecenben
1961

52 kép

M.D.K.

Lechner Jenő, építés

és Warga László közös terve 500 K-ás megvételben részesült a kispesti munkás lakótelep általános elrendezésére és utcakálózatára kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

nov. 4. sz. 11. old. +

" 11. " 2-3. "

MDK

Lechner Jenö, szobrászm.

pályamüvét a zsüri megvásárlásra méltatta.

A magyarsági szoborpályázat eredménye.
Képzőművészet. 1931. 43-44.sz. 211.l.

Novemberi kettős-szám.

MDK

ifj. Levhner Jenő épitész

Molnár E: Egyházmüvészeti kiáll. Magyar Iparmüvészet, 1941, 3.sz. 30.l.

Lechner Jenö, mester,épitész

a IV.bizottság /kirándulások/ elöadojává lett megválasztva az ülésen.

A Magyar Épitömüvészek Szövetségének közgyülése. Vállalkozók Közlönye. Bp.1907 máj. 29 4.old.

MDK

dr. Lechner Jenö. épitész

a választmány tagja lett.

A végrehajtó bizottság tisztikarának kialakitása
1929 ápr.22.-én.

Nemzetközi épitész kongresszus Budapesten. MMÉE Közl.

1929 máj.26. 135.,136.1.

MDK

Lechner Jenö, épitész

"Tanulmányok a lengyelországi- és felsömagyarországi reneszánsz épités"-röl c. munkájáért a Hollán-pályadij 3oo koronás diját kapta.

A MMÉE székházában tartott LXI. évi rendes közgyülése.
MMÉE Közlönye. Bp. 1914 III. 29. 256.1.

MDK

Dr.Lechner Jenö,épitész

A németvölgyi templom terve. Vizf.
Lakóház a Nagyboldogasszony uton. Fénykép.

Füredi Richárddal közös terve:
Attila-emlékmü terve. Gipszmodell.

Bp.Műcs.-OMKT. Nemz. Képzőműv.kiáll. /Rend. M.Kir. Val és Közokt.Min./ 1933 ápr.19.-máj.25. Kép.tn. 31.1.

K. D. U.

LECHNER Jenő építész

Az 1928-ban alakult „Lechner Ödön Társaság" tagja

Gerő László: Medgyaszay István (nekrolog)

Magyar Építőművészet 1959. 4/8. sz. 179. l

MDK

dr. Lechner Jenő épitész

Becz Jenő: A tav. tárlat épitészeti csoportjáról
Képzőművészet, 1928. 8-9.sz. 98 l.

MDK

ifj.Lechner Jenő - Lechner Jenő

Dicséretben részesültek

Rimanóczy Gyula nyerte az Erzsébet telefonközp. pályázatának első díját. Pesti Napló 1937.máj. 21.

MDK

Lechner Jenő - ifj. Lechner Jenő

Dicséretben részesültek

Rimanóczy Gyula nyerte az Erzsébet telefonközp. pályázatának első díját. Pesti Napló 1937. máj. 21.

MDK

ifj. Lechner Jenő és dr. Lechner Jenő

1500 pengős II. dij

A Bosnyák-téri templom tervezésére a főváros által kiirt pályázat... Pesti Hirlap 1941. ápr. 10.

MDK

dr. Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő

1500 pengős II. dij.

A Bosnyák-téri templom tervezésére a főváros által kiirt pályázat...Pesti Hirlap 1941. ápr.lo.

MDK

Lechner Henő és Warga László

Állami elemi iskola.Tollrajz.A közokt.minist. tul.
Állami elemi iskolák.Tollrajz.A közokt.minist. tul.

Képzőm.Társ.1909/10.téli kiáll.kat. 56.1.

MDK

Lechner Jenő dr.

Az Orsz.m.kir.Képzőm.Főisk. tanári kara az 1936/37 tanévben.

Lechner Leno dr.

MDK

Lechner Jenö, ép.

templomtervei teszik gazdagabbá az épitészeti gyüjteményt.

-r-: Egyházművészeti kiáll.
Nemz.Szal. -Magyarország.1941.febr.15. 4.l.

dr. Lechner Ferenc építész

M.D.K.

a balatonfüredi gőzfürdő étterem pályázatán az egyik első díjat nyerte el.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1939. 73. köt. 304. old.

MDK

Lechner Jenő

Szepesy S.: II.József budai országházának helyreállitása. Magyar Épitőmüv. 1929. 5.sz.

dr. Lechner Jenő, építész M.D.K.

1917. máj. 7-én felolvasást tartott a Mag. Mérn. és Ép. egyletben a Nemzeti Muzeumról és építészetéről, ismertette az 1802-ben alapított muzeum történetét, valamint Pollack Mihály eredeti terv rajzait, melyeket a mester egyéb épületterveivel együtt vetített képekben mutatott be.

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1917. évf. 19. sz.

118. old.

Dr. Lechner Jenő, építész

M.D.K.

Warga László val közösen részt vett egy szűrebb körű felszólitásos pályáraton, a porsonyi egyetem épületeinek elhelyezésére. Két helyszínrajzot és a tervmagyarázatot közli:

Építőipar - Építőművészet, Bp.1917 évf. 3. sz.
13-14. old. 3-4. á.

MDK

Lechner Jenő műépitész

Báthory István szobrának elkészitésével bizták meg Pásztor János szobrászművészt és Lechner Jenő műépitészt.
A művészek a szobormintát bemutattak a bizottságnak.

pesti Napló 1936. okt. 15.-én. 12.l.

MDK

dr.Lechner Jenő

Az Országos Magyar Hadimúzeum Egyesület II. diját nyerte, a hősi emlékek pályatervkiállitsán.

Épitő Ipar - Épitő Művészet 1927.szept.1. 132.l.

MDK

dr. Lechner Jenő ép.

M.P: Családi házépités. Tér és Forma 1928.
I.évf. 5.sz. 165-68.l.

MDK

Lechner Jenő
épit.mű:

Tanulmányok az egykori Karolyi-palota Kaplony-utcai szárnyának átépitésére.

Az Orsz.Magy.Képző.Társ.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója.1936.máj-jun. 21.1.

MDK

Dr.Lechner Jenő

Ferenc József fogadalmi templom mintaja.Kép.

Liber Középisk.8-9.sz.Kép.

MDK

Lechner Jenő dr. xxxxxxxxxx

Kállai M: Gárdonyi Géza szoborpályzat. Képzőművészet, 1932. 55.sz. 188.l.

MDK

Lechner Jenő építész

az egyesület aranyérmét nyerte (Képzőm.-E.)

a Rezső téri templommal

Dijat nyert képzőművészek. Magyarság, 1943. ápr.15.

MDK

Lechner Jenő ép.

aranyérmet kapott

Kiadták a képzőművészek egyesületének dijait. Uj Magyarság, 1943. ápr. 13.

MDK

Lechner Jenő

A Munkácsy szobor pályá zata. Vállalk. Közl.
1907. okt. 9. 6. l.

MDK

Lechner Jenő

Éber L.: Erzsébet királyné emlékszobra. MI 1916.
22o.l.

MDK

ifj. Lechner Jenő épitészmérnök

A XI. Hamzsabégi-uti kislakásos bérháztelep

Halász Á.: Bp. Szfv. középitkezései 1941. Bp. 1942. 58.l. képpel.

MDK

Lechner Jenő

Magyar Nemzeti Művészet 1938. 4.sz. 65.l.

Lechner Jenő MDK

A néprajzi Muzeum pályaterve I. dij

Műcsarnok 1925. Tavaszi kiállitás

Lechner Jenő MDK

Regnum Marianum templom tanulmányterv
Az Erzsébet királyné emlékmü pályaterve II.dij
A pasaréti templom terve

Épitészeti rajzok
Mücsarnok 1925 .Tavaszi kiállitás

MDK

dr. Lechner Jenö, müep.

13. Mester -utcai székesfővárosi lakóház.
12. A Ferencz József fogadalmi templom épülőfélben.
Repr.-k.

Liber -Középisk. 14.sz. kép.

M.D.K.

Lecrner Jenő, építész

Warga László-val körösen készített „Traditio" jeligés pályaterve nyerte el az első díjat a sárospataki állami tanítóképző átalakítására és kibővítésére még 1900-ban kiírt teropályázaton. Az U-alakú épület 100 bennlaró növendék részére méretezett és felsőmagyarországi pártazatos stílusban épült.

Ism.: Lecrner Jenő:

Építőipar - Építőművészet. Bp.1914. 38.évf. 2.sz. 14-16. old.

Képer, alaprajzok: 1.sz.: 2-3. old. Első rajzmellékl. 2.sz.: 14-15. old. és 3.sz. 26. old.

dr. Lechner Jenő, építész M.D.K.

kapott megbízást az 1916. dec. 30-án, IV. Károly koronázása alkalmából rendezendő ünnepségekre a Mátyás templom belső díszítésének megtervezésére.

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1916. évf. 51. sz. 309. old.

M.D.K.

Dr. Lechner Jenő, építész

mint a Lechner Ödön utáni nemzedék tehetséges tagja, a felső magyarországi renaissance építészet eredményeinek a mai kor viszonyaihoz való alakításával tud bizonyos nemzeti nevest vinni művéibe, különösen a sárospataki tanítóképző épületébe.

Kertész K. Róbert előad. a „Nemzeti építőművészetről."

Építőipar - Építőművészet, Bp.1916 évf. 23. sz.

138. old.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő: A sárospataki tanitóképzőint. uj épülete. Bp.1914.7.1.

MDK

Lechner Jenő

/Lechner Jenő dr./ Az egykori budai országház.
Bpest 1929.

Dr. Lechner Jenő, építész M.D.K.

két családi sírcsulérét
a kerepesi temetőből körli

Építőipar - Építőművészet, Bp.1916 évf. 44. sz.
261. old.

Dr. Lechner Jenő, építész M.D.K.

Maróthi Henrikhel közösen készített terve egyik második díjat nyert az Erzsébet emlékmű pályázaton.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1916. évf. 27. sz.
162. old.

MDK

Lechner Jenő

A "Céhbeliek". Magyar Művészet 1925. 165.l.

M.D.K.

Lechner Jenő, építész

családi ház terve a
„Művészet" c. folyóirat országos pályázatának
egyik díját nyerte el.

1903.
Vállalkozók Lapja, Bp. ~~1902.~~ XXIV. évf.
ápr. 22. sz. 4 old.

MDK

Warga László és Lechner Jenö ép.

a sárospataki állami tanitóképzö és internátus épületeinek tervpályázatán I. dij.

Magyar Epitömüvészet. 1909. 6.szám.

MDK

Warga László és Lechner Jenö

az alábbi pályázaton III.dij.
A pestvidéki törvénykezési épület és fogház.

Epitö Ipar. 1910. jan.2.

MDK

Lechner Jenő müépitész

Vállalkozók Közlönye 1906. febr. 28. 1o.1.

MDK

Lechner Jenő

Cikk: Leleplezték a Pázmány Péter egyetem hősi halottainak emlékművét.

Uj Nemzedék, 1930.nov.4.

MDK

Lechner Jenó

Cikk: Leleplezték a hősi halált halt egyetemi polgárok emlékművét.

8 Orai Ujság, 1930.nov.4.

MDK

Lechner Jenő

A Szabadka város határában épitendő templomok terveire kiirt pályázaton pályamunkájával 300 koronás II. dijat nyert

Kitüntetések. Művészet 1904. 130.l.

MDK

Lechner Jenő

A kiskúnhalasi szálloda és szinház tervp. az egyesitett első és második dijból 600 koronát Lechner Jenő és Varga László műve kapta.

Művészet, 1905. 126.lap

MDK

Lechner Jenő

A sárospataki tanitóképző intézet épületének tervp. a 2000 K első dijat Lechner Jenő és Wargha László terve kapta.

Művészet, 1909. 398.lap

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő: Budapest műemlékei. Budapest szfő és a Műemlékek orsz. bizottsága kiadása.
Lechner Jenő: Budapest város műemlékei.
Lechner Jenő: Budapest műemlékei József nádor korától a főváros egyesitéséig.

Magy. Művészet, 1925. 1. sz. 60. l.

Lechner Ödön
építész

Sárospataki gimnazista.

Radó D.: Magyar építészettört. 322.
Műszaki Kiadó 1971.

Lechner Jenő

kutatásai szerint Lajta 1913 körül a felvidéki pártázatos reneszánsz tanulmányozása teli pordult.

emliti Czagány István recenziója Vámos Ferenc: Lajta Béla c. könyvéről.

Művtört.Ért. 1971.1.sz. 6c-66. l.

63. l.

Lechner Jenő

tanulmányait ill. könyveit ebbeli jegyzetben

Czagány István recenziója Vámos Ferenc: Lajta Béla c. könyvéről. Művtört.Ért. 1971.1.sz. 60-66.l.

312/55

M.D.K.

Lecrner Jenő, építész

Warga Lászlóval közös
serve harmadik díjat
nyert a pestvidéri törvény-
szék és fogház pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

dec. 22. sz. 13. old.

M.D.K.

Lechner Jenő, épitész

Füredi Richárddal és Körösfői-Kriesch Aladárral közös terve 5000 K-ás második dijat nyert a Rákóczi-szobor pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.
nov. 3. sz. 13. old.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő és Warga László a halasi színház tervp. a két egyenlő részre osztott első és második dij felét nyerték.

Vállalkozók Lapja, 1905.febr.15.

Lecomer dene

Lecomer dene és sorga lassú s halasi szinész terp. a két egyenlő részre osztott alsó és második díj felet nyertek.

Vallásosok kapják. 1905. febr. 15.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő és Warga László : Épitők Zsebkönyve. Bp. 1904.
Lenti lapok ism.

Épitő Ipar, 1904.okt.9.
Vállalkozók Lapja, 1904.szept.7.

MDK

Lechner Jenő

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1914.jan.4.
Képekkel.

MDK

Lechner Jenő

A Sárospatakon emelendő állami tanitóképző - intézet és internátus tervp, műszaki rajzokkal.

Magyar Épitőművészet, 1911.

MDK

Lechner Jenő

A sárospataki állami tanitóképző intézet uj épülete, műszaki rajzokkal.

Épitő Ipar, 1911.jul.16.

MDK

Lechner Jenő

Goll Elemér dr.: A Pozsonyi M.Kir. Tudomány egyetem elhelyezése.

MMÉRKözl, 1916.nov.26.

MDK

Lechner Jenő

Hodossy Béla: A sárospataki állami tanitóképző intézet értesitője az 1913/14. tanévre. Sárospatak, 1914. Képekkel és műszaki rajzokkal.

MDK

Lechner Jenő

A sárospataki állami tanitóképzőintézet tervpályázatán I.dij. E terv alápján épült 1912.

R.: A sárospataki tervpályázat.

Vállalkozók Közlönye, 1909.jun.16.

MDK

Lechner Jenő

Karlovszky Bertalan a Főiskolán. Képzőművészet 1928. II. évf. 187.l.

Lechner Jenö, ép. MDK

a díszitö szobrok mellett kivette részét a föváros emlékszobrok felállitásából is.

A föv. hozzájárulásával és országos gyüjtésből állitották fel Országzászlótartóját.

Jajczay János dr. - Gyöngyösi Nándor dr.: Budapest XXXXXX szobrai az utolsó tiz évben. Képzömüvészet. 1931. 42.sz. 155-156.l.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő és Lechner Lóránd, a pozsonyi vigadó pályátervei. Dijat nem nyert.

Magyar Pályázatok, 1906. 9.sz. (Műszaki rajzokkal.)

[illegible]

MDK

Lechner Jenő műépitész

Az eucharisztikus kongresszus főoltárának elkészitésére hirdetett nyilvános pályázat nyertesei :Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő műépitészek, most mutatták be a főoltár szemléltető végleges tervét.

Pesti Hirlap, 1938.jan.11.

MDK

MDK

Lechner Jenő

Cikk: A pozsonyi egyetem épületeinek elhelyezése.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1917.jan.21.
Műszáki rajzokkal és képpel.

MBK

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő és Füredi Richárd: Erzsébet királyné szóborpályázat. Építészeti részért II.dij 2500 K. Repr.

Magy.Iparművészet, 1916. 245.lap

Lechner Jenő

MN és ÉS Közl. 1924. VII,6.

91 l.

Magyar Néprajzi Múzeum – 6000 db – 64.85783 Kö

MDK

Lechner Jenő

A sárospataki tanitóképző intézet első magyarországi reneszánsz stilusban. Tervezték: Lechner Jenő és Warga László.

Biermodéptörekv. 534.lap

Lechner Jenő MDK

Az I. Ferenc József emléktemplom terve

Műcsarnok 1928 tavaszi kiállítás

MDK

Lechner Jenő

A Hősi Emlék Pályaterv tárlaton az Orsz. Magyar Hadimuzeum Egyesület II.díját nyerte.

Cikk: Megnyilt a Hősi Emlék Pályaterv kiáll.

Ujság, 1927.aug.19.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő és Pásztor János tervezték a Báthory István szobrot.
A Báthory István Emlékbizottság a fejedelem halálának 350.évfordulója alkalmából szándékozott felállitani a szobrot Bpesten. Kivitelre nem került sor.

Az Est, 1936.okt.15.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő tervezi a mohácsi lengyel emlékművet. Oszlop a lengyel sassal. A sast Martinelli Jenő mintázta.
Az oszlopot az 1526-iki mohácsi ütközetben elesett 2000 lengyel emlékére állitotta a Magyar Lengyel Egyesület.

Magyarság, 1931.febr.8.

MDK

Lechner Jenő

Cikk: A nemzet halott nagyjainak, hőseinek emlékezete.

Az Est, 1930.nov.4. Képpel.

Lechner Jenö és Lóránd építészek

a pozsonyi vigadó pályatervein részt vett.

Magyar Pályázatok. IV.9.
Művészet.1906. 424.l.

INDEX

MDK

Lechner Jenő

Ezüstéremmel tüntették ki a monzai iparművészeti kiállításon.

Cikk: Kiállítások.

Magyar Iparművészet, 1924. 37.l.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő és Warga László a pestvidéki törvénykezési épület és fogház tervpályázaton III.dijat nyert.

Cikk: A pestvidéki törvénykezési épület és fogház.

Épitő Ipar, 1910. jan.2.

MDK

Lechner Jenő

Siremlék, repr.

Magyar Iparművészet 1907. 156.l.

MDK

Lechner Jenő

Magyar Építőművészet 1930. 9. sz. 26.1.

MDK

Lechner Jenő

Magyar Nemzeti Művészet 1938. 4. sz. 65.l.

Lechner Jenő

Lechner Jenő és Warga László tervét jutalmazták I. dijjal a sárospataki tanitónőképzőintézet tervpályázatán.

R.: A sárospataki tervpályázat.

Vállalkozók Közlönye. 1909.jun.16. 1.lap

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenőné, Mészöly-u. 13300. hrsz. háromemeletes ház; terv. Lechner Jenő.

Épitő Ipar, 1909.Máj.10. 185.lap

MDK

Lechner Jenő

Épitő Ipar, 1913. 274.lap. (Az Erzsébet királyné emlékmű tervpályázata, képpel és tervrajzzal.)

MDK

Lechner Jenő

A Nemzeti Múzeum kibővitése és restaurálása.

a/ Padlásür kihasználása.
b/ Főkapu.
c/ A Múzeum-oszlopcsarnok világitása.
d/ Az új tanácsterem.
e/ A könyvtár új előcsarnoka.
f/ Részlet a III-ik emelet új teremsorából.

Klebelsberg emlékkiáll.tárgym. 1933. 12.lap

MDK

Lechner Jenő

Képzőművészet 1933. 58. sz. 59.l.

M.D.K.

Lechner Jenő, építész

Füredi Richárddal közös pályaművét 3000 K-ás jutalomra javasolták a Rassai II. Rákóczi-Ferenc síremlékpályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XIX. évf.

febr. 12. sz. 13. old.

М.Д.К.

Lechner Jenő

MDK

A Néprajzi Muzeum pályaterve I.dij

Műcsarnok 1925 tavaszi tárlat

MDK

Kismarty- Lechner Jenő id.

Szt. István plébániatemplom. Bazilika.
Szt. István tér.
Hild József kezdte épiteni. első tervei 1845-47.
1851-67 között ő vezette a munkát.
1868-ban Hild halála után a kupola összeomlott!
1867-89 között Ybl Miklós folytatta az épitkezést
főképen saját tervei alapján.
Ybl halála/1891/ után az épitkezést befejezte és
a belső kiképzést készitette Kauser József.
1905-ben szentelték fel.
Kupolája 1947-ben leégett. 1948-49-ben
~~Csonka~~ Csonka Pál, id. és ifj. Kismarty-Lechner
Jenő helyreállitotta.
Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp.1961. 124.1.
Repr.225. kép.

Kismarty-Lechner Jenő ifj. MK

Szt. István plébániatemplom.Bazilika.
Szt. István tér.
Hild József kezdte épiteni. első tervei 1845-47.
1851-67 között ő vezette a munkát.
1868-ban Hild halála után a kupola összeomlott!
1867-89 között Ybl Miklós folytatta az épitkezést főképen saját tervei alapján.
Ybl halála/1891/ után az épitkezést befejezte és a belső kikópzést készitette Kauser József.
1905-ben szenteltók fel.
Kupolája 1947-ben leégett. 1948-49-ben Csonka Pál, id. és ifj. Kismarty-Lechner Jenő helyreállitotta.
Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp.1961. 124.l.
Repr.225. kép.

M.D.K.

KISMARTY-LECHNER Jenő építész
(1878 —

Sárospatak, gimnázium

Rezső-lér fogadalmi templom

310,
317.

Rados Jenő: Magyar építészettörténet Bp. 1961.

MDK

ifj. Kismarty-Lechner Jenő

építőművész

Halácsi D: Az építőművészet ősz mestereinél.
Építők Lapja, 1958. okt. 7. 4. l.

le. D. V.

KISMARTY LECHNER Jenő, az építész

1962. febr. 26-án 84 éves korában

elhunyt

Halálozás

Magyar Nemzet 1962. március 6. 6. l.

 M.D.K

KISMARTY-LECHNER Jenő építész

Harmadiknak szerezte meg hagyaror-
szágon az építészet műszaki doktora címet
ő állította össze Bpest első műemlek-
jegyzékét

Csaknem 20 szakmunkája jelent meg
szerdán temetik dr. K. L. J. építőművészt

Magyar N emzet 1962. március 7. 6. e.

-1- M.P.K.

KISMARTY-LECHNER Jenő építész

A Képzőművészeti Főiskola nyug. tanára, műegyetemi magántanár

1878.-ban szül. Budapesten

1902. mérnöki oklevelet kap

1908. a műegyetem adjunktusa majd a Képzőmův. Főisk. építész. tanára

Magyar Nemzet 1962. március 7. 6. l.

./.

Kismarty-Lechner Jenő, építész MDk

A Képzőművészeti Főiskola nyugalmazott tanára, műegyetemi magántanár. Meghalt.

Született Bpesten 1878-ban, 1902-ben nyerte építészi oklevelét, 1915-ben hazánk 3-ik építészműszaki doktora lett Hültl és Lipták professzorok után. Az önnálló magyar építőművészet kialakításán dolgozott. Több építészeti s művészekösténeti műve jelent meg, köztük monográfiája nagybátyjáról: Lechner Ödönről. Temetése III. 7-én a kerepesi temet. Ebenyi Elhunyt dr. Kismarty-Lechner Jenő építőművész 8-l

NÉPSZABADSÁG Bp. 1962. März. 7

MDK

Kismarty Lechner Jenő

Az épitészet háboru utáni feladatai Magyarországon.
Tér és Forma, 1944-45. 11.sz,

MDK

Kismarty-Lechner Jenő

építőművész

Halácsi D: Az építőművészet ősz mestereinél.
Építők Lapja, 1958. okt. 7. 4. l.

MDK

Lechner Jenő dr.

Kampfőiskola. 6.l.

Lechner fenő

Az eucharistikus kongresszus
dinol Tárónak terve nagyrel
a Kegyönnévéneti Társulat
őni tartatás a hűsarnétban
(emlitve)

Nemzeti Ujság 1938 XI. 9

Lechner Jenő

Szerepel a Mucsarnok
75 éves jubiláris
kiállításán.

Ú. M. 936. V. 3.

Lechner Jenő

A Rösi emlékek kiállításán az Orn. Magyar Hadimuzeum Egyesület II. díját kapta

Budapesti Hirlap 1927 VIII. 19

Technik fenő dr.

A Lősi emlék kiállításon az Orsz. Hadimuzeum Egyesület II. díját kapta

Nemzeti Ujság 1927 VIII. 19

Lechner Jenő dr.

Hősiemlék tervei és
Templom-terve, a Magy.Képzőm.Egy.jub.kiáll.-án

P.H.934.XII.12.

Lechner Jenő építőművész

Ezüstérem kitüntetést nyert, a Magy.Képzőm.
Egy.jub.kiáll.-án.

P.H.934.XII.22.

Lechner Jenő

Szerepelt a Műcsarnok Tavaszi tárlatán.

PH 1927. IV. 2.

Lechner Jenő

építőművész

Téli Tárlat - Műcsarnokban - építési tervével szerepel.

A Rezső téri Magyarok Nagyasszonyáról nevezett plébániatemplom vázlatterve.

Magyarság
1934.I.21.

Lechner Jenő

építőművész

Téli tárlat - Műcsarnokban - a Deszö téri Magyarok Nagyasszonyáról elnevezett plébániatemplom belső kialakitására készült vázlattervekkel szerepel.

Budapesti Hirlap
1934.I.14.

Lechner Jenő

Rezső-téri temploma (fénykép) a Magy.Képzőművészek Egyesületének kiáll.-án.

Ujság, 934.XII.8.

Lechner Jenő építőművész

A Magy.Képzőművészek Egyesületének jub.kiállitásával kapcsolatban, ezüstéremmel tüntették ki.

N.U.934.XII.22.

Lechner Jenő építőművész

Kis ezüstérmet nyert a Műcsarnok kiáll.-án.

Magyarság, 934.XII.22.

LECHNER JENŐ

Prakfalvi E.: Róm. kat. templ.

2003.

13.o.

ptoszentmáriai oltárok stb.). Közös belőlük továbbá az
:nek, alázatának festői eszközökkel való visszaadása is:
ekszik, Mária a földön ül, az *Epifánia*-képek Máriája
:. Ez a felfogásmód a korabeli misztika vetülete lehet.
Krisztus *nem emberkéztől festett* ábrázolásai. Ezek
: és váltak tisztelet tárgyává. Egyikük a legendás *Abgar-*
mihez az a hagyomány fűződött, hogy maga Krisztus
a *Vera effigies,* vagy *Vera ikon,* aminek kultusza a
ént *(Veronika)* is tiszteletben részesült. A másik ilyen
t képező mű egy óriási ereklyetartó feszület, mely mai
észült. A legenda szerint Nicodemus faragta, de angyal
rjedő kultuszáról a *csetneki* és a *keszthely*i falképek

témákban éreztették legjobban hatásukat. Krisztus
egyre inkább eltávolodott a történeti eseményektől. A
net egyes epizódjai a kronológiai rendtől elszakadó
ldául az irodalmi művek hármas szerkezetét követve, az
*mpassió*ja szempontjából. *Johannes Gerson* a nap 24
A feldolgozások közös sajátossága, hogy a passió
ak adni a hívő kezébe. Felvilágosító, tanító szándékkal

ifj.Lechner Jenő
épitészmérnök

Képzőművészeti Kiállitás a cisztercita gimnáziumban nagyszámu épitészeti tervvel szerepel.Ezek közül izlésesen megoldott vidéki cserkészház emelkedik ki.

Nemzeti Ujság
1935.I.27.

M.D.K.

Lechner Jenő, építész (1878-1962)

eklektikus felfogásának meg-
felelően a reneszánsz és a klasszicis-
mus építőformáiig nyúlt vissza.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

356. old.

ifj Lechner Jenő
építész

Képzőművész kiállitás a cisztercita gimnáziumban -
telepítési terve ügyes, magyaros, szines meg-
jelenésű korrekt munka.

Magyarság
1935.I.29

Új Lechner Ödön
építész

Képzőművészeti Kiállitás - Ciszcercita gimnáziumban -
építészi tervekkel szerepel

U j s á g
1935.I.31.

M.D.K.

Lechner Jenő, építész

A reneszánsz és a klasszicizmus formanyelvét élesztgeti. 551.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa. III. köt. A képzőművészetek, a zene, a színház és a film. Minerva, 1960. Bpest

---

Lechner Jenő

épitész

Klebelsberg emlékkiállítás - Mucsarnokban - épitési tervével szerepel.

A Nemzeti Muzeum kibővitési tervei

Pesti Hirlap
19[illegible].11.12.

Lechner Jenő

IRODALOM SZÍNHÁZ+MŰVÉSZET

A Kormányzó és a kir. hercegek jelenlétében nagy ünnepséggel nyitották meg az újjáépült Nemzeti Múzeumot

A Magyar Nemzeti Múzeum, amely a XIX. század legelején 500 ezer forint költséggel épült, egyik legszebb épülete Budapestnek. A hatalmas palotát az ír származású Pollack Mihály János, a neoklaszszikus stílus egyik leghivatottabb mestere tervezte. Az idők folyamán azonban az épület belső szerkezetét és stílusát meghamisították, a folyosókat falakkal elzárták, hogy a folyton szaporodó gyüjtemények részére helyet nyerjenek és a falakon az eredeti stílussal ellenkező díszeket alkalmaztak.

A sok stílustalanság és a beépített lépcsőházak sötétsége végre annyira megrontotta az épület belső architektonikus hatását, hogy ha külföldi tudós látogatta meg a múzeumot, szégyelték neki megmutatni, tehát éppen itt volt az ideje, hogy az épület szépségeit eltakaró építészeti lehetetlenségeit eltávolítsák. Dr. *Hóman* Bálint, a Nemzeti Múzeum tudós igazgatójának kezdeményezésére gróf *Klebelsberg* Kunó kultuszminiszter hozzájárult, hogy *a múzeum épületét az eredeti stílusnak megfelelően helyreállítsák.*

Az átalakítás terveit a miniszter megbizásából dr. *Lechner* Jenő építőművész készítette el és annak legfőbb érdeme, hogy észre sem lehet venni, hogy itt átalakítás történt, annyira alkalmazkodik az eredeti stílushoz, amely teljes tisztaságában és szépségében érvényesül. A munkálatok, amelyeket Havas és Ács építési vállalkozók végeztek, tavasz óta tartanak és most nyertek befejezést.

A főlépcső elől a kicsinyes vaskorlátot eltávolították. Az oszlopos portikusról leszedték a láncon függő ívlámpákat és helyettük *rejtett világító szerkezetet alkalmaztak.* Az előcsarnok faláról leszedték a gipszöntvényeket és *a bejárathoz szélfogó üvegfalat építettek.*

A falba vésett márványmélyedésekbe *József* nádornak, a Múzeum alapitójának és *Pollack* Mihálynak a mellszobrát, valamint az alapitók neveit őrző két emléktáblát helyezték el. A mennyezeti ívlámpák helyett empire stílusú, dúsan aranyozott facsillárokat és ugyanolyan falikarokat szereltek föl. A falakat, pilléreket és oszlopokat márványlábazattal látták el.

A kupolacsarnok világítását megjavították és a festett díszek helyett domború rozettákat alkalmaztak. A tárakba vezető ajtókat megnyitották, úgy hogy most minden tárba a főbejáraton keresztül lehet eljutni. Az ajtókra ízléses fémborítás került és az ajtókereteket stílusosan kiképezték. A főlépcsőházban beszedték a későbbi keletkezésű gótikus színes üvegablakokat és helyükbe homályos fehér üvegeket tettek.

A díszterem ízléstelen falfestményeit eltávolították, csupán a hatvanhárom vármegye címereit ábrázoló párkányfrizt hagyták meg. A két oldalterem is visszanyerte eredeti nemes jellegét és ezekben a fejedelmi politikusok, írók és művészek márványmellszobrai vannak és lesznek.

A főlépcsőt összekötötték a hátsó lépcsőházzal, amely a később odakerült falak lebontásával ugyancsak megvilágosodott. Az igy átalakított épületeket vasárnap délelőtt mutatta be a sajtó képviselőinek Hóman Bálint főigazgató, akinek lelkes és fáradhatatlan munkájában éjt, napot eggyé téve, Paulovics István és Hollrigl József múzeumi őrök, Schiller Rezső gazdasági főnök és Balogh László titkár osztoztak.

a rossz tisztviselői viszonyoknak és a nyugdíjasok nyomorának a KANSz az oka.

— A KANSz gáncsolt el minden jószándékú tervemben, — mondotta — melyekkel a nyugdíjasokon segíteni kívántam.

A KANSz-nak egyébként egyik jelenlevő exponense rögtön élénken tiltakozott a vád ellen, de az unatkozó államiak bosszankodva megindultak a kijárat felé. Egy szál vékonyhangú ember megkockáztatott egy árva éljent, azonban a vasutasok nem tudták kinyomozni, hogy ki volt az, aki az egy — hangú éljent szálnek eresztette

— **Századunk legnagyobb tyúkpere a badbíróság előtt.** Ritzl János, Wittmann Károly és Hasznos József közismert lógosok voltak a háború alatt. Az első kettő ötször, a harmadik hétszer szökött meg a csapattestétől. 1917-ben a három szökevény szövetséget kötött és elhatározta, hogy inkább tyúklopásra vetemedik, semhogy csapattesténél jelentkezzék. Először kicsiben kezdték meg a lopásokat, később, miután már gyakorlatot szereztek, ólastól lopták el a baromfit és azt mint baromfikereskedők, Pesten adták el. Rákosszentmihálytól Monorig az összes baromfiudvarokat kifosztották. Nyolcvan esetben bizonyult rájuk, hogy ők a tolvajok. A nyolcvan ügyben 1000 tyuk volt a zsákmány, de legalább ötször ennyi hiányzott a letarolt vidéken. Letartóztatták őket, a forradalom alatt kiszabadultak, míg a polgári hatóságok újabb bűncselekményekért el nem

Ferenc megyéspüspök, gróf *Festetics* Pálné, gróf *Festetics* Pál budapesti cserkészfőparancsnok, *Schrotty* Pál, a Szent Ferenc-rend főnöke és igen nagyszámú előkelő meghívott közönség. A cserkészleányok két sorfala között vonult be a királyi hercegasszony a díszterembe. *Schrotty* Pál atya Assisi Szent Ferenc életéről tartott magasszárnyalású előadást. Elmondotta, hogy hétszáz esztendővel ezelőtt Szent Ferenc az Isten hívására vonult magányba. A természet ölén szerette meg az állatokat és a növényeket, ott tanulta meg azokat a szent igazságokat, amelyek sohasem voltak aktuálisabbak, mint ma. A cserkészleányokat a természet szeretetére hívta fel. A lelkesen megéljenzett beszéd után gróf *Festetics* Pálné zongorán két kis leánycserkész bájos duettjét kísérte, majd *Kerékgyártó* Ilona, a Batthyány-cserkészleánycsapat vezetője az állat- és természetszeretetről mondott szép beszédet. Elmondotta, hogy ezek a szép tulajdonságok egyidősek az emberrel, rámutatott a magyarok állat- és növényszeretetére, majd ügyes fordulattal áttért az elszakított országrészek állat- és növényvilágára, amely ilyenformán szintén részesül abból a szeretetből, amely a cserkészszivekben él. *Kerékgyártó* Ilona beszéde után a királyi hercegasszonynak bemutatták a jelenlevő nagy leánycserkészcsapat tagjait. A királyi hercegasszony ezután a jelenlevő *Gömbös* Gyuláné val. *Lindenmeyer* Antóniával, gróf *Festetics* Pálnéval, *Kozma* Miklósnéval és a jelenlevő előkelőségekkel hosszasan elbeszélgetett.

Lechner Jenő

Szerepelt az I. nemzeti társaton.

MH 1933. IV. 19.

Leidner Jenő

Szerepelt az I. nemzeti táblaton.

EK. 1933. IV. 20.

Lechner Jenő"

szerepelt az I. nemzeti táblaton.

M. 1933. IV. 20.

Lechner Jenő MDK

A Nemzeti Muzeum kibővitése és restaurálása

Padlásür kihasználása, Főkapu

A Muzeum-oszlopcsarnok világitása

Az uj tanácsterem

Oszlopcsarnok 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Lechner Jenő MDK

A Nemzeti Muzeum kibővitése és restaurálása

A könyvtár uj előcsarnoka

Részlet a III.emelet uj teremsorából

Mücsarnok 1933 Klebelsberg Kuno emlékkiáll.

Lechner Jenő

Gellérthegyi villa I-II.

Debreceni hősök mauzoleuma

Műcsarnok 1932/33 téli kiállítás

Lechner Jenő

Terveivel szerepelt a Mü-
csarnok 1927-es tavasi tár-
latán.

M. 1927. IV. 1.

MDK

Lechner Jenő dr.

Munkás lakóház-tervek. Lechner Jenő dr. és Warga László.

Rerrich Béla: Kertes ház. Bp. 1922.
33 és kv. l.

MDK

Lechner Jenő dr.

Cikk: Pillanatfelvétel az épitészeti kiállitásról.

Magyar Ujság,(Kolozsvár) 1942. 106.sz.

MDK

Lechner Jenő dr.

Hősök mauzoleuma a Hősök temetőjében.
Debrecenben. 1931.

Ecs Debreceniképesk. 43.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Jókai siremlékére hirdetett tervp. I.dij.

Magy.Iparművészet, 1925. 35.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Bierbauer Virgil dr.: Könyv a Magyar Nemzeti Muzeumról.

Nemzeti Ujság, 1927.jul.10.

MDK

Lechner Jenő dr.

N.Z.: A Magyar Nemzeti Muzeum restaurálása

Nemzeti Ujság, 1927.dec.25.

MDK

dr. Lechner Jenö, ép.

235. Az I. Ferencz József emléktemplom terve. Mgt.

238. Az I. Ferencz József emléktemplom terve. Mgt

MKT. 1928. tav. kiáll. Kat. 14.1.

MDK

Lechner Jenő épitőművész

Művészi siremlék-tervek Tóth István, Füredi Richárd és Lechner Jenő kiállitásából. Repr.

-r.-r.: Művészi siremlékek.

Vasárnapi Ujság, 1907. 54.évf. 195-196.l.

Technek Jenő és Szontágh Pál

budapesti építének tervezték a debreceni Hősök temetőjében a Mauzóleumot (1931)

A képzőművészetek Debrecenben, 1961

46 oldal

MDK

Lechner Jenő

A IX. nemzetközi épitész-kongresszus Rómában.
Épitő Ipar 1911. nov. 19. 484.l.

MDK

Lechner Jenő

A műemlékek restaurálása. A Műgyűjtő 1928.1e.sz. 285.l.

MDK

Lechner Jenő épitész

Jókai siremléke, melyet Lechner Jenő épitész és Füredi Richárd szobrász készitettek.

Cikk: Budapest szobrai...

Képzőművészet, 1931. 42.sz. 150.lap

MDK

Lechner Jenő

Magyar Nemzeti Művészet 1938. 4. sz. 65.l.

Lechner Jenő.

A "Céhbeliek" társaságának tagja.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története.

MDK

Lechner Jenő épitész és

Füredi Richárd szobrászm.

A régi budai és pesti temetőket főleg a 19. sz. első felében diszitik müvészi siremlékekkel.

Jókai alig egy-két évvel ezelött jutott méltó siremlékhez, a Főv. jóvoltából. A siremléken kevés a szobrászat, inkább csak dekorativ szerepet játszik. Monumentális siremlék, méltó emléke az irónak.

Jajczay János dr. és Gyöngyösi Nándor dr. :

Budapest szobrai az utolsó tiz évben.

Képzőművészet. 1931. 42.sz.

MDK

Lechner Jenő műegyetemi tanár

A Bécsi-kapu restaurálási terveit Lechner Jenő műegyetemi tanár készitette.

Felépitik a Bécsi-kaput.

A Műgyüjtő, 1930. 193.lap

MDK

Lechner Jenó

A székesfőváros "Erzsébet" szerctethez pályázatán a III. dijat Kertész K. Róbert, Lechner Jenó és Sváb Gyula együttes terve nyerte el.

A Magy. Mérnök- és Épitész-Egylet Közlönye. 1929, VI.9. 146.lap

MDK

Lechner Jenő

Az épitőművészet kis tükre cimű könyvéről ir Dercsényi Dezső. A könyvet kisméretű mappa reprodukciókból álló gazdag illusztrativ anyag teszi teljessé és használhatóvá szakembereknek, laikusoknak egyaránt.

Dercsényi Dezső: Lechner Jenő.

Diárium. 1940. 6.sz. 135.lap

M.D.K.

Lechner Jenő, építész

terve mellett döntött a Ferenc József fogadalmi templom építőbirottsága. A templom a X. ker. Rezső-téren fog felépülni.

Vállalkozók Lapja, 1928. XLIX. évf.

febr. 22. sz. 21. old.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő: Az Eucharisztikus főoltár

Művészet, 1938. 18-19.sz. 75-76.lap

MDK

Lechnerv Jenő

Lechner Jenő és ifj.Lechner Jenő: Az Eucharisztikus Kongresszus főoltára. Repr.

Művészet, 1938. 18-19.sz. 75.lap

MDK

Lechner Jenő

A Rezső-téri Magyarok Nagyasszonyáról nevezett és I. Ferenc József emlékezetére épült plébánia-templomot tervezte.

(m.v.) : A Műcsarnok téli tárlata.

Nemzeti Ujság, 1934.Jan.13. 11.lap

MDK

Lechner Jenő

Az 1913-iki Erzsébet-emlékmű pályázat. A zsüri által megvásárolt pályamű Lechner Jenő és Füredi Rikárd műve. Repr.

Művészet, 1913. 221.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Dr.Lechner Jenő tervei szerint épült a Ferenc József rom.kat.fogadalmi templom.

Liber Középitk. 23.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Villa. Terv.: Lechner Jenő dr. A nyers épületet nemzeti ajándék gyanánt Rózsahegyi Kálmán szinművész kapta és ő fejeztette be.
Az emléktáblát Lechner tanár tervei szerint Füredi Richárd szobraszművész készitette. Repr.

Tér és Forma, 1928. I.évf. 5.sz. 170.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr.: Lechner Jenő válaszol Zala Györgynek és Márton Ferencnek.

Uj Magyarság, 1935.Nov.17. 14.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Lechner Jenő dr. és ifj.Lechner Jenő alkotását, az eucharisztikus kongresszus főoltárát az épitendő Szentlélek-templomnak ajándékozta a főváros.

Cikk: Az eucharisztikus kongresszus ...

Az Est, 1938.Jun.19.

MDK

Lechner Jenő dr.

A koronázási főtemplom főhomlokzatának diszitései. A főbejárat baldachinját dr. Lechner Jenő tervezte. Repr.

Magyar Iparművészet, 1917. 10.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Műveivel szerepelt a Szép Otthon kiallitasan.
(Grafikai, bór- és könyv-diszmüves tervezők között.)

Cikk: A mi kiallitóink.

Magyar Iparművészet, 1936. 25.1.

MDK

Lechner Jenő dr.

Bierbauer V. dr.: A háboru előtti Budapest épitészete. Evk. KMT. 1929. 179.l.

MDK

Lechner Jenő dr. és ifj. Lechner Jenő

Gyóntatószék, repr.

Vörös márvány szenteltviztartó, repr.

Magyar Iparművészet 1942. 37.l.

MDK

Lechner Jenő dr.

A Hősök-terén emelendő diszoltár tervpályá-
zatának első dijat nyert alternativ terve.
Tervezők: dr. Lechner Jenő és ifj.Lechner
Jenő. Repr.

Nemzeti Ujság Képes mell. 1937. X.3.

MDK

Lechner Jenő dr. műegyetemi tanár

"Turáni hatások a magyar népművészetben"
c. irása lenti lapban.

Képzőművészet, 1927.5.sz. 4-8.lap

MDK

Lechner Jenő dr. épitőművész

A Magyar Országos Képzőművészeti Tanács határozatában megállapitja, hogy a Kossuth-emlék elhelyezésére és az Országház-tér rendezésére, dr.Lechner Jenő és Rerrich Béla épitőművészek tervét javasolja kivitelre.

Cikk: A Kossuth szobor elhelyezése.

Épitő Ipar-Épitő Művészet, 1926.nov.1. 162.l.

M.D.K.

Dr. Lechner Jenő, építész

előadást tartott a Turáni Társaságban „Keleti hatások a magyar építőművészetben", cimmel. Szerinte „az európai művészeti kultura általában a turáni ősművészeten alapul."

Vállalkozók Lapja, Bp. 1927. XLVIII. évf.

nov. 9. sz. 5. old.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építész

nyert megbízást Nyíregyháza városától az állami kórház 40-50 millió költségű kibővítésének megtervezésére

Vállalkozók Lapja, Bp. 1922. XLIII. évf.
Jul. 29. sz. 6. old.

Dr. Lechner Jenő, építész M.D.K.

a Nester-utcába
tervez négemeletes
bérházat a főváros lakás-
építési programjának
keretében.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1925. XLVI. évf.

Dec. 2. sz. 2 old.

M.D.K.

MDK

Lechner Jenő dr. épitőművész

A Képzőműv.Társ.jub.kiáll.-án legtöbb rajzot dr. Lechner Jenő épitőművész állitott ki.
Rákóczi múzeuma, munkácsi internátusa, ujvidéki viztoronya és sárospataki tanitóképző tornya elsőrendű alkotások.

Dr.F.G.: Épitőművészet a Képzőm.Társ.jub. kiállitásán.

Épitő Ipar - Épitő Művészet, 1922.jun.15. 96.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

A Rezső-téri Magyarok Nagyasszonyáról nevezett plébániatemplom már évekkel elkészült Lechner Jenő dr. tervei szerint.

Pipics Zoltán dr.: Templomi művészet.

Magyarság, 1934.Jan.21. 20-21.lap

MDK

Lechner Jenő dr.

Albertfalvai róm.kat.templom. Tervezték:
Dr. Lechner Jenő és ifj. Lechner Jenő. Repr.

Magyar Épitőművészet, 1941. 12.sz.

MDK

Lechner Jenő dr. és Szintagh Pál

Hősök mauzoleuma a Hősök temetőjében, Debrecenben.

ÉcsDereceniképesk. 43.l.

MDK

Lechner Jenő dr.

Az Erzsébet királyné emlékszobor palyazaton az 5ooo koronával dijazott müvek masodik csoportjában (épitészeti rész) 25oo K-t nyert.

Müvészet,1916, 80 l.

MDK

Lechner Jenő dr.

Vámos F.: Budapest városképének átalakulása József nádor korától napjainkig. MMÉEKözl. Havi Füzetei 1926. III.évf.9-12.sz. 127-150.l.

MDK

Lechner Jenő dr.

A Hősi emlék I. pályaterv-kiállitásán résztvevő művészek. Képzőművészet 1927. 2. sz. 3.l.

MDK

Lechner Jenö dr.,

irod

Népszerü Tudományos és Technikai Napló
A Pesti Napló ingyen mellékletei..1932.jul.3.

MDK

Dr. Lechner Jenő, ifj. Lechner Jenő és Fischer József

Pályamunkájukat dicséretben részesitették az alábbi pályázaton

A Kerepesi temető uj ravatalozójára kiirt pályázat dijnyertesei. Magyarország 1939. ápr. 2o.

MDK

Lechner Jenő dr.

Schulek Frigyes emlékünnep. Magyar Mérnök-és Épitész Egylet. 1921.

MDK

Lechner Jenő dr.

MMÉKSzl. 1919. nov. 21. 29-38.sz. 194.l.

Lechner Jenő, építész M.D.K.

Wargha Lászlóval közös terve 2000 K-ás első díjat nyert a sárospataki tanítóképző intézet pályázatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1909. XXX.évf.

jun. 16. sz. 14 old.
+ jun. 23. " 5. "

M.D.K.

Lechner Jenő

A Vár udvarán, csoportképen mutatja be a lap fényképét más müvésszel együtt a "Corvin-lánc" átvétele után.

Szinházi Élet. Bp. 1931. márc. 8-14. XXI. évf. 11. sz. 31. lap.

.

M.D.K.

Lechner Jenő

"A képzőművészet" c. rovat adja hirül, hogy a müvész beküldte pályamüvét a Bartha szoborpályázatra.

Szinház és Élet, Bp. 1908. május 1o. VI. évf. 2o. sz.

Lechner Jenő dr. épitész
1879 -

Hősök Mauzóleuma /repr./
Szontágh Pál épitész társa a tervezésben

A képzőművészetek Debrecenben /szerk.Bőgel József/
1961.Debrecen **Képjegyzék** 52.

M.D.K.

Lechner Jenő, építész

A Nemz.Múz.Barátainak Egyesülete Lechnernek a Múzeum épület 1926-27.évi restaurátorának ,1917 óta megjelenésre váró önálló kutatásokon alapuló munkáját,a múzeum épület történetét kiadta. 300.o.

Fejős Imre:
A Magyar Nemzeti Múzeum története.1848-1944. 285.o.

Folia Archaeologica.XVII.1965.Múzeumi Ismeretterjesztő Központ. 1965.Bp.

MDK

Lechner Jenő

Az építészmérnökök mozgalma Kertész K. Róbert, Schwab Gyula és Lechner Jenő ellen. Részt vehet-e aktiv államtitkár városi pályázaton?

Az Est, 1928.nov.23.

MDK

Lechner Jenő

Cikk: Izgalmak a mérnök- és épitésztarsadalomban az új szeretethaz körül.

Pesti Napló, 1928. nov.22.

MDK

Lechner Jenő

Karlovszky Bertalan a Főiskolán. Képzőművészet 1928. 12. sz. 187.l.

MDK

Lechner Jenő épitész

sirkő kiáll. a Várkert bazárban

Müvészet. VI.évf. 1907. 131.

MDK

Lechner Jenő és Füredi Richárd

a Rákóczi-siremlék-pályázaton háromezer koronás jutalomdijat kaptak

Kitüntetések. Művészet 1908. 128.1.

MDK

Lechner Jenő

Karlovszky B. és Lechner J. a főiskolán. Budapesti Hirlap 1928. aug. 5.

Lechner Jenő

MDK

A Chicago Tribune ujságpalota pályaterve, rajz

Műcsarnok 1927 tavaszi kiállitás

MDK

Lechner Jenő

Magyar Iparművészet 1923. 72.l.

MDK

Lechner Jenő (sz.1908.Bp.) tervező építész-mérnök

Résztvett a nemzetk. állandó lakás és város építési bizottságnak Stockholmban tartott XVII kongresszusán.

Országszt. 1938/39. 67.-68.lap

MDK

Lechner Jenő (szü.1908.Bp.) tervező építészmérnök

800 pengő utazási ösztöndijat kapott Skandináviába. Tanulmányutja 5 hónapig tartott, amely időből 4 hónapot Svédországban, a többit Dániában töltötte. Elsősorban Stockholm és Koppenhága településének és lakáskulturájának történetével ismerkedett, hogy a történeti kialakulás ismerete az egész probléma feldolgozásához biztos alapot adjon.
Orszöszt. 1938/39. 67.lap

MDK

Lechner Jenő, épitész

az Országház-u.28.épület disztermét 1928/29-ben az ő tervei szerint helyreállitották.
Az épület a klarissza apácáké volt, II. József császár a rendet feloszlatta, az épületet Fr. A.Hillebrandt átalakitotta 1784-ben.
1873-ban a régi mennyezeteket lerombolták.
L.J. még egy disztermet is épitett.

Gen Zak Bpest. 8-9 1. 16-17.l.

MDK

Lechner Jenő, épitész

a Hernád- és Elemér -utcák sarkán épitendő iskola
müvezetője.

Épitő munkálatok a fővárosban.
Vállalkozók Közlönye. 1909.okt.6. 7.1.

MDK

Lechner Jenő müépitő és Füredi Rikárd

szobrászmüvészek

közös müve a XV.teremben.

Mücsarnok.-Kiállitás.
Az Erzsébet-müemlék.
Művészet.1913. 2e5-6.1.

MDK

Lechner Jenő professzor

Az Eucharisztikus Világkongresszus díszfőoltárának végleges terve, Lechner Jenő professzor és ifj. Lechner Jenő alkotása. Repr.

Képes Pesti Hirlap, 1938. Jan.11.

Lechner Jenő, építés

M.D.K.

Ci Füredi Richard körös tervét fogadta el a birottság Jóhai-sircsoló felállítására, mely az előző évben tartott pályáraton első díjat nyert.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

jun. 14. sz. 6. old.

Lecmer Jenő, építész M.D.K.

Rerzicz Bélával közös Kossuth-tér renderési terve körül ujra hitört a vita, mivel a főváros elrendelte a kertészeti munkár megkezdését. Ez alkalomból Pirovits A. hosszú cikkeben közli Palóczi A. tervét (Kossuth-szobor a Parlament-tengelyében) és Rádé Károly tervét.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

okt. 31. sz. 7 old.

MDK

Lechner Jenő

Tervét megvásárolta a főváros a tabáni gyógyszálló pályázaton. Riemer Pál és Lechner Jenő közös terv.

Cikk: Botrány a Tabán...

Magyarország, 1938.márc.5. 5.lap

Lechner Jenő, építész M.D.K.

Warga Lászlóval körös terve az egyik 600 koronás első díjat nyerte el a halasi sinház-pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

febr. 15. sz. 4. old.

MDK

Lechner Jenő

Lechner J.: Schickedanz Albert. Épitő Ipar 1915. VII. 18.

M.D.K.

Lechner Jenő, építés

tervei szerint épült fel a nyíregyházai rendőrségi palota és a mezőhegyesi, melyekről a lap egy-egy fényképfelvételt ismertet.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1928. XLIX. évf.

ápr. 12. sz. V. old.

MDK

Lechner Jenő

Kis családi ház. Dijazott pályamű. Lechner Jenő terve. Repr.
Kis családi ház. Dijazott pályamű. Lechner Jenő terve. Repr.

Művészet, 1903. 204.lap

Leckner Jenő, építés M.D.K.

tervei szerint a munkácsi gimnáziummal kapcsolatban internátus épül.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.

márc. 6. sz. 12. old.

Lechner Jenő MDK

Az ujvidéki viztorony terve, rajz

Magyar stilus törekvések, rajzok I-II.

Mücsarnok 1922 jubileumi kiállitás

MDX

Lechner Jenő MDK

A sárospataki tanitóképző tornya, festmény

Mücsarnok 1922 jubileumi kiállitás

~~Forbáth Imre~~

Lechner Jenő

Warga László

Ming
Lőd
2

ezetlen díjazott terv

Forbáth Imre: Brassó
szab. kir. városának
szabályozó terve.
MMEE ~~Heti Érte-~~
~~sítője 1911.~~ (??)
köze.

Dupl

1903. 41

L és a melyeket a lenyugvó nap sugarai világítanak meg.

~~melyeket~~ baltól

~~ott~~ sűrű fenyves előterében több
melyek össze-vissza dűl~~ügy~~tek L
itt-ott csillámlik át. Jelzése
00-.~~z~~.

.3 cm.
n kelt 28272 sz. leirattal 2000

0-én (382-903).
z 1903: VII. 4-iki 13903 (449-903) és
903) szvsz. leirat.

~~Forbáth Imredr~~

Lechner Jenő

Warga László

Nincs cíd 2

Világ. 1922. máj. 14.

(Magyar építészek nyertér meg Belgrád városrendezési pályázatat.)

20

1903.

-én. ✝ 1661 oktober 30-án.

lyen)

ntott, ~~középütt~~ füstölt, ~~és~~ ~~egyéb~~ ~~valamint~~ ~~egyes~~, ~~jobbra~~
t tengeri halak képeznek csoportot. ~~Nin~~
angolnán innen, egy hal belső részei tün-
ölt hering mögött, tengeri pisztráng is-
ngek mögött, gadóczok lógnak és kissé i-
ekszik. Jelzése balrál az asztallábon:
<u>16</u>.

amberger Bélától 850 Kán. (138/903.)
1-jén(195/903).
az 1903: VII. 4-iki 13903 (449-903) és az
3) szvsz. leirat.

~~Forbáth Imre~~

Lechner Jenő

Warga László

az alábbi nem-
zetközi terv pá-
lyázatot egyétlen
díjazott terv.

Magyarország

1911. jun. 1.

(Brassó város sza-
bályozási terve.)

2354. Kallstenius Gottfrid:

Erdő sirokkal.

A ~~lenyugvó naptól megvilágit~~ ábrázolt erdő régi sirkő ~~mi le figyelmünket~~ vel, a
A fák lombjai között a kék égbolt
alól balra: G. von Kallstenius -19

Vászon, méretei 132.8: 161
Vétetett az 1903: IV. 23-a
Kán. (293-903.)
Elszámoltatott 1903: VI. 1
Az elszámolást elfogadta a
az 1903: X. 15-iki 18038 (710-

904: IV. 30.

28272-903

~~Forbath Imre dr~~

Lechner Jenő

Warga László

mines
led

az alábbi nem rel-
kösi terv. I. díj.

A Nép - 1922. máj. 17.
(Magyar mérnökök
építik fel Belgrádot.

D. Y.

2351. Cameron ~~[illegible]~~.
Sz. Glasgowban 1865 junius 28

Az Amboise square.

F ~~A~~ szemközt lévő házak at ~~fölö~~
let ural ja ~~[illegible]~~. ~~a széles utczát fá~~
~~az út testére vetik.~~ Az épületek k
számos férfi és nő lát dolga után.
jobbra: „D. Y. Cameron.“.

Vászon, méretei 61.5: 68.8
Vétetett az 1903: IV. 23-á
Kán. (293-903)
Elszámoltatott 1903: VI. 10

Az elszámolást elfogadta az
az 1903: X. 15-iki 18308 (710-90

F Árnyékot vető fákto
széles út, hol a

904: IV. 30.

28272-903.

~~Forbáth Imre d.~~

Lechner Jenő

Warga László

Pesti Napló.

1922. máj. 14.

(Magyar tervek alapján arányait világvárossá építeni Belgrádot.)

1903 39

)(egyenget a felvett takarmányt.

én.

a melyre

~~erében~~ balról a mezőn, két férfi
grakott szekér áll két egymás
makalapos munkás adogatja a szénát.
uggol, ~~)gazit el(~~. A felhős égbolt
Hall.

3 cm.
n kelt 28272 sz. leirattal 3000

0-én (382-903).

z 1903: VII. 4-iki 13903 (449-903) és
03) szvsz. leirat.

~~ia el~~, a hol

~~Forbáth Imre dr~~

Lechner Jenő

mucs led 2

Warga László

Pesti Hirlap

1922. máj. 14.

(Magyar technikusok nagy sikere Belgrádban.)

.rk 15 r. 40.)

27.8 cm.
étetett az 1903: I. 13-án kelt
(15/903.)

~~Forbáth Imre dr~~

Míng Lechner Jenő

Cél Warga László

az alábbi nem-
zetközi terop.
egyetlen díjazott
tér

Pesti Hirlap
1911. máj. 16.
(Brassó város na-
bálgozási teroe.)

38

1903.

-án.

a középütt látható tornyos épü-
~~szegélyezik, a melyek árnyékukat~~
közelében (pedig és kissé idább)
Az égbolt derült. Jelzése alol

cm.
n kelt 28272 sz. leirattal 1000

-én (382-903).

1903: VII. 4-iki 13903 (449-903) és
03) szvsz. leirat.

é tregélyen

~~Forbáth Imre d.~~

Lechner Jenő

nincs céd

Warga Sándó

Pesti Hirlap

1910. okt. 23.

(Antwerpenben pályadíjjal kitüntetett magyar városépítők.)

35

1903

in.

~~folyók, melynek~~
~~térden felül érő vízében harman~~
~~akarnak fürödni. Körülök egy~~

hol
~~lyó~~ patak~~ban~~ ~~egy~~ jobbra fordul~~t~~ ~~szö-~~
~~ni közül~~ egy~~ik~~ a gyepen ül és hátra
pedig ingét veti le. Jobbr~~ól~~ a földön
~~rtot~~. Jelzése ugyanitt: H. Lerolle.

kelt 28272 sz. leirattal 5000 Kán.

-én (382-903).

1903: VII. 4-iki 13903 (449-903) és
03) szvsz. leirat.

lyik, a melynek térden felülig
vízében akarnak fürdeni, van-
k ábrázolva. Körülök egy

Forbát Imre, Warga László

Lechner Jenő

KITÜNTETÉSEK. Brassó város nemzetközi szabályozási tervpályázatán a zsüri a beérkezett tervek közül csak a „Pro futuro" jeligéjű tervet találta díjazásra alkalmasnak. A terv szerzői dr. Forbáth Imre műegyetemi magántanár, Warga László székesfővárosi mérnök és Lechner Jenő műépítesz.

Művészet 1911. 273. l.

mics céd.

~~Alabárdok a XVII - XVIII. Fázadból III. 221.~~

< ~~Forbáth~~ – Lechner

Wargha >

mies
led

<] ~~Brassó nab. Eir~~
~~vários nabalyozása~~
~~Bp. 1911~~

Dupl

emlékive
er P.
Müllerprodalmunk.

592. l.

Techn. tesl. Fort.

1867 - 1927

1928

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

~~Forbáth Imredr~~

Lechner Jenő

Warga László

mics
led
2

Antwerpen város
nemzetközi város-
szabályozási terpsá-
lyázatán a kitü-
zött 3 díj egyikét
nyerték.

Képes Vasárnapi Lapok
1910. nov. 6. (Kül-
földön kitüntetett
magyar városépítők;
arcképpel)

2348. Lerolle Henry

Sz. Parisban 1848 oktober 3-

Fürdő nők.

Hegyes vidék előterében a ~~fe~~ ~~ke nő~~ ⊥ már benne áll, ~~[illegible]~~. ~~[illegible]~~ T, tett kezeire támaszkodik, a ~~[illegible]~~ egy ing és fekete harisnya ~~képez csepe~~ hever

Vászon, méretei 219: 150 cm.
Vétetett az 1903: IV. 23-án (293/903.)
Elszámoltatott 1903: VI. 10-

Az elszámolást elfogadta az az 1903: X. 15-iki 18308 (710-9

⊥ fol
érő
na

904: IV. 30

28272-903

~~Forbáth Imre dr~~

Lechner Jenő

Warga László

nincs
cód
~

cód
~

Világ 1910. Okt. 23.

(Antwerpenben kitüntett magyar vasvépitők.)

2320. A. F. Maulbertsch:

~~Ádám~~ Éva.

Vászon, ovális, méretei 97
Némethy Lajos adománya, á
76959 ex 902 sz. leirat alapjá
Becsértéke 100 Ka.

~~Forbáth Imre~~

Lechner Jenő

Warga László

mús
ved
?

az alábbi nemzetközi pályázaton az első díjat nem adták ki. Három második díj közül első helyen fentiek tervét jutalmazták.

ved
?

Vállalkozók Lapja.

1922. jun. 15. (K. M.: Belgrád városszabályozó pályázata.)

2322. A Turchi:

Krisztus a keresztfán. (Ma

Fekete márvány, mértei 51.8:
Némethy Lajos adománya, átv
76959 ex 902 sz. leirat alapján
Becsértéke 400 Ka.

~~Forbáth Imrédi~~

Lechner Jenő

Warga László

mincs léd 2

Vállalkozók Közlönye.

1911. máj. 24.

(Kronstadt.)

A cikk ismerteti a brassóiak piszkos eljárását a pályadíjak kiosztása körül.

1903 40

ber 18-án.

é előrehajlik és a jobbtérdére vett
~~szalmaszál segélyével~~ játszik, mi-
főkötőt, bő ujjú sötét
yát visel, míg gyermek öltözete:
ehér ruhavédő. A háttérben község
középtérben pedig ~~a folyót~~ vitorlás
elzése alól balra: T. Austen Brown.

.5 cm.
-án kelt 28272 sz. leirattal 4500

10-én (382-903).
az 1903: VII. 4-iki 13903 (449-903) és az
szvsz. leirat.

ében szalmaszál van (és) fehér

~~Forbáth Imre dr~~

mucs Lechner Jenő

cíd Warga László

Vállalkozók Közlönye

1910. okt. 26. (A

városépítés művészete.)

2319. A.F. Maulbertsch:

Ádám.

Vászon, ovalis, méretei
Némethy Lajos adománya,
76959 ex 902 sz. leirat alapj
Becsértéke 100 Ka.

~~Forbáth Imre dr.~~

Lechner Jenő

Warga László

nincs
céd

vód
z
Az Ujság. 1922.
máj. 14. (Belgrád
kiépítésének terepá-
lyázatát magyar
technikusok nyerték
meg.)

2327. A. Adriaensen id:

Csendélet.

Fa, méretei 44.3: 78.6 cm
Vétetett 1903: II. 9-én B
Elszámoltatott 1903: III.

MDK

Lechner Jenő

Lechnerék kapták az Eucharisztikus Világ-
kongresszus diszoltár-tervpályázatának
első díját.
A lap fényképüket is közli.

Nemzeti Ujság, 1937.szept.26.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő és Warga László tervezték a sárospataki állami tanitóképző intézetet. Épült állami költségen 1911-12-ben.

Harsányi István: Sárospataki kalauz. Sárospatak, 1928. 77.lap

MDK

Lechner Jenő épitőművész

Füredi Rikhárd és Tóth István szobrászmüvész, Lechner Jenő épitőművésszel a budai Várbazárban kiállitott siremlék-terveik.
Repr.
-r.-r.: Művészi siremlékek.

Vasárnapi Ujság, 1907.54.évf. 195-196.l.

MDK

Lechner Jenő műépitész

A műegyetemen való nagy elfoglaltsága, valamint az épitész terén igen megszaporodott munkássága következtében megvált a "Vállalkozók Közlönye" lap szerkesztőségétől.

Cikk: Változás a szerkesztőségben.

Vállalkozók Közlönye,1910.Jan.5. 7.lap

MDK

Lechner Jenő

A zsidókérdés Magyarországon. A Huszadik Század Könyvtára. 64. k. Bpest. 1917.
(Beregi Ármin cikke. 49.l.)

M.D.K.

Lecrüer Jenő, építész

terve negedir díjat nyert a Kálvin-tér szabályozására kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1913. XXXIV. évf.

ápr. 9. sz. 14. old.

Lechner Jenő, M.D.K. építész

Wargha László építésszel és dr. Forbáth Imre kultur mérnök kel közös terve a három kitűzött díj egyikét nyertegel Antwerpen városszabályozására kiírt nemzetközi pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1910. XXXI. évf.

nov. 1. sz. 11 old.

+ " 16. " 5. "

MDK

Lechner Jenő

Kassa város által városszabályozásra kiirt eszmei tervpályázatra a beérkezett pályaművek közül az első dijat Lechner Jenő és Varga László tervének itélték.

Művészet, 1918. 26.1.

Becsület dolog

Annak vagyok híjával valamennyiőtökben
Kilátt csamcsi terpeszkedtem a beérkezett
pályamunkák közöl ma első díjat becsület
dolog és Varga Dezsö tervének ítéltek.

Érvácsot, 1918. 26./I.

ifj. Lechner Jenő
építész

A kolozsvári Mátyás király-tér építészeti
kialakítására hirdetett pályázaton
id. Lechner Jenővel közösen első díjat
kapott

Uj Magyar 1942. V. 9.

M.D.K.

Kismarky-Lechner Jenő, építész

a budai Dunapart-rendezési tervét, Attila szobrának elhelyezési tervét a Dunában, és egy templom (Szentlélek) tervét állítja ki az Őri vásáron.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1942. LXIII. évf.
okt. 8. sz. 4. old.

.D.I.

MDK

Lechner Jenő

Székesfehérvár városrendezési tervp.
I.dij.

Cikk: A városrendezés tervei.

Fejérmegyei Napló,1922.febr.11.

MDK

Lechner Jenő

Pirovits Aladár: Az Országház-tér és a Kossuth szobor. Válasz a Lechner - Rerrich féle észrevételekre.

Vállalkozók Lapja, 1927.jan.19.

M.D.K.

Lechner Jenő, építész

Warga Lászlóval és Forbáth Imrével közösen első díjat nyert Brassó város szabályozási tervére kiírt nemzetközi pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1911. XXXII. évf. máj. 17. sz. 15. old.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő és Warga László terve, a kispesti munkástelep tervp. megvételre ajánva.

Budapesti Hirlap, 1908.nov.1.

MDK

Lechner Jenő

Lechner Jenő és Warga László a Kassa város szabályozási tervp. I.dij.

Kassai Ujság, 1918.márc.17. (Kassa szabályozása)

MDK

Warga László és Lechner Jenö ép.

együtt kitüntették Kassa és Székesfehérvár városrendezési tervpályázatán.

Pesti Napló. 1922.máj.14. más helyen már citált cikkből.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építész

Warga László val, körösen készített tervével a váci rokkanttelepre kiírt pályázaton egyik első díjat (egyesületi érmet) nyert.

Építőipar - Építőművészet, Bp.1917. évf. 29. sz. 180. old.

M.N.K.

dr. Lechner Ferenc és ifj. Lechner Ferenc
építészek

közös terve a kolozsvári Mátyás
király tér rendezésére kiírt pályá-
zaton első díjat nyert

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp.
1942. 76. köt. 103. old.

ifj. Lechner Jenő építész

M.D.K.

a Magy. Áll. Kőszénbánya rt. oroszlányi munkástelepére kiírt pályázaton első díjat nyert.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Közlönye, Bp. 1942. 76. kötet. 88. old.

MDK

Lechner Jenő

A Kálvin-tér rendezése. IV.dijat nyert pályaműve. Kép 547.1.

Ország-Világ, 1913. 547.1.

Kaffka Péter, Kismarty-Lechner Jenö, Perényi Imre és Zöldy Emil készitették el a nagyszabásu elgondolásokat.

A Közmunkatanács mint a Margitsziget tulajdonosa kidolgoztatta az ujjáépités terveit.

A Margitszigetet déli részén épitik fel az uj gyógyszállókat.

Magyar Nemzet. 1946. febr.16.

M.D.K.

dr. Lechner Jenő, építész

Či Warga László kőrös terve első díjat nyert a kassai vários szabályozási eszmei pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1918. XXX~~VII~~IX. évf.

marc 27 sz. 5. old.

Lechner Jenő dr.

Városközpont pályaterve. Andrássy-út.

Budavári Bécsi-kapu. Weszelowszky Béla tul.

Egyetemi hősök emlékműve. Zala György

dombormű.

KMTárs, 1939. őszi tárlat. 59.lap

~~Z Gerold Janos~~

Lechner Jenő

Rerrich Béla

[illegible]

[illegible]

K

8 Órai Ujság

1926. jan. 9.

(Kicsinyes tararé-

3/P kosság veszélyezteti

az Országház-téri

művészi rendezését.)

14
13.
12.
11.
10.
9.
8.

Lechner Jenő dr

mincs itt { Lechner Loránd

Kautzky Tivadar

épitenek

irod

The international competition for a new administration building for The Chicago Tribune MCMXXII. [Chicago 1922]

243. l.

Lechner Jenő sajat sát tervével pályos és Mention Morablet nyert.

L. Loránd és Kautzky Kozós tervvel

Ezek is Mention honorable kapitak

245. l.

Ifjabb Walla József Budapest, VII., Rottenbiller-utca 15

Telefon „József" 46—86 Mozaik-, cementáru- és műkőgyára, padló-falburkoló- és betonépitő-vállalat Telefon „József" 46—86

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő itj

wod Magyarország

1938. máj. 31. (Keppel)

K

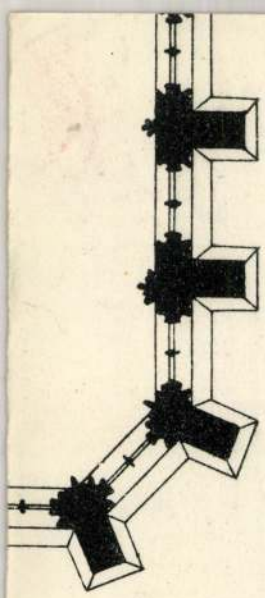

Lechner Jenő dr

Magyarok Nagyasszonyáról nevezett Rezsőteri templom

vód

Ybl Ervin: Képzőmüvészet. Bpesti tremle

1932. 301, 302. l
654. sz. 303. l.

A. templom 1931 őszén történt fölszentelése alkalmából

Sztehlo Ottó

a müeml. orsz. bizottságának másodépítész

Salamon Ferencz

m. kir. dohogám raktári kezelő mint várfelügy

~~Füredi Richard.~~

Lechner Jenő

Nincs
éd

Uj Nemzedék
1929. jun. 6. (Meg-
kezdték az ellenfor-
radalmi hősök em-
lékszobrának föld-
munkáit a Nádor
utca torkolatánál)

ilönös története van.Az oltárfalon
mzmus megdöbbentő kifejezését adja
.A szentek között ott találjuk Szt,
nek lenyuzásával nyert mártirhalált.
egyik legbrilliánsabb szonettiróját
tortársait csipkedte,a kor erkölcseit
ben.Egyik kezében ikonografiai jel-
enyuzott bőrét tartja.Szent Bertalant
különösen őt csipkedte,mig a lenyu-
festette meg.Michelangelo mindenkit
tett és aratott.Nem törődött senki-
on fájt neki.Önarcképébe beleviteé
sszimizmusát.A sok önarckép közül,
sem tűle való egész bizonysan,mig ez
i időkben feuezték fel,mégpedig nem
egy olasz orvos.

etében nagyon sokat foglalkoztak,de
neki,irók és müvészek egyaránt.
ecsülte,de azt monda rá,hogy szin-
agy kolorista,sőt antikolorista,de
,akinek fő elve a plasztica itas./Si-
o,stb./.Számos festményt készitettek
firenzei Casa Buonarrotiban,melyek
lnak.A Casa Buonarroti a Michelange-
számára vásárolta,aki legtöbbet
l.Az egyik kép azt ábrazolja,midőn
ak a siremléktervét.A pápát,mint jó-
lja,pedig II.Gyula hatalmas,erőszakos
Rafael bemutatja a Stanzakban.Mi-
nezt látjuk azon a jeleneten is,me-
ngelo,mint előkelő udvari ember mögé
neki a firenzei San Lorenzo homlok-
lamint sok korabeli és későbbi élet-
,udvari embert,romantikus hőst mutat-

Lechner Jenő dr
leverte
tovább Pál Lajos
ötvös
kiállította a Cor-
vin-sorozatot, repr.
Képes Pesti Hírlap
1932. febr. 23.

30.616. — K. M. E. Ny.

Lechner Jenő dr

l.

Rajzoltatás

1937. 9-10. n.

128. l.

148. l.

nem volt

jelen a

kongressuson

Korrázolását

írásban küldte be

a VIII. Szédészet.

yi miniszternek 59.818/1925.III.a.
XII. és Csekkosztályához intézett

hulek János mérnépitésznek /Budapest,
vi julius hó 8-án Ráckevére tett hi-
háromszázhuszonnyolcezer /328.000/
iadási csekkszámla terhére utaljon ki.-
ó 5-én. A miniszter rendeletéből:
eri titkár.-

A hivatalos másolat hiteléül:

Lechner Jenő dr.

terverte a Rezső-tér
Magyarok Magyarszonya
tiszteletére és Ferenc Jó-
zsef apostoli király
uralkodásának emlékére
ventelt plébánia-tem-
plomot klasszicizáló
stilusban. Éjuteni
herdtek 1929-ben.

Hanseregyházközs

238. 1.

tságának dolgozói szeretettel üdvözlik

Lechner Jenö dr

Lechner, Jenö. Mit
einer Einleitung
von Künstler. 8-r
72 Kép. 43 l. Genf,
1930.

Genf (1379).

Tek. bizottságának!

Budapest.

n értesíteni, hogy nagy nehezen tudtam
hajlandó a Veleméri templom munkát,
ár elodázva lett majd vállalkozó hiá-
ros viszonyok miatt, majd anyag hiánya,
ő drágaság vagy az idő viszontagsága mi-
ási munkálatok alatt idejök van a Kömi-
alait ugy a tüzfalakat kiigazitani cserép
jó téglával lépcsősen kirakva helyre hoz-
ik egy szomszéd községben lakó kömives, ki
ette be:

[Lechner Jenő dr.

(Kismarty)]

[ ] Építőművészetünk a XIX. sz. második felében.

8-r, 82 kép, 112 l.

Bp. [1945]

Gent (1381)

Hunyadvármegye ~~alispánjától.~~
közigazg. bizottsága

.....

ıeg-

.....

.....

.....

ne.

l

tkozólag

(Lechner Jenő dr)

könyvei

( ) A végi Pest és Buda
8. r. 22 kép, 23. l.
Bp. 1922.
Ugyanlétszám különy
a MMEE közlönyéről

( ) Budapest város-
rendezési feladatáról.
Kny. Műszaki Világ
8. r. 17 kép 40 l.
Bp. 1938.

A többi úgy tudom
mind megvan
könyvtáramban

báró, elnök ur!

nes uram!

iának a főhatóságom alá tartozó
iránt tanusitott érdeklődését.
ptát jól ismerem s a tetőzet hely-
zkedések foganatositásával csak a
első toronyemelet s az északi ol-
rok szükségesnek minősitett szé-
endezési munkákat Excellenciád szi-
előirányzásba veszem. Fölöttébb ör-
Nagyméltóságod kegyes utmutatása
ók, miért is bátor leszek annak i-

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő Aj

irod

Magyar Iparmüvészet

1938. 137. l. (Az eucharisztikus kongresszus diszottára.) 147. l.

Képekkel

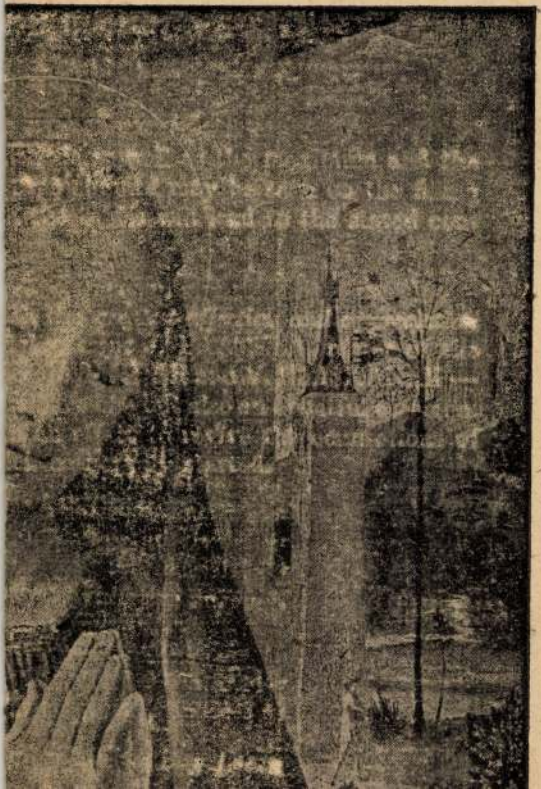

Lechner Jenő idés

Magy. Iparművészet

1942. 54. l.

Lechner Jenő dr

Ybl Ervin: A Magyar Nemzeti Múzeum épülete. Lechner Jenő könyve. Budapesti Hírlap. 1927

pd. 5.

T A T Á S

etési hitel állásáról.

tésben

atán

..... 19.000· - P.

vi hi-

sájtott

..... 9.296· - P-t

hetünk

..... 9.704· - P-t.

rendel-

..... 9.296· - P-ből

...1.756· - P.
... 500· - "
... 80· - "
... 32·40 "
... 50· - "
... 163·76 "

Lechner Jenő dr

cred
=

Hl Ervin: A Ferenc József emlék-templom.
Budapesti Hirlap.

1931. Dátum levágva-

deiglenesen már a szt. Anna kápolnába
koporsó legutóbbi kitisztítási időpontjat
t sajnálattal nem közölhetjük.
ódjára nézve készséggel elvárjuk a Mu
niszerint a mielőbbi megérkezésének ido
Hoztassék.

Kitünő
Pisztelettel

D. Dohnál
kápr. ügyész

Lechner Jenő dr

rend

Ybl Ervin: L. J. építészete. Budapesti Hirlap. 1930. jul. 13.

.kir.miniszterium számvevőségétől.

ó Forster Gyula urnak
rsz.bizottsága elnökének
Budapest.

któber hó 11-n. 907 sz.a.ke
kozással van szerencsém Sztehló G

Lechner Jenő és

Warga László

tovább

tervet készítettek az Anker udvar ujjáépítésére. Kivitelre Alpár I. tervét fogadták el Fentich tervét 3000 koronával megváltottak.

Vállalkozók Közlönye

1907. nov. 27.

(Az Anker-udvar ujjáépítése.)

A vallás és közokt.m.ki

én 94158/99 sz.a.kelt s a IX.ker .ál

adóhivatalhoz intézett rendeletének m

Sztehló Ottó, a müem

tészének a cselfalvi ág.ev. templom

nére történt kiküldetése alkalmából

dijairól szóló számlája negyvenhárc

nyesittetvén, utasitom az állampénz

get 20 korona napidij után bélyegel

vényesitett utiszámla csatolása mel

tárcza naplóban kiadáskép számolja

A cselfalvi á .hitv. e

kálatai költségeinek fedezésére h

engedélyezvén, utasitom az adóhi

Lechner Jenődr

cred

Ybl. Ervin: Fölavat-
ják Budapest legszebb
régi termet
Budapesti Hirlap
1929.
Dátum levágva-

A régi budai
országházának
terme

A kiadvány hiteleul:
min. iroda s. tiszt

iszter rendeletéből: Dr. Tihamér lajos

A hivatalos másolat hiteléül:

min. iroda s. tiszt

Lechner, Jenő

Mit einer Einleitung vom Künstler.

H. n. 1930. Verlag „Meister der Baukunst" Aktien-Ges. Genf.

8-r, XLII l, 72 tábla, XVII l.

Eredeti egész vászonkötés.

Lechner Jenő

I. 1. p. e.

2.50 P

Lechner Jenő dr.

A Szepesség és Sáros vármegye műemlékei.

Külön nyomat a Historia 1929. évi 3. számából.

Budapest, 1929. Egyetemi ny.

8–x, 17 l.

Fűzve.

Lechner Jenő

I. 2. p. h.

–.50

Lechner Jenő dr.

A turáni népek művészete. 4.

H. é. n. A Turáni Társaság kiadványa.

8-r, 16 l. Fűzve.

Lechner Jenő

I. 3. p. h. —,20 P

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő

A műemlékvédelem Magyarországon és jövő feladatai.

Budapest, 1921. Neuéth József.

8-r, 42, 2 l, fűzve. Szerző ajánlásával.

I. 5. p. h.

1.—

Lechner Jenő"

Budapest új építőszabályzata.
Különlenyomat a Városi Szemle
1911. évi 4-ik számából.
8-r, 265—277 l, fűrol, szerző
ajánlásával.

Lechner Jenő

I. 5. p. h.

—,50

Lechner Jenő dr

Építőművészet és a képzőművészetek.
Különlenyomat a Képzőművészeti főiskola
évkönyvéből.
Budapest, 1939. Attila-nyomda.
8-r, 30, 2 l, számos képpel, fűrve.

Lechner Jenő

I. 5. p. h.

1.—

Lechner Jenő dr

Lechner Jenő

Renaissance építési emlékek Szamosujvárt.
Különlenyomat az Építő Ipar–Építő Művészet 1916. évfolyamának 51–53. számából.
Budapest, 1917. Patria. 8r. 20, 2 l.
Képmellékletekkel, fűzve.

I. 3. p. h.

2.–P

Lechner Jenő dr

Budapest városrendezési feladatairól.

Különnyomat a Műszaki Világ
1937 és 1938 évfolyamaiból.

8-r, 40 l, ábrákkal, fűzve.

Lechner Jenő

I. 3. p. h.

1.—P

~~Bierbauer Virgil dr~~

nincs Lechner Jenő dr

Cód 2 Wälder Gyula

ivod

Pesti Hirlap. 1934.
szept. 18. (Átépítik
a Károlyi-palota
Kaplony-utcai szárnyát.)

Az átépítésre a
megbízást Wälder
Gyula kapta meg.

Jegy

m ly fölvétetett a Pasaréti Re

Lechner Jenő d.

vőd

Komor Marcel:

A „Megfagyott Mursi-
kus." Vállalkozók
Lapja. 1937 ápr.
29.

Budapest, 192 8.julius 27.

VIII., Szentkirályi-utca 26.

ottság nak,

B u d a p e s t .

---

a "Fehér-Ház" által alapitott

tése az 1918. és 1919.évi szomoru

a keresztény Magyarország feltáma-

-át, kilencedik évfordulójában f.

Orsz.Bizottságát fenti ünnepélyünk-

Lechner Jenő dr.

Kabdebo Bp.

4. I. 48. I.

30000 „

rember 20-án.

Elvekhelyettes megbízásából

elnöki.

Lechner Jenő

Emőd Tamás: Pesti hegedű. Bp 1918.
60 l.

özö évihez hasonlóan - ingyenes belépést

parancsnok.

Lechner Jenő dr

építész

lásd

Klemm Kálmán:

A papnövelde épületeinek átalakítás.

Centralista. 1937.

I. cf. 1. sz.

KIR. MINISZTÉRIUM SZÁMVEVŐSÉGÉTŐL.

? S T E R G Y U L A urnak,

Orsz. Bizottság Elnöke,

B U D A P E S T.

Lechner Jenő

az 1935. évi átalakí-
tásokat a Központi
szemináriumi épületen
fenti terverte és
hajtotta végre

Kopp. 300 papn

17. l.

A minisz

minisz

A Műemlékek Országos Bizottságá

Lechner Jenő dr és

itj Lechner Jenő.

1941-ben a rákosvárosi Pá-
duai szent Antal rk
plébániatemplom
tervpályázatán II-
dij. A terv diese-
retben is részesült

Halászkörép 1941

121, 123. l. Távlati kép
és alapraj

+	—	=	2
	52	=	52
	13	=	13
	41	=	41
	18	=	18
	6	=	6
	4	=	4
+	143	=	314 drb

Hollenzer László

HOLLENZER
művészi fényképész
Budapest, I. Bönöcsmezei ut 3/c
Telefon 2 92-81.

Lechner Jenő tj

Hamrsabégi városi kislakásos házak fürdőépülete.

Halászkörép 1941

58. l.

†

HATÓSÁGA mélységes fájdalommal jelenti, hogy

ENDRE

irmestere, a II. osztályú Magyar Érdemkeresztnek , számos társadalmi, kulturális és

Sor-szám	~~A tárgy megnevezése~~	Méretek	
		m	é
	Áthozat		

Terület		Köb-tartalom		Egység ár		Pénzösszeg			
						egyenként		összesen	
t e r b e n				kor.	fill.	kor.	fill.	kor.	fill.

Füredi Richard

Lechner Jenő

mindes
céd
2

8 Órai ujság

1929. jun. 20.

(Módosítottak az
1918-19. évi vértanuk emlékművének
terveit.)

~~Füredi Richárd~~

Lechner Jenő

nincs

ved.

~~Gerő Dr. Jókai-~~
~~Grabdenkmal.~~
~~Pester Lloyd~~
~~1924.~~

8 Órai Ujság.

1928 jun. 27.

(Novemberben avatják fel Jókai Mór sír-emlékét.)

Muranói festők III. 156.

Lechner János id.

a róla 1930. Genf-
ben megjelent
könyv ismerte-
tése.

Ungarische Jahr-
bücher - 1931.
XI. 186. l.

Péter Domokos ref. lelkész

VI. 315.

Lechner Jenő

l. okv.

Ferk`pzomfoisk`vk

1939-41. 126 l

Munkalap száma 604.

Tételszám	
	47 felvétel 18/24 cm-es képpe 94 db 18/24 cm-es kép Kiszállási költség
	agaz, Ötszázhuszonhét 80/100
	Ezen számlában feltüntetett ár a 4560/1931 M számu rendelet értelmében ARANYPENGŐB értendő.
S	*Fizetendő:* számla vételével.

Lechner Jenő id

l.

ÉIÉM. 1930. 3-4. sz.

11. l.

MOB kvt.

e? .....

.....

.....

ztályát elvégezte-e? .....

aros- és kereskedőtanonc iskola II-ik osztályát

.....

yászatot, kereskedelmet s iparszerűen folytatott

n belül 3 év óta akár egyfolytában, akár meg-

ban)? .....

lői minőségben van-e alkalmazásban? .....

vagy magánszolgálatban ugyannál a munkaadónál

n állandóan van-e alkalmazva? .....

n át alkalmazva? .....

tiszt-e? .....

.....

.....

kséges mennyiség a központi választmánynál
9. sz.) kapható.

Székesfővárosi házinyomda 1914.

Lechner Jenő id

irod

Borus B. Ferenc

A Karitesen tül.
Bp. 1941. 62-63. l.
(Vers Lechner Jenő-
höz.)

Lechner Jenő dr

cród

Kozocsa Sándor:
Lechner Jenő: A magyar
Nemzeti Múzeum épülete.
(1836 - 1926) Bp. 1927.
Könyvism. magyar
Könyvszemle 1928.
109 - 110. l.

N Y U G

200 Ft, azaz Kettőszáz forin

tiszteletdijam fejében a Mag

Lechner Jenő dr

Szöd

Közlemények Szepes
vármegye multjából
1914. VI. cf. 1–2. 4.
(L. Tamilmányok
a lengyelországi és felső-
magyarországi reneszánsz
építészetről c. könyvének
bírálata.)

Lechner Jenő dr.

rod

Siklóssy László

A budapesti Magyar Nemzeti Múzeum épülete. Művészeti Szalon (Kolozsvár) 1927. I évf. 11. sz. Képekkel.

Lechner Jenő dr

Mezőkövesdi városhása. II. díjat nyert tervének kéje repr

ÉIÉM. 1928. 9-10. sz

sajtóhibából I. díjas tervnek feltüntetve.

ÁGOS BIZOTTSÁGA.

etes értesi-

s Bizottsága közleményeinek

tes könyvtára

án megküldöttük.

Lechner Jenö

ired

Edvi Eort

32. l.

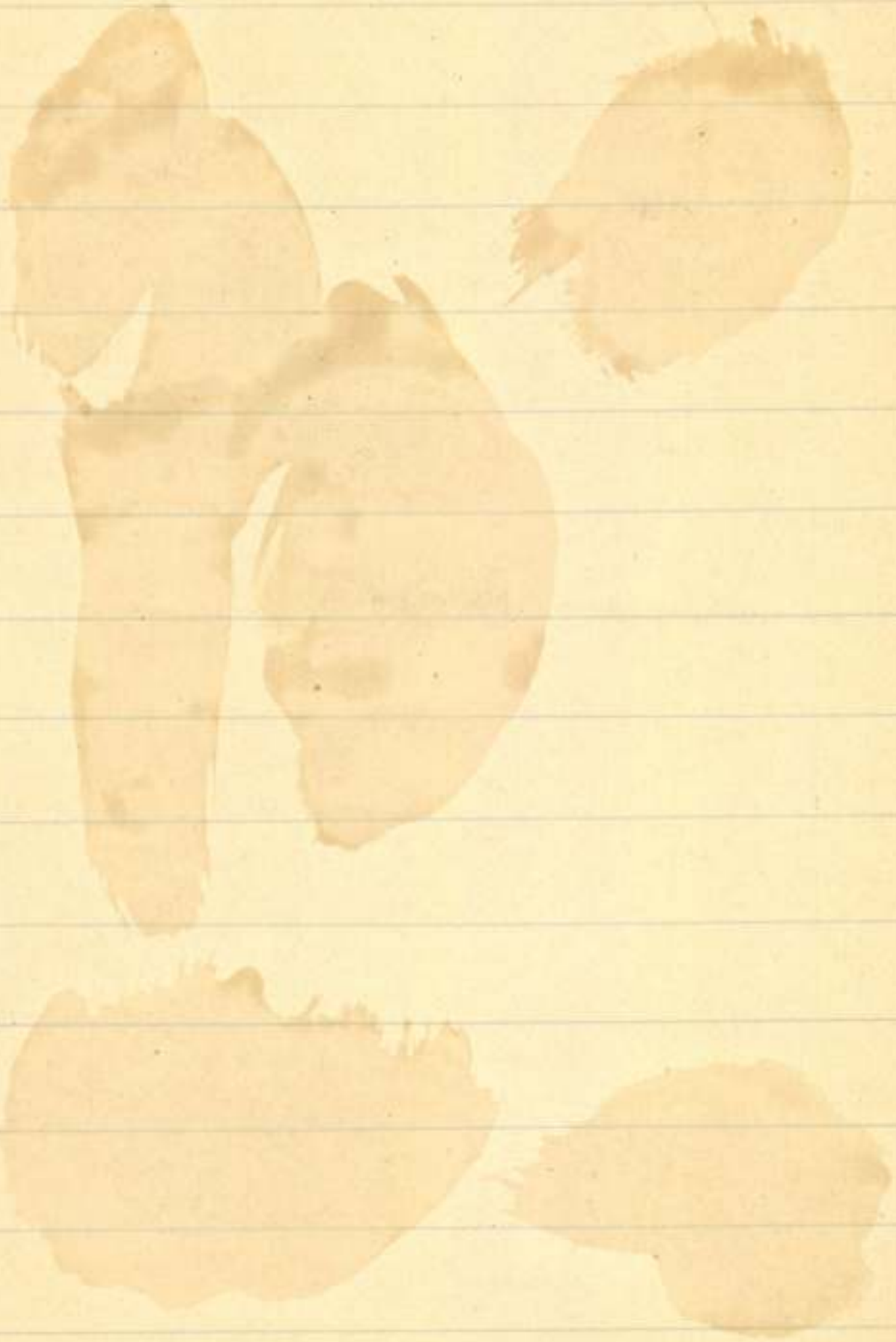

Lechner Jenő id dr

terve szerint épült 1926-ban a m. kir. államrendőrség épülete Nyíregyházán.

Hůnek

57. l.

10 —

110. Mazz festö, XV. sz: Remete Gr.
Antal. Fa, tempera, 151·5 × 60

Lechner Jenő dr.

ivód

Ladtárosp.

99. l.

Lechner Jenő dr

terveste a Gyesti
Hermina-uti zárda-
kápolnáját 1936-ban
zród
Biertempl

XIII. l.

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó *végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági* ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

Lechner Jenő id.

ivód

Gerevich Tibor

A budapesti Ferenc József – fogadalmi templom.

Magyar Katolikus Almanach. II.

évf. Bp. 1928.

596 – 600. l.

képekkel és arcképpel

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
~~Méltóságos~~
Nagyságos

itthon próbálkozom vele tovább.

itása mellett vagyok őszinte tisztelet-

Szentkuthy Lajos

Lechner Jenő dr

Lvod

z

Megfagyott Muzsikus

1920. 17 - 20 - l.

(Id. mü I. kötete.)

III, Magyarország története III. Károlytól a bécsi congressusig.

(Id. mü VIII. kötete)

Lásd Szilágyi alatt.

(Lechner Jenő id.)

cikke

(-) A fővárosi Dunapartok problémája. A Műszaki Világ. 1937. 32-34. sz.

XV. (2. série, tome 5), ibid. 1849. ——— 1.-616. M. 4 képes tábla.

XVI. (2. série, tome 6.) ibid. 1850. ——— 1.-608. lb., 1 képes tábla

XVII. (2. série, tome 7) ibid. 1851. ——— 1.-696. M.

XVIII. (2. série, tome 8), ibid. 1852. ——— 1.-640. M. 4 képes tábla

XIX. (2. série, tome 9), ibid. 1853. ——— 1.-679. M. 2 képes tábla.

XX (2. série, tome 10). ibid. 1854 ——— 1.-686. M.

Table générale ..... tomes XI-XXI
(tévés, csak XI-XX)

par M. l'Abbé Auber

Paris-Caen, 1861. ——— I-XIV + 1.-586. M.

(Lechner Jenő dr)

cikke

( ) Műemlékvédelmi feladatok fővárosunkban.

A Műszaki Világ

1938. 1-4. sz.

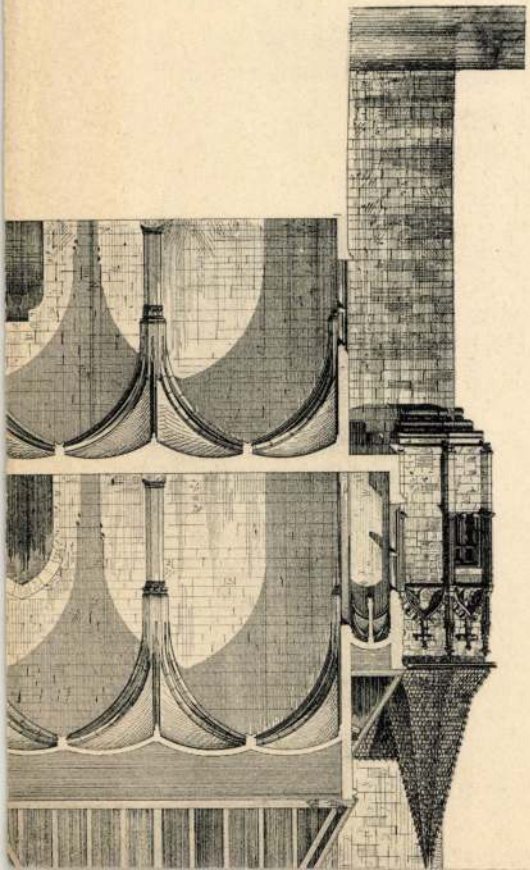

Lechner Jenö dr

l.

Biebliotek

267. l.

Lechner Jenő dr

2 rod

Magyar Építőművészet

1926. 7-8 sz. 23. l.

sének legfontosabb forrásai a levelei
ei,s még életében készült két élet-
tten tanitványai,ami befolyásolta és
lichelangelo is hatással volt életraj-
dívi közvetlen környezetéhez tartozott
kat,s a Vasari féle életrajz korrek-
lenetősen pontosan ismerjük.ASCANIO
3-ban jelent meg "Vita di Michel An
"Le Vite ..."c.művé 1550-ben jelent
harmadik részében foglalkozik Mi-
tnézte a korrekturát,mégis sok hiba
e is vet X Vasarinak.Vasari ezeket a
n helyesbiti is Condivi közben meg-
elo elismeréssel volt Vasari munkája
öszönetet Vasarinak,aki ezt második
és Condivi munkája között nagy kü-
Vasari képzett kritikus és iró volt,
ában ir,mig Condivi az irásban kevés-
ers,de érthető és vilagos.Condivi
ség ad jelentőséget.Minden szinpadi-
valóságában,mindennapiságában mutatja
zirónak a müve számtalan kiadást ért,
ernebb,kritikai kiadásokig.Vasari mü-
Milanesié,1906.Michelangelo leveleit
gyatékát számtalan kiadásban megta-
si publikált "Ismeretlen Michelangelo-
Igen fontos forrás, a temetésén BE-
Orazione funerale di M.Benedetto Var-
licamente nell'essequie di Michelagno-
hiesa di San Lorenzo,Firenze 1564.
sokat és életrajzának legpontosabb
MACKOWSKY:Michelagnolo c.1921.Berlin-
NMANN és Rudolf WITTKOWER :Michelan-
legtökéletesebb Michelangelora vonat-

Lechner Jenő

Rajner Károly

mücs
céd

Pesti Hírlap 1904.
jun. 2. (Az Országház-tér szobrai.)

S.O.

LM IRODA
GYULA
SÁNDOR-UTCA 7 Postatakarékpt. csekk: 35710

Felveszünk mindennemű megrendelést néma- és hangosfilmfelvételek, címfeliratok, reklám-, Trick-filmek éslaboratóriumi munkák készítésére

SZENT ISTVÁN ÉVÉBEN

*Budapest, 193*8. szeptember 30.

Számla-szám F/914

mla

szágos Bizottsága,

Budapest
Högyész Endre u. 10.

ik *alapján*

Teljes tisztelettel

MAGYAR FILM IRODA
Gyula

Lechner Jenő dr

U. 2031.

Az Est. 1917. jan. 4.

(Schulek tanár a Mátyás-templom koronázási elruti-tásáról.)

dr.lovag Ybl Ervin s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

Szavónihály

min.irodatiszt.

A MAGYAR KIR. VALLÁS- ÉS KÖZOKTATÁSÜGYI MINISTERIUM
Művészeti ügyosztálya

iszámlája kiegyenlitése fejében 135 P
rmincöt P 80 f-t a 127.689 számu ki-
ére utaljon ki. Budapest, 1938.évi
miniszter rendeletéből: Dr.lovag Ybl
tanácsos.
teléül:

Nagytekintetü

Tisztelettel v
épületek tatarozására a na
oktatásügyi minisztérium l
utalt 1962 P. 80 fillér fe
felterjeszteni és kérem, h
a felmentvényt megadni mél

A kiadások 196
maradvány nélkül zárult.

Budapest, 1938. julius 1.

(Lechner Jenő dr.)

cikke

( ) A „Josephinum".

Magy Mérn- és Ép. Egyl.

Közlönye

1917 jul. 1.

26. sz.

7/1938
dec. 1.
ALTSAGA

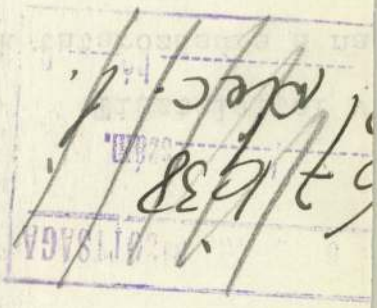

Lechner Jenő id

a tisztviselőtelepi Ferenc József-emlékt templom tervezője

irád

Horvtemplép

50. l.

< Lechner Jenő dr >

Kömpel

< > Nagy Virgil mű-
egyetemi tanár Az
ókori építés története
cimmi előadásainak
vezérfonala. Bp. 1918.

A m.kir.vallás-és közoktatásügyi mi
keb.Számvevőség VII.osztályához int

Utasitom,hogy a 127.689.sz
ki LUX KÁLMÁN miniszteri főmér
a bántornyai utiszámlája kiegye
száztizenöt pengő 70 fillért.

Budapest 1943.évi augusztus

(Lechner Jenő dr)

cikke

( ) Nemzeti vagy nemzetközi stílus?

Pesti Napló. 1930.

márc. 30.

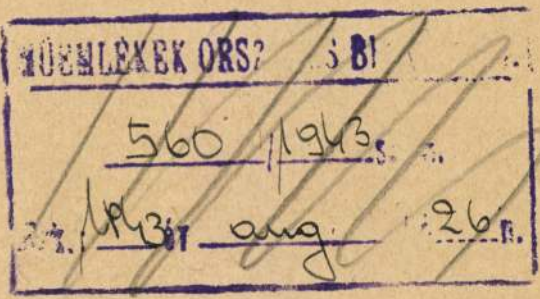

MŰEMLÉKEK ORS... BI...
560 /1943 s.
1943 ... aug. 26 n.

1943.
másul-

U. 3231

szítéssel. 11 darab . . . . . 24.—

1900. KÉSHID. Üveg, kiköszörült díszítéssel. 12 darab 19.—

1901. ÉTKÉSZLET. Porcellán, festett virágdísszel. (1 levestál fedővel, 2 óvális tál fedővel, 11 különféle tál, 2 mártáscsésze, 9 mély-, 24 lapos, 12 tésztás és 9 csemegetányér. Összesen 70 darab. Több darab csorba.) . . . . . 135.—

1902. FÜLES CSÉSZE. Üveg, kiköszörült díszítéssel. 4 darab . . . . . 12.—

1903. DZSEMTÁNYÉRKA. Üveg, köszörült díszítéssel. 6 darab . . . . . 20.—

1904. IRÓKÉSZLET. Csiszolt üveg. 5 darab . . . 12.—

1905. POHÁR. Csiszolt üveg. 43 különböző darab . . 64.—

1906. ILLATSZERTARTÓ PALACK DUGÓVAL. Szögletesen csiszolt üveg. 2 darab . . . . 4.—

1907. KOMPÓTTÁNYÉR. Csiszolt üveg. 2 darab . . 4.50

1908. LEÁNY VIRÁGGAL. Porcellánszobrocska . . 20.—

1909. KORSÓ ÓNFEDŐVEL. Feketemázú cserép, színes díszekkel. Kreussen, XVIII. század. (Talpa csorba.) . . . . . 35.—

1910. KIS JÁTÉKTINTATARTÓ. Porcellán, festett és aranyozott díszítéssel. Cseh, XIX. század. (Törött résszel.) . . . . . 4.—

Lechner Jenő dr

l.

Képröm. Főisk. Évk

1933-34. 22. l.

<Lechner Jenő do>

cikke

<> Óbuda ujjaépítése és a „Via antica".

s Műszaki Világ

1938. 10–13. sz.

Lechner Jenő id

irod

MÉ. 1941. 308. l

vegjes

h. 26

1 Röt. 8°

Lipp,

Dr. Wilhelm

Das Avaren-Grabfeld in Kenthely.

Oeffentlicher Vortrag, geh. am 19. April 1881 im Budapester Industrie-Casino.

Különnyomat. 1.–16. ll.

Füredi Richard

Lechner Jenő

[illegible]
[illegible]

Az Est. 1931 márc. 15.

(A vihar lelepleste a titolzatos [ellenforradalmi vértanu] nobrot.)

~~Füredi Richárd~~

nincs
ied
2

Lechner Jenő

Az Est 1930. dec.
13. (A csődbe jutott [ellenforradalmi vértanú] szobor, képpel.)

Michelangelo,az olasz r
tragikus óriása,kronológiailag Li
szellemóriásoknál a nem számit a
művészeti és általános szellemi f
Cinquecento három legnagyobb mest
megelőző korba,hanem a középkorba
lönösen a vele sok tekintetben ro
Legnagyobb szellemi rokona nem a
sendő,hanem a középkorban:Dante a
kodunk a régi,sablonos beosztások
chelangelo a középkort zárja.A re
zépkori keresztény világnézettől,
erősen különböző módon mutatja be
attól,amit a középkor adott.Miche
zépkor pesszimizmusát képviseli.N
Giovanni Pisano,vagy Dante sem.Az
latra emelte,tragikus hőssé avatt
emelte ki,minden más természeti s
a mai kutatás világánál a középko
rok művészet profétáját látták be
már téves és elavult felfogás.Müv
pesszimizmusa jellemzi,nem pedig
nyugtalan dinamikája.Az ő korát j
sége megfelel a reneszánsz derüs
felel meg legjobban kora felfogás

Michelangelo sajátos és
tos és egyéni volt élete is.Heroi
lel meg élete.Ezért nelytelenül j
va,a ma nagyon divatos regényszer
bő akarnánk levezetni művészetét,
emberi nagyságát.Magános ember vo
társadalmi életétől,ellentétben R
reneszánsz fejedelmi udvari életb

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs
céd

Az Est. 1929. jun.
21. (Az ellenfor-
radalmi vértanuk
emlékének átdolgo-
zott tervei, ké-
pekkel.)

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs
led
2

Az Est 1929. jan. 20

(Teljesen átdolgozták az ellenforradalmi mártírok emléknüvét.)

el kell közeledni müvészetéhez és
nyujtják egyéniségét.A tudomany
ánál kell vizsgálni müvészetét,kell
ntokat,melyeket ő óriásian tovább
teni Michelangelot,nem pedig,ha
almazunk s a retorika görögtüzével
kell látni azt a környezetet,mely-
lyt.Ha müvészetét vizsgáljuk,lát-
ye egész verejtékével dolgozott,de
aival,rossz természetével állandóan
kkel nem sokat érünk.Ezt észre vet-
Varchi,aki 1564-ben elmondott Mi-
n hangsulyozta,hogy Michelangelo
fejezőbb szót,mint azt,hogy:Michel-

a a halál gondolata:Nem születik
bele ne legyen vésve a halál képe
on mi sia sculpito la morte/ irja
ő pesszimizmustá,kifejezi,hogy irá-
ott /:sculpito/.Fő témája a fájda-
szenvedek,mondja egy másik szonet-
serüsége kitünik a fóla készitett
nya,Daniele da Volterra két mell-
irenzeben van,a másik a Louvreban.
világnézete különösen a parisin fe-
a kortársaktól származik,de később
o alakját,életének különböző jele-
sok az irodalmiság,s melyek épen
ei Uffiziben lévő Michelangelo-arc-
képe,de valószinüleg tanitványától,
ól ismerhette Michelangelot,mert ki-
karakterét,hanem tépelődő,tragikus
ierista izléssel van elkészitve.
rcképét a Sixtusi Kápolna Utolsó

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs
cíd

Az Est

1929. jun. 19.

(Az ellenforradalmi
vértanuk szobrának
bonyodalmai.)

Füredi Richard

Lechner Jenő

nincs
céd
2

Az Est. 1929. jun. 4.
(A főváros ünnepélyesen átvette Jókai siremlékét.)
Képekkel

Máramaros vármegye III. 178

~~Füredi Richárd~~

Lechner Jenő

Nincs
cél
2

Az Est 1929.
máj. 12.
(Június 2-án
avatják fel Jókai
szobrát.)

Monaco, Lorenzo, festo 4° III. 156.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

mies
céd
2

a Szabadság-téri
hószékes erekhyezető
az országzászlótartóval,
tervezte Lechner J.
a nobrázzunkát
készítette Füredi
Repr.

Az Erdélyi Ujság
1928. febr. 9.

1084

1084. Francesco Franc

A mester sz. Bolognában 14

Krisztus zarándokkal

A hegyes vidék előteré
zöld palástot viselő Krisztust,
ül, bal kezével a kantárszárat
lelógó szőke férfi tetemét tar
ifjú zarándok foglal helyet za
kalappal. A Megváltó, kinek fe
néz és szánakozással hallgat

Fa, méretei 33·7 : 27·6 c
1893 november 21-én L. Resim
Elszámoltatott 1894 deczember
lásra nézve lásd az 1895 március
10-iki 22919sz. előadmányi ívet
1900 november 28-iki 4561 (63
26-iki 373 eln. sz, leirat (464–9

Jegyzet. L. az 1896-iki lajs
Preisliste N° 43.

III

vét
1893

Füredi Richárd

Lechner Jenő

nincs

cód

A Reggel

1929. márc. 26.

(Kőbokorban fog pihenni Jókai.)

Füredi Richard

Lechner Jenő

mûcs
cd
2

A Mai Nap
1929. jun. 4.
(Felavatták Jókai
Mór síremlékét.)

Miskolczi múzeum III. 180

~~Füredi Richárd~~

Lechner Jenő

mint led Lechner Marianna

Budapesti Hírlap

1928. aug. 19.

(Felavatják az országzászlótartót.)

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

mûs
cíd
2

Budapesti Hírlap.

1928. júl. 1. (n. k.:
Fantasztikus és mese-
szerű lesz a Jókai-
emlékmű, képpel.)

Margit (Terézia Augusta), I-ső Lipót
magyar király első feleségének arck.

III. 38.

Füredi Richard

Lechner Jenő

Mics
léd
2

Budapesti Hírlap

1928. jún. 27.

(Jókai síremlékét
a nagy meremondó
regényeimei ékesítik.)

Montelupo h. n. III. 154.

Füredi Richard

Lechner Jenő

mincs
led
2

az alábbi terep.
I. díj.

Budapesti Hirlap

1924. dec. 23

(A Tókai-síremlék
pályázatának eredménye.)

~~Füredi Richárd~~

mics
léd

Lechner Jenő

Budapest.
1913. máj. 27.
(Az Erzsébet-szobor,
A harmadik pályá-
zat.)

1041. *Tél.*

Piros kötősbe burko
ősz hajú, bajuszú és szaká
dugta, mert a jobbról repül
csap van, feléje fagyos szel
dőjét magához szorító Ar
által tartott tálon gyújtott
felhők mögűl, még egy, sz
szemünkbe.

Vászon, méretei 102 : 10
az 1893 január 16-iki 1450
1500 lirán vagyis 1374·50 K-á
junius 28-án. — Az elszámolá
3135 szvsz. határozat (121–

Kifüggesztésére vonatkoz
ban. 1906 : IV. 146. *A. Meldo*
1910 : IV. 146. *A. Meldolla d*

Jegyzet. Az 1906-iki m
leltári szám téves.

Vétel
1893

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs
ied

Viraag Béla sir-
emlékének felava-
tása.
tervezték fentiek.

Budai Napló. 1938.
jun. 9. — jun. 16.

Giovanni da Brescia (María) (főtevékény

~~[illegible]~~

Szt Jeromos.

A jobbra
kezét mellére tette
veszi körül; haj
köntösét derekán
hever, a melyen k
kedik és balra bil

Fresco,
Ara 3
Ltfra

274

4575
8
36600

106
7.

320

~~Füredi Richárd~~

Lechner Jenő

mű-
cíd
2

Budai Napló

1932. jan. 1.

(V. B.: Attila hatalmas emlékszobra lesz Buda legszebb dísze, képekkel.)

4203. Holla

A XVII. szá

Falurészlet.

Olyképen van ábrázolv
házakat, a melyeknek udvarár
ról kiemelkedő és oromzatán
művel díszített templom uralja
Közülök a szalmafedelű felé
rozoga és kapuja nyitva van,
a vállára tett rudakat fogja.
kabát, térdig érő nadrág ba
czipő. Fönt a magasban balr
bolt felhőzött.

Vászon, méretei 48·6 : 40
értéke 3000 K. — Néhai gróf P
november 14-én (1429–908). —
bíróság 1912 szeptember 20-iki 1

(32–912) és az 1912 novem
szerint Pozsonyban 1912 szept
Budapesten 1912 szeptember 30
Magy. Nemz. Múzeum örökletéte.
a pozsonyi kir. járásbíróság 19
186–476 sz. végzésével (33–91
m. kir. minister pedig 1913 márc
rozatával (652–913). — Bejelentet
913).

Kifüggesztésére vonatkozó ad
ban. 1913 : 54. *Hollandi iskola,*

Jegyzet. Az e festményre vo

a) a törzsleltárban (1920
Hobbema: Stadt-Ansicht. Ölgemäld
men mit Goldstab, an einer rothen
Stafett (Stiegenvorhalle, ebenerdig

b) a leltári kivonatban (2
Hobbema: Hölzerne Wohnhäuser,
holländischen Stadt. Die Holzhäus
Rahmen, gekauft zu Wien 1886,
39 breit (Vorhaus am Fusse der

c) a hagyományi jegyzékben
Hobbema (állitólag): Falu vége;

d) az átvételi okmányban (
bema (?): Falu vége. Vászon, 48

Haag. 1912
Paletty

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

Nincs
cíd
2

Budapesti Hirlap
Képes melléklete
1934. marc. 14.

életrajzoknak és kritikaknak,stb.ösz-
meg 1927-ben.

ló munkák:

el und Michelangelo.Leipzig.3.kiad.

gelo und das Ende der Renaissance.Ber-

los Buonarroti.I.Michelagnolos Jugend-
tervezte ,decsak ez az egy jelent meg
elo legnagyobb életrajza és müveinek
.Az 1900-as éveknek ő volt a legkivá-
tikusa.
gelo.Stuttgart & Leipzig,1906,1924.5.
.Bd.
ngelo.Bielefeld-Leipzig,13.kiadás

ngelo,1921.Firenze.
dell'arte italiana.La pittura del
1925.627-914.11,Michelangelo.Ventu-
izete jelent meg,melyek Michelangelo
foglalkoznak.
ngelo,Budapest,1903.
ngelo,Budapest,1925.
dő még DR.WOLF RÓzsi:Ismeretlen Mi-
nediti su Michelangelo,Roma-BUdapest,

ok gyakran tele vannak olyan részle-
s melyeket hajlandók vagyunk könnyen
gyakran kitalalt dolgokat szőnek be-
kre vigyázni.De az iró is azért veszi
jellemzőnek tartja.Egy ilyen irodal-
s hü,jobban rávilágithat,világosabban
z,hogy pontosan melyik nap fogott noz-

~~Füredi Richárd~~

nincs cíd

Lechner Jenő

Adler Fülöp családi síremléke (fehér márvány)

Misner család síremléke (fehér márvány)

Repr

Építő Ipar – Építő

Művészet. 1916. okt. 29.

~~Füredi Richard~~

és Lechner Jenő

céd
2 irod
2

Épitő Ipar 1913. 274. l.
(Az Erzsébet királyné emlékmű tervpályázata, (keppel)

és tervrajzzal.

AZ IPARM
OLASZ

a sziklás hegyek előtt már sárgástól
térdepel és riadt kézmozdulattal áhít
égre, az arany napgolyóban, aranyvö
koszorújában megjelenő Jézus felé. A
ábrázolások legszebbikét, a Stigmatiz
a 118. psalmus „Mirabilia testimonia
iniciáléjába festette a művész. Dús, zö
portokkal tarkított, mély árnyékolás
hegyen térdepel a szent: mögötte a h
szalmakunyhója látszik. A Poverellót fe
az égi jelenség felé fordított arccal áb
túrista a stigmatizáció áhítatos pillan
a szárnyas Jézus alakját aranyosvö
övezik. Az égi jelenséget körülvevő ara
beragyogja Szent Ferenc öltönyét és
a vele szemközt álló frate Leone ala
kezét szeme fölé emelve tekint az ég
mögött a távolban a kéttornyos kis te
A zöldlombú fák között nagy, fehér s
Szent Ferenc lába alatt, sziklabarlangb
vel odafestett kis barna medve kup
tekintve. Szent Ferenc arca fiatalos, k
De komoly és érett férfiúként jelenik
körében. Arany glóriával, széttárt ka
ki az őt csodáló, tisztelő tizenkét m
kánus közül, a 121. psalmus „Lacta
L iniciáléjában. Komoly férfiúként je
tán előtt is, a 9. psalmus „Confitebo
toto corde meo" C iniciáléjának m
szultán, kezében mereven tartott joga
roncai társaságában hallgatja az előtte

~~Füredi Richard~~

nincs Lechner Jenő
céd.

Esti Kurir, 1929.
jun. 23. (Az 1918–
19-iki vértanuk
szobrát művészeti
szempontok miatt nem
engedi felállíttatni
a képzőművészeti
bizottság.)

D R . G E R E V I (

egyetemi nyilv.
urnak
a bpesti Pázmány P.Tud.Egy
az 1932/33.tanáv II.fel

A Cinquecento na
Második r

M I C H E L A N

Kézirat gya
kiadja

N a g y Z o

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

Műv
ied
=

Gerő, Edmund:

Das Jókai-Grab-
denkmal.

Pester Lloyd

1929. jun. 2.

Margaritone d'Arezzo, festo' III. 156.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

míry
cíd
?

cíd
?

Gerő: Das Jókai-
Grabdenkmal.
Pester Lloyd.
1924. decz. 24.

Marche-beli festők III. 156.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

mincs cíd

Rákóczi emlékmű
első terv.

vőd

Forster Rákóczi

42. l.
43

ez bujdo
só Társaiénk
sírcsalóbai
külföldön és a
harábban.
1913

Lechner Jenő

~~Füredi Richárd~~

ivód
2

Lestyán Sándor =

Az ünnepi oltár.
(Beszélgetés ifj. Lechner Jenő tervező mű-
építésszel. Ujság
1938. máj. 29.

Delhaes I.

n.

oltáron, az evangelium és a füstölő
szentség [illegible]. Balra a Madonna e- [illegible] van
t kézzel, jobbra az Őrangyal vigyáz két
pedig a feszületre mutató angyal a
ölül a megnyitt felhők között, a szent-
angelistákat, az egyházi atyákat, a
t látjuk élükön a térdelő Madonnával
[illegible] A mennyei csoport [illegible]
[illegible] és Gergely [illegible], mögöttük [illegible] Terézia, Rozália [illegible] szent
és Mózes; jobbra pedig szent Máté, János,
ssisii szt. Ferencz, Kristof, [illegible] Domokos
válik ki leginkább. A háttér hegyes vi-
IEBEN HEI. ZUFLUCHTEN és jelzése alól
l a két sarokban J. Kessler pinx. Wien 1855.

cm.
l.
(465/901).

1379

Lechner Jenő

Feszl Frigyes Vigadójában "Lechner Jenő és Lyka Károly 1924-1942 között felismerte a "nemzeti szellemü épitőmüvészet", a "magyar épitészet" megteremtésére irányuló szándékot.

Czagány István: A Pesti Vigadó sorsa.

32-34. l.

Budapest, 1969. 8. sz.

Lechner Jenő

~~Türedi Richard~~

a Bernini-féle baldachin másolatát közel eredeti nagyságban fenti készíti az alábbi oltárra.

Kézai Béla: A két Lechner, apa és fiú az eucharisztikus oltár építői. Képes Krónika. 1938. máj. 22.

Ismeretlen festő.
A XVIII. századból.

574. III. Károly.

Egész alak, ~~szembe~~ Kissé balra fordult ~~nés,~~ áll
dig a nehéz teritővel letakart asztal
gyapjas rendnek öltönyét viseli és j
parokájának fürtjei vállaira omlanak,
Az asztalon álló óra is van.

Vászon, méretei 213.5: 140
Lanfranconi Enea gyűjtemény
Átvétetett az 1895: V. 30-á
No. 570).

57

904: V. 3.

~~Türedi Rikard~~ szobrász

Lechner Gerő épitész

l. Tóth István szobrász

Lyka szobr 96-14.

36. l

45

~~Füredi Rikárd~~

Lechner Jenő

Tóth István

Siremlékek, repr.

Magyar Iparmüvészet

1907. 156 l.

sőt korszaknak 1818-ban
való lezárása, ~~amire~~
~~azonban nincs szükség.~~
De művészettörténeti
szempontból, vagy fej-
lődéstörténeti okok-
ból sem helyes. Münche
ben pl. már ~~a vio~~ 1810
előtt több litográfiai
intézet működik, míg
Párisban, ahol a leg-
művészibb, a legmaga-
sabb színvonalon álló
termékek születtek,
Géricault, Delacroix,
Dupré, Vernet, Raffet,
Gavarni és ~~Daumier kezei-~~
~~ből~~ Daumier ~~kezei~~

~~Füredi Richárd~~

és Lechner Jenő

Erzsébet Királyné
szobospály ázat.
Építészeti részért
II - dij 2500 k.

Repr.
Magyar Iparmüvészet
1916. 245. l.

erme,- Buda terve,- Laslofsky,- Csá-
r Szőgyéni Szőgyényj László Ur Ő
ettel ajánlja W e i s s e n b e r g
sben. - Steindr. des H.Engel in Wien.

és a hajóhiddal a várkert felől néz-
/összesen 15/ pesti képpel,"Pest -
Pest város képrajza,- A' magyar nem-
gott katonák épülete,- A' vármegye-
rosház,- A' Ferencz barátok tere,-
id,- A' Redoute terem,- A' polgári
,- Indóház.- Nagyméltóságu Székhelyi
isztelettel ajánlja W e i s s e n -
285 m/m,- Főv.Muz.Lanfr.Gy.189.

jelezve:

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

wód

Magyarság

1929. jan. 23.

(Emlékművet állítanak a forradalmak vértanúinak.)

~~Füredi Richárd~~

Lechner Jenő

nincs
céd

Ujság 1929. jun. 4.
(Leleplezték Jókai
Mór síremlékét.)

Margit, I. Lipót leányának (III. 38. arck.)

Füredi Richárd

Lechner Jenő

Nincs céd

ród

Uj Magyarság. 1942. nov. 4. (K. Lechner Jenő Attila-kobra.) — 1942. nov. 13. (Válasz K. Lechner Jenőnek.)

Colonia Apulensis területén végzett ása-
lásokról Cserni Béla dr. jelentése

VI. 106 – 114.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

mincs cíd

Uj Nemzedék

1929. jun. 4;

(A kormányzó jelenlétében fényes ünnepséggel leplezték le Jókai Mór sírem-lékét.)

Maros-Torda megye III. # 178.

Füredi Richard

Lechner Jenő

nincs cél

The Daily ~~Mirror~~ Mirror. 1928. aug. 24. (Hungary's tribute to Lord Rothermere. Miniature Reproduction of a National Memorial.)

Lechner Jenő

~~Füred. Rikard~~

irod

z

Thoroczkai Wigand Ede:

Dr Lechner Jenő.

Élet. 1924. márc. 2.

UDV. KÖNYVNYOMDÁJA, BUDAPEST

Tizedik évf

Budapest, 19

Az Országos Magyar Képz

támogatásáv

Kiadja Singer é

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

Mincs céd 2

Magyarság

1934. márc. 20.

(Leleplezték a forradalom vértanúnak emlékművét.)

1929 óta kiszűrő

nulni a szobrászat mesterségét.Egy
meglátta,amint a fiatal müvész ki-
lehet legenda,de lehet igaz is.Nagyon
ilyen öreg faunt nem lehet ennyire ép
o azután csak két fogat hagyott meg,
il Magnifico nagyon meg volt eléged-
obban megszerette.A firenzei Museo
gelo terem/ van is egy ilyen öreg
em Michelangelotól való.Lehet,hogy
et,hogy az ismeretes mascherához köl-
kapcsolatban ezt a szép legendát.Tény
elo hamar felkeltette Lorenzo il
gához vette és házanépéhez számitotta,
észitette az u.n.Madonna della Scala
hogy nem annyira Bertoldot követte,
tellot.1493-94 között készült.Ugyan-
rok és Lapiták harcát ábrázoló relief-
elynek témáját Poliziano adta.Ebből
nel egy elbeszélés,mely szerint,mint
Santa Maria al Carmine templomba
polnabeli freskit tanulmányozza.Egyik
iani nevü társaval,aki ugy orron ütöt-
sz életében deformált maradt arca.Ezt
.e Cellinihez intézett levelében.Ezért
elkerülje Lorenzo il Magnifico harag-
ra esik Girolamo Savonarolának,ennek
ti a XV.század utolsó éveiben felka-
ari és a pápai udvari élet fényét lát-
uságok,a bünök ellen,lángoló szavak-
t,hirdette az apokalipszist,a rom-
személyes szuggesztiv erővel megjele-
dta lázitani a népet,hatásának büv-
at,költőket és müvészeket.A müvészek
gyek máglyára vitték ékszereiket,

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs cél.

Magyarság.

1934. márc. 14.

(Országos pompával lepleznek le a forradalmak áldozatainak emlékművét.)

yekkel teli fiatal zseni is beleesett
I.Károly francia király közeledett
ogy ő hozza magával a büntetést,az
megjósolt.Ez a kérdés kellemetlen
k.Nem is tarthatott soká:1498.május
Signorián máglyán fejezte be életét.
g volt hatással.Ő is megijedt VIII.
majd onnan Bolognába ment 1494-ben
n a Quattrocento egyik legnagyobb
a 19 éves ifju lelkét.Quercia relief-
omlokzatát.Hatalmas alakokat,atlétá-
pzelt alakok,Madonnák,kik drámai,
letet élnek.Ez a müvészet kellett
ek a müvészi elképzelések lappangtak.
ik,akkor csak életrajzaiból jövünk rá,
észetben,majd Bertoldo a szobrászatban
an semmi kapcsolata nem volt,csak a
el tőlük.Müvészi stilusának kiala-
a Quercia,Giovanni Pisano és Luca
stilasbeli és lelkületi rokonságot.
akot faragott az Arca di San Domeni-
századba,Giovanni Pisano terveihez és
,dolgozott rajta Jacopo della Quercia,
Lombardi.Itt egy térdelő,gyertya-
l'arca ngyalának a párja és San Pet-
eg az alakját.1495-ben visszatért
tt egy antikizáló alvó Cupidót,melyet
tőle és mint eredeti antik szobrot
helangelo megtudta a dolgot és tudom
visszaadta Milanesenek a szobrot.
erült,s ma a londoni Kennsington
ttas Bachust ábrázoló,szintén anti-
t szobro áll legközelebb az antikhoz,
hamar kiheverte Savonarola hatását,

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

mnc,
céd
2

Magyarság

1934. márc. 18.

(A Vértanumlék,
képekkel.)

).

...zte be.Jobban ...vilagitn t arra,hogy
...tivebben adja vissza egy mü kel...
... anekdóta,valamint egy modern irodal-
...ép... ég... érvény ...ln k.Ezek az elbe-
...m fednek ...zigoru adatokat,igen érde-
... sokszor olyat nyujtanak,ami rávilagit
...lóságra.Különösen a német kritikusok
...val,hogy ezek az elbeszélések megtör-

...za.

1475.március 6-án.Atyja,Lodovico Buo-
Caprese Podestája volt.Kis birtoka ...
...esca di Neri del Sera,korán meghalt,s
Ubaldinit vette el.Nagybátyját Fran-
van szerepe Michelangelo életében.Az
...akaritott pénzét és vagyonát hagyta.
...ött az emberekkel,müvésztársaival,de
...on ragaszkodott atyjához,nagybátyjához,
...rdohoz.Ezek jelentették számára a csa-
,hegyes,komor vidék.Talán ez is befo-
...nézetének kialakulásában,mint hogy
...em lirai,hanem komor és drámai.

...loval garammaticát akartak tanittatni,
... volt.Atyja és különösen nagybátyja el-
...lezek ellenére 13 éves korában Firen-
...io mühelyébe.Azonban csak egy evig ma...
...el és a Lorenzo il Magnifico udvarában
...atlakozott.Ennek a vezetője Bertoldo,
...elsősorban a Mediciek gyüjteményének
...i kertben állottak a Lorenzo il Magni-
... gyültek össze a müvészek,hogy Bertol-
...atott tanulják.Ide került a fiatal

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs
led

Magyarság

1929. jun. 16.

Keppel

Malaguzzi Valeri, Francesco: I disegni della R. Pinacoteca di Brera. Milano, 1908. (Rivista) III. 154-155.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

mincs
7
céd

Magyarság

1928. jun. 27.
(Rózsakert Zókai
sírján.)

Margit - Teréria, I. sö Lipót

leányának anyk. III. 38.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs
cd.

8 Órai Ujság

1929. jun. 4.

(Országos ünnepség keretében avatták föl Tókai Mór monumentális síremlékét.)

Morelli III. 154.

~~Füredi Richárd~~

Lechner Jenő

nincs
cíd
?

8 Órai Tykág
1924. dec. 23

(Lechner Jenő és
Füredi Richárd
nyerték a Tókai-sír-
emlék pályázatot.)

tekerárúként, két zsák nyerskávét.

Ide mellékelem részletes számla

A mai napon feladtunk címü

számla részletezése szerint, 2 láda külön

További megrendeléseit kérem e

Fizetés.

A f. hó 11 én feladott 2 láda

átvettük.

Egyidejüleg küldtem postautal

számlám kiegyenlítésére felhasználn

A küldött 50 P-t megkaptuk

ditottuk

Az árúértékét, 180-P-t, pe

A számla értékét, 95-P-t, p

küldtünk.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs
cód
2

Nemzeti Újság
1929. jun. 4.
(Jókai Mór szem-
lékének ünnepélyes
felavatása.)

Martini, Simone, festö III. 156.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

mincs
ced
s

Nemzeti Újság.
1929. máj. 5.
(Hősi halott bölcsészek emlék táblája a budapesti egyetemen.)

különös története van.Az oltárfalon
zimzmus megdöbbentő kifejezését adja
en.A szentek között ott találjuk Szt,
rének lenyuzásával nyert mártirhalált.
sz egyik legbrilliánsabb szonettiróját
kortársait csipkedte,a kor erkölcseit
eiben.Egyik kezében ikonografiai jel-
lenyuzott bőrét tartja.Szent Bertalant
ki különösen őt csipkedte,mig a lenyu-
t festette meg.Michelangelo mindenkit
vetett és aratott.Nem törődött senki-
gyon fájt neki.Önarcképébe beleviteé
pesszimizmusát.A sok önarckép közül,
y sem tűle való egész bizonysan,mig ez
bbi időkben fedezték fel,mégpedig nem
n egy olasz orvos.

életében nagyon sokat foglalkoztak,de
ek neki,irók és müvészek egyaránt.
becsülte,de azt monda rá,hogy szin-
nagy kolorista,sőt antikolorista,de
él,akinek fő elve a plaszticitás./Si-
tto,stb./.Számos festményt készitettek
a firenzei Casa Buonarrotiban,melyek
zolnak.A Casa Buonarroti a Michelange-
se számára vásárolta,aki legtöbbet
ből.Az egyik kép azt ábrazolja,midőn
ának a siremléktervét.A pápát,mint jó-
zolja,pedig II.Gyula hatalmas,erőszakos
nt Rafael bemutatja a Stanzákban.Mi-
yanezt látjuk azon a jeleneten is,me-
langelo,mint előkelő udvari ember mögé
ja neki a firenzei San Lorenzo homlok-
valamint sok korabeli és későbbi élet-
at,udvari embert,romantikus hőst mutat-

~~Füredi Richárd~~

mincs céd 2

Lechner Jenő

Nemzeti Újság.
1929. jun. 9.
(A Jókai-siremlék leleplezése, képekkel.)

Mur. és Kul. Orv. Főfelügyelőségi hatáskörébe tartozó ügyiratok segélyzése 1909-ben. III. 179–180.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs cél.

Nemzeti Ujság

1929. jun. 19.

(Az ellenforradalmi vértanuk emlékműve.)

~~Füredi Richárd~~

Lechner Jenő

nincs
cód

Népszava. i.e.:
1924. dec. 24. (A
Jókai – siremlék.)

~~Füredi Richárd~~

Lechner Jenő

A temető művészete. (Füredi Richárd és Lechner Jenő. A Kulatár kiállítása.) Irta Md. Budapesti Hirlap okt. 16.

1908

(Művészet 1908. 423. l.)

Zeisberg

Derékon alól, hétnyolcad
ját előre fésüli, s bajusza kö
kezével köpenyét fogja öfne.
a csillag felett a hadi érem
a kép alatt két sorban: ~~„Gen~~

„General Major
Chef des General-Qua

ettől jobbra aláírásának m
alól balra: „Dauth. lith."
s jobbra: „Gedr. b. J. Höfelic
s legalól balra: „Wien, bei
s jobbra: „Eigenth. d. Verleg

Könyomat, az alak na
Köre rajzolta: Dauthage
Ltha 8035.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs
cód

Ybl Ervin: A Jókai-
szeremlék. Budapesti
Hírlap. 1929. jun. 2.

Mestorf III. 161.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

mús
céd

A Nép 1924. dec. 25.

(„Felekezeti" alapon osztottak ki a Jókai-siremlékpályázat díjait.)

Füredi Richárd

Lechner Jenő

Magyarság. 1928. aug. 22. (Felavatják Magyarország zászlóoszlopait.)

1097

1097. Sandro Bo

Sz. Firenzében 1446-ban. †

Angyali üdvözlet (Luk

A díszes teremben job
zében könyvet tart, visszafo
az őt meghajlással is üdvözlő
tól kérdezi: »Minémű köszönt
dicsfény övezi, magas ruhájá
lástját bal karján tartja.

Fa, méretei 87 : 56·2 cn
1893 november 21-én L. Resimi
moltatott 1894 deczember 17-é
nézve lásd az 1895 márczius
10-iki 22919sz. előadmányi ív
az 1900 november 28-iki 4561
26-iki 373 eln. sz. leirat (464

Jegyzet. L. az 1896-iki lajs
Preisliste Nº 130.

III

Vét 1893

~~Füredi Richard~~

mincs céd

Lechner Jenő

vid

L'Illustration.

1928. szept. 1. (La Hongrie contre le traité de Trianon.)

~~képpel~~ képekkel.

Mult é. dec. 28-án kelt szives f
küldjük árjegyzékünket.

A melléket jegyzékben felsor

Felsorolom legméltányosabban sz

A csomagolás költségeit külön

Áruim minősége mindig elsőren

Alku.

Az árt magasnak találtam. Ve

Csak abban az esetben adhatok

adnak.

A kért 10% engedményt kivéte

Mintegy 2 zsákra terjedő meg

hatunk, ha a Mocca nyeshávénál az

Árjegyzékem áraiból kivételes

feltételeimben a legmeszebb mentem

Ø

~~Füredi Richárd~~

Lechner Jenő

mines
réd

Uj Nemzedék

1931. nov. 28.

(A Turáni Társaság
Közgyűlése.)

Viselet:

A határ ör.

~~A~~ Hegyes vidé
tett fegyverrel, jobbra
Felnerelése teljes és föl
eresztette. A háttérben
~~Telirata~~

Könyomat, n
514

Sz. N.
190-98

~~Füredi Richárd~~
szobrász

mics Lechner Jenő épitész

céd Tóth István
szobrász

„Kulatár" művészi sirkő kiállitás fentiek sirkő modelljeiből, mellyel céljuk bemutatni, hogy a síremlékek minő művészi kiképzést nyerhetnek, a nélkül, hogy ezért többe kerülnének a szokásos kifejezéstelen obeliszkeknél és keresztéknél. A kiállitást a Várkertbazárban rendezték. Két azonos szövegű de különböző kiadású meghivó Lechner J. gyűjtben.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

Mincs
ccd.

Attila-emlékmű
vázlata, felajánl-
va a Turáni Társa-
ságnak *

Repr.

Levente 1929. (?)

22–24. 24.

* nem Emlt
Kivitelre

szemben nem elvek alapján, hanem
s akikkel szemben sohasem volt lo-
es, mint művészi megjelenése. Siamo
zt a mondást az ő életére is. Tuda-
myeleket azzal lehet menteni, hogy
lte, ez volt első parancsa. Igy az
kben, művésztársaival való kapcsola-
. Sötét világnézete harcba keverte
gával a pápával, II. Gyulával, X. Leó-
c önmagával is folyt. Művészetét és
nk, hogy tisztán lássunk és a tudo-
uk be. Helytelen lenne őt álromanti-
ni, amelyen nem állott. Helytelen v
m leplezte azokat. Nagy irodalmi ha-
agáról, hibáiról őszintén beszél. Is-
ól, mint költeményeiben, leveleiben
atunk belőle szinpadi hőst, tiszta
s bemutatni. Az életismertetésnek
embereket hibáikkal és erényeikkel
om ember volt, finoman, előkelően öl-
., megrendelőivel, s a hölgyekkel is,
an állott, nem élt társadalmi életet.
volt, zsugoriskodott, s ugy élt, mint
l és művészetével nagyon sokan fog-
a rávonatkozó munkáknak a felsorolá-
valami ünnepélyes, reneszánsz ala-
le életét és érti meg hibáit is
ait találja el, s mikor rámutat em-
nvvel teszi, nem pedig farizeusi eli-
családból származott, atyja, ki közhi-
volt. Büszke volt családjára. Magát e-
ncsak szellemi arisztokratának, de
tatta. Életét nagyon pontosan ismer-
lel, Leonardoval, Bramanteval állandó-

~~Füredi Richárd~~

nincs
ied

Lechner Jenő

irod

YAŇA·MILLI·YUL (török folyóirat, Berlin) 1933. márc.
(Az Attila-szobortere képével.)

Viselet:

A magyar gránátos.

Az előtérben ~~kés~~ ő
szuronyos puskával (va
és teljes fe
és zászlót látunk; a há
vernember tartozó kat
alatt:

DER K. K. UNGA

valól jobbra: Herausge

Könyomat, mére

5137
5138

Sz. N. 34
170 – 9

~~Füredi Richárd~~

[redacted]

Lechner Jenő

nincs cím

cód

Pesti Hirlap.

1929. máj. 8.

(Márvány ~~nobrot~~ állitanak Budapesten a 600 forradalmi vértanu emlékére.)

[redacted]

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs
cd
2

Pesti Hirlap

1929. jun. 4.

(Jókai Mór sírem-
lékének felavatása.)

Malvasia III. 155.

~~Fürredi Richárd~~

Lechner Jenő

nincs
cédula
rod
z

Pesti Hirlap.

1916. jun. 28.

(Az Erzsébet királyné szobor-pályázat nyertesei.)

1039

1039. Vele

A XVI. s

Mária Erzsébetnél (Lu

A jobbról közeledő és b
zsébetet kézenfogva köszönti
ekképen válaszol: »Áldott v
Honnan van az, hogy Urunk
hátrább, de balról, Juda vár
felemelt jobbal áll a néma Za
között ház van, a fején kosara
látjuk a jobb vállára tett bo
fejét dicsfény övezi. A kupol
zött hegyes vidékre nyerünk

Vászon, méretei 195 : 114
tetett az 1893 január 16-iki 14
minitől 2763 K-án (9–93). — El
— Az elszámolást elfogadta az 1
határozat (121–94).

III.

Vétel
1893

Füredi Richárd

Lechner Jenő

mű
cé
z

Képes Pesti Hírlap

1928. aug. 29.

Füredi Richárd

Lechner Jenő

míng
céd
z

Vállalkozók ~~Sapja~~

1929. jun. ~~maj~~ 5.
(Jókai siremlékei)

Münchani régi Képtár III. 161.

Dr. Lechner és ifj. Lechner Jenő M.D.K.

epitészek

tervei szerint felépült

Eucharisztikus kongresszusi

főoltárt és a Hősök-terén

emelt tribünöket ismer-

teti a lap két fényképpel

Vállalkozók Lapja. Bp. 1938. LIX. évf.

máj. 19. sz. 6. old.

~~Füredi Richard~~

Lechner Jenő

nincs
led
2

Képes Pesti Hirlap
1934. márc. 13.
Képpel.

sének legfontosabb forrásai a levelei
ei,s még életében készült két élet-
tten tanitványai,ami befolyásolta és
ichelangelo is hatással volt életraj-
divi közvetlen környezetéhez tartozott
kat,s a Vasari féle életrajz korrek-
lenetősen pontosan ismerjük.ASCANIO
3-ban jelent meg "Vita di Michel An-
"Le Vite ..."c.müvé 1550-ben jelent
harmadik részében foglalkozik Mi-
tnézte a korrekturát,mégis sok hiba
e is vet X Vasarinak.Vasari ezeket a
n helyesbiti is Condivi közben meg-
elo elismeréssel volt Vasari munkája
öszönetet Vasarinak,aki ezt második
és Condivi munkája között nagy kü-
Vasari képzett kritikus és iró volt,
ában ir,mig Condivi az irásban kevés-
ers,de érthető és vilagos.Condivi
ség ad jelentőséget.Minden szinpadi-
valóságában,mindennapiságában mutatja
zirónak a müve számtalan kiadást ért,
ernebb,kritikai kiadásokig.Vasari mü-
Milanesié,1906.Michelangelo leveleit
gyatékát számtalan kiadásban megta-
si publikált "Ismeretlen Michelangelo-
Igen fontos forrás, a temetésén BE-
Orazione funerale di M.Benedetto Var-
licamente nell'essequie di Michelagno-
hiesa di San Lorenzo,Firenze 1564.
sokat és életrajzának legpontosabb
MACKOWSKY:Michelagnolo c.1921.Berlin-
NMANN és Rudolf WITTKOWER :Michelan-
legtökéletesebb Michelangelora vonat-

Lechner Jenő, építész /1878-1962/.

P. Szabó Ernő: Hajlék.

A Téczi Csoport „Hajlék" címmel mottóval kiállítást rendezett. A csoport tagjainak törekvései, választott példaképei – pld. Lechner Jenő, Kós Károly – valóban építészeink legjelentősebb alakjai körül tartoznak.

Budapest folyóirat, 1988, 3, 4-old.

Lechner Jenő

festőművész

Az 1910-s évek zsolnai műrészteléjének
Bp.-i vendége volt.

Heresi Szemle
1984 nept.

Lechner Lajos
építén

Az 1858-ban kiírt Bp.-i nemzetközi
városrendezési pályázat első díját
nyerte.

Radó: Magyar építésztört. 290.
Műszaki Kiadó 1971.

Lechner Lajos építész mérnök

136 éve született

Nepszava 1969 február 8
4. old.